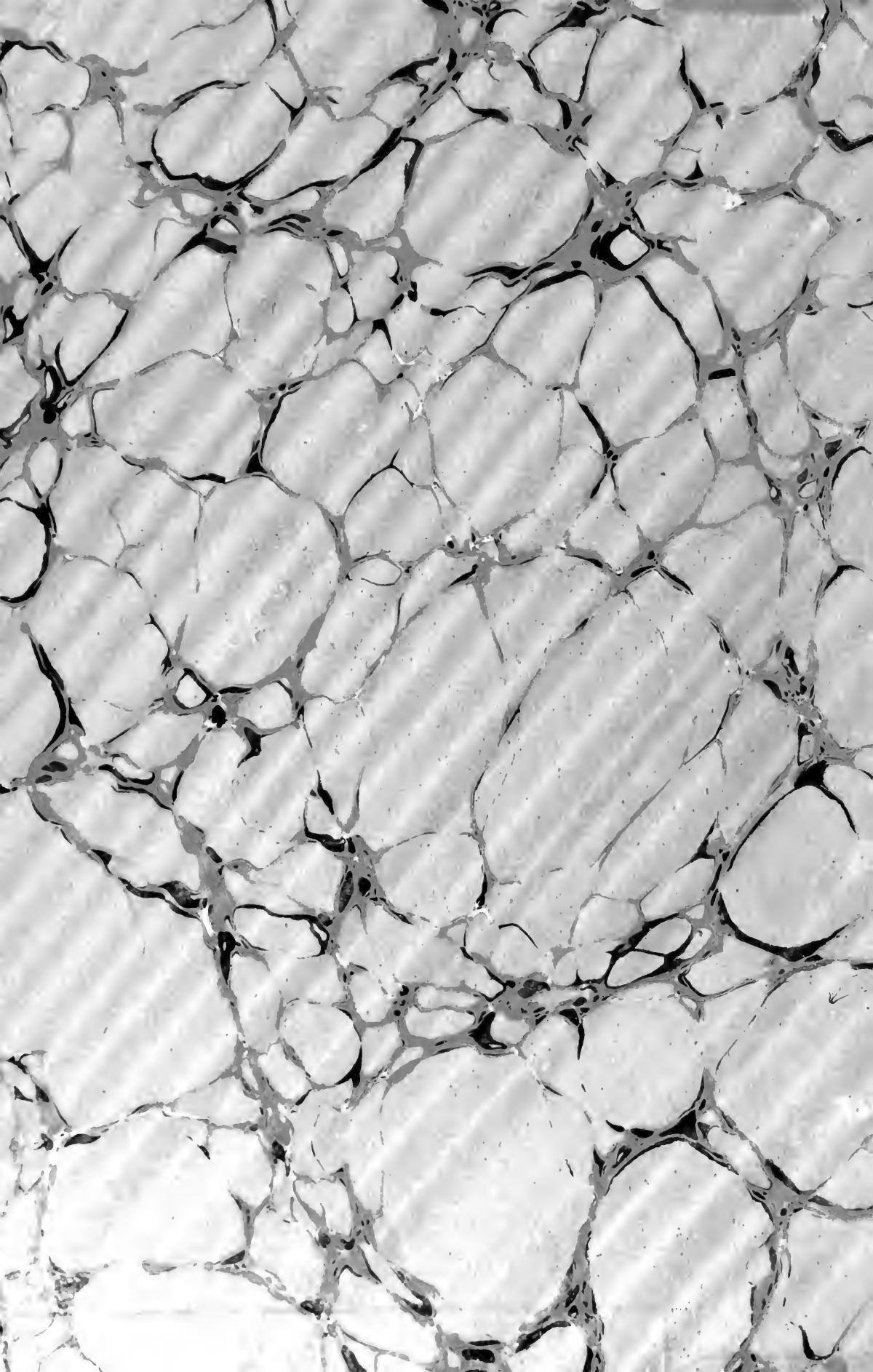

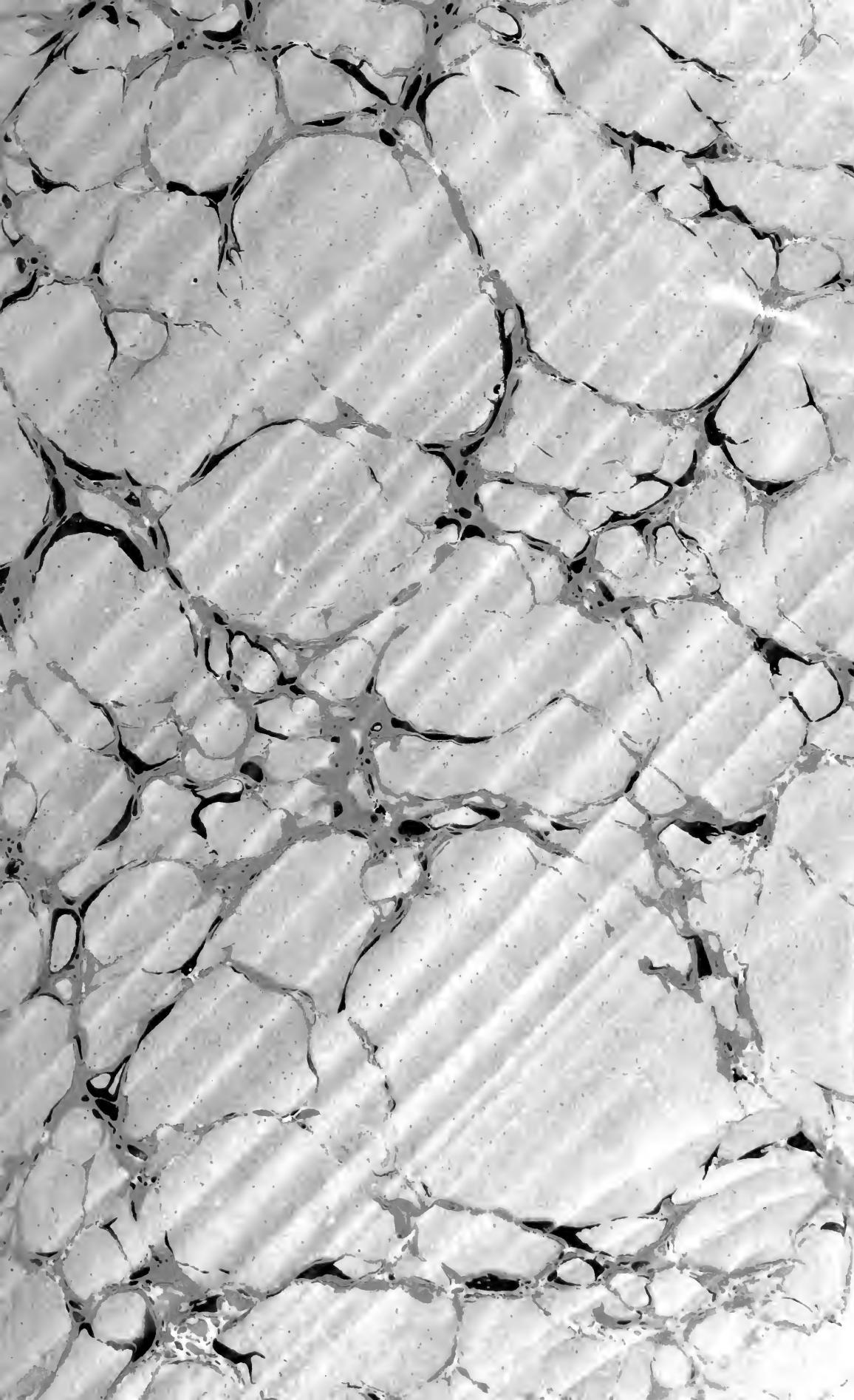

3 1761 07758764 0

BX
890
B4
1839
c.1
t.5
pars 1
c.1
ROBARTS

UNIV. OF
TORONTO
LIBRARY

Digitized by the Internet Archive
in 2010 with funding from
University of Toronto

SANCTI BERNARDI
ABBATIS CLARÆ-VALLENSIS
OPERA OMNIA.

TOMI V PRIORES TRACTATUS.

[v']

Prostat etiam venale

VALENTIÆ,

APUD JAMONET, BIBLIOPOLAM.

S. GERMANI IN LAIA
EXCUDEBAT BEAU, TYPOGRAPHUS,
ANNO 1839.

DR
A51867M Saint Bernard, Abbot of Clairvaux

SANCTI
BERNARDI
ABBATIS CLARÆ-VALLENSIS
OPERA OMNIA

POST HORSTIUM DENUO RECOGNITA, REPURGATA,
ET IN MELIOREM DIGESTA ORDINEM,
NECNON NOVIS PRÆFATIONIBUS, ADMONITIONIBUS, NOTIS ET OBSERVATIONIBUS,
INDICIBUSQUE COPIOSISSIMIS LOCUPLETATA ET ILLUSTRATA,
CURIS D. JOANNIS MABILLON,
PRESBYTERI ET MONACHI BENEDICTINI E CONGREGATIONE S. MAURI.

Editio quarta, emendata et aucta.

[Vol. 5¹]

VOLUMEN SECUNDUM.

Pars prior.

PARISIIS,
APUD GAUME FRATRES, BIBLIOPOLAS,
VIA DICTA POT-DE-FER, N° 5.
—
M DCCC XXXIX.

ab 4ⁿ/4^b 193.

BX
890.
B4
1839
t.5
pars.1

IN TOMUM V ET VI

PRÆFATIO.

I. Genuinis sancti Bernardi Operibus omnibus in primum volumen congestis, superest ut in hoc alterum supposititia, et aliena concludamus. Quod qua ratione, quove ordine fiet, hic paucis explicandum est.

II. Hoc posterius volumen duobus tomis constat: in quorum altero Gilleberti Continuatio in Cantica, aliaque ejusdem abbatis Opuscula et Epistolæ; simulque dubia seu controversa, et Bernardo falso adscripta continentur: in altero exstant Guerrici abbatis, sancti Doctoris discipuli, Sermones, Bernardinis stilo et pietate affines; Guigonis ejusdem amici quædam epistolæ; varii libri de S. Bernardi Vita et miraculis; Gaufridi abbatis quædam opuscula; nonnulla de S. Bernardi Canonizatione; denique Testimonia virorum illustrium de sancto Doctore eodem, nec non diversæ Vitæ S. Bernardi, etc.

III. Primum in tomo quinto locum sibi vindicat continuata per Gillebertum Expositio in Cantica canticorum: ut quam proxime Bernardinos in eadem Cantica Sermones, qui extreum in superiori volumine locum occupant, hæc Continuatio subsequatur. Gilleberto cognomen fuit de Hoilandia, quod vocabulum est insulæ seu provinciolæ, Anglis et Scotis conterminæ, quam Velandus et Lindus fluvii circumfluunt: qua in insula situm erat monasterium Swinhetense, cui Gillebertus abbas præfuit, Lincolniensi diœcesi attributum. Duplex videtur fuisse illud monasterium, virorum ac virginum, quod tum ex Ælredo abbatte Rievallensi, tum ex ipsis Gilleberti sermonibus nonnullis ad easdem virginis habitis colligitur. Ælredus quippe sermone secundo in Isaiam mentionem facit « de monasterio virginum, quæ sub venerabili, et cum summa reverentia nominando sancto patre Gilleberto uberes pudicitiae fructus quotidie transmittunt ad cœlos. » Et quidem Gillebertus ipse Sermones quosdam in Cantica apud illas virginis peroravit, nempe 17 et 18. In priori enim inter alia leguntur hæc verba, num. 8: « Tibi, Domine, commendabo hunc Libanum, egregium hunc chorum virginum, saerarum eotum feminarum. » Itaque partim ad monachos, partim ad sanctimoniales habiti sunt isti sermones, numero octo et quadraginta, qui paulo minus habent succi, sublimitatis, et virtutis ad persuadendum, quam Bernardini. Hos porro Gilleberti Sermones, qui in nova haec editione innumeros mendis repurgati prodeunt, cum veteri exemplari Vallis-Clarae diligenter contulit rogatu nostro religiosus ac pius vir D. Joannes Baptista de Noinville, ejusdem loci Prior, amicus meus, qui et Gaufridi S. Bernardi notarii libellum adversus Gilberti Por-

retani errores ex codice Longi-Pontis nobis suppeditavit. De Gilleberto abbe quod superest, eum in Gallieano Trecensis diœcesis monasterio Ripatorio decessisse tradit Chronicæ Claræ-Vallense his verbis : « Anno Domini 1172 Gillebertus, quondam abbas de Hoilandia, qui fecit Sermones super Cantica canticorum in modum beati Bernardi, apud Ripatorium obiit. » His Sermonibus subjiciuntur quidam Tractatus, et nonnullæ ejusdem auctoris Epistolæ : que omnia Joannes Pitseus in libro de illustribus Angliæ Scriptoribus indicavit cum aliis ipsius Gilleberti commentationibus in Psalterium, in Matthæum, in Epistolas Pauli, etc. ubi librum item unum de Vita S. Bernardi eidem tribuit post Gesnerum : qui liber fortasse non alias sit, quam liber Guillelmi a Sancto-Theoderico de hoc argumento. Plura de Gilleberto vides apud Sextum Senensem, et apud Manricum ad annum 1163, cap. 3.

IV. In istis Gilleberti Sermonibus multa occurrunt in primis lectu et observatione digna ad morum ædificationem, non solum pro monachis, sed etiam pro ecclesiasticis viris. Contra eos qui plus lectioni, quam precationi tribuunt, in sermone 7 præclara habentur, num. 2. Qualis debeat esse concionatorum oratio, docet sermo 16, num. 5. Sermo vero sequens prædicationis officium non ultiro a quoquam captandum. At sermone 26, num 2, egregie perstringit auctor concionatores, plausum et gloriolam sectantes. Ibidem etiam utile eisdem monitum dat, ut conciones suas ad captum et utilitatem auditorum conforment. Huc etiam pertinent sermo 31, num. 4, et sermo 36, num. 5. Admirabile vitæ religiosæ specimen exhibet sermo 23; et sermone 45, num. 8, apprime reprehenduntur prælati, curis et rebus temporalibus plus æquo dediti. Ad hæc, scribendi studium in monachis commendatur sermone 47 : at scribendi nihilominus facultatem non cuivis esse concedendam subjungitur. Cæterum theologi elogium, quod recentiores eidem Gilleberto tribuunt, comprobant varia in eisdem Sermonibus loca, in primis quæ de libero arbitrio leguntur in sermone 39, et quæ de sanetissimæ Eucharistiæ sacramento in sermone 7, num. 8. Ardentem ac purum ejusdem auctoris zelum commendat sermo 30, ubi Alexander III pontificem arguere non veretur. Denique non minoris momenti sunt ejusdem Tractatus et Epistolæ.

V. De subsequentibus Opusculis non est necesse diutius præfari hoc loco, quando singulis præfixæ sunt Admonitiones, quæ longioris Præfationis vicem supplere possunt. Horum omnium argumenta fusius explicabit Index utrique tomo exeunti subjectus.

SANCTI BERNARDI

ABBATIS CLARÆ-VALLENSIS

OPERUM TOMUS QUINTUS,

COMPLECTENS

OPERA DUBIA,

ET S. BERNARDO PERPERAM ADSCRIPTA,

QUIBUS PREMITTUNTUR

GILLEBERTI CONTINUATIO IN CANTICA,

ET EJUSDEM OPUSCULA.

OPUSCULA IN HOC TOMO CONTENTA.

SERMONES IN CANTICA.

TRACTATUS QUATUOR DE CONTEMPLATIONE RERUM

COELESTIUM.

IN ILLUD JACOBI, *Omne datum optimum.*

DE MYSTERIIS REDEMPTIONIS HUMANAE.

CONTRA AMBITIOSOS ET PRESUMPTUOSOS.

SERMO DE SEMINE VERBI DEI.

EPISTOLA AD RICHARDUM.

EPISTOLA AD GUILLEMUM.

EPISTOLA AD FRATRES DE MONTE-DEI.

DE CONTEMPLANDO ET AMANDO DEO.

DE NATURA ET DIGNITATE AMORIS.

COMMENTATIO BREVIS IN CANTICA.

DECLAMATIONES.

SCALA CLAUSTRALIUM.

MEDITATIONES PISSIME.

DE INTERIORI DOMO.

DE CONSCIENTIA.

DE ORDINE VITE ET MORUM INSTITUTIONE.

DE CHARITATE.

VITIS MYSTICA.

MEDITATIO IN PASSIONEM ET RESURRECTIONEM
DOMINI.

LAMENTATIO IN PASSIONEM CHRISTI.

INSTRUCTIO SACERDOTIS DE PRECIPUIS MYSTERIIS
NOSTRE RELIGIONIS.

DE STATU VIRTUTUM, HUMILITATIS, OBEDIENTIE,
TIMORIS, ET CHARITATIS.

EXPOSITIO IN ORATIONEM DOMINICAM.

SERMO IN ADVENTU DOMINI.

SERMONES TRES DE NATIVITATE DOMINI.

SERMO DE S. STEPHANO.

DE JESU PUERO DUODENNI.

SERMO IN DOMINICA PALMARUM.

SERMONES QUINDECIM DE COENA DOMINI.

ALIUS ITEM SERMO IN COENA DOMINI.

SERMO DE VITA ET PASSIONE CHRISTI.

SERMO DE DUOBUS DISCIPULIS EMMAUNTOS.

SERMO DE SANCTISSIMO SACRAMENTO ET DIGNI-
TATE SACERDOTUM.

SERMO IN NATIVITATE S. JOANNIS BAPTISTE.

SERMO IN ASSUMPTIONE B. MARIE.

SERMO PANEGYRICUS DE B. VIRGINE.

SERMO DE B. VIRGINE, IN ILLUD, *Ave, Maria*, etc.

SERMO DE VILLICO INIQUITATIS.

SERMO IN ILLUD SAPIENTIE, *Sapientia vincit
malitiam.*

SERMO IN PARABOLAM DE DECEM VIRGINIRUS.

SERMO DE S. ANDREA.

SERMO DE S. NICOLAO EPISCOPO.

SERMONES IN ANTIPHONAM, *Salve, Regina.*

MEDITATIO IN EAMDEM ANTIPHONAM.

SERMO AD CLERUM IN CONCILIO REMENSI.

SERMO ITEM AD PASTORES IN SYNODO.

ITEM ALIUS EJUSDEM ARGUMENTI.

SERMO DE FUGIENDA CORDIS ET CORPORIS IM-
MUNDITIA.

SERMO DE MISERIA HUMANA.

SERMO DE SEPTEM DONIS SPIRITUS SANCTI.

SERMO DE DUODECIM PORTIS JERUSALEM.

SERMO IN CANTICUM B. MARIE.

SERMO IN ILLUD, *Ecce nos reliquimus omnia.*

HOMILIA IN ILLUD, *Sint lumbi vestri praecincti.*

SERMO IN ILLUD, *Indicabo tibi*, etc.

LITER SENTENTIARUM.

DISPUTATIO JUSTI CUJUSDAM CUM DEO.

SOLILOQUIUM.

FORMULA HONESTE VITE.

INSTRUCTIO QUALITER HOMO POSSIT PROFICERE,
ET PLACERE DEO.

DOCUMENTA VARIA AD PIE VIVENDUM.

ITEM ALIA EJUSDEM ARGUMENTI.

OCTO PUNCTA PERFECTIONIS ASSEQUENDÆ.

EPISTOLA DE REGIMINE CORDIS, ORIS, ET OPERIS.

OPUSCULUM IN ILLUD, *Ad quid venisti?*

DE MODO BENE VIVENDI, AD SOROREM.

CARMEN PARENATICUM AD RAINALDUM.

RYTHMUS DE CONTEMPTU MUNDI.

JUBILUS RYTHMICUS DE NOMINE JESU.

RYTHMUS AD SINGULA MEMBRA CHRISTI PATIENTIS.

RYTHMICA ORATIO AD CHRISTUM ET AD MARIAM.

PROSA DE NATIVITATE DOMINI.

SERMONES

GILLEBERTI DE HOILANDIA

ABBATIS ORDINIS CISTERCIENSIS

IN CANTICUM SALOMONIS,

AB EO LOCO UBI BEATUS BERNARDUS MORTE PRÆVENTUS DESIUT.

SERMO I.

In lectulo meo per noctes quæsivi quem diligit anima mea. Cantic. cap. iii, x. 1.

1. Varii sunt amantium affectus , quia casus varii. Ideo sponsæ verba aliquoties interrupta videntur, sicut ipsa dilecto suo vel ex voto fruatur, vel præter votum fraudatur. Nunc ut super montes revertatur invitat : nunc in lectulo quærit elapsum. Quam hic assignabis consequentiae seriem ? quæ docebitur ordinis ratio? Non videtur ratio, sed interruptio. Vota amoris uniformia non sunt. Ideo sermo serie non tenetur. Affectus in amore loquitur, et verba interrumpit : quia nec ipse sibi semper in uno statu cohæret. Jure et ipse sponsus humiliulo comparatur, sic fallens, et sic fugiens dilectam. Varietas hæc nec consequentia, nec ratione caret. Verba tam subito commutata continuationem servant, dum affectum ordinis serviant. Videte jam quæ sit in hac varietate series continuationis. Elapsus erat dilectæ suæ super montes, quasi humnulus vagus et volitans: et ipsa ad se relapsa de montibus illis in quibus mirabiliter illuminata erat, et illustrata visione dilecti; de montibus, inquam, illis ad convalem lacrymarum, ad lectum doloris relapsa , ad

lectum et ad noctem de montibus luminosis. A Quidni sic recidat ipsa , ubi sic recedit dilectus suis? ipse enim sponsæ suæ salus et illuminatio. Ideo recedente ipso, illa recidit ad lectulum infirmitatis, et ignorantie noctem. Jam versatur super stratum infirmitatis suæ. Super hunc tamen stratum memoratur dilecti ; et jam non in matutinis, sed in nocte meditatur in ipso , quærens quem diligit anima sua. Non piger agit in hoc lecto ad quem relapsa est. Non lascivit, non delectatur in lecto concupiscentiæ: sed magis reluctatur memorata dilecti solius ; non obnoxia infirmitati, sed charitati. Sic interpretetur eni sie videtur. Ego tamen non hic accipio lectum doloris, nisi forte doloris illius, quem amor parturit de absente sponso : deliciari videtur velle magis quam sanari, et amicum quæsisse, non medicum. Juxta hunc sensum sic continuare potes. De montibus se raptim contulerat ad lectulum sponsæ, ubi illa exercitata, et deficiens libertate delectationis obdormivit, exhausta inter amplexus dilecti. Obiectata obdormivit somnum dulcem, sed expergefacta non invenit illum hæc mulier deliciarum in manibus suis. Gaudia itaque illa, gaudia ineffabilia silentio transiens, in hanc tandem vocem erupit : *In lectulo meo per noctes quæsivi quem diligit anima mea.* Pro continuatione nunc ista sufficiant.

2. Jam verba singula consideremus. *In lectulo meo per noctes quæsivi quem diligit anima mea.*

ma mea. Dulce satis est te, bone Jesu, quærere, dulcius tenere. In uno pius labor, in altero perfecta lætitia. Dulcis utique est attractatio tui: nam et ipse tactus fructu non caret. Mulier illa evangelica felici furto attigit fimbriam Jesu, et statim stetit in illa fluxus sanguinis¹, fluxus carnalis illecebraw, carnalis delectationis et curæ; et restricta et desiccata sunt quæ prius in illa fluida erant: et totum hoc contigit ex contactu fimbriæ. Quid, si caput ipsum amplexari contigisset? Non modo staret et exsiccaretur sanguinis fluxus, sed emanaret impetus fluminis illius, quod lætificat civitatem Dei². Bonus ergo tactus, sed attractatio melior. In turba, in publico vix tangitur Jesus. Ideo sponsa quæ non tantum tangere, sed amplexari et attractare Verbum vite desiderat, devitans publicum, secretum elegit, secretum et lectuli et noctis. Bonum opus vel querere Jesum, vel tenere: sed opportunitas et loci et temporis huic adhibenda est operi. Et quæ major et accommodatior ad usum amoris, quam lectuli et noctis opportunitas? Nisi quieta mente quæri non potest delectatio sapientiae, nec intranquillus in illam aspectus dirigitur. Nihil inquinatum incurrit in illam, nec impacatum quidem. Illa vero in annum quietum et purum ultro incurrere solet, et gratis influere. In pace enim locus ejus, et habitatio ejus in Sion³: hoc est, in speculazione. Pax preponitur quasi preparatio quedam speculationis. Oculus turbatus vel ira, vel cura, quomodo lucem illam inaccessiblem intuebitur, que nisi serenis non attingitur mentibus, nec illis tamen semper ad libitum? Quid, inquires, paci ad lectulum? Multum plane secundam hunc modum, quod sicut in lectulo, sic in pace dormitur et quiescit. *In pace*, inquit, *in idipsum dormiam et requiescam*⁴. Quidni libenter requiescat anima saneta, ubi locus est dilecti? In pace enim locus ejus. Ideo hunc tibi locum primo acquire, ut in eo, quem diligit anima tua, vel allapsu teneas, vel clapsu requiras. In lectulo enim et secreta quadam mentis quiete potest investigari liberius, inveniri citius, et totius teneri; forte et diutius, si tamen potest diutius morari in deliciis illis quæ sere solent in ipsis intercidi principiis. Nam et hæc velut inter ipsos elapsa amplexus, et fugientes insectans delicias, dilectum rursus anxius quærerit, et hoc

¹ in lectulo. Bene collocaris in lectulo, si otio quodam ab occupationibus mens tua libere ferriatur. Libertate et otio quid accommodatius ad usum amoris? Et libertas illecebram parit. In otio et expeditur affectus, et non parum impenditur illi. Sic est. Quanto fuerit expeditior animus, tanto quidem impensior erit in illud quod amat. Usu evenit ut cum fuerimus otio redditii, tunc sentiamus acriorem morsum amoris divini. E contra insensibilem pene reddit affectum frequens cura mundi, et quasi callum quemdam menti obducit. Animum cura impliat, quies explicat. Explicita desideria in quæ putas incrementa se dilatant?

² 3. Vides quanta bona continantur in lectulo? Quies, libertas, illecebra. In lectulo enim quietis et vacuitatis vota magis inardescunt. Locus accommodatus oblectamento charitatis sponsam ad querendum urget ardentius. Illic enim egrius caret dilecto, ubi poterat uberior frui. *In lectulo*, inquit, *meo*, et *per noctes*. Quæ per noctes quærit, non videtur mihi tam aspectus quam amplexus sectari. Tenere magis optat quam intueri. Bona quidem visio est, sed adhesio arctior. Nam qui adhaeret Domino, unus est spiritus⁵. Melior tamen utraque. Nam conjuncte vicissim incrementis se cumulant gratiarum. Utramque si te apprehensurum non arbitraris, sectare tu quod sponsa sectatur. Amplexus quære dilecti. Ignorantiæ tuae nox, imo noctes ignorantiarum tuarum, serenam tibi visionem adimit secretorum cœlestium. Tu suavia sequere. Quære ut persentias illa, si scire non potes. Nox non prescribit delicii, nam et ipsis aliquoties illustratur. *Nox*, inquit, *illuminatione mea in deliciis meis*⁶. *In deliciis*, ait; non, *In scientiis*. Ita et tu noctem si non potes scientiis, pertenta illuminare deliciis. Quidquid hic videmus per speculum et in ænigmate, totum in nocte est. Et in hac nocte potest Jesus meus magis dulei quodam affectu suaviter sentiri, quam sciri ad purum. Ideo etsi nondum ad contumadmittitur, contactum tamen sectatur, dilectum in lectulo, et per noctes quærens.

⁴ 4. Quid, si ad inventionem dilecti et nox operatur? Cooperatur plane, et accommodate satis. Sicut in lectulo sanctæ quietis accipis otium, sic oblivionem quamdam intellige in nocte. Utrumque sapientiae et contemplatio-

¹ Math. ix, 20-22. — ² Psal. xlv, 5. — ³ Psal. lxxv, 3. — ⁴ Psal. iv, 9. — ⁵ 1 Cor. vi, 17 — ⁶ Psal. cxlviii, 11.

nis negotio opportunitatem ministrat. Nec Salomon vult te scribere sapientiam, nisi in tempore otii¹: nec Paulus in anteriora exten-ditur, nisi prius eorum quæ retro sunt oblitus². Miraris quod bona nox, et dies malus est? *Diem hominis*, inquit propheta, *non concupivi*³. Nescio quo pacto sibi adversantur, et alterutro se obscurant dies Domini, et dies hominis. Si quidem dum alter exoritur, alter reconditum. *Diem*, inquit, *hominis non concupivi*, hoc est, humanum favorem, hominum gloriam; et inter reliquos, imo præ reliquis spectabilis videri. Recte hanc diem Propheta abjurat, quæ perturbationis ministrat materiam. Melior ergo hæc nox die: siquidem nox a perturbatione abscondit, dies exponit. Denique primi parentes nostri statim ut eorum oculi in hanc aperti sunt lucem, erubescentes confundebantur⁴. Quanto felicius clausa prius tenuere lumina, et ineliori cooperta nocte, peccati pruriginem nescientes! Abinde sumpsit hic malus dies originem, qui vitiorum denudavit semitas, illientes species demonstravit, oculo concupiscentiæ sollicitantem ingessit materiam. Heu me! quomodo me circumfulget dies ista, quomodo affectum meum ad se abripuit! quam claro versantur in lumine ante mentis oculos, et quidem satis importune impacata simul et impudica! Nusquam fere declinandi, nusquam deloscendi copia; nullæ satis tutæ sunt latebrae. Ita ubique erumpunt et emergunt in cogitatum cuncta que spiritum vel turbent vel deturpent, sive diligenter attractata, sive tacta leviter. Licit enim animus castigatiore repellat illa proposito, solo tamen irruentium cogitationum sordidatur attactu. Qui tetigerit picem, inquinabitur ab illa⁵. Denique secundum legis scita quarundam rerum tenuis etiam inquinat attactus⁶. Non imputantur cum violenter importantur, culpam non inferunt tales cogitatus; aliquam tamen injuriam irrogant affectatae munditiae. Quid, cum se contemplanti animo corporeæ offundunt imagines? Forte carnalem appetitum non provocant, sed tamen spiritualem tardant intuitum. Alia turbant, alia deturpant, alia tardant; hoc est, laerant, allieunt, illidunt. Nonne melius^a hujusmodi omnia obscurari quam illustrari, cæca oblivionis involvi caligine, quam memoriter recenseri?

5. Bona ergo nox, quæ prudenti oblivione A dissimulat omnia temporalia, ad illum qui æternus est querendum tempus expediens, et explicans occasiones: quæ mundi concupiscentiam abscondit, curam, cogitatum. Hoc est enim mundum habere absconditum, vel mundo abscondi. Sic etiam abscondi poterimus in abscondito faciei tuæ, Domine: non dico plena notione, sed tamen tota devotione, et libera investigatione, et aliquanta inventione. Hanc absconsionem, hoc secretum, has latebras, quibus mundani diei declinamus vel amorem, vel imaginationem; quibus humanum diem, aut ablatum non repetimus, aut oblatum respuius; noctis nomine appellari nunc a sponsa crediderim. Denique in superioribus dicit: *Sub umbra ejus quem desideraveram sedi, et fructus ejus dulcis gutturi meo*⁷. Fructus iste suaviter pascit, si tamen prius umbra protegerit. Bona umbra, quæ carnis prudentiam obscurat, concupiscentiam refrigerat. Intelligis quæ sit umbra? Inde tibi resulget occasio, quomodo et hic noctem intelligas; nisi quod quædam occultiores latebrae et magis abditæ, et accommodatæ magis ad investigationis et contemplationis usum sub noctis exprimuntur, C quam sub umbra vocabulo. In umbra, rerum visibilium oblivionem aliquantam accipe: in nocte, omnino modam. Quis mihi dabit sic adesperascere? quis, inquam, dabit mihi, ut rerum temporalium memoria oblivionis hujus vergat in vesperam? Bona quidem nox, quando imaginationes vanæ animum non vexant, nec versantur in eo; quando absconde sunt ab oculis querentis dilectum. Dilectio ipsa hanc noctem inducit, quæ reliqua omnia nec respicit, nec nota reputat, dum ad illum quem dilit intenta suspirat.

6. *Per noctes*, inquit. Multæ sunt noctes ejus, D nec est una nox illi jugis et continua. Noctes ejus frequenter interpolantur præsentia sponsi. Cum adest, lux est: cum abest, nox est. Ideo multæ sunt noctes sponsæ; quia multi sunt elapsus sponsi, multæ latebrae. Beata plane, quæ dilecto adhaeret tota die, et querit illum totis noctibus. Provocent studium tuum qui audis ista, et instructus exemplo sponsæ, *Con-surge et tu in nocte, in principio vigiliarum tuarum, et effunde cor tuum*⁸, ut liquefiat et

¹ Eccl. xxxviii, 25. — ² Philipp. iii, 13. — ³ Jerem. xvii, 16. — ⁴ Gen. iii, 7. — ⁵ Fecht. xiii, 1.

⁶ Levit. iv-viii. — ⁷ Cantic. ii, 3. — ⁸ Thren. ii, 19.

^a Supple esset.

currat, et decurrat usque in conspectum Dei curia. Illi liba principia vigiliarum tuarum; nihil A sterio. *Dilectus meus candidus et rubicundus*; in te peregrinae curae decerpant. Quære per singulas noctes dilectum tuum. Quid dico, per singulas? Totas noctes tuas in hoc opus continua. Ne cesses et ne quiescas, donec egrediar ut splendor dilectus tuus, et ut lampas accendatur tibi. Tunc poteris illud Pauli dicere: *Nox processit, dies autem appropinquaret*. Nam quod sequitur, *Abiciamus opera tenebrarum*¹, huic non potest nocti adaptari. Nescit enim hæc nox opera tenebrarum, sed magis lucem ministrat iis qui permanent in agone quadam quarendi dilectum. Bona quidem nox, quando absconderis a conturbatione et ab incursione imaginationum. Et quamvis nondum absconderis in abscondito faciei dilecti tui, bonum tamen est ut abscondatur tibi facies et pompa inanum et carnalium cogitationum. Nox est ut illam non attendas, non videas; sed tamen in hac nocte non extinguetur lucerna tua, ut dilectum queras.

7. Utinam ego tales mihi possim noctes numerare, tam latebrosas, et tam luminosas! Et quis nostrum gloriabitur omnes se tales noctes habere? Quisquis est, felix est, cui omnes noctes in usum talem decurrunt, qui in occulto suo nihil agit occultatione dignum. Unusquisque suam convenientiam conscientiam. Quid enim mihi aliorum percutere conscientiam infirmam? Non percilio nec discutio quidem: etsi infirma est, fœda saltem non sit. Non agat in occulto, nec cogitet quidem que turpe est et dicere. Ad talen stratum Jesus declinare non novit. Offendit illum, et fugat confusa conscientia. Confusio conscientiae non invitat illum, sed magis evitat. Charitas autem de corde puro et conscientia bona², ipsa est que querit. Sic enim habes: *Quisivi quem diligit anima mea*. Nihil bona tutius conscientia. Bona conscientia audet, et charitas ardet. Illa non formidat; ista inflammat: illa pro delicto non confunditor; ista confidit super dilecto. Magna vis amoris. Alieno non nititur suffragio, propriis contenta meritis. Semper amari se præsumit, que amare se sentit. Denique non respectis aliis majestatis nominibus, solum sponsa dilectum memorat, que singulariter intus tolerat astum amoris.

8. Hoc autem attendendum quam frequenter

dilecti recenset vocabulum quo cumque ex mytui. Illi liba principia vigiliarum tuarum; nihil A sterio. *Dilectus meus candidus et rubicundus*; et, *Talis est dilectus meus*³; et in presenti, *Quem diligit anima mea*. Magna certe sermonis hujus gratia. Nec mirum si frequentatur in ore, quod in corde servet. Ideo et animam commemorat. Non enim verbo tantum diligit, sed voto: nec solo actu, sed magis affectu. Quid vero sibi vult quod animam, non spiritum dicit? Forte quia dilecto quem adhuc quererebat, nondum adhaeret: qui enim adhaeret Domino, unus est spiritus⁴. Et quidem nusquam in toto hoc cantico spiritum nominat: sed, *Animam mea liquefacta est*⁵, et, *Animam mea conturbavit me*⁶; et hoc ipsum frequenter, *Quem diligit anima mea*. Id quoque sere nusquam, nisi cum absentem quererit, vel abesse quererit. Solent his nominibus gradus quidam distinguunt animæ perfectioris, et minus perfectæ. Apostolus dicit: *Animalis homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei*⁷. Ego animam hanc ita amantem et æstuantem, serventem et querentem, nunquam non spiritualem dixerim: quippe quæ licet nondum plena visione, voto tamen propensiore illi adhaeret, quem vehementer diligebat. Possimus autem non inconvenienter sicut in C spiritu subtilem et attenuatum intellectum, sic in anima suavem et tenerum affectum accipere. Per prophetam in promissione Dominus dicit: *Dabo vobis cor carneum*⁸. Si ergo carnis nomen in bono alicubi accipitur, cur non magis animæ? Ego beatam hanc animam, ut licenter loquar, non lapideam sed carneam magis judicaverim, et nihil habentem in se rigoris vel duritiae; sed mollem, teneram, tractabilem, et sensibilem ad singulos divini verbi aeuleos. Denique quæ dicat, *Neque caro mea ænea est: sed quam spiritualis pertranscat gladius, et charitate se vulneratam gaudeat*. Jure ergo animam suam diligere dicit, exprimere volens intimam quandam et vividam et animatam affectionem erga dilectionem suum Iesum Christum Dominum, qui vivit et regnat in sæculorum. Amen.

¹ Rom. xiii., 12. — ² 1 Tim. i., 5. — ³ Cant. v., 10., 16. — ⁴ 1 Cor. vi., 17. — ⁵ Cant. v., 6. — ⁶ Id. vi., 11. — ⁷ 1 Cor. ii., 14. — ⁸ Ezech. xii., 19.

SERMO II.

In lectulo meo per noctes quæsivi quem diligit anima mea. Cantic. cap. iii, §. 1.

— — —

1. Super hesterno capitulo hodiernum vobis instauramus convivium. Nec enim ibi cuneta dicta sunt quæ dicenda occurunt : quædam vero nec tacta quidem sunt. Illa hoc sermone discutienda suscipimus : id est, cur dicat, *In lectulo*; et non, *In lecto* : et cur, *In lectulo meo*. Nam alibi lectulum nostrum dicere consuevit¹. Hæc reputate vobis in sortem. Si quid autem novæ disputationis super iis quæ jam discussa sunt adjecero, in luceri rationem (ut sic dicam) referte. Quid putatis mysterii signat hoc ipsum quod dicit, *In lectulo*? *landisne aliquod occultæ continet, an suggillationis?* Etsi utrumque potest, libentius tamen hic laudem accipio : et ideo primitus in hunc sensum inflectamus sermonem. Ego plane in hoc verbo coarctationem quamdam intelligo, ut soli secum dilecto sufficiat. Cur enim non in bono coarctatio accipitur, si strati dilatatio in probrum vertitur? *Dilatasti*, inquit Dominus per prophetam, *stratum tuum, juxta me suscepisti adulterum*². Vides quomodo objurgando et exprobrando strati dilatatio objicitur animæ adulteræ. Bonum est ergo non dilatare, sed magis contrahere stratum cogitationis, et cordis lectulum. Ideo sponsa jure sibi applaudit de lectulo. *Coangustum est*, inquit propheta, *stratum, ita ut alter decidat : et pallium breve utrumque operire non potest*³. *Utrumque*, id est, virum et adulterum. Breve enim et angustum est cor hominis ad concipiendas Dei verbi delicias, etiam cum in illa totum extenditur. Quomodo non multo brevius, si fuerit ad alia distentum? Sufficiat dilecto tuo vel brevitas ista. Noli illam magis breviare, lectulum communicando alteri. Bona quidem hæc brevitas lectuli, quæ nescit nisi dilectum suum, id est Christum, suscipere. Est enim brevitas, quæ

* nonnisi illum suscipere novit : et est brevitas, A quæ illum plene suscipere nequit. Illa charitatis est et discipline : hæc vero, infirmitatis et naturæ. Utraque brevitas intelligi potest in lectulo, vel qua cum plures non dilecto suscipit, vel qua nec illum plene. Magna certe voluptas lectuli, sed magna brevitas : et ideo bene lectulus magis quam lectus dicitur.

2. Delectabilis lectulus est de quo legis in Proverbii : *Secura mens quasi juge convivium*⁴. Foris nox, foris turbatio, sed tranquillitas intus quasi quietis lectulus quidam. Non est hic illud lamentabile dicere : *Foris interficit gladius, et domi mors similis est*⁵. Imo si foris gladius est, intus gaudium. *Spe, inquit, gaudentes, in tribulatione patientes*⁶. Ad noctem tribulatio refertur, ad lectulum spes et gaudium. Forte propter hoc non lectum, sed lectulum appellat, parco^a vocabulo; quoniam totum gaudium nostrum fere in spe est adhuc et ex parte. Bonus ergo lectulus conscientiæ, quies et munditia. Cor impii quasi mare fervens, quod quiescere non potest, sed redundant fluctus in conculationem et lutum. Est ergo cor impii turbulentum, et tabidum, et lutosum, et secum semper collectans. Siquidem non est pax impiis⁷ : regnum vero Dei justitia est et pax⁸. *In pace*, inquit, *in id ipsum dormiam et requiescam, quoniam tu, Domine, singulariter in spe constitueris me*⁹. Utrumque complectitur spei nomen, et lectulum et gaudium : quia in spe gaudemus, et in spe requiescimus. Sed unde spes nisi de securitate conscientiæ? Jure lectulum dixerim mentem securam et liberam : securam propter conscientiæ bonum; liberam autem a tentatione, liberam ab exteriore occupatione, liberam a levi cogitatione. Quanta tamen esse potest in hoc corpore quies et libertas mentis? Brevis et exigua, et lectulo similis angusto. Multum inde decerpit reficiendi necessitas corporis, multum conquirendi quæ necessaria sunt cura, multum consumendi hora, multum animæ casus imminentis, multum causa latens. *Gloria nostra hæc est*, inquit Paulus, *testimonium conscientiæ nostræ*¹⁰. Suavi certe se collocarat in lectulo. *Nihil, ait, mihi conscientia sum*. Sed quantum illum dilatat et extendit; magis istum arætat et contrahit: *Sed in hoc, inquit, justificatus non*

¹ Cantic. i, 16. — ² Isai. lvi, 8. — ³ Id. xxviii, 20. — ⁴ Prov. xv, 13. — ⁵ Thren. i, 20. — ⁶ Rom. xii, 12. — ⁷ Isai. lvi, 20, 21. — ⁸ Rom. xiv, 17. — ⁹ Psal. iv, 9, 10. — ¹⁰ 1 Cor. i, 12.

* Id est, diminutivo.

sum. Qui autem judicat me, Dominus est¹. Vides quomodo Paulus audet, et dicit, Cor nostrum dilatatum est². Vides quomodo gloriam et testimonium conscientiae, divinae coaretat respectus sententiae.

3. Bene ergo lectulus mens secura, sed minime superba; quieta, non elata; bona de se sentiens, sed alta non sapiens, magis autem suspectam semper habens incerti noctem iudicii. *In lectulo*, inquit, *per noctes*. Multæ noctes, sed unus lectulus. Multæ enim tribulationes iustorum³: sed tamen quasi non sentientes nec respicientes uno dormiunt et requiescent in lectulo, in ea in qua vocati sumus una spe vocationis nostræ. Transit nox et nox: sed illi non deserunt tranquillitatis sue lectulum, donec tota transeat iniquitas. Multæ noctes, et altæ tenebrae: sed tamen ab altitudine noctis non timent, nec turbantur, quia sperant in Domino. Non timent a noctibus, qui in hujus spei lectulo quiescent. Nam et ipse novit dare carmina in nocte tribulationis⁴: et in nocte mandat canticum ejus⁵. Accepistiis quare sponsa dicit noctes; et quare plures: quare lectulus dicatur, et quare unus.

4. Nunc accipite quare dicat sponsa, *in meo*. In lectulo suo, et quasi singulariter suo est, quamdiu singulariter in spe est. Cum vero ad spem res accesserit, vel magis successerit spei, cum jam ex parte tenuerit dilectum; non jam suus est hic lectulus sponsæ, sed magis communis sponsi et sponsæ. Suus est, cum quasi sola sine dilecto quiescit: communis est, cum ipse adest. Suus est sponsæ, cum quietatis, et pacatis, et compositis moribus intra se collecta quiescit: communis est, cum jam incipit obletari in sponso. Forte est et aliquis proprius sponsi, quando sui oblita penitus, et se exuta tota transit in ipsum, et quasi induitur ipso dilecta ipsius. In lectulo suo nec effluit extra se, nec turbatur in se. In lectulo communi affluunt illi deliciae quedam de presentia sponsi. In illo qui solius est, sponsi amoris exagitata incendio ebullit, et excrescit effusa et effluens. Tota transfunditur in ipsum, et in similem absorbetur qualitatem. In primo penes se est: in secundo penes illam sponsus: in tertio penitus est ipsa penes ipsum, et, si dici potest, non est nisi ipse. In primo queritur: in secundo adhaeret:

⁶ in tertio unitur illi. In primo tranquillitatem propriam possidet: in secundo quandam meretur communitatem cum dilecto: in tertio assumitur et absorbetur in quandam charitatis et gratie unitatem. Melior hic lectulus tertius quam secundus, quanto expressior est unitas quam communitas. Bonus tamen primus, per quem ad istos paratur accessus.

5. Quod si ad carnalis infirmitatis illecebras lectuli sensum deflectere velis; nec erras, nec laboras sic assignando. Solius enim sponsæ sub hoc intellectu lectulus est, nec communicatur sponso. Nam etsi novimus Christum secundum carnem, secundum carnis concupiscentiam tamen non novimus. Communis quidem carnis natura, sed non est communis illi carnis illecebria. Non refutavit lectum doloris nostri, sed non se reclinavit usque ad sensum delectationis nostræ. Ideo cum istum designat, *in lectulo meo* dicit; non communiter, *In nostro*. Alibi siquidem legitur: *Lectulus noster floridus*⁶. Qui communis est, floridus est, vetustatis nihil habens, nil corruptionis. Quando vero proprium suum lectulum dicit, nulla ibi fit mentio floris. Suus sponsæ hic est, sed insuavis est: non floridus, sed horridus illi videtur. Dura satis conditio, si vel sola corruptio foret: nunc vero ad infirmitatem accedit adversitas, duplicatum ine commodum, lectulus et nox, infirmitas et adversitas. Sed magna vis amoris, quam neutra compescit, nec illa innata, nec ista illata. Non enim vel lectulo tenetur, vel terretur nocte, sed in lectulo suo et per noctes querit quem diligit anima ejus. Claustralium videtur vox ista maxime fratrum, qui et quieti a sollicitudine, et quasi perditæ et absconditi sunt in multitudine, habentes in altero lectulum, in altero noctis obscurum. Quodam modo enim absconditur cuiuslibet quamlibet excelsa conversatio, ubi in æqualem altitudinem tota se fratrum numerositas attollit, juxta illam de Salvatore prophetiam: *Ambulant in tenebris, et non est eis lumen, sed humanæ laudis lumen, ut liberius sperent in nomine Domini, et innitantur super Deum suum*⁷. Quorum absconditus est vultus eorum. Unde nec reputavimus eos, imo qui se ipsos intus non reputant; qui se mundi ad usus foris non aptant; qui nec hominum ab ore gloriam exoptant, sed illam quæ ex solo Deo est, juxta

¹ I Cor. iv, 4. — ² II Cor. vi, 11. — ³ Psal. xxxiii, 20. — ⁴ Job xxxv, 10. — ⁵ Psal. xlii, 9. — ⁶ Cantie. 1, 15. — ⁷ Isai. i, 10.

quod legitur : *Ego gloriam meam non quaero*¹. Et, *Qui gloriatur, in Domino gloriatur*² : hoc est, non pro donis Domini in hominum favore quiescat; nec finis hujus admixtione, spiritualis gloriæ adulteret in aliquo gaudia, sed illi referat gratiam, et querat in illo gloriam : hoc est enim ipsum querere. Habet iste in tranquillitate lectulum, in humilitate noctem. Non illum mordaces curæ circumvolant, inquietudinum non exasperant injuriæ; sed totum lectulus et nox, totum pax et quies, et latebrae.

6. Numquid satis est? Fortassis satis, sed laboranti; nam non satis amanti. Dulcis enim laboranti somnus³. Amantis anxietas illum dormire non sinit, somnolentiam excutit, vigilias inducit. Amor de quiete ipsa inquietior redditur. Quiescit tentatio, quiescit occupatio, quiescit afflictio, sed quiescere dilectio nescit. Tunc magis vires exercet dulce incendium, et flamma vorax de latibulis evadens vacuo liberius evagatur in animo, altius possidens, et avidius depascens. Occasione accepta suum nescit amor non exercere negotium. Semper enim quem amat, vel præsente eo se oblectat; vel absentem desiderat. *In die, inquit, tribulationis meæ Deum exquisio manibus meis*⁴. Longe differentior querendi ratio nunc a sponsa proponitur. Illam non impellit afflictio, sed trahit affectio. Ille in psalmo querit adversus tribulationem; ista, ad amoris usum et oblectationem. Ad hoc enim refert et quietis lectulum, et noctis latibulum, ut quem diligit, et inconcusse recolat, et sincere sapiat, et dulciter sentiat. Ergo multo potior in diligente quam in indigente querendi ratio: quamvis jure dici possit, quod sancta quadam semper eget amor avaritia. Semper enim ad secretiora exæstuat, et quæ tenet non reputans, volubili se raptat in anteriora rotatu; et vitalis instar rotæ spirituali levitate ad superiорa toto conatu attollitur, de terra vix paullum aliquid attingens. Denique et in Paulo nondum se comprehendisse arbitratur: sed ipse ad anteriora extensus, quasi rationalis rota sequitur, quo illum rapit spiritus ferventis desiderii⁵. Siquidem et cum consummaverit homo, tunc incipiet⁶. In præsenti quoque sponsa dum tenet lectulum, non hoc contenta, ardentius requirit dilectum. Ille illi lectulus: ille dilectus. Lectulus, dum infirmam et fatigataam suscipit:

D ⁷ dilectus, dum inflamat et succedit. Lectulus A et dilectus, quia quiescit in illo, et concupiscit et deficit in ipsum.

7. Miraris quod dico lectulum? Audebo et adjiciam vilius aliquid, imo sublimius super omnem gloriam laudis ejus. Quanto enim pro me egit viliora, tanto bonitatis suæ dedit indicia majora. Ipse parvulus lectulus, ipse pullis est nidulus: *Etenim passer invenit sibi domum, et turtur nidum ubi ponat pullos suos*⁷. Vis audire qualis lectulus? Jacta cogitatus tuos implumes adhuc et infirmos in Domino, et ipse te enuit, donec formetur et firmetur Christus in te; et occurras in virum perfectum qui fluctuare non possit. Bene ergo lectulus, qui mihi factus est a Deo justitia et pax, et redemptio, et sapientia. Quis dabit mihi tali collocari in lectulo? quis, inquam, dabit mihi istos pulvillo, et cervicalia hujuscemodi assui sub cubito et capite meo? Felix cervical, quod sibi sponsa supponit: *Læva ejus sub capite meo, et dextera illius amplexabitur me*⁸. Alterum jam possidet, alterum sibi pollicetur. Lævam tenet, sed dextram querit. *Delectationes enim in dextra tua usque in finem*⁹. Quasi de lectulo tendit ad lectulum. Suavissimum mihi cervical, bone Jesu, spinea illa capitis tui corona. Dulcis lectulus illud crucis tue lignum. In hoc ego nascor et nutritor, creor et recreor, et super passionis tuæ altaria memoriae mihi nidum libenter recolloco. Quod si majora datur et arcaniora persentire divinæ majestatis mysteria, nihil illud a lectulo et nocte differt, si quis ad futuram contempletur plenitudinem, non formulam perfectionis humanæ. Nam et perfectius nostrum imperfictum est, et (ut verius dicam) vix adhuc inchoatum. Propterea et *initium aliquod* dicimus creaturæ Dei¹⁰, et tantum *primitias* accepisse Spiritus¹¹.

8. Temerarius forsitan videar, qui conor in experta exponere et de sponsæ lectulo, quæ illum suavius forsitan et secretius collocavit, quam conjectura nostra possit attingere. Quapropter de mysteriis ad mores descendamus, et dicamus hoc esse dilectum in lectulo, et per noctes querere, cum post cordis strepitum et carnis motum, quietis et præsentium obliiti, primitivas quasdam futuræ dulcedinis captamus delicias. Habes ergo (ut breviter colligam) in

¹ Joan. viii, 50. — ² II Cor. x, 17. — ³ Eccl. v, 11. — ⁴ Psal. lxxvi, 3. — ⁵ Philipp. iii, 13. — ⁶ Eccl. xviii, 6. — ⁷ Psal. lxxxiii, 4. — ⁸ Cantic. ii, 6. — ⁹ Psal. xv, 11. — ¹⁰ Jacobi i, 18. — ¹¹ Rom. viii, 23.

hoc capitulo occasionem, actum, et causam. In diligente causa, actus in querente; opportunitas vero et occasio in lectulo et nocte innuitur. Breve autem capitulum, quoniam bonus lectulus, in quo suscipit mens fatigata fomentum, immo fervens incendium, in quo amor dum offendiculum non habet, desiderii usum exercet ardenter. Sed jam nos hic paululum quiescamus, et in illo utinam lectulo, in quo sponsa dum quievit, dilectum quæsivit: ut experientia sensu in nobis ipsis ediscere possimus quod nunc alios docere conamur, quam dulce sit in hoc lectulo quiescere, et dilectum querere Iesum Christum Dominum nostrum.

[¶] tædet vitæ, tædet luminis hujus, quoniam lumen oculorum meorum et ipsum non est meum. Ubi erit foris consolatio, si intus in me ipsa te absente turbatio? *Conturbatum est cor meum, dereliquit me virtus mea, et lumen oculorum meorum et ipsum non est mecum*². Tria hæc tecum abierunt, virtus, veritas, identitas. Quomodo enim virtus erit in doloris lecto, in nocte lumen, et in divisione et separatione id ipsum? Ad me nunc respicit illa prophetalis exprobratio: *Quousque dissolveris, filia vaga*³? Denique et Cain, ex quo egressus est a facie Domini, vagus factus est et profugus. Ego qui B deinde non ita vaga et profuga: magis enim quærens quam fugiens; et, ut licentius loquar, tibi fuga plus competit. An non vaga, quæ de lectuli angustiis transeo ad ambitum urbis, discurrens per plateas, per vicos, per vigiles? Qui adhæret Domino, unus est spiritus⁴. Dulce hoc ipsum, et ideo dura separatio.

2. Quomodo dissipata est hæc identitas, dissipata unio, et ad me dimidiata redii? Nam tota a te non discessi. Desiderio enim in te feror, sed a presenta differor: habeo aliquod in desiderio solatium, sed totum illud abscondit et absorbet de dilatione supplicium. Quo pacto C non absconditur omne solatium, quamdiu abscondis faciem tuam a me? Denique, sicut ait propheta, *Consolatio abscondita est ab oculis, quia facta est inter dilectos divisio*⁵. Sed mihi abscondita, quoniam mihi fuerat hæc unio indulta. Tu enim bonorum meorum non eges. Bona enim mea, dona tua sunt: ideo mihi incumbit desolatio, dum a te separari contingit. Tu virtus mea: tu lumen oculorum meorum: tu mihi ipsum: tu mihi totum. Denique defecit caro mea et cor meum, ut de reliquo in me, nec carnalis affectus, nec cordis mei sensus respiret; sed sit Deus cordis mei, et pars mea D Deus in æternum⁶. Si hanc partem perdidero, inanis et vacua remanebo, quasi terra sitiens, et quasi vas perditum. Assume, assume, qui ebrius es, sitiens, et vacuo vasi tuæ plenitudinis portionem infunde. Quid parcis torrenti illi ubertatis tuæ? Heu me! quam raptim transit torrens iste nostris in convallibus! Cito quidem transit, sed trahunt me post se in æternum desiderium impartitæ deliciæ. Deliciæ abeunt, sed desiderium relinquunt. Illæ excurrunt, et istud

Quæsivi illum, et non inveni. Cantic. cap. iii, §. 1.

SERMO III.

1. Non solet sponsus semper, vel pro tempore, vel pro quantitate animæ se quærerentis voto respondere. *Quæsivi*, inquit, *et non inveni illum*. Gratum certe verbum, *quæsivi*: sed, *non inveni illum*, grave. Quidni grave et intolerabile sic quærenti, et sic amanti? Nemo enim eo quod ardenter quærerit, non anxie caret, tantoque cumulatiore angustia, si vicina spe jamjamque apprehensura fraudatur. Quanto magis illa, quam expertæ et perditæ internæ dulcedinis provocat esuries? Credibile est secundum multitudinem retractatæ et revolute in corde dulcedinis, acriori ad quærendum ictu everberari animum amantis. Denique ad dilectionis mensuram, non invenientis pendatur affectus. Si quis in se unquam talis expertus est vel dilectionis vel desiderii sensum, propriæ aestimare potest conjectura exempli, quam querulo sponsa corde protulerit: *Non inveni illum*. Nusquam consolatio, nusquam refrigerium, sed ubique tribulationem et dolorem inveni, dum illum quem ardenter diligo, et instanter quero, non inveni. Denique posuisti me, non dico tibi contrariam, sed a te quasi extraneam, et facta sum mihi metipsi gravis¹. Gravis plane, quam

¹ Job vii, 20. — ² Psal. xxxvii, 11. — ³ Jerem. xxix, 22. — ⁴ I Cor. vi, 17. — ⁵ Osse xii, 14, 15. — ⁶ Psal. lxxiii, 26.

excruciat. Quanto sunt enim prærogata dul-⁹ ciora, tanto molestior de dilatione mora. Itane, Domine, suave videbitur tibi miseram mora tali torquere animam, et de pœnis diligenter et quærerent te ridere? Si majestas te abducit, misericordia inclinet. Si te non indulges dilectæ, miserere vel afflicte. Afflita sum et humiliata nimis, et a gemitu cordis mei mecum illud rugiens: *Non inveni illum.* Ubi nunc multitudine viscerum tuorum et miserationum tuarum? Diu et nimis diu continuerunt se super me. Dilecta tua absens desiderio in dolorem se fundit, et tu te contines? Joseph male meritos de se miseratus fratres, non poterat se continent: sed coenmota sunt viscera ejus, et quis esset, blande innotuit¹. Et quidem tenerior esse solet ad gratiam sponsi pietas, quam fratris. Tu mihi plus quam Joseph. Tu enim frater; tu sponsus. Quis dabit mihi te fratrem meum? Ego me totam ad quærendum impendo, et tu me suspendis sponsus et frater? Ergo eris in dilectione minor, qui es majestate superior? Magis sibi respondent amor et humilitas, quam amor et majestas. Paululum majestatis obliviscere, ut misericordiae recorderis. In te omne desiderium meum. Utquid non ante te? utquid absconditus est a te gemitus meus, qui totus est pro te? Dissimulas et differs, et avertis faciem tuam a me, et facta sum conturbata. Propterea queror et causor et clamito: *Non inveni illum.*

3. Felix conditio, quando dicere datum fuerit: *Dilectus meus mihi, et ego illi.* Nunc vero ego dilecto meo, sed nondum *ad me conversio ejus*². Amara quidem amanti commutatio. Idcirco pro vice vocem commuto: *Non inveni illum.* Omnia tempus habent, et suis spatiis universa sub sole transcurrunt. Quando erit ut cum sole permaneant, et ante mutabilitatem lunæ, ut in aeternitate stent, et non transcurrant cum tempore? Nunc vero omnia tempus habent, et habet forsitan suum tempus aeternitas ipsa. Dicuntur enim et tempora aeterna. Aeterna ergo in se aeterna sunt, sed nobis parata sunt tempore suo. Omnia tempus habent: tempus amplectendi, et tempus ab amplexu longe fieri³. Quod ergo erit aptum magis, quam nox, amplectendi tempus? imo quis erit aptior, ad amplectendum, vel lectulo loeus, vel nocte tempus? In pace locus tuus: et ideo quietis tem-

pus; et pacis tibi paravi in corde meo lectulum. A Veniat dilectus meus, veniat delectatio mea, et requiescat in cubili suo. Tu forsan dispensatrici differs: sed non capit amor impatiens de dispensatione solatium. Scio mili repositum tempore suo: sed de fugacis tarditate temporis amor causatur. Tu differs: ego quidem diutius non fero, sed surgam et circuibo civitatem. Contemno lectulum, et initium sermonis derelinquo, ut ad perfectiora ferar.

4. Nam etsi sponsa sum et perfecta pro regule modulo humanæ, initium tantum accepisse me reputo, ad quod restat respiciens: *Surgam, et circuibo civitatem, quæram per vicos et plateas*⁴. Jesu bone, quid est quod alicubi non inveniris, qui ubique erederis? Multæ quidem mansiones in domo Patris tui sunt: sed numquid alias deseris ad alias transiens, qui infinitus ipse et immensus es? Ubique creaturarum totus es, creans et continens: sed infinitatem tuam creatura nulla potest exprimere, quamvis virtutem nulla non possit ex parte innuere. Ubique totus es per existentiam: sed non æqualiter in singulis per efficientiam. Nam etsi ex toto te ubique opereris, non tamen totum quod potentia tua est ubique, imo potius nusquam, operaris. Indiferenti enim virtute officiis in minimis minima, et in magnis majora. Cum ergo virtus tua ubique et tota operetur, nusquam tamen tota expenditur: quia cum volueris, suppetit tibi officiare majora; nec tota exprimitur, quia veritatem non possunt ad integrum æmulari simillima. Omnia ergo te mihi monstrant ad cognitionem, sed non omnia me movere possunt intus ad devotionem. Ubique in te impingo, sed non ubique compungor. Ubique te mihi ingerit rerum species et usus et ordo, sed Verbum sapientiam, non Verbum salutem. Verbum autem sapientia et salus, id est Christus Jesus, tantum in civitate Dei nostri, in monte sancto ejus. Propterea *surgam, et circuibo civitatem.* *Surge,* inquit Paulus, *qui dormis, et exsurge a mortuis, et illuminabit te Christus*⁵. Surgam ego, non de mortuis operibus, non de pravis moribus: sed de bonis ad meliora, de moribus ad mysteria, de mysticis ad manifesta, de serenis ad suavia. *Surgam, et circuibo civitatem illam,* de qua dicitur: *Magnus Dominus et laudabilis nimis, in civitate Dei nostri in monte sancto*

¹ Gen. xlvi. 1-3. — ² Cantic. xi. 16, et xii. 10. — ³ Ecclesiast. 1-8. — ⁴ Cantic. iii. 2.

⁵ Ephes. v. 14.

*ejus*¹. Ergo surgendum est ci qui in montana¹⁰ *Surgam*, inquit, et *vadum ad patrem meum*. Prudenter ait, *surgam*, iturus ad eum, qui in cœlis est, Patrem. Sed nimis exilem et macilentam spem reposuerat in sinu suo, mercenariaam conditionem patrem rogaturus. Modeste quidem pro meritis, sed de paternae miserationis copia humiliiter nimis et injuriose sentiens, vere famelici dans in hoc animi indicium et in media confecti. *Dicam*, inquit, *ci: Pater, fac me sicut unum de mercenariis tuis*³, Non enim poterat jejunam et macram spem ad majora porrigit. *Surgam*, inquit, et *vadum ad B patrem meum*. Iste de querendo nil movet patre, tantum de flectendo sollicitus. Quæ sponsa est, certa de gratia postulat presentiam tantum. *Surgam*, inquit, et *circuibo civitatem, et queram quem diligit anima mea*, inventionem sufficere reputans.

5. Vide si non in præsentî hæc possit observari distinctio, quoniam patris exposita est et parata cunctis indulgentia: deliciae vero fugaces et reconditæ, et latibulis gaudentes. Ideo ille dicit: *Surgam et vadum*. Illa vero: *Surgam et queram*. Denique et pater occurrit poenitenti, sponsus se subducit diligenter. Misericordia sui profusior est, delectatio parvior. Id autem non incongrue ab utroque positum intelligitur, quod dicitur, *surgam*. Non permittit te Paulus quæ sursum sunt querere, nisi prius resurrexeris⁴. Non potes quæ sursum sunt sapere, nisi prius illa quæsieris. Quid enim est illa bona quæ sursum sunt, invenire, nisi quodam dulcedinis et experientiae gustu persentire illa? Ideo cuncta perlustrat et scrutatur, ut quod amat, aliebū degustet. *Surgam*, inquit, et *circuibo civitatem, queram per vicos et plateas, quem diligit anima mea*. Multum sibi fiduciae sanctus amor assumit. Quantum enim putas diligebat, quæ tantum præsumebat? *Surgam*, inquit, et *circuibo civitatem*. Non veniet in conspectum tuum, Domine, omnis hypocrita. Abscondit se Adam, ex quo bonæ conscientiae ansumi amisit⁵, et inventum se doluit, qui magis querere debuerat. Qui flete dilighit, fugit conspectum tuum: quæ vero sponsa est et charitatis dotata munere, etiam fugitatem insectatur. Quo ibis, bone Jesu, a facie vehementis desiderii? Si ascenderis in cœlum, illie est: si descenderis in infernum, adest.

A singulos operum tuorum gradus discurrens, quod fide tenet, conatur transfundere in affectionem, et admiranda majestati devotione respondere. Ad dilectionis incentivum omnia Evangelii documenta deducit: ut in quibus veritatem suscipit, virtutem persentiat te ipsum sponsum suum, Christe Jesu, qui vivis et regnas per omnia sæculorum. Amen.

SERMO IV.

Surgam et circuibo civitatem, per vicos et plateas quem diligit anima mea. Cantic. cap. iii, §. 2.

1. Circuitus iste non est pervagationis, sed investigationis. At si vagatur quæ circuit, non evagatur tamen, non excedit terminos civitatis, non loca quæ dilectus perambulare solet. In circuitu ambulat, sed intus ambulat per vicos et plateas civitatis. Sapientia enim in his viis se ostendit hilariter, et in plateis dat vocem suam. Ideo in istis circuit, quia novit ubi soleat illi uberior occursus esse dilecti. *Circuibo*, inquit, *querens per vicos et plateas*. Frequens tibi est, o felix anima, talis circuitus, et accessus familiaris, et nota sunt tibi omnia civitatis hujus: circuitus et recessus intimi, angusta vicorum, et lata platearum. Introduxit te rex in cellam vinariam: numquid non et in omnes alias secretiores recessus? Omnia tibi sunt aperta et pervia, et usu quodam ad beatum hunc expeditam te sentis circuitum. Ideo non cunctanti, sed confidenti similis dicit: *Circuibo civitatem*. Et quantum putatis, fratres, quantum solatii confert invicare interim et crebro conterere gressu loca in quibus stare solebant pedes ejus, quem diligit? Nescio quo pacto loca, in quibus aliquid boni experti sumus, expressius id ipsum imprimunt memoriæ, et ex ordine ante mentis depingunt oculos, et quod jam experti sumus in ipsis, iterato speramus. Ego loca ista non corporalia, sed spiritualia crediderim, opportuna ad animæ exercitationem spiritualem; propterea in his accipiamus circuitum.

2. Circuitus iste aut recordationis est, aut

¹ Psal. XLVII, 2. — ² Iuc. i, 39. — ³ Id. xv, 18, 19.

⁴ Coloss. III, 1.

⁵ Gen. III, 8.

investigationis. Circuit enim, qui vel nota re-¹¹ posteriorum oblitus, ad anteriora extendit se- colit, vel ex ipsis notis colligit quæ nondum A sunt nota. Circuit quodammodo qui nota recordatur, vel perscrutatur nova. Circuitus quidam est, cum ea quæ jam fide et intelligentia tenemus, ordine retractamus. Circuitus quidam est, cum ex his quæ jam tenemus, ad occultiora tendimus et penetramus. Circuitus ille oblectationis est, iste rationis. Ille amicabilior, iste acutior. Et quamvis ille circuitus magis accommodatus sponsæ videatur, neutrum tamen illi negabimus. Sive enim nota et comperta revisit, sive investigat nova; in omnibus amoris tantum sonitem quærit. Bonus quidem rationis circuitus: sed quando ratio ipsa intra fidei regulas se continet, et ejus terminos non excedit, de fide ad fidem, vel de fide ad intelligentiam pertingens. Intelligentia quidem etsi fidem excedit, non tamen aliud contuetur, quam quod fide continetur. In intelligentia quam in fide non certitudo major inest, sed serenitas: neutra vel errat, vel hæret. Ubi vel error vel hæsitatio est, intelligentia non est: ubi hæsitatio est, fides non est. Et si fides admittere posse videtur errorem, non est vera nec catholica fides, sed erronea credulitas. Fides, ut sic dicam, veritatem rectam tenet et possidet; intelligentia revelatam et nudam contuetur; ratio conatur revelare. Ratio inter fidem intelligentiamque discurrens, ad illam se erigit, sed ista se regit. Ratio plus aliquid quam credere vult. Quid aliud? Conspicere. Aliud est credere, aliud est cernere: non tamen aliud, quam quod fide concipit, conspicere conatur. Et si nondum sincere videre potest, quibusdam tamen accommodatis experimentis conjicere tentat, quæ jam solida fide concepit. Ratio supra fidem conatur, fide tamen nittitur, fide prohibetur. In primo devota est; in secundo prudens; in tertio sobria: et, ut sic dicam, fides tenet, tuerit ratio, intelligentia intuetur. Bonus iste circuitus, in quo mens rationis ductu per vestigando procedit, sed a fide non recedit, instruta a fide, et restricta ad fidem. Erronea plane, si non cuncta ad ejus referat examen, et citum rationis incessum ad fidei maturitatem castiget. Bonus circuitus, ubi justitia Dei revealatur ex fide in fidem. Bonus circuitus, ubi quis transformatur a claritate in claritatem tanquam a Domini Spiritu¹. Bonus circuitus, ubi quis

A met ipsum, si quo modo comprehendat². Bonus certe circuitus, non modo cum nova semper et occultiora comprehenduntur, sed cum jam apprehensa novo et recenti semper affectu revolvuntur: cum non modo quod restat, penetratur; sed quod jam penetratum est, frequenter iteratur. Jucundus circuitus, et sponsæ non ignotus. Ideo confidenter dicit: *Surgam, et circibo civitatem.*

3. Quæ aptius esse poterit civitas quam illa, de qua dictum est: *Gloriosa dicta sunt de te, civitas Dei*³? Et quidem universitas creaturæ B dici potest non inconvenienter civitas Dei, ab eo condita, et ab eo disposita. Gloriosa plane et pro specie, et pro ordine. Nam pro actibus minus justis, quos depravatae mentis producit libertas, quantum in ipsis est, minus^a in gloria: nec ex ipsis est, quod ordinem divinæ dispositionis non effugiunt, quem non intendunt. Soli autem vere gloriosi sunt, qui divinæ dispositioni supponunt studium, solliciti primæ conditionis integrum servare gratiam, vel resarcire corruptam. Isti gemino quidem modo gloriosi efficiuntur: naturali cum cæteris conditione, et voluntaria præ cæteris coaptatione C ad ordinantis et dirigenis Dei nutu. Dicitur ergo civitas Dei universitas creaturæ; quippe legibus administrata dispensationis ipsius. Ipse universæ creaturæ speciem existentiae præstat in proprio genere, in usu efficaciam, consequiam in ordine, ut et in se ipsa pulchra sit, et in universitate supervacua non sit, et cum reliquis inconsequens et repugnans non sit. Sive enim res naturæ agatur motu, sive liberò arbitrii nutu, sive divinæ instinctu gratiae, sive singulis his rationibus, sive conjunctis res agatur; quælibet a divina intus invisibiliter operante efficacia, et modum accipit et motus tum: modum et quasi legem quandam ordinis et motum actionis. Non modo enim ab eo enijslibet motionis nativa facultas, sed enijslibet facultatis administratur motio, ut simul ab ipso sit et virtus, et motus virtutis. Motus vero intentionis pravæ, et ab ipso habet quod motus est, et ab ipso non habet quod pravus est. Neque enim ab ipso est, quod in minus ordinatum finem dirigitur: sed ab ipso est, quod inore dignatio ipsa mira prorsus ratione in ordinem redigitur.

¹ 1 Cor. iii, 18. — ² Philipp. iii, 12, 13. — ³ Psal. lxxxvi, 3.

^a Alias, nimis.

4. Vide venditionem Joseph, descensum in ¹² Aegyptum; egressum et iusectionem Pharaonis, submersionem exercitus, et creptionem Israel, quomodo incarnationis et passionis Christi, et creptionis nostrae serviant mysteriis : et multis quidem in locis similia diligens repertus. Non ergo possent antiqua delicta novis deseruire sacramentis, nisi occulta ratione divina intentus operante providentia. Nec enim illa antiqua easu quodam et indifferenter ita provenere, quibus nova postmodum a prudenti dispensatore et observatore diligenti adaptarentur mysteria : magis autem illa ad horum sunt significationem (non homine illud intendente, sed Deo disponente) preparata, quam haec illis aptata. Quid denique, quod Dominus eo potissimum tempore ad passionem adductus, quod hac hora, hoc die, hoc mortis affectus genere? quis ista aut neget mystica, aut credat fortuita? Quo die est homo conditus, eo reparatus : qua hora sententiam pertulit, indulgentiam meruit. Per lignum mors inducta, per lignum vita restituta. Et nescio quis ista non divinitus dispensata, sed humanitus administrata contendit. Habes agni paschalis tempus, habes immaculatam hostiam; habes creptionis Israëlitice de Aegypto horam, habes creptionis tñae gratiam de saeculi errore, de vanitate, de nativitate corrupta : et hoc simpliciter contigisse credis, Deo non dispensante, sed Iudeo operante, quamvis non observante? Hæc, inquam, quæ tam apte concurrunt de crucis лиго, de tempore, de hora, de die, et reliquas quæ observari prudenter possunt, circumstantias, Iudaica deputas dementia, non divinæ sapientiae? Prorsus in eam salubri remedio, et cum antiquis in unam formam concurrente sacramentis, et fortuitus casus excluditur, et humanus intuitus, sed non divinus mutus. Et in Isaiae prophetia invenies ad Ezechiam dictum: *Data sunt omnia hæc in manus Chaldeorum*¹. Ubi data esse dicit, ostendit non tantum propheticæ prædicta, sed etiam judicaria quadam æquitate dictata. Ex his et hujusmodi passim per omnem Scripturarum textum, cui dubium residebit, divinam pariter virtutem et sapieniam justis legibus pravas rationalis creature non inspirare quidem, sed dispensare voluntates? Quod si ita est, multo minus ambigi potest mo-

tus ceterorum animantium, quæ naturali dantur affectu, et sensum vel imaginationis tantum agnuntur judicio, non arbitrio rationis a divina dispositione minime exemptos. Et ut semel concludam, universarum vel essentiam, qua in hoc aut in hoc rerum genere sunt, vel existentiam qua sunt, vel usum quo aliquid efficiunt, justissimus, potentissimus, prudentissimus moderator æternis et immutabilibus mouet, et mutat, et continet decretorum regulis, et cunctam creaturam musquam exorbitante regit justitia, quasi ordinatissimam et dispositissimam civitatem.

B 5. Haecce ergo civitas est universitas creature, quam sponsa circuituram se proponit? Circuerunt sapientes hujus saeculi rerum naturas, et in artificio suo operantem adverterunt sapientiam Dei. Operantem dico, sed non opus de quo legitur: *Deus autem rex noster ante secula operatus est salutem in medio terræ*². Cognoverunt in opere artificem, sed non glorificaverunt, aut gratias egerunt³. Fidelis anima omnia replicat et recenset in laudem Dei, et omnem creaturam provocat ad glorificandum, ut se ipsam excitet in gratiam, et universitatis contiuui divinum stimuletur in amorem. Circuivit Salomon, et de cedro Libani disputavit usque ad hyssopum⁴. Circuivit in Ecclesiaste, et de elementorum postquam disseruit circuitu, ad humanos actus disputationem derivavit, ut de transeunte rerum vanitate ad permanentem transiret veritatem. Circuivit Job, imo circumductus est magis a Domino per terræ fundamenta, per mensuram, per lineam et bases, et lapidem angularem, et astra matutina, et filiorum Dei jnibilum: per maris ostia, et vulvam, et vestimentum, et caliginosas infantiae pannos: per terminos, vesticas, et ostia, per ortum diluculi, et aurora locum, et certas quasdam cæterarum rerum naturas⁵. Omnes enim numerare longum erat, quæ omnia prudenter intuenter admirationem Conditoris facerent, et pie consideranti amorem. Et hec communiter omnibus proposita sunt ratione intentibus, et Conditoris sui majestatem manifesta pulchritudinis sue specie commendant. Sub tam pulchro tamen velamine pulchriora sunt, que latent salvationis nostræ sacramenta, et multiplicia spiritualium dona gratiarum.

¹ Isaï. xxxix, 6. — ² Psal. lxxxiij, 12. — ³ Rom. i, 21. — ⁴ III Reg. iv, 33. — ⁵ Job xxxviii, xxxix.

6. Denique et David in fine Psalmorum cum ¹⁵ ad memoriam prompta, ad meditandum pro omnem creaturam in laudes Dei concitasset : A fusa, ad subsistendum perpetua, ad sufficiendum plena. Filii, inquam, hominum, imo filii Excelsi, alumni religionis, qui regularis disciplinæ limina teritis, utquid arida fauce aquas cœnulentas sititis, cœlestes fastiditis ? Utquid cogitationes admittitis in animum, ad quarum actiones non mittitis manum ? Quod agere penitus detrectatis, utquid studiosa mente retratatis ? Experti frequenter estis, quod omnem hanc inanem pompam recognitatem turpitudinis citus excipere solet exitus pœnitudinis. Denique et pudor est prodere, et pœna reticere. Meditatio ergo mutate materiam, sed servate instantiam. Quam fœdum est tunc studia vestra minui, cum mutantur in melius ? Hoc autem dico; sicut exhibuisti animum ad cogitatus affectuosos fœdæ turpitudinis, ita exhibete nunc ad secundos circuitus pulchrae veritatis. *Circumdate Sion*, inquit Psalmista, et complecti mini eam ⁴. Circumdate meditando, complecti mini amando. Complectimini eam, ut ejus sit et comprehensio integra, et collocatio intima. Plus aliquid innuere videtur complexus quam circuitus. Complexus simul continet totum, circuitus de alio in aliud facit transitum. In hoc tamem circuitus præstare videtur, quod ea quæ complectimur, indifferenter et involute constringimus : ubi vero circuitus est, singula se-riatim discutimus. Ille contentus est summa, iste discurrit per singula.

7. Haec ergo civitas spiritualis est, haec Ecclesia sanctorum, quam circuituram sese sponsa præsumit. Deus bone, quanta hic utilium copia speculationum ! Quis enim satis existimare possit, quam pulchra et quam plurima sint ubique spectacula in sacramentis, exemplis, miraculis ? Prima salvationis, secunda conversationis, attestacionis sunt tertia. Quid vero, cum de mysteriis, cum de moribus ad remuneraciones æternas temporalium meritorum admiratura mens assurgit ? Quantum ibi profusis votis refunditur gaudii ! *Fili hominum, utquid diligitis vana, et queritis mendacium* ³ ? utquid animum ad aliena oblectamenta convertitis, laboriose queritis labentes delicias ? Quasi ad manum materiam fidei nostræ tenetis mysteria,

B
C
D

ad memoriam prompta, ad meditandum pro omnem creaturam in laudes Dei concitasset : A fusa, ad subsistendum perpetua, ad sufficiendum plena. Filii, inquam, hominum, imo filii Excelsi, alumni religionis, qui regularis disciplinæ limina teritis, utquid arida fauce aquas cœnulentas sititis, cœlestes fastiditis ? Utquid cogitationes admittitis in animum, ad quarum actiones non mittitis manum ? Quod agere penitus detrectatis, utquid studiosa mente retratatis ? Experti frequenter estis, quod omnem hanc inanem pompam recognitatem turpitudinis citus excipere solet exitus pœnitudinis. Denique et pudor est prodere, et pœna reticere. Meditatio ergo mutate materiam, sed servate instantiam. Quam fœdum est tunc studia vestra minui, cum mutantur in melius ? Hoc autem dico; sicut exhibuisti animum ad cogitatus affectuosos fœdæ turpitudinis, ita exhibete nunc ad secundos circuitus pulchrae veritatis. *Circumdate Sion*, inquit Psalmista, et complecti mini eam ⁴. Circumdate meditando, complecti mini amando. Complectimini eam, ut ejus sit et comprehensio integra, et collocatio intima. Plus aliquid innuere videtur complexus quam circuitus. Complexus simul continet totum, circuitus de alio in aliud facit transitum. In hoc tamem circuitus præstare videtur, quod ea quæ complectimur, indifferenter et involute constringimus : ubi vero circuitus est, singula se-riatim discutimus. Ille contentus est summa, iste discurrit per singula.

8. Esuriens enim et querens animus, dum illum non satiant aliqua, semper rapitur ad reliqua : et quodam volvitur circuitu, currentis desiderii protractus rotatu, donec repleatur in bonis esuries amoris, et occupet in illo cursus sui statum, in quo terminum non invenit. Nulla enim quæ creata sunt, in conditionis sue statu infinita sunt : et ideo mens quæ circuit, univer- D versa pertransit, nusquam requiem capiens ubi finem reperit. Solus ille requies est amanti et refectio, qui finis est omnium, et cuius nullus est finis. Propterea sponsa, in circuitu suo cuncta pertransit, ut pertingat ad ipsum : *Surgam, inquit, circuibo civitatem*. Circuibo in cunctis, cum quem diligo querens, sed nusquam reperiens. Invisibilia ipsis, per ea quæ facta sunt, intellecta conspicuntur ⁵ : sed tamen nullius creaturæ quamlibet excellentis, et ad ipsius accedentis imitationem, plene vel in-

¹ Psal. cxlix, 1. — ² Isai. xliii, 18, 19. — ³ Psal. iv, 3. — ⁴ Psal. xlvi, 13. — ⁵ Rom. i, 20.

struor indicio, vel incendor officio. Tantum enim et pigrum, et tardum, et inefficax ad conditoris commendationem eorum quae condita sunt, redditur ministerium, quantum noscitur a veritate distare simulacrum. Ergo *circuibo civitatem*, universa pertingens, universa pertransiens; pertingens, qua ex parte ipsius imaginem differenter preferunt; pertransiens, ubi citra perfectum subsistunt. *Circuibo civitatem*, ubique capiens refrigerium, et fastidium patiens. Quoniam enim modo non me refrigerat, quod amoris mei pignus aliquid portat, praefert indicium, indicit memoriam, notitiam inducit? Sed iterum quoniam paeto non tolero taedium, dum quadam me recogito præludi imagine, et umbra detineri, nudam et simplicem non tenere veritatem? *Circuibo civitatem*, quoniam in toto ejus tam pulchro ambitu ubique refoveor, sed nusquam reficio.

9. Nec me fatigabit iste circuitus, donec patet plenior aditus, ut intrem in sanctuarium Dei, et intelligam in novissimis ejus. Habebit ibi circuitus terminum, cum repleti fuerimus in bonis domus tue, Domine; cum intellexero in novissimis ejus illum qui primus est et novissimus, initium et finis. O qualis ibi circuitus erit, pergere ab ipso in ipsum, ire et redire: desiderio ire, delectatione redire; dum semper ejus, quod experientia desiderat, presentia satiat: ut mens possidentis et contuentis, et illi sit per appetitiam intenta, et illo sit sufficienter contenta! Sic enim pennata illa et oculata animalia *in medio et in circuitu sedis Dei* leguntur¹. *In medio*, quia voti sui perducuntur ad intimam: *In circuitu*, quia redivivo semper voto feruntur in eadem ipsa. *In medio*, quia eorum jam completum est votum: *In circuitu*, quia non sufficiunt comprehendere totum. *In medio* sunt admissa per gratiam, et *in circuitu* sunt exclusa per differentem naturam. *In medio* sunt, quia unita per contemplationem: et *In circuitu*, quia disjuncta per comparationem. Quæ est enim sedes ista, nisi ea de qua loquitur Apostolus, lux inaccessibilis, quam inhabitat Deus²? Denique quantumlibet oculata sint beata illa animalia; et illuminat illa ut quantum possunt, capiant; et excedit, ne ad totum sufficient. O quam ampla ibi speculatoria, quam latæ plateæ in illa luminis infinitate patent, quam coarctati et conniti et protensi in illa simplicitate, chari-

tate, æternitate vice! Viae illæ, viæ pulchræ, et A semitæ pacifice. Non est in illis vel errare, vel laborare semitis. Undique occurrit ibi sponsus, et leto, ut sic dicam, vultu se offert et influit cordi dilectæ, ut de cætero non indigeat quæri Jesus Christus, qui vivit et regnat in sæculorum. Amen.

SERMO V.

Per vicos et plateas quæram quem diligit anima mea.
Cantic. cap. iii, x. 2.

1. Longum hesternus sermo in exsequendo sponsæ circuitu traxit limitem. Gratia tibi, Domine Jesu Christe, quod fecisti tam dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel ori meo. Ideo vix ab ore quæ semel gustata sunt discedunt, ut alia succendant: cum mora ruminantur, et si deglutita fuerint, suavi quodam ructu denuo redeunt ad ruminandum. Poterant hæc omnia breviter et cursim dici; sed materiae quæ tractatur gratia, comedentis blanditur palato, et quandam sui appetitiam facit, non facile cedens, cum semel adducta fuerit in discussiōnem. Nam et quem mandendum infantulo nutritrix communīt panem, jam satis studiose dente subactum aliquoties eum in ore detinet, gustus illecta sapore. Et nos Cantici hujus solidos aliis, si qui forte indigent, comminuentes cibos, gustatæ suavitatis jacturam facere nequimus: sed ita alieno inservimus usui, ut et nostro satisfaciamus in parte desiderio. Denique cum terminatum reor sermonem, et competenti fine conclusum, impatienti exhalatione epulæ verbū redeunt ad labia: et dum abundantia suavitatis eructatur memoria, ad discussionem revocatur materia. Quid enim? cur non fucus frequenter concutitur, cuius fructus plene nunquam excutitur? Quid mirum si convellitur saepius, quæ propria expoliatione secundior effecta, cum vellicantis videtur certare manu, et decerpentis aviditatem ubertate convincere? Non talis illa cui maledixit Dominus Jesus, nihil in ea fructus inveniens, pro sterilitate, ariditate æterna condemnans illam³.

¹ Apoc. iv, 6. — ² 1 Tim. vi, 16. — ³ Marc. xi, 13, 14.

2. Vide quomodo aridas fecit fides Christi¹³ aut certe despecta, quæ nullam inducit de Iudaeorum traditiones et dogmata philosophorum. Quomodo arefecit flumina Aegypti. Non est in eorum doctrinis et interpretationibus fructum invenire, de quo legitur in Psalmo : *Terra nostra dabit fructum suum*¹. Non potest in eorum vicis et plateis Christus inveniri. Jam, o Iudei, emigravit a vinculis vestris : jam dimisit domum suam, dereliquit hereditatem suam². Denique facti estis quasi tugurium in cucumerario, quasi civitas quæ vastatur³. Sed et de plateis nihilominus legitur, quia *corruit in platea veritas*⁴. Siquidem de Gentium philosophis dictum est, quod veritatem Dei detinuerunt in mendacio⁵. An non tibi videtur congrue accipi in vicis, Israel secundum carnem; quoniam de uno erant semine Abrahæ, et in unum compacti et coactati ritum, una lege constricti? Sapientes autem Gentium jure adumbrantur in plateis; quoniam effrenata libertate et licentia, extra veritatis evagati sunt tramitem, de maiestate divina sentientes et asserentes non minus absone dignitatim, quam reluctantant veritati. Iudei paupertate intelligentiae circa divinæ singularitatem constricti substantiam, usque ad Filii et Spiritus sancti personas non potuerunt fidei incrementa dilatare. Gentium philosophi per planum diffusi, et nullo divinæ eruditioñis obice tardati, deorum induxerunt numerositatem in naturis, infinitatem in personis, sentientes inter se singuli varia, universi vana.

3. Sed quæ jam anima in istis vel vicis vel plateis inquirit sponsum? Concubina est, si qua est, aut adultera, quarum altera contubernium cum sponso non habet perpetuum, altera malefidum. Quid enim ibi querat, ubi casta non occurrit sapientia, sed peregrina et meretricia? Talis tibi depingitur in Proverbiis, occurrens recordi juveni ubi transit in platea prope angulum, advesperascente die, in noctis tenebris et caligine, mulier ornata meretricio, preparata ad capiendas animas, garrula et vaga; nunc foris, nunc in plateis, nunc juxta angulos insidians⁶. Suspecta est mihi talis platea, in qua mulier tam varia et versipellis, blanditiarum snarum insidias recordi machinatur juveni. Nescio enim quid obscurum et distortum et fluctum mihi significat nox, et angulus, et ornatus meretricius. Suspecta est mihi omnis doctrina,

A Christo mentionem : quæ ejus me nec sacramentis renovat, nec præceptis informat, nec promissis inflammat. Nam Iudei quidem habent in pagina illam, sed in interpretatione non habent. Adhuc enim velamen est magis in eorum mente quam lege. Nec enim auferri potest, nisi cum conversi fuerint ad Dominum. Suspecta est mihi tam in divinis sensibus quam in humanis usibus unius licentia, alterius restrictio, obstinatio utriusque : unius in divina natura numerositas, alterius singularitas, utriusque cæcitas. Ideo sponsæ non dederim in istis vicis et plateis B quærere dilectum. Alios illi assignemus vicos, alias plateas, quam sibi Christus desponsavit in fide et veritate.

4. Et quidem gemina quædam est conversatio fidelium. Alii latam sectantur viam: alii arctissimæ se tradunt disciplinæ. Nam etsi scribitur, *Arcta via quæ dicit ad vitam*⁷: est tamen quæpiam in hoc genere distinctio, et arctioris respectu alia reputatur latior. An non tibi videtur latitudo mandati, ubi nemo compellitur ad perfectionem, sed infirmæ non modo valetudini, sed etiam voluntati inferioris gradus permittitur licentia? Gratias tibi, Domine Jesu Christe, C quod nobis salutis occasiones paras, et ita vegetis et alacribus proponis consilium, ut etiam ægrotis disponas remedium, et pigris dispenses ascensum. Non modo vicos districte viventium habet civitas tua sancta Jerusalem, sed etiam plateas humiliora et planiora diligentium. Sie in omni professione et ordine, que sponsa est, ejus quem caste diligit, vestigia querit: quatenus habeat undecimumque, et operationis exemplum, et amoris incendium. Non dedicatur ab his etiam qui foris sunt, qui nulla arctioris disciplinæ regula constringuntur, mutuari virtutis insignia: reputans ferventiores ibi frequenter affectum, ubi inferior fuerit ordinis gradus.

5. Quid dicemus de his qui nusquam salutis occasiones querunt, ubique causantes, et remissionem in plateis, et in vicis indiscretionem? Denique tales multi sunt, qui omnes perseruantur professions et ordines, sed in eis nulla inveniunt quæ illos trahant, sed cuneta quibus ipsi detrabant, calumniantes quod districtio in aliis sit nimia, in aliis nulla. Istorum dicere est, et quidem quam misere tam vere: Non inveni

¹ Psal. lxxxiv, 13. — ² Jerem. xii, 7. — ³ Isaï. i, 8. — ⁴ Ild. ix, 14. — ⁵ Rom. i, 18, 20. — ⁶ Prov. vii. — ⁷ Matth. v, 14.

illum. Pravus certe sensus, ut dicas : Ecce¹⁶ Christus hic est, ino ecce illuc. Pessimus vero, si dicas : Nec hic, nec illuc. Utrobius querit sponsa, et hic, et illuc. *Quarum per vicos et plateas, quem diligit anima mea.* Per vicos distinctionem accipe, per plateas dispensationem. Neutram in ministris Ecclesiae sinistre interpteris. Utramque Ecclesia recipit, in utroque sponsa querit Christum. Noli in altero tantum; in utroque Christum quare. Vicis plateas in te ipso conjugate. Quaris quomodo? Si te coaret afflictio, aut voluntarie suscepit, aut violenter impacta; intus in corde gaudio dilatare spirituali, et jam vicis plateas copulasti. Nonne tibi videtur utrumque tenere, qui in tribulatione dilatatum sibi latetur?¹ Apostolus in arco tribulationis quamdam latitudinem optabat illis quibus ait : *Spe gaudentes, in tribulatione patientes?*² Denique ad spem latitudo refertur : *Habentes, inquit, tantas promissiones, charissimi, dilatamini et vos?*³ Angusta est nobis in praesenti res, spes vero lata. Arcta possessio, exspectatio quidem profusior. Ergo ad latitudinem speci plateas istas referto. *Spe gaudentes* Apostolus dicit. Propheta vero : *Adhuc replebuntur plateae tuae choris ludentium*⁴. Vides quomodo sibi de spe et plateis sentiunt consona Apostolus et Propheta? Uterque enim gaudium assignat.

6. Simul etiam hoc advertendum juxta aliam distinctionem, quod etiam in vicis mansio est ad domesticas utilitates : in plateis, feratio quedam ad jucunditatem. In plateis enim chorus est et conventus ludentium. Ergo vacacionis et letitiae usus in plateis est. Bonae quidem plateae, in quibus alacri satis agilitate in leves contemplationis saltus animus se spiritualis exagit. In plateis ergo querit sponsa quem diligit, dum domesticis evoluta curis, dum extra corporis effecta mansionem, et domum terrestris quantum datur deserens, quam libere, tam late contemplari studet. In vicis est mansio diutinior : in plateis quidem brevis, sed dulcior. In vicis virtutum usus est et exercitium, quae necessariae nobis sunt, dum in corporis hujus habitaculo moramur : in plateis vero, feriata quedam felicitatis futurae praeludia. Et vide nunc verborum seriem. Primo ponit vicos, consequenter plateas. Habes et in Psalmo si-

mile : *Quam dilecta tabernacula tua, Domine virtutum! concupiscit et deficit anima mea in atria Domini*⁵. Miraris sponsae sedulitatem? ordinem sequere. Noli te prudentiorem vel promptiorem sponsa presumere. Primo exerce te in opere virtuali, ut deinceps ad veritatis speculatorum concendas. Quid illuc ingressum paras quia exitus est? Cum sponsa per vicos ad plateas veni, et cum Psalmista post tabernacula virtutum ad ampla veritatis atria : alioquin ordinem si convertis, pervertis. Quanto magis coangustati sunt vici, tanto uberiora et liberiora sunt intus otia mentis. Quid otia dico? devotionem dicerem justius. Arcta exterius disciplina animam interius dilatat. Sive libertatem, sive laetitiam in plateis intelligas, ubi ampliores quam in hoc Ordine nostro plateas reperies? Sed nec facile dixeris, ubi sint arctiores vici, ubi major libertas, et ad usum et ad exercitium virtutis, quam in hoc Ordine et conventu sancto. Et ideo major ad bonum libertas, eo quod sit minor licentia in malum. Quo major districtio, eo maior directio. Arctiores vici, ampliores plateas efficiunt. Quid ergo est per vicos et plateas Iesum querere, nisi hoc se modo et restringere et extendere ad capiendam de ipsius illustratione laetitiam?

7. Vis ut utraque intus in mente assignem, plateas et vicos? Nonne tibi videtur in vico quodam et velut in arco positus is ejus vexatur patientia, castitas aretur, coangustatur caritas? Qui in nullo virtutis studio libere et sine labore versatur, sine labore et anxio conatus animi, num tibi quasi in vicis locatus videtur? Et quamvis non sine labore, non sine conatu querunt: tamen etiam qui tales sunt, quietem in illo quem diligit anima sua, quasi per vicos querunt. De quibus propheta, *Domine, in angustia quasierunt te*: et, *In semita judiciorum tuorum, Domine, sustinuimus te.* Rudibus et novitiis istud saepius evenit, qui solent vel variis tentamentis, vel quodam tedio laborare, quando eos aut carnis desideria coarent, aut virtutum non exhilarat oblectatio. Et beatus qui non est scandalizatus in ipsis, qui non offenditur, qui non perdit Iesum, sed magis querit per vicos tales, qui in angustia querit, non sicut de quibusdam dicitur : *In angustia quasierunt te; in tribulatione marmoris doctrina tua eis*⁶. Imo et

¹ Psal. iv, 2. — ² Rom. xii, 12. — ³ II Cor. vi, 13. — ⁴ Zachar. viii, 5. — ⁵ Psal. lxxxiii, 2, 3. — ⁶ Isai. xxvi, 8, 16.

exercitia virtutis, et doctrinam Patris intelligit¹⁷ in angustiis illis, et protendit a fine usque ad finem fortiter, donec de vicis ad plateas evadat: et qui perfectiores sunt et plateis assueti, aliquoties ad angustias vicorum subito sinuntur relabi. Et quis perfectior illa quæ sposa dicitur? Ecce et ipsa per vicos et arctos quosdam meatus querit dilectum. Non est otiosa difficultas ista querendi. Per hanc enim et exercetur ejus humilitas, et desiderium excitatur. Quoties in inextricabilibus me sensi quasi vicis errantem, et angustiis animi conclusum, cum subito vicinas in plateas evasi, et eduxit me in latitudinem bonus Dominus? In vicis expiravi B fere, sed in plateis respiravi statim. Latitudo quædam et libertas exoccupatæ et expeditæ mentis in plateis tibi commendatur.

8. Sed considera, ne libertatem istam des in occasionem carnis, ne coacerves lutum in platea tua, lutum illicitæ cogitationis. Alioquin sicut lutum platearum delebit te Dominus. Lubricaverunt, ait propheta, in plateis vestigia nostra¹: lutosas volens intelligi eas, in quibus sit lubricus incessus. Non luto, sed auro sternantur plateæ tuæ. Non ibi sit lutum, nec tam siccitas et ariditas quædam sit tibi; sed fluunt flumina ibi aquæ vivæ, spiritualis quædam fluenta meditationis. In plateis aquas istas divide in latitudine liberæ mentis. Sapientia, Quasi platanus, inquit, exaltata sum juxta aquas in plateis². Non in plateis solum, nec solum juxta aquas, sed juxta aquas, et in plateis exaltata sum, inquit. Ut laeta prodeant genimina sapientiæ, quantum putas cooperatur et otium liberum, et irrigatio crebra sanctæ meditationis? Jure quasi platanus exaltatur, quæ sic plantatur. O beatas vere plateas, in quibus sapientia sic crescit, sic exaltatur et supereminet, perspicuum se ostendens, et non indigens quævi! Et vide quomodo sacerdotali prudentiæ aliqui totam sui cordis latitudinem exponant, quantum distendant animum et dilatent in plateam, ut plantent ibi plantationem infidelem, hoc est germin alienum: quomodo et continuis exercitiis et meditatione frequenti et doctrina illam irrigent. Ideo cernas in illis lætam et uberem et exaltatam sacerdotali sapientiam, et fructis cantem hujus mundi sensum: sapientiam vero quæ ex Deo est, humilem et obscuram, et inveniri non posse penes illos.

9. Exi in plateas et vicos civitatis: otia dis A acute, scrutare negotia eorum qui judiciis vident, qui tenent cathedram, qui sedent pro tribunalibus; contemplare quid agant in publico, quid in cubiculo. Numquid apud illos pura et vera cœlestis eminet sapientia? Numquid expressa est in moribus, quæ in sermone versatur? numquid in prospectu invenies illam? numquid exaltatam sicut cedrum in Libano, et sicut cypressum in monte Sion? nam et in his montibus exaltatam se gloriatur³. Nomina ipsa mysterium continent: nec otiosus est etiam ordo verborum. Præcedit Libanus in laude sapientie, Sion subnecitur: post cordis mundi candorem, ad contemplandæ veritatis fulgorem ascendis. Munditia meretur notitiam, non hanc litteratoriam tantum, sed quamdam dulcem et intimam, ac ipsis animæ medullis infusam. Denique puritas veritatis socia est, et comes est, et prævia est. Idcirco montes istos, Libanum et Sion, in laude sua sapientia copulat. Montes istos apud quos illorum assignare poteris, qui litibus aut exercendis aut dirimendis vacant? Non potest apud illos inveniri sapientia, in quibus non invenitur locus sapientiæ. Amat Libanum, amat Sion, amat plateas, libertate gaudet et sublimitate. Quanta perversitas, si sapientia quæ litibus vacat, quæ luera sectatur, supereminet, et divina latet? Supereminet litigiosa, et ea quæ pudica est, quæ pacifica, quæ bonis consentiens, contempta delitescit velut in obscuro. Illa excolitur, ista negligitur, ac si sterilis et parum lucrosa. Neglecta plantatio in altum non crescit. Raro in plateis quasi platanum exaltatam invenies. Non est obvia, non est frequens. Ideo dicit: Quæstio, et non inveni illum.

10. Ubique teritur, ubique vertitur in quæstione, ubique venerabile est nomen Jesu. Et utinam quod vox sonat, vita depromat; exprimat imitatio, emineat et eluecat in moribus. Qui penes te sapientiam querit assidentem, inveniat illam in ipsis foribus tuis, in ipsis sensibus, in modestia et compositione hominis exterioris. Nam quasi fores sunt, per quas interioris prodennit habitatoris indicia. A fructibus cognoscitur, si apud te Jesus moratur. Accedit ad te sponsa, folia vertit sicutneæ tuæ, querit in te fructum, querit dilectum. Hic est enim fructus dulcis gutturi ejus. Felix es cum hoc abundaveris fructu, cum Domini tui sponsam isto satia-

¹ Thren. xv, 18. — ² Ecli. xxiv, 19. — ³ Ibid. 17.

veris cibo. Esca ejus, esca electa. Deliciae ejus¹⁸
 sunt tecum esse dilectum suum. Non invitet, A .....
 non zelatur. Dilectum suum omnium vult esse
 dilectum. Ideo apud omnes querit, ut illum
 apud omnes aut inveniat, aut invitet. Querit
 enim apud illos Jesum, quorum querit pro-
 fectum in ipso. Querit per vicos et plateas, sed
 non in omnibus invenire potest. *Quæsivi*, in-
 quirit, et non inveni illum. Paulus omnium sitie-
 bat salutem, in visceribus omnium Christum
 invenire cupiebat, omnes cupiens in visceribus
 Christi. Sed enim audi quid dicit, quomodo
 quosdam deplorat. *Neminem*, inquit, *unanimem*
habeo. *Omnis quæ sua sunt querunt, non quæ*
*Jesu Christi*¹⁹. Putas quod apud eos inveniri
 Christus queat, qui ipsum ut inveniant, non
 querunt? Et multos quidem sic querentes re-
 peries aliud præter ipsum, sed tamen per ipsum.
 Traetatur in consiliis, disceptatur in judiciis;
 in seholis disputatur, cantatur in ecclesiis. Re-
 ligiosa sunt hæc negotia: sed vade ad exitus
 aquarum, et pensa quis generalior istorum finis
 est operum. Vide si non per hæc omnia quæ-
 dam exerceantur mercimonia de Christo. Quæ-
 stuosa res nomen est Christi. Nil pensius, nil
 optatius. Felix tamen qui nominis hujus virtutem
 sectatur. Apud illos tractetur, disceptetur,
 disputetur super hoc nomine. Nobis satis est,
 si nostris in claustris saltem adametur. Nusquam
 commoditas major: ideoque major confusio
 nusquam, si penes nos non invenitur Christus.
 Non invenitur forma justitiae, si piorum ope-
 rum nou est intentio pura. Nam ipsa lætitia est
 mentis quædam divina alacritas, quæ de ipsis
 præsentia concipi solet, et quam vere possumus
 præsentiam ipsius interpretari. Hæc, inquam,
 cœlestis et excedens affectio, non est res facilis
 et passim obvia. Hanc præcipue sponsa, ut
 puto, designat, dicens: *Quæsivi, et non inveni*
illum quem diligit anima mea, Christum Jesum
 qui vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO VI.

Num quem diligit anima mea vidistis? Cantic.
 cap. iii, x. 3.

1. Sponsa moram in querendo patitur, et
 quamdam illi difficultatis umbram sponsus ob-
 B tendit, copiam sui non statim indulgens. Illa
 tamen, calente studio, sedulitatem continuat,
 querelam ingenitat: *Non inveni illum*. Fratres,
 si sedulitas submovetur, desidia quando admit-
 tetur? Si non invenit amor, quando inveniet
 tempor, quando raritas orandi, quando remissio?
 Quid ergo nunc contra raritatem orandi et
 remissionem inter vos dispergo? Non est opus
 medelam adhibere morbo quo non laboratis.
 Peregrina sunt a vobis hæc vitia. Quis enim ve-
 strum, qui non sit et frequens et servens in ora-
 tione? Et si torpor abest, videte ne vos dila-
 tionis tædia defatigent, et infringant desideria
 C vestra. Utrobique reatus est, si sit anima vestra
 vel in postulatione remissa, vel in exspecta-
 tione deficiens. Sponsæ desideria audis dilata:
 et tu ad primum orationis tuae pulsum, inspira-
 tionis divinæ delicias tibi non affluere querulus
 causaris? Nunc cœpisti, et tam eito a directione
 sua tuus infringitur spiritus? Quid si tibi illud
 de Evangelio improprietur: *Sic non potuisti*
*una hora vigilare mecum*²⁰? Vigilate ergo et
 orate, quia nescitis qua hora dilectus vester ad-
 veniat. Pertinax oratio pertingit ad finem. Et
 si tibi in initiis sieca et velut saxea videatur;
 oleum tamen gratiarum elicies de hoc saxo du-
 riissimo, tantum si perseveres, si te longior mora
 non dissolvat, si non dilatione tua vota len-
 tescant. Molesta plane amanti dilatio: sed so-
 lent protracta desideria amplius crescere. Quid
 vobis nota ingerō? Vexatio crebra ipsa vobis
 hujus rei dabit intellectum, imo jam dedit, id-
 que frequenter. Crebro vos exercitatos inveni
 in hujusmodi studiis. Non possum gloriari hos
 me genuisse affectus in vobis: gaudeo tamen
 invenisse vos in istis. Et si non haec in vobis
 studia formavi, utinam in illis fovere vos pos-

¹⁸ Philipp. ii, 20, 21. — ²⁰ Matth. xxvi, 40.

sim. Et ipse custos sum ; ideo illam mihi sponsæ¹⁹ scit dominici et conscos secreti , et nuntios vocem sæpe replicatis : *Num quem diligit anima mea vidistis?* A mandati. *Num quem diligit anima mea vidistis?* Quid tamen sibi vult hæc interrogatio sub ambiguo posita ? An in hoc admonere te voluit ut non credas omni spiritui , sed probes si ex Deo sit spiritus ? Denique non omnium est certum sponsi praestare indicium , qui custodis officium vel suscepserunt , vel arripuerunt . Multi enim sunt quorum est *oculus in universa terra* , et juxta alterius loci Proverbium , *in finibus terræ*². Non est lumen eorum cum ipsis , nec possunt illud ultra terræ porrigerre limitem , levare ad cœlum . Satis quidem fideles sunt et seduli : sed

2. Denique sponsa est , quæ talibus invenitur occupata scrutinis : *Invenerunt me , inquit , custodes civitatis*. Qui facti et fallaces sunt , nihil tam refugint , quam ab his inveniri custodibus : et si deprehenduntur , non facile convincentur . Cain factus est vagus et profugus super terram , inveniri formidans . *Omnis* , inquit , *qui invenerit me , occidet me*¹. Non vult peccatum occidi , non vult pati salutarem in confessione verecundiam , medicinalem castigationem magistri . Non vult inveniri , quia non vult mori . Nam ubi non veretur interfici , sed magis se forvari confidit , impudenter se jactat indisciplinatus affectus . Sed sponsa ultiro se offert , læta sponsi occurrit sodalibus . Quidni læta ? Non invenitur quasi fugiens ultorem , sed quærens amatorem . *Invenerunt me custodes* ; non sunt inventi , sed invenerunt . Diligentia ipsorum in hoc commendatur . Pigri custodes et male fideles nullam in hoc adhibent diligentiam : non circumeunt , non quærunt si quem inveniant cauteriatam habentem conscientiam , signo amoris casti et studio quærendi prodentem dilectionis incendum . Non convenient subditos , et forte molestum ducunt si compellantur ab ipsis . Non nisi interrogati proferunt verbum solatii quidam , nec tunc quidem . Littera quod habet in pagina , tantum proponit , nil superadjiciens , vel industriæ , vel diligentia . Alia est plane custodis ratio : prævenire debet , non tantum reponere : excitare magis quam exspectare quæsturos : quasi de specula super filios prospicere , qui sit intelligens et requirens Deum . Custos tuus sum , da mihi , Domine , lingnam eruditam , ut sciam eum qui lapsus est sustentare verbo , et ad verbum dirigere .

3. Et quid aliud optat sponsa , cum dicit : *Num quem diligit anima mea vidistis?* Vides illam non tam fatigatam quam excitatam studiis spiritualibus . Intellexisti pertinaciam ejus in querendo dilectum : vide nunc humilem prudentiam . Nescit custodes contempnere . Nec enim tutum arbitratur inconsultos præterire , quos

¹ Gen. iv. 14. — ² Prov. xvii. 24. — ³ Isai. viii. 7.

A mandati. *Num quem diligit anima mea vidistis?* Quid tamen sibi vult hæc interrogatio sub ambiguo posita ? An in hoc admonere te voluit ut non credas omni spiritui , sed probes si ex Deo sit spiritus ? Denique non omnium est certum sponsi praestare indicium , qui custodis officium vel suscepserunt , vel arripuerunt . Multi enim sunt quorum est *oculus in universa terra* , et juxta alterius loci Proverbium , *in finibus terræ*². Non est lumen eorum cum ipsis , nec possunt illud ultra terræ porrigerre limitem , levare ad cœlum . Satis quidem fideles sunt et seduli : sed hucusque ut terrena coacervent , et terrena servent . *Oculus* , inquit , *corum in universa terra* . Inexplebilis aviditas in universa terra se extendet : propterea terrenis incrassata mens curis , et illius mensæ serviens qui perit sibi , cœlestis epulæ nescit dispensare viaticum , et de supernis theoriis aliquid serenum temperare subjectis . Nam etsi forte qui tales sunt , de spiritualibus rogentur secretis , planam fidei et morum respondent sufficere viam . In hoc sterilitatem solantes suam , vel ex tempore proprio aviditatem alienam metientes . Languidus enim et remissus amor , culpabili quadam patientia non tam optat , quam exspectat futura bona . Qui vero ferventior est , ardenti fertur desiderio , repositam plenitudinem furtim et ex parte deflorare tentans . Quia tales plurimos novit sponsa custodes , quodam sub ambiguo interrogationem librat : *Num quem diligit anima mea vidistis?* Sit prudens , sit fidelis , sit custos sedulus , et disciplinæ diligentia hostium coercent irruptionem ab ovili . Non tamen statim sciet amatoria canere , et sponsi internuntius ejus monstrare præsentiam , et in recessus secreto raptim admissus stillare de intima aliquid dulcedine . Valde enim est imparis gratia , furtiva et fucata adulteri deprehendere lenocinia , et legitimos sponsi adventus conciliare . Malorum quia frequens est experientia , facilis est notitia . Spiritualium vero sensuum quia rarus usus est , et exile judicium , tenue satis est indicium de ipsis , nec possunt spiritualia nisi a spiritualibus dijudicari . Et ideo non possunt nisi a spiritualibus demonstrari , quales sunt de quibus legitur : *Quam pulchri super montes pedes aununtiantum pacem , aununtiantum bona*³ !

4. *Num quem diligit anima mea vidistis?* Non

est una nec simplex nec uniformis visio sponsi.²⁰ dñatis a Deo apparuisse legitur⁸. Felices illi Exsultavit Abraham ut videret diem ejus : vidit et gavisus est¹. Vedit Jacob Dominum facie ad faciem, et salva facta est anima ejus². Vedit Moyses, sed posteriora vidit³. Vedit Isaías Dominiū sedentem super solium excelsum⁴. Vedit Ezechiel⁵ : vedit Daniel in hominis similitudine⁶, cum nondum hominem suscepisset. Sed omnis ante incarnationem hujusmodi visio in corporali monstrata est specie, non in corporis humani veritate. Viderunt Apostoli in ipsa carnis veritate, et palpaverunt et attractaverunt. Utrique tamen intus fide Deum viderunt. Dicitum est Philippo : *Qui videt me, videt et Patrem meum.* Quae visio, quia referatur ad fidem, quod adjunctum est, declarat : *Nou creditis quia ego in Patre, et Pater in me est?* Alioquin propter opera credite⁷. Quae enim consequentia, ut ad probandum quod Patrem viderit, inducat quia se viderit, nisi quod in utroque eam voluit visionem intelligi, quae per fidem fit? Propterea et de credulitate consequenter adjungit : *Non creditis quia ego in Patre, et Pater in me est?* Alioquin propter opera ipsa credite. Si enim habitat Christus per fidem in cordibus nostris, et si ipsa corda nostra mandantur per fidem, cur non et in cordibus nostris videtur per fidem? Superiorum vero visuum, quarum altera facta est in imagine, altera in carne, utraque plena est vel jucunditatis vel utilitatis; sed cum tertiae, quae est per fidem, servatur integritas.

5. Nam ut de Verbi apparitione, quae in carne erat, loquar : praeter vitæ verba, quae de ore ejus procedebant, quantum putas virtutis insigne in ipso exteriori renitebat habitu? quam manifesta ejus, que intus erat, dabant indicia oculus, vox, vultus? denique gestus omnis quomodo divinam spirabat gratiam? Jucunda plane visio illa, sed Deum in homine credenti. Et quidem illa quae Prophetis et Patribus ante Christi incarnationem facta est, divinum quidam spirabat in apparente imagine, quantum mea se habet fides, inestimabilem delectationem et menti et sensui infundebat cernentis : nec nisi quorum mundus erat animus, apparbat obtutibus. Nam et post resurrectionem in ipsa carnis sue veritate nonnisi testibus præor-

A custodes, si quibus tamen appetet frequenter et familiariter talis visio, præsertim illa quæ est in carnis jam glorificate aspectu, qualem eum Petrus et Joannes viderunt in monte transfiguratum⁹ : sed tamen et illa prior non vera, et ista non plena. Nam illa Moyses delectabiliter detentus, non tamen contentus : *Ostende mihi, inquit, te ipsum!*¹⁰. De altera vero ipse Dominus : *Expedit vobis ut ego vadam;* *alioquin Paracletus non veniet!*¹¹. Bona ergo visio, quam Paracletus adveniens inducit : spiritualis est, quia facta intus per Spiritum. Denique et spiritus ante faciem nostram Christus Dominus¹². Visio hæc vel in revelata spiritualiter veritate per intelligentiam, vel in suavitate infusa per gratiam. Nam et hoc ipsum experiri videre est. *Gustate,* inquit, *et videte quoniam suavis est Dominus*¹³. Suavissima certe hæc visio, et quamvis futurum juxta modum nondum plena, vicina tamen; vicina qualitate, non aequalitate. Visio hæc humano non est supposita ingenio, vel proposita studio, et si aliquando desiderio gratis induita. Denique non est talis quæ intelligentie concepta viribus, continuo tenore moram in animi memoria protelare queat. Subita C nea est et sui juris hæc visio, in spiritu vehementi vadens et veniens. Subitanæa est et momentanea, repente veniens et repente vadens : et si momentanea est, manent tamen reliquiæ cogitationis, tam succensæ, tam serenæ, et diem festum agunt in animo recordantis. Manet quidem memoria degustatae et deglutitæ visionis: cuius suavitatem qui gustare possunt, eructare norunt, et hora hac maxime. Eructat enim bonum verbum cor recenti adhuc incandescentia gratia, et servida meditatio similes effundit sermones. Multum enim intimæ dulcedinis sapit in verbis, et gratissimi sunt sermones, qui de gratiarum ubertate prorumpunt.

6. Si custos es, scito quoniam talia te oportet præparare in occursum sponsæ. Utquid occurris, si nihil dulce, nihil novum nuntiaturus venis? Si nova non potes, vetera profer. Ingere nota, si nova non habes. Non tamen ingeritur quod exigitur. Non querit qualem videris, sed si videris. Sufficit nuntiare qualem ipsa novit. Argumentum tamen affert gratiarum si nova an-

¹ Joan. viii, 56. — ² Gen. xxxviii, 30. — ³ Exod. xxxix, 23. — ⁴ Iesai. vi, 1. — ⁵ Ezech. i. — ⁶ Dan. vii, 13, 14. — ⁷ Joan. xiv, 9-12. — ⁸ Act. x, 40, 41. — ⁹ Math. xvii, 1, 2. — ¹⁰ Exod. xxxiii, 13, 18. — ¹¹ Joan. xxi, 7. — ¹² Thren. iv, 20. — ¹³ Psal. xxxviii, 9.

nuntias. Denique quod non est vel ignotum vel ²¹ insolitum meditationi, sponsæ nova quadam A gratia dulcescere solet. Non fastidit auditus, quando servet aviditas : tantum de sponso disputa, et nova protulisti in auribus sponsæ. Non suppetit tibi de illo excellenti et excedenti visionis modo semper respondere. Sublimis illa et subtilis est, et subito præoccupare solet animum, quem mundum et exoccupatum inveniret. Subito præoccupat, sed non occupat diu. Subtilia ista non adsunt ad votum, dulcia deducit in medium. Simplicis fidei capitula singula quadam dulci disputationis temperamento suavissimos gignunt in audiente mentis affectus et B excessus. Delicata est sponsa : dulcia vult magis quam fortia, nisi quod omnia potest in eo qui eam confortat sponsus. Narrent alii fabulationes, controversias meditentur. Os tuum meditetur sapientiam, et lingua loquatur delicias, qui sponsæ loqueris. Nam et illa tales vult qui de dilecto narrent et nuntient. Labia sacerdotum custodire debent scientiam : ideo legem requirit ex ore eorum¹, legem videndi et inveniendi dilectum. *Num quem diligit anima mea vidistis?* De visione illorum se visuram præsumit : ideo diligenter investigat custodum visionem, eorum sperans alloquo vel in secretiora C reduci, vel dulcioribus affici. Id enim est videre quem diligit, Dei sapientiam et virtutem propenso affectu et pura concipere mente. Bene illum conspicit, qui hoc utroque concipit modo, pure cernens, et pie sentiens. Dulce puto susurrum, quod inter sponsam custodesque vertitur : et grata collatio, si tamen collatio. Nulla enim illorum hic responsio memorator. Secreta valde est, si qua est, quam alto tegendum putat silentio. Secretum sibi : secretum snum sibi². Nec audensus hic aliquid inde conidere quod sponsa curavit reticere. Cum eorum silentio claudamus nunc sermonem, prorogantes in crastinum sponsæ transitum, quo se vigilis paululum pertransisse dicit, et invenisse quem diligit anima sua.

SERMO VII.

Paululum cum pertransisset eos, inveni quem diligit anima mea. Cantic. cap. iii, x. 4.

1. Improbi exactores estis, et nimis instanter repetitis debitorem vestrum; dignum tamen venia est, dummodo justa postuletis. Sed vos exigitis ut solvam ad quod non me obligavi. Tractatus eram de transitu sponsæ. Ad hoc enim et ordinis et sponsonis nostræ ratione teneor, et vos adhuc mihi ingeritis illud cum sponsa: *Num quem diligit anima mea vidistis?*³ Sed illa modestius interrogationem temperat ambigenti similis, querens magis quam urgens. Novit enim nec omnibus, nec omni tempore de hac visione adesse sermonem. Ex quo enim abscondit vultum suum, quis est qui contemplatur eum? Vos autem urgetis me, ut legem vobis ponam contemplandi dilectum, et disciplinam inventionis hujus et visionis tradam. Quid ergo? vultis ut muneric divini largitatem concludam sub regula? Visio haec non est industria, sed gratia: revelationis est, non investigationis. Si quid tamen ad haec potest industria cooperari, illud primum observate quod scribitur: *Lavamini, mundi estote!*⁴. Secundo, ut scribatis sapientiam tempore otii. Qui enim minoratur actu, recipiet eam⁵. Tertio, ut violenti sitis, et gaudium regni, quod vobis diutius subripitur, præripiatis⁶: id est ut habeatis cor purgatum, paratum, improbum. In primo efficeris dignus; in secundo, devotus; in tertio, vehemens: hoc est, idoneus, obvius, urgens. Idonens gratiae percipienda, obvius venienti, urgens morantem. In primo præpararis, in secundo assimilares sponsæ expectanti dilectum quando revertatur a nuptiis: in tertio properas, et sponsa non exspectat, sed properat, et ipsos præterit custodes. Dixisse melius, si dixisset. Pertransit. Quod enim praterimus, non respiciimus, non attingimus, sed contemnimus: quod vero pertransimus, intelligimus illud discutere.

¹ Malach. ii, 7. — ² Isai. xxiv, 16. — ³ Cantic. iii, 3. — ⁴ Isai. i, 16. — ⁵ Eccl. xxxviii, 23. — ⁶ Matth. xi, 12.

et quasi disquirere et penetrare. Nec inutilis ²² de promere, nec æmulando exprimere. Cunctæ hæc pertransitio. Paululum enim cum pertransisset, invenit dilectum. Videtis, fratres, quid proficiat consultatio custodum? Devotam, sed vagam animam ad inventionem dilecti perdutit. Utilis quidem consultatio: et frequenter quod non consert eorum qui consuluntur eruditio, consulentis meretur humilitas. Bonum est ut sis ad querendum sedulus, non tamen assiduus. Nam et sponsa non tam ex studio, quam occasione custodes interrogat, et id in transitu. Trahebat enim illam ulterius amor dilecti, nec vacuum esse sinebat ex otio conferre cum illis. Currebat in cordis siti, hausto forsitan de sponsi vicinia spiritu: et ideo minus intendebat in his qui benedicebant ore, tendens ad illum qui benedic in spiritu, qui est super omnia benedictus in sæcula Deus.

2. Adverte istud, vos qui in transitu oratis, et cum mora legitis: qui ad legendum servetis, in orando tepetis. Debet lectio orationi servire, preparare affectum; non horas præripere, nec succidere moras. Cum legis, eruditis de Christo: orans vero, familiare cum ipso seris colloquium. Et quanto suavioris est gratiae cum illo, quam de illo loqui? Si quedam spiritualium detrimenta sustinent visitationum, propter orandi raritatem, qui lectioni vehementius vacant; quid dicemus de his quos aut indisciplinatae collocutiones dissolvunt, vel anxiæ quæstiones scindunt? Denique monachorum est non colloquium, sed silentium: non quæstiones, sed quietem sectari. Aut si admittenda est inquietudo, dilectionis esse debet, non contentionis. Habet enim amor sanctus inquietudinem suam, sed qualem legis apud prophetam: *Non tacabo, et non quiescam, donec egrediatur ut splendor justus, et salvator ut lumen accendatur*¹. An non similem animi sui passionem intimat ista cum dicit: *Cum pertransissem illos?* Feriebatur impetu ferventis amoris, ideoque pertransisse se perhibet, quasi aviditate et desiderio supergrediens quidquid dici poterat. *Cum pertransissem illos, inveni quem diligit anima mea*. Pertransivit illos vel eventilando doctrinam, vel aestimando naturam. Pertransivit et quod potuit ab illis dici, et quod potuit in illis conspicui. Quilibet enim sicut custodes isti, licet Cherubim interpreteris, licet Seraphim; non possunt totum quod de Christo est, nec eloquendo

A res difficile, nec valet homo eas explicare sermonem². Si tanta difficultas est in rebus conditis, rerum Auctorem quis indicabit, vel digne, vel plene? Ideo dicit: *Cum pertransissem illos*.

3. Utinam nos tales simus auditores verbi Dei, qui non succumbamus his quæ dicuntur, vel tardante ingenio, vel tepente voto; ne nos illa pertranseat, ne nostram excedant tamaviditatem quam capacitatem; sed magis docentis quam commonentis pertranseamus conatum, majora etsi nondum capientes, conjicientes tamen, aut certe concupiscentes. Quadam enim ratione pertransit quod sibi proponitur, qui ampliora sectatur, quamvis non consequatur statim. Sponsa vero consecuta est: propter quod electa³ decantat, *Cum pertransissem illos, inveni quem diligit anima mea*. Quidni pertranseat illos, quorum et scientia est numerus, et naturæ modus? Ille vero qui queritur, magnus et immensus, et non aestimabatur aliis ad illum. Non ergo potest alieno documento, aut exemplo ex aequo perpendi. Reliqui omnes pertransibiles sunt: solus ipse pertransiri non potest. Denique dicit: *Transite ad me, omnes qui concupiscitis me, et a generationibus meis adimplemini*⁴. *Transite*, inquit, *ad me*; non, Pertransite. Quoniam enim modo pertransiri potest, quod immensum est? *Mensura bona, et coagitata, et conferta, et supereffluens dabitur*, inquit, *in sinum vestrum*⁴. Vobis immensitas dispensatur in mensura: nam in se immensa est. Non ait, Replens; sed, supereffluens. Si ergo mensura capi non potest, immensitas ipsa quando capietur? Quo pacto pertransiri poterit, quod nec capi plene potest? Denique nec sponsa pertransire vult, sed dicit: *Tenui, nec dimittam illum. Paululum cum pertransissem illos, inveni quem diligit anima mea*. Forte propinquí erant sponso vigiles hi, quos cum paululum pertransisset, invenit dilectum. Quod si juxta divinam ejus accepimus dici naturam, quis creatorum spirituum ad immensitatem et majestatem illam proxime accedit? Nam etsi similitudo inesse intelligitur, longe tamen inferior et dissimilis dignoscitur. Non est enim, Domine, quis similis tui. Proximitatem forte ergo hanc, quam excludit conditio, cognitio admittit.

4. Sed quis audeat abyssum illam divinæ sapientiæ, cuius non est numerus, ingenio creati-

¹ Isaï. lxiiii, 1. — ² Eccl. i, 8. — ³ Eccl. xxiv, 26. — ⁴ Luc. vi, 38.

² Alias, *lata*.

spiritus perceptibilem definire? *Lucem*, inquit²⁵ tñ dator, sed legislator, et ejus legis quæ Apostolus, *habitat inaccessibilem*¹. Lux ista A neminem ducit ad perfectum. Nec enim ex lege justitia. Pertransit Aaron. Pertransit sacerdos, et eisdem hostiis quas indesinenter offerebat, non poterat mundare conscientiam ab operibus mortuis ad serviendum Deo viventibz. Pertransit Patriarcha, Pontifex, et Propheta arido tam animo quam opere; imo et illi in hoc saucio sauci crant. Solus ille Samaritanus verus viso illo misericordia motus est, sicut misericordia totus est; et infudit oleum vulneribus, se ipsum cordibus, mundans per fidem corda omnium. Ideo Ecclesiæ fides omnes pertransit, Dotatus est ergo duplii hoc munere, præcessitque participes suos. Itaque et reliquos omnes fides tua pertranseat, ut in illo solo perpendas æquitatem justitiae, et integratatem consimilis naturæ. Sed tamen paullulum pertransi: quoniam sicut nos longe excedit justitia et incorruptione, sic prope factus est naturæ indifferenter conditione. Nescierunt Judæi in illius existimatione pertransire Moysen, pertransire Abraham, pertransire reliquos vel Patriarchas vel Prophetas: qui illum sicut unum de reliquis æstimabant, nec aliquid habere gratiæ præcelentis. Denique dicebant: *Abraham et Prophetæ mortui sunt, et tu dicas: Qui manducat meam carnem, non morietur in æternum?* Quem te ipsum facis³. Noluerunt Joannem pertransire, sed dicebant, quia *Joannes ipse est Christus*⁴. Non passus est tamen eos in se remanere Joannes, sed opinionem infideliter præsumptam a se avertit: *Non sum ego*, inquit, *Christus: medius autem vestrum stat, quem vos nescitis*⁵.

5. Nescit Synagoga pertransire, sed ad cæterorum mensuram æstimavit illum: et quasi blasphemiam opponebat ei, quia cum homo esset, se faceret Deum. Sed Ecclesiæ pertransivit fides, et invenit illum unctum *oleo laetitiae præ consortibus suis*⁶. Et quam uberi unctus erat oleo, de cuius plenitudine omnium nostrum infudit vulneribus! Nos enim sumus sauci illi qui descendit in Jericho, qui incidit in latrones, qui expoliatus est, et vulneratus est, et semivivus relictus. Pertransierunt plurimi, et nullus erat qui salvaret. Pertransit magnus ille patriarcha Abraham: non enim erat ille justificans, sed tantum justificatus in fide futuri. Pertransit Moyses: non enim erat gra-

B pertingens ad illum qui solus illam pertransire non poterat, imponens in jumentum suum⁸, et factus est ipse jumentum. Et paululum pertransit ut inveniat illum, quem sic credit exsortem corruptionis, ut consortem prædictet conditionis. Sic illum habet principem gratiæ, ut confiteatur partipem naturæ.

6. Quod si et cœlestes illos angelicos spiritus contiuin sanctissimæ quam sortitus est animæ, ipsum supereuminere dieamus; non erit a fide alienum, sed omnino congruum dignitati ejus personæ. Etenim si minoratus est paulo minus ab Angelis propter partem, qua indutus est, C carnalem: par tamen est illis secundum substantiam spiritualem, et superior secundum prærogativam virtualem. Et hos ergo, sponsa, pertransi. Nam et illi custodes tui, et curatores tui sunt qui dicunt in propheta: *Curavimus Babylonem, et non est sanata*⁹. Hos, inquam, pertransi, et in dilecto tuo privilegii singularis dotes contemplare. Illi administratori spiritus, non operarii salutis: ipse vero magni consilii Angelus, qui operatus est salutem in medio terræ. Propter quod et Deus exaltavit illum, et donavit illi nomen quod est super omne nomen. Jucunda contemplatio, in cœlesti familia D contueri essentiae simplicitatem, serenitatem mentis, et mutui suavitatem amoris. Jucunda contemplatio contueri perpetuitatem existentie, puritatem intelligentie, scientia profunditatem: tum etiam humilitatem in obedientia, tranquillitatem in diligentia, facultatem in efficiacia. Omnes tamen pertransi, et intuere quantum sit iste qui ingreditur ad salvandas gentes. Quem ingredientem in orbem terræ angelicæ laudes induerunt, et triumphaliter regredien-

¹ I Tim. vi, 16. — ² Isai. xlvi, 13. — ³ Joan. viii, 52, 53. — ⁴ Luc. iii, 15. — ⁵ Joan. i, 20, 26. —

⁶ Psal. xliv, 8. — ⁷ Hebr. ix, 14. — ⁸ Luc. x, 30-34. — ⁹ Jerem. iii, 9.

tem, cum admirationis cantico reducunt : *Quis² olivæ, ex qua unctio omnis emanat? An non est iste qui venit de Edom, tinetis vestibus de Bosra?* iste formosus in stola¹, utique carnis sua.

7. Jure quidem formosus in stola sua, quæ sine commixtione concepta est, et de Virgine nata est, et ab omni non modo corruptione, sed etiam corruptionis fomite immunis conservata est, et in sepulcro dissoluta non est, et die tertia resuscitata, quadragesima in cœlum assumpta, omni die (quod super omnia mirandum et amandum) in salutis cibum credentibus proposita. Quis non ad singula ista miretur amanter et dicat : *Quis est iste tam formosus in sua stola?* Cueneristi per haec omnia admirationis genera, immo stupidus per singula substitisti, et ecce denuo nova tibi admirationis materia inde exsurgit. Satis in illis exercitatus fueris : hic iterum ad stupendum excitaris, quasi illud tibi dicatur prophete, *Ne meruiuris priorum, nova ego facio*².

8. Quid magis novum, quam quod in mysterio Dominicici Corporis mutatur materies, et species servatur? Pristina manet forma, sed nova gratia, quia nova substantia. Nova quidem non in se, sed in hujusmodi specie. Novum plane quod carnis Dominicæ substantia, in aliena specie sumpta, sanctificationis virtutem animæ confert, et spiritualem emundat substantiam in mysterio Altaris immaculata caro. Novum quidem, et supra reliquorum usum Sacramentorum, quod non modo sanctificationis nova gratia datur, sed substantia naturalis mutatur. Nam per sacramenti benedictionem accipit oblatus panis hanc ineffabilem mutationem, et ex mystica consecratione et Verbi viventis copulatione haec vivificatrix gratia in carnem Christi redundant. Caro enim non prodest quidquam, sed spiritus est qui vivificat³, sacro-sancte carni conferens in solemni sacramento spiritualem efficaciam ad vivificandos tanti participes mysterii. Formosus ergo in stola, hoc est, in carne sua; sed multo formosior in assumptione spiritu, qui utique carne prestantior, quia Verbo vicinior. Et in hoc spiritu unctum enim intellige præ consortibus suis : id est, non modo præ filiis hominum, sed etiam præ Angelorum agminibus. Quidam unctus sit præ illis oleo gratiae, qui non sicut alii participatione, sed personali unioni uberrimae illi consertus est

A tibi velut oliva videtur Veritas et Verbum Dei, cuius unctio docet nos de omnibus, cuius moliti sunt sermones super oleum, cuius unguentum effusum nomen est? Huic olivæ personali unione consertus conditionis, non corruptionis nostræ oleaster, ut sie dicam, et pinguedinis illius factus particeps.

9. Quid luminis, quid dulcedinis, quid suavitatis, quid omnimodæ virtutis acceperit, operum ejus indicia loquuntur: nisi quod longe excellebat quod sensit in spiritu, quam quod expressit in actu. Denique ad omnia virtutis indicia dicere potes, *Oleum effusum nomen tuum;* absque eo quod intrinsecus latet⁴. Nec enim consentaneum est, ut quilibet mirificum foris animæ opus illius virtutes exæquet. Non possum, Domine, quæ in prospectu sunt, omnia opera tua comprehendere. Confortata enim sunt, et nequeo aestimare illa: et eam quæ intrinsecus latet quonam modo experiar gratiam? Oculi non vident, beatissima anima Christi, præter te munera quæ divinitus collata sunt in te. Ideo angelici spiritus deficiente in comprehensione, non desinunt ab admiratione: et quasi nescientes, sed stupentes in laudem supra positam erumpunt, *Quis est iste sic formosus in stola sua, gradus in multitudine fortitudinis sue?* Hanc considerans prærogativam virtutum in dilecto, jure sponsa custodes se pertransisse dicit, et paululum pertransisse: quia sic in eo singularem miratur gratiam, ut tamen communem constitutam naturam, beatamque illam Christi animam esse enī reliquis ejusdem quidem generis, sed differentis excellentisque virtutis. Parabam adhuc alium vobis explicare transitum: sed quod materia opportune suggestit, vel magis exigit, sermo refugit iam urgens ad exitum. Nos interim ad quod venimus, in eo permaneamus; quatenus ex hoc gradu, cum otium dabatur, ad altiora transcamus mysteria sponsi Ecclesiae Jesu Christi, qui vivit et regnat in sæculorum. Amen.

¹ Isaï. xxiii, 1. — ² Id. xliii, 18, 19. — ³ Joan. vi, 64. — ⁴ Cantic. i, 2.

SERMO VIII.

Paululum cum pertransissem eos, iuveni quem diligit anima mea. Cantie. cap. iii, §. 4.

---

1. Pertransisti, o sponsa Domini, custodes tuos, consortes et participes suos : consortes naturæ, participes gratiæ. Pertransisti illos, et pervenisti ad Dilectum. Quidni illos pertransiras, qui et ipsi pertransirent quasi fumus, nisi in dilecto suo starent? Invenisti Dilectum, et invenisti illum unctum oleo spiritus præ consortibus suis. Perpendisti in illo virtutum privilegia quædam in consimili natura. Invenisti sanctam ejus animam quædam habere dona singulariter, quædam excellenter. Ideo pertransisti illos, quia illum prætulisti; et paululum pertransisse te dicens, quia consideratio tua in hac prælatione nondum recessit a generis ejusdem communione. Sed numquid hic subsistes? In ulteriora et altiora ex hoc gradu urgenda est prosectorio, pertingendum in finem. Sapientia enim attingit a fine in finem¹. Denique et hæreticus, ut superiorem dilecto tuo gradum conferat, hunc tollit. Tantum carnem Verbo copulat in Christo, animam negat : aut si hanc non audet (propter evidens ipsius Christi testimonium dicentis : *Nemo tollit a me animam meam, sed ego pono eam, et iterum sumo eam*), animam sensificantem donat, sed ratiocinantem tollit spiritum. Correxit in parte errorem, sed non potuit longius ab Ægyptis recedere tenebris. Non potuit tridui iter confidere. Ecclesiae fides humanitatem nec solam constituit in Christo, nec dimidiavit. Utramque naturam collocat in Christo. Et quia divina simplex est et distinctione carens; in homine triplicem illam, quam ponit Apostolus, distinctionem fatetur : id est, integrum corpus, et animam, et spiritum². Alioquin non hominem, quem reformaturus in se fuerat, suscepit. Denique et rationalis animæ pars humanæ indiguit mediatoris remedio : quia ignorantiae fuscata nubilo, et concupiscentiae

³ succensa ignieulo, utramque naturam, id est A humanam et divinam, integrum fatetur in Christo Ecclesia ejus, et sicut evangelica mulier in satis tribus humanæ farinæ, divinæ sapientiae fermentum recondit³.

2. Sed quid? indigebat rationali spiritu Christus, Verbum ipse Patris et sapientia et veritas? Nec quod lateret ipsum aliquid esse poterat, sed ipse illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum⁴. Qua ergo consequentia creato et illuminato indigeret lumen creans et illuminans? Nulla plane. Ille non indiget, sed mea est hæc indigentia. Ratio hæc est meæ cæcitatæ, non claritatis illius : non assumptis Verbi, sed assumpti spiritus. Ego indigebam, ut et hæc naturæ meæ pars Verbo uniretur, et sic clarificatæ in Deo portionis merita in universos per fidem refluxerent. Omnes nos mediante consubstantiali nostro reformamur in Christo, accedentes per fidem ad ipsum. Et ideo totum oportebat assumiri, ut gratia refundetur in totum, quia corruptio fermentaverat totum. Manent ergo in una persona naturæ geminæ, sicut integræ, sie et impermixtæ. Divina enim inconvertibilis et incommutabilis est : nec potest converti in aliam, nec in se sinit aliam converti. Non valet in aliam ex se deficere. Defectus siquidem illi foret omnis mutatio : nec magis in illam alia proficere potest. Non commutare, sed communicare illam possumus, utendo^a certe, non existendo.

3. Manet itaque naturis istis sua cuique tam integritas quam proprietas. Consequenter etiam competentes his comprehensiones, et affectus, et contemplationes, et beatitudines impermixtæ sunt, et distinctæ, et differentes, et numerabiles sine numero personæ. Nam quis assereret beatissimam Christi animam aut nihil sentire penitus dulcedinis et gaudii ; aut iterum, gustum intimum illi permettere suavitatis et saporis, et beatitudinis illius qua beatissima perficitur Trinitas? Majoris siquidem est excellentiæ esse illud vitale bonum quam participale, longeque expressior est experientia et domestica magis in essentia quam in usu ipsius. Esse utique id ipsum uti est, non tamen usus essentiam confert. Quomodo ergo essentia perfruptione sola non potior, quia proximior? Deinde licet anima hæc in Verbo onnia videt, et ipsum Verbum in

¹ Sap. viii, 1. — ² I Thess. v, 23. — ³ Luc. xiii, 21. — ⁴ Joan. i, 9.

^a Pro fructu.

Verbo videt : tamen quia admissa non est in ²⁶ societatem essentiae, nec admitti potest in aequalitatem notitiae. Nam hoc ipsum essentialiter Deum esse, et sapientiam esse, et summam bonitatem esse, et virtutem summam, et solam, et sempiternam, quid habeat delectationis et gaudii, cui dabimus nosse, nisi cui datum est et esse? Verbum ergo Patris tanto magis intime et sincere et simpliciter se ipsum novit, et universa per se ipsum, quanto meliore nititur privilegio essentialis unitas, quam unio personalis.

4. Hæc ad hoc replicamus, ad discernendas scilicet unius Jesu Christi virtutes, pro gemina in Christo natura; id est, Verbi essentialiter ex Patre nati, et spiritus ex tempore creati : maxime propter illos qui de unitate personæ aequalitatem, vel magis unitatem inducunt et virtutis, et scientiae. Qui tamen cum omnia dicant animam habere per gratiam, quæ habet Verbum per naturam ; ipsi videntur quasdam distantias et gradus, ut sic dicam, inducere per distinctionem nominum istorum, id est naturam et gratiam. Quantum illi denegant, qui hoc ipsum non dant per naturam habere vel nosse? Nam etsi anima Jesu Verbo unita, excellenter et per gratiam illuminata sit; numquid et illud habere dicitur ex gratia, ut naturaliter et essentialiter et simpliciter lumen sit, et illuminans sit? Aut quonam modo erit naturæ quam gratiæ notitia præstantior, si non expressior? At illud adducunt quod legitur, et verissime legitur, quia *omnis sapientia a Domino Deo est, et cum illo fuit semper, et est ante ævum*¹. Si omnis sapientia a Deo et cum illo est, et ante ævum : quonodo ergo multæ sapientiæ sunt cum illa, quæ a Deo est, et illi coæterna est, quia cum illo ante ævum est? Non multæ nec variae et diverse sapientiæ, sed una sola et invariabilis est.

5. Quæstio hæc non jam circa unam Domini Jesu solam restringitur animam, sed se dilatat ad omnes quæ alienus sunt participes sapientiæ : ut similiter queri possit, an omnes unam habeant cum Verbo Dei sapientiam, imo an omnes aliam non habeant quam ipsum Dei Verbum sapientiam. Quod si ita est, una jam et indivisa erit omnium sapientia. Et qua ratione dicitur *omnis*, si non nisi una est? Quid, si ideo numerose dicitur, non quia in se numerabilis

sit, sed propter numerositatem habentium eam? Nam et una dicitur fides, propter unam rem creditam, cum tamen cuique sit sua. Quare ergo una res non dicatur numerose, cum multe singulariter dicantur? Denique et multæ scientiæ, et multæ voluntates ejusdem personæ dicuntur, et eodem tempore, propter multitudinem rerum quas vel seit vel vult etiam simul. Ad res ergo seitas respicientes, non ad ipsius mentis vim, qua quisque seit omne quod seit; et unius multas, et multorum dicimus unam scientiam. Cum itaque dicitur, *Omnis sapientia a Domino Deo est*, nihil officit ad astruendam unitatem sapientiæ : quia hoc non ad ipsam, sed ad illa quæ sciuntur per ipsam, refertur quod dicitur, *omnis*. Neque enim quia multa sunt, quæ illuminantur ut videri possint, aut multi ut videre possint, ideo multiplex lumen est, quod et visa illuminat, et videntibus lucet. Quid ergo? dicemus unam et eamdem esse scientiam animæ Jesu cum Verbo, imo omnium rationalium spirituum, et inter se, et cum Dei Verbo unam esse sapientiam, quia Dei Verbum? Jam ergo de sola anima Jesu non erit hæc disceptatio : et nullus jam erit nobis exitus ad tuendam superius positam diversitatem scientiæ inter Verbum et animam Jesu. Et quonodo patebit exitus, cum hoc modo omnium una convincatur sapientia, quia unum lumen quod illuminat omnes? An forte quia diverso modo illuminatio fit, etiam diverse inter se illuminationes sunt, et ab eo per quod sunt lumine differunt : ita etiam in animis rationalibus, et divinitus illuminatis, et lumen quo illuminantur, et ipsa illuminatio quæ per lumen fit, ab invicem discernentur? Nam illuminatio quidem fit in illuminato, et ex tempore fit : lumen autem ipsum non fit, sed est, et ex æterno est. Hoc modo in una mente quis neget multas scientias esse, in D quia intelligit multas comprehensiones esse, quamvis una sit mentis vis quæ comprehendit et videt; et unum lumen illuminans, ut comprehendere et videre queat? Hæc ergo distinguenda sunt diligenter, lumen, et illuminatio quæ per lumen fit in animo intelligentis. Nam hoc ipsum intelligere, et illuminari, et seire est. Quis itaque non videat : quamvis nisi subtilissime non discernatur propter nonnullam similitudinem : quis, inquam, non videat differre inter se lumen per quod illuminatio fit, et

¹ Eccl. 1, 1

illuminationem quæ per lumen fit in quovis ²⁷ esse ipsum. Imago attenditur in primo, simili-illuminato? Alterum enim creatum est, alterum A tudo in secundo, veritas in tertio. Primum com-creans; alterum illuminatum, alterum illumina-nans. Nec potest essentialiter esse eadem sa-pientia quæ fit per gratiam, cum illa quæ per naturam existit: illa que fit in tempore, cum illa quæ nata est ab æternitate.

6. Si hæc distinxisti in Dilecto, o sponsa, et ab his quæ juxta statum humanæ substantiæ in illo sunt virtutes, ad Verbi pertransisti divitias, tunc jure et excellenter dicere potes: *Paululum cum pertransisset illos, inveni quem diligit anima mea.* Sed quomodo aptabimus illud quod ponitur, scilicet, *paululum?* Inestimabiliter prærogat omni creaturæ divina majestas, et quasi vicina et familiaris sit, dicit: *Cum per-transisset illos paululum, inveni quem diligit anima mea.* Denique chaos magnum firmatum est inter nostram et ipsius natrnam. Quale quæris chaos? Utique inanitatis nostræ. *Omnes gen-tes, ait propheta, quasi non sint, sic sunt coram eo, et quasi nihil et inane reputantur sunt ei*¹. Jure inanis reputatur nostra substantia, in cuius assumptione exinanisse se dicitur illa plenitudo. Quæ ergo poterit assignari convenientia et vicinitas inanis cum solido, nihili cùm im-menso? Qua ergo ratione dicit: *Paululum cum pertransisset illos, inveni quem diligit anima mea?* An forte pennigera est charitas, et præpeti volatu ardoris desiderii interjacens hoc, de quo loquimur, prætervolat vacuum? Utique sic assentior. Nam amare, jam tenere est; etiam assimilari et uniri est. Quidni, cum Deus charitas sit?

7. Sed aliam hic ego paro rationem. Post rationalis contemplationem creaturæ sursum ascendi primo se statim gradu divina offert et occurrit natura, nulliusque alterius præstan-tioris naturæ interponitur distinctio. Non enim inter imaginem et veritatem medium assignari quid potest, superius uno, inferius altero. Quod enim veritas non est, quomodo proximus ac-cedit ad eam, quam ut ipsius simulacrum et character sit? In quo ergo attenditur in rationali spiritu ea, quæ ad divinam est naturam, ima-go? Primo quidem loco, quia est veritatis et justitiae capax. Secundo, si capiat illas, et fiat verus et justus per gratiam, quod Deus est per naturam. Tria hic mihi distincta sunt, id est, capacem esse boni summi, ipsum habere, et

illuminationem quæ per lumen fit in quovis ²⁷ esse ipsum. Imago attenditur in primo, simili-illuminato? Alterum enim creatum est, alterum A tudo in secundo, veritas in tertio. Primum com-mune est omnium intellectualium spirituum; secundum, electorum tantum; tertium, solius increati spiritus. In primo prope accedimus, in secundo proxime, tertium ipse est. Prope accedimus per aptitudinem, proxime per coaptatio-nem. Prope per naturæ priuæva, proxime per virtutis privilegia. Prope, quia capaces; pro-xime, quia capientes. Quoniam enim modo non de vicino accedit immortalitas ad immutabili-tatem, incorporalitas ad simplicitatem, illocalitas ad immensitatem; ratio ad veritatem, virtus ad B bonitatem? Et ut expressius loquar; quid esse vicinius et similius potest quam sapientia sapien-tiæ, justitia justitiæ; quam illuminata illuminanti, justificanti justificata? quid similius alii, quam causativum causæ, formatum formæ? Nam in formato fere nihil aliud attenditur quam forma. Denique et quod dulce est, super omnia simile videtur dulcedini; et quod lucidum est, luci. Itaque proximum non injuste videtur, quod illi tanta æmulatione componitur; proximum, quia nihil interponitur. Nam etsi finitum no-strum incomparabiliter excedit divinae im-mensitatis infinitas; imaginis tamen ad veritatem C nonnulla dignoscitur esse affinitas.

8. Jure ergo dicit: *Paululum cum pertransisset illos, inveni quem diligit anima mea.* O quam felix, quam lætus proventus tam longi circuitus! Beati gradus illi, per quos in talem evaditur terminum. Quæsivit in lectulo, cir-cuivit civitatem, interrogavit custodes. Primo loco quærit per se et penes se. Secundo, extra se, sed per se. Tertio vero, nec per se, nec penes se. Et hoc loco quanto humilius quærit, tanto quidem efficiacius; quantoque a sui confi-dentia longius recessit, tanto reperit citius. *In-veni, inquit, inveni illum:* qui me prior quasi ovem errantem, et quasi drachmam perditam quæsivit et invenit, et misericordia ejus præ-venit me. Me, inquam, prior invenit perdi-tam, prævenit nihil meritam. Invenit errantem, prævenit desperantem: invenit differentem, prævenit disfidentem: invenit qualis essem mihi indicans, prævenit ad sua me revocans: yagam invenit in erroribus, vacuam gratiæ prævenit muneribus: invenit ut non ego ipsum, sed ipse me eligeret; prævenit ut prior diligenter. Sic ergo electa et dilecta, quæsita et acquisita,

¹ Isai. XL, 17.

inventa et præventa, quomodo non secundum vires conatu, et supra vires affectu illum et di- ligam et quaeram? Quærar, donec voti compos vocem latitiae proferam: *Inveni quem diligit anima mea.* Ego inventionem hic ad veritatis et gratiae non refero initium, sed augmentum. Pergens enim et proficiens anima de virtute in virtutem, de veritate in veritatem, dum ubique novis informatur mysteriis, et infunditur gaudiis, per singulos profectum gradus dicere potest: *Inveni quem diligit anima mea,* Verbum Patris Christum Jesum, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO IX.

Tenui illum, nec dimittam, donec introducam illum in domum matris meæ. Cantic. cap. III, §. 4.

1. *Tenui illum, nec dimittam.* Ego hujus capituli sensum ad futuram volui tantum felicitatem referre, quando sponsus dilectæ manifestam præsentia sue exhibebit plenitudinem; ut nihil sit quod interrumpat perpetuitatem. Nam et quod premittitur, *Cum pertransisset illos,* non incongrue ad id refertur: *Cum evanaverit omnem principatum et potestatem, ut sit Deus omnia in omnibus*¹. Ante illud enim tempus, quis ex sententia dicere potest: *Non dimittam illum?* Sed hunc arcat et evertit intellectum, et ad præsens facit referri, illud quod sequitur: *Donec introducam illum in domum matris meæ.* Sed jam vigilanter singula consideremus. Primo considera quam sint latitiae plena hæc verba: *Inveni, inquit, tenui, nee dimittam.* Magnus ille patriarcha Abraham legitur vidisse Dominum, non invenisse. Apparuit enim ei ultro stanti in ostio tabernaculi ad meridiem. Denique egressus de tabernaculo obvius, sedulus sub illice exhibuit officium²: in tabernaculum vero introducere non meruit, nedum in cubilum. Vedit et Moyses apparentem sibi in Horreb Dominum, sed tenere non meruit, qui nec permissus est proprius accedere³. Vedit Jacob

Dominum, sed vidit in somnis, et de longe videt sealæ innixum⁴. Nam etsi apprehendit angelum, non tamen retinuit: sed quadam luctæ violentia benedictionis extorsit gratiam⁵, amissit præsentiam, et idecirco dicere non potuit: *Non dimittam illum.* Invenit illum Maria Magdalene, sed prohibita est non dico tenere, sed etiam tangere⁶, quia penes monumentum vitam quæsivit. Suscepit diu exspectatum, et insperato inventum senex ille Simeon in ulnas suas, et gratulationis latus erupit in canticum, sed voce hujus usum sibi non præsumpsit: *Non dimittam illum.* Denique sic ait: *Nunc dimittis seruum tuum, Domine, secundum verbum tuum in pace*⁷. Utique in pace dimittitur solitus et sequestratus a carne, ut non amplius concupiscat adversus spiritum, et illi repugnet. Ille ad novi amplexum pueri, senescientis depositit hominis vetustatem, et in tranquilliores statum a corporis corruptibilis pœna, et carnis pugna dimitti se, vel postulat, vel exsultat: sponsa vero dilectum a se non dimittendum præsumit. Et quanto præcellentis est gratiae non dimittere quod ames, quam evadere quod horreas?

2. Omnes hi etsi in carne, vel carnis specie viderint; quosdam vel visionis, vel apprehensionis gradus distinguunt humanis in mentibus. Quod nulli corum indulsum legimus, ista usurpat, cuius tentamus eventilare sermones. *Inveni, tenui, nec dimittam.* Inveni per aspirationem, tenui memoriae retractatione; non dimittam continuatione jngi. *Tenui illum.* Et tu cum inveneris Christum, cum inveneris sapientiam, cum inveneris justitiam, sanctitatem, redemptionem: hæc omnia enim nobis factus est Christus⁸: cum ista inveneris, tene affectu, tene studio. Quod intelligentia inveneris, diligenter tene, et retine, ut sic dicam, renitentes virtutes, et lubricas species arteriori tibi astringe amplexu, donec vice versa ultro tibi inhærent, et amplexentur te gratis, et sine studii tui labore te teneant, nee sinant vel longius abseedere, vel diutius abesse. Et si quando declines ad officia humanae necessitatis, ibi te insectentur et revocent, et arripiant ad se, ut si non possint assidue studium, semper habeant obligatum effectum. Nam nonnulla mihi videtur distinctio, an tu teneas Christum Dei virtutem et sapientiam, an tenearis ab ipso. *Ama, inquit, sapientiam*,

¹ 1 Cor. xv, 23. — ² Gen. xviij, 1-8. — ³ Exod. xix et xxxiv. — ⁴ Gen. xxviii, 12, 13. — ⁵ Id. xxxii, 24-29. — ⁶ Joan. xx, 16, 17. — ⁷ Luc. ii, 28, 29. — ⁸ 1 Cor. i, 30.

tiam, et amplexabitur te¹. Denique et de qui-²⁹ cam illum in domum matris meæ, et in cubicu- busdam dicitur, quod tenuit eos superbia. Quid A lum genitricis meæ. Multo planior videretur est tenuit, nisi, Irretivit, et implicavit, et inolitæ consuetudinis indissolubili^a obligavit vinculo? Hoc enim est quod sequitur, *Operti sunt iniuitate et impietate sua*²: ut non facile evolvere et explicare ab illa se possint. Et ut amplius dicam, quasi cute quadam, si aliqui prava operti et involuti sunt consuetudine vitiorum, ut illam dediscere et desuescere, non tam exspoliari sit, quam excoriari. In ejus rei indicium, forte institutio legis continet hostiæ pellem abstrabi³.

3. Nam e regione, quod stricta sacerdos indui jubetur linea; Veritatis te vult illius quæ de terra orta est, habitu arctius astringi, ut per se castimoniae et puritatis et innocentiae tibi virtus inhæreat, et agglutinetur tibi: sed et omnia sacerdotis indumenta, vel catenulis, vel balteis, vel vittis astricta et colligata sibi vult esse lex⁴: ut cum indueris Dominum nostrum Jesum Christum, cum te indueris viscera misericordie, benignitatem, charitatem, et reliquas quas apud Apostolum legi virtutes⁵; cum Christi te fide in memoriter vestieris, et contemplandæ veritatis inviceraveris affectum; omnia tibi coaptentur et cohærent, et constricta sint, nihilque circa te vagari et fluctuare possit, et tentationis vel dissolutionis vento follicare. Qui se tali virtutis vestierit habitu, ut ei in naturam versa videatur, non ego hunc tam tenere quam teneri dixerim. *Tenuisti, inquit, manum dexteram meam, et in voluntate tua deduxisti me*⁶. Tenuisti ne pergerem in defectum, deduxisti in multiplicem profectum. *In voluntate tua deduxisti me*; id est, in voluntate qua a te est, et quæ secundum te est. In voluntate quæ magis trahens quam tracta est. Nam et bonam voluntatem cum multo labore nonnunquam attrahere nitimus, et magis prosequimur quasi fugientem, quam sequimur ducentem. Sic enim legitur: *Concupivi desiderare*⁷. Bona talis voluntas, sed nondum placens: justa, sed nondum jucunda. *In voluntate tua deduxisti me*. In illa quæ blando constat boni ipsius gusto: nec tantum, ut sic dicam, pigra nititur ratione, quam pia boni ipsius oblectatione.

4. *Tenui, nec dimittam illum, donec introdu-*

cam illum in domum matris meæ, et in cubicu-
busdam dicitur, quod tenuit eos superbia. Quid A lum genitricis meæ. Multo planior videretur
sensus si ita dixisset: Non dimittam illum cum
introduxero in domum matris meæ, illius scilicet
quæ sursum est Jerusalem cœlestis, quæ est
mater omnium nostrum. Nam ante illud tempus
omnia hic incerta sunt, et inter spem et metum
fluctuant, et pendulo nituntur gradu. Et quæ
erit certitudo de gratia, dum mutabilis est na-
tura? Denique et ille ait: *Ego dixi in abundan-*
tia mea, Non movebor in æternum. Avertisti
*faciem tuam a me, et factus sum conturbatus*⁸.
An non tibi similia dixisse videntur Psalmista
et Sponsa? Quid enim aliud est, *Non movebor*
in æternum, quam quod hic ponitur, Non di-
mittam illum? Sed ibi quidem manifesta præ-
sumptio, quia vicina ulti. *Avertisti, inquit,*
faciem tuam a me, et factus sum conturbatus.
Cum sit ergo in hac carne facilis casus, et
frequens impulsus, citus lapsus et certus labor;
quomodo non videbuntur præsumptionis et ni-
mis promptulæ devotionis esse hec sponsæ ver-
ba: *Non dimittam illum?* Quis enim hic in eo-
dem statu permanere poterit, presertim illo
subtilissimæ contemplationis, qui vix attingi
potest tenuissimo mentis ietu? Forte ergo verba
haec non securitatem, sed sollicitudinem sonant.
Nec enim securitas esse potest, donec intro-
duxerit dilectum in domum matris suæ, et in
cubiculum genitricis sue. Non erit tunc retinen-
di sollicitudo, quia erit certitudo manendi in
illo felicitatis statu: absque studii nostri usu et
disciplinæ custodia ultro nobis affluent, imo
intrinsecus de quodam inexhausto animæ ven-
tre flumina fluent aquæ vivæ et indefessæ dele-
ctionis. Nulla tunc erit necessitas in altum
fodere, nullus labor vel purgare pntos, quos
Philistæ repleverint⁹, vel propugnare ne re-
plecant. Hic ille labor exigitur, nam inde exclu-
ditur. Quod ergo dicit, *Non dimittam illum*; D
studium polliceri videtur et diligentiam, ut
semper sollicita sit, quo adusque plene possit
esse secura: ne sibi elabatur de reliquo dilectus
suis Dominus Jesus, qui vivit et regnat in sæ-
cula sæculorum. Amen.

¹ Prov. iv, 5-8. — ² Psal. lxxii, 6. — ³ Levit. i, 6. — ⁴ Exod. xxviii. — ⁵ Coloss. iii. — ⁶ Psal. lxxii,
24. — ⁷ Psal. cxviii, 20. — ⁸ Psal. xxix, 7, 8. — ⁹ Gen. xxvi, 18.

^a Alias, *delicato*.

SERMO X.

Non dimittam illum, donec introducam illum in domum matris mee. Cantic. cap. iii, §. 4.

1. Quæ infirmitatis exempla sunt aptavimus sponsæ præterito sermone : hodierno quæ sunt virtutis aptemus de Scripturis sacris. De Anna legitur, cum intente profusoque exoraret affectu, quod non sunt vultus ejus amplius in diversa mutati¹. Vultus animi interpres est, et ab intimo affectu habitum trahit. Ideo ab ejus constantia, interioris quæ in anima est, perseverantiae dicitur argumentum. Non sunt vultus ejus in diversa mutati, quia nihil imminutum est desiderii semel concepti. Et quid aliud sonat quod dicit, *Non dimittam illum; nisi, Non mutabo in diversa vultum, et intuitum mentis alio non divertam ab ipso?* Sed et Apostolus simile quid hortatur, *Sinc intermissione orate*² : et item, *Gratias agentes semper*³ : illud quoque, *Gaudete in Domino semper*⁴. Continua et non interrupta hæc vult esse Apostolus : orationem, gratiarum actionem, et gaudium in Domino. Sed quis ista ipso mentis habitu, et affectu animi indefesso explore sufficiat, nisi cui dicere permissum est : Quis nos separabit a contemplatione Christi ? Apostolus dicit : *Quis nos separabit a charitate Christi*⁵? A contemplatione dicere non poterat. Nam aliquando a contemplatione segregari Christi illum compellebat charitas. *Sic, inquit, mente excedimus, Deo; sive sobrii sumus, vobis. Charitas enim Christi urget nos*⁶. Charitas ergo quadam dispensatione contemplationi se subducit, cuius tamen proprius est et familiaris in ipsa usus. Omnia quæ agit charitas, quamdam habent indefesse orationis et gratulationis vicem, et efficaciam. Sed tunc ista profusius et excellentius exequitur, cum singulariter in ipsis exercetur. *Absconde eleemosynam in sinu pauperis, et ipsa orabit pro te ad Dominum*⁷. Eleemosynæ vocabulo non incongrue censentur universa, quæ indigentibus misericorditer ini-

⁵⁰ penduntur; non modo iste corporeus cibus et A indumentum, sed etiam doctrina, exhortatio, correctio, consolatio, et universa quæ solius ad anima commoda spectare videntur. Opera sunt haec charitatis, et orationis vim obtinent, cum solius Dei sumt intuitu : sed non sunt haec specalia et propria ipsius. Quid enim tam proprium quam dilecto soli intendere, et libere in amoris se exercere negotio? Ab hoc spiritualis jucunditatis excessu et ebrietate sobrium fieri, et propter fraternalis necessitates ab alienatione mentis temperare, quid nisi vultum in diversa mutare est? Denique et Martha sollicita erat, et turbata circa plurima. Illa circa multa turbatio, videtur quædam vultus in diversa mutatio. *Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea*⁸.

2. Optima pars contemplationis et dilectionis est usus. Nam etsi illa sunt opera charitatis, quæ exhibebat Martha; ibi tamen servit charitas necessitatibus, non charitas sibi. In sublevandis alienis necessitatibus bonum opus, sed molesta causa. Bona enim misericordia, sed molesta miseria. Bona curatio, sed circa quem versatur, non bonis languor. Bonus in hujusmodi compassionis affectus; sed non bona compassionis occasionem ministrans alterius passio. Fraternis in necessitatibus charitas intuetur cui condoleat, quo moveatur ad miserationem, quid amovere mitatur. At cum dilecti contemplantur virtutes, totum placet, totum delectat, totum allicet : nihil ibi videt quod horreat, sed cui dulciter adhæreat. Hic proprius amoris usus est, hoc ejus officium, ut totus sit in amando. Sic est plane, cum una et individua jucunditas omnia convolvit et complectitur; officium, finis, et causam. Officium amor est, causa visio, finis utrumque : neque ullus esse potest beatior finis, quam ipsa visio et dilectio Dci. Omnia ad hunc finem sanctorum vota suspirant. Finis iste ipse sibi finis est, se ipso contentus in melius aliquid expectationem porrigerere non valens. Hoc est illud unum quod *necessarium* dicitur, quod a Maria non tollitur, in quo Psalmista gratulatur : *Miki, inquit, adhævere Deo bonum est*⁹. Hic est ille mentis excessus, qui usque ad tertium cœlum Paulum rapuerat¹⁰. Hæc ebrietas temulento similem Annæ vultum expresserat¹¹. Hoc musto madebant Apostoli, cum illos vehemens reple-

¹ I Reg. i, 18. — ² I Thess. v, 17. — ³ Ephes. v, 20. — ⁴ Philipp. iv, 4. — ⁵ Rom. viii, 35. — ⁶ II Cor. v, 13, 14. — ⁷ Eccl. xxix, 15. — ⁸ Luc. x, 41, 42. — ⁹ Psal. lxxviii, 28. — ¹⁰ II Cor. xii, 2. — ¹¹ I Reg. i, 13.

verat Spiritus¹, et illius, quod novum pollici-⁵¹ in te introducitur, quo per se prior ascendit. **tus est Jesus**, vini virtutem primo sensere². A Quidni? In te nascitur, in te formatur, et in te non introducitur? *Filioli, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis*⁶. In nobis ergo Christus et parturitur, et persicitur; nec semel, sed sæpius, et iterata crebro parturitione. Neque possumus omnes Christi simul virtutes adaptare nobis, equidem ne unam quamlibet ad plenum. Idecirco semper insistendum est, quia non nisi sensim fit in nobis spiritualis parturitio Christi. Qui ergo in membris suis in sponsa sua nascitur, cur non introducitur? Non enim vel parturitio hæc, vel introductio ad Christi potest referri personam, sed ad virtutes et gratiam. Ideo frequens est sicut parturitio, sic introductio. Nam et consedere dicimur in cœlestibus cum Christo⁷.

Sed sicut una est vera et æterna sessio in cœlis, sic et introductio. Perambulavit Abraham terram promissionis antequam possideret⁸. Felix omnino cui datur beatas illas perambulare re-

giones, et visentis instar volueri calcare vestigio locum omnem, quem accepturus est in pos-

sessionem : cui licet stare non permittitur,

ascendere tamen datur in montem Domini; et

quamvis per umbram adhuc cursim, tamen per-

lustrare cuncta, et se tali visu refovere.

3. Eximum ergo et singulare quidpiam hæc indicat inventio, per quam dilectum et comprehensum applaudit, et non dimittendum præsumit. Forte primitiae aliquæ sunt futuræ contem- plationis et gloriæ, propter quod adjungit, *Donec introducam illum in domum matris meæ, et in cubiculum genitricis meæ*; in illam cœlestem Jerusalem quæ mater est omnium nostrum, cujus muros salus occupat, et portas laudatio, cuius in pacem positi sunt fines. In illum locum lucis et lœtitiae, laboriosæ vitæ hujus introduci non possunt virtutes: quæ si ingrediuntur per meritum, tamen excluduntur per usum. Cœle- stem ergo aliquam affectionem et supermundanum saporem in dilecto experta, non jactando, sed gratulando dicit: *Non dimittam illum, donec introducam in domum matris meæ*. Sed numquid non jam ascendit ad Patrem? numquid non præcursor introivit pro nobis? Et quomodo tu introduces quo ipse prior ascendit? Tu magis indiges ut ipse te ducat, cui dicitur: *Deduc me in via mandatorum tuorum*⁴. *Vado, inquit, para- rare vobis locum; et cum paraero, iterum venio et assumo vos ad me ipsum*⁵. Quomodo ergo introduces illum quo jam ipse ascendit? Ascendit quidem per se, sed adhuc in te foris existit:

4. Quæ autem vera est et plena introductio, hic innui videtur cum dicitur: *Donec introducam illum in domum matris meæ*. Felix omnino quæ adeo illigare potuit Verbum Dei, et arctius agglutinare sibi, et in exilio collaterare, quo usque copulari in cubiculo detur. *Non dimittam illum, donec introducam in domum matris meæ, et in cubiculum genitricis meæ*. Quod tunc fiet, quando corpore et mente plene portabit imaginem cœlestis, ut domus intelligentiam ad corpus, cubiculi vero ad mentem reducas. Aut si magis placet, in domo possessionem accipe securam; in cubiculo, secretam; in domo, semipiternam; in cubiculo, internam; in domo, ut dicit Ecclesiastes, aternitatis⁹, et in cubiculo charitatis. In cubiculo, ubi clauso ostio non jam ores Patrem, sed de cætero adores in spiritu et veritate: *In domum non dicit patris, sed matris; et in cubiculum genitricis*. Novit illa mensuram suam, et ideo spem suam extendit ad illam aternitatem, veritatem, charitatem, quam asseruta est Ecclesia primitiorum in cœlis. Nam quantum ad ea quæ Dei sunt spectat, solus

¹ Act. ii, 1-21. — ² Matth. xxvi, 29. — ³ Gen. ix, 21. — ⁴ Psal. cxviii, 35. — ⁵ Iohann. xiv, 2, 3. — ⁶ Galat. iv, 19. — ⁷ Ephes. ii, 6. — ⁸ Gen. xii-xvii. — ⁹ Eccl. xii, 5.

habet immortalitatem; et ipse lucem habitat¹ pace, inquit, in id ipsum dormiam et requieciaccessibilem², et supereminet scientiae plenitudo charitatis Christi, qui nos impletat in omnem plenitudinem in se ipso³, qui est benedictus Deus, et regnat in omnia saecula sacerdorum. Amen.

SERMO XI.

Tenui, nec dimittam illum, donec introducam illum in domum matris meae, et in cubiculum genitricis meae. B Cantic. cap. iii, v. 4.

1. Delicata est species amoris affectio, et tenui occasione laeditur laetitia spiritualis. Amor occupationum externarum impatiens est; suis satis habens inservire negotiis: otio gaudet, quiete sovetur, ad internam delectationem libera habere tempora volens. An non hoc ipsum tibi videtur sponsa innriere, dilectum suum ad cubiculi secretum trahens? Novit illa dilectum suum non posse foris secure possideri, nec integre quidem. Et quam durum est amanti animum dimidiare cum Christo et mundo! Quam durum est, inquam, in dilectionis jura peregrinas admittere curas et ecclæste secretum sacerdotalibus infestare turbis! *Memor fui*, inquit, *Dei, et delectatus sum, et exercitatus sum, et defecit spiritus meus*⁴. Si delectatio memoriæ Dei negotio se exerceat, et exhaustus spiritum Prophetæ; quomodo plura poterit et peregrina cum isto complecti negotia? Jure ergo sponsa cum dilecto cubiculum petit, ut libero illi intendat studio, et ex animi sui arbitrio perfruatur, et quieto pectore penitus amplectetur. Apparet illam spiritu charitatis duci, et ex sponsæ affectu locutam, opportunitatem exercendi quæ sic querit amoris.

2. Et quomodo nos, si quid vel tenuiter attingimus de Christo, de sapientia, de suavitate, de contemplationis gustu, non contenti gratia, nec mensuram contemplantes nostram, statim erumpere conamur, et cubiculo fastidito festinamus egredi a requie, et ab illa requie? In

A sciam⁵. Maria ad Domini pedes sedens id ipsum tenebat: turbabatur Martha circa plurima. In multis turbatio; porro unum est necessarium⁶, inmo et jucundum. Denique quam bonum et quam jucundum, habitore amantes in unum! Alioquin non est habitatio in unum, nisi in amore, qui inhabitare facit unius moris in domo⁷. Quid est unius moris, nisi foedere conformes amoris? Amor humanum animum Deo conciliat, et unit. *Similes*, inquit, *ei erimus, cum apparuerit*⁸. Quidni similes? commendat se ipsam mundis revelata mentibus majestatis divinae inæstimabilis pulchritudo, et intuentis in se affectum rapit, et quadam ratione sibi facit similem, dum aliud cogitare non sinit. Odore trahimur, transformamur autem visione. Bonus ergo contemplationis usus, qui unius moris efficit et conformat humanam mentem, et summan majestatem. Bona hic mansio, ultra quam nec vota nos trahunt, nec citra tenere nos delent. Quis det mihi ut hæc sit requies mea in sæculum sæculi? Felix qui ex corde potest dicere: *Hic habitabo quoniam elegi eam*⁹! Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea¹⁰. Scientiæ destruentur, evanescunt prophetæ, linguae cessabunt¹¹: sola contemplatio non excidet in futuro. Ideo hanc tibi partem elige in præsenti, quæ non auferetur unquam, ut dicat anima tua: *Pars mea Dominus*, propterea contemplabor eum. Propheta dicit: *Propterea exspectabo eum*¹². Recte quidem. Exspectat enim boni plenitudinem, cuius portionem jam tenet. Qui contemplationis bono hic fruatur, amplius quid exspectare potest in hoc genere, sed alius quid non debet.

3. Bona hæc, bona sunt reposita in annos multos, inmo in annos cunctos. Ideo, felix anima, quæ bono hoc frueris: epulare, comedere; quia pars hæc non repetetur a te, sed refundetur et reformabitur uberior. Hæc requies tua in sæculum sæculi, hic habitabo quoniam elegi eam: hic inhabita, ut cum illo inhabites, qui sedet super Cherubim, super scientiæ plenitudinem, qui lucem habitat inaccessibilem. Et ideo in speculationis luce sit locus tuus. *Hic matris tuæ Ecclesiæ proprius et domesticus locus, hæc ejus dominus: cætera quæ exerceant temporalis necessitatis officia,*

¹ 1 Tim. vi, 16. — ² Ephes. iii, 19. — ³ Psal. lxxvi, 1. — ⁴ Psal. iv, 9. — ⁵ Luc. x, 39-42. — ⁶ Psal. lxvii, 7. — ⁷ 1 Joan. iii, 2. — ⁸ Psal. cxxxv, 14. — ⁹ Luc. x, 42. — ¹⁰ 1 Cor. xiii, 8. — ¹¹ Thren. iii, 24.

istum ad finem respiciunt. Actionis officia trans-⁵⁵ cunt : permanent contemplationis. Bonum est hic tibi esse, hic tibi tabernaculum fac. Non tibi unum, et dilecto tuo unum, sed tibi et ipsi unum. In hoc cubiculum dilectum tuum introduce, ingredere in requiem tuam, ut requiescas a laboribus tuis, sicut et a suis Deus. Septima requievit ab opere institutionis; septima requievit a labore restitutionis : in illa, postquam mundum condidit; in ista, quando se in monumento recondidit : in illa, postquam fundavit mundana; in ista, postquam reformavit humana. Si quæsisti, si invenisti, si tenuisti dilectum tuum, tene quem tenes; tene, inhære, imprime te illi, ut ejus in te velut expressa reformetur imago, huic fias conformis sigillo. Eris autem si adhæseris : qui enim adhæret Deo, unus est spiritus¹. Forte sicut durae materie difficulter in te primo sit ejus impressio : etsi laboriosa impressio, sed dulcis adhæsio. Laboriosa est reformationis tuæ sexta, sed dulcia sabbata quietis sequuntur.

4. Concepilire ergo cum Christo per hunc sabbatismum in mortem. *Beati enim mortui qui in Domino moriuntur : amodo jam dicit spiritus, ut requiescant a laboribus suis.* Spiritus hoc dicit, collatæ utique quietis exhibitione et effectu gratiæ, quomodo et ipse testimonium reddit spiritui nostro. Spiritus hoc dicit, quia spiritus hoc efficit. Ipse dicit, quia ipse donat. *Amodo jam dicit spiritus, ut requiescant a laboribus suis. A laboribus*, inquit; non, *Ab operibus* : *Opera enim illorum sequuntur illos*². Opera sequuntur spiritum, sicut calor ignem, umbra corpus, lux solem, effectus causam. Qui sabbatizat in spiritu, non habet opus sectari opera : opera enim sequuntur illum. *Opera illorum.* Quæ sunt opera illorum? Quæ sunt opera quiescentium, opera mortuorum in Christo, consepulturum cum Christo, opera sabbatizantium? Festiva sunt, feriata sunt : otium valent opera ista. Festina ingredi in hanc requiem, in hunc sabbatismum. Sed vide quod non relinquitur sabbatismus nisi consepultis cum Christo, non relinquitur nisi post sextam diem, post sextam illam, in qua aut vetus homo crucifigitur, aut novus perficitur. Nam propter illum dicitur, ut qui mortui sunt in Christo, requiescant a laboribus suis; et propter istum,

quod novo condito homine die sexta, septima sabbatum tibi compara, redime tempus, et liberas ab exteriori occupatione horas vindica tibi.

5. Sed vide ne hostes derideant sabbata tua, ne illis serviant otia tua, ne illis vaces, qui vacare Deo debueras. *Vacate, inquit, et videte quoniam ego sum Deus*³. Bonum est otium, sed sapientiam scribe in tempore otii tui⁴. Scribe illam super latitudinem cordis tui. Latum enim cor, quod curæ non arctant. Imprime in intimo cordis tui litteras quæ non deleantur, et exara in tabulis spiritualibus signa sapientiæ, ut dicere possis : *Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine; dedisti letitiam in corde meo*⁵. Lætare et diem festum age cum dilecto, et epulare, sicut scriptum est, in introitu gloriae hujusmodi. *Sabbatum, juxta quod dicit Isaias⁶, delicatum est, et sanctum, et gloriosum*⁷. *Delicatum*, inquit, *et sanctum*. In desideriis est omnis otiosus⁸ : sed non sunt omnia sancta desideria, qualia eorum qui volunt divites fieri, et per hoc incident in desideria multa inutilia et nociva⁹. Vides quomodo Apostolus multitudinem desideriorum in vito ponit. Quid si et immunda fuerint? nam et multi qui agere non possunt, in occulto cogitant quæ turpe est et dicere, tenui se in hoc solantes remedio. Ad horum distinctionem non contentus dicere *sabbatum delicatum*, adjecit, *et sanctum, et Domini gloriosum*, ut non sit in confusione gloria tua. Si vacas, sabbatum habes : si vacas et vides, et contemplaris delectationes Domini; jam sabbatum tuum *delicatum* est et *sanctum*, et sabbatum *Domini gloriosum*: sabbatum ex sabbato, id est vacatio de vacazione. Prima vacatio est bona, si mundo non vacas. Secunda quidem est melior, si tibi ipsi et vaces, et cogites quomodo placeas Deo. Tertia est et optima, si etiam tui oblitus, soli Deo vaces, et cogites quæ Domini sunt, quomodo tibi placeat ipse. Non sit desidiosum sabbatum tuum, operare in sabbato tuo opera Dei. Opus enim Dei est ut credas in eum. Fide vides. Videmus enim nunc per speculum : ideo vaca ut videoas. Delicatum plane opus est visio et visio Dei. Non est tibi necessitas de reliquo dimicare pro fide, sed tantum deliciari in ea.

¹ 1 Cor. vi, 17. — ² Apoc. xiv, 13. — ³ Gen. ii, 2. — ⁴ Psal. xlv, 11. — ⁵ Eccl. xxviii, 23. — ⁶ Psal. iv, 7. — ⁷ Isai. lviii, 13. — ⁸ Prov. xxi, 25. — ⁹ 1 Tim. vi, 9.

Erepta est jam de contradictionibus persequen- ³ gregabuntur et aquilæ ⁴. Esto tu quasi aquila, et tis populi, et pervertentis hæretici. Constitue A acentis utere luminibus: spirituali assuesce con- cam in caput cogitationum tuarum, ut cogites cogitationes fideles antiquas. Amen ⁵.

SERMO XII.^a

Tenui, uer dimittam illum, donec introducam illum in domum matris meæ. Cantic. cap. iii, x. 4.

1. Nesciunt cogitationes antiquas habere, qui novitates verborum exquirunt, qui nova excedunt dogmata, qui juvenilia desideria non declinant, qui nihil habent gravitatis, nihil auctoritatis, nihil antiquitatis plenum: non est ibi Amen, ubi est aut disceptatio, aut deceptio cogitationum; ubi aut infidelitas est, aut fluctuat fides ipsa. Ingredere in tutos recessus fideli, introduce dilectum in cubiculum matris tuæ, ut quidquid de Christo sapis, quidquid sentis, intra Ecclesiæ constringas regulas, ad ejus castiges censuram: hujusmodi opera ope- rare in sabbato tuo. Alioquin si vacas, et talibus non vacas studiis, facile in vacuo animo cogitationes vanæ et venenata erumpent consilia. Denique sicut habes, *Agrum hominis pigri urticæ et spinæ obsident²*, et Evangelia tibi dicunt quia duo erunt in lecto; unus assumetur, alter relinquetur³. Quasi lectus quidam est otiosa vita et quieta in Ecclesiæ gremio degentium, eorum qui nullo sunt ecclesiastici muneri onere occupati, nec providentia et dispensationis sollicitudine distenti, sed libero utuntur otio sub alieno regimine. Non tamen hoc otio omnes rite et jure debito fruuntur, sed liber- tam quam obtinent temporis, dant in occasione temporis.

2. Bonus enim lectus, si quis eo legitime utatur, et opportunitatem exterioris quietis in voluptatem convertat visionis interiore. Hi sunt qui assumentur ab hoc Ecclesiæ cubiculo ad illud celeste, ut ubi Christus est, et ibi sint cum ipso. Denique ubi fuerit corpus, illuc con-

temporationi, commane in petris, et in præruptis communorare silicibus, immo in singularis illius petræ, quæ Christus est, cavernas ingredere. *Intra, juxta Isaiae verbum, in cubicula tua, clade ostia tua, et abscondere modicum ad momentum, donec pertranscat indignatio⁵.* Magis vero abscondere, in æternum ut delectatio maneat. Intra in cubiculum pacis, in potentias Domini; quia pax in virtute ejus. Memorare justitiæ ejus solius, ut in te sibi obvient pax et justitia. Memorare justitiæ ejus solius, quia B quid habes quod non accepisti⁶? Justitiæ ejus solius. Bona justitia, quam adversus titillantia vicia tibi pugna quadam defendis. Felicior, ubi non dimicas pro justitia, sed magis delectaris in ea: ubi non conflictationi studies, sed delectationi; non seris cum vitiis jurgium, sed commercium cum virtute contrahabis. Istam possides, non impungas illa; ubi posteriorum oblitus, non cogitas que hominis, sed quæ Domini, et memoraris justitiæ ejus solius, cum justitia et pax in te osculetæ se fuerint. *Regnum enim Dei justitia, et pax, et gaudium⁷.* Si regnum, quare non et dominus et cubiculum? *In pace C enim factus est locus ejus, et habitatio ejus in Sion⁸.* Ingredere in cubiculum pacis, hujus quidem exterioris, sed magis illius interioris, in habitationem speculationis: quia Sion Speculatio interpretatur. *In pace, inquit, in id ipsum dormiam et requiescam⁹.* Id ipsum ad speculationem refert, quia haec est pars optima quæ non auferetur. Denique et sponsa obdormivit cum dilecto in cubiculo matris suæ, et quemdam passa est soporatae mentis excessum in amplexu sponsi. Ideo sequitur, *Adjuro vos, et cetera.*

3. Et tu ergo si sponsum apprehendisti, tene, D nec dimittas, donec introducas in domum et in cubiculum matris tuæ. Quid ego nunc tibi persuadeo, ad quod te ipsa experientia percepte dulcedinis multo magis invitat et allicit? Si quis enim feriato animo furtim et quasi in raptu prælibare potuit liberæ meditationis festiva gaudia, nescio si quid unquam libentius agat, quam ut huius totum et ex integro se studio tradat et expediatur. Denique trahabant sponsam

¹ Isai. xxv, 1. — ² Prov. xxiv, 30, 31. — ³ Luc. xvii, 34. — ⁴ Matth. xxiv, 28. — ⁵ Isai. xxvi, 20. — ⁶ I Cor. iv, 7. — ⁷ Rom. xiv, 17. — ⁸ Psal. lxxv, 3. — ⁹ Psal. iv, 9.

^a Hic sermo in codice Vallis-Clara continuatur cum superiori.

prima pulchræ contemplationis blandimenta, ³³ dictum est, quod *amantissimus Domini inter et ad quietis provocabant cubiculum*, quo di- A *humeros requiescat*. Requievit quidem et obdormitum introducturam se læta gratulatur. *Non dimittam illum donec introducam*. An non tibi videtur quasi dicere his verbis illud de Psalmo : *Si dedero somnum oculis meis, et palpebris meis dormitionem, donee inveniam locum Domino*¹? Omnia dimitto, ne dimittam illum. Omnia detrimentum facio, ut Christum lucrifaciam, propter supereminenter laetitiam præsentiae ejus. *Si dormierint duo, sovebuntur mutuo* : unus quomodo calefiet²? Ecclesiastes hoc dicit. Bonum est soveri et inflammari in amplexu verbi (ignitum enim eloquium Domini vehementer), et spiritualibus aestuare desideriis : ideo non dabo somnum oculis meis, et palpebris meis dormitionem, donec introducam illum in cubiculum matris meæ. Tunc quiescam, et suavis erit somnus meus. Quasi dormivit Joannes recumbens in pectore Jesu, ubi reconditi sunt omnes thesauri sapientiae et scientiae Dei. Ibi veræ quietis locus, intelligentiae serenum, sanctuarium pietatis, delectationis cubiculum. Hic dormi, ut videas quod ipse vidit, Verbum in principio, Verbum apud Deum, et Verbum Deum³; et intelligas in Christo cum Patre existendi coæternitatem, persona- C lem diversitatem, et unitatem consubstantialem. Quid tibi videtur similius somno? Huc se non possunt humani jactare intutus, irrumperet ratio. Denique non videbit hæc homo, et vivet. Bonum est ergo te obdormire, et humanorum sensuum et affectuum oblivione sopiri, ut hujusmodi somnia somniare possis. Hoc Apostolorum cubiculum est, qui nos generunt in Christo. Quasi mater est Paulus, cum dicit : *Filioli mei, quos iterum parturio, donee formetur Christus in vobis*⁴. Matrem habes : vis habere cubiculum? *Nostra, inquit, conversatio in celis est*⁵. Vis somnum? *Mente, inquit, excedimus, Deo*⁶.

4. Huc ergo transi cum dilecto, hic mane, haec meditare, in his esto : aut si isto pertingere non potes, temperatus age : si non potes recumbere in pectore Jesu, ubi indefessæ putens sapientiae; requiesce inter scapulas, ubi patientiae ejus exempla et mysteria contemplaris. Inter humeros ejus : quia *principatus factus est super humerum ejus*⁷. Et de Benjamin

A *humeros requiescat*. Requievit quidem et obdormitum in cruce, ut et tu cum ipso in passionis ejus fide et memoria dormias : vel potius inter istas sortes discurre inter pectus et humeros, inter fidei mysteria, et manifestationem veritatis. In altero fac tibi domum, in altero cubiculum. *Amantissimus Domini Benjamin quasi in thalamo morabitur tota die, et inter humeros requiescat*⁸. Vides quomodo inter humeros thalamum collocat? Quid ergo erit in pectore? Utrobique plane contemplationis pulchræ locus, et inter humeros, et inter ubera. Sed uberior gratia in pectore, ubi amoris locus, cogitationum sedes, amplexus occasio, et cernendi copia vultus. Bene ergo in pectore Jesu thalamus, imo et thesaurus. Ibi enim et deliciæ Sponsi et divitiae Verbi; quia in illo absconditi sunt omnes thesauri sapientiae et scientiae Dei. In hos ingredere thesauros, absconde te in abscondito faciei ejus a conturbatione hominum, et nemo te exsuscitet neque evigilare faciat, donec ipse velis. Denique et hoc habet ea quæ subsequitur adjuratio sponsi Christi Jesu, qui vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

C

SERMO XIII.

Tenui, nec dimittam illum, etc. Cantic. cap. iii, §. 4.

1. Adhuc capituli hujus nos discussio tenet : *Tenui, nec dimittam illum*. Itane adhibenda est diligentia et studium, ut dilectus tuus apprendens retineatur? Si sponsus est, amanti respondeat ex aquo : quomodo non ultiro cohæret tibi, et astringitur gratis? Denique hoc habet impatiens zelus amantium, ut etiam expulsus importune se ingerat, et pudorem dediseat æmulatio dura. Nunc autem dicis, *Non dimittam illum*, quasi declinare volentem si non instantius retineatur. Quomodo si amat, aut declinare volet, aut avelli se sinet? An forte suspicionibus amatoriis moveris, et supervacuo

¹ Psal. cxxxi, 4, 5. — ² Eccl. iv, 11. — ³ Joan. i, 1. — ⁴ Galat. iv, 19. — ⁵ Philipp. iii, 20. — ⁶ II Cor. v, 13. — ⁷ Isai. ix, 6. — ⁸ Deuter. xxxii, 12.

quodam metu amittendi, pro multo affectu retinendi? Non est tamen supervacans timor, ubi exitus in anticipi pendet. Non est supervacans inter pericula metus. Sed domestica tibi magis metuenda est levitas. Nam Deus ille, et non mutatur. Innata tibi levitas vicina est lapsu, et instabili quodam vase mentis motu facilius abriperis, si non firme adhaeseris.

2. Sed nos jam ad primitivam verba hæc referamus Ecclesiam. Ejus enim esse videntur, fidei et charitatis jura adversus persecutionum injurias prophætica quodam presumptione sibi defendantis. Vide etenim quam multi conati sunt spirituale hoc Christi et Ecclesie, vel diligere, vel adulterare connubium. Contemplare adhuc initia lacentis Ecclesie, quando velut nova nupta in primos Christi properabat amplexus. Quid furoris, quid fraudis illis, Jesus bone, sustinuit diebus! Oportebat quidem haereses esse, oportebat et persecutions esse, ut tanto adhæreret dilecto tenacius, quanto ab ejus vel fide, vel confessione vehementius se abrumpi videbat. *Quis nos, inquit unus pro universa Ecclesia, separabit a charitate Christi?* Denique non est in illis vel fidei corrupta veritas, vel confessionis obturata libertas. *Propter Sion, inquit, non tacebo, et propter Jerusalem non quiescam*⁵. Cæsis in synagoga discipulis denuntiatum est ut tacerent. Sed illi propter Sion non tacent, et propter Jerusalem illam carnalem non quiescent³. Vere carnalis Synagoga, quæ vivificantem in se extinxit spiritum, et Ecclesie extorquere conatur. Non probavit Christum habere in notitia; ideo tradita est in reprobum sensum. Reprobavit enim lapidem probatum, lapidem electum: tenuit legem, sed Christum nescivit: tulit clavem scientiae, nec ipsa introivit, nec alios intrare permisit. Quid nobis claudis, quibus Christus apernit? Super humerum ejus clavis domus David, quæ aperit, et nemo claudit; claudit, et nemo aperit⁴. Apernit Gentibus, et clausit Judeis. Cæcitas enim in Israel contigit ex parte, ut Gentium plenitudo intraret. Cæca est Judea, et in litteræ velamine ostium invenire nescit. Synagoga prædicat velamen, reprobat veritatem, non recte vel offerens, vel divideus. Recte enim divideret, si litteræ observationem ab ejus interpretatione distinguenter: si aliud tempus illius

antiquitati, aliud hujus novitati daret. Tempus A enim suendi, et tempus scindendi⁵. Simil enim et illa præcepta sunt, et ista prædicta sunt. Sed in illis figura, ista sub figuris. Ecclesia jam ista dividit et scindit que fuerant consuta: et si novit litteram aliquando secundum carnem, sed jam non novit Synagoga quem involutum quasi temuit, revelatum dimittit.

3. Ecclesia dicit: *Tenui, nec dimittam. Synagoga reprobat, imo et reprobat: sed Ecclesia non veretur a voce reprobrantis et obloquentis, a facie inimici et persequentes. Denique servus ille nequam dicit in corde suo: Moram B facit Dominus meus venire*⁶. Et ideo percuteat pneros Domini, quia jam ejus neverunt et nuntiant adventum: sed illi propter Sion non tacent, et propter Jerusalem non quiescent. Corpus possunt percutere, non possunt ab animo Christum excutere. Flagellis firmius ligata est in corde eorum affectio Christi. In synagogis flagellati sunt, in custodias traditi, ad cathedras træti: sed gaudent in his omnibus, quia digni habitu sunt pro nomine Jesu contumelias pati. *Tenui, nec dimittam illum.* Tenuit, quia non timuit. Non timuit dum turbaretur omnis terra, et majores mundi hujus potestates C transferrentur adversus illam in eorum amaritudinis. Agglutinata est sponsio funieulo qui rumpi non poterat, funieulo charitatis qui nescit excidi, quia illa nunquam excidit: fiducialiter egit, quia charitate adhæsit. Qui enim adhaeret Deo, unus est spiritus⁷: ubi autem Spiritus Domini, ibi libertas⁸. Ideo libere egit, et spei suæ confessionem tenuit indeclinabilem. Et tunc quidem fatuitatis res fides videbatur, et confusione digna confessio. Quid confusionem nomino? Extremi res erat periculi. Non tamen timere poterant eos qui occidunt corpus. Spiritus enim vitæ ante faciem illorum, Christus D Dominus⁹. Ideo et a carne avelli se facilis passi sunt, quam ab ejus charitate. Nihil sibi de se retinuit, ut illum teneret. Ideo dicit: *Tenui, nec dimittam illum.* Plane inter tot pervertentes et persequentes temuit strenue, et dum adhuc tenera erat nostræ fidei ætas.

4. *Douec introducam illum in domum matris meæ.* Jam introducta est fides nostra in tutum. Non est qui palam impugnet illum: sed qui fuerant persequentes, facti sunt obsequentes; et

¹ Rom. viii, 35. — ² Isai. xxii, 1. — ³ Act. v, 40-42. — ⁴ Isai. xxii, 22. — ⁵ Eccl. iii, 7. — ⁶ Matth. xxiv, 48, 49. — ⁷ Cor. vi, 17. — ⁸ II Cor. iii, 17. — ⁹ Thren. iv, 20.

qui pervertentes, facti sunt dirigentes. Jam introducta est de campo in domum, de pelago in portum. Jam in favorem versus est persequentium furor principum, et versutæ hæreticorum cavillationes, catholicæ fidei sincera veritate redargutæ siluerunt. Jam erupta est fides nostra, eruptus est Christus de contradictionibus populi. Jam constitutus est in caput gentium, nec positus est nunc in signum cui contradicatur. Post tot desudata martyrum pro fide Christi certamina; postquam tot fregit persecutorum violentias, et hæreticorum resellit versutias; postquam non est amplius in cruce Christi scandalum, sed gaudium, et facti sumus mundo huic non theatrum contumeliæ, sed triumphus gratiæ; post tot enavigata pericula; nonne tibi videtur, quasi de campo quodam pugnæ et laboris, in pacis et quietis introduxisse cubiculum dilectum suum Ecclesia Christi?

5. Vides ergo in initia Ecclesiæ nascentis necessariam diligentiam, ne dilectus tamdiu desideratus, et tandem apprehensus posset extorqueri. Quid ergo nunc de cætero fiet, quando in tutum introductus est, et quasi in thalamum per fidem? Dabitur de reliquo desidiae locus, et diligentiae valedicemus? periclitabitur in tranquillo, qui in tempestate non potuit? An non periclitatur qui moritur? Sine operibus, mortua est fides¹. Commendat Apostolus fidem, sed illam quæ per dilectionem operatur². Ubi dilectionis opus est, vel dilectio operis, ibi vita est fidei. Quid, si est in credulitate veritas, in confessione libertas, et non ibi per dilectionem vita? Funiculus iste triplex non est, et facile rumpitur. Denique imaginaria libertas est, quæ de radice non oritur charitatis: nec tam nititur confessio talis libertate sua, quam aliena licentia uititur. Precaria est, non propria; ex principum favore pendet, non procedit de calore fidei. Fides fervore charitatis animatur ad vitam. Pigra plane, ubi disserimen impendet, si non confessionis sibi vindicet libertatem beneficio dilectionis. Alioquin a mortuo, quasi qui non sit, perit confessio. Est ergo sine charitate et fides mortua, et confessio vana. Apostolus dicit *Christum habitare per fidem in cordibus nostris*³. Numquid per mortuam? Si intus est veritas, et foris vita, divisus est Christus: ipse enim est veritas et vita. Nondum ex integro introduxisti

²⁷ dilectum tuum, ubi dimidiis est foris. Quid, si non fuerit sociata charitas? Christus resurgens ex mortuis, jam non moritur⁴; sed sibi non moritur: vide ne tibi, aut magis tu ne illi moriaris; alioquin quæ poterit esse mortui, vel cum mortuo dilectio? Quanam ergo ratione dilectus esse dicetur, ubi dilectio non est? Si habitat Christus in corde tuo per fidem, sed foris est per dilectionem, vereor, imo verum est, quia vel dimidiis in te est, vel mortuus. *Vivo*, inquit Paulus, *jam non ego, vivit vero in me Christus*⁵.

B 6. Potes et tu tibi vocis hujus usum assumere, si tamen eum eodem dicere potes: *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis*⁶. Sed est in aliis hæc vita laboriosa, in aliis libera, et in spiritualibus quibusdam deliciis agens. Quod si adhuc in carnis jura totus transisti, et principibus tenebrarum in cordis tui recessus facilis et familiaris aditus patet, et immundis amatoribus animam tuam prostituisti; quæ erit tibi conventio Christo ad Belial? quæ societas luci ad tenebras? Si vero vitiis et incentori vitiiorum indixisti pro Christi charitate conflictum; jam quidem dilectum tenes, sed nondum tibi res est in tuto. Turbaris adhuc, et thalami tranquillitate non frueris. Fides in portu est, sed pravæ consuetudinis impetus, et tentationum vel emergentium, vel frequentium euniulus adhuc tibi frangendus, aut certe fugiendus est. Tene constanter inter discrimina ne te effugiat, donec introducas dilectum in domum matris tuæ, et in cubiculum genitricis tue. Tene cum labore, ne minus cauto et parum curioso citius elabatur. Fide tenes, professione tenes: tene moribus, tene conversatione, nec dimittas. Non est de cætero nunc pro fidei veritate confactus, sed spiritualis hujus certaminis æstus adversus mores bonos et vitam honestam totus incanduit. Instant his diebus novissimis tempora periculosa, quando sunt homines se ipsos amantes, cupidi, elati, inventores, imo et incentores malorum⁷. In exortu fidei christiane persecutio nominis hujus grandis erupit: hodie pestilentia morum feeda satis et lenta nimis exhalat. Corrumpt enim mores bonos exempla mali. Trahe nos, bone Jesu, in odore nunguentorum

¹ Jacobi tr. 20. — ² Galat. v. 6. — ³ Ephes. iii. 17. — ⁴ Rom. vii. 9. — ⁵ Galat. ii. 20. — ⁶ Rom. v. 5. — ⁷ II Tim. iii., 1-5.

tuorum, ne pestilens aura de vicino erumpens, ³ Spiritus Domini, et in pace locus ejus. Sed hic saltem sapientiae in nobis infatuat. *Sermo vester*, Paulus inquit, *semper in gratia sale conditus sit*¹. Numquid solus sermo, et non potius visus, auditus, incessus, omnis denique exterior gestus sale condiri debet? *Placete*, inquit, *omnibus per omnia, sicut et ego*². Quod si infatuati sunt Ecclesiae principes, plebes in quo salientur³?

7. Et nos, fratres, qui religionis professores sumus, sal esse terrae debemus. Si ergo et in nobis sal evanuerit, in quo salientur? Factus est sacerdos sicut populus, ut licentius populus sicut sacerdos fiat. Mundo se monachi studiose conformant: et qui in mundo sunt, errorem suum nostrorum satis versute et nimis vere timentur exemplo. Mutuis ad vitia sese, aut informant, aut fovent exemplis, pastores et populi, saeculares et religiosi. Promptuaria plena sunt hujusmodi, eructantia ex hoc in illud, aut turpis, aut tepidae conversationis spiritum pestilentem. Heu! quam avido cordis ore pravum hunc attrahimus spiritum, et corrumptentem haurimus auram! Pestilentia haec passim influit per fenestras nostras. Jesu bone, quando erit, si tamen aliquando erit, sicut fides integra, sic et incorrupti mores? Quando continget ut sicut cum veritate pax, si non sit pugna pro virtute? Quando integrum te, et ex arbitrio in contemplationis et quietis cubiculo complectemur? Pauci sunt in Ecclesia qui in hunc statum perseverant, sed tamen pro parte profitentur: *Tenui, nec dimittam illum, donec introducam illum in domum matris meae, et in cubiculum genitricis meae*. Non est tota talis Ecclesiae facies, sed tamen multa talis, ut dicere possit: *Tenui, nec dimittam illum, donec introducam in domum matris meae, et in cubiculum genitricis meae*. Fides profusior est, contracta sunt negotia charitatis. Numquid in universitate credentium hanc advertere est distinctionem, et non etiam in singulis nobis? Quis enim erit cui sicut verae et indubitate fidei, sic etiam affectum piorum integritas constet? Magnus plane est, si quis est, qui sicut nunquam titubat in fide, ita passionibus animi nullis turbetur. Plane talem ego dixerim cubiculi secreta ingressum. Bonum cubiculum cordis tranquillitas. Cum aliis laborat sapientia; sed cum humili et tranquillo quiescit

A quiescat interim sermo noster, magis vero sensus noster in hoc utinam requiescat secreto cubiculi: ut quod experientia docuerit, expressus refundat sermone sequenti, praestante Domino nostro Iesu Christo, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia saecula saeculorum. Amen.

SERMO XIV.

Adjuro vos, filie Jerusalem, per capreas, cervosque camporum, ne suscitetis neque evigilare faciatis dilectam, donec ipsa velit. Cantus cap. iii, §. 5.

1. Patet illam obdormisse, pro qua talis est facta adjuratio. Quidni dormiat cum dilecto ingressa matris cubiculum, deliciarum recessus? Dormit cum patitur mentis excessum de accessu dilecti. *Adjuro*, inquit, *vos ne suscitetis dilectam*. Beata plane, quae dilectum hunc et tenere permittitur, et dimittere non compellitur. Tene quod tenes, tene et atrecta morose et diligenter verbum vitae: revolve volumen vitae, volumen quod revolvit Jesus, imo quod est Jesus. Involve te illi, involve te illa qua involutus est ipse sindone; quia amictus est lumine sicut vestimento. Induere dilectum tuum Dominum nostrum Jesum Christum. Excide tibi memoriale diligenter in petra, monumentum novum, in quo nondum quisquam positus fuerat. Christus enim petra. Semper nova reperi possunt in Christo. Ad nova potest penetrari. Multi sunt in illo recessus, thesauri sapientiae innumerabiles. Non est uno contentus vellere; saepius tonderi potest. Bona vellera sunt sensus mystici, sacrae affectus. Talibus abundat Jesus; nudari et expoliari non potest. *Lætabor*, inquit, *super eloquia tua, sicut qui iuvavit spolia multa*⁴. His te vesti spoliis, involve velleribus, ut calefiant, sicut scriptum est, latera tua⁵: eloquium enim ejus ignitum⁶. In his quiesce, ut suavis sit somnus tuus, sicut Salomon ait⁶. Denique et sponsus istum dilecte sue somnum tueretur et foveat, illam exsuscitari vetans. *Adjuro*

¹ Coloss. iv, 6. — ² 1 Cor. x, 32, 33. — ³ Psal. cxvii, 162. — ⁴ Job xxxi, 20. — ⁵ Psal. cxviii, 140. — ⁶ Prov. iii, 24.

^a Alias, salient.

vos, inquit, *per capreas, cervosque camporum.* ³⁹ Nova plane adjuratio, nec plus habens admira-
tionis in specie, quam in virtute mysterii.

2. Quærens quid in se sacramenti involutum contineant hæc animalia; quamdam liberae mentis alacritatem, et agilitatem spiritus, cursim se et saltuatim, ut sic dicam, ad superiora ferentis, intelligo adumbrari in illis. An non et tibi velut capreae et cervi quidam videntur, qui licet in corpore commorantes, corporis tamen evaserunt incommoda, et spirituali levitate pondera carnis pene non sentiunt, et terrenæ molis materiam nesciunt mentis beneficio? Hi sunt qui spiritu ambulantes, ultra non sentiunt desideria carnis: aut si sentiunt, languida certe et quasi palpitantia, ad extremum ducentia halitum. *Vos*, inquit Apostolus his qui hujusmodi sunt, *non estis in carne, sed in spiritu*¹. Denique et si cognovimus Christum secundum carnem, sed jam non novimus². Jam totus spiritualis factus est, jam se ad solitudines cœlestes contulit, jam concendit ad superiora. Ideo dicit Ecclesia: *Similis est dilectus meus capreæ hin-nuloque cervorum super montes Bethel*³. Ad hos te montes invitat qui dicit: *Si consurrexisti cum Christo*⁴, etc. Quasi capream te spiritualem fieri vult Paulus, qui ad illos te cœlestes montes provocat, qui singularis illius hiunuli te vestit imaginem. *Sicut*, inquit, *portavimus imaginem terreni, portemus et imaginem ejus qui de cœlo est*⁵. Bonus cervus et ipse Paulus, qui ait: *Nostra conversatio in cœlis est*⁶. Bonus plane cervus, quem spiritus Domini vegetat et agit. Spiritus enim Domini subtilis et mobilis. Boni cervi, quos vox Domini præparat, quibus re-
velat condensa mysteriorum, condensa in quibus benedictus ille latitat hin-nulus. Bona certe caprea, quæ ad omnia, quæ vel sibi proposita sunt, vel imposta, impigra et indefessa devotione spiritus dicere potest, *Paratum cor meum*, *Deus, paratum cor meum*⁷: quæ ea quæ retro sumt oliviscens, ad anteriora extenditur.

3. Audisti communia: audi singularia, ut ali-
quid distinctionis inter hæc assignemus anima-
lia, nec confusa et indifferens sit de utrisque
disputatio. In cervis antiquitatem attende vivendi, et videndi acumen in capreis. Cervi quadam
arte naturali a senio se tueri perhibentur, et ver-
gentem in defectum vitam rediviva novitate ab-

A interitu revocare. Christus singulariter non tam cervus quam hin-nulus dicitur: qui nititur æterna novitate, nec habet aliquid vetustatis admixtum, quod subinde renovatione indigeat. Ille singulariter caprea videndi privilegio. Denique nemo novit Patrem nisi Filius, et cui ipse voluerit revelare⁸. Omnia autem nuda et aperta sunt oculis ejus. Ergo et hi quoque quasi capreæ quædam spirituales intelliguntur, qui revelatos habent mentis oculos in agnitione Dei: qui spirituales effecti dijudicant omnia et perscrutantur: qui revelata facie gloriam Domini contemplantur. Cervi vero sunt in eo quod in eamdem B imaginem transformantur a claritate in claritatem tanquam a Domini Spiritu: qui veterem deponentes hominem, novum induunt eum, qui creatus est in justitia, et sanctitate veritatis: qui senescentem devotionem, et quodam languentem tædio, in novum denuo servorem reducunt, et perseverantiae fastidia nesciunt reparatione frequenti. Qui, inquit Isaias, *confidant in Domino, mutabunt fortitudinem*: non quidem ut veterem perdant, sed ut novam adjiciant. Mutabunt fortitudinem instauratis frequenter incrementis. *Mutabunt, inquit, fortitudinem: current, et non laborabunt; ambulabunt, et non deficient*⁹. Mutatio hæc profectuum videtur innovatio jugis sine defectu, sine fatigatione. Bona quidem fortitudo quæ currens licet cum labore, ad defectum tamen declinare non novit. Melior plane, quæ nec laboris sentit molestias; sed oppositarum difficultatum translit scandalum, et velut in campestri planicie explicitis gressibus utens, juxta quod scribitur, *Cursor levis explicat vias suas*¹⁰.

4. Hoc est quod in præsenti cervos camporum dicit, quod illis quælibet aspera et ardua qualibet, plana sint et pervia, et inoffensis exposita cursibus quasi planioris æquora campi. Vox Do- D nimi, vox intime inspirationis mentis auribus suavit illapsa. Illa est utique quæ cervos hujus- cemodi præparat, quæ revelat condensa. Nam si quæ condensa sunt, et crebris scandalorum quasi spinarum aculeis obsita; illis condensa non suat, quorum Dominus perficit pedes quasi cervorum: qui nullo injuriarum obice tardari possunt, magis autem complacent sibi in tribulationibus, et acceptas habere norunt injurias, ant nec respicere penitus, ex vehementia desiderii

¹ Rom. viii, 9. — ² II Cor. v, 16. — ³ Cantic. ii, 9, 17. — ⁴ Coloss. iii, 1. — ⁵ I Cor. xv, 49. — ⁶ Philipp. iii, 20. — ⁷ Psal. lvi, 8. — ⁸ Matth. xi, 27. — ⁹ Imai. xl, 31. — ¹⁰ Jerem. ii, 23.

ad superiora properantis, et intendentis in anteriora. O misera haec tempora nostra! quo modo ab hac regula in contrarium omnes pene resiliimus, etiam que pietatis plena sunt specie, ad injurias interpretamur? Ubique fere obicem patimur, et impingimus in planis, et *labrica facta sunt in plateis vestigia nostra*, sicut dicit Jeremias¹. Omnia nobis obstrusa querimur, si quidem iter pigrorum quasi sepes spinarum². Ad querelarum occasiones gratulamur, ad suspiciones parati, ut, quemadmodum scriptum est, terrere nos videatur sonitus volantis folii³, et animi molestias manibus et verbis accersire nitamus. Inde est quod spiritualium virorum nimis crebro inquietamus quietem, interrum-pimus otia, et mentis ad superiora intentae perturbamus soporem, et a gratissimo sponsi avel-limus amplexu.

5. Hujuscemodi ergo molestias, quas vel perversitas querit, vel infirmitas parit, a dilecta sua sponsus avertit, filias Jerusalem ad spiritualem quamdam alacritatem invitans. Hoc enim sibi vult quod per capreas et cervos adjurat, ut spiritualium ad cœmulationem provocentur virorum, et ab infestatione importuna dilectæ quiescant. *Adjuro vos ne exsuscitetis dilectam, donec ipsa velit.* Utile vobis est ut dilecta evigilet; sed expectate donec ipsa velit. Ejus expectetur arbitrium, ad cuius cura vestri spectat officium. Tunc volet, cum Spiritus illam velle docuerit. Unctio Spiritus docebit illam. Adhaerens enim dilecto, unus cum illo effecta est spiritus. Ideo dicere potest: *Spiritus Domini super me, eo quod unxerit me, evangelizare misit me*⁴. Ergo evangelizabit vobis, cum acceperit tempus a Spiritu. Interim bibula hauriat quod refundat uberin. Contemplationis gratia compassionem non evacuat, sed informat; et mentis excessus temperantem reddit infirmis. Denique cum dormit Adam, virilis costa in infirmiorem mollescit sexum; et propter socialem copulam de latere viri formata est mulier: imo in sociam mulierem Adam ipse convertitur, et conformatio-ne quadam transit in conjugem. Ideo dum evigilat, charitatis vocem primam emittit, in compari sua se ipsum agnoscens: *Hoc nunc os, inquit, de ossibus meis, et caro de carne mea*⁵. An non tibi Paulus videtur virilem dignitatem in humiliorem sexum deflectere cum dicit se

⁶ factum infirmis infirmum⁶? Quasi spiritualis A Adam Eva efficitur, dum subjectis compatitur apostolica firmitas: et sublimitas virtutis et scientie sobrietate quadam capacitat temperatur infirmorum. Et si mente excedit Deo, sobrius tamen sit aliis⁷. Mentis excessus bonus est sopor: non superbiam inductus, sed sobrietatem docens. *Adjuro vos ne exsuscitetis dilectam, donec ipsa velit:* et si mente interior excedit Deo, iterum tamen sobria fiet. Si modo dormit, evigilabit rursum, et vina quæ reperit, cum temperamento quadam vobis refundet. Ipsa novit quando dividat prædam B domesticis, et cibaria ancillis. Quomodo non miserebitur filiarum uteri sui, quæ nec ancillas præterit? Bonæ tamen filiæ ancillas se reputant, et naturalem nesciunt libertatem, dum veritatis spiritu liberatas se esse recensent. Vere enim liberae sunt, quas liberat veritas: et ideo aliam libertatem ignorant, quæ per adoptionem liberatas se gaudent. Denique quanto magis est gratuita adoptio, tanto est abjectio devotio. Eadem ergo et ancillæ sunt, et filiæ; quia ubi major est in adoptione dignatio, ibi justior in subiectione devotio.

6. *Ne suscitetis eam, donec ipsa velit.* Ipsa novit quando dividat prædam domesticis, et cibaria ancillis. Non est de ista metendum quod legitur: *Filia populi mei crudelis, quasi struthio in deserto*⁸. Struthio pennæ speciem habet, caret tamen effectu volandi. Nescit per mentis excessum volare; properea speciem non visitat suam, sed derelinquit in terra ova sua. Obliviscitur quod pes conculet ea, bestia conterat. Non novit in contemplationis soporem assurgere struthio, ideo se compassionis affectu non induit. Ad commodum enim spectat filiarum in mentis excessu dormitio matris, et totum de compendio est quod spiritualis ejus somnus protrahitur. Ideo dicit: *Adjuro vos ne exsuscitetis dilectam, donec ipsa velit.* Bona adjuratio, per quam et matri parcitur, et profectus queritur filiarum. Quanto enim liberius vacat et videt, tanto uberin adolescentulas revisit. Quanto sublimius suspenditur, tanto descendit humilius, condescendit utilius. Quid vultis tempora dispensare, quæ sponsus posuit in voluntate dilectæ? *Ne exsuscitetis*, inquit, *illum, donec ipsa velit.* Tunc volet cum ab oculis ejus evolaverit

¹ Thren. iv, 18. — ² Prov. xv, 19. — ³ Levit. xxvi, 36. — ⁴ Isai. ixi, 1. — ⁵ Gen. ii, 21-23. — ⁶ 1 Cor. ix, 22. — ⁷ 11 Cor. v, 13. — ⁸ Thren. iv, 3.

visio dilecti. Lubrica est ejus præsentia, et elabitur subito. *Ego, inquit, dilecto, et ad me con-*
*versio ejus*¹. Quid tam sanctum tentatis commercium ante tempus divellere? Beata collatio, sed brevis hora. Sufficiat illi brevitas sua: quid illam decurtare vultis? Nihil tam exiguo immuendum est momento. Fruatur interim libere hora fugaci. Exsuscitare eam vultis, et avellere ad vos quam Christus exsuscitat, et in se evigilare facit? Denique etsi dormit ipsa, sed eorū ejus vigilat in Christo. Petrus et qui cum ipso erant in monte gravati sunt somno, et evigilantes viderunt majestatem Jesu. Bene gravati soinno, in quibus humanus reprimebatur sensus. Gravabatur et reprimebatur in ipsis quod erat ex ipsis, ut ad ea quae mundi sunt cæci et hebetes, tantum ad cognoscenda quae Dei sunt, spiritu evigilarent excitati divino. *Evigilantes, inquit, viderunt majestatem*². Bene ergo vigilat, qui talia videt, qui videt gloriam Unigeniti a Patre; qui audit arcana verba, quae non licet homini loqui. Non licet ei dici in quo Filius Dei nondum resurrexit. *Videte, inquit, nemini visionem dixeritis, donec Filius hominis a mortuis resurgat*³. Non potest ei dici visio, in quo nondum Christus resurrexit. Denique simile dictum est Mariæ: *Noli me tangere; nondum enim ascendi ad Patrem*⁴. Non licet ei dici, qui non est raptus in paradisum, in locum deliciarum, in locum de quo Petrus dixit: *Bonum est nos hic esse*⁵. Bene exsuscitatur, qui in hunc cum Paulo rapitur paridism⁶; qui ascendit cum Petro in montem, qui vel una cum Christo potest hora vigilare, quem non homo tangit, ut exsuscitet et evigilare faciat Christus. Et Petrum ipse tetigit, ideo evigilavit et vidit majestatem ejus. Denique et hæc ipsa dilecta vide qualis exsurgat de sponsi amplexu. *Quæ est ista, inquit, quæ ascendit quasi virgula sumi?*⁷

7. Sed nos jam hic ascendentem revocemus sermonem; et capitulum hoc alteri servemus principio, imo illi qui de se ipso dicit: *Ego principium, qui et loquor vobis*⁸. Qui utinam nobis sit et sermonis principium, et cordis verbum; ut quæ locuturi sumus de ipso, prior ipse loquatur in nobis. Loquere, Domine, loquere mihi, et loquere pro me. Increpa pro me filias, non Jerusalem, sed Babylonis: dic ut sedeat et

⁴ taceat filia Chaldaeoruni. Deus bone, quantæ A sunt hodie filiae Babylonis, quæ nesciunt cantica Sion, propter quas organa nostra suspendimus! Quanti sunt filii Edom, qui nos exinanunt et exhausti laetitia spirituali! Compescis filias Jerusalem ab infestatione dilectæ. Utinam mihi, Domine, a filiabus parcas Babylonis. Dispar enim est, et satis molestior vexatio malignantium, quam amantium. Sed tamen nescio quæ nostri temporis hujus miseria ipsi amantes facti sunt malignantes. Quanta malignatur hodie amicus in sancto? dixisse debui, Inimicus; sed dixi quod magis dolet. Ipsi amici facti sunt inimici. B Amici professione: inimici affectione. Specie amici: sed amicitia virtutem dissidentes. Amicus Absalon, quia filius; sed quanta malignatus est seeleratus in sancto, filius in patre, Absalon in David? Absalon Pax patris dicitur. Bonum plane nomen: sed ipse nominis hujus virtutem abnegabat. Affectavit regnum, incestavit cubile. Felix tamen David, cui inter tot filios, nonnisi unus persecutor erupit. Quem mihi dabis hodie inter magistros, cui non nisi unus Absalon insidietur? An noui quasi Absalones sunt quidam, qui, sicut scriptum est, pacem prædicant, et mordent dentibus⁹? Affectant locum patris, sedant cubile, dum pravis susurriis socios corrupti: et subvertunt corda innocentium, in quibus patris spiritus suaviter quiescebat. Imitatione Absalon est, qui magistri et locum sibi arrogat, et vitæ derogat; pacem prædicat, et mordet dentibus. Malus est morsus derogatio, malus cibus de quo dicitur: *Dulce est enim in ore ejus malum, et abscondit illud sub lingua sua*¹⁰. Abscondit donec evomat in tempore virus collectum. Quanta malignatur amicus in sancto? Denique quæ non videt suspicatur. Posuerunt, inquit, signa sua signa, et non cognoverunt. Ponunt quæ non inveniunt: ponunt quæ prave postea exponunt. *Signa, inquit, sua*. Se ipsos cuim in signum ponunt, cum ex suis pravitatis regula alios metuntur. *Signa, inquit: quasi dicat, Tantum signa, et non veritatem; signa non certitudinis, sed suspicionis. Et non cognoverunt*. Non enim cognitione, sed conjectura nituntur. *Malignatur inimicus in sancto*¹¹. In quo sancto? In Sancto sanctorum in Sancto qui dicit: *Qui vos spernit, me spernit*.

¹ Cantic. viii, 10. — ² Luc. ix, 32. — ³ Matth. xvii, 9. — ⁴ Jean. xx, 17. — ⁵ Matth. xvii, 7. — ⁶ II Cor. xii, 4. — ⁷ Cantic. iii, 6. — ⁸ Joan. viii, 25. — ⁹ Mich. iii, 5. — ¹⁰ Job xx, 12. — ¹¹ Psal. lxxiii, 3-5 — ¹² Luc. x, 16.

Temerarium est, ut dicit Apostolus, alienum ⁴²
servum judicare¹. Tu ergo quis es qui dominum A
tuum judices? Qui enim potestatem dijudicat,
ordinationem Dei dijudicat.

8. Denique conqueritur et dicit: *Tulerunt a
me homines judicium meum*². Filii hominum,
ut quid diligitis vanitatem, et queritis mendaciam?
Vanitatem utique diligitis prælationis, et
ideo queritis in prælatis vestris mendacium
pravæ suspicionis. Vani enim filii hominum,
mendaces in stateris³, mendaces in judiciis. Et
utinam pro minimo mihi sit ab humano die ju-
dicari, dum æterni dici exspecto judicium. *Cum*,
inquit, *acepero tempus, ego justias judicabo*⁴. Ipse justus Judge tenitus expectare se dicit, ut
justicias judicet: et tu tibi ante tempus assumis
judicium? Pater omne judicium dedit Filio: et
tu tibi quod non accepisti judicium assumis, et
hoc in patrem? Vide ne forte in eum Patrem,
a quo omnis paternitas in cœlis et in terris
nominatur. Vipere generatio matrem suam
comedit, et dente venenato doctoris vitam cor-
rodit. Non sunt istae filiae Jerusalem, pacis filiae,
sed Babylonis. Quando increpabis illas, et dices:
Filiae Babylonis, nolite flere super me, sed su-
per vos ipsas flete? Siquidem improperia eo-
rum qui vices tuas gerunt, in te redibundant: nec
est murmur eorum contra nos, sed contra Do-
minum. Parcite ergo a murmuratione, quæ non
prodest vobis, et aliis nocet. Tu, Domine, tu
potius obstrue os loquentium iniqua, et ne clau-
das ora te canentium. Sed quid jam nunc que-
relis his ulterius immoror? Non id nunc gero
propositi, ut nostra defleam, sed ut aliena can-
tem. Sufficiat paucis nostra deplorasse. Jam a
lamentis revertor ad cantica, illo nobis animum
præstante et os et otium, qui cohibet inquietos
a sponsa somno Christus Jesus, una cum Patre
et Spiritu sancto regnans per omnia sæcula.
Amen.

SERMO XV.

*Quæ est ista quæ ascendit per desertum quasi virgula
fumi ex aromatibus?* Cantic. cap. iii, x. 6.

1. *Quæ est ista quæ ascendit per desertum
quasi virgula fumi ex aromatibus?* Videte, fra-
tres, sicut et videtis, quam sit efficax ad inre-
menta gratiarum tranquillitas mentis; quales
metat fructus de interna quiete Christi dilecta.
Videte, inquam, qualis procedat de sponsi am-
plexu. Qualis ergo progreditur, a me ne quæsieritis :
sponsi potius super hoc sodales consulite.
Quid, si et ipsis quasi nova et insolita de secreto
dilecti sinu procedit? Nova plane. Nam ipsa no-
vitas admirationem inducit. *Quæ est ista quæ
ascendit?* Attende profectum. In superioribus
custodes interpellat, et de visione rogat dilecti.
Hic ipsis custodibus admiranda prorumpit, et
nova sub specie. Quidni nova procedat de com-
plexu dilecti? ipse est enim qui de se dicit: *Ecce
ego omnia nova facio*⁵. Etiam quæ nova sunt,
ipse renovat. Puta caminus est: aurum admovet;
si purum est, purgatus reddit, et rutilans me-
tallum recentem de fornae fulgorem educit. An
non caminus Christus? *Igitur*, inquit Psalmista,
*eloquium tuum vehementer*⁶. Hoc camino
decocta non potest nisi nova, et velut altera
prodire creatura in Christo. Denique et ipsis
dum oraret species facta est altera⁶: sed tibi
altera, cum oras, ejus sit species. Nam in se ma-
nens unus, innovat omnia. Altera facta est cor-
poralis Domini species cum oraret, et voluit per
D hoc in mente tua orationis commendare virtu-
tem, quod illa sit quæ te in intimis alterum fa-
ciat, et novum commutet in hominem, et me-
ditatio innovet. *Nos*, inquit Apostolus, *revelata
facie gloriam Domini speculantes, in eamdem
imaginem transformamur*⁷; hoc est, in eamdem
quam intuemur, transformamur.

2. Forte et sponsa de speculationis arcano
eam, quam intuebatur, sponsi imaginem vestita

¹ Rom. xiv, 4. — ² Psal. lxi, 10. — ³ Psal. lxxiv, 3. — ⁴ Apoc. xxi, 5. — ⁵ Psal. cxviii, 140. — ⁶ Luc. ix, 29. — ⁷ II Cor. iii, 18.

^a Vide de hoc loco in Doctr. pp. lib. contra Judic. temerar.

prodiit. Nova plane. Nam sodalium circa ipsam ¹³ impetu de Libano, quod virginalis munditia admiratio novitatem protestatur, *Quæ est ista* A candor spirituales refundat gratias. Hortus conclusus venter ejus castimoniae virginalis disciplina, eo quod integratis sepe carnalis desiderii non dissipaverit ardor : propterea in talibus irrigans aquis fructum dedit in tempore suo. Vis audire qualem hæc terra deserta fructum dedit ? Osee te docet, qui dicit : *Adducet Dominus ventum de deserto urentem, et desiccat venas mortis*⁴. Quis alias mortis desicavit venas, nisi Christus Jesus, quem nobis intemerati ventris desertum refudit ? Et bene ventus : quia Spiritus ante faciem nostram Christus Dominus⁵. Denique dictus est secundus *Adam in spiritum vivificantem*⁶. Hujus flatu apostolice nubes volant, quas Isaías miratur⁷. Quid mirum si ventus dicitur, quem et nubem legis? *Ascendet, inquit, Dominus super nubem levem*⁸. Nec hic levem quasi vagam et instabilem accipias : sed levitatis intelligentiam ad spiritualem aptitudinem trahit, quod corpus incorruptibile nullam animæ gravitatem attulerit, nec depresso terrena commoratio sensum multa, imo cuncta cogitantem. An non quasi venti sancti sunt omnes, qui spirituali levitate a terrenis elapsi, conversationem sibi in celo collocant? Sed ipse C speciali ratione ventus, qui reliquorum ambulat super pennas ventorum, et spirituum omnium virtutes excedit. Jure ergo ventum eum vocat, et ventum urentem, quod ejus flatu peccatis in nobis frigora resoluta, et captivitas nostra conversa tanquam torrens in austro. Hujus se æstu exustos discipuli senserunt, cum dicere : *Nonne cor nostrum ardens erat in nobis dum loqueretur*⁹? Et nescio si uspiam libentius spirat, quam in castæ et illæse integratatis deserto et invio. Hæc loca libenter perflat, et casti corporis animam charitatis fervore decoquit, et spiritualibus liquefactam desiderii tenuis resolvit in vapores, et veluti fumi virgulam exsurgere facit.

3. *Quæ est ista quæ ascendit per desertum?* Bonum erit certe desertum, si non fuerit corruptum insulcatum inimici vomere : si non fuerit ejus irriguum stillicidiis, impinguatum rore ; si non quæ superseminat zizania in te lata luxuriant, imo renascantur quidem quasi secundo solo. Sterile sit cor tuum, ne tale vel germen proferat, vel semen suscipiat. *Anima*, inquit, *mea sicut terra sine aqua tibi*². Bonum desertum talis anima; bonum etiam desertum caro integra, caro intacta, caro immundis non exarata concupiscentiis, caro carnalis voluptatis nesciens semina. Qui enim seminat in carne, D de carne metet corruptionem³. Bonum denique desertum alvus virginalis. Talis erat beatæ illius et specialis virginitatis uterus, quem nullius impudicie motus affectionis inmundæ temeravit lascio. Caro ipsius sicut terra deserta, et invia, et inaquosa, in qua Christus apparuit. Non tamen deserta penitus, quæ Christum parturivit : irrigua est, sed fluentis virtutum. Ideo quasi puteus dicitur aquarum viventium, quæ fluunt

4. *Quæ est, inquit, ista quæ ascendit per desertum quasi virgula sumi?* Et bonum desertum caro castitatis exhausta et desicata virtute, quæ nullam delectationis immundæ nebula exhalat, nec ignem extinguit, sed nutriat, quem Domini flatus succedit. Ignis hic aromaticam si invenerit animam, succedit, et alteram commutat in speciem, et quasi virgulam sumi

¹ Jerem. ii, 6. — ² Psal. cxlii, 6. — ³ Galat. vi, 8. — ⁴ Osee xiii, 15. — ⁵ Thren. iv, 20. — ⁶ 1 Cor. xv, 45. — ⁷ Isai. ix, 8. — ⁸ Id. xix, 1. — ⁹ Lue. xxiv, 32.

exhalat in superiora. *Quasi virgula*, inquit,¹ Psalmista, cum diceret : *Concupiscit et deficit quod per cogitationem disciplinam ab exteriori sit ad interiora constricta, et ab inferiori ad superiora directa : quasi virgula*, quod sese et ad se ipsam colligat, et supra se porrigit. Sed quid sibi vult, quod illam fumi virgulam comparat? An forte per hoc innovere voluit, quod non sit perpetua ac solida spiritualis hujus suavitatis gratia, et mentis ascensus, sed facile sicut fumus liquecat? Suavis est plane et omnino spiritualis vapor fumi, in quem se aromata concrescant relaxant. Sed ego virgula isti temerae et delicatae turbines metuo, ne illam ventorum flabra diverberent, ne circumferat procella curarum, ne temptationis aura illam dissolvat, et cedat omni vento. Exempla nobis metum suadent. Multos enim videamus et dolemus tam insperato cessisse, quam subito erupisse. Meditatione subtile sunt, orationis impensi studio, pingues gratia, devotione quadam dulci uberes, effusi in lacrymas, cum subito levius impatientiae occasio quaelibet spirituales has contrastat delicias et exhaustus. An non ergo quasi fumus tam facile evanescens gloria? Jure quasi virgula fumi talis ascensio, quae vel propria mutabilitate deficit, vel accidenti molestiae cedit. Ego tamen non audeo super Sponsæ persona fumum pro defectu interpretari. At si tu contentiose resistis, eum tibi do defectum accipere, quem tibi Psalmista commendat : *Defecerunt oculi mei in eloquium tuum. Defecit in salutare tuum anima mea*².

5. Utinam hoc, Domine, defectu attenuentur oculi mei et deficiant. Utinam hoc defectu deficiat anima mea, deficiat et liquefiat, et eloquio tuo calefacta, eloquio vehementer ignito, ab omni crasso intellectu in tenuorem spiritualis habitudinis auram laxetur. Utinam si quid fuerit in me corpulentæ intelligentiæ, et hebetis desiderii, in subtilioris gratiæ usum deficiat, et attenuatione quadam, et acuminè spirituali a crassitudine sua vertatur in virgulam fumi. In talem utinam deficiat fumum animæ meæ virtus : et non deficiat sicut fumus, ne dicat, *Defecerunt sicut fumus dies mei*³. Aliud est omnino ita deficere sicut fumus, ut omnino non sis : aliud ita deficere, ut sicut fumus attenuatus animo, et spiritualis sis. Bene defecerat

A *animam meam in atria Domini*⁴. Quoniam enim modo non deficit, quem Christus inflammat? Ignis ipse est, sicut scribitur, et *ignis consumens*⁵. Qui, inquit, approximat ad me, approximat ad ignem. Quis mihi dabit, ut hunc possim ignem ligare in sinu meo, ut inflammet cor meum, renes commutet, et ad nihilum me redigat? Jure quasi virgula fumi ascendit, quæ de calore processit cubiculi, de Verbi igniti complexu. Suaves tua flamma, Christe, vapores evomere solet, et odoris aromatiæ fumum producit. *Quasi virgula*, inquit, *fumi ex aromatibus*. Et fumum lego, qui de Leviatan ore procedit⁶. Et item fumum de puteo abyssi procedunt⁷ : sed non ibi virgulam, non aromata lego. Nihil ibi directum, nihil dulce; sed horror summus, et ordo nullus. Fumus erroris est, qui de puteo procedit abyssi. De hoc fumo impii dixisse leguntur : *Fumus afflatus est naribus nostris, et sermo scintillæ ad commovendum cor nostrum*⁸. Meis utinam, Jesu bone, naribus fumus affletur, quem tuus ignis agit : et de camino tuo sermo scintillæ ad commovendum, imo et ad commutandum cor meum. Ignis tuus ignis consumens est : vitia si invenit consumit, et confessionis fumum emitit. Sed non est iste fumus ex aromatibus. *Qui tangit*, inquit, *mantes, et famigant*⁹. Bonus ignis qui tumores extenuat animorum, et attacatu suo elationes terrenas per emissos pœnitentiæ fumos evanescere facit. Sed alterius odoris et gratiæ fumus est, quem aromata virtutum crevata refundunt. Ignis iste, ignis quem Dominus misit in terram, et voluit vehementer aescendi, non tantum vitia consumit, sed virtutes ipsas in suavioris gratiæ affectum commutat. Aromata cum integra sunt, olen suaviter; sed hoc igne liquefacta alium longe spirant odorem.

6. Hujus odoris fragrantiam sentientes in sponsa sponsi sodales mirantur et dicunt : *Quæ est ista, quæ ascendit per desertum quasi virgula fumi ex aromatibus myrræ et thuris, et universi pulveris pigmentarii?* Habes in myrra continentia virtutem : in thure, orationis studiū : in pulvere pigmentario, inter virtutum copias cordis contriti humilitatem. Et bona myrra, quæ carnalem petulantiam reprimit, et fluxos motus lascivire non sinit, et carnem non

¹ Psal. cxviii, 82, 84. — ² Psal. cx, 4. — ³ Psal. lxxxiii, 3. — ⁴ Hebr. xii, 8, 29. — ⁵ Job xl, 11. — ⁶ Apoc. ix, 2. — ⁷ Sap. ii, 2. — ⁸ Psal. cxii, 32. — ⁹ Luc. xii, 49.

² Alias, *torpulenter*.

esse carnalem compellere nititur. Sed continen- ⁴³ tiæ nostræ myrrha corpulenta videtur, et minus A bene restringit motus cogitationum continentiaæ myrrha, quæ animum in superbiæ fumum la- scivire permittit. Contritione multa pigmenta rediguntur in pulverem. Et bona contritio, quo- niam cor contritum et humiliatum Deus non despicit³. Bona plane contritio, quæ nihil re- linquit indiscresum, nihil tumidum, nihil non humiliatum, nec in virtutibus ipsis : justitias ipsas dijudicat, et arguit non modo de pecca- to, sed de justitia, et de judicio. An non quasi comminuitur quod redarguitur? an non quasi humiliatur justitia quæ dijudicatur? *In verita- te*, inquit, *tua humiliasti me*⁴. Non omnium est hoc dicere. Infirmiores in vanitate sua humiliantur; perfectiores, in veritate Dei. Non potest vanitas veritatem dijudicare, sed veritas vani- tatem, et veritas veritatem. Spiritus enim diju- dicat omnia. Quod humano solidum et integrum videbatur judicio, cum venerit spiritus veri- tatis, evacuat et comminuit illud. In spiritu enim vehementi conteruntur virtutum pigmenta in pulverem, et justitia judicatur. *In turbine*, in- quit Job, *conteret me*: in turbine spiritus sui, spiritus vehementis, in turbine spiritum meum abripiens. *In hoc turbine conteret me, et mul- tiplicabit*, inquit, *vulnera mea*⁵. Integra mili videbatur, antequam veniret spiritus vehemens, justitia mea: sed ipse dijudicat, ipse conterit, ipse vulnerat, et multipliciter confringit bono- rum præsumptionem meritorum, sauciam et languidam humanam docet esse virtutem.

8. Utinam mihi hoc modo conteri obveniat, redigi in pulverem omnium bonorum affectuum, piarum meditationum. Utinam, Jesu bone, tur- bo spiritus tui tales animæ meæ pulverem afflet de plateis celestis Jerusalem, ut in hoc pulvere calefiam, in pulvere sedeam, in pulvere dormiam, sed pulvere pigmentario. Beatus qui in hoc pulvere moratur; cui suaves, et spiritualliter pulvreae cogitationes undique allabuntur. *Experciscimini*, inquit, *et laudate, qui habitat in pulvere*⁶. Denique et sponsa de felici exper- gefacta somno, quasi virgula fumi exsurgit ex aromatibus universi pulveris pigmentarii. *Uni- versi*, inquit. Et veritas ipsa bonorum universi- tem operum ad quemdam te docet pulverem et velut sterilitatem deducere. *Cum omnia feceritis*, inquit, *dicite: Servi tuutiles sumus; que-*

¹ Psal. cxii., 2. — ² Eccl. xxxv, 21. — ³ Psal. i., 19. — ⁴ Psal. cxviii., 75. — ⁵ Job ix., 17. — ⁶ Isai. xxvi., 19.

*debuimus facere, fecimus*¹. Felix qui tautum et ¹⁶ talen sibi colligit pulverem, ut quæ jubentur faciat omnia, et reputet quasi nulla : qui universa bona quæ colligit, per humilitatem illa conterit. Paulus ad Corinthios operum suorum aromata multa enumerat : *In itineribus*, inquit, *sape*; *periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex Gentibus, periculis in mari, periculis in civitate, periculis in solitudine, periculis in falsis fratribus.* Quid deinceps? *Quotidiana ejus sollicitudo omnium Ecclesiarum. Quis, inquit, infirmatur et ego non infirmor? quis scandalizatur et ego non uror?*² An non velut quedam bonorum operum pulverem tibi collegisse videtur Apostolus hæc et huiusmodi plura pereurrens? Vis adhuc sublimiores aliquas virtutum ejus species audire? Veni cum illo ad visiones et revelationes Dei, ad raptum in paradisum, in tertium cœlum, ad beatam illam ignorantiam nescientis utrum in corpore an extra corpus ecstasis illa facta fuerit, non jam pulvis, sed fumus. Sed ne tamen fumo huic spiritualis contemplationis se jauctantæ fumus immisceat, audi quid sequitur. *Nec magnitudo revelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ*³. Paulus stimulatur ne extollatur : et quomodo qui hæc audis, refugis C stimulari? quomodo te ipsum inter ubertatem donorum aut conterere desinis, aut conteri non sinis? Molestus stimulus, sed tamen vexatio præstat humilitatem profectui. Molestus stimulus carnis, sed non charitatis. Et passio amara, et discussio severa : utraque virtutes humiliat.

9. Sed omnia dulcier et efficacius prodeunt de camino quodam succensi amoris. Flamma hæc non modo virtutes humiliat, sed etiam immutat, et in novam convertit speciem, et de spirituibus spiritualiores facit. Continentia myrrha, orationis thus, et in pulvere pigmentario, omnium humiliis conscientia virtutum, omnia magis serenum producent vultum et gratam speciem, cum de hac prodeunt officina. Bona enim contritio, sed conclematio melior. Suavis pulvis pigmentarius, sed fumus excellit. Nescio enim quid magis suave et spirituale magis in fumo quam in pulvere significatur. Ideo quodam igniti verbi beneficio inter sponsi flagrans amplexus, de pulvere pigmentario in fumi temeritatem liquevit : de humiliatarum pulvere virtutum in

fumum gloriae. Qualis est, putas, perventio; A cum tam delicatus sit ascensus? Quo tendit quæ talis ascendit? Quantus deliciarum est locus, in quem ascensiones istas disponit? Lectulus forte dilecti est. Nam ad illum præcipue sponsa debet aspirare. Ita plane est. Ideo sequitur : *En lectulum Salomonis sexaginta ambiant ex fortissimis Israel.* Et pulcher ordo, ut de lectulo ad lectulum veniat : de lectulo suo, de cubiculo matris suæ, ad sui lectulum Salomonis. Nec minus congrua varietas quod deliciis istis immiscet fortia, et lectulum suum Salomon tam munita custodia vallat. Sed verbi proruens jam reducatur B mus habenas, novo capitulo novum dedicatur sermonem, præstante Domino nostro Iesu Christo, qui vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XVI.

Lectulum Salomonis sexaginta ambiant ex fortissimis Israel. Cantic. cap. III, §. 7.

I. O quam delicata sponsa ascendit, quam pene sine mole corporis, et quam penitus sine corruptione carnis! Quænam erit corpulentia, ubi fumo confertur? quæ corruptela, cum illum^a non caro fluxa, sed aromata cremata exhalent? Delicate ascendit, et digna lectulo Salomonis. Esther et lotam, et unctam lego, ut regios unguenti suavitate mulceret amplexus⁴. Hæc vero jam unguentis non utitur in sponsi gratiam, sed liquefacta effecta est odore ipso unguenti. Sed non omnes verbum hoc capiunt, non omnes his possunt deliciis perfici. Si omnes fruerentur, omnes fraudarentur : et in hoc est et pulchra varietas, et pia charitas, quia alius est qui fruerit, alius qui tuetur. In hoc aliorum et tua, et leta sunt otia, quod aliorum sunt munita custodia. Ideo *lectulum Salomonis sexaginta ambiant ex fortissimis Israel.* Non vult Salomon noster lectuli sui turbari delicias, dulces attenuari affectus, ne attentari quidem : pacata diligit qui paciens dicitur. Quis noster Salomon, nisi Jesus Christus? Ipse est pax no-

¹ Luc. xvii, 10. — ² 1 Cor. xi, 26, 28, 29. — ³ II Cor. xii, 1-7. — ⁴ Esther ii.

^a Tiraq. et Horst. illam. †

stra, ipse qui fecit utraque unum¹. Ipse pacifi- ² ut non jam pax cum Deo; sed magis unitas cum cavit sanguine suo non modo quæ in terris, sed A eo dici possit. O beatum confinium, ubi sublatu- quæ in cœlis sunt³. Disciplina pacis nostræ super eum³. Disciplinam debitæ nobis pœnæ sus- tinuit, ut nobis justitiæ pacem refunderet. Ipse punitus, tu repropitiatus : et tu punitus, sed pœna tua pacem tibi parturire non potuit. Ho- stia immunda contaminatos mundare non poter- rat, non modo alios, sed ne se ipsam quidem. Disciplina ergo super nos, sed non erat illa nobis ad pacem disciplina. Erat in nos mortalitatis et afflictionis illata sententia; sed non erat injustitia revocata. Tu quidem judicia sententia ligatus, sed tuus non erat solitus reatus : B potest pœna erat, et pax non erat. O misera et gravis disciplina super filios Adam! conteris et non protegis; punis et non purgas; consumis, et non concilias; consumis, sed carnis substanciam, non culpam. Quid tibi et paci? Quando pacem conferes, cui est cum peccato commer- cium? quando conferes gratiam, quæ non auferas culpam? Justitia enim et pax osculatæ sunt⁴. Disciplina pacis nostræ super eum, qui nobis attulit fructus pacatos justitiæ. Dictus est ille solus Salomon noster verus pacificus, quod in diebus ejus orta nobis sit justitia, et abundan- C tia pacis⁵. Abundans vere pax, quæ non modo præterita suffecerit repropitiare delicta, sed omne etiam abundet in sæculum. Abundat enim donec auferatur luna, donec auferatur labor mutabilitatis nostræ, labor mortalitatis nostræ, alternantium labor defectuum. Vere abundans pax, quæ non est data ad mensuram meriti. Non enim meritum invenit, sed contulit. Quo- modo non abundans pax, quæ et remisit offendit, et priorem cumulavit gratiam? Erat homini primo in paradiſo pax, ut non posset invitus abduci : sed non erat virtus, per quam postea posset, cum vellet, reduci. Erat gratia, ut pos- set non exire; sed non erat ut posset, cum vel- let, redire. Modo pax uberior in gratia Christi, quæ post iteratos excessus ultro offertur; et pœnitentes non repudiat, sed revocat. Bene pax abundans, quæ nulla potest exhaustiri injuria, paratiō ad veniam quam ad vindictam. Pax hæc a remissione peccatorum incipiens, usque ad divinæ participium abundavit naturæ. Qui enim adhæret Deo, unus spiritus est⁶.

2. Vides quanta repropitationis abundantia,

ut non jam pax cum Deo; sed magis unitas cum cavit sanguine suo non modo quæ in terris, sed A eo dici possit. O beatum confinium, ubi sublatu- quæ in cœlis sunt³. Disciplina pacis nostræ super eum³. Disciplinam debitæ nobis pœnæ sus- tinuit, ut nobis justitiæ pacem refunderet. Ipse punitus, tu repropitiatus : et tu punitus, sed pœna tua pacem tibi parturire non potuit. Ho- stia immunda contaminatos mundare non poter- rat, non modo alios, sed ne se ipsam quidem. Disciplina ergo super nos, sed non erat illa nobis ad pacem disciplina. Erat in nos mortalitatis et afflictionis illata sententia; sed non erat injustitia revocata. Tu quidem judicia sententia ligatus, sed tuus non erat solitus reatus : B potest pœna erat, et pax non erat. O misera et gravis disciplina super filios Adam! conteris et non protegis; punis et non purgas; consumis, et non concilias; consumis, sed carnis substanciam, non culpam. Quid tibi et paci? Quando pacem conferes, cui est cum peccato commer- cium? quando conferes gratiam, quæ non auferas culpam? Justitia enim et pax osculatæ sunt⁴. Disciplina pacis nostræ super eum, qui nobis attulit fructus pacatos justitiæ. Dictus est ille solus Salomon noster verus pacificus, quod in diebus ejus orta nobis sit justitia, et abundan- C tia pacis⁵. Abundans vere pax, quæ non modo præterita suffecerit repropitiare delicta, sed omne etiam abundet in sæculum. Abundat enim donec auferatur luna, donec auferatur labor mutabilitatis nostræ, labor mortalitatis nostræ, alternantium labor defectuum. Vere abundans pax, quæ non est data ad mensuram meriti. Non enim meritum invenit, sed contulit. Quo- modo non abundans pax, quæ et remisit offendit, et priorem cumulavit gratiam? Erat homini primo in paradiſo pax, ut non posset invitus abduci : sed non erat virtus, per quam postea posset, cum vellet, reduci. Erat gratia, ut pos- set non exire; sed non erat ut posset, cum vel- let, redire. Modo pax uberior in gratia Christi, quæ post iteratos excessus ultro offertur; et pœnitentes non repudiat, sed revocat. Bene pax abundans, quæ nulla potest exhaustiri injuria, paratiō ad veniam quam ad vindictam. Pax hæc a remissione peccatorum incipiens, usque ad divinæ participium abundavit naturæ. Qui enim adhæret Deo, unus spiritus est⁶.

D Ideo de muliere fortis dicitur: *Procul et de ulti- mis finibus pretium ejus¹⁰*. *Premium ejus est*; propter quod ipse se impendit, quod ipse se aesti- mat, quo ejus expletur aviditas. Quid id aliud est, nisi sponsi amplexus et lectulus? Ultimus finis est, ultra quem se non potest aviditas ex- tendere, nec facultas comprehendere sufficit. Finis est, ubi ipse a te deficis, ubi exhaustiris, ubi alius esse incipis, totus in Christo, et solus in te Christus. O vera pax, et plena pax, quan-

¹ Ephes. ii, 14. — ² Coloss. i, 20. — ³ Isai. xlii, 5. — ⁴ Psal. xxxiv, 11. — ⁵ Psal. lxxi, 7. — ⁶ 1 Cor. vi, 17. — ⁷ Rom. viii, 9. — ⁸ Psal. cxlvii, 13. — ⁹ Sap. viii, 1. — ¹⁰ Prov. xxxi, 10.

do de regno Dei tollentur scandala; quando non erit timor in finibus nostris; quando non erit finis et finis, sed unus tantum finis, et supradictus finis. Finis Deo federans, et conformans tantum: finis lectuli gaudiis fruens, non gladiis agens.

3. Nunc vero ut quieta sint quantulaeunque sunt lectuli gaudia, necessaria quidem est custodia fortis. Ideo *lectulum Salomonis sexaginta ambiunt ex fortissimis Israel*. Et in Evangelio habes: *Cum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt ea que possidet*¹. Uberior hic commemoratur custodia, quia uberior est gratia lectuli quam atrii; et sponsae sollicitudo major quam possessionis. Et ad portam paradisi angelicam custodiā cum gladio flammēo positam lego². An non quidam paradisus lectulus Salomonis? *Lectulus*, inquit, *noster floridus*³. Denique ipse flos campi, ipse lignum vita. Bene paradisus deliciarum lectulus talis. Vides quomodo amplæ delicie areta einguntur custodia? Lectulum enim Salomonis ambiunt sexaginta fortes ex fortissimis Israel. Non multum nunc de numeri hujus disputo ratione: illos tamen videtur signare, qui praerogant et justitia operis, et notitia legis. De fortibus Israel sunt, qui fide fortes sunt, qui stant in fide, et viriliter agunt; qui omnia possunt, sed in eo qui eos confortat Christus. Male fortis est, qui adversus scientiam Dei se extollit; qui adversus illam inflexibilis et rigidus est: cui fortitudo lapidum fortitudo ejus, et cor ejus aeneum; ut nec vexatio det intellectum auditui ejus: quales denique sunt quibus Paulus ait, *Au cœulamur Dominum?* Numquid fortiores illo sumus⁴? Non est de fortibus Israel, qui cum vñheratur non dolet; cum verberatur non sentit, stupidus manens ad omnes stimulos ancipitis gladii verbi penetrabilis, et gloriatur si contra sapientiae stimulos calcitret. Non talis Maria, cuius animam, ac si mollem inaterialm, gladius pertransivit. Me utinam facile obtineat verbum validum; in me operetur ejus efficacia, et animam meam hic penetret gladius, ut et ipsa quasi in gladium convertatur contra spirituales pugnatura nequitas.

4. Quid mittis mammam ad fortia, qui ex fortissimis non es? Custodiā utquid suscipis, qui desidiam non exentis? Quid lectulum am-

bis, qui gladium non habes; aut si gladium A habes verbi, habes illum in vagina^a, non habes in lingua? Non tenes manibus linguae, verbi Dei versatilem gladium. Volubilis est sermo, spiritus flammeus est: sed nescio quomodo contra naturam suam pigrexit in manu tua: restringitur et liebatur, qui acutior est et penetrabilior omni gladio ancipi. Non est velox verbum in ore tuo; non currit velociter; non est versatile in manu tua pro varietate negotii, quod tamen ad omnes spiritualis certaminis usus abundat. Quid tibi usurpas officium, cuius usum non habes? Omnes tenuentes gladios, et ad bella doctissimi⁵. Sine causa gladium portas tu, qui bellandi sufficienter non habes peritiam: aut si doctus es bellicare, magis te exerceas ad negotia sæculi, quam ad negotia Christi; forensi jure plus uteris quam ecclesiastico, plus sæculari quam spirituali certamine calles. Paratum vult virum ecclesiasticum Princeps Ecclesie, paratum cum vult ad reddendam rationem de ea, quæ est in nobis, fide et spe⁶. Et quonam pacto piger et imperitus ad ista gloriari, si prompte respondeas de jure publico? Decentius multo in ore clerici, in ore monachi sacra quam sæcularis littera sonat. Quid in Jerusalem vis loqui lingua ægyptia? Non sic Isaías. Erunt, inquit, quinque civitates in terra Egypti loquentes lingua Chanaau⁷: scilicet quia penitus hebreæ non poterant, ea loquerentur quæ est vicina hebreæ; quia lingua sanctæ affinis est. Quid vis media ex parte loqui azotice, qui judaice debes? Sic enim habes in Esdra⁸. Loquere linguis non hominum, sed Angelorum. Angelus enim Dei es, qui sacri profiteris verbi ministerium. *Labia enim sacerdotis custodiunt scientiam, et legem requirent ex ore ejus, quia angelus Domini exercituum est*⁹.

5. Evangelice ex toto loquere, qui vir evangelius es. Sermo ergo tuus legem redoleat Prophetas, Apostolos; eorum verbis linguam tuam exaequum, mutua ex eis arma potentia Deo, ad debellandas munitiones, ad redigendum omnem intellectum extollentem se adversus scientiam Dei¹⁰. Versatilis sit in manu tua gladius spiritus, ut ad omne quod tibi emergit ne-

¹ Luc. xi, 21. — ² Gen. iii, 24. — ³ Cantic. i, 15. — ⁴ I Cor. x, 22. — ⁵ Cantic. iii, 8. — ⁶ I Petr. iii, 15. — ⁷ Isai. xix, 18. — ⁸ II Esdr. xiii, 24. — ⁹ Malach. ii, 7. — ¹⁰ II Cor. x, 4, 5.

^a Alias, pagina.

gotium famuletur; nec te destituat sermonis ⁴⁹ contineris in lectulo? non contra carnales ne-
saci facultas, cum temporalis et subita depo- A quitas, nec contra spirituales quidem, sed cum
seit occasio. In labiis tibi sit, non in foliis ver- spirituali lætitia, cum Salomone, qui pacifici
bum validum et efficax: *Labia enim, non folia,* nomine prærogat. Ideo pacifica collectatio cum
sacerdotis custodiant scientiam. Sacculum pecu- ipso. Et pacifici nomen, et sapientiae perso-
niæ tolle tecum. Gladius verbi tibi sit a latere, na Salomon gerit. *Ama, inquit, sapientiam,*
non in latebris: proximus tibi sit. Accingere et *amplexabitur te.* Amplexus, collectationis
eo super femur tuum, ut potens sis et promptus, quamdama speciem præfert. Amplexare, ut am-
et exhortari in doctrina sana, et contradi- plexetur te. *Glorificaberis ab ea, cum illam fueris*
centes redarguere. Non tibi sit ensis sub fe- *amplexatus*, sicut dicit in Proverbiis ⁷. Am-
more, et verbi sacri studium carnis prudentiæ plectere verbum, utere eo sicut in lectulo, non
non supponas. *Uniuscujusque ensis super femur* sicut in bello. In lectulo locus est non ensibus,
*suum*¹. Alii datur sermo scientiæ, alii sermo sed amplexibus strictis. Noli fortis esse, ne tibi
sapientiæ, et unicuique doctori sua datur a Spi- B foris esse contingat. Intus utere verbo, non
ritu gratia². *Uniuscujusque ensis super femur* quasi gladio, sed quasi sponso, ut verbo ipse
suum: ut ubi est temptationis occasio, ibi major obleteris. Obleteris veritate ipsa, non contra
erroris oblucteris et vitia; aliis hoc munus et
Uniuscujusque ensis super femur suum: ut se officium relinque. Quid tibi cum conflietu, cui
ipsum primo corripiat, se ipsum custodiat, se totum de affectu constare debet? Quæ sponsa
ipsum dijudicet. Docet te Paulus quasi super est, non disputantis et confligentis sectatur ne-
femur tuumensem habere: *Consideru*, inquit, gotium, sed otium amplexantis. Alii lectulum
te ipsum, ne et tu tenteris. Ensis cuiusque super ambiant, tu cupitis amplexibus fruere.
femur suum, propter timores nocturnos, propter
lapsus subitos, præoccupatos casus. Quasi ti- C 7. Quid tamen est quod de ipso lectuli nobis
morem nocturnum Apostolus innuit dicens: *Si apparatu nil dicit? quod ejus vel in modico de-
primit delicias? Forte verbum hoc verbum*
*præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto*³. ineffabile est, et quod non licet homini loqui.
Nocturnum est enim quod improvisum est, Qui experitur, intelligit: et tantisper dum ex-
quod subitum: nocturnum etiam quod insidiosum perit, ne memoria quidem præteritas integre
est. Ideo dicit: *Ut non circumveniamur a recenset delicias. Quod potuit Scriptura expre-
satana.* Non enim ignoramus insidias ejus⁴. sedit. Lectulum dixit, et lectulum Salomonis. Sa-
Idem Paulus alibi timebat a timore nocturno. tatis dictum est, sed sapienti. Et *thronum lego*
Timeo, inquit, ne, sicut serpens seduxit Eum, Salomonis⁸, et *ferentum*⁹: sed utrumque am-
ita corrumpant sensus vestri a simplicitate, bitioso exstructum apparatu, et sicut regias
*quæ est in Christo*⁵. Bona simplicitas, ubi decet delicias. Numquid ergo lectulum intellige-
Christo adhærens unus es cum illo spiritus. mus neglectum? Absit: sed sufficiebat scri-
Similitas est ubi unitas est: simplicitas est, si benti, ut lectulum diceret, qui sponsæ loque-
jam non ipse vivis, sed vivit in te Christus; si batur. Illa enim nihil in lectulo diligit nisi quod
te devoret sapientia Dei, si te spiritualis absor- lectulus est, et quod in eo copia sit suum am-
beat lætitia, et intimis recondatur visceribus. plectendi Salomonem. Magnum et multiplex
Et ubi est tanta simplicitas nisi in lectulo?
D mysterium repertus in lectulis per omnem Scri-
6. *Uniuscujusque ensis super femur suum.* pturarum textum, sed non est comparatio ad
*Super femur, non propter femur, sed propter lectulum Salomonis. Est lectulos, quem sibi
timores nocturnos:* forte quia non est illis collu- Job sternit in tenebris¹⁰; et est lectulus, quem
ctatio adversus carnem et sanguinem, qui si- David rigat in lacrymis¹¹: est lectulus, in quo
gnatur in femore; sed adversus mundi rectores, languens decumbit¹²; et est lectulus, in quo de-
tenebrarum harum⁶. Ideo *propter timores no-* funetus resurgit¹³. Talis Elisæi, talis lectulus
cturnos, contra spirituales nequitias. Quanto Eliae. Uterque defunctum hospitæ mulieris fi-
feliciorem sortita es luctam, que Salomonis
lium in lectulo suscitavit¹⁴. Ille expandit se su-

¹ Cantic. iii, 8. — ² 1 Cor. xii, 7-10. — ³ Galat. vi, 1. — ⁴ II Cor. ii, 11. — ⁵ Id. xi, 3. — ⁶ I Eples. vi, 12. — ⁷ Prov. iv, 5-8. — ⁸ III Reg. x, 18-20. — ⁹ Cantic. iii, 9. — ¹⁰ Job xviii, 14. — ¹¹ Psal. v, 7. — ¹² Matth. viii, 6. — ¹³ Marc. v, 40. — ¹⁴ IV Reg. iv, 32-37, et III Reg. xvii, 17-23.

per mortuum, iste incurvavit. Unus in utroque ³⁰ Christus. Ille examinavit se, ut formam servi susciperet, et aeternitatis suae longitudinem intra temporalis brevitatem naturae contraxit. Ipse expandit se, cum Spiritum sanctum abunde in nobis infudit. Sinus ille matris defunctum premere poterat, non vivificare. Littera enim occidit, spiritus autem vivificat. Sed verus Elias illum in cœnaculum tulit, ad spiritualem proximitatem intellectum. Frigidus erat littera sinus, nec poterat ejus intelligentia vitalem spirare calorem. Bonus Elie lectulus, qui defuncto vite calorem infudit. Justus ex fide vivit ¹. Ideo tribus metitur vicibus, ut Trinitatis cognitionem conferat, et dividat mensuram fidei. Plangit lex litteræ sensum extinctum, sensum carnalem: sed Christus hunc sensum tulit, spiritualem restituit. Novum et vitalem intellectum reddidit litteræ, quem suum vere agnoscet ipse Elias, qui restituit omnia, et nova facit: et Paulus legi se mortuum dicit, ut vivat in Christo ². Bonum est, ut et tu moriaris non modo veteri legi, sed et veteri homini, ut suo te vivificet in lecto, qui peccata nostra tullit in corpore suo, ut peccatis mortui, justitiae vivamus ³. Tu enim quod seminas, non vivificatur, nisi prins moriatur. In hoc resuscitato intelligimur omnes; et ideo communis resurrectio hæc. Sed privata quedam in lectulo Salomonis gratia, et solius sponsæ prærogativæ servata.

8. Etiam nunc si quis matris nostræ (conventus hujus sancti), vidue apud quam uteunque sustentaris, Jesu bone, si quis filius ejus moritur, tu resuscita. Mortuus est qui vel tardii, vel desperationis mole obruitur, in quo nihil est videlicet devotionis, fervidi spiritus: qui etsi legis præcepta non deserat, et intra Regula gremium se concludat, frigido tamen et moribundo languet affectu, in opere sancto suave nil sentiens. Totius illum Ordinis tristis examinat facies. Molli et feniunco matris est sinn fovendus, ut non exasperatus abundantiore tristitia absorbeatur. Non expedit ei extra materni sinus ambitum reperiri, ne forte non tollat illum verus Elias in cibiculum suum. Quos resuscitat Christus, mulierum ubique fletibus donat. Sie viduae filium ⁴, sie sanctorum fratrem mulierum ⁵, sie parentum precibus suscitavit puellam ⁶. Tolle, bone Jesu, et hunc mortuum

nostrum de matris gremio. Regularis haec et exterior observantia neminem ad perfectum adducit. Introduc illum ad molliorem lectum melioris spei, per quam approximet Deo. Experiatur quod expectat, quoniam bonus Dominus exspectantibus se, animæ querenti illum ⁷. Unius horæ experientia, multorum temporum labores exhilarat. Tunc redditur matri quem illa prins amiserat, dum non teneret ejus affectionem, sed mortuam devotionem defleret. Novusredit ad nos, postquam tu illum te ipso vestisti. Ideo te super ipsum expandis, ut quod est in eo fœdum, operias; quod nudum, vestias. Bonus hujus lectuli usus, qui brevi hora in tempora sequentia vitalem alacritatem transfundit. Major in Salomonis lectulo gratia, in quo sponsa matrem carnalem derelinquens, perpetuo jure dilecto adhæret, et unus cum illo efficitur spiritus.

9. Bonus ergo lectulus, in quo nullus languor est, nisi forte languor amoris: qui non versatur in infirmitate, sed in juventute. Bonus lectulus, qui non rigatur lacrymis, qui non in tenebris sternitur, qui nihil habet in se triste, nihil tenebrosum, sed totum lux et lætitia est: qui non indiget sterni tapetibus de Ægypto, quibus in Proverbis mulier haeretica lectulum sternit ⁸. Nihil enim in se habet lectulus Salomonis alieni ornatus; nihil picti, nihil mundani; sed totum sancta voluptas et solida veritas. Magnum et varium sacramentum in sanctorum lectulis; sed supergressus est universos lectulus Salomonis, nec sponsæ lectulus huic valet comparari. In lectulo suo quem querit dilectum non invenit; ideo surgit et circuit donec ad istum pertingat. Festina, filia, sacra virgo, festina istam ingredi requiem. Noli strictos in circuitu enses vereri. Enses isti, enses verbi super femur, et propter timores nocturnos, vel carnis configunt lasciviam, vel timidi cordis abscidunt ignaviam. Hoc quidem in aliis: te vero suavius vulnerant, ut charitate transfixa nocturnum ignores timorem, nec quidquam habeas frigidæ timoris admixtum; sed tota transeas in affectum igniti amoris, quæ in solum amoris es usum dicata, et in charitatis locum ascensura stratum dilecti, lectulum Salomonis veri Jesu Christi, qui vivit et regnat per omnia sæculorum. Amen.

¹ Hebr. x, 38. — ² Galat. ii, 19, 20. — ³ 1 Petr. ii, 24. — ⁴ Lue. vii, 12-15. — ⁵ Joan. xi, 11-14. — ⁶ Lue. viii, 49-55. — ⁷ Thren. iii, 25. — ⁸ Prov. vii, 16.

SERMO XVII.

Ferculum sibi fecit rex Salomon de lignis Libani.
Cantic. cap. III. §. 9.

1. Audistis, sacræ virgines, sponsæ Christi, audistis hesterno sermone de lectulo vestri Salomonis : ulterius hodierno pergitis quærere de ferculi sacramento. Omnes vultis hujus Cantici sermones ad amoris usum deflectere , et ad vestras interpretari delicias. Vobis solis hæc putatis esse conscripta carmina? Nullus sapit vobis sermo , qui non amatorii vernet affectibus , et dulcem charitatis odorem aspiret. Habetis ergo et hic aliquid quod amatorium sonat blandimentum : de ferculo vobis alludit sermo divinus. Nullam vobis residere patitur dilectus excusandi materiam. Grata quidem sunt promissa lectuli gaudia : sed poterat aliqua in vobis adhuc suspicio de perveniendi difficultate submurmurare. Ideo vobis sermo sacri vehiculi, C quo estis ad lectulum portandæ, pulchra varietate describit ornatum. Etiam in itinere sponsus vobis procurat ipse delicias. Ferculum hoc quidem gratum est materia, sed auctore est gratius. Ipse enim Salomon ferculi hujus est auctor et artifex. *Ferculum enim sibi fecit rex Salomon de lignis Libani, columnas fecit argenteas, reclinatorium aureum.* Audi, filia , quam glorioso apparatu portaris ad lectum. Non sinit te sponsus sine reclinatorio , et illo aureo, fortasse ex illo auro de quo legis : *Caput ejus aurum optimum*¹. Multus reclinatorii usus est, sed inferior quam lectuli. In reclinatorio habet spes fessa jucundum sustentamentum , oblectamentum in lectulo. Hic sponsæ votum fovetur, ibi votis fruitur. Quantus te, putas , exspectat apparatus , quæ tali deduceris ornatu? Quid ego nunc sermone frequenti cuncta exaggerem , ligna cedrina , ligna Libani , columnas argenteas? Ipsò auditu se nobis ista commendant, et corporalis pulchritudo in figuram adducta spiritualem , quemdam et intelligibilem conatur indicare decorum , et sanctæ

² animæ designare vehiculum. Hæc enim corpora- A lia intelligi, lectionis circumstantia non sinit. Quid enim aurum materiale charitate conserneretur? Sed omnia spiritualia sunt, quia spiritualis est amor, cui tam ambitiosus ferculi blanditur apparatus.

2. Possem hæc et similia de ferculo hoc ad nostrum derivare sensum. Sufficiat ista breviter disputasse, ad vestram vel satiandam, vel provocandam aviditatem. Quid? vobis solis vultis hæc cantica servire? Sinite adolescentulæ pa- scantur : sinite ad suam commoditatem, ut vel pauca inflectant capitula. Sapientibus et insi- B pientibus debitor est Christus. Nihil vobis im- minuitur , si aliis pro suo sensu abundet. Estote contentæ lectulo : inferioribus vel ferculi per- mittite usum inservire. Illius gratia parcior , hujus popularior. In illo includitur, in isto in- greditur Christus. Vobis se uberior et quadam specialitate indulget : sed tamen alias non obli- viscitur, quæ vestram nondum valent ad men- suram pertingere. Potestis et vos ferculi par- ticipare sacramento , et vice perfungi , si Sponsum quem inclusum tenetis, ad nos quasi reportetis, si deferatis pacem , si annuntietis bona , si gaudia foris prædicetis quæ intus vide- tis. Quidni ferenulum erant, de quibus in Ec- clesiæ canitur : « Portantes pacem et illuminan- » tes patriam²? » Sed nemo vel prædicationis officium assumat, nemo sibi sumat honorem nisi vocatus a Deo³. Quid te ipsum super can- delabrum ponis, qui te ipsum non accendis? Ille te ponat in sublimi, qui lucernam te fecit. Per illum ascende, qui te accedit. Denique nemo se ipsum ferenulum facit, sed ipse Salomon fecit sibi ferenulum de lignis Libani. Est et ferenulum, si quis non solum in ore, sed et in corpore suo Christum portet. *Glorificate et portate Christum in corpore vestro*, dicit Paulus⁴. Portari vult a D vobis Christum, sed gloriose, non cum tædio , non cum murmure, non cum indignatione et fluctuante proposito ; denique portari , non trahi. Trahenti enim onerosus est Christus, one- rosa castitas, onerosa humiliatio , obedientia gravis, pauperies sordet : deformiter portas qui sic conversaris. Fascis quidam grandis tibi videtur fides , et pietas ponderosa. Non potes dicere : *Fasciculus myrræ dilectus uetus mihi*⁵. Quid? Fenum tibi videtur fides tua, sub cuius onere sic strides, sic gemis, sic murnuras.

¹ Cantic. v, 11. — ² In Offic. de Apost. — ³ Hebr. v, 4.

⁴ Cor. vi, 20. — ⁵ Cantic. i, 12.

quonodo plastrum stridet onustum feno. Non est fenum Christus, sed flos est, sed fructus est, sed lignum vita, lignum quod dat fructum in tempore suo : et tu non vis exspectare? Beati qui vescuntur tempore suo¹. Denique patientia necessaria est, ut reportetis promissiones². Portate ergo patienter onera, imo onera pietatis. Pietas enim et ipsa partem jani habet reprobationis, sicut scriptum est³.

3. Ergo portate imaginem ejus qui de celis est, et gloriose portate. Onus enim ejus leve. Estote non ignominiosum offendiculum, sed gloriosum vehiculum, quale fecit sibi rex Salomon. Miro autem modo ita virtutum distinguit varietatem, ut primo loco elationis vanitatem excludat. *Quid enim habes quod non accepisti?* Si autem accepisti, *quid gloriaris quasi non acceperis?*⁴ Si ferculum es, non tu te, sed ipse te fecit. *Ferculum enim sibi fecit rex Salomon de lignis Libani.* Et ligna ipsa quis fecit? nomine ipse? Ipse plantavit cedros Libani. Quod si tu cedrus es alta Libani, noli tamen altum sapere, sed time, ne forte inde evellaris propter elationem, ubi plantatus es per electionem. Non enim tu te, sed ipse elegit te in opus ministerii: ipse ministerii officium, ipse ministrandi confort gratiam, id est, facultatem et dignitatem. Agnosce a quo plantatus es, et non tibi veniat radix superbie, ut non moveat te manus tentatoris. Non ascendat, ut succidat te securis inimici, cuius ne novacula quidem super caput sanctorum ascendit. Ferculum Dei ille sibi præripere gestit, et in usus suos de Libano ligna succidere. Denique apud Ezechiel gloriatur et dicit: *In cathedra Dei sedi*⁵. Vide ergo ne per elationem de cathedra justitiae officiaris cathedra pestilentiae et ferculum scandali, et per te vel exempla, vel sermo malus ad multorum perniciem ut cancer serpat. Esto ferculum Dei, ut ejus in te imaginem portes, et odorem notitiae suae per te manifestet. Tale Paulus ferculum erat, de quo Dominus ipse proficitur: *Vas electionis est mihi iste, ut portet nouum meum*⁶. Ipse qui elegit, ipse ferculum fecit.

4. *Ferculum sibi fecit rex Salomon de lignis Libani.* Ligna haec ligna cedrina sunt, et natura sui et nomine loci nescio quid magnum com-

mandant. Libanus candorem sonat, cuius ligna nulli obnoxia sunt corruptioni: et siec substantiae sue non admittunt putredinem, ita suavissimum spirant odorem. Bene Libanus Paulus, qui serviebat Deo, ut ipse dicit, in conscientia pura⁷. Quid enim pura candidius conscientia? quid imputribilis illo, quem nulla creatura separare potuit a charitate Dei? Momentanea virtutes, et que ad horam subsistunt, mihi non videntur tam ligna quam olera, que cito decidunt. At in Paulo quedam erat indefessa charitatis imputribilitas. Ideo bonum certamen certavit, cursum consummavit, de cetero exspectans coronam justitiae⁸, coronam de manipulis, cuius jam quasi de vicino attraxit odorem. Denique et ipse bonum exhalavit odorem, odorem vitae ad vitam, odorem notitiae Dei⁹. Bonus odor fama bona: bonus etiam odor conscientia bona. Illa aliis bene olet, ista sibi. Haec enim gloria sanctorum, testimonium conscientiae¹⁰. Futurae enim beatitudinis fructus jam nobis in bonitate vitae ceperunt olere. Et bene imputribilitati bonus odor adjungitur: nam e contrario putredo fetorem emittit. Qui enim seminat in carne, de carne metet corruptionem, de corruptione tristem odorem, siec de integritate suavem.

5. Et bene de integritate inducta est mentio, quod virginalis candor expressus videatur Libani lignis. Nam et bonum virginalis continencia vaporat odorem, et ejus est perpetuus usus. Sive enim conjugii servitus evacuabitur, sive desolatio viduarum cessabit, virginalis vero integritatis libertas et gratia non excidet unquam: quia qui non nubunt, nec nubuntur, jam sunt quasi Angeli in celo¹¹. Denique et Libano in Scripturis legitur comparata virginitas. *Ego, inquit, quasi Libanus non incisus evaporavi, et sicut balsanum non mixtum odor meus*¹². Merito Libanus venter immaculatus, venter impollutus, venter intactus, venter non incisus. Non incisus est, cuius manet integritas, enjus non sunt resignata claustra pudoris. Propter munditiam Libanus: propter integritatem non incisus. Merito non incisa, quæ non est divisa. Vis audire incisam? *Mulier nupta cogitat quæ mundi sunt, quonodo placeat viro, et divisa est:* utique in Deum et virum divisa; et forte non

¹ Eccle. x., 17. — ² Hebr. x., 36. — ³ I Tim. iv., 8. — ⁴ I Cor. iv., 7. — ⁵ Ezech. xxviii., 2. — ⁶ Act. ix., 15. — ⁷ II Tim. i., 3. — ⁸ Id. iv., 7, 8. — ⁹ II Cor. ii., 14, 15. — ¹⁰ Id. i., 12. — ¹¹ Matth. xxii., 30. — ¹² Eccl. xxiv., 21.

æqualiter divisa, sed in virum propensior. *Mutilier autem innupta et virgo non cogitat nisi quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo*¹. *Quasi Libanus non incisus evaporavi habitationem meam.* Matris Domini specialiter haec verba videntur. Illa vere Libanus, et Libanus non incisus. Illa vobis evaporavit, sacrae virginis, habitationem suam, habitationem cœlestem, habitationem angelicam, quando virginalis conversationis exempla in vos transfudit, et perpetui pudoris inspiravit amorem; et satis expressit habitationis suæ gratiam, quam evaporare se dicit. Quid enim habitatione virginea vaporis similius? Nihil habet hæc conversatio carnem, nihil mundanum, sed totum cœlestes. Supermundanum totum, spirituale totum; et ideo simile vaporis: sed quali vaporis? *Et tanquam balsamum, inquit, non mixtum odor meus.* Tanquam balsamum non mixtum, tanquam balsamum non corruptum, tanquam balsamum non adulteratum. Est mixtura, quæ balsamum simulat et mentitur: et est mixtura, quæ etsi non habet balsami similitudinem, bonum tamen contristat odorem. Est ergo, ut sic dicam, balsamum verum et solum; et est balsamum etsi verum, non solum: et est balsamum, nec verum nec solum. Primum in perfectis est: hoc ultimum, in deceptis: medium, in illis qui etsi nulla illuduntur fallacia, aliqua tamen virtutis gratia destituntur. Merito itaque illa quæ sola gratia plena erat, quasi balsamum non mixtum odorem summum dicit.

6. Quod si tu virginitatem oles, si orationum instantiam, si jejuniorum abstinentiam; bene oles, et balsamum oles. Si vero impatiens adhuc morbo laboras, si vaniloquium, si levitas consiliorum, si ardor explendæ propriæ voluntatis, si tristitia, si tedium, si horum aliquod unum in te nominatur; mixtus est jam odor tuus, et non purum balsamum spiras. Modica enim stilla admixtionis peregrinæ, totam balsami massam contristat. Bene quidem cum illo agitur, qui si quid triste fortuito et velut subito redolet, statim abolet. *Nau in multis offendimus omnes*, dicit apostolus². Ex subito quidem lapsu, sed statim correcto, nullus est odor aestinandus; magis vero ex eo in quo quis est sedulus vitio. Periculosa et pessima mixtura est, quando vitium quodlibet virtutis mentitur speciem; et angelus satanæ in ange-

³ lum lucis se transfigurat³, et quasi balsamum A facit venenum spirare. Unguentarius est satanas, nolite ab illo oleum emere. Non enim tam confector est quam corruptor unguenti. Denique sicut scriptum est, *Fereescere facit quasi ollam mare, et ponit sicut cum unguenta ebulliunt*⁴. Mors in hac olla. Ollam hanc succensam vidit Jeremias, et faciem ejus a facie aquilonis⁵. Qualis unguentorum artifex, qui de mortis olla vitæ vapores exire simulat? qualis artifex, qui ollæ succensæ faciem quasi ab australi fervore facit, per quam potius ab aquilone mala exardescunt in terra? Aut filius prophetæ est, aut certe propheta, qui mortem in olla deprehendit, et vapores ejus ab aquilone venire. Sulphurei sunt vapores, quos olla carnis tuae succensa evomit: et tu in his balsami tibi videris odorem sentire? Si per te nescis balsamum merum a mixto discernere; veni ad Prophetas, veni ad filios Prophetarum Apostolorum, qui te mixturam differentias doceant, qua in olla mors sit. Talis Paulus, qui dicere ausus est: *Non ignoramus astutas ejus*⁶. Si non sufficit manus tua, ut purum habeas balsamum, sancti te doceant quomodo misceas. Attulit Nicodemus mixtaram myrram et aloes quasi libras centum⁷, et Mariæ emerunt unguenta⁸. Sed Maria Domini mater unguenta non tam comparat, quam spirat; quæ unctum oleo lætitia ipsum parturivit Christum. *Tanquam balsamum, inquit, non mixtum odor meus.*

7. Si mixtura rationem ignoras, veni ad doctores Ecclesiæ, ad eos qui columnæ quedam sunt et firmamentum veritatis, et columnæ argenteæ in Domini ferculo, et sacri dispensatores eloquii: ab his disce quomodo cogites quæ Domini sunt, et quomodo sollicita sis pro Christo ut sibi placeas. Tunc et tu columnas habebis in te argenteas, si utriusque testamenti fues ris suffulta scientia. Ideo et hic post Libani ligna, columnas subtextit argenteas sermo divinus, ut habeas mysterium fidei in conscientia pura. Mysterium fidei, quam sacrum tibi prescribit eloquium, eloquium argenteum est: ut evangelicis et apostolicis subnixa præceptis, illa mediteris, illa conserves et conservas in corde tuo; nec patiaris inertis situ coherere et obliterari, et oblivionis ærugine denigrari divini verbi argentum.

¹ I Cor. vii, 34. — ² Jacobi iii, 2. — ³ II Cor. xi, 14. — ⁴ Job xli, 22. — ⁵ Jerem. i, 13. — ⁶ II Cor. ii, 11. — ⁷ Joan. xix, 39. — ⁸ Marc. xvi, 1.

8. Sed non possumus nunc in sermonem ho-
dierum has inserere columnas. Hunc enim
tractatum Libani praeoccupaverunt ligna, et in
eorum odore longius quam putabam noster
sermo excurrit, suavitate illeetus materiae. Tibi,
Domine, hunc commendo Libanum, Libanum
egregium, hunc chorū virgineum, sacrarū
cōctū seminarū. Tu custodi ut non succida-
tur, ut non incidatur, sed sua illi servetur in-
tegritas, servetur castitatis candor, quia Liba-
nus candorem sonat : servetur puritas mentis,
ut sanctæ sint et corpore et spiritu. Custodi Li-
banum hunc, cujus ligna in ferculi tui dedicasti
materiam. Procul ab illo sit prophetica com-
matio : *Aperi, Libane, portas tuas, comedet
ignis cedros tuas*¹. Porte istæ claudantur aliis,
soli aperiantur tibi. Tu illi elavis sis et clan-
strum, tu signa et resigna, ut nec signaculum
nec clavem præter te recipiat, Christe Iesu,
qui Deus es benedictus in sæcula sæculorum.
Amen.

SERMO XVIII.

Ferculū sibi fecit rex Salomon de lignis Libani.
Cantic. cap. III, x. 9.

1. Lignis Libani incorruptio carnis, et mun-
ditiae vobis est candor expressus. Bona quidem
est castitas : sed quod non est^a ex fide, pecca-
tum est^b. *Fide*, dicit Scriptura, *purificans cor-
da eorum*^c. Non enim sola carnis continentia
castitas censetur : cordis multo magis est aesti-
manda puritate. *Jam vos*, inquit Jesus, *mundi
estis propter sermonem quem locutus sum vobis*^d.
Bonus fidei sermo qui mundat : et ideo in hoc
ferculi cultu post ligna Libani columnas produ-
cit argenteas, et virginis mentem munditiae
ad sacri provocat meditationem eloquii, elo-
quii casti, eloquii quod argento examinato con-
fertur^e. Bonæ sunt in pectore virginum erectæ
columnæ, si sacrae fuerint Scripturæ suffultæ
et cognitione fideli, et recogitatione frequenti.

¹ Zachar. xi, 1. — ² Rom. xiv, 23. — ³ Act. xv, 9. — ⁴ Joan. xv, 3. — ⁵ Psal. xi, 7. — ⁶ Psal. xxxii,
4. — ⁷ Psal. cxviii, 164. — ⁸ Zachar. v, 7, 8. — ⁹ Matth. xxv, 14, 15. — ¹⁰ Ephes. iv, 29. —
¹¹ Dan. viii, 7.

^a Tiraq. et Horst. non fit. Ex iisdem paulo post restituimus, dicit Scriptura : pro, sicut Scriptura. ⁺

^b Bonus Libanus es, si mundum cor habes, mun-
dierum has inserere columnas. A dum a cogitatione feda, et a cogitatione infi-
deli. Magna fœditas spiritus, fidei corruptela.
Quod si sancta fuerit in te firma forma fidei, jam
unam habes columnam. Noli tamen esse haec
contenta, adjunge et alteram : meditare in lege
Domini die ac nocte. Infidelitatem et fornicatio-
nen puta, si mens tua vel modicum a fidei re-
cognitione declinet. Bonæ columnæ sunt, di-
vinæ notitia et memoria legis : recta credulitas
et recordatio fidei. Columna es, si fueris in fide
firma : argentea, si divini fueris usu instructa
sermonis. *Rectum est*, inquit, *verbum Domini*,
B *et omnia opera ejus in fide*^f. Bonæ columnæ
fides, et verbum fidei. Verbum hoc prope sit
in corde tuo; nam in ore prope est : prope sit,
et perpetuo ibi sit. Ex abundantia cordis oris
sermo erumpat. *Septies in die*, inquit prophe-
ta, *laudem dixi tibi*^g. Vos, sacrae virgines, di-
cite semper. Septies quidem dicite laudem pro-
pter horas solemnes : semper autem cantantes
et psallentes in cordibus vestris.

^c 2. Argenteæ sint linguæ vestræ. Argenteæ
sunt, si de sacra Christum pagina sonant. Non
mittatur massa plumbea in os vestrum. Plum-
beum os est, quod nil subtile loquitur, nil acu-
C tum, nil de supernis; sed totum remissum est,
totum hebes, totum de imis, fortasse et de
iniquis. Nam iniquitas sedet in talento plumbi^h.
Homo ille evangelicus peregre proficiscens, non
talia servis suis talenta distribuitⁱ. Nolite de ta-
libus negotiari talentis, in thesauris vestris hu-
jusmodi non inveniantur. Paulo dicenti inten-
dite : *Omnis sermo malus ex ore vestro non
procedat, sed qui bonus est ad ædificationem
fidei*^j. *Ad ædificationem*, inquit, non ad ever-
sionem fidei. Ferreum os est quod fidem ever-
tit, quod sanctam subruit conversationem,
quod instrumentum est belli, seminarium litis,
quod murmur et amaritudinem sonat. Bestia
talism in Daniele describitur, dentes et unguis
ferreos habens, commandens et communiens
omnia^k. Nulla inter ovientias, ino inter ami-
cas Domini bestia talis reperiatur. In hoc grege
virginis nulla virulenta, nulla violenta sit :
nullus in hoc paradiso serpentis sibilus sonet.
Virgineum os virulenta verba non decent. Quid?

pravis polluta verbis osculum in sponsi labia⁸³ porriges? Candor ipse lucis æternæ, et nil in- quinatum attingit illum. Memento os tuum cœlestibus osculis et oraculis consecratum. Sacri-legium puta, si quid non dulce, non divinum, non de sancta pagina sonet. *Buccinate*, inquit, in neomenia, tuba, in insigni die solemnitatis vestrae¹. Omnis dies vobis solemnis debet esse; semper neomenia, semper sabbatum. Ideo os vestrum quasi tuba sit ductilis, tuba argentea: tuba quæ non lites, sed lætitiam sonet, sed solemnitatem, sed cantica spiritualia.

3. Nescio quomodo de columnis argenteis ad tubas nostra deflexit oratio: nisi quod optima columna est in domo Domini, qui tale os portat. Bona columna est in quo fessi sustentantur. Habes in Isaia: *Dominus dedit mihi linguam eruditam, ut sciam cum qui lapsus est sustentare verbo*². Erudita plane lingua Christi Jesu, annuntiantis pacem, prædicantis bonum. Lingua placabilis lignum vitæ³, columna et firmamentum veritatis. Et tu virgo in hoc sponsi imaginem porta, ut habeas linguam eruditam, linguam placabilem; non erroneam, non vagam, non labilem ad otiosa, sed quæ loquatur iudicium; quæ verbum solatii proferat, quæ columna quædam sit et firmamentum ad ædificationem fidei, vel tuæ, vel alienæ. Prope sit verbum fidei in ore tuo, et in corde tuo⁴. Vis columnam audire argenteam? *Lex*, inquit, *Dei ejus in corde ipsius*: ecce argentum. *Et non supplantabuntur gressus ejus*⁵: ecce columna. Jure columna, qua subverti non potest. *Verbo Domini cœli firmati sunt*, inquit Psalmista⁶. Hoc verbo confirmetur cor virginis; ut cœlum sit, ut sedes Dei, ut reclinatorium possit aureum fieri. In argento, fidei rationem et scientiam accipite: in auro, intelligentiæ et veritatis fulgorem. Reclinatorium hoc aureum super hujusmodi columnas imponitur. *Nisi enim credideritis, non intelligetis*⁷. Fidei eruditio ad intelligentiæ puritatem gradum præstat. Fundamento huic contemplationis innititur gratia. Dum in sermone Dei meditaris fideliter, et per patientiam et consolationem Scripturæ ad spem te supernam erigis, columnam te exhibes. Reclinatorium aureum tunc exsurgis, cum nuda tibi sine sermonis involuero raptim incipit coruscere veritas.

A 4. Sed jam perfectius ordinem intuere, et proiectum quemdam de Libani lignis ad columnas argenteas, et aureum reclinatorium. In Libano cordis munditia; in argento divinae legis notitia; in auro sive sermonis ministerio mysteria sacra manifeste resplendent. In primo mentis oculum purgas: in secundo prospicis: perspicis autem in tertio. Vel si mavis ita dici, mundaris, meditaris, specularis. *Confessio*, inquit, et *pulchritudo in conspectu ejus*⁸. In Libano pulchritudo, in argento confessio, in auro divinae conspectus presentiae tibi commendatur. Quam magna est confessionis et pulchritudinis hujus gratia, quæ in conspectu tante majestatis admittitur! Vis alibi in Psalmo hanc distinctionem audire? *Cor, inquit, mundum crea in me, Deus, et spiritum rectum innova in visceribus meis. Ne projicias me a facie tua*⁹. Vides quomodo abyssus abyssum invocat; quomodo diversa Scripturæ capitula sibi concinnunt. Primum ad Libani candorem refer. Beati enim mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt¹⁰. Secundum ad argenti columnas. Rectum est enim verbum Domini. Tertium ad aureum reclinatorium, ubi Domini facies sine velamento sincere videtur: et in auro rutilat majestas regia; hoc est, purgatum, instructum, et, ut sic dicam, præstrictum spiritum sibi postulat dari. In Libano purgatur, in argento instruitur, in auro præstringitur. Præstringitur enim vere in contemplando quelibet purgatae mentis acies: et coruscationes intimæ lucis ad modicum sustinet. Hos profectum gradus relege tu, quæ speculationis aspiras ad gratiam. Nihil in te fœdum, nihil infidele resideat, ut nuda tibi possit fulgurare veritas. Primo emundare, secundo exercitare, tertio intuere. Emundare a lege carnali, exercitare in lege fidei, intuere et perspicere in lege perfectæ libertatis, in lege spirituali. Ubi enim spiritus Domini, ibi libertas¹¹. In lege quæ litteræ velamine caret, in qua nec errori, nec ignorantiae, nec ænigmati locus est. Error ubi est, seducit. Ignorantia ubi est, non duecit. Ænigma ubi est, etsi duecit, non tamen perducit. Quis ibi erret? Reclinatorium enim est, et quies, et votorum finis. Quis ignoret? Aurum enim est, et rutilat ad lucem. Quod ibi ænigma? Votorum finis, et serena veritas, ænigmatum figuræ non recipit. Ibi nihil falsum,

¹ Psal. LXXX, 4. — ² Isaï. L, 4. — ³ Prov. xv, 4. — ⁴ Rom. x, 8. — ⁵ Psal. XXXVI, 31. — ⁶ Psal. XXXII, 6. — ⁷ Isaï. VII, 9, sec. LXX. — ⁸ Psal. XCV, 6. — ⁹ Psal. L, 12, 13. — ¹⁰ Matth. v, 8. — ¹¹ Cor. III, 17.

nihil occultatum, nihil figuratum : aurum est, ⁴⁶ et fulget; reclinatorium est, et sovet; dulcis formes, sed hora fugax. Et fulgor iste fulguri comparatur. In momento fit, in ictu oculi, in novissima tuba. Novissima tuba est, quando non jam in pagina, sed in ipsa praesentia immotescit; quando quis efficitur docibilis Dei; quando post Apostolorum et Prophetarum sermones novissime in se ipso Dei Filius Patris Verbum loquitur. Tuba haec nescit incertum sonum dare; non sonat nisi ad solemnitatem, nisi in neomenia, et novae lucis exordio.

5. Buccina nolis tu, bone Jesu, in neomenia tuba, in insigni die solemnitatis nostrae. Vere insignis dies, ubi divina majestas se manifestat: nihil insignius, sed nil succinctius. Diem dixi: hora est. Hora vere insignis, et vere solemnis. Eructa tu nobis, Jesu bone, aeterni illius diei horas aliquas. Diem illum statim efficies, cui tue lucis verbum eructas, qui dies es aeternus. Fulgura nobis coruscationes tales. Fulgor efficitur, cui tu fulguras. Similem tibi reddis, si quem irradias. *Smiles*, inquit, *ei erimus cum apparuerit*¹. Montes quos tali radio tangis, non fumigant, sed fulgurant. Aurei finit, tuum quibus aurum refulget. Caput tuum aurum optimum reclinatorium aureum non invenit, sed reddit ubi se reclinat. Jam non est illud de Evangelio dicere: *Filius hominis non habet ubi caput reclinaret*². Videsne, Domine Jesu, quot hic habes reclinatoria? Nunquam se majestatis tuae caput libentius reclinat, quam in virginitatis aureo sinn. Respicie virginica pectora haec, pectora vacantia tibi: in his frequenter reclinatas, et recumbitis, et cubas in meridie, et aureo claritatis quodam sereno. Non hic vulpes soveas habent, nec nidificant volucres coeli. Solidius est reclinatorium hoc, quam ut hic subdola valeat vulpes infodere. Nullus dolositati relinqitur haeretica locus, ubi serena fulgurat veritas. Sublimius est quam ut hinc aut subdola vulpis, aut superba volucris accedere queat. Abscondita sunt haec a sapientibus et prudentibus, et revelata sunt parvulis, qui humilem sectantur ascensum, ascensum purpureum, et passionis Christi vestigii insistunt. Vere purpureus ascensus, quem Christi signavit crux, et passionis ejus coloravit fides.

6. Sed illud attendendum, quomodo, imo quam congruo modo sibi concinunt columnae

A fideliter: in isto sentis humiliter. In illis meditatione: in isto imitatio. Non enim in sermone tantum est regnum Dei, sed in virtute. Quid tu iste dices, qui humillationem servitudinem putas? Servilis non est, quam regalis nobilitat purpura. Ornamentum est etenim purpura regium. Hos si tu vel dedignaris, vel horres gradus, respice quod purpurei sunt. Humilitas suscepta pro Christo, regiam preferit dignitatem. Tu vero, sponsa Christi, candido preme pede gradus purpureos. Nobilis est semita quam dilectus tuus prior incessit. Quam pulchri sunt etenim gradus purpurei, quos pede sacro Christus prior signavit pedibus illis, quibus nullus pulvis adhaesit, pedibus niveis, quos crux sui signavit vestigio? Haec tu ardenter vestigia relege: aufer calceamentum carnum de pedibus tuis. Sanctus enim ascensus est, quem tibi disponis. Nudo et expedito insiste vestigio gradibus istis. Purpuram hanc non conchylii, sed Christi sanguis intinxit. Hic tu pedem libenter pone, ut pes tuus intingatur in sanguine Christi. Non veniat tibi pes superbiæ, si humilem sectoris ascensum, qui Sponsi tui crux sacro signatur. Huic tu non modo pedem, sed etiam manum et caput intinge, ut tota purpurea, tota regalis, et passione Christi tota nobilitata ascendas. Nam si compateris, conregnas. Nolite saeculi nobilitate claram reputare. Vilior eris si respexeris ad illam, si natales tuos Sponso imputes, si te pro saeculi fastu præferas aliis, aut aliquid habere privilegii putes. Contra humilitatem propositi de prosapia earnis evacuari a gloria Christi, si alia re nobilitari præsummas. Haec tibi purpura sufficiat ad fastum, sufficiat ad ascensum, sufficiat ad gloriam, ut non gloriaris nisi in cruce Domini tui Jesu Christi. Ascensus te purpureus reclinatorium perdeat ad aurenum: quoniam humilibus et quietis contemplationis debetur gratia, a sapientibus autem et prudentibus absconditur, revelanda parvulis. Purpura haec magnum quoddam est pignus amoris, quem tibi dilectus exhibuit. Vere magnum pignus amoris mortis passio. Majorem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis³. Tale præstisit, tale pignus repotulat passio tua, humiliatio tua. Quid pro te pertulit, memoria tibi reducat, et quantum adamavit, pro qua se

¹ Joan. iii, 2. — ² Luc. ix, 58. — ³ Joan. xv, 13.

tantum humiliavit. Ama ergo tu illum qui prius et plus dilexit. Non exigunt hæc tempora ut sanguinem effundas. Effunde animam tuam; effunde sicut aquam cor tuum. Nam etsi tradideris corpus tuum ita ut ardeat, charitatem non habeas, quid tibi proderit¹? Denique et ultimo loco quasi finalis omnium clausula gratiarum ponitur charitas; et media, velut ornementum quodam, charitate constrata dicuntur propter filias Jerusalem.

SERMO XIX.

Media charitate constravit propter filias Jerusalem.
Cantic. cap. iii, x. 10.

1. Novum aliquid vultis audire; sed ego novum quid non habeo, nisi ut vos innovet amor. Mandatum hoc novum do vobis: nihil vobis notius, et nihil est novius. Non estis in isto rudes et inexercitatae negotio. Vestrum hoc proprium officium est. In amoris enim præcipue munus estis dedicatæ. Denique et propter vos fercula Salomonis media charitate constrata dicuntur. *Media, inquit, charitate constravit propter filias Jerusalem.* Quodam quasi privilegio hic sermo vobis delegavit usum amoris. *Æmulamini, filiæ Jerusalem, charismata meliora, magis autem ut ametis.* Amor omni supereminet gratiæ: et in hujusmodi descriptione fereuli, charitas reliquarum quasi ornementum et clausula superponitur gratiarum. Plures in hoc ferculo enumerantur gratiæ, sed charitate cumulantur omnes. Charitas cumulus est, charitas fundamentum. *In charitate, inquit, radicati et fundati*². Illa in primis, illa in ultimis, illa in intimis: illa inchoat, illa consummat, illa communicat charismatibus cæteris: ideo in medio collocatur quasi ornementum quoddam commune, et totius clausula fereuli. Et color purpureus, et auri fulgor obscurior esset, si non charitate vestiretur. Quanta ejus est gratia, quæ ipsum contemplationis aurum exornat? Ipsa media est et reliquarum quasi medulla gratiarum. Nulla tam est intima virtus, nulla sic animos penetrat et perfundit, et areanos cordis implet recessus. Ipsi animi medullis

² amor imbibitur, et secretis influit venis. *Media,* A inquit, *charitate.* Bene media, quæ sic intima est. Plenitudo legis est charitas. Ideo lex vacuatur, si fuerit destituta charitate. Vitalis quædam vena legis est, et reliquarum charitas virtutum. Cæteræ quasi in partem se contrahunt: illa omni communis est gradui. Sive mente excessas, sive sobrius fias; ubique charitatis et necessarius et jucundus est usus. Reliquarum officia variantur gratiarum, et vicibus alternantur: charitatis continuantur jura quodam jugi tenore. Sive mente excedamus, Deo; sive sobrii simus, urget nos charitas Christi³. Vos B vere, sicut arbitror, urget charitas Christi. In quid vos urget? In se ipsam. Aliorum alia sunt officia, vestrum speciale munus est amor. Improbns sui provocator est amor, et dulcem agit in patientes tyrannidem. Amor se ipsum in proiectus semper urget ubiores.

2. *Æmulamini, filiæ Jerusalem, charismata meliora, magis autem ut ametis.* *Æmulatio* vos hæc semper amplius urgeat. Mandatum hoc vobis semper sit novum. Et novum est, nisi in vestro dulcis Jesus veteraverit affectu. Utinam semper in vobis ille recens sit, nec mora temporis aliquid inminuat gratiæ. Utique recens in C vobis vester Jesus est. Ipse semper recens, sed non Deus alienus. Vere recens, in quem semper anxiò inhibatis amore. Denique id solum habebitis in votis, ut vobis semper amplius placeat. Quantum placet, qui satis placere non potest? Nulla magis vos ratione placere potestis, quam si vobis placeat ipse. Animum vult, aliud non querit. Solus sufficit, si tamen totus impenditur. Satis est pro viribus tuis, sed parum est pro eius meritis. Si te tibi conferas, et tua metiari ex regula, sufficit: sed si de te; nil tibi relinquitur. Si autem ex ipsius te regula metiari, et velut in libra colloces, quid tu momenti ad D versus illum tenebis? Si infra vires tuas amor se eohibet et contrahit, iniquus est: et si juxta vires tuas, exiguis. Quid ergo? supra vires casso te extendes conatu? Quidni? amor non capit de impossibilitate remedium. Nulla satis magna sunt amori officia, ubi tamen ipse non intepuit amor. Quomodo erit in suo parcus, qui in alieno fidelis existit? Quomodo erit in officiis propensus, in se ipso parcus? Amor se ipso nihil impendit libentius, nihil uberioris potest. Quæ major ubertas quam ubi nihil decer-

¹ 1 Cor. xiii, 3. — ² Ephes. iii, 17. — ³ 11 Cor. v, 13, 14.

pitur? Amor exæstuat, se ipsum non capit, superfluit sibi, immensitatem æmulatur, dum metam nescit affectui ponere. Oleum est quod stare nescit, nisi cum vasculum desit¹, nisi quod nec tunc novit compesci. Musti prefert amor insigne, quod nativitatis suæ fervore quodam et velut ætatis lascivia excrescit et superfluit, capi nesciens, et novo semper exfervescit et fermentatur affectu. Amor infirmitatem non causatur, sed magis accusat. Amori nihil satis est, nihil minus se ipso. Amor se ipso satiari non potest, et tamen nisi se ipso pasci non potest: ipse sibi dulce satis est panulum. Amor nil magis vult quam amare. Quam dabit homo commutationem pro amore? quam dabit, vel quam accipiet? Nihil gratius amore impenditur, nil dulcissim sentitur. Amor et dulciter optat, et dulciter utitur; dulciter deliciatur, et dulciter dolet. Vere dulcis amor, et solus dulcis amor; et omnis dulcis amor, sed non est amor ad amorem Christi. Super omnem enim pulchritudinem pulchritudo ejus. *Super omnem pulchritudinem*, inquit, *dilexi sapientiam*². Quomodo non decorus, qui candor est lucis æternæ? *Frater mi Jonathu, quam amabilis es et decorus valde*³! Volebam Jesum dicere, sed de consuetudine Jonathæ produxi vocabulum: et tamen gratus error, qui gratiam expressit. Error in nomine, sed in re nominis hujus est servata proprietas. Jonathas columbae est Dominum, illum significans, qui spiritualis gratiae est plenus, puerum qui datus est nobis: sive Jonatham, sive Jesum dicam, Jesum intelligo. Quam amabilis es, frater mi Jonatha, et decorus valde! Præsumptionem putatis quod fratrem eum dico? Verba hæc non meam temeritatem, sed ejus charitatem sonant. Præsumptio fuerit, si non ipse hunc mihi indulserit ausum. Denique et ipse cognitionis hujus et assumpsit habitum, et exhibuit affectum; et juxta Apostolum, *Non confunditur nos fratres vocare*⁴. Si non confunditur, cur non et tu ipse confidenter dicas, Frater mi Jonatha: aut si domestico magis vis uti vocabulo, Frater mi Jesu, amabilis es et decorus valde; amabilis es super amorem mulierum? Anxio et vehementi affectu vestra, sanctæ mulieres, in Christum inardescunt vota: sed ipse multo magis est amabilis, quam amatur a vobis.

3. *Æmulamini ergo charismata meliora,*

¹ *V Reg. iv, 6.* — ² *Sap. vii, 10* — ³ *II Reg. i, 26.* — ⁴ *Hebr. ii, 11.* — ⁵ *I Cor. xii-xiii, 5.*

magis autem ut ametis. Enumerat ligna Libani, columnas argenteas, reclinatorium aureum, ascensum pupureum, ad ultimum charitate euæmuls omnia. Quidni? *Adhuc, inquit Paulus, excellentiorem vobis viam demonstro.* Bonæ sunt etenim columnæ argenteæ, et sacri magna quidem est eloquii gratia. Sed si linguis hominum loquar et Angelorum, charitatem autem non habeam, factus sum ut cymbalum tinniens, vocis inanem dans sonitum sine sensu charitatis. Reclinatorii aurei ingens est gloria, per quod tibi mysteriorum arcana signantur. Sed quid? *Si noverim mysteria omnia et omnem scientiam, B charitatem autem non habuero, nihil sum.* Per gradus ascendis purpureos, et passionis Christi te gaudes habere insignia? *Sed si tradidero corpus menuum ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest*, inquit Apostolus. *Charitas non inflatur, non est ambitiosa, non querit quæ sua sunt*⁵: medio gaudet, et quasi in communis sua bona prostituit. Media enim charitate constravit. *Non inflatur, inquit, non est ambitiosa.* Non enim charitatis bonum singulare: aut si habet, amat; aut si non habet, optat. Non vult aliis præcellere, sed nec ipsum magis habere bonum. Multi meritorum suorum C infirma cognoscunt. Ideoque de se magnum nil sentientes, non inflantur isti, sed forte ambiant. Unde inflentur, non habent: sed inflate satis optant ut habeant. Privatam et hi amant excellētiā, dum aut concupiscunt ut sit, aut contabescunt quod esse non possit. Charitas vero cum invidia contabescente iter non habet, non querit quod suum est: et quomodo poterit quod est alienum decerpere?

4. Quid tu invidia alienum vis corrumperē bonum? Numquid tibi adjicies quod ab alieno decerpis? Ita forsitan; sed si corporalis aliquid pecuniæ subtrahas. Non ergo in claustralibus rapacitatis hujus vitium vereor: est subtilius quoddam rapacitatis invidæ genus. Quid enim? rapacitatem non putas, si pecuniæ parcis, famam decerpis? Non concupiscis possessionem, et laceras opinionem. Quid tibi emolumenti aliena diminutio confert? aliena si corrodis bona, quid tibi inde accrescit? Evidenti forsitan veritate alienæ virtutis conteruntur in ore tuo dentes; quos ad derogandum paraveras. Non audes corrodere, non tamen potes collaudare. Jam alienum bonum verbo non carpis;

numquid ideo non rapis? Quomodo non rapacitas, ubi evidens bonum debito defraudas testimonio, et veram alterius gloriam etsi mendacio non corrumpis, silentio tamen supprimis? Vis audire in sola etiam aestimatione rapacitatem esse? *Non rapinam*, inquit Apostolus, *arbitratus est esse se aequali Deo*¹. In invidam animam non potest intrare aestimatio bona de bonis alienis. Non vult enim intelligere quod alias bene agat: etsi palam non audet, penes se tamen vel dissimulat, vel attenuat alterius merita. Utquid istud, nisi quod livor, dum privatam semper excellentiam cogitat, alienam obscurat? *Charitas autem non cogitat malum, non gaudet super iniquitate*; et, ut sic dicam, super inaequalitate: *congaudet autem veritati*². Privatum non cogitat; medio quodam et communī lētatur: quæ sua sunt non querit, sed quæ Christi Jesu. Ejus in omnibus gloriam, vel amat, vel optat. Communis est Christus; mediator enim est³: et ideo ejus non sunt quæ media non sunt, sed in partem se restringunt. Quid tu livore Christum vis in partem contraherere? Avaram vis esse gratiam Spiritus, cuius circa te solum optas beneficia restringi? Sine ut ex crescat et exuberet, et effundat se super omnem carnem Spiritus Domini, et replete orbem terrarum. Noli communem omnibus beneficentiam intra cordis tui angustias incarcere. Divites est enim in omnes⁴: et tu minuere tentas affluentiam gratiæ, et immensitatem redigere ad minutias? Aemuli cordis avaras designatur Christus angustias. Nescit aemulatione tua ejus bonitas detineri. Proflua est: non tibi soli, sed vicinis etiam se vasis ejus oleum infundit. Fac ut illa mutuo tua sint. Erunt autem, si communi fueris bono lētatus: alioquin et animæ tuæ oleum evacuas, et illis nihilominus tamen infunditur mediator Christus; et ideo quæ sua sunt media vult esse. *In hoc*, inquit, *cognoscent omnes, quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis ad invicem*⁵.

5. Vides quomodo charitas speciale quoddam est insigne discipulatus Christi, et doctrinæ ejus singulare indicium? Ideo hic in ultimo loco quasi ornatus quidam aliarum inducitur gratiarum. *Media*, inquit, *charitate constravit*. O quam molle est stratum charitatis. Proximi charitas livore, charitas Christi timore caret.

³⁹ Nihil habet pœnale charitas. Timor pœnam A habet: ideo non est in charitate timor, sed perfecta charitas foras mittit timorem⁶. Quid enim timebit charitas? Veteres offensas? Sed charitas operit multitudinem peccatorum⁷. Infirmitas propriæ conscientiæ timebit ne decidat? Sed fortis est ut mors dilectio. Utrumque metum charitas foras mittit. Sed nec perfecta charitas temporales pro Christo timebit molestias. Sed ne quidem æternæ si fuerint, defatigari et evanescere poterit consummata dilectio. Non potest semel hausta cognitione tantæ non delectari duleedinis. Non ideo amat charitas ne B pereat: sed mavult foris pœnaliter in æternum perire, quam usu amoris æterni privari. Si enim dederit homo omnem substantiam pro charitate, quasi nihil despiciet eam⁸. Vere hoc molle stratum, in quo etiam inter injurias tam suaviter quam sancte quiescit. Da mihi, Jesu bone, ut super stratum hoc memor sim tui, et mediter in te in matutinis. Dulcis plane memoria, quam amor inducit: grata meditatio, quam suggestit charitas. Nihil enim est quod non iam dulciter et grate de Christo cogitetur. Amor proximi compassionem habet, et quendam minus suavem gustum, dum gementibus novit C condolere. Christo in quo condoleas? etsi crucifixus est ex infirmitate, sed vivit ex virtute Dei. Non condolendi, sed congaudandi in se vobis undique materiam præstat. Totus desiderabilis, et concupiscentia totus, et quasi charitate constratus. Quid enim videbis in Christo, quod non ejus nobis et charitatem exhibeat, et nostram exigat? Totus nobis est charitatis illecebria, irritamentum amoris. Nullum in se meticulo relinquit locum affectui. Totus amari vult, qui totus meretur amari. Noli, virgo, ad tormenta respicere, cui tanta proposita sunt oblectamenta in sposo. Otiosus debet esse timor, D ubi tot insignia reluent amoris. Designatur charitas timoris commercium, cogi nesciens, quæ nequit compesci.

6. Ideo charitas perfecta foras mittit timorem, velut inutilem et supervacuum; sed non timorem illum, qui castus permanet in sæculum sæculi⁹. Est enim timor, quem foras mittit charitas: et est timor, quem mittit veritas: et est timor, quem intromittit et charitas et veritas. Primus cautus; secundus castus, sed non

¹ Philipp. ii, 6. — ² I Cor. xii, 5, 6. — ³ I Tim. ii, 5. — ⁴ Rom. x, 19. — ⁵ Joan. xiii, 35. — ⁶ I Joan. iv, 18. — ⁷ I Petr. iv, 8. — ⁸ Cantic. viii, 6, 7. — ⁹ Psal. xviii, 10.

permanens in s̄eculum s̄aeuli; tertius et castus ^{eo} et permanens. Primus veretur p̄enam, secundus offensam, tertius totus libera quedam et secura reverentia est. Et primus quidem timet offensam, sed propter p̄enam: secundus offensam, sed propter ipsam. Et quidem injuria quedam justitiae est, si metu p̄enarum in gratiam veniat. Satis ipsa per se meriti obtinet, ut hominum in se studia provocet, et conciliat affectus. Hunc ergo timorem charitas perfecta excludit. Quomodo enim perfecta charitas, quæ timoris stimulo indiget ad cultum justitiae? Perfecta dilectio mentem in solidum possidet, omnia soli sibi justitiae numera deputari volens. Frigidus timor est, et pigre. incedit, satis habens tantum impune evadere. Amor fastidium nescit, servidus est, et in anteriora extensus: metus contractior, necessitate tantum justitiae subit officia. Amor perfectus soli quod agit, debet justitiae, nihil in ea juris relinquens timori. Quidni? An non satis in se obtinet meriti ad omne bonum opus justitiae? Christus enim nobis factus est justitia. Quid ergo? Christus non satis in se habet dotis ad placendum? Alieno ergo et ipse ut placeat, indiget adjumento? Si non ejus obtentu solius obtemperatur ipsi, quomodo erit ejus perfecta dilectio? Diligam te, bone Iesu; diligam te, virtus mea, quem non possum gratis diligere, nec possum tamen satis diligere. Dirigantur in te ex integro studia mea, nec alieno ducantur et distrahabantur affectus. At quam exigua sunt, etiam cum integra sunt, in te studia nostra! quomodo ergo diminuam, quod cum integrum est, tam exile est? Totus in te, Deus bone, ex desiderio ferar. Trahe me tu in te ipsum, ut nullo indigeam timoris impulsu, sed perfecta charitas usum ejus excludat.

7. Quid igitur? non sunt metuenda aeterna supplicia? Metuenda plane sunt, et cavenda. Nemo enim unquam carnem suam odio habuit: sed vehementior Christi dilectio motu timoris non eget in affectum justitiae. Amor iste nihil tam veretur quantum offensam: sed propter offensam, non propter p̄enam. At istud quidem, quādiu in incerto humanae res fluctuant, et non est tuta laus hominis in vita ipsius. At cum ad veritatem post vitam fuerit introductus, hujusmodi de reliquo metus cessabit, timori tertio faciens locum, qui prioribus quidem succedat, sed nulli cedat: permanet

enim in s̄eculum s̄aeuli. Primus ergo timor metuit ne temeritatis offensam luat: secundus, ne infirmitate offendat: tertius, quod metuat non habet. Quid enim metuat completa felicitas, et consummata charitas? Timor hic de plantario oritur charitatis. Non audeo dicere quod charitas est, nec tamen audeo negare. Quid enim nisi amor esse conatur, qui jam nescit affectum timoris? quomodo non amor, qui jam pene timor esse desiit? quanam enim ratione timor nil metuens? Timorem illum tam tutum nomine impartire amoris, nisi quod Deus ipse ibi quidem amat nos, non tamen timori in tanta majestate permittitur locus. Sed in nobis quomodo a charitate timor ille separabitur? Et quid aliud est ibi timere, nisi non tumere adversus Dominum majestatis? Quid est timor ille nisi votiva subjectio, obedientia non coacta, ultro impensa reverentia? Quomodo timor qui offendere non timet? non enim valet. Sed iterum quomodo non timor, qui offendere non audet? Et timor ergo non videtur, quia nihil vel peccati vel periculi metuit: et timor est, quia nihil audacter vel temere præsumit. Quid est timor ille, nisi reverentia humili ex debiti quasi necessitate impensa, sed necessitatis nihil passa? Est enim obsequendi necessitas jure conditionis, sed necessitatem ignorat libertas dilectionis. Quid est timor ille, nisi temeritatis et negligentiae magis privatio, quam necessitatis coactio? Vides quantum timor iste approximat ad charitatem? pene illa est, sed plene non est. Causa distat, par est affectu. Quæris qua causa? Inferioris conditionis respectu obsequendi ad omnem nutum tantæ majestati. Incubit tibi justa necessitas, sed ad causam istam charitas non respectat: divinae majestatis admiratione rapitur, non contuitu insimilæ conditionis. Ergo rationem quam timor respicit, charitas nescit cansis præventa potioribus.

8. Causis ergo distant timor et amor, obsequio et affectu libero cognati. Primus ergo timor metuit puniri: secundus, privari: tertius, neutrum. Primum illum perfecta charitas exterminat: secundum ad tempus tolerat: tertium sibi indivise collaterat. Hunc vos, filiae Jerusalem, timorem captate. Primum cavete illum, quem charitas foras mittit: *Media*, inquit, *charitate constravit*. Ubi media dicit, totum dat intelligi. Et vestri cordis medium charitas

¹ Ephes. v, 29.

consternat, charitas vestiat. Vestis hæc est et ^{et}¹ feriorem Sion. Nec enim dignum aut consentaneum ornamentum nuptiale. Quæ si a nuptiali exigitur conviva, quanto magis a nupta? Sola præoccupare et possidere vult omnes mentis vestrae recessus. Nolite illos degeneri et alieno communicare affectui. Molle quidem et delicatum est stratum charitatis, molesto ne ad modicum quidem vult metu contristari. *Propter filias, inquit, Jerusalem.* Jure quidem: pax enim multa diligentibus legem tuam ². Si quis de indulta gloriatur gratia, quanto magis et vos? nam etsi constat spiritualium donorum magnas esse divitias, sed charitas supergressa est universas. Non modo supergressa, sed etiam complexa. Et dulcis et dives est charitas. Denique sicut habet Psalmus, *Inter medios virtutum cleros* ³, et in spiritualium communione gratiarum super stratum dormitur charitatis. Charitas quasi media omnibus communicat, et quasi melior omnes cumulat virtutes. Æmulamini ergo, filiæ Jerusalem, charismata meliora. Magis autem ut charitatem habeatis, et abundanter habeatis, totæ in affectum amoris transite. Totus enim amabilis est dilectus noster Jesus Christus, qui vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XX.

Egredimini, et videate regem Salomonem in diademat quo coronavit eum mater sua. Cantic. cap. III, x. 11.

1. Audistis quo invitatae sunt filiae Sion: sed unde jubentur egredi, nondum audistis. Id enim est quod non exprimit littera. Unde ergo? numquid de Sion? Sed videbitur Deus deorum in Sion ⁴. Non ergo de Sion eas vocat, quas ad videndum Deum vocat. At forte non ad visionem Dei, sed ad videndum Salomonem in diademat, quo coronavit eum mater sua? Ideoque nil obstat, si filias Sion egredi jubeat de Sion. Sed numquid non homo ille natus est in Sion? Ergo si de Sion evocantur, non tamen vocantur nisi ad Sion: de Sion superiori ad in-

A neum videtur, ut filiæ Sion egrediantur de ea, præsertim ad videndum ipsum, cuius habitatio in Sion, et qui natus est in ea ⁴. Memini disertum et eruditum quemdam virum, cum super hoc disputaret loco, dixisse: « Male locatae vi » dentur quæ jubentur egredi. » Satis commode pro tempore dixit, ad audientium quod proposuerat utilitatem deflectens. Mili tamén nimis bene locatae videntur, ad quas praesentis verbi bortatus intenditur. Ubi quæris? In reclinatio-rio aureo, de quo præcessit sermo hesternus. Delectabilis ille locus est, et uberior ad læti-
B tiā, quam humana queat affectio capere. Delectationis nimietas se ipsam exhaustit, et ebilit animū voluptas exundans. Vicibus alternatur hoc gaudium, nec potest esse continuum, quod est nimium. Bonae tamen vices, ubi non disceditur a sposo. Non datur in carne com moranti hæreditate possidere reclinatorium au reum. Ideo jubentur egredi filiae Sion, sed quomo- modo si dicat, Ne longius abeatis.

2. *Egredimini, inquit, et videate regem Salomonem in diademat quo coronavit eum mater sua.* Non vult eas a Christo discedere, sive mente excedant, sive sobriæ fiant. Bona sobrie-
C tas simplicitas fidei, quam intuentum possit aspectus ferre, et qua possit foveri. Felix qui hoc gradu cum descendit, excipitur; et cum ascendit, incipit. Ascendentibus enim hic spe culationis æmulatio: sed scientia necessaria est. Reclinatorium ad illud aureum succenderis et succingeris, locum vere speculatorium. Stu dium probo, sed exspecta ut componam tibi gressum, et gradum ponam. Specula est, et specula vere sublimis, specula omnis terrena exhalationis supergressa nebulas. Inassuetus quid illuc saltum paras? Manibus (sicut seri ptum est) nitere, ut assuescas morari in aede regis ⁵ Salomonis. Interim repe, donec rapiaris. Non enim saltus, sed ascensiones, inquit Psalmus, *disposuit in corde suo.* Erit autem quando ascensio in saltum, magis vero in assumptionem convertetur. Quæ sunt autem istæ ascensiones, nisi quedam mentis purgationes? Ideo *in valle lacrymarum* ⁶, quoniam delicta quæ plorantur purgantur. Felix qui satis lavit lectulum cordis, qui sufficienter ploravit: ejus completa est

¹ Psal. cxviii., 165. — ² Psal. lxvii., 14. — ³ Psal. lxxxiii., 8. — ⁴ Psal. lxxxvi., 5., 7. — ⁵ Prov. xxx., 28. — ⁶ Psal. lxxxiii., 6., 7.

tristitia, cojus ad cor consolationes inspiratio⁶² loquitur divina, et de convalle plorationis evo- cat, cojus a furore Judicis non turbatur oculus, ut videre valeat regem Salomonem tranquillo aspectu in die letitiae cordis ejus.

3. *Egredimini, filiae Sion, et videte regem Salomonem.* Illi enim habentur digni hac lata visione, qui se quadam prenitentiae lege conluserint, et disciplinæ coartaverint custodia, quorum remuit anima consolari. Vis nosse quam bona sit conclusio? *Hortus conclusus, fons signatus*¹. *Surge, propria, amica mea, et veni*². Vides jam quomodo illam invitat, et anicam vocat, quæ se ipsam concludere novit? Quod si conclusæ estis, nolite egredi, donec Christus vos invitet. Egressa est Dina, non educta, et egressa est non ut regem Salomonem, sed ut mulieres videret regionis illius³. Quid invenierit, vos nostis. Vos egredi nolite, nisi quando vos aut sponsus, aut sponsi invitant sodales. Egressus est Lazarus cum illum Dominus evocaret ad vitam⁴. Egressus est Noe de ea quæ ipsum inter hujus mundi fluctus illæsum arca conclusit; sed egressus est cum ei reclusit ostia Dominus⁵. Egressus est Abraham de terra sua, ut reprobationis terram videret; sed vocatus egreditur⁶. Et vos egredimini, filiae Sion, invitatæ ad felicioris gratiam visionis. Conclusus est, et conclusus misere, qui beatam ad hanc visionem egredi nec nititur, nec meretur. Servilis conclusio, egressio libera. Denique *cum fueris*, inquit, *conversus ad Dominum, aufereatur velamen*, velamen ignorantiae et ignobilitatis: *Dominus enim spiritus est. Ubi spiritus Domini, ibi libertas.* Ubi major abundantia spiritus, ibi libertas uberior. Qui concluditur et involvitur, tennem habet respirandi libertatem.

4. Egredimini ergo, filiae Sion, ut cum Paulo dicere possitis: *Nos autem revelata facie gloriam Dei speculantes, in eamdem imaginem transformamur*⁷. Visio Dei, quodam est cum affectu semper accipienda. Et vere efficax est et violenta visio tua, bone Jesu, quæ intuentium in se rapit affectus. Nonne dulcem quamdam desiderii sui passus est violentiam Moyses, ut transiret et videret visionem illam magnam⁸? Vis accipere quam sit efficax? *Cum exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me ipsum*⁹. Quid vero cum humiliatus fueris ad terram?

¹ Cantic. iv, 12. — ² Id. ii, 10. — ³ Gen. xxxiv, 1. — ⁴ Joan. xi, 43, 44. — ⁵ Gen. viii, 16. — ⁶ Id. xii, 1. — ⁷ II Cor. iii, 16-18. — ⁸ Exod. iii, 3. — ⁹ Joan. xii, 32. — ¹⁰ Isai. xii, 5. — ¹¹ Matth. xi, 25.

A nonne omnium ad te trahis animos? Ego, bone Jesu, resurrectionis tuæ non exspecto gloriam, nec admirationem meam ascendentis in cœlum reservo potentiae; sed statim in initio annuntiationis, vel nativitatis tuæ voces angelicæ aures meas percellunt, et rumor novus stupefacit me, et ad se rapit insueta lux exorta in tenebris. Nuda visio, et quæ se in affectus condignos non transfert, ignorantie et caecitati connumbratur. Vultis visionem fructuosam accipere? *Viderunt insulæ, et timuerunt, et extrema terræ obstupuerunt, et accesserunt*, ait Isaias¹⁰. Videtis quos virtutum fructus Dei visio pariat: timorem, stuporem, amorem. *Viderunt, inquit, et timuerunt, obstupuerunt, et accesserunt.* Videunt te ad intelligentiam, timuerunt ad reverentiam, obstupuerunt ad novitatem, accesserunt per conformitatem. Visio comprehendit, timor comprimit, suspendit stupor, rapit et unit accessio. Illi enim accedunt qui æmulatione accenduntur. Videntis animum timor humiliat, stupor quasi infatuat, amor conglutinat. Cassa visio est, nec contemplationis digna vocabulo, quæ talibus non est vestita affectibus. An illum videre definies, qui de mysterii cognitione nec timet, nec stupet, nec ardet? Timore C sobrios fit animus; stupore, absorptus; accessu, consertus et consociatus. Hujusmodi virtutibus contemplationis gratia constat, sed stupore magis et amore. Nam stupore et admiratione mens excedit, amore accedit. Nec estimanda est virtus contemplationis tam ex materia, quam ex modo. Utraque attendenda sunt, et genera rerum contemplandarum, et gradus affectuum. Sed satius inferiori in genere amplius affici, quam in superiore minus. Visio hæc abscondita est a sapientibus et prudentibus, et revelata est parvulis¹¹. Ideo dicit: *Extrema terre obstupuerunt, et accesserunt.*

D 5. Quod humiles capere sufficiunt, id magis solet afficere, et quandom sui admirationem et amorem importare. *Cum exaltatus, inquit, fuero a terra, omnia traham ad me ipsum.* Omnia quæ in te sunt, bone Jesu, quandom si habent alliciendi efficaciam, et cogitantes sollicitant in affectum: sed ad omnia non possumus omnes attingere. Sublimia solis sublimibus sunt; humilia, omnibus. Quæ major humilitas, quam exaltari in cruce? Etiam de hac ait: *Cum*

*exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me*⁶⁴. *Efficax ad trahendum humilitas ista. Quidni? Quis non ad simplicem cogitatum hujus rei stupore et ecstasi repleatur? Cujus non affectum fides haec exhauriat et infatuat, et reddat insufficientem?* Facilis ad contemplandum locus, sed secundus ad gratiam. Simplicitas fidei hujus minus habet intelligentiae, satis magnum et admirationis et amoris incitamentum habens. Accessibilis locus, sed excessus dulcissimos patiens. Nolite hunc contemplationis locum dignari. Non est difficilis ad recogitandum, et est dives ad gloriam. *Mihi, inquit Paulus, absit gloriari nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi*¹. Et quid vultis audire? Crux ipsa corona est glorie, diadema regni. Denique in cruce triumphavit, exspolians principatus et potestates, et mundi principem ejecit foras. Gloriosa visio triumphi ipsius.

6. *Egredimini, filiae Sion, et videte regem Salomonem in diademate quo coronavit eum mater sua.* Videte carnem, quam humano sumpsit ex genere triumphantem in ligno. Et felix caro, quam sibi Christus non quasi carcерem, sed quasi coronam assumpsit: quae fuit ornamento, non oneri. Nos omnes in carne quasi in domibus carcerum absconditi sumus, compediti et servientes legi peccati. *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus?* *Gratia*, inquit, *Dei per Jesum Christum*². Deus enim mittens Filium suum in similitudinem carnis peccati, de peccato damnavit peccatum in carne³. Veritas carnis in Christo, peccati pondus non sentiens, nobis omnibus de peccato victricem palmam advexit. Bene quasi diadema accipitur corpus immaculatum, corpus triumphi, corpus honoris et glorie; corpus cuius cruore peccati deletur chirographum, justitiae et salutis signatur conscriptio, nuptialia sunt instrumenta consecuta. Denique hic dies desponsationis, quando veteres repudiatis ritus, nova Ecclesiae Sacraenta instituit: quando in perpetui matrimonii signum et copulae nuptialis, de latere ejus sanguinis et aquae mixtura profluit. Hodie Synagogae dedit libellum repudii, et a priore odiosa ad posteriorem dilectam transivit. A veteri transivit ad novam, quam sibi ipse exhibuit gloriosam non habentem maculam aut rugam, aut aliquid hujusmodi⁴. No-

vitatis signum est quod ruga caret. Explicitus litterae rugas, et quod inerat novitatis eliciunt. Quid vultis vos, Sion et Synagogae filiae, rugas contrahere, quas Christus explicit?
Novis supervenientibus, quid veteribus adhuc gloriamini? Egredimini, filiae Sion, de cavernis litterae, de angusta et ignobili intelligentia. Egredimini, et videte regem Salomonem in diademate quo coronavit eum mater sua. Corona nobis est Incarnatio, quam vos putatis contumeliam. Et videte jam quomodo benedixit corone anni benignitatis sue, quomodo campi ejus repleti sunt ubertate⁵. Videte coronam, B videte et copiam: coronam victoriae, virtutum copiam. Unde haec, nisi quia grauum frumenti cadens in terram mortuum fuit? Denique haec est victoria, quae vincit mundum, fides nostra⁶. Et ipsa credentium multitudo corona est et ornamentum Christo. *Eris, inquit, corona glorie in manu Domini, et diadema regni in manu Dei tui.* Numquid hoc dictum vobis usurpat? an non per vos nomen Dei blasphematur? Egredimini, filiae Sion, et videte quam gloriosus sit Deus in sanctis suis, si forte visio haec ad emulationem vos adducat, et de solitudine vestra ad Ecclesie frequentiam transire C faciat. Etsi deserta fuisti, sed non vocaberis, inquit, ultra derelicta: et terra tua non vocabitur amplius desolata⁷.

7. Sed jam desistamus ad eos qui foris sunt sermonem proferre. Ipsi potius videre delectemur, quomodo jam pinguecunt speciosa deserti, quomodo credentium corona Christus in Ecclesia cingitur. *Quae est spes nostra, et corona glorie?* *Nonne vos ante Dominum*⁸? Si Paulus hoc dicit, quomodo non magis Christus? *Vivo ergo, dicit Dominus, quia his omnibus velut ornamento vestieris*⁹. Advertisti quomodo credentium agmina ornamentum esse Christi D in Ecclesia definiat. Quare non et corona sunt? Sed corona habet quandam insignem et illustrem prae ceteris ornamenti dignitatem: quia cetera cum sint corporis, ista est capitis. Et temporis ratio ad ejus commendationem aliquid affert. Solemnibus tantum usus ejus est accommodatus feriis. Jam erectam video alacritatem vestram: jam ad vos hujus verbi interpretationem deflectitis. Jam vestrum in corone praerogativa intelligitis privilegium, qui

¹ Galat. vi, 14. — ² Rom. vii, 24, 25. — ³ Id. viii, 3. — ⁴ Ephes. vi, 27. — ⁵ Psal. lxxv, 12. — ⁶ 1 Joan. v, 4. — ⁷ Isai. lxix, 3, 4. — ⁸ 1 Thess. ii, 19. — ⁹ Isai. xlvi, 18.

purioris estis vite et professione astricti, et exercitio instructi, et indefessi studio, et otio festivi. Jure diadematis censentur nomine, quos jam non tam pugna sollicitat, quam triumphus laetificat: quibus non est colluctatio adversus carnem et sanguinem, qui serpentis jam caput non observant, sed Christi exornant. Vos estis corona Christi et gaudium: et ideo sicut coepistis, sic state, charissimi, sic state in Domino, imo sie capite Dominum. Sublimis locus est, nihil illuc vilioris afferte materiae. Videte vocationem vestram, videte quem estis in usum assumpti. Nihil feni, nihil ligni, nihil stipularum in Domini velitis diadema texere. Nihil denique quod ignem mereatur vel vereatur. Spinae complexae igne comburantur. Noli aemulari in malignantibus, neque zelaveris eos quoniam spineam capiti Regis nostri imposuere coronam. Tale diadema non honorem, sed horrorem adducit. Horret Christus magis asperitatem morum, linguae stimulus, quam aculeos spinarum: in his praesertim qui in silenti vocati sunt simplicitatem, in charitatis negotium, in otii quietem, in humilitatis scholam, in subjectionis votum, et vinculum unitatis. Sed non est homum vinculum, quando sibi mutuo confederantur, et in aliorum obtrectationem dexteras conserunt, C Judeorum more dicentes: *Tollamus justum, quia inutilis est nobis, et contrarius operibus nostris*¹. Vos autem aemulamini pacis bonum in bono semper.

8. Denique species coronæ quoddam unitatis præfert indicium. Non sola coronæ est aestimanda materies, sed et forma ejus pulchrae intelligentiae rationes administrat. Ea enim est coronæ species, quæ et in orbem coheret, et in altum se erigit. Vis habere cohaerentiam quoddam communem et id ipsum? *Credentium*, inquit, erat cor unum, et anima una². Quis hujus unitatis finis? Propter spem utique, quæ reposita est in coelestibus. Jam ergo habes cohaerentiam in unitate: erectionem in spe. Et Apostolus: *Galeam*, inquit, *salutis assumite*³. Et bene de galea introducta est mentio, eo quod habeat quoddam cum corona viciniam. Nam utraque capitum est; sed altera munimentum, altera ornamentum. Ideo nihil impedit spem ad utramque referri: *Spe enim salvi facti sumus*⁴. Ista

mune de forma perstricta sufficiant. De materia A quid queritis? Ipsi enim scitis quod fragilem et obscuram materiam dedignatur locus sublimis. Aurum vult et lapides pretiosos. *Posuisti enim in capite ejus coronam de lapide pretioso*⁵. Aureas in Apocalypsi coronas legis⁶. Pretiosa materies, sive solum sit aurum, sive quedam auri gemmarumque mixtura. Sed nescio quid majoris gratiae significare videtur, quod auri mentione sublata, *de lapide*, inquit, *pretioso posuisti in capite ejus coronam*. Et adhuc excellentiorem vobis demonstro materiam. *Apparuit signum magnum in caelo, mulier amicta sole, et in capite ejus corona stellarum duodecim*⁷. Apostolorum tibi et numero et specie chorus monstratur. Qui enim ad sapientiam erudiant multos, quasi stelle splendent ad perpetuas æternitates⁸. Haec corona fratrum stetit in circuitu Jesu, sicut scriptum est⁹. Et in Apocalypsi diademata multa in capite sponsi¹⁰, secundum diversitatem gratiarum et graduum: sed illud præcipuum quo coronatus est in die desponsationis suæ; in die quo sibi in discipulis desponsavit Ecclesiam. Desponsavit eam in fide, desponsavit eam dando in cordibus eorum arham et pignus, et primitias Spiritus. Et desponsatio dicitur C participatio Spiritus, quando adhærens Deo jam non duo, sed unus spiritus est¹¹. Denique et ipse est homo qui reliquit patrem et matrem, et adhæsit uxori suæ, et facti sunt duo in carne una¹². O beatum commercium! facta es cum sponsa in carne una, et ipsa cum sponso in uno spiritu.

9. Quomodo oportuerat de tali te gandere conjugio, fidelis anima? quomodo laetari, et diem festum agere? Induere, induere vestimentis gloriae tuæ, civitas sancta¹³, sponsa agni: gaude et laetare, Sion, adjuncta Christo. Quomodo tu non gaudebis, cum gaudeat ipse? *Gaudebat sponsus*, inquit, *super sponsam, et gaudebit super te Deus tuus*¹⁴. Sed quanto gaudio? In die, inquit, desponsationis ejus, et in die laetitiae cordis ejus. Non levem dedit intelligi laetitiae motum, quem esse cordis expressit. Laetitiam dico? deliciae sunt. Deliciae, inquit, meæ esse cum filiis hominum¹⁵. Quam care tibi, Jesu bone, constant illæ laetitiae! Non gratis eas possides, quas carnis passione comparasti. Ideo cor-

¹ Sap. ii, 12. — ² Act. iv, 32. — ³ Ephes. vi, 17. — ⁴ Rom. viii, 24. — ⁵ Psal. xx, 4. — ⁶ Apoc. iv, 4. — ⁷ Id. xii, 1. — ⁸ Dan. xii, 3. — ⁹ Luc. xxiv, 36. — ¹⁰ Apoc. xix, 12. — ¹¹ Cor. vi, 17. — ¹² Ephes. v, 31, 32. — ¹³ Isai. lii, 1. — ¹⁴ Id. xii, 5. — ¹⁵ Prov. viii, 31.

dis tantum hanc dicit lætitiam. Injuria est sponsus⁶⁶ sui dilecti. Magna in hac die lætitiae ratio, et si, si ipse lætatur, et tu non ex corde applaudis, non congratularis, non congaudes. Vel fastidii, vel despectionis instar est, cum gaudente non gaudere, et hoc in despunctionis die. Affectum tuum cuius alliciat species, si non ejus qui speciosus est forma præ filiis hominum? Gaudens gaudie in Domino, et exsultet anima tua in sponso tuo, in Deo tuo: qui si Deus non esset, et homo purus esset, quantas tamen haberet in se amoris illecebras homo talis, tot gratiarum abundans muneribus? Nam si a radice conceptionis ejus recensere cœperis, totus tibi stellatus videbitur juxta conditionem humanam, tam singularitate, quam excellentia virtutum: homo innocens, impollutus, segregatus a peccatoribus; ut interim sileam quod excelsior cœlis factus est¹, infirmitatibus nostris potens compati, tentatus per omnia pro similitudine absque peccato². Diffusa est gratia in labiis, misericordia in visceribus, virtus in manibus; conversatione singularis, sermone communis; prudentia in responsis, vita in verbis. Quid³, quod conceptus est ex fide, natus ex Virgine, non consumptus in morte, et assumptus in gloria?

10. Reticeo nunc credentium numerum, et merita populorum, quos missò Spiritu sibi in C fide et charitate sociavit. O vere magnum pietatis sacramentum Christus, irritamentum amoris, qui manifestatus et infestatus est in carne, justificatus est in spiritu, apparuit Angelis, prædictus est gentibus, creditus est mundo, assumptus est in gloria³! Quis det mihi istas discurrere et recurrere frequenter per lineas, et per singulos virtutum et operum gradus dicere: *Domine, quis similis tui?*⁴ Quis milii det ut scribantur sermones isti in corde meo, ut exarentur stilo, et quasi in silice scribantur, ut non deleantur? Bonis stilus digitus tuus, Domine, digitus quo scribebas in terra verba arcana, verba quorum virtutem calumniantes ferre non poterant⁵. Inclina te ipsum, Deus meus, et incide in corde meo legis tuæ tabulas. Lapideum est cor meum, sec durus lapis naturæ obliviscitur ad digitum tui impressionem; facile cedens, ubi tu incidis. Sed jam multa diximus pro eo quod oportebat sponsam lætari et gaudere in die despunctionis suæ, et in die lætitiae cordis

A quæ cordis et affectus humani fines excedat. Nec est hoc peregrina inducenda lætitia, sed diei isti sufficit lætitia sua. Dulcis es, Domine, et directus est ad nos spiritus tuus, spiritus suavis. Humanas tibi animas per fidem et amorem quodam sponsi associas affectu, et de conversione lætaris. Durum cor quod sibi lætitiae humanæ materiam subducit, occasiones attenuat, imminuit rationes. O me impudentem et ingratum, si non ego talem diligam, tam absolutum a corruptione, et tanta circa me adstrictum compassionem, necessitati non obnoxium, et pie- B tate obnoxium! Diligam te, dulcis Domine, etsi non pro me, pro te tamen; ut tuo satisfaciam desiderio, deliciarum tibi causas subministrem, argumenta lætitiae, in die despunctionis, et in die lætitiae cordis tui.

SERMO XXI.

Egredimini, et videte regem Salomonem, etc.
Cantic. cap. iii, §. 11.

1. Et vos audeo confidenter ad visionis hujus invitare lætitiam, filiæ cœlestis Sion, Jerusalem quæ in cœlis est. Vos veræ et plenæ filiæ Sion, quæ semper intuemini faciem Patris. Vos, inquam, multorum millionum Angelorum frequentia, vos invito et voco. *Egredimini et videte:* egredimini de recondito illo sinu intimæ visionis, de secreto lucis inaccessibilis. Novum vobis terra nostra præstat spectaculum: novum enim fecit Dominus super terram. Ab æternis ad terrena vos provoco. Mira haec invitatio: sed ne scio quo pacto æterna illa, quæ in se ipsis semper et nova et miranda sunt, in eo quod factum est in terra novum, nova magis et mirabilia refulgent. O beata haec in terris novitas temporalis, que antiquam illam et æternam novitatem angelicis in aspectibus amplius innovavit! *Novum faciet Dominus super terram: femina circumdabit virum!*⁶ Que virum? Ecce, inquit,

¹ Hebr. vii, 26. — ² Id. iv, 15. — ³ 1 Tim. iii, 16. — ⁴ Psal. xxxiv, 10. — ⁵ Joan. viii, 6-9.
⁶ Jerem. xxxi, 22.

* Tiraq. et Horst. hic addunt ergo. †

vir, Oriens nomen illi¹. Oriens splendor lucis² baptimate³ : angelus apparuit oranti⁴, testis aeternae feminæ, sed virgineo circumdatur ute-
ro, et carne vestitur. Hoc est illud novum, quod ipsa sui novitate nimia credulitatem obstrueret, si non esset inauditis prins signis fides elicita. Denique inter tot et prophetiarum et prodigiorum manifesta testimonia, ad novitatem istam adeo quorundam sensus obstupuit, ut dum novitati fidem abrogant, signis evidentissimis non accommodent credulitatem. Sed quid vos ad egrediendum invito, qui ipsis etiam ubique prevenitis et instruitis Apostolos? Ubique seduli estis ad admiratores et annuntiatores novitatis istius. Angelus concipiendum muniat Mariæ⁵ : natum pastoribus angelus nuntiat; imo et ipsis Angelis, non tantum pastoribus angelus nuntiassse videtur. Unus praedicit, alii applaudunt. *Facta est, inquit, cum angelo multitudine cœlestis exercitus landantum, et dicentium, Gloria in altissimis Deo⁶.* Unus annuntiat, quod alii æque noverant: et tamen quasi novum et recens audiunt, quod illis ignotum esse non poterat. O beata hæc novitas, quæ angelico gaudium præstat auditui; et, ut sic dicam, delectat illos ab alio audire, et quasi discere quod eos ab initio ipsa Veritas edocuit! O humilis et indefessa devotio, et ad Deum, et ad invicem!

2. Est hic aliquid, quod nos utinam obser-
vemus, imo et servemus. Quid illud? Ut angelico exemplo humilem et attentum præbeamus auditum alieno sermoni, etiam in illis quæ non ignoramus. Non tamen alienus est, qui de Deo est, nisi nos a Deo alienos reputaverimus. Et si alienus est, anctoritatem illi tribuit divina materia. Nota fastidire, aut curiositatis est, aut contumaciae signum. Angelici spiritus, quibus a principio innotuit sacramentum Incarnationis, non abstinent ab admiratione in novitatis hujus exhibitione; et antiqua cognitio non modo visione nova, sed novo gaudet et lætatur auditu. In temporum fine egressus est Christus, ideo egreduntur et ipsi. Et egressus ejus a diebus æternitatis⁷. Sed in temporum fine de utero ejus egressus est, quæ circumdedit enim, feminæ. Ideo egredintur cœlestis filiae Sion, admiraturæ in completione quod semper admiratæ sunt in exspectatione. Angelus in annun-
tiatione⁸, angelus in nativitate⁹, angelus in

A est resurgentis¹⁰, astat ascendentis¹¹. Quam vehe-
mentes, putas, amatores sunt tam seduli annun-
tiatores, et indefessi admiratores? Per omnes
hujus sacramenti gradus circumneunt et immo-
lant hostiam admirationis, hostiam vociferatio-
nis; cantant, et psalmum dicunt Domino. Et omnis haec veneratio extrinsecus exhibita est,
absque ea que intrinsecus latet. Et si novum fe-
cit Dominus super terram, cœlos tamen novi-
tatis hujus odor replevit. Femina circumdabit
virum, quomodo circumdat corona caput. Ca-
put enim Ecclesie Christus¹². Gloriosus plane
B in illo splendore gloriæ, et paternæ figura sub-
stantiæ: sed super addito nostræ quodam velut
fuso naturæ, et colore inducto, dum subluect,
plus placet: nec illis tantum qui secus ferre
non poterant, sed in his etiam quibus pure se
splendor ille refundit.

3. Hæc autem dico, quod dignatio hæc ipsa,
qua voluit incarnari, quemdam videtur attu-
lisce decorem dignitati majestatis. Quomodo
enim non plus placebit humiliata sublimitas,
exinanita immensitas, et divinitas incarnata?
Ista varietate quid pulchrioris? Varietatem dico?
contrarietas videtur, eo ad contemplandum pul-
chrior, quod haec sese contraria non impugnant,
sed congruent sibi. Mirabilis in se divina sim-
plicitas; sed, ut sic dicam, multo hæc compo-
sitio mirabilior, quia novior. Non possum mix-
turæ hujus artem satis mirari, et puto nec
Angeli. Et quidem illis mirandi ratio major,
quibus divinæ naturæ mera simplicitas sincerius
innotescit. Illa incomparabiliter mera est, et
ideo mixturam hanc mirabiliorem reddit. Quæ-
nam hæc mixtura, cum sua cuique naturæ
constet integritas? Nam nec alterutra in alteram
transit, nec ex utrisque quasi tertia et nova
quædam consistit. Novum tamen est quod in
D una persona convenient. Contemplatio utraque
quædam est velut cella vinaria. In illam intro-
ducti sunt angelici spiritus cellam nectaream
majestatis aeternæ, imo a conditionis sue ini-
tio positi. Jam nunc in temporum fine hæc
nostra in terris cella mustum novum eructat.
O promptuaria plena, promptuaria exundan-
tia et eructantia ex hoc in illud! Egredi-
mini, filiae Sion, de cella vini meri ad hoc
mustum, quod misuit sapientia in craterem no-

¹ Zach. vi, 12. — ² Lue. i, 26-38. — ³ Id. ii, 9-14. — ⁴ Mich. v, 2. — ⁵ Lue. i, 26-38. — ⁶ Id. ii, 9-14. —
⁷ Id. iii, 21. — ⁸ Id. xxii, 43. — ⁹ Id. xxiv, 1. — ¹⁰ Act. i, 10. — ¹¹ Ephes. v, 23.

vo. O calix inebrians, quam præclarus es, et ⁶⁸ omnem carnem, satis manifestat. Effusio sancte claritate inebrians! Liquor æternus novo huic infusus calici majore cum charitate hauritur, quamvis cum claritate temperata: idcirco etiam amor esse debet intemperatus. Quis enim se ab amando temperet, quando nostræ se capacitat contemplaverit immensa majestas? O calix non hominum tantum, sed et Angelorum mentes inebrians, et in se a contemplatione meræ divinitatis mixtura hac nova convertens! Egredimini, filiae Sion, de copia illa vini meri ad hunc calicem temperatum. Egredimini, et gustate quam suavis est Dominus. Ibi suavitatis divinæ simplex natura prospicitur; hic suavitatis ejus usus et indicia proponuntur. Ibi in se videtur; hic in effectu suo: hoc ultimo in genere, utrumque mirabile est; et nescio quid magis mirer, in una persona naturarum compositionem, an compositionis causam. Quid jam in unitate divinæ essentiæ tres esse miramur personas? Plures jam ex integro in una persona naturas mirare. Quid non hic ad contemplandum suave, quidque non afficiat?

4. Denique ad admirationis cumulum causa accedit. Causa nec consequentia rationis, nec salvationis efficacia caret, nec gratia compassionis. Vis audire consequentiam? *Sicut in Adam omnes moriuntur, ita et in Christo omnes viviscabuntur*¹: et idem, *Sicut per unius inobedientiam peccatores constituti sunt multi, ita et per unius obedientiam justi constituuntur multi*. Quid consequentius? Magna consequentia, sed ex parte justitiae efficacia major. Denique, *Etsi abundavit delictum, superabundavit et gratia*². Ubi delictum, ibi seductio et fallacia intercessit; et ideo non omni ex parte voluntarium videtur. In gratia vero nihil non ex proposito, nihil non libitum. Quomodo ergo non efficaciora sunt voluntaria bona, quam velut aliqua ex parte coacta mala? Et vere efficax gratia et artificiosa. Nescio quid magis mirer, artificium coaptationis, an efficaciam salvationis. Utrumque in beneficio gratum est, et voluntas, et eventus. Adde et tertium, modum ipsum et rationem. Nihil voluntate hac affectuosius. Quæ dilectio major, quam ut ponat quis animam suam pro amicis suis? At hoc fecit pro inimicis. Et inimici erant in se ipsis et amici, quia ante mundi constitutionem dilecti. Quid operis hujus eventu uberior? Larga effusio Spiritus super

A guinis Christi spiritualem nobis effusionem impetravit. Quos lavit sanguine suo, quomodo non perfunderet Spiritu sancto suo? Ideo prius mundavit, ut essent super quos altius postea Spiritus inundaret. Ad ordinem quid consequentius? Coactor in hujus materiae consideratione, et quid potissimum ad contemplandum e tribus eligam ignoro: pietatem, an prudentiam, an proventum. Certant hæc inter se in contemplatione nostra; et cum in alteram partem intenditur, in alteram trahitur. Blandiuntur hæc mihi, et affectione diversa permulecent.

B Inardesco, stupeo, gadeo. Gadeo pro utilitate, ad prudentiam stupeo, inardesco propter impensum mihi pietatis amorem.

5. Quid ista dispertior? Confunduntur hæc inter se, et in uno quoque genere permiscentur frequenter. Nam et modus, et commoditas, et affectio; sive malis sic dicere, prudentia, proventus et pietas: hæc inquam tria sive simul, sive sigillatim considerata, animum ad se meum et trahunt citius, et tenent diutius, et quamdam in admirationem et exultationem convertunt. Matris Ecclesiæ fides talium varietate virtutum ejus diadema contexit. Hunc ibi numerum, hoc pondus, hanc mensuram assignant. In ordinis ratione et consequentia numerus deprehenditur, et concordiae modus. In pondere pietatis affectus vehementior. Et vere vehemens pondus gratiae, de cœlis ad terram majestatem immensam deducens. Immensitas hæc omnem incomparabiliter excedens creaturam, ad mensuram se contraxit, mensuram pertingendi usque ad nos. Non enim quasi non descendens ad nos superextendit se ipsam, sed in mensura nobis distillat dona Spiritus. Mensuram interpretor in effectu munera. Ad mensuram enim dat nolis Deus Spiritum. In mensura contra mensuram: in mensura gratiae, contra mensuram injustitiae. Nam sicut abundavit delictum, abundavit et gratia. An non hic mensura contra mensuram? Certe et supra. Superabundavit enim et gratia. Numquid tantum super mensuram delicti? Non utique tantum super mensuram delicti, sed etiam super mensuram gratiae. Et contra et supra mensuram injustitiae abundat gratia, et supra mensuram gratiae, sed non contra abundat gratia. Ubi enim una abundat, necesse est et altera superabun-

¹ Cor. xv, 22. — ² Rom. v, 19, 20.

det, et detur abundantius abundanter habenti. ⁶⁹ Mensura hæc mensura bona et conferta, et co-agitata, et superfluens. Superfluitas videtur, quando non tantum necessaria suppetunt, sed etiam exuberant voluptuaria. In donis Spiritus quædam expedient, quædam docent, quædam delectant, sanant, exornant, exhilarant. Quomodo non superfluent quæ sic exerecent? Sed haec jam sufficiunt de numero, et mensura, et de pondere diadematis, quod Salomon regi mater ejus composuit. Quoddam enim illi quasi certum gloriæ confert: dum coaptat quod a nobis assumpsit, et quod nobis exhibuit. Vide-tis quibus hoc diadema dotibus gratiarum constet. Sed quid de gratiis ad diadema? *Dabit,* inquit in Proverbis, *capiti tuo augmenta gratiarum*¹. Pater dat, et mater coronat. Ipsa coronat, quia ipsa credit, ipsa circumdat, ipsa coronat Mater. Ecclesia se ipsa te, Jesu bone, exornat, se ipsa te vestit: se ipsa te calceat et coronat. In profectione calcementum est, in perfectione corona. Mira mutatio, ubi excusso pulvere, si quis adhæserat, de calcamento corona efficitur.

6. *In die desponsationis et letitiae.* Vide ordinem. Unus dicitur desponsationis et coronationis dies. Si istud scis, beatus es si sequaris. C Convertis ordinem, si vis prius desponsari quam coronari: si prius vis ad jucunditatem et quietem devinciri Christo, quam cum Christo vincere. Anticipatio quidem beata, sed non ordinata, si ante triumphum thalamum tibi optas collocare: si ante laborem præsumis letitiam. Unus est his tribus constitutus dies: diademati, desponsationi, et letitiae cordis. Et quod est cor Salomonis nostri? *Ios.*, inquit, *estis corpus Christi, et membra de membro*². Felix plane quodcumque membrum capitum hujus; sed qui cor est ejus, de præcipuis est. Et vide, si non cor est, qui quodam in ventre secretorum Dei lovetur, in vitali affectionum calore, in medio meditationum. De corde enim cogitationes, non operationes exeunt³. Jure ergo cor est, qui in medio spiritualium locatus est cogitationum, in pinguedine gratiarum, in quodam ventre veritatis, in utero sapientiae, cuius in typo Salomon ponitur. Et quidem una eademque vel Ecclesia, vel anima, et corona est, et cor, et sponsa. Corona in capite, sponsa de latere, cor in ventre: corona in summo, sponsa in pro-

ximo, cor in intimo. Quid hic non optime collocatum? quid non festive? Egredimini hinc, nostræ filiæ Sion, et videte, ut et vos transeatis in affectum cordis hujus, in spouse gratiam, in diadematis speciem. Nolite nomine casso gloriarri. Estote quod esse dicimini, speculationis filiae. Usus ipse attestetur nomini. Festus enim est desponsationis iste dies, et Dei susceptione dignus, et ab hoc ad festivorem, qui nuptiarum est dies, pertingitur: in quo non datur libellus repudii, non intercedit divortium; non abit vir via longissima, ne brevissima quidem, sed est semper in domo sua sponsus Christus Jesus, qui vivit et regnat cum Deo Patre et Spiritu sancto per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XXII.

Quam pulchra es, amica mea, quam pulchra! oculi tui, columbari; absque eo quod intrinsecus latet.
Cantic. cap. iv, §. 1.

1. Non veretur ne suis intumescat laudibus, et humilitatis jacturam faciat, cuius ipse sibi pulchritudinem cum expressione tanta sponsus commendat. Frequenter ex multo placendi desiderio subest metus displicendi; et propensior devotioni conscientiae securitatem imminuit et fatur. Quid ergo mirum si sponsus applaudit illi de pulchritudine, affectumque blanda allocutione demulcit, quem metus invexerat? Quanam enim ratione deformitatem non vereatur suam hominis anima quælibet, quæ nostri Salomonis in matrimonium asciscitur? Audilivit illum in diademate suo, in die desponsationis et letitiae cordis, in illa abyso gloriæ solito festivorem, poteratque jure vereri repulsam, si deformitatis et abjectionis sue respectaret ad causam. Oportuit itaque ut securior redditum resumeret animum, et infusa alacritas mentis faciem vivido quodam colore perfunderet. Nam totius vitæ et operum pulchro vulnus plurimum adjicit mentis hilaritas. Propterea in hunc modum amicam sponsus alloquitur: *Quau pulchra es, amica mua!* Similia fere dicta sunt supra in

¹ Prov. iv, 9. — ² 1 Cor. xii, 27. — ³ Matth. xv, 19.

præcedentibus, ubi sic legitur: *Ecce tu pulchra es, amica mea, ecce tu pulchra*¹. Idem pene videtur: *Ecce tu pulchra es; et, Quam pulchra es!* Utroque pulchritudo prædicatur ipsius, et iterata commendatio confirmationem declarat. Sed quantum ipse advertere possum, aliquanta hie innuitur distinctio. Nam ubi dicit, *Ecce tu pulchra*, agit tantum de pulchritudine: hie vero de nimietate pulchritudinis, *Quam pulchra es, amica mea, quam pulchra!* Ibi simplex attestatio quasi subito deprehensa pulchritudinis; hic autem admiratio nimietatis: ibi attestatur quam pulchra; hic oblectatur quod tam pulchra. Hic enim majore pronuntiatur cum pondere affectuque mirantis, et prolationis modus motum oblectatae mentis declarat: *quam pulchra es, amica mea, quam pulchra!* Et quidem in processu Cantici perfectiona ad sponsam dici oportuit. Hæc a nobis de similium distinctione verborum. Nam quæ super pulchritudine sponsæ interpretanda fuerant, copiose et accurate suis explicata sunt locis. Et quæ vir (utrum eruditior, an eloquentior nescio) suis disputavit in homiliis², nec minimo, ut sic dicam, digito decuit a nobis ad discutiendum attingi.

2. Hoc vero non negligenter attendendum, quod post generalem commendationem pulchritudinis, particulatim amicam depicturus, loco primo ab oculis orditur. Prudenter quidem, quoniam si simplex oculus fuerit, totum corpus lucidum erit³. Et ideo columbarum comparat oculis, ut juxta Evangelii doctrinam, suam amicam simplicem doceat sicut columbam⁴. Denique universum corpus operationis simplex illustrat oculus intentionis, et facit ut eoram Deo luceant opera, quæ per se coram hominibus poterant lucere. Nam quando foris bonum lucet opus, sed operis bonitatem non intendit animus; quasi corpore claro oculus caecatur. Opera quidem ipsa aliquoties in genere suo bona sunt, et aliis commoda; sed operum bonitas in actorem non refunditur, qui simplicem oculum in ipsis non habet. Ideo tenebrosa sunt, quod intentionis sinecera lumine carent. Bonus itaque simplex oculus, non habens ullam partem tenebrarum, conversationis corpus totum serenans. Aut totus enim tenebrosus est oculus, aut totus lucidus, aut habens aliquam partem

tenebrarum admixtam. Totus tenebrosus est, A cum operi malo propter malum intendit: totus lucidus, cum operi bono non nisi propter bonum intendit. Cum vero in opere bono non tantum in ipsum bonum, sed etiam in alium aliquem finem intentio dirigitur; vel cum in opere non bono, quod inesse credebatur bonum, errando diligitur: aliqua ex parte oculus caligat, et non est mera simplicitate purus. Quid, cum opus bonum prætenditur, et non ipsum bonum, sed aliud totum intenditur? oculus iste tenebrosus dicetur, ex toto, an ex parte caligans? Mili quidem magis tenebrosus ex toto videtur. Nam etsi lux deputetur in opere, nulla tamen agnoscitur in intentione. Quomodo autem intentio bona, quæ bonum non optat? aut quomodo simplex, quæ sub boni velamine se ipsam occultat? In oculis vero sponsæ utraque commendatur, et simplicitas, et spiritualitas: ideo columbarum dicuntur. Et bene in amica sua primo lucem commendat, ut sibi demonstret similem, qui et ipse dicitur lux mundi⁵, et in quo tenebrae non sunt ullæ⁶. In sex dierum conditione lux omnium prima creata dicitur⁷, et in describenda pulchritudine sponsæ, lucis in primis inducta decenter est mentio. 3. *Oculi tui columbarum.* Quid te amicam esse præsumis, tu quæ nescis oculos habere columbae? Opera quantumcumque fuerint bona, si impurus est animus, de pulchritudine frustra tibi applaudis. Quomodo amica es, quæ pulchra non es? Sed quomodo non es inimica, quæ malignaris in sancto? Malignatur in sancto, qui malignatur in bono sive in suo, sive in alieno. In tuo malignaris bono, cum bonum ipsum non conspicaris: in alieno, cum de bono male suspicaris. Et prava intentio, et perversa interpretatio; utraque malignatio est: utraque sellæ, utraque falsa, nihil habens cum columbarum natura commune. Oculi columbarum sunt, qui nec falli volunt, nec fallere norunt. Nescis quod sponsus tuus veritas est? Quomodo dicit tibi, *Columba mea, amica mea*⁸, quæ simplicitate non gaudes? Amica est veritati simplicitas: ideo cum simplicibus sermocinatio ejus⁹. Denique simplicitati amicæ applaudit dicens: *Oculi tui columbarum.* Bona enim est oculata simplicitas, ita simulationem excludens, ut non caliget in veritate. Rara hæc hodie in

¹ Cantic. i, 14. — ² Bernardus, Serm. 40 in Cantic. — ³ Matth. vi, 22, 23. — ⁴ Id. x, 16. — ⁵ Joau. viii, 12. — ⁶ Joau. i, 5. — ⁷ Gen. i, 3. — ⁸ Cantic. ii, 13, 14. — ⁹ Prov. iii, 32.

terris avis : et si qua est ejus usquam frequen-²¹ tia, occulta satis, et latens in foraminibus petrae, in caverna maceriae, et desper rivos aquarum. Quomodo autem obscuratus est aut occultatus est oculus columbinus? Quis est qui saeculi cal- liditates non setetur, qui illis se uti non gau- deat, qui non amet habere, aut saltem nominari in se non velit? Quis est qui non verecundetur oculos columbinos, gloriatur se habere milvi- nos? Si Christi amicam dici te velis, quid tibi cum prudentia carnis, quæ inimica est Deo?¹ An istas inimicitias evacuare conaris, ut utras- que carnis et spiritus prudentias condas in te ipsa? Modicum fermentum totam massam cor- rumpit.² Quid ergo fiet, ubi multum est fer- mentum, massa modica? Quæ societas legi cu- piditatis, et legi charitatis? Non debet illa huic esse conjuncta, quia nequit esse subjecta.³ Pru- dentia enim carnis legi Dei aut repugnat, et inimica est : aut omnino perit, et nulla est : aut resistit, aut ex toto desistit. Potest perimi, ut penitus non sit: non potest premi, ut ei con- temperata sit. Tuum ergo et os et cor hujusmodi exercitatum optas habere prudentia, quæ legi Dei non potest vel associari, vel subjici. Pru- dentia spiritus vita est et pax. Vitalis est enim prudentia spiritus, usum habens vite quæ nunc est et future. Prudentia vero carnis in presenti tantum exercetur vita, nullum in ea quæ se- quitur, habitura locum. Cupiditatis enim apud inferos nec opus, nec usus est, sed exercitatio. Ista pax est, illa litigium. Et bene pax, cui hoc est evanesci, quod paci non vacare. Talem prudentiam ad sponsæ pulchritudinem Christus coenammorat. Talis in oculis columbarum de- pingitur, quæ simplicitatem et spiritualitatem redoleat, eo quod in columba figura Spiritus sanctus intelligi soleat. Non solet esse vacua talis simplicitas: multum enim subest latentis gratiae.

4. *Oculi tui columbarum, absque eo quod intrinsecus latet.* Magnum nescio quid illud est, et vere magnum, quod manifeste vel dici non debuit, vel dici non potuit; nec aliquo, ut gratiae cæteræ, simili figurari, sed in suspicione et conjectura sola relinquuntur iis qui similia forte patiuntur. *Absque eo*, inquit, *quod intrinsecus latet*: quasi non sint intrinsecus aliae gratiae et dona Spiritus. Et quomodo omnis gloria filie regis ab intus?⁴ Denique et intrinsecus ipsi

oculi columbarum, ubi simplicitas fidei corda purificat, et illuminatos reddit oculos cordis: ubi non modo oculus, sed totus absconditus homo cordis dicitur.⁵ Sed licet ab intus omnis sit gloria, est tamen gloria gloria respectu inter- ior: et sicut in ipso homine exteriori, sic et in illo interiori alia aliis magis sunt intima, et laten- tia penitus, soli tantum nota dilecta: fortasse et aliqua etiam ipsi sunt sponsæ ignota, nec collatorum divinitus ad plenum habet notitiam mu- nerum. Quid enim si occultatur sublimitas, dum servatur humilitas? Secretum tuum tibi, Jesu bone, secretum tuum tibi, et in absconditis sponsæ solus deliciaris. Cur non vel ad modi- cum illud nescio quid latens nobis communicas, et occultam, qua delectaris, figuram pulchritudi- nem? Plus nos ad querendum allicis, dum illud latere intrinsecus dicis: et curiositatem nostram amplius irritas, tantum silentio mysterium pre- mens. Plus nos dum taces, trahis. Quam magna multitudo dulcedinis hujus, quam absconde- dan judicas, dum non explicas! Quidquid illud est, latet intrinsecus: sed de latebris istis suavissimus odor aspirat. Nescio enim quo pacto dum illud admirabiliter dulce esse conjicio, admirabiliter dulce jam sentio: jam illud pensat affectus, ad quod non penetrat intelligentia. Conditum est hoc penes sponsam, et signatum in thesauris ipsis; soli fas est dilecto istos ingredi, et glorie latentis arcana revolvere.

5. Hoc autem dico quod non facile est virtu- tem cuiusquam ex indiciis definire. Frequenter enim exiguis existantibus signis, eximia sunt quæ latent intus secreta. Ideoque manifestas debemus sic virtutes laudare, ut hac in singulis adjectione utamur: *Absque eo quod intrinsecus latet.* Denique ipsam hanc, de qua nobis est sermo, commendatam in sponsa columbinam inspicite simplicitatem, quam gratifica, quam

D est in se ipsa suavis et placens: majores tamen in se reconditos habet thesauros, et dulci est, ut sic dicam, medullata secreto. Quæritis quid sit illud? Dixi jam, et si adhuc vultis audire, ignorare me fateor. Possem piam hanc vobis commendare simplicitatem, et ad ejus vos æmu- lationem hortari, quæ tam inexplicabile et dulce mysterium continet, fortasse et confert. Id au- tem ipsum si fuerit conatus evolvere, forsitan ad aliquid occultum et latens pertingam vel experientia, vel conjectura: sed numquid illud

¹ Rom. viii, 7. — ² 1 Cor. v, 6. — ³ Rom. viii, 7. — ⁴ Psal. xliv, 14. — ⁵ I Petr. iii, 4.

erit cuius tam involute meninīt sponsus in ⁷² sanctorum revolvore species, et reconditum laude dilecta? Quamlibet potuero occultum eruere, aliquid adhuc latebit intrinsecus. Altis illud latet in tenebris: nec nostro subjacet vel stylo, vel studio. Venerabor ipsum silentium tanti mysterii. Nam quamvis non est datum definite nosse quid sit, eo quod siletur; satis relictum est credere quod aliquid singulariter dulce et spōso grātū sit. Non potest investigari quale sit, sed potest æstimari quam magnū sit, vel eo ipso quod verbum tam arca-nū dici non licuit.

6. Ut tamen aliquid dixisse videar, et non ex toto siluisse (ad hoc enim instatis), accipite quod mihi videtur in hac parte vere dici posse: utrum accommodate ad præsens capitulum, vos videritis. Virtutes ipsæ suapte natura intus in animo locatæ sunt, sed usus quarundam in exterioribus viget: quædam vero suam in interioribus exercent potentiam. Et illa quidem carnales declinat illecebras, ista vero spirituallum deliciarum latebras amplexatur. Illa vel sollicitantes occasiones refugit, vel insolentes affectiones compescit; et quamvis interim necessario, molesto tamen exercitio laborat: ista tali delectatur materia, quæ non jucunditate magis, quam honestate præcellat. Illa simplici C intuitu et oculo columbino exteriores dum percurrit species, vel odit vel despicit: ista curiosiore prospectu cœlestes perlustrat species, perspectis amplius inardescit. Possumus talēm quamdam distinctionem formare, ut dicamus alias exteriores esse, alias interiores, alias intimas. Aliae enim se a carnalibus retrahunt, aliae spiritualibus intendunt, aliae quasdam jam tenent primitias. Primæ se a mundi illecebra, quam contemnunt, compescunt: mediae se ad id quod spiritualiter concupiscunt, adhuc componunt: ultimæ, inno intimæ optatis avide jam utuntur. Deus bone, quantum lucis et deliciarum in illis est latebris! quantus excessus in recessibus illis! Utinam tales me concludant latibrae, ut illud de Psalmo dicere possim: *Nox hæc illuminatio mea in deliciis meis*¹.

7. Ecce nunc aliquid latens attigi in hoc ultimo gradu, et forte vel hoc est, vel aliquid simile quod sponsus signavit. Volo de cætero deferre mysteriis: nec enim fas est audaci sermone orationum arcana nudare, et minus sanctis manibus linguae convolutas delicate Sancti

A manna contractare, quod aurea et urna continet, et arca recludit. Et ipsum mannae nomen aliquid ostendit arcanum, et de quo magis posse quæreri, Quid est hoc? quam dici quid sit hoc. Et cui melius quam manna latens illud comparaverim? Dulcis quidem et cœlestis est manna cibis: sed videtis quam secrete reconditus in urna, in arca, in sanctis sanctorum, ut curiosus et minus idoneus ab hujusmodi aspectus arceatur, oculus ille qui columbinus esse non novit, quem non dirigit et pia credulitas, et intentio pura. Rogamus autem vos, fratres, amplecti mini sanctam simplicitatem, quietem mentis, meditationes puras, liberas orationes; quoniam in talibus vasis, et, ut ita dicam, in arca sanctæ meditationis et interiori orationis urna, divina nobis est locata refectione, et portio gloriæ, de qua legitur: *Satiabor cum apparuerit gloria tua*². Cujus plenitudo vitam nobis æternam conferat per Jesum Christum, cui est honor et gloria per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XXIII.

Capilli tui sicut greges caprarum quæ ascenderunt de monte Galaad. Dentes tui sicut greges tonsarum, etc.
Cantic. cap. iv, ḥ. 1, 2.

1. Ecclesiæ, ut bene nostis, hæc blandimenta dicuntur, et de spiritualibus ejus oculis precedenti disputatum est sermone. Sed quia tales sunt, numquid rari sunt? Vide totum corpus ejus quomodo plenum sit oculis ante et D retro. Oculi ejus Prophetæ, oculi ejus Apostoli, qui vel futura prædicunt, vel jam facta prædiant. Oculi ejus sunt utrorumque interpres et doctores populorum: quorū officio spiritualia animæ vel commoda, vel scandala, et cernimus, et discernimus. Sed nescio, si omnes qui oculi habent officium, teneant et usum. Duce cæci, nec tantum cæcorum, sed, quod indignus est, et videntium, nonne videntur oculi halere et locum et speciem, sed virtute carere? Utinam vel id sufficeret, et virtute providendi

¹ Psal. cxxxviii, 11. — ² Psal. xvi, 15.

bona carerent, essentque ad communes utilitates ceci, dum non ad privatas arguti communitates. Nunc autem et ceci sunt, et callidi; hebetes ad Ecclesie lucra, ad propria acuti. Sed quomodo oculus est columba, qui columbae non inservit, columbae non videt, columbae non providet : qui columbam non dicit, sed magis abducit Ecclesiam, et quantum in ipso est, pravis praeceperat exemplis ? De talibus Apostolus loquitur : *Omnes que suu sunt querunt, nou que Iesu Christi*¹. Tales occupant locum, et pervertunt usum : cum e diverso sint alii, qui oculi non habent officium ex promotione, sed usurpat ex presumptione. Et quidem frequens haec turba. Quem dabis nunc ex numero discipulorum, qui praelatorum opera penes se, velut quodam locatus in tribunal, non earpat, non corrigat, non castiget ? Isti non iam sunt oculi membrorum, sed quidam oculi oculorum : quomodo si pennae et plumae in corpore columbae ipsa velint oculorum dirigere lumina. Nolo locum hunc nimis urgere, ne vos, fratres, exagitare videar. Estote vestra contenti mensura. Nihil omnino in corpore columbae officio vacat, nihil caret honore : et ea quae abscondita sunt, abundantiores habent honorem. Denique et capillis sponsae suis est honos. Si enim in oculis prelati; in capillis qui sunt intelligendi, nisi discipuli ? Et boni discipuli, qui se capillorum more tractabiles et flexibles exhibent ad omnem nutum magistri, sicut ad motum venti : qui graciles, et spiritu-alibus extenuati disciplinis, pene sine corpore sunt, et penitus sine carne, ad omnem insensibiles injuriam, ut nec tondentis instrumenti sentiant laesionem; in hoc tantum passionis sustinentes molestias, si a capite cui inhæserunt, contingat evelli. Reliquo enim emortuo corpore, vitalem ibi tantum sensum retentant; ubi capiti, de quo oriuntur, junguntur. Qui ipsi vicini cerebro, ubi sapientiae dicitur recessus, quasi ad intimam ipsius arcana nituntur intrare : quibus hoc eradicari et quasi inde evelli videtur, ad exteriores qualibet occasione curas vocari. Nam qui inde sine sensu doloris effluunt, quomodo ibi aut nati, aut radicati credentur ?

2. Denique quod non decidant capilli sponsae, sed assurgant, audi quod sequitur : *Capilli tui sicut grex caprarum, que ascenderunt de monte Galaad. Quasi grex caprarum, eo quod in*

⁷³ sublimibus pasti et positi, et tendentes semper A ad alta ut caprae, altum tamen nil sapiunt, sed carnalis concii sunt infirmitatis. Elatio namque ipsa descendit, ascendit humilitas. Ideo quasi capre, quod semper et alta petant, et ad infirma sua respectent. Et bene de monte Galaad ascendunt : sed tamen nonnisi in monte Galaad, qui testimonii Acervus interpretatur. Et quis ille nisi Christus, super quem omnia Prophetarum coacervata sunt testimonia, cui Prophetae, cui Joannes, cui Pater, cui opera ipsa testimoniorum reddunt ? Hic mons Ecclesiae caput est. Noli de hoc monte defluere, si capillus es. Quid nobis separationem minaris, et velut avulsum iri a reliquorum grege capillorum ? Numquid casus tuus Ecclesie calvationem induet ? Nescit illa decalvari. Nam et capilli ejus omnes numerati sunt. Ad Synagogam illa interminatio facta est in propheta : *Erit pro crispanti crine calvatum*². Crispi sunt Ecclesiae crines, ad suum semper recurrentes caput, circa illud ambitu amico revoluti, in ipsa capitatis secreta eonantes intrare. Ideo capilli ejus non decidunt, sed ascendunt de monte Galaad, operum Christi majora sibi semper ad imitandum exempla cumulant. Utinam fidei quam C habeo in Christo, omnia opera mea attestentur, et iugi profectu congesta acervum mihi ascensionis constituant. Quam paucos ego mibi testimonii hujus contuli lapides ! Vereor equidem, ne et in contrarium multos congesserim. Quid enim ? nonne tibi videntur non pro fide, sed magis contra fidem testimonia congesisse, qui sic vivunt, ut alterius videantur fidei, quam christianæ ? Denique tales quam multos videamus, de quibus jure dici possit : Isti non sic conversantur, ut qui Christi redemptos se sanguine credant, qui aliam sperent vitam, qui futurum vereantur judicium, qui tandem evangelica præcepta divinitus data fateantur ! Talia utinam penes me testimonia pauca reperiantur : mallem nulla, ne modicum fermentum acervum fidelium operum totum denigret.

3. Et, fratres mei (ut modicium de communii glorier, qui de privato non possum), si totius vite vestre respexeritis ordinem, et regularis observantiae cursum ; non erit exiguis, quem boni testimonii coëdificatis, acervus. Nam si a nocturnis Vigiliis, quas impigro velut primicias quasdam prælibatis affectu, et effunditis

¹ Philipp. ii, 21. — ² Isa. iii, 23.

a principio vigiliarum sicut aquam cor vestrum¹ ram projicientes in ipsum qui eis præest: non ante conspectum Dei: si, inquam, a capite singulos per gradus conversationis divinae seriatim velitis incedere; quid ibi reperietur quod disciplinam non sonet, quod non concinat fidei nostræ, quod non vel corpus alterat, vel mentem erigit, vel dirigat erectam? Inter psallendum quanta est disciplina in corpore, et quam major quorundam in mente, dum ne ad modicum, vel certe tantum ad modicum a sensu verborum illam sinunt abire? Nam ibi, id est in ipsis quæ cantantur verbis, aut ligatam tenent, aut ad cognata relaxant, ad peregrina nequaquam. Quod si contingat (sngax est enim mens humana), quanta statim castigant censura, et moræ hujus usuras a se reposcent? Sed nec ipsa communium horarum intervalla nocturna vacant. Deus bone, hora illa noctis, quam sine nocte est, quam nox illa illuminatio in deliciis! Orationes illæ privatum fiunt, sed privata non petunt. Submissior quidem vox, sed mens intensor, et preces tacite multum habent acuminis. Denique frequenter vocem eripit oratio vhemens: et verbis nec eget, nec uititur, quæ puro et pleno fertur affectu. Amor in auribus Domini solus obstrepens, corporalium strepitus ddesignatur verborum, quæ sicut inchoanti excitamenta sunt, sic impeditamenta solent esse perfecte oranti. Quid deinde? ipsis horis matutinis quasi de recenti orationes instaurant, frequentant confessiones, et verecunda, sed manifesta revelatione etiam exiguos purgant excessus. Non tamen exiguum reputant, si a Christo vel tenui memoria titubant. Hostis callidi, si quid fuerit improbitate suggestum, sibi imputant iniqui in hac parte aestimatores, dum proprium arbitrantur casum, quod alienæ sunt fraudis cassio conatu tantum provocati. Quid quotidianus manuum labor, quo corpus et satis atteritur, et tenuiter pascitur? Labores manuum suarum non soli manducant; sed de insufficienti partiuntur egenis, ut et illis sit tribulatio, dummodo alii abundet. Intervallis quibusdam levant labores, sed fesso corpore servet affectus. Illic tacite lacrymæ ubertim volvuntur, prodeunt gemitus, erumpunt suspiria: ut qui juxta sedent, si forte ex se frigidí sint, vicini possint scintillis accendi. Quid denique, quod non de crastino cogitant, nec de hodierno quidem? omnem cu-

A præmium, sed solum querentes regnum Dei. Quid? quod pene præterieram, in capitulo singulari diebus examinandi abbatis astant judicio, quasi ad Christi præsentati tribunal. Ibi quisque in primis accusator est sui, accusanti se locum aliis præripere festinans. Quid ipsum continuum silentium, et quædam compositionis gravitas? nonne totam conversationem venustat, et quadam sanctitatis pulchra vestit facie? Ipse somnus quoque sanctitatis testimonium reddit, nec in acervo testimoniorum est tantorum sine confessione. Nam reliquæ cogitationum confitentur Christo, ubi somno corpus obruitur. Quomodo enim dormientis poterunt non versari ante oculos totius diurnæ conversationis imagines depictæ, et in animo vigilare?

4. Nonne tibi magnus hic videtur testimonii acervus erigi, nisi quod non acervatim et sine ordine fiunt ista, sed serie certa, et suis singula sunt distincta temporibus? Nonne haec testimonia credibilia facta sunt nimis, eo quod dominum tuum talis deceat sanctitudo, Domine? Utinam cordis mei radices super istum densentur acervum. Nescit sterilis esse tantus bonæ conversationis cumulus. Locus est altus et umer, qualcum propheta commemorat: *Vinea facta est dilecta in cornu, in loco uberi*¹. Et magnum plane fertilis soli testimonium, fructum proventus uberior: sicut e contrario loci ubertas, arboris qualitatem redarguit de infruitione sua. An non arbor mala, quæ terram bonam occupans, fructus condignos non parit, sed nec ullos bona speci partur flores? Forsitan et siculneam illam sterilem, quam Dominus jussit succidi², fertiles de vicino vineæ condemnabant. Periniquum est, in sancta conversatione plantatum, nil sanctum moliri, et excusationes pretendentem cognatis exemplis convinci, et inde descensiones disponere in corde suo, unde alii ascendunt. Sufficiat tibi qui talis es, descensus tuus. Quid bonorum acervum operum, quem alii alacritate condescendunt, detrahere moliris, et regulares observantias immutare, quarum et numerum, et rigorem causaris? Noli prohibere eos qui bene faciunt; si potes, et ipse ascende. Audi de quanto et quali acervo sancti ascenderunt. *Sancti ludibria et verbera experti, insuper et vincula et carceres, lapidati sunt, sceti sunt, tentati sunt, in occidente gladii mortui*

¹ Isai. v, 1. — ² Luc. xiii, 7.

sunt. Circueverunt in melotis, in pellibus caprini, egentes, angustiati, afflicti, in solitudinibus errantes, in montibus et in speluncis, et in cavernis terre; qui omnes testimonio fidei probati sunt¹. Vides quanto sit eorum fides probata scrutinio, quibus testimoniorum examinata? Quid a vobis tale vel expetitur, vel exspectatur? Et vestra haec inferiori genere testimonia eredibilia satis, eo quidem credibilia, quod non ea necessitas imposuit, sed supposuit se voluntas. Voluntas ergo voluntas sit, et prima libertatis jure nitatur, liberam se ad persistendum exhibeat, non aestimet ad recedendum. Agnoscat necessitatis debitum, sed non sentiat jugum. In bono libera sit, et ad bonum nihilominus libera; in illo quod jam tenet, et ad illud quo tendere debet: sed ad ea quae retro sunt, nullam sibi licentiam permissam existimans.

5. De quanto acervo testimonii Paulus ascenderit, tandem audite. *Ipse, inquit, quidem Spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filii Dei*². Quantus uno in hoc testimonio acervus! Sed foris numquid non perhibuit testimonium? *Deo, inquit, attestante signis et prodigiis et variis virtutibus, et Spiritus sancti distributionibus*³. Et tamen tanto constitutus in acervo virtutum et attestantium gratiarum: *Nondum, inquit, me arbitror comprehendendisse. Unum quidem quae retro sunt oblitus, ad anteriores extendor*⁴. Et nos ergo tautam habentes impositam nubem testimoniorum, deponentes omne pondus et circumstans nos peccatum, per patientiam curramus ad propositum certamen; aspicientes in auctorem fidei et consummatorem Jesum, qui proposito sibi gaudio sustinuit cruentem, confusione contempta, atque in dextera Dei sedet. Recogitate enim cum qui talem sustinuit a peccatoribus adversus semetipsum contradictionem, ut ne fatigemini animis vestris deficientes. Nondum enim usque ad sanguinem restitistis⁵. Illorum enim testimonia prærogativa quadam dieuntur testimonia, id est martyria, qui pro fide Christi sanguinem fuderunt. Videte primum ipsum martyrem Stephanum de quanto lapidum acervo ascenderit ad Christum, quem et omnes sequuntur animæ justæ. *Quasi grex, inquit, caprarum que ascendunt de monte Galaad*. Gestabant thesaurum fidei in vasis fictilibus, sed sublimitas erat virtutis

¹⁻³ Dei. Ideo quasi ascendentibus dicuntur, quod nisi immunita tormenta non tam infregerunt, quam firmaverunt ad reddendum testimonium virtute magna. Quid hie eis animi est, qui nec unam, et eam levem, et amicam præpositorum increpationem sustinent; sed ad unum austrius verbum totus liquevit boni propositi, quem sibi firmaverant, rigor? Istorū tot suffulta adminiculis testimonia vix stare possunt; illorum tot repressa tormentis uberioris eruērunt. An non quantus numerus suppliciorum, tantus et acervus testimoniorum? Etsi morte affecti tota die, et aestimati sicut oves occisiōnis, in omnibus tamen superaverunt, et velut superascenderunt de Galaad, de acervo martyrii. Non enim de conservanda corporali vita certamen inierunt sancti, sed de vita fidei, ex qua iustus vivit. Ideoque in omnibus supererunt quibus salva causa consistit. Quomodo enim non superant, cum aut persistendo in confessione redditū sunt æternitati, aut persuadendo persecutores informaverunt veritati? Denique etsi aestimati sunt sicut oves occasionis, qui busdam tamen innocuis dentibus ab infidelitatibus radice hostes praeciderunt suos, ut inter Ecclesiæ vitalia recondenter viscera.

C 6. An non hoc sibi vult quod subnectitur? *Dentes, inquit, tui quasi grex detonsarum*. Advertis quales oves istae sint, quae possunt quidem detonderi; sed dentes earum non possunt conteri. Occidi possunt, et fleeti nequeunt. Imo ipsi persecutores infregerunt suos, et invincibilis doctrinæ sermonibus emollitos quasi dentibus mansos, in fidelium trajecerunt unitatem. Petro dictum est, *Macta et manduca*⁶. Et Moysi dentes non sunt moti⁷. Dentes enim eorum arma et sagittæ: arma spiritualia, potentia Deo ad debellandas munitiones. An non quidam Ecclesiæ dentes, de quibus dicit Apóstolus: *Iuret infidelis aut idiota, dijudicatur ab omnibus, convincitur ab omnibus, occulta cordis ejus manifesta sunt, et sic cadens in faciem pronuntiat quia vere in vobis sit Deus*⁸. Nolite, fratres, istorum vereri morsus dentium: non sunt canini, sed ovini. Detonsarum enim gregi conferuntur. In canibus non dilaceratio, sed latratus commendatur. *Canes muti, dicit Isaías, non valentes latrare: canes impudentissimi, uescientes saturitatem*⁹. Ac si qui-

¹ Hebr. xi, 37-39. — ² Rom. viii, 16. — ³ Hebr. ii, 4. — ⁴ Philipp. iii, 13. — ⁵ Hebr. xii, 1-4. — ⁶ Act. x, 13. — ⁷ Deut. xxxiv, 7. — ⁸ 1 Cor. xiv, 21, 25. — ⁹ Isai. lvi, 10, 11.

busdam exprobret quod in altero se canum ⁷⁶ monis dispensare debent affmoniam, et arcanos officio exuant, in altero se canes exhibeant : A secretoris verbi discutere sensus, sapientiae intimam rimari, et ruminare viseera.

7. Non tamen usus dentium in alienis tantum remordendis et convineendis erroribus aestimatur. Est et potior quidam eorum usus, si qui idonei sunt solidum cœlestis edulii mandare panem, et sublimioris doctrinæ secretos dijudicare et discernere intellectus, quibus non jam lacte opus est, sed solido cibo, ipsumque quodammodo attenuare et infirmare possunt, et quodam temperamento vel dispensationis vel disputationis illis sobrium reddere, qui ad solidum per se insufficientes erant, sed tantummodo lactis participes. Quodam enim solidioris instrumenti ad mandendum utuntur ministerio, D qui exercitatos habent sensus ad discretionem boni et mali : imo etiam boni et boni, non tantum judicantes inter noctem et diem, sed omnem judicantes diem. Et jure de lavacro ascendere dicit, ut mundando cordi studiosos probet, eo quod mundis corde divina sit repromissa cognitio. Vides quomodo lautos et irreprehensibiles esse oportet eos, qui aliorum excessus debent remordere et corripere : quomodo lautos et mundos corde, qui divini ser-

B 8. *Dentes tui quasi grex detonsarum.* Quare ergo, quasi grex ? Utique quod sese non impugnant, et adversentur sibi, sed in simplicitate et unitate sensus sui concinunt et concordant Ecclesiæ dentes, *Quasi grex detonsarum quæ ascenderunt de lavacro.* Veterem enim depontentes hominem, et onore supervacuo levati ac loti, alacrius ad superiora descendunt. Si quidem ipsi pili veteres oneri jam esse incipiunt, cum primo nova vellera germinant, B cum hiems transiit, cum imber abiit et recessit. Ideoque si veteri et supervacuo levium et inanum rerum vellere te involvi adhuc necessarium ducis, nondum tibi hiemalia congelatae mentis frigora transierunt. Bene ergo detonsi et de lavacro ascendunt, quasi nihil veteris vel sarcinæ vel sordis habentes. Attendis quod non tibi sufficit detonderi, non sufficit exonerari, non sufficit lotum et novum fieri, nisi statim ascendas, et spiritu incedas, qui renovaris in spiritu? *Si spiritu, inquit, vivimus, spiritu et ambulemus*³. Tu igitur si ascendere disponis, ascendere semper de lavacro, semper novus et C mundus. Lava per singulas noctes lectum tum lacrymis. Aut si te peccatum non quasi nox involvit, sed sicut nubes prætervolat; tu tamen lavare per singulas noctes, etiam levium vestigia delictorum lacrymis dele. Hic enim in convalle lacrymarum locus est lavacri. Quid est quod sordes congestas, et peccati purgamenta futuri reservas lavacro sœculi? Quid scis si non erit illie conflatorium magis, quam lavaerum? Nam quæ hic facile poterant abhui, ibi non tam in misericordiæ, quam in spiritu judicii et ardoris purgantur. Et felix qui de sœculo, non quasi de cœno, sed quasi de lavacro ascendit, non habens necesse ut aliquid in se lavet, sed est mundus totus. Iste plane dignus habebitur dealbatis dentibus, id est animæ sensibus, panem Angelorum manducare : non jam panem doloris, sed panem qui lætitiat cor hominis : illum utique panem quem significavit propheta dicens, *Satiabor cum apparuerit gloria tua*⁴. Sic enim illa gloria dum non appetat, pascit; reficit dum revelatur. Hujus siquidem gloriae revelatio plena, quid est, nisi sapientia vera? Quæ nos ad se ipsam edendum

¹ Ezech. ii, 6. — ² Matth. x, 16. — ³ Galat. v, 25. — ⁴ Psal. xvi, 15.

invitans, non alias a nobis manditur, nisi cum illam meditamus velut vitales puræ mentis delicias, et indeficiem refectionem. Hic ergo purgatos et exercitatos animi sensus habeamus, non jam ad discretionem boni et mali, sed tantum ad perceptionem tanti boni. At item hie cerebro quod ibi continue agenit: præoccupatus frequenter, in quo indesinenter occupandi erimus. Summum nobis hic negotium sit, quod solum ibi erit. Contemplatio namque sapientia, aeterna refectio est. Nihil omnino spiritualibus anima dentibus dulciss ruminatur, quam ille Panis vivus, qui Patri ait: *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te verum Deum, et quem misisti Iesum Christum*¹; qui vivit et regnat Deus per omnia secula seculorum. Amen.

SERMO XXIV.

Omnis gemellis fetibus, et sterilis non est in eis. Sicut ritta coccinea labia tua. Cantic. cap. iv, §. 2., 3.

---

1. Audistis precedentem commendatos sermone spouse dentes. Jure quidem: quod non exigu sit pulchritudinis ratio in dentibus posita, si candi sint, si aequaliter conserti. Nec tantum aptitudo, sed et utilitas in dentibus placet. Quid enim? Joannes in Apocalypsi involutum, quod sibi ab angelo porrectum est, quomodo comedere volumen² sine idoneis ad tales cibum dentibus? Durus videbatur cibus liber integer: et ideo dentibus opus erat, qui illum comminuerent integrum, et emollirent durum, ut levius deglutiri posset. Et bonus plane dens intelligentia exercitata, intelligentia spiritualis, quæ omnia dijudicat, omnia discent, omnia ruminat et scrutatur, etiam profunda Dei: quæ etiam ipsam involuti libri medullam mandit, et intima sapientiae comedit viscera. *Stultus, sicut scriptum est, complicat manus suas, et comedit viscera sua*³. Cibus iste eruentus, cibus carnalis est; cibus qui perit, in quo perimit. Quam dulciss et utilius viscera sapientiae comeduntur,

²² et sacri verbi arcana? Non potest eruentis attingi dentibus, sed lotis et candidis, quia candor est ipsa lucis æterna, et ipsius sponsi dentes lacte candidiores dicuntur. Propterea tales in sposa commendat, qui suis sint similes: *Dentes tui sicut grex detonsarum, quæ ascenderunt de lauero.* Non modo lotos, sed et liberos oportet mentis sensus habere, si quis illos ad divini verbi scrutinium parat.

2. *Omnes gemellis fetibus, et sterilis non est in eis.* Sterilitas reputatur, si vel uno fueris fetu contentus. Si potuisti ad sacramentum aliquem in Scripturis intellectum pertingere, unum jam peperisti fetum. Bonus profectus et ingens, sed insufficiens sacra sensui, si affectus non respondeat. Sterilis est intelligentia, quam non coœva et germana comitatur devo tio. Ubique tibi in Scripturis spargitur quasi semen quoddam, unde gemellum hunc possis fetum concipere. Non tantum subtilia, sed suavia ibi sunt omnia. Et preceptum Domini lucidum est, et ignitum eloquium. Sterile est in te verbum Dei, ex qua parte horum alterutrum non operatur. Si per intelligentiam vides, sed gelido adhuc riges affectu; nonne sterilis et inefficax reputatur in te verbi Dei virtus ignea?

C Denique etsi ad ignem spectat ut illuminet, multo amplius ut succendat. *Verbum, inquit Dominus, quod egredietur de ore meo, non revertetur ad me vacuum, sed faciet et prosperabitur in his ad quæ misi illud*⁴. Ad quæ? Habes in Evangelio: *Ignem veni mittere in terram, et quid volo nisi ut succendatur*⁵? Semen est verbum Dei, et in eo, sicut apud Job legis, et lux, et aestus spargitur super terram⁶. Sed nescio quo pacto lux amplius germinavit, et dilexerunt homines magis lucem, quam fervorem: nisi quod ipsi magis sibi de luce placeant, qui id ipsum quod lucet non amplectuntur. An non tibi videtur perdidisse aut dedidicisse naturam ignis non succendens? Cum audis aliquem quasi gloriantem et dicentem, Non me ille Scripturae sacrae sermo ædificat: quid alius videtur tibi dicere, quam, Perdidit in me efficaciam verbum ignitum; non me succendit, non inflammat, non exercet in me vim genitalem? Sterilitatem suam imputat verbo, quod, quantum in se est, cre scit et fructificat. Quam gloria, frater, ja etantia, quod non te sermo divinus ædificat,

¹ Jean. xvii, 3. — ² Apoc. x, 9, 10. — ³ Eccl. iv, 5. — ⁴ Isai. lv, 11. — ⁵ Luc. xii, 49. — ⁶ Job xxxviii, 24.

qui ista loqueris ! Forsitan eversa et evulsa ⁷ soror mea sponsa, vulnerasti cor meum in uno nondum sunt : vetera ideo nova superedificari A non valent, non germinare, non gigni. Felix in quo amoris mundani desiccatus est humor, et vigor deficit : in eo facile igniti verbi vis operatur. Verbum Dei et lucet, et ardet. Neutra in te virtute privetur, sed geminum de isto semine concepe fetus. Sterilis reputatur uterus qui istis fetibus non gravidatur. In Christo Iesu neque circumcisio aliquid valet, neque præputium, sed fides quæ per dilectionem operatur¹. Bonus plane fetus dilectio, quia charitas in fructibus Spiritus connumeratur. Denique velut gemelli fetus gemina charitas. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex tota mente tua. Hoc est maximum et primum mandatum.* Secundum simile est huic : *Diliges proximum tuum sicut te ipsum.* Illud pri-mum, istud secundum : utrumque maximum, quia istud simile illi. Boni et sufficientes isti fetus gemelli, quia in his tota lex pendet et Prophetæ². Denique et finis præcepti charitas³, quæ etiam alibi vinculum perfectionis dicitur⁴.

3. Et congrue de coccineo vinculo sequitur, de quo in laude labiorum sponsæ assumpta est similitudo. *Sicut vitta coccinea labia tua.* Ea enim labia ligant et rutilant, quæ de tali ventris fructu loquuntur. Concepta in corde charitas, quasi ignis flammigerans, coccineo colore labia inficit, per quæ erumpit. Calor de excenso missus in corde, germanum labiis præstat colorem. Quid enim aliud sibi vult quod coccinea dicuntur, nisi quod in hoc flammæa demonstrantur, eo quod cœcens igne rubet colore ? Labia hæc non jam altaris carbonibus purgari indigent, et exteriori igne adiri. Ipsa enim de interiori flamma jam flammæa sunt, et conceptum visceribus ignem de excelso aliis seminant. Salutarem utique disseminant scientiam, legem igneam, quam Dominus venit in terram mittere. Bene coccinea labia, quæ hunc ignem non solum in terram, sed et in celum mittunt. Denique et ipsum Dominum coeli succendunt. Ideo coccinea commendat labia, quod illi coccinea sunt, quod illi calentia videntur, quod illa flammæa sentit, et in mutuam amplius succendent charitatem. Mira res : ignis ipse est, et nostris tamen inardescit scintillis. Quid si? Et gladius est Verbum Dei⁵, et tamen vulneratur. *Vulnerasti cor meum,*

⁷ *soror mea sponsa, vulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum*⁶. Ita et ignis est, et tamen inflammatur. Vulneratur oculo, labio inflammatur, etiam et ligatur : ideo vitta comparatur. Sed charitas vulnus est, charitas vitta est, charitas coecus est. Vides quam acuta, quam tenax, quam ignea est charitas ? Talibus in orando utere labiis, tenaci velut vitta vinculo memoriae cordi tuo dilectum astringe, agglutina, succende illum succenso affectu. Quam dulce, si dicat et alludat tibi : Ignitum eloquium tuum vehementer, et sponsus tuus diligit illud ! Oseculare me osculo oris tui, quia pulchra sunt labia tua sicut vitta coccinea. Oseculandi siquidem desiderium labiorum innuit commendatio. Labia sua tuis desiderat imprimi, ut fiat os unum et labium unum, et post impressionem dicat tibi : Hoc nunc os ex ore meo, et labium de labio meo. Diffusa gratia in labiis ejus in tua se refundit, et de cocco suo tua sunt effecta coccinea. Bona impressio, quæ tantam exprimit gratiam in labiis sponsæ. Memineris tamen non me nunc labia significare carnalia, sed spiritualia, sed interiore, sed illa de quibus Apostolus loquitur : *Contantes et psallentes in cordibus vestris Domino*⁷. Si sponsa es, in hoc unum debent esse C constricta, debent esse succensa labia tua, ut dilecto tuo supplicant, ut confabulentur cum illo, ut illi canant, et dicas cum propheta : *Exsaltabunt labia mea cum cantavero tibi*⁸. In tam sancta confabulatione nil sit in labiis tuis fluidum, et quasi vitta sunt : nil frigidum, et habes illa coccinea. Quis mihi det, Jesu bone, talia habere labia in conferendis tecum sermonibus, tam prompta, tam exserta, tam succensa; succensa et exsultantia, ut tantum tibi cantent, et de te cantent ? Talia sint utinam labia mea, quæ subtili quodam ductu et succenso affectu indi-ruptæ meditationis, funieuli coccinei specimen D exprimant.

4. Hujusmodi labium in sponsa Christus commendat, non tantum in oratione, sed etiam in exhortatione, ut potens sit exhortari in doctrina sana. Quæ enim se labia in ejus alloquio adstringunt, jure quidem salutarem diffundunt et disseminant scientiam, si dulci et fervida utantur oratione, ut audientium corda excitent : coccinea sunt, quia inflammantia. Si vero simul exhortentur et doceant quæ sa-

¹ Galat. v. 6. — ² Matth. xxii. 37-40. — ³ 1 Tim. i. 5. — ⁴ Psal. cxv. 9. — ⁵ Ephes. vi. 19. — ⁶ Psal. lxx. 93.

— ⁷ 1 Cor. xiv. 14. — ⁸ Ephes. vi. 17. — ⁹ Cantico

nam deceant doctrinam, quæ regulis concinuant⁷⁹ fidei; jam quasi vitta sunt, et non solum salutarem, sed etiam insolubilem disseminant scientiam. Quid enim tam sibi cohærens, tam tenax, tam insolubili contextum nodo, quam ratio fidei? Talia Paulus discipulum informabat dicens: *Attende exhortationi et doctrine*¹. Sed et in sermone communii, ubi fidei non tractantur mysteria, etiam sic vitte coccineæ labia tua conferuntur, si fuerit sermo tuis subtili mensura districtus, et discretus, et parcus, et grato verecundiae rubore coloratus; si Crucis Christi eo frequenter, quo libenter mentionem usurpet. O beata hæc labia, Christi et osculo, et alloquio vere digna; labia tam sincera, et tam succensa! in fide sincera, et in amore succensa. Succensio ista de intimis et de summis est, nil habens de insimis.

5. Nam est succensio quædam de inferis erumpens. Jacobus ait: *Lingua, modicum membrum, inflamat rotam nativitatis nostræ, inflammata et ipsa a gehenna*². Quomodo potest bene inflammare lingua tam pessime inflammata? Vi�iatæ nativitatis mobilis corruptela per se nimis rotatur ad malum, et volubilitate propria fertur in præceps: et quid necesse est inflammare rotam hanc, quæ firmari non potest, sed C per se fertur in malum? Denique diligenter appositum est: *Cor hominis in malum ab adolescentia sua*³. A prima nativitate impulsa nescit cursum inflectere: et tu illam lingua prava impellis amplius et inflamas? Lingua praya ira eundiæ et indignationis occasiones requirit; injurias vel falsas simulat, vel veras exaggerat, quas debuerat dissimulare: ad offensam officia etiam interpretatur, et venenati sermonis scintillas adhibet ad commovendum cor suum. Quid lingua nequam cordi tuo tales adhibes flammatum? Sufficiat illi flamma sua, sufficiat illi concupiscentiæ ardor carnalis, et levitatis calor innatae, quibus cor tuum, ac si volubilis rota, impellitur. Hanc tibi flammam nativitas prima ingennit, sed renascendi gratia restringit. Noli ignem igni adhibere, et concupiscentiæ addere malitiam. Ignem hunc quem evomis, hauris de gehenna. Inde incipit, et illo rapit. *Lingua, inquit, inflammat a gehenna*. Lingua haec mala coccinea est, sed vitta non est. Non enim ligat, sed dissipat. Male succedit, quia succidit unita, qui dissidiū verba scintillat: et flamma talis

B de inferis est. Nam flamma quæ desursum est, pudica est, pacifica est, bonis consentiens, et bonos faciens. Verbum enim dulce et multiplicat amicos, et mitigat inimicos. Quasi flammam flamma consumit, inferiorem superior, infernalem cœlestis: dum sapiens et suave verbum vincit malignum, et dulce durum emollit. Et ideo dicit: *Sicut vitta coccinea labia tua, et eloquium tuum dulce*. Non enim decent Sponsam nisi verba dulcia, verba amoris, verba quæ delicati funiculi vice funguntur, verba quæ Sponsum irretiant et trahant vinculis charitatis. Felix anima, quæ hujusmodi novit dulcium verborum nectere retia, quibus Jesum illaqueet, alliget Verbum Patris animi affectibus, velut affectibus Christum includat, amatorio detineat sermone et delectet, ut ejus eloquium dulce sit ei, qui habet verba vitae æternæ, et est Verbum æternum, quod cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia sæculorum. Amen.

SERMO XXV.

Sicut fragmentum mali punici, sic genæ tuae, etc.
Cantic. cap. iv, x. 3.

1. Quam suaves sunt, putas, sponsæ genæ, quæ mandi possunt, quæ salubris fructus obtinent gratiam? Et revera etiam corporales genas aliquibus ita grata videoas venustate resertas, ut ipsa exterior facies intuentium animos reficere possit, et de interiori quam innuit, cibare gratia. Venustas vultus mentem interpretatur, et inter nos affectus facies loquitur. Vides quam consequenter post candidos dentes et coccinea labia, genarum inducit mentio. Genæ satis germanæ sunt labiis, et ipsis taentibus quodam visibili verbo mentis arcana demonstrant. Genæ ipsæ vocis usum habent; et oris aut supplent officium, aut amplius exornant. Quantumvis fuerit dulecis et servidus sermo, omnem ejus gratiam procax vultus exasperat, et levitatem sua eloquii gravitatem immunit. Ideo de genis sequitur, quod earum modesta maturitas coccinei

¹ 1 Tim. iv, 13. — ² Jacobi iii, 5, 6. — ³ Gen. viii, 21.

labii accumulet gratiam. Denique quamdam⁸⁰ fragmen mali punici, sic genæ tuæ. Si confractæ sunt, et quasi crucifixæ genæ tuæ, si quædam edomiteæ et exultæ disciplina, nonne tibi videntur velut fragmina cujusdam boni fructus? Et in consequentibus ad sponsum dicitur quia genæ ejus sicut areolæ aromatum⁷, eo quod exaratae sint et cultæ et compositæ aromatibus confovendis. Sic et hic sponsæ genas sicut fragmen mali punici esse dicit. Et bona confractio, per quam non mors ingreditur, sed spiritualis fructus specimen eluet. Bonæ ergo genæ, quæ per humilitatem ita confractæ sunt, ut fructus interni non perdant, sed magis prodant gratiam.

B Denique et ipsa mala punica gratam modesti vultus verecundiam, corticis rubei colore designant. Optimum plane in Christi sponsa decoramentum, verecundia. Verecundia, quasi aurora quædam, omnium actuum colorat principia, et virgineo virtutes reliquias venustat pudore. Verecundia bona sua non petulanter jactat, sed parce eloquitur, contenta tenuiter innuisse, et cum urget necessitas. Jesu bone, quanta ubique verecundia in sermonibus tuis! quam propriis parcus in laudibus, quas poteras sufficienter eloqui, tam sine humiliatis jactura, quam sine damno veritatis! Et cum propria exprimeret,

C tamen nomen suppressit. Poterat plenus eloqui, sed ipse ad sponsæ exemplum modesti pudoris colorem assumpsit. Non hanc modo prædicto verecundiam, quæ corporali rubore solet ora suffundere, sed eam quæ totius conversationis venustat faciem. Nam sicut corporis, ita et conversationis genæ sunt quædam, in quibus nihil est eo colore gratius, si operum omnium habitus humiliatem redoleat, si plus occultet in corde, quam ostentet in facie. Denique et hic dicit: *Sicut fragmen mali punici, sic genæ tuæ, absque occultis tuis.* Bonæ genæ, quæ sicut nihil habent simulatum, ita multum habent occultatum; quæ sicut nihil singunt, sic nec totum effundunt; quæ minus prætendunt in specie, quam tenent in virtute.

D 3. Possunt hæc ad interiores animæ genas referri, quæ in conscientiæ facie sunt, ubi non homo, sed Deus videt. Habet cujusque conscientia quamdam propriam faciem. Ejus genæ verecundo humiliatis rubent colore, si penes se opera non jactet, non magnificet merita, non illa eximia putet, sed tam exigua pudeat. Quis

¹ I Cor. vii, 32. — ² Psal. xli, 3. — ³ Psal. lxxix, 6. — ⁴ Isaï. i, 6. — ⁵ Coloss. i, 24. — ⁶ Galat. vi, 17. — ⁷ Cantir. v, 13.

enim gloriabitur castum se habere cor¹? Si ac-² depinx te. Facies tua coram me semper, coram cepit, quomodo gloriabitur quasi non acceperit? Et tamen ipsa quae accepit dona, quis intelligit? Nam si delicta non intelligit, quanto minus dona? Dona desursum sunt, descendunt a Patre luminum. Quae vero Dei sunt, nemo novit, nisi spiritus Dei. Ideo si cui Deus per spiritum suum revelat, non tam ipse novit, quam spiritus Dei in illo. *Nos*, inquit Paulus, *accepimus Spiritum qui ex Deo est, at sciamus quae a Deo donata sunt nobis*³. Numquid omnia? aut si omnia scire potuit, numquid omnino? Ne unum quidem, ut arbitror, ex integro: et si in flagello, non potuit intelligere donum. Utiliter ipsa sibi conscientia absconditur in parte, et ipse proficiendi amor nimis incrementa sui profectus ignorat. Denique non ipsa virtutum velut pomorum integritas, sed tantum fragmina in genis sponsae eminere dicuntur; quia quod in genis est, in evidenti est. Et si novit quis veram in se virtutis alienus gratiam, numquid vehementiam, numquid constantiam, numquid perseverantiam? *Non est*, inquit, *occultatum os meum a te, quod fecisti in occulto*⁴. Etsi mihi occultum est, non tamen tibi. Spiritus enim tuus omnia scrutatur, etiam occulta mea. Utinam talia in me occulta multa habeam cognita tibi, Jesu bone, et reposita in thesanis tuis. Periculosa repositio istorum in mea scientia, ideo tuæ magis tuto illa committo. Sed non ego tam illa committo tibi, quam tu non committis mihi. Penes te adhuc tutius loyes quod fecisti in occulto. Nec sponsæ perfectio tanta sinitur ipsis patere et prodire in genas.

4. *Sic, inquit, gene tue, absque occultis tuis.* Sunt quædam occulta tempore congruo producenda in lucem, et in facie collocanda. Interim latent in semine, tempore suo plenau acceptura speciem. Nunc igitur sponsa es, sed nondum appetet quid eris. Quis, putas, similis mei cum apparuero? Et nunc similitudinem tenes in parte, quia ex parte cognoscis. Revelata facie jam gloriam meam specularis, sed tamen adhuc transformaris a claritate in claritatem⁵. Dum transformaris, nondum integre tenes. Transformari proficere est, non esse perfectum. Perfectum autem tuum nondum tui, sed jam oculi mei vident: penes me jam es qualis futura es. Jam in libro descripta es vitæ, et in manibus

A me fulget, quæ in te nunc est obfuscata. Jam drachmam imaginis meæ in te inveni, sed adhuc quædam squale rubigine, et occultatur species ejus. Jam fides tuis rimbet in genis, et vite colore insundit; sed adhuc fidei res est in occulto. Ideo *sicut fragmen malii punici, sic genetue, absque occultis tuis*. Grata satis fidei facies, sed de occultis tuis mihi commendabilior appares. Patientiæ virtus in evidenti, et quasi in genis tuis satis iam placet; sed ego de posteriore te magis aestimo gloria. Et revera, fratres, non sunt condigne, non dico passiones, sed et ipsa patientia bujus temporis, ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis⁶. Cujus jam quædam in nobis jaeta sunt semina, quæ occulta operatione se ipsa ad maturitatem perducunt, et ad perfecti fructus substantiam. Substantia hæc per quædam seminalem gratiam nunc occultatur in nobis. *Substantia mea*, inquit, *in inferioribus terræ*⁷. Vides ubi occultatam eam dicit? *in inferioribus terræ*. Feliciter cum eo agitur quod non in insimis. Ego quædam terre superiora accipio, quædam inferiora, quædam insima. Superiora sunt ipsa corporis humani natura: inferiora, ipsius naturæ corruptela: insima, quædam iniquitas et culpa de corruptela procedens, et ipsam magis corrumpens. Ideo non dicit substantiam suam in insimis, quod nullum habeat spiritualis gratia (quæ summa Prophete substantia) cum iniquitate commercium: sed, *in inferioribus terræ*. *Substantia mea*, eo quod medicinaliter gratia Spiritus in infirmitate carnis sit occultata, et quasi fermentum abscondita sanans et operans, donec absorbeat mortalitas a vita. Nam non debet massa fermentum corrumpere, sed magis a fermento in similem converti saporem.

5. Sed et alibi idem dicit: *Substantia mea apud te est*⁸. Ergo et in inferioribus terræ ejus substantia est, et apud Dominum. Distantibus est in locis abscondita, in superioribus cœli, et in inferioribus terræ; in aeternitate, et in infirmitate: ibi per providentiam⁹, hic per inoperantem gratiam. Et bona gratia, quæ sic virtutum profectus operatur, ut quædam perfectionis saporem nobis vicissim aspiret, et eruet abscondita ab origine mundi, abscondita mundo, et abscondita in Deo, ubi vita nostra abscondita

¹ Prov. xx, 9. — ² 1 Cor. ii, 12. — ³ Psal. cxxxviii, 15. — ⁴ 1 Cor. iii, 18. — ⁵ Rom. viii, 18. — ⁶ psal. cxxxviii, 15. — ⁷ Psal. cxxxviii, 8.

⁸ Tiraq. et Horst. prudentiam. ⁹

est cum Christo. Et vere magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine, quam abscondisti, sed timentibus te, non amantibus. Ideo nec sponsæ forte hæc furtiva dulcedo. Illa ipsa occulta sunt sponsæ, de quibus dicit: *Ita genæ tuæ, absque occultis tuis.* Ideo non propter illam tantum hæc vox facta est, sed propter circumstantes, magis vero propter longe stantes, et propter resistentes: propter illos qui se timide retrahunt a sancta conversatione, et propter illos qui invide detrahunt. Quorum alii vitam secretam, vitam sanctorum, vacuam putant et sine honore. Alii quidem etsi non vacuam, tamen totum ejus excusum cum summo horrore; nam exitum sine honore suspicari non audent. Alii vanam, alii anaram religionem putant. Illi non venerantur, et isti verentur accedere. Ideo de occultis sponsæ curavit tenuiter innuere, quasi ex obliquo illos tangens, et istos trahens, dum sic latenter de intimis ejus admonuit deliciis: *Sic, inquit, genæ tuæ, absque occultis tuis.* Ac si dicat: Si cognovissent et alii quibus absconditis adimpletus est venter tuus, o sponsa, quam facile omnia detrimentum facerent ut illa lucrarentur! quam libenter et bona perderent, et mala perferrent, ut absconditæ dulcedinis participes efficerentur! Nunc autem abscondita est ab oculis eorum, quæ sanctis animabus in occulto per vices aliquid. Grata tamen vicissitudo, quæ multorum molestias mitigat temporum: nec exiles deliciae, quæ in futura tempora abundant. Quid egestatem in illa veremini? Deliciae in occultis ejus, et abundantes deliciae. Abundantia enim in turribus tuis, o sponsa. Denique *sicut turris David collum tuum*: etsi latent deliciae, sed virtus eminet. Quomodo non eminens, turri collata? Sed differamus hunc in erastinum sermonem, dicturi de hac turre quod ipse David dederit auctor ejus et tutor Jesus Christus, qui vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

A .....
.....

SERMO XXVI.

Sicut turris Dovid collum tuum, quæ ædificata est cum propugnaculis. Mille clypei pendent ex ea, etc. Cant. cap. iv, §. 4.

1. Jam fortia ad sponsam et de sponsa loqui tur; nam delicata in superioribus, ubi sic ait: *Collum tuum sicut monilia*¹. Et simile quid habes in Psalmo: *Dominus decorem induit, induit fortitudinem*². Bona hæc indumenta, quorum unum ornat, alterum armat. Primum illud possit quod magis proprium sponsæ videtur. Nunc se ad ejus quamdam fortitudinem convertit. Virtus fortitudinis tanto in sponsa pretiosior, quanto rarius. Rara plane: mulierem enim fortem quis inveniet³? Et si potest, tu tamen, Jesu bone, non tam invenis quæ talis sit, quam prævenis ut sit. Non se ipsa hæc turris ædificat, sed ipse sine quo in vanum laborant ædificantes. Et vide quam fortem velit intelligi, quam turri David assimilat. *Sicut turris*, inquit, *David collum tuum*. Noli in hoc collo inflexibilitatem et duritiam accipere. Hæc enim non possunt ad laudem deflecti, sed maledictionis sententiam provocant. *Maledictus, inquit, furor eorum, quia pertinax: et obstinatio, quia dura*⁴. *Nervus, inquit, serreus cervix tua*⁵. Ad condemnationem intorta sunt ista, non ad commendationem prolata. Rigida pervicacia solet libertatem mentiri, quam in his verbis accipio: *Sicut turris David collum tuum.* Libera plane cervix, et servilis conditio nis ignara, tam erecta, tam munita ut turris David. Non puto quod aliquo abjecte servitutis jugo collum istud atteratur. Grave jugum super filios Adam a die nativitatis eorum⁶: sed haec jam non videtur de filiabus Adam. Jam veterem nativitatem regenerationis novitate mutavit, carnalem nesciens Adam, ex quo transivit ad Christum; ex quo secundo adhæsit, unus spiritus effecta cum illo. Ideo libera, quoniam ubi spiritus Domini, ibi libertas; libertas qua nos Christus liberavit: libertas data, non innata. Nam a

¹ Cant. i, 9. — ² Psal. xcvi, 1. — ³ Prov. xxxi, 10. — ⁴ Gen. xcix, 7. — ⁵ Isai. xxviii, 1.

⁶ Eccl. xi, 1.

nativitate eorum grave jugum super filios Adam.⁸³ Vere grave, quod mulierem illam evangelicam annis decem et octo incurvaverat, ne sineret sursum respicere¹: multum dissimilem ab ista, quæ cervicem in turris modum sustulit in cœlum.

2. Grave plane jugum, quod totum humanum genus in hac inclinata muliere excutere non poterat. Non poterat deponere et non desinebat apponere et iniuriam super iniuriam, et infirmitatem super infirmitatem, et utramque super alteram: secunda satis, sed infelici nimis fructificatione. Vis audire apponentem jugum super jugum? Audi quali se excusatione unus de invitatis ab evangelica subduxerat cœna: *Juga boum eni quinque*². O stolida anima, tam invalida cervice, et attrito collo! unum illud portas, quod tibi corrupta imposuit nativitas, et plura comparas! Non indiges emere quod gratis innascitur. Alia adjicis emere, et ab hoc quo premeris, collum eximere non potes. *Juga, inquis, boum eni quinque*: et unum hoc tam grave, tam generale gratis excutere non potes. Nec tibi tamen pretium suppetit unde te redimas. Nescis quam gravi jngō teneris? nisi sanguine Christi auferri non valet. Abundas ut plura emas; non abundas ut ab isto te redimas. O miseræ divitiae tuæ! satis es locuples non ut mitiges, sed ut multiplices vincula colli tui, et compedes aggravas. Sufficiat tibi illud jugum grave quo premeris. Jugum hoc, si nescis, quædam est delinquendi necessitas, et impossibilitas resurgendi. Jugum hoc difficultas est ad bonum, et aviditas ad malum. Jugum hoc et iniurias est qua reus teneris ad supplicium, et infirmitas qua promus in vitium traheris. Originalia tibi sunt ista, et de propaginis vicio: et tu adhuc voluntaria accumulas onera! Curiositate quinque sensuum dum extiores intendis in species, interiorem concupiscentię flammam provocas, quæ nisi sanguine Christi extingui non potest. Concupiscentia cum sola est, satis inardescit: exterior vero materia si accedit, insanit. Geminum incommodum, naturae corruptio, et curiositas quædam exterius ejus irritamenta explorans. Duplicatum incommodum, proprius impetus, et hostilis impulsus. Duplicatum incommodum, flamma concupiscentie, et flatus incentoris.

3. *Juga boum, inquit, eni quinque*. Bene uti-

¹ Lue. xiii, 44. — ² Id. xiv, 14. — ³ Matth. xi, 30. — ⁷ Isai. x, 27.

que, *boum*, quod brutas mentes curiositatis appetat labor. Jugum si optas, non habes necesse comparare. Tolle super te jugum Christi, jugum gratuitum, jugum gratum, non grave. *Jugum enim, inquit, meum suave est, et onus meum leve*³. Jugum hoc non est jugum boum, quia jugum rationale est; jugum non quod laborem infligat, sed requiem comparet. Et vide quomodo jugum hoc leve dicat. Nam illud superius grave, quod est super filios Adam a die nativitatis usque ad diem mortis eorum. Cujus putas mortis? utique ejus, de qua habes: *Mortui vestis, et vita vestra abscondita est cum Christo in Deo*⁴. Bona hæc mors, quæ veterem sepelit nativitatem, novam inducit. Mors bona, quæ servitutem absorbet, generat libertatem. Nam hujus nativitatis liberi sunt filii. Bonus hic exitus, ut veterem exentes Adam, simul grave jugum abjiciamus. Hic vitæ carnalis exitus captivitatis nostre jugum dirumpit: ultra gravare non potest, sed computrescit a facie olei, ex quo ceperimus nomine alio vocari, et invocatum est super nos nomen secundi Adam, cuius ut oleum effusum nomen ejus⁵. Vis audire utrumque jugum hoc grave et dirumpi, et putrescere? Qui propitiatur omnibus iniuriatibus tuis, qui sanat omnes infirmitates tuas⁶. Iniurias tota et semel dimititur; diruptum est jugum: infirmitas adhuc sanatur; jugum computrescit. Denique quod computrescit, lente deficit, non desinit semel. Propositorum voluntatis præcidi quidem potest, et quasi dirumpit; sed inveterata passio non tam deciditur quam dediscitur. Et quando operandæ salutis impossibilitas auferitur per gratiam, tunc quasi dirumpitur captivitatis jugum. Sed quæ residet adhuc boni difficultas, dum paulatim sanatur, ejus videtur jugum computrescere. Computrescit, inquit⁷, ut quamvis non semel totum, tamen quandoque putredine conficiendum donet intelligi. Quod computrescit, utique corruptitur. Quomodo non liber, cuius jugum vel semel dirumpitur, vel sensim corruptitur? Et jugum, et vinculum corruptum, utrumque usu suo privatum videtur. Nam nec graviter premit, nec tenaciter stringit. Felix plane, cuius computruerunt vincula, ut nulli sint usui; cuius computruerunt et corruptæ sunt catenæ a facie olei.

4. Sed dices: De collo sponsæ sermonem in-

⁴ Coloss. iii, 3. — ⁵ Cantic. i, 2. — ⁶ Psal. cxii, 3. —

stitueras; quid nunc circa jugum immoraris? ⁴ Quid de jugo ad collum? Utinam nihil. Nunc autem contritio magna. Jugum enim ad quid, nisi ad collum? Sed non ad collum sponsæ, quia jam soluta vincula colli ejus, jam nescit servitutis jugo contineri. *Sicut turris*, inquit, *David*, *sic collum tuum*. Exuberantissima per hoc monstratur libertas, et depressione ab omni libera, non tamen nuda, sed quæ habeat aliquid fortitudinis admixtum. In turre non sola erectio, sed munimenti fortitudo attenditur a facie inimici. Restituta est quidem libertas, sed securitas tibi nondum permittitur. Captivitatis contritus est laqueus. Hostis aliunde quærerit innectere: jus perdidit, non depositus recuperandi spem, non pervicaciam infestandi. Liber effectus es, libertatis tuendæ de cætero tibi incumbit negotium. Collum amplexis sponsi deditum noli ne in modico quidem degeneri exponere jugo. Denique revertenti filio pater obvius procidit super collum ejus. Pia sarcina, et jugum dulce: quod tamen sustinere nec sentire meruit, donec primo in se reversus servilem conditionem dirupit, sic regressus ad patrem¹. Erecta est cervix tua: esto fortis sicut turris David, ut dicere possis: *Fortitudinem meam ad te custodiam*². Ipse enim David, ipse Salomon, Christus scilicet Dei virtus et Dei sapientia. Ejus turris es, si non infime, non infirme sentias circa ipsum: sed si sublimitas virtutis Dei, non ex te ipso. Quasi turris est, non turris David, sed magis adversus David, qui inflatus sensu carnis sue extollit se adversus scientiam Dei. Sublime hoc collum: sed superborum et sublimum colla sapientia calcat, humilium exaltat. Humilitas ipsa sumptus necessarios subministrat ad ædificationem evangelicæ turris. Nec verendum est ne sponsæ sumptus desint, quos abundantanter de sponsi protest arca mutuari. *Discite*, inquit, *a me*, *quia mitis sum et humilis corde*³. Nondum intelligis in qua ratione sumptus humilitas præstet in ædificationem turris? *Qui se*, inquit, *humiliat, exaltabitur*⁴. Et bene de humilitate in præcedenti latenter est suggestum capitulo, ubi sponsæ occulta commemorat, eo quod humilitatis pulchra sit species, meritorum laudes occultare. Si ibi de humilitate, consequenter de sublimitate istie annectit. Non potest abscondi diu turris in humilitate fundata.

5. *Sicut turris David collum tuum*. Vide pri-A vilegium sponsæ. Apostolus Petrus ihortatur nos coædificari in domos spirituales⁵: hæc vero non tantum in domum, sed etiam in turrim ædificatur. Paulus in *habitaculum Dei* coædificari nos optat⁶: sed sponsa hoc non contenta, etiam propugnacula adjungit, ut sublimis et securior sit habitatio. Forte et hæc una de illis turribus est, de quibus dicitur: *Fiat pax in virtute tua, et abundantia in turribus tuis*. Omnino convenit, ut in turre non desit ubertas. Dura quia duplicata necessitas, ubi foris obsidio, fames intrinsecus. Quid proficit clausos et munitos esse aditus omnes, si intus sævus hostis fames cuncta contristat? Mala fames, fastidium. Clausæ sunt januæ et exteriore muniti aditus, si per sensuum tuorum fenestras mors non ingreditur, nec experientia indisciplinorum sensuum de exteriori materia mali incentiva admittit. Si projicias avaritiam ex calunnia, si obturas auren ne audias sanguinem, si claudis oculos ne videas malum; jam clausus es, jam habitas in excelsis, et munimenta saxorum sublimitas tua. Numquid satis est? Quid prodest tam munita sublimitas, si quæ intus sunt, fames et fastidii vastat crudelis egestas? quid prodest dura saxonum et inaccessa sublimitas, si non ibi panis est, si non aquæ fideles sunt? Bona quidem protectio, si tamen non desit refectio. Bona sunt munimenta saxorum, si tamen talia sint de quorum possit duritia et mel et oleum elici. Et quidem ipsa observantiarum duritia, et petra disciplinæ, frequenter largos effundit rivos olei, et mentis fancibus dulcedinem devotionis ministrat Ordinis quidam lapideus rigor. Denique sic habes: *Fiat pax in virtute tua, et abundantia in turribus tuis*, o Jerusalem, sed abundantia diligentibus tecum. Alioquin, qui non amat, etsi intus sit, esnrit tamen. Quomodo autem egestas erit in hac spirituali turre, in turre David, in collo sponsæ, in quo jugi commercio spiritus vitalis trahitur et refunditur; in quo verbi sacri commieatus assiduus est, et vocalis spiritus discurrat? quomodo fames in collo, per quod abundantia suavitatis eructatur, et verbum bonum de cordis libertate? Collum quoddam videtur commercium, et quoddam glutinum, et cordis cum ore, et corporis cum capite, utriusque ad alterum. In collo vinculum

¹ Luc. xv, 20. — ² Psal. lxxviii, 10. — ³ Matth. xi, 29. — ⁴ Luc. xiv, 11. — ⁵ I Petr. ii, 5. — ⁶ Ephes. iii, 22. — ⁷ Psal. cxxi, 7, 6.

est et via. Quod aliud erit vinculum nisi charitas, per quam capiti corpus cohaeret, Christo A Ecclesia? Quae alia via spiritus nisi charitas? Hec enim excellentior via, imo haec est spiritus vadens et rediens, et ad suam recurrens originem; unde nascitur, illo revertens. Ab hac lex pendet et Prophetæ.

6. Ideo *mille clypei* pendent ex ea. Omnis enim sermo Domini ignitus clypeus est, et propugnacula ipsa ad sermonem referuntur. In sequentibus dicit: *Si murus est, adjicemus super eum propugnacula argentea*¹. Propugnacula de ipsa solent esse turris materia, et quasi de eodem cum ipsa corpore. Et vide quomodo B charitas consubstantialia et sibi concorporalia propugnacula gestat. Vide quomodo innata sit charitati sollicitudo quedam, prudentia quedam, et pervigil cantio ad declinandas vel depellendas infestationes et machinas hostiles. Habent propugnacula aliquid clausum, habent et apertum aliquid. Per istud insidias explorat; per illud assultus declinat: illuc providens; istic se protegens. Talibus est echaritas cum propugnaculis adficata quia talis est ei tam fortis, tam prudens sollicitudo innata. Ipsa magnum est sibi firmamentum quoddam. Denique fortis est ut turris dilectio. Ipsa novit tentamenti occasionses et cum opus est fugere, et ubi furgiendi non subest copia, fortiter ferre: et cum ipsa tantum firmamenti habere videatur, aliena tamen adjumenta non refutit. Propugnacula munita assumit et clypeos. Bonus clypeus conversationis ordo, et lex ab hominibus tradita. Haec etsi non est charitati necessaria, non tamen reputatur supervaria, nec onerosa quidem. Spiritualis est charitas: nec indiget lege, nec tamen legem deditur, sed legitime uitur, ea protecta, non oppressa. Bonus etiam clypeus sacri meditatio verbi. Omnis enim sermo Domini ignitus clypeus est².

7. Non est contenta charitas spiritualibus, quas ipsa gignit, meditationibus: et cum ipsa Domini lex sit, in ipsis tamen legis sermonibus meditatur; inde sibi testimonia assumit, inde se^a tuerit, et multiplici protegit clypeo. Et cum magnum habeat intus testimonium Spiritus, ab ipsis tamen Litteris sacris patrocinia sibi decerpit. Et bona protectio, quam vel charitatis experientia suggestit, vel sermonis sacri peritia

tradit. Paulus in Epistola sua quedam charitatis tibi propugnacula depingit. *Charitas, inquit, patiens est, benigna est*. Percurre totum illum de charitate locum; nomine tibi tot propugnacula videntur exsurgere, quot gratias distinctas enumerat? *Non amulatur, non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non querit quae sua sunt, non gaudet super iniuriam, congaudet autem veritatem, etc. usque non excidit*³. Vides quot propugnaculis turrita consistat? numquid non ista conceporalia charitati videntur, et velut de fundamento ejus exsurgere? Et tamen istos affectus, quos charitas quasi naturaliter gignit, doctrina dirigit, disciplina regit, erigit exercitatio; et bonum originale, quantum ad charitatem, ordo hic ab expertis prescriptus, vel sovet, ne deficiat; vel promovet, ut crescat: ideo charitas interna inspiratione non contenta, sermonis sacri nondique sibi, velut elypos, institutiones memoriter appendit. Ipsum inspicie Sponsum, qui mediator et sequester quidam est inter homines et Deum, quasi collum medium inter corpus et caput, turris fortitudinis a facie inimici: ipsum, inquam, inspicie, qui propriis abundabat, quomodo assumpsit Scripturæ clypeos, et velut ad anerioritatem se contulit, scuto C veritatis fraudulentas interpretis maligni propulsans insidias.

8. Tu quoque si fueris mediator quidam et sequester inter homines et Deum, et velut colum corpus et caput conjungens; mille clypei in te pendent, omnimodi clypei divini sermonis. Sacra tibi praesto sit anerioritas, et ad omne patrocinetur negotium, non tantum ut tibi sufficiat, sed ut reliquis abundet. Esto paratus ad reddendam rationem omni posecenti de ea, quæ in te est, fide et spe⁴. Quasi posevere videtur fidei tuae rationem, qui fidei contraria persuadere conatur, et ipsam infringere. Bonum ergo D a collo tuo scutum pendent, si fueris scuto fidei munitus, sento veritatis, scuto bone voluntatis, sacri scuto sermonis. Omnes hos in Scripturis clypeos legis. Sed et si fueris in sublime per charitatem erectus velut turris; si per contemplationis gratiam, quasi collum, reliquum corpus excedens, accedas ad caput Domini, et abscondaris in abscondito faciei Domini, in secretario sponsi, in thalamo veritatis: nonne tibi videris delicato protectus clypeo? Et ne-

¹ Cantie, viii, 9. — ² Prov. xxxv, 5. — ³ 1 Cor. xiii, 4-8. — ⁴ 1 Petr. iii, 15.

^a Alias, sensa.

scio si quod scutum ad protegendum efficacius sit, quam talis amplexus dilecti. Igneus est, et ideo omnia tela nequissimi ignea extinguit, et ignis ignem consumit. Si fidei scutum illa extinguit, quomodo non magis veritatis bono protegitur clypeo, qui absconditur in calore ejus? Est enim veritatis fervida meditatio, suggestiones inimici male ignitas ante extinguit, quam ad mentem pertingant. Inter sponsi amplexus et charitatis negotia, non vacat sponsæ peregrina tela suscipere. Bene talis clypeus a collo sponsæ dependet, eo quod tam successi amplexus gratiam experitur sola dilectio, sola tales novit excessus: et mentem faciens adhædere Deo, unum ad horam cum illo spiritum efficit. Beatum plane collum, in quo sermo Domini igneus moratur; a quo velut scutum gratis dependet amplexibus Patris Verbum, veritas, et virtus. An non tibi delicate protectus videtur, qui talibus coronatur et circumdatur undique scutis ante et retro? Fidelis Paxillus, in quo tot diversa vasorum genera pendent. Bene haec a collo charitatis pendent, quod ipsa sit unctio quæ nos docet de omnibus, et omnia suggestit: quod in ipsa omnes gratiae conferuntur, et referuntur ad ipsam, et ex ipsis pensantur et penduntur mensura. *Mille clypei* C pendent ex ea, omnis armatura fortium. Armatura plane, quam Paulus ad Ephesios numerat¹. *Omnis armatura fortium*, id est amantium. *Fortis est enim ut mors dilectio*². Quid ergo? tantum ibi sunt arma fortium, non infantium ubera? si excedit quasi turris quedam, charitas non condescendit? *Sive mente excedimus, Deo; sive sobrii sumus, vobis. Charitas Christi uget nos*³.

9. Audistis excedentem: vultis sobriam et condescendentem accipere sponsam? *Ubera*, inquit, *tua sicut duo hinnuli capreæ gemelli*. Bona turris sponsa, quæ se per conversationis disciplinam undique claudit, et per Scripturarum doctrinam sibi clypeos copiose appendit, et per contemplationis excessum in sublime assurgit. Ipsius etiam continentia fortis, et doctrina fidelis, et excessus celestis: tamen et ejus sublimitas condescendere didicit, et doctrinæ copia ad sobrietatem deduci, et rigor liquefcere in quamdam rationabilis laetis dulcedinem, et arma fortium in infirmorum ubera

⁴ converti. Ubique illam urget charitas Christi, sursum ad illum rapiens, deorsum propter illum trahiens, sed non tenens diutius, dum ad suas subinde delicias in excessum recurrit. Ideo dicit, *Ubera tua sicut hinnuli capreæ gemelli*; quod semper circumspicit montes pascuae sue, quod ad pascuae locum illam convertat et rapiat nota refectio, quod ad sponsi lilia levi saltu subito relabatur, unde delicate refecta cœlestium succis herbarum, distenta ubera ad parvulos iterato reportet. Sed quæ de uberibus istis dicenda sunt, non possunt aures fatigatae forsitan et hora fugiens portare modo, et potum lactis B ab uberibus istis exprimere. Uberius otium et horam liberiorem orantibus vobis, cum Dominus dederit, oris nostri officium non denegabo, ipso, in ejus præconia præstante copiam, qui præstat affectum, Christo Jesu, qui cum Deo Patre et Spiritu sancto vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XXVII.

C *Duo ubera tua sicut duo hinnuli capreæ gemelli, qui pascuntur in liliis, donec aspiret dies*, etc. Cantic. cap. iv, 33, 5, 6.

1. Videlis, fratres, quomodo nec ubera sponsæ laude privantur. Et quidem uberum usurpatio frequens tum in aliis locis, tum in istis præcipue Canticis. Vino ubera præfert⁴, botro confert⁵, assimilat turri⁶: et quod nunc in præsenti est, *Duo*, inquit, *ubera tua duo sicut hinnuli capreæ gemelli, qui pascuntur in liliis*. Videlis quam multiplex uberum commendatio. Si mater est, maternum peccatum uberibus carere non deceat. Ubera noverat Paulus habere cum diceret: *Facti sumus parvuli in medio vestrum, quomodo si nutrix focebat filios suos*⁷. Au non tibi videtur factus quasi hinnulus, qui factus est quasi parvulus? Unde focebat filios quasi nutrix, si non habebat ubera? Quasi duo hinnuli capreæ duo filii Ecclesiae: alter de Circumcisione, alter de Gentibus. Vide

¹ Ephes. vi, 13-18. — ² Cantic. viii, 6. — ³ II Cor. v, 13, 14. — ⁴ Cantic. i, 1. — ⁵ Id. viii, 7. — ⁶ Id. viii,

10. — ⁷ I Thess. ii, 7.

quomodo Paulus utrisque ubera coaptat. *Factus⁹⁷ sum, inquit, Iudeis quasi Iudeus : his autem qui sine lege erant, quasi sine lege essem. Omnis omnia factus sum, ut omnes lucifaciam¹.* An non ubera humulis istis coaptaverat, omnia factus omnibus? Omnibus omnia factus est non simulantis astu, sed compatiens affectu et habitu coaptantis. Denique utrisque se conformabat: nunc se cum illis a licitis cohibens, nunc ad licita condescendens; utrorumque ubique declinans scandalum, ubi fidei non obsistebat injuria. Omnibus omnia factus est, nec Iudeis ritum in initio licitum tollens, nec ad eorum irritationem Gentiles compellens. Omnibus omnia factus est, pro audientium capacitate et praepiens moralia, et disserens mystica. In hac duplice materia velut duo ubera porrigit, doctrinæ planioris lactea ubera parvulis temperans. Interna compassio ubera quidem habet, sed coaptatio foris ubera exhibet. Illa miseretur, sed ista medetur. Quid enim mihi prodest si tantum compateris, et infirmitati et quasi infantiae meæ contemperare te commode nescis? quid mihi prodest si compatiens affectu causam in te meam transfers, si curam quam debes non affers? Utraque necessaria est, et compassio, et quedam disciplinæ et doctrinæ compositio. Compassio affectum conformat, compositione ad lactandum parvulos utiliter incurvat. Neutro in genere sancti doctores auditoribus desunt, facti sicut illi, et pietatis affectu, et conformatio-
nis usu.

2. Utinam istud attendant qui facturi sunt in conventu fratrum sermonem. Student magis alta quam apta dicere, facientes apud infirmas intelligentias miraculum sui, non ipsorum salutem operantes. Erubescunt humilia et plana docere, ne sola hæc scisse videantur. Erubescunt ubera habere, nudare mammam, lactare parvulos. Quid istud est? ideone consedisti in medio cathedram tenens, ut scientiam jaetes, an ut teneram subditorum lactes infantiam? Subtilia texis: artem qui audiunt mirantur; eloquentiam laudant. Bene quidem, tamen si gratiam sentiunt, si te disputante audientium moveatur affectus, intellectus instruatur. Alioquin quid ad præsens negotium peregrina quedam adducere, quæ auscultantes non capiant? Magna eloquentiæ laus est, causam quam suscep-

⁹⁷ peris apte exsequi, ad ejus commodum cuncta referre, suscepto inservire negotio. Nusquam evidentius eloquentiæ tuæ signum dabis, quam si humilem materiam exsequaris ornate; et sermonis temperamento attollas, que per se jacere videbantur, et velut contemptibiles sententias commendabiliores efficias. Nec tam debes attendere quæ te dicere deceat hominem litteratum, quam quæ debeant audire quos instruis. Quid enim inde consequuntur, si ambulas in magnis et in mirabilibus, non dico super te, sed super eos qui assident? Noli alium alte sapere, sed condescende humilibus. Sublimia loquens, sed non in tempore, quid aliud affectare videris, nisi ut tibi soli taceant homines, et datur de te quod dictum est de Salvatore, quia nunquam sic locutus est homo²? Ascendi cathe-dram, ut alios ædifices, non ut te ipsum influes: ut impleas, non exinanias te ipsum, nisi forte eo modo quo se Salvator exinanivit, formam servi accipiens³, ut nos earnis suæ lacte nutriri in saltem. Bonus imitator Magistri Paulus ubera non occultat, sed habere se jatitat. *Tanquam parvulus, inquit, in Christo lac vobis potum dedi, non escam⁴:* et item, *Nihil me arbitror scire inter vos, nisi Jesum Christum, et hunc crucifixum⁵.* Ipse novit cui mensam parret, et quibus ubera porrigit. Ideo ubera ejus sicut hinnuli, quia doctrinæ suæ verba⁶ emolli-ta sunt, qualia parvuli in Christo capere possunt.

3. Audisti jam qui sunt isti hinnuli, et quare duo. Vis nosse quare gemelli? Quia in fide non est distinctio Iudei et Græci⁶. Vacant tibi privilegia meritorum, et regeneratio nullos distinguit, quæ cunctos æqualiter absolvit. Omnes enim egent gloria Dei, justificati gratis per gratiam ipsius⁷. Fides utrosque populos æque nobilitat; sed Iudeus aliter reputat: in communis clementia iura sibi privata depositit. Quid mirum si vult esse primus, quando voluit esse solus? Unigenitus esse non potest, affectat vel primogenitus. Vide quanta objecta sint Petro in Actibus Apostolorum, quod ad homines præputium habentes intriisset, quod illos suscepisset ad fidei mysteria⁸. Vide quantum in Epistola ad Romanos Paulus desudet adversum Iudeos, quod in gratia sibi fidei privilegia vindicarent quedam, et quos una fides conjunxit, distinguenter gradii-

¹ I Cor. ix, 20-22. — ² Joau. vii, 46. — ³ Philipp. ii, 7. — ⁴ I Cor. iii, 1, 2. — ⁵ Id. ii, 2. — ⁶ Rom. x, 12. — ⁷ Id. iii, 23, 24. — ⁸ Act. xi.

* Alias, *ubera*.

bus. Ibi affectabant esse in gratia soli hic summi, ^{⁹⁰} æquare fragrantiam? Qualem tibi refundit odonolentes habere compares, quos non poterant, non habere particeps. Gentes autem fecit Deus cum Israel concorporales et comparticipes testamentorum, et in nullo diserevit, fide mundans corda earum. Ideo dieuntur gemelli, quia fides nullis gradibus separat, quos aequa regenerat. Alioquin qui nesciunt esse gemelli, effetti sunt nulli: et in convivio locum occupantes primum, jam nec habent novissimum. Quæ ratio non inter illos tantum vertitur, sed se dilatat ad omnes, ut nemo alii in gratia, quocumque in gradu fuerit, aut participium, aut parilitatem invideat. Quis enim merita prætendat, ubi in munere sola est gratia? Non debent vetera præjudicare, ubi nova facta sunt omnia. Et in hinnulis regenerationis novitas intimatur, sicut in gemellis, in regeneratione parilitas. Qui bene capræ dicuntur, id est Ecclesiæ filii, propterea quod sicut capræ acute cernant. Acuta sunt enim Ecclesiæ lumina, contemplantis non quæ videntur, sed quæ non videntur.

4. *Ubera tua sicut duo hinnuli capræ gemelli, qui pascuntur in liliis: si tamen lilio rum sentiant gratiam; si ipsis lilia redoleant ut lilia, et non insuavem odorem refundant. Bonus et gratus est odor lilia: sed tamen ipsum lilium aliis redolet lilium, aliis absinthium. Lilium convallium, lilium singulare Christus: lilia erant ipsi imitatores ejus. Audi quid lilio rum unum loquitur: Christi bonus odor sumus: aliis odor mortis in mortem; aliis, vitæ ad vitam^¹. Vides quomodo singulare lilium illud, in quo bonorum omnium plenitudo olebat, tristem tamen videbatur quibusdam odorem spirare. Isti sunt qui ponunt dulce in amarum, et lucem in tenebras. Sed ille vere inter lilia pascitur, qui lilio rum odore potitur. Lilia sunt exempla castitatis, quæ non solum moderna et præsentia, sed et præterita et longe posita optime redolent. Lilia sunt etiam sacri sermones, in quibus æternæ vitæ olfacimus gaudia, et odorum attrahimus spiritum. Quam multis, fratres, estis hujusmodi vallati liliis! Etsi omnes Ecclesiæ filii, vos copiosius: quorum naribus singulis fere momentis nunc Prophetarum, nunc Apostolorum, nunc Evangelistarum spirant casta eloquia, tanquam lilia, et verba et vita eorum grato fragrant odore. Quæ enim lilia suavius redoleant, quæ poterunt illorum*

A rem Maria, qualem Joannes, qualem Petrus, qualem alii evangelici viri, qualem denique ipse Jesus, qui singulariter et in se redolet, et in reliquis omnibus solus ipse sentitur, quidquid suave fragrat in ipsis? Ejus verba novum mundo spargunt odorem, cum mysteria revealant Trinitatis, cum Redemptionis gratiam, cum copiam virtutum, cum gloriam Resurrectionis, cum æternæ vitæ statum exponunt. *Verba vitæ æternæ habes*, Petrus ait; et, *Ad quem ibimus?*^² Et nos idem dicamus dulci ejus odore perfusi. In te, Jesu bone, Patris deitas olet, qui est in te. In te gratia Spiritus, qui unxit te: in te Matris virginitas, in te propriæ carnis integritas, in te nostri medela languoris. Omnia hæc nobis olenit in te: et ad quem alium vel amore, vel memoria ibimus? Injuria est plane talium liliorum, si aliquis peregrinus odor se illis immisceat, qui suavitatem illorum contristet, animique afflatus naribus ipsum corrumpat, et convertat ad sæculum, et post cœni fetorem eurrere faciat. Injuria est, si tibi suavius fragrant vitia, quam virtutum lilia. Fastidiosus est vere, qui lacte et in liliis pasci non delectatur. Non est enim omne lac parvulorum. Nonne tibi C quasi lac videtur omnis doctrina, omnis affectus pius animo illapsus duleiter? Quidquid facile et duleiter sugitur, lac videtur.

5. Tali lacte abundabant ubera sponsæ: et ideo dicuntur *sicut hinnuli*, quod sit in illis reconsens, et quasi seniper nova et renascens consolatio verbi, et doctrinæ alacris copia. Ubera haec vetustatis nil habent, ideo meliora sunt vino^³, sed similia musto. *Ubera, inquit, tua botri*^⁴, non habentia scilicet austeritatem vini, sed musti novam dulcedinem. Ubera alia pascunt; ista inebriant. Bene ergo ubera sicut hinnuli, quia nulla vetustate infracta. Magnum D sponsæ pectoris ornamentum, si ubera integra habeat; non laxa, non fractas manimas in hujus Ægypto sæculi. Ideo dixit: *Ubera mea turris*^⁵. Inexpugnabilia ubera hæc, et lactis ubertate tumentia, quæ in turris excreverunt modum. Bona ergo ubera tam distenta, ubera pietatis, ubera genitiva, eo quod pietas consolationem habeat vitæ quæ nunc est, et futuræ. *Gaudete, inquit, gaudio magno, ut potemini a lacte, et satiemini ab überibus consolationis ejus. Et cum avensi fueritis a lacte, epulemini ab in-*

^¹ II Cor. ii, 15, 16. — ^² Joan. vi, 69. — ^³ Cantic. i, 1. — ^⁴ Id. vii, 7. — ^⁵ Id. viii, 10.

*troitu gloriae ejus*¹. Videlis quo lactis usus ad-²mittitur. Raptus est, quia sapientia Dei immundicatur? Ut epulemunt, inquit, ab introitu gloriae. An non tibi videntur ubera sponsi epulari ab introitu gloriae, que sicut hinnuli pascuntur in liliis, donec aspiret dies, et inclinentur umbræ? Quam dulciter suguntur ubera quæ sic pascuntur, ubera de celo plena, quia cœlestibus resepta in liliis! Ipsa liliorum fragrantia pascit. Odor eorum cibî gratiam tenet. Odor enim quidam fructus est: *Ego, inquit, quasi ratis fructificavi suavitatem odoris*². Vide quomodo Sapientia odorem suum in fructibus reputat. Spiritualis iste cibus est, nil habens corpulentæ, nec dente tactus, nec labore mansus, sed haustus spiritu, ipsis statim überibus influens, et ubera distendens. Unde etenim *fragrantia dicuntur unguentis optimis*³, nisi quod in ipsis de vicinis hanstus liliis spiritus redolat, donec aspiret dies, et inclinentur umbræ?

6. Dulce quidem inter lilia exspectare auroram surgentem: et forte vicinus est dies istis liliis, et inter lilia ejus frequenter aura quedam et vapor hauritur; et ipse sponsus in liliis pascitur, qui ipse et lilium est convallium, et lumen diei. Dulce est ergo compascendo cum ipso præstolari ipsum, præstolari inter lilia, donec diei lumen aspiret. Tempus illud declarat, de quo dicitur: *Satiabor cum apparuerit gloria tua*⁴. Tunc verus et aeternus aspirabit dies, cum ænigmatum in quibus adhuc videamus, umbræ inclinabuntur. Plures hic umbræ sunt: umbra fallaciæ, umbra refrigerii, umbra figuræ. In prima serpens dormit; in secunda sponsa quiescit; in tertia sponsus delitescit. De prima dicitur, *In umbra dormit*⁵: de secunda, *In umbra ejus, quem desideraveram, sedi*⁶: de tertia, quia *sapientia in mysterio absconditur*⁷. Omnes istæ reclinabuntur umbræ cum aspiraverit dies, umbra fraudis, umbra fidei, umbra mysterii. Tunc erit umbra nulla, quia veritas nuda. Tunc ergo reclinabuntur, quæ modo sunt exaltatae. Vultis nosse quam altæ? *Operuit montes umbra ejus*⁸. Magnus mons Paulus: opertum tamen hac umbra se dicit, tantum in speculo et ænigmate videns⁹. Magnus mons, et tamen facile raptus in tertium cœlum. Felix raptus, et multo felicior illo, quo mons ille evangelicus ad Apostolorum imperium in mare

A tavit sensum illius. Ideo raptus in tertium cœlum, in cœlum intelligentiae puræ, unde umbræ et ænigmata procul allegata sunt. Inferiores sunt umbræ, et reclinatae quodam modo ejus respectu, qui in cœlum raptur. Raptus in cœlum est, raptus et in paradisum. Serenitatis locus est cœlum, paradisus voluptatum. Pulchritudo in utrumque raptur, eo quod semiplena sit contemplatio, quæ alterutro caret. Denique in quodam paradiiso deliciarum et voluptatum locata videtur, que pascitur inter lilia, donec aspiret dies. Antequam aspiret dies, nox est. Sed nox B ista nescio quid videtur habere diei: *Nox, inquit, illuminatio mea in deliciis meis*¹⁰. Illuminationis etenim vicem tenent ex parte deliciae. Pulcherrimus contemplationis locus est, ubi simplex consideratio fidei cœlestes et suaveolentes aspergit affectus, et aeterni luminis gratiam spirat. Non sunt istæ deliciae quas beatus Job commemorans de sapientia dicit, quia *non invenitur in terra suaviter viventium*¹¹. Quædam sapientiae portio est in istis deliciis. Quomodo non sapientiae portio est, ubi ipsa veritas nondum intellecta, sed jam credita dulciter sapit? Ipsæ spirituales deliciae experientia sui satis edocent, et quantum expetendum sit quod de ipsis restat, et quantum respuendum quidquid illis obstat.

C 7. Tria hic observanda occurunt: tempus, opus, et locus. Tempus, id est nox, tempus quietis et vacationis est. Opus refectionis est, quia pascuntur. Locus delectationis est, eo quod inter lilia. Jure distenta ad parvulos reportat ubera, qui sic pascitur, qui in meditationibus pascitur fidei, liberrime, uberrime, voluptuose. Putas quod Salomon in omni gloria sua vestitus est sicut sponsa, quæ inter lilia pascitur? Quomodo non gloriose vestita, vallata liliis? Nam etsi umbra obscurat speciem, sentit tamen odorem, sentit vestimentorum fragrantiam: et in his sapientiae quasi famam odoratur, donec aspiret dies, et inclinentur umbræ; id est, donec aspiret dies, et sempiternum dies. Quamdius dies et nox vices alternant, non videntur umbræ reclinatae ex toto, dum statim habent. Ubi ergo reclinatae sunt? Apud Patrem utique luminis, apud quem non est vicissitudinis obumbratio¹². Omnis vicissitudo obumbrationis instar

¹ Isai. lxvi, 10, 11. — ² Eccl. xxiv, 23. — ³ Cantic. 1, 2. — ⁴ Psal. xvi, 15. — ⁵ Job xl, 16. — ⁶ Cantic. ii, 3. — ⁷ I Cor. ii, 7. — ⁸ Psal. lxxix, 11. — ⁹ I Cor. xiii, 12. — ¹⁰ Psal. cxxxviii, 11. — ¹¹ Job xxviii, 13. — ¹² Jacobi 1, 17.

habet, et dum alii aliud succedit, quodammodo ⁹⁰ enim qui esuriunt et sitiunt lilia justitiae, lilia abscondit et obumbrat quod præcedit. Hoc ergo est quod dicit, *donec aspiret dies, et inclinentur umbræ*; id est, donec aspiret dies, et plenus semipernus meridies, qui umbras omnes annihilaret. Qui pascuntur, inquit, *in liliis donec aspiret dies, et inclinentur umbræ*; hoc est, qui sapientiae oblectantur et pascuntur odore, donec ipse lucis æternæ candor illucescat. Utrumque commendatur in liliis, candor, et odor. Et odor quidem quid aliud nisi gratia fidei; et candor, nisi gloria speciei? In nocte odor sentitur, sed candor non cernitur, donec aspiret dies; quia candor ipse est dies, non habens ullam partem umbrarum. Ille cum aspiraverit dies, jam non erunt ubera necessaria. Omnes enim erunt docibiles ipsius diei. Interim ergo sponsæ ubera sunt sicut duo hinnuli qui pascuntur in liliis, donec aspiret dies de die, Christus Jesus.

SERMO XXVIII.

Vadim ad montem myrrhae, et ad collem thuris.
Cantic. cap. iv, §. 6.

1. *Ubera*, inquit, *tua sicut hinnuli capreæ gemelli*. Videtis quanta gratia sponsæ: parvula est et quasi juvencula, et ubera habet. Quid enim nisi juvenculam notat dum hinnulis comparat? Ergo et mater est, et parvula est, alias pascens, et pasci indigens. Et si quis sit Paulo similis, nondum tamen evacuavit quæ sunt parvuli, in carne commorans. Et si aliis abundat, nondum tamen se arbitratur comprehendisse. In speculo videt, in ægnitate videt: ideo sicut parvulus, sicut hinnulus in umbra pascitur, donec aspiret dies. In umbra, sed inter lilia pascitur. Infelix plane qui quidem inter lilia positus, inter lilia sanctæ congregationis, ubi varie undique virtutes redolent, nihil tamen suave, nihil liliorum simile novit odorari. Bonus plane et sponsæ privilegio gaudens, cui ipsa intrinsecus virtutum nascuntur lilia, qui inter lilia pascitur, inter lilia reficitur, lilia esurit. Beati

A castitatis, omnium lilia gratiarum. Si esurire beatum, multo magis inter lilia pasci. Et ipsa virtutum esuries pascit, et delectat aviditas. Odor cibat, sed nondum satiat. *Satiabor cum apparuerit gloria tua*¹. Denique ipsarum virtutum, ut sic dicam, gloria latet adhuc. Totum quod inde hauris in odore est. Occultatur forma, sed famam audimus. Tenuis quidem in fama, in fumo, in odore cibus; dulcis, sed tenuis. Et nos iam saturati sumus, jam divites facti, solo virtutum odore contenti. Nescio tamen si vel odorem haurimus, quos perfectionis B non trahit aviditas. Suavis quidem liliorum odor, sed cumulata in specie gratia. Suavis quidem liliorum odor, sed suavitas tenuis, si odor tantum. Denique *qui pascuntur*, inquit, *in liliis*; id est, inter lilia, non in ipsis liliis; sentientes viciniam, non fruentes substantia. Exiguus virtutum usus exprimitur in odore, non copiosa, non solida et quasi corpulenta refectio. Non enim omnimodis reficitur qui pascitur: ideo non dicit, *Qui reficiuntur*; sed, *qui pascuntur in liliis, donec aspiret dies*. Deliciosa tamen exspectatio lucis inter lilia. Et vide quibus sponsa pascatur in liliis. In liliis non cas C ducis, in liliis non marcescentibus, in liliis denique quadam incorruptionibitate myrrhatis. Nam myrrha incorruptionem demonstrat.

2. Jure post lilia de myrrha subtextitur, ut sponsæ lilia quadam incorruptionis perpetuitate commendet. *Vadim*, inquit, *mihi ad montem myrrhae*. Quid est, bone Jesu, quod sponsa tua, dilecta tua, alibi exspectat, tu alio vadis? Illa pascitur et exspectat in liliis, et tu vadis ad montem myrrhae? Quare non magis ad lilia vadis, ubi sponsa moratur donec aspiret dies? An forte lilia haec non sunt aliena, nec longe posita a monte myrrhae, sed magis oriuntur in illo? D Ita quidem est: nusquam lætius nascuntur lilia, quam in monte myrrhae, nusquam magis illæ servantur. In monte myrrhae nec corruptioni, nec corruptibilitati locus nullus relinquitur. Ibi in monte myrrhae, ubi carnis universi mortificantur affectus, ubi lilia castimonie, lilia gratiarum et pure nascuntur, et perpetuo florent. Ergo et in liliis, et in monte myrrhae sponsam satis delicate locatam advertis. Nam alterum tibi sermo præsens expressit, alterum tu ipse potes per interpretationem exprimere. Quoniam enim

¹ Psal. xvi, 15.

modo alio itorum se diceret, quam ubi dilectam¹ in quo futurae incorruptibilitatis nil magnificesse cognovit? Sicut enim illa avide exspectat, sic ille ardenter properat. *Vadum*, inquit, *mihi*. Quid ergo? sponsae non vadit? an ideo sibi ipsi vadit quod ad illam vadit? *Vadum* ergo, inquit, *mihi*. Mili vadam, non soli illi vadam. Non illa sola de meo capit adventu latitiam, sed et mili nibilominus alacritatem refundit. Mili dulce, mili jueundum est quod ad illam vado. Jam vadam mili. Mili sic ire proficit, me delectabiliter afficit, ideo vadum mili. Jam mili de monte myrrhae suavis aspirat fragrantia, ideo vadum odore illectus. Vadum mili, quia deliciae meae cum sponsa morari. Itane, Jesu bone, de sponsae colloquio oblectant tibi captas, ideo tibi vadis, nec velut fastidiosus amator declinas cum excluderis, sed stas ad ostium? Stas et pulsas, et quandam repulsae passus injuriam, stas tamen et pulsas, tantum aperiat. Asperge, Sponsa, asperge cubile tuum myrrhae et aloë. Christus in odore currit unguentorum tuorum. Asperge cubile tuum myrrhae, quam Paulus commemorat: *Mortui, inquit, estis, et vita vestra absconsa est cum Christo*². Tali myrrha asperge, irriga, perfunde cubile tuum, vel potius esto mons myrrhae. Uberior enim gratia, ubi myrrha nascitur, quam ubi respergitur. In hoc monte colloca cubile tibi, imo dilecto, in quadam myrrhae copia, ubi haec species aromatica magis oritur quam advehitur.

3. In multis Scripturæ locis usus myrrhae ad mysteria sumitur. Cum myrrha Magi ad Christum veniunt³. *Venit et Nicodemus fereus mixturam myrrhae, quasi libras centum*⁴. Magna hic copia: sed quid ad collationem montis? *Ferens*, inquit, id est secum ferens, non ex se proferens: portans, non patiens. Bona utraque, et quæ offertur, et quæ oritur, sed ista potior. Denique illa ad Christum advelutum, ad hanc ipse vadit. Vadit enim sibi ad montem myrrhae. Bene mons myrrhae, qui mortem Christi circumfert in se ipso, non in parte; nec quasi respersam, sed umerem, et continuam, et eminentem: nec ad horam et quasi veterascentem, sed magis renascentem. Bene mons myrrhae, qui Christi in se mortificationem et incorruptibilitatem quandam, et resurrectionis futurae imaginem non tam gestat quam germinat. Numquid tibi mons myrrhae videri potest,

A cum, nil eminens, nil nisi ad horam apparet? Beatos plane mons, qui hujus myrrhae germe undique vestitur, non respergitur per partes, nil in se nudum, nil habens sterile, sed totum haec felici fecundum specie. Quonodo non beatus, qui Christum ad se trahit in sui odore aromaticis? Bonus odor non tantum Leprosi domum replens⁴, sed etiam eeli palatum, thalamum sponsi. Bonus odor plane sponso Christo, inter ipsas deitatis gratias delicias. Denique super tantas delicias, deliciae tamen ejus esse in monte myrrhae. Ideo dicit: *Vadum*, inquit, *mihi ad montem myrrhae*.

4. O beatum montem ad quem vadis, Jesu bone, ad quem venis, quem perambulas, quem inhabitas, et inhabitas in finem: quem solus inhabitas, et hoc usque ad terminum loci. Veni, Jesu, incipe hunc montem possidere. Nullus tibi quæstionem moveat, nullus dicat: Numquid habitabis in hoc monte tu solus? Mons uber, mons pinguis, mons abundans, mons affluens unguentis. Haec unguenta exinaniri non possunt. Magna enim unguenta moles in monte myrrhae. Non deficient unguenta de hoc monte: ideo qui vadit ad montem myrrhae, unguentis non indigebit, ne odoramentis quidem, qui vadit ad colles Libani. Non enim deficient thura de Libano. Nam et Libanum dicunt thus intelligi. Veni, Jesu bone, ad hos colles, ut fluant thura a facie tua. O quantus incensi fumus ascendet de collibus istis cum tuo, imo cum te fuerint igne succensi! Magnam habet in collibus thuris ignis tuus materiam pabuli, et magnum incensi fomitem. Non cito consumuntur haec thura. Incensi hujus fumus non facile evanescit. Tanta thuris moles, tanta copia collis thuris non potest pugillo concludi, non comprehendendi thuribulo: vaseculo non capitur, mensuram nescit, quia nescit intermitti. Bene ergo collis thuris, qui sine intermissione orat, et, quod satius est, sine remissione: qui in oratione nihil habet remissum, nil exile, sed velut ejusdam formæ magnæ fumus pinguevit, sic pinguecentium votorum et desiderii exuberantis agit volumenta. Veni ergo, Jesu bone, ad colles thuris: copiosum orationis incensum fumigant montes, quos tangis. Quid simile, fratres, habent orationes nostræ? quam cito thura nostra inanescent! Et quodammodo vix succenduntur,

¹ Coloss. iii, 3. — ² Matth. ii, 11. — ³ Joan. xix, 39. — ⁴ Matth. xxvi, 6, 7.

et statim exstinguuntur. Utquid istud? Utique ² quæ infundit terram et imebriat, et germinare quoniam exiguum nobis incensi congestissimus A facit. Beati montes, super quos nix ista cadit, et colles quos operit. *Sic, inquit Dominus, erit, verbum quod egreditur de ore meo, non revertetur ad me vacuum*⁴. Videturne tibi vacuum reverti verbum, quod vadit ad montes myrræ, et colles thuris, quod cadit super hos montes, et colles operit? Nescit vacuum reverti. Ideo vocat et dicit, *Veni de Libano, veni*. An mysterio vacare putas, quod post montes myrræ et colles thuris commemorat Libanum? Quæ res animum sic reddit mundum et candidum, quomodo orationis usus? Primo quidem myrra mortificat, deinde thus purificat. Nec enim pura poterit emanare oratio, si non omnis pravus primo fuerit odor repressus, et exhalatio carnis. In myrræ unguento mens stringitur, ut ad quamdam, imo omnimodam unitatem se coaretet: per thus incensum dirigitur, et dilatur, et se diffundit, et cœlestes replet regiones ex odore incensi. Illic se liberæ veritatis aura immiscet, et confundit: et quæ primo ad se anima ipsa contracta est, ibi rarescit et attenuatur et deficit, suspensa et suspiciens in excelso.

5. Ego spiritus angelicos, et si qui inter homines illorum æmuli sunt, quosdam velut colles thuris interpretor, quorum oratio quasi incensum dirigitur semper in conspectu Dei: qui devotionis suavissimos vapores gignunt, cœlestium glomerant nubes affectuum. Beatus utique sacerdos, qui thura tanta offert, quem tam suavis nebulæ vapor operit et involvit. In Apocalypsi legis *phialas plenas odoramentorum, quæ sunt orationes sanctorum*¹. Et quæ conventione collibus thuris ad phialas? quæ enim phiala B capiat collem thuris? Bona phiala plena odoramentorum. Sed ecce plus quam phiala hic. *Ascendit, inquit, fimus aromatum in conspectu Domini de manu angeli*². Sed quæ manus integro colli sufficiat? Quæ, inquam, manus, nisi tua, Jesu bone, manus, qui montes ponderas, et terram palmo coneludis, qui libras montes in pondere, colles in statera? In manu tua, Domine, omnes fines istorum collium, et si fas est dicere, in sinu tuo. Denique in sinu tuo sanctorum oratio convertitur, in conspectu tuo intrat: ibi conversatur, ibi convertitur: illi in te, et tu in illis. Propterea *vadam mihi, inquis, ad colles thuris*. Veni ergo, Domine, veni et noli tardare, veni et ne transilias colles istos. Quid si et ad te transiliunt colles thuris? Mobiles sunt montes myrræ, et colles thuris, ubi ipse adveneris. Quonodo non mobiles, qui liquecunt, qui fluunt, qui sumigant, qui ascendunt sicut fumus aromatum in conspectu Domini de manu tua? Vade ergo tibi ad colles thuris; ubi incensa multa sunt, ubi incensa cuncta sunt: nam in colle thuris nil sine incenso. Incensa hæc data tibi sunt, ideo veni ut adoleas ea in conspectu tuo.

6. *Vadam mihi ad montem myrræ, et ad collem thuris. Veni de Libano, veni*. Jam exclusum est cur vadat: utquid enim, nisi ut vocet, ut intret, ut dicat, *Veni?* Ecce quam bonum, et quam jucundum habitare in collibus istis, ad quos Verbum Dei vadit, quos revisit: de quibus sponsam vocat, et vocat ad coronam! *Veni, inquit, de Libano, veni, coronaberis*. Libanus candorem sonat. Quidni candidus de nive cœlesti? Non enim deficit, sicut scribitur, *nix de Libano*³. Nix illa quæ descendit de celo,

C ministerium explet. Orantis affectum in primis colligit, et stringit in se ipsum: deinceps diffundit et transfundit in Deum. Quid myrræ similius, ubi tanta in divinam unionem trans fusio? quid incenso similius, ubi tanta divini ejusdem sensus diffusio? Jure tota pulchra vocatur et sine macula, quam orationis ardor incanduit, quam coloravit et candidam reddidit candor lucis æternæ. *Tota pulchra es, amica mea, et macula non est in te. Tota pulchra es,* quia tota pulchra es hac hora maxime, hora orationis, hora incensi. *Tota pulchra es, amica mea, tota pulchra es;* quia tota amica es, et solo amoris candens affectu. *Tota pulchra es,* et sine macula, peregrini nil habens coloris admixtum. *Veni de Libano, veni de Libano, veni de Libano, Veni de Libano, quia sine macula es: veni de Libano, quia tota es pulchra: veni de Libano, quia plene lota. Veni de Libano,* ex toto illustrata: *veni de Libano, carens culpa: veni de Libano et candens gratia: veni, coronaberis*. Felix omnino qui de Libano cœdantis affectus, de colle thuris, de orationis intentæ copia vocatur ad coronam. Felix, in-

¹ Apoc. v, 8. — ² Id. viii, 4. — ³ Jerem. xviii, 14. — ⁴ Isai. iv, 11.

quam, anima, que hora incensi ascendit ad ⁹⁵ Patrem, que sine intervallo de Libano ad eo-
ronam vocatur, coronam gloriae, quam reddet illi in hora transitus justus judex et duleis sponsus Jesus Christus cum Deo Patre per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XXIX.

Tota pulchra es, amica mea. Cantic. cap. iv, §. 7.

1. *Tota pulchra es, amica mea, et macula non est in te: veni de Libano, sponsa mea, veni de Libano; veni, coronaberis.* Quis mihi dabit istud trium (ut sic dicam) dierum iter confidere? quis, inquam, dabit mihi hanc viam indefeso incessu percurrere? Viæ istæ, viæ pulchrae, et semitæ pacificæ sunt, venire de Libano ad Libanum, de Libano ad regnum. Nam sponsa ad coronam vocata, invitata videatur ad regnandi consortium. Dulcis est hic viæ terminus, sed nihilominus dulcis est transitus. Quidni dulcis, qui nescit a Libano deflectere? Non hæc est via lata, non hæc est via laicea, nec potest per eam transire pollutus. Non est currentis, nec volentis, sed miserentis Dei¹. Misserentis cur dico? dixisse melius, Desiderantis. An non aestuantis desiderii vota designat vocatio trina? Vehementis affectus argumentum est quod tertio vocat. Percurre animo præcedentia Cantici hujus; nosquani reperies vel tam crebro vocatam, vel tam expresse commendatam pulchritudinem sponsæ. Ter vocat, et totam pulchram dicit. Denique in præcedentibus sic habes: *Ecce tu pulchra es, amica mea, ecce tu pulchra*². Et iterum alibi: *O quam pulchra es, amica mea! quam pulchra es*³! Hoc autem tertio in loco totam pulchram definit. Illis in locis vel demonstrat quod pulchra est, vel miratur quod tam pulchra est: non tamen definite determinat quod ipsa sit ex integro pulchra, sicut in præsenti. *Tota pulchra es, amica mea.* Quomodo non tota pulchra pulchritudini, et toti pulchritudini collaterata ex toto? Quomodo non tota pulchra, in quam lucis aeternæ

candor immeensus emanat? Bene tota pulchra, A et superpulchra, in quam uberi illapsu sese transfudit omnis pulchritudo Domini. Exaltata quidem est super sidera, species tamen pulchritudinis ejus in sponsa. *Species, inquit, ejus in nubibus cœli.* Quamdiu sponsa nubes cœli est, nubes lucida et levis, et quasi ad solem accedens, et ipsum suscipiens, tamdiu in ea solus Solis splendor reluet, et pulchritudinis ejus species manet.

2. Plane tunc nubes est sponsa, quando spiritualis obtinet affectionis levitatem, et lucem intelligentiæ. Quamdiu spiritualis anima per B orationis et contemplationis usum in supernis suspenditur, sicut lucida nubes et levis; tota interim pulchra est, quia tota amica est; et macula carens, quia in servidæ charitatis versa est colorem: hora ista gloriosam sibi sponsam exhibet, non habentem maculam vel rugam, mundans illam non tam in sanguine, quam in lumine suo. Quomodo non tota pulchra, in qua tam expressa divinæ pulchritudinis species apparet? Quam mihi dabis animam, quam audeas ex toto pulchram definire, nisi in hac hora tantum, quando per amoris æstum plus imbutitur, quam induitur specie Sponsi? Aliis C quidem horis sine macula deputatur, dum culpa non imputatur. Hoc autem momento quod sine macula dicitur, non est indulgentiæ, sed dilectionis, sed desiderii, sed devotionis. Quis enim dabitus venia locus, ubi vota charitatis tantum exæstuant? Amor indulgentia non eget: totum enim gratiosum est, ubi solus est. Denique vide nunc quomodo et offensa excluditur, et gratia commendatur et sola gratia. *Tota, inquit, pulchra es, amica mea, et macula non est in te.* Blandimenta hujusmodi non videntur indulgentis, sed diligentis, sed amantis, sed admirantis. Oblectatus pulchritudine, optat D præsentiam. *Veni de Libano, veni de Libano: veni, coronaberis.* Invitatio crebra prodit affectionem, vota manifestat.

3. Alii trina vocationis scrutentur sacramenta, et gradus assignent: mihi quidem sufficit divinæ majestatis humanam adversus animam affectum mirari. Istud sufficit, sed ipse succumbo. Utinam mihi nihil incumbat negotii, nisi suspenso semper stupore mirari impensam gratiam, ita tamen ut admirationi huic vota jungantur, et germana sit charitas. Affectus

¹ Rom. ix, 16. — ² Cantic. i, 15. — ³ Id. iv, 1.

enim affectum meretur, et abyssus abyssum¹ similem provocat in voce profluentium catara-²tarum³. Bonae siquidem cataractæ sunt, quæ tunum, bone Jesu, distillant affectum, infundunt amorem. Amor mutus non est, usum habet vocis. *Quod enim continct omnia, scientiam habet vocis*⁴. De Spiritu scriptum est hoc, et bene nostis quanta sit affinitas, si non potius identitas, charitatis ad Spiritum. Illa continet omnia, quia plenitudo legis est charitas⁵. Spiritus loquitur mysteria⁶, et amatoria plane loquitur. Ipse Spiritus reddit testimonium spiritui nostro⁷, utique et blandimentum loqui potest. Sonus ejus sensus amoris est et desiderii, vota instar habens vocis. Experimentum gratiæ ipsum est utique quod loquitur, quod invitat, quod dicit: *Veni de Libano*. Ter vocat, fortasse idecireo quod funiculus triplex difficile rumpitur. Tenax enim funiculus, amor. Amor affectuose trahit, cui est id ipsius alioqui, quod est allicere. Nihil amoris tenacius vinculo, nil trahentius. Audi quomodo lex divina triplicem hujus ostendit nexum funiculi. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, et ex omni mente tua*⁸. Ac si dicat: Diliges Dominum Deum tuum cordis proposito, animæ affectu vitali, integro et rationabili quodam mentis arbitrio; ut amoris in te et propositum sit, et ipsum propensum sit, et perspicax sit. Bona siquidem cordis in Deum intentio pia: sed quid, si pigra sit, si emorta, si nihil habens in se vitale, nil animatum? Bona ergo intentio pura, quam vividam reddit et velut animatam fervida et dulcis affectio. Affectum hunc, qui est quasi quedam anima boni propositi, informat meditatio, si discreta est; et refovet, si crebra est. Funiculus tripliciter nexo, ad meritum repositæ coronæ quid uberior, ad experimentum quid expressius? Au non tibi videtur invitare, et quasi tripliciter dicere, *Veni, haec trina dilectio?*

4. Denique quasi invitat, dum confert et audaciam pro merito, et aviditatem pro experimen-to. *Veni*, inquit, *de Libano, veni, coronaberis*. In Apocalypsi quasi de Libano venientes sic legis: *Hi qui amicti sunt stolis albis, qui sunt, et unde venerunt?* *Hi sunt qui venerunt de magna tribulatione, et laevrunt stolas suas*,

*et candidas eas fecerunt in sanguine Agni*⁹. A Stolas, inquit, suas *candidas fecerunt in sanguine Agni*: utique et credendi fide, et conver-sandi forma, qui in tribulatione sua sequuntur hunc Agnum, non aperientem os suum, cum ad occasionem duceretur, et coram tondente se obmutescerent¹⁰: qui non sunt tristes neque turbulenti, donec ejiciant ad victoriam judicium¹¹, et certamen ad coronam. Non enim coronabitur, nisi qui legitime certaverit¹². Et quia de certamine corona, ideo forsitan dilectam sic invitat ad coronam, ut exprimat causam. Ait enim: *Coronaberis de capite Amana et Sanir, de montibus pardorum, de cubilibus leonum*.

Nescio enim quid asperum, quid ferum, quid fraudulentum in his vel nominibus, vel naturis datur intelligi. Ideoque de his coronari dicitur, dum haec triumphata corona ministrant materiam. Ille quidem per tribulationis tolerantiam coronatur, qui mitis, qui mansuetus, qui velut agnus de tribulatione magna venit: qui in charitate venit, candidatus, non consumptus, quem nullæ impatientia et murmuris macula denigrat. Hi sunt qui de Libano veniunt, et coronantur de capite Amana et Sanir, de cubilibus leonum, de montibus pardorum. Per

C haec enim coronantur, qui per haec tentamentorum genera probantur. Numquid non colligunt isti de spinis uvas, de tribulis fucus? *Quod in præsentî est*, inquit Apostolus, *momentaneum et leve tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternum gloriae pondus operatur in nobis*¹³. Passiones ergo hujus temporis cooperantur quidem, etsi non comparantur, ad futuram gloriae coronam, quæ reservatur nobis. Cumulata plane materies præmiorum, quando inter totius puritatis merita passionibus variis atteritur. Pulcherimus coronæ nexus, quando puritas vitæ, et humilis pressurarum tolerantia sibi cohaerent. Magnum quidem est pressurarum pondus: ideo forsitan montium est expressum nominibus. Ingens moles, sed fides superfatur nesciens opprimi. Capita montium istorum conculcat, et percutit ipsum caput de domo impii. Jure ergo caput ipsum triumphans coronatur de capite, quia et tentationum initium conterit, et tribulationum vehementie non cedit. In omni re quasi caput est

¹ Psal. xli, 8. — ² Sap. i, 7. — ³ Rom. xiii, 10. — ⁴ Cor. xiv, 2. — ⁵ Rom. viii, 16. — ⁶ Matth. xxii, 37. — ⁷ Apoc. vi, 13, 14. — ⁸ Isai. lxx, 7. — ⁹ Id. xlii, 4; Matth. xii, 20. — ¹⁰ 1 Tim. ii, 5. — ¹¹ 1 Cor. iv, 17.

quod vel primum est, vel maximum. Sic ergo ^{⁹³} se sapientes esse, stulti facti sunt? Quid angu-caput hic accipe, quasi rerum quae his montibus figurantur, vel principium vel cumulum donet intelligi. De capite Amana coronatur, de vertice Hermon et Sanir, qui injuriarum cumulum quemdam exsuperat, et tribulationum molem extollentem se adversus humilem scientiam Christi. Sed moles ista tanto videtur minus ponderis habere, quanto totum est momentaneum quod tumet.

5. Denique etsi mons est, tamen scriptum legis, quia mons cadens defluit, et saxum transfertur de loco suo ^¹. Et vide quomodo defluerunt, quomodo translati sunt montes isti. Translati sunt, quia transmutati sunt. Quasi translatos et triumphatos indicat illos Apostolus, quibus loquitur: *Et hoc aliquando quidem, inquit, fuistis; sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed justificati estis*^², hac ablutione et emundatione quae sit per verbum fidei. Pardus depositit verietates suas, totus immaculatus effectus, totus unius coloris, id est unius fidei et moris. Velut pardus quidam videtur homo hæretici dogmatis varietate respersus: sed et nihilominus pardo similis est homo dissimilis sibi, homo varius et inconstans, et subinde mutans consilia. Quasi enim, ut ita dicam, vult et non vult pardus. Trahe ista ad conversionem Gentium, et mox intelliges quomodo per unitatem fidei et spei, unum induisse colorem videntur qui conversi sunt ad Dominum: nec modo varietatem, sed et feritatem exuisse perspicies, et non in cubilibus^³ leonum: non in cubilibus, inquam, et impudicitiis, sed in cubilibus et in hortis aromatum, et commorari in lectulis non serinis, in lectulis non feedis, sed floridis. Floridus enim lectulus sponsi et sponsæ. Non videtur sponsa de Libano libens egredi, et de Judæa transire ad Gentes. Abscedit enim invita, quæ toties vocatur; non vult deserere Libanum, ut transeat ad montem Amana, ad verticem Sanir et Hermon. Sed transitu suo montes hos steriles, montes barbaros convertit ipsa in Libanum.

6. Sed jam montium istorum nomina intueri. *Amana* populus Vanus intelligitur vel Coangustans: *Sanir*, Hispidus; *Hermon*, Anathema. Quid vanius illo populo, quorum ipsi doctores evanuerunt in cogitationibus suis; et dicentes

A se sapientes esse, stulti facti sunt? Quid angu-stius illis, qui desperantes semetipsos tradiderunt immunditia? Angustum enim cor, quod finem votorum intra temporalis jucunditatis metas contrahit, nesciens spem ad æternâ dilatare. Quid magis hispidum et magis incompositum illis, de quibus Apostolus dicit: *Sine affectione, sine fædere*^⁴, *in malitia et in invidia agentes*^⁵? Nonne isti velut Sanir reputandi sunt? Nam Hermon accipiuntur qui sunt alienati a sensu Christi, promissionis spem non habentes, non cives sanctorum, non domestici Dei, sed omnino sine Deo in hoc mundo. Et haec quidem, Gentes, fuistis; sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed justificati estis in nomine Domini nostri Jesu: ideo de vobis sponsa coronatur, quæ de vestra immutatione gloriatur. Bona mutatio, ubi Sanir convertitur in Libanum. Et Libanus quidem, ille prior Libanus Judaicus conversus jam in Sanir videtur et Hermon: ideo veni de Libano, et veni, et vide pro Libano illo exiguo et brevi quanti tibi exsurgent Libani. Leva in circuitu oculos, et vide, omnes mundi istius montes tibi sunt in Libanum convertendi. Molestum plane gentis tue detimenta et desolationem videre; sed molestiam hanc tam lucrosa C commutatio compensat, ut unius damna redimat proventus uberior. Noli ergo moram nectere, sed veni de Libano, qui jam desinit esse Libanus: veni, ut de Gentium fide et conversatione coroneris. Vis omnes hos montes non in Judea et Gentibus, sed in Ecclesia tantum intelligere? Non erit dissonus intellectus, si interpretationem in hanc partem velis deflectere. Invenies hic et Libanum, et Amana, et Sanir, et Hermon. Invenies hic et montes pardorum, et leonum cubilia.

7. Utinam in hoc Libano nostro, in hoc sacro monachorum conventu, quem et professio, D et conversatio venustat et candidat: in hoc, inquam, Libano, utinam non detur cernere caput Amana, non verticem Sanir et Hermon. Cum videris in cœtu et congregazione sanctorum quenquam efferentem se ipsum, inflatum sensu carnali, jactantia vanum, intus et foris tumidum et turbidum, otiositatis anxium vanitate (otium enim accediam parit); cum tales videris, quid aliud quam caput Amana cum Libano cernis? Nil otio vanius, nil anxius ace-

^¹ Job xiv, 18. — ^² I Cor. vi, 11. — ^³ II Tim. iii, 3. — ^⁴ Tit. iii, 3.

^⁵ Traq. et Horst. hoc loco omittunt *perspicies*, et non in cubilibus, nec non paulo infra et ante *commorari*. †

dia, nil tumore turbatius. Nam et Amana populum vanum vel turbidum sonat : ideo de Amana venitur ad Sanir, ad hispidum et pilosum. Ubi enim acedia, ibi tumor : ubi turbatio, ibi nil lene, nihil compositum, nihil ordinatum, sed totum horridum : et qui talis est, sine fædere est, sine affectione, inimici sensus et alienati, imo anathematizati, quod Hermon significat. Non hic domesticus Dei, non civis, ne advena quidem et hospes : propter quod nulla ad eum gratia, devotione nulla declinat. Non divertit ad illum sponsus, ut vel in transitu visitet, et sicut hospes ad commorandum. Commorantur autem in eo pardi, dæmones quidem varii et versipelles, et leones cubant ibi. Non circumeunt ut transvolent, sed securi possident, et cubilia collocant. Sed qui tales sunt, desperandi non sunt. Etenim multi istiusmodi in sponsi prædestinatur ornatum. Ideo dicit : *Veni, coronaberis de capite Amana, et de vertice Sanir. Veni,* inquit, *de Libano, veni.* Vide si non morose egreditur de Libano, quæ toties vocatur. Mora tamen hæc non est contumacia, sed cautelæ. Quis enim a contemplationis candore, a quietis internæ et puritatis sereno libens discedit ? Cui non erit molestum, vel ad momentum de loco deliciarum secedere ? Forsitan sperata in discipulis lucra blandiuntur, sed molestus labor. Optanda quidem lucra, sed metuendum sit lapsus. Suspecta mili sunt lucra, quorum incertus est proventus, vicinum propriæ periculum salutis, certum internæ suavitatis damnum. Quid mirum si moretur venire, cum et molestum sit de Libano discedere, et metuendum sit ad montes illos barbaros et bestiales accedere ? Et forsitan sponsæ morsa, festinationem nostram suggillat et arguit, qui nimis prompti et parum providi, vires nostras minus pensantes, festinamus ingredi in labores prelationis, in sollicitudinem molestias, et materiam lapsus : nec exspectantes vel semel vocari, ulti nobis ipsi honorem sumimus, vocationem vel prævenientes, vel arte procurantes. Non debet esse tanti munieris improvida præsumptio, sed nec pertinax metus.

8. Denique præsumendum est ubi Christus jubet, ubi Sponsus vocat, et proventus uberes pollicetur, sicut in hoc loco : *Veni, inquit, coronaberis de capite Amana, de vertice Sanir et Hermon, de cubilibus leouum, de montibus pardorum.* Cum in subjectis mutatur morum barbaries, cum de cubilibus et impudicitiis ad

⁴⁶ florida et honesta transferuntur cubilia, et in hortos aromatum; ad cubilia, in quibus non est fremitus, sed fletus; ad cubilia, in quibus compunctio est cordis, non pugna cogitationum : cum auferatur maculosæ varietatis velamen, et nuda succedit simplicitas, moribus ministerio suo in melius communatis ; coronari sponsa satis apte accipitur. Bene quidem de talibus coronatur, cum jam vertuntur in ornatum, quorum antea mores horrebat : cum ordine quodam charitatis sibi cohærent in unum, qui ferinis prius affectibus dissidebant. Grata plane sponso est hæc unitatis cohærentia : ideo forsitan sequitur, et vulneratum se dicit *in uno oculorum, in uno crine colli ejus*, scilicet sponsæ. Capituli hujus ratio in aliud differenda est tempus. Hoc autem in fine admonuisse sufficiet, si quem alieni cura profectus ad gradum altiorum sollicitat, non dissuadeo, nec suadeo plane. Unum autem hortor, quisquis is es, æmulare et cunctationem, et candorem sponsæ, quæ non est contenta semel vocari, nec digna penitus, nisi de quodam puræ et dealbatae conscientiæ Libano. Non enim nisi de Libano dilectam vocat ad coronam Christus Jesus sponsus ejus, qui est Deus benedictus in sæcula sæculorum.

C Amen.

SERMO XXX.

Vulnerasti cor meum, soror mea sponsa, vulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum, etc. Cantic. cap. iv, 5. 9.

1. O cor durum, et male durum, in quo verba D ista vulnera non generant ! Stolidum plane est cor, quod verborum istorum virtutem non persentit, quod non stupet ad dignationem tantam. Quid dignationem dico ? etiam plus est. Et quantum esset, si vel dignatio esset ? Magna enim res, et omni admiratione digna, si vel dignatur tanta majestas humanam infirmitatem sororis et sponsæ impartiri vocabulo. Nunc autem non tam dignatio est quam devotio. Vultis autem devoti et propensi affectus argumentum audire ? *Vulnerasti, inquit, cor meum, soror mea sponsa, vulnerasti cor meum.* Cordis vulneris vehementiam designat amoris. O vere dulce cor,

quod nostris movet affectibus ad rependendam vicissitudinem dilectionis. Et necessitudo haec, et vicissitudo : necessitudo in sororis et sponsae nomine, vicissitudo designatur in vulnere. Magna necessitudo sororis, sponsae major : illa cognitionis, ista dilectionis. Ibi significatur quia de uno sunt : hic, quia unum. Soror est, quia divinae consors naturae : sponsa vero, quia in singularitatem assumpta personae. Expressa plane necessitudinis haec vocabula sunt, quae vel naturam, vel gratiam sonant. Quantum amare oportet, que tantis affinitatibus foederata Christo se novit? Quantumcumque amat, non amat, sed redamat. Ipse enim prior dilexit nos¹. Amor ad illum noster quantumcumque propensus fuerit, non impenditur, sed rependitur : debitus est, non gratuitus; aequari ei, qui jam impensus est, amori non potest. Et quoniam modo mereri potest, quomodo obligare potest qui ne plene quidem solvere sufficit? Non potes, sponsa, amatori tuo vicissitudinem plenam rependere. Ipse tamen non desinit superimpendere. Quod impendit tibi, nondum plene solutum est, et tamen obligatum se putat. Quidquid illi rependis amoris, non accipit quasi debitum, sed quasi gratuitum. Quasi provocatum ad dilectionem se persentit, dum cor suum vulneratum fatetur.

2. Quid est hoc miraculi, fratres? Nonne beatam hanc reputatis animam, quae ipsum cor Domini nostri Jesu Christi piis affectibus transfigit et penetrat? Acutus et efficax, et vere violentus affectus ille est, qui tuum, Jesu bone, meretur et movet affectum. Magna et violenta est vis charitatis, ipsum affectum Dei attingens et penetrans, et velut sagitta jecur ejus transfigens. Quid mirum, si regnum celorum vim patitur²? Ipse Dominus violenti amoris vulnus sustinet. Sed vide quibus jaculis vulneretur. *Vulnerasti*, inquit, *cor meum in uno oculorum tuorum, et in uno crine colli tui*. Ne parcas, sponsa, talibus Sponsum telis appetere. Affectibus piis quasi spiculis utere. Noli in hoc negotio remissius agere, noli contenta esse dilectum vulnerare semel, sed concide ipsum vulnere super vulnus. Felix es si sagitte tuae infixa sunt illi, et amores tui militent in Christo, si oculus tuus defixus indefesse sit in illo. Bonum vulnus, de quo virtus egreditur. Tetigit mulier simbriam, et virtutem de se sensit Chri-

stus exire³. Quanto magis cum cor ejus non leviter tangitur, sed vulneratur, gratiam de se emanare sentit? Vulnus istud non est sine sensu: ideo puri aspectus in illum spicula vibra: reputa illum quasi signum positum ad tales sagittas. Tales favorabiliter excipit, quia tales jecit. Respxit Petrum, et cor ejus percussit, et compunxit ad penitentiam⁴. Vulnerati cordis lacrymae dant signa. Denique elementi respectu cor illud vulnerat, quod ad aliquem virtutis movet affectum. Talia in me utinam multiplicet vulnera a planta pedis usque ad verticem, ut non sit in me sanitas. Mala enim sanitas, ubi vulnera vacant quae Christi plus infligit aspectus. Aspectus aspectum provocat: ideo tuo illum tenta vulnerare prospectu. Oculi tui semper ad Dominum, ut amoris tui nutibus capiatur, illaqueetur eremiculus.

3. Non tamen dicit, In oculis, et in criniculis, quasi in pluribus, sed quasi in uno: *Vulnerasti*, inquit, *cor meum, soror mea sponsa, vulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum, et in uno crine colli tui*. Si plures habes oculos, omnes alios clade; ut hoc uno utaris, quo solo dilectum intueri soles, et quo solo vales. Qui directius intueri volunt, alterum oculum claudunt, alterum intendunt, et cum ipsum quo cernunt stringunt, ut stricto efficacius contemplentur acumine. Oculus tuus unus est, si purus est: unus est, si ad plura non est: unus est, si quadam modo simplificatus et strictus et directus in unum est, non fissus, non diffusus, non sparsus in multa. Oculus tuus unus est, si intendis et intueris semper in unum, et in illum unum. Denique si amoris oculus est, unus est. *Unum*, inquit, *petri a Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini in longitudinem dierum, ut videam voluntatem Domini*⁵. Oculus iste unus est, unum petens, et unum prospiciens. *Et in uno crine colli tui*. Non oportet ut crines fluitent, ut sine lege evagentur, et sparsi et errantes oculorum effundantur luminibus. Non decet ut strictus sit oculus, et crinis laxus. Oculus enim offenditur, cum crinis effunditur. Si intentio in oculo intelligitur, quid in crine nisi cogitatus designatur? Vis unum habere utrumque, et crinem et lumen, et intentionem et meditationem⁶. Cujus est in lege Domini voluntas ejus, et in ea meditatur die ac nocte; iste etiam in voluntate uniformi unum possidet

¹ 1 John iv, 10.

² Matth. xi, 12.

³ 1 Cor. viii, 43-46.

⁴ Id. xxii, 61, 62.

⁵ Psal. xxvi, 6.

⁶ 7.

oculum, et crinem unum in meditatione. Alioquin si uniformis et simplex intentio in Deum tibi non fuerit, si cogitationes tuæ sine disciplina fluient; intentum retundunt oculum, et simplicem intentionis diverberant aciem, et cor dissipant peregrinæ et indiscretiæ mentis volutationes. Intentioni puræ cogitatus respondeat, unus sit, sicut et illa uniformis est. Bonus enim crinis qui fusus non est, non incolitus, sed collectus in unum, et collo inhærens, collo utique illi de quo dicitur: *Collum tuum sicut turris, de qua mille clypei dependent*¹.

4. Collum hoc sacram Scripturam intellige, per quam ad nos divinae nuntia voluntatis verba profluent. Bene ergo crinis colli, cogitatus assiduus in lege Dei. Ideo colli dicitur, quia omnis cogitatus tuus, omnia sensa tua et intellectus tuus sacro non debent præjudicare sermoni, sed ex ejus præscripto pendere, et prodire ab ipso. Quod si divisi et quasi laceri sunt crines tui, et nihil in se compositionis habentes; collo licet inhærent, non tamen placent sponso, nec ejus cor vulnerant; non movent affectum, nec gratiam merentur. Utrumque exigit, ut et co-uniti sint, et collo inhærent, et obtineant in se tam ordinem, quam auctoritatem. Quid enim proficis, si meditationes tuæ in lege Dei sint, et ipsæ in se ipsis sine lege sint? Sine lege sunt, quæ sine ordine sunt, et passim feruntur. In uno, inquit, crine colli tui. In collo, sacri sermonis auctoritas intelligitur, quæ cogitationes informet: ordo autem in unitate. Bonus enim ordo, ubi colliguntur in id ipsum, et feruntur in unum, et in unum illud quod non auferatur. Vel ideo dicit, *In uno crine colli tui*, ut liberam et revelatam significet sponsæ faciem. Crines enim pro velamine habentur. Vult ergo in sponsa exertam et revelatam faciem ad speculandam gloriam Dei, ad intendendum sine offensione oculum contemplationis: ideo commendat crines compositos, et reductos a vultu ad collum.

5. Quid hoc in una singulariter intelligimus anima? Derivemus hunc sensum ad Ecclesiæ statum. Gratius est enim quod commune est. Denique nihil sponso gratius communitate, imo unitate credentium, et compage Ecclesiæ. Multa bona in sponsæ cumulavit præconium, quibus se delectatum ostendit: sed nunquam sic expressit congaudentis affectum sicut hic, ubi et

² luminis crinis commemorata est unitas. Quoquin si uniformis et simplex intentio in Deum A modo non maximum erit ejus gaudium, ubi maximum conservatur mandatum? *Mandatum*, inquit, *novum do vobis, ut diligatis invicem sicut dilexi vos*. Oculi Ecclesiæ, doctores sunt, quos qui tangit, tangit pupillam oculi Domini. Crines vero, plebes credentium. In utrisque est sponso grata unitas. *In hoc*, inquit, *cognoscent omnes quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis ad invicem*². Consensus duorum vel trium preces impetrabiles facit³; quanto magis totius Ecclesiæ in Christo consensus? Quomodo non impetrat unitas, quæ ipsum cor Domini penetrat? *Vulnerasti*, inquit, *cor meum, soror mea sponsa, vulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum, et in uno crine colli tui*. Quid enim in toto muliebri ornatu plus allicit et afficit amantis affectum, quam crines compositi? Sed quid conamur laudibus cumulare crines sponsæ ambitioso comptos et collectos ornatu? Magis subest plangendi copia quam applaudendi.

6. His diebus cernimus divulos misere et laceros sponsæ crines, et inter se pugnare Ecclesiæ plebes pro Ecclesia. Cernis hoc et tu, Jesu bone, et nihil te movet ista divulsio? non te sponsæ tuæ vulnus tam grave vulnerat? Si unitas ad gratulationem cor tuum vulnerat, dissidium ad compassionem vulnerare te debet. Movet te unitatis et uniformitatis dispositio: moveat te eorum quæ unita fuerunt, dissipatio. Divisi sunt crines tui et disparati ab invicem, imo et contra invicem. Utrique a sponsæ collo pendere se jaetant, et de proprietate gloriantes alios a se divellere tentant. *Novit Dominus qui sunt ejus, et discedat ab iniuitate omnis qui nominat nomen Domini*. Geminum hoc habens signaculum, ut Paulus loquitur⁴, immobilis manet sponsa ipsius inter impias manus undique convellementum illam et lacerantium. Reges terræ et principes convenerunt in unum adversus Christum Dominum⁵, et adversus sponsam ejus. Sed sponsa Sponsum novit, ut non sequatur alienum, sed ipsum. Non ignorat se ipsum, non ignorat cuius sponsa sit: ideo non vult egredi, nec abire post greges sodalium. Et si sodales fuerunt, jam quidem non sunt. Exierunt ex nobis, sed non sunt ex nobis. Quomodo sodales sunt, qui amici non sunt? Amicus enim sponsi stat et audit, et gaudio gaudet propter vocem ejus⁶. Isti vero non audiunt, nec gau-

¹ Cantir. iv, 4. — ² Joan. xii, 34, 35. — ³ Matth. xviii, 20. — ⁴ II Tim. ii, 19. — ⁵ Psal. xl, 2. — ⁶ Joan. 3, 29.

dent ad vocem sponsi, sed magis ad vocem imperatoris Romani. Nisi (quod verius fatemur) non tam gaudent, quam timent ad rugitum ejus. Sed novit Dominus qui sunt ejus, noui qui sunt Imperatoris. Ideo moveri non possunt ad fremitum Leonis^a, quia immobili divinae notitia continentur signaculo.

7. Bonum enim signaculum notitia Dei. Notitia que secundum propositum est, secundum quod vocati sunt sancti. Firmum est signaculum hoc notiae ejus, quia nihil ei deperit. Non tantum non deperit ei nihil : sed ipsa salvandos parit, ipsa prædestinat, ipsa signat quos suos esse velit. Geminum signaculum, divinum propositum, et humanum studium : divina providentia, et humana diligentia. Nam de diligentia subdit Apostolus : *Et discedat ab iniuitate omnis qui nominat nomen Domini.* Vide duas hujus signaculi partes : unam divinae tantum gratiae, alteram et gratiae et libertatis; illam propositi, hanc adjutorii. Secunda haec pars libertatis nostrae infirmum arbitrium dirigit; nam prima prædestinando disponit. In prima qui sunt ejus Dominus prævidendo novit : in secunda nobis innotescit. Illa causa, haec est illius effectus. Illud signaculum immobile est ; hoc probabile. Illud signaculum est, istud signaculi signum. Illa radix est, hic fructus; et a fructibus istis cognoscetis eos, qui nominant nomen Domini. Nam ipse in beneplacito suo novit qui sunt ejus, et ponit eos ut fructum hunc plurimum afferant. Ideo dicit, *Discedat ab iniuitate omnis qui nominat nomen Domini :* qui ejus esse se dicit, non discedat ab unitate. Nec discedere potest quisquam illorum quos divina formavit et firmavit notitia. Denique et capillus de capite Ecclesie non peribit. Capilli enim ejus omnes numerati sunt, omnes signati signaculo prædestinantis notiae. Sine pœnitentia est ista notitia : ideo firmum stat fundatum, Domini habens signaculum, divini propositi adjutorium, et arbitrii nostri conatum. Isto qui ligantur crines signaculo, non poterit eos quisquam rapere de capite sponsæ. In manu tua, Domine, omnes crines sponsæ, et non rapiet eos quisquam de manu tua. Tene, Jesu bone, quos tenes, et recollige quos nosti : et qui tuum se novit, qui dicit, Domini ego sum;

¹⁰⁰qui nominat nomen Domini, discedat ab iniuitate, accedat ad unitatem Ecclesie, ad unitatem capitûs et corporis, id est, sit eritis colli, et eritis unus.

8. Nihil sic sponsi cor vulnerat, nihil permovet affectum, et animum penetrat, quomodo unitas sponsæ, et ea ipsa inter diripientium servata, et quasi solidata conatus. Episcopi religiosi proprias deserunt sedes, de civitate in civitatem fugiunt a facie persequentis. Deo devoti et clerici, et monachi, tribulationibus et contumeliis affecti, rapinam bonorum suorum cum gudio sustinent, cognoscentes se meliori rem habere et manentem substantiam in unitate fraternali et ecclesiasticae charitatis. Si enim omnem substantiam suam dederit homo pro charitate, quasi nihil despiciet eam¹. Quidam equidem libertatem ecclesiasticae communionis muneribus redimunt. Bona redemptio, sed venditio turpis. Quid vendis quod ipse condemnas? Si schismaticos reputas qui a te separati sunt, non debueras pretio inductus erroris sui illis permisisse licentiam. Si schisma reputas, cur libertatem ejus muneribus venditas? Si autem ecclesiasticae unitatis apud nos veritas est, quid illam divellere tentas? Si Petri sedem successionis jure tenes, cur non Petri sententias vindicas in eos, quos schismaticos arbitraris? *Pecunia, inquit, tua tecum sit in perditionem*². Nunc vero dicas : Pecunia tua salva mihi sit, anima vero eat in perditionem. Quomodo enim non perditio est, ubi ab unitate corporis separatio est? *Nec mihi, inquit, nec tibi sit, sed dividatur*³. Ita et tu pecunias tollis, cum animas non potes. Tolle quod tollis : numera tolle tibi, animas Ecclesie relinque. Nam et ipsa nisi animas non quererit. Corporalia autem apud te bona spargant, ne bona animæ dispergant tecum. Qui enim non colligit cum Ecclesia, dispergit. D Signanter satis ait : *Qui non colligit mecum, dispergit.* Collectio namque unitatis rationem continet, sicut dispersio innuit separationem. Ecclesia cum sponso dicere novit : *Qui non est mecum, contra me est*⁴. Nihil medium relinquit : aut colligis cum illa, aut certe dispergis ; aut cum illa es, aut contra illam. Tu autem dicere (nt aiunt) soles : Si non vis dispergere mecum, saltem non colligas cum illis. Si non es

¹ Cantic. viii, 7. — ² Act. viii, 20. — ³ III Reg. iii, 26. — ⁴ Matth. xii, 30.

^a Alludit ad antipapam Petrum Leonis.

mecum, saltem non sis contra me. Sufficit si nec ¹⁰¹ nobis effundant. Quis non avide et cum spe noster sis, nec adversariorum ^a.

9. Sed non ita noster Jesus, qui ait, *Noster es, an adversariorum?* medium nil relinquens. Numquid, Jesu bone, non est resina in Galaad? Quare ergo non est sanata, Domine, contritio sponsæ tuæ², vulnus et livor et plaga tumens non est circumligata, nec curata medicamine, neque fota oleo³? Potasti, Domine, satis dilectam tuam vino compunctionis? quando oleo fovebis, oleo sancto tuo? Oleum autem peccatoris non impinguabit eam. Nam et qui ex adverso sunt, oleum habere se jactant. Quid enim nisi oleum venditant, dum blandiuntur, dum pollicentur honores, dum munera proponunt? Oleum istud non sanat, sed magis scindit. Ideo sicut vinum eorum, ita et oleum eorum. Æquula lance pensanda sunt verba et verbera eorum. Renuit consolari anima mea ab überibus consolationis eorum. Ipsi enim sicut lamia nudaverunt mammas: lactant inde catulos suos⁴, non Ecclesiæ filios. Ecclesia enim mammas suas habet. Idcirco in laudibus ejus statim sequitur: *Quam pulchræ sunt mammæ tuæ, soror mea sponsa!* Revoca, Domine Jesu, filios tuos, qui aberrant, ad lactis hujus dulcedinem; ut ex ore lactentium perficias laudem, cum destruxeris inimicum et Victorem. Ideo festina et ejice ad victoriam judicium, ut habitent in unum qui invocant nomen tuum: quoniam in hac unitate mandas benedictionem et vitam per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XXXI.

Quam pulchræ sunt mammæ tuæ, soror mea sponsa!

Pulchriora sunt ubera tua vino, etc. Cantic. cap. iv, §. 10.

1. Leniter sunt a nobis perstringenda nunc ubera sponsæ, quæ superius non uno in loco studiosius pressa sunt; et nescio an ex toto expressa. Fortasse et modo tacta novum aliquid

A bona ad ubera currat, quæ sic sponsus laudare curavit? Hæc ubera sunt, quorum nos Petrus quasi modo genitos infantes lac concupiscere hortatur⁵. Et commendatio præsens nonne vim quamdam invitationis videtur obtinere? *Quam pulchræ sunt, inquam, mammæ tuæ, soror mea sponsa!* Non est simpliciter et sine expressione laus tanta profusa, sed ipse pronuntiationis modus admirationem et oblationem proferentis demonstrat. Quæ tamen est hujus ordinis ratio? Cur post oculum et crinem statim ad mammas sermonem deflectit? aut cur in illis unitas commendatur, in his commemoratur pluralitas? Mihi quidem in capitulo superiori mentis quidam et cogitationum excessus ad Deum videtur innui; sobrietas vero et temperantia ad parvulos in isto. Ibi unum necessarium est; hic sollicitudo, et sermo doctrinæ partiendus in plura. Ibi intemperantia servidi amoris et collecta in unum, et constricta, et penetrans, ipsum dilecti pectus sauciat: hic temperata doctrina, et sermo sobrius lacteo quodam potu parvulos satiat. Vides quomodo nil medium relinquitur in laude sponsæ: sed cum Paulo aut mente excedit Deo, aut condescendit nobis. *Charitas enim, inquit, urget nos*⁶. Ad quid urget nos? Numquid ad excessum? Non utique ad excessum, sed ad condescensum. Res illa est voti, hæc obsequii: illic intemperantis affectus summus, hic contemperantis. Bonus odor plane haurire ibi, et hic exauriri. Primo ibi infundi, postea hic effundere: inebriari ibi, et hic inebriare. Bona vicissitudo talis, si tamen modo talis.

2. Ordinatione tua, Domine, hæc vicissitudo perseverat, vicissitudo contemplationis et consolationis. An non beatus, cui omnia vitæ momenta in hoc decurrunt, ut vel Christo vulnera D charitatis infigat, vel pietatis ubera porrigit subditis? Ego si quando (si tamen aliquando) inebriatus ab ubertate domus tuæ, Domine, distenta ubera inde reportare videor; tot, tam variis et tam molestis exsiccantur negotiis incurrentibus, ut mox arentia reddantur, quæ prius eruditio et gratiarum ubertim lacte recrabant. Felix quidem qui sancta interpolatione

¹ Josue v, 13. — ² Jerem. viii, 22. — ³ Isai. i, 6. — ⁴ Thren. iv, 3. — ⁵ I Petr. ii, 2. — ⁶ II Cor. v, 13, 14.

^a Non aliud hic num. 8 pungi videtur, quam Alexander III., cui objectus fuit a Friderico imperatore antipapa Victor. Hunc auctor destructum cupit in fine sermonis: ubi ultorem antea legebatur, non Victorem, quæ genuina lectio est ex codice Vallis-Clarae.

aliqua talia in se continuat studia, ut vel in¹⁰² *dantio tristitia absorbeatur*⁹; item, *Vos qui ipsum (ac si ita dicam) sapientiae cor et secretarium penetreret; aut ubera inde referat voluntatis illius ubertate referta.* Sponsa plane est, quae novit hujusmodi variare vices. Ideo in laude ipsius post contemplationis excessum, de consolationis et doctrinae uberibus sermo statim contexitur: *Quam pulchrae sunt mammæ tuæ!* Purus oculus, et pulchrae mammæ. Ille sponsus, et haec filii sponsi. Ille ideo unus dicitur, haec plures: quia varia debet esse uberum temperatura, pro suggestum qualitate diversa. Vide quomodo Paulus Judæis factus est Iudeus, et ius qui sine lege erant, quasi et ipse sine lege esset, infirmus infirmis¹. Nonne velut tot applicat discipulis ubera, qui se in tot transformat genera? Quid aliud molitus est temperatura tam multiplici, nisi ut leniter et lactis more teneris auditorum ejus doctrina influeret animis? Tot videtur abundare mammis, quot modis arte ingeniosa capacitati se infirmorum coaptabat. *Factus sum, inquit, in medio vestrum quam parvulus in medio parvolorum, quomodo si matris foveat filios*².

3. Et si vultis, duas vobis mammas maternæ pietatis assignabo; imo idem ipse Paulus assignat, cum dicit quia pietas ad omnia utilis est, consolationem habens vitæ quæ nunc est, et futuræ³. His uberibus geminis erga subditos abundare debet, qui doctoris et patris in Ecclesia loem occipiunt; his muniri mammis a dextris et a sinistris, ut qui ei commissi sunt potentia lacte, et satientur ab uberibus consolationis ejus. Harum alteram reputa sinistram, alteram dextram: sinistram, in temporalibus subsidiis; dexteram, in spirituali consolacione: qui miseretur, in hilaritate; qui tribuit, in simplicitate⁴. Qui juxta Apostolorum Principem gregi commisso providet non coacte, sed spontaneæ⁵, mammam hic sinistram exhibet: et Ecclesiæ promittitur in prophetia Isaiae, quod regum mamilla lactabitur⁶. *Mauilla, inquit, et non Mamillis, eo quod regnum est temporalibus præcipue bonis Ecclesiam fovere: haec enim sinistra ejus est, in qua sunt divitiae et gloria*⁷. De dextra quidem mamilla sic nos Paulus informat: *Consolamini, inquit, pusillanimes*⁸; et, *Consolamini cum qui hujusmodi est, ne abu-*

*da*ntio tristitia absorbeatur⁹; item, *Vos qui spirituales estis, instruite hujusmodi in spiritu lenitatis*¹⁰. Et, ut ita dicam, sunt qui sinistram tantum mammam ex officio habent, sicut ii, quos supra diximus, reges et principes. Et sunt quibus ex officiis sui jure impendet dexteram maxime præbere mammam, sicut sacerdotes Domini et doctores, quorum labia custodiunt scientiam, et lex Domini requirenda est ab eis¹¹. Illi enim magis a subditis plebis carnalia metunt, quibus spiritualia seminarunt. Qui vero possessionibus cunctis renuntiant, qui rebus temporalibus valedicunt, se suaque omnia monasterio tradentes, et ex toto in jus abbatis transeunt, nullam sui sibi curam relinquentes de cætero; tales utique gemino consolationis lactandi sunt ubere. Ideoque neutro hoc carere debent qui talibus præsumt, ne mutilum et velut detrimatum videantur pectus gestare, una deformiter mamilla contentum. Qui vero utroque destituntur, locum hunc in Ecclesia et sibi damnose tenent, et quantum ad alias periculose, ne forte lingua lactantis adhæreat palato, dum arentia sunt ubera matris. Peregrina est plane haec laus ab illis in præsenti facta ad sponsam: *Quam pulchrae sunt mammæ tuæ, C soror mea sponsa!* Similique adverte, quod non omnes pulchrae sunt mammæ. Non est enim speciosa laus in ore peccatoris¹². *Fili, inquit, si te lactaverint peccatores, ne acquiescas eis*¹³. Vide quomodo quorundam ubera non modo non vult speciosa haberí, sed vult suspecta. Idcirco ista commendat, ut bene noris ad quæ te debeas tuto conferre.

4. *Quam pulchrae sunt mammæ tuæ! Meliora sunt ubera tua vino.* Duo sunt quæ ponit in laude uberum istorum; pulchritudinem, et virtutem. Alterum convenit amanti; alterum latenter. Quid enim lactantis refert, si pulchra sunt ubera, dummodo sint ubera, et redundantia lacte salubri? Pulchritudinem ergo pro se commemorat; et lactis gratiam pro suis. Et si non ipse melius sapi, pulchritudinem ad conversationis venustatem refer; ad doctrinam et eruditionem, quod restat in commendatione mammam. Dulciss sugitur, ubi vita venustat sermonis virtutem. Et si spirituale aliquid vis, et expressum de pulchritudine earum audire,

¹ 1 Cor. ix, 20-22. — ² 1 Thess. ii, 7. — ³ 1 Tim. iv, 8. — ⁴ Rom. xii, 8. — ⁵ 1 Petr. v, 2. — ⁶ Isa. lxv, 16. — ⁷ Prov. iii, 16. — ⁸ 1 Thess. v, 14. — ⁹ II Cor. ii, 7. — ¹⁰ Galat. vi, 1. — ¹¹ Malach. ii, 7. — ¹² Eccl. xv, 9. — ¹³ Prov. i, 10.

ad mulierum te studia mitto, quæ corporei de-¹⁰⁵ coris et cultus et operam gerunt, et assecutæ sunt artem. Quid enim magis affectant in ornatum pectoris, quam ne mammae superexcrescant; et deformiter fluitent, et pectoris ipsius occupent spatia? Ideo excrescentes et fluitantes fasciis pectoralibus stringunt, naturæ vitio arte medentes. Pulchra sunt enim ubera, quæ paululum supereminent, et tument modice: nec elata nimis, nec tamen æquata carni reliquæ; quasi repressa, sed non depressa; leniter restricta, non fluitantia licenter. Hoc quidem exemplo qui verba bona, verba spiritualia^a debet proferre, mulierum imitetur et studia, et industriam. Castigato utatur sermone, verborum non fluitant ubera, non sine lege ferantur; non pectus et quoddam secretarium mentis magis occupent, quam ornent; non habeant plus materiæ quam gratiæ; non plus carnis quam laetis. Purus et prudens sit sermo pro tempore. Accedat huc pietas, et pulchritudinis numeros teneat. Non habeat plus oris, quam pectoris, nec lactis fluxum patiatur. Ex pectore debent ubera prodire, et inhærere illi, non ipsum converti in illa. Ex abundantia cordis os loquatur, loquatur ex illa, non totum effundat. Restrингenda sunt ubera, ne nimis exuberent. Videas aliquos dum verba consolatoria plus æquo se- etantur, in vanâ devolvi: et dum auditores longo pertæsos silentio, et quasi quadam subtristis acedia exhilarare volunt, petulantis lascivia linguae post utilia profluant ad seurrilia, et modico frumento multum zizaniorum aut præseminant, aut superseminant. Loquuntur placenta, et doctrinæ panem in risu faciunt, sicut scriptum est¹: sed paulo post risum, sine pane, sine pane verbi salutaris. Non est adulterandum verbum Dei², nec admixtione corrumpendum peregrina. Suis sit contentum überibus, überibus utriusque Testamenti. Haec tibi memoriter in pectore hærent, haec tibi consolatorium et quasi lacteum sermonem ministrent, ista suggerant quod alii sugant. De pectore tuo erumpant radicitus, ut non sint affectata quæ dicas, sed de puro et præcordiali prolata affectu, juxta illud:

Si vis me flere, dolendum est

Primo ipsi tibi³.

¹ Eccl. x, 19. — ² 1 Cor. iv, 2. — ³ Horat. Art. poet. vers. 102, 103. — ⁴ Eccl. vi, 5. — ⁵ Deut. xxxiii, 19. — ⁶ Psal. lxxvii, 12, 11.

^a Alias, consolatoria.

A tus nascatur tibi, sed per Scripturæ sacræ verba, ac si ubera quædam, ad educationem audientium profluat. Pudice quidem, ut in re seria; et petulantia absit, et serenitas adsit. Ad pulchritudinem enim mammarum accedit, si se paululum attollant, et tumeant, modice tamen, ut habeant auctoritatis quantum sat est, austerritatis nihil.

5. Ideo et *vino meliora* dicuntur ubera. Sie enim in laude eorum statim sequitur: *Meliora sunt ubera tua vino*. Ubera gratiæ, ubera consolationis, austerritatis et duritiæ vino meliora B sunt, quia efficaciora, et accommodata magis ad commutandum tristes et exasperatos affectus, et ad confovendum imbecilles et teneros. Facilius movent, et sovent suavius. Verbum enim dulce, et mitigat inimicos, et amicos multiplicat⁴. Dulce Evangelii verbum, durum Legis. Et vide quomodo verbum dulce effera gentium corda convertit, et quasi marinos et salsos fluctus in lactis saporem. *Inundationem*, inquit, *maris quasi lac sugend*⁵. De Apostolis hoc dictum est sub typo Zabulon et Issachar. Hodie quis amarus et turbidus fluit? ne desperes, adhibe ubera, instilla lac, forte et ipse cras lagena cœtus fluet. Quis scit si non modica stilla totam massam convertat? *Dabit enim Dominus verbum evangelizantibus virtute multa*. Sterilis et infirma est severitas legis; et sine gratia præcipit, et sine venia punit, utroque ubere caret. In præfiguratione hæc continet, sed in actu non exhibet. Memento non Legis, sed Evangelii ministrum te esse, ministrum Jesu, qui in passione acetum, et in cœna vini veteris reprobavit acorem. Novatianus non habet mammam venia, nec Pelagius gratiæ. Ille naturæ inveteratae et corruptæ bona prædicat, et ad justitiam sufficere dicit: hic divinæ naturæ bonitatem tollit, D dum pœnitentiam negat. Ille, ut sic dicam, revocat petentes, hic non suscepit pœnitentes. Vetustatem ille propinat, hic austerritatem. Non habet ejus doctrina gratiae lacteam novitatem, nec hujus dulcedinem. *Parasti*, inquit Psalmista, *in dulcedine tua pauperi, Deus*⁶. Pelagius dives est, non eget hac dulcedine: innascitur ei, non paratur. Pelagius dicit, Non indigo: et Novatianus, Non indulgeo. Alter prædives est, alter prædurus. Para, Domine, para in

dulcedine tua pauperi tuo, Deus. Tu para, tu¹⁰⁴ melior est misericordia super vitas⁶ : melior repara, et nonnisi in dulcedine tua. Magna A est amoris affectio quam afflictio carnis, et laetetus potus spiritualis novitatis, compunctio- nis vino. Ibi enim ostenduntur et gustantur dura, dum vetus homo repellitur et destruitur : hic in novitate vitae, divini favoris lactea capiunt blandimenta, nec fugae sed refugii signifi- cationem. Bonum quidem vinum, sed ubera dulciora : bona compunctio, sed melior unction. Odor enim unguentorum tuorum super omnia aromata. Jam studia vestra ad audiendum red- integrata video. Aviditatem vestram excitavit odor unguentorum sponsae. Indiscreta quadam esurie illa vultis hodie überibus superaddi : date inducias usque mane. Hodie sufficient ubera, crastino accedemus ad unguenta, eo votis no- stris præstante effectum, qui überum et un- guentorum sponsae sue et commendator est et dator, Jesu Christo, qui vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

6. Meliora sunt ubera tua vino. Vinum non malum, sed ubera meliora. Meliora qui- dem sunt, mixturam tamen non refugunt vini. Nam in sequentibus aliquanto post dicet : *Bibi vinum cum lucte meo*³. Melius tamen si bibat lac solum, et sine vino : quia in vino terror est, in überibus compassionis et gratiae lene blandi- mentum. Nam vinum licet in bono valeat et so- leat accipi; hic tamen ex collatione überum ali- quid durum et forte significare videtur. Meliora sunt ubera ejus vino; quia melior est dulcis et fraterna compassio, quam indignantis animi du- rus et immitis affectus. Quasi non habentes ubera Paulus notat, quos *sinc affectione vo- cat*⁴. Non potest in humano pectore überibus carere pietatis sponsa sponso suo adhærens. Ipsi enim mons über, mons incaseatus, mons coagulatus, mons pinguis. Quomodo de tanta lactis copia nil sponsa capiet, cui beneplacitum est in hoc monte habitare? Et si in hoc monte sine intermissione habitare nondum possumus, recurramus frequenter : ascendamus, inebriemur überibus. Sic enim Scriptura habet : *Ube- rius inebriat te omni tempore, et in amore ejus delectare jugiter*⁵. Videate ad quem sensum überum interpretationem deflectat : ad ebrietatem et oblationem amoris.

7. Quid necesse est diutius in querenda überum ratione morari? magis vero queramus ipsis inebriari. Meliora enim sunt ubera vino, quia

Meliora sunt ubera tua vino, et odor unguentorum tua- rum super omnia aromata. Cantic. cap. iv, §. 10.

SERMO XXXII.

1. Exignum est mihi olei et unguenti, fratres, et vos hodie vasa assertis tanta, tam vacua? Nec ducatis ad injuriam, quod vacua vasa vestra dieo. Ego non inania per hoc, sed magis capa- cia volo intelligi, eo quod et avida, et idonea sint vobis ad capiendum ingenia. Quis ista im- plere sufficiat? Attenditis ad unguenta sponsae, quanta sit illi aromatum copia : quasi non et D instrumenti habenda sit ratio, per quod ad vos manare debent. Copiosa quidem materia; sed nihilominus attendite quid minister queat. Fiat quod vultis : non cansabor inopiam, ne vos me non observatae sponzionis incusetis. Instillabo modicum quod habeo olei vasis ingentibus, atque utinam aliquis Elisæus jubeat, cuius virtus nostro proventum bonum conatu tribuat⁷. Quid ergo? nonne hic multi assident Elisæi, multi prophetæ, aut certe filii prophetarum? et hi

¹ Rom. v, 20. — ² 1 Cor. xiii, 8. — ³ Cantic. v, 1. — ⁴ Rom. i, 31. — ⁵ Prov. v, 19. — ⁶ Psal. lxii, 4. — ⁷ IV Reg. iv, 1-7.

omnes jubent : et si merita inferius essent, numerus ipse magni unius alieujus poterat vicem supplere. Instillabo ergo aliquid de reliquis unguentorum. Nam ipsa in capite libri copiose et sufficierent effusa meministis, et forte fæx illorum nondum est exinanita. Numquid et ego modo sum exhausturus illam? Ne speretis id a me : nec enim præsumo. Fertilis apud sponsam est unguentorum apotheca. Non est quod dicitis : Exhaurite, exinanite usque ad fundatum in ea. Utinam contingat mihi in hac fæce infigi, nec solum pedem intingi in oleo, sicut scriptum est de Aser¹. Fratres, si non meremur in olei dolium, in unguentorum copiam, cum evangelista Joanne immersi, si non meremur tam ubere in unctionem; numquid desperabimus vel intinctionem, numquid saltem odorem? Nam et odor hic tantum commendatus est. *Et odor, inquit, unguentorum tuorum super omnia aromata.* Ubera prosunt ut crereas, unguenta ne deficias. *Meliora sunt ubera tua vino, et odor unguentorum tuorum super omnia aromata.* Et ut hodiernum capitulum cum hesterno copulemus, dicamus ubera tenerorum esse, unguenta fortium.

2. Conferamus inter se ista tria : vina, ubera, unguenta. In vino, veteris hominis defectio; in ubere, novi refectio; in unguentis, quedam delectatio. Vino carnalis sensus inebriatur, et consopitur, et obruitur; ubere novus nutritur; unguentis adultus deliciatur. In primo homo vetus conficitur; in secundo novus reficitur; in tertio jam appropinquans ad perfectionem inefabili lætitia afficitur. An non ordo bonus, ut de refectione ad delectationem accedas, post lactis primitias ad unguentorum delicias? Et a principio Cantici hujus utraque ista, unguenta et ubera, et commemorata et copulata sunt in præconiis sponsæ. Nec exigua horum gratia, quæ toties replicat in laudem dilectæ, non contentus commemorasse semel. Nonne delectatum putas laudibus istis, quas tanto affectu, tam frequenter recenset? Est et quod ad te trahas de tanta sedulitate iterate laudationis : invitacionem tuam puta hanc iterationem. Curre et tu in odore unguentorum istorum; imo cura magis ut hæc in te unguenta redoleant, ut et tu audire dignus sis, quia odor unguentorum tuorum super omnia aromata. Nec tantum semel hoc audiás, sed iterato has tibi laudationes os dilecti

¹⁰³ loquatur. Recentia in te sint et quasi nova A semper unguenta : non arescant, non exsiccentur, non exinaniantur. Oleum exinanitum nomen dilecti. Sed vide ut exinaniantur usque in te, non exinaniantur a te. Bonum est si cum sponsa inchoes ab unguentis : sed non bonum nisi consumeris in unguentis. Alioquin tibi dicit Paulus : *Cum spiritu cœperis, nunc carne consummaris*². Bene ungeris, si spiritu ungeris. Ideo sic ungere, ut caro in te immutetur propter oleum. Oleum non immutetur aut minuatur propter carnem. Oleum, imo et unguentum non de capite tuo discedat, sed exuberet et descendat usque ad pedes : quia utraque in Christo Jesu non tam uncta quam perfusa sunt unguento. Intret oleum interiora tua, ipsis imbibatur affectibus, ut carnalitas omnis in te mutetur propter oleum. Erit enim quando et caro immutabitur propter oleum. Unctus est et perfusus oleo lætitiae præ consortibus suis³. Ideo solus ante resurrectionis tempus dicere potuit : *Caro mea immutata est propter oleum*⁴. Jure anticipavit communis horam immutationis caro immunis a carnalitate. O hora optabilis, o dulce unguentum, quando et per quod caro dissoluta ascendet in incorruptionem! Nam ante illum statum quidni descendant in corruptionem?

3. Vidistis hesterno die, fratres, aspexistis lacrymabilibus oculis carnem miseram commutatam, carnem descendantem de corruptibiliitate in corruptionem : et quidem satis lente et cum mora descendantem, nec posse penitus corrumpi. Videbatur velle, corpus quod occupaverat, haereditate possidere ipsa corruptio; et ne desineret putrescere, non sinebat perpetuuisse. Colibebat vires, quasi nollet substantiam celeriter consumere, ut diutius inficere posset. Nam cum fuerit caro redacta in pulverem, quid habet ultra corruptela quod faciat? D *Omnis evo fenum, et omnis gloria ejus quasi flos seni. Exsiccatum est fenum, et cecidit flos*⁵. His verbis propheta velocitatem defectionis expressit, qua facile caro florida et vitali pubescens calore, et roseo colore pulchra, sed de terra succisa viventium, exsiccatur quidem subito, sed non computrescit tam cito. Ergo seni collatione celeritatem subitæ commutacionis ostendit, non lentæ et putridæ corruptionis expressit horrorem. Videres in illo cadavere ossa quæ teeta fuerant, quedam denudata,

¹ Deut. xxxiii, 24. — ² Galat. iii, 3. — ³ Psal. xliv, 8. — ⁴ Psal. cxviii, 24. — ⁵ Isai. xl, 6, 7.

quedam quidem adhuc non tam tecta quam¹⁰⁶ polluta et involuta putredine. Grassabatur in carne misera longa corruptio, et attingens a fine usque ad finem fortiter, miserabiliter dissipabat omnia. Poteram et ego dicere, Disponebat omnia carnis ejus, eo quod dissipatio illa nutui divinae dispositionis serviebat. Misera commutatio, sed pulchra ratio, qua Deo placuit ut carnis gloria nomini per putredinem deducatur in pulverem. Sæviat mors, sæviat et grassetur ipsa corruptio in carnem humanam: depopuletur eam quantum potest, deducat eam primo in saniem, deinde in cinerem. Nam huc usque potest, et non amplius, quam in pulverem deducere, scilicet carnis gloriam. Non ad nihilum consumere valet carnis substantiam, nec penitus consumere, nec perpetuo possidere. Donec atteratur cœlum, non consurget¹, sed tamen tunc consurget. Tunc enim effundet Dominus de Spiritu suo super omnem carnem², tunc caro sanctorum erit immutata propter oleum, eo quod Spiritus Domini unxerit eam. Omnes enim resurgentur, sed non omnes immutabimur³.

4. O quanta virtus unguenti illius, a cuius facie corruptionis tam vetustæ jugum computrescat, et caro quæ consumpta fuit a suppliciis, revertetur ad dies adolescentiæ suæ, adolescentiæ quæ non discedat alia aetate succedente. Efficax omnino unguentum, per quod tam inveterata sanabitur contritio, et tam annosa sanies in sanitatem incorruptibilem convertetur. Ecclesiæ proprium est hoc unguentum: ideo Christiani dicuntur filii ejus a Sponso suo Christo, id est uncto. Et jam accepimus hoc unguentum in Baptismate. Sed sicut ibi operatum est ad sanctificationem, ita et in fine temporum operabitur ad gloriosam illam immutationem, quando caro immutata erit propter oleum. Quis seit si non interim morbus sinatur desævire, ut ex violentia morbi virtus declaretur remedii? Bene ergo unguenti hujus odor commendatur, eo quod gratiam ejus, ac si de longe adhuc, odoramus. Quod aliud dabis antidotum tam efficax ad mitigandum omnem mentis, quæ potest accidere, desolationem, quomodo fidissima spes est resurrectionis futurae, et felicis illius commutationis? Non habet doctrina Gentiliuum resurrectionis credulitatem, et

Judeorum traditio non tenet qualitatem. Illi A non credunt; isti minus plene, sed parum pure de spirituali resurrectionis gloria, et angelica similitudine sentiunt. Gentiles unguenti hujus odorem non trahunt: Judei quidem non ipsum et proprium, sed nescio quem alium et adulterinum pro eo. Apud solam Ecclesiam unguenti illius odor et integer, et proprius existit. Ideo odor unguentorum ejus super omnia aromata.

5. Bona unguenta, impassibilitas et patientia. Per illam caro resuscitata ladi non poterit: per istam mens pia inter provocaciones et injurias illæsa consistit. Per illam quieto et inconcuso jure carnis nostræ terram hæreditate possidemus: per hanc vero, ipsam animam. In patientia, inquit, *vestra possidebitis animas vestras*⁴. Ilsa patientia quid aliud est, nisi velut quidam futurae impassibilitatis odor? Illic mala nulla inferuntur: hic vero patientiæ beneficio, ac si unguento quodam mitigatorio, etiam quæ illata sunt, non sentiuntur. Efficax et utile omnino unguentum, quod et inter carnis vexationes animum ab injurya tuerit, et continent nefatiscat, ne deficiat, ne laboret. Ego utilitatem unguenti hujus prædicto, tu forte voluptatem quæris. Ne in hoc quidem deero, et adhuc vobis excellentiorem unctionem demonstro. *Omnis gaudium*, inquit, *existimate, fratres, cum in tentationes varias incidetis*⁵. An non tibi videtur excellentiori unguento perfusus, qui novit in adversis gaudere, quam qui didicit in ipsis non contristari? Minus enim est quo dolor excluditur, quam quo letitia snadetur. Denique et inimicos non modo tolerare, sed et amare jubetur sponsa Christi. *Diligite, inquit, inimicos vestros*⁶. Bona ergo ejus unguenta, quæ in tristibus letitiam redolent, et hostibus dilectionem præstant. Dilectio enim major est omnibus sacrificiis et holocaustatibus. Ideo odor unguentorum tuorum præcellit omnibus aromatibus. Bonum plane orationis aroma, bonum incensum; sed audi quid Evangelium præferat. *Si offers, inquit, munus tuum ante altare, et ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid adversum te, dimittit ibi munus tuum ante altare, et vade prius reconciliari fratri tuo*⁷. Advertis satis quomodo unguentum reconciliationis aromati prefert orationis. Quid est reconciliatio, nisi iterata animorum dissidentium

¹ Job xiv, 12. — ² Joel ii, 28. — ³ 1 Cor. xv, 54. — ⁴ Lue. xxi, 19. — ⁵ Jacobi i, 2. — ⁶ Lue. vi, 35. — ⁷ Matth. v, 23, 24.

conciliatio? Et de conciliatione et charitate fraterna dicit tibi Psalmus : *Ecce quam bonum et quam iucundum, habitare fratres in unum*¹! Hæc est excellentior via juxta Paulum, et aliis major charismatibus², quasi cunctis aromatibus. Unguentum hoc descendit de capite in barbam et oram vestimenti³. Christus enim caput nostrum prius dilexit nos, ut nos diligamus eum.

6. Ideo et sponsa se currere dicit in odore unctionis, id est in æmulatione dilectionis. Non dicit, Unguenti; sed, *unguentorum* : eo quod gemina sit dilectio. Una, qua diligimus ipsum, quoniam ipse prior dilexit nos : alia, qua diligimus invicem, sicut et ipse dilexit nos. Utriusque dilectionis habemus ab ipso et exemplum et donum. Ipse enim dilectionis et viam monstrat, et ministrat virtutem. Ideo scriptum est : *In odore unguentorum ejus curremus*⁴. Ipsa connexio et suavitas, et amor Patris, et Filii, et mutua complexio per Spiritum amborum, nonne grato nos odore perfundit, et ad similem nos invitat æmulationem, ut et nos unum sumus, sicut et ipsi unum sunt? Felix quidem qui sequitur et currit in odore charitatis illius, suavitatis illius, dilectionis illius, unctionis illius. Ipse enim Spiritus utrosque quasi perungit, quos tanta amoris dulcedine conjungit. Imitemur unctionem istam, curramus in ejus odore. Divinae illius et essentialis unitatis æmula est, et quasi imago fraterna charitas, et quedam velut umbra unguenti illius et dulcedinis, et amoris mutui. *Ecce enim quam bonum et quam iucundum, habitare fratres in unum!* Sicut unguentum in capite, quod descendit⁵, etc. Atque utinam de capite nostro, quod sursum est, quedam unguenti istius in nos umbra descendat, ut et ipsi audire mereamur, quoniam odor unguentorum tuorum super omnia aromata. Percurre animo virtutes reliquas, usum et opera singularium recense; nihil in illis tam suaviter redoleat quantum pura de corde charitas. Quem odorem tibi spirent jejunia, quem odorem elemosynæ, si non in illis charitas olet? Castitas ipsa et tolerantia passionum, si non fuerint charitate condita, quid tibi suavis odoris refundent? Si tradidero, inquit Paulus, *corpus meum ita ut ardeam*, et quasi aroma incensum liquecam totus in igne, charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest⁶. Non potest gratis suscipi,

¹⁰⁷ quod non cum gratia offertur. Charitas radix A est, quasi rami virtutes cæteræ de illa pullulant; et ideo pinguedinis illius participes esse debent. Quid prodest ramus in bona oliva, si non in eo sentitur radicis pinguedo et gratia? Ita quidem nec virtutes, nec opera virtutum, si non in eis charitatis et dilectionis virtus redoleat.

7. Maria cujus etiam modo tibi nomen de Evangelio sonuit, quid in ea aliud quam dilectio redolebat? *Dimissa sunt ei*, inquit, *pccata multa, quoniam dilexit multum*⁷. Bonis hujus unguenti odor, cujus gratia veteris corruptelæ fetorem delevit omnino, et totam Ecclesiæ domum suavitate grata perfudit. Dum esset Rex in accubitu suo, nardi pistici alabastrum confregit, et effudit super caput recumbentis⁸. Et nardus illa dedit, et adhuc dat, et in finem sæculi dabit odorem suum. Bonum in ara pectoris sui Christo domino incendit aroma, ac si unguentum exinanitum cor ejus, et liquefactum flamma charitatis. Sepulto Domino, vide quam officiosa, quam sedula monumentum frequentat. It et reddit, videt Angelos, Apostolos invitat, abeuntibus illis non abiit illa. Ardens est, inquit, cor meum; desidero videre Deum meum: quero, et non invenio eum. Nonne tibi C anxietas ista querentis, eximiae dilectionis videtur odorem spirare? Hæc verba dum in ejus memoria cantantur, nonne qui cantant et ipsi quoque inflammantur? Denique et ipse Jesus, qui desideratur, unguenti illius fragrantiam odoratur; et quasi currit ad illam in odore vehementis amoris. Quidni ad cognata libenter recurrat unguenta? Quasi in matutino festinat ad illam, et surgens mane prima sabbati, primo apparet Mariæ⁹, et ungit eam oleo lætitiae praconsortibus suis, dum se jam resurrexisse manifestat in gloria. Jam aromata illius in unguenta convertit, et desideria ejus in delectationem communitat.

8. Aroma mihi videtur offerre, qui orat et optat. Tunc autem unguento perfunditur, cum ejus quem amat, potitur copia, cum præsentia delectatur. Bonum quidem orare et desiderare Dominum; sed amare, et habere, et frui melius. Et, ut ita dicam, cum non habes, bonum est mendicare, sed melius manducare. Si potes absentem amare, quanto magis cum adest, cum copiam sui indulget, cum experientia duleis

¹ Psal. cxxxii, 1. — ² 1 Cor. xii, 31, et xiii. — ³ Psal. cxxxii, 2. — ⁴ Cantic. 1, 3. — ⁵ Psal. cxxxii, 1, 2. — ⁶ 1 Cor. xiii, 3. — ⁷ Lue. vii, 37, 47. — ⁸ Marc. xiv, 3. — ⁹ Id. xvi, 1-9.

alimenta ministrat amori? Tunc enim et spiritu-¹⁰⁰ tualis et profusus ungitur anima, cum illi qui unctus est spiritu et virtute, arctius jungitur. Tunc præcipue dilecto placeat, tunc suavissim redoleat, cum tota fuerit in ipsum transfusa, cum adhærens illi, unionis fragrat unguento, unguento illo quod de sposo redundant in sponsam. Jucunde omnino et suaviter redolet cohabitatio ista in unum, sicut unguentum in capite, quod descendit, etc. Ideo odor unguentorum ejus super omnia aromata. Et si unguenta ipsi etiam sponsæ alia sint; nulla talia sunt, quale illud, quod descendit in ipsam, hora hac maxime qua dilecto cohaeret, quando inter ejus ubera moratur, quando cubat in secretario cordis: denique quando rex est in accubitu suo, tunc nardus sponsæ spargit odorem suum, odorem bonum super omnia aromata, odorem sponsi, magis vero odorem sponsum. Ipse est enim dilecta sua unguentum, ipse est odor: nam ipse in dilecta sua complacet sibi, ipse redolet. Atque utinam unguentum hoc de capite nostro non discedat, et odoris ejus fumus ascendat de cordibus nostris in sæcula sæculorum. Amen.

sine consortibus suis. Quomodo enim consors est, qui non congratulatur, non congaudet, qui resurgentem non consurgit in novam lætitiam? Opportuna quidem occasio de unguentis vobis cum disserrere, sed multo magis opportuna unguentis redolere. Vos exigitis a me sermonem, et ego a vobis unguentorum odorem deponso. Qua ratione cum sanctis mulieribus Domini Jesu frequentatis monumentum, si nullum spirituale defertis ad illud unguentum? Caro Domini hodie gloriose est immutata propter oleum. Nonne condignum videtur, ut corda nostra immutentur et convertantur in oleum spirituale, in oleum exultationis et lætitiae? Institueram de unguentis sermonem, et ecce disputatio nostra hæsit in oleo. Et quid oleo cum unguentis? Multum quidem, et si non per omnem modum idem est, accedit tamen ex parte aliqua et assimilatur eis. Oleum enim, quamvis non fragrat, mitigat tamen: non bene olet, sed bene nigeris ex eo. Hic autem non tam unctionem quam odorem commendat in unguentis sponsæ. *Et odor, inquit, unguentorum tuorum super omnia aromata.*

2. Non omnis anima odoriferis abundat unguentis, sicut et mulier illa in Regum libro loquitur ad prophetam: *Non est in domo mea nisi paululum olei quo ungar*⁴. Non habet haec mulier unguenta odoriferis speciebus composita, sed oleum ad unctionem simplex et exiguum. Maria Magdalene, non Legis, sed evangelica mulier, unguentum desert nardi spicati pretiosi, nec exiguum, sed libram integrum⁵. Et ipse Simon redarguitur a Domino, quod nec oleo quidem caput ejus perunixerit, cum illa caput ejus perfuderit unguento⁶. Vides quomodo unguenta oleo præferuntur, et odorifera unguenta? Nam præter hoc quod unctionis habent effectum, quodam odoris spiritualis beneficio prærogant. Unctio quidem parior est, sed fragrantia se diffundit in plures. Etiam quis solus ungitur, non solus odorat. Virtus ista communis est, si in omnes se spargit. Ergo unctio tibi, odor et aliis et tibi. Bene ungitur et bene redolet, qui diligit bona coram Deo, et providet bona coram hominibus. *Gaudete, inquit Paulus, in Domino semper; et iterum dico, gaudete: modestia vestra nota sit omnibus hominibus*⁷. Gaudium ad unguenta, modestiae

SERMO XXXIII.

Odor unguentorum tuorum super omnia aromata.
Cantic. cap. iv, §. 10.

1. Dies ista Dominicæ Resurrectionis annua celebritate solemnis, de unguentis repetito tractatu me compellit instaurare sermonem. Venimus hodie mulieres cum aromatibus¹, venit et Nicodemus ferens mixtura myrræ et aloes quasi libras centum²: Maria Magdalene ipsa prævenit ungere corpus Jesu in sepulturam³. Vides quanta mysteria celebrantur in unguentis. Magna mysteria, et quis ad ista idoneus? Quis digne unguentorum assignabit distinctio nem, proprietatem exponet? Disputatio hæc experientis est, non conjicientis. Non est enim facile cuiquam de unguentis tractare, nisi quem ipsa docuerit unctio. Hodie unctus est Dominus oleo lætitiae præ consortibus suis, non tamen

¹ Marc. xvi, 1. — ² Joan. xix, 39. — ³ Marc. xiv, 8. — ⁴ IV Reg. iv, 2. — ⁵ Joan. xii, 3. — ⁶ Luc. vii, 16. — ⁷ Philipp. iv, 4, 5.

notitiam ad odorem referto. Audi quomodo ipse ¹⁰⁹ Paulus odorem ad notitiam trahit. *Et odorem, notitiæ suæ per nos manifestat in omni loco*¹. Bonum ergo unguentum et bonus odor, spiritualis in Domino exultatio, et modesta exhibitio : lætitia et notitia. Bene ungitur, cui Dominus in conscientiæ interioris gaudio placet, qui delectatur in ipso : et bene olet qui cum Paulo omnibus per omnia placet², et non placet nisi in Domino; in cuius modesto habitu, discreto opere, sermone docto, interioris alacritatis et gratiæ fragrant unguenta. Bene ungitur, qui gloriatur in Domino : et bene olet, per quem Dominus glorificatur coram hominibus. Et ipsi qui redolet, odor suus suaviter fragrat, si non gloriatur se ipsum commendari, sed per se Dominum.

3. *Odor unguentorum tuorum super omnia aromata.* Vultis ut inter unguenta et aromata differentiam vobis assignem? Ipse ergo sermo Cantici distinguere videtur, non reprobans aromata, sed unguenta præponens. Quantum ergo in consimilibus et conjunctis rebus invenire distantiæ possum, unguenta videri possunt dona gratiarum quæ in Spiritu sancto conferuntur : aromata vero ipsa officia, quæ devote referuntur. In operibus et in officiis honestatis quedam naturalis species grata est, in unguen- C tis gratia Spiritus. Dominum Jesum legis unctum spiritu et virtute : ita et sponsam ejus in hoc decuit assimilari, ut et ipsa spiritu et virtute ungatur. Bona quidem sunt aromata virtutum, et per se redolere videntur : sed cumulatiore gratia fragrant, cum de unctione Spiritus suavitatis asperguntur odore. Opera ipsa et virtutes cum his qui foris sunt communia nobis esse possunt, unguenta non possunt. Denique etsi per se pulchra sunt, plus placent cum procedunt de Spiritu. Quomodo videntes opera bona glorificant Deum, nisi quia intelligunt quod ipsum opus bonum et a Deo venit, et ad ipsum vadit? Si qua sane in me bona sunt, gratiiora mihi quidem sunt, cum deputantur gratiæ Christi, cum ejus in me unctione commendatur, cum Spiritus redolet, magis quam cum naturalis arbitrii prædicatur facultas, aut fructus industriae. Denique sine unctione Spiritus, et natura libertate destituitur³, et virtus veritate, et opus merito. Nam sine gratia Spiritus et fide Christi, et voluntatis conatus effectu

caret, et virtus quæ videtur fucata est, et opus A æternæ mercedis non assequitur fructum. Ideo odor unguentorum tuorum super omnia uromata. Etenim qualiacumque aromata fuerint, non meræ suavitatis spargunt odorem, nisi cum in eis spiritualis gratia redolent et redundant unguenta.

4. Vultis ut aliquod vobis unguentum proponam, cuius odor super omnia ecclesiastico- B rum donorum excellat aromata? Quis odor in Ecclesia suavius fragrat odore misericordiae et remissionis? Quanti cucurrerunt in odore unguenti istius, et per hoc Christo concorporati et agglutinati sunt? Bene redolet quod veteris corruptelæ et peccati ab antiquo inoliti sub momento delet fetorem. Mulier illa quæ erat in civitate Maria nomine, quam fetida erat quando accessit ad pedes Iesu in domo Simonis leprosi! quantum ipsi fetebat Simoni, qui præsentia ejus non sustinuit horrorem portare! quam fetida, inquam, accessit ad Jesum! et ecce jani in toto mundo et pœnitentia, et dilectionis, et gratiæ, quam reportavit, spargitur odor. Non est sera gratia Christi : in ipso convivio, quo mulier hæc Domini pedes rigavit, tersit et perunxit ; et lota, et extersa, et peruncta est, et ipsius Domini testimonio Pharisæo prefertur⁴. Non est enim parca clementia Christi, nec pigra quidem : plus rependit, et sub hora rependit. Quid mirum si pœnitenti occurrit indulgentia, ubi ad pœnitentiam patientia adducit? Mulier illa deprehensa in adulterio et relieta in medio, vide quomodo clementiam Jesu redolebat, quæ mœchiæ culpa prius fetebat⁵. Revolve Evangelium; ubique Jesum inuenies et citum et copiosum ad veniam. Denique etsi quatriduanus mortuus est, et publicati criminis fama jam fetet : ubi Jesus evocat et educit de tumulo prava consuetudinis, ubi Jesus solvit, et remissionis infundit unguentum; statim a facie ejus fugit omnis fetor antiquæ putredinis. Quis enim retractabit quod non imputat Dominus? Quis tenebit errata quæ ipse remittit? Non potest male olere quod ipse abulet. *Dominus, inquit Martha, quatriduanus est, et jam fetet*⁵. Erras, Martha, Jesus non tam fugit fetida, quam solet ipsum fetorem fugare. Exemplum dedit Ecclesiæ suæ, ut quemadmodum ipse fecit nobis, ita et nos invicem faciamus : hæc illi reliquit unguenta.

¹ II Cor. ii, 14. — ² I Cor. x, 33. — ³ Luc. viii, 37-50. — ⁴ Joan. VIII, 3-11. — ⁵ Id. ii, 39-44.

^a Vide serm. 39, nn. 3, 4.

5. Quanti desperantes scinet ipsos tradidissent¹¹⁰ quod peccata remittit, prævenit merita, comi-
tatur, accumulat, super omnia fragrat aromata, eo quod omnis Ecclesia sanctorum plus miseri-
cordia quam meritis nititur. Denique remissionis unguentum ultimum Sacramentum. Unguentum
hoc et peccatoribus, et justis, et commune, et commodum est. Nam sunt alia quædam specia-
lia sanctorum, et solis ipsis accommoda. Sunt enim unguenta quæ sanant: sunt unguenta, quæ
fovent: sunt unguenta quæ sanctificant: sunt
quæ delectant. Et prima quidem aegritudinem depellunt; secunda jam sanis conferunt alacri-
tatem; tertia sanctificant in opus ministerii,
sicut regium, et sacerdotale unguentum: quarta non jam in opus sunt, sed in otium; non in
administrationem, sed in amorem, sed in glo-
riam, sed in delicias, sed in usum sponsi et
sponsæ. Bonum est commorari in unguentis;
sed quoniam alibi satis disputatum est super un-
guentorum distinctione⁷, ungendi modos nunc
breviter distinguamus. Alii tanguntur, alií asper-
guntur, alií inunguntur, alií perfunduntur. Re-
lege Pentateuchum, Evangelium revolve; et di-
versitates istas ungendi, quas corporaliter et
exterius factas advertis, ad mores deflecte. Non
ego nunc de natura unguentorum, sed de men-
sura ago ungendi. Et alii quidem semel, alií
sæpius, alií semper unguenta frequentant. Bona
quidem copia, si adsit et gratia. Neutra deesse
videtur in unguentis sponsæ, nec suavitas,
nec ubertas, quorum odor omnia aromata su-
perat.

6. Bonum ergo misericordiae unguentum,
A — 5. Quantu[m] desperantes scinet ipsos tradidissent¹¹⁰ quod peccata remittit, prævenit merita, comi-
tatur, accumulat, super omnia fragrat aromata, eo quod omnis Ecclesia sanctorum plus miseri-
cordia quam meritis nititur. Denique remissionis unguentum ultimum Sacramentum. Unguentum
hoc et peccatoribus, et justis, et commune, et commodum est. Nam sunt alia quædam specia-
lia sanctorum, et solis ipsis accommoda. Sunt enim unguenta quæ sanant: sunt unguenta, quæ
fovent: sunt unguenta quæ sanctificant: sunt
quæ delectant. Et prima quidem aegritudinem depellunt; secunda jam sanis conferunt alacri-
tatem; tertia sanctificant in opus ministerii,
sicut regium, et sacerdotale unguentum: quarta non jam in opus sunt, sed in otium; non in
administrationem, sed in amorem, sed in glo-
riam, sed in delicias, sed in usum sponsi et
sponsæ. Bonum est commorari in unguentis;
sed quoniam alibi satis disputatum est super un-
guentorum distinctione⁷, ungendi modos nunc
breviter distinguamus. Alii tanguntur, alií asper-
guntur, alií inunguntur, alií perfunduntur. Re-
lege Pentateuchum, Evangelium revolve; et di-
versitates istas ungendi, quas corporaliter et
exterius factas advertis, ad mores deflecte. Non
ego nunc de natura unguentorum, sed de men-
sura ago ungendi. Et alii quidem semel, alií
sæpius, alií semper unguenta frequentant. Bona
quidem copia, si adsit et gratia. Neutra deesse
videtur in unguentis sponsæ, nec suavitas,
nec ubertas, quorum odor omnia aromata su-
perat.

7. Ad Ecclesiam generaliter hanc landem deri-
rivavimus: ad speciale aliquam in Ecclesia personam declinemus sermonem, quæ singulari
quodam amoris et familiaritatis beneficio sponsæ
debeat nomine censeri, in qua non modo ne-
cessitatis, sed dignitatis et voluptatis ubertim
unguenta aspirant. Non hanc crediderim ego
D sacro unguine vel tactam in parte, vel resper-
sam per partes, sed perfusam et perunctam
abundantius in sponsi delicias. Copiosæ penes
hunc sponsum aromatum cellæ eructantes ex
haec in illam, sicut regales oportet habere divi-
tias. Sed credible est excellentioribus reginam
unguentis redolere. Nihil tamen nobis de virtute
unguentorum exprimitur, præterquam quod
solus odor commendatur in ipsis. Non eloqui-
tur quid officiat unctio, delicias solas memo-

¹ In Resp. Eccl. Dom. I Quadrag. juxta Brev. Rom. 11-32. — ² Matth. xij, 7. — ³ Psal. cxli, 5. — ⁴ Luc. xv,

^a Alias, *cæcum*.

⁵ Id. xix, 2-10. — ⁶ Joan. xii, 1, 2. — ⁷ Bernardi serm. 10 in Cantica.

rasse contentus, et eas delicias quæ spiritualem magis charitatem accidunt. Unctio solo tactu sentitur, cum fuerit carni superflusa. Odor vero tactum diffugiens, tantum spiritu sentiri se patitur. Et unguenti quidem liquor sensim in inferiora liquatur: odor vero cum omni facilitate superiora petit, cerebro illabitur, sensuum secundum dum occupat, recreat. Multo ergo subtilior et sublimior, multo magis unguentorum est odor quam liquor. Et in blandimento sponsæ magis delicata et magis accommoda spiritualibus oblectamentis, et facientiæ minus habentia oportuit commemorari. Aliæ unguentis et oleo indigent, ut motus carnis aut mitigent, aut immutent. Hæc autem jam non in carne, sed in spiritu, ut Domini sponsam decet, spiritualibus abundat deliciis. *Odor unguentorum tuorum super omnia aromata.* Etsi solus odor commemoratur, forte non solus operatur: operatur et unctio. *Qui sunt Christi,* ait Apostolus, *carnem suam crucifixerunt cum vittis et concupiscentiis*¹. Ubi unctio est, non videtur crucifixio necessaria. Illa mortificat, et hæc immutat. Et quidem crucifixio doloris sensum habet, unctio lenitatem. Suavis unctio est, efficax tamen, quæ sine laesione oleo exultationis et lætitiae a corruptione carnem illæsam conservat, corruptionem afferat, et cruciatum non importat. Domini Iesu passionem unguenta præveniunt, unguenta subsequuntur; ut disceas et tu carnis tuæ, si quis est, cruciatum unguentorum exuberantium perfusione lenire. Bis unctus est, ut et crucis non sentiret injuriam; et resurrectionis suæ novitatem consequeretur, et ut quasi per hoc sacramentum spiritualis unctionis gratiam commendaret. Bonum ergo unguentum, cuius, ut sic dicam, liquor carnem immutat, et odor spiritum recreat.

8. Et ut summatim hæc recapitulemus, unctio est mentis exultatio; odor, oratio. Unctio, spiritualis lætitia; odor, quedam eorum quæ animo gestantur, exterior per famam notitia: unctio, interna delectatio; odor, quoddam de gaudiorum experientia desiderium suaviter profluens. Ideo *odor unguentorum tuorum super omnia aromata.* Omne enim orationis incensum et desiderii vehementiam exedit desiderium illud, quod de cœlestium blandimento gaudiorum gignitur, et concupiscentia, quæ de Spiriti-

tus unctione quasi suavissimus quidam odor A ubertim exhalatur. Bonum hoc desiderium, quod vim habet orationis, et non habet afflictionis molestiam. Sponsa est, cui privilegium hoc unguenti et odoris desertur. Quid mirum si præcellentis redolet, quæ specialius unguntur? quid mirum si avidius optat, quæ gustat suavius? *Æquum enim est, ut amplius oret,* quæ arctius hæret. Adhaerens Sponso, unus cum illo effecta est spiritus. Idcirco nonnisi Spiritus redolet in ea, qui unxit eam, et orat pro ea affectibus inenarrabilibus. Propterea odor unguentorum ejus super omnia aromata. B *Et in Apocalypsi legis phialas plenas odorementorum, quæ sunt orationes sanctorum*². Aromata, sicut Exodus docet, geminos in usus distribuuntur; id est, chrismatis, et thymiamatis³.

9. Nonne tibi videntur etiam nunc in laudibus sponsæ hæc utraque conjungi? Unguenta ejus, et unguenta sunt, et odorifera valde: odor enim eorum super omnia aromata. Unguentum, ut dictum est, donorum perceptio: odor, de perceptione actio gratiarum, desiderium æternorum, et quidam inter sublimia bona sensus humiliis. Oratio enim humiliantis se, ipsas nubes penetrat⁴. Vides quomodo ascendit odorem humilis orationis? Ascendit Pharisæus ille in templum ut oraret: sed orationis ejus odor nescivit ascendere. Dona gratiarum sibi divinitus collata secum reputat, et quasi unguenta recenset. *Non sum, inquit, sicut cæteri hominum, raptiores, injusti, adulteri.* Audis præ quibus unctum se gloriatur? gloria ejus in confusione aliorum. Non magna gloria, magna tamen ipsi videtur. Ipsi redolet, non tamen super aromata, sed super sulphura cæterorum. Audisti quibus præferantur^a: audi nunc quid in se gratiæ præferant unguenta, in quibus Pharisæus gloriatur. *Jejuno bis in sabbato, decimas do omnium quæ possideo, et si quem defraudavi, reddo quadruplum.* Bona hæc legis elementa redolent, non evangelicam doctrinam^b. Non jejunat per omne tempus, non renuntiat omnibus quæ possidet, ut non habeat nuda possit vel primitias, vel decimas dare. Defraudata reddit in quadruplum, non se patitur defraudari, non quod reliquum est exponit partem auferenti, non acceptas se habere dicit injurias.

¹ Galat. v, 24. — ² Apoc. v, 8. — ³ Exod. xxv, xxx. — ⁴ Eccl. xxxv, 21.

^a Tiraq. et Horst. *præferatur.* † — ^b Alias, *perfectionem.*

Pharisæe, inter infirma opera supra modum^{1/2} rum sicut odor thuris. Vehementer dulcia sunt tumes. Pharisæe, non rogas, sed prope astanti A Publicano injurias irrogas. Tu de te ipso perhibes testimonium, exiguum est testimonium tuum. Duo quædam in oratione tua non tam redolent quam fetent, tumor et tepor. Tumor est in eo quod Publicano improporas: tepor quidem, quia omnino nihil rogas. Quomodo enim non tepebit oratio, elationis vento et inanitate satiata? Pharisæe, non oras, sed effers te ipsum. Tu de te ipso perhibes testimonium, et testimonium tuum non est verum. De operatione tua exiguum est, de prælatione non verum. Audi enim testimonium Veritatis: *Amen, amen, inquit, dico vobis, descendit hic justificatus ab illo in domum suam*¹. Non enim qui se ipsum commendat, ille probatus est, sed quem Deus commendat². Ideo felix anima ad quam ab ipsa veritate tam excellens commendatio profertur: *Odor unguentorum tuorum super omnia aromata*. Magnum exhibitum est Publicano testimonium, huic autem cui laudes istæ canuntur, multo majus. *Descendit ille justificatus a Pharisæo*, hoc est, ab homine elato, ab homine injusto, in domum suam: hujus autem unguentorum odor omnia excedit aromata. Ingens præconium, sed ipsa non ab homine testimonium accipit, sed ab illo qui corda seruntur, qui per fidem et dilectionem in corde ipsius et inhabitat et operatur. Non se commendat, non improbat alios. *Favus enim distillans labia ejus*. Capitulum hoc ordine sequitur, sed hodie tractari non potest. Crastina disputatio auditui vestro et aviditati dabit gaudium et letitiam in Domino Jesu. Quod ipse præstare dignetur qui vivit et regnat per omnia sæculorum. Amen.

rum sicut odor thuris. Vehementer dulcia sunt quæ nunc dicta sunt ad sponsam. Sed quæritis quomodo superioribus ista convenient. Semel vos communissse sufficiat, a necessitate continuationis liberam esse legem commendationis. Non tenet seriem, sed utitur vaga licentia. Ubi laudum ratio vertitur, non potest ordo quidem exigi; sed nec debet respui, si assignari queat. Post unguentorum laudes statim labiorum gratia profertur in medium. Quid enim scis, si non de unguenti virtute hæc in labiis diffusa est gratia? Evangelium revolve, et aliquid tale de sponso ipso diei invenies. *Spiritus, inquit, Domini super me, eo quod unxerit me: evangelizare pauperibus misit me*³. Oportuit ergo et sponsam in hoc assimilari sponso, ut et ipsa in opus Evangelii unctione Spiritus ungeretur. Spiritus enim et ad officium ungit, et ad efficaciam. Utrumque ab illo est, et ministerii gradus, et gratia ministrandi. Sine gratia gradus inutilis, et sine gradu præsumptuosus est usus gratiae. *Quomodo predicabunt, nisi mittantur*⁴? aut quomodo mitten-
tur, nisi ungantur? sicut scriptum est, *Spiritus Domini unxit me; evangelizare pauperibus misit me*. Spiritus ordinat in officium, Spiritus et os aperit, et format in usum. Ideo in laudibus sponsæ, prius agit de unguentis, deinde de dulcedine labiorum ejus; quia etsi dulcia loquitur, non ipsa est quæ loquitur, sed Spiritus sponsi qui loquitur in ea. Denique audi quid ipse sponsus Jesus primitivæ pollicetur sponsæ, id est Apostolis, qui primitias Spiritus acceperunt: *Ego, inquit, dabo vobis os et sapientiam, cui non poterunt resistere omnes adversarii vestri*⁵. Magna quidem virtus sermonis divini, et adversantes revincere potest, et non adversantes allucere. Et hoc ipsum de præconiis ejus: quod nunc in disputatione vertitur, ad blandimentum plus spectat, quam ad redargutionis effectum. *Favus distillans labia tua*. Familiare quidem est illi, et quasi innatum dulcia loqui. Si quando autem increpat dure, peregrinum illud ab ea, et de longe ascitum, et non insitum, nec sic est affecta, sed magis coacta. Cum dulcia loquitur, de propriis loquitur: cum vero dura, non habet hoc oris ejus qualitas, sed pravitas audientium. Ergo de proprio et de familiari laudat sponsam, cum dicit: *Favus distillans labia tua*.

SERMO XXXIV.

Favus distillans labia tua, sponsa, etc.
Cantic. cap. iv, x. 11.

1. *Favus distillans labia tua, sponsa; mel et lac sub lingua tua, odor vestimentorum tuo-*

¹ Luc. xviii, 10-14. — ² II Cor. x, 18.

³ Ioh. xxi, 4; Luc. iv, 18.

⁴ Rom. x, 13.

⁵ Luc. xxi, 15.

2. Sed quia de continuatione aliquanta jam^{1/3} insultat, sed exsultat super peccatore pœnitentiadistis, vultis ut et de continentia commen- A tiam agente³. Bonum ergo est labiis ejus auditio- nis hujus edisseram? Tria quædam laus ista complectitur; dulcedinem, plenitudinem, parcitatem. Dulcedo consideratur in genere; plenitudo, in copia; parcitas, in effusione. Quid effusionem dico? distillatio magis est quam effusio. *Favus enim distillans labia tua.* Quid necesse est in assignandis singulis immorari? Ipsi enim scitis quia favus non nisi dulcedinem effundit, nec nisi de pleno effundit. Et de plenitudine quidem ipsa, non totam ipsam. Ideo *favus* non effundens, sed *distillans labia tua*. Est ergo in labiis sponsæ et dulcedo sola, et dulcedo plena, et dulcedo sobria. Plene quidem possidetur, sed non plene effunditur, sed prout auditorum capacitas exigit. Vultis etiam ipsius sponsæ de labiis suis habere testimonium? *Quam dulcia, inquit, faucibus meis eloquia tua! super mel et favum oris meo*⁴. Dulcia quidem sunt labia sponsæ. Eloquia enim Domini distillant ab eis. Eloquiorum Domini est ista dulcedo. Non enim de suo loquitur, sed quasi sermones Domini; idcirco diffusa est gratia in labiis ejus. Accipite jam ex parte qualia mella sacri favus distillat eloquii, et unicuique sicut Deus divisit vasi, cui instilletur, mensuram. Remittit, permittit, promittit, præmittit. Delicta remittit, infirma permittit, æterna promittit, et ipsorum primitias quasdam præmittit. Sapientiam loquitur inter perfectos, sapientiam quidem non hujus mundi, sed Dei sapientiam in mysterio absconditam, et inter minus spiritualiter sapientes nil arbitratur se scire nisi Christum Jesum, et hunc crucifixum. Cohortatur ad perfectionem, non cogit; sed magis consolatur pusillanimes, suscipit infirmos, et si inquietos corripit, correptione ipsa dulcedinem sapit maternam. Peccanti compatitur, converso indulget, nec indulgentiarum numerum et quasi terminum quem non transgrediatur præfigit, cui præcipitur septuages septies in die delicta toties consitenti donare⁵.

3. Vide quam magna multitudo dulcedinis in labiis sponsæ, quæ quoties ipse perefluis in malum, toties, si convertaris, ipsa tibi distillat in bonum, et præbendæ venie vicibus non exhauditur. Denique instar Angelorum Dei non

aurem accommodat, sicque tuum provocat et invitat affectum, ut prodat et suum. Loquere, sponsa, quod loqueris, quia audit cum desiderio dilectus tuus sive disputantem de se, sive colloquentem sibi. Sed cum ipsi Sponso sponsa loquitur, tunc loquitur in loqua dilectoris labii, et lingua altera. Tunc cordis labia vere mella delectationis stillant divinæ; imo non tam distillant quam fluunt, quoniam hora illa in melleas affectiones anima tota convertitur. B Beata vicissitudo, quando de corde sponsæ quædam fluenta mellis emanant in dilectum, et ab ipso redundant in sponsam. Ad locum enim unde exeunt hæc mellis flumina, revertuntur ut iterum fluant. Boni favi in labiis sponsi et sponsæ eructantes ex hoc in illud, et invicem rorantes amoris dulcedinem. Ille desuper irrorat gratiam: illa de deorsum actionem gratiarum. Ipse Jesus in anima dilecta roris hujus mellei stillas genuit. Dulces omnino stillæ roris, affectiones illæ divini amoris, quando sponsa liquefacta tota distillat a facie ejus, quem diligit, a facie Dei sui. Ideo quasi favus distillans labia ejus, eo quod vehementer dulcis est sic affectæ mentis succensio, sed velox succisio, propter illum dulcem in excessum mentis raptum, et propter citam interrupti- nem.

4. *Favus distillans labia tua.* Purgata omnino hæc ego crediderim labia, de quibus ipse Jesus dulcedinem melleam haurire se reputat. Isaiae labia forcipe et carbone de altari tacta purgantur⁴. *Misit, inquit alius, manum suam Dominus, et tetigit os meum*⁵. Quæ sponsa est, non carbonem, non digitum optat, sed oris contactum. *Osculetur me, inquit, osculo oris sui*⁶: labia labiis debentur. Nec enim de sponsæ labiis exprimerentur dulcedines, si non labiis imprimerentur dilecti. Quid autem nisi oculi suavitate, quod de labiis sponsæ rapit, se delectatum gaudet cum dicit, *Favus distillans labia tua?* Propter utrumque, et propter osculum charitatis, et propter oraculum veritatis. *Favus, inquit, distillans labia tua; mel et lac sub lingua tua.* Istud jam proprie ad eloquii gratiam respicit. Nam labiorum usus etiam ad

¹ Psal. cxviii, 103. — ² Matth. xviii, 22. — ³ Euc. xv, 10. — ⁴ Isai. vi, 6, 7. — ⁵ Jerem. i, 9. — ⁶ Cantic. 1, 1.

ōculum est : linguae vero, ad eloquium tantum. Non tantum dulcedo in lingua sonat, sed et lac sub lingua tua. Simulata dulcedo est, quae tantum sonat in lingua, et non sentitur sub ipsa. Exigua est, quae tota est in labiis et in lingua, et non pars ejus major sub lingua. Non est dulcedo tantum in ejus lingua, nec tota est in lingua, sed sicut ipse qui novit testatur : mel et lac sub lingua tua. Ideo eructat verbum bonum : verbum tam melleum quam lacteum, propter Deitatis majestatem, et propter Incarnationis mysterium. Lingua et labia ac si quidam argenteus canalis sunt, per quem de cordis fonte rivuli lactis et mellis erumpunt. Utrumque dulce, sed distincta dulcedo. Lac parvolorum est, ut Paulus loquitur¹. Et idem inter perfectos dulcem et divinam et quasi melam sapientiam docet².

5. Alii mel tantum habent sub lingua, et non lac : alii tantum lac, et non mel. Mel autem et lac utraque pariter sub lingua sunt sponsae. Nec mel fluit, sed magis distillat. Nec enim passim et intemperanter profundit sublimes illos et reconditos sensus secretorum cœlestium et Deitatis arcana, nec lactis potum sine delectu propinat. *Mel*, inquit, et lac sub lingua tua, Non enim sermo est vel interna dulcedine vacuus, vel internæ dulcedini coequatus. In promptu est illi dulcia loqui, sub ejus lingua mel et lac. Beata lingua, quae velut favus distillat, et velut ubera quædam parvolorum lacte distenditur ; quæ mel distillat, et lac fluit. Omnis clamor et amaritudo et blasphemia longe ab istis proscribitur labiis, sicut Apostoli snadet hortatus³. Nec est, juxta Psalmum, sub lingua ejus labor et dolor⁴ : sed mel et lac, inquit, sub lingua tua. Favus distillans labia meretricis, et nitidius oleo guttura ejus. Non tamen mel et lac sub lingua ejus; non in intimis ejus, non in ultinis ejus : sed novissima ejus amara sicut absinthium, et acuta ut gladius biceps⁵. De muliere vero fortis hoc idem in Proverbiis inquit : Fortitudo et decor indumentum ejus, et ridebit in die novissimo⁶. Spiritualem illum et vere beatum risum jam nunc parturit os ejus, et quasi dulcedo ejus sub lingua latitat. Ebullicant autem quæ nunc subsunt mel et lac, in plenam laetitiam in die novissimo. Tunc nulla

ex parte quasi sub lingua premetur silentio, sed pressum diu prorumpet gaudium, et impiebitur os ejus risu : os, inquam, mulieris, cuius fortitudo et decor indumentum ejus. Vide quomodo non oportet mudam inveniri, quæ promissa sibi exspectat gaudia reddi.

6. Quis scit si non hæc ipsa sunt indumenta, de quibus in hoc eodem Cantici loco subsequitur : *Quia odor vestimentorum tuorum sicut odor thuris? Operui*, inquit Psalmista, *in jejunio animam meam*⁷ : item, *Humiliabo in jejunio animam meam, et oratio mea in sinu meo convertetur*⁸. Bona vestis jejunnium, in cuius sinu quodam secreto oratio commoratur. Vestis est quæ sinum habet : *Oratio mea in sinu meo convertetur*. Habes hic utrumque, si advertas, et in jejunio indumentum fortitudinis, et in oratione odorem thuris. *Oratio*, inquit, *mea in sinu meo convertetur*. Cur vero ait, *in sinu?* An forte defectum orationis tepidae et infractæ dedit intelligi, in ipso primo evanescentis processu; ideoque dicitur in sinu suo converti, ibidem scilicet occidens ubi exhaustatur? Sed quomodo convertitur et reddit, quæ perit? Magis quidem in sinu converti videtur, quæ celerem precis reportat effectum, etsi nondum plene, ex parte tamen humilis et devotæ petitionis fructu potitur. Habet enim dulcedinem multam vehemens et devota oratio; et dum dirigitur in conspectu Domini quasi incensum, suavem ipsa odoris sui sensum haurit. An non bonum indumentum, cum vapor hujusmodi nebulae ipsam offerentis operit et vestit animam? Bonum plane. Sed nos, sicut cœpiimus, vestimentorum interpretationem secundum extiores actus exsequamur.

7. Opera enim bona et priorem deformitatem operiunt, ne ad noxiam imputetur : et deorem quemdam et venustatem conferunt, ut ad gratiam reputetur. Bona ergo vestimenta, bona sunt opera : quæ simul ornant, et orant. Et quod ornant, manifestum quidem est : sed non omnium ornatus redolet thura, non orationis specimen tenet. Denique cuius^a opera et patentia, et publica, ostentationem et inanem jactantiam redolent, non supplicationis instantiam, non sollicitudinem placendi Domino, non impetranda vota gratiae : quomodo enim

¹ Cor. iii, 1, 2. — ² Id. ii, 6. — ³ Ephes. iv, 31. — ⁴ Psal. ix, 7. — ⁵ Prov. v, 3, 4. — ⁶ Id. xxxi, 25. — ⁷ Psal. lxviii, 11. — ⁸ Psal. xxxiv, 13.

^a Traq. et Horst. enjusque. †

aptabitur odor vestimentorum tuorum sicut¹¹³ odor thuris? Qui vero omnia agit ut ei placeat cui se probavit Deo, ut ejus mereatur favorem, utique odor vestimentorum ejus sicut odor thuris. Et quidem thura nisi Deo soli nec offerri solent, nec debent: ideo odor vestimentorum ejus sicut odor thuris; cum quidquid sive palam, sive clam agit, ad impetrationem placationis refert divinæ. Idem videtur, esse oleum in vasis, et in vestimentis odorem, sed odorem thuris. Quid aliud, quam gaudia illa spiritualia et æternam delectationem Deum exorat, qui omnem aliam abjurat et horret? *Sitivit*, inquit Psalmus, *in te anima mea, quam multe tibi caro mea*¹? Vides in his verbis, quomodo et ipsum carnis vestimentum quasi orationis habet vicem, dum Deo sitire dicitur. Caro voluntariis afflita disciplinis, nonne Deum ad propitiationem flectere nititur? Ipsa ejus propter Deum supplicia, quædam ad eum supplicationes sunt. Eleemosyna pauperi misericorditer impensa exorat: carnis propriæ delectatio discrete repressa, cur non et ipsa orationis habet effectum? Voluptatis repressio, quædam est votorum expressio, et desiderii delectationem alieni suspirantis. Orationis fervidæ effectus in sinu cordis vertitur et convertitur. Thura in exterioris abstinentiae vestimento suaviter fragrant. Et bonum omnino vestimentum, quando anima non tam carne vestitur, quam carnalium jejunio quodam et temperantia voluptatum. Bonum omnino vestimentum continentia virginalis: suavem redolet et velut thuris odorem, vel illi quem diligit, vel sibi quæ diligit. Quidquid cum dilectione offertur, non potest ejus delectatione non perfungi ipsa quæ offert. Omnis enim hæc dulcedo quæ prædicatur in ea, sentitur et ab ipsa. Ab ipsa manat, et in ipsa manet. In labiis favus, sub lingua mel, et in vestimentis ejus redolentia thuris. Proxima sunt ipsi universa hæc, quorum tam gratus est sensus, et perfructio dulcis. *Erunt*, inquit David, *ut complacent eloquia oris mei, et meditatio cordis mei in conspectu tuo semper*². Habetis hic utraque hæc: et ne quid desit ad cunctum gratiae, sub vestimentorum vocabulo operum qualitas tertio loco profertur in medium. In labiis stillant eloquia: sub lingua meditationes melleæ flunt: vestimentorum ornatus thuris spirat odorem.

8. Quid illi censes deesse ad gloriam, in qua hæc tria complacent, os, animus, opus? Hoc numero omnia comprehensa sunt, sed ordine conversa sunt. Ab operibus enim inchoandum est, non ab eloquio. Cornelii centurionis primo opera et orationes exauditæ sunt: fide corda mundata sunt: deinde super ipsum et super suos Spiritus cecidit, et erant loquentes linguis³. Ipsi Apostoli post Ascensionem Domini unanimes perstiterunt in oratione: completis promissionis diebus repleti sunt Spiritu: postea profecti prædicaverunt ubique. Primo in oratione profusi sunt, deinde Spiritu infusi sunt; B et sic quam suscepserant aliis gratiam ipsi profundunt. Primo exspectatione et desiderio conversi sunt ad Deum: secundo ad ipsos facta est Dei conversio: tertio ipsi conversi conformant et confirmant fratres suos. Sed sive sanctitatem vitae, sive visitationem divinam, sive verbi ministerium in Apostolis attendas; omnia hæc vestimentorum vicem tenent, his omnibus operti et ornati sunt. Quid in illis relictum est aut nudum, aut vetustate pristina sordens, qui tam festivo et verbi et virtutis cultu resplendent? Eximus itaque cultus in illis, sed nec copia minor. Quidnam hæc vestimenta redolent? C qualis est odor eorum? Numquid non sicut thuris? Cum Domini pecuniam conservis erogant, non inde penes se quidquam vel furtim residere passi sunt, nihil inde fraudulenter sibi decerpentes: etiam a laudis munere manum excutiunt, omnia referendo ad gloriam Dei. Quasi cœli decoro vestiti sunt lumine, sed cœli enarrant, non suam, sed gloriam Dei. Ipse tibi Paulus subtilia et indissolubilia quædam vestimenta verbis suis contextit, et pro capacitate tua, lumenis et intelligentiæ coaptat anictum, non tamen in persuasilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in doctrina Spiritus⁴. Ideo vestimenta quibus vel ipse tegitur, vel quæ tibi contextit, nonnisi thuris habent odorem. Nam affectata verborum lascivia et cultus, inanis et levis gloriae redolere videtur affectum. Et qui non leporem eloquii, sed lubricas et fallaces disputationes subtilioris sectantur materiae, dum se nimis propter inanem favorem extenuant, aliquoties intexunt blasphemias. Non ergo odor vestimentorum ejusmodi sicut odor thuris. Nullum in vestimentis sponsæ excipere videtur, dum iudefinite pronuntiat: *Odor*

¹ Psal. cxii, 2. — ² Psal. xviii, 16. — ³ Act. x. — ⁴ 1 Cor. xi, 13.

vestimentorum tuorum sicut odor thuris. O me¹¹⁶ pectore tam florigero, ut horto comparetur! felicem, si vel unum, vel alterum in me vestimentum, integrum reddat thuris odorem, nec aliqua admixtione peregrina corruptum! Nam ad hanc mensuram, ut omnia ejus indumenta velut thura redoleant, neminem accessisse puto, qui needum in sponsarum sortem meruit ascisci a Domino Iesu sponsarum sponso.

SERMO XXXV.

Hortus conclusus es, soror mea sponsa, etc.
Cantic. cap. iv, §. 12.

1. *Hortus conclusus es, soror mea sponsa : hortus conclusus, fons signatus.* Primo ex verbis suis laudatoris hujus affectum pensate. Oblectatus videtur, qui non est contentus landasse semel. Et quantum esset, si vel simpliciter et sine repetitione ejus quam alloquitur, eloqueretur praeconia? Nunc autem et exquisitis ad illam utitur blandimentis, et congratulando ipsa congreginat. Quidni? quam in matrimonio delegit gratiam, non ejus dotibus eximiis aggaudebit? Non poterat in tam dulcis necessitudinis jura nisi digna eligi, nec jam electa tepide diligi. Numquid non æquum est ut et ipsa in talibus ei placere studeat, qui sic ipsam probavit? Ipse probat, ipse talem parat, ipse plantat sibi paradisum voluptatis, ipse qui talem eam parat, ipse comparat paradiso deliciarum. *Ecce,* inquit Isaac, *odor filii mei, sicut odor agri pleni,* cui benedixit Dominus¹. Haec autem non agro confertur, sed horto; ubi spiritualis videtur plantatio florum, et aromatum cultus nuberior. In hunc hortum, Jesu bone, libenter descendis ad areolas aromatum; ut cubes in eo, ut colas et custodias illum. *Hortus, inquit, conclusus, soror mea sponsa, hortus conclusus.* Per hortum internas, fratres, intelligite delicias; per conclusionem, disciplinam custodiae. Quem dabitis horto similem, nisi ejus anima spiritualibus sic affectibus redolet, sicut aromaticis floribus hortus? Quam jucundum penetral, quam suavis recessus in pectore sponsæ, in

A Nulla in eo radix amaritudinis sursum germinans, per quam horti hujus impediantur delicie. Omnis plantatio quam non plantavit Pater natus celestis, non invenietur in eo. Denique ipse plantavit hunc hortum voluptatis, ut solus operetur et custodiat illum. Gemini quidem operatur modo, plantans et purgans. Plantat, ut sit omne ei semen verum: purgat vero, ut fructum plus afferat. Et plantatur ut semen verum sit, et purgatur ut semiplenum non sit. Quid proderit plantatio facta ad veritatem, si purgatio desit ad ubertatem? Nihil conferet B cultura diligens disciplinæ, si custodia desit. Neutro destituitur qui assimilatur horto, et horto concluso.

2. *Hortus conclusus, soror mea sponsa.* Male hortum, in quo positus erat, custodivit Adam contra lubricum fraudulentí serpentis ingressum. Jucundus quidem ille corporalium paradisus lignorum: sed ego multo meliorem in ejus animo plantatum intelligo. Nihil obsuiisset in illum corporalem irrupisse, si non irrepsisset in istum. Admissus est coluber, et statim ejus persensit venena. Qui enim dissipat se psem, mordebit eum coluber². Bona custodia C sepes, qua culta ab incultis separat, et servat illæsa. Circumda ergo hanc horto tuo sepem, ne, si fuerit ablata sepes, destruetā maceria, in direptionem et conculcationem fias. Non erat ille reclusus hosti: ejecto et exsuli inde quam graviter est interclusus? Cum difficultate regreditur unde incauta facilitate prolapsus est. In sudore vultus pane vescitur suo, qui in paradiſo de vita ligno ad libitum poma carpebat. Hic vescitur pane suo, ibi vite fructibus. In paradiſo produxit Dominus omne lignum pulchrum visu, et ad vescendum suave. Laborat in terra³ ejectus Adam; et non Dominus, sed ipsa terra spinas et tribulos germinat operanti. Paradiſus gratis dat fructus suos: terra laboranti nec suos. Commutatio misera, sed tu, Domine, perdis, et juste, omnes qui fornicantur abs te³. Jure perditur, qui tam charas necessitudines perdi fornicando: nec ultra ineretur hæc blandimenta audire, ut vocetur soror, ut sponsa, ut hortus, et hortus conclusus, qui neminem nisi dilectum admittat. Porta paradiſi tui semper clausa sit, soli principi pateat. Non dejiciatur in securi et ascia janua ejus. Unus sit ibi

¹ Gen. xxvii, 27. — ² Eccl. x, 8. — ³ Psal. lxxii, 27.

aditus, et hic commissus Cherubim. Nihil ad¹¹⁷ aquas divide, ut virtutum aromata tibi acermitatur non examinatum prius gladio flammeo, nihil quod verbum Dei reprobet, quod non approbet charitas, quod non ad perfectionem et plenitudinem legis accedat. Plenitudo ergo scientiae Cherubim, et plenitudo legis charitas: in qua omnia concluduntur manda. Hæc sit tibi custodia flamma, ut quidquid irrumperet indignum tentaverit, sub momento et non lente consumat. Numquid non commode dilectioni est assignata conclusio, quæ sponsæ semper constringit affectus, et concludit in id ipsum, ad interiora semper convertens, ubi deliciae ejus sint esse cum Filio Dei? Bonus dilectio murus: sed habet hic murus antemurale. Dilectio quasi murus est, antemurale regularis districtio. Illa cogitationes sanctas, et affectus dulces includit; hæc occasiones delinquendi repellit et excludit. Hæc opportunitatem vaccinationis ad anorū p̄st̄t̄ officia; illa perficitur. Ille murus gratus est; hic necessarius. Ille te coelestes inter delicias claudit; iste proscribit mundanas. Si tibi votivum est, cor tuum velut hortum deliciarum praestare Christo, non ægre feras hoc antemurali si concludaris. Delicias perdere vult quas habet (si tamen habet) qui de munitione submurmurat. Hortus nescit esse, qui nescit esse conclusus.

3. Hortus conclusus, fons signatus. Emissiones tue paradisus mulorum punicorum, cum pomorum fructibus. In tribus hujus horti laudes absolvit, conclusus, et irriguus, et aromaticus. Primum securitatem confert: secundum, fertilitatem: tertium et ad germina quæ producit, respicit, et ad gratiam. Nonne nobis gratus hortus iste videtur, tam integer, tam über, tam utilis? Nec tantum utilis est, sed aromaticis etiam abundans deliciis. Quis nostrum has ad se laudes audeat attrahere? quis hæc sibi dici blandimenta præsumat? Atque utinam sicut irrigationem et germinationem optamus aromatum, sic concludi signarique non detrectemus. Non enim immissiones illas aromatum producit, nisi hortus conclusus, et fontis signati fluentis irriguus. Signetur ergo fons tuus, ut non effusione prodiga totus exsiccatetur: signetur, ut ad irrigandum tibi sufficiat. In plateis tuis aquas tuas divide: habeto eas solus, ut non sint alieni participes tui¹. In plateis, inquam, sed in tuis

A scant; ac si juxta aquam in plateis. Quomodo non erit fons signatus, qui de fonte illo vitæ profluit, quem signavit Deus Pater? Qui, inquit, biberit de aqua hac, quam ego do; fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam². In fonte hoc quem signatum vocat, signatum quamdam, et spiritualem, et propriam, et a sæculari sejunctam doctrinam intellige; aut doctrinam, aut certe devotionem privilegio dulcedinis signatam, et quasi singularem, copiose fluentem et jugiter. Hæc est quæ omnia virtutum lœta reddit genimina. Hæc est fortium operum exhilaratio, ac si quædam irrigatio ossium. Gaudium enim cordis exhilarat hæc singularis et insignis devotio in Deum, quasi fons signatus et proprius, segregatusque in hoc ministerium, ut cor sponsæ, ac si hortum quemdam, irriget in sponsi delicias. Signetur ergo, ut non fiat juxta quod scriptum est: Fons tuus turbatus pede, et vena corrupta³. Alioquin nescit tuus dilectus de puro fonte potare. Signatum est, inquit, super nos lumen virtus tui, Domine; dedisti lætitiam in corde meo⁴. Lætitiam ad irrigationem deflece. Denique in stillicidiis fontis hortus lætabitur germinans⁵. Nonne recolis de Genesi, quod fons ascendebat, et irrigabat totam faciem terræ⁶? Adhuc terra dedit fructus suos, nondum novit spinas et tribulos. Quis dabit hortulo meo hanc aquam, et areolis meis hunc fontem signatum? Quis dabit ut tota hortuli mei facies irrigua sit lætitiae et lucis rivulis, ut nihil in eo aut sterile sit, aut quadam indevotione triste? Vicina sterilitati videtur operatio tristis, et spiritualis gaudii carens irrigatione. Denique et si quid nascitur, quasi radix ascendit de terra sidenti. Quasi radix, non quasi flores, non quasi fructus. Quasi radix: hoc est, aut parum, aut nihil plus habens in radice.

4. Ideo fontis inducta est mentio, ut germina lœta credas erumpere in horto irrigno. Et est equidem hortus, enjus aquæ fortuitæ sunt, et quasi desoris ascitæ, non perennes, non propriæ. Bonus autem hortus, enjus fons in ipso nascitur. Fons signatus et proprius, Fons, inquit, et fons signatus: id est, jugiter intus erumpens, et non valens corrumpi. Fons, quia ubertim fluit; signatus, quia nequaquam per-

¹ Prov. v, 16, 17.

⁶ Gen. ii, 6.

² Joan. iv, 13, 14.

³ Prov. xxxv, 26.

⁴ Psal. iv, 7.

⁵ Psal. cxlv, 11.

efluit. Aut ideo dicitur fons signatus, quia¹¹⁰ sponsæ. Omnia enim et proponit utiliter, et etsi aliis alii fontes sunt, sorori et sponsæ species fons est et proprius, et quadam prærogativa signatus. Bonus omnino fons sapientiae, sed adhuc sub signaculo nobis emanat: dulciter sapit, sed nondum dilucide scitur. Signatus est, et clausus sub figuris. In Apocalypsi liber ostenditur in manu sedentis super thronum, signaculo septem signatus¹. Utriusque ratio, et fontis, et libri, ad sapientiae spectat intellectum; sed uterque signatus est figuris, et enigmatibus involutus. Signatus est; quibusdam enim nobis intimatur indicis, et occultatur in ipsis: et sicut in Apocalypsi libri signati legis apertiones, ita et hic signati fontis emissiones. *Emissiones*, inquit, *tue paradisus malorum punicorum cum pomorum fructibus*. Fons iste signatus quidem est, sed exsiccatus non est, cujus tam gratosae sunt emissiones. Signatus est fons sapientiae, sed ab emissionibus ejus cognoscetis eam. *Erit, inquit, fons patens dominus David in ablutionem peccatoris et menstruate*². Ille patet, hic signatur: ille ablnit, hic alluit: ille lavat, hic rigat: ille purgat delicta, hic producit delicias: ille communis multorum, hic specialis est sponsæ. Ibi remissionses fiunt, hic emissiones. In psalmo pro octava vide quomodo primo lectum lavat, deinde rigat³. Non enim est satis a fealdate lavari, nisi et secondeas setetur.

5. *Emissiones tue paradisus malorum punicorum*. Ita, Jesu bone, ita est. Emissiones istæ, immisiones sunt tue, immisiones per Angelos bonos. Non posset tales emittere delicias, nisi tu intrinsecus delectationes aquæ vivæ inimisissem. *Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine; dedisti letitiam in corde meo*⁴. Signatum est super nos, quod desuper nobis impressum est. Cui divini luminis imago desuper imprimitur, intus in corde letitiae spiritualis libertas exprimitur. Ideo gloriosæ emissiones filiæ regis ab intus sunt. *Emissiones tue paradisus*. Non sunt exiguae deliciarum intrinsecus copie, de quibus integer paradisus emititur. Utrumque habes, et paradisum conclusum, et paradisum emissum. Ille est in puritatis affectibus; hic, in actibus pietatis. Ille intus est, hic de illo procedit, et probat illum. Utique delectabilis est, et conscientia, et conversatio

A disponit suaviter. Ideo quasi paradisum quemdam cernas in ejus habitu et opere exteriori, dum honestas placet in singulis, et series in collatis, et suavitas in dispositis. Modeste et eum tranquillitate omnia agit, ut virginalis in ea verecundia non violetur serenitas. Denique et paradi dotes enumeraturus incipit a verecundia, in ejus designationem, propter colorrem similem, punica mala proponens. *Emissiones tue paradisus malorum punicorum*.

6. Potest et in malis punicis martyrum intelligi patientia, eo quod proprio sint sanguine rubricati. Et bona pudicitiae comes patientia, que in laude sapientiae sibi connectuntur, sicut scribitur: *Sapientia que desursum est, primo quidem pudica est, deinde pacifica*⁵. Pudicitia modeste se et pro dignitate temperat: patientia alienam inmodestiam æquanimiter portat. Illa proprios motus informat, haec alienos impetus infringit. Illa decor est, haec fortitudo. Ideo dicitur: *Fortitudo et decor indumentum ejus*⁶. Primo, inquit, pudica est, deinde pacifica: et post aliquanta subjungit: *Plena operibus bonis*. Bonum est enim persecutionem pati, sed propter justitiae fructus. Ideo emissiones ejus malorum punicorum sunt, sed eum pomorum fructibus. Bona quidem pudicitia; sed si otiosa non est, non affectata, non ficta, sed fructum afferens in patientia. Illa disponit suaviter, ista protegit fortiter: illa modesta; haec longanimitis. Ideoque his duabus nunc annexuntur, quasi consummatio et finis operum, fructus pomerorum.

7. Transeundum jam erat ad arborum aromaticorum disputationem, ad delicatores species, ad emissiones cypric cum nardo; nisi mala punica odore suo nos adhuc traherent, et festinantem ad alia retinerent sermonem. Nos malorum punicorum parabola respicimus, qui regulares celebramus conventus, qui sub uno continemur Ordine, quasi graua sub cortice. Atque utiā haec grana imitemur, similiter in coherentia cordis unanimes, sicut in conclusione quadam Ordinis. Pene indiscreta facie hujus sibi mali grana coherent: numeri singularitate magis distant quam specie. Discamus et nos ab invicem numero differre, non animo. Non rixantur invicem, non contra corticem

¹ Apoc. v, 1. — ² Zachar. xiii, 1. — ³ Psal. vi, 7. — ⁴ Psal. iv, 7. — ⁵ Jacobi iii, 17. — ⁶ Prov. xxxi, 29.

murmurant, non tentant illum perrumpere; patienter se sinunt ejus quasi alvo concludi, ut quodammodo dicere illud videantur: *Ecce quam bonum et quam jucundum, habitare fratres in unum*¹! An non, fratres, in hoc Ordine nostro, ac si in cortice punico, passionis Christi per imitationem color rutilat? Denique velut quædam hujus mali grana sunt, qui sibi nativum ducunt sub disciplinæ regularis corio contineri; nec tam premi se censem, quam protegi. Absit amor proprietatis, absit amor privatæ potestatis, et hujus te mali granum exhibes. Discant alii nostro invitati exemplo quam bonum sit, et quam jucundum habitare in quodam arcto communionis, et sub munimine corticis. Charitas uniat, et cortex muniat. Quot videtis ordinata collegia, tot intelligite velut quædam mala punica, quæ de fonte fluxere Baptismatis. Denique *credentium*, ut legimus, erat cor unum, et anima una². Ex illis quasi granis tantarum congregationum ordinate et unanimiter viventium mala punica prodiemur. Illos primos credentium conventus non adstringebat adhuc institutio Ordinis, sed instinctus amoris. Non modo dueabant utile, non modo bonum, sed etiam jucundum habitare in unum: sicut unguentum quod descendit in barbam, barbam Aaron, in oram vestimenti³, ab ipso capite Christo Iesu; qui vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XXXVI.

Emissiones tuae paradisus malorum punicorum, etc.
Cantic. cap. iv, x. 13.

— 000 —

1. *Emissiones tuae paradisus malorum punicorum cum pomorum fructibus, cypri cum nardo, nardus et crocus, fistula et cianamomum cum universis lignis Libuni, myrrha et aloë cum omnibus primis unguentis.* A cypro incipiendum est; nam ibi terminavimus. Septem hic enumerantur arbores aromaticæ, quæ dicuntur emitti de fonte signato. Et quidem verba haec

¹²⁰ videntur verba libri signati. Ita est, signata A sunt et obserata. Quid nobis, Jesu bone, sponsæ tuæ landes proponis, si non quid virtutis^a intus continent, ipse depromis? Tu tenes clavem hujus horti conclusi; tu signasti, tu resigna, tu solve; tu, inquam, solve septem ista signacula. Nemo novit quæ sunt illa intima sponsæ, illa abscondita tua, quibus adimpletus est venter ejus. Nemo novit illa nisi tu, et cui volueris ipse revelare. Utinam et nos simus, qui facie revelata gloriam sponsæ, quæ ab intus est, speculari possimus. Magna gloria ejus in mysterio tam numeri, quam nominum istorum. B Et quidem hic, quantum donante Domino quimus inspicere, septenarii sacramentum, aut spiritualitatem, aut universalitatem indicat gratiarum. Id enim frequens et usitatum est in sacris Litteris, ut septenarius numerus interpretetur dona illa, quæ perfecta sunt, et quæ desursum sunt. Divisiones gratiarum sunt, et divisiones ministracionum sunt, et divisiones operationum sunt: idem autem Spiritus dividens singulis prout vult⁴. Alias aliis dividit, sed in sponsa quasi colligit et confert universas. Non particulatim dividuntur illi, quasi divisæ sint in illa. Aliis et dividit, et donat; illi non tam dividit, quam totum donat: nisi in hoc eum dividere illi intelligas, quod selectum et prærogative confert illi, vel in eodem genere gratiarum amplius, vel specialiter in alio. Posset alias arbores aromaticas enumerasse; sed sufficit septem, propter eam, quam diximus, vel spiritualitatis, vel universalitatis significantium.

2. Nunc arborum istarum nomina, et naturas in discussiones addueamus: et sub umbra istarum immorari jucundum videtur, et fructus earum dulcis erit gutturi nostro. Umbram, figuram ipsam intelligo: fructum, veritatem D earum. Quomodo non dulcis sensuum fructus, quando ipsa verborum grata sunt folia? Et scitis quantam auditui vestro dat affectionem et laetitiam tam dulcium frequentia vocabulorum. Poterant ad permovendum affectum ista sufficere: sufficit quidem affectui simplicitas ista: nam intellectui sufficere nequit. Mos gerendus est ipsi, qui pasci vult sensum veritatem. Dulciter auditur haec dulcium inculcatio verborum. *Cypri cum nardo, nardus et crocus, si-*

¹ Psal. cxxxii, 1. — ² Act. iv, 32. — ³ Psal. cxxxii, 1, 2. — ⁴ I Cor. xii, 4-11.

^a Alias, *veritatis*.

stula et cinnamomum, myrra et aloë. Absit autem ut non multo dulcius intelligentur. Magne sunt corporales in arboribus hic enumeratis deliciae, sed quanto majores spirituales sunt quae figurantur in istis? *Emissiones*, inquit, *tue paradisus malorum punicorum sunt*: sunt etiam cypri cum nardo. Bonus enim ordo, post labores patientiae, post verecundiam pudoris ad unguenta proficiet, et unguenta regalia. Nam et de cypri semine regale confici solet unguentum. Et quia in malis punicis regularem interpretati sumus unanimitate; consequenter his verbis et unguentis regiis excellentem quamdam sublimitatem intellige. Qui se, inquit, *humiliat, exaltabitur*¹. In patientia et in unanimitate, quid, nisi humilitas? Humilitas nec contra injuriantes tumet, nec supra consortes se tendit. In malis ergo punicis humilitas, in cypro sublimitas: in illis labor, in his deliciae. Cypri, ut aiunt, semen decoqui oleo solet, ut unguentum exprimatur ex eo. Alii seminant in lacrymis, sed sponsa in oleo. Semina nostra, opera nostra sunt. Haec si habent hilaritatem, quasi in oleo decoquuntur. Non satis est oleo intingi, nisi sint cocta et confecta in oleo, et quasi in ipsum oleum conversa. Quod in oleo calente decoquitur, olei ipsius imhuitur natura. Coquuntur et conficiuntur semen cypri et oleum in unam unguenti qualitatem. Mira quidem confection laboris et laetitiae, eo mirabilior, quod in labore non labor, sed laetitia sola sentitur. Opus enim exultationis in oleo decoctum, in ejus transit naturam. Opus ipsum, ut sic dicam, obliscitur opus se esse, dum amoris pinguedine totum inficitur. Sed et ipsa interior exultatio de opere capit augmentum: sic enim et oleo semen confert, et oleum semini, quando cum exultatione operatur sponsa, et de ipso opere magis exultat.

3. Unguentum hoc regium est. Jesus ipse liberter ex hoc innungitur: hilare enim datorem diligit Deus². Etsi unxit eum Pater Deus spiritu et virtute, etsi unctus est oleo laetitiae præ consortibus suis; vult tamen a consortibus suis ungi, et devotionis nostræ optat unguentum. Quis dabit mihi tantam olei copiam, in qua omnes operum meorum fructus decoqui possint, et cor meum totum confrigi? Evangelista Johannes sub typo vitae contemplativæ sub spon-

sæ figura, in plenum oleo fervente dolium descendit³. Quis dabit mihi tantam abundantiam olei, et olei ferventis, ut totus immergar et conficiar? quis dabit mihi tantam abundantiam olei et seminis cypri, ut unguentarie confectioni sufficiat? Non omne semen haec olei decoction recipit, non omnem vult fructum. Denique non omne opus contemplationis immisceri lætitiae potest. Opera exterioris sollicitudinis, et usus contemplationis confici simul non possunt, nec in unam coagulari qualitatem. Quos ergo fructus haec confection recipit? Illos plane quos Apostolus enumerat: *Fructus autem Spiritus, gaudium, pax, patientia, longanimitas, fides, mansuetudo, modestia, continentia, castitas*⁴. Hi fructus cum oleo contemplationis converniunt, et quasi in unam coeunt naturam. Sed et illud semen huic confectioni maxime convenit, de quo legitur: *Scuen est verbum Dei*⁵. Denique et semen cypri, cum manna similitudinem quamdam habet, in quo verbum Dei figuratum accipimus. Utrumque enim et manna, et cypri semen album est, et simile semini coriandri. Lex Domini immaculata est⁶. Haec non vult aqua sæcularis discuti sapientiae, non ejus assertionibus firmari, sed oleo Spiritus, ut spiritualis sensus, ut unctio Spiritus exprimatur ex ea. Hujus meditatio et contemplationis lætitia facillime commiscentur, cum sibi conjungitur verbi studium, et gratiae oleum in contemplatione: et dum illud per istam decoquitur, facillime ex haec confectione spiritualis exprimitur intelligentia, et unctio quæ docet de omnibus. Et vide quia non ait simpliciter, *cypri*; sed, *cypri cum nardo*. Nardo se Dominus fatetur prænuntium in sepulturam⁷. Quid ergo in nardo, nisi mentis quietem intelligis? Ideo cum cypro jungitur, eo quod omnis contemplationis usus quiete mentis indiget.

4. *Cypri*, inquit, *cum nardo, nardus et crocus*. Bona connexio. Crocus enim flos quasi aurei coloris, ad sapientiae rutilum refertur colorrem. Ergo in cypro intelligitur vestigatio; in nardo, vacatio; in croco, visio sapientiae. Jure nardus ponitur in medio; utrique necessaria, id est vestigationi et visioni. Nam nec investigari sine vacatione mentis veritas potest, nec videri cum inventa fuerit. Accipe ergo in cypro studium; in nardo, otium; in croco, utriusque

¹ Lue. xiv, 11. — ² II Cor. ix, 7. — ³ Hieronym. de Script. Eccles. — ⁴ Galat. v, 22, 23. — ⁵ Lue. viii, 11. — ⁶ Psal. xviii, 8. — ⁷ Matth. xxvi, 3, 8.

fructum. Noli de cætero, sponsa, noli dicere,¹ exsurgis in altum. Pulchra ascensio : sed vide Quia fusca sum ; noli amplius te decoloratam

A ut descensus cinnamomo sit similis. Cum te ab ascensi illo et excessu aliqua rationabilis causa revocat et restringit, esto velut cinnamomum. Colloquia tua, conversatio communis gratiam spirent. Et si de voluntate tua et proposito aliquoties reflecteris, ad senioris arbitrium reflexa et quasi fracta sit voluntas : non murmur resonet, non querimonia. Esto cinnamomum : emitte spiramentum gratiæ, non responsum injuriæ. Ideo confractum visibile spiramentum emittit, eo quod virtus humilitatis in infirmitate vexationis, et velut fractionis, proficit et B probatur. Et spiramentum, et visibile dicitur. Spiramentum, quia tranquillitas servatur in corde : visibile, quia reluet in facie.

5. Si velimus hæc ad Christi personam reflectere, congrua plane interpretatio sequitur. Quis magis oleo decoctus est gratiæ? Ipse in manna intelligitur, ipse seminis cypri speciem tenet, ipse passionis cruce pressus sacramenta salutis et unguenta gratiæ profudit : ipse in ey- pro patitur, et in nardo sepelitur, et de corde terræ resurgit in croco. Quasi novus flos et rutilus, quando per resurrectionem ejus caro re-floruit. Et fortasse in fistula ascendit ad cœlum. Hæc enim arbor in altum excrescit; et sponsa ejus quasi compatitur in cypro, consepelitur in nardo, et in croco conresurgit. Quid ergo consequens est, nisi ut coascendat in fistula? Si enim conresurrexit sponso, quæ sursum sunt quærere debet, quæ sursum sunt sapere, ubi sponsus ejus est in dextera Dei sedens². *Fistula et cinnamomum.* Fistula exsurgit in altum, cinnamomum parum quidem excedit a terra. In fistula altum cernit, sed in cinnamomo altum non sapit. Illa ascendit, illud condescendit. Fistula est quando sponsa excedit Deo : cinnamomum, quando contemperans est nobis. Etsi se contemperat, totum tamen est spirituale quod profert. Cinnamomum enim cum frangitur, visibile spiramentum emittit. Quando frangitur, nisi cum aperitur, cum exponitur? Sic enim Jesus cum accepit panem, fregit et dedit³. Tunc ergo doctor contemperans se ipsum quasi frangit, cum se cooperit aperire^a; cum eviscerare illa quæ intus de supernis latent secreta : cum memoriam abundantiae suavitatis eructat. Hoc est quod cinnamomum fractum visibile dicitur spiramentum emittere. Quare spiramentum, et quare visibile? Spiramentum, quia spiritualia sunt quæ dicit: visibile, quia manifeste docet. Qui enim de sublimibus ad ludicra et vanas fabulationes prolabitur, non condescendit, sed cadit. Fracte quidem loquitur, sed spiramentum suave non emittit. Quasi fistula quæ crescit in aquis, ita inter orationum lacrymas

C ecclæsiasticus, in quo concurrunt et obviant sibi fortitudo disciplinæ, et decor fidei. Fortitudo et decor indumentum ejus⁴. Eruperunt his diebus ligna quædam, quæ non plantavit Pater cœlestis, ligna quæ non sunt plantata in Libano nostro. Fortitudinem prætendunt operis, injuriarum insensibilitatem, parcimonie toleratiā. Cedrina videntur : sed Libani non sunt, quia immunda est eorum mens et conscientia. Infidelibus enim nihil est mundum⁵. Fortitudo quidem quæ ostentatur et virescit in conversatione, in confessione putrescit. Quod ibi quasi fulget, hic fetet. In opere quidem videtur D pietas, in interrogatione infidelitas putet. Fortitudo lapidis, fortitudo eorum, et caro ænea est. Scilicet non degenerant a patre suo, de quo in Job scribitur : *Induratum est cor ejus quasi lapis, stringitur tanquam malleatoris incus*⁶. Male fortes sunt, non pro fide, sed contra fidem. Non enim emollivit Omnipotens cor eorum, non emollivit, non emundavit, nec fide candidum fecit : ideo non sunt Libani ligna. Omne quod non est ex fide, peccatum est⁷: quomodo

¹ Cantic. i, 5. — ² Coloss. iii, 4, 2. — ³ Marc. xiv, 22. — ⁴ Prov. xxxi, 25. — ⁵ Tit. i, 15. — ⁶ Job xi, 15. — ⁷ Rom. xiv, 23.

^a Tiraq. et Horst. hic addunt, *vel audi*. †

non multo magis quod est contra fidem? Non ¹²³ dilecta. Nam in his omnibus ipse gloriatur, et sunt ligna Libani, que fidei non irrigat puritas. Steriles sunt virtutes, quae non fecundantur per fidem: sed et ipsa fides sine virtutibus mortua est. Candorem ejus nulla incontinentiae foedat putredo. In ecclesiasticis lignis utraque obviant sibi, forma fidei, et operis fortitudo. Talis cedrus nostro plantatur in Libano. Hic est, et alibi non est puritas fidei, et perpetua et quasi incorrupta perseverantia virtutis.

7. Hic enim emittitur *myrrha et aloë cum omnibus primis unguentis*. Haec species ea etiam quae per se corruptibilia sunt, a corruptione illesa servare noscuntur. Quid enim haec post B ligna Libani unguenta produceret, si nihil in eis esset distantiae? Nam etsi videntur similia, distinctionem tamen recipiunt. Illa enim, id est Libani ligna, incorruptibilitatem in se habent: ista, id est myrrha et aloë, non habentibus exhibent. Illa imputribilia sunt, ista imputribilitatem conferunt. Bonum ergo lignum, et vere plantatum in paradiſo Domini, in monte illo egregio, in monte Libano: quod et ipsum se contineat ne per illicita defluat, et sermonis sui myrrha a tali fluxu alios reddit immunes; cuius corpus quasi cedrinum est, et a labiis myrrha distillat. *Myrrha, inquam, et aloë cum omnibus primis unguentis*. Possumus quidem et haec ad quatuor cardinales virtutes interpretando deflectere, si intelligimus in cedro fortitudinem; in Libano, fidem, quae ipsam prudentiam informat; in myrrha, temperantiam, continentiam et justitiam; in aloë, puritatem. Nam hujus arboris gummi dicitur stomachum purgare. Per myrrham ergo exteriora constricta sunt, per aloë interiora in hypocrisi ficta non sunt. Habes jam in his haec quatuor expressa. Primo constantiam, ne ad tempus credas, et in tempore tentationis recedas. Deinde prudentiam, ut sit rationabile obsequium tuum. Sic myrrha mortificande carnis sequetur, cum habueris zelum secundum scientiam. Quarto loco aloë, cum ipsum cor offertur et adoletur: ut simul sit et in myrrha mortificatio carnis, et in aloë emundatio conscientiae ab operibus mortuis, ad serviendum Deo viventi; ne simus servientes ad oculum, nec quasi hominibus placentes, sed magis Deo. Nonne beata vere sponsa, cui tot blandimenta dicuntur? Multum immissum est ei, quae tot emittit munera grata

A sponsae sue applaudit muneribus Jesus Christus; qui vivit et regnat per omnia saecula saeculorum. Amen.

SERMO XXXVII.

Fons hortorum, puteus aquarum viventium, etc.
Cantic. cap. iv, x. 15.

---

1. *Fons hortorum, puteus aquarum viventium, que flunt impetu de Libano*. In capituli principio istius fons dicta est sponsa: et nunc in fine, fontis eam impartit vocabulo dilectus suus. Ab ubertate inchoat, et in senecta uberi multiplicatur: origini finis respondet. Multæ sunt emissiones ejus, sed ipsa emissionibus non exhaustur. Non arescit mora, non exsiccatur emanatione. In initio hujus capituli dicitur *fons signatus*¹; hic innuitur non exsiccatus. Ibi quales sint emissiones ejus, hic quam sint indefessa docetur. Copiosi ex hoc fonte rivuli gratiarum emanant, et semper tamen fons manet. Ab eo in quo inchoat non se cohibet: ideo hic et ibi fons dicitur. Sed et jam vide quo in loco ejus aquæ flunt: ubi, nisi in hortis? Fons enim est hortorum, et delicate fluit, qui non ab hortis egreditur, qui non lavat, sed rigat: cuius in hoc omnis usus est, non ut auferat seceditatem, sed ut secunditatem afferat. Bonus quidem fontis usus mundare, sed melior secundare. Ille abhui inquinamenta: iste quasi alluvione quadam, gratiarum comportat augmenta. Ille germina lota reddit: hic laeta. Ille patens est in ablutionem peccatoris et menstruate: hic signatus est in deliciis sponsæ. *Tota pulchra es, amica mea, et macula non est in te*². Ideo nonnisi fons hortorum dicitur, fons deliciarum.

2. Denique quam varius et multiplex est cœlestium deliciarum modus, tantus videtur et numerus hortorum. In alio rubent rosæ, in alio carent lilia, coloreunque flores violæ purpureum reddunt. Tot horti sunt, quot virtutum plantationes simul collectæ: ubi tantum flos

¹ Cantic. iv, 12. — ² Ibid. 7.

unus est, quis ibi hortum esse definiat? Sic¹²¹ fieri viderentur? Perfectorum solidus cibus est: nec una castitatis plantatio, sed nec una justitia horti potest integratatem explere. Salomon qui delicatus et tenellus dictus est¹, ipse sibi fecit hortos et pomaria, et consevit ea cuncti generis arboribus. Non, Arbore *consevi*, inquit; sed, *arboribus*: nec, Unius generis; sed, *cuncti generis*. *Exstruxi*, inquit, *mili piscinas aquarum*, ut *irrigarem silvam lignorum germinantium*². Dives quidem in deliciis, qui non rara ligna, et quae præ paucitate numerari et scribi possent; sed integrum possedit silvam, silvam lignorum germinantium. In horto quippe sapientiae nihil sterile, nil non germinans. Sic et sponsa plures habet hortos, et cuncti generis virtutum copiose virgultis est consita. Et in sequentibus sponsæ sponsus applaudit dicens: *Quæ habitas in hortis, amici auscultant te: fac me audire vocem tuam*³. Jure omnino. Quid enim nisi dulce auscultare illi, quæ in hortis moratur, et de hortis loquitur? Non auditur foris vox ejus, nec extra hortum: ideo amicus est qui in hortis commoratur cum ea. Nec tam in hortis est quam hortus ipse. Ipsa hortus, et ipse fons, hujus hortos doctrinæ suæ fluentis irrigans. Felix sponsa, quæ non habet nisi hortos irrigare.

3. An non in hoc frequenti conventu tot horti, quot animi? Propter unanimitatem hortus unus: propter differentes gratias horti plures. Utinam in his hortis nulla radix amaritudinis sursum germinet, nullum sit lignum inutile, nullum quod hortum sponsæ dedebeat; nullus sit hic hortus olerum, quia olera herbárum cito incident⁴. *Qui enim*, inquit, *infirmus est, olus manducet*⁵. Vos autem oleribus non indigetis quasi infirmi. Quod enim infirmum est in vobis, fortius est sacerularibus. Illorum infirmitas quiescit in licitis; ad perfecta vestra laborat. Illorum infirmitas est uti concessis; vestra quidem, citra perfectum subsistere. Quid est in vobis esse infirmum, nisi non esse perfectum? quid est in vobis esse infirmum, nisi sumnum non apprehendere? Et quid forte, nisi, ut apprehendatis, contendere? Ideo infirmum nostrum fortius est sacerularibus; et, ut sic dicam, melior est infirmitas monachi, quam sacerularis benefaciens. Opera quæ penes nos putantur infirma, quanti crederentur, si ab ipsis

A quotquot tamen in nobis imperfecti sunt, eorum olerum dedignantur. Quæ sacerularibus licent infirmis, nostris nec exhibentur, nec ipsi exigunt. Apud nos perfecta professio, quamvis infirma expletio. Perfectæ plantationes, sed incrementa infirma. Irrigandæ sunt ut crescant, sed spiritualibus aquis. Paulus bene novit quibus aquis quemlibet hortum irriget. Conjugatis copulae maritalis usum dispensat⁶, consolatur pusillanimes, suscipit infirmos⁷, carnalibus potum lac præbet⁸, sapientiam loquitur spiritualibus qui dijudicant omnia, sapientiam autem non hujus B sæculi, sed quæ ex Deo est, sapientiam absconditam in mysterio. Et si quis alius loquitur de corem domus Domini, locum habitationis gloriæ ejus, thalami delicias, gaudium quo gaudet sponsus super sponsam, et quo vicissim ipsa gaudens gaudet in Domino; plane hic non hortum olerum irrigare talibus debet aquis. Animalis enim homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei⁹. Et omnino quisquis spiritualia vel agenda præcipit, vel intelligenda proponit, nonne tibi videtur aromaticis in hortis quasi fons purus manare? Et bene purus, cui non est necesse propter auditorum perfectionem, qui in hortis C auscultant, nisi de spiritualis vitæ puritate disputare, et quasi paradisi incolis de paradisi propinare fluentis.

4. Juxta hunc sensum, hortum auditores intellige, fontem doctores. Sed si fons sunt, quomodo puteus? Nostis enim quantum inter se distent hi noti fontes et putei. Puteus infoditur, fons gratis fluit. In illo aquæ reconditæ sunt, in isto quasi propositæ, et se ipsas offrentes ultro. Magna est in istis differentia, nec possunt utraque in alterutris inveniri. Non potest vel fons putei, vel puteus fontis propria et domestica vindicare sibi: uterque naturæ suæ D continetur limitibus. Corporalia et terrena angusta sunt, spirituales abundant divitiæ. Ad spiritualia si referamus ista, in eodem erit invenire fontem et puteum, et alterutra ab invicem propria communicari. Communicemus ergo haec, si vultis, invicem propria, et in eodem assignemus utraque. Accipiamus in fonte sufficientiam doctrinæ; in puteo, secretum: in illo, abundantiam; in isto, alta mysteria. Et quidem bonus doctor, qui quasi de quodam alto pu-

¹ Prov. iv, 3. — ² Eccl. ii, 5, 6. — ³ Cant. viii, 13. — ⁴ Psal. xxxvi, 2. — ⁵ Rom. xiv, 2. — ⁶ I Cor. vii, 5, 6. — ⁷ I Thess. v, 14. — ⁸ I Cor. iii, 2. — ⁹ Id. ii, 6, 7, 15, 14.

teo, ita de abdito sapientiae thesauro copiose profert nova et vetera. Puteus est, quia quæ Dei sunt, nemo novit nisi Spiritus Dei. Spiritus enim omnia scrutatur, etiam profunda Dei¹: et quasi fons quidam producit in medium, et virtutum hortos irriguos reddit. Habetis ergo in puto occultationem, in fonte copiam: profusionem in fonte, et sensum profunditatem in puto. Putens altus est, sed non indiget hauritorio: fons est, et gratis fluit. Qui sitit, veniat, et bibat de aquis sponsæ, de aquis Bersabee, ut novus ex ea Salomon nascatur. Et Bersabee Puteus septimus interpretatur: id est, puteus quietis, puteus sapientiae. Nam sapientia in spiritualium catalogo munerum ascendentis sursum septima oecenrit.

3. Sieut et putens sapientiae, ita et *fons sapientie* legitur². Et forte in his duobus geminus ejus modus exprimitur: unus qui fit per investigationem, alter qui fit per inspirationem. Fontis aquæ ultro prorumpunt: in puto vero terræ perrumpitur moles, et soliditas penetratur, ut ad aquam vivam pertingas. Utraque alteri necessaria est, et industria gratiae, et gratia industria, et vicariam opem sibi communicant. In vanum enim laborat qui puto fudit, si non ipse fons vitæ gratis affluat. Sed et tibi gratis foderis puto, et receptaculum aquarum preparaveris, si fuerit neglectus putens tuus et situ squalens, non descendens in illum aquæ vivæ, non fluent impetu de Libano. Aquæ quæ descendunt de Libano, nesciunt colligi nisi in puto candidum: et aquæ quæ cum impetu fluunt, volunt puto habere capacem. Altum et capacem efficies cordis tui putem, si curas terrenas egeras; si locum efficias in animo tuo lætitiae spirituali; si os tuum aperias ut attrahas spiritum, et fluant in ventrem tuum flumina aquæ vivæ. Ad hoc opus *præparata sunt foramina tua in die nativitatis tuæ*, sicut scriptum est de principe Tyri³. Capacitas intelligentiae naturalis, qua in die creationis tuæ præ cæteris animantibus privilegiatus es, ingentis receptaculi vicem tenet ad comprehendendas continendasque aquas visionis et vitæ. Legimus enim Viventis et Videntis putem⁴. Qui si post peccatum vitiis, vel innatis, vel superadditis, obstrusus videtur, aperiat illum fides, spes in altum instanter diffodiat,

dilatet amor. Otium et exoccupatio cohæret A situ turpi non sinat. Siquidem feriatis mentes ab anxiis curis volunt habere festiva gaudia, et vacationem sibi vindicat visio Dei. An non tibi quidam putens altus videtur ille, in quo reconditi sunt omnes thesauri sapientiae et scientiae Dei? an Mariam quasi putem aquæ purissimæ insiciaberis, quæ conservabat omnia verba de Christo, conferens in corde suo⁵? Esto et tu talis putens pro modulo tuo, putens altus et amplius.

6. Isaac post Calumnæ puto, post puto Iuniperiarum, post hos, inquam, duos B puto relictos, duos puto effodit; puto Latitudinis, et pto Satiætatis⁶. In illo cœpit non rixari enī vitiis, in isto cœpit fructu deliciari virtutis. Noluit cum Philistæis pto habere communem, qui interpretantur potionem Cadentes. Puto inimicitarum et calumnæ reliquit Philistæis. Corruunt plane, qui bibunt de erroris et schismatis pto. Tales puto fodiunt auctores, bibunt auditores. Sic infodit Arius, sic Donatus. Alter fidei calumniam induxit, alter fraternalis copulam in partes diduxit. Ille Trinitatis æqualitatem haeretica definitione distinxit gradibus; iste Ecclesiæ unitatem sua præsumptione distractit partibus. Dathan et Abiron puto calumnæ foderunt adversus Moysen et Aaron, et inciderunt in soveam ipsi quam fecerunt, quos terra vivos absorbit⁷: potionem quam ipsi foderunt, præcipitati sunt, nomen Philistæorum interpretantes eventu. Bonus autem putens, de cuius aquis qui biberit, exaltabit caput, non potionem cadet. Quasi soveam fudit, qui terreni sensus acumine Scripturæ soliditatem penetrat, et violenter scindit hortulum Ecclesiæ, quoddam incognitum dogma producens, et obscura mysteria. Sed et qui subtili scrutinio et dolosa machinatione fraternæ charitatis⁸ solida perforat, et discordiae venam aperit; qui se conspirationum claudit et signat in pto, non acquiescens egredi, sed magis ac magis ingrediens in interiora schismatis, et ejus effodiens abyssum: Philistæorum est hic putens, nihil tibi sit commune enī illo. Sensim primo et secreto crescent, et de terrenæ et brutæ mentis erumpunt visceribus, donec postea cum impetu fluant; sed non fluunt de Libano. Non hæ aquæ tide-

¹ 1 Cor. ii, 11, 10. — ² Eccl. i, 5. — ³ Eccl. xxviii, 13. — ⁴ Gen. xvi, 14. — ⁵ Lue. ii, 19, 51. — ⁶ Gen. xxvi, 20, 21, 22, 33. — ⁷ Num. xvi, 1-33.

⁸ Alias, unanimitatis.

les sunt, non aquæ vivæ. Non potest sibi con-¹²⁰stante discordia, non potest inter parientes schisma perpetua pax servari. Ipsum schisma infidum est sibi, nequit sibi cohaerere diutius, quod charitatis pertentat dissolvere glutinum. Si quis te ad hos puteos invitaverit, dirunpe, si potes, puteos Philistinorum, et aquas pestilentes exsicca: relinque Philisteis puteos suos, puteos inimicitarum.

7. Sectare puteos cœlestium deliciarum, puteos aquarum fidelium, et aquarum viventium, quæ fluunt impetu de Libano. Esto flos horti, et horti conclusi, ut non diripiari: et videbis quomodo tibi dirumpet Dominus fontes et torrentes. Conversare in horto, si forte et ipse convertaris in puteum, et de ventre tuo flumina fluant aquæ vivæ. Quænam sunt aquæ vivæ, nisi aquæ non deficientes? Et quidem bona aquæ, haustus quarum æstum desiderii sine defectu refrigerat. Sæculi oblectamenta universali falsam præferunt refrigerii speciem, et sæcularem concupiscentiam sedant ad horam: sed quasi sub ipso ortu statim arescunt, nec fluunt vena perenni; quasi torrens raptim transiunt, et non est invenire in hoc torrente aquas vivas. Alio quodam Isaac fodit in torrente, et aquas vivas invenit¹. Est enim torrens qui suavis videtur, sed salutaris non est, nec sempiternus quidem, sicut sæcularis ille quem prædiximus, fluxus voluptatis. Et est torrens salutaris quidem, sed non sempiternus: si tamen effoderis in eo, aquas vivas reperies. *Habemus*, inquit Petrus, *firmorem propheticum sermonem*, cui benefacitis attendentes, tanquam lucernæ lucenti in caliginoso loco, donec illucescat dies, et lucifer oriatur in cordibus vestris². Non extinguetur in nocte ista lucerna: interim enim usus ejus necessarius est. Sed cum dies æternus eluxerit, propheticæ lucerna cessabit doctrinæ, et litterarii sermonis exsicabitur torrens. Sive enim prophetæ evanescunt, sive linguae cessabunt, sive scientia destruetur; futurae manifestationis respectu turbidus, ut sic dicam, in modum torrentis fluit sacræ sermo Scripturæ, instruens nos per speculum et in ænigmate. Illius autem, quæ est facie ad faciem, visionis³, verae, puræ sunt et perenne aquæ. Non deerunt illæ tibi, non tū illis. Cum mortalitatی hujus transierit torrens,

A sine velamine serena veritas, propter quam hic torrentem effoderas, hilariter erumpet. Iste locus est speculo, illic directæ speculationi. Solet tamen aliquo modo hæc speculatio locum alienum pervadere: et in loco peregrinationis se viantibus hilariter ostendens, invitat ad patriam. Vere quidem festivus, sed furtivus adhuc istius æterni et luminis radius, et fluminis rivus. Non emicat, non emergit nisi in hortis, et in hortis aromaticis. O altitudo divitiarum sapientiae et scientiae Dei, quam similis es puteo! Non potes exhaustiri, aquas vivas effundis, et aquas salubres et uberes.

B 8. Quis dabit hortulo meo has aquas, et cordi meo hunc puteum deliciarum? *Ab occultis meis munda me, Domine, et ab alienis parce servo tuo*⁴. *Fac me Libanum: asperge me, et mundabor; lava me, et super nivem dealbabor*⁵. *Emunda me a delicto maximo, et crunt ut complaceant eloquia oris mei, et meditatio cordis mei in conspectu tuo semper*⁶. Fac me Libanum, ut has tibi semper aquas effundam. Erunt, inquit, ut complaceant. Quid est complaceant, nisi ut utraque placeant, et utriusque placeant? Cui utriusque, nisi mibi et tibi? Quæ utraque, nisi eloquia laudis, et meditatio cordis? Aquæ istæ viventes sunt, quia semper complacent, semper fluunt: sed non fluunt nisi de Libano, nec lente quidem, sed cum impetu. Magnus impetus violenti sensus amoris: dulces tamen, non difficiles aditus habet. Magnus impetus ejus, quia usque ad affectum pertingit efficaciter, et exhaustit suaviter. Magnus impetus ejus, cuius vehementia resistere nil potest: *Cum impetu*, inquit, *de Libano*. Expressit causam redundantia, nomine Libani. Munditia locus est redundantis latitie, et aquas sapientiae salutaris effundit: de candido prorumpunt, et candidius reddunt. Congere in unum, et quasi in acervum accumula delicias istas. Vide et considera puteum, Libanum, impetum, aquas vivas. Deprehendes in his (si animo advertas) aquas istas et serenas esse, et secretas, et vehementes, et non deficientes. Puteus secretum designat, serenitatem Libanus. In impetu omnis aliud exhaustitur affectus, aquæ vivæ nesciunt exhaustiri. Bonus etiam Libanus fides, eo quod fide corda mudentur. Ab hoc

¹ Gen. xxvi, 19. — ² II Petr. i, 19. — ³ I Cor. xiij, 8, 12. — ⁴ Psal. xviii, 13, 14. — ⁵ Psal. i, 9.

⁶ Psal. xviii, 14, 15.

Libano serena intelligentiae aquæ viva fluunt;¹² est in Christo Iesu Dominus noster, qui vivit et quia nisi credideritis, non intelligetis¹. Intellectus autem bonus, cuius contemplatio manet in saeculum saeculi. Hic est vere vivens. Nam vita æterna hæc est ut cognoscamus unum verum Deum, et quem ipse misit Iesum Christum². Et ipse Christus noster est Libanus, delectationes vivas fundens cum impetu in sinum dilecta. Ipse Libanus, et ipse rivus; siquidem ipse est candor lucis æternæ, et emanatio sincerissima. Delectabilis plane puteus affectus est sponsæ, in quem æterni candoris radii, ac si quidam de Libano rivuli et colliguntur et effunduntur, ut flores et hortos irrigent sponsi. Bonus ergo Libanus, in quem nihil inquinatum incurrit: et magnus impetus, qui nullo compesci obice potest.

9. Denique illi aquæ enim impetu fluunt, quem nec persecutio, nec famæ, nec periculum, nec nuditas, nec gladius, separare potest a charitate Dei. Tot creditibus populis objecti sunt obices scandalorum, tot opposite moles tormentorum, et tamen semper fluunt aquæ de Libano. Aquæ enim populi sunt³. Magni obices, sed major impetus. Si coneris compescere, plus increscit, et perrumpit obstantia. Repulsus exsurgit in cumulum, et impedimento lucra conquiriens, se diffundit uberior. Puro amori etiam ipsi obices cooperantur in bonum, et incrementa capit vexata virtus injuriis. Nonne me silentæ ista possunt perentere conscientias eorum, quorum amor incertis et locis et horis fluit; qui quidem ad tempus diligunt, et in tempore tribulationis recedunt? Quid dico tribulationis? Etiam exiguae et dubiae temptationis nunquam molem, sed obicem passi, facile compescuntur, et reflexo proposito impetu irrevocabili ad sæcularia ruunt. Si inclamaveris juxta prophetam, *State, state*⁴; non est qui revertatur. Nulla illos persuasio revocat, non persecutio pia magistri, non infelicitas, quæ frequenter et fere semper est in viis eorum. Fluunt et ruunt et corrunt, ut bibant in via de torrente voluptatis, quæ non exaltabit, sed conquassabit in terra capita eorum. Beati quidem immaculati in via, qui ambulant in lege charitatis, qui ambulant in impetu ubicumque fuerit impetus spiritus, et non revertuntur, nec aliquo separantur obstaculo a charitate Dei, quæ

A regnat per omnia saecula saeculorum. Amen.

SERMO XXXVIII.

Surge, aquilo; et veni, auster, perfila hortum meum.
Cantic. cap. iv, l. 16.

---

1. Affectiones dulces et sanctæ, sunt sponsæ aromata. Nam ipsa est hortus. Austro flante ista fluunt in delicias sponsi, sed aquilonis hæc iterum inclemens sistit. Frigidus est enim ventus aquilo, et ad flatum ejus aromata congelantur. Quamdiu, Domine, adversitatis aquilo regiones nostras premet? quamdiu incubet hortulis nostris? quamdiu, Iesu bone, constringet aromata nostra rigor aquilonis? Parce, Domine, parce ab aquilone sponsæ tuæ. Diu est quod urget, quod premit, quod incubat spiritus hic durus et vehemens. Cumulata nos undique premit adversitas. Dic ei, Domine, ut surgat, ut cedat, ut sinat locum esse respirandi. Infortunii paupertas sterilis est, et graves undique partur casus. Res infirmæ facile laeduntur, et infelicitatis abyssus aliam invocat in voce cataractarum tuarum⁵. Occulte adversum nos vocas adversa; et quomodo si dicas aquiloni, *Insurge, preme, posside. Fumus, inquit Isaias, ab aquilone veniet*⁶. Nobis autem non tam fumus quam flamma jam imminet ollæ succensæ a facie aquilonis. Ab aquilone frigus, et ab aquilone flamma. Ita est, Domine. In diuitia manus tuæ adversaris mibi, misericordia tuæ venas restringis; ideo exæstuat animus meus, et in meditatione mea exardescet ignis. Gravis iste anxæ sollicitudinis ignis est, et ealore ejus aromata non fluunt, sed magis si quæ sinis fluere, siccantur fluenta: præsertim ubi magis magisque adversitatum aperire se videatur occasio.

2. Domine, dolor meus in conspectu tuo est, et genitus meus a te non est absconditus. Sollicitudinis meæ ratio nota est tibi: sed mæroris magis dicere debueram; sollicitudo enim in

¹ Isai. vii, 9, sec. LXX. — ² Joan. xvii, 3. — ³ Apoc. xvii, 15. — ⁴ Nahum. ii, 8. — ⁵ Psal. xlii, 8. — ⁶ Isai. xiv, 31.

mœrorem jam cœpit tota transire. Ubi consiliū non fulget occasio, ubi bonæ spei se vel umbra non offert, ibi non sollicitudinis, sed mœroris sunt partes. Multi gemitus mei, et cor meum mœrens. Parvuli petunt panem, et non est qui frangat eis¹. Deest enim qui frangatur, non dico de verbi pane, sed de hoc quotidiano corporis alimento. Non potest tamen coelestis illius panis pinguedine repleti anima mea, dum quotidiani hujus panis inopia maiorem quamdam mœroris inducit. A voce gemitus istius oblitus sum comedere panem illum coelestem. Durus aquilo, exterior adversitas, sed multo durior mentis anxietas. Altera, fratres, vos urget: me premit utraque. Ego communī attritione labore in vobis, et domestica quadam præ vobis, quia pro vobis. Hinc infortunii causas, hinc forenses insurgunt calumnias. Alii submurmurant, et alii insultant: et quod non est humane industriae providere ne contingat, improporant cum acciderit. Quidam irritant, quidam irrident, adversam fortunam ad fatuitatē trahentes. Successus bonos quibus exuberant, sibi imputant, et quasi aut providentiae, aut meriti credunt, non muneric esse divini. Abundant, inquit Job, tabernacula prædonum, et audacter provocant Dicū, cum ipse omnia dederit in manus ipsorum². Quidam et prædones et provocatores sunt, qui quod Dei est, ipsi tollunt, dum sibi tribuant; et divinæ donum gratiae ad proprie inflectunt effectum industriae. Quid impensa desuper vobis beneficia improperatis nobis? An quia clementiae divinae circa vos oculus bonus est, ideo vester erga nos nequam est? Cur vos divina beneficia paratiōres reddunt ad derogandum, quam ad erogandum?

3. Vides, Domine, quot ex partibus aquilonis nos flabra molestant; undique perflant incommoda, murmura, probra. Inter hujusmodi dolores distractus et constrictus animus, austri lenia nescit flabra recipere. Exsurge, Domine, non prævaleat aquilo; satis est quod jam diu insurrexit, quod incubuit: dic ut surgat, ut discedat, ut cedat austro. Succensa jam pridem est olla a facie aquilonis³, sed tu, Domine, austri emitte, qui faciat medium fornacis hujus quasi ventum roris flautem. Non audeo continuos austri flatus rogare: sufficit si vel

¹⁻²⁸ interpolatione ejus aquilonis malignitas tempeſtum non retur. Extendis (sicut in Job legimus) aquilonem super vacuum⁴, non super hortum. Non est vacuus hortulus sponsa, in quo superius annumeratae plantantur tot aromaticæ species. Et quomodo quibunt meditationis aromata lata profluere, ubi a mœrore libera non sunt studia, ubi contristat adversitas, aquilo stringit? Esto, Domine, zelotes, æmulare sponsam, dic aquiloni ut surgat, et cum austro dimidiét tempora sua. Sie quidem fiet secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, si consolaciones tuæ lætificant animam meam. Videlis, fratres, qualiter aquilo ad mensuram sui austrum parturiat: et forte ubi abundavit aquilo, superabundabit et austus. Auster enim et prospere flabit, et quas intulit aquilo compensabit injurias. Ergo surgat aquilo, sæviat, quantumlibet fremat, dummodo occasionem, et quasi vim^a præstet flatibus austri. Nonne tibi videntur graves pertulisse aquilonis flatus, quos in Epistola ad Hebreos Paulus alloquitur? *Magnum, inquit, certamen sustinuitis passionum: et in altero quidem opprobriis et tribulationibus spectaculum facti; in altero socii taliter conservantium effecti. Nam et vincis, inquit, compassi estis.* Sed inter tanta aquilonis flabra nullas sibi vices vindicavit austus? Imo plane. Denique audi quod sequitur: *Et rapinam, inquit, bonorum vestrorum cum gaudio suscepisti, cognoscentes vos habere meliorem et manentem substantiam⁵.* Quid? cum Apostoli irent gaudentes a conspectu concilii, quoniam digni habitu sunt pro nomine Iesu contumeliam pati⁶; nonne tibi videtur contra aquilonis graves impetus leniter ipsis austri spirasse? Considera tristia illa sabata sepulturæ dominicæ. Nonne velut ad aquilonis flatum, Apostolorum corda infidelitate et timiditate quadam dirigerunt? Resurgente Dominino cœpit austus lenis hortum ejus perflare. Totis his denique quadraginta diebus in multis argumentis dominicæ resurrectionis et veritatis fides, et libertatis fiducia sensim incrementa sumpserunt. Ipso die Pentecostes, quando factus est spiritus vehemens in cœnaculo ubi erant Apostoli sedentes, soluta est omnis congelatae mentis frigiditas, sicut torrens in austro: et deinceps verbi virtutumque profluxerunt aromata.

¹ Thren. iv, 4. — ² Job xii, 6. — ³ Jerem. c, 14. — ⁴ Job xxvi, 7. — ⁵ Hebr. x, 32-34. — ⁶ Act. v, 11.

^a Alias, materialis.

4. Sed numquid idecirco aquilo durus quievit? ¹²⁹ Nonne multo vehementius persecutorum insur-
rexit procella, et impetus hereticae tempestatis? numquid non amputatione quadam tentationis aquilo, austro se opposuit gratiae? Quasi solus hortum perflare conatur quodam rigore duri spiritus, aromata restringere volens ne fluant: sed tanto latius fluant. Adversitatis et prosperitatis alternis motibus nunc provocata, nunc pacata sponsa Christi Ecclesia ejus, aromata virtutum proferre non destitit vel nou desinit. In persecutione virtus enituit, in pace auctus est numerus. In illa fortis probantur: in ista foventur infirmi. Quid ergo primitivam Ecclesi-
am nunc memoro, cum adhuc, etsi non tau-
vehementes, frequentes tamen aquilonis impe-
tus sustinet hortus sponsi? Alternant circa illum vices austri et aquilo. Gravis impetus hoc tem-
pore Ecclesiam impulit, et quidem ab aquilone. Nam inde est origo schismatis: inde oritur, et ibi moratur; solus illio aquilo premit. Dic ei, Domine, ut surgat, ut discedat. Voca et dic austro: *Veni, perfila hortum meum, et fluant aromata illius.* Non dico austrum felicitatis et securitatis terrena; nam hic austri frequenter aromata stringit et exsiccat: sed austrum voca gratiae tuae. Et si ita necesse est, et aquilonem in illum sterilem hortum mitte, non obstinatio-
nis, sed vexationis aquilonem, ut ipsa vexatio det intellectum auditui ad obediendum. Aqui-
lonis rigore flagella hortum tuum: hoc quasi verbere excita torporem ejus, ut avidius ad austri se lenia spiramina conferat. Tam partibus quam temporibus austri et aquilo circa hortum nostrum vices alternant. Sieut enim nunc flat austri, nunc aquilo: ita hic austri, et illio aquilo. Aliquoties autem et simul flant: sed alter foris, et alter intus. Foris aquilo, et intus austri: ille furens, et iste foveus. Frenat aquilo, et tumultuetur foris: tantummodo hortum intus non perflet, intro non penetret, intimam que est in Christo, non constringat cordis letitiam. Quando, Domine, ex integro gelidus ille spiri-
tus quiescer? quando erit, ut iam non timeatur a facie frigoris ejus? Fundata est civitas tua, hortus plantatus in lateribus aquilonis. Hie ventus in Scripturis dexter vocatur. Ideo Job talem super eo deponit querelam: *Ad dexteram, inquit, Orientis calamitates meae illio surreverunt*¹. Jure ventum illum dextrum voca-

A etiam gloriae viro justo comportavit augmen-
tum, quando virtus et probata enituit, et pro-
vocata excrevit. De vicino in hortum tuum im-
pingit: situs est enim in lateribus aquilonis. Ef-
fice illum nobis, Domine, dextrum; tempora
illum flatibus austri. Cooperatur enim nobis
etiam aquilo in bonum tuæ dilectionis, etiam
austri afflante. Sive jussus, sive permisus sur-
gere aquilo tribulationis, nou nos terreat. Mo-
dicum enim et consolationis auster succedit,
etsi non interim intercidat. Ubi enim abundavit
afflictio, abundavit et gratia.

B 5. Sed quid vobis, fratres, de exteriori dis-
puto tribulatione? Alius solet vos aquilo perur-
gere. Ab hoc vobis Deus aquilone parcit, alios
interponens, qui saecularis tumultus et tribula-
tionis impulsus frequentes excipiant. Exterior
vos cura gravis nulla perstringit, quia de jure
nulla contingit: nec tamen immunes esse vos
sinit. Quos exterior cura non valet, interior
afficit tædio. Bene cum illis agitur in hac parte,
quod exterioribus non patent: sed nihilominus
aquilonem non effugiant, dum sibi in interiori-
bus non placent. Festiva prius gaudia ver-
tuntur in fastidium, et hilarem mentis faciem
C tristitia commutat. Felix cui non est haec com-
mutatio. Sed quis tamen est? quis enim est quem
non aliquoties et tedium conficiat, et exulceret
tristitia? Denique ubi prospero serebamur na-
vigio, ibi paulo post vadosa incurrimus: et
secunda ferentibus aura turbo adversus erum-
pit. Etiam ubi non exstat ratio, instat turbatio.
Causa non eminet, et ira imminet. Irascitus
homo iræ quam irrationaliter patitur, et cujus
detestatur motum, nescit exortum. Spiritus hic
durus ubi vult spirat: et nescis unde veniat,
et forte quo vadat. An magis quo evadat? Nam
ex se ad malum talis affectio vadit, sed fre-
D querter evadit ad bonum. Non pertingit quo
pergit, sed facit Deus etiam de tentatione pro-
ventum. Quando vult ipse inducit aquilonem,
quando vult dicit, *Aquilo, surge.* Et si interim
de ejus molestia quereris, scito te tali magiste-
rio et commemorari, et commonor. Comme-
moraris, ut aquilonis viciniam attendas; com-
moneris, ut rigorem ejus effugias. Non subest
tibi, dum in lateribus aquilonis situs es, ejus
viciniam fugere: sed tamen violentiam evadere
potes. Dum hic sumus, semper vicinus est. Non

¹ Job xxx, 17.

est semper violentus : sed postquam gyrevimus¹⁵⁰ adjuves eam , habitabit in aquilone anima ejus. per aquilonem , s̄epe reflectimus per meridiem. A Etiam cum impulsu non sentis , habe suspectam viciniam ejus.

6. Quando tamen ejus turbines evades , nisi lenis auster vocatus adveniat ; et sic expandas ad austrum alas tuas , ut in cœlestem plumescas volatum ? Si tamen se internescere nititur aquilo , et nascentes in novitate pennas gelido restringere spiritu ; pennas a volatu , et aromata restringit a fluxu. Stringit , inquam , non tollit. Vehemens enim tædium et amaritudo cordis virtutes ipsas exerceat , non evertit. Hic turbo propositum sanctum impellit quidem , non tollit. B Stringit lætitiam , non tollit constantiam. Tædio afficitur animus , sed non conficitur. Tristatur , sed oblectatur tristitiae suæ. Non est minus fortis sic affecta virtus , sed minus felix. Quid illi cum vitio , cum quo rixatur , cui bellum indicit ? Quasi stuum non est fastidium , cum quo foedus non contrahit. Molestum patitur , non propitiatur illi. Denique non ipse animus hoc operatur , sed magis aquilo , in cuius lateribus habitat. Ideo detestatur illud , eo quod adversus virtutem ejus molimina sentit. Qui sentit , ipse scit quanto cum tædio illud bonæ conversationis tædium tolerat , quomodo fastidit fastidium illud , quanta cum amaritudine oblectatur amaritudini illi , amaritudini violentæ , quæ de jugitate exercitii disciplinaris invito se ingerit. Ad austrum animus ex voto se vergit : et ecce aquilo adversanti , et invito se importune immergit. Durum est sustinere a facie frigoris hujus , et fugere non subest ad votum. Laborat animus et disciplinæ tædio , et hujus tædii odio. Molesta est intraque affectio , et non dulcescere quod elegeris , et sentire quod oderis. Molestum utrumque , et propugnare disciplinam , et propulsare desidiam.

7. Quomodo , Jesu bone , tantam tamdiu toleras vexationem dilectæ sponsæ tuæ ? Desidiam invita patitur , et quasi voluntariam in se sic poniendo persequitur. Egerrime tolerat quod non ad votum in te , qui bonum ejus es , solum deliciari valet. Sibi imputat quod suffert invita. Stimulator ab aquilone venit illi , sed stimulus iste ad preces sponsam instigat. Hoc stimulus castigata , ad supplications se confert , quæ se prius in amplexus paraverat. Mitiga sponsæ tuæ , Jesu bone , a diebus his malis. Nisi enim

A Quis enim consurget adversus aquilonem , nisi tu , Deus , qui venis ab austro ? Bonum aroma , propositum sanctum et conscientia pura : sed non fluit illi , qui boni istius deliciis non fruuntur. Veni , Jesu bone , veni ; perfla hortum tuum , ut fluant aromata ejus sicut torrens in austro. Ipsa est hortus , esto tu auster. Te irrigante erit anima ejus sicut hortus irriguus , et te flante non deficient ejus aromata , qui vivis et regnas in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XXXIX.

Surge , aquilo ; et veni , auster ; perfla hortum meum , et fluant aromata illius. Cantic. cap. iv , § . 16.

1. Exple , Jesu bone , quod jubes , transfer austrum de cœlo , et induc illum in hortum tuum , in animam sponsæ tuæ. Hoc flatu leni solve tædium , solve tristitiam ab¹ ejus affectu. Nam utrumque in vitio est , et præfert speciem aquilonis : utrumque mentem ligat , et præpedit a puræ prolluvio quodam lætitiae. Quid timor ? nonne et ipse rigore gelido constringit affectus ? Ab alienis parce , Domine , sponsæ tue. Quid magis alienum ab ea , quam timor qui non est in charitate , cum ipsa tota sit in charitate ? Ille servilis est , illa in libertatem vocata. Vidistis , fratres , hesterno sermone virum meticulose incedere , ut institutionis prima subiret elementa ; quam morante , et quam nutante proposito disciplinæ rudimentis se passus est insigniri ! Et bene nostis , dum adhuc sæcularis erat , quam largos elemosynarum rivulos manus ejus funebabant. Quid erat causæ , nisi quod mentem ejus in hac parte timoris perstrinxerat aquilo ? Auster seilicet illam ex parte afflavit , sed non perflavit ; ideo elemosynarum prompte profudit aromata. Sed abremuntiationis pretiosissimus ille aromaticusque liquor post multos conatus vix tandem ab ejus animo tenuiter exprimi potuit. Plane similis erat evangelico juveni , qui apud Dominum de legis observatione gloriatus , evangelicæ perfectionis coarctatione proposita , tristis abscessit¹ ; nisi quod ille tristis abscessit ,

¹ Matth. xix , 16-22.

hic quamvis tristis, accessit tamen. Videte tū¹ signatur: quod ad flatum austri, coactio tollitur. moris aquilonem flantem sub lege: ideo de præcipuis electisque aromatibus rara fluxerunt in ea. Ideo die Pentecostes, quando Spiritus vehemens flavit ab austro, tot hominum millia, veritate, verbo, vita spiritualiter profluxerunt². Non eos rei familiaris cura constrinxerat de reliquo.

2. Libera quidem ab hoc aquilone satis duro, corda largius proflunt in contemplatione et charitate Dei. *Non accepistis*, inquit, *spiritum servitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba, Pater*³. Ille aquilonis spiritus erat, hic austri: ille gravis, hic gratus. Ideo illi, tanquam gravi et ponderoso prementique dicitur, *Surge*; hic tanquam laetus gratusque invitatur, ut veniat et perflet hortulum sponsi. Ille pœnam habet, hic proflua gaudia. Ille minax est, hic blandimentis deliciisque manans. *Rogabo*, inquit, *Patrem meum, et alium Paracletum dabit vobis*⁴: hoc est austrum invitare, et dicere ut veniat, et perflet hortum suum. *Perfla hortum meum, et fluent aromata ejus*. Quidam fructus, nisi pressi coactique, liquorem non fundunt. Fructus autem qui sunt in horto tam delicate depicto, pressionem non exspectant: cogi nesciunt, sed austro perflante fluunt ultro. Intuemini mundi sapientiam. Nonne violenter expressa videtur, et longo elaborata tam exercitio, quam studio? At in nostre auctoribus philosophiae, et velox, et vehemens sapientiae prorupit abyssus. Vultis velocitatem audire? *Cum steteritis ante reges et præsides, nolite præmeditari; dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini*. Vultis vehementiam? *Ego, inquit, dabo vobis os et sapientiam, cui non poterunt resistere adversarii vestri*⁵. Quomodo haec tam subita et tam serena profluerent, nisi hoc austro afflante? Andivitis jam unde venerant aromata veritatis tam proflua et parata tempore suo.

3. Charitas nonne et ipsa diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis⁶? Multa sunt aromata quæ profluent per Spiritum, nec nisi per Spiritum, gaudium, pax, patientia, longanimitas, bonitas, benignitas, fides, mansuetudo, modestia, continentia, castitas⁷. Haec non modo provenerunt, sed etiam profluxerunt. Quod profluent, copia de-

A Charitas non potest cogi, gratis fluit; non necessitate, sed arbitrio fertur, austro tamen flante. Arbitrii enim quid conferret libertas, si non aspiraret austus gratia? Nam etsi arbitrium ubi est, semper liberum est; non tamen liberum ad omnia id esse damus: nec electionem, nec executionem omnium liberam habet. In eligendo semper est libertas, sed non est semper ad eligendum. Eligere namque nisi libere non potest: sed est aliquid, quod non eligere per se potest. Sui juris voluntas est; libera est cum adest: sed non est animus ad omnem quam oportet adesse voluntatem liber, cum abest. Nec magis sui juris est, quod intensam habeat voluntatem quam habet, nec quod habeat voluntatem bonam. Sed quantum post lapsum in libertate consistit arbitrii, quod vult animus, semper libere vult: sed non est liberum ei quodlibet, etiam quod oportet, velle. Est enī libertas, quæ sine voluntate non est, et sine qua non est voluntas: et est libertas quedam, quam non semper comitatur voluntas. Illa est in voluntate; haec est in quadam volendi facultate. Illa est in ipsa; haec quasi ad ipsam. Istam possumus, et illam cogimus. Et visus quedam est C videndi virtus in oculo, et visus nihilominus quedam passio in videndo. Sic et in animo dicitur intellectus et potentia naturalis ad intelligendum, et usus potentie. In arbitrio similiiter haec occurrit distinctio, ut uno sub nomine, et aptitudo intelligatur, et actus. Utrobique arbitrii libertas est, et ad arbitrandum, et in arbitrando: et cum in malo est, semper serva est. Illa quidem eo ipso serva, quo infirma tam ad bonum, quam contra malum. Libera est voluntas mala eo ipso quod voluntas: sed servilis eo ipso quod mala. Omnis enim qui facit peccatum, servus est peccati⁸. Peccatum enim D quem occupat, stringit et ligat: captivat dum cogit.

4. Sed tu, Domine, converte captitatem nostram sicut torrens in austro⁹. Emitte spiritum tuum, et renovabitur antiqua libertas: renovabitur, inquam, non recreabitur. Nam etsi oblitterata est, ablata tamen non est. Manet quæ creata est, sed movere se nequit ad quod est data; vivit, non viget. Sic et in phreneticis non minuitur innata rationalitas, sed in sic affectis

¹ Act. ii. — ² Rom. viii, 15. — ³ Joan. xiv, 16. — ⁴ Matth. x, 18, 19, et Luc. xxi, 14, 15. — ⁵ Rom. v, 5. — ⁶ Galat. v, 22, 23. — ⁷ Joan. viii, 34. — ⁸ Psal. cxxv, 4.

nullus ejus motus existere valet. Cum fuerit ¹³² bene volumus, sed bonum ipsum affectuose. Illicurata grayis passio, non redditur, sed resuscitatur consopita ratio. Sic et concreata homini libertas arbitrii, non est penitus vel ex parte ablata, sed peccato ligata: eadem est quæ facta est, sed est aliter affecta. Et, ut sic dicam, est libertas conditionis, est libertas dispositionis, est libertas affectionis. Prima naturæ est, et ideo semper bona est: sed nisi sanata fuerit, nec secunda erit ad bonum, nec tertia in bono. Prima in naturali aptitudine consistit; secunda, in habitu bene vel male constitutæ mentis; tertia, in usu. Ideo nisi fuerit aptitudo naturalis adjuta per gratiam, nec habitus, nec actus voluntatis ad virtutem spectabit. Invalida est arbitrii libertas: propterea ubi arbitrium succumbit, afflet auster, et statim aromata fluent. Non habet generosam hanc libertatem et vere liberam, quæ est ad bonum et in bono, nisi Spiritus liberaverit. Idecirco, Domine, emitte Spiritum tuum, ut conferat et posse, et velle per gratiam, qui primo possibilitatem ad utrumque contulit, dum naturam hominis condidit. Tres supra enumeravimus libertates. In tertia velle quidem adest, in secunda subest, in prima consideratur ad duas reliquias potentia naturalis. Ergo prima vocetur potentia; secunda, potestas; tertia, voluntas. Non videtur idem, naturalem potentiam ad aliquid habere, et illud posse. Multa siquidem ad quæ naturaliter potentes sumus, non statim illa possumus, ubi connata facultas, aut infirmitate præpeditur, aut arte usque destituitur. Frequenter ad horam oculus videre non potest; cum tamen naturali non deficitur potentia visus: adest habitus, et abest usus. Naturaliter potens est videre, sed actualiter non potest. Sic et naturalis libertas arbitrii manet quidem, sed impedita peccato: ideoque non valet habere tertiam illam libertatem, quæ est in bono, nec secundam quæ est ad bonum. Prima manet mutata quidem, non immunita: reliquæ nec manere dieendæ sunt. Non enim post peccatum, liberum nobis relinquitur bonum velle; ideo nec residua libertas est, quæ consistit in bona voluntate: sed per gratiam hæc ultima inspiratur, et secunda reparatur, et prima naturaliter creature.

5. Dieta hæc sint de libertate, qua bonum volumus, quoniam est ex gratia. Sed est alia libertas nihilominus per gratiam, qua non modo

A la libertas semper in voluntate est, ista non sic. Semper enim libere volumus, affectuose non semper. Affectus ad libertatem non spectant arbitrii. Nec tamen plane libera est bonæ voluntatis libertas, si affectuosa non fuerit: sed cum auster afflaverit, statim affectiones aromaticæ fluent. Non premuntur ut exprimantur; libere fluunt. Voluntatem sanctam frequenter tedium quoddam et tristitia comitatur; sed affectiones dulces cum illis iter non habent. Aromaticæ sunt odoratu, et tactu pariter gratæ: dulciter sentiuntur, et duleiter recoluntur, duleiter fluunt, B et duleiter profluunt. Sibi fluunt, et aliis profluunt. Aromatici utrique sunt intus affectus; et foris affatus. Ad ista potest aspirare libertas arbitrii, sed de arbitrii libertate non pendent. Sicut affectiones malæ contra bonam voluntatem sape sunt, sic bonæ cum adsunt, etsi cum ipsa sunt, ex ea tamen non sunt: libera est sine istis, et quasi liberalis redditur ex istis. Voluntatem ipsam liberiorem efficiunt, sed ex ejus libertate non fluunt. Fluunt autem cum auster perflaverit. O dulcis auster et vere optabilis, cuius spiritu biemalis rigoris horrida solvitur facies, et jucunde novitatis verna temperies arridet in hortis, et nova temperies, et autumnalis libertas! Nam in fluxu aromatum, fructuum signatur maturitas. Ecce quam bonum, et quam jucundum in cubilibus et in hortis aromatum auram hanc exspectare tam dulcem, renovantem et recreantem fructus Spiritus, profundenter aromaticæ, spargentem odores! Mitte, Domine, hunc Spiritum nobis, qui post aquilonis horrorem hortulum nostrum nova facie vestiat, luctum nostrum vertat in gaudium. Aut si quid boni significat aquilo, illum cum austro simul invita. Jungant officia, et partes suas assequuntur interque. Aquilo stringat, auster resolvat. Stringat ille lasciviam, hic animum in gaudia profluat. Ille continentiam præstet, iste conscientiam exhibaret. Ille contineat, et iste repleat. Factus sum, inquit, sicut ute in pruina, et justificationes tuas non sum oblitus¹. Bonus ute sic congelatus et infusus. Foris continentiae pruina, intus repletio justitiae. Bene uteque flat, quando exteriora gelido quodam continentiae spiritu rigent, et interiora rigantur profluis gaudiis.

6. Et ut austri flatum ad interiora deflectas,

¹ Psal. cxviii, 83.

Perflat, inquit. Qui perflat, in intimis flat, et impenetrabile nihil est illi : spiritus iste subtilis est, aetus, et mobilis, perflans non inflans. Scientia inflat¹ : charitas perflat. Charitas interior est quam scientia, et ad secretiora pertinet. Omnia interiora perflat Spiritus, qui scrutatur etiam profunda Dei. Ubi perflaverit, et quasi perflaverit ista; ibi scientiarum aromata utiliter flouunt, meditationes, orationes, suspitia, singultus, lacrymae, ipsa colloquia. Omnia velut aromata flouunt, quae de charitate ducunt originem. Omnia quae procedunt de ea, quasi aromatica sunt, gratia plena. Chara sunt, et copiosa sunt; aromatica sunt et fluentia sunt. Plena sunt quae de charitatis plenitudine procedunt. Plena sunt, et expressa non sunt, nec torcularis violentiam patiuntur ejus aromata. Toreular in hoc horto non legis exstructum : nam vicem torcularis obtinet austus. Afflata quam calcata melius flunt. Gratuita enim, ut diximus, sunt, non extorta metu, sed spiritu fusa. Sunt qui aquilonem et austrum ad hujus sæculi adversa, et prospera trahunt. Et quidem gemina hac tentatione vexata Ecclesia Dei, bona semper affectionis et opinionis abundat aromatibus. Ideo his temptationibus perflandum dimittit, eo quod abundare novit, et inopiam pati. Locus iste latiorem, executionem exoptat : sed in calce haec tantum quasi leviter tetigisse sufficiat. Sequens sermo ad mutinas invitationes sponsi et sponsae transbit, si gratiam nobis praestare dignetur Jesus Christus, qui vivit et regnat Deus.

.....

SERMO XL.^a

Veniat dilectus mens in hortum suum, ut comedat fructum pomorum suorum. Veni in hortum meum, soror mea sponsa. Messui myrrham meam, etc. Canticle, cap. v, l. 4.

— — —

1. Quam longe, fratres, a conversatione mea sunt verba votorum istorum. Aviditatem Dominus novit, sed ansu destitutor. Quidni? Non est hortus mihi, quem supra Christus depinxit : non sunt poma, quibus avide vescitur; non fructus aromatici; non fons irrigans, non al-

tus putens aquarum viventium : magis autem in A hortum meum ascendit horror spinarum et vestrum. Non audeo te, bone Jesu, in talem hortum vocare, nisi forte ut evellas, et dispersas, et dissipes primo, et plantes postea; et sic tempore congruo de plantatione comedes dexteræ tuae. Felix anima quæ te invitare digna est ad fructus jam maturos, ad fructus paratos, et acerbitatis nihil habentes. Atque utinam acerbitas sola nostris accusetur in fructibus; utinam immaturi sint, dummodo mali non sint. Frequenter poma quæ genere bona sunt, tempore nondum grata sunt, sed immaturitate sola displicent. Felix hortus, cuius omnes fructus et natura boni sunt, et tempore congrui. Neutrū deesse novit pomis suis sponsa, ad quorum comedionem dilectum provocat. *Veniat dilectus meus in hortum suum, ut comedat fructum pomorum suorum.* Vide quam morose et modeste, et post multa præconia facta sit haec invitatio. Non enim presumit haec dilectum invitare : non sitit delicias, donec delicate satis se novit descriptam. Quid enim? putatisne Jesum deletabilem illum adventum præsentiae sue illis indulgere, qui prædictis non sunt prædicti dobibus, nec laudibus digni? Temerarie præsumptionis puta, si prius quam aptus sis ad contemplationis usum, Jesum invitatis. Tu illum ad deliciandum tecum sollicitas, qui forte sordes adhuc delictis? Hortus tuus sentibus horret et sterilescit, et illic Jesum invitatis? Invita illum, non ut jam delectetur, sed ut deleaf quod plantavit dextera tua. Invita illum ut purget primo, postea plantet. In utroque labor est, sed cum delectatione decerpere veniet fructus maturos.

2. *Veniat*, inquit, *dilectus meus*. Non tantum blanditur et applaudit præsenti, sed etiam in absentem inardescunt vota ipsius. Falsus amor, D et simulatorius absentem obliviscitur, præsenti blanditur. Non sic sponsa, non sic; sed absentem desiderat, præsente lætatur. *Veniat*, inquit, *dilectus meus in hortum suum*. Ad me quid anstrum invitat? Ipse veniat, et sufficit mihi. Ipse austus est mens, ipse aroma est meum : ipse austus meus, ipse amor meus. Deus ab austro venit, et austus venit cum eo. Denique ipse plenus est gratiae et veritatis. Bene austus meus, qui serenus illustrat, et suavis illabitur. Austus meus est Christus meus, ipse hortum

¹ I Cor. VIII, 1.

² Habitus est in festo S. Laurentii, ut ex contextu apparet.

perflat, ipse comedit poma. *Veniat dilectus meus*¹² primam in virginali grege? Quis, inquam, dabit in hortum suum, ut comedat fructum pomorum suorum. Putationis tempus jam transiit; flores pepererunt fructus quos parturierunt, hiems abiit; recessit ver, æstatem jam inclinatam matutinior autumnus impellit. *Veniat jam dilectus meus in hortum suum, ut comedat fructus pomorum suorum.* Ecce jam venit plenitudo temporis; ideo *veniat dilectus meus in hortum suum.* Poma præmatura sunt; ideo comedat fructum pomorum suorum. Ficulneæ prima poma desiderat. Cum nondum tempus esset ficorum, accessit ad sicum secus viam, vertit folia, et nihil fructus inventit³. Ante tempus comedendi, et ante tempus fructuum, accessit ad eam mane esuriens. Novi ego sicut neam matutinos a prima pueritia fructus ferentem, fructus primitiarum, fructus gratia virginis. Nec erat haec sicut plantata secus viam, sed in horto, et in horto concluso, in horto, quem circundat discipline maceria, et areta custodiae sepes. Fecunda plane sicut, et pulcherrima inter alias specie. Frequenter declinavit ad eam Dominus Jesus, illud forte dicens: *Sub umbra ejus quem desideraveram sedi, et fructus ejus dulcis gutturi meo*⁴.

3. Sed utinam fructus quos protulit servasset. Utinam improba furis manus non depraedata esset eam. Nume autem optimos fructus tulit, et eos qui renasci non possunt. Alii succreverunt in locum eorum, id est, pro virginali continetia, amara penitentia. Quam dulcius illo nativo fructu, quam hoc subsecutivo, et te et dilectum cibabas? Væ miserae tibi; quando veniet dilectus tuus, quæ tibi mens, quæ facies, quis vultus erit? Quo te vertes præ pudore, quæ pudicitiae fructus perdidisti? quo te vertes? cum accedet, cum vertet folia tua, et solitos fructus non invenerit, pudebit illum præ confusione tua. Recole verba voti virginis, consecrationis tuæ verba recense. Sub his foliis attende, quia jam non est proprius fructus, fructus integratatis, fructus virginitatis. Tales consecrati sunt, sed jam ablati sunt. Non bene conveniunt consecratio et corruptio. Læsa virginitas condonari solet, sed redonari non valet. Gloriosa dicta sunt de te, civitas Dei, sed ignominiosa facta sunt in te. Cum confusione dupli et rubore de cætero in planetu agnosce partem tuam. Quis dabit capiti meo aquam, et oculis meis fontem lacrymarum, et plorabo lapsam non vilem de plebe, sed quasi

A primam in virginali grege? Quis, inquam, dabit in mihi fontem lacrymarum? Nam ipsa quæ lapsa est, lacrymis tota perefluit, per ora irrigua lacrymarum rivi defluunt. Alta suspiria et anxii gemitus produnt, quod contigua semper culpæ confusio suppressit. Vidi in misera facie dejecatum vultum, fractas genas. Singultus sermones intercedebat: a lapsu continere noluit, a lacrymis continere non valet. Age quod agis, fructus dignos pœnitentiae. Innovet te dolor, mœrore consumere, cum propheta dic: *Nolite ineunbtere ut consolemini me, amare flebo*⁵. Flebo et ego tecum. Forte dilectus tuus et ipse collacry- B mabitur tibi, qui Lazarum flevit⁶. Forte plus ille flet. Plus dolet qui plus diligit. Miserationes ejus multæ sunt: ideo, inquit propheta, nou sumus consumpti⁷. Denique nec tu consumeris, quia consiliarius est tibi et consolator, convertens animam tuam. Quomodo (ut dicam quod intelligi vix potest) non permovet ipsa, dissimiliter tamen, ejus affectum, luctus tuus miserabilis facies; dum ipse qui retracto mœroris tui seriem, dolore cordis tangor intrinsecus? Si feceris dignos pœnitentiae fructus, revertetur iterum dilectus tuus in hortum suum. Nam pœnitentiae poma libenter comedit. Beatus tamen, si C primævæ puritatis fructus intactos quis servet. Bonum est in maturitate prævenire, et perseverare in ea.

4. Ideo sponsa prævenit in maturitate, et dicit: *Veniat dilectus meus in hortum suum, ut comedat fructum pomorum suorum. Veni in hortum meum, soror mea sponsa.* Vehemens amator est Dominus Jesus: ad unam invitationis vocem advolat libens in hortulum sponsæ. Quasi prævolat et prævenit in maturitate, *Veni*, inquiens. Accipiatur hoc verbum imperativi sensus, et apte cohæredit quod dicit, *Veni*. Non est piger, non parens retributor, sed incontinenti D sponsam reinvitat: *Veni in hortum meum, soror mea sponsa. Messui myrrham meam cum aromatibus meis.* Durus est affectus, quem non permovent invitationes et reinvitationes istae tam dulces. Quid haec vicissitudine gratius? quid mirabilius est hoc commercio? O admirabile commercium! Dilectus Dei Patris, gloria cœli, Angelorum deliciae; ad hortulos nostros invitari se permittit, et ad suos reinvitare non prætermittit. Et qui noster est hortus, verius dicitur ipsius. Non enim ait, *Veniat dilectus mrus in*

¹ Marc. xi, 13. — ² Cantic. ii, 3. — ³ Isai. xxii, 1. — ⁴ Joan. xi, 35. — ⁵ Iren. iii, 29.

hortum meum; sed, in hortum suum. Jure qui-¹⁵³ scriptum est; multo minus in hortum. Ideo spon-
dem, *in suum*, quoniam ab ipso datum, et ipsi debitum, et certe deditum. *Veniat dilectus. Ve-*
ni, soror mea sponsa. Magna dulcedo, et apta distinetio. Illa desiderat, et ille imperat. Haec dicit, *Veniat*: hic dicit, *Veni. Ego, inquit, sto ad ostium, et pulsō: si quis operuerit mihi, in-*
*troibo et canabo cum illo, et ipse mecum*¹. Non habes necesse, o bone Jesu, morari ad ostium sponsae: ipsa enim te votis ultro interpellat. Redde vicem, reinvita illam. Sedisti ad mensam ejus, vide quanta sint apposita tibi, sciens quia et tanta oportet te preparare. Tanta, inquam, et sufficit ei. Hoc autem dico: totam se impen-
dit, tu te totum repende. Quomodo totum erit, si illa se totam dat, tu te dimidias? Exiguum tunn, plus est toto illius. Totum ejus, portio est quaedam gratiae tuae: ideo et sius tuus est, et tuis suis est hortus.

5. *Veni in hortum meum.* Ego, fratres, in horto sponsi copiosum illum, et delicatum, et gloriose consitum paradisum virtutum Christi libenter accipio, quas secundum geminam natu-
ram vel ab æterno habuit, vel accepit in tem-
pore. Ergo secundum hunc modum hortum sponsae statum animæ vel Ecclesiæ interpretare, et virtutum affectuumque dotes, quibus ditatur a sponso. In isto considerantur bona corporis; in illo, capitis. Pulchra utrobique contemplatio-
nis cibatio. Sed quid illa ad istam? Quanto gloria Christi, vel animæ, vel Ecclesiæ præcellit vir-
tutes, tanto delectabilior in hunc hortum ingressus. Ad illum operatio plus spectat, ad istum, contemplatio sola. Sponsa etsi letatur de illo, laborat cum illo, et in sudore vescitur pomis suis: in istum cum introducta fuerit, nihil reli-
quum est nisi deliciae tantum. Suum tinetur, et istum intuetur. Nec intromittitur in istum nisi de illo, hoc est, de actione ad usum specula-
tionis. Aut si contemplationem in illum sponsae hortum admittimus, similis est actioni. Utique de illis multis ordine commodo venitur ad hanc myrrham. Non enim nisi in abundantia virtutum ingredietur in hortum dilecti. *Ingredieris,* inquit Job, *in abundantia septerum*². Melius tamen hic sonat *in hortum.* In sepulcro inmitur quies et quedam a curis occultatio; in horto exprimitur intentus et epulatio: in sepulcro ferriamur; in horto fruimur. Sicut ergo in sepul-
crum nonnisi in abundantia ingredimur, sicut

A san de horto in hortum invitat: *Veni in hortum meum, soror mea sponsa.* Ingredere, ingredere, sponsa, in contemplationem virtutum dilecti tui; ingredere in delectationes ejus, memorare justitiae ejus solius. Ibi Deus, Deus tuus docebit te in jucunditate, et deducet te mirabiliter dextra sua. Cibabit te pomis vita et intellectus. Myrrham et aromata messuit tibi.

6. *Messui, inquit, myrrham meam cum aro-
matibus meis.* Immortalitatem enim et incor-
ruptibilitatem messuit post mortem. Myrræ siquidem beneficio corpora mortuorum perdu-
rant illæsa. *Myrrham, inquit, meam.* Bene suam, quam et primus accepit, et solus imparit. Pri-
mitia enim Christus, deinde qui sunt Christi. Per illum resurrectio mortuorum, qui primus resurgens jam non moritur. Bona talis myrrha, et melior quam haec usitata, que carnem mor-
tuam non sinit putrescere: nam ista redivivam non sinit deficere. Erat et myrrha ejus præcel-
lens et singularis illa castitas virginalis, quæ nullum titillationis motum surgentem sensit, nec somitem habuit; in quo nec motus est talis re-
pressus, nec fomes remissus: præventus est enim in unctionibus myrræ, et myrræ suæ.
C Aliorum catenus est efficaç myrrha, et conti-
nentia pertingit, ut servet a corruptione: hæc a corruptibilitate earnem dominicam custodit intactam. Aliorum myrrha corruptionem carnalis incentivi subsequitur: hæc incentivum prævenit omne. Illorum excludit, et hujus præcludit. In Jesu nec causa, nec corruptio: in ejus Matre etsi causa, non tamen corruptio: in aliis omnibus et causa, et corruptio. Myrrha nostra mo-
tus exsurgentis carnalis concupiscentie repre-
mit: myrrha Mariæ tales motus nescivit: myrrha Jesu taliter movendi nec causam, nec originem habuit. De plenitudine ejus omnes accepimus, et D myrrham de myrrha. Myrrha nostræ castitatis, munere et imitatione ipsius est: ideo cum in nobis myrrham metit, suam metit. Utinam in me multam myrrham inveniat, quam metat. *Myrrham cum aromatibus:* id est, abstinentiam mali cum affectibus boni; distinctionem carnis, et devotionem cordis; sive temperantiam a licen-
tia, sive tolerantiam in injuriis accipiamus. In myrrha bene utriusque virtutum aromata so-
ciantur. Haec est enim gratia si benefacientes flagellamus; si ipsi nosmetipsos foris afflentes,

¹ Apoc. iii, 20. — ² Job v, 26.

eo ipso suaviter intus afficimur. Multam de mar-¹⁵⁷ myrrham demessuit, aromata multa; confessio-
niis myrrham, confessionis aromata. Ad ignem
enim applicatus Christum confessus est, corpus
suum tradidit, ita ut arderet: facultates disper-
sit pauperibus. Caro ejus cremata est propter
Christum, sed cor magis in Christo: ideo de-
eraticula vocatur ad hortum. Et dum in erati-
cula erat, ab horto non aberat. Nunc tantum in
horto, non tamen totus in eo. Caro ejus adhuc
in corruptione tenetur, nondum ressoruit: re-
floredit autem cum fuerit corpus humilitatis
nostræ conforme corpori claritatis Jesu. Tunc B
metet immortalitatis myrrham, quam ipse præ-
messuit, et aromata multimodæ gloriae. Tunc
vere invitabit et dicet: *Veni in hortum meum,*
soror mea sponsa. Tunc gloriabitur plene cum
aromatibus suis se myrrham messuisse. Tunc
enim et passionis suæ et precum, que in aro-
matibus signantur, potietur effectu. Cum clamore
siquidem valido et lacrymis preces offerens,
exauditus est pro sua reverentia, factus omnibus
obtemperantibus sibi causa salutis æternæ¹. *Fo-*
to, inquit, *at ubi ego sum, illie sit et minister*
*meus*². Ubi, nisi in horto suo? Erit hoc in ge-
neralis resurrectionis completione: nil olim minus
tamen et modo sit per contemplationem.

7. Quasi enim in hortum ejus ingredimur, cum affectuose condigneque et desideranter speculamur quales futuri sumus per ipsum, et qualis jam resurgens factus est ipse pro nobis, et in exemplum nobis. Quid dico, Resurgens? et ante resurrectionem omnis conversatio ejus, horti pulcherrimi gratiam prefert; sed quod ante plantavit, postea messuit. In resurrectione et maturitatis, et missionis est tempus, quando unusquisque laborum suorum fructus percipiet. Quod ergo nos in hortum suum vocat, quod myrrham et aromata sua se messuisse subne-
cit; ad contemplandam resurrectionis gloriam hortatur, quæ futura est per ipsum in nobis, vel quæ jam in ipso praecessit pro nobis. Nonne jucundus et vere delectabilis progressus introire in hortum Christi, introire in plantationes Domini quodam prospectu de virtute in virtutem ejus? Prospectu, inquam; non audeo proiectum dicere. Nam ad virtutum ipsius veritatem et plenitudinem quis sibi proiectum pollicetur? Ju-
cundus ingressus plane, et commodus quidem.

A Nasquam magis humanæ mentis fastus repre-
tyris Laurentii, cuius festa nunc agimus, agro
myrrham demessuit, aromata multa; confessio-
niis myrrham, confessionis aromata. Comparatio humiliat; imitatio exerceat; con-
sideratio delectat. Prima premit; secunda pro-
vocat; tertia pascit. Premit immensitas; provo-
cat honestas; pascit veritas.

8. Denique paulo post ipse dilectus, ipse sponsus amicos et charissimos sibi invitat, ut comedant et bibant, et inebrientur: quoque major illis innascatur aviditas, de suo prius blanditur et proponit convivio. *Comedi favum*
cum melle meo. Tuum, Jesu bone, utrumque est, et illud mel quod das, et illud quod es. Sed hoc in loco mel illud quod es ipse, nostræ intelligentiæ se promptius offert. Cur non dicas favum tuum, sicut mel tuum? Cur hac distinctione nunc uteris? Et favus tuus est, sicut et mel tuum: quamvis manifeste istud exprimas, cum illud sileas. Tua est utraque natura: sed divina tua, et quasi naturaliter tua; humana non est quasi naturaliter tua, sed magis assumpta, et dignatione tibi effecta est naturalis. *Comedi favum*
cum melle meo. Ante sacræ conceptum Virginis quasi mel solum erat, et sine favo, nondum incarnata Divinitas. Postea mel C in favo, Deus in homine: nunc autem favus in melle, homo Deitate vestitus. *Et si cognovimus*
Christum secundum carnem, sed jam non cognovimus, ait Apostolus³. Sicut erat Deus reconditus in carne, sic nunc vice versa ipsa caro est occultata in Deo: et si glorificata est caro illa, ut jam spiritualis sit, et infirmitatis nil habens; tamen est occulta quodammodo, dum magis cum, in eo quod ipse est Deus, attendimus et adoramus. Quodammodo carnis favus Deitatis in melle reconditur, dum admirationem nostram et fidem ad se traxit ex integro manifestatae reverentia majestatis. Jam ergo post re-
surrectionis gloriam Christus comedit favum D cum melle suo, et sine carnalis infirmitatis injuria in assumptæ carnis substantia delectatione divina et sibi soli nativa perficitur. *Comedi favum*
cum melle meo: bibi vinum meum cum laete meo. Jam dicas tuum esse utrumque tam lac quam vinum. Tua sunt enim utriusque jura na-
ture, utriusque propria, non alterius vitia: et sicut bibit vinum novum, ita et lac novum. *Cum lacte,* inquit, *meo;* id est, cum lacte novitatis tuæ, non infirmitatis nostræ.

¹ Hebr. v, 7, 9. — ² Joan. xii, 26. — ³ II Cor. v, 16.

9. Curre, sponsa, propera ad tam dulce con-¹⁵⁸
vivium, ubi vinum est sponsi, ubi lac, ubi favus A non inanis, non vacuus, sed melle plenus. *Mel invenisti, comedere quod sufficit; nam tu ad totum non sufficiis.* Ipse autem Jesus non comedit ad mensuram, sed totum comedit, qui sufficit ad totum. Tibi dicitur, *Ne sis scrutator majestatis, ut non opprimaris a gloria*¹; ipse scrutatur omnia etiam profunda Dei. Nemo novit Patrem nisi Filius, et cui voluerit Filius revelare². Ipse totum comedit, ipse cui vult, et quantum vult imparit: quasi participium tibi pollicetur hujus cibi, se refectum gloriando. Si datum fuerit in escam tuam fel, et aceto in siti fueris potatus, memento quia talia passus est Jesus. Gustavit illa in cruce, non bibit³: velocem amaritudinis transitum signans. Bibit autem vinum cum lacte suo. Non turbatur amplius ad monumentum pro Lazaro, non tristatur usque ad mortem, non sub ipsa morte aceto et felle potatur. Vetera transierunt, nova successerunt. Turbatio illa, tristitia, tedium, dispensatorie ad horam suscepta de homine veteri, in lactis dulcedinem novam demigrarunt. Bonum vinum, quo hausto oblivioni traduntur priores angustiae, et non ascendunt super cor; sed novis, et puris, et lacteis in carne jam resuscitata potatur affectibus: quando nulla jam de reliquo injuria, molestia nulla, aut in anima, aut in carne, sicut prius, vel assumitur, vel sustinetur; sed acetum cum felle mixtum quod degustavit, prælibans non bibens, in vini et lactis transivit saporem. Hanc et tu, fidelis anima, que sponsæ dignitate perfungeris: hanc, inquam, et tu tibi communionem futuram confide. Ideo hæc in se completa prædicat, ut tibi tu similia diseas sperare: tecum enim convivari vult, tecum bibere. *Non bibam, inquit, de hoc genimine ritis, donec bibam illud novum in regno meo*⁴. Hoc tibi regnum significat, cum ad hortum te vocat, ad hortum deliciarum, ad paradisum voluptatis, ad fructus maturos, ad fenuctus jam perceptos a se, et a te percipiendos. Tunc bibes vinum cum lacte, ut obliviouscaris prioris angustiae, et novæ resurrectionis degustes dulcedinem, prestante Domino nostro, qui vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XLI.

Messui myrrham meam cum aromatibus meis, etc.
Cantic. cap. v. N. 1.

1. *Messui myrrham meam cum aromatibus meis, comedì favum cum melle meo, bibi vinum meum cum lacte meo. Veni in hortum meum, soror mea sponsa.* Putate, fratres, vocationem hanc ad sæculi finem referri, quando completis omnibus sacramentis Ecclesiæ, ipsa invitatur ad regnum; quando mittet Dominus messores Angelos, eo quod regiones albae tunc erunt ad messem. O felicia tempora primitivæ Ecclesiæ! Quam uber tunc erat ager illius, quam copiosos producebat fructus! quanta in martyribus erat fecunditas myrræ, quot apes perfectioris et mysticæ doctrinæ favos operantes! Putares inter ipsa initia fidei, cum verbi semiina mitterentur, misionis jam esse tempus, et quasi maturas ad falecm regiones albere. Quid moraris, Jesu bone? eur sponsam non invitas in hortum? Nonne jam dicere potes, *Quia messui myrrham meam cum aromatibus meis, comedì favum cum melle meo, bibi vinum meum cum lacte meo?* Ubi nunc martyres in myrra, ubi doctores in favo, ubi ferventes spiritu, qui signantur in vino, et simplices in malo, quos lactis dulcedo figurat? An non ager Ecclesiæ tuae jam tanta gloria undatus videtur? Multipliasti gentem, sed non magnificasti lætitiam⁵? Multi credentium fructus, sed aromata pauca. Præcessit autumnalis ubertas primis illis nascientis Ecclesiæ diebus: nunc biennalis horror perurget. Præcesserunt ubertatis anni, nunc sterilitatis incumbunt. Post spicas florentes et ketas, steriles et urendine confectæ exsurgunt. Cur non dicens jam, bone Jesu: *Veni in hortum meum, soror mea sponsa?* Quid exspectas? cur moras necis? An ut post hanc biennem autumnus redeat? lætabuntur adhuc coronæ anni benignitatis tuæ, et campi tui ubertate replebuntur. Pinguescent speciosa hujus nostri, quod nunc

¹ Prov. xxv, 16, 27. — ² Matth. xi, 27. — ³ Id. xxvii, 34. — ⁴ Id. xxvi, 29. — ⁵ Isai. ix, 3.

videtur, deserti¹; et persecutionis fervor novis-¹⁵⁹ simae, maturitatis canam albedinem messibus no- stris inducit. Multiplicabuntur in senecta non de- ficiente, non confecta, non sterili, sed in senecta uberi: et bene patientes erunt, ut annuntient². Patientes, propter martyrium; annuntiantes, propter verbum. In patientibus myrrham metes, in annuntiantibus comedes favum. Tunc electos tuos compunctionis vino potabis, consolationis lacte immixto. Nisi enim abbreviasset Dominus dies illos, salva esse non posset omnis caro.

2. Metit etiam nunc Dominus, etsi non quan- tam tunc myrrham, tamen multam myrrham afflictionis spontaneæ. Favum comedit cum melle, et expressa spiritualium dulcedine sensum, continentibus figuris nos facit oblectari. Vinum cum laete bibit, quia sublimes sensus et excedentes contemplationes fiduci et morum simplicitate temperat et inducat. Zeli fervorem di- ligit, si tamen adsunt lactea quædam fomenta parvolorum. Cum fuerint expensa hæc omnia, cum pertransierint tempora martyrum; cum doctores quasi quidam favi sapientiam conti- nentes in mysterio absconditam, ministerium compleverint suum, et disputationibus heretico- rum pressi, melleam doctrinam profuderint; cum numeros suos et dies compleverint vel par- vuli qui lacte foventur, vel ferventes spiritu qui inebrati vino gratia obliviscuntur quæ retro sunt: cum consummata hæc omnia fuerint (non enim transibit unus apex aut unum iota de lege donec omnia siant³), tunc exultabit omnis Ecclesia sanctorum a tam dulci auditu, *Veni in hortum meum, soror mea sponsa. Messui myrrham meam cum aromatibus meis, comedi favum cum melle meo, bibi vinum meum cum lacte meo. Messui, comedi, bibi*: præteriti sunt temporis haec verba, et consummationem completam si- gnificant, ac si dicat, Consummatum est. *Veni in hortum meum, soror mea sponsa. Messui myrrham meam cum aromatibus meis.* In hortum illum, ubi prope crumpens nulla urtica liliorum gratiam contristet, ubi vernantem rosam asperitas spinarum non violet, ubi arbor nulla est eujus sit interdictus accessus. *Veni in hortum meum, soror mea sponsa. Messui myrrham meam cum aromatibus meis.* Audite quia non metit nisi quod suum est, nisi quod ipse præseminavit. Vere servus ille malus et piger, qui pigritia

^A sua causam in dominum interpretatione ma- ligna transfigit: *Scio quia homo austerus es, tollens quod non posuisti, et metens ubi non se- minasti*⁴. Bene piger, in quo dominus non invenit quod meteret: et vere malus, qui di- ligentiam metentis domini in duritiam perva- so sensu convertit, infructuose quod acceperat servans, et injuriose de bono domino sentiens. Non metit Dominus Jesus nisi quod seminavit, non metit nisi suum. Quod inimicus homo su- perseminat tritico suo, non metit illud, sed mittet Angelos qui colligant zizania, et faciant fasciculos ad comburendum, qui colligant de regno ejus omnia scandala⁵. Ergo prius re- gnum suum purgat a scandalis, agrum suum a zizaniis, et hortum suum ab inutili germine, ut nonnisi suum metat et colligat.

3. Si modo veniat Jesus, sonet vox angelii, terribiliter intonet novissima tuba, producatur judicium, ignis in conspectu ejus exardescat, advoctetur cœlum desursum, et terra discer- nere populum suum⁶, si jam hæc omnia su- bito vos præoccupent; de meritis vestris quam teneretis sententiam? Ubi vestro essetis collo- candi iudicio? inter sanctos ejus qui congrega- buntur illic, an inter eos qui congregabuntur C in congregatio in iunctis fascis in lacum? inter zizania, an inter aromata? An forte etiam ve- strum de vobis arbitrium haesitat? quis gloria- bitur in agro suo se nihil habere zizaniorum? Felix in quo parum quid est, et id ipsum non exultum, non fotum, sed furtivum et latitans in quadam aromatum ubertate, et quod statim cum advertit, avellit homo ab horto suo. Væ mihi, Domine, ab imperfectione mea, si homo durus es, si exactor austerus, si tollens quod non posuisti, et metens quod non seminasti. Væ mihi si totum metis quod seminasti, sine remis- sione et pietatis respectu: nam non totum, quod D in me seminasti, excrevit. Utinam myrræ meæ acceptum digneris habere fasciculum, ut in me- dio uberum tuorum commoretur. Utinam aro- matum meorum vapor exiguus ad modicum pa- rens ad te ascendat. Nam quando tibi offeram integrum favum mellis? quando tibi offeram meditationem assiduam in lege tua? quando puram et plenam intelligentiam spiritualium sacramentorum? quando sapientiam melicanam, quam Paulus loquitur inter perfectos⁷? Nam

¹ Psal. cxiv, 12, 13. — ² Psal. xci, 15, 16. — ³ Matth. v, 18. — ⁴ Id. xxv, 25. — ⁵ Id. xiii, 24-30, 37-42. — ⁶ Psal. xcix, 3, 4. — ⁷ 1 Cor. ii, 6.

sicut cellulis favus mellis, ita purissimis figurarum sacramentis celestis sapientia continetur, ut mutua collatione et sacramenta veritas figurata commendet, et non parum gratiae trahat ipsa veritas talibus quasi cellis expressa. Quando tibi in quodam cordis mei cratero, vini et lactis illam potero temperaturam miscere? Rara est mixtura haec, ut qui mente excedit Deo, sobrius esse discat, ut alta sciens consentiat humilibus; parvulus fiat, qui puriori inebriatur intellectu.

4. Quantus favus, quam ingens, quam uber ad celeste his diebus est translatus convivium, dominum Rievallensem dico abbatem^a, cuius nobis dum locum istum tractamus, munitatus est transitus. Videtur milii in illo, dum sublatus est, hortus noster esse nudatus, et grandem agricolae Deo resignasse fasciculum myrrhae. Nullus talis in alvearibus nostris relictus est favus. Utrumque in illo cernere erat, et mellis favum, et myrrhae fasciculum cum aromatis bonis. Quis illo vel vita purior, vel doctrina prudentior? quis magis illo vel ægrotus in carne, vel alaceer in spiritu? Sermo ejus, quasi cereus, melleam effundebat scientiam. Carne languidus, magis tamen intus in spiritu cœlestium amore languebat. Myrrhata carne, mente aromaticæ, crematione continua, indefessi amoris odoriferum incensum offerebat. Corpore desiccato et arido, anima ejus sicut adipe et pinguedine replebatur: ideo labiis exultationis laudabit Dominum semper os ejus, favus distillans labia ipsius. Nam totus conversus in labia, modesto vultu, et totius corporis habitu tranquillo, serenos animi prodebat affectus. Sensu perspicuus erat, sermone non præceps. Modeste rogabat, reddiebat modestius, molestos sustinens, molestus nulli; acute intelligens, morose referens, æquanimiter ferens. Memini frequenter illum, cum cœptum de assidentibus aliquis interrupisset sermonem importune, verba suspendisse, donec alter totum effudisset spiritum sum: et cum importuni sermonis impetuoso defluxisset gurges, eadem qua sustinerat tranquillitate, suspensum verbum resumpsit, opportune loquens, et opportune silens. Velox ad audiendum, ad loquendum tardus, sed non tardus

^b ad iram^c. Quomodo ad iram dicendus est tardus, ad quam magis inventus est, ut sic dicam, nullus?

5. Bene favus, quia sineceris undique compositus et consitus cellis, in omni actu, sermone et gestu internæ putabatur dulcedinis mella sudare. Felix in quo Jesus integrum favum, quem comedat, invenit, crassum, non exsiccatum. Vide naturam favi: quasi galeato capite est, propter formam vasculi cui innascitur. Deinde de superioribus pendet, et de superioribus prodit. Bona, secundum Paulum, galea spes salutis aeternæ^d. A spe siquidem supernorum, omnium actuum caput et totius intentio vitae inchoare debet, et illi cohaerere, ad hanc tendere, et haec se contra omnia tentamenta tueri. Si videris hominem propter spem supernorum in omni actu, etiam adverso casu, repleti gaudio spiritus, qui super mel duleis est; quid hunc nisi favum credideris in cunctis cellulis melle redundantem? Quid? cum hominem cernis capacem sensu, conversatione compositum, actuum et vitae æquabili commensuratione cohaerentem sibi, talibus undique vasculis consertum, vacuis tamen, et spei quæ est reposita in cœlis, melleo exhaustis liquore; numquid aliud tibi quam favi arentis C siccitatem depingit? Duplicatum quidem incommodum, si simul fuerit et dissipatus dissolutione, et indevolutione quadam desiccatus. Aliud tamen est si servat speciem, ut mentiatur virtutem: aliud si integratæ formam, et infundenda favorem spe bona gratiae refert, ut dono spiritualis dulcedinis receptacula apta non desint, et idoneæ cellulæ mellì superno.

6. Noster autem hic favus, de quo loquimur, integer erat, et interno liquore exuberans. Plenus erat cellularum, hac illaque distillabat dulcedinem, sermonis divini assiduus operator favos componebat. Boni favi, quibus adhuc integris multorum quotidie indulcantur fauces. Molestam non seatabatur subtilitatem, quæ plus contentionis, quam instructionis ministrat matteriam. Circa moralem operosus scientiam, cultissimis illam verborum cellis committebat. Prudens erat eloquii mystici, quod inter perfectos dispensabat. Lactea in salutem et consolationem parvolorum exuberabat doctrina, cui tamen

^a Jacobi 1, 19. — ^b I Thess. v, 8.

^c Aelredum abbatem Rievalli in Anglia, qui obiit anno ætatis sue quinquagesimo, sub Henrico II, rege Anglorum, anno Domini 1166. Vide notas ad epistolam primam S. Bernardi. Aelredi opera habes in Bibliotheca SS. Patrum, et in Bibliotheca Patrum Cisterciensium, tomo 3.

lætificantis et inebriantis sermonis vinum sæpe¹ latenter immisicut. Ita est. Lac ipsius vini obtinebat virtutem. Simplex ejus institutio, et sermo lacteus animum auditoris in quemdam inebriantem alienatæ mentis excessum furtim arripere consuevit. Unde qui potabatur, jure dicere poterat: Quia *bibi vinum cum lacte*. Imo in lacte noverat ista temperate miscere, et in altero utrumque largiri. Facili ad ædificandum utebatur materia, sed vehementiam inebriantis gratiæ sentires in verbis. Facilis inerat ei intellectus, sed affectio vehemens.

7. Dolendum quidem, quod tanti viri subtracta est nobis copia: sed nihilominus gloriandum, quod tales de hortulis nostris fasciculum myrrhæ ad coelestem illum hortum præmisimus. Illic ornamentum est, qui nobis hic fuerat adjumentum. Et si vacuata videntur alvearia nostra, et hortus nudatus; multos tamen reliquit manipulos, de quibus potens est Deus per virtutum incrementa creare fasciculos. Quod et in tota operatur Ecclesia, donec per successiones continuas, omnium graduum dispensatione completa, sponsæ suæ jam perfectæ et consummatæ dicat: *Veni in hortum meum, soror mea sponsa, Messui myrrham meam cum aromatibus meis, comedi favum cum melle meo, bibi vinum meum cum lacte meo. Comedite, amici, et bibite; et inebriamini, charissimi.* Quod quidem etsi in generali illa Ecclesiae introductione in Domini gaudium, quæ post resurrectionem fiet, perfectissime speratur; quotidie tamen angelicos cives ad congratulationis convivium invitari credimus, cum saneta quælibet anima (sive qualem supra meminiimus, sive inferioris perfectionis et gratiæ) in paradisi amœnitatem transfertur, in hortos semper virentes, in locum tabernaculi admirabilis usque ad domum Dei.

8. Hæc recolite, fratres, hæc recordamini, et effundite in vobis animas vestras. Ignita est hæc recordatio: liquefcere faciet animam tuam, et in delectationes et desideria effundi, eum transibis in locum tabernaculi admirabilis. In voce enim exultationis et confessionis sonus epulanus². Duleis ibi uteisque sonus, et amici epulanus, et Domini invitantis. Invitantis est enim vox: *Comedite, amici, et bibite; et inebriamini, charissimi. Amici, inquit, et charissimi.* Blanditiarum hæc sunt nomina: sed hæc blanditiæ adulacionem non sapiunt; officii et dilectionis

sunt plenæ. Et hæc ipsa a Domino blandimenta prolata, inebriandi non carent effectu: efficacia sunt ad emulcendos eorum quibus sunt affectus. Habent tamen inter se distinctionem, et aliquid amplius gratiæ præfert *charissimi*, quam *amici* vocabulum. *Vos, inquit Apostolis Dominus, amici mei estis, si feceritis quæ præcipio vobis. Jam non, inquit, dicam vos servos, sed amicos, quia omnia quæcumque audivi a Patre meo nota feci vobis*³. Videte et hic quamdam distantiam. Illic dicuntur *amici* et hic, sed differenter. Ibi, quia faciunt; hic, quia sciunt: ibi, propter ministracionem; hic, propter mysterium: ibi comedunt, et hic bibunt. Utrinque *amici*, nondum tamen *charissimi*. Charissimis in potationem cedit ebrietas. Ipsa nominis forma superabundantiam quamdam latenter insinuat, et significat plenitudinem charitatis. Charissimus est qui charitate plenissimus est. Charissimus est qui charitate infusus et imbutus est, cuius medullæ et ossa et omnia interiora charitatis liquore rigantur. Nec quia charissimus est inebriatur, etsi inde charissimus est quia inebriatur. Denique, quid aliud est inebriari, nisi charitatis perfectissima delectatione repleri? Aut forte sic distinguere volumus, ut sint charissimi plenissime diligentes; inebriati, perfectissime delectati. *Comedite, amici, et bibite; et inebriamini, charissimi.* Amici sunt qui vel agunt vel audiunt; *charissimi*, qui adhærent. Amici agunt pro eo, et audiunt ab eo; charissimi inebriantur eo. Amici sunt, quibus nota fecit quæ audivit a Patre: *charissimi*, quibus plenam ipsius Patris infudit notitiam. Ibi multa docentur, hic diligitur unum. In charissimis non est operum vel doctrinæ distensio, sed diffusio sola, et summa amoris. Amici sunt qui contemperantur divinæ voluntati: *charissimi*, qui inebriantur et imbuuntur amoris divini volupitate.

9. *Comedite, amici.* Jam non dicitur, *Edent pauperes, et saturabuntur*³; sed, *Comedite, amici, et inebriamini.* Quomodo pauperes, qui inebriantur ab ubertate domus Domini? quomodo paupertas ubi ubertas? *Comedite, amici, et bibite; et inebriamini, charissimi.* Amici vos et charissimi milii: amici, propter dilectionem socialem; charissimi, propter sponsalem. *Inebriamini, charissimi.* Introduxi vos in cellam vinariam, ut ordinarem in vobis charitatem.

¹ Psal. xli, 5. — ² Joan. xv, 14, 15. — ³ Psal. xxv, 27.

Nec est charitas ordinata, nisi cum mens vestra¹⁴² juste fit omnium unica responsio, quos in commune charitatis vehemens liquor infundit? Vere vehemens virtus amoris, inebrians et abalienans. Vultis audire quomodo charitas abalienet animum, quem inebriat? *Ego*, inquit, *dormio*: ac si dicat dilecto, Tu me ad ebrietatem vocas, et ego tota huic muneri vaco. *Ego dormio, et cor meum vigilat.* Ab aliis dormio et quiesco negotiis: ideo cor meum liberius vigilat ad se-ctandam hanc ebrietatem, et vinum potandum. Ordo mirabilis. De ebrietate dormitio, et de dormitione vigilie. Ille dicit, *Inebriamini*; et illa dicit, *Ego dormio*. Bonus sopor mentis ex-cessus, et alienatio ab affectibus carnis, et (si id etiam dicitur) a sensibus corporis. Tunc magis viget et invigilat amor spiritualis, cum consopitur penitus omnis passio et affectus animalis. Et dormitio, et inebriatio utraque alienationis vicem praefert. Et quiddam in hoc ipso ad invi-cem tenent communem, quod mentem tam haec quam illa sibi abripit, et penes se manere non sinit. Utraque statim pristinum ipsi animae, ut sic dicam, suratur, et novos informat affectus. *Ego dormio, et cor meum vigilat.* Dormiunt alii somnum suum, et delectatio eorum in propria voluntate et voluptate quiescit. A talibus ego- C dormio, et vigilat cor meum tibi. Ab increpati-one tua, Domine, dormiunt alii², ego ab in-crepulatione. Dura haec increpatio satis, quando dissimulando suae hominem permittis desidiae, sicut est magna increpatio desertionis signum. Ab hac increpatione dormit, qui ex dissimula-tione divina somnolentae securitati se tradens, dissimulantis patientiam non attendit parturire impoenitentis repulsam. Patientis longanimitas, et interim non percutientis, in verecundis men-tibus vim habet; et eadem Domini tolerantia, quae mentes honestas facit sollicitas, duras ipsa reddit securas.

SERMO XLII.

Ego dormio, et cor meum vigilat. Vox dilecti mei pul-santis: Aperi mihi, soror mea, etc. quia caput meum, etc. Cantic. cap. v, §. 2.

1. *Ego dormio, et cor meum vigilat.* Post hesternum capitulum qua rationis consequentia D talis responsionis sermo infertur? Tunc erat generalis invitatio, haec est responsio quasi singularis. Ibi plures invitantur, hic unus respondebit. Ibi dicitur, *Inebriamini, charissimi*: hic quae charissima est, quia sponsa est, dormire se refert. *Ego dormio.* Quid mirum si ad communem invitationem responsum redditur singulare? Multi charissimi, sed omnium est cor unum, et anima una. *Una est, inquit, columba mea*¹. Amor unit, et amor inebriat. Vides quam

2. *Ego, inquit, dormio, et cor meum vigilat.* Dormio non increpata, sed incrapulata a vino, ad quod vocas charissimos tibi. Crapula ebrietatis tuae mundo me tollit, et tibi tradit: soperat, et excitat: saecularium oblivisci me facit, et tui non sinit. *Ego dormio:* dormi necum, juxta illud quod ipse in Salomone definis, *Si dormie-rint duo simul, forebuntur mutuo*³. Sic fiet ut ex dilecti presentia ob vehementiam amoris cor meum vigilet amplius. Cor meum vigilat, cum tuus amor in eo amplius viget. *Ego dormio, et*

¹ Cantic. vii, 8. — ² Psal. lxxv, 7. — ³ Eccl. iv, 11.

cor meum vigilat. Dormio propter amici re-¹⁴⁵ præsentis, sive in concupiscentia absentis. Hæc quiem, propter raptum invigilo. In somno dulci quietis meæ, sollicitudo vigilantis te vigilantius somniat. Dulcis sonnus, et dulce somnum, ne-scire alia, solum te scire : vacare tibi, et te videre, sicut hic datur per somnum, ut sic dicam, et umbram et ænigma. Bona crapula, copia vacationis et visionis istius. Visio ista habet aliquid somnio simile, eo quod non humano arbitrio et industria fiat, non ex investigatione nostra, sed ex visitatione orientis ex alto. Paulus quasi dormit, cum mundo moritur : quasi vigilat, cum vivit Christo. Dormiat utinam, fratres, anima mea dormitione ista, et fiant vigiliæ meæ talium similes. Utinam juges sint, non interpolentur. Nunc autem versa vice ego vigilo, cor meum dormit; dormit spiritus, caro vigilat : et si caro dormit, non tamen statim spiritus vigilat. Indulgetur animo requies, nondum tamen ab illa gloria ebrietate sorbetur et rapi-tur. Dormit tentamentis, nondum tamen excitatur illis inebriantibus blandimentis: et quamvis frequenter gustentur, rediviva tamen novitate animam, quam inebriant, excitant.

3. Jure vigiles dicti sunt, qui nunquam vinum illud inebrians digerunt; qui semper madent æternæ delectationis ubertate. Tales in Danielis libro vigiles legis¹. Bene vigiles, in quibus nihil est quod soporatione indigeat, sed totum invigilat Deo. Bene vigiles, quorum non inter-pollantur vigiliæ. Nullus in eis animalius affectus sentitur quem deceat consopiri, ut expeditiores sint cordis vigiliæ. Sunt quædam vigiliæ sollicitudinum repleta molestia, de quibus Petrus, *Sobrii estote et vigilate, quia adversarius vester diabolus tanquam leo rugiens circuit querens quem devoret*²: et Paulus inquit, *Vigilate et state in fide*³. Sed illæ vigiliæ nihilominus sollicitudine non parent, quibus Ecclesiae vexantur doctores, sicut evangelici illi pastores vigilantes et custodientes vigilias noctis super gregem suum⁴. Vigiliæ istæ quadam torquentur molestia ob imminentis mali cautelam. Vigiliæ sponsæ dormientis non continent mali cautionem, sed copiam boni. Exoccupatæ enim menti vehemens amor aviditatis inexpletæ vigilias indicit. Vigiliæ quædam sunt vel desiderium optatæ præsentia, vel delectatio indeptæ. Vigiliæ bonæ, vigens et non somnolenta devotio, sive in copia dilecti

A nec vigilat, nec viget, nisi inquieta, et quantum ad sæculi vel studia vel desideria consopita mente. Ideo dicit : *Ego dormio, et cor meum vigilat.* Et in Job legitur, quod *in visione nocturna, cum sopor irruit super homines, et dormiunt in lecto; tunc aperit Deus aures*⁵, tunc loquitur, tunc pulsat. Ideo hic sequitur :

4. *Vox dilecti pulsantis : Aperi mihi.* Jure vigilat nesciens qua hora venit dilectus ejus. Quasi continuæ sunt vigiliæ sponsæ, et vox dilecti. *Cor, inquit, meum vigilat :* et statim ad-jecit, *Vox dilecti pulsantis : Aperi mihi.* Cor B meum vigilat, et dilectus meus non dormit. Vox ejus pulsat, et dicit : *Aperi mihi.* Cor meum vigilat, et ipse statim advolat, et auditur vox ejus : *Vox, inquit, dilecti.* Hæc mihi vox nota est, hæc mihi grata : ad alias obsurdesco voces, ad hanc exercefacta sum; statim cum insonuit in auribus meis, exsultavi præ gaudio. Multæ voces obstrepere solent, et falsas insusurrare blanditiæ, sed non sicut vox dilecti. Magna, fratres, prudentia sponsæ, et discretione spiri-tus pollens, quæ sic distinguere novit inter ver-sutias dæmonum, et blanditiæ veras dilecti.

Vox, inquit, dilecti pulsantis. Quæ talis vox C qualis Jesu? Numquid philosophorum? numquid haereticorum? Num Legis? num Prophetarum? Valida vox ejus est, stultam fecit hujus mundi sapientiam⁶. Lex et Prophetæ neminem ad perfectum adduxerunt : vox Jesu consummationis summam complectitur, vox ejus consummatio-nis præcepta continet, vox ejus movet affectus. *Vox, inquit, pulsantis.* Pulsat enim et penetrat efficax instar auciپis gladii : leniter illabitur, et blande persuadet, quod nulla potuit alia doctrina obtinere. Non altus sermo, sed alta mysteria. Humilitatem conscientie, morum contemperantiam, obtemperantium obedientiæ, D carnis muiditiam, contemptum mundi, con-cupiscentiam æternorum, divinitatis notitiam, quæ unquam disputatio, quæ districtio tanta aut sermone tradidit, aut inspirando persuasit? Re-surgendi gratiam, impassibilitatem resurgen-tium, æternitatem vitæ, majestatis revelationem hac docente sperare didicimus, et suspirare. *Notus in Iudea Deus, in Israel magnum nomen ejus*⁷. Numquid tantum? numquid tam expres-sum? numquid tam impressum? numquid tam

¹ Dan. iv, 10. — ² I Petr. v, 8. — ³ I Cor. xvi, 13. — ⁴ Lue. ii, 8. — ⁵ Job xxxiii, 15, 16. — ⁶ I Cor. i, 20. — ⁷ Psal. lxxv, 2.

sparsum? *In Israel magnum nomen ejus*: sed non catenus magnum vel evidenti doctrina, vel vehementi devotione, vel numerosa populositate credentium. *Olim loquens Deus patribus in Prophetis, nocissime diebus istis locutus est nobis in Filio*¹. Ideo vox valida, vox virtutis, vox dilecti: sed Iudaorum convalescere nequivit in auribus. Audivit Gentilitas, et confessa est, et non negavit dicens: *Vox dilecti pulsantis*. Utrumque agnoscet esse dilecti, vocem et pulsum, verbum et virtutem. Utroque mihi gratus dilectus meus, utroque me demuleat et movit, voce et pulsu, et, ut sic dicam, cantico et psalmo. Bene pulsat et quasi tympanizat, qui verbi et operis concordem movet symphoniam. Tympanum puta Jesum: accede, tange, discute, pulsa mores, opera, verba, vitam. Omnes in eo chordae extantæ et sonoræ sunt, tactæ melodiam dulcem resultant. Jesus ipse pulsat se ipsum. *Nemo, inquit, tollit animam meam, sed ego pono eam, et iterum sumo eam. Potestatem habeo ponendi eam, et potestatem habeo iterum sumendi eam*². Vide quid tibi sonet ista positio, sumptio, et utriusque potestas; quid ipsa sic pulsandi causa. Nonne et ipsa maxime ad cor nostrum pulsat et excitat, ut nos velut cithara quaedam effecti, sic sonanti consonare nitamus?

5. *Vox. dilecti pulsantis*. Bene dilecti inquit, quasi ex dilectione sola et gratia loquentis et pulsantis. *Aperi mihi, quia caput meum plenum est rore, et cincinii mei guttis noctium*. Refrigescit in Iudea charitas, jam transmigratio fit, juxta Scripturam, ad Gentes³. Illi missum est verbum salutis, sed repulit illud, indignam se judicans aeternæ vitæ. Exelusus sum ab ea, tu aperi mihi; *quia caput meum plenum est rore, et cincinii mei guttis noctium*. Caput Christi Deus. De Deo Patre gloriantur Iudei, ejus se jaquant habere notitiam, Filium reprobant et blasphemant, tu aperi mihi. *Caput meum plenum est rore*. Non tales desiderat, non sitit, sed magis fastidit: ideo plenum est. Plenum est rore, eo quod sensu leves sint, rationis carentes pondere, non habentes aliquod in assertione momentum: ratione leves, obstinatione graves, quasi ros et guttae ineffacie et pertinaces. *Et cincinii mei guttis noctium, quæ gelidæ sunt et tenebrosæ*. Nam est quidam ros qui noctis non est. *Ros tuus*, ait Isaías Deo, *ros lacis*⁴. *Et cin-*

cinni mei sunt pleni guttis noctium. Figuris adhaeserunt, scientes litteraturam, nescientes sensum spiritualem. De unius scientia Dei, de figurali legis observatione Iudei gloriantur, mysterium inficiantes Trinitatis, et præfigurationis veritatem, de superfluis et emortuis signis se jactant. Molesti sunt mihi, discipulos meos premunt, qui sunt velut quoddam capitum mei ornamentum et decus: ideo fugio, aperi mihi.

6. Quidam hæretici Christi divinitatem, ad quam nec fide volunt, nec ratione possunt attingere, conantur extinguere. Subtilia et consona litterarum testimonia, et quæ divina nuntiunt auctoritate, quasi quosdam cincinno capitum, non cohærentibus disputationum suarum argutiis, et velut quibusdam roris instar minutis, insciunt, corrumunt, opprimunt. Hi quoque notitiam Dei præsumentes et spiritualium subtilitatem sensum, quasi in ipso Dei capite et capillis superbe locatis, rori conseruntur, et guttis noctium; ut intelligas eos minutos, gelidos, fluidos, et non cohærentes sibi. Sed et si quem videris sanam, quasi caput ipsum, tenere fidem, Sacramentis superficie tenus communicare, subtili vigore sensu; gelida tamen est propter malam conscientiam, et propter hypocrisim obscura, et propter velocem transitum fluida. Gaudium enim hypocritæ instar puneti⁵. Hunc talem Jesus foris esse iudicat; opprimentem, et quasi gravem sibi refugit. Hujusmodi non tam ambulant, quam volitant in magnis et mirabilibus super se, superba elatione pendulo vagi in aere. Ambitiosa quidem negotiatione perambulant in tenebris. De religione lucrum venantes, spiritualem se simillantes habere doctrinam, fluidum instar roris eloquium, incerta et occulta, et quasi nocturna nosse mysteria sapientie Dei, sanctitatis tenere caput et culmen; et in ipso Christi hædere vertice, eminendi magis, quam intrandi studium gerunt.

7. Istos moleste ferens et fugitans Jesus, dicit: *Aperi mihi, soror mea*. Quæ intus es, quæ non vagaris foris, quæ non in sublimibus volitas, quæ non vis tam eminere foris, quam intus te tenere, aperi mihi. *Aperi mihi, aperi mihi*: quæ queris, nisi me^a? Tota es mea: tota mea, et multipli jure mea. Quam multipliei? Audi quam multipliei: *Soror mea, proxima mea*, co-

¹ Hebr. 1, 1, 2. — ² Joæ. x, 17, 18. — ³ Act. xiii, 46. — ⁴ Isai. xxvi, 19. — ⁵ Job xx, 5.

^a Tiraq. et Horst. non queris nisi me. †

*tumba mea, immaculata mea. Soror mea, quia in assumpta carne cognata. Proxima mea, quia de latere, cum in cruce dormiret, de secundo Adam Eva nova est creata; ut non jam sint duo, sed una caro. Ibi est cognatio naturalis, hic conjunctio personalis. Ibi soror, hic sponsa. Columba mea, per spiritus gratiam: immaculata mea, per remissionem et disciplinam. In carne soror, in sacramentis sponsa, in spiritu simplex, immaculata in sanctitate: in his omnibus mea. Aperi mihi. Age quod agis, aperi mihi. Tibi intus sum, sed aperi mihi in illis, in quibus adhuc foris commoror. Aperi illis, invita, introduce in locum tabernaculi admirabilis. Pnilsa, ut aperiatur tibi ostium magnum et evidens, sicut Paulus dicit¹, ut pateat introitus passionibus tuis ad affectus eorum. Penetra ad illos, ut ad te post hæc introducas. Exi ad illos, ut intrent ad te qui foris congelato frigescunt affectu. Exitus tui damna aliorum introductione redime. Quid dicas? *Exui me tunica mea, quomodo induar illa?* Quid dicas? *Lavi pedes meos, quomodo inquinab illos?* Exuisti te tunica tua, tunica carnalis curæ, tunica certe molesta, et forte polluta. Tunica tua te exuisti: mea induere. Zelus domus meæ comedit te: ideo juxta Isaiam induere pallio zeli². Insta, argue, prædica, obsecra, opportune, importune³. Non est pedes polluere, hac incedere via. Si quis adhæsit pulvis, excutias illum de pedibus tuis. Non pollutos, sed pulchros commendat Isaías pedes cum dicit: *Quam pulchri super montes pedes annuntiantium pacem, annuntiantium bona*⁴! Ne cuneteris; operum meorum exempla te moveant. Tangat manus, si pigrifar ad verbum. Zelotes ego sum; tu quoque pro me zelare. Ota dulcia sepone, paululum meis implicare negotiis. Omnis militans Deo, istis, cum jubetur, se implicet oportet negotiis. Cum dives essem, pro omnibus pauper factus sum; aequalis Deo, exinanivi me ipsum, ministrandi formam accipieus. Pro omnibus mortuus sum, ut qui vivunt, jam sibi non vivant, sed mihi.*

8. Attentis talibus in dilecto sponsa, et his mota exemplis ad ænulandum, sic ait: *Dilectus meus misit manum suam per foramen, et ad tactum ejus intremuit venter meus.* Per aretum paupertatis, persecutionis, et mortis foramen, operum suorum ad me intromisit exempla. Haec me tangunt, hæc me movent. Nam tremor ven-

tris, motus est mentis. Audi denique motionis effectum. Sequitur enim: *Surrexi ut aperirem dilecto.* Audite et intelligite qui præpropere satis et proterve nimis ad Ecclesiæ properatis honores. Sponsa enim, ad quam Cantici hujus blandimenta cantantur, morose et cunctanter accedit, etiam postquam se sororem, proximam, columbam, immaculatam audivit vocari. Contemplare si hæc in te sint: et si sint, revere ne perdas; si non sunt, magis revere ne non accipias. Attende post quot et invitationes, et commendationes sic dicit: *Surrexi ut aperirem dilecto meo.* Et tibi vanum sit surgere antequam B voceris, qui delectationis illius sanctæ panem manducas, et bibis vinum, de quo supra dicitur: *Comedite, amici mei, et bibite; et inebriamini, charissimi.* Vanum, imo verendum sit tibi, nisi cum invitata sis, surgere, cum dormis somnum dulcem, donec tibi dicat dilectus: *Aperi mihi.* Non ambitionis, non avaritiae, non inquietudinis, non elationis vox moveat animum, non demulcent blandimento fallaci. Istæ tibi ignotæ sint voces, non tibi istæ opus bonum snadeant, sed tantum ad dilecti tui vocem assurge, qui vivit et regnat, etc.

C .....

SERMO XLIII.

Aperi mihi, soror mea, etc. Caput meum plenum est rore. Exui me tunica, quomodo induar illa? etc. Manum suam misit per foramen, etc. Cantic. cap. v, v. 2-4.

1. Superiore sermone hunc locum ita discussimus, ut diceremus Jesum sponsæ suæ implorasse solatia adversus molestias eorum, qui fidei nostræ sinceritatem humanæ et perfidæ doctrinæ corruptela tentant inficere, et subtilium persuasionum immadidare rore nocturno, quem princeps tenebrarum, princeps aeris hujus, latenter et leniter instillat. Nam et alio Scriptura loco queritur, quod aquæ inundaverint super caput suum⁵. Heri ergo inductus est a nobis Dominus Jesus molestias fugiens; hodie inducetur gaudia ferens. Heri inductus est solatia implorans; hodie, secum solatia portans: heri, plenus injuriis;

¹ 1 Cor. xvi, 9. — ² Isai. lxx, 17. — ³ II Tim. iv, 2. — ⁴ Isai. xxxi, 7. — ⁵ Thren. iii, 54.

hodie, gratis. Illa interpretatio raras respicit, ista refertur ad plures. Non omnes ad prædicationis opus vel idoneæ sunt, vel delegatæ. Non enim omnes corruptelas fidei repellere vel sufficiunt, vel hinc muneri præficiuntur. Non possunt omnes esse matres et sponsæ: omnes possunt sorores et sponsæ. Non omnes possunt partus sustinere injuriam: omnes debent amplexus gratiam. Fuerat secundum hesternam interpretationem roris illius nocturni liquor molestus; hodiermus iste sit gratus. Ibi loquitur Jesus querelas deponens, hic loquitur blanditiæ suggerens. Ibi fugit infestos, hic solum ad sponsam festinat.

2. *Aperi mihi, soror mea, proxima mea.* Disciplina hic attende custodiæ, ubi janua passim non patet. Quis illuc intrabit ad arbitrium, ubi Jesus sine interpellatione non intrat; nec nisi cum fuerit audita et nota vox ejus? O me felicem, si de mea dici anima queat: Porta haec clausa est, et per eam nec fortim, nec fortuito indisciplinatus affectus immittitur! Soli principi patet, si ponam ori meo custodiam, ut soli principi pateat, cum assistit ad illud. Aperi mihi portam justitiae: et ingressus in eam convivabor tecum, comedam in ea, et bibam, et inebriabor; denique et ego inebrirao te guttis meis. Non accedo sterilis, sed madens suaviter illabente rore gratiarum. Aperi mihi. Intus jam tibi sum nunc; sed aperi mihi, ut amplius intrem. Aperi mihi. Jam quasi novus accedo, et recenti rorans affectu. Ut ros tibi fluet eloquium meum, cum Deitatis meæ tibi instillabo arcana. Caput meum rore abundat, et contemplatio divinae in me naturæ subtiles et secundos parturit sensus. Quid circa humanitatis mysteria solum moraris? quid tamdiu solos ad pedes resides? Surge, ascende ad caput, illi aperi. Aperi mihi in hoc, quia caput meum plenum est rore. Humanitas gratiam comparat, divinitas confert: humanitas impetrat, divinitas impertit: humanitas fudit cruentum, divinitas infundit amorem. Caput meum plenum est. Ipsum est ros ipse. Illabitur animæ, et ejus medullas irrigat. Usque ad aliquid ingressus sum: aperi mihi, ut pertingam ad intimam, ut divinitatis meæ dulcis notitia influat, et inficiat totum quod est in interioribus tuis. Aperi mihi, ut divinitatis meæ subtilis ros cordis tui terram infundat, et inebleat eam. Et revera sic est, fra-

¹⁴⁶ tres. Ubi in materia major est gloria, ibi in meditatione major est gratia. Quod plus habet excellentiæ, plus sibi exigit reverentiæ, plus refundit et gratia. Quod quodam naturæ suæ merito prærogat, perceptio ejus oblectationis plus erogat. Plus omnibus placet, quod omnibus præstat. Singulari materiae peculiaris debetur cernendi modus. Non est humani juris: non est enim moris humani. Quietæ et pervigili donatur menti, non tamen ad votum, sed cum ipse vult et dicit: *Aperi mihi.* Quid est dicere, *Aperi mihi*, nisi quodam blandimento affectum illicere, movere concupiscentiam, ut mens ex B parte tacta tantæ lucis corusco, ad pleniorum perceptionem se præstet purgatum? Sic lux quasi oculo dicit, *Aperi mihi*: quæ ex modica perceptione ad majus participium sui quamdam avitatem prægenerat.

3. *Aperi mihi, soror mea.* Quid est, Jesu bone, quod rogas aperiri? Tu ipse habes elavem David: aperis, et nemo claudit¹. Apparitione tua, apertio est. Appare, et nemo tibi claudit. Cui ex minima parte majestatis tuæ cœperit gloria scintillare, animum ad se subito convertit et rapit. Non sinit sibi claudi, dum ipsa cornescat. Cor quod penetras, aperis tibi: apertum tenes, dum te non subtrahis. Et forte utraque necessaria est, et cognatae sunt sibi apertio sponsi et apertio sponsæ. Apertio sponsi apparitione ejus est: apertio sponsæ, apparatus ejus et coaptatio ad tam dulces usus. *Caput meum plenum est rore, et cincinni mei guttis noctium.* Caput plenum est, et eo madent qui adhærent illi. Delectabilis est Deus in se, et delectabilis in sanctis suis, qui de ipso per gratiam oruntur, et ordinatione sua quasi quidam distincti cincinni perseverant in eo. Pulehra utraque contemplatio, vel essentia ejus, vel gratiarum quæ procedunt de eo. Divisiones enim gratiarum sunt², ac si quedam distinctio cincinnorum. Invisibilia enim ipsius quandam præferre distinctionem videntur, ad nostræ tamen capacitatris mensuram. Nam distinctis signis et sermonibus aliud et aliud significare conantibus, quæ in ipso sunt unum, quasi plura et varia innotescunt nobis. Quædam ad solam ejus magnitudinem respiciunt: unum hoc cincinnum puta. Quædam ad solam potentiam: sic et hoc quasi unum intellige. Similiter quæ ad sapientiam, quæ ad bonitatem, quæ ad prædestina-

¹ Apoc. iii, 7. — ² I Cor. xii, 4.

tionem, ad providentiam, ad gratiam, ad indul-¹⁴⁷ continentiae extenuatæ disciplina, conti- gentiam, consilium, cogitationes Dei generaliter, quæ una significationis complectitur ratio, et quasi ad unam pertinent, pro uno cincinno interpretare : quæ ad aliam, pro alio crede. *Invisibilia ipsius*, ait Apostolus, *per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur; sempiterna quoque ejus divinitas*¹. Illa plurali protulit, hanc singulari intellectu. Hanc ergo velut caput acceipe : illa velut cincinno. Nam divinitas in se una et simplex est ; secundum affectum autem in subjectis, et effigiem particulariter impressam subjectis, variae significationis recipit numerum. Ideo essentialia nomina mutuo de se dici possunt, non sic autem denominata. Essentialia Dei scientia ejus est, cum conversionis veritate, et substantiæ identitate : non tamen, cum verum est Deum nosse aliquid, et sequenter verum erit illum id esse. Sic et potentia cum voluntate in Deo unum idemque essentialiter est : denominata vero ab his non se mutuo consequuntur. Denominationes enim istæ cum aliquem circa creaturas effectum continent, cognatam ab illis multitudinem trahunt, et se nequeunt comitari. Mira identitas, et mira diversitas : utraque inexplicabilis, utraque admirationis est plena, devotionis et reverentiae occultissimas et efficacissimas causas continens.

4. Accede, sponsa, ad hoc caput dilecti, ad cincinno ejus : stringe rorantes crines ; multum inde dulcissimi liquoris elicies. Pleni sunt guttis noctis, guttis occultis, guttis non ignota dulcedine refrigerantibus. Erit quando guttae tales expressæ frequentius integri fluminis efficiunt impetum. Bonus quidem, qui desiderium æstuantis amoris refrigerat. Sive supradictis modis caput cincinnoque intelligas, siue in capite illam deitatis nudam notitiam quæ est facie ad faciem, cincinno autem illam quæ per speculum fit et in velamento ænigmatis, in utroque refrigerii uberen rorem repieres. Ideo forte capiti ros simpliciter assignatur, guttae vero cum adjectione noctis cincinno attribuuntur, quod hæc visio quæ per speculum fit et ænigma, nocturnæ quiddam habet qualitatis, minus fulgens, et minus servens. Æmulare, sancta anima, sponsum, caput et capilli devotionis rore madescant : caput, intentionis; cincinno, cogitationis. Ad modum madentium capillorum strictæ sint, extentæ sint, pingues

A nuationis perseverantia protentæ ; exultatione spiritus pingues, ne ad modicum tenebroso et gelido malitia et nequitiæ rore inficiantur, quem princeps aeris hujus leniter et latenter aspergit. Cave fallaces infectiones ejus ; sponsi tui illum cœlestem se mentitur habere rorem. Claude illi : et si dicat, Aperi mihi, soror mea ; nullam tibi cum eo cognitionem esse responde. Quæ illi cognata est, immaculata non est. Prava cognatio, quam contagio sequitur. Christus quam sororem dicit, immaculatam subjungit. Ausculta quando dicere possis : *Vox dilecti pulsantis*. Hostis primo aggressu timide agit : tentantis modo deprehendi timens, palpat, non pulsat. Dilectus tuus innotescere volens, pulsat audenter : *Aperi mihi, quia caput meum, inquit, plenum est rore, et cincinni mei guttis noctium*. Ac si dicat : Aperi mihi, quia rore gratiæ refertus illabor. Aperi mihi, aptam te prepara tantæ præsentie.

5. Tunc illa : *Exui me tunica, quomodo induar illa? Lavi pedes meos, quomodo inquinabo eos?* Tu dicens, Aperi mihi : ecce aperui, parata sum ; sed domesticis turbari denuo curis refugio. Nolo quam semel exui, reindui tunica. Quomodo induar ea? Quomodo? Nullo modo. Non acquiesco, non possum non ægre reinduptionis verbum audire. Laneam exui vestita subtilibus. Novi quam laboriosæ sint partes Marthæ, quam onerosa operta sit tunica : quomodo circa frequens discurrendo ministerium, inquinatos oportet illam affectuum pedes habere, et operum gressus. Non possum de Maria in Martham degenerare. Optimam partem elegi, apertum et paratum efficere eorū meū ad adventum dilecti. Non videtur in partibus Marthæ passus molestias, qui semel absolutus ad illas iterum reverti festinat. Nuda ab omni materia mundi, D et sine impedimento velaminis, libera et quasi revelata facie gloriam contemplatura dilecti, surgam ut aperiam ei. Via hæc via pulchra est : non potest per eam pes pollutus incedere, nec pollui in ea. Brevis via : nam dilectus stat ad ostium vociferans et pulsans, quasi moræ impatiens. Pulsat ad ostium, explorat aditus, et ardenter diligens properantem prævenit me.

6. *Manum suam misit per foramen, et ad tactum ejus venter incus intremuit*. Quid sibi vult hoc loco quod sponsa, quæ clauserat ostium

¹ Rom. 1, 20.

cubilis^a sni, non hoc quoque obturavit foramen, ne ad illam quid ingredetur incaute? An forte hoc in se minus ipsa novit foramen? quis enim in se omnia potest nosse foramina, omnes aditus, omnes aptitudines, nisi ille qui, sicut in Ezchiele legitur, in lapide pretioso foramina preparavit?¹ Ipse foramina ubi vult parat, quia ubi vult, ipse manum mittit per foramen, per aptum aditum, inspirationis occultae virtutem. *Per foramen*, inquit, id est per aptum, per abditum, per aretum ingressum. Arctus enim ingressus satis, ubi manum tantum immittit Jesus, ejus respectu, per quem ostii apertio[n]em sibi fieri petit. Non moveretur ille venter sponsæ, non surgeret, non aperiret dilecto, nisi ipse prior inspirationis suæ manum immisisset occultam. Occulta ratio vocationis primæ, latens causa, et nondum latus ingressus. Dilatatur autem, cum praoperanti sposo anima cooperatur, conatur, assurgit et aperit. Prima solius Dei manus agnoscit; secunda, Dei simul et hominis. Et cum magis Dei sit propter munus, soli tamen homini deputatur ad meritum. Areta est etiam et quasi per foramen concepta cognitio Dei, ea quæ per operum ejus contemplationem percipiunt, et quasi tactus manus, non visio vultus ejus. Adverte trinum contemplandi modum; in capite, in cincinnis, in manu. In capite naturam, in cincinnis figuram, in manu facturam. De hoc ultimo sic ait: *Delectasti me, Domine, in factura tua, et in operibus manuum tuarum exsultabo*². Possumus etiam sic illa vocare, essentiam, signa, opera. Divinæ illius naturæ notitiam signa per quandam in suo genere similitudinem depromunt, opera probant. Signa, ut sic dicam, exprimunt, et opera astruunt. Ultimus hic contemplationis modus simplicium est; secundus, eruditorum; primus, purissimorum. Verumtamen, sicut jam diximus, immissio manus per foramen, immissionem illam latentem et occultam significat inspirationis, quam divinæ virtutis tactus operatur.

7. Hic etiam est advertere tria quædam in sponsa. Quæ tria? Primo quod tremit, secundo quod surgit, tertio quod aperit. Primum fit quidem in ipsa, sed non ab ipsa: duo sequentia sic fiunt in ipsa, quod etiam ab ipsa. In primo præoccupatur, in secundo conatur, in tertio

capitat. Cum tremit, nil ipsa agit, sed magis patitur: cum surgit et aperit, propriæ aliquid industriae adhibet. Tremit, cum motum occultum inspirationis sanctæ dulciter sentit: assurgit, cum consentit et sequitur quo illa dicit: aperit, cum huic totam se operi mens indulget, et reddit capacem. Verumtamen quanto magis se huic usui aperit, tanto ex nimia affectione et vehementia citius deperit. *Memor fui*, inquit, *Dei, et delectatus sum, et exercitatus sum, et defecit spiritus meus*³. Memoriam ventri, tremori delectationem, exercitationem surrectioni confer, et apta. Nam quod dicit, *defecit spiritus meus*, ad illud spectat, quod hoc sequitur in loco: *Pessulum ostii mei aperni dilecta, et ipse declinavit*. Tunc declinat, cum tu deficias, ferre non valens. Cum tu afficeris vehementius, tunc ipse citius avolat. Quanto affectuosius captas dilecti amplexus, et quasi aperto corde totum absorbere et deglutire conaris, tanto velocius declinat labilis præsentia dilecti tui.

8. Sed jam redeamus ad seriem litteræ. *Surrei ut aperiere dilecto. Manus meæ distillerunt myrrham: digitæ mei pleni myrrha probatissima*. Quid est quod de apertione locutura præmittit de manibus? An forte suggestere voluit, quibus te manibus oporteat aperire dilecto tuo, quibus operum meritis contemplandæ veritati aditum præparare? Bonæ quidem myrræ manus, quæ carnis mortificationem operantur, quæ fluxum ejus compescunt, stringunt lasciviam, ut latius influat oblectatio verbi. An non velut quasdam myrræ stillas censes opera hæc regularis conversationis, quæ vicissim sibi succendentia mentem ungunt, et carnem strinquent? Vigiliae, jejunia, castigatus et parcus victus, asper pannus et panis ater, plagæ virgarum voluntarie susceptæ, in matutinis psalmodiæ vociferatio, et silens oratio, utraque in spiritu cordis vehementi, sed hæc tanto vehementior, quanto corporalis spiritus minus est continens; quidni distillant nobis, dum vicissim succedunt sibi? Jure conferuntur myrræ, quia carni amaritudinem vexationis inferunt, et devotionis velut unguento mitigant animum. Et ut discretionem adesse intelligas, et obsequium rationale: *Digitæ, inquit, mei pleni myrrha probatissima*. Manus opera sunt; discretion, digitæ. Myrræ tam actio carnis, quam unguentaria exhilaratio cordis. Hæc myrra

¹ Ezeki. xxviii, 13. — ² Psal. xcii, 5. — ³ Psal. lxxvi, 1.

^a Alias, cubiculi.

probata est : nam est quædam myrrha quæ re-¹⁴⁹ tuli. In alium differamus tractatum, gratiam ab proba est. Cum videris quorundam puerilium hominum digitos prohibita passim signa distillare, agilem manum undique petulantis, vel perversi affectus indicia spargere; ut arbitror, indisciplinatae conversationis amaritudinem, quasi reprobam myrrham, istos fundere non negabis. An non quasi myrrha lascivia talis, quæ et fratribus disciplinatos mores contristat, et sibi in posterum confusionis et poenitentiae est partitura mœstitiam? Probatissima vero myrrha est, quæ in multis argumentis exercitii regularis est reperta laudabilis. Et regularis exercitatio et hostilis vexatio, utraque probabilis est, cum patientiae virtus, servata integritate sua, amaritudine nimia non corrumptitur ac degenerat. Recole tempora, quibus juvencula adhuc Ecclesia ad aures pulsavit Gentilium, ut dilecto suo Christo ad corda ipsorum ostium aperiretur, pateret aditus : quam innumeros desudavit agonies, quanta confecit martyria, quam continuus est vexata suppliciis! Vere digitus ejus pleni myrrha probatissima, eo quod omnimodarum passionum argumentis honestata est virtus ejus in laboribus suis.

9. Cum hujusmodi manibus satagite, fratres, aperire Verbo, speculationis dulcedini aditum præparare. Bonorum actuum meritis, mentis vestræ recessus Christo uberior reserabitis. Videntes si laboris et fatigationis vestræ myrra multis est experimentis reperta laudabilis, sicut aurum quod per ignem probatur. *Digitus mei*, inquit, *pleni myrrha probatissima*. Discretionis significatur subtilitas, et unctionis ubertas : et digitos enim dicit, et plenos. Distillant, et pleni sunt : vicissitudinem habent, non evacuationem. Interpolantur jejunia refectione, labores requie, vigiliae somno. Vicissitudo refectionem affert, non defectum. *Digitus*, inquit, *mei pleni sunt myrrha probatissima*. Contemplationis optas delicias, sponsi amplexibus ex otio perfundi, illum solum cordis tui continere secreto? noli ad apereendum vacuis, noli aridis occurtere manibus. Actio contemplationem præcurrit. Quanto magis myrrha continentiae et afflictionis mortificaveris affectus animales, tanto ubiorem aditum dilecto paraveris. Denique sequitur : *Pessulum ostium mei aperui dilecto*. Non possumus in angustia terminandi sermonis hujus ostium aperire capi-

A eo expertentes et exspectantes, qui habet clavem David, sine qua nemo aperit, Jesus Christus ; qui vivit et regnat per omnia sæculorum. Amen.

SERMO XLIV.

Pessulum ostium mei aperui dilecto ; at ille declinaverat atque transierat. Anima mea liquefacta est ut locutus est. Cantie. cap. v, §. 6.

1. Hodie vobis, fratres, de apertione ostii disserturi sumus. Nam hesternus sermo de operatione, quæ velut quædam ad apertione est via, ultimum tractatus nostri digessit articulum. Bona plane operatio, quæ immortalitatis et incorruptionis spem et speciem semper præfert, quæ non seminat in carne, ne corruptionem inde metat. Utinam in veritate ego dicere possem, quia myrrha in manibus meis semper. *Si quis*, inquit Jesus, *fecerit voluntatem Patris mei, cognoscet de doctrina mea*¹. Ecce qualiter pietatis actus aditum reserat veritatis. Boni certe actus, qui et quadam contemporantia et moderatione discreti sunt, et unctionis devotione repleti. Jure manibus unguentariis aperitur Christo, qui de unctione nomen accepit. Et forsitan nisi per unctum ostium ingredi nescit. Ideo in templo de lignis olivarum ostiola facta sunt, per quæ in Sancta sanctorum aditus pateret². Hujusmodi enim et ligni materia unguentarii est ministra liquoris. Ostiola dicta sunt, et olivarum arctus introitus : sed in pinguedine gratiæ sine difficultate illaberis, ubi subtilis est intelligentia, et secretum mysterium. Non laboriosus patet ingressus, si devotionis et charitatis oleo quasi ostio volueris uti. Et puto quod conveniens est de templo testimonium prolatum : *Templum enim Dei sanctum est, quod estis vos*³. Habe ergo in templo tuo ostia, per quæ summus Pontifex solus ingrediatur in intimum cordis tui recessum. Claude ostium, obde pessulum, nisi quando dilectus tuus pulsat ingredi volens⁴. Si

¹ Joan. vi, 17. — ² III Reg. vi, 31. — ³ I Cor. iii, 17.

⁴ Tiraquellus et Horstius, nisi quando dilectus tuus ingredi volet, omisso pulsat. †

ostium non est, passim patebit ingressus omni¹³⁰ transiunt. Si ostium clausum est, sed pessulo non obseratum; facili cedet et patebit impulsu, clausuram non hanc firmorem. Habe utrumque ostium circumstantie, et pessulum constantiae. Prospice circumstanter, resiste constanter. Oblivio et ignorantia non subripiat, improbitas non irrumpat. Et si ita mavis distinguere, sollicitam præmeditationem reputa ostium, orationem quasi pessulum. Tali firmatum repagulo, hostili non patebit impulsu ostium tuum. *Confortauit*, inquit Psalmista, *seras portarum tuarum*¹. Nonne in seris et portis velut ostium et pessulum tibi videris audire? Utrumque necessarium est, sed contra insidias inimici. Ubi vocem et pulsum audiens dilecti, ubi manus ejus subtilem, et per foramen sentis attactum; aufer pessulum, ostium aperi, cuncta eadant obsecula: si fieri potest, medium parietem totum aufer, ut libere se tibi dilectus tuus infundat. Sollicitudo adversus tentamenta dæmonum in securitatem vertatur de presentia sponsi: cautelam hostem repellendi in perfruendi dilecti copiam verte. Ostium aperuisse se novit, qui dixit: *Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum*².

2. Quomodo ostio eget Jesus, qui in Evangelio ait: *Ego sum ostium*? Miranda ratio. Ostium est, et pulsat ad ostium. Intrare vult per quem quisquis introierit salvabitur, et pascua inveniet³. Magna est ostiorum distantia. Est enim ostium quoddam in argumentis naturæ, est ostium in Saeramentis Ecclesie, est ostium in experimentis gratiæ. In primo illo ostio naturalis rationis ductu innotescit nobis per opera operans sapientia, et ad aliquid veritatis intromittitur: divinitatis colligimus notitiam, non tamen personalem in deitate distantiam. In hoc ostio non distinguitur persona, nec confertur gratia. Ideo non debet esse assiduus, non nimius ad hoc ostium pulsator. Per secundum, in eo quod saularibus initiamur Sacramentis, ad Ecclesie unitatem intramus, ad communionem sanctorum. In hoc secundo ostio, sic quidam intus sunt, ut tamen quasi foris sint, donec ad tertium accedant: quod familiarem interpretamur accessum per charitatis affectum, in copiam quamdam et contemplationem dilecti. Ostium hoc tam secretum, tam intimum non omnibus

pattet, sed soli sponsæ præbet accessum. In Ezechiele multas ostiorum distantias legis⁴, quas modo longum esset prosegui. Verumtamen parum quid interesse reputo, tunc ad illum ingredi ad ipsum, cum tu quasi prævenis et prior rogas; ipse vero ad te, cum ipse te prævenit, pulsat affectum, improvisus illabitur, et nil tale meditantem insperatae dulcedinis movet attatu.

3. Quando pulsat hoc modo ad ostium tuum, noli morari: surge, festina, ne forte declinet. Nam et in hoc loco sic habes: *Pessulum ostii mei aperi a dilecto; at ille declinaverat atque transierat*. Cur abis, Jesu bone? cur declinas? cur defraudas dilectam a desiderio suo? Tu desiderium inducis, tu delectationem subducis. An forte hoc modo in majorem aviditatem et ardentius desiderium concupiscentiam prostrabis, dum copiam subtrahis? Ita est. Plane ita est. Istæ amoris fallacie ipsum amorem magis inflammant, ad ejus cumulum proficiunt dum sic decipiunt. Illæ dominicæ resurrectionis apparitiones quam breves erant, quam subitæ, quam succise! Quibusdam vix jam agnitus est, et statim elapsus est. Non se patitur ab aliquibus

tangi. Aliis clavis illabitur januis, ostii aperiotione non indigens. Illud enim ostium maxime illi aperitur, quod aliis omnibus negotiis clauditur. Cum putatur teneri, quasi furatur præsentiam gratam: furtim accedens, et furtim recedens. Gaudium enim contemplationis instar est puncti. Velociter recedit, et excellenter transcendit omnem humanæ capacitatis virtutem. Quo ipsa vadit, non possumus æquis eam in hac carne passibus sequi. *Dixi*, inquit Salomon, *Sapiens efficiar: et ipsa longius recessit a me, multo magis quam antea erat*⁵. Perceptio ejus melius quam privatio docet^a, quam sit transcendens ejus majestas. Eo ipso quo vehementior est, velocius transit: *Ipse*, inquit, *declinaverat atque transierat*. Ideone, Jesu bone, declinasti ad sponsam, ut tam cito declinares ab ea? *Ipse*, inquit, *declinaverat atque transierat*. Quid est, transierat? Transierat me, transierat vires meas, pertransiit me. Ideo quasi ferre et subsistere non valentem transiit me. Gladius est verbum Dei^b, gladius es Jesus, animam sine mora et difficultate pertransit: non subsistens, dum ejus

¹ Psal. cxlvii, 13. — ² Psal. cvii, 2. — ³ Joan. x, 9. — ⁴ Ezech. xl et xli. — ⁵ Eccl. vii, 24, 25. — ^a Vide an legendum, *Privatio ejus, melius quam perceptio docet*.

^b Ephes. vi, 17.

vehementiam liquefacta mens sustinere non va-¹ let. Flammeus hic gladius est. Ideo sicut cera fluit a facie ignis, sic anima succensa a facie ejus. *Anima, inquit, mea liquefacta est, ut dilectus locutus est.* Videtis qualiter ad ignitum eloquim liquefecit animam.

4. *Pessulum ostii mei aperui dilecto mco; at ipse declinaverat atque transierat.* Ita in manifestatione Dominicæ resurrectionis, quæ facta est duobus illis euntibus in Emmaus, ut aperti sunt oculi eorum ad cognoscendum Jesum, sub ipsa apertoris hora evanuit ab oculis eorum, et quasi pertransiit cor illorum, ut ipsi fatentur. *Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, dum loquoretur?*¹ etc. Ardens erat in ipsis in colloccatione, sed in apparitione liquefactum est in illa visione vehementi, soliditatem et constantiam non obtinens. Quid enim est Jesum evanuisse, nisi illos in gloria apparitionis subsistere non valuisse? Declinat in dilectam ut flumen pacis, sed ut gloriae torrens pertransit, sicut torrens igneus liquescere faciens animam, quam inundat, quam reficit, quam transit. Quam dulcis hora, quando anima huic igneo torrenti liquefacta miscetur! quam subtilis est in illo momento, quam extenuata, quam mobilis! Nihil tunc teporis habet, nihil duritiae reliquum, nihil rigor: tantummodo calens et liquens. Cognata sunt sibi invicem liquidum et calidum. In his duobus contemplationis usus consistit. Quod liquidum est, calorem promptius concipit: et conceptus calor vice versa quod liquidum repeatit, liquidius reddit. Quod dico calidum et liquidum, hoc est, ac si aliis dicatur nominibus, succensum et sincerum. Calidum est, eo quod amat: sincerum et liquidum, quia quamdam amati in se speciem representat. Calidum, quia ardet: liquidum, quia videt. Calidum, quia inflammatur: liquidum quia dilecti imagine informatur. Quod liquidum est, nil habet impurum, nil pigrum; facile cernens, et facile sequens. Sed tanta gratia liquidi non est cum calor non est. Bene liquidum, quod et ex puritate dilecti claritatem percipit, et quasi percitum et promptum extra se effusum post dilectum festinat, qui jam pertransierat. *Ipsæ, inquit, jam pertransiit a me,* qui totam pertransiit me. Velox transitus; sed violentiae non parum habens in tactu, liquefactam post se reliquit animam meam, effusam uberioris, et conantem transire

A usque ad dilecti transitum, nihil præsumens in ejus præsentia. In voce exultationis liquefacta sum statim ut locutus est ipse. *Anima mea liquefacta est,* inquit. Quid est, liquefacta est? Id est, crescents facta est, currans, clarescens. Crescens super se, currans ad ipsum, ex ipso clarescens. Virtute crescens, currans votis, veritate clarescens: hoc est, lata, labilis, lucens.

5. Ex hac forte liquefactione præstitum illi est quod manus sue myrrham distillant, mens liquefacta est. Cur tertium præterimus, quod canticum illud apponit? Habet enim sic connexum ex ordine: *Venter tremit, distillant manus, anima liquefacta est.* Potest istic etiam leviter hanc lectionem transcurrans, ordinatum quadam augmentum advertere: non tamen facile est et planum gradatæ distinctionis rationem assignare. In omnibus quidam modus signatur, sed major in secundo quam in primo: et major in tertio quam in secundo. Plus est enim distillare quam tremere; sicut liquescere quam distillare. Totum præstat præsentia sponsi sponsæ sue, quod ejus venter tremit, distillant manus, anima liquefacta est. Totum est ex tactu manus ejus et vocis auditu, totum est ex tactu, et, ut sic dicam, ex pertransitu ejus. Quia tangit, tremit: distillat, quia perstringit et pertransit illam in spiritu vehementi, cuius vocem audis, sed nescis unde veniat, aut quo vadat. Ideo liquefacta est anima ejus, ut locutus est ipse. Vox subtilior manu est, vehementius movet, et velocius transit. Sermo Jesu subtilioris et sublimioris doctrinæ plus continet, quam aliqua operum prodere queant exempla. Omne transit exemplum de majestate Deitatis sermo, quem inter discipulos fudit: omnem experientiam pollicitatio glorie futuræ, quæ revelabitur in nobis. Huic intelligentiæ et perceptioni si aperis ostium ut comprehendendas; statim declinat et pertransit: ideo et tu transi in affectum liquefacti cordis. Ad hanc vocem dilecti die: *Mirabilis facta est scientia tua ex me; confortata est, et non potero ad eam*². Et anima mea liquefacta est deficiens a comprehensione, et non sufficiens ex vehementi et violenta dulcedine persistere et morari in admiratione. Propter haec et hujusmodi, inquit: *Anima mea liquefacta est, ut dilectus locutus est.*

6. Quid putatis, ut aliquid præter seriem et quasi ex abundanti ad cohortationem præsu-

¹ Luc. xxiv, 13-32. — ² Psal. cxlviii, 6.

mam; quid, inquam, putatis, quod non hic sermo quorundam suggillat duritiam, quorum viscera gelido austeritatis nimiae rigescunt affectu, quorum viscera nullum misericordiae distillant liquorem, nec exiguo tremunt et moventur affectu erga pœnitentes; misericordis manus tactum non sentiunt, piissimi Jesu non igniuntur alloquio, pulsantem in pœnitente Jesum foris non audiunt? Vereor ne declinet ab eis et pertranseat, ne non inveniant eum quæsierint, et eum clamaverint non exaudiat eos. Cur durantur viscera tua ad filios, quasi non sint tui? Poteras forsitan tuos inclementi oculo respicere, et resupino fastu preterire, si tamen tui tantum essent, et non Domini tui. Quam durus fores, si de tuo largiri deberes, qui Domini substantiam tam avaro et imminuto etiam filii affectu dispartiris? *Diversit*, inquit, *dedit pauperibus*¹. Sed tu forsitan pauperes nescis. Quid, si dicat tibi Deus: Imperfectum meum non vide-runt oculi tui? In libro tuo nomini perfecti sunt scripti², de perficiendis nulla te cura tenere consuevit. Malus medicus, qui non est opus aegrotis, sed bene habentes fortasse exulcerans. Si non vis errantem querere, saltem occurre revertenti. Aperi januam misericordie, et si non pœnitentem propter Christum, suscipe vel Christum in pœnitente. Liquescat anima tua misericordiae rore, et ad clamantis et pulsantis Jesu succendatur eloquium. Vox pœnitentis, vox pauperis, vox est Jesu. Ideo cum audis hanc vocem, clementi affectu liquecat anima tua, ut et tu cum sponsa dicere queas: *Anima mea liquefacta est, ut dilectus locutas est*. Ausulta et recole quid locutus Mariae Magdalena, quid mulieri in adulterio comprehensæ, quid Samaranæ, Chananaæ, Zæchæo, Petro, Centurioni. Ad tot pietatis sermones et clementiae cuius non mollescat affectus, viscera liquecant? Ad tam vehementes flatus austrios, etiam de durissimo pectore quantumlibet annosa poterat glacies solvi. Sentio me affluentis olei liquore perfundi, et simili affectu liquecere, quoties misericordiae tuae opera, verba, præcepta recenso. Ignitum eloquium tuum hoc vehementer, et servus tuus diligit illud³. Diligit, quia indiget: ideo amat anima mea, et præ gaudio liquecit ubi tu loqueris.

7. Istam liquefactionem oportet ut sentiat omnis sanctus. Nam illa superius disputata li-

quesactio non nisi perfectorum est, et eorum A non semper, sed in tempore opportuno. Et ne infructuoso subducam silentio quod mihi suggestur, breviter vobis absolvam quod adhuc de hac liquefactione intellectu concepi. Non cernitis quod liquefit, qualiter de quodam rigore et immobilitate moveri incipit, se ipsum egredi et deserere initur, de tumore et mole pristina defluit et descendit, et evanescit, se ipsum ducentem et ad humiliora loca facile sequitur; vel eadem per se ipsum sectatur, præcurrrens frequenter duecentis conatum. Magna in liquefactionis ad sequendum mobilitas, et prompta voluntas. Intelligitis iam, ut arbitror, in liquefactionis ad obediendum aptitudinem grandem, humiliis anime affectum tractabilem. Hanc humilitatem non metus infligit, sed calor amoris informat. Metus mentem violenter infringit, amor emollit, et teneram ac liquidam reddens effingit ad libitum. Humilitas de charitate proflorens, nil molestiae patitur, ultiro ad innum tendit, quiescens cum apprehenderit inferiora. Habetis jam in liquefactione, humilitatis illius generosæ, habetis et obedientiae expressam sub brevitate naturam. Vultis et testimonia? Dominus aperuit mihi aurem, ut audiam eum quasi magistrum. C Audistis loquentem Dominum: audite liquefactionis affectum discipuli. *Ego, inquit, non contradico, retrorsum non abi*⁴. Audistis quomodo sequitur: audite jam ad quam inslma. *Corpus meum dedi percutientibus, et genas meas velletibus: faciem meam non averti ab increpantibus et conspuentibus in me*⁵. An non iste quasi ad aspera et abjecta descendit, non rigide resistens, sed liquefactus, effectusque tractabilis ad auditum calentis eloquii? Ergo qui hujusmodi humilitatis et obedientiae liquecit affectu, non frigida tumentique mole immobilis et rigescens, pro suo jure, hujus sibi verbi usum D gloriose presumit: *Anima mea liquefacta est, ut dilectus locutas est*. O mira vis verbi, et ignita vehementer! Inflammat cor, commutat renes, in nihilum in conspectu suo respectu Dei sui animam redigit; a se ipso liquecere et deficerre facit, ut jam anima non sit secum, sed sicut sequentia continent hujus versiculi: *Ego semper tecum*⁵. Ideo non in se, non secum, sed cum Deo suo est; semper obsequens, et quantum datur, sequens, sed non assequens semper pro voto, nec illo excellenti modo qui sponsæ cum

¹ Psal. cxii, 9. — ² Psal. cxviii, 46. — ³ Id. 140. — ⁴ Isai. L, 5, 6. — ⁵ Psal. lxxii, 21-23.

sponso competit. Nam et hic sequitur : *Quæsivi*,¹ inquit : *vocavi, et non respondit mihi*. Alibi et non inveni illum : *vocavi, et non respondit*. Sed capitulum hoc alterius temporis eget tractatu, ex otio discuti volens. Sufficient ista non pro magnificentia sui, sed pro nostris disputata viribus, qualiter anima sponsæ liquefecit ad loqueland dilecti sui Jesu Christi, qui vivit et regnat per sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XLV.

Quæsivi, et non inveni illum : vocavi, et non respondit mihi. Invenerunt me custodes civitatis, percusserunt et vulneraverunt me, tulerunt pallium meum, etc.

Cantic. cap. v, §. 6, 7.

1. Cum tibi fuerit dilectus tuus elapsus, non tibi redit ad libitum : vexatio hæc dat intellectum amori, et augmenta affectuum. Nunc visitat, nunc evanescente visitatione vexat amicam. Varietas hæc amantis cor et desiderium rapit, et reparat ad usum. Ut dilectus loeuntus est, liquefecit anima tua. Anima tua liquefacta defecit, ferre non valens; et dilectus tuus deelinat. Defectio tua, fuga ipsius est. Præsente et loquente dilecto liquefici, deficis, exspiras : absente eo respirare permittaris. Absens vires reparat, quas præsens exhaustit. Delectationum vehementiam intervalla temperant, cuius continuationem ferre non potes. Quid continuationem dico? nonne ipsa te inchoatio reddit exhaustam? Statim enim ut loquitur dilectus, liquefecit anima tua. Denique et in sequentibus dicit : *Oculi tui avolare me fecerunt*¹. Quomodo dilectum avolare fecerunt, nisi dum nimio affectu in eum defecerunt? Modum nescis : ideo dilectus tuus moderatur, et præsentiae suæ mensuram tibi distribuit in tempore. Ideo queris, et non invenis; vocas, et non respondet. Attende, fratres, vehementiam et vim amoris. Nec abesse dilectum sustinet, nec sufficit præsenti. Ibi vota anhelata laborant, hic exhausta delinquunt patiuntur. O felix amor, qui continua quadam vicissitudine aut liquefecit in ipso, aut querens anhelat ad ipsum! *Quæsivi, et non inveni illum*,

A scriptum est hoc, hoc modo : *Quærerent me mali, et non invenient : vocabunt, et non exaudiam*². Quidnam est hoc quod hoc ipsum tam commune est bonis et malis? Cur indifferenter utrisque te, Jesu bone, subducis? Verum quidem non indifferenter, sed multum differenter. De malis dicitur : *Quærerent, et non invenient*. Sponsa vero non se inventuram diffidit, sed non invenisse causatur. *Quæsivi, et non inveni illum : vocavi, et non respondit mihi*.

2. O quoties quæsivi Dominum Jesum meditando, invocavi orando : sed nec meditatio ef-

B fecta est dulcis, nec pinguis oratio! Ideo non inveni illum, nec respondit mihi. Nec inveni illum ipsum, nec sua; sed supra modum duleia sunt quæ respondit mihi. At utinam mibi frequenter respondeat cum vel lego, vel oro. Ita, Jesu bone, responde mihi quantas habeo iniurias et peccata, scelera mea et delicta mea ostende mihi. Abseconde paulisper faciem tuam³, ut mea mili fœditas salubriter innotescat vel in meditatione mea, vel in lectione sacrarum Scripturarum. Tunc enim me inveniunt custodes civitatis, doctores sancti, cum meos in eorum scriptis mores invenio. Tunc me inveniunt, cum meos C mores et vitia depingunt ; perentiant, cum discentiunt; vulnerant, cum increpant. Sacri scrip- Dtores, ac si quidam custodes civitatis sanctæ Jerusalem, quæ est Ecclesia, varios animorum investigant affectus, et inveniunt singulorum passiones, bonos mores, et morbum quo quisque laborat : nullius vel cogitatio non invenitur ab illis. Quoties illa lego, quasi inventum me et deprehensem puto. Illa me exhortationum ja- culis feriunt, illa vulnerant, dum quod integrum arbitrabar, saucium esse convincunt. Illa simulationis tollunt velamen, ignorantie vel obliuionis involverunt, false pallium glorie. Illa ac si pallio quodam, sic dissimulationis spoliant operimento, et elationis ornamento. Illa me quodam præsumpta fallaciter gloria pallio spoliavit, dum conscientiae denudante infirma. Ut ille ergo a custodibus in hunc modum inveniatur, quamvis dilectum ad votum invenire non queam. Denique jam minus in me in quo glorier, minus in quo quiescam inveniens, amoris in dilectum facibus inardesco.

3. *Filiæ Jerusalem, nuntiate dilecto quia amore languo.* Per me non audeo accedere,

¹ Cantic. vi, 4. — ² Prov. i, 28. — ³ Job xiii, 22-24.

non hanc familiaritatem mihi præsumo, non sui copiam mihi adhuc Jesus indulget : ideo, A filiae Jerusalem, ad vos accedo, vos ambo, vobis causam commendo, committo negotium, nuntiate dilecto. Quasi ignorat, dum dissimulat. Custodes spoliunt, filiae nuntient, doctores exhortentur, exorent filiae. *Filiae Jerusalem, nuntiate dilecto quia amore languo.* Nuntiate, ingerite : frequens suggestio dilectum inflectet. Jam exuta sum, jam spoliata sum me ipsa, jam idonea dilecto vestiri. Spoliata et exoccupata mens languet amore, *Nuntiate dilecto quia amore languo.* Fratres, si vos increpatorius doctoris sermo tangere specialiter videtur, B vestros expresse ferire mores, mentis vestræ nudare vulnera, vel occultatae, vel excœcatæ conscientiae tollere pallium ; ad incentivum amoris, non ad odii illud invertite somitem. Cur privatam trahis ad injuriam, quod in commune profertur ad omnes? Forsitan ad te quod dicitur respicit, te tamen nominatum non exprimit. Amoris languorem generalis tibi ministret correctio, non murmuris passionem. Et si nondum dulcis illius amoris desiderio langues, bonum est si interim langues pudore delicti; si langues penitentia, si timore judicii configuntur carnes tuæ. Convertere in ærmina, tua dum configitur spina : delictum confitere, et operimenti pallium quo injusticias dissimulanter abscondis, sine ut tibi tollat; noli pertinacius, noli strictius hypocrisis te pallio operire, involvere tegumento. Non convertetur ad te Jesus, nisi simulationis et fallacie a te fuerit ablatum velamen, quod tibi confusio quædam et displicendi metus prætexuit. Operuit confusio faciem conscientie tue : aufer velamen confusionis, confessionis induere. Nam et Dominus confessionem induit, confessionem non suam, sed tuam. Hoc se ornatum pallio reputat, hoc a te mutuatur : hoc illi pallium trade, quod affectuose tollit D quasi pignus amoris, et reconciliationis signum. Tunc incipies amore languere, cum prius penitentie fueris affectibus languida. Tunc te incipient filiae Jerusalem commendare dilecto : tunc cœlestes spiritus et animæ spirituales congratulantes languorem nuntiabunt amoris.

4. Sed nos ex abundanti super penitentiae statu versamus hunc locum, cuius tota facies perfectiora quædam videtur spirare, et ejus consona gratiae, quæ sponsæ meretur conditione

ceseri. *Quasie, inquit, et nou inueni illum;* A *vocavi, et non respondit mihi : invenerunt me custodes civitatis.* Meditando querit, vocat orando : audiendo doctores invenit, percutitur, vulneratur, exiit. Et ne quid desit ad cunulum, filiarum Jerusalem, fidelium scilicet animarum, commendatione adjuvatur. Quatuor hic quædam adverte, vel in illa, vel circa illam; investigationes, vota, præcepta, et preces. Investigationes meditationis, desiderii vota, præcepta doctorum, et sanctorum^a orationes. An non doctorum præcepta et exhortationes frequenter commode sentiuntur ab his, quos et anxia investigatio, et sincera oratio poterat lassare? Nonne pigra vota, verborum sèpius stimulis excitantur? Denique quæ servida sunt, his fomitibus efficiuntur serventiora. *Invenerunt me custodes civitatis.* Boni et prudentes magistri vago quadam et quasi venatico genere dicendi utuntur, et varios ad mentium status vertunt sermonem, si forte inveniant quem tangant, quem stimulent, quem permovere, si quis audientium glorietur, et dicat : *Invenerunt me custodes civitatis, percusserunt me, et vulneraverunt me.* Quo quis perfectior est, vulneratur facilius, et tener affectus verborum citius sentit aculeos. O felicem animum, ad quem tam sublimia exhortationis jacula veniunt, quem inveniunt suis aptum vulneribus; quando non abeunt retrorsum, auditorum vel duritia, vel stoliditate repulsa! Non sunt passim hujusmodi jacula fundenda, nec in omni multitudine, sed tantum ubi idoneæ mentes creduntur inveniri, quas tam excellens doctrina non effugiat. Quasi fulgura sunt hæc : summa feriunt, submissa effungiunt; summa inveniunt, summa feriunt.

5. Ideo dicit : *Invenerunt me custodes civitatis, percusserunt me, vulneraverunt me, tulerunt pallium meum.* Tulerunt pallium, quo involutus erat penaliter Adam, prioris simplicitatis splendore nudatus : tulerunt imaginationum operimenta, quibus impediiebatur intrinsecus; pallium figurarum velamen tulerunt, veritatem intulerunt. Revelata, nudata, simplex veritas gignit fervorem amoris. *Ideo, filiae Jerusalem, nuntiate dilecto quia amore languo.* Quandiu non placet, non rapit affectum, non succedit perspecta veritas : quantumlibet sincere se frui quis putet aspectu intelligentiae, velamen patitur, operimentum lippitudinis, obductionis pal-

^a Alias, sociorum.

lium. Cum autem ablatum hoc velamen fuerit, tunc seintillat, et succendit amore; tunc alios ad congratulandum, qui hoc patitur, poterit invitare, dicens: *Nuntiate dilecto quia amore langueo.* Videte Judæam, quamdiu sub legis operimento latebat veritas, quamdiu cæcitatibus ipsa tolerabat velamen: metu torpebat, affectu rigido nil poterat dulce sentire, nec vulnerari jaculo charitatis. Cum autem conversa ad Dominum velamen depositum, cum ablatum hoc illi pallium erat, tunc cepit gloriose hujus confessionis verbum usurpare: *Filiæ Jerusalem, nuntiate dilecto quia amore langueo.* Tunc gloriata de novæ et insolite dulcedinis gustu, filias Jerusalem ad gratias agendum invitat, et suo gentis consortes exemplo sollicitat. Audi denique quid tali sollicitatione provocatæ respondeant: *Qualis est dilectus tuus? et quæreremus eum tecum.* Vides quomodo participes fidei hujus et doctrinæ fieri gerant in votis. Doce qualis est dilectus tuus, et quæreremus eum tecum. Fac nos tantæ consortes gratiæ, ut quærendi studio amoris incipiamus affectu languere. Sufficiat interpretatione mystica hæc perstrinxisse breviter.

6. Jam ad id redeamus, cuius ex occasione in hunc sumus locum delapsi, dum ablati pallii utilitatem exposuimus. Nam inde est sumpta occasio quod ait: *Tulerunt pallium meum.* Hæreamus adhuc paululum hoc in loco, expliceamus hoc pallium. Non est enim simplex pallium, quo etiam sanctæ mentes involvuntur. Est enim diplois, id est, duplex pallium, fortasse et triplex, et quadruplex. Quot vobis palliorum genera proposuimus? An non adhuc grave et onerosum satis est pallium animarum cura, et administrande necessitatis sollicitudo? Propria incommoda expressius loquar. Novi quid sit hoc pallio premi, quam arentem sortitus sum terram, et fculneam sterilem. Jam multi elapsi sunt anni, quod venio, imo asto, quærens fructum in ea, et non invenio. Quoties spes nostras elusit, et sefellit operam, exspectacionem nostram frustravit? Jure onerosum hoc pallium dico, et eo magis onerosum, quo minus utile. Nam onera sollicitudinis leviora sunt, quæ preventium levat ubertas. Væ milii, quod inveniunt me custodes civitatis, quod aliquid in me tali dignum onere se invenisse putaverunt. Percusserunt me, vulneraverunt me, tolerunt pal-

¹³⁶ lium meum, et plagi impositis abierunt semi-tunc rutilat veritas, tunc seintillat, et succendit A vivo me relicto. Tulerunt pallium meum, pallium simplicitatis, pallium lucis, amictum latitiae, ardoris vestimentum affectus. Quoties solebam hujusmodi palliis totus involvi, soveri in croceis? Nunc autem tota die mente amplector et verso quæ Paulus arbitratur ut stercora. Hæc dulcia, hæc gloriosa mihi pallia tulerunt, onerosa induerunt. Quando hæc tollentur a me? quando projiciam hæc, si tamen projicere licet? Felix dies, quo hoc exutus et expeditus pallio, liberiore vos ad congratulandum mihi invitabo affectu, filiae Jerusalem; cum vos, quæ nihil estis expertæ hujusmodi quale nunc deploro, pro renovato in vobis amoris languore gratias referetis. Miser quidem est qui hujusmodi pallio spoliatus, mœrore et molestia tabescit, non languet amore. Quæ sponsa est, sic spoliata vel officio sollicitudinis, vel usu, non fastidio languet, sed amoris studio. Ideo ipsa alias ad congaudentum sibi et gratias agendum dilecta exorat.

7. Ecclesia primitiva cum quæreret Christum in Judæa, repulsam passa, non invento ei loco in eis, non invento ibi Jesu, transivit ad Gentes: quæsivit in eis, vocavit, et in multis non invenit, non accepit responsum, nisi mortis responsum. Denique a principibus hujus mundi, quasi custodibus civitatis, quomodo vulnerati, spoliati bonis, laniati corpore, carnis suæ exti pallio in initiis martyres nostri? Inter tanta et tot flumina et gurgites tormentorum non est in eis extincta charitas, sed magis augmento quodam languebat amoris. Jucundum plane videtur, ex praesenti occasione verbi, martyrum inter tot vexationum et mortis genera charitatem indefessam recolere; quomodo passiones corporis passione intrinseca temperabant amoris. Nam si ad illos hunc locum referas, non est querelæ, sed glorie vox ista, qua dicunt: *Percusserunt me, vulneraverunt me, tulerunt pallium meum custodes murorum.* Eo modo nos oportet non ægre ferre, si quando nos spoliant, vel molestæ sollicitudinis, vel non bonaæ aut periculose actionis, quo stricte involvimus pallio, custodes murorum. Jecit Elias pallium dum raperetur¹: fugit Joseph dum teneretur²: sponsa tulit dum tolleretur. Speculi et imaginis velamen projectit Elias raptus ad faciem. Mundi ornamenta velut magna onera fugit Joseph sen-

¹ IV Reg. ii, 13. — ² Gen. xxxix, 12

tiens somitem. Sollicitudine exuta, dilecti liberius captat sponsa favorem. *Imaginatione quasi velamine tenetur intellectus, ne sinceram contempletur veritatem.* Honorum et dignitatum affectus obvolvitur pallio, ne libere perget in ea quae Dei sunt. Sollicitudo omnem in anima laetitiam obnubilat, imaginatio obscurat, honor tentat. In primo tenebræ, in secundo illecebræ, in tertio labor. In primo caligo, in secundo cupiditas, in tertio cura. *Tulerunt pallium meum custodes murorum.* Boni custodes: bene norunt cui curarum impedimenta tollant, quam exonerent animam, et ad deliciandum cum dilecto suo reddant expeditam ad delectandum, et ad querendum. Nam frequenter elabitur, nec queri potest nisi expedito affectu. Norunt ergo boni custodes, cui parcent ab oneribus et actionum angustiis molestiisque, ut expeditius in occursum amplexumque properent verbi, cui pallium persuasionibus auferant suis. *Exui me, inquit, tunica mea*¹.

8. Hoc quidem in anterioribus, nunc autem dicit: *Tulerunt pallium meum.* Nudæ et puræ se simplicitatis innescit, et libero affectu in amoris negotiis. *Tulerunt pallium meum,* quodam modo dicentes: Quid compedita curis queris dilectum? quid istis te convolvis molestiis? C Si non penitus deponis officium, cur non sollicitudines ad horam saltem seponis? Non detraciamus studiis, sed instantiae volumus detrahas. Noli nimietatem quæstus, necessitatis verbo prætexere. Quid bonum in te sinis ingenium terrenis obrui? quid illos æmularis, qui in honoribus positi, jumentis comparantur, terrenis inhiant, terrena mandunt, studio ruminant, vorant affectu, ponuntur in sublimi, sed voluntantur in limo? Noli æmulari in istis vehementibus; nec zelaveris hanc facientes iniquitatem. An non iniquitas et inæqualitas multa, ad transitoria intensus impendere animum, ad aeterna remissum? Quid quod non semper intendunt negotiis? Quid quod quidam sub obtentu providentiae necessitatis, et ab opere manuum, et a meditatione ac studio scrutandæ veritatis excusant se; plus dant negotiationi quam quieti; plus scurrilitati verborum, quam Scripturæ sacrae collationi; plus otio quam operi? Fratrum officinas circumveunt et cellas, otiose, curiose, verbose. Noli æmulari in sic negotiantibus, nec in sic otiantibus. Otia, vel

A oblata, vel parata, in usum amoris, in sapientie meditationem, in dilecti vel querendi studium, vel inventi complexum tota converte. His et hujusmodi hortamentis tulerunt pallium meum custodes murorum. Custodes isti sunt de quibus ait Isaías: *Super muros Jerusalem custodes constitui, tota die et tota nocte non tacebunt*². Sed nos jam hic taceamus; taceamus a sermone hoc, orationum et laudum debita solventes, ore aliquando tacituri, animo semper redentes solemnia laudum Domino Jesu, regi et sponso coelesti per infinita sæculorum. Amen.

SERMO XLVI.

Adjuro vos, filiae Jerusalem, si inveneritis dilectum, ut annuntietis ei quia amore langueo, etc. Cantic. cap. v, §. 8.

1. Ordo conveniens. Post exhortationem doctorum, orationum a sodalibus suffragia videtur rogare; nec simpliciter rogare, sed cum observationis obtestatione: *Adjuro vos, filiae Jerusalem, si inveneritis dilectum, ut annuntietis ei quia amore langueo.* Adjuratio vehementiam precandi manifestat. Anxia vota suis nesciunt esse contenta meritis: ideo alienæ precis mendicant suffragia. Perfecta humilitas de meritis semper alieni præsumit. *Adjuro vos, inquit, filiae Jerusalem, si inveneritis dilectum.* Conditio ista non dubitantis est, sed temperamentum rogantis: ac si dicat, *si inveneritis;* hoc est, cum inveneritis: conditionaliter suspendo, non ambigens de inventione vestra, sed magis consulens verecundiæ. Nam sub conditione anticipi D haec vobis dici temperantius auditis, quam si dicatur precise, Cum inveneritis. Non veretur ne suspensivam rogationem ad injuriam trahant: novit verecundiam filiarum Jerusalem, novit humilem spiritum, et quod tenerum pudorem plus laderet praecisa definitio, quam suspensa conditio. *Si, inquit, invenieritis.* Dico, *si invenieritis;* non dico, Cum inveneritis. Illud dico, sed istud intelligo. De meo affectu dubitatio ista non prodit, sed affectui vestro et humillimæ existimationi de vobis ipsis morem

¹ Cant. v, 3. — ² Isai. xxi, 6.

gero. *Si inveneritis*, hoc est, cum inveneritis, mementote mei, cum bene vobis fuerit: tunc mementote mei, ut suggestis, ut annuntietis dilecto. Non oportet in hujus loci disputatione morari: ad mores vestros, fratres, vos mitto.

2. Recolite qualiter ab invicem, quam humili affectu, quanta votorum instantia, et cum adjuratione, orationum mendicatis solatia: non quod omnes auderetis petere nuntiari de vobis quod sitis amore languentes; alium soletis invicem languorem deplorare, non gloriari de isto. Et si potest quis ad horam gloriari, non expedit quidem, ne forte immissione inanis gloriae gloria vestra nihil sit. Sunt tamen nonnulli, qui et conversationis indicio, et oris officio, divini in se languorem amoris occultare non possunt. Concepta vota non potest non aliquando amantis os parturire. Nam ad aliorum consolationem verbum latenter elicit spiritus interiora replens, infusa gratiae copiam eructat. Denique et in hoc loco sponsa non loquitur, sed Spiritus est qui loquitur in illa. In collationibus sanctis suspiria, singultus de imis prodeentes praecordiis, cebri gemitus, nonne sunt quedam eructationes spiritus et conceptae gratiae? Talibus indiciis nonne se prodit languor amoris? Non est occultatus languor, quando gemitus non est absconditus. Ipse se prodit languor, cum haec producit indicia. Quid ergo percepta signa? nonne quamdam admirationis viam habent, ut eos qui haec reprehendunt, ad congratulationis permoveant affectum? Etiamsi sermo sileat, conversationis piae sanctitas rogat. Commendari vult, dum se quibusdam prodit indiciis. Quid enim? cum in aliquo coelestem hunc comprehendero amorem, non me quasi adjuratum putem, ut propensas pro eo gratias agam? Num commendabo preceptibus pii conceptum languorem, quem gemitus altus prodit? Durus ego si non tam sanctam et divinam in fratribus passionem qua possim orationis instantia foveam, supplicatione commendem, replicem et annuntiem dilecto, si copia detur. Quid tu, qui fratum mavis vitia numerare quam virtutes, dama quam dona, condemnare quam commendare? Si te ad commendationem adjuratum non sentias, non es iam Jerusalem filia, sed filia Babylonis. Filia Babylonis misera, quis retribuet tibi retribu-

¹³³ tionem istam? retribuet enim tibi. Dedisce Babylonis filia esse, barbaros depone mores. Desine in sanctis numerare magis detrimenta, quam lucra. Sufficiat tibi vel numerandi malitia. Noli saltem foris nuntiare, noli prædicare sodalibus tuis. Nam sodales sponsi aurem non accommodant si deroges sponsæ. Ipse sponsus ægre audit injurias dilecta. Cuicunque dicas, illi dicas: auris enim zeli audit omnia¹. Temerarium est dilectam condemnare dilecto: bona sibi mavult nuntiari de sponsa, et commendationi promptius aurem præbet.

3. Novit hoc sponsa: ideo dicit, *Adjuro vos, filiae Jerusalem, si inveneritis dilectum, ut annuntietis ei quia amore langueo. Ut annuntietis,* inquit. Annuntiatio precationis tenet effectum. Humanum recitatore morem in rogando. Nonne apud miseratorem alicujus commemorare misericordiam, ipsuni rogare est? Efficax precatio est modesta suggestio, oppressi infirma exponere, fortunæ infelicitatem, insolentiam hostium. Haec, inquam, exponere in aure potentis, quid aliud est quam ipsum verecunda quadam prece ad auxiliandum inflectere? Quot in locis apud Psalmistam hunc precis modum invenies? In Evangelio inquit Maria ad Jesum: *Vinum non habent*². Non precatur Dominum, nec imperat Filio, defectum vini tantum nuntiasse contenta. Cum beneficis et ad liberalitatem propensis ita agendum est. Non est enim gratia violenter exprimenda, sed proponenda occasio. Commenda sponsam sponso, dotes ejus enumera. Nonne hoc est ejus inflammare concupiscentiam, stimulos adhibere? *Nuntiate dilecto*. Hoc nuntiare, ipsum provocare est ad rependendam vicem, ad refocillandum amore languentem. Ipse consolationes disponit in corde suo, sed nostris exspectat precibus compelli. Quod facit, facit citius nobis pulsantibus, fortasse et uberioris. *Dilatio haec cruciatum milii parit, sed consolationis parturit cumulum*. Multiplicatis precibus exspectata solatia uberioris refundet. *Nuntiate dilecto quia amore langueo*. Vos nuntiate, quibus patet ad dilectum familiaris accessus. Vos nuntiate, quæ estis expertæ, quanta sit amatori virtus languoris, quam sit fortis ut mors dilectio, quam sit ut infernus æmulatio dura. *Adjuro vos, ut annuntietis dilecto quia amore langueo*. Narrate et annuntiate, et exaudiet vocem vestram, ut resoveat vota mea. *Annuntiate quia*

¹ Sap. i, 10. — ² Joan. ii, 3.

amore languo. Non languet amor, sed languet¹³⁹ amans. Ubi viget amor, ibi viget languor, si absit quod amat. Quis est hic languor, nisi affectio quedam de absente dilecto, amantem conficiens?

4. Amor vehemens patientis simul afficit et carnem, et mentem. Illius extinguit lasciviam; hujus et latitatem præstringit: carnis extinguit motus; mentis hilaritatem præstringit quodam tristi affectu, et desiderio absentis dilecti. Languet caro, dum ejus languidior et remissior motus efficitur: languet animus, dum astuantis voti nimietate conficitur. Carnis languor est motus ejus, vel nullus, vel perexiguus: animae languor est motus ejus nimius. Nonne eo ipso caro conficitur, quo mens abstracta ab ejus amore, in alia quadam avertitur? Carnis motus non sentitur, dum animus vehementior factus vix sustinetur. Aliquoties quidem nec sustineri potest, quando nimius exæstans amor patientis animi vires exhaustit. Quæ est enim humanæ mentis fortitudo ut sustineat, cum eam ille cœlestis amor sponsi impatienter exagit? Liquefactus in hac exercitatione se fugit animus, amoris violentiam ferre non valens. Sic enim in consumpta materia et jam deficiente, languidiora redduntur ignis incendia. Et Deus noster ignis consumens est¹. Sentit omnino vim sermonis hujus qui vehementiori languet affectu, in meditatione Dei sui delectatus, et exercitatus, et deficiens. O potens et præpotens passio charitatis! si non temperatur, non toleratur. Jure potens, quæ animum quem possederit, sui ipsius efficit impotem. Cum semel fuerit accensa in mente, attingit a fine usque ad finem fortiter: facit ad quod venit, et prosperatur, et crescit, nec deficit donec deficiente reddiderit animam. Sicut enim hic corporalis languor non est semper aequalis vehementiæ, sed est aliquoties ejus intensior passio; sic et amoris affectio, etsi iugi desiderio se tendit in dilectum, aliquando quidem intentioribus votis exæstuat, hora orationis maxime. Tunc quidem languet amans, quia spiritus vehemens pertransit in illo, et non subsistit. In exitu horam illius dicere potest: *Filiæ Jerusalem, nuntiate dilecto quia amore liquesco.* Ante hanc horam languor est, sed in exitu ejus in liquefactionem vertitur languor. Ideo cum tu oras, non sinas animum fluctuare, non declinare ad alia; ut

cum felici fuerit hac passione tactus, ad illam se stringat, donec plenius inficiatur, et perecuratur, et consumatur. Non enim desinet quo usque totum pereurrat et ebibat hominis spiritum. Sic vir desideriorum elanguit Daniel ex visione cœlesti, ut nihil virium remaneret in ipso². Cum pertransierit illa vehemens passio, ad tolerabiliorem quandam et humanum magis languorem sponda redit, qui ei continuus est, quia tam concitatus non est. Hic plane etsi non deficit, tabescit tamen absentis amore dilecti. Bonus hic languor, per quem carnalis affectus se languide movet. Aliud est si impetus carnis fortiter surgens, fortiore superveniente reprimitur: aliud, si langnens et quasi exspirans moribundo pulsu molliter tentat.

5. Sentio adhuc alios quosdam languores modestos, omnes utiles tamen: languorem timoris, languorem tædii, languorem tristitiae. Quidni consumar timore et mœrore prä conscientia nequiter transactæ vitæ; timore pro facilitate lapsus vitæ inter laqueos agendæ, vitæ tædio, in imagine pertransientis vitæ? Universa enim vanitas omnis homo vivens³. Utinam tibi, Domine, aliquæ filia Jerusalem nuntient languores meos, si qui sunt in me, qui commendari tibi digni sint. Nam multi sunt in me indigentes curari. O me felicem, si aliquis Centurio cœlestis dicat tibi: *Domine, puer meus jacet paralyticus in domo, et male torquetur!* Utinam, Domine, statim respondeas: *Ego veniam, et curabo eum!* Dic, Domine, verbo, et sanabor. Verbo enim ades, quia Verbum es. Magna curationis virtus in Verbo, et quod tu es, Domine, et quod a te per tuos est. Sensit hoc Centurio qui dixit: *Domine, dic tantum verbo, et sanabitur puer meus*⁴. Sed vacuus est tamen omnis sermo docentis, si tu, Domine, intus non loquaris. Dic verbo, et sanabitur languor meus; forte et generabitur in me languor te loquente, ut et ego dicere audeam: *Filiæ Jerusalem, nuntiate dilecto quia amore languo.* Bonus uterque languor, sive vehemens et concitatus, sive hic continuus et temperatus: nisi quod in eo iste continuus non est, quod frequenter revertitur ad ipsum, propter incontinentiam ardantis desiderii excrescens, et non se compescens. Non convertitur donec deficiat iterum. Si ad horam diligis, et post horam desistis, non est amor: si diligis, et ex amore absentis dilecti non ta-

¹ Deut. iv, 24. — ² Dan. x, 1-11. — ³ Psal. xxxviii, 7, 6. — ⁴ Matth. viii, 6-8.

bescis, non est languor. Ut ergo amor languor¹⁶⁰ sit, habeat utrumque, et continuationem, et confectionem. *Nuntiate*, inquit, *dilecto quia amore langueo*. Qui in infirmitatibus sunt, languores nuntiari volunt medico; quæ dilectionis sunt, amico: illi quidem, ut eurentur; isti autem ut recreentur. *Æmulamini*, fratres, meliorem hunc languorem, quem sicut absentantis se dilecti desiderium creat, sic se præsentantis delectatio recreat Domini Jesu, sponsi Ecclesiæ et animæ sanctæ, qui vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XLVII.

Qualis est dilectus tuus ex dilecto, etc.
Cantic. cap. v, §. 9.

1. *Qualis est dilectus tuus ex dilecto, o pulcherrima mulierum? qualis est dilectus tuus, quoniam sic adjurasti nos?* Magno profusæ videntur affectu interrogationes istæ tam vehementes. Arbitror in filiabus Jerusalem ex confabulatione sponse languentis similem languorem aut creatum ut sit, aut excitatum ut auctior sit. Et in sequentibus dicunt: *Quo abiit dilectus tuus? et quærenimus cum tecum*¹. Quasi dicant: *Quæremus tecum*, sed et nobis quæremus, illo tecum frui volentes. Denique non dicunt, *Quæremus tibi*; sed, *quæremus tecum*, participium inventionis beatæ optantes et sibi. Magna utrimque humilitas, et in sponsa, et in filiabus Jerusalem. Illa se rogit commendari sponso: istæ se instrui rogant de sponso; nec simpliciter: sed illa, cum adjuratione; haec, cum ingeminatione. Non est enim leviter rogantis, vel quod illa adjurat, vel quod istæ ingeminant. *Qualis est, inquiunt, dilectus tuus ex dilecto, o pulcherrima mulierum? qualis est dilectus tuus ex dilecto, quoniam sic adjurasti nos?* Utiliter adjuratae sunt, quæ sic animate sunt. Non est exigua sanctæ collationis utilitas. Verbum est, et quo charitatis languor generatur, et quo infirmitatis curatur. Novit Centurio vim medendi efficacem in verbo; ideo dicit: *Dic tantum verbo*².

2. Bonum est si dicantur verba, sed nihilosit, A minus bonum est si scribantur verba. Volat enim irrevocabile verbum, nisi scripto ligetur. Scriptura verbum et stabile facit, et visible; mandatum paginæ reposetur cum voles. Bonus depositarius est liber, integre quod accepit resignans: cum voles sumes, ubi voles leges, quamdiu voles moraberis. Scriptura memoræ reparatrix est, quia verbi repræsentatrix est. Tuto verbi medicamenta illuc condis; servantur enim illæsa. Si verbum medendi vim habet cum dicitur, cur non habet cum legitur? Si bona euratio cum dicis; cur non bona, cum B legis? Non curetur hoc modo languor meus. Hoc est dicere, Qui primo audit, verbi utilitatem capiat, ad posteros et longe positos non pertingat: ubi primo sonat, ibi suffocetur: exhauiatur omnis ejus commoditas auditu primo, æterno prematur silentio. Non iterum cadat in terram bonam ut fructum faciat. Hoc medicamentum qui primus acceperit, convalescat æger; virtutem ejus post illum persentiat nullus. In piscina illa post aquæ motum sanabatur unus, sed in uno illo signata est charitas, non singularitas. Post primum curatum non est dictum de piscina illa: Exinanite, exinanite usque ad C fundatum in ea; aquæ salutaris nec vestigium maneat. Bonus aquæ motus, disputatio et exagitatio sacræ paginae. Bene enim moveatur, cum prudenti ventilatione ad spiritualem promovetur intellectum: bene enim movetur, cum ejus discussione auditor promovetur. Sicut medicamentum, sic et cibus est verbum. Et quomodo dicitis, cibus quem vos operamini pereat, non permaneat? Sed tamen non est passim omnibus haec permittenda licentia; nec aquæ motus sanabat, nisi cum angelus descendens tempore suo movisset eam³. Ille utique angelus, cuius labia custodiunt scientiam, ex cuius ore est exquirenda legis scientia. Ergo (quod quidem fatendum est) magna texendi verbi salutaris utilitas: sed cum alicui hoc opus permittitur, vel magis cum exigitur ab eo. Ideo non videtur nostrorum redarguenda cautela majorum (quæ superabundans non nocet), quæ generaliter imponit silentium: ne aliquibus utiliter indulta licentia, aliis præsumptionis temerarie scandalum fiat; simul ne quis dum in onore sibi non imposito occupatur, otietur ab imposito.

¹ Cantic. v, 17. — ² Matth. viii, 8. — ³ Joan. v, 2-4.

3. Et ut revertamur ad propositum; multum¹⁶¹ excitate et animatae sunt ex colloctione et adjuratione sponsae filiae Jerusalem. Quomodo non animantur ad rogandum de pulchritudine ipsius, pro cuius amore sponsam languentem, et sere examinatam vident? Deprehensus in sponsa languor amoris, in hanc illas querendi curiositatem prostravit. Videntes enim in sponsa amorem esse vehementem, causas et irritamenta tanti affectus arbitrantur in sponso. Affectuose querunt qualis sit in sponso pulchritudo, de quo non possunt non presumere quin admirabiliter pulcher sit, et sponsae pulcritudinem in argumentum assumunt pulcherrimi sponsi. *Quatis est dilectus tuus ex dilecto, o pulcherrima mulierum?* Pulcherrima mulierum Ecclesia est, quae singularum animarum pulchritudo est. Pulcherrima est, in qua omnis pulchritudo est, et deformitas non inest. Denique et qua ex parte de Ecclesia sunt, deformes non sunt. Si quibus videtur inesse deformitas, etsi aliquibus de membris ejus ad horam respergitur deformis macula, non tamen imputatur dum non immoratur. Fortasse plus accipit pulchritudinis post maculam detersa, quam deformitis contraxit subito respersa. Bene itaque *pulcherrima*, et omnem pulchritudinem habens, et omni fœditate carens. Sed et multæ fideles et spirituales animæ in eo pulcherrimæ sunt, quod aut per sanetam conversationem maculam non admittunt; aut per sollicitam et sinceream confessionem subinde dilidunt. Pulcherrima est quodammodo, non omnes alias excellens, sed non exceedens. Quasi excessus non est, ubi cetus regressus est. Pulcherrima ergo est, decorum et confessionem induens, amicta lumine sicut vestimento. Pulcherrima est, quæ vel ipsum lumen est, vel amicta lumine: per confessionem amicta lumine, per conversationem existendo lumen ipsum.

4. *Qualis est dilectus tuus ex dilecto, o pulcherrima mulierum?* *qualis est dilectus tuus?* Non vacat multo affectu haec ingeninatio, nec mysterio vacat. Quod si ita dixisset, Qualis est dilectus tuus ex dilecta? sicut dicit, *Qualis est dilectus tuus ex dilecto?* nemo ambigeret quin alterum referendum esset ad eam generationem quæ est ex Patre; alterum, ad eam quæ est ex Matre. In utraque enim mirabilis est et concupiscibilis nimis, sed ex coniunctione mirabilior

multo. Naturarum duarum altertram, aut cum Patre habet, aut cum Matre communem. Coniunctio ista propria est ipsi. Personalis ejus proprietas communiter consideratur in istis, quia integraliter conficitur ex istis. Constat enim ex duabus naturis; sed nihilominus constat in duabus illis: ex conjunctis constat, et in singulis constat. Ex conjunctis, et non in singulis, constat proprietatis ejus integritas, per quam simul distat et a Patre, et a Matre. Non enim in alterutro, sed in copulatis distat ab utroque, et a quolibet qui non est ipse. In singulis, et non in copulatis, consistit naturalis ejus essentialitas secundum quid: et simpliciter et per se Deus est, sicut et Pater; et simpliciter, et per se homo, sicut et Mater. Non est ex parte et secundum quid Deus, nec est ex parte et secundum quid homo: ideo totus dictus est Deus, et totus dictus est homo: non totum quod ipsius est, sed quod ipse totus: nec quasi in omni parte sit Deus, et in omni parte homo; sed quia non est pro parte Deus, et pro parte homo. Quod ergo dicitur totus Deus, et totus homo; magis partes excludit quam colligit, essentialē simplicitatem in utraque natura induens: non quod utraque essentia simplex sit, sed quod ipse simpliciter est utraque. Propter quod et habitu inventus dictus est ut homo¹⁶²; quia cum non sit connaturalis divinitati humana, per susceptionem tamen in persona Iesu quasi habitu quodam est vestiens et cooperiens eam. Non est divinae naturæ humana natura connaturalis, sed tantum personæ ipsius Iesu, que humanae naturæ propria sunt, naturaliter insunt. Sic est in natura hominis, quod naturaliter est homo, verus homo, et vere homo: verus homo propter veritatem animæ et humanae carnis: vere homo, quia vere constans ex anima humana et carne; ex veris constans, et vere constans, non tantum veras habens, et vere habens partes humanitatis, sed vere etiam existens ex ipsis. Naturales habens, et naturaliter habens, sicut naturaliter Deus, sic et naturaliter, et non tantum habitu homo. Jure ergo sicut in veritate divinae dicitur extare naturæ Jesus, sed¹⁶³ in veritate humanae naturæ creditur, utrasque naturas habens, et naturaliter.

5. Ideo filiae Jerusalem distincte querunt, qualis sit secundum utramque generationem, de ipsis optantes natura doceri. *Qualis est di-*

¹⁶¹ Philipp. ii, 7.

¹⁶² Fortasse, sic.

¹⁶³ Fortasse, sic.

*lectus tuus ex dilecto ? qualis est dilectus tuus ?*¹⁶² In nativitate divina est dilectus ex dilecto, in nativitate humana factus est dilectus ex dilecta: nisi quod non tam est ipse dilectus ex Matre, quam ipsa est effecta dilecta per ipsum. Totum habet quod habet dilectus ex dilecto, sed non totum a dilecta; magis autem totum habet, quod habet ipsa, ab ipso. Ideo cum primum rogant filiae Jerusalem, *Qualis est dilectus tuus ex dilecto ?* non similiter adjungunt, *Qualis est dilectus tuus ex dilecta ?* sed simpliciter, *Qualis est dilectus tuus ?* quod ibi supra capacitatibus suae vires vota porrigunt, corrigunt incontinenti ad humaniorem questionem, et magis modestam se convertentes. Possumus autem utroque sensu hoc intelligere, ut aut interrogatio propter geminam in Jesu naturam accipiatur congeminata, aut illa prior quasi incapabilis hac sequenti sit revocata, ac si dicant: *Qualis est dilectus tuus ex dilecto, o pulcherrima mulierum ?* Hujus te fidei veritas, quam tenes de generatione dilecti de dilecto, inter omnes omnium professores sectarum te pulcherrimam facit. Ista fides te mundat, ista venustat, qua dilectum tuum dilecto, ex quo est, aequalem defendis. Talis est qualis ipse a quo est. Mira aequalitas, et mira qualitas. Aequalitas illa identitatem valet, qualitas substantialitatem. Si essent duae naturae, utraque summa, una in Patre, in Filio alia; esset quidem aequalitas, non esset identitas: sed aequalem sibi aliam divina natura non admittit. Una numero in utroque est qualitas, et substantialis qualitas, imo substantia qualitas. Ideo Filium, qualis est Pater, talem esse, est id ipsum quod Pater est esse. Qualis Pater est, talis et Filius: et ipsa qualitas est eterne, consubstantialis est illi, et eadem est cum illo substantia. Substantia non tantum subsistere conferens, sed et ipsa subsistens, vivens, potens, intelligens.

6. Talem praedicas dilectum tuum ex dilecto, talem definis. Si fieri potest, hujus fidei nobis rationem edissere, et sufficit nobis. Ostende nobis Patrem, et sufficit nobis. Quomodo sciimus qualis est dilectus tuus ex dilecto, si non edoces, qualis est dilectus, ex quo est? Sed non est hoc aut hujus temporis, aut hujus capacitatis nostrae: sed sufficit credere quia talis est qualis est Pater. Quamvis non sufficiamus comprehendere quae illa qualitas est,

doce qualis secundum humanitatem est, se-
cundum quam dilectus est ex dilecta. Doce et
dic qualis est dilectus tuus. Delectat nos de ipso
jam audita readire. Replica nobis quae de dilecto tuo, vel credi debent, vel capi valent.
Utraque audita nos vehementer delectant: et
quae incapabila nobis sunt, nos tamen capiunt
illa; eo ipso admirationis et amoris astu captæ
sumus, quæ to^a sic captam, sic arreptam, sic
æstuantem videmus. O qualis est, o quam amabilis
est dilectus tuus! cuius in te semper amor
capit augmenta, qui tibi sit semper de dilecto
dilectus, imo de dilectissimo semper dilector:
cujus te facit amor pulchram, experientia avi-
dam, aviditas anxiā. Anxii est enim et affec-
tus votivi quod sic adjuras nos. *Qualis est dilectus tuus ex dilecto, quoniam sic adjurasti nos ?*
Quam pulcher est, qui in te sedum nihil esse
sustinet, ideoque te pulcherrimam efficit mul-
lierum! quam amabilis et gratiosus, sine quo
nec ad horam esse sustines, propter quem sic
adjuras nos!

7. Rogo vos, filiae Jerusalemin, filiae hujus ter-
restris Jerusalem, cur non has ad Ecclesiam
interrogationes ingeminatis? cur hanc utramque
nativitatem in Christo, quem detractatis crede-
re, dissimulatis addiscere? Cur vos non sentitis
adjuratias ab Ecclesia, prolatis contra vos Scrip-
turæ vestræ cum fide testimoniis, collatis in
fide spirituum gratiis, perlatis pro fide passio-
num martyriis? cur non vos quasi adjuratias
sentitis ab Ecclesia aptioribus, quas frequentat,
cæmoniis; acutioribus, quas tractat, senten-
tiis; altioribus, quæ exspectat, præmiis; arctioribus,
quibus sese instituit, votis? Disciplina
restrictior, doctrina instructionis, expeditior ritus,
eminentior virtus tibi poterant zelum generare,
provocare affectum, et ad movendam æmulationem
adjurationis habere vim. Sed veniet

D tempus (nondum est enim) cum conversis vobis
ad Dominum, auferetur ignorantie et dissimula-
tionis velamen. Tunc quasi sensibiles effectæ,
accepto Domini spiritu, adjurationum istarum
sentientis virtutem: tunc in sanctam expergefactæ
curiositatem, avide has interrogationes frequen-
tabitis, dicendo, *Qualis est dilectus tuus ex dilecto, o pulcherrima mulierum ? qualis est dilectus tuus, quoniam sic adjurasti nos ?* Judeorum, frates mei, nondum tempus advenit, nostrum
autem semper paratum est. Ideo omissis frivo-

^a Tiraq. et Horst. *copi sumus, qui te.* †

lis et fraudulentis sermonibus, hujusmodi ad-¹⁶⁵
mirationum, vel interrogationum commercia A .....

celebrenus in conventibus nostris.

8. Utinam vos tales sitis filiae, quae talia do-
gmata desideretis audire! utinam et ego talis sim
sponsa, a qua valeatis parate talia petere! O
beata vere mater quae sibi diei audire meretur:
O pulcherrima mulierum! Beata plane, si pul-
chritudinem tantam integrum servet. *Candidores*,
inquit, *Nazarei ejus nive: nitidiores lacte,*
rubicundiores ebore antiquo, sapphiro pulchri-
ores. *Denigrata est super carbones facies eorum.*
Magna certe collaudatio, sed misera commutatio.
Candor nivis, laetis nitor, rubor eboris,
puritas et pulchritudo sapphiri, carbonis obdu-
centur nigredine. *Denigrata est super carbones*
facies eorum, et non sunt cogniti in plateis.
Non sunt utique pro Nazareis cogniti jam in
plateis. Silebo de aliis. Ordinis nostri cernite
viros, quam admirabile erat nomen eorum in
universa terra. In initisi, quando vix erant
visi in plateis, statim cogniti pro sanctitatis
signo erant in eis. Nunc autem nullo religionis
discrimine, nullo privilegio conversationis, aut
nullo, aut prætenui distincti et signati sunt a
cæteris. Ideo non sunt cogniti quasi Nazarei in
plateis. Frequentia platearum decolorat Nazar-
eos, et peregrinam speciem inducit. *Mutatus*
est color optimus; dispersi sunt lapides san-
*ctuarii in capite omnium platearum*¹: ideo non
sunt agniti in plateis. Non agnoscitur in eis
nativus candor, non nitor, non rubor, non
pulchritudo. Quidquid enim ista significant, pul-
chritudinem magnam depingunt. Ideo non sunt
cogniti in plateis. Hi Nazariorum colores sunt,
hi sponsæ etiam et sponsi sunt. Nam et sponsa
hoc in loco loquitur et dicit: *Dilectus meus can-*
didus et rubicundus. Talis est Nazareus noster,
qui assimilatur Nazariorum color, assimilatur
et sponsæ color. Illa enim Nazarea est, Dominino D
se Jesu Nazaræo devovens et despontans: quam
cum talem invenerimus, collaudemus pulchritu-
dinem ejus, consulamus peritiam. *Qualis est*
dilectus tuus ex dilecto, o pulcherrima mulie-
rum? *Qualis est dilectus tuus, quoniam sic adju-*
rasti nos? Sed jam ipsa dilecti sui laudes rete-
xat Domini Jesu, qui vivit et regnat per omnia
sæculorum. Amen.

SERMO XLVIII.

Dilectus meus candidus et rubicundus, etc.
Cautio, cap. v, §. 10.

1. *Dilectus meus candidus et rubicundus, elec-*
tus ex millibus. Studium querendi dilectum in-
termittit ad tempus, sed ad tempus modicum, ut
filias instruat. Delectabilia necessariis interrum-
pit; nec tamen sine dilectione est quod sponsi im-
memoriter recenset præconia. Dulces enim faucibus
sponsæ laudes sunt sponsi. Pia mater et sponsa
prudens filias informat, commendat dilectum.
Jure prudens, tam parata et tam profusa ha-
bens quæ eloquatur de sposo. Diligenter illi
singula ipsius et notata sunt, et recognita sunt,
quæ tam in promptu sunt. Trahunt singula af-
fectum ejus, quæ memoriae tam tenaciter ha-
rent. Color, caput, comæ, oculi, genæ, labia,
manus, venter, crura, pes, guttus, omnia haec
figurate describuntur in laude sponsi. Et quasi
in clausula et brevi capitulo totum concludens,
Totus, inquit, *desiderabilis*: ntque in his amo-
ris sui parata alimenta edoceat, *Talis est*, ait,
dilectus meus, et ipse est amicus meus. Videte
in his omnibus doctrinam sponsæ, videte de-
votionem, videte diligentiam, vel querendo
dilectum, vel instruendo filias, vel recolendo
laudes ipsius. Obnixe adjurat, parate respon-
det, figurat ornate, distinet partitur, succin-
ete pertransit, summatim stringit, et nescio
an sufficienter exprimit. Scio quidem quod
affectuose concludit: *Talis est dilectus meus, et*
ipse est amicus meus. Laudum istarum magnus
ambitus, et magnus plane amor laudantis.

2. Jam singulos laudis hujus articulos revolvamus. *Dilectus meus candidus et rubicundus,*
elected ex millibus. Singularis mixtura est colo-
rum, qui in sola persona Domini Jesu opera-
tione divina convenerunt in unum, nec sic ut sint
unus, sed ut sint in uno. O gratiosus sponsus et
amabilis valde, in quo generatio divina cendet,
et rubet humana! Ipse est enim candor lucis
æternæ²: ipse etsi non ex sanguinibus, neque ex

¹ Thren. iv, 7, 8, 1. — ² Sap. vii, 26.

voluntate carnis, neque ex voluntate viri; de¹⁶⁴ tibi rubet pro te crux effusus, si in animo tuo sanguine tamen Matris natus est, et nihil in eo ruboris illius de quo ait Isaías: *Si fuerint peccata vestra rubra sicut vermiculus, velut lana alba erunt*¹. Non sibi convenient, non se patiuntur lanæ albedo, et rubor vermiculi. Alius est quidam rubor, qui invenitur simul cum candore in vestimento Jesu. *Quare*, inquit Isaías, *rubrum est vestimentum tuum*²? Vestimentum Domini Jesu natura virginæ generationis, candens munditia et innocentia sanctitatis, multo decentius colore passionis voluntariæ in credentium rubet affectibus. Qualis rubor, qui dealbandi non caret affectu? *Laverunt*, inquit, *stolas suas, et candidas fecerunt in sanguine Agni*³.

3. Rubor hic in Jesu meo candorem invenit, non fecit: in nobis facit, non invenit. Rubor hic cruentæ nativitatis et propriæ iniquitatis superinductus colore, ruborem ejus in candorem convertit, fide corda mundans. Justificati enim sumus per fidem in sanguine Jesu. Bene

A vicissitudinis accedit affectum. Bene tibi rubet, si tibi rutilat in effuso sanguine pro te nimia charitas Dei. Sic enim dilexit sponsam suam Jesus, ut lavaret eam in sanguine suo. Flama est charitas, hæc mihi Dominum Jesum rubicundum facit. In eo mihi et veritas candet, et rubet charitas. *Dilectus*, inquit, *meus candidus et rubicundus*. Quidni candidus? Deus enim lux est, et in eo tenebræ non sunt ullæ. Quidni rubicundus? Deus enim ignis est, et ipse ignem venit mittere in terram. Si tibi ministrat intelligentiæ lucem, candidus est tibi: sed si B non animum accedit ad amorem, non eum sentis rubicundum. In se ipso utrumque est; sed tibi non est, nisi cum eorum in te sentis effectum. Si sponsa es, æmulare mixturam gemini coloris hujus a sposo tuo, ut similiter candida et rubicunda sis, id est sincera et succensa. Nam ipse sicut serenandi, ita et succendendi vim habet. Qui approximat illi, approximat igni.

¹ Isai. i, 18. — ² Id. lxiii, 2. — ³ Apoc. vii, 14.

FINIS SERMONUM GILLEBERTI ABBATIS IN CANTICA,

QUOS MORTE SIMILITER PREVENTUS ABSOLVERE NON POTUIT.

EJUSDEM

GILLEBERTI TRACTATUS ASCETICI.

TRACTATUS I,

AD QUENDAM R. ^a RELIGIOSUM.

De contemplatione rerum celestium ad amicum
scriptus.

---

1. Satisne protractum tibi videor sermonem texuisse, et quod in superioribus decurtatum fuerat, supplesse in isto? Nimirum fortasse et in hac parte fuerim, et oneri tibi nunc sit nostra prolixitas, qui prius de brevitate causabaris. Breves enim a me tibi dari non epistolas, sed clausulas verborum questus es, mi R. et dum adhuc ordirentur, succisas: illud adjiciens perjucundum tibi fore, si amici raritatem colloquii pagina compensaret prolixior. Me autem occupationes causante tuas, fastidioque parendum esse lectoris, tu de reliquo jubebas esse securum. Itaque ut pro me fatear, nihil mihi jucundius hoc commercio, nihil suavius; dummodo ipsum sermonis habeamus materia, quem amoris causam: si ipse sonet in ore, serenet in corde; intus parturiat, quod deprobat foras. Denique et legis, *Si quis loquitur, quasi sermones Dei*¹: quasi a Deo datos, et quasi ad ipsum relatos. Ab ipso enim est gratia, penes ipsum causa, in ipso materia copiosa plane. Quis illam explicet? quis, ut interim de essentia silentiam, ejus loquatur beneficia, ejus et judicia? Nullus hic sermo nimius: nullus satis multus. *Exaltate*, inquit Scriptura, *Do-*

¹⁶³ *minum quantum potestis; major est enim*². A Dives sane materia, dulce negotium. Quid enim dulcior? quid hac occupatione gratius, quae sola fruitionis angelicae et futurae conversacionis superinduit et vestit imaginem? *Bonum est*, inquit Psalmus, *confiteri Domino, et psallere nomini tuo, Altissime. Quia delectasti me in factura tua, et in operibus manuum tuarum exsultabo*³. Si sic delectat, sic latifacit magnificientia tua, Domine, essentia quid faciet? si complaces in operibus tuis, in te ipso qualis nobis eris?

2. Felices qui id prælibare possunt; vacare B et videre quam suavis est Dominus! Heu me! quod non in hoc ipsum libere labuntur tempora: quod distracto mordacibus curis animo, corrosus quodam modo et dimidiatus, ad tam pium accedo spectaculum: quod de ejus jugitate cum propheta gloriari non licet: *Super speculam Domini ego sum stans jugiter per diem; et super custodiam meam ego sum stans totis noctibus*⁴. Non illi in vacuum diffuebant tempora, imo non ipse vagabatur et volitabat cum tempore, qui tempora religata tenebat in sui custodia, vel in Domini specula illa expendens. Salubris quidem illa, sed ista suavior. C Denique adverte illam nocti comparataam, istam diei. Quid enim ait Apostolus? *Nos autem revelata facie gloriam Domini speculantes, in eamdem imaginem transformamur a claritate in claritatem*⁵. Optimum plane immaculatum se custodire, nec conformari huic sæculo: sed longe præstantius futuro reformari, et transformari a claritate in claritatem. Huic speculationi instare, super speculam Domini stare est, et

¹ I Petr. iv, 11. — ² Eccli. xlviij, 33. — ³ Psal. xcij, 2, 5. — ⁴ Isai. xxi, 8. — ⁵ II Cor. iii, 18.

^a Fortasse Rogerum, ad quem Tractatus VI.

stare per diem. *Stans*, inquit, *jugiter per diem*.¹ dit, pax adversitatem. *Non laborabunt frustra*, Quid ergo? non sunt infirmata genua tua, be- nedicta propheta, a jugitate? non sunt infir- mata a jejunio? Et quidem non jejunium, sed suavis est magis epulatio hujusmodi speculatio. Denique qui habitat in excelso, panis ei datus est, aquæ ejus fideles sunt.

3. Quis dabit mihi pennas sicut columbae, ut volare possim in tani fidam et secundam stationem, ubi requies est, et refectio? Rarus mihi illo accessus, si tamen ullus. Rarus, sed forte et interruptus statim, et sicut umbra cum declinat, ablatus: donec iterum locustarum more subitum executiar in saltum. Bonus qui- dem saltus, de quo legis in Psalmo: *Notum fac mihi, Domine, finem meum, et numerum dierum meorum quis est*. Denique et pro *Idi- thun*, id est, pro Transiliente, hic psalmus inscribitur¹. Transilierat cuncta quæ transcurrunt, ad ea que sunt et manent, mente transmigrans. Numerus ille sine numero, finis sine fine; finis miseriam exterminans, felicitatem non terminans. Finis enim legis Christus, ad justitiam omni credenti²; finis idem ipse fidei ad lætitiam omni cernenti. Siquidem ipse Sa- pientia attingens a fine usque ad finem fortiter, et disponens omnia suaviter³. A fine ad finem: a fide ad spem, attingens quasi via; disponens, quasi vita. *Ego sum*, inquit, *via, et veritas, et vita*⁴. Via deducens, veritas docens, vita dulcescens. Haec enim est vita æterna, ut cognoscant te verum Deum⁵. Cognitio haec plena dulcedinis. *Adimplebis me laetitia cum vultu tuo: delectationes in dextera tua usque ad finem*⁶. In hoc fine disponemur suaviter, quando ipse fuerit omnia in omnibus; deletisque omnibus veteris hominis reliquiis, absorpta erit a vita mortalitas, a virtute infirmitas, a veritate cœcitas; et carnalis concupiscentia ab abundan- tia spirituali.

4. Quæ quoniam sibi dum hic vivitur adver- santur, pugnandum est fortiter, ut pausemus feliciter, et pugna vertatur in pacem, sicut scriptum est: *In pace in id ipsum dormiam et requiescam*⁷. O vera pax et plena pax, tanto magis vera, quanto minus varia; tanto plenior, quanto perennior! *Id ipsum* diversitatem exclu-

A nec generabunt in conturbatione⁸. Quasi dicat: Non laborabunt sine fructu; nec laborabunt ad fructum. Nullus hic sine labore fructus, sine fructu labor frequens. Cum operatus fueris terram, non dabit fructus suos⁹. Modo parturi- mus et gemimus, tunc de partu gavisuri. Non meminit pressure mulier cum puerum pepe- rit¹⁰: peperit enim masculum, in quo imago est et gloria Dei. Sed quando fiet istud, quando adimplebitur quod legitur, *Seimus cum appa- ruerit, quod similes ei erimus, quia videbimus cum sicuti est*¹¹? Ad hanc visionem omnis crea- turæ ingemiscit, suspirat, et parturit usque adhuc¹². Ipsa est vere Sapientia, divinam nos suaviter disponens ad imaginem. In multis nunc vexati, tunc in cunctis bene dispone- mur¹³: non per vices temporum, non per gradus profectuum; non de virtute in virtutem, nec de claritate in claritatem, sed simul et se- mel in omni virtute, et omni veritate. An non hoc ipsum Isaías dicit: *Antequam parturiret, peperit; antequam parturiret, peperit mascu- lum*¹⁴? Quæ est ista, quæ tanta cum festina- tione, sine omni fatigazione peperit? Utique ipsa, de qua loquimur, Sapientia, quæ dicit: *Ego mater pulchræ dilectionis et agnitionis*¹⁵. In hac parturitione nos ad plenum pariet, quando sine difficultate in æternitate, verita- tem contemplabimur; charitati contemporabi- mur. *Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis*, ait Paulus¹⁶. Ergo, nunc parturit Apostolus, tunc ipse Dominus pariet. *Si ego qui cœteros parere facio, ipse non pariam? qui generationem præsto cœteris, ste- rilis ero; dicit Dominus*¹⁷? Imo erimus omnes docibilis Dei, conformes ei.

5. Denique in hac conformitate de ejus vi- sione nata, in prolem renovamur masculinam: D squidem vir imago est et gloria Dei. Unde non debet vir velare faciem suam¹⁸, id corporis pretendens habitu, quod tunc erit in spiritu; quando mentis revelata facie gloriam Domini speculantes, in eamdem transformabimur ima- ginem, absque proficiendi articulo, et defi- ciendi periculo. Hoc enim est quod admirando dicitur: *Quis audivit unquam tale? aut quis*

¹ Psal. xxxviii, 5, 1. — ² Rom. x, 4. — ³ Sap. viii, 1. — ⁴ Joan. xiv, 6. — ⁵ Id. xvii, 3. — ⁶ Psal. xv, 11. — ⁷ Psal. iv, 9. — ⁸ Isai. lxx, 23. — ⁹ Gen. iv, 12. — ¹⁰ Joan. xvi, 21. — ¹¹ 1 Joan. iii, 2. — ¹² Rom. viii, 22. — ¹³ Sap. iii, 5. — ¹⁴ Isai. lxvi, 7. — ¹⁵ Eccli. xxiv, 24. — ¹⁶ Galat. iv, 19. — ¹⁷ Isai. ixi, 9. — ¹⁸ 1 Cor. xi, 7.

vidit huic simile? Si nata est gens semel, et si ¹⁶⁷ parturivit terra una die; quoniam peperit Sion filios? Vere enim Sion, quae *specula* dicitur, in die parit, et in die una illa quae in atriis Domini melior est super millia. De qua et Propheta alias: *Et erit dies una que nostra est Dominus: non dies et nox. Et in tempore vesperæ lux erit.* Quoniam quidem non occidet ultra sol tuus, neque luna minuetur: sed erit tibi Dominus in lucem sempiternam². Hæc est dies quæ nota est Domino: hæc est enim dies, Dominus. Nemo novit Patrem nisi Filius, et cui voluerit revelare³. Ipsius revelatio etiam nos dies efficiet: similes ei erimus cum apparuerit. *Dies, inquit, formabuntur, et nemo in eis*⁴; eorum utique quibus dicitur, *Vos estis lux mundi*⁵. *Habetis nunc propheticum sermonem, cui benefacitis attendentes quasi lucernæ, donec illucescat dics*⁶. Jam quidem lucerna reconditur, cum Lucifer oritur. Evacuabitur enim sermo propheticus, evacuabitur apostolicus et sermo et sensus. *Ex parte, inquit, cognoscimus. Evacuabitur autem quod ex parte est, cum venerit quod perfectum est*⁷. Propterea ait Philippus: *Domine, ostende nobis Patrem, et sufficit nobis*⁸. *Tu, inquit, et Patrem.* Non aliud quam tu; non aliud quam ipsum; et sufficit nobis.

6. Invisibilia quidem tua, per ea quæ facta sunt, intellecta conspicuntur; sempiterna quoque virtus et divinitas⁹: sed aliud est videre te, nullo mediante; aliud alieno beneficio. Quid enim mihi lucernam accendis? ut solem conspiciam? Bona lucerna, sed infirmo oculo; bona sunt ubera, sed parvulis in Christo; bonum est speculum, sed melius est osculum. Ideo osculare me tu osculo oris tui; oris, inquam, tui, non operis tui. Intus os, foris est opus. *Quis mihi det, inquit, te fratrem meum suggestum ubera mea, ut inveniam te foris, et deosculer te*¹⁰? Quem inventum foris deosculari exoptat, vocat et suggestum ubera, de incarnationis exinanitione aliquid significans. Alio autem modo, etsi in unione personæ, per operis tamen indicia Sapientia artifex foris reluet; foris delectatur, etsi suaviter, non sufficienter. Fac quod sufficiat, ostende te ipsum, ego te foris studiose requiro, tarde invenio, cum dif-

^A ficultate retineo, et quodam modo fugitatem et elabentem votive deosculor. Bona hæc oscula, sed sicut in imagine, sicut in umbra; bona hæc oscula, et ad tempus reficiunt, sed non sufficiunt: fac quod sufficiat. Deosculare me tu osculo oris tui, osculo Verbi, non carnis; veritatis, non imaginis; osculo voluntarie indulto, non violenter extorto; osculo manifestationis tuæ, et conformatio[n]is meæ, ut tibi compositus, tibi copulatus, in uno sim spiritu. Qui enim adhaeret Domino, unus est spiritus¹¹. Individuus iste amoris et unionis complexus, jure osculi censetur nomine. Et ideo tibi osculandi delego officium, auctoritatem attribuo, ubi totum est operis tui, non laboris mei; indulgentiae tuæ, non diligentiae meæ; manifestationis tuæ, non meæ investigationis.

7. Propterea dico, Manifesta mihi te ipsum, per te ipsum, sicuti es, et sufficit mihi. Satiabor, cum apparuerit gloria tua¹²: cum me infuderis vino illo, vino novo, quod ipse potas, ipse propinas in regno tuo. Merum illud volo, non mixtum; purum, et sine lacte, quia lac parvulorum est. Evacuabuntur quæ sunt parvuli. Meliora sunt quidem ubera vino, sed non isto; magis autem optimum istud super ubera. Denique non hæc inebriant, sed illud; et mentis statum in novos quosdam inusitatosque transfundit sensus. Ubera dum suguntur, siccantur; illud quod inebriat, exuberat jugiter. Nolo ejus fervorem, lactis frigore temperari: purum exspecto et perenniter manans. Sic etenim legimus: *Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, quoniam apud te est fons vite, et in lumine tuo videbimus lumen*¹³. Inusitata hæc plane ebrietas, quæ lumine sit, non liquore; sinceritate, non sicera. Ideo emitte lucem tuam, et veritatem tuam; plenitudinem, non pignus quod præsentiam tuam tardet, gratiam temperet, lumen obumbret: quod in umbra promittitur, præstetur in lumine. In umbra est, quod propheta loquitur: *Oculus non vidit, Deus, absque te, quæ præparasti c[on]spectantibus te*¹⁴. Sed etiam quæ in Numeris hæreditatem non possident, sed postulant paternam, filie dictæ sunt Salphaad¹⁵, id est, Umbrae: nec enim poterat Salphaad, non poterat umbra viros generare, in quibus imago est, et gloria Domini. Quod

¹ Isai. lxvi, 8. — ² Id. ix, 19, 20. — ³ Matth. xi, 27. — ⁴ Psal. cxxxvii, 16. — ⁵ Matth. v, 14. — ⁶ II Petr. i, 19. — ⁷ I Cor. xiii, 9, 10. — ⁸ Joan. xiv, 8. — ⁹ Rom. i, 20. — ¹⁰ Cantic. viii, 1. — ¹¹ I Cor. vi, 17. — ¹² Psal. xvi, 15. — ¹³ Psal. xxxv, 9, 10. — ¹⁴ Isai. lxiv, 4. — ¹⁵ Num. xxvii, 1-6.

quidem non erit, quamdiu credimus : sed cum¹⁶⁸ lucem habitat inaccessiblem⁹; ut quod hic videbimus, tunc erimus similes ei. Propter hoc qui sumus in corpore peregrinantes a Domino¹, postulamus cum filiabus Salphaad : quid enim postulemus, sicut oportet, nescimus¹: postulamus hereditatem paternam; Dominus enim pars hereditatis meæ². Postulamus cum apostolo : Ostende nobis Patrem, et sufficit nobis³. Non insisto ulterius, citra non subsisto : in hoc mihi desideriorum limitem pono, votorum colloco finem. Quis tandem ille finis? Quem dicit Apostolus : Finem vero vitam æternam⁴. Quæ est ista vita æterna? Quam dicit Christus : Hæc est vita æterna, ut cognoscant te verum Deum, et quem misisti Iesum Christum⁵.

8. Ad hunc finem quasi ad conclusionem universorum voto transierat, qui loquitur in Psalmo, *Notum fac mihi, Domine, finem meum*; finem boni, et finem mali : illius, quia consumitur; hujus, quia consummatur. Ideo vere finem, finem purum, plenum, perpetuum : a malo purum, in bono plenum, in utroque perpetuum : pure afficit, plene sufficit, in neutroque deficit. Hoc enim est quod addit : *Et numerum dicrum meorum, qui est*⁶. Vere enim dies illi sunt simul, et non succendent ei: non minuitur, non mutatur illorum dierum numerus. Propterea dicitur, *qui est*. Quoniam modo dies meus deficit, si sol meus non occidit? *Non occidet*, inquit, *sol tuus, et luna tua non minuetur*⁷. Ego luna, et ille sol : et ideo illa non minuetur, quia a perenni, et ubique præsenti sole non movetur. Dierum ergo illorum nova quidem ratione non erit terminus, et erit numerus : erit ibi nobis jugis et indecessa sempiternitas, sed non erit omnimoda, et divinæ unitati conformis simplicitas. Cætera enim omnia licet sempiterna sunt, simplicia tamen nequaquam sunt, quibus non hoc est esse, quod hoc vel illud esse : nec hoc vel illud esse, quod quilibet quod sunt, esse. Nam in creatura spirituali; quæ sunt in se ipsis infinita, sunt propter interminabilem perseverantiam, et ad se invicem quondam modo determinata, et definita propter certainam quamdam naturarum affectionumque distantiam. Denique, *In domo*, inquit, *Patris mei, mansiones multæ sunt*⁸ : mansiones plane luminum, quoniam ipse Deus

A dicitur numerus dierum, illic intelligatur multitudo mansionum; non quod singulis sunt singularæ, sed etiam alicui multæ, juxta illud, *Et tu esto potestatem habens supra decem civitates*¹⁰: nam et stella a stella differt in claritate¹¹. In quo enim præcesserit virtutum numerus, multiplicabitur et numerus claritatum, sicut se habet promissio prophetica : *Implebit Dominus splendoribus animam tuam*¹². Felix plane anima, quæ non uno tantum, sed multis fuerit repleta splendoribus, illis utique de quibus dicitur : *Tecum principium in die virtutis tue, in splendoribus sanctorum*¹³. Serenissimi splendores isti dies, et virtus claritatis.

B 9. Quis dabit mihi, ut trini splendoris hujus radio spiritus mens illustretur, ut dies meos beatissimus hic numerus expletat, compleat, et contineat? Quis, inquam, dabit mihi, ut æternitatis ad lineam se porrigan, in veritatis splendore fulgeant, et serveant in spiritu charitatis? Sie enim, non ut in mundi prima conditione, mutuus vespertini et matutini temporis recursus plures distinxerit dies, sed continuus erit dies, et totus meridies. Ibi, ut ita dicam, inter mane et vesperam non infelix ex C plosa est : in isto utrosque terminos indeclinabiles occupabit meridies, juxta quod legitur, *In tempore vesperæ erit lux*¹⁴; quoniam non erit vel temporis transmutatio, vel vicissitudinis obumbratio. Sed quando erit istud? quando te ipsum nobis in illo meridiano, sicut es, manifestabis, bone Jesu? In te enim videbimus Patrem, et sufficiet nobis. O pigra tempora, et tarda pectora! tarda ad cernendum; nam ad credendum prompta.

D 10. Appropia, Domine, tu nobis, ut nos dicere possimus : *Ecce hic venit saliens in montibus, transiliens colles*¹⁵. Appropinqua, et præveni tarditatem nostram. Denique et modo lectum est, quomodo duobus illis euntibus in Emmaus appropinquasti; fidei tarditatem in illis increpans, et te ipsum de Scripturis interpretans; intus aperiens, et foris apparens, sed nimis cito dispares; forsitan quia nouo pleno meridie te manifestasti, sed sub ipsa vespera et inclinata iam die. Denique in omni illa beatæ resurrectionis apparitione, inquam meridiem

¹ Rom. viii, 26. — ² Psal. xv, 5. — ³ Joan. xiv, 8. — ⁴ Rom. vi, 22. — ⁵ Joan. xvii, 3. — ⁶ Psal. xxxviii, 5. — ⁷ Isai. ix, 20. — ⁸ Joan. xiv, 2. — ⁹ 1 Tim. vi, 16. — ¹⁰ Luc. xix, 17. — ¹¹ 1 Cor. xv, 41. — ¹² Isai. lviii, 14. — ¹³ Psal. cix, 3. — ¹⁴ Isai. lx, 19. — ¹⁵ Cantic. ii, 8.

legisse me memini; sed vel fere nondum in-¹⁶⁹choata diem, vel jam inclinatum: ut omnem A veritatis lucem quodam ignorantiae temperatam obscuro intelligas. Simil grata in hoc advertenda distinctio, quod querentibus se studiose mulieribus diluculo ad monumentum apparuit; sero autem die illa una sabbatorum, reclusis discipulis in domo¹. Utinam ergo et nobis, Domine, in hoc vel diluculo, vel crepusculo appareas, optimus plane super utrumque meridies. Sed in illo cubabimus in patria. Interim dum in via sumus, oramus, Domine, ut vespertinae lucis nos refocilles umbraculo. Sed nos jam cum die sermonem claudimus, B sed te non excludimus: magis autem in te terminantes, et a te inchoantes, in matutino tibi gratias referamus, in illud Cantie erumpentes,
Sub umbra ejus, quem desideraveram, sedi².

Fac me audire, quid illis annuntiem; illi in agro, ego in horto. Illi quasi viri manum mittunt ad fortia; ego, ad suavia. Felix mulier, quae audire te mernit, felicior quæ vidit; vox enim tua suavis, et decora facies: sed felicissima, si ad quam manum tetenderat, tetigisset, temnisset, et retinueret: nunc autem dicitur, *Noli me tangere³.* Quod una nou potuit, plures potuerunt, illæ quibus dixit: *Accete. Et accesserunt, et tenuerunt pedes ejus⁴.* Quod non potest singularitas, obtinet communitas, obtinet charitas. Quæramus ergo unanimiter, et queremus utiliter. Denique, quæ cum unguento venerunt, ille invenerunt. Bonum unguentum de quo legitur: *Ecce quam bonum et quam iucundum habitare fratres in unum! Sicut unguentum in capite¹¹.*

2. Forte nec tam se inveniri permisit, quam ultro ingessit. *Pedes ejus*, inquit, *tenuerunt*, non tamen unguento perfuderunt. Viventem enim repererant, quem quæsierant cum mortuis. Veniebant, ut inungerent Christum, ut perungerent unctum; et ipse ad illas veniebat, totus spirans vitalem immortalium odorem aromatum. Ante passionem perungit se voluit, et postea sepeliendus permisit; sed resuscitatus non indignuit. Abundabat enim jam non modo C immortalitatis, sed et regiæ supereminentisque potestatis unguento; sicut et ipse testatur: *Data est mihi omnis potestas in cœlo et in terra¹².* Et, *Dedit illi Deus nomen quod est super omne nomen¹³.* Propterea dicitur: *Oleum effusum nomen tuum¹⁴.* Denique ad sua invitata unguenta: *Veni in hortum meum, soror mea spousa; messui myrrham meam cum aromatibus meis¹⁵.* Quod, inquit, seminavi de tuo, sed de meo messui mihi, imo et tibi; mihi re, tibi in spe. Propterea invito, *Veni in hortum meum, soror mea sponsa.* Grata vocabula, et plena dulcedinis, quæ vel naturæ, vel gratiæ copulam sonant. Consors factus naturæ, gratiæ vicem rependo. Ideo sororem te voco, sed in carne; sponsam, sed in Spiritu: in carne, in qua integra assumpta est humanitas; in Spiritu, per quem infusa est charitas. Veni ergo, soror mea sponsa. Veni tanto subarrhata pignore, secura de plenitudine. *Messui myrrham meam cum aromatibus meis.* Myrrham sorori, sponsæ aromata: myrrham carni, aromata spiritui:

TRACTATUS II.

De querendo Christo, et de viatorum beatorumque contemplatione.

1. Declinavit paululum Dilectus noster inter noctis tenebras: ubi ergo quæreremus illum? Quem illum? Illum utique qui ait, *Ego flos campi³.* Si ergo illum quærimus, egrediamur in agrum, imo ingrediamur in hortum: siquidem ille descendit in hortum suum, ad areolam aromatis⁴. Denique et in horto Maria dum quæsivit, invenit⁵. Quæsivit ipsa lamentando; nos quæramus laudando. Dulce quidem negotium, sed dulcissimum præmium. Quale præmium? Quod legitur in Psalmo: *Sacrificium laudis honorificabit me; et illie iter quo ostendam illi salutare Dei⁶.* Ergo laudantibus manifestandus est Jesus. Quæramus cum laude, sed in horto quæramus; in horto est traditus, in horto est passus, et apparet in horto. Quæ vidit, ideo et ait: *Qui habitas in hortis, amici auscultant, fac me audire vocem tuam⁷.* Amici, Petrus et Joannes. Amici, discipuli, qui audierunt: *Vos amici mei estis⁸.*

¹ Luc. xxiv, Mare. xvi et Joan. xx. — ² Cantic. ii, 3. — ³ Id. ii, 1. — ⁴ Id. vi, 1. — ⁵ Joan. xx, 1-16. — ⁶ Psal. xlix, 23. — ⁷ Cantic. viii, 13. — ⁸ Joan. xv, 16. — ⁹ Id. xx, 17. — ¹⁰ Matth. xxviii, 9. — ¹¹ Psal. xxxxi, 1, 2. — ¹² Matth. xxviii, 18. — ¹³ Philipp. ii, 9. — ¹⁴ Cantic. i, 2. — ¹⁵ Id. v, 1.

myrrham incorruptionis, aromata veritatis. Co-¹⁷⁰ unum omnium. O quam bonum et quam jucun-
gnoscetis veritatem; sed cum vos mea docuerit A dum habitare, inquam, in unum: et ibi in
unctio. Vos cum unguentis venitis, sed ego
alia habeo, quae vos nescitis, unguenta nova,
imo et vetera: omnia enim nova et vetera co-
aceravi mihi. Future etenim in mundi fine
resurrectionis in me jam pullularunt initia:
et antiquae illius æternæ claritatis perseverat
gloria. Siquidem clarificavit me Pater claritate
quam habui, priusquam mundus fieret.

3. Vere, Domine, optima hæc unguenta
sunt, et ad sponsam tuam jam illorum pervenit
fragrantia. Unde et dicit: *Ecce odor dilecti mei,*
*sicut odor agri pleni*¹. Denique quo tu præ-
dis, illa subsequitur: sic etenim dicit, *Trahe
me post te, in odore unguentorum tuorum cur-
remus*². O beata tempora, cum de se illud dici
audient: *Qui sunt isti, qui ut nubes volant*³?
Nunc spiritus est promptus, sed caro est pi-
grior: vires infirmæ votum non æquant. Pro-
pterea *trahe me post te, in odore tuo currimus*.
Bonus est cursus, sed tractus efficacior. Ex-
specta morantem, trahe volentem. Curram de-
votius, si mecum cucurreris; curramus simul,
tu in ungentis, ego in odore. Felix anima,
quæ post laborem jam in ungentis lætatur; in
quam cognitionis et dilectionis tuæ se effundit
unctio: magis autem assumpsit, et absorbuit
in se voluptatis torrens, et multitudine duledi-
nis. Beate sane absconditur, qui ibi reconditur,
concepitus cum Christo, imo in Christo; et
est, sicut legitur, *sepulcrum ejus gloriosum*⁴;
gloriosum plane, cuius *factus est in pace locus,*
*et habitatio in Sion*⁵. Ibi qui sunt, te contem-
plantur in specula. Nam nos quid nisi in spe-
culo, in speculo creaturarum, et Scripturarum
ænigmatis? Nos in figuris, et obscuritatibus: in
veritate et sinceritate illi. Vacant et vident,
stant et auscultant, et gaudio gaudent propter
vocem sponsi, et propter faciem sponsi. Vox D
enim ejus suavis et decora facies: ideoque juge
desiderium, indefessa alacritas, in tam suavem
auditum et continuum superextendit participes
unguenti: oleum enim effusum in illis nomen
tuum. Oleum jure; nomen enim tuum et notitia,
lux est et lætitia: lætitia profusa, lætitia dis-
fusa in corde; non adhuc creditum, sed jam
contuentium. Non est ibi cor et cor, sed cor

170 unum omnium. O quam bonum et quam jucun-
gnoscetis veritatem! Ibi enim Dominus mandat, et emanat:
mandat aperte, emanat abunde; et ubertim
effundit benedictionem, et vitam usque in
sæculum.

4. Væ mihi quod non effundo plene quod ut-
cumque capio. Væ ab ariditate sermonis, magis
vero a sensuum. Nec enim satisfacit vel sermo
affectui, vel affectus fidei: sed nee fides sufficit,
quæ non plene reficit. *Satiabimur*, inquit, *cum*
*apparuerit gloria tua*⁶. Cum ergo venerit species,
abit esuries, esuries eguna, non esuries plena:
B esuries jejuna, non esuries refecta. Bona qui-
dem refectio quæ fastidium evacuat, exacuit de-
siderium: bona aviditas, quam satietas parit.
Qui edunt me, inquit, *adhuc esurient*⁷. Quid est
epulari, nisi contemplari? *Epulentur justi in*
*conspectu Dei*⁸, id est, conspicio Deum.
Quid est autem esurire, nisi semper querere?
Quærите Dominum et confirmamini: quærite
*faciem ejus semper*⁹. Quærite semper faciem,
qui videtis facie ad faciem: nos qui sumus in
corpo, quid nisi posteriora conspicimus?
Trahe nos post te. Trahe nos de posteriori ad
faciem, de fide ad speciem, de odore ad un-
ctionem: nam per fidem ambulamus, et in
odore currimus. Felices qui sic eucurrerunt, ut
jam comprehendenterint, nec habent ultra quo
currant, sed in veritate stant, et non vacillant,
omnimodis perfusi ungentis immortalitatis,
immutabilitatisque delubti myrrha. Ibi te lau-
dant tanto liberior, quanto liberius. *Cognoscetis*,
inquit, *veritatem, et veritas liberabit vos*¹⁰.
Ergo ad coruscum veritatis disparebit vanitas:
vanitati enim creatura servit non volens¹¹: et
grave corruptionis jugum computrescit a facie
olei¹², ab affluentia ungenti. Mensura enim bo-
na, et conferta, et superfluens dabitur in simum
vestrum¹³. Tu, Domine, dabis, et te ipsum
nobis dabis: pars cuim mea Dominus. Sed quid
est quod in mensura te donas, qui ipse magnus
et immensus es? Num pro vasculi capacitate
infundis et olem? Quid ergo est quod super-
fluentem dicas? An quia plus effundis quam capi-
mus? neque enim, si omni nisu ad capiendum
te nos extendimus, totum comprehendimus.
Potens est Deus facere supra id quod petimus.

¹ Gen. xxvi, 27. — ² Cantic. i, 3. — ³ Isai. ix, 8. — ⁴ Id. xi, 10. — ⁵ Psal. lxxv, 3. — ⁶ Psal. xvi,
15. — ⁷ Eccli. xxiv, 29. — ⁸ Psal. cxvii, 4. — ⁹ Psal. cixv, 4. — ¹⁰ Joan. viii, 32. — ¹¹ Rom. viii, 20.
¹² Isai. x, 27. — ¹³ Luc. vi, 38.

et intelligimus : quanto magis id quod ipse est¹⁷ et factum non est, nostra exsuperat modum appetitiae, et intelligentie limitem? *Eccc*, inquit, *declino in eos, ut flumen pacis, et ut torculus inundans gloriam*¹⁸. Numquid ergo absorbere poterit homo lumen, cuius impetus letificat civitatem Dei; et exhaustire Jordanem, ut totus iros ejus influat? Vere, Domine, non angustiamur in te: tu enim das affluenter; nec paucis das, nec pauca das, nec parco et remordente animo; praeveniens merita, et exceedens vota: nou angustiamur in te, angustiamur autem in visceribus nostris. Tantas habentes promissiones, charissimi, dilatetur et nos, dilatetur ad optandum, ut dilatetur ad obtinendum.

5. Tu, Domine, tu potius placido et leni allapsu ubertatis tuae (viam enim mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti eorū meum¹⁹), qui cœlum sicut pellem extendis, vetustam factam cordis mei pellem, et inertis contractam situ leniter extende; rugas ejus explica, extrahe sinus, dilata receptacula: ut sine mensura te concupiscam, et sine mensura capiam, capacorem me faciat hæc sancta cupiditas. Sic enim experientiae tenui prælibato gustu, quo fides persuadet, prævolabit affectus; et rationis impulsu fervida non exspectabit alacritas: ita inter tentationem dura ac diuturna minus laborabit sancti constantia propositi, propensi desiderii et pia spei exspectatione protracta. Sed exspectemus hic et respiremus paululum fesso parcentes spiritui, ut brevi fotsu intervallo fervidior exsurgat.

TRACTATUS III.

Viae et patriæ quam dispar sit gaudium.

1. Nocturna quiete a te refectos dignum est nos, Domine, in matutino astare tibi: astare, an sequi? Felix qui te assidentem foribus suis matutinis invenerit, ut astare possit, et astare in vesperum; ne subito elapsum volatu,

vago vultu tennes inter auras quereret. Tu enim tenebras ponis latibulum tuum²⁰. Lux es, et latibulum: lucem siquidem habitas inaccessibilem²¹. Propterea nobis tenebræ, quibus est inaccessibilis: sed si inaccessibilis visui, non tamen et voici; quia quo non approximat ratio, pertransit oratio. *Clamor*, inquit, *meus in conspectu ejus introivit in aures ejus*²². Ergo et clamor noster intret in conspectu tuo, ut et ipse egrediaris in conspectu nostro; et indulgas vel videri, qui te non sinis teneri. *Revertete, revertere, ut intueamur te: ut intueamur*²³, donec teneamus. *Revertere, similis esto, dilecte B mī, caprea aut hinnulo cervorum, super montes aromatum*²⁴. *Similis esto*, inquit, *capreæ: vi-dearis, et avoles; adsis, et elonges: adsis aspectui, absentans te tactui. Denique et mulieri dicitur: Noli me tangere*²⁵, et quasi quadam experientiae fida attractare manu. Ecce, Domine, manum abstineo, oculum intendo. *Mancastabo tibi et videbo*²⁶. Væ mihi, si et illud audiam: *Averte oculos tuos a me, quoniam ipsi me avolare fecerunt*²⁷. An forte dum fugis aspectum, accendes desiderium, ut anxius queraris, dum amplius amaris. Denique fuga tua nos avidius ad cursum sollicitat.

2. Quis ponet pedes meos quasi cervorum, ut possim expeditus et alacer hunc hinnulum sequi? domesticas dediscere curas, et cœlesti in solitudine silvescere? Bonum est exonerari se ipso, onere gravissimo, et caprearum sensim in levitatem deficere. Propterea propheta, *Nou laboravi*, inquit, *te, Domine, sequens*. Verum est quod dicis, benedicta propheta, verum est, sed adhuc parum; non laborare non sufficit, nisi et laeteris. Ideo quod tu minus eloqueris, alias perexplicat. *Cantent*, inquit, *in viis Domini, quoniam magna est gloria Domini*²⁸: itemque, *Cantabiles mihi erant justifications tue in loco peregrinationis mee*²⁹. Totum intus agitur, in corde enim canitur: nam et ibi curritur. *Ascensiones in corde suo disposuit in valle lacrymarum*³⁰. Quæ est tamen ista ratio ascendentis cum lamento, et peregrinantis cum cantico, cum aut lamentari non possit in patria, aut letari in terra aliena? *Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena*³¹? Sed forte, imo certe qui super flumina

¹⁷ Isai. lxvi, 12. — ¹⁸ Psal. cxviii, 32. — ¹⁹ Psal. xvii, 12. — ²⁰ 1 Tim. vi, 16. — ²¹ Psal. xvii, 7. — ²² Cantic. vi, 12. — ²³ Id. ii, 17, et viii, 14. — ²⁴ Joan. xx, 17. — ²⁵ Psal. v, 5. — ²⁶ Cantic. vi, 4. — ²⁷ Psal. cxxxvii, 5. — ²⁸ Psal. cxviii, 54. — ²⁹ Psal. lxxxi, 6, 7. — ³⁰ Psal. cxxxvi, 4.

Babylonis sedent et morantur, plorant : et qui¹⁷² egrediuntur, exsultant. Et qui ascendit in valle lacrymarum, ascendit et de valle lacymarum : et licet de lacrymis, non tamen cum lacrymis. Sua-
vius enim est in monte gaudiorum esse, quam in valle doloris. Quod si cum lacrymis, magis quia pigre ascenditur, et nondum prope acceditur. Non enim quia ascensiones in corde suo disponit, statim et perficit : sed cum benedictionem dede-
rit legislator, tunc *ibunt de virtute in virtutem*, ut videatur Deus deorum in Sion¹ : pergens et properans in lætitia cordis ad bravium, sicut qui intrat cum tibia in montem Domini, montem de quo propheta, *Et faciet Dominus in monte hoe convivium pinguium, convivium vindemicæ, pinguium medullatorum, vindemicæ defecatæ*². Temperata est adhuc, et non defæcata ascen-
dantis lætitia, et mixta cum lacrymis : *Calix enim in manu Domini vini meri plenus mixto*³. Mixtum est pergentibus, merum pertingentibus, remanente apud pigros fæce. Misericordia Sa-
pientia in cratero vinum, ubi novam defæcabit vindemiam. Unum ibi est beatorum negotium spirituum, una anni jubilæi feratio; lætari cum Domino, et laudare ipsum : *Gaudium etenim inveniatur in ea, gratiarum actio, et vox laudis*⁴.

3. Lætare, Jerusalem, erumpe et lauda : lauda majestatem, munifico refer gratiam. Hoc a te votum semper exsolvitur, et semper exigitur : prompte exsolvitur, et pie exigitur. Exactio ipsa delectatio est. Commendat se ipsam beatæ veritatis votiva perceptio, et serenitas afflata sensibus, simul cum luce lætitiam infundit : *Lux orta est justo, et rectis corde lætitia. Lætamini justi in Domino*. Quam pro lætitia vicem rependent? *Et confitemini*, inquit, *memoriae sanctificationis ejus*⁵. Ergo lætitia de luce, laus de lætitia : lætitia excrescens erum-
pit in laudem; et nesciunt perfusa viscera lumi-
nosæ veritatis felicem non eructare crapulam, et temperare a cantico, torrente ineptiata dul-
cedinis. Siquidem et suavitas provocat appeti-
tiā, et ubertas ministrat sufficientiam; et instantiam perennat æternitas. Denique sic ipsa attestatur suavitas, ubertas, æternitas : *Qui biberit aquam quam ego do, fieri in eo fons aquæ salientis in vitam aeternam*⁶.

4. O beati spiritus et animæ justorum! o A Ecclesia primitorum, qui conscripti estis in cœlestibus! vos vere primitivi qui prælibatis benedictionis futuræ primitias. *Comedite, ami- ci, et bibite; et inebriamini, charissimi*⁷. Bibite de cisterna vestra : et fluenta putei vestri ex- crescent et exuberent; affluant et discurrant in plateis cordis vestri aquæ deliciarum vestrarum. Non participant vobiscum alieni : sed nec om- nes admittantur domestici. Nos enim cives sanctorum, et domestici Dei; cives conscripti, sed nondum suscepti; cives exultantes, cives peregrinantes, cives vagi et palantes. Siquidem

B iniquitates nostræ quasi ventus abstulerunt nos⁸. Vos autem sedetis in pulchritudine pacis, et in tabernaculis fiduciae, et in requie opulen-
tiae⁹. Væ habitatoribus terræ, ubi rara pax, securitas nulla, jugis labor, et is egestatem parturiens. Nam et militia est vita hominis super terram¹⁰, quamdiu caro concupiscit ad-
versus spiritum; et adversarius noster circuit quasi leo, querens quem devoret¹¹ : et in sudore vultus nostri vescimur pane nostro, et terra cordis nostri spinas et tribulos germinat operanti. Propterea dissipati, et dilacerati, et corde tabescentes, abundantius habemus in

C manibus sollicite de nobis adhuc gemere, quam secure gaudere in Domino : nisi quod spes bona, primitiarum argumento prospectans in finem, de tribulationum torcularibus consolationis exprimit oleum, quo facie exhilarata et impinguato capite, enī Apostolo in tribulationibus gloriamur, in contumeliis complacemus nobis, *Scientes quia tribulatio patientiam operatur, patientia probationem, probatio vero spem*¹² : quid vero spes, nisi superventuræ in nos gloriæ primitiva quedam jam prælibare vi-
detur gaudia? *Spe*, inquit, *salvi facti sumus*¹³; et, *Spe gaudentes*¹⁴. Novit enim pia fides D pigra prevolare tempora, et tanquam de præ-
senti affici, quod inconcussa sibi depingit fidu-
cia : sed ea spes quam examinatae conscientiae puritas, non præsumptio parturit.

5. Lavamini, mundi estote : lavamini, et igne examinamini, ut penitentiae et patientiae exercitio quasi gemino conflatorio ad purum excoctos supermis vos respectus, et roris instar voluptatis suæ aspergine refrigeret, grataanter

¹ Psal. xxxiii, 8. — ² Isai. xxv, 6. — ³ Psal. lxxiv, 9. — ⁴ Isai. xi, 3. — ⁵ Psal. xcvi, 11, 12. — ⁶ Ioani. iv, 14. — ⁷ Cantic. v, 1. — ⁸ Isai. lxiv, 6. — ⁹ Id. xxxii, 18. — ¹⁰ Job viii, 1. — ¹¹ I Petr. v, 8. — ¹² Rom. v, 3, 4. — ¹³ Id. viii, 23. — ¹⁴ Id. xii, 12.

et glorianter nix in illam vocem erupturos : ¹⁷³ Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo consolationes tue latificaverunt animam meam¹. Lavamini et lætamini : lavamini frequentius, ut ferventius lætemini. Usurpare sæpius, quod sempiterne nondum potestis. Infelices montes Gelboe, siccitate aeterna damnati, non estis perfusi hac pluvia voluntaria, nec descendit in vos stilla^a antelucani : propter hoc non estis agri primitiarum, sed nec serotinus fructus exspectatur a vobis. Utinam, Domine, caput meum plenum sit isto rore, et cincinni mei guttis noctium. Quid enim nisi in nocte versamur, donec aspiret dies, et rellinentur umbræ? In meridiano quod exspectamus, nec umbra formidatur, nec stilla optatur. Fluit hic stilla de situla Jacob : sed erit ibi semen ejus in aquas multas. Felicia tempora, quando universa facies terræ irrigua erit, et superne irrigua, nec sterilis quidquam possidebit ariditas : superius et inferius, utrumque irrigua, quando caro mea, et cor meum exultabunt in Deum vivum. Bonus plane fons, qui tunc ascendet et mundabit cor nostrum, primoque illo melior, quia non poterit exsiccati. Inebriabuntur ab ubertate domus tuae, et torrente voluptatis tuae potabis nos : quoniam apud te est fons vitae, et in lumine tuo videbimus lumen². Bonus certe fons, ex quo tales emanant rivuli, voluptas, ubertas, vita et veritas.

6. Irrora inde hue : prætende misericordiam scientibus te, etsi nondum totum te; prætende misericordiam, infunde gratiam, effunde Spiritum tuum super nos, qui innovet spiritum nostrum in visceribus nostris, Spiritum principalem, qui reformat et conformat nos sibi, conformat et confirmat; latifacet et illuminet. Justitiae enim Domini rectæ, latificantes corda; præceptum Domini lucidum, illuminans oculos³, sicut est nostrum hic illuminari et latificari. Alioquin plane lætabimur coram te, sicut qui lætantur in messe, sicut exsultant victores capta præda, quando dividunt spolia⁴. Lætabimur ibi quasi possidentes, hic quasi propONENTES et præsumENTES, et prosequentes donec consequamur. Ibi ergo de possessione, hic de promissione : illic de plenitudine, istie de portione. Quod enim inde hue aspergitur, stilla

^A est, non fluvius; scintilla, non caminus. Heu! quam eito et scintilla hæc evanescit, et stilla arescit! Memento nostri, Domine, in beneplacito populi tui, visita nos in salutari tuo, ad videndum in bonitate, et latandum in lætitia, ut lauderis cum hæreditate tua⁵. Visita nos ad videndum, latandum, laudandum : visita nos in salute et lumine, in lætitia et laude. Bona sunt hæc stillicidia, quamvis rara, et quasi rorantia. Rorate, cœli, desuper; aeterni montes, distillate nobis dulcedinem : in stillicidiis vestris lætabitur germinans.

7. Esto tu nobis, Domine, sicut ros, ut et nos germinemus sicut liliu. Nescit verbum tuum semel emissum vacuum reverti, sed prosperabit in his ad quæ mittitur. Denique ad irrigationem ejus pro saliuncta ascendet abies, et pro urtica crescit myrtus⁶. Dum dejectos erigit et sublimat, dum carnis incentiva lenit et mitigat, dum desperatos locat et conversari facit in coelestibus, dum exasperatos mollit, et contemperat mitibus. Jucunda hæc visitatio : sed quasi nubes matutina, et quasi ros mane pertransiens⁷. Jure rori matutino confertur quantalibet in carne contemplatio et mentis excessus : habet enim nescio quid, imo multum quid de noctis frigore, propter minus servidum affectum; et de noctis caligine, propter subobscurum intellectum. Sed si ideo matutinus, quare ergo pertransiens⁸ pertransiens a nobis, an pertransiens et penetrans in nos? Vivus est sermo Dei et efficax, et penetrabilior omni gladio, ut non tantum cutem foris signet, sed permeat ad interiora, ad medullam transeat, et fiat irrigatio ossium : sermones enim ejus molliti super oleum, et ipsi sunt jacula. An ideo, quia si expansum fuerit sicut cœlum cor hominis, complicabitur sicut liber, et sicut fumus liquefacit? Interpretetur quisque in sententia, sicut experitur in conscientia: perfectus, quod illum infundit et penetrat; proficiens, quod illum pertransit et prætervolat. Pertransit a nobis, ut nos attrahat post se, et transire faciat ad se quasi ipsa fuga dicens: *Transite ad me, qui concupiscitis me*⁸. Fortassis nos frequenter transimus a te, Domine, quam tu a nobis: si quidem et accendis lucernam, et everris dominum, et serutaris nos, juxta prophetam⁹, sie-

¹ Psal. xciii, 19. — ² Psal. xxxv, 9, 10. — ³ Psal. xviii, 9. — ⁴ Isai. ix, 3. — ⁵ Psal. cv, 4, 5. — ⁶ Isai. lv, 11, 13. — ⁷ Osce vi, 4. — ⁸ Eccl. xxiv, 26. — ⁹ Sophon. i, 12.

^a Deest, roris.

ubi invenias intus sordes latitantes, vanis et¹⁷⁴ mur? *Oculus*, inquit propheta, non vidit, Deus, vagis, mollibus et molestis curis, et cogitatio- nibus immersos, non modo cum Deo et mundo animum dimidiates, sed in alteram propensio- res et promptiores partem; etsi non pro cupiditate, tamen pro consuetudine. Nam et quæ utiliter admittuntur curæ, violenter se inge- runt: sive cum non urget necessitas, tamen occupat supervacuitas. Denique videmur mihi silvam refugere, quæ fluit cum silentio, Baby- lonis flumina sectari. Sed nos jam aliquanta sermocinati sumus tecum, Domine, et de te: et suaviter refecti sumus, quasi catelli de mīcis quæ cedebant de mensa tua. Si sic affīcis transiens et transmeans, quid facis manens et com- morans? Heu me! quod indigni sumus tam dulci commoratione. *Mane nobiscum, Domine, quo- niam adesperas*, et *inclinata est jam dies*¹. Vere inclinatur, cum tu declinas. Compellite eum, fratres, precūn vestrarum instantia. Vim ei intulerunt duo illi euntes in Emmaus, eum se fingeret longius ire. Quid ergo singit, quod non facit veritas? Ire se finxit, manere compulsus; sed non permanere: nam inter cœnandum evanuit. Sed illa abeundi fictio manendi est occasio. Quasi abire se singit, spiritualem attenuans lætitiam: sed occultus manet, justi- tiam continuans, humilitatem accumulans.

TRACTATUS IV.

De confabulatione et meditatione circa res divinas.

1. Habes quod rogasti, sed habes illud quodam cūmulatum fenore. Ego tamen fenus hoc meis assigno cōmodis, et inter luera deputo. Omnino non possum bonis non deputare succēsibus, quoties confabulandi tecum alicunde occasio erumpit. Redargnis fortasse, quod fabulationis usus sim verbo; et, quoniam nisi de re seria nil fere loqui solemus, majestati sensuum tali injuriam vocabulo fecerim. An non tibi confabulatio videtur, cum et quod non videmus loquimur, et quod non audimus, testa-

A *præter te, que præparasti exspectantibus te*²: sperantibus et exspectantibus, sed nondum spe- ctantibus. Quod enim videt quis, quid sperat³? Quod si id quod videmus, per speculum est, et in ænigmate; quanto magis id quod loquimur? non enim potest sermo, quantumvis disertus, sensuum pereplicare secreta. Et quidem mihi, meo pro sensu ut loquar, futuræ respectu veritatis quædam videtur quasi fabula, omnis ad illam intimandam figurata parabola. Specie grata sint, unitate compacta, usu commoda, virtute efficacia universa quæ creata sunt: sed B quid ad illam divinæ essentiæ immensam et sim- plicem et æternam unitatem, sapientiae pulchritudinem, pondus amoris et vires potentiae? Denique et ipse est qui est⁴, et sapientiae ejus numerus non est⁵: et plenitudo charitatis ejus scientiae supereminens est. Et quis loquetur potentias Domini? omnia quæ ad illa nobis ut- cunq; innuenda in sermonis assumpta sunt usum, inæstimabiliter sunt naturæ ratione dis- similia, et comparatione nulla. Non comparabitur ei aurum de Æthiopia, nec componentur tinturæ mundissimæ⁶. Et tamen auro et tinturis, flore et fructu, et omni, quæ creata est, C pulchritudine, quod super omne pulchrum est nobis coloratur et pingitur: ut quia penitus intimum est, juxta quod est omnino nos lateat; et per superinductos figurarum colores aliquatenus intimatum sub umbra interluceat. Bona quidem umbra, et ad horam refrigerans. Propterea dicitur: *Sub umbra ejus quem desideraveram sedi, et fructus ejus dalecis gutturi meo*⁷.

2. O quam delectabilis, quam affectuosius non sub umbra, sed super umbram in te ipso, bone Jesu, sederet, et hoc desiderii sui fine potita quiesceret? Nunc autem sub umbra quiescit, et sub umbra se reficit. Sed qualis refectio, D quam sequitur defectio? Ex parte enim cognoscimus: evanabitur quod ex parte est, cum venerit quod perfectum est⁸. Sunt haec interim fulcimenta labantium, et fomenta languentium. Denique subsequitur: *Fulcite me floribus, sti- pate me malis, quia amore languo*⁹. Felix, in quo sanctus amor languor est, non passio. Sunt enī qui charitate subito vulnerantur, ut sub- inde samentur; quasi Jona hedera, quæ sub caduci hora qua viruit, aruit¹⁰. Ergo est passio

¹ Luc. xxiv, 28, 29. — ² Isai. lxiv, 4. — ³ Rom. viii, 24. — ⁴ Exod. iii, 14. — ⁵ Psal. cxvi, 5. — ⁶ Job xxviii, 19. — ⁷ Cantic. ii, 3. — ⁸ 1 Cor. xiii, 9, 10. — ⁹ Cantic. ii, 5. — ¹⁰ Jona iv, 6, 7.

desiderii affectus concitatus : languor, contumeliam¹ totum querere, conferre et colloqui; de illo, nimis. O male sumum, imo vere insanum cor, A quod esse nescit hoc vulnere sancium! *Vulnerata*, inquit, *charitate ego sum*². Non modo vulnerat, sed etiam necat: *Fortis est enim ut mors dilectio*³. Denique Apostolus: *Mortui estis, et vita vestra abscondita est cum Christo in Deo*⁴. Dum vita reconditur, et votum accenditur; veritas jacet, et virtus languet: auxiliis aestus desiderii figurarum refrigeratur umbris, et primaevis fulcitor floribus. Pulchrae satis haec figuræ sunt: et laborantem rebeat affectum, puerilibusque refocillant blandimentis, ut solitudo et sensibilibus oblectamentis inusitatorum capiamus experimenta gaudiorum. *Plateæ tuae, Jerusalemi, sternentur auro mundo*⁵. *Sternam per ordinem lapides tuos, et fundabo te in sapphiris*⁶: ponam desertum tuum quasi delicias, et soliditudines tuas quasi hortum Domini⁶, et caetera quam plurima a Prophetis et Apostolis in typo coelestis dicta Jerusalem. Cum ejus portæ et plateæ, muri et metalla, lapides et ligna, fontes et flumina describuntur, quantum afficiunt et oblectant! quam late audiuntur, quanvis parum dilucide dicantur! Incomprehensibiliter enim aliud et incomparabiliter amplius relinquitur in suspicione, quam ponitur in assimilatione. Laetus est Jonas vehementer sub umbra hederae, sed hedera illa aruit, et figura abivit. Propterea cum de figuratis texuntur collationes sermonibus, quasi confabulationes quasdam licenter dixerim, non propter adumbratam interius aeternam veritatem, sed propter obumbrantem exterius vanitatem: evanescit enim quod ex parte est. Denique habes in Evangelio, de duabus illis euntibus in Emmaus, quod *fabularentur et secum quærent*: fortasse quia quærebat, et nondum tenebant; nutabant, et fide non stabant. Ideo quærentes et conferentes, ambulantes et confabulantes dicti sunt: sed tamen ita confabulationibus ipse Jesus appropinquabat, et ibat cum illis⁷.

3. Unum suaviter recolis, quam frequenter et cor nostrum ardens erat in nobis de Iesu, eum loqueremur de illo in via. Quæ enim de illo loenti sumus, ipse prior in nobis locutus est. Utinam saepius istud mihi contingat, de illo

inqam, et tecum: nec tam loqui, quam audire te loquentem. Pressus est sermo tuus, ut tamen quæ sentis, sufficienter exprimas: pauca verba, sed plena sensuum; videris mihi singula in iudicium vocare, adeo tibi nullum inconsultum elabitur. Denique *fagus distillans labia tua*. Ita enim quadam cum mora et deliberatione, et quasi de libra, quæ loqueris prodeunt, ut distillare magis quam profluere credaris. Extenuata sunt, et subtilia sunt, et evaporata sunt; propterea distillantia sunt, secreta sunt, et suavia sunt, et de intimis erumpentia sunt: et ideo quasi favus sunt. Hoc sibi vult quod sequitur: *Mel et lac sub lingua tua*⁸. *Sub lingua*, inquit; et non, *In lingua*. Majus enim est quod sub ipsa latet, quam quod in ipsa luet. Quid si etiam supra linguam? *Sub lingua tua mel et lac*. Non enim tantum in sermone est, nec totum in sermone est: sed sicut nihil habes in ore simulatum, ita multum est quod est in corde occultatum. In lingua sunt quæ manifeste loqueris: sub lingua sunt, quæ latenter suggeris: supra linguam sunt, in quorum edissertione elinguis est quamlibet eloquens, et sermo silentium.

4. Memini, nisi fallor, aliquoties in ipso orationis processu pressisse te sermonem, attenuum et attonitum ad erumpentem in corde lucem vel laetitiam, vocem rupisse, ut verteretur in spirarium, quod formabatur in verbum. Nam etsi lingua sufficiat ad evidentiam⁹, intrinsecus tamen stupor, et amor, et admiratio radiantis desuper luminis, prodeunt per verba animum convertit ad se, rapit in se, et continet intra se: spiritualique cum Mose circumvolvit nebula⁹, et nubem ponit anictum ejus, et tenebras latibulum, ut fiat ad interiora stupidus, ad exteriora mutus. Mel ergo sub lingua tua, et dulcedo sub voce tua, non quasi inferior, sed quasi interior: imo et sub mente tua, dum illa conceptæ needum compos dulcedinis, pullulantia introrsus gaudia non potest vel ad plenum explicare, vel experta tolerare: totum se illis cedens, sed non ex toto illa possidens. *Desicerunt*, inquit Psalmista, *oculi mei in eloquium tuum*: non modo ad eloquium, sed etiam in eloquium: in eloquium tuum, illud concupisco; ad eloquium, illud concipiendo: in

¹ Cantic. v, juxta LXX. — ² Cantic. viii, 6. — ³ Coloss. iii, 3. — ⁴ Tob. xiii, 22. — ⁵ Isai. lii, 11. — ⁶ Id. ii, 3. — ⁷ Luc. xxiv, 15. — ⁸ Cantic. iv, 11. — ⁹ Exod. xxiv, 15.

² Alias, ad crudendum.

eloquium tuum, ex qua parte est ignitum; ad ¹⁷⁶ Substantia mea tanquam nihilum ante te. Verum eloquium tuum, quia vehementer est ignitum: A tamen universa vanitas, omnis homo vivens⁶. Ignitum enim eloquium tuum vehementer¹. Propter anima mea liquefacta est, ut dilectus locutus est. Quæsivi illum². Anima mea liquefacta est, non sufficiens quod audit, capere; et dulci ex auditu avidior effecta, non desinens in illud concupiscere. Ideo adjungit: Quæsivi illum. Non satiatur auris auditu; nec tamen sufficit auris ad auditum.

5. Ergo et defecerunt oculi mei in eloquium tuum, et anima mea liquefacta est se ipsam contemnendo, et in ipsum contendendo et contundendo, admirando et amando, et ambiendo circa ipsum: nec valens, vel quantum cupit, intendere; vel quantum cepit, tenere. Quomodo ergo non interciditur loquentis spiritus, ubi meditantis interior absorbetur sensus? Sieut enim solida et corpulentior materia ignis in se virtutem difficiliter admittit; subtilis vero et desicata et tenuis voraci flamma citius et accenditur, et consumitur: ita meditationes spirituales et extenuatae succensi amoris dulcem violentiam citius suscipiunt, et diutius non ferunt. Spiritus vester, ait propheta, sicut ignis vorabit vos³. Ego quidem meditationem reputaverim quasi materiam, amorem quasi flammam. Et ia meditatione mea exardescet ignis: qui si vehementiori exæstuet incendio, omnem animi intentionem convertit et consumit in se; ut totum affectio fiat quod meditatio fuerat: nec potest sui compos esse ratio, cuius est eruere occulta, ambigua dijudicare; recensere et rekolere quod pie novit, vi absorpta amoris. Silui a bonis, et dolor meus renovatus est; concealuit cor meum intra me⁴. Silui, inquit, dolui, concealui. Concealui aliquanta interioris boni perceptione: dolui pro imperfectione, et ideo silui. Gemina hac divisus, et disceptus, et absorptus passione, silui a bonis. Sed a quibus bonis? Forte de quibus dicit: Credo videre bona Domini in terra viventium⁵.

6. Jure ergo silui et ab eis quæ nondum vindentur. Sed si silet a precardis, non tamen silet a deprecandis. Ideo sequitur: Notum fac mihi, Domine, finem meum, et numerum dierum meorum qui est, ut sciam quid desit mihi. Quid ergo deest? verum quid adest? Audi quid adjungitur:

¹ Substantia mea tanquam nihilum ante te. Verum eloquium tuum, quia vehementer est ignitum: A tamen universa vanitas, omnis homo vivens⁶. Quid igitur adest, cum totum, aut nihil est, aut certe vanum? Quid ergo? fides ipsa et virtutes vanæ sunt? An hæc vita hominis interior dicta est vanitas, quæ et mors dicta est? Mortui enim estis, et vita vestra abscondita est cum Christo⁷. Quod si ista vanitas est, quoniam ex parte est (evacuabitur enim quod ex parte est⁸: justus siquidem ex fide vivit; finis enim quem optabat, non est in fide), fides abibit. Numquid justitia quæ ex fide est? quomodo ergo charitas nunquam excidit, quæ sola vere justitia est? Quid, si dixerimus universa quæ in præsenti sunt, vana esse, ad illud futurum bonum non relata, vel illi comparata? Universa ergo vanitas, aut inutili usu, aut veloci transcursu, aut futuri contuitu.

7. Quod si vanitas est necessitas, quid est superfluitas? Si vanitas est, quæ in præsenti est veritas, quanta est ipsa vanitas? Universa vanitas, omnis homo vivens. Nec tantum vanitas, sed adversitas: frustra enim conturbatur. Frustra lætatur, et frustra conturbatur: in utroque vanitas, vel propter inutilem causam, vel propter non diuturnam subsistentiam. Et nunc in his malis et vanis que est exspectatio mea? nonne Dominus? Et substantia mea apud te est⁹. Substantia mea tanquam nihilum ante te; sed substantia mea substantia est apud te. Notum fac mihi, Domine, finem meum, ut sciam quid desit mihi. Nota mihi satis est humana vanitas ex proprio defectu; sed innotescat plane ex ipso boni gustu. Quando, Domine, replebitur in bonis desiderium nostrum, in bonis domus tuæ? quando, inquam, replebimus veritate tua, ut nullus in nobis vanitatis vel gustus, vel odor resideat; sicut de Moab legitur, quod gustus ejus remansit in eo, et sapor ejus non est mutatus¹⁰. Ibi non silebimus a bonis, sed erimus quasi promptuaria, non vana, sed plena, redundantia et eructantia ex hoc in illud.

8. Ermetavi tibi quædam de inanitate nostra. Utinam et aliquid distillari mihi merear de plenitudine vestra, de rore cœli, et de abyssu subjacente, sed nondum plene crumpente; de abyssu illa futuræ gloriae, quæ revelabitur in

¹ Psal. cxviii, 123, 140. — ² Cantic. v, 6. — ³ Isai. xxxiii, 11. — ⁴ Psal. xxxviii, 3, 4. — ⁵ Psal. xxvi, 13. — ⁶ Psal. xxxvii, 5, 6. — ⁷ Coloss. iii, 3. — ⁸ 1 Cor. xiii, 10. — ⁹ Psal. xxxviii, 18. — ¹⁰ Jerem. xxviii, 11.

nobis. Est ergo nunc in nobis, nondum tamen ¹⁷⁷ revelata, sed magis occulta, et seminaliter recondita; et quibusdam fidei inclusa venis, et conclusa ostiis, tam carnalium affectionum, quam corporalium phantasiarum. Talibus conclusum est ostiis mare: quando premitur, erumpet, quasi de vulva procedens. Bonum mare, de quo legimus: *Replebitur terra scientia Domini, sicut uque maris operientis*¹. Bonum mare, sed grave ostium. Denique ipse primus Adam quodam inobedientiae obice hoc mare compescuit, et per se prodeuntem et erumpentem veritatem Dei in injustitia detinuit. Primus homo injustitiae nos ostio semovit: secundus illud removit, factus ipse nobis ostium, et per illum si quis introierit salvabitur, et pascua inveniet². Deleta est injustitia, sed adhuc grave restat ostium, dici hujus malitia. Nebulosum satis ostium consuetudo imaginariæ cogitationis, et sollicitudo necessariæ sustentationis; hujusmodi animum intendere, vere in terram fodere est, et fodere cisternam dissipatam, et puteum quā aquas continere non possit: et tamen quomodo rixantur, quomodo litigant, quas nobis calumnias struunt pro talibus Philistæi puteis; pro aquis transitoriae, non dieo voluptatis, sed necessitatibus! Felix qui cum patriarcha Jacob^a hujusmodi relinquit puteos, qui relinquit occasiones litigandi, et inimicitarum materiam, ut fodiat in torrente, et inveniat venam aquæ viventis³; si tamen supradictis illam non concludat ostiis. Haec tibi ego magis pervia crediderim, familiariorem et frequentiorem ad interiora accessum: ne tantum foris stes, introspiciens per fenestram, et auscultans per ostium. Jam ergo ponam ostium ori meo; ut, juxta proverbium, tibi fistula accommodetur, dum ego respiro.

TRACTATUS V.

Item illum Apostoli explicandum sumit, *Omne datum optimum et omne donum perfectum*, etc. sed potior epistola aut tractatus pars deesse videtur.

---

1. Instanter exigis, quod incautius ipse pro miseram, parum materiae difficultatem contemplans. Accedit hue geminae gravitatis forma, quia minus habita sit ratio temporis, et mensura comparationis. Tempus quidem, si aliae proriperunt causæ, comparationem cum aliis de hac materia sic habentibus prudens diffiteor, quam minus considerate præsumpsisse videbar: tamen quæstionem aggrediar, eujs solutione obligatus teneor. Tuæ autem nunc partes erunt, ut quod a me petis, ipse mihi prior impetres, ut orationis tuæ merito desuper nobis infundatur, quod tibi uberioris refundamus. *Omne datum optimum, et omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum*⁴. Quid ergo? quæ perfecta non sunt, quæ optima non sunt, inde non sunt? Unde ergo sunt, si inde non sunt? Quid habes quod non acceperisti? Neque tantum optima ab illo sunt, et minus bona aliunde: sed, sicut dicit Apostolus, *Omnia ex Deo*⁵. An forte nulla in his verbis exclusa sunt, quia cum omnia inde sunt, omnia perfecta et optima sunt? Quod si est, non per hæc verba, *optimum et perfectum*, inter magis et minus bona, facta distinctio; sed boni expressio. Et quomodo omne bonum *optimum et perfectum* est, cum omne desursum? Quid desursum? *Descendens*, inquit, *a Patre luminum*. Qua ratione apud Patrem luminum imperfectum aliquid intelligi potest? An forte *omne datum optimum et omne donum perfectum* inde descendit, sed non ibi fuit? Nam quomodo ab eo descendere et discedere posset, quod in eo, id est, in Patre luminum esset? descensio enim non localem migrationem, sed magis virtualem minorationem innuere videtur.

¹ Isaï, xi, 9. — ² Joan. x, 9. — ³ Gen. xxvi, 14-22. — ⁴ Jacobi i, 17. — ⁵ Rom. xi, 36.
Legendum Isaac.

2. Denique et ipse Dominus distinguere vi¹⁷⁰

detur inter perfectum et minus perfectum : A .....
Hoc, inquit, fac et vives¹. Si autem vis perfectus esse, vade, vende omnia que habes, et da panperibus; et veni, sequere me². Et Apostolus, Unusquisque proprium donum habet ex Deo; alius quidem sic, alius vero sic³: item, *Tanquam parvulus in Christo, lac potum dedit vobis, non escam⁴: sapientiam autem loquimur inter perfectos⁵.* Qua ratione ergo distincte omne donum perfectum desursum esse dicit; cum nec omne perfectum sit nec nullum desursum non sit? aut si omne datum optimum est, et omne donum perfectum quia desursum est; B quomodo non magis unum et idem, datum et donum, quam omne dicendum est? Omne enim quod apud Patrem lumen est, simplex et uniforme, non multiplex censendum est. Quid, si apud Patrem lumen et optimum et perfectum est, sed descendens in nos a Patre lumen, minus bonum, et minus perfectum est? sed hoc iam erit illam immutabilitatem mutabilium conditioni subjicere: minorar enim quodam modo mutari est. Qua ratione ergo quod in se est, ab ipso descendere potest? sed iterum quod in ipso non est, quo pacto dicetur descendere ab ipso? aut si descendit ab C ipso, quomodo non perfectum est? Et quoniam etiam Scripturæ auctoritas habet alia perfectiora esse, alia minus perfecta; quid sibi vult quod tantum optimum et perfectum donum desursum descendere dicitur, cum magis omne dicendum videtur? Deinde, quid sibi vult quod positum est, *datum et donum, optimum et perfectum?* Aliqua per nomina haec innuitur distinctio. An solum dicta sunt ad expressionem et commendationem?

3. Istan mihi difficultates capituli hujus verba parturiunt; sed jam ad ejus redeamus seriem, orantes Deum, ut quod in ea obstructum est, D ipse resarcire dignetur, et donet nobis quod de donis ejus digne proloquiamur. *Omne datum optimum*, etc. Primo loco inter datum et donum talis mihi videtur quedam haberi posse distinctio. *Datum* est quod non habes a te ipso; *donum*, quia non est a merito. *Datum*, dum accipis; *donum*, dum exinde promerceris. *Datum*, dum illud habes ad usum; *donum*, dum possides ad fructum.

Caetera desunt in codice maniscripto.

TRACTATUS VI.

De mysteriis redemptionis humanæ, ad amicum scriptus.

1. Scripsisti mihi satis parcum sermonem, sed propenso, ut reor, affectu. Et quidem laetus sum de ea quam mihi impendis gratia, sed de lande, qua me prædictas, parum gratulatus. Ingenui est hominis, ad laudes crubescere, quas suas non novit. Ut verum fatear, amica quadam credulitate tuum in me oberravit judicium; pigror est ad credendum fides, quam pia non informat affectio. Inde est quod facile credidisti, quod tanto creditum favore complectaris. Denique tria quædam in paginulæ vestræ mihi vultu reluent: primum, quod velim exuberare erga me; secundum, temperari circa me; tertium, averti a me, sed in te non minui. Haec sunt affectus, fides, et studium: votivus affectus, favorabilis fides, pius discendi verbi Dei studium. Affectum suscipio, castigo fidem, instigo studium. Amorem intende, favori detrahe, studium tuum ad alterum dirige. Omnino in me minus invenies, quam persuasum tenes. Fortasse loquendo tibi barbarus siam, qui fueram silendo philosophus.

2. Propterea doctrinæ studium jure in te prædico, sed docendi munus a me traduco. *Non sum medicus, et in domo mea non est panis*⁶. Non est unde vel ægrotantem sanem, vel egenem sustentem: sed tu nec æger es, nec egens, ut nostra indiges aut arte sanari, aut pane satiari. Denique neutrum horum postulas; sed nescio quas secretioris sapientiae stillas, subtiles et suaves, delicatas et dulces. Numquid ego de illis tibi videor montibus qui distillant dulcedinem, et quasi unum de coagulatis me suspicaris montibus? utinam vel collis fuerim! *Colles enim fluent lac.* Nam etsi fluxus innuit copiam, lactis tamen nomen immunit gratiam: lac enim parvolorum est. E contra distillatio videtur quiddam sonare exiguum, sed indeterminata dulcedeo nos nutrit ad immensus. Quod

¹ *Iue x., 28.* — ² *Matth. xix., 21.* — ³ *Cor. vii., 7.*

— ⁴ *Ibd. iii., 1., 2.* — ⁵ *Ibd. i., 6.* — ⁶ *Isai. iii., 7.*

enim indefinite deponitur, quid, nisi infinitus¹ ebrius simul et inebrians, qui propinator est tum exprimitur? tanto omni quæ determinata A est, dulcedine supereminens, quanto omnis proprietatis determinatione carentes. *Stillabunt;* inquit, *montes dulcedinem, et collis fluent lacum².* Lac dulce est, sed dulcedo non est. Dulcedo vero et dulcis est, et dulcedo est, et ex ea dulcia sunt universa quæ dulcia sunt, sive genere differenter, sive gradu præcellenter: quæ enim ejus participatione dulcia sunt, comparatione tamen non sunt. Propterea dulcedo non haec vel illa, sed simpliciter ponitur, ut ex modo vocabuli pendatur immensitas rei. Valde infinitum quiddam et intimum intellexit propheta, B intimare volens, explicare non valens: *Oculus non vidit, Deus, absque te, quæ præparasti expectantibus te³.*

3. Refugit immensum illud divinae majestatis pelagus humani cordis et oris angustias, et temores quasi per rimulas vix inde ad nos aliquid distillat. Quomodo enim sermone concluditur, quod sensu non pertingitur? Nam etsi in quibusdam omnia etiam profunda Dei legitur spiritus scrutans, non tamen et penetrans. Non est nostri vel ottii, vel ingenii pertingere ad illum intimum; et penetrare immensum, et in illam secretæ lucis abyssum caput immergere, et madentibus cincinnis guttis, non noctis, sed luminis (ros enim luminis, ut ait propheta, ros ille⁴) dulce tibi aliquid inde aspergere. Denique tales a me stillas depositis, quantitate quidem exigua, sed qualitate eximiis; prudenter satis. Nosti enim ubique fere Scripturarum præponi profinis subtilia, profusis respersa, corpulentis communita. Denique hostiarum lex sanguinem jubet animalium fundere, avium distillare: et hoc ipso altare quod foris est, et basis ejus perfunditur; quod vero intus est altare et velum, vel leviter attingitur, vel septis respergitur⁵. Manna quoque minutum legitur⁶, et thus in pulverem redigitur: ut quæ in Scripturis exilia, quæ extenuata inveneris, spiritualibus attribuas et mysticis sensibus.

4. Haec ergo sunt, in quæ te sitis perurget ardentior. Bona haec sitis: sed utinam, ut legitur, ebrius sitientem assumat⁷, ille ebrius qui plenus dicitur gratia et veritate. Ille ebrius, de cuius plenitudine nos omnes accepimus⁸: ille

A et poculum, vasculum et vinum, vinum merum et mixtum: miserit enim sapientia in eratre vinum⁹. O crater inebrians quam præclarus es! præclarus plane, veritate radians, voluptate inebrians. Denique in eo reconditi sunt omnes thesauri sapientiae et scientiae Dei¹⁰. Bona mixtura, ubi commiscetur veritati gratia, sapientiae scientia, divinis humana. Que Deitatis sunt, mera penitus sunt, ubi nihil est vel partibus compactum, vel materialiter subiectum, vel formaliter affectum; et ideo nec simul, nec successione diversum: sed omnia, quæ in nobis, et per nos, nomine et notione distant, in unam indifferentem et essentiali similitudinem concurrunt, et indiscretè permiscentur. Haec ergo mera sunt et simplicia: sed humanis in unitatem personæ per Incarnationis comixta mysterium. In Christo Jesu intuere quemadmodum personæ est unitas, et essentiae Trinitas: foris corpus, intus spiritus, in intimis Deus. In ipso et æternitas incœpit, et immensitas crescit, et potentia defuit, et opulentia inanescit, et sapientia nescit, et sermo silescit: *Non clamabit, inquit, et non audietur foris vox ejus¹¹.*

C 5. Quid est, bone Jesu, quid est quod legimus: *Sapientia foris clamitat, et in plateis dat vocem suam¹²?* Numquid non tu es Sapientia, quæ ex ore Altissimi prodivit? quomodo ergo illa foris clamitat, et tu non clamas? non auditor foris vox tua, illa in plateis dat suam? Numquid non tu Sapientia es, de qua loquitur Apostolus: *Christus factus est nobis a Deo Sapientia¹³?* nobis quidem factus, nam in se natus: nobis factus, magis autem nos facti in ipso: creati enim sumus in Christo Jesu sicut in operibus bonis, ita in sensibus piis. Imo et nos in ipso, et ipse in nobis. *Filioli mei, quos D iterum parturio, donec formetur Christus in vobis¹⁴.* Formatur in nobis ad vitam, formatur ad veritatem. *Vivo, inquit, iam non ego, vivit vero in me Christus¹⁵:* quomodo non consequenter et dicere poterat, Sapió iam, sed non ego, sapit vero in me Christus? Omnia in me: in me redemptio, in me sanctitas, in me sapientia. Non sapit in me, Domine, nisi tu; sed non sapi in me nisi te, si tamen in te quæ sursum sunt,

¹ Joel iii, 18. — ² Isai. lxiv, 4. — ³ Id. xxvi, 19. — ⁴ Levit. iv et xvi. — ⁵ Exod. xvi. — ⁶ Deut. xxix, 29. — ⁷ Joan. i, 14, 16. — ⁸ Prov. ix, 9. — ⁹ Coloss. ii, 3. — ¹⁰ Isai. xliv, 2. — ¹¹ Prov. i, 20. — ¹² 1 Cor. i, 30. — ¹³ Galat. iv, 19. — ¹⁴ Id. ii, 20.

sapiam. Gloria enim in confusione eorum, qui ¹⁸⁰ dam ebrietate carnis motus sopimus; in uberibus terrena sapiunt. Merito ait propheta: *Qui glorietur in hoc, seire et nosse te*¹. Cum ergo ipse sis sapientia a Deo, et sapientia Deus; sapientia in te, et sapientia in nobis; sapientia scita, et sapientia sciens; sapientia foris, sapientia intus; foris operans et intus aspirans; in opere apparens, et in corde aperiens: quid, inquam, est quod sapientia foris clamitat, et tu non clamas? non auditur foris vox tua, et illa in platea dat suam? An forte clamas perperis evidentiam; sed nondum audiris ad plenam notitiam? Foris clamitas, dum quod es, nobis per indicia loqueris: et item non clamas, dum quod in te es, in veritate lates. Foris clamas, beneficia ostentans; et item non clamas, essentiam occultans. Felix auris, quae susurri illius venas percipere potest. Venæ sunt, quae vitales sunt, et occulte sunt, et clausæ sunt; et quod inde nobis tenuiter evaporat, susurrio, imo silentio est quam clamori vicinus.

6. Mira vehementer est majestatis illius essentia, et intima et subtilior, quam ut crasso possit corde comprehendendi: ad illam epiendam crassum certe est cor omne quod creatum est. Propterea multiplici spissatur et pinguescit ænigmate, umbrarumque quadam et operum mixtura temperatur; et Incarnationis demum induit habitu, ut possit a nobis facilius capi, frequentius recoli, teneri diutius, retractari devotius. Universa enim quæ sunt de Jesu, inventiuntur, si discutiantur, subtilia; si observentur, utilia: jucunda in ore, secunda in opere, meditatione dulcia; etsi quædam sint imitatione aliquatenus dura. Etenim hæc ipsa exterior afflictio, illa interior cordis roratur et aspergitur gratia, ut sit molliter aspera, suaviter amara, pinguis et arida: et in craticula crucis velutassa, sed bonæ spei oleo respersa, sicut scribitur, *Spe gaudentes, in tribulatione patientes*². Item in Canticis: *Bibi vinum meum cum laete meo*³: ubi et sponsæ ubera assimilata sunt botris⁴. Bonus ille botrus, qui in crucis est torenulari pressus, ut passionis suæ vinum myrrhatum et amarum in lactis nobis alimenta dulcesceret, et vulnera in ubera transirent. Contemplanti sunt ubera; et conversanti, vina; meditanti, suavia; imitanti, subamara. In uberibus prælibando quæ futura sunt sapimus, in botris qua-

A complantati ad vitam, in botris conseptuli cum Christo in mortem. Ubera nobis sunt, dum dominicæ passionis merito et munere gratiae semipaterna bona speramus: botri nobis sunt, dum ejusdem æmulandæ passionis zelo a carnis sensibus animum separamus. In uberibus in id quod futuri sumus ex parte reformamur; in botris ab eo quod sumus, paulatim transformamur, donec ad quam creati sumus imaginem plene conformemur: cum enim apparuerit, similes ei erimus⁵.

7. Vere enim nunc cognoscimus ex parte. B Donec ergo plene revelet, quod nostræ salubriter notitiae sustulit; pie retractemus vel bona quæ contulit, vel mala quæ pertulit, contemplantes non modo delectationes Domini, sed et tribulationes. Erit autem quando totum occupabit delectatio, et absorbetur mors in victoria. Hoc est, quod sequitur: *Ascendam in palam, et apprehendam fructus ejus*. Vere in palmam ascenditur, quando novissimus inimicus destruetur, mors. Palma coronis est apta victricibus. *Statuta tua assimilata est palma*⁶. Fide stamus, et fide triumphamus: hæc enim est victoria quæ vincit mundum, fides nostra⁷. C Bona victoria quæ vincit mundum, melior quæ mortem: fide vincimus mundum, fide vincimus mortem. *Habetis*, inquit Apostolus, *fructum vestrum in sanctificationem, finem vero vitam æternam*⁸: hæc est enim vita æterna, ut cognoscamus verum Deum⁹. Ergo finis est cognitio, fides inchoatio; in fide stamus, et in fine ascendimus: in fide stamus erecti semper et rigidi, mundi huius nec flexi blanditiis, nec fracti minis; in fine ascendimus, gravi corruptibilitate extuti, mundi nec egentes officio, nec laborantes suppicio.

8. Nec prætereunda distinctio, quod primo D dicitur assimilari palmæ, in posteriori assumi in palmam; in quo similitudo non innuitur, sed exprimitur unio. Denique qui adhaeret Domino, unus est spiritus¹⁰; et totus est spiritus, spirituali perfusus et infusus luce et letitia, totum se perdens, et illum solum apprehendens: nequaquam medicinali afflictione se perdens, ut ibi, *Qui perdidit animam suam propter me, iuvabit eam*¹¹; sed feliciori quædam ratione, nec vana curiositate extensus

¹ Jerem. ix, 24. — ² Rom. xi, 12. — ³ Cantic. v, 1. — ⁴ Id. vii, 7, 8. — ⁵ I Joan. iii, 2. — ⁶ Cantic. vii, 8, 7. — ⁷ I Joan. v, 4. — ⁸ Rom. vi, 22. — ⁹ I Joan. xvii, 3. — ¹⁰ I Cor. vi, 17. — ¹¹ Matth. x, 38.

extra se, et subitus se; nec sollicitudine necessaria distentus circa se, nec oblectatione privata contentus in se. Divinis mens illic occupata et absorpta theoriis, perfectissima et securitate tranquillatur, et serenitate irradiatur, et suavitate inebriator: securitas sine periculo, serenitas sine nubilo, suavitas cum ineffabili jubilo.

9. Sed haec illorum sunt, qui jam avulsi a lacte, epulantur ab introitu glorie: confortata sunt ista supra nos, non possumus ad ea. Propterea ab his exclusi epulis, ad ubera redemamus, ab epulis contemplationis ad ubera consolationis, ad ubera, et ad botros; ab illa B mera et epulatoria simplicitate, ad hoc poculum temperatum, quod miscuit nobis Sapientia in cratere illo, in quo habitat omnis plenitudo divinitatis. De quo et dicitur: *Umbilicus tuus crater tornatilis, nunquam indigens poculis*¹. Sit ergo et animae tue umbilicus sicut crater tornatilis, quodam castigationis et discipline ferro attenuatus et tersus, et subtilis effectus, et capax, ut copiose infundi possis et inebriari, meritoque illud tibi conveniat: *Umbilicus tuus crater tornatilis, nunquam indigens poculis*. Denique et mulier fornicanti dicitur: *Non est præcisus umbilicus tuus in die nativitatis tuae*². Quam multi hodie in nativitatibus suea die, et primo conversionis tempore umbilicum præcidunt, posterioribus adducentes præputium; spiritu incipientes, sed carne consummati! Sit ergo umbilicus tuus non modo præcisus, sed et circumcisus, perpetuaque æqualitate tornatus: ut erasa omni corruptela, imo corpulentia, spiritualis poculi jugitate redundet quasi aquarum viventium puteus, et de cetero non venias hue haurire.

Dñe sunt partes hujus tractatus. Priore redarguit ambiosos, et præsumptuosos; altera Rogerum commendat a dotibus ad prælaturam idoneis, et hortatur ut perseveret.

TRACTATUS VII.

AD ROGERUM ABBATEM.

PARS PRIMA.

1. Persuaderi tibi postulas, mi Rogere, tenendum esse quod tenes, et periculose potestatis metum nostris allegationibus attenuari. Oleum certe me jubes adjicere camino, et tui unius occasione multorum cupiditates per se succensas flatu nostri inflammare sermonis. Sed quid flatu dico? *Tenuis*, sicut scribitur, *halitus prunas hujusmodi ardere faciet*³. Quemeunque hac in causa dederis, satis disertus orator putabitur, et persuadebit facile: ad quod irreducibiliter fere omnium apposita sunt corda, omnes apposite quolibet persuademus; cum autem ad id quod decet, ventum fuerit, ibi laborandum est, et in vanum verba fundenda. Denique et hoc ipsum propheta se exprobrando subsannat: *Loquimini nobis placentia, videte nobis errores, nolite ea quæ recta sunt loqui*⁴. Bona causa, quæ per se partes oratoris exsequitur, et sine artis opera auditorum animos allicit et emollit. Supervacua erit haec persuasio, et nihil aliud assectatur, nisi ut de cupidis improbos faciat, et tenuem tollat pudoris obiciem, qui solus ambitioni obstare videtur, et Dæstuantes motus quasi maris aquas in cordis utre concludit. Hoe erit non fenestram, sed ostium aperire, et succensæ fornaci follium admovere spiramina. Lascivus satis frutex ambitionis, et tanquam in læta non tam fructificat, quam luxuriat homo.

2. Hæc est radix amaritudinis, quæ sursum germinans impedit, et per illam inquinantur multi, et extirpari non potest: et quid illam irrigari postulas? Inter manus vellentium pululat rediviva plantatio, et tu illam quadam

¹ Cantic. vii, 2. — ² Ezech. xvi, 4. — ³ Job xli, 12. — ⁴ Isai. xxx, 10.

diligentia exhortationum excoli rogas? Nam si¹⁸² tudenem nubium. Satis sit usque hue ausus exten-
in te prava radix hæc emoritur; sed circum-
quaque juxta te exoritur: cumque verbum
cohortationis ad te missum utiliter fuerit, in
aliis forsitan damnose cadet. Plantatio hæc
ubique est, sicut myricæ in deserto. Et nescio
sicubi lætius frutescit, quam in terra sitis et
salsuginis. Vide mihi istos quorum exsiccatum
est corium, quorum pallent ora jejuniis, quo-
rum operosam callus obducit manum, qui
elongant et manent in solitudine, qui adope-
riuntur sacco, et squalet sordibus cutis eorum:
vide, inquam, si non in terra squaloris et soli-
tudinis ipsorum ubertim ambitionis radices
increscunt. Denique intra vitales paradisi ar-
bores et læta germina, ubi non habebat homo
vestium sinus, quibus peccata reconderet; in
optimo solo pravus surculus erupit. Creavit
enim Deus universa bona valde.

3. Sed quid ego de paradiſo retexo? Cœleſtis illa ſolitudo, et angelici montes humana
conditione et converſatione ſupereminentē
deserti, germinis prädicti ex parte male fe-
races exſtiterunt. Testatur illorum caſus, prä-
poſterum qui parabant ascensum. Audi quid
princeps dicat: *Super astra cœli collocabo ſo-
lium meum, uſcendam ſuper altitudinem nu-
bium, ſimilis ero Altissimo.* Dicebat hæc non
voce, sed voto: non, Inter astra, inquit, et
inter nubes; sed, *Super astra et ſuper altitudi-
nem nubium.* Ipſe ergo inter astra matutina
creatus et unus de filiis Dei, cæterorum ſorte
non contentus, ſolus hæreditate poſſidere vo-
luit ſanctuarium Dei, et in monte testamenti,
in hæreditatis dignitate ſedere: testamento
enim paterni juris conſertur hæreditas. *Sedebο
in monte testamenti.* Quo ſe proripit improba
temeritas? quid tibi uſurpas, quod eſt Unici?
Ipſe Filius, ipſe unicus, ipſe imago eſt Dei in-
uifibilis, ipſe ſplendor gloriæ, et figura ſub-
ſtantiae, et tu dicens, *Similis ero Altissimo?* Si
ſimilis eris, nondum ergo eſt: ipſe vero U-
nigenitus ſemper eſt, et ex æquo ſimilis eſt; et
in hoc non adoptatus, ſed natus eſt, et pa-
ternæ potestatis jura non accepit per gratiam
ſed habet per naturam. Firmum et immobile,
et æternum testamentum diuinæ eſtentiae, in-
diſferens unitas: et tu tibi montem testamenti
přæsumis? *Super aſtru uſcendam, et ſuper alti-*

tudinem nubium. A diſſe temerarios, non eſſe aliorum communi-
tate contentum. Hic poteris ſuperbiæ poſuiffe
metam, et aſcenſionis fixiſſe gradum. *Similis
ero Altissimo.* Altitudinem nubium ſuperas, et
Altissimo te comparas? concreatis präfers³,
et Creatori te confers? Inordinati gradus iſti,
indebitum gradum uſurpaſti: propterea de-
jectus eſt de gradu tuo, et de ſtatione tua; et
*detracta eſt ad inferos ſuperbia tua*⁴. Plantavit
te Dominus quaſi vineam electam, omne ſemen
verum²; ſed tu in die plantationis tuae ſtatiū
effectus eſt labrusca, et ante messem totus
B effloruisti. Effloruisti plane, evacuati ſunt flo-
res tui, et non ſunt reservati ad messem, non
ſunt ad maturitatem perducti, ſed ſicut ſub-
jungitur, *immatura perfectio germinavit*³:
propterea präcisi ſunt ramusculi tui, ramu-
ſculi ſteriles, et infructuoſi diuinæ ſententiae
präcisi falcibus. Et tu ipſe, juxta Prophetæ
ejusdem iuſultonem, *quaſi stirps inutilis*⁴,
de quietis et gloriæ tuae loco projectus eſt,
effectaque eſt habitatio tua in medio doli, et in
medio doloris. Poterat ſuperbiæ ſureulus in
paradiso pullulare, ſed non poterat perdu-
rare: omnis enim plantatione, quam non plan-
tavit Pater cœleſtis, eradicaſbitur⁵. Plantare te
voluisti in loco non debito, ideo quaſi ſpuria
plantatio non dediſti radicem altam. Denique
et nemo ſibi ſumit honorem, ſed qui vocatur a
Deo: tu autem aſſumpſiſti indebitum, idecio
consumpſiſti datum.

4. Heu me! quomodo nullus tutus eſt ab hoc
virgulto locus, nulla immunis regio! radix iſta
radix cupiditatis ubique fere crescit, et fructi-
ſicat, occupans terræ faciem, et quaſi memor
ubi primo orta fuerit, in his peculiariſ ſi
portant imaginem cœleſtis. Quando, Domine,
eradicabibſt plantationem hanc infidelem, ger-
men alienum? quando adimplebitur quod di-
ctum eſt per prophetam: *Deserta facta eſt
vinea Sabama, domini gentium excederunt fla-
gella ejus*⁶? *Sabama* Attolleus altitudinem di-
citur. Quid eſt altitudinem attollere, niſi merita
magnificare? *Non ſum*, inquit Pharisæus, *sicut
cæteri hominum*⁷. Aliter Christus nos docuit:
Cum, inquit, *omnia feceritis, dicite, Quia
ſerui inutiles ſumus*⁸. Docuit me altitudinem
virtutum et operum non attollere, ſed atte-

¹ Isaï, xiv, 14-15. — ² Id, v, 1, 2, et Jerem, ii, 21. — ³ Isaï, xviii, 5. — ⁴ Id, xiv, 19. — ⁵ Matth, xv, 13.
⁶ Isaï, xvi, 8. — ⁷ Luc, xviii, 11. — ⁸ Id, xvii, 10.

³ Fortasse, p̄fācē.

nuare; docuit et fecit, sicut scriptum est :¹ magis autem sua aliis impingere. Accrimum Cœpit Jesus facere et docere¹. Cum enim in forma Dei eset, semetipsam exinanivit, et factus est sicut cæteri hominum. Ille inclinavit altitudinem suam, et tu attollis tuam? Quid ergo in vinea Sabama intelligitur, nisi ebrii sensus animi, sensus se attollens adversus sensum Dei, sensum de quo dicit Apostolus, *Hoc sentite in vobis, quod et in Christo Jesu*, etc.²: et item, *Non alta sapientes, sed humilibus consentientes*³? Audi sensum alta sapientem, et se extollentem, et quasi sumum evanescensem in cogitatione sua: *Visitabo, dicit Dominus, super fructum magnifici cordis regis Assur, et super altitudinem oculorum ejus. Dixit enim: In fortitudine manus meæ feci, et in sapientia mea intellexi*⁴. Et alibi: *Nonne hæc est Babylon illa magna, quam ego feci?*⁵

5. Audisti sensum, magnificum sensum se extollentem; intelligisti quid sit vinea Sabama, vinea quæ utinam deserta sit, et non sit qui excusat eam. Audi nunc Apostolum; audi dominum, et doctorem gentium: *Domiñi enim gentium exciderunt flagella ejus. Audi, quomodo ipse excidat flagella Sabamæ: Noli altum sapere, sed time*⁶. *Praecipe dicitibus non superbe sapere*⁷. Flagella, inquit, præcederunt, radicem nequierunt: exciderunt quod eminebat, non potuerunt quod latebat. Radix ipsa cupiditas, flagellum honor et sublimitas: concupiscentia quasi radix, curæ quasi flagella. Adverte quam signanter loquitur. Nos in sublimitibus delicias arbitramur: Propheta flagella vocat. Flagellant vere et excoriant animum, et exulerant tenerum et intentum in Christo affectum. Infelix plane, qui in exterioribus adeo induruit, ut non sentiat hæc esse flagella, sed gaudia. *Flagellaverunt me, et non sensi*⁸. *Deserta facta est vinea Sabama*. Vere deserta a patribus nostris, qui nescierunt possessiones, sed pietatem excolare; non rebus intendere, sed religioni. O temporal o mores! Modo fere omnes mundi in se sensum excollunt, mundi hujus spiritum habere se gaudent, sapientiam hujus mundi, quæ stultitia est apud Deum, quæ legi Dei nescit, imo nequit esse subiecta. Non enim potest cupiditas servire charitati, non novit aliorum onera portare;

A corrogatores, parcissimi erogatores, ut vere in eis de Cis Saül natus videatur. Cis namque Durus, Saül autem Petitio, id est, de avaritia aviditas, de pareitate improbitas. Durus ventus aquilo, ab eo congelata sunt aquæ: suavis auster, ad cuius flatum misericordia et charitatis fluunt aromata. Durus pater Cis, suavis ille, de quo Jesus Christus: *Ut sitis, inquit, filii Patris vestri, qui oriri facit solem suum super bonos et malos*⁹.

6. Quam dissimiles rerum aestimatores in coemendis et in transigendis non operibus, sed mercibus! quam argute de oris sui saeculo duplia proferentes pondera! nati et edocti videntur, non apud monachatum, sed apud mercatum: in hoc sensu abundant, satis tenuiter et exiliter et sicce de Christo sapientes. Propter quod propheta: *Brachium Domini cui revelatum est et ascendit quasi virgultum coram eo, et quasi radix de terra sicutient*¹⁰. Nihil validum, nihil sublime, sed infirmum et humile, et præter simplicis radicem fidei, sublimioris et divinæ vix aliquid attingentes sapientiæ. Paulus dicit, *Fructificantes et crescentes in scientia Dei*¹¹: isti e contra, propria non contenti inscitia, contemnunt aliorum scientiam, et invidi aestimatores, sapientiæ studia stoliditatem interpretantur, sobriam subtilitatem insanie vel jactantiae denigrant nota, operantes ipsi cibum qui perit, non qui permanet in vita æternam; ac si quando de agro revertantur domum, indignantur ad symphoniam et chorum, et junioris fratris ad gaudia grunniunt¹². Bonus junior ille, de quo dicit Apostolus: *Iudicite novum hominem qui secundum Deum creatus est*¹³. Bonus junior, de quo item ait: *Si qua in Christo nova creatura, vetera transierunt, et facta sunt omnia nova*¹⁴. Imprendens ille senior, qui laborem novit, letitiam non novit. Jure senior, qui in vetustate perdurat, et quæ veteris sunt hominis curat, qui carnis agit curam, etsi non in deliciis, tamen in desideriis: in desideriis copiose possidendi, etsi non intemperanter utendi. *Qui volunt, inquit, non delicati, sed divites fieri, incident in desideria multa, inutilia et nociva*¹⁵. Inutile et nocivum desiderium, ubi etsi necessitas est in causa,

¹ Act. i, 1. — ² Philipp. ii, 6, 7, 5. — ³ Rom. xii, 16. — ⁴ Isai. x, 12, 13. — ⁵ Dan. iv, 27. — ⁶ Rom. xi, 20. — ⁷ I Tim. vi, 17. — ⁸ Prov. xxiii, 35. — ⁹ Matth. v, 45. — ¹⁰ Isai. lxx, 1, 2. — ¹¹ Coloss. i, 10. — ¹² Iuc. xv, 24-32. — ¹³ Ephes. iv, 24. — ¹⁴ I Cor. v, 17. — ¹⁵ I Tim. vi, 9.

nimietas est in cura. Mala sitis ardor habendi.¹⁸⁴ sunt. Parum est ut ipse sanus sim, nisi et alios Hæc ergo est terra sitiens, de qua pietatis et fidei radix infirme et humiliiter ascendit, vix se paululum ab imis subrigens. Denique non potest ista non languere, ubi mundi desideria luxuriant, et vanæ dilatantur propagines. Felix qui has a se excederit, in quo deserta neglecta est vinea Sabama, vinea scilicet quæ altitudinem suam attollit, altitudinem conversationis ad gradum prælationis. *Sabama* enim etiam Aliqua conversio dicitur: nam qui conversionis aliquatenus videntur attigisse initia; hi, inquam, magis, quasi summa flagella, ambitionis agitantur vento. Per se satis hæc plantatio luxuriat; per se oritur, ubi non seminatur, et surgit dum succiditur: propterea non indiget plantari, sed amputari; non excoli, sed excidi.

7. Sed jam ista sufficient pro eo, quod non expedit propter alios exhortationem quam exigis, facere. Sed quoniam jam aliquanta in ambitionem diximus, congruum erit si de præsumptione non penitus sileamus. Confutavimus illos ex parte, privata qui cupiditate ad alta ferruntur; confundamus, imo et commoneamus et illos, qui fraternæ necessitatis obtentu se teneri gloriantur: quibus landabiliter quidem occupatio gravis est, et grata quies; sed tam inani, imo insolenti et tunido timore moventur, si magisterii gradum dimittant, ne non sit cui jure committant: qui sapientes sunt in oculis suis, et coram se metipsis prudentes; qui hoc vanitatis non contenti gradu, cum Elia soli relieti sibi videntur¹. Quendam se Mosen reputant, sed supra Mosen. Ille namque dicit, *Domine, provide aliud quem mittas*? isti dicunt, Non est aliud, Domine, quem mittas. *Apprehendet*, inquit Isaias, *vir fratrem suum, domesticum patris sui: Vestimentum tibi est, princeps esto noster*. Quid ille? *Non sum medicus, et in domo mea non est panis neque vestimentum*. *Nolite constituere me principem*². Ac si dicat: Non sufficit ut vestimentum mihi sit, nisi abundet, ut et aliis impertiam. Non est satis ut principatum obtineam, habere vestimentum disciplinæ, vestimentum exterioris conversationis et observantiae, compositum habere hominem exteriorem, quo tanquam vestimento utor in omni actu et gestu: nam nec mihi satis, multo minus aliis satis. Exiguum est quod in me commendatur, majora expetenda

A sanare possim. Propterea dicit, *Nolite constituerre me principem, non sum medicus, et in domo mea non est panis neque vestimentum*. *Non sum ego medicus*: et iste dicit, Solus ego medicus. Denique quocumque circumspicit, aut imperitia, aut impuritas aut, dolus, aut desidia occurrit, ut solus sit qui prudens sit, et fidelis servus; et ideo in cogitatione sua dicat, Nolite alium constituere principem, ne forte detur puer princeps, et effeminati dominentur. Hujusmodi non indigent persuasione quam postulas. Quamvis enim superiori gradu non delectantur, laborum se tamen lucris solantur, quietis et pacis affectu labori resultant, sed alia ex parte ad uberes operum fructus exsultant. Currentem hic ego sermonem contraho, quia tu jam ad alia traheris, imo forsitan, ut fieri solet, per plura distraheris.

ALTERA PARS TRACTATUS.

Rogerius commendat, uti instructum dotibus ad prælaturam idoneis, et perseverare jubet: prius tamen difficultates et onera prælationis exponit.

1. Sermone præterito studium gessimus præsumptuosos simul et ambitiosos reprimere: in hoc autem, plus justo meticulosos animare. Bone Deus, quid intervalli inter hunc et illum obvenit! quantus sæcularium irruens turbo calumniarum calamum excussit a digitis, pariterque manum et animum longe abripuit a materia! Veni vere in altitudinem maris, et tempestas demersit me. Quando, bone Iesu, D salvum me facies a tempestate: etsi nondum a tempestate, saltem a spiritu pusillanimitate? Crescit et increbrescit undique tempestas, et ego pusillo sum spiritu, et angusto animo: nec possum turbinum impetus, et ventorum rabiem meditationum aura tranquillare. Non possum in cordis mei cratera forensibus litigiis spirituale miscere lætitiam. *Coangustum est stratum*, sicut ait propheta, *ut alter decidat, et pallium breve utrumque operire non potest*³. Sanctus Jacob vicibus uxorum mutabat am-

¹ III Reg. xviii, 22, et xix, 10. — ² Exod. iv, 13. —

³ Isai. iii, 6, 7. — ⁴ Id. xxviii, 20.

plexus, et qui simul utramque tenere non poterat, ab unius thalamis in alterius jura difficile transibat; felix suo plane judicio, si solius Rachelis totus in possessionem cederet. Poterat ocellatus animus noster frequenti tritus injuria, et usu ipso contra adversa durior reddi. Et quidem frequenter ei callus obducitur, et ingruentibus duratur adversis. O quoties firmum me reputo ad mundi perferendos turbines! nee est jam quod delitescere velim; et sicut scribitur, abscondere me a vento, et a tempestate celare¹. At si quando inter molles Rachelis mens lentescit amplexus, solitam statim renittor in teneritudinem, et ad sufferentiam tribulationum rudis reddor et insolens. Denique nihil melius arbitror, quam humili mutatione loci irruentes declinare injurias, et intrare cavernas petrarum a facie formidinis hujus.

2. Vae prægnantibus et nutrientibus, in his diebus præsertim. Beata plane ubera quæ non lactaverunt: qui enim lactis indiget alimento, parvulus est; et ad perferendam inopiam et rapinam honorum imbecillum animum gerit. Tales sunt pro quibus exerceenda sunt iurgia, sectanda concilia, palpandi rectores, repellendi raptiores, resellendi litigantes, redimendi judicantes, conformandi sæculo qui cum Paulo conversabantur in cœlo. Fuere tempora quando sugere solebamus lac gentium, et mamilla regum lactari; et ecce iam repetunt instanter, quod nos forsitan paulo intemperantius suximus. Sed dum arida vehementius ubera premunt, cum temporalium lacte subditorum elicunt sanguinem, non hunc sanguinem carnis, sed illum animæ sanguinem; illum vitalem et interiorum, qui spiritualibus animi venis includitur, illum de quo propheta, *Benedic, anima mea, Dominum; et omnia que intra me sunt, nominis sancto ejus*²: illum, inquam, sanguinem nimia absorbent et eibunt inquietatione. Heu! quomodo rerum omnium vicissitudo est! In bello pax nobis, in pace bellum. In pace amaritudo amarissima; sed nobis qui obligati sumus mundi ad negotia, quos Ægyptia illa prelationis involutos pallio tenet, et providendi cæteris necessitate astrictos; qui animales adhuc sumus, qualibus loquitur Apostolus: *Omnis anima potestatibus subtuncioribus subdita sit*³. Qui

¹ Isa. xxxii, 2. — ² Psal. cxii, 1. — ³ Rom. xxi, 1. — ⁴ 1 Cor. xi, 15. — ⁵ Gen. xxxix, 12. — ⁶ 1 Kog. vi, 14. 20.

¹ autem spirituus est, ipse dijudicat omnia, et a nemine dijudicatur⁴.

3. Sed quorsum ista? An ut Ægyptie in manu suscepti munieris pallium relinquas? Relinquas, inquam, et refugias cum Joseph quasi periculum⁵; vel cum David deponas quasi onerosum⁶. Denique ut frequenter expeditus sese daret in saltum, exutus et nudatus est quo tegebatur pallio. Sufficit enim corpori pigritia sua, et illud propria satis ponderositas gravat. Numquid suscepti munieris te quoque velamine nudare volo? At id contra propositum. Susceptum est enim persuadere tibi, ne onus abjicias pastore, quod et rite subiisti, et ratione commoda administras: nam cum id parum ex voto suscepis, libens semper amoliris, vel periculi metu, vel quietis obtentu. Verendum autem erat sic affecto, ne dum quodam mens in pendulo fluctuat, in administrandis aliquid obrepat incuriae. Sed quomodo tibi persuadere conabor, quod jam mihi sere dissuasi? Sed longe dissimilis ratio. Denique imperitus ego artifex in difficulti habeo sudare materia; tibi ad votum concurrunt omnia, et ex sententia respondent.

4. Dissimilare non potes, quod rerum evidencia clamat. Exteriora si respicias, et ampla, et tuta sunt: nulla te in illis coaret in opia; sed ne injuria quidem inquietat. Locus secretus et consitus, et irriguis, et fertilis, et nemorosa vallis verno in tempore avium dulci cantu resultat, ut possit emortuum recreare spiritum, delicati animi detergere fastidia, indevote mentis emollire duritiam. Denique haec vobis aut future juventutis ansicia depingunt; aut prima illius qualescumque exhibent reliquias, quas inter paradisi amœna humanæ conditionis sortita est integritas. Sed nullum inquires in hujusmodi meritum virtutis collocari. Negare non possum, quippe cum media sint hæc: sed sicut D ad comparandum meritum nulla, sic ad quietem conferendam non parum sunt commoda. Nec nos ita ab antiquis, qui nobis conversationis experimenta tradiderint, quorum auctoritas antiquior, et puritas amplior: non, inquam, ita ab illis dissentimus, ut quæ ipsi ad perfectionem impedimenta crediderint, nos virtutis instrumenta prædicemus. Illi fortioris animi impedimenta loca fertilia et amœna definivere: nos dicamus fomentum esse infirmioris, et ejus

qui needum dicere possit, *Renuit consolari anima mea; memor fui Dei, et delectatus sum*¹. *Omnia possum in eo qui me confortat Christo*². Quæsiverunt antiqui patres loca horrida, arida; ut exercendæ haberent abstinentiæ materiam, et distendendi per sollicitudines animi non haberent causam. Corporali indulgentius sese labori impenderunt, ut et cordis libertatem possiderent, et vagam evitarent discurrendi levitatem, simul et conquirerendi improbitatem. Denique plus manuum artificio, quam agrorum cultu vitam transigebant; tenuis angustias substantiæ (ut non dicam nullius) lucro quietis levantes: quippe paucis contenti, vel affligendi corporis, vel recreandæ mentis gratia. Anxie siquidem et misere cor distenditur et distrahitur, cui multa providendi, et in longinquum incumbit necessitas. Servierunt illi tempori suo, nos nostro serviamus. Hæc nostra ætas in deterrus vergens, alios attulit mores. Providenda nunc sunt permanentibus copiosa, adventanibus curiosa. Nec hos dico aduentantes, qui sæculares sunt: quid enim mihi de his qui foris sunt, judicare? Quamvis nec apud illos solita teneatur districtio, ægre ibi ferentes inopiam, ubi rerum omnium copias arbitrantur. Sed quid illos commemorem, quorum deus venter est³? Ipsi abstinentiæ professores et prædicatores, ipsi primates Ordinis, quam fastidiosi sunt alienis in domibus! quam exquisitas et elaboratas artificiose requirunt epulas! quomodo contrahunt frontem, corrugant nares, avertunt oculos, si quid minus lepide, minus festive apponatur!

5. Sed quoniam hujus temporis malitia ita comparatum est; ad utrumque sufficit manus tua, ut possit simul ostentui servire, et usui; pauperum necessitati, et divitium vanitati. Quid deinceps? quales habes officiales socios, quam strenuos, quam industrios, quam sollicitos, quam, quod primum est, fideles? Vix administratione exterioris substantiæ ad te sumnam deferri necesse est. Nusquam fere de tabernaculo Domini egredieris; in conciliis, in conventionibus, in capitibus platearum, ubi modo dispersi sunt lapides sanctuarii (etsi tui aliquoties), tu rarissime videris. Magnum in hoc argumentum, tibi non gratam inquietudinem, et remotam procedendi necessitatem. Te non manus,

non oculus, non pes tuus scandalizat: alioquin A quoniamvis cum dolore abscindendum et separandum erat potius membrum a capite, quam caput a corpore. Nullam ergo in his habes deserendi materiam officii. Forte injuriosus videar, et nimis molles afferre consolationes, eruditio exercitatoque indignas animo. Quid enim, si paupertas incumbat, si injuria, si calumnia, si rei inopia familiaris, imo communis, si hujus etiam inopiae direptio, si a latere periculum in falsis erumpat fratribus? succumbendum erit viro forti et fideli? cedendum loco, et contra Pauli monitum deserenda collectio⁴? Imo quidem tenenda et tuenda tanto amplius, quanto periculosior institerit dies. Denique fere hæc omnia transeurristi testamentorum genera: qui vero in arduis cucurristi, numquid in planis effundentur gressus tui? aut qui egere didicisti, abundare nescies; cum Paulo esuriens, sed cum Paulo saturari⁵? Imo utroque in genere bene instituti animi documenta præbuisti; suscepimus conversationis iter continuo, nusquam interrupti tenoris filo deducens. Ego vero his fortioribus omissis, mediocri incedere via, et ea commemorare^b, inquietudinis a te quæ causas amoverent: cum altissima in paupertate quietum te semper audierimus, plus fide et manu nitentem, quam vel pudenda mendicatione, vel turpi nundinatione.

6. Sed quoniam multa de facilitate administrationis diximus, consequens est ut administrandi peritiam non transeamus. Peritiam dicam, an gratiam? imo et peritiam, et gratiam. Inepta erit quamlibet apta materia imperiti inter manus artificis; ipsa vero peritia ant perniciosa erit, aut inefficax, si gratia dirigen- te destituatur. Nisi enim Dominus ædificaverit dominum, in vanum laborant qui ædificant eam⁶. Collatas tibi dotes forsitan dissimulabis: sed D quod humilitas dissimulat, utilitas clamat. Quid nunc ego commemorem prædia, quid pecunias, quid vasa, quid vestes, quid aedes, quid homines, quid omnia et orta, et aucta in manu tua, que vel rerum exteriorum sunt, vel religionis; ex quo te Dominus ligavit ad arandum loco suo, ad confringendas glebas vallum post se? quanta piarum surrexit seges animalium? quomodo valles tuae abundant frumento, frumento de quo dicitur, *Quid bonum ejus, aut*

¹ Psal. lxxvi, 3, 4. — ² Philipp. iv, 13. — ³ Id. iii, 19. — ⁴ Hebr. x, 25. — ⁵ Philipp. iv, 12. — ⁶ Psal. cxviii, 1.

^a Supple, nesciens. — ^b Supple, volui.

*quid pulchrum, nisi frumentum electorum, et¹ ris conscientia operum, quid est in quo nostra
rinum germinans virgines²? Non potes adminis- A
trare sine gratia, quod per te sic exerevit in
gloria. Gloriosa plane facta sunt in civitate tua,
sed per manum tuam. Pro eo enim quod sicut
derelicta et contemptui habita, et non erat qui
transiret ad illam; ecce quomodo posita est in
superbiā sacerdotum, paupertate, tempestate
convulsa, absque ulla consolatione. Quomodo
nunc strati sunt per ordinem lapides tui, et funda-
data es in sapphiris? Si in sapphiris fundata, ubi
consummata? Fundata es in sapphiris. Funda-
mentum humilitatem sonat, sapphirus puritatem:
humilitatem conscientiae, et puritatem scientiae; B
humilitatem conversationis, puritatem contemplationis. Fundata es, inquam, in sapphiris;
propterea dicitur, *Nazarei tui candidiores nive, nitidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo, sapphiris pulchriores*³: in primo contriti; in
secundo muniti; in tertio roborati; in quarto
purgati. In primo pœnitentes; in secundo innocentibus;
in tertio amantes; in quarto contemplantes. In primo mortificati; in secundo vivificati;
in tertio inflammati; in quarto illuminati. Et hoc totum, quoniam fundata es in sapphiris. Tu ipse fundamenti vice fungeris per
exemplum et providentiam; sapphirum te exhibes per verbum et sapientiam. Denique vox
tua suavis, et decora facies: vox verbi, et facies exempli; vox prædicationis, et facies conversationis: propterea adolescentulæ diligunt te nimis. Quod si tu discesseris, cui alteri dicere poterint, Ostende nobis faciem tuam, sonet
vox tua in auribus nostris? cuius alterius ote-
rnunt et inniti exemplis, et intendere sententiis?
quis similis tui, ut vocet et annuntiet, et Ordinem exponat? Fundamentum aliud tale quis
poterit ponere, quale positum est, abbas Rogere? Filii tui sicut novellæ plantationes; filiae
tuae compositæ, circumornatae ut similitudo templi: promptuaria plena; oves fetose, abundantes in egressibus suis. Quomodo non beatum, quomodo non sanctum dicemus hominem
cui haec sunt? quomodo non Dominus Deus
eius, cuius tales divitiae ejus⁴?*

7. Hæc ergo sunt quæ manifesta dant indicia
quod Dominus in ministerio tuo elegit te, et
non abjecit te. Hæc tibi persuadent ut teneas
quod tam utiliter tenes. Tantorum ubi te sola-

A
tibi videbitur necessaria persuasio? Domesticæ
tibi persuadent virtutes ut teneas, ne alius ac-
cipiat locum; persuadet tibi tam domestica in-
dustria, quam aliena ignavia; prosper successus,
et pravus successor. Novi animi tuum, novi studia, novi mores, vel naturaliter colla-
tos, vel industria comparatos; novi quam facile
hoc onere careres, si inveniretur cui digne con-
ferres. Contendunt inter se affectus et ratio: af-
fectus humilitatis, et utilitatis ratio. Gratum du-
ceres tibi vacare, et Deo: sed grave item locum
tuum deserere vacuum. Vacuum plane: quis
enim supplebit illum? Quid dabit nobis alterum
Jacob, qui in baculo suo transivit Jordanem,
et nunc pluribus cum turmis regreditur⁵? quis, inquam, talem nobis parabit, qui sciat inter
Liam et Rachelem moderate discurrere, unius
feditatem fertilitate compensans, sterilitatem
alterius decoræ formæ prætexens gratia⁶? Non
est tui similis, qui ita sit contemplatione sus-
pensus, ne fiat operatione remissus; qui pro-
pter otia sapientiae, providentiae negotia non
deserat, qui sub obtentu utilitatis in jura non
transeat otiositatis; qui non ita Liam commen-
det, ut Rachelem condemnnet, aut certe con-
temnat; cui nec Lia sit infecunda, nec Rachel
foeda. Qui die et nocte æstui adulatur et gelu,
sollicitus ne gregis damnum sustineat; sollici-
tior, si quid danni contigerit, de suo ut reddat;
reddat lacrymis, reddat jejuniis, compassione,
oratione, exhortatione. Qui in reditu suo ava-
ritie nesciat idola: qui etsi illa habet in comi-
tatu, non tamen habet in cultu: si habet in
sarcinis, non habet tamen in sacris: qui pietati,
non pecuniae serviat, sicut legitur, *Pecuniae
obedient omnia*⁷. Denique et avaritia idolorum
est servitus⁸. Qui et avaritiam nesciat exteriori
in occupatione, et corporalium quasi idola for-
marum æternarum in contemplatione; sed
utrumque sit ejus, et pura et prudens, tam in-
tentio quam intuitio. Videbis multos tenero ad
Deum affectu, generoso vultu, pura et pulchra
sicut Rachel facie, sive conversationis, sive co-
gitationis; sed infirme et femineo adhuc con-
silio, alterius Jacob regi arbitrio egentes. De-
nique Rachel dum ad Jacob agenda non retulit,
clam patris sui Laban idola tulit⁹. Tulit, in-
quam, idola Laban, tulit quædam simulacra

¹ Zachar. ix, 17. — ² Thren. iv, 7. — ³ psal. cxviii, 12-15. — ⁴ Gen. xxxii, 10. — ⁵ Id. xxix. — ⁶ Eccl. x, 19. — ⁷ Coloss. iii, 5. — ⁸ Gen. xxxi, 19.

mundanæ honestatis, mundani favoris, mun-¹⁸³ sed non multi Jacob. Rarus qui sciat Esau sup-danæ dealbationis. Laban enim Dealbatio dici-tur.

8. An non tibi videntur quædam Laban idola in itinere tulisse, et sacerularis simulacula vanitatis, qui superfluos nescio quos lepores religio-ni superinducunt; qui antiquæ observantia regulas novellis dispensationibus temperant, et vinum suum aqua miscent; qui laboriosam Patrum vineam in molles olerum hortos trans-ferunt, et monachorum duritiam in mundi deli-cias? sicut enim scribitur, *Quorum deus venter est*¹; similiter dici potest, *Quorum deus vanitas est*: et sic per singulas sacerularis dealbationis et delectationis species. Quantum vereor, ne nos revertentes de Mesopotamia Syriæ plurima hujusmodi nobiscum idola portemus, non jam clanculo, sed in propatulo; neque Jacob ne-sciente, sed plane consentiente. Quædam Ra-chel patris idola, quæ cupide sustulit, caute operuit, quod semineo et molli tenebat affectu, infirmitatis obumbrans et excusans obtenu-t. Sed quod Laban adoravit, et Rachel occultavit, Jacob ignoravit²; quod apud Laban erat in ho-nore, apud Rachel in amore, cognitum apud Jacob in horrore. Propterea quod ille in pro-patulo coluit, illa in periculo ad tempus occul-tavit, iste in perpetuum sepelivit. *Sepelivit*, inquam, et suffudit deos alienos subter terebin-thum³: sub arbore fidei, ambitionis vanæ et sacerularis apparatus memoriam.

9. Denique fideli animæ post tentationem in promissione dicitur: *Erit in ostensione sicut terebinthus, et sicut quereus que expandit ramos suos*⁴ subter terebinthum, quæ est post urbem Sichimorum⁵. Sichima Humeri dicitur. Boni humeri illi de quibus legitur: *Posteriora dorsi ejus in pallore auri*⁶. Bonus humerus Christi Jesu: *Factus est enim principatus super humerum ejus*⁷. Post hanc Sichimam posita est tere-binthus; plantata est in passione Christi et fide. Felix qui in hac arbore triumphat omnes prin-cipatus et potestates, et sub ejus radice vanitatis universa infodit simulacula: ventus enim et in-a-ne, simulacrum eorum⁸. Et ideo mundi pompa simulacris jure confertur. Non est hoc infirmæ animæ, et semineæ, et fragilis; sed luctatoris enjusdam et supplantatoris. Denique non est Rachelis, sed Jacob; nam etsi plures Racheles,

A plantare, Laban fallere, deos ejus infodere; infodere, inquam, et sepelire veterem hominem, mundū imaginem, sæculi hujus conformi-tatem, ut non amplius conformetur huic sæculo, sed reformatur in novitate sensus pii, complan-tatus factus similitudini mortis Christi, ut simul resurrectionis fiat. Hoc est enim damnare et de-lere et defodere idola Laban, si veteris et terreni, quam portavimus, hominis imago fiat in abs-concionem; et novi et cœlestis, in ostensionem, sicut terebinthus.

10. Hæc idecirco tam sollicite distinguo, ne forte vir subjiciatur, et mulier præficiatur; ne fortis otietur, et fragilis negotietur; ne Jacob decedat, et Rachel succedat. Quamvis novelli isti, qui temporibus his prodire cœperunt, compositi et nitidi et dealbati, et quædam pro-genes Laban, qui Dealbatus dicitur, nec Ra-chelis in hoc adæquant modestiam: quod illa vanitatis mundane formam infirmitatis obtexit et excusavit velamine; isti vero sacerularitatis et superfluitatis negotium colore depingunt et palliant humanitatis, non expurgantes vetus fermentum, sed magis ostentantes peregrinis ciborum festivi confectionibus, et copioso con-viviorum laudabiles apparatu. Longum erit si multa vanitatis percurrere velim genera, et jactantiarum catalogum texere. Hi sunt quos videas in gestu thrasones, in conviviis caupo-nes, in conviciis gnathones: hi sunt qui sibi videri volunt in capitulo Catones, in causis Cicerones, in metris Marones; denique in colloctionibus sunt mimi, non monachi. Co-piose jocosis verborum salibus flouunt; non illis de quibus Apostolus, *Sermo vester semper in gratia sale conditus sit*⁹: magis illo de quo Dominus, *Quod si sal infatuatum fuerit et eva-nuerit, in quo salictur*¹⁰?

D 11. Propter tales ergo videris mihi studiose retentandus, et non commutandus; et si qui alii, apud quos antiquæ, ut aiunt, rusticitatis resedere vestigia: ne si bonum salem abjiciamus, infatuatum suscipiamus, et contingat il-lud propheticum, *In siccitate messes illius con-terrentur, mulieres venientes et docentes eam*¹¹. Possem singulas tibi Patriarchæ appingere vir-tutes, et ampliorem ad commendationem in nomine Jacob assimilare: sed parco, ne dum

¹ Philipp. iii, 19. — ² Gen. xxxi, 34, 32. — ³ Id. xxxv, 4. — ⁴ Isai. vi, 13. — ⁵ Gen. xxxv, 4. — ⁶ Psal. lxvii, 14. — ⁷ Isai. ix, 6. — ⁸ Id. xii, 29. — ⁹ Coloss. iv, 6. — ¹⁰ Matth. v, 13. — ¹¹ Isai. xxvii, 11.

amico grandi voce benedico, similis videar¹ sitientem assunitis². Propterea dixi, *Libenter sustinetis insipientem, cum sitis ipsi sapientes*: quoniam non tam me sustinetis, quam a me verbum extorquetis. A vobis accepi mandatum, a vobis materiam, quasi in omni possim solo viventis aquæ venas reperire, et seminare super omnes aquas; et sub hora verba mihi ad votum exuberent. Utinam tum mihi fiat juxta fidem vestram, et membra mea omnia in lingua laxentur, et cum propheta dicere possim: *Omnia ossa mra dicent, Domine, quis similis tui*³?

A
B
C

2. Ego vero quantum possum pro tempore emitar, et labia mea non prohibeo. Tantum id cayete, ne verbum Domini ad me, imo ad ipsum revertatur vacuum. Neque enim revertetur, dummodo non cadat secus viam, non cadat supra petram, non cadat in spinis⁴. Ab his, inquam, observate vobis, a viis, a petris, a spinis. Primi impedimenti causa, inimici callidas; secundi, cordis nostri duplicitas; tertii, curarum multiplicitas. In primo imprudenter nos custodimus; in secundo segniter excollimus; in tertio nimis diligenter aliena curamus. In primo molliter resistimus; in secundo ab incepto desistimus; in tertio rebus supervacuis solle

SERMO

De semine Verbi Dei.

1. Ut abutar verbis apud vos Apostoli, quæ modo audistis: *Libenter sustinetis insipientem, cum sitis ipsi sapientes*¹. Paulus hæc dixerit reprobrando: ego dico commendando. Commendo aviditatem vestram, commendo et humilitatem: siquidem verbi Dei auditum ardenter æmulamini, et a me parum ad id idoneo reverenter audire dignamini. Denique, sicut scriptum est, cum ipsi ebrii sitis, nihilominus

licite insistimus. In primo cogitatio nostra molllis; in secundo mobilis; in tertio molesta: imo in hoc tertio simul et molllis, et mobilis, et molesta; molllis in voluptatibus, mobilis in transitoriis divitiis et facultatibus, molesta in anxiis et sollicitis cupiditatibus. Anxie enim sunt et molestæ rerum transeuntium enræ, et cupiditates: quippe cum earum et difficilis sit quæstus, et citus transitus, et manis, ut non in honestus dicam, fructus.

¹ 1 Cor. xii, 19. — ² Deut. xxix, 19. — ³ Psal. xxxiv, 10. — ⁴ Matth. xiii, 3-8, 18-23.

EPISTOLÆ

EJUSDEM GILLEBERTI.

EPISTOLA I.

AD FRATREM RICHARDUM.

Richardum correptione, ut appareat, vel nescio quo asperiore verbo offendum, sed jam denuo placatum commendat.

1. Tani vero quam veteri uteoris, mi Richarde, proverbio : « Omnia cum amico delibera » randa esse ; de ipso tamen prius. » *Noli*, inquit propheta, *amico credere, et in duce ne habueris fiduciam*. *Ab ea quæ dormit in sinu tuo custodi claustra oris tui*¹. Simulatae amicitiae veras in suspicionem adducunt, et virtutis hujus raritas facit ut de veritate dubitetur. Felix qui neutram impingit in partem; sic in contrahendis amicitiis prudentem se exhibens, ne sit in providendo nimis. Inutile siquidem arenæ mandare semina; miserius multo non seminare omnino, ad ventos et nubes respectantem. Vilissimis in rebus solliciti possessores sumus; in pretiosissimo possessionis genere (amicitias dico) omnino inutiles. Lapsantem amicum quis fere est qui relevet, eum domum ruentem nemo non suffulcat? Hæc idcirco dixerim, ut virtutem hanc in te commendet ipsius raritas, et multitudini collata negligentium clarior emineat.

2. Perspecta epistolæ tuæ facie, philosophiæ mox illud recensi: « Et post malam » segetem serendum est². » Tanta aviditate ad amicitiarum mihi videris aestuare commercia, ut ubi paulo ante naufragium pertuleris, navigatione iterata restaures. Prudenter plane unius forsitan horæ felicior proventus longi temporis recompensabit incommoda. Et ut de domestica aliquid philosophia ingeram, apostolicum

¹ illud in te experior: *Charitas operit multitudinem peccatorum*³. Tanta verecundia amiei castigas erratum, ut eredaris veniam prætendere, non intendere querelam. Denique sic me amica mordacitate corrodis, illo ut me sale leniter perficari sentiam, quem Domini sacrificiis abesse non licet⁴. Volasti ad me unus de Seraphim succensus ac flammigerans totus: et urenti carbunculo quem de altari tulisti, labii nostri lapsum expurgas⁵. Quanto mihi gravior culpa, tanto gravior correptio. Vere alium te experior quam arbitrabar. Nunc tandem aliquem mihi gustum prudentiæ tuae dedisti: siquidem in patientia sapiens dignoscitur⁶. Patientiam tuam admiror et veneror. Dissimulas injurias, provocantem reformas ad gratiam; complanas exasperantem, et immeritum muneras, imo male meritum. Munera tua munera mihi grata sunt, grata auctore, grata et usu. Illa et te mihi presentant, et me informant. Nesciunt muta esse munera sapientis. Quid enim mihi in baculo innuis, nisi ut rectus sim et rigidus: ne sim arundineæ flexibilitatis et fragilitatis, juxta illud prophetæ, *Baculus confractus arundineus Ægyptus, in quo qui innittitur, perforabuntur manus ejus*⁷? Talem tu me invenisti, et confractionis nostræ hastulis manus tuæ cruentari poterant; nisi quod illæ solidiores sunt, et oppositos retundunt aculeos. Benedictæ manus, quæ nesciunt calamum quassatum conterere, magis autem considerant⁸: neque linum sumigans extinguiere. *Confundentur qui operantur linum, pectentes et texentes subtilia*⁸, ait propheta. Propterea confusionem indutus sum, qui lanæ simplicitatis tuæ, simulationis meæ linum subtexui: in cujns duplicitatis suggillationem geminum mihi forsitan calicem transmiseris. *Pondus et pondus, mensura et mensura*

¹ Mich. vii, 5. — ² Seneca, epist. ad Lucil. — ³ 1 Petr. iv, 8. — ⁴ Levit. xi, 13. — ⁵ Isai. vi, 6, 7. — ⁶ Prov. xix, 11. — ⁷ 1 V Reg. xviii, 21, et Isai. xxxvi, 6. — ⁸ Isai. xix, 9.

⁹ Fortasse, consolidant.

ra, utrumque abominabile¹. Vœ qui potam dat² desperatio quædam. Nunc autem solito uberioris amico suo, mittens fel suum et inebrians, ut A aspiciat nuditatem ejus : replebitur ignominia pro gloria³.

3. Quorsum ista, frater, nisi ut lenitatem tuam commendem, condemnem antem iniqutatem meam? Sed quoniam longum est per singula currere capita, verbum tibi abbreviatum et consummans facio. Inspicenter locutus sum, et quasi una de stultis mulieribus. Agnosc delictum : ignosce, tu. Rogatus non negabis veniam, quam gratis offlers. Possem excusationes prætendere, attenuare immanitatem reatus, peccati pondus alii impingere; et in ferientis caput, quo vulneratus sum, ferrum vibrare : sed pareo, ad precem magis supplicationesque conversus. Nolo enim, dum scissa resarcio, utecumque sarta rescindere; et ut latus meum protegam, alterius vulnerare. Hoc tamen non sileo. Domus vestra non bene compacta est ; squamis se prementibus, una uni non firmiter cohæret : et nimis facile non pacis, sed dissensionis spiritus incedit per eas³. De cætero quod diem protraxerim, quod diu noluerim, quod tarde facio, quod oneri te mihi futurum dixerim, strictim respondeo. Multa inter loquendum proferimus, alienum magis animum prætentando, quam præcipitando nostrum. Nam et nude tecum loquar, et ex cordis mei sententia : societatem tuam optavi et opto; sed distuli, ut commodius fieret, solatio te magis, quam oneri mihi futurum præsumens, propter morum forsan studiorumque similitudinem. Utinam æternum te magis, quam ad tempus recipiam, ad manendum, non ad remcandum. Vale.

.....

A excrevit, et increbuit desiderium, exarsitque in concupiscentiam conversionis tuæ, concepta jam spe, sed satis temni, de verbis tuis : veritus (quod pace tua dixerim) ne verba illa leviti quodam exciderint mentis impulsu momentaneo. Sed dixeris ea ut libet, et fuerint vel nimis promptulo subitaneoque elapsa affectu, vel provida deliberatione prolata ; omnino nisi bene de te sperare non possum, domestico commonitus exemplo. Atque utinam ipsum te nostra commoveant, imo commoneant exempla ; et arreptis pennis columbae in locum quietis felici me compendio prævoles, qui tardius cœperis! Quam latam et patentem ad æmulandum fenestram dederis, mox aliis futurus exemplo ; et ut de nostris interseram, ingens ostium ad virtutis viam! Denique audire mihi videor de Canticis illud tibi decantatum iri : *Trahe nos post te, in odore unguentorum tuorum curremus⁴.*

2. Felix plane, et bis felix, si conversionem tuam salutis occasionem aliis effeceris : si ad vitam veritatemque traxeris, qui post te currunt modo; volebam dicere, In vanitate, sed veritus sum, ne forte tenerum et nascentem C adhuc in Christo affectum contristem. Non quod ego artium eruditioni derogo, et liberarium doctrinarum promptæ memoriae, et perspicue intelligentiae, in quibus scientiae consistit integritas. Bona enim artium notitia, sed si quis eis legitime utatur, id est, tanquam gradu quodam et vestigio, non quo stetur et inhæreatur, sed quo utendum sit ad superiora quædam et sanctiora, et magis intima arcana sapientiae ; in reconditos et suaves recessus, et in ipsam lucem inaccessiblem, quam inhabitat Deus. Quam artium omnium artem dixerim, et legem, et formam, et normam, et rationem, D et exemplar universale, uniforme, invariabile : ultra quam sicut nec progredi possumus, sic nec citra subsistere debemus : ejus respectu omnis alia quæcumque et quantacumque fuerit sapientia, non modo vana est, si istam non æquat, sed etiam iniqua, si ad hanc se non dirigat; si ita studium nostrum sollicitet et alliciat ad se, ut delectationem nostram detineat et deludat in se, hocque sine contritus conquiescat animus, repulsam passus ne perget ad secretiora; pastus inanitate et quasi pietis epu-

EPISTOLA II.

AD QUEMDAM ADAMUM.

Hortatur Adamum, ut aliquando memor propositi, religiosum statum amplectatur.

1. Quantum te cupiam in visceribus Christi Jesu, mi Adam, utinam ipse nosses, quod noster tibi sermo explicare non sufficit. Jam-pridem id optaveram, sed temperabat votum

¹ Prov. xx, 23. — ² Habac. ii, 15, 16. — ³ Job xli, 6, 7. — ⁴ Cantic. i, 3.

lis, ut nunquam esuriat et nunquam degustet¹⁹² nia, gratia, gloria, de his quæ vel dedit, vel quam suavis est Dominus. Quid enim nisi sua- A reddidit, vel addidit, et universis quæ pro vis Dominus^a? Delectat te vehementer, animum amoremque abripuit attraxitque ad se tuum exigua hæc et ambigua naturarum rationumque notitia, ad quam vix longo circuitu et sinuosis anfractibus pervenitur. Quid ergo ipsa, a qua omnia hæc et instituuntur ut sint, et illustrantur ut nota sint, creatrix Sapientia? nonne multo ambitiosius ejus se tibi commen- dabit perceptio; suavitatemque suam blandius serenatis infundet sensibus, inusitatibus affectibus inexplibilem in se provocatura concupiscentiam? Siquidem qui edunt me, inquit, adhuc esurient: spiritus enim meus super mel dulcis¹.

3. Ampla quædam habes, amiee, ad hoc ipsum mel receptacula; acre dico et exercitatum ingenium, multarum subtiliumque rerum scientiam. Sed ego hæc quasi capaces favorum cellas reputaverim, et adhuc vacnas. Accede ergo, ut infundaris, ut repleantur receptacula tua; exuberent et redundant et refundantur in nos, jure tibi applausuros in illud Cantici: *Favus distillans labia tua*². O si quando in domo Domini disputantem te audiam, secretos sacerdosque exponentem sensus, attingentem et distillantem tenuiter nobis aliquid de divinae C majestate essentiæ, de æternitate, immensitate, simplicitate: ubi nihil exiguum est, quia simplex est; nec multiplex, quia immensum est: sed totum infinitum est; non temporali successione, nec mole et distensione locali, sed vi essentialique potentia. Quæ quidem tota ubique est, sed in se tota; quoniam in nullo tota ejus virtus, veritas, voluntas vel expenditur, vel exprimitur. Ubi possunt disputandi gradus quidam esse, et distinctæ secundum nos significations nominum, res autem unica et inseparabilis. Plena sunt omnia admiratione, et digna veneratione, et investigatione delectabilia. De- D nique ut scriptum est: *Non satiatur oculus visu, nec auris impletur auditu*³. De hujusmodi libenter prophetantem audiam; et cum te in immensum pelagi hujus profundum immer- seris curiosus scrutator, aspergentem his qui ad uberiora habiles non sunt, suavem vitalis rorem sapientiae: cum vero divina te converte- ris ad beneficia, tunc profusius explicantem, et expedientem copiosius quæ senseris de ve-

A reddidit, vel addidit, et universis quæ pro nobis pertulit et contulit nobis Dominus; proponentem nobis præcedentes in Christo passiones, et futuras glorias, patientiam tribulationum, et exspectationem retributionum, elementa fidei, et morum instituta, et singulos percurrentem renovationis et profectuum gradus. Copiosa hæc plane materia et concupiscibile negotium: nec est ubi se secundius et fructuosius exercere potest quamlibet vel ardens vel eruditum ingenium.

4. Hæc idcirco dixerim, ne inanum te stu- B dio excuses litterarum; umbram sectoris, privandus lumine: ne Aristotelicis distortus argutiis, silentium nostrum et simplicitatem causeris. In his enim vel maxime administratur occasio, ut revelata facie gloriam Domini speculantes, in eamdem imaginem transformemur a claritate in claritatem, tanquam a Domini Spiritu⁴. Otiosumne tibi nostrum videtur et iners silentium, in quo istud geritur negotii: in quo et traditur et exercetur ars quædam velut directam ad lineam progrediendi in Deum, transformandi et transmutandi se in novum hominem, in novum Adam; et pertingendi usque ad sensum Christi, in quo absconditi sunt omnes thesauri sapientiae Dei⁵. Perennes omnino hic et fere in promptu sunt radiantes omnino metalli venæ, si tamen in altum quis fodere maluerit, quam foris mendicare.

5. Non ego tibi nunc collata in te divina recensco beneficia, gratias Domini, et ingratitudinem tuam; ino malam mercedem optimo relatam muneri. Non perniciosa sæculi oblectamenta, in quæ ardenti proruitur studio, ita ut Domino terga vertamus, et non faciem, quantum possum verbis extenuo; nec medicinales in præsenti expono molestias; non futuras intendo penas, et propono gloriam, nec in longinquum metum vel exspectationem tuam mitto. Tantum de instanti persuadeo pingere^b, non de futuro præmio; de primitiis, non de plenitudine. Non est facultatis meæ rem verbis prosequi; nec dignum est tanta majestatem materie angustiis oris nostri coaretari. Tantum experiri velis, et scies quoniam cantabiles justificationes Domini, etiam in loco peregrinationis hujus⁶; et futurae in fine sæculi messes, primitivis se-

¹ Eccl. xxiv, 29, 27. — ² Cantic. iv, 11. — ³ Eccl. i, 8. — ⁴ II Cor. iii, 18. — ⁵ Coloss. ii, 3. — ⁶ Psal. cxviii, 54.

^a Fortasse, *Quid enim suave nisi Dominus?* — ^b Fortasse, *pignore*.

minatur in gaudiis. Noli dulcia^a differre in illa tua toties replicata declarat, et detergit a te lepra. Injus colorē nimis late respersum. Durus ego et inhumanus, et cum in reliquis formosus sim; ut ipsi aiunt, denigrata est in hac parte super carbones facies nostra, quod erogare non novi, nisi quea consuevi rogare. Obligantur quantum voluerint; improbitatem suam avaritiam nostram faciant, et de mollitie sua evadant mihi duritiam. Ego quidem posui faciem meam ut petram durissimam; et confracto illo malleo, spero quoniam non confundar. Fuerim minus communis, fuerim tenacior; libenter hoc me nōo decolorari sinam: dummodo panem filiorum canes, imo catelli isti delicati et tenelli non comedant, nec sordes pauperum Christi, supervacinas aliorum munditas faciant; neque de rugiente fratris ventre vanum mihi nomen et falsos conquiram favores.

A Dehortator eum a periculosa profectioне in curiam, et aliam quandam spiritualem profectionem commendat.

B 2. Sed me interim omissō ad te ut revertar, commoneamque aliquid a nobis esse petendum; orationes tu postulasti, ego ex abundantia ad exhortationem me verto; amulor enim te Dei emulacione. Timeo autem ne corrumpantur sensus tui a simplicitate quae est in Christo: ne incassimi pro te preces effundantur, qui ultro prorumpis ad casum; frustraque liberari te roges, ad laqueum consulto festinans. Profecturus es, ut audio, ad curiam, coque profecturus, ubi impeditum iri te suspicaris. Veteres vadis cum Due renovare necessitudines, sepulta, imo sopita suscitare desideria, juxta illam de struthione parabolam, compressas diu et complicatas in altum alas execturus, cum tempus accepferis¹. Sed et ciconia et hirundo visitationis suae diem cognoscunt², cum aura cœperit flare tepidior. Manifeste ad te loqnor, quae alii in occulto forsitan loquuntur de te. Ad curiam vadis, et ignoror an vocatus. Quid illie tamen acturus? animæ tue curam cum Due communicaturus; aestus cordis tui ejus refrigeraturus alloquio? Ita fortassis, sed eo frigore, de quo scriptum est: *Refrigescet charitas multorum*³. Audi denique injusmodi exprobrantem prophetam: *Quid faciam tibi, Ephraim? quid faciam tibi, Juda?* *Justitia vestra quasi nubes matutina, et quasi ros maue pertransiens*⁴. Matutina plane, magis autem momentanea: cum enim vix spiritu coepriunt, mox carne consummantur. Tales multos tolerasse se queritur sponsus in Cantico: *Caput meum plenum est vore, et cincinati mei gattis*

EPISTOLA III.

AD FRATREM GUILLELMI.

Dehortator eum a periculosa profectioне in curiam, et aliam quandam spiritualem profectionem commendat.

Dilecto fratri GUILLELMO, frater G. salutem in Domino.

1. Desideratissimus frater noster R. abunde suo nos exhilaravit adventu: et nuntiata incolumentate vestra, gaudio uberiore perfudit; salutationis obsequia deportans, repostulans suffragia orationum. Utinam copiosius solito ad munus istud manus nostra sufficiat, et tanto plenius absolvam, quanto parecere nobis in reliquis decrevisti. Andivi etenim te satis crebro repetitisque verbis plenis significantem frequentius ingessisse, orationes ut tibi sollicitius impenderem; de cætero fore me securum. Praclare, frater, omnino, et ut virtutis virum decet. Quid enim? aliudne est quod vel quisquam libentius rogare debeat, vel monachus licentius possit? Erubescit ad quorundam impudentiam, qui cum omnia sperare debeant, necessaria quidem, a patre monasterii; emendatis undecimque suffragiis, subtiles quasdam et exquisitas exinde pelliculas comparant; portentuosas vestes et peregrina palliola, ceteraque que enumerare longum est, in odoribus, coloribus, saporibus, voluptatis irritamenta, instrumenta vanitatis: denique quos temperare oportuerat ab his que concessa sunt usui; ostentui impudenter inservire videoas. Quem nævium longe abesse moribus tuis, vox

¹ Job xxxix, 18. — ² Jerem. viii, 7. — ³ Matth. xxiv, 19. — ⁴ Osee vi, 4.

^a Alias, dubia.

*noctium*¹. Nam cum propter vitæ sublimitatem¹⁹⁴ consumere vis tempora multa, ut jam tibi ex-quasi Domini in caput ascenderint, hærent in A probretur a Paulo : *Tanta passus es sine causa, si tamen sine causa*⁸.

3. Utinam et tu intrinsecus commoireris, et pulsante statim ad ostium Jesum cum cordis suscepseris hospitio, gloriaris, et dicas : *Secretum meum mihi, secretum meum mihi*². Viciissimque gratam illam laudis vocem accipies, *Hortus conclusus, soror mea sponsa, hortus conclusus, fons signatus*³ : signaculo quidem luminis et cordis lætitia, signaculo septiformis Spiritus, quod solvere nemo nisi solus ipse poterit, qui portam orientalem singulariter ingreditur alienis clausam, juxta illud prophetæ, *Alieni non transibunt per Jerusalem amplius*⁴. Tali inclusus paradiiso voluptatis, imo ipse sicut ager irriguus, et sicut fons hortorum, cuius non deficit aquæ, alienorum obsurdesces ad vocem. Si sæculi te vexaverit ambitio, si dignitatum occasio vocaverit, et invitaverit blanda pestis, spes honorum aliqua, sponsæ continuo respondebis verbis : *Exxi me tunica mea, quomodo induam eam? lavi pedes meos, quomodo illos inquinabo*⁵?

4. Vides certe, frater, quid est quod dimidiatis verbis et umbrarum similibus, rem magis comprimens quam premens, sciens esse mihi cum sapiente sermonem : vides, inquam, quid est totum quod tibi suggerere volo; ut periculosa ab hac profecitione te revocem, et falce quadam commonitionis nostræ celeris lapsus occasiones præcidam; ad prophetæ præceptum, planum tibi faciens iter offensionis, lapides eligens de via⁶. Multa mihi est sollicitudo pro te, multa fiducia apud te. Alioquin malim inveteratas tecum necessitudines attenuari ad tempus, quam silentio supprimere, quæ ad salutem tuam spe-ctare crediderim : perdere familiaritatem, quam teneram et crescentem adhuc in te humilitatem periclitari. Currebas bene : cave ne fascinatio nugacitatis obsecure bona tua⁷, et illibata manente conscientia, in discrimen ne vel fama ducatur. Currebas, inquam, bene : ubi nunc impigre properas? Currebas bene : sed quid, si non consummaveris? Consummandus in brevi,

5. Utinam præsens essem modo, et injecta quadam impigra vivæ vocis manu deducere te possem cum Abraham in terram Chanaan, id est, Motus. Qui enim confidunt in Domino, mutabunt fortitudinem⁹. Bona mutatio, quam loquitur idem propheta : *Eruunt quinque civitates in terra Ægypti, loquentes lingua Chanaan : civitas solis vocabitur una*¹⁰. Bona plane, de Ægypti tenebris educi in lucem; et post Pharaonis domum in Solis justitiae civitatem dedicari. Bonus, inquam, motus, ubi transfunduntur et in lumen obscura, et in unum plura. Denique et in pluribus perturbatio est, et unum necessarium¹¹. Bonus motus, ubi convertitur et lippitudo Liæ, et sollicitudo Marthæ in Rachelis claritatem, et Mariae tranquillitatem. Hoc enim est quod quæ Ægypti, id est tenebrarum, civitates fuerunt, Solis dicuntur : et pro quinarii numero, unius tantum sit mentio. Commutatum se noverat qui loquitur in Psalmo : *Benedic, anima mea, Domino, et noli oblivisci omnes retributio-nes ejus. Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, qui sanat omnes infirmitates tuas : qui re-dimit de interitu vitam tuam, qui coronat te in misericordia et miserationibus*¹². Loquitur hic lingua Chanaan, qui tot in se recolit commutations; de iniquitate propitiationem, de infirmitate curationem, aeternitatem de interitu; et per singulos gradus gratias exhibet auctori: piorumque indicis profectuum, quasi quadam commutationis lingua, illud cum Psalmista eloquitur, *Nunc ecepi, haec mutatio dexteræ Excelsi*¹³. Et ut de propheticō semine apostolicas fruges metamus; quod Isaías claudit, Paulus declarat : *Fuistis, inquit, aliquando tenebrie, nunc autem lux in Domino. Commutationem audivimus, de D consummatione nos admonet : Ut filii, inquit, lucis ambulate*¹⁴. Qui ambulat in die, non offendit. Crescat lux tua usque ad consummatum diem; et cum consummaveris, inchoasse videaris. Audi quomodo ipse Paulus currebat et cresebat, non modo de tenebris in lucem, sed de luce in lucem. *Nos, inquit, revelata facie gloriam Domini speculantes, in eamdem imaginem trans-formamur a claritate in claritatem*¹⁵.

¹ Cantie. v, 2. — ² Isai. xxiv, 16. — ³ Cantie. iv, 12. — ⁴ Ezech. xlv. — ⁵ Cantie. v, 3. — ⁶ Isai. lxii, 10. — ⁷ Sap. iv, 12. — ⁸ Galat. iii, 4. — ⁹ Isai. xl, 31. — ¹⁰ Id. xix, 18. — ¹¹ Lue. x, 41, 12. — ¹² Psal. cxi, 2-4. — ¹³ Psal. cxxvi, 11. — ¹⁴ Ephes. v, 8. — ¹⁵ II Cor. iii, 18.

6. Cum aliquos qui sæculo renuntiarunt, in¹ me, qui onerati estis, et ego vos reficiam⁶; post sæculo prosperari videris, gressus tui non effundantur: sed illis impingentibus quasi cæcis in meridie, ipse glorieris, et dicas: Non laboravi te, Domine, subsequens. Qui enim sperant in Domino, innovabunt fortitudinem; volabunt, et non laborabunt; ambulabunt, et non deficiant⁷. Longum erit, si per singulas virtutum innovationes, quasi per quasdam mansiones terræ Chanaan ducere te velim. Et quidem primo loco pio patriarcha imitatori veniendum est in Sichem², ubi humiliatis suppressisque humeris (Sichem enim Humeri dicuntur) levissimum Christi onus suscipiat. Siquidem bonum est homini cum portaret jugum Domini ab adolescentia sua. Dabit percutienti se maxillam, saturabitur opprobriis³. Simulque observa in saturitatis verbo non levem quamdam tolerantiam, et summis prælibantem labris, projicientemque quem amara præsenserit; sed inexplibilem edacitatem adversa tolerandi. Indeque post felicem afflictionem et medicinalem molestiam pertransitis Geraris, et dissipata veterum maceria inimicitarum, de foraminibus petræ et cavernarum scissuris, liberis ad sponsi invitationem elapsus volatibus, ad Bersabee fluenta evadat. De Sichem, inquam, id est, de humiliatione et oratione ad Bersabee veniat; ad C puiteum Septem agnarum, magis quidem omnium gratiarum. Humilibus namque dat Deus gratiam⁴. Et quoniam alia ratione Puteus satietatis dicitur⁵, juxta invitantis vocem, *Venite ad*

A afflictionem ad refectionem properat, suavissimique liquoris haustu majorem provocatus in esuriem, verum illud in se Sapientiae præconium experiatur: *Qui edunt me, auctuus esurient*? Tadere jam decrevi, quoniam te pridem forsitan caput ad garrulitatem nostram. Vale: et Hieronymum super Isaiam milii, si placet, perquirito; ut cum misero, paratum eum habeas.

EPISTOLA IV.

AD QUENDAM AMICUM.

Brevi epistola postulatis se annuere non posse significat.

Pace vestra loquor, nimetas vestra obstinatum me reddit: imo illorum qui intercessorem te parant, major importunitas meritorum in me tuorum aliquatenus pondus attenuat. Miror, quod non etiam dominum de Fontibus adduxere super nos, ut gravium nube intercessorum iterato me obruerent. Ut brevi tamen tibi responso satisfaciā; rem hanc quam postulatis, C silentio magis quam sermone negare volui. Verecunde quidem more meo, ut cætera, quæ nequaquam facere decrevi: differo tamen magis quam definio responsum, donec in brevi simul conferamus. Vale.

¹ Isai. xl., 31. — ² Gen. xix, 6. — ³ Thren. iii, 27, 30. — ⁴ Jacobi iv, 6. — ⁵ Gen. xx, xxii et xxvi. — ⁶ Matth. xi, 28. — ⁷ Eccli. xxiv, 29.

ADMONITIO D. MABILLON

IN SEQUENTEM EPISTOLAM.

---

1. De auctore sequentis Epistolæ jam dudum cœpit dubitari : at eam Guillelmo seu Willemo, monasterii Sancti-Theoderici prope Remos abbati , tribuendam esse constat.

2. Dubitationem exprimit vetus codex viri doctissimi et humanissimi Leonorii Foy canonici Bellovacensis , ante annos circiter quadringentos scriptus , in quo ista epistola hanc præfert inscriptionem : « Incipit Epistola ad Cartusienses , quæ licet intituletur nomine abbatis Guillelmi , tamen Bernardo a pluribus adscribitur. » Et quidem hanc ipsam epistolam sub nomine Bernardi laudarunt Joannes Gerson cancellarius Parisiensis in sermone de Cœna Domini ; eodemque tempore Joannes de Ragusio apud Henricum Canisium , in tomo 3 Antiq. lect. pag. 240, aliisque passim post eos : cui sententiæ codices scripti non pauci suffragabantur. Nihil tamen ex hac epistola excerptum est in Bernardino, seu in libro Florum ex Bernardo.

3. Dubitandi de auctore occasio potissimum nata est ex amanuensium vitio, qui genuini auctoris, id est Willelmi , nomen initio epistolæ prefixum decurtarunt, vel etiam penitus expunxerunt ; imo et præfationis magnam partem , in qua Auctor texit catalogum suorum operum , quæ omnia Willelmi abbatis esse exploratum est. Hanc vero præfationem primus ad vetustos codices integrum edidit , suoque auctori restituit religiosus ac pius vir Bertrandus Tissier, in tomo 4 Bibliothecæ Cisterciensis. Præter codices ab eo laudatos, qui hanc epistolam Willelmo tribuunt, nempe Signiacensem , Caroli-Locensem , Longi-Pontis et Fulcardi-Montis ; alios insuper invenimus idem attestantes, scilicet Flaviacensem , modo regiae Bibliothecæ ; Thuaneum , nunc Colbertinæ ; et Ratisponensem Sancti-Emmerammi : in quibus omnibus epistola hac ita inscripta est : « Dominis et fratribus H. Priori etc. W. sabbatum delicatum. » Ubi vides Willelmi nomen primis tantum elementis expressum , uti et Haimonis Prioris, qui tunc Cartusia Montis-Dei prærerat. Est autem Cartusia Montis-Dei in diœcesi Remensi , sub prefectura Mosomensi , ab Odone S. Renigii abbate fundata anno 1136 , Gaufrido Priore primo, cui Haimo iste anno 1144 successit : Haimoni vero tertio loco Gervasius , cuius suppresso nomine mentio est in Bernardi epistola 290, successorem sortitus quarto loco Simonem , ut ex venerabili patre Francisco Ganerone olim accepimus. Cæterum hanc epistolam ab ipsis conditæ Montis-Dei Cartusia initia scriptam fuisse intelligitur ex eo, quod « novitatis nomine » notantur primi ejus incolæ ex num. 3.

4. Hanc epistolam Guillelmus an abbas scriperit, an ex abbate factus monachus Signiacensis , non ita exploratum. Posteriori sententiæ illud favet , quod jam tunc affectæ esset etatis, cum istam epistolam scripsit. Accedit quod eadem epistola sub nomine « Guillelmi Clares Vallis de Vita solitaria » laudata est ante annos fere quadringentos a quodam canonico regulari Sancti-Salvatoris apud Bononiam , nempe in libro primo Sermonum ad Eremitas , cap. 23. Quo de auctore in Itinere nostro Italico , pag. 197.

5. Ex his refellitur conjectura , alias haud improbabilis, docti ejusdem epistola translatoris, qui eam Petro Cellensi tribui posse existimavit. Nam præterquam quod Willelmi nomen epistole præfixum , et enumeratio Willelmi operum in præfatione , stilique diversitas contrarium evincunt ; certe auctor ipse in eadem præfatione « senem » se « et deficientem » dicit. Quod quidem Willelmo abbati convenit, non Petro Cellensi , qui virilem aetatem agebat Haimone Priore , cui epistola inscripta est , vixque tum annos triginta attigerat , ut probare esset in promptu , si res ita exigeret.

6. Nullum ergo dubium relinquitur, quin hæc epistola Willelmo abbati tanquam genuino auctori restituenda sit. Et quidem in veteri codice Sancti-Theoderici prope Remos prima habetur in recensione Willelmi operum, apud Marlotum in tomo 2 Metrop. Remens. pag. 287, in hæc verba : « Reverendus pater Guillelmus abbas Sancti-Theoderici composuit multa devota » opuscula, quæ misit fratribus de Monte-Dei, scilicet, de Solitaria vita, Speculum et Ænigma » fidei , de Contemplando Deo, de Dignitate amoris , » etc.

7. Denique in brevi ejus vitæ compendio , quam ex veteri membrana Radoliensis monasterii habemus , eadem epistola cum aliis eidem auctori vindicatur. Membranæ verba huc referre non pigebit. « Porro ingenii sui ac studii monumenta non contempnenda reliquit, ex quibus » ea solum notabo , quæ visu et lectione probavi. Vitam sancti Bernardi scribere aggressus , » opus consummare non potuit : librum tamen unum , et ipsum primum , et non modica » quantitatis , absolvit. Contra magistrum Petrum Abaelardum , qui quædam fidei non con- » sona suis operibus inseruerat, librum unum edidit eloquio venustum , fide catholicum , » ratione nervosum. Fecit quoque duos libellos; quorum unum, Ænigma fidei; alterum , » Speculum fidei nominavit : in quibus breviter et aperte quid sit credendum ostendit. Super » Cantica canticorum moralem expositionem composuit : cuius operis meminit in Vita sancti » Bernardi. Est alius ejusdem liber de Natura et dignitate amoris , quem secundum ipsius » materiam Anti-Nasonem possimus appellare. In eo enim verum instruit philosophum , qui- » bus gradibus et modis possit et debeat in Dei dilectione proficere. Libellum etiam unum » direxit Fratribus Cartusia habitantibus in Monte-Dei : qui licet eis loquatur specialiter , » cunctis tamen est commodus in Religione perfici eupentibus. De Physica , id est natura » corporis et animæ , breveni compilationem formavit : ut quia se ipsum cognoscere fructus » est discendi præcipuus juxta illud , quod de cœlo descendit Γνῶθι σεαυτόν , simplices lectores » ad aliquam vel inchoativam sni cognitionem iustrueret. Est et libellus ipsius , cui titulus est » de Contemplando Deo : in quo sine dubio propter ædificationem legentium de sua loquitur » contemplatione his verbis : « Et nonnunquam , Domine , quasi clausis oculis ad te hianti , » mittis mihi in os cordis , quod non licet mihi scire quid sit. Saporem quippe sentio dulcem , » adeo confortantem , ut si perficeretur in me , nihil ultra quererem . » Composuit et tracta- » tum non parvum , ejus est epigramma , Meditativæ orationes , in quo non una utitur ma- » teria , sed diversa disserit capitula; et in plerisque Deum alloqueus , propriam , multiforme » mem discutit conscientiam. In hoc opere appetat præcipue viri istius in Deum non amor , » sed ardor. Et revera , ut reor , quisquis hoc pie et sobrie leget , quantumlibet religiosus et » sciolas , in timore tamen Domini , in sui majori cognitione et minori aestimatione proficiet. » Non dubito quin alia euderit opuscula : sed præter hæc hactenus nulla potui reperire . »

8. Hactenus vetus membrana , in ejus principio « Guillelmus apud Leodium claro genere » natus , » fratrem habuisse perhibetur Simonem : cum quo Remos profectus , in abblesia Sancti-Nicasii , in qua « odor bonaæ opinionis » tunc erat , « sacrae religionis habitum » sumpsit. Processu temporis Simon factus est abbas Sancti-Nicolai de Bosco , ubi cum fratribus » dum et religiose præfuisset , plenus dierum et virtute consummatus beato sine quievit. At » vero dominus Willelmus in abbatem Sancti-Theoderici , qui locus urbi Remensi imminet,

» *assumptus est, » nempe anno 1120, post annos sexdecim factus monachus Signiacensis Ordinis Cisterciensis, ut in Notis fusiōribus ad Bernardi epistolam 85, tom. 1, col. 860.*

9. Ex his omnibus apparet, non solum epistolam ad fratres de Monte-Dei, sed etiam tractatus de Contemplando Deo, ac de Natura et Dignitate amoris, qui Bernardo suppositi fuerunt, esse ipsiusmet Guillelmi: cui proinde eos restituere, atque prædictæ epistolæ hac in editione subjicere visum est. Alia ejusdem Guillelmi opuscula, superius indicata, exstant in tomo 4 Bibliothecæ Cisterciensis.

Nunc exhibenda est Epistola ad fratres de Monte-Dei, quæ veluti quoddam absolutissimæ vitæ monasticæ exemplar censemur ab iis qui in eodem vitæ genere excellunt: tametsi Joannes Gerson in sermone de Cœna Domini lectorem monet, « ut de hac materia, » nempe de unione perfectorum cum Deo, « caute legatur Bernardus ad fratres de Monte-Dei libro secundo, » hic num. 62. Ubi vides, hanc epistolam in duos libros aliquando fuisse distinctam.

ADMONITIO D. MASSUET

IN SEQUENTEM EPISTOLAM,

QUA GUIGONI SEU WIGONI MAJORIS CARTUSIÆ PRIORI V. ASSERITUR.

1. De auctore sequentis Epistolæ seu Tractatus jam dudum cœpit dubitari. Fuere qui Bernardus tribuerent et sub ejus nomine laudarent, ut Joannes Gerson, cancellarius Parisiensis, in sermone de Cœna Domini; eodemque tempore Joannes de Ragusio apud Henricum Canisium in tomo 3 Antiq. lect. pag. 240; et iis longe antiquior auctor, qui de lande Cartusiensi scribebat ante annos quadringentos, cuius opus manuscriptum exstat in Cartusia Montis-Dei: cui sententiæ codices scripti non pauci suffragantur, ut vetus codex Metensis Sancti Arnulfi, et alius Montis-Dei, in quo, abraso auctoris nomine, subrogatum est Bernardi nomen. Erroris occasio fuit amanuensium imperitia, qui subjunctum genuinis Bernardi operibus tractatum hunc, absque auctoris nomine, videntes, Bernardi esse arbitrati, ei, preffixo temere nomine, adscripserunt, aliisque postea fucum fecerunt. Sed errore detecto, tum ex dissimilitudine stili, tum ex eo quod nihil ex eo tractatu excerptum sit in Bernardino seu in libro Florum ex Bernardo, tum denique aliis argumentis, omnes pene in Willelmum seu Guillelmum, ex abbate Sancti-Theoderici prope Reinos factum monachum Signiacensem, consenserunt. Unus a ceteris dissensit doctus ejusdem epistolæ translator, qui eam Petro Cellensi tribui posse existimavit; sed repugnantibus tum stilo, tum manuscriptis codicibus.

2. Et quidem dubitationem satis exprimere bona memorie Mabillonio visus est vetus codex clarissimi viri Leonorii Foy canonici Bellovacensis, ante annos circiter quadringentos scriptus, in quo ista epistola hanc præfert inscriptionem: « *Incipit epistola ad Cartusienses, que licet intituletur nomine abbatis Guillelmi, tamen Bernardo a pluribus adscribitur.* » Accessit præfatio, quam primus integrum, ut sibi visus est, ad vetustos codices edidit religiosus ac

pius vir Bertrandus Tissier in tomo quarto Bibliothecæ Cisterciensis; in qua auctor textit catalogum suorum operum, quæ omnia Willelmi Abbatis esse exploratum est. Eamdem epistolam sub nomine Guillelmi Clare-Vallis de Vita solitaria landavit ante annos fere quadringentos quidam canonicus regularis Sancti-Salvatoris apud Bononiæ, nempe in libro primo Sermonum ad Eremitas, cap. 23. Quo de auctore in Itinere Italico Mabillonii, pag. 197, huic sententiæ suffragari postea visi sunt codices omnes quotquot vel auctoris nomen præfixum initio epistolæ decurtatum habent, hoc modo, W. ut Flaviacensis, modo regiæ Bibliothecæ; Thunæus, nunc Colbertine; et Ratisponensis Sancti-Emmerammi; in quibus omnibus epistola hæc ita inscripta est: « Dominis et fratribus H. Priori, etc. W. sabbatum delicatum: » vel integrum præferunt, ut Sipiacensis, Caroli-Locensis, Longi-Pontis, Fulcardi-Montis, et alii a Tisserio laudati: vel denique ii etiam in quibus nomen penitus expunctum est.

3. At cum in eam sententiam abiit Mabillonius, non viderat antiquissimum omnium et optima notæ codicem Pontiniacensem, eleganter scriptum anno 1156, quem perscrutando illius monasterii bibliothecam, ad castigandum exornandumque novam editionem Galliæ Christianæ, quæ jam sub prelo est, feliciter invenit sollicitus rerum antiquarum indagator noster dominus Edmundus Martene. Is quippe codex Guigonis Cartusie Prioris nomen, non decurtatum sed integrum, non uno præfert in loco. Nam ipso initio epistolæ seu tractatus hæc leguntur: « Incipit proœnium in libro Guigonis, Prioris Cartusiæ, ad H. Priorem de Monte-Dei. Dominis et fratribus H. Priori et H. Guigo, sabbatum delicatum. » Deinde post præfationem: « Incipit liber ejusdem Guigonis. » Ac tundem in fine: « Finis tertii et » ultimi libri Guigonis. » Eadem manu subnotatur annus quo codex scriptus est, scilicet 1156. Nemo vero sibi facile persuaserit, paucis post vulgatam Epistolam ad fratres de Monte-Dei, paucioribus post Guigonis et Willelmi obitum annis, tam immaniter in auctoris nomine errari potuisse, ut uni tribueretur qui esset alterius fetus; et quidem in eo monasterio, in quo recens adhuc erat memoria tum Willelmi, qui Cisterciensium disciplinam in alio hand procul dissito amplexus erat, tum ejus operum indubitatorum, quorum laudem in exterum transference noluissent Cistercienses.

4. Cum codice Pontiniacensi apprime consentit alter ejusdem ferme antiquitatis, cuius character annos minimum quingentos repræsentat, in Caroli-Locensi ordinis Cisterciensis monasterio asservatus. Ejus notitiam indefessis Martenii nostri curis pariter debemus. Guigonis quidem nomen in eo codice delere tentavit invida et imperita scioli cuiuspiam recentioris manus, ut Bernardo tribueret; non ita tamen, ut samum adhuc et integrum non appareat. Sic enim præfert operis titulus: « Incipit proœnium in libro Guigonis Prioris Cartusiensis ad H. Priorem de Monte-Dei. Dominis et fratribus H. Priori et H. Guigo, sabbatum delicatum. » Et post proœniuum: « Incipit liber ejusdem Guigonis. » Tum sequuntur tres libri, nt in codice Pontiniacensi. Post primum legitur: « Explicit liber 1: incipit liber 2. » Post secundum, quidpiam minio exaratum habeatur, quod hodie omnino deletum: sed ejus loco recentissima manus addidit: « Explicit opusculum ad fratres de Monte-Dei. Incipit libellus Anselmi archiepiscopi de Vera Beatitudine. »

5. Hujus utrinque codicis auctoritate lis omnis de auctore epistolæ seu tractatus de Vita solitaria ad fratres de Monte-Dei dirempta censeri debet; nec erit, puto, deinceps qui tam insignis operis laude Guigonem Cartusianum fraudare velit. Integrum certe suo auctori servat scriptorum codicum pars maxima, qui Guigonem primis nominis sui elementis exprimunt, hoc modo W. Norunt quippe qui scienzi undecimi mores tenent, quam proclivis fuerit commutatio Gu in W, et viceversa; adeo ut passim scriberetur, Willelmus pro Guillelmus, Wido pro Guido, Wigo pro Guigo, et vice versa. Hinc factum ut cum quidam epistolam ad fratres de Monte-Dei inter Willelmi abbatis opera descriptam, cum nomine primis duntaxat elementis,

W. designato, uno eodemque in codice reperissent; hac litterarum initialium similitudine decepti, Willelmi ipsius fetum esse arbitrati, sub ejus nomine exscripserint ac laudarint, sieque errandi ansam aliis postmodum objecerint.

6. Erant tamen in ea epistola haud pauca, quae si attentius expensa fuissent, soli Guigoni seu Wigoni Cartusiæ Priori, non certe Willelmo alterius instituti monacho convenire illico deprehensa fuissent. Jam ab operis exordio, in ipso proemio, scribit auctor se, ex quo recesserat a Cartusianis qui Montem-Dei excolebant, de fratre Stephano ejusque sociis junioribus fratibus, et novitiis venientibus ad novam illam domum, sollicitum semper fuisse. « Ex quo, » inquit, « recessi a vobis usque nunc, qualemcumque laborem meum quotidianum statui dedicare, non vobis, qui non indigetis, sed fratri Stephano et sociis ejus fratibus junioribus, et novitiis venientibus ad vos, quorum doctor Deus solus est: ut habeant et legant, si forte ibi aliquid invenerint utile sibi ad solatium solitudinis suæ, » etc. At prorsus incertum an Willelinus novos illos Montis-Dei incolas vel unquam viderit, qui paulo post conditum Signiacense monasterium eo secessit, anno 1134, ut in sexto Annalium Ordinis S. Benedicti tomo demonstrabitur: quo quidem anno fundamenta Cartusia Montis-Dei tum primum jacta sunt, agente Odone abbatte Sancti-Remigii Remensis. Quamvis enim biennio ante, instigante Hugone Gratianopolitano episcopo, consilium iniisset Odo de contruenda in diœcesi Reinensi Cartusianorum domo, id tamen executioni mandare non potuit ante annum 1134; quo e concilio Pisano reversus, accitam e majori Cartusia solitariorum coloniam, sibi a Guigone Priore missam, ipse deduxit ad Montem-Dei, tunc dictum Montem Bosonis, in finibus Remorum, duabus ab urbe Mosonio leucis, ad annem Barum, eique fundum redditusque sufficiens ad aedificandum monasterium concessit. Haec que nunc strictim attingimus, fusius explicabuntur in dicto Annalium tomo. Sed satis hinc patet, Guillelmum vix ante secessum suum primos illos Montis-Dei incolas videre potuisse, qui needum forte eo tunc pervenerant: cum maxime totus in secessum suum intentus, gravibusque paulo post tentationibus vexatus, ut refert Vitæ auctor, omnes in se unum curas convertere debuit, in exteros vix potuit. Sed nec uspiam legimus, eum, postquam inter Signiacenses nomen professus est, pedem inde retulisse, ut Cartusianos Montis-Dei inviseret.

7. Si vero Guigoni majoris Cartusiæ Priori dictam epistolam, ut par est, asseramus, nulla prorsus difficultas est, omniaque perfecte quadrant. Pius magister est, qui postquam ab iis quos a se dimisit discipulis recessit, de eorum semper salute sollicitus sum qualemcumque laborem quotidianum eis dedicare statuit, ut sanctioribus monitis atque hortationibus solitudinis tædia relevet, junioresque vel in proposito confirmet, vel ad professionem monasticam accendat. Hinc de sublimitate eorum professionis disserit, virtutes Cartusianis proprias explicat, præcepta, quæ tironibus convenient, dat; qua ratione tempus agendum sit in cella docet; lectionum sanctorum, orationum, corporalium exercitiorum, cibi, somni, laboris manuum, etc. modum tradit. Eaque ratione scribit, quæ Cartusianum ad ejusdem instituti discipulos scribentem manifeste sapiat ac demonstret. Ea propter plurali sæpe modo loquitur, ut iisdem legibus astricatum se probet. « Hoc omnibus modis agat et labor et otium nostrum, » ait, lib. 1, cap. 8, « ut nunquam sinus otiosi: et hoc semper sit negotium nostrum, ut perfecte consummetur in nobis, quod dicit Apostolus, etc. » Et cap. 10, de solitariorum in cella officiis et exercitiis agens: « Vigiliis nostris, » inquit, « in quibus media nocte sursum ad confitendum nomini Domini, confessionis ejusdem ordinem contexens propheta: « In die, inquit, tribulationis mee Deum exquisivi, manus meis nocte contra eum, et non sum deceptus¹. Istis enim horis potissimum coram Deo debemus nosmetipsos constituere quasi

¹ Psal. xxxvi, 3.

» facie ad faciem , » etc. Capite sequenti, cibi modum prescribens : « De condimentis vero sufficiat, obsecro, ut comestibiles fiant cibi nostri, non etiam concupiscibiles, vel delectabiles. » Et cap. 13, solitarios Apostoli verbis exhortans, ut cum silentio operantes panem suum manducent⁴, addit : « Vescamur saltem secundum p̄enam Adæ pane nostro, si non possimus in sudore vultus nostri, in dolore cordis nostri; in lacrymis doloris, si non possimus in sudore laboris. Magnam hanc jacturam professionis nostræ suppleat pietas, ac devotion conscientiae humilis. » Nihil clarius iis verbis, « professionis nostræ , » quibus Cartusianorum institutum aperte designat, quorum patres, antiqui illi eremita et Thebaïden incolentes, ut initio capituli explicat, laborabant manibus suis, et de labore suo pauperes pascebant. Patres, inquam, suos vocat, non Benedictum, non Bernardum, non Basilium aut alium quemvis cœnobiaracham, sed eos qui « in Ægypto et Thebaida, sancta hujus vitæ ardentissimi emulatores, in solitudinibus degentes... ipsi sibi cellas aedificabant, in quibus tecti tantummodo et circumsepti a turbine et a pluvia tutabantur, in quibus eremitice frugalitatis delicias affluent, locupletabant multos ipsi egentes. » En igitur eremitam, eremita alloquenter, patrum suorum eremitarum in Ægypti et Thebaidis solitudinibus et vilibus casulis degentium emulatorem; Guigonem proinde Cartusianum, non certe Willelmum abbatem, cui haec minime conveniunt.

8. Sed si cui dubium adhuc superesset, eximeret prorsus quod scribit auctor ejusdem libri, cap. 12. Cum enim accepisset aedificari a novis illis Montis-Dei Cartusianis paulo sumptuosiores, quam decebat, eorumque instituti leges ferebant, cellas, nihil non agit ut eos a proposito dehortetur, et ad pristinam patrum suorum simplicitatem ac paupertatem revoeat. « Jam, » inquit, « subintravit de ære alieno sumptuosa, et, quantum pudor vix sinit, ambitiosa cellarum aedificatio : et abjecta sancta simplicitate et rusticitate... quasi religiosas quasdam nobis creamus habitationum honestates; in quibus tantum compassum est animalibus, ut pene omnes in hoc effecti simus animales. Dimissam enim vobis a patribus nostris iure hæreditario formam paupertatis, et Sancte simplicitatis speciem, verum decorum domus Dei, alienantes a nobis et a cellis nostris, per manus artificum exquisitorum cellas non tam eremiticas, quam aromaticas aedificamus nobis, singulas in titulo centum solidorum, concupiscentias oculorum nostrorum de eleemosynis pauperum. Amputa, Domine, opprobrium centum solidorum a cellis pauperum tuorum. Cur non potius centum denariorum? cur non potius nullorum? cur non potius gratis filii gratiae ipsi aedificant? » In iis verbis nemo non reprehendat, non Guillelmum, non Bernardum, aut alium quemvis monachum cœnobiticam vitam agentem, quibus cellæ singulares, multo minus eremitice, tunc temporis nondum erant, ut qui omnes in communi dormitorio, needum in cellas diviso, dormiebant : sed eremitam Cartusianum, eremitarum patrem generalem, qui doleat, filios suos jam ab avita eremita simplicitate degeneres, aedificare sibi curare cellas, non quales eremita decebat, sed superbiores quam ferebant eremitarum instituta, qui humiles casas, majorum exemplo, ipsi sibi aedificare debebant. Hinc addit : « Ergo, obsecro, in peregrinatione hujus sæculi, in militia hac super terram, aedificemus nobis, non domos ad habitandum, sed tabernacula ad deserendum.... Numquid non facile est solitario, et sufficiens naturæ, et utile conscientiæ, ipsi sibi cellam de virginis contexere, de luto plasmare, undecimque operire, et decentissime inhabitate? Et quid amplius est requirendum?.... Obsecro ergo, ut maneant cellæ illæ delicatores sicut facta sunt, sed non crescat numerus earum; sintque in valetudinaria fratribus animalibus et infirmioribus, donec convalescant.... Maneant in exemplum posteris nostris, quia tales habuistis et sprevistis. » Quo jure, queso, Willelmus precepta haec alienis, quorum

⁴ 1 Thess. iii. 12.

cura nihil ad eum attinebat, dedisset? Quid in Cartusianorum disciplinam se interposuisset? Quid de eorum moribus, qui sibi subditi non erant, reformandis sategisset? A propriis superioribus regebantur, ad quos emendare pertinebat, quid contra ordinis disciplinam peccatum esset. Tum demum concludit auctor, communium patrum, id est antiquorum eremitarum exempla suis in memoriam revocans, initio capituli sequentis: « Vos autem qui spirituales estis, sicut Hebræi, id est transeuntes, non habentes hic civitatem manentem, sed futuram inquirentes; ædificate vobis, sicut cœpistis, casulas in quibus habitetis. In casulis enim habi- taverunt patres nostri. » Qui patres? « Patres nostri, » addit, « in Ægypto et Thebaida, sanctissimæ hujus vitæ ardentissimi æmulatores, in solitudinibus degentes.... ipsi cellas fabricabant sibi, in quibus tecti et circumsepti a turbine et a pluvia tutabantur, in quibus eremiticæ frugalitatis deliciis affluent, locupletabant multos ipsi egentes¹. » Quibus verbis institutum suum satis prodit auctor, ab Guillelmi instituto omnino alienum, qui nec eremitarum more vivebat, nec in cella separata degebat.

9. Hactenus dicta sufficient ad asserendam Guigoni Priori Cartusiæ epistolam ad fratres de Monte-Dei, restituendumque suo auctori nobile opus, cuius laude eum defraudaverat amanuensium imperitia. Tria duntaxat objici, cum aliqua verisimilitudine, possent, quæ ne incautos decipient, breviter expendemus. Primum, idque præcipuum, repetitur ex præfatione quam primus integrum, ut sibi visus est, edidit Bertrandus Tissier, tomo quarto Bibliothecæ Cisterciensis, in qua auctor enumerat alia opera ab se edita: quæ omnia Willelmi abbatis esse constat. Si quidem æque constaret totam eam præfationem, qualeū exhibuit Tisserius, unius et ejusdem auctoris esse, haud facile solveretur ea difficultas: sed tantum abest id constet, ut potius evidenter appareat, eam partem, qua præfationem auxit Tisserius, merum assumendum esse, scribarum vitio perperam additum. Cum enim, ut diximus, in uno eodemque codice epistolam ad fratres de Monte-Dei cum genuinis Willelmi abbatis operibus descriptam reperissent; omnia unius ejusdemque auctoris esse arbitrati, communem omnibus præfationem temere præmisserunt, male concinnatam tum ex ea quam Guigo epistola sue, tum ex ea quam Willelmus initio lucubrationum suarum præmittendam scripserat. Errandi ansam præbuit quod in sua sribit Guigo, se fratribus suis arbitratum fuisse dedicandum, quod fecit ad solatium eorum qui præ religiosiori conscientia iis omnibus conturbabantur, quæ fidei vel minimum repugnare videbantur: quasi aliud quoddam opus esset, ab epistola diversum; cum tamen quæ libro secundo tam accurate de anima ejusque facultatibus et actibus, etc. disserit, ad eximendos e rudiorum illorum fratrum animis scrupulos scripta videantur. Ea vero esse opuscula, quæ scripsit Willelmus, alterum sub nomine Speculi fidei, alterum sub titulo Ænigmatis fidei, perperam existimantes scribæ; quæ de utroque præfatus hic fuerat, statim male consuerunt cum Guigonis verbis, iisque non nihil adulteratis. Et ne ipsi temere conjectare videamur, conjecturæ nostrae veritatem probant omnes pene, quotquot exstant cum scripti, tum editi codices, in quibus desideratur illud assumendum quod hic exhibemus. « Dividitur autem illud opusculum in duos libellos: quorum primum, quia planus et facilis, Speculum fidei; alterum vero, quia rationes et formam fidei secundum dicta et sensum catholicorum Patrum summationem continere videtur, et est aliquantulum obscurior, Ænigma fidei vocare statui; plus in hujusmodi studio fugiens otiositatem inimicam animæ (quippe quem senium et ægritudo a communi labore, jam non quidem ut emeritum, sed ut pigrum et inutilem relaxat), quam cæterorum eruditioni insistens, quæ revera non est speciosa in ore peccatoris; et illos tantummodo decet, qui quod dicendo plantant, vivendo confirmant. In primo quo accedere debeat; in secundo, qua etiam cautela incedere, rudit

¹ Lib. I, cap. 13, n. 38.

» docetur auditor. Nam hoc quoque ordine Dominus ad discipulos dicit : *Et quo ego vado
» scitis, et viam scitis*¹. Unde et propheta : *Divitiae, inquit, salutis sapientia et scientia*². Nam
» etiam in Psalmo primum dies dici eructat verbum; postea vero nox nocti indicat scientiam³.

» Sunt præterea et alia opuscula nostra. Tractatus duo ; primus, de Contemplando
» Deo; alter, de Natura et dignitate amoris : libellus de Sacramento altaris : *Meditationes*
» Novitiis ad orandum formandis spiritibus non usquequa inutiles : et super Cantica can-
» torum usque ad illum locum, *Paululum cum pertuissem eos, inveni quem diligit anima*
» *mea*. Nam contra Petrum Abarcardum, qui predictum opus ne perficerem effecit : neque
» enim integrum mihi fore arbitrabar tam delicato intus vacare otio, ipso foris fines fidei
» nostræ nudato, ut dicitur, gladio tam crudeliter depopulante : contra ipsum, inquam, quod
» scripsi, quia de fontibus sanctorum Patrum hausi quod dixi, quemadmodum in Epistolam
» ad Romaos et in cæteris de quibus infra dicturus sum, in quibus aut nihil omnino, aut non
» multum de meo dixi; melius est, si ita placuerit, ut suppresso nomine nostro inter anonyma
» relinquantur, quam, ut prædixi, quæ non peperi, congregate videar. Excerpsi enim ex
» libris sancti Ambrosii quidquid in eis disseruit super Cantica cantorum, opus grande et
» inlytum. Similiter et ex beati Gregorii, sed diffusius quam Beda fecerit. Nam idem Beda,
» ut noster, ultimum in cæteris libris suis, hanc ipsam exceptionem constituit. Sententias de
» fide, quas de beati maxime Augustini libris extraxi, si vultis transcribere, fortes nimirum
» et graves sunt, cum supradicto opuscule, quod *Ænigma fidei intitulari placuit*, magis con-
» gruant. Est etiam aliud opusculum nostrum de Natura animæ, scriptum sub nomine Joan-
» nis ad Theophilum : cui ut de toto homine (quasi enim congruere videbatur) aliquid per-
» stringerem, præmisi etiam de natura corporis, hoc est eorum qui corporibus medentur;
» illud autem de eorum qui curandis animabus invigilant, libris decerpens. Itaque legite
» omnia, et si non primi, tamen, si ita videtur, vel ultimi : ne si in eorum manus devenerint,
» qui nihil ipsi facientes aliorum omnia rodunt; ego quoque, utpote senex et deficiens, sicut
» de Isaac legitur⁴; deficiens, inquam, non gressu, sed sensu, illæsus non possim effugere.
» Denique melius arbitror, si inutilia reperiantur, ut ea amicorum non tam judicio, quam
» consilio ulti ignis absunmat, quam ut in ea livor irruens detractorum offendat. In pace enim
» vocavit nos Deus, et providenda sunt bona non solum coram ipso, sed etiam coram homini-
» bus : ut, si fieri potest, quod ex nobis est, cum omnibus pacem habeamus⁵. Hoc enim
» summopere monet idem Apostolus judicandum, ne ponamus offendiculum fratri vel scan-
» dalum⁶. Quanquam si quis fraterno animo legerit, etsi nullam consolationem ex eis vel
» ædificationem accipiat, nihil tamen in eis unde scandalizari vel stomachari, velut contra
» præsumptorem, debeat, reperturus est. Et ut de ædificatione taceam; qui amicus est,
» sustinebit et in hoc, si qua est, insipientiam meam; nec sinistro oculo interpretabitur
» simplicitatem meam : tum maxime propter causam quam superius dixi, quia scilicet
» forensium prorsus ignarus operum, et non solum ætate, sed insuper infirmitate jam fra-
» ctus, nisi sub hujus studii patrocino, otiositatis, quæ teste Scriptura *multa mala docuit*⁷,
» nullatenus effugere dominum valuisse. » Deest quippe in omnibus quæ hactenus ante
Tisserium prodierunt editionibus; deest in antiquissimis omnium et auctori ferme coævis
codicibus Pontiniacensi et Caroli-Locensi; in Metensi etiam Sancti-Arnulfi; in antiqua
versione gallica ejusdem operis, ante annos quadringentos facta, quæ in Cartusia Montis-
Dei hactenus asservatur; deest uno verbo in omnibus fere manuscriptis, unum si excipiamus
codicem Signiacensem, quo præsertim usus est Tisserius: nam alium in quo occurrat non

¹ Joan. xiv, 4. — ² Isai. xxxiii, 6. — ³ Psal. xviii, 3. — ⁴ Gen. xxvii, 1. — ⁵ Rom. xii, 17, 18. — ⁶ Id. xiv. —
⁷ Eccl. xxxiii, 29.

novimus. Sed et in isto Signiacensi codice , quem diligenter expendit , pro more suo , Martenius noster , ipsum se ultro prodit adulterinum additamentum a recentiori quopiam sciolo factum . Nam neque eadem manu , neque adeo antiqua , sed annis minimum centum posteriori scriptum est , idque in charta breviori , nec ejusdem formæ cum reliquo codice . Quod præpostere factum a recentiori illo sciolo nemo non videt , ut Willelmo assereret epistolam , quam obscurius , pro votis , ino nullatenus adscribatur ei codex ille . Hanc siquidem epigraphen initio præfert : « In hoc volumine continentur quædam opuscula domini » Willelmi , abbatis Sancti-Theodorici , postea monachi Signiacensis . » Tum apparet in capite epistolæ ad fratres de Monte-Dei , cum hoc initio : « Dominis et fratribus H. priori , etc. W. » sabbatum delicatum . » Et in fine libri secundi : « Finit opusculum domini W. ad fratres de » Monte-Dei . » Sequitur libellus qui incipit , « Notandum , duas esse beatitudines , » etc. qui est tertius Guigonis liber ad fratres de Monte-Dei : tametsi in margine codicis altera recentiori manu scriptum sit , « Sermo domni Anselmi . » Hic vides decursum auctoris nomen primis duntaxat litteris exhiberi , non ita vero Willelmi , quod sequentibus opusculis integrum præfigitur . « Liber Willelmi monachi Signiacensis , qui vocatur Speculum fidei . Excerpta ex meditationibus domni Willelmi . Liber domni Willelmi , qui dicitur Ænigma fidei . Expositio » domni Willelmi super Cantica . » Vel ex hoc specimine luculenter patet quod diximus , decursum Wigonis nomen , ejusque epistolam cum genuinis Willelmi operibus permixtam , offendiculum fuisse ad quod incauti amanuenses impegere .

10. Nec hic omittendum quod in altero Caroli-Locensis monasterii codice , annorum circiter quingentorum , ab eo qui superius laudatus est diverso , occurrat epistola ad fratres de Monte-Dei , sub nomine sancti Bernardi , sed absque ulla præfatione : liber vero tertius eadem manu Anselmo archiepiscopo tribuitur . Ipsa porro præfatio , cum suo additamento , qualem edidit Tisserius , et post eum Mabillonius , epistolæ postponitur , cum hac epigraphæ : « Incipit pro » logus libellorum sequentium domni Willelmi missus ad fratres de Monte-Dei . Dominis ac » fratribus H. Priori » et « H. frater W. » Deinde sequuntur libelli duo Willelmi abbatis , nempe Speculum fidei , Ænigma fidei . Adeo constitut librario totam eam præfationem Tisserianam epistolæ ejusque auctoris instituto non convenire , ut cum forte totam reperisset in codice quem exscribatur , nec tamen spuriam partem a genuina discernere valeret , in aliud extreum lapsus , maluerit integrum indubitatis Willelmi operibus , ad quæ ex parte quadrabat , quam epistolæ præmittere .

11. Objici etiam posset codex monasterii Sancti-Theoderici prope Remos , quem vidit Marlotus , in quo recensentur opera Guillelmi abbatis , atque inter ea , opuscula que misit ad fratres de Monte-Dei de Vita solitaria . Sed codex recens est , cuius character , judice Martenio , vix trecentos refert annos ; nec proinde tantæ auctoritatis , ut Pontiniacensis et Caroli-Locensis codicum antiquiorum fidem elevare valeat . Idem judicium ferendum de Vita ejusdem Guillelmi in codice Radoliensi , in qua ei tribuitur epistola ad fratres de Monte-Dei ; sed ab auctore non æquali , ino longe posteriori .

12. Tertia demum difficultas exoritur ex serie Priorum de Monte-Dei , quam contexuit venerabilis Pater Franciscus Gagueronius , ejusdem Cartusia monachus . Primum is constituit Priorem Gaufridum cui successisse putat Haimonem , cui inscripta est epistola ; Haimoni Gervasium , etc. Porro cum Guigo anno 1137 obierit , hanc epistolam scribere non potuit Haimoni , qui Prior factus est anno duntaxat 1144 . Sed codem incommodo , si quod sit , labrabit vulgata sententia , quæ Willelmo abbati epistolam adscribit . Ex ipsa quippe lectione capit is duodecimi libri primi liquido patet , scriptam esse ipsis Cartusiae Montis-Dei primordiis , tum cum Cartusiani illi , haud satis memores exemplaris quod viderant in monte Majoris Cartusiæ , ad quem aperte alludit auctor , edificari sibi curabant cellas paulo sumptuosiores ,

quam terebat eremita simplicitas. Scripta prouide fuit anno circiter 1135; certe ante annum 1137, quo datum legimus instrumentum Odonis abbatis Sancti-Remigii, in quo se non modo fundasse et dotasse Cartusiam Montis-Dei, sed etiam construxisse dicit, « cœnobium », inquit, «... in loco, qui nunc Mons-Dei nuncupatur... construximus... Prædictum cœnobium, » et quidquid ecclesia nostra in præcinctu ejusdem cœnobii... possidet... gratanter et ab omni censu et exactione liberum dedimus. » Jam igitur constructum erat absolutumque cœnobium, cum cellis pro monachorum numero sufficientibus : quo tamen anno nondum Prior erat Haimo, si quæ Gagueronii catalogo fides. Is quidem Prioris illius initia cum anno 1144 colligat, sed nullum hujuscem sententia sua affert argumentum; nec ullum in Cartusia Montis-Dei exstat monumentum, ipsis fatentibus Cartusianis a Martenio interrogatis, quo fulciri possit. In Necrologio ejusdem monasterii, ab annis circiter centum dñntaxat scripto, Gaufridus primus Prior dicitur. Verum præterquam quod recentis adeo codicis sublesta est auctoritas, Gaufridus pance mensibus praesesse potuit, eique e vivis crepto Haimo statim subrogari. Certe codex Pontiniacensis, anno 1156 scriptus, hoc est paucis post Guigonis obitum annis, Guigonis ipsius et Haimonis nomen integrum preferens, longe præponderare debet Gagueronii sententia, quam nullis argumentis munire potuit.

13. Maneat ergo suo Guigoni Priori majoris Cartusiae quinto asserta ac restituta epistola ad fratres de Monte-Dei. Porro cum scripta fuerit tum cum aedificaretur Cartusia Montis-Dei, ut diximus, et ante Guigonis mortem, quæ contigit anno 1137, scribi debuit anno circiter 1135 aut sequenti. Eam vero hic edimus, qualem exhibent manuscripti codices, tres in libros divisam, et ad Pontiniacensem potissimum accurate recognitam et emendatam. Tertius liber publicam lucem nondum vidit, tametsi reperiatur in codice etiam Signiacensi. Sed facto præfationi memorato assumto, cum non nemo in eo legisset, dividi illud opusculum in duos libellos, iis verbis in transversum actus, existimavit Guigonis opusculum duobus libris coneludi. Hinc post finem libri secundi alia manu et alio atramento temiere scriptum legitur in exiguo illo spatio quod inter secundum et tertium librum interjacet, « Finit opusculum domini W. ad fratres de Monte-Dei : » et ad marginem libri tertii, « Sermo domini Anselmi ; » qui tamen neque genium, neque stylum Anselmi sapit, neque inter ejus opera recensitus a quoquam fuit. Indeque factum ut codices deinde ad Signiacensem exarati, tertium librum, tanquam alterius auctoris, prætermiserint. Palam tamen siet sobrio cuivis, tum ex citatis superiorius manuscriptis, tum ex ipsa libri lectione, ejus cum præcedenti cohaesione, contextus serie, ac stilo, unius ejusdemque auctoris esse.

14. Quamvis ea epistola veluti quoddam absolutissimum monasticæ vita exemplar censeatur ab iis, qui in eodem genere vite excellunt; monet tamen lectorem Joannes Gerson in sermone de Cœna Domini, « ut de hac materia, » nempe de unione perfectorum cum Deo, « cante » legatur Bernardus ad fratres de Monte-Dei, libro secundo, « hic cap. 3, n. 16 : ubi vides, haec epistolam tum in duos saltem libros distinctam legi.

GUIGONIS

PRIORIS QUINTI MAJORIS CARTUSÆ

EPISTOLA SEU TRACTATUS

AD FRATRES DE MONTE-DEI.

PRÆFATIO.

Charissimis fratribus et dominis, HAIMONI Priori¹⁹⁹ 2. Deinde vobis etiam arbitratus sum dedi-
et cæteris, Guico, sabbatum delicatum.

1. Pene impudenter, et plus quam decebat, os
meum patet ad vos, charissimi fratres in Chri-
sto : non possum tacere, Deus scit. Ignoscite ;
quia eorū meum dilatatum est. Dilatamini et vos,
obsecro, in visceribus vestris, et capite nos; quia
totus vester sum in eo, in cuius visceribus invi-
cīcēm cupimus nos. Ideo ex quo recessi a vobis
usque nunc, qualemcumque laborem meum
quotidianum statui dedicare, non vobis, qui
non indigetis, sed fratri Stephano et sociis ejus
fratribus junioribus, et novitiis venientibus ad
vos, quorum doctor Deus solus est : ut habeant
et legant, si forte ibi aliquid invenerint utile sibi
ad solatium solitudinis suæ, et sancti propositi
incitantementum. Offero quod possum, bonam vo-
luntatem; ipsaunque a vobis repeto cum fructi-
bus suis. David saltando placuit Deo¹, non
propter saltum, sed propter affectum. Simili-
ter et mulier quæ unxit pedes Domini, laudata
est a Christo, non quia unxit, sed quia ama-
vit² : et quia quod habuit hoc fecit, in eo justi-
ficata est.

A candum^a quod in consolationem suam, et in
adjutorium fidei facere me compulit fratrum
quorumdam plus anxia quam periculosa neces-
sitas; quorum tristitia plurimum mihi solet fa-
cere gaudium, nisi quod eos contrastatos videre
non possum. Præ magnitudine quippe non so-
lum fidei, sed etiam amoris, exosum adeo ha-
bent quidquid videtur esse contra fidem, ut si
vel ad modicum, seu ex spiritu blasphemiae,
seu ex ipso sensu carnis, fuerint super hoc
attentati vel pulsati, quasi ex solo auditu, vel
attactu læsam omnino in semetipsis aestiment
B conscientiæ puritatem^b, et miserabiliter de-
fleant semetipsos, quasi reprobos circa fidem.
Quibus et contingit a saeculi tenebris ad purio-
ris vitæ exercitia venientibus, quod contingere
solet repente prodeuntibus ad lucem a diutinis
tenebris; ut sicut in illis lux ipsa, qua cætera
videnda sunt, primo irruens, infirmis oculis fit
molesta : sic et isti ad primum fidei lumen
eæcutiant, nec insolitos novæ lucis radios pos-
sint sustinere, donec ipso lucis amore assue-
scant.

¹ II Reg. vi, 14-23. — ² Luc. viii, 37-48.

^a Editi addunt, aliud quoddam opusculum. — ^b Alias, pietatem. †

LIBER PRIMUS.

CAPUT I.

Congratulatio de innovatione fervoris antique religionis.

1. Fratribus de Monte Dei, orientale lumen, et antiquum illum in religione Ægyptium fervorem tenebris occidnis et Gallicanis frigoribus inferentibus, vitæ scilicet solitariæ exemplar, et cœlestis formam conversationis, occurtere et concurrere anima mea exsultat in gaudio sancti Spiritus, et risu cordis in fervore pietatis, et in omni obsequio devote voluntatis. Quidni? et enim epulari in Domino et gaudere oportet, quia christianæ devotionis ac religionis speciosissima portio, quæ cœlos propinquius tangere videbatur, mortua erat, et revixit; perierat de mundo, et inventa est. Auditu auris audieramus, nec credebamus: legebamus in libris, et mirabamur de antiqua vite solitaria gloria, et magna in ea gratia Dei; cum subito invenimus eam in campis sylvæ, in monte Dei, in monte pingui: ubi jam de ea pinguescunt speciosa deserti, et exsultatione colles accinguntur. Ibi enim etiam per vos offeri se omnibus, et in vobis se demonstrat, et ignota haec tenus innoscit in paucis simplicibus, ipso eam vobis^a ingerente, qui in paucis simplicibus totum olim sibi mundum subjicit, ipso mundo mirante. Licit enim magna et divina plane fuerint miracula, quæ Dominus gessit in terris; hoc tamen unum super omnia alia emittit, et cætera cuncta illustravit, quod, sicut dictum est, in paucis simplicibus totum mundum et omnem sapientiæ ejus altitudinem sibi subjugavit: quod etiam nunc cœpit operari in vobis. *Ita Pater, ita;* quoniam sic beneplacitum est ante te. *Abscondisti enim hæc a sapientibus et prudentibus*

^{2^o} hujus mundi, et recelasti ea parvulis^b. Nolite A ergo timere, pusillus gressus, ait Dominus, sed omnino confidite, quia complacuit Deo Patri dare vobis regnum^c.

2. Videte, fratres mei, videte vocationem vestram. Ubi sapiens inter vos? ubi scriba? ubi conqueritor hujus sæculi^d? Nam etsi sunt aliqui sapientes inter vos, per simplices tamen sapientes aggregavit, qui reges olim et philosophos mundi hujus per piscatores sibi subjecit. Sinite ergo, sinite sapientes hujus sæculi, de spiritu hujus mundi tumentes, alta sapientes, et terram lingentes, sapienter descendere in infernum. B Vos autem, dum fodiunt peccatori fovea, sicut corpiстis, stulti facti propter Deum, per stultum Dei, quod sapientius est omnibus hominibus, Christo duce humilem apprehendite disciplinam ascendendi in cœlum. Vestra namque simplicitas jam multos provocat ad æmulationem: vestra sufficientissima et altissima paupertas jam multorum confundit cupiditatem: vestrum secretum jam earum rerum quæ tumultum faciunt, vel facere videntur, pluribus incutit horrorem. Si qua ergo consolatio in Christo, si quod solatium charitatis, si quia societas spiritus, si quia viscera misericordiae, implete gaudium non meum tantummodo, sed omnium diligentium nomen Domini: ut in varietate vestitus deaurati de auro sapientiæ Dei reginæ assistentis a dextris sponsi, vestro studio, vestra instantia, ad Dei gloriam, et magnam coronam vestram, et gaudium omnium bonorum, hoc sanctæ novitatis instauretur ornamentum.

C 3. Novitatem vero dico propter linguas nequam (a quarum contradictione abscondat vos Deus in abscondito facie suæ) hominum impiorum; qui enim manifestum lunen veritatis

^a Matth. xi, 26, 25. — ^b Lue. xii, 32. — ^c 1 Cor. i, 26, 20.

^d Alias, nobis, ^c

obnubilare non queunt, de solo novitatis nomine cavillantur, veteres ipsi, et in veteri mente nescientes nova meditari; utres veteres non capientes vinum novum, quod si eis infundetur, rumperentur. Sed haec novitas non est novella vanitas. Res enim est antiquæ religionis, perfecte^a fundatæ in Christo pietatis, antiqua hæreditas Ecclesiæ Dei, a tempore Prophetarum præmonstrata, jamque novæ gratiæ sole exorto, in Joanne Baptista instaurata et innata; ab ipso Domino familiarissime celebrata, ab ejus discipulis ipso præsente concupita: cuius transfigurationis gloriam cum vidissent qui cum eo in monte sancto erant, continuo Petrus, in eo quidem abreptus sibi, et nesciens quid diceret, quia visa Dei majestate, commune bonum intra privatum suum visus est conclusisse; in eo autem præsentissimus sibi, et scientissimus quid diceret, quia suavitate ejus gustata, optimum sibi judicavit in hoc semper esse, vitam hanc in contubernio Dei et civium supernorum, quos cum eo viderat, concupivit dicens: *Dominne, bonum est nos hic esse. Si vis, faciamus hic tria tabernacula; tibi unum, Moysi unum, et Eliæ unum*¹. In quo si auditus fuisset, facturus procul dubio erat postmodum alia tria, sibi unum, Jacobo unum, et Joanni unum.

4. Post passionem vero Domini, calente adhuc in cordibus fidelium effusi ejus sanguinis recenti memoria, solitariam hanc vitam eligentibus, paupertatem spiritus sectantibus, et in spiritualibus exercitiis et in contemplatione Dei pingue otium altero in alterum zelantibus, deserta repleta sunt. Ex quibus legimus Paulos, Macarios, Antonios, Arsenios, et alios quamplures in sanætæ hujus conversationis republica consulares viros, egregia nomina in civitate Dei, nobiles et triumphales titulos habentes de victoria hujus sæculi, et principis hujus mundi, et corporis sui, de cultu animi, et Domini Dei sui. Sileant ergo qui in tenebris de luce judicantes, vos arguunt novitatis ex abundantia malæ voluntatis: ipsi potius arguendi vetustatis et vanitatis. Sed et laudatores et detractores semper estis habituri, sicut et Dominus. Laudatores præterite; et bonum quod in vobis amant, hoc in eis amate: detractores dissimulate, et pro eis orate. Et oblii quæ retro sunt, prætermisis scandalis, quæ juxta iter vobis a dextris et a sinistris posita sunt, in anteriora

²⁰¹ vestra vos extendite. Si enim ad singula value A ritis, vel laudatoribus respondere, vel cum detractoribus litigare, tempus perditis, cuius in proposito sancto non levis est jactura. A terris enim ad cœlos festinantem qui moratur, etsi non detinet, plurimum tamen nocet.

CAPUT II.

Quam ardua et sublimis sit eorum professio.

5. Nolite ergo negligere, nolite tardare: grandis enim vobis restat via. Altissima enim B est professio vestra. Cœlos transit, par Angelis est, angelicæ similis puritati. Non enim solum vovistis omnem sanctitatem, sed omnis sanctitatis perfectionem, et omnis consummationis finem. Non est vestrum circa communia præcepta languere, neque hoc solum attendere quid præcipiat Deus; sed quid velit, probantes quæ sit voluntas Dei bona, et beneplacens, et perfecta². Aliorum est enim Deo servire, vestrum adhærere. Aliorum est Deum credere, scire, amare, reveri: vestrum est sapere, intelligere, cognoscere, frui. Magnum est hoc, arduum est hoc. Sed omnipotens et bonus est C Deus, qui in vobis est pius promissor, fidelis redditor, et indefessus adjutor; qui magno ejus amore magna profitentibus, et in fide et spe gratiæ ejus majora viribus suis aggredientibus, et voluntatem et desiderium suggestit in id ipsum, et qui voluntatis gratiam prærogavit; subrogavit etiam virtutem ad proventum. Qui cum fideliter fecerit homo quod potuerit, calumniant calumniatore, ipse misericorditer pauperi suo judicium faciet et causam, quia quod habuit hoc fecit.

6. Absit tamen, fratres, a conscientiæ vestræ æstimatione, a parvitate et humilitate vestra, et ab ore vestro omnis altitudo: quia altum sapere mors est; et facile est in alto se contuitem obstupescere, et de vita periclitari. Nomen aliud vestrae professioni imponite, alium titulum Ordini^b vestro inscribe. Feras vos potius indomitas, et incaveatas bestias (quæ aliter communii hominum more domari non poterant) existimate et appellate; longe supra vos virtutem eorum suspicietes, et admirantes gloriam, qui ambidextri fortissimi (sicut Ahod ille iudex fortissimus Israel, qui utraque manu utebatur

¹ Matth. xviii, 4. — ² Rom. xii, 2.

^a Alias, *perfectio*, [†] — ^b Alias, *operi*, [†]

pro dextera¹ , et quaudiu licet, devotissime² gnum vobis erit, nec ioutile posteris, si pie, si intus vacare amant charitati contemplandae veritatis : et cum necessitas vocat, vel officium trahit, promptissime se foras mutuant, nondant, pro veritate adimplende charitatis. Cave etiam, serve Dei, cave ne quosecumque imitari non vis, damnare videaris. Volo hoc facias in ægeitudine tua, quod cum sanissimus esset faciebat qui dicebat : *Venit Jesus Christus peccatores saluos facere, quorum primus ego sum*³. Neque enim hoc dicebat Paulus mentiendi præcipitatione, sed aestimandi affectione. Qui enim perfecte examinando semetipsum intelligit, suo peccato nullius peccatum par esse existimat, quod non sicut suum intelligit. Nolo ergo ut nusquam arbitreri lucere solem communem diei nisi in cella tua, nusquam esse serenum nisi penes te, nusquam operari gratiam Dei nisi in conscientia tua. An solitariorum Deus tantum? Imo et omnium. Miseretur enim omnium Deus, et nihil odit eorum quæ fecit⁴. Malo te cogitare ubique esse serenum nisi penes te, et pejus de te, quam de aliquo existimare.

CAPUT III.

Virtus ferventer colenda in posteriorum exemplum.

7. Cum timore potius et tremore vestram ipsorum salutem operamini. Nec quales sint alii, sed quales ex vobis fiant, quantum in vobis est, cogitate, non solummodo qui modo sunt, sed et qui post futuri sunt, quos in proposito sancto estis habituri imitatores. Ex vobis enim, ex vestro exemplo, et vestra auctoritate in regione hac pendere habet tota posteritas hujus vestri Ordinis sancti. Vos in eo patres, vos in eo institutores cum debita imitationis reverentia appellabimini a successoribus vestris. Quidquid a vobis statutum, quidquid vobis tenebitis et servabitur in consuetudinem fuerit admissum, absque omni retractatione a posteris vestris tenendum erit et servandum, nec fas erit aliquid immutari. Sic enim de vobis erit apud eos, sicut de incomitabilibus legibus summæ et æternæ veritatis est apud nos, quas scrutari omnibus expedit et scire, non autem licet alieni judicare. Deo autem gratias, quia nec indi-

A fortiter et vos temueritis, et ipsi in vobis fideliter imitentur quod interim tenetis. Et si quid adhuc aliter sapere oportuerit, et hoc Deus vobis revelabit. Salva enim per omnia Cartusiae debita sanctitate, et cum omni laude prædicanda reverentia, multa in Alpinis illis horridis et continuis frigoribus necessaria sunt, quæ frigalem sufficientiam, et voluntariam paupertatem sectantibus, in his duntaxat regionibus non adeo necessaria videntur.

B 8. Intelligitis quæ dico : dabit enim vobis Dominus intellectum. Gaudeo eni in vobis, et licet absens corpore, sed præsens spiritu, et videns Ordinem vestrum, sed fervorem spiritus, sed abundantiam pacis, sed gratiam simplicitatis, in proposito rigorem, in dilectione mutua ipsam sancti Spiritus suavitatem, et plenam omnino in conversatione vestra formam pietatis, in recordatione Montis-Dei totus exsulto, et primitias sancti Spiritus, et pignus gratiae in spe crescentis in eo religionis devotus adoro. Nam et ipsum Montis-Dei nomen bona spei præfert omen ; scilicet, quod sicut Psalmista dicit de monte Dei, habitatura sit in eo generatio querentium Dominum, querentium faciem Dei Jacob; innocens manibus, et mundo corde ; qui non accepit in vano animam suam⁵. Ipsa est enim professio⁶ vestra, querere Deum Jacob, non communi hominum more, sed quærere faciem Dei, quam vidit Jacob qui dixit : *Vidi Dominum facie ad faciem, et salva facta est anima mea*⁷. Faciem enim Dei, hoc est cogitationem ejus, querere, facie ad faciem, quam vidit Jacob, de qua etiam dixit Apostolus, *Tunc cognoscam sicut et cognitus sum : et nunc videamus per speculum in ænigmate ; tunc autem facie ad faciem*⁸; videbimus eum sicuti est⁹ : D hanc in hac vita semper querere per innocentiam manum et munditiam cordis ipsa docet pietas ; quæ, sicut dicit Job, *cultus Dei est*⁸. Quam qui non habet, in vano accepit animam suam ; hoc est, frustra vivit, vel omnino non vivit, dum non vivit ea vita, propter quam, ut in ea viveret, accepit animam suam.

¹ Judic. iii, 15. — ² I Tim. i, 15. — ³ Sap. xi, 25. — ⁴ Psal. xxiii, 6, 1. — ⁵ Gen. xxxii, 30. — ⁶ I Cor. xiii, 12. — ⁷ I Joan. iii, 2. — ⁸ Job xxviii, 28, iuxta LXX.

⁹ Alias, *profectio*, ⁺

CAPUT IV.

Quæ sit vera pietas , quæ solitudo , quæve reclusio cellæ Religiosis competens.

9. Pietas enim hæc est jugis Dei memoria , continua intentionis actio ad intelligentiam ejus , indefessa affectio in amorem ejus : ut nulla unquam inveniat servum Dei , non dicam dies , sed hora , nisi vel in exercitii labore et proficiendi studio , vel in experientiæ dulcedine et fruendi gaudio. Hæc est pietas , de qua Apostolus dilectum sibi discipulum admonet dicens : *Exerce temetipsum ad pietatem. Nam corporalis exercitatio ad modicum utilis est. Pietas vero ad omne opus bonum est utilis , habens promissionem vite quæ nunc est et futuræ*¹. Pietatis enim non solummodo formam , sed et veritatem in omnibus et præ omnibus habitus vester repromittit , propositum vestrum requirit. Nam , sicut idem apostolus dicit , *Sunt aliqui formam quidem pietatis habentes , virtutem autem ejus abnegantes*². Hanc quicunque vestrum non habet in conscientia , non exhibet in vita , non exercet in cella ; non solitarius , sed solus dicendus est : nec cella ei cella , sed reclusio et career est. Vere enim solus est , cuin quo Deus non est : vere reclusus est , qui in Deo liber non est. Solitudo enim , et reclusio sunt nomina miseræ : cella autem nequaquam debet esse reclusio necessitatis , sed domicilium pacis , ostium clausum ; non latebræ , sed secretum.

10. Cum quo enim Deus est , nunquam minus solus est , quam cum solus est. Tunc enim libere fruitur gaudio suo , tunc ipse suns est sibi , ad fruendum Deo in se , et se in Deo. Tunc in luce veritatis , in sereno mundi cordis ultro patet sibi pura conscientia , et libere se in se fundit affecta de Deo memoria : et vel illuminatur intellectus , et bono suo fruitur affectus ; vel libere se ipsum deflet humanæ fragilitatis defectus. Propter hoc secundum formam propositi vestri habitantes in cœlis potius quam in cellis , excluso a vobis toto sæculo , totos vos inclusistis cum Deo. Cellæ siquidem et cœli habitatio cognatae sunt ; quia sicut cœlum et cella ad invicem videntur aliquam habere cognitionem nominis , sic et pietatis. A celando enim cœlum ,

²⁰⁴ et cella nomine habere videntur : et quod celatur A in cœlis , hoc et in cellis : quod geritur in cœlis , hoc et in cellis. Quidnam est hoc ? Vacare Deo , frui Deo. Quod cum secundum ordinem pie et fideliter celebratur in cellis , audeo dicere , sancti Angeli Dei cellas habent pro cœlis , et æque delectantur in cellis ac in cœlis. Nam cum in cella jugiter cœlestia actitantur , cœlum cellæ et sacramenti similitudine , et pietatis affectu , et similis operis affectu proximum efficitur : nec jam spiritui oranti , vel etiam a corpore exenti , a cella in cœlum longa vel difficilis via invenitur. A cella enim in cœlum sæpe ascenditur ; B vix autem unquam a cella in infernum descenditur , nisi sicut dicit Psalmista , *Descendant in infernum viventes*³ ; videlicet , ne descendant morientes. Hoc enim modo sæpe cellarum imcole in infernum descendunt. Sicut enim assidue contemplando revisere amant gaudia cœlestia , ut ardenter ea appetant : sic et dolores inferni , ut horreant et refugiant. Et hoc est quod imprecantur inimicis suis orantes , scilicet ut *descendant in infernum viventes*. Moriens autem vix aut unquam aliquis a cella in infernum descendit ; quia vix unquam aliquis , nisi cœlo prædestinatus , in ea usque ad mortem C persistit.

11. Filium enim gratiae , fructum ventris sui cella sovet , nutrit , amplectitur , et ad plenitudinem perfectionis perducit , et colloquio Dei dignum efficit : alienum vero vel suppositum abdicat a se citius et projicit. Unde ait Dominus ad Moysen : *Solve calceamenta pedum tuorum : locus enim in quo stas , terra sancta est*⁴. Morticinium enim mortuarum affectionum , vel hominem mortuum a corde , locus sanctus vel terra sancta nequaquam diu patitur. Cella terra sancta , et locus sanctus est , in qua Dominus et servus ejus sæpe colloquuntur , sicut vir ad amicum summ. In qua crebro fidelis anima Verbo Dei conjungitur , sponsa sponsῳ sociatur , terrenis cœlestia , humanis divina uniuntur : siquidem sicut templum sanctum Dei , sic cella est servi Dei. Et in templo enim , et in cella divina tractantur : sed crebrius in cella. In templo visibiliter et figurative aliquando christianæ pietatis sacramenta dispensantur : in cellis vero , sicut in cellis , ipsa veritate ; ipso ordine , etsi nondum ipsa puritatis majestate , vel aeternitatis securitate , res ipsa omnium sacramentorum

¹ 1 Tim. iv, 7, 8. — ² II Tim. iii, 5. — ³ Psal. lxxv, 16. — ⁴ Exod. iii, 5.

fidei nostrae assidue celebratur. Ideo, sicut dicitur¹, seilicet incipientium, proficientium, et perfectorum. Incipientium status potest dici animalis; proficientum, rationalis; perfectorum, spiritualis. Ignoscendum est in aliquibus aliquando eis qui adhuc sunt animales, in quibus ignosci non debet eis qui jam habentur quasi rationales. Rursumque rationalibus in quibusdam ignoscitur, in quibus non ignoscitur spiritualibus, quorum perfecta omnia esse debent, et imitatione et laude potius, quam reprehensione digna. Et cum ex his tribus hominum generibus constet omnis status religionis, quae sicut propriis nominibus distinguuntur, sic viventi sepultura. Pestilente vero flagellato sapiens sapientior erit², et lavabit justus manus suas in sanguine peccatoris³. Sicut ergo dicit propheta, *Si converteris, Israel, ad me convertere*³: hoc est, Perfectae conversionis culmen apprehende. Nulli enim in eodem statu diu esse conceditur. Servo Dei autem semper proficiendum, aut deficiendum est: aut sursum nititur, aut in inferiora urgetur. Ab omnibus autem vobis perfectio exigitur, licet non uniformis. Sed si incipis, incipe perfecte: si jam in proiectu es, et hoc ipsum jam perfecte age: si autem perfectionis aliquid attigisti, te ipsum in temetipsometire, et dic eum Apostolo: *Non quod jam apprehenderim, aut perfectus sim: sequor autem, si forte comprehendam, in quo et comprehensus sum. Unum autem, quæ quidem retro sunt oblitiscens, et ad ea quæ sunt priora extendens me ipsum, ad destinatum persequor, ad bravium supernæ vocationis in Christo Jesu.* Deinde addit: *Quotquot ergo perfecti sumus, hoc sapiamus*⁴. In quo manifeste Apostolo docente declaratur, quia perfecta eorum quæ retro sunt oblivio, et perfecta in anteriora extensio, ipsa est hominis justi in hac vita perfectio: et perfectio hujus perfectionis ibi erit, ubi erit bravii supernæ vocationis perfecta apprehensio.

CAPUT V.

Triplex status vitae religiosæ, animalis, rationalis, spiritualis; alias incipientium, proficientium, et perfectorum.

12. Hoc autem modo sicut stella a stella distat in claritate, sic cella a cella in conversa-

tione, seilicet incipientium, proficientium, et perfectorum. Incipientium status potest dici animalis; proficientum, rationalis; perfectorum, spiritualis. Ignoscendum est in aliquibus aliquando eis qui adhuc sunt animales, in quibus ignosci non debet eis qui jam habentur quasi rationales. Rursumque rationalibus in quibusdam ignoscitur, in quibus non ignoscitur spiritualibus, quorum perfecta omnia esse debent, et imitatione et laude potius, quam reprehensione digna. Et cum ex his tribus hominum generibus constet omnis status religionis, quae sicut propriis nominibus distinguuntur, sic etiam ignoscuntur ex suorum proprietate studiorum: debent omnes filii Dei in die qui est, semper diligenter prospicere quid desit sibi; unde venerint, quousque pervenerint, et in quo proficiendi statu singulis diebus, vel horis sua se aestimatio deprehendat. Sunt etenim animales, qui per se nec ratione aguntur, nec trahuntur affectu: et tamen vel auctoritate permoti, vel doctrina commoniti, vel exemplo provocati, approbat bonum ubi inveniunt^a, et quasi cœci, sed ad manum tracti sequuntur, hoc est imitantur. Sunt rationales, qui per rationis iudicium et naturalis scientiae discretionem, habent et cognitionem boni, et appetitum: sed nondum habent affectum. Sunt perfecti, qui spiritu aguntur, qui a sancto Spiritu plenus illuminantur. Et quoniam sapit eis bonum cuius trahuntur affectu, sapientes vocantur. Quia vero induit eos Spiritus sanctus, cuius affectu trahuntur, sicut induit olim Gedeonem: Spiritus sancti indumento, spirituales appellantur. Primus status circa corpus se habet: secundus circa animam se exercet: tertius non nisi in Deo requiem habet. Quorum singuli sicut habent certam proficiendi rationem; sic in genere suo certam habent perfectionis sue mensuram. Initium boni in conversatione animali, perfecta obedientia est: profectus, subjecere corpus suum, et in servitatem redigere: perfectio, usum boni consuetudinem vertisse in delectationem. Initium vero rationalis est intelligere, quæ in doctrina fidei apponuntur ei: profectus, talia preparare, qualia apponuntur: perfectio, cum in affectum mentis transit iudicium rationalis. Perfectio vero hominis rationalis, initium est hominis spiritualis: profectus ejus, reve-

¹ Prov. xix, 25. — ² Psal. lxxvii, 11. — ³ Jerem. iv, 1. — ⁴ Philipp. iii, 12-13.

^a Alias, approbatum bonum inveniunt.

lata facie speculari gloriam Dei : perfectio vero,²⁰⁶ enim cum bona voluntate habens initium sa-transformari in eamdem imaginem a claritate A pientiae, id est timorem Domini , ex ipso colligit, nec per se eam formari posse, nec quidquam tam expedire stulto, quam servire sapienti. Itaque homini se propter Deum subjiciens, ipsam ei bonam voluntatem committit in Deo formandam in sensu et spiritu humili; jam timore Dei incipiente operari in eo omnem virtutum plenitudinem, dum per justitiam defert majori, per prudentiam non credit se sibi, per temperantiam refugit discernere, per fortitudinem totum se obedientiae subjicit, non discernenda, sed adimplendae. Hæc enim uxor est, cui a Domino præcipitur : *Et ad virum tuum erit conversio tua*³. Vir ejus, ratio vel spiritus est sius, vel alterius. Huic enim viro recte obedit vir simplex et rectus in semetipso : rectius autem sæpe ac tutius in altero, quam in semetipso. Ex præcepto ergo Dei, et ipso ordine naturæ habere debet uxor ad virum, animalitas ad spiritum suum, vel spiritualem aliquem virum, conversionem legitimam, hoc est obedientiam perfectam. Perfecta vero obedientia est maxime in incipiente indiscreta, hoc est, non discernere quid vel quare præcipiatur; sed ad hoc tantum niti, ut fideliter et humiliter fiat, quod a majore præcipitur. Lignum enim scientiae boni et mali in paradiſo, censura discretionis est in conversatione religionis penes patrem spiritualem, qui dijudiat omnia, ipse vero a nemine judicatur. Ipsius est discernere, aliorum est obediens. Adam gustavit in malum suum de ligno vetito, edocitus ab eo qui suggerendo ait : *Quare precepit vobis Deus ut de ligno non comederetis?* Ecce discretio, cur præceptum sit. Et addit : *Sciebat enim quia quae die comederitis, aperientur oculi vestri, et eritis sicut dii*⁴. Ecce utquid præceptum sit, scilicet quod deos fieri non sinat. Discretivit, co-D medit, et inobediens factus est, et de paradiſo ejectus est. Sic et animalem discretum, novitium prudentem, incipientem sapientem in cella diu posse consistere, in congregacione durare, impossibile est. Stultus fiat, ut sit sapiens : et hæc omnis sit ejus discretio, ut in hoc nulla sit ei discretio. Hæc omnis sapientia ejus sit, ut in hac parte nulla ei sit.

13. Ut ergo priuium prosequamur de primo, scilicet de animali, animalitas est vitæ modus sensibus corporis serviens : scilicet cum anima, quasi extra se per sensus corporis circa dilectorum delectationes corporum affecta, eorum fruitione pascit, vel nutrit sensualitatem suam : seu cum intra se regrediens, et corpora quibus forti glutino amoris et consuetudinis adhæsit, in locum incorporeæ naturæ secum ferre non prævalens, eorum illuc secum trahit imagines, et amicabiliter ibi cum eis conversatur : B quibus assuefacta cum nil putat esse, nisi vel quale foris reliquit, vel quale intus contraxit; inde quamdiu licet, jucundum habet secundum delectationes corporis vivere. Cum autem ab eis evertitur, nescit nisi corporea imaginando cogitare. Cum vero ad cogitanda spiritualia vel divina se erigit, non aliud de eis quam de corporibus, vel de corporalibus potest aestimare. Hæc aversa a Deo, sit stultitia, cum nimium intra semetipsam fuerit remissa, et tam bruta, ut regi vel nolit, vel non possit. Cum vero ipsa sibi per superbiam extra se nimium fuerit abrepta, sit prudentia carnis, et ipsa sibi sapientia esse videtur, cum stultitia sit, dicente Apostolo : *Dicentes se esse sapientes; stulti facti sunt*¹. Porro ad Deum conversa, sit sancta simplicitas, hoc est eadem semper circa idem voluntas : sicut fuit in Job; qui dictus est *vir simplex et rectus, ac timens Deum*². Proprie enim simplicitas est perfecte ad Deum conversa voluntas, unam petens a Domino, hanc requirens, non ambiens multiplicari in sæculo. Vel est simplicitas, in conversatione vera humilitas, scilicet virtutis magis conscientiam amplectens quam famam, cum non refugit vir simplex videri stultus in sæculo, ut sit sapiens in Deo. Vel simplicitas est sola ad Deum conversa voluntas, sed nondum ratione formata ut amor sit, id est formata voluntas, nondum illuminata ut sit charitas, hoc est amoris jucunditas.

14. Simplicitas ergo initium aliquod in se ipsa habens creaturæ Dei, hoc est, voluntatem simplicem et bonam, quasi futuri boni hominis informem materiam, in primordio conversionis sue auctori suo eam offert formandam. Jam

¹ Rom. i, 22. — ² Job i, 4. — ³ Gen. iii, 16. — ⁴ Ibid. i, 5.

CAPUT VI.

Deus homini intellectum variarum arium et scientiarum capacem dedit, quo tamen ab aliis male, ab aliis bene utuntur.

15. In eo vero in quo se sibi animalitas ratioque conterminant, in natura animae humanae relictus est a creatore bono intellectus et ingenium, et in ingenio ars, in quo constituit Deus hominem super opera mannum suarum, et omnia saecularia ista subiectit sub pedibus ejus; animali superbo, in testimonium naturalis dignitatis, et similitudinis Dei amissae; simplici vero et humili, in auxilium recuperandae dignitatis, et conservandae similitudinis. In hoc quod notum est Dei, manifestum est in illis¹. In hoc aestimatur de creatura Creator. In hoc cognoscitur justitia Dei: et quia qui bene agunt, digni sunt vita; qui vero aliter, digni sunt morte. In hoc creatura quae sponte homini servit, ad naturam subjicitur et aptatur, ut serviat ad eam quae ex peccato est necessitatem, et ad voluntatem et voluptatem. Hinc etiam quot et quanta vitae huic necessaria, et bonis et malis utilia, et in genere suo pulcherrima, et a bonis et a malis hominibus facta sunt et fiant, omnibus manifestum est. Hinc enim in litteris, vel opificiis, vel aedificiis, per innumerabiliter multiplices hominum adinventiones, tot processerunt modi studiorum, tot genera professionum, subtilitates, exquisitae scientiae, artes, eloquentiae, dignitatum officiorumque varietates, et innumerabiles conquisitiones hujus saeculi, quibus homines illi, etiam qui dicuntur sapientes hujus mundi, cum eis qui sunt simplices et filii Dei, pariter utuntur ad necessitatem et utilitatem. Sed illi abutuntur eis ad curiositatem et voluptatem, et superbiam: hi autem utuntur eis propter necessitatem, alibi habentes suam suavitatem. Ideo illos servos sensuum suorum et corporum suorum sequuntur fructus carnis sue, qui sunt fornicatio, immunditia, superbia, luxuria, inimicitiae, contentiones, emulationes, irae, rixae, dissensiones, inuidie, comedationes, ebrietates, et his similia: que quicunque agunt, regnum Dei non consequentur. Hos autem fructus Spiritus, qui sunt charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, longanimi-

²⁰⁷ tas, bonitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas²; et pietas, promissionem habens vitæ quæ nunc est, et futuræ³.

16. Hi utriusque quamdiu simili sunt in actu, homines vident similes actiones, Deus autem voluntates discernit et intentiones. Cum vero unusquisque reddit in sua, unumquemque ex fructibus intentionis sua paseit conscientia sua. Nec tamen ab utroque æque ad conscientiam redditur: quia nemo ad eam redire amat post actionem, qui recta intentione ad egendum ab ea non proficiscitur. Qui tamen reddit ad conscientiam, si nondum vicit concupiscentiam B suam, invenit ibi de ipsa concupiscentia sua vel suaves delectationes, vel graves corrosiones; et inde multiplicat cogitationes. Qui vero jam concupiscentiam vicit, quandiu tamen veri boni major concupiscentia, vel major delectatio mentem ejus non obtinuerit, cum exosa quadam voluptate, gestorum, visorum vel auditorum patitur imaginaciones: unde in utroque lunbi implentur illusionibus delectationum, et ad cogitanda divina vel spiritualia lumen suorum oculorum, et ipsum non est secum: qui cum pugnat contra concupiscentias, patitur molestias; quia vincere adhuc non prævalet ad perfectum affectiones. Qui vero jam ad libertatem aspirat, exentere a se non potest affectionum imaginaciones, et noxias vel occupatorias vel otiosas, quæ exinde passim oriuntur, cogitationes. Hinc in tempore psalmodie vel orationis, cæterorumque exercitiorum spiritualium, in corde servi Dei, etiam nolentis et reluctantis, imaginationes volvuntur, et phantasmata cogitationum versantur: a quibus, velut ab avibus immundis insidentibus vel circumvolantibus, sacrificium devotionis vel omnino rapitur de manu tenentis, vel sepe polluitur usque ad lacrymas offerentis. Fitque miserabilis et iniqua miserae animæ divisio, spiritu et ratione voluntatem cordis et intentionem, et corporis sibi promptum obsequium defendente: animali vero improbitate sibi affectum præripiente et intellectum, mente saepius sine fructu remanente. Hinc in animis infirmioribus, et in quibus concupiscentiae carnis et saeculi neclum perfecte mortificate sunt, vita passim curiositatis ebulliunt. Hinc solitudinis et silentii queruntur inordinatæ, et proposito inimicæ consolationes, in via regia communium institutionum furtiva

¹ Rom. i, 19. — ² Galat. v, 19-23. — ³ I Tim. iv, 8.

propriae voluntatis diverticula, solitorum fasti-²⁰⁸ subjunxit dicens : *Dico enim per gratiam Dei dium, præsumptio novitatum : quæ quidem æ gri animi pruritum et tedium, quasi confri cando, videntur ad horam lenire ; sed calefa ciunt et accendunt, et ut postea nequius ferve at, et amplius pruriat, efficiunt. Hinc quotidie fiunt novæ occupationes, novæ actionum et laborum adinventiones, lectiones diversæ, non ad ædificandum animum, sed ad fallendum tardantis diei tedium : ut cum damnaverit solitarius omnia vetera, omnia solita, et defece rent nova; non restet nisi odium cellæ, et fuga matura.*

17. Propter quod pia simplicitas, et in professione religionis et solitudinis novus homo, qui non habet vel rationem ducentem, vel affectum trahentem, vel discretionem moderantem, sed vi quadam utitur in semetipsum tanquam a figulo figmentum; lege quadam mandatorum Dei, quasi manibus alienis faciendus est, et formandus in omni patientia, et in rota volubilis obedientiæ, et in igne probationis suæ, plasmatoris et formatoris sui voluntati et arbitrio subdendus. Nam etsi callet ingenio, si viget arte, si præeminet intellectu, instrumenta sunt hæc tam vitiiorum quam virtutum. Non ergo refugiat doceri, uti eo in bono, quo et in malo uti potest, quod proprium virtutis opus est. Ingenium corpus adaptet, ars naturam informet, et intellectus non elatum faciat animum, sed docibilem. Ingenium quippe, ars, intellectus, et alia hujusmodi gratuito habentur; aliter virtus. Virtus enim vult doceri cum humilitate, quæri cum labore, haberet cum amore. Nam cum omnibus his digna sit; nec aliter, vel doceri, vel quæri, vel haberi potest.

CAPUT VII.

Religiosus novitus, seu rudis eremita quæ primum docendus.

18. Primum itaque docendus est rudis incola eremi, secundum apostolicam Pauli institutionem, ut exhibeat corpus suum hostiam viventem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium suum. Qui etiam compescens in novitio fervore animalis hominis, qui nondum percipit ea quæ Dei sunt, circa spiritualia ac divina præproperam et curiosam inquisitionem,

A quæ data est mihi, omnibus qui sunt inter vos, non plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem¹. Quia enim omnis vel præcipue animalis hominis institutio circa corpus est et exterioris hominis compositionem, docendus est rationabiliter mortificare corpus suum, et membra sua, quæ sunt super terram, et inter carnem ac spiritum, quæ invicem jugiter adversum se concupiscunt, justum rationis ac discretionis habere judicium, nec aliquius eorum in iudicio accipere personam. Docendus est sic habere corpus suum, sicut ægrotum commendatum, cui etiam multum volenti inutilia sunt neganda, utilia vero etiam nolenti ingerenda. Sic de eo agere, sicut de non suo, sed ejus a quo pretio magno empti sumus, ut glorificemus eum in corpore nostro². Rursumque docendus est cavere, quod peccatori populo Dominus per prophetam improperebat : *Projectisti me, inquiens, post tergum vestrum*³. Multumque esse cavendum, ne pro necessariis hujus vitæ vel commodis, a propositi rectitudine, vel dignitate naturæ, in amorem vel honorem corporis sui sinat in aliquo degenerare spiritum suum. Ideoque durius tractandum est Ccorpus, ne rebellet, ne insolecat : sic tamen, ut servire sufficiat; quia ad serviendum spiritui datum est. Nec sic habendum est tanquam propter illud vivamus; sed tanquam sine quo vivere non possumus. Fœdus enim quod habemus cum corpore, non quandocumque volumus, possumus abrumpere; sed legitimam ejus resolutionem patienter nos exspectare oportet, et interim quæ legitimæ fœderis sunt observare.

19. Sic ergo nobis est cum eo convivendum, vel conveniendum, quasi non diu nobis sit cum eo commorandum : sieque ut si aliter evenerit, non urgeamur ad exēendum. In quo multum

D et scrupulose laborandum, et periculose sape fuerat errandum, nisi lex obedientie et cellæ plenam communis institutionis formam semel tradens, ingredienti de victu et vestitu, de labore et quiete, de silentio et solitudine, et omnibus quæ ad exterioris hominis cultum, vel necessitatem spectant, fratrem obedientem, et patientem, et quietum, in reliquum cautum redderet et securum. In quibus sic semel circumcisæ sunt omnia, et præcisa superflua, sic intra congruae sufficientiæ terminos et generalis

¹ Rom. xii, 1, 3. — ² 1 Cor. vi, 20. — ³ 1 Reg. x, 19.

continentiae limites circumscripta sunt omnia²⁰⁹ tam severae imponendum non est. Otiosum non necessaria; ut sit quod fortis cupiant, et infirmi A est vacare Deo, imo negotium negotiorum omnium hoc est. Quod quicunque in cella non agit fideliter et ferventer, quodcumque agit, quod propter hoc non agit, scilicet ut Deo serviatur, in eo quod agit, otiatur. Ubi pro vitando otio otiosa sectari ridiculum est. Otiosum autem est, quod nullam habet utilitatem, vel utilitatis intentionem. Non autem hoc tantummodo agendum est, ut cum aliqua delectatione, vel sine grandi nausea otii dies transigatur: sed, ut etiam de peracta dieta ad profectum mentis semper aliquid in conscientia resideat, aliquid B quotidie in thesaurum cordis congeratur. Nec ea die bonus cellita se vixisse debet existimare, in qua nil eorum se egisse recolit, propter quae in cella vivitur.

20. Instituendus est ergo novus eremita ad communis institutionis normam concupiscentias carnis sua præteriorum peccatorum poenitentia continua domare, et ad contempnenda cætera, ad sui ipsius contemptum venire. Præmuniendus est assidue contra tentationes, aerius in solitarium novitium desævientes; cum servimi Dei gratis Deo servientem non essent sollicitare vita merecede oblatæ delectationis, diabolo sugerente, carne concupiscente, seculo concupiscentia ingerente. Tentat enim nos Dominus C Deus noster, utrum diligamus eum an non: non ut ipse quasi nesciens agnoscat, sed ut plenus hoc in ipsa nobis tentatione innotescat. Sed illæ tentationes facile vincuntur, et facile a ratione eis occurritur, quæ vel suspectæ sunt, vel prima facie malæ esse innotescunt: quæ vero sub specie boni se ingerunt, et difficilius discernuntur, et periculosius admittuntur. Sicut enim difficillime tenetur modus in eo quod bonum esse creditur; ita non semper tatus est omnis boni appetitus.

CAPUT VIII.

Omnium quantopere omni religioso presertim solitario fudiendum, et quæ illi occupationes convenient.

21. Omnium autem temptationum et cogitationum malarum et inutilium sentina, otium est. Summa etenim mentis malitia est otium iners. Nunquam otiosus sit servus Dei, quamvis a Deo feriatus sit. Nomen quippe tam suspectum et vanum et molle, rei tam certæ, tam sanctæ,

D dentur omnia corporalia exercitia, sed quæ cum spiritualibus propiorem videntur habere similitudinem et affinitatem; sicut ad ædificationem spiritualem meditari quod scribatur, vel scribere quod legatur. Subdivalia enim exercitia et opera, sicut sensus distrahunt, sic saepè etiam spiritum exhaustunt, nisi cum graviore ruralium labore operum sit major contritio corporis usque ad contritionem et humiliationem cordis. Fatigationis enim suæ pressura exprimitur saepè vehementioris affectum devotionis. Quod etiam

²⁰⁹ Prov. x. 9. — ²¹ Cor. xvi. 9.

²² Alias, *inhabentis.*

in labore jejuniorum, vigiliarum, et omnium²¹⁰ ut nunquam simus otiosi : et hoc semper sit in quibus afflictio corporis est, crebro fieri manifestum est.

23. Serius tamen animus et prudens ad omnem se comparat laborem, nec in eo dissolvitur, sed per eum magis in se ipsum colligitur : qui semper præ oculis habens, non tam quod agit, quam quo agendo intendit, omnis consummationis attendit finem; quo in quantum verius innititur, in tantum etiam ferventius et fidelius manibus operatur, totius sibi corporis sui subjiciens servitutem. Coguntur enim in unum sensus ad disciplinam bonæ voluntatis, nec lascivire eis vacat a pondere laboris, et subacti et humiliati in obsequium spiritus docentur conformari ei, et in laboris participatione, et in consolationis exspectatione. Exordinata enim natura per peccatum, et a conditionis suæ rectitudine exorbitans, si ad Deum fuerit conversa, recuperat cito pro modo timoris et amoris quem habet ad Deum, quæcumque perdidit aversa : et ubi cœperit spiritus reformari ad imaginem conditoris sui,¹ mox etiam florescens caro ex voluntate sua incipit conformari reformato spiritui. Nam et contra sensum suum incipit eam delectare quidquid delectat spiritum suum. Insuper et pro multiplici defectu suo ex poena peccati multipliciter sitiens ad Deum, nonnunquam etiam contendit præcedere rectorem suum. Delectationes enim non perdimus, sed mutamus a corpore ad animalium, a sensibus ad conscientiam. Panis surfurere, et simplex aqua, et olera, et leguminæ simplicia, nequaquam res delectabiles sunt : sed in amore Christi, et desiderio internæ delectationis, ventri bene morigerato gratarer ex his satisfacere posse, valde delectabile est. Quot millia pauperum ex his, vel ex aliquo horum delectabiliter satisfaciunt naturæ ?

Facillimum quippe et delectabile esset adjunctio amoris Dei condimento secundum naturam vivere, si insania nostra nos permitteret : qua sanata, statim naturalibus natura arridet. Eodem modo et de labore. Rusticus duros habet nervos, fortes lacertos : exercitatio hoc facit. Sine eum torpere; mollescit. Voluntas facit usum, usus exercitium, exercitium vires in omni labore subministrat.

24. Sed redeamus ad propositum. Hoc omnibus modis agat, et labor, et otium nostrum,

A negotium nostrum, ut perfecte consummetur in nobis, quod dicit Apostolus animalibus et incipientibus : *Humanum, inquit, dico propter infumitatem carnis vestræ. Sicut enim exhibustis membra vestra servire immunditiæ, et iniquitatiæ ad iniquitatem: ita nunc exhibete membra vestra servire justitiæ in sanctificationem*². Audiat hoc hactenus amicum corporis sui mancipium animalis homo, qui jam incipit corpus suum subdere spiritui, et adaptare semetipsum ad ea quæ Dei sunt percipienda, et ad exuendam fidem servitutis necessitatem, et carnis sue dominatorem consuetudinem se accingat. Necessitatem sibi faciat contra necessitatem, et consuetudinem contra consuetudinem, et affectum sibi formet contra affectum; donec plenius mereatur accipere delectationem contra delectationem : ut delectationibus carnis ac sæculi secundum consilium Apostoli saltem tantum eum delectet carere, quantum eum delectabat primum eas habere; tantum delectet eum de membris sui corporis servire justitiæ in sanctificationem, quantum prius delectabat eum servire immunditiæ et iniquitatiæ ad iniquitatem. Hæc est perfectio animalis hominis in suo statu, vel novitii incipientis : qui cum consummaverit hoc animalie vel humanum, si non respexerit retro, sed fideliter in anteriora se extenderit, cito perveniet ad illud divinum, ut incipiat apprehendere sicut apprehensus est, et cognoscere sicut cognitus est. Hoc autem opus non in uno fit momento conversionis, non est unius diei, sed multi temporis, multi laboris, multi sudoris, secundum gratiam Dei miserentis, et studium hominis volentis et currentis.

CAPUT IX.

Stabilitas in cella commendatur, et custodes proponuntur.

25. Omnium vero bonorum horum officina est cella, et stabilis perseverantia in ea. In qua quicunque cum sua paupertate bene convenit, dives est : et quicunque bonam voluntatem habuerit, secum habet quidquid ad bene vivendum ei opus est : quamvis bonæ voluntati non semper credi expedit, sed frenanda est, sed regenda est, et maxime in incipiente. Regat

¹ Rom. vii. 12.

² Alias, *fudr.* =

sanctæ obedientiae regula bonam voluntatem; illa vero corpus, et doceat illud posse consistere in loco, cellam pati, secumque morari: quod in proficiente bona compositionis initium est, et certum bona spei argumentum. Impossibile enim est hominem fideliter ligere in uno animum suum, qui non prius alicui loco perseveranter affixerit corpus suum. Nam qui aegritudinem animi migrando de loco ad locum effugere nititur, sic est sicut qui fugit umbram corporis sui. Se ipsum fugit, se ipsum circumfert: locum mutat, non animum. Eundem ubique se inventit: nisi quod deteriorem facit ipsa mobilitas; sicut laedere solet agrum, qui circumferendo concentit eum. Aegrū enim se sciat, et vacet circa causarias partes aegritudinis sue. Si non interrumpitur quies, remedia continuata cito proficiunt, et sanatus animus ab alienationibus, vel captivitatibus et temptationibus suis, totus in Deo sumus efficietur. Cura eget, et non modica, non inquinata, sed infecta natura. Incubat ergo immobiliter valetudinario suo (sic enim solent appellare medici valetudinum curandarum officinam), et remedii suscepti prosequatur usum usque ad sanitatis experimentum.

26. Valetudinarium tuum, o ægrote, o languide, cella tua est: remedium in quo curari coepisti, obedientia est, obedientia vera. Sed scito quod remedia crebro mutata nocent, naturam disturbant, et aegrū disterinant. Nam et qui aliquo pergit, si unam certam tenuerit viam, cito perveniet quo tendit, et itineris, et laboris faciet finem. Si vero multas aggreditur vias, errat, nec laboris aliquando finem facit; quia error finem non habet. Non ergo remedium mutes, nec aliud pro alio accipias, sed usque ad terminum perfecte sanitatis, medicinalis obedientiae remedio utere: nec abjecias eam, ut ingratus, cum factus fueris sanus; sed tamen in reliquum alio modo ea uti permitteris. Si ergo ad sanitatem festinas, vide ut nil, vel modicum de temetipso agere præsumas medico inconsulto; a quo si operam medicantis expectas, necesse est ut vulnus tuum semper ei detegere non erubescas. Erubescere, sed tamen revela totum, nec abscondas. Sunt enim qui confitendo quasi fabulam enarrant suorum historiam peccatorum, aegritudines animæ suæ sine confusione dinumerant, et pene sine pœnitentia, et sine affectu doloris. Cito enim la-

⁴¹ crymas invenit, et resolvitur in gemitum, qui habet sensum doloris. Si vero male aegritudini desperabilior stupor accesserit, hic in eo quod non dolet, quanto sanitati videtur esse propinquior, tanto ab ea fit remotior. Quod si medicus quasi clementior fuerit, ut quasi unguentis et emplastris lenioribus omnia voluerit curare; tu age pro temetipso, et remedii fortioris et celerioris avidus, sanitatis ferrum require, cauterium exposce. Medicus tibi semper praesto est, paratus est.

27. Ne enim horro sit tibi tua solitudo, et ut tutius in cella habites, tres tibi deputati sunt custodes; scilicet, Deus, conscientia, et spiritualis pater. Deo debes pietatem, cui te totum impendas: conscientiæ tuæ, honorem, coram qua peccare erubescas: patri spirituali, obedientiam charitatis, ad quem de omnibus recurras. Insuper ut gratum me habeas, addam tibi et quartum: et quandiu parvulus es, et donec pleniū addiseas divinam cogitare præsentiam, paedagogum tibi procurabo. Elige tibi tu ipse consilio meo hominem, cuius vitæ exemplar sic cordi tuo insederit, reverentia inhæserit; ut quoties ejus recordatus fueris, ad reverentiam cogitati assurgas, et temetipsum ordines et componas: qui cogitatus ac si præsens sit, in affectionem mutuæ charitatis emendet in te omnia emendanda, et tamen nullum patiatur dannum secreti sui solitudo tua. Illic præsens tibi adsit quandocumque volueris: occurrat sæpe et cum nolueris. Inrepationes ejus describet tibi cogitata sancta ejus severitas; consolationes, pietas et benignitas; exemplum, sanctæ vitæ sinceritas. Nam omnes cogitationes tuas cum ab eo videri cogitabis: ac si videat, ac si arguat, emendare cogeris. Sic, secundum præceptum Apostoli, sollicite temetipsum custodi¹: et ut temetipsum semper inspicias, semper ab omnibus oculos averte. Egregium instrumentum corporis est oculus; si sicut cetera, sic etiam videre possit semetipsum. Quod cum interiori oculo concessum sit, si ad exterioris exemplum se ipsum negligens, vacat circa aliena; etiam cum vult, non sufficit redire ad se ipsum. Tibi vaca: multa tu ipse tibi sollicitudinis materia es. Exclude etiam ab oculis exterioribus quod desueisti videre; ab interioribus, quod amare: quia nil tam facile recrudescit quam amor, et maxime in exterioribus et recentioribus animis.

¹ 1 Tim. v, 22.

CAPUT X.

Officia et exercitia cellitæ.

28. Aude etiam nonnunquam sapere, et æmulari charismata meliora, et tu ipse tibi esto parabola ædificationis. Alia cella tua exterior, alia interior. Exterior est dominus, in qua habitat anima tua cum corpore tuo: interior est conscientia tua, quam inhabitare debet omnium interiorum tuorum interior Deus, cum spiritu tuo. Ostium clausuræ exterioris, signum est ostium circumspectionis interioris: ut sicut sensus corporis per exteriorem clausuram foris vagari non permittuntur; sic interiores sensus ad suum semper interius cohibeantur. Dilige ergo interiorem cellam tuam, dilige exteriorem; et unicuique suum impende cultum. Tegat te exterior, non abscondat: non ut pecces occultius, sed ut tutius vivas. Non enim scis, o rudis incola, quid cellæ debeas, si non cogitas quomodo in ea, non solummodo a vitiis tuis curaris, sed etiam non habeas rixari cum alienis. Nescis enim quem conscientiæ tuæ debeas honorem, qui cumque in ea non experiris gratiam sancti Spiritus, et internæ suavitatis dulcedinem. Da ergo utriusque cellæ honorem suum, et tu tibi in ea vindica primatum tuum. Disce in ea secundum communis instituti leges tu tibi præesse, et vitam ordinare, et mores componere, et temetipsum judicare, te ipsum apud te ipsum accusare, sæpe etiam condemnare, nec impunitum dimittere. Sedeat judicans justitia: stet rea et se ipsam accusans conscientia. Nemo te plus diligit, nemo te fidelius judicabit.

29. Mane, præteritæ noctis fac a temetipso exactionem, et ventura diei tu tibi indicito cationem¹. Vespere, diei præterite rationem exige, et supervenientis noctis fac inductionem. Sic distrito nequaquam tibi aliquando lascivire vacabit. Singulis horis secundum communis instituti canonem sua distribue exercitia: cui spiritualia, spiritualia; cui corporalia, corporalia: in quibus sic exsolvat omne debitum spiritus Deo, corpus spiritui, ut si quid fuerit intermissum, si quid imperfectum; suo modo, suo loco, suo tempore non abeat impunitum, vel irrecupensatum. In quibus, extra illas horas, de quibus

²¹⁸ dicit propheta, *Septies in die laudem dixi tibi*¹; A matutinum, ac vespertinum sacrificium, ac inediæ noctis est maxime observandum. Non enim frustra ait propheta, *Mane astabo tibi, et videbo*²; sed quia tunc a curis exterioribus adhuc sumus jejuni: et, *Dirigatur oratio mea, sicut incensum in conspectu tuo: elevatio manuum mearum sacrificium vespertinum*³; quia tunc ab hujusmodi impedimentis jam quodammodo invenimur digesti. Qui et in nocturnis vigiliis nostris (in quibus media nocte surginus ad confitendum nomini Domini) confessionis ejusdem ordinem contexens: *In die, inquit, tribulationis meæ Deum exquisivi, manibus meis nocte contra eum, et non sum deceptus*⁴. Iстis enim horis potissimum coram Deo debemus nosmetipos constituere quasi facie ad faciem, et in lumine vultus ejus perspicere, tribulationem et dolorem nobis de nobis ipsis invenire, et nomen Dei invocare, scopendo spiritum nostrum, donec incalescat; abiendo ad memoriam abundantiae suavitatis suæ, donec ipse in cordibus nostris dulcescat. Sed tunc maxime nobis agendum est, quod dixit Apostolus, *Malo in ecclesia quinque loqui verba sensu meo, quam decem millia verborum sine intellectu: et illud, Psallam spiritu, psallam et mente: orabo spiritu, orabo et mente*⁵. Tunc enim menti et spiritui aggregandi sunt fructus sui, ut exinde vel in abundantia benedictionis Dei in quietem noctis relaxemur: vel surgentibus nobis ad laudes Dei, omnis exinde tenor operis nostri in ipsis laudibus formetur ac vivificetur. Idecirco in præveniendis nocturnis vigiliis non expedit multitudine psalmorum obruere intellectum, et exhaustire spiritum, vel extinguere. Sed quamdiu sobrios invenitur, pietati afficiendus est, et suo itinere dirigendus ad Deum: donec dilatato corde currere incipiatur usque ad finem operis Dei, postmodum fervoris sui modum, sive tenorem habiturus; nisi magna intercidatur negligentia, vel omittatur voluntaria miseria.

30. Scit etiam quicumque sensum Christi habet, quantum pietati christianæ expedit, quantum Dei servum, et servum redemptionis Christi deceat et utile ei sit, una saltem aliqua diei hora, passionis et redemptionis ipsis attentius recolere beneficia, ad fruendum suaviter in conscientia, et reconendum fideliter in memoria:

¹ Psal. cxviii, 164. — ² Psal. v, 5. — ³ Psal. cxl, 2. — ⁴ Psal. lxxvi, 3. — ⁵ 1 Cor. xiv, 19, 15.

⁴ Alias, *canonem*. [†]

quod est spiritualiter manducare corpus Christi, ¹¹² distat studium a lectione, quantum amicitia ab et bibere ejus sanguinem in memoriam ejus, qui omnibus in se creditibus præcepit dicens, *Hoc facite in meam commemorationem*¹. In quo etiam propter peccatum inobedientiae, quam impium sit hominum tantæ Dei pietatis immemorem esse, palam omnibus est: cum amici hominis abeuntis sub quolibet signo commendatam memoriam nefas sit oblivisci. Siquidem sancta hujus ac reverendæ commemorationis mysterium², suo modo, suo tempore, suo loco celebrare licet paucis hominibus, quibus hoc creditum est mysterium: rem vero sacramenti vel mysterii in omni tempore, et omni loco dominationis Dei, modo quo traditum est, hoc est debite pietatis affectu, agere, et tractare, et sumere sibi in salutem omnibus in promptu est, quibus dicitur, *Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis: ut virtutes annuntietis ejus, qui de tenebris vos vocavit in admirabile lumen suum*³. Nam et Sacramentum sicut accipit ad vitam dignus; sic ad mortem suam et judicium⁴, indignus: rem vero Sacramenti nemo percipit nisi dignus et idoneus. Sacramentum enim sine re Sacramenti sumenti mors est: res vero Sacramenti, etiam, præter Sacramentum, sumenti vita æterna est. Si autem vis, C et vere vis, omnibus horis, tam diei quam noctis, hoc tibi in cella tua præsto est. Quoties in commemorationem ejus qui pro te passus est, hoc facto ejus pie ac fideliter fueris affectus; corpus ejus manducas, et sanguinem bibis. Quamdiu in eo manes per amorem, et ipse in te per sanitatis et justitiae operationem; in ejus corpore et membris ejus computaris.

31. Deinde etiam certis horis, certæ lectioni vacandum est. Fortuita enim et varia lectio, et quasi casu reperta, non ædificat, sed reddit animum instabilem; et leviter admissa levius recedit a memoria. Sed certis ingenii immorandum est, et assuefaciendum est animus. Quo enim spiritu Scripturæ factæ sunt, eo spiritu legi desiderant: ipso etiam intelligendæ sunt. Nunquam ingredieris in sensum Pauli, donec usu bonæ intentionis in lectione ejus, et studio assidue meditationis, spiritum ejus imbiberas. Nunquam intelliges David, donec ipsa experientia ipsos Psalmorum affectus indueris. Sicque de reliquis. Et in omni scriptura tantum

A hospitio, socialis affectio a fortuita salutatione. Sed et de quotidiana lectione aliquid quotidie in ventrem memorie demittendum est, quod fidelius digeratur, et sursum revocatum crebrius ruminetur; quod proposito conveniat, quod intentioni proficiat, quod detineat animum, ut aliena cogitare non libeat. Hauriendus est sæpe de lectionis serie affectus, et formanda oratio, quæ lectionem interrumpat, et non tam immediat interrumpendo, quam priorem continuo animum ad intelligentiam lectionis restituat. Intentioni servit lectio. Si vere in lectione Deum quærerit qui legit, omnia quæ legit cooperantur ei in bonum^c, et captivat sensus legentis, et in servitutem redigit omnem lectionis intellectum in obsequium Christi. Si in aliud declinat sensus legentis, omnia trahit post semetipsum, nihilque tam sanctum, tam piū invenit in Scripturis, quod seu per vanam gloriam, seu per distortum sensum, seu per pravum intellectum non applicet, vel malitiæ, vel vanitati. In omnibus enim Scripturis legendis initium debet esse timor Domini, ut in eo primo solidetur intentio legentis, et ex eo exsurget et ordinetur totius lectionis intellectus et sensus.

CAPUT XI.

Corporalium exercitiorum, item cibi somnique modum tradit.

32. A spiritualibus vero exercitiis in corporalia nunquam longe, vel in totum recedatur: sed facile ad ea posse redire animus assuescat, et cum illis se mutuat, istis semper inhæreat. Sicut enim supra dictum est, non vir propter mulierem, sed mulier propter virum³: nec spiritualia propter carnalia, sed carnalia propter spiritualia. Corporalia vero exercitia nunc dicimus, quæ manuali opere corporaliter exercentur. Nam sunt et alia corporis exercitia, in quibus necesse est corpus laborare, sicut sunt vigiliae jejunia, et alia hujusmodi: quæ spiritualia non impediunt, sed juvent, si cum ratione discretionis fiant. Quæ si ex indiscretionis vito sic agantur, ut vel deficiente spiritu, vel languente corpore spiritualia impediantur; qui sic est, corpori suo tulit boni operis effectum,

¹ Luc. xxii, 19. — ² I Petr. ii, 9. — ³ I Cor. xi, 9.

^a Alias, ministerium, ^b Alias additur, temerare potest. ^c Alias, in hoc ipsum.

spiritui affectum, proximo exemplum, Deo hō²¹⁴ et salubrius digeritur. Observandus est ergo nōrem : sacrilegus est, et horum omnium in Deum reus. Non quod secundum Apostoli sensum non videatur huinanum etiam hoc, et non deceat, et non debeat, et justum non sit caput aliquando dolere in servitio Dei, quod olim sāpe usque ad dolorem laboravit in vanitate sāculi; esurire ventrem usque ad rugitum, qui sāpe repletus est usque ad vomitum : sed modus in omnibus habendus est. Affligendum est corpus aliquando, sed non conterendum. Nam corporalis exercitatio ad modicum quidem vallet, et pietas ad omnia utilis est¹. Propter quod et ad modicum, hoc est non in concupiscentiis, sed tamen cura carnis agenda est. Agenda vero est sobrie, cum spirituali quadam disciplina, ut neque in modo ejus, neque in qualitate, neque in quantitate appareat aliquid, quod non deceat servum Dei. Eis enim quāe inhonesta sunt nostra, abundantiorem honorem circumdare debemus. Honesta vero nostra nullius egent². Non solum autem hoc, sed et omnem vitam nostram, quamvis hominibus occultam, exhibere debemus Deo sanctam et honestam, et omnem conversationem nostram sanctis Angelis conspicabilem agere et delectabilem, quamvis inter domesticos parietes inclusam. *Omnia vestra, inquit* Apostolus, *honeste fiant in vobis*³. Grata Deos res est honestas, et sanctorum Angelorum amica. Propter quod etiam jubet Apostolus velari mulieres propter Angelos : qui cum procul dubio tam die quam nocte vobisecum sint in cellis vestris, vos custodientes, et vestris studiis congaudentes, et cooperantes; placet eis, ut etiam nullo homineidente, omnia vestra honestefiant.

33. Sive ergo manducetis, sive bibatis, sive aliquid aliud faciatis; omnia in Domino agite, pie, sancte, et religiose. Si manducas, mensam tuam, per se satis sobriam, sobrietas tua perornet. Et cum manducas, nequaquam totus manduces, sed corpore tuo suam refectionem procurante, mens suam non negligat : sed de memoria suavitatis Domini, vel Scripturarum aliquid, quod eam pascat, meditando, vel saltē memorando secum ruminet et digerat. Sed et ipsa necessitas, non sāculariter, non carnaliter expleatur : sed sicut decet monachum, sicut convenit servo Dei. Nam etiam quoad sanitatem corporis, cibus quanto honestius et ordinatus sumitur et ingeritur; tanto facilius

A sumendi modus et tempus, cibi quantitas et qualitas : fugienda superflua et adulterina condimenta. Observandus est, inquam, sumendi modus, ut non effundat qui comedit super omnem cibū animam suam : tempus, ne ante horam : qualitas, uti quibus utitur communitas fraternitatis, excepta causa manifestae necessitatis. De condimentis vero sufficiat, obsecro, ut comedibilis fiant cibi nostri, non etiam concupiscentibiles, vel delectabiles. Sufficit enim concupiscentiæ malitia sua : quāe cum vix aut nullo modo pertransire possit ad finem explendæ necessitatis, nisi per viam quantacumque delectationis; si cœperit accipere irritamenta ab eis qui perpetuum suscepere bellum adversus ejus oblectamenta, fiunt duo contra unum; et sic perilitur continentia.

B 34. Deinde sicut de cibo dictum est, sic et de somno. Cave in quantum potes, serve Dei, ne totus aliquando dormias, ne sit somnus tuus non requies lassi, sed sepultura corporis suffocati : non reparatio, sed extincio spiritus tui. Suspecta res est somnus, et ex magna parte ebrietati similis. Exceptis enim vitiis, quibus in dormiente, cum corpore dormitante ratione non est qui contradicat; quantum ad debitum continui profectus, nihil temporis tam deperit de vita nostra, quam quod somno deputatur. Iturus ergo ad somnum semper aliquid defer tecum in memoria vel cogitatione, in quo plaeide obdormias, quod nonnunquam etiam sonniare juvet: quod etiam evigilantem te excipiens, in statum hesternæ intentionis restituat. Sic tibi nox sicut dies illuminabitur, et nox illuminatio tua erit in deliciis tuis⁴. Placide obdormies, in pace quiesces, facile evigilabis; et surgens facilis et agilis eris ad redeundum in id, unde non totus discessisti. Sobrium enim cibum, sobriumque sensum, sequitur sobrius somnus. Carnalis vero sonitus, et brutus, et, sicut dicitur, lethens, abominandus est servo Dei. De quo vero post congruam quietem facile est sensus corporis et mentis evocare, et quasi servos domus patrisfamilias ad opera necessaria spiritui suscitare et emittere: hujusmodi somnus tempore suo, modo suo aspernandus non est. Sic prudens et Deo deditus animus habere se debet in cella sua et in conscientia sua, sicut prudens patersfamilias in domo sua. Non

¹ 1 Tim. iv, 8. — ² 1 Cor. xii, 23, 24. — ³ Id. xi, 40. — ⁴ Psal. cxlviii, 12, 11.

habeat, sicut Salomon dicit, in domo sua mulierem litigiosam¹ carnem suam, sed ad sobrietatem morigeratam et assuefactam ad obedientiam, et ad laborem paratam, ubique institutam et esurire, et saturari, et abundare, et penuriam pati. Habeat sensus extiores non duces, sed servientes: interiores, sobrios et efficaces. Habeat omnem omnino dominum, vel familiam cogitationum suarum, sic ordinatam et disciplinatam, ut dicat huic, Vade, et vadat: et alii, Veni, et veniat: et servo suo corpori, Fac hoc, et absque contradictione faciat. Qui sic semetipsum ordinat, et regit in conscientia sua, optime sibi credendus et committendus est in cella sua. Sed hoc est perfectorum, vel perfici jam incipientium: quod ideo proposuimus incipientibus et novitiis, ut sciant quid desit sibi, et quo extendere habeant intentionem studii sui.

CAPUT XII.

Quinam idonei habitatores cellae: sumptuosa aedificia improbantur.

35. Sciendum vero est, quia cum de carnali, vel de animali sensu, vel de rationali scientia, vel de spirituali sapientia disserimus, unum C hominem describimus in quo secundum diversos profectus et profectuum proventus, et intentionis affectus, haec omnia diversis temporibus possibile esse inveniri; et tria hominum genera, singula secundum statuum horum proprietates in professione religionis in cellis militantia: quamvis cellae dignitas, et sanctae solitudinis secretum, et solitariae professionis titulus, non nisi perfectis convenire videtur; quorum, sicut Apostolus dicit, est solidus cibus: et qui pro consuetudine exercitatos habent sensus ad discretionem boni et mali²: in quo etsi rationalis, qui proximus est sapienti, ut cumque videretur esse tolerandus; sed certe animalis qui non percipit ea quæ Dei sunt, penitus putaret arendus. Sed occurrit Petrus apostolus, dicens de quibusdam: Si Spiritum sanctum ipsi acceperunt, sicut et nos; ego quis eram qui prohiberem Deum³? Spiritus enim sanctus bona voluntas est. Nec enim sine grandi scrupulo mentis a quacumque professionis altitudine arendus est, cui testis inhabitantis et trahentis Spiritus sancti bona voluntas est. Si-

A rum habitatio supplenda est: scilicet vel de simplicibus, qui et sensu et voluntate ad assequendam religiosam prudentiam ferventes apparerint et humiles⁴: vel de prudentibus, quos religiosæ et sanctæ simplicitatis constiterit esse simulatores. Stulta vero superbia, vel superba stultitia, a tabernaculo justorum semper procul sit. Est autem omnis superbia stulta: quamvis non omnis stultitia sit superba. Stultitia enim sine superbia, nonnunquam simplicitas invenitur: quæ si ignorat, forsitan est docibilis; et si nequit doceri, forsitan est tractabilis. Et est propria ci- B vitas refugii simplicitati, cohabitatio religionis: nisi sit talis qua nolit humiliari, vel tam bruta, ut non possit regi vel tractari. Bona tamen voluntas, etsi multum sit bruta, non tamen est deserenda, sed salutari consilio ad laboriosam et actuosam vitam transmitenda. Superba autem, quantumvis prudens sibi videatur, dimittenda sibi est, et abigenda. Si enim admittitur superbus, prima die qua ingreditur habitare, incipit leges dare: nimium vero stultus discere non potest, quas invenit. Sollicite ergo et prudenter perpendendum est, quis admittatur ad habitandum secundum. Qui enim habitat secum, nonnisi se ipsum, qualis ipse est, habet secum. Malus autem homo nunquam tuto secum habitat, quia cum malo homine habitat: et nemo molestior ei est, quam ipse sibi. Nam insani et nimium dementes, et qui non satis quacumque de causa mentis suæ bene compotes sunt, custodiri solent, nec sibi relinquunt vel committi, ne solitudine sua male utantur. Admittantur ergo animales homines, pauperes spiritu ad cohabitationem cellarum: sed ut fiant ipsi rationales ac spirituales, non ut propter eos ipsi qui jam hoc esse meruerunt, convertantur retro, et efficiantur animales. Suscipiantur in omni benevolentia charitatis; portentur in omni patientia benignitatis. Sed qui eis compatuntur, non eis conformentur: nec sic querant corrum profectum, ut propter eos cogantur incurrire propositi in religione rigoris defectum.

36. Inde enim jam subintravit de ære alieno sumptuosa, et, quantum pudor vix sinit, ambitiosa cellarum aedificatio: et abjecta sancta simplicitate et rusticitate, sicut Salomon dicit, ab Altissimo creata⁴, quasi religiosas quasdam

¹ Prov. xxv, 19. — ² Hebr. v, 15. — ³ Act. xi, 17. — ⁴ Eccl. vii, 16.

⁴ Alias, habiles. †

nobis creamus habitationum honestates. In qui-²¹⁷ riora nostra , ad similitudinem mentis aptata et bus tantum compassum est animalibus, ut pene omnes in hoc effecti simus animales. Dismissam enim nobis a patribus nostris jure hæreditario formam paupertatis, et sanctæ simplicitatis speciem, verum decorum domus Dei, alienantes a nobis et a cellis nostris, per manus artificum exquisitorum cellas, non tam ereniticas, quam aromaticas ædificamus uobis, singulas in titulo centum solidorum , concupiscentias oculorum nostrorum de eleemosynis pauperum. Amputa, Domine, opprobrium centum solidorum a cellis pauperum tuorum. Cur non potius centum denariorum? cur non potius nullorum? cur non potius gratis filii gratiæ ipsi sibi ædificant? Quid responsum est Moysi, cum consumaret tabernaculum? *Vide*, inquit, *omnia facito secundum exemplar quod ostensum est tibi in monte*¹. Non a sæculi hominibus decet fieri tabernaculum Dei cum hominibus. Ipsi quibus in altitudine mentis ostenditur exemplar veri decoris domus Dei, ipsi ædificant sibi. Ipsi quibus sollicitudo interiorum suorum contemptum et negligentiam indicit omnium exteriorum, ipsi ædificant sibi formam paupertatis, et sanctæ simplicitatis speciem, et paternæ frugalitatis lineamenta. Nulla enim sic aptabit artificum industria, sicut eorum C negligentia.

37. Ergo, obsecro, in peregrinatione hujus sæculi, in militia hac super terram, ædificemus nobis, non domos ad habitandum, sed tabernacula ad deserendum : utpote cito inde vancandi, et emigraturi in patriam et civitatem nostram, et in domum æternitatis nostræ. In castris quippe suinus, in alieno militamus, in alieno laboramus : facile est quidquid naturale est. Numquid non facile est solitario, et sufficiens naturæ, et utile conscientiæ, ipsi sibi cellam de virgis contexere, de luto plasmare, undecimque operire, et decentissime inhabitare? et D quid amplius est requirendum? Credite, fratres, et utinam experiri vobis non contingat : quia pulchritudines istæ et forenses honestates cito virile propositum enervant, et masculinum animum effeminant. Nam etsi ipso saepe usu so- piuntur earum delectationes, etsi sint aliqui qui utantur hujusmodi quasi non utentes; tamen contemptu melius, quam usu extirpantur, et vincuntur hujusmodi affectiones. Conferunt etiam non modicum interioribus nostris exte-

A composita, et bono proposito suo modo respondentia. Pauperior enim cultus in aliis frenat concupiscentiam: in aliis circa amorem paupertatis afficit conscientiam. Sed et intentum interioribus suis animum magis decent inulta omnia et neglecta exteriora : quibus animus ipse^a saepius alibi conversari dignoscitur; seque alibi magis occupatam intentio saneta denuntiat; et efficaciter bonæ conscientiæ conciliat interiora, cui omnia exteriora viluisse renuntiat. Obsecro ergo, ut maneant cellæ illæ delicatores sicut factæ sunt, sed non crescat numerus ea- B rum : sintque in valetudinaria fratribus animalibus et infirmioribus, donec convalescant; hoc est, incipiunt desiderare, non valetudinaria infirmorum, sed tabernacula militantium in castris Dei. Maneant in exemplum posteris vestris, quia tales habuistis, et sprevistis.

CAPUT XIII.

Exemplo priscorum monachorum, eremitarum, imo Christi Apostolorum et primorum fidelium, hortatur ad modestiam, otii fugam, et paupertatis amorem.

38. Vos autem qui spirituales estis, sicut Hebrei, id est transeuntes, non habentes hie civitatem manentem, sed futuram inquirentes; ædificate vobis, sicut coepistis, casulas in quibus habitetis. In casulis enim habitaverunt patres nostri, habitantes in terra reprobmissionis quasi in aliena; cum cohæredibus reprobmissionis expectantes fundamenta habentem civitatem, cuius artifex et conditor est Deus: non acceptis reprobmissionibus, sed a longe eas aspicientes et salutantes, et coulentes, quia hospites sunt et peregrini super terram. Qui enim hæc dicunt, significant se patriam inquirere ueliori, hoc est celestem^b. Idecirco patres nostri in Ægypto et Thebaida, sanctæ hujus vitæ ardentissimi iæmulatores, in solitudinibus degentes, angustati, afflicti, quibus dignus non erat mundus: ipsi sibi cellas ædificabant, in quibus tecti tau-tummodo et circumsepti a turbine et a pluvia tutabantur, in quibus eremiticae frugalitatis deliciis affluentibus, locupletabant multos ipsi egenites. Quos quo nomine dignius appellem nescio, homines coelestes, an angelos terrestres, degentes in terris, sed conversationem habentes in

¹ Exod. xxv, 40. — ² Hebr. xi, 9, 10, 13, 14, 16.

^a Alias additum *incola domus*.

celis. Laborabant manibus suis, et de labore¹ se habentes, quasi exposuisse videretur et absuo pauperes pasebant; esurientes ipsi, de vastitate eremi urbium carceres alebant et infirmos, et in quibuslibet necessitatibus positos sustentabant, viventes de labore suo, et habitantes in labore manuum suarum.

39. Quid ad hæc dicemus nos, non animales, sed animalia terrena; adhaerentes terræ, et sensibus carnis nostræ, in sensu carnis nostræ ambulantes, et ex alienis manibus pendentes? Quamvis consoletur nos in hoc ipsum aliquatenus ille, qui cum dives esset, pauper pro nobis factus est²; et qui voluntariae paupertatis dedit præceptum, ipse ejusdem paupertatis in semetipso nobis formam dignatus est demonstrare. Ut enim sciant evangelici pauperes quid eis faciendum sit, ipse etiam a fidelibus pasei voluit: nonnunquam et ab infidelibus, sed ut fideles faceret, vitæ necessaria accipere non recusavit. Sed etiam in primitiva Ecclesia pauperes illos sanctos, qui pro Christo rapinam bonorum suorum perpessi fuerant, vel secundum perfectionis consilium omnia reliquerant et vendidebant, ac fratribus fidelibus communia effecabant; quanta sollicitudine, quanta pietate sancti Apostoli alendos a fidelibus procurabant, et liber Aetuum Apostolorum, et Paulus in Epistolis suis manifeste demonstrat. Quod etsi conceditur liberius, hoc ipsum Domino præcipiente et ordinante, Evangelium annuntiantibus de Evangelio vivere; ex Apostolorum tamen auctoritate non negatur, etiam evangelice viventibus, sicut sanctis illis pauperibus qui tunc erant in Jerusalem: qui etiam sancti pauperes ob hoc vocantur, quia in professione sanctitatis et communis vitæ nomen dederant, et semetipsos in hoc ipsum sponte pauperes effecerant³. Quod enim Apostolus severissima auctoritate quibusdam denuntiat, ut qui non vult operari, non manducet; continuo ostendens de quibus diceret, subjunxit dicens: *Audivimus enim quosdam ambulantes inter vos inquiete, nihil operantes, sed curiose agentes. His autem qui hujusmodi sunt, denuntiamus et obsecramus in Domino Iesu Christo, ut cum silentio operantes panem suum manducent.* *Suum*, hoc est, suo labore partum et acquisitum. Et tamen ne illos, quamvis inquietos, nihil operantes, et curiose agentes, nomen tamen Domini invocatum super

A jecisse, statim intulit dicens: *Vos autem, fratres, nolite deficere benevolentia in Christo Iesu Domino nostro*³. Ac si diceret: Et si illi perseverant in malitia, sive negligentia sua; vos tamen in sustentandis eis nolite deficere a beneficentia vestra.

40. Cum ergo severissime superius denuntiaverit, non manducaðum nolentibus operari; postmodum vero volentibus operari, sed nihil operantibus, aliquanto se exhibuerit clementiorem: possenus dicere, secundum textum verborum ejus (nec omnino aberraret a vero), non B volentibus quamvis valentibus, intentatam esse illam severitatem: volentibus autem, sed non valentibus, indulgentiam istam. Sed etiam cum istis denuntiet, et obsecret in Domino Iesu Christo, ut cum silentio panem suum manducent; videntur panem non suum manducare, nisi cum suum efficiant operando, quantum operari possunt testimonio Dei et conscientiae suæ. Ignosce, Domine, ignosce: excusamus, tergiversamur, sed non est qui se abscondat a lumine veritatis tuæ; quod sicut illuminat conversos, sic etiam ferit aversos. Non est enim occultatum os nostrum a te, quod fecisti in occulto hominum. Nos autem nobismetipsis facimus id occultum; quia vix est aliquis, in eis quæ ad te sunt, qui experiri velit quid possit, et quod promptissime potest quandoque secundum carnem vel sæculum, sive timor impulerit, sive cupiditas traxerit. Sed et si fallimus homines inscios, non nos permittas, ut quasi volentes fallere te, fallamus nosmetipsos. Nos non laboramus, quia vel non possumus, vel non posse nobis videmur; vel consuetudine otii et deliciarum nostrarum nos non posse efficiamus.

41. Adoremus ergo semper, et procidamus, D et ploremus coram te, qui fecisti nos, et qui in hoc ipsum peccato nostro manifesto, judicio tuo occulto formasti nos, ut forsitan quia non multum hoc volunus, non possumus: vel quia non voluimus cum potuimus, cum volumus non possumus. Vescamur saltem secundum pœnam Adæ pane nostro, si non possumus in sudore vultus nostri, in dolore cordis nostri; in lacrimis doloris, si non possumus in sudore laboris. Magnam hanc jacturam professionis nostræ

¹ II Cor. viii, 9. — ² Luc. xviii, 22; Act. xi, 44, 45; iv, 34, 35; Rom. xv; I Cor. ix, et II Cor. viii. — ³ II Thess. iii, 10-13.

suppletat pietas, ac devotio conscientiae humilis.²¹⁹ Sint nobis lacrymæ nostræ panes die ac nocte, quamdiu dicitur animæ nostræ, Ubi est Deus tuus? hoc est, quamdiu peregrinatur a Domino Deo nostro, et a lumine vultus sui. Unum quidem erat necessarium: sed qui nec in uno figimur, nec in multis exercemur, in quo ordine computabimur? Utinam cum illo de quo Apostolus dicit: *Ei qui non operatur, credenti autem in eum qui justificat impium, reputatur fides ejus ad justitiam secundum propositum gratiae Dei*¹. Utinam cum peccatrice, cui multum dimissum est, quia multum dilexit²; et beata anima hoc iudicio apud Deum meruerit justificari, iudicio diligentium nomen Domini; ut omissa omni justitia operum, et fiducia meritorum, in hoc solo justificetur, quoniam dilexit multum. Nam in diligendo te, Deus, retributio magna est diligenti conscientiae ipsa dilectio tua, deinde vero vita æterna. Sic, fratres, obsecro vos, non excusemus nos, sed accusemus nos, et confiteamur. Et qui magni nominis umbram, et personale quoddam pigmentum perfectionis apud homines induimus; apud Deum conscientiae nostræ cognoscentes paupertatem, non usquequa recedamus a veritate, et veritas liberabit nos.

CAPUT XIV.

Quomodo animalis incipiens, seu tiro religiosus docendus sit appropinquare Deo per amorem et orationem.

42. Deinde docendus est animalis incipiens, et Christi tirunculus Deo appropinquare, ut et Deus appropinet ei. Sic enim admonet propheta: *Appropinquare Deo, et ipse appropinquabit vobis*³. Non solum enim faciendus est homo et formandus, sed et vivificandus. Primo enim formavit Deus hominem: deinde inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ, et factus est homo in animam viventem⁴. Formatio hominis^a, institutio est moralis: vita ejus, amor Dei. Hunc siles concipit, spes parturit, ipse se^b format et vivificat. Amor enim Dei, vel amor Deus Spiritus sanctus, amori hominis se infundens, afficit eum sibi. Et amans semetipsum de homine Deus, secum unum efficit, et spiritum ejus, et amorem ejus. Sicut enim non habet

corpus unde vivat, nisi de spiritu suo: sic affectus hominis, qui amor dicitur, non vivit, hoc est non amat Deum, nisi de Spiritu sancto. Amorem ergo Dei, in homine ex gratia genitum, lactat lectio, meditatio pascit, oratio confortat et illuminat. Animali vero et novo in Christo homini ad exercitanda ejus interiora melius et tutius proponuntur legenda et meditanda Redemptoris nostri exteriora; et ostenditur in eis exemplum humilitatis, provocatio charitatis, et affectus pietatis: et de Scripturis sanctis et sanctorum tractatibus Patrum moralia quæque et planiora. Proponenda sunt ei gesta B et passiones sanctorum: ubi nec laborandum ei sit in planicie historiali, et semper aliquid occurrat quod novitii animum excitet ad amorem Dei et contemptum sui. Porro aliæ historiae delectant quidem cum leguntur, sed non ædificant, quin potius mentem insciunt: et in tempore orationis vel spiritualis meditationis, inutilia quæque vel noxia faciunt scaturire de memoria. Lectionis quippe modum similis meditatio sequi solet. Difficilium etiam lectio scripturarum fatigat, non reficit teneriorem animum: frangit intentionem, hebetat sensum vel ingenium.

C 43. Docendus est etiam in oratione sua sursum cor levare, spiritualiter orare, a corporibus vel corporum imaginibus, cum Deum cogitat, quantum potest recedere. Admonendus est quanta potest puritate cordis intendere in eum, cui sacrificium orationis sua offert; se ipsum attendere qui offert, intelligere quod offert: quantum enim videt, vel intelligit eum cui offert, tantum ei in affectu est, et ei amor ipse est intellectus; quantumque ipse ei in affectu est, tantum sapit ei hoc ipsum si dignum Deo est quod offert: et in eo sibi bene est. Hujusmodi homini oranti vel meditanti, melius ac D tutius, sicut jam dictum est, proponitur imago Dominicæ Humanitatis, Nativitatis ejus, Passionis et Resurrectionis: ut infirmus animus, qui non novit cogitare nisi corpora et corporalia, habeat aliquid cui se afficiat, cui juxta modum suum pietatis intuitu inhæreat. Est quippe in forma Mediatoris, in quo, sicut legitur in Job, *visitans homo speciem suam, non peccet*⁵: hoc est, cum intentionis suæ intuitum in eum dirigit, humānam in Deo speciem

¹ Rom. iv. 5. — ² Luc. vii, 47. — ³ Jacobi iv, 8. — ⁴ Gen. ii, 7. — ⁵ Job v, 24.

^a Alias additur, *spiraculum hominis, prima.* † — ^b Alias, *charitas.* †

cogitando, a vero non usquequaque recedat; et²²⁰ diu licet. Porro gratiarum actio est in intellectu, dum per fidem ab homine Deum non dividit, A et cognitione gratiae Dei bonae voluntatis indeficiens ad Deum et indefessa intentio: etiamsi aliquando, vel non sit, vel torpeat, sive actio exterior, sive interior affectio. Hæc enim est de qua dicit Apostolus: *Velle adjacet mihi, perficere autem bonum non invenio*⁴. Ac si dicat: Semper quidem velle adest, sed aliquando jacet, hoc est inefficax est; quia perficere opus bonum quero, sed non invenio. Hæc est charitas quæ nunquam deficit. Ipsa est enim sine intermissione oratio, seu gratiarum actio, de qua Apostolus ait: *Sine intermissione orantes, semper gratias agentes*⁵. Est enim jugis quedam bonitas mentis et bene cōpositi animi, et ad Patrem Deum in filiis Dei bonitatis ejus quedam similitudo, orans pro omnibus semper, et gratias agens in omnibus; tot modis in oratione, vel gratiarum actione in Deum se jugiter refundens, quot in suis necessitatibus vel consolationibus, in proximi etiam vel compassionibus, vel congratulationibus causales in hoc materias invenit plus affectus. Hæc autem jugiter in gratiarum actionibus est; quia qui sic est, semper in gaudio sancti Spiritus est.

44. Sunt enim orationes aliæ breves ac simplices, sicut eas format voluntas, seu necessitas orantis pro causa incidenti: aliæ prolixiores et rationabiles, sicut in inquisitione veritatis pertentes, quærentes, pulsantes, donec accipiant, inveniant, et aperiatur eis: aliæ alacres, spirituales et secundæ, in affectu frumentis, et gaudio gratiæ illuminantis. Et ipsæ sunt quas Apostolus alio ordine dinumerat, *obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones*¹. Nam postulatio, quam primam posuimus, est circa obtainenda temporalia, et necessaria aliqua vitæ hujus, in qua Deus postulantis quidem approbans bonam voluntatem, facit tamen ipse quod melius judicat, et dat libenter ei, quod bene postulat^a. Ipsa est de qua Psalmista ait: *Quoniam adhuc et oratio mea in benepacitis eorum*². Hæc est etiam hominum impiorum, quia omnium communiter est, sed maxime filiorum sæculi hujus, desiderare tranquillitatem pacis, sanitatem corporis, temperiem aeris, et alia quæ ad vitæ hujus usum spectant, et necessitatem, et abundantiam voluptatem. Pro quibus qui fideliter postulant, quamvis non ea postulant nisi ad necessitatem; tamen in hoc ipso voluntati Dei suam semper subjiciunt. Obsecratio vero est in exercitiis spiritualibus anxia ad Deum instantia: in quibus ante gratiam succurrentem, qui apponit scientiam, apponit et dolorem³. Oratio vero est hominis Deo adhærentis affectio, et familiaris quedam et pia allocutio, et statio illuminatae mentis ad fruendum, quam-

B postulationibus ergo pie ac fideliter orandum est, sed non est in illis pertinaciter inhærendum; quia nos nescimus, sed Pater celestis scit quid in temporalibus istis necesse nobis sit. Obsecrationibus vero insistendum est, sed in omni humilitate et patientia; quia non afferunt fructum, nisi in patientia. Nonnunquam enim cum celerius gratia non subvenit, fit obsecranti cœlum æneum, et terra sua ferrea. Et cum relieta sibi cordis humani duritia, ad votum exaudiri non meretur, anxietas desiderantis negari sibi aestimat, quidquid differtur. Cumque sicut Chananæa illa præteriti se ac despici ingemiscit⁶, quasi immunditiam carnis, præterita sibi peccata sua imputari, vel improperari imaginatur. Nonnunquam vero non^b sine labore petens accipit, querens invenit, et pulsanti aperitur: et consolationes ac suavitates orationis invenire tandem aliquando meretur labor obsecrationis.

46. Nonnunquam etiam puræ orationis affectus, et bona illa orationis suavitas non invenitur, sed quasi invenit; cum non petentem, non quærentem, non pulsantem, et quasi nescien-

¹ 1 Tim. ii, 1. — ² Psal. cxi, 5. — ³ Eccl. i, 18. — ⁴ Rom. vii, 18. — ⁵ 1 Thess. v, 17, 18. — ⁶ Matth. xv, 22-28.

^a Alias, sequi bene postulantem. — ^b Alias omittitur non. †

tem gratia prævenit : et tanquam genus servo-²²¹ durantur; et fiunt, de quibus Psalmista dicit, *rum recipitur in mensa filiorum, cum rudis adhuc et incipiens animus in eum orandi assumitur affectum, qui pro præmio sanetitatis reddi solet meritis perfectorum. Quod eum fit, agitur ut vel in judicium suum non liceat scire negligenti quid negligat^a, vel ut provocatio charitatis amorem in eo ulro se offerentis accendat. In quo, proh dolor! plurimi falluntur, quia cum pascuntur pane filiorum, jam se esse filios arbitrantur : et deficientes unde proficere debent, ex visitante gratia evanescunt a conscientia sua, arbitrantes se aliquid esse, cum nihil sint, et de bonis Dei non emendantur, sed in-*

A Inimici Domini mentiti sunt ei, et erit tempus eorum in sæcula. Et cibavit illos ex adipe frumenti, et de petra melle saturavit eos¹. Pascuntur enim a Patre Deo, aliquando de pretiosiore gratiæ substantia servi, ut affectent esse filii : ipsi vero gratia Dei abutentes efficiuntur inimici. Ut enim abutantur etiam Scripturis sanctis in peccatis, vel in concupiscentiis suis, redentes ad eas per orationes, dicunt sibi illud uxoris Manuæ : Si Dominus voluisset nos occidere, non suscepisset sacrificium de manibus nostris².

LIBER SECUNDUS.

CAPUT I.

Cellæ secretum tironibus et perfectis quam utile.

1. Quam dilecta tabernacula tua, Domine virtutum, in quibus passer invenit sibi domum, et turtur nidum ubi reponat pullos suos³! Passer, inquam, naturaliter animal vitiosum, mobile, leve, importunum, garrulum, ac pronum in libidinem. Et turtur luctus amica, opacæ solitudinis familiaris incola, forma simplicitatis, exemplum castitatis. Ille sibi invenit in eis dominum quietis et securitatis : illa nidum sibi, ubi reponat pullos suos. Quæ sunt hæc, nisi juvenum naturaliter calidus sanguis, et fervidus animus, ætas labilis, curiositas inquieta; et virilis maturitas, serius animus, castus, sobrius, pertæsus exteriorum quantum potest, et intra semetipsum recondens semetipsum? Quorum alterum in tabernaculis Domini virtutum, in disciplina cellarum invenit sibi ab omnibus vitiis quietem, firmamentum stabilitatis, et mansio-

B nem securitatis : alterum vero, in secreto cellæ secretiorem recessum conscientiæ, ubi reponat et nutriat sanctorum affectionum suarum fructus, et spiritualis sensus contemplationis. Passer solitarius in teeto, hoc est in altitudine contemplationis, calcare amat habitationem carnalis conversationis. Turtur in inferioribus secundatur, et gaudet in fructibus humilitatis. Perfecti enim quique et spirituales, qui turturis nomine designantur, cum ad firmamentum et robur virtutis sue per virtutem obedientiae et subiectiōnis perveniant, premunt se semper ac dejiciunt in id quod incipientium est : et unde infra se descendunt, inde ascendunt supra se : et humiliando se magis proficiunt, propter fructus solitudinis, qui sunt frequentes et sublimes excessus contemplationis, non arbitrantes esse negligendam conscientiam voluntariae subjectionis, usum socialis vitae, et dulcedinem fraternalę charitatis.

2. Ideo vir spiritualis et corpore suo spiritualiter utens, servitatem ejus, quam habet animalis homo per viam coactam, rationalis per con-

¹ Psal. lxxx, 16, 17. — ² Judic. xiii, 23. — ³ Psal. lxxxiii, 2, 4.

^a Alias, *Quodcumque sit, agitur ut vel in judicium suum non liceat nescire negligenti quid negligat.*

suetudinem subactam, accipere meretur quasi²²² tando et tractando, *attigens ubique propter sui naturaliter affectam*. Ubi illi est obedientia necessitatis, iste eam habet charitatis. Ubi ille virtutes laboris plenas, iste habet eas versas in mores. Illi vero passerem Dei sursum nitentes ad ea quae sunt perfectorum; non elationis presumptione, sed pietatis amore, in paupertate spiritus sui sublimati, non repelluntur ut elati, sed suscipiuntur ut devoti: et aliquando hoc merentur experiri, quo spirituales frui; et semper affectant imitari eorum vitam activam, ad quorum ambient consolationem contemplativam. Sicque uno spirito, licet non uno gressu gradientes, aequo proficiunt et spirituales in humili, et incipientes in sublimi. Et haec sunt cellarum bene ordinatarum sancta commercia, studia veneranda, otia negotiosa, quies operosa, charitas ordinata, mutuo in silentio sibi colloqui, et in absentia ab invicem se ad invicem magis frui, proficere de invicem: et cum se non vident ad invicem, in alio videre quod imitandum est, in se ipsis nonnisi quod flendum est. *Ego vero, sicut dicit Jeremias, vir videns paupertatem meam*¹, cum alienas divitias computo, in memetipso erubesco, et suspiro, quia quod trago in alieno, mallem experiri in proprio. De duabus quippe malis tolerabilius est quod amas non videre, quam videre, et non habere; quamvis non sic de bonis Domini. Bona enim Domini videre, amare est: amare vero, habere est. Ideo nitamus, in quantum possumus ut videamus, videndo intelligamus, et intelligendo amemus, ut amando habeamus. Domine, super hoc ante te omne desiderium meum, et gemitus meus a te non est absconditus.

CAPUT II.

De secundo statu vite religiosæ, id est rationali.

3. De animali vero statu transeuntes ad rationalem, ut de rationali transeamus ad spiritualem tractando, et utinam proficiendo: primo scire debemus quia Sapientia, sicut in libro nominis ejus legitur, *præoccupat eos qui se concupiscunt, et occurrit eis, et ostendit se in viis suis hilariter*², sicut in proficiendo, sic et in medi-

A munditiam³. Adjuvat enim Deus vultu suo se intuentem, movet ac promovet, et attrahit species summi boni se contemplantem. Cumque ratio proficiendo in amorem sursum ascendit, amanti et desideranti gratia condescendit. Unum saepe fiunt, que illos duos status efficiunt quæ sunt ratio et amor, et quæ ex eis efficiuntur, scilicet scientia et sapientia. Nec jam possunt altrinsecus tractari vel cogitari quæ jam unum et unius operationis ac virtutis sunt, et in sensu intelligentis, et in gudio fruuntur. Quamvis ergo distinguendus sit alter ab altero, tamen cum B sic se res obtulerit, et cogitandus et tractandus erit alter cum altero, et in altero. Quia ergo, sicut jam supra dictum est⁴, quemadmodum in prospectu religionis, status animalis vigilat circa corpus et hominem exteriorem componendum, et aptandum studio virtutis; sic rationalis circa animum agere debet, vel faciendum si non est, vel excolendum et ordinandum si est: primo videndum est quis vel quid sit animus ipse, quem ratio rationalem facit; quid ipsa ratio, quæ animal mortale faciendo rationale, hominem perficit. Sed primo dicendum est de anima.

4. Anima est res incorporea, rationis capax, vivificando corpori accommodata. Haec animalis constituit homines, quæ carnis sunt sapientes, sensibus corporis inherentes. Quæ ubi perfectæ rationis incipit esse, non tantum capax, sed et princeps^a, continuo abdicat a se nomen^b generis feminini, et efficitur animus particeps rationis, regendo corpori accommodatus, vel se ipsum habens spiritus. Quamdiu enim anima est, cito in id quod carnale est, effeminatur: animus vero vel spiritus, nonnisi quod virile est et spirituale meditatur. Spiritus enim hominibus in appetitu boni subtilis et efficacis naturæ conditus, et in arte creatricis sapientiæ omni corpore D melior, omni etiam luce corporea lucidior ac dignior, ob imaginem conditoris, et capacitatem rationis, vitio tamen carnalis originis implicatus, peccati servus effectus est, et captivus in lege peccati, quæ est in membris. Nec tamen omnino amisit arbitrium, id est judicium rationis in judicando et discernendo, quanquam libertatem suam amiserit in volendo et agendo^c.

¹ Thren. 10, 1. — ² Sap. vi, 14. — ³ Id. vii, 24. — ⁴ Supra, lib. I, nn. 14, 19.

^a Alias, particeps. [†] — ^b Alias, notam. [†]

^c Sic habet manuscriptus Montis-Dei; in aliis legitur in eligendo et agendo. Homo vero istam dicitur amisisse libertatem intelligendo, non de libertate naturæ, sed gratiæ, siquidem infra dicitur liberari voluntas per charitatem.

Nam in poenam peccati, et testimonium amissæ²²⁵ mens vel animus. Menti vero vel animo, cui dignitatis naturalis, positum est in signum ei arbitrium, sed captivum. Quod etiam ante conversionem et liberationem voluntatis, nunquam perdere potest ex toto ulla aversione ipsius voluntatis. In quo etiam cum eo abutitur in eligendo malum pro bono, sicut dictum est, melior est et dignior omni corporea creatura, et in se, et in arte^a creatricis veritatis. Liberatur vero voluntas, quando efficitur charitas: cum charitas Dei diffunditur in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datur nobis¹. Et nunc vere est ratio, hoc est habitus mentis per omnia conveniens veritati. Cum enim liberata voluntate per liberantem gratiam, spiritus agi incipit libera ratione, tunc suus est, hoc est se ipso libere utens efficitur, et fit animus, et bonus animus. Animus, inquam, in quantum bene animans, et perficiens animal suum supplemento liberæ rationis. Bonus autem, in quantum jam amans bonum suum, quo bonus fit, et sine quo nec bonus, nec animus esse potuit. Fit autem bonus animus et rationalis, diligens Dominum Deum suum in toto corde suo, et in tota anima sua, et in tota mente sua, et in omnibus viribus suis, et nonnisi in ipso se ipsum, et proximum suum sicut se ipsum. Fit autem bonus animus Deum timens, et mandata ejus observans: hoc est enim omnis homo². Ratio vero sic definitur a definiuntibus, vel describitur a describentibus: Aspectus animi est, quo per se ipsum, non per corpus, verum intuetur: aut ipsa veri contemplatio, aut ipsum verum quod contemplatur, aut vita rationalis, vel rationale obsequium, in quo conformatur veritati contemplatae. Ratiocinatio vero est rationis inquisitio, hoc est aspectus ejus motio per ea quæ aspicienda sunt. Ratiocinatio querit, ratio invenit. Aspectus hic in rem aliquam conjectus cum eam videt, scientia est; cum non valeat^b, ignorantia est hominis. Hæc ergo ratio est, et instrumentum per quod operatur, et opus quod operatur. Hæc semper exerceri amat in eo quod utile est et honestum, exercitio proficiens, desidia vero in scemiptsa marcescens.

5. Nullum vero dignius et utilius exercitium est homini eam habenti, quam in eo quod melius habet, et in quo ceteris animalibus, et ceteris partibus suis præeminet, quæ est ipsa

A cætera pars hominis regenda subdita est, nec dignius est aliquid ad quærendum, nec dulcius ad inveniendum, nec utilius ad habendum, quam quod solum ipsam mentem præeminet, qui est solus Deus. Nec longe est ab unoquoque nostrum, quia in ipso vivimus, movemur, et sumus³. Et non sicut in aere isto, sic in Domino Deo nostro; sed in ipso vivimus per fidem, movemur et promovemur per spem, figimur per amorem. Ab ipso enim et ad ipsum conditus est rationalis animus, ut ad ipsum sit conversio ejus, ut sit ipse bonum ejus. Hic autem ex illo B bono bonus, ad imaginem et similitudinem ejus conditus est: ut quandiu hic vivitur, quam proprius potest, accedat ad eum similitudine, a quo sola receditur dissimilitudine; ut sit is sanctus, sicut ille sanctus est; in futuro futurus beatus, sicut ille beatus est. Denique hoc solum magnum et bonum est, cum magnus et bonus animus suscipit, miratur et affectat quod supra eum est, et adhærere festinat similitudini suæ devota imago. Ipse enim imago Dei est. Et per hoc quod imago Dei est, intelligibile ei fit, et se posse et debere inhærere ei cuius imago est. Ideo etsi in terris regit corpus sibi commissum, meliore tam parte sui, scilicet memoria, intelligentia, et amore ibi semper conversari amat, unde quidquid est, quidquid habet, se novit accepisse, et ubi in perpetuum se mansurum, et cum plena Dei visione plenam Dei similitudinem adepturum, quantum in hoc homini sperandum est, sperare ei licet, si bonæ spei vitam suam non negligat conformare. Illuc ergo spectat, inde pendet, plus cum hominibus commorans, ut viviscait eos vita Dei ad quærenda et capienda divina, quam ut animet vita ista mortali et humana. Sicut enim corpus quod animat, naturali statu suo erigitur in celum, quod natura et lo-

C D co, et dignitate, et loca omnia et corpora præeminet: sic spiritualis ipse natura, ad ea quæ in spiritualibus præminent, hoc est ad Deum, et divina erigere semper amat semetipsum, non superbo sapiendo, sed pie amando, sobrie, et juste, et pie vivendo: qui quanto altius est quoniam nescit, tanto fortioribus exercitorum studiis exerceendus est, et quæ eum non perfundant, sed intingant, siveque afficiant ut perficiant.

6. Studia vero hæc etsi litteris aliquando ad-

¹ Rom. v, 5. — ² Eccl. xii, 13. — ³ Act. xvii, 27, 28.

^a Alias, arce. — ^b Alias, videt. †

juventur et utantur, non tamen litteratoria stut²⁴⁴, do tamen vel voluntatis corruptæ, vel inolitæ non cavillantia, non disputantia, non garrula; sed spiritualia, pacifica, et humilia, humilibus consentientia. Quæ etsi foris exercentur, intus potius aguntur in spiritu mentis, ubi renovatur homo de die in diem, induens novum hominem qui secundum Deum creatus est in sanctitate et justitia veritatis. Ibi enim sit animus, ibi sit intellectus bonus omnibus facientibus eum, cum secundum regulam ab Apostolo dataum, in *omnibus exhibemus nos sicut Dei ministros in multa patientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustiis, in laboribus, in vigiliis, in carcere cellæ, in jejuniis, in castitate, in scientia, in longanimitate, in suavitate, in Spiritu sancto, in charitate non facta, in verbo veritatis, et virtute Dei; per arma justitiae a dextris et a sinistris; per gloriam et ignobilitatem, per infamiam et bouam famam; ut seductores et veraces; sicut qui ignoti et cogniti; quasi morientes, et ecce vivimus; ut castigati et non mortificati; quasi tristes, semper autem gaudentes; sicut egentes, multos autem locupletantes; tanquam nihil habentes, et omnia possidentes*¹: in labore et æratura, in fame et siti, in frigore et nuditate². Hæc et hujusmodi sunt studia sancta, exercitia apostolica, in quibus disertit se animus, et inventit, et emendat, mundans se ab omni iniquitamento carnis ac spiritus, perficiens sanctificationem in timore Dei. Studia hæc silentium amant, quietem desiderant cordis in labore corporis, paupertatem spiritus, et pacem in exterioribus pressuris, et bonam conscientiam in omni puritate cordis et corporis. Hæc faciunt animum, quia unde faciant, habent. Vana vero illa, nugericula, verbosa, contentiosa, curiosa, ambitiosa, etiam sanctum³ animum vel jam perfectum dissipant et corrumptunt. Hæc studia scruntur virtutum, non tam flores quam radices, non ut luceant, sed ut sint: non ut sciantur, sed ut habeantur.

7. Vitiorum vero plus in semetipsis metunt appetitum, quam ab aliis impetum; plus contagium, quam malitiam. Sicut enim aliquando magno labore, et studio perseverante, virtutes trahuntur in affectum et mentem bonam; sic vitia levissima remissioris licentiae opportunitate transeunt in conspersione, et quasi naturalia efficiuntur. Sed nullum vitium naturale est; virtus vero omnis homini naturalis est. Consuetudo-

do tamen vel voluntatis corruptæ, vel inolitæ A negligentia, plurima saepe vitia quasi naturalia in neglecta conscientia efficiere solet. Consuetudo quippe, sicut philosophi dicere solent, est secunda natura. Omnis tamen malus animus prius quam indurescat, molliri potest malitia ejus: sed nec postquam induruerit, desperandus est. Hæc enim maledictio est Adæ, ut in terra laboris nostri, et in agro cordis vel corporis nostri, noxia vel inutilia gratuito passim ubique proveniant: utilia vero vel necessaria, et salubria, cum labore. Virtus tamen quoniam naturæ res est, cum venit in animum aliquando, non venit sine labore, sed venit in locum suum, et sedet fideliter, et bene cum ea naturæ convenit, cum nullum præmium potius sit ei, quam in Deo conscientia sui. Vitium vero cum nihil aliud esse creditur, quam privatio virtutis; tamen vastitas ejus et enormitas tanta nonnumquam quasi sentitur, ut obrnat et opprimat: fœditas tanta, ut inquiet et inicit; adhæsitam pertinax consuetudinis, ut vix a se eam natura executiat. Omnis enim vitii frustra siccatur rivos, si fons non fuerit obturatus. Verbi gratia, remissa voluntas facit mentis levitatem, ex qua prodeunt instabilitas mentis, inconstantia C morum, vana lætitia saepe usque ad lasciviam carnis, vana tristitia nonnunquam usque ad ægritudinem corporis, et multa alia in negligentia vel transgressione propositi ex levitatis vitio venientia. Sic etiam superba ex usu voluntas in magna saepe cordis inopia tumentem efficit animum. Unde procedunt vana gloria, fiducia sui, negligentia Dei, jactantia, inobedientia, contemptus, præsumptio, et cæteræ animi pestes, que profluere solent ex tumore et usu superbie. Et in hunc modum omnia genera vitiorum ex aliquo malæ voluntatis affectu, vel male consuetudinis usu, suam singula ducent matricem originem: quæ quanto diutius menti inolita est, tanto fortius hæret, et fortioribus remedii egit, et curam requirit diligenter. Hujusmodi enim pestes vitiorum usque in ultimam solitudinem solitarium persequuntur. Et sicut bene concreta virtus, et fideliter animo insidens, possessorem suum in nulla deserit multitudine: sic vitium consuetudinis possessum suum liberum esse non patitur in qualibet solitudine. Nam nisi pertinaci studio, et prudenti opera expugnata fuerit consuetudo,

¹ II Cor. xi, 4-10.   ² Id. xi, 27.

³ Alias, *factum.* †

leniri potest, vinci vix potest: et quomodocumque se componat animus^a, et in quavis solitudine habitat, secretum vel silentium cordis esse non patitur. Cui quo majorem contigerit inesse usum consuetudinis et voluntatis, eo nequior et rebellior in eo invenitur, non tam malitia spiritualis, quam quasi manibus expellenda multiplex quedam collectio et dura corpulentia necessitatibus.

8. Sed redeamus ad laudem virtutis. Quid est virtus? Filia rationis, sed magis gratiae. Vis enim quedam est ex natura. Ut autem virtus sit, habet ex gratia. Vis est ex judicio approbantis rationis: virtus autem ex appetitu illuminata voluntatis. Virtus enim est voluntarius in bonum assensus. Virtus est æqualitas quedam vitæ, per omnia congruens rationi. Virtus est ad judicium rationis usus liberæ voluntatis. Virtus quedam est humilitas. Virtus quedam est patientia. Virtus quedam est obedientia. Virtutes, sunt prudentia, temperantia, fortitudo, justitia, et aliae quam plures: in quibus singularis non est aliud virtus, quam, sicut dictum est, ad judicium rationis usus liberæ voluntatis. Bona enim voluntas in animo est origo omnium honorum, et omnium mater virtutum. Sic e converso mala voluntas est origo omnium malorum et vitiorum. Ideo custos animæ suæ, valde sollicitus esse debet circa custodiā voluntatis suæ, ut prudenter intelligat, et discernat quid in totum velit, vel volendum sibi sit, sicut est amor Dei: quid propter illud, sicut est amor proximi. Ut enim in illo tuta sit omnis indiscretio, in hoc semper secundum obedientia regulas cauta et prudens debet esse dilectio. In dilectione quippe Dei non alia ratio, non alia discretio est, nisi ut sicut ille cum dilexisset nos, in finem dilexit nos: sic, si fieri potest, in infinitum diligamus eum nos, sicut beatus vir qui in mandatis ejus cupit nimis¹.

9. Sed cum nullum finem, vel terminum habere debeat devotio amantis: tamen terminos suos, fines et regulas habere debet actio operantis. Ubi ne aliquando obserret nimia voluntas, necesse est quod semper adsit mediante obedientia custodiens veritas. Nihil enim in bonum hominis in Deum proficiens, tam sibi convenit, quam voluntas et veritas. Hæc duo

²²⁵ sunt, quæ, sicut dicit Dominus, si consenserint, in unum riut in unum, quodcumque petierint, fiet cis a Deo Patre². Si duo hæc in unum perfecte consenserint, omnem in se continent virtutum plenitudinem sine vitio intercurrente; omnia possunt in homine etiam languente, omnia habent et possident in homine nihil habente: dant, mutuant, conferunt, prosunt in homine secum quiescente. Gloria et divitiae in conscientia sancti viri illius, ex fructibus bonæ voluntatis ejus. Foris vero non ex uno latere, sicut scutum hujus mundi, sed undique eum circumdat scutum veritatis Dei. Hilarem enim eum et jucundum intus semper efficit bona voluntas: in exteriori vero actione serium et gravem, tutum ac securum reddit veritas. Ideoque supergressus humana homo ille, semper in sereno est: sicut de aere illo homines ferunt, qui super globum lunæ est.

10. Voluntas, naturalis quidam animi appetitus est, alius in Deum, et circa interiora sua: alius circa corpus, et circa exteriora et corporalia. Hæc cum sursum tendit, sicut ignis ad locum suum; hoc est, cum sociatur veritati, et movetur ad altiora, amor est. Cum vero promovetur, et lactatur a gratia^b, dilectio est. Cum apprehendit, cum tenet, cum fruitur, charitas est, unitas spiritus est, Deus est: Deus enim charitas est³. In his autem cum consummaverit homo, tunc incipit⁴; quia nulla horum in hac vita plena perfectio est. Cum vero declinat in ea quæ carnis sunt, concupiscentia carnis est. Cum in curiositatem sæculi, concupiscentia oculorum est. Cum vero in ambitionem gloriae vel honoris, superbia vitæ est. Quamdiu tamen in hujusmodi utilitati seu necessitatibus naturæ servit, natura est, vel appetitus ejus. Cum vero in superflua se exponit vel noxia, vitium naturæ est, vel sui ipsius. Quorum primo appetitu vel accessu, de temetipso tibi hoc capere licet argumentum. Cum in eis quæ ad corpus spectant, in rebus necessariis voluntas primo appetitui finem facit, naturalis animi appetitus est. Cum vero in appetendo semper ad ulteriora progressitur, ipsum se prodit, quia jam non tam voluntas quam vitium voluntatis est, avaritia, vel cupiditas, vel aliquid hujusmodi. Voluntati enim in hujusmodi cito satis est, vitiis vero ejus nunquam satis est.

¹ Psal. cxii, 1. — ² Matth. xviii, 19. — ³ I Joan. iv, 16. — ⁴ Eccl. viii, 6.

^a Alias additur hæret, et paulo post omittitur habitat. + — ^b Alias, Cum vero, ut promoveatur, lactatur a gratia. +

11. Hæc in spiritualibus, et in eis, quæ ad ²²⁶ auferunt se Deus. Hinc enim dicitur quod *per Deum* sunt, cum vult quod potest, laudanda est : cum vult quod non potest, et plus quam potest, regenda est : cum non vult quod potest, excitanda est et provocanda. Sæpe enim si non frenatur, impetum facit, et agitur in præceps. Sæpe si non excitatur, dormit, et tardat, et obliuiscitur quod tendebat, et facile declinat quasi a latere in *obligationes*^a oblatæ delectationis. Ideoque sicut in corpore etiam solet fieri (melius enim corpus hominis ab alio videtur, quam se ipsum videat), in hujusmodi nos sæpe melius videt alienus oculus, quam noster; et alius qui non est pariter in servore ejusdem voluntatis, rector sæpe judex est actionis : quia saepe vel negligentia, vel privato amore nostri erramus in nobis. Bona ergo custos voluntatis est obedientia, sive imperii illa sit, sive consilii; sive subjectionis, sive solius charitatis. Purius enim ac dulcius sæpe, secundum apostolum Petrum, ad pares, seu etiam ad minores suos, filii obedientiae castificant corda sua in obedientia charitatis, quam ad majores subigant per obedientiam necessitatis¹. In illa enim sola vel præcipit, vel consultit, et obedit charitas : hic autem pœnum timet, vel minatur imperiosa auctoritas et meticuloza necessitas. Et in illa obedienti sæpe debetur major gloria^b : in ista vero inobedienti major semper intentatur poena. Ergo in homine sursum cor habente propter exteriora sua regenda, moderanda, componenda, palam omnibus est quam necessaria sit voluntati custodia sua, amplius autem propter interiora sua. Animo enim sæpe se ipsum vel Deum cogitanti, ipsa voluntas in omni cogitatione princeps est; et necessario principium voluntatis sequitur omnis tenor cogitationis.

12. Tria enim sunt quæ cogitationem faciunt; voluntas, memoria, et intellectus. Voluntas cogit memoriam ut proferat materiam, D cogit etiam intellectum ad formandum quod profertur, adhibens intellectum memorie ut inde formetur; intellectui vero, aciem cogitantis, ut inde cogiteatur. Quæ quia in unum cogit voluntas, et facili quodam nutu copulat, a cognendo cogitatio nomen accepisse videtur. Hinc sunt cogitationes omnes, aliae bonæ et sanctæ, et dignæ Deo: aliae male et perversæ, quæ separant a Deo: aliae otiosæ et vanæ, a quibus

A versæ cogitationes separant a Deo, et quia *Spiritus sanctus auferit se a cogitationibus quæ sunt sine intellectu*^c. In quibus verbis advertendum est, quia sine omni intellectu nullatenus cogitari potest, et nulla omnino cogitatio sine omni intellectu est. Sed alius est intellectus ex vi naturalis rationis, alius ex virtute mentis rationalis. Intellectus quidem idem ipse est, qui quoctunque seu in bonum, seu in malum applicitus fuerit, naturaliter viget: sed alius invenitur sibi relictus, alius a gratia illuminatus. Ille sæculi rebus et servis et nugatoriis se B non negat: hic autem non nisi dignis se rebus, et similibus sibi se ipsum accommodat. Ille saepe operatur sicut sibi relictus, et vitio infectus ex vitio rationis, et vitio corruptæ voluntatis, texens perversas cogitationes, quibus semet ipsum qui cogitat, sponte separat a Deo: hic autem semper sicut illuminatus, et virtuti affectus, operatur pietatem, quæ cogitantem conjungit Deo.

13. Quæ vero secundo loco ponuntur cogitationes sine intellectu, ipsæ sunt vanæ illæ et otiosæ, neutro intellectui per cogitantis intentionem se applicantes, non repente perientes, C sed sensim et paulatim corruptentes, occupantes tempus, necessaria impudentes, et animum inficienes: non tam cogitationes, quam ex veris vel imaginariis recordationibus simulacra quædam cogitationum, seu ipsæ recordationes ultro et multipliciter de memoria scaturientes. In quibus passio quædam voluntatis potius videtur esse quam actio, cum nulla sit in eis cogitantis intentio: cum quod sponte ebullit de memoria, formandum se offert intellectui non curanti, et quidquid agitur, videtur potius agi in somnio dormientis, quam in acie cogitantis. Ubi tametsi a se repellere Spiritum sanctum non est in voto cogitantis, fit tamen ex culpa negligentis, ut spiritus disciplinæ merito auferat se a cogitationibus indisciplinatis. Quæ quamvis fiunt per vim quædam occultam rationis, non tamen fiunt ex ratione, ut attrahatur^c in eas intellectus, cum nullus sit in eis intelligentis assensus. Ubi vero serio de rebus seriis bene cogitatur, voluntas libero arbitrio de memoria evocat quodecumque opus habet, et intellectum formantem memorie adhibet,

^a 1 Petr. i, 22, et v, 2, 3. — ^b Sap. i, 3, 3.

^c Alias, *obligationes*. — ^b Alias, *necessitas*. — ^c Alias, *et trahitur*. —

formatumque quidquid illud est intellectus ad²²⁷ ad usum vitæ hujus : pia , efficaces ad fructum habet aciei cogitantis, et sic peragitur negotium A Spiritus, et ad fruendum Deo. *Fructus autem Spiritus sunt*, sicut Apostolus dicit, *charitas, pax, gaudium, patientia, longanimitas, bonitas, benignitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas*¹. Et in omni genere cogitationis, omnia quæcumque cogitanti occurunt, conformantur intentioni voluntatis, agente in eis misericordia et judicio Dei, ut justus justificetur adhuc, et qui in sordibus est sordescat adhuc². Ideo homini Deum amare volenti, vel iam amanti , suus semper consulendus est animus, examinanda conscientia, quid sit quod in totum vult, et propter quod vult: quidquid aliud vult spiritus vel odit, quidquid contra illud caro concupiscit. Incidentes enim quasi extrinsecus et decedentes cogitationes³, et prætervolitantes voluntates , quibus modo vult, modo non vult, nequamquam inter voluntates, sed pene inter otiosas deputandæ sunt cogitationes. Nam etsi aliquando fiunt usque ad delectationem animi, cito tamen inde se executit animis compos sui. Quod autem in totum vult, primo considerandum est ei quid illud sit quod sic velit; deinde, quantum velit, et quomodo velit. Si quod in totum vult , Dens est: discutiendum est ei Deum quantum et quomodo velit, et utrum usque in contemptum sui ipsius, omniumque quæ sunt vel esse possunt ; et hoc non tantum ex judicio rationis, sed etiam ex affectu mentis: ut jam voluntas plus quam voluntas sit, ut amor sit, ut dilectio sit, ut sit charitas, sit unitas spiritus. Sic enim diligendus est Deus. Magna enim voluntas ad Deum , amor est; dilectio, adhesio sive conjunctio; charitas, fruitio. Unitas vero spiritus cum Deo homini sursum cor habenti, proficiens in Deum voluntatis est perfectio, cum jam non solummodo vult quod Deus vult, sed sic est non tantum affectus, sed in affectu perfectus, ut non possit velle nisiquod Deus vult. Velle autem quod Deus vult, hoc est iam similem Deo esse: non posse velle nisi quod Deus vult, hoc est iam esse quod Deus est , cui velle et esse, id ipsum est. Unde bene dicitur, quod tunc plene ridebimus cum sicuti est, cum similes ei erimus³; hoc est, erimus quod ipse est. Quibus enim potestas data est filios Dei fieri, data est potestas, non quidem ut sint Deus , sed sint tamen quod Deus est , sint sancti, futuri plene beati, quod

CAPUT III.

Tertium statum vitæ religiosæ , id est spiritualem , explicat.

14. Cum vero de his quæ de Deo vel ad Deum sunt cogitatur, et voluntas eo proficit ut amor fiat; continuo per viam amoris infundit se Spiritus sanctus , spiritus vitæ ; et omnia vivificat, adjuvans seu in oratione , seu in meditatione , seu in tractatu infirmitatem cogitantis. Et continuo memoria efficitur sapientia , cum suaviter ei sapiunt bona Dei, et quod ex eis cogitatum est formandum in affectu , adhibet intellectui. Intellectus vero cogitantis, efficitur contemplatio amantis , et formans illud in quasdam spiritualis, vel divinae suavitatis experientias, afficit ex eis aciem cogitantis; illa vero efficitur gaudium frumentis. Et tunc de Deo bene cogitatur secundum humanum modum ; si tamen cogitatio dicenda est, ubi nil cogit nec cogitur, sed tantummodo in memoriam abundantiae suavitatis Dei exsultatur, jubilatur, et vere sentitur de eo in bonitate, ab eo , qui in simplicitate cordis quesivit illum. Sed modus hic cogitandi de Deo non est in arbitrio cogitantis, sed in gratia donantis : scilicet cum Spiritus sanctus , qui ubi vult spirat, quando vult, et quomodo vult, et quibus vult, in hoc aspirat. Sed hominis est jugiter præparare cor, voluntatem expediendo ab affectionibus alienis, rationem vel intellectum a sollicitudinibus, memoriam ab otiosis et negotiosis, nonnunquam et a necessariis occupationibus; ut in die bona Domini, et in hora beneplaciti ejus, cum audierit vocem spiritus spirantis, ea quæ cogitationem faciunt, continuo libere concurrent sibi, et cooperentur in bonum , et quasi symbolum faciant in gaudium cogitantis: voluntas exhibendo in gaudium Domini puram affectionem; memoria, materiam fidelem; intellectus, experientiæ suavitatem.

15. Sic ergo voluntas neglecta facit cogitationes otiosas, et indignas Deo: corrupta, perversas, quæ separant a Deo: recta, necessarias

¹ Galat. v, 22, 23. — ² Apoc. xxii, 11. — ³ I. Joan. iii, 2.

^a Alias omittitur cogitationes. +

Deus est. Nec aliunde hic sancti, nec ibi futuri ^{***} unitate veritatis, et veritate unitatis; hoc idem beati, quam ex Deo, qui eorum et sanctitas et A homini suo modo fit ad Deum, quod cum substantiali unitate Filio est ad Patrem, vel Patri ad Filium; cum in amplexu et osculo Patris et Filii medium quodammodo se invenit beata conscientia; cum modo ineffabili inexcoigitabili fieri meretur homo Dei non Deus, sed tamen quod Deus est ex natura, homo ex gratia^d.

16. Et haec hominis est perfectio, similitudo Dei. Perfectum autem nolle esse, delinquere est. Et ideo huius perfectioni mutrienda est semper voluntas, amor preparandus, voluntas cohibenda, ne in aliena dissipetur; amor servandus, ne inquietetur. Propter hoc enim solum creati sumus et vivimus, ut Deo similes sumus, cum ad Dei imaginem creati sumus. Est autem Dei similitudo quadam quam nemo vivens nisi cum vita exuit, quam omni homini in testimonium amissae melioris et dignioris similitudinis B creator omnium hominum reliquit; quam habet et volens et nolens et qui eam cogitare potest, et qui tam hebes est ut eam cogitare non possit: scilicet quod sicut ubique Deus est, et ubique totus est in creatura sua, sic et in corpore suo omnis vivens anima. Et sicut semper sibi indissimilis Deus indissimiliter dissimilia in creatura operatur; sic anima hominis quamvis totum corpus vivificans indissimili vita, in sensibus tamen corporis et in cogitationibus cordis indissimiliter operatur assidue dissimilia. Hæc similitudo Dei in homine, quantum ad meritum ejus, nullius apud Deum est momenti, cum naturæ, non voluntatis ejus sit vel laboris. Sed est alia magis Deo propinquæ similitudo, in quantum voluntaria, quæ in virtutibus constitut: in qua animus virtutis magnitudine summi boni quasi imitari gestit magnitudinem; et perseverantiae in bono constantia, æternitatis ejus incommutabilitatem. Super hanc autem alia est adhuc similitudo Dei. Hæc est de qua jam aliquanta dicta sunt, in tantum proprie propria, ut non jam similitudo, sed unitas spiritus nominetur; cum sit homo unum ^a cum Deo, unus spiritus, non tantum unitate volendi idem, sed expressiore quadam unitate virtutis (sicut jam D dictum est) aliud velle non valendi. Dicitur autem hæc unitas spiritus, non tantum quia efficit eam, vel afficit ei spiritum hominis Spiritus sanctus, sed quia ipsa ipse est Spiritus sanctus Deus charitas: cum per eum^b qui est amor Patris et Filii, et unitas, et suavitas, et bonum, et osculum, et amplexus, et quidquid commune potest esse^c amborum in summa illa

17. Unde in catalogo spiritualium exercitiorum Apostolus prudenter interseruit Spiritum sanetum, dicens: *In castitate, in scientia, in longanimitate, in suavitate, in Spiritu sancto, in charitate non sicta, in verbo veritatis, in virtute Dei*¹. Vide enim quomodo tanquam omnia facientem, ordinantem, et vivificantem, in medio bonarum virtutum, sicut cor in medio corporis, constitut Spiritum sanetum. Ipse est enim omnipotens artifex creans hominis ad Deum bonam voluntatem, Dei ad hominem faciens propitiationem, formans affectiōnem, dans virtutem, juvans operationem, agens omnia fortiter, et disponens omnia suaviter. Ipse vivificat spiritum hominis, et continet in unum: sicut et ille vivificat, et in unum continet corpus suum. Homines doceant Deum quærere; Angeli adorare: solus ipse est qui docet invenire, habere, et frui. Ipse enim est et sollicitudo bene quærentis, et pietas in spiritu et veritate adorantis, et sapientia invenientis, et amor habentis, et gaudium fruentis. Quidquid tamen de visione et cognitione Dei hic fidelibus impertitur, speculum est et ænigma; tantum distans a futura visione et cognitione, quantum a veritate distat fides, vel tempus ab æternitate, nisi cum aliquando fit quod de eo in libro Job legitur: *Qui abscondit lucem in manibus, et precipit ei ut rursum oriatur, et annuntiat de ea dilecto suo quod possessio ejus sit, et ad eam possit pervenire*².

18. Electo enim et dilecto Dei, aliquando vicissim lumen quoddam vultus Dei ostenditur (sicut lunen clausum in manibus patet et latet ad arbitrium tenentis), ut per hoc quod quasi in transcurso, vel in puncto permittitur videre, inardescat animus ad plenam possessionem luminis æterni, et hæreditatem plenæ visionis Dei: cui ut innotescat aliquatenus id quod ei

¹ II Cor. vi, 6, 7. — ² Job xxxvi, 32, 33.

^a Alias omittitur unum. [†] — ^b Alias omittitur per eum. [†] — ^c Alias additur in unitate. [†]

^d Alias, sed tamen quod Deus est; homo ex gratia, quod Deus est ex natura. [†]

deest, nonnunquam quasi pertransiens gratia²²⁹ tendit pius affectus, ut non se inde revocet, perstringit sensum amantis, et eripit ipsum A sibi, et rapit in diem qui est a tumultu rerum ad gaudia silentii, et pro modulo suo ad momentum, ad punctum id ipsum ostendens ei videndum sicuti est; interim etiam et ipsum efficit in id ipsum, ut sit suo modo sicut illud est. Ubi cum didicerit quid intersit inter mundum et immundum, redditur sibi, et remittitur ad mundandum cor ad visionem, ad aptandum animum ad similitudinem : ut, si aliquando rursum admittatur, sit purior adhuc ad videntum, et stabilior ad fruendum. Nusquam enim se melius deprehendit modus humanæ imperfectionis, quam in lumine vultus Dei, in speculo divinæ visionis. Ubi in die qui est, plus et plus videns quid sibi deest, emendat in dies similitudine, quidquid deliquerit dissimilitudine : similitudine ei appropinquans, a quo longe factus est per dissimilitudinem; et sic expressiorem visionem expressior semper similitudo comitatur. Impossibile quippe est videri sumum bonum, et non amari; nec non tantum amari, quantum datum fuerit videri : quoisque amor proficiat in aliquam similitudinem amoris illius, qui Deum similem fecit homini per humilationem humanæ conditionis, ut hominem similem Deo constituat per glorificationem divinæ participationis. Et tunc dulce est homini cohumiliari summæ majestati, compauperari Filio Dei, divinæ sapientiae conformari, hoc sententi in se ipso, quod et in Christo Jesu Domino nostro.

19. Hæc enim est sapientia cum pietate, amor cum timore, exultatio cum tremore, cum cogitatur et intelligitur Deus humiliatus usque ad mortem, mortem autem crucis, ut hominem exaltet usque ad similitudinem divinitatis. Hinc emanat fluminis impetus lætilicans civitatem Dei, memoria abundantiae suavitatis ejus in D intelligentis et cogitandis circa nos bonis ejus. In quo cum ad Deum amandum facile hominem adducant pensata, vel etiam contemplata ejus amabilia, per se ipsa in affectu contemplantis eluentia, potentia ejus, virtutes ejus, gloria, majestas, bonitas, beatitudo : hoc potissimum amantem rapit in amabilem, quod ipse in se metipso est quidquid in eo amabile est, qui est totum quod est, si tamen totum est ubi pars non est. Cui bono, amore ipsius boni sic se in-

deest, nonnunquam quasi pertransiens gratia²²⁹ tendit pius affectus, ut non se inde revocet, perstringit sensum amantis, et eripit ipsum A sibi, et rapit in diem qui est a tumultu rerum ad gaudia silentii, et pro modulo suo ad momentum, ad punctum id ipsum ostendens ei videndum sicuti est; interim etiam et ipsum efficit in id ipsum, ut sit suo modo sicut illud est. Ubi cum didicerit quid intersit inter mundum et immundum, redditur sibi, et remittitur ad mundandum cor ad visionem, ad aptandum animum ad similitudinem : ut, si aliquando rursum admittatur, sit purior adhuc ad videntum, et stabilior ad fruendum. Nusquam enim se melius deprehendit modus humanæ imperfectionis, quam in lumine vultus Dei, in speculo divinæ visionis. Ubi in die qui est, plus et plus videns quid sibi deest, emendat in dies similitudine, quidquid deliquerit dissimilitudine : similitudine ei appropinquans, a quo longe factus est per dissimilitudinem; et sic expressiorem visionem expressior semper similitudo comitatur. Impossibile quippe est videri sumum bonum, et non amari; nec non tantum amari, quantum datum datum fuerit videri : quoisque amor proficiat in aliquam similitudinem amoris illius, qui Deum similem fecit homini per humilationem humanæ conditionis, ut hominem similem Deo constituat per glorificationem divinæ participationis. Et tunc dulce est homini cohumiliari summæ majestati, compauperari Filio Dei, divinæ sapientiae conformari, hoc sententi in se ipso, quod et in Christo Jesu Domino nostro.

20. Et hæc est destinatio solitarii certaminis, hic finis, hoc præmium, hæc requies laborum, consolatio dolorum. Et ipsa est perfectio et vera hominis sapientia ; omnes in se amplectens et continens virtutes, non aliunde collectas, sed velut naturaliter insitas sibi, ad similitudinem illam Dei, qua est ipse quidquid est : cum sicut Deus est id quod est, sic circa bonum virtutis, habitus bonæ voluntatis in bonam mentem sic consolidatus et affectus est, ut ex ardentissima boni incommutabilis adhæsione, nullatenus videatur jam posse mutari ab eo quod est. Cum enim fit circa hominem Dei assumptio illa Domini et Sancti Israel regis nostri; sapiens et pius animus per illuminantem et adjuvantem gratiam in contemplatione summi boni, speculatur etiam regulas incomutabilis veritatis, in quantum ad eas pertinere meretur intellectu amoris : et exinde format sibi modum conversationis cuiusdam cœlestis, et formam sanctitatis. Speculatur enim summam veritatem, et quæ ex ea vera sunt; sumum bonum, et quæ ex eo bona sunt; summan æternitatem^a, et quæ ex ea sunt. Illi veritati, illi charitati, illi æternitati se conformans, in istis se ordinans, illis non supervolitans judicando, sed suspiciens desiderando, vel inhærens amando; ista suspiciens, et eis se coaptans et conformans, non sine discretionis judicio, non sine examine rationationis, et judicio rationis. Ex quo concipiuntur et oriuntur virtutes sanctæ, et imago Dei reformatur in homine, et vita illa Dei ordinatur, a qua homines quosdam alienatos conqueritur Apostolus^b, et colligitur robur virtutis, et duo illa in quibus contemplativæ vitæ perfectio constat, et activæ : de quibus juxta antiquos illos Interpretes legitur in Job, *Ecce pietas est sapientia : abstinere vero a malo, scientia est^c.* Sapientia enim pietas est, hoc est cultus Dei, amor quo eum videre desidera-

^a Ephes. iv, 18. — ^b Job xxviii, 28, juxta LXX.

^a Alias, essentiam.

^b 1 Cor. xiv, 33.

^c Eccl. viii, 1.

mus, et videntes in speculo et in ænigmate²³⁰ tiam carnis, sive oculorum, sive superbie humerimus et speramus : et in hoc proficimus A jus vitaे. ut eum videamus in manifestatione. Abstinere vero a malis, scientia temporalium est, in quibus nos sumus : in quibus in tantum abstinemus a malis, in quantum ad bona studemus.

21. Ad hanc scientiam et ad hanc abstinentiam spectare inveniuntur primo omnium virtutum exercitia; deinde, omnium artium vitaе hujus in qua versamur, disciplina. Quorum alterum, id est studium virtutum, respicere potius videtur ad superiora, quasi superioris sapientiae præferentia virtutem, et redolentia suavitatem. Alterum quod circa corporalia fit B exercitia, nisi fidei religione religeretur, defluit in inferiorum vanitatem. In quibus, cum scientia sit res, sive ratione, sive sensibus corporis comprehensa, et memoriae commendata ; si bene res perpenditur, id proprio quod apprehendimus sensibus, omnino scientiae deputandum est. Quod vero per semetipsam ratio in hujusmodi apprehendit, hoc jam est in quo se sibi scientia atque sapientia conterminant. Quidquid enim aliunde discitur, scilicet^a per sensus corporis, quasi alienum et adventitium menti ingeritur. Quod vero sponte venit in mentem, sive ex ipsa vi rationis, sive ex incommutabilium legum incommutabilis veritatis naturali intelligentia, ex qua etiam impiissimi homines nonnunquam rectissime judicare inveniuntur ; hoc sic ipsi inest rationi, ut hoc ipsum ipsa ratio sit : nec tam commendatur ei per doctrinam aliquam ut scientia sit, quam vel alio commidente, vel ipsa commemorante hoc ipsum sibi inesse naturaliter intelligit. In quo hoc potissimum est, cum quod notum est Dei, Deo naturaliter revelante; manifestum fit homini, etiam impio. Deinde affectus virtutum naturalis, de quo licuit dicere ethnicum poëtam,

Oderunt peccare boni virtutis amore^b.

Deinde per inquisitionem rationationum quælibet discretio rationabilium. Infima vero pars est scientiae et deorsum vergens sensibilium animalis experientia, que fit per quinque sensus corporis, et concupiscentiam, et experien-

22. Cum ergo ratio sapientiae conformata, format sibi conscientiam, et ordinat vitam; in inferioribus scientiae aptat sibi servitatem^b, et sufficientiam naturae, in rationcationibus et rationabilibus ordinem vitaे, in obtentu virtutum formam conscientiae. Sieque ab inferioribus promota, a superioribus adjuta; pergens in id quod rectum est, et judicio rationis, et assensu voluntatis, et mentis affectu, et operis effectu erumpere festinat in libertatem spiritus et unitatem : ut, sicut jam saepe dictum est, fidelis homo unus spiritus efficiatur cum Deo. Et ipsa est, de qua paulo ante diximus, vita Dei, quæ non tam rationis est profectus, quam jam in sapientia perfectionis affectus. Hæc enim quia jam sapient sapienti, sapiens est : quia factus est unus spiritus cum Deo, spiritualis est. Et hæc in hac vita hominis perfectio est.

23. Jam enim qui hactenus fuit solitarius vel solus, efficitur unus, et solitudo ei corporis vertitur in unitatem mentis. Et impletur in eo, quod Dominus pro discipulis in clausa omnis perfectionis oravit dicens : *Pater, volo ut sicut ego et tu unum sumus, ita et ipsi in nobis unum sint*^c. Hæc enim unitas hominis cum Deo, vel similitudo ad Deum, in quantum propinquat Deo, in tantum inferiori summ conformat sibi, infimum illi : ut spiritus et anima et corpus suo modo ordinata, suis locis disposita, suis meritis astimata, suis etiam proprietatibus cogitentur : ut incipiat homo perfecte nosse se ipsum, et per cognitionem sui proficiendo, ascendere ad cognoscendum Deum. Quo cum primum ex surgere et aspirare incipit proficiens affectus, in cogitatione hujus similitudinis plurimum evanđus est error dissimilitudinis : scilicet ut spiritualibus spiritualia, et divinis divina com D parando, non aliter de eis cogitetur, quam quod res habet. Cogitans ergo animus similitudinem Dei et sui, primo in hoc formet et aptet cognitionem suam, ut omnino fugiat secundum corpus cogitare se ipsum : Deum vero non solum non secundum corpus, sicut locale; sed neque secundum spiritum, sicut mutabile. Quæ enim spiritualia sunt, tantum diversa sunt a corporum qualitate et natura, quantum ab

^a Horatius, Epistolarum libro 1, epist. 16, vers. 52. — ^b Joan. xvii, 11, 21.

^c Alias, si. — ^b Alias, et vitam in inferioribus ordinat; scientiae aptat sibi servitatem. + — ^c Alias, et sufficientiam naturae in rationcationibus et rationabilibus ordinem vita. +

omni locali circumscriptione remota. Quæ vero²⁵¹ piūm, in quo esse nostrum non moritur, in-
divina sunt, tantum supererminent omnia et corporalia et spiritualia, quantum ab omni loci vel temporis lege, vel mutabilitatis suspicione aliena, in suæ incommutabilitatis et æternitatis beatitudine incommutabilia manent et æterna. In quibus sicut quæ corporalia sunt discernit animus per corporis sensus, sic quæ sunt rationabilia vel spiritualia discernere non potest nisi per semetipsum. Quæ vero sunt Dei, nonnisi a Deo quærat vel exspectet intellectus. Et quidem de nonnullis quæ ad Deum spectant, fas est et possibile homini rationem habenti aliquando cogitare et disquirere, sicut de dulcedine bonitatis ejus, de potentia virtutis, et aliis hujusmodi. Ipsum vero quod est id ipsum, id quod est cogitari omnino non potest, nisi quantum ad hoc sensu illuminati amoris attingi potest.

24. Credendus est tamen Deus, et in quantum Spiritus sanctus adjuverit cogitandus quædam vita æterna, vivens et vivificans, immutabilis, mutabilia omnia immutabiliter faciens, intelligens, et creans omnem intellectum et intelligentem, sapientia faciens omnem sapientem; veritas fixa, stans indeclinabilis, ex qua vera sunt omnia quæ vera sunt, in qua sunt æternaliter rationes rerum omnium evenientium temporaliter. Cuicunque vita ipsa essentia est, ipsa natura: et vita vivens ipse sibi est, quæ est ipsa divinitas, æternitas, magnitudo, bonitas, et virtus in se ipsa existens et subsistens, excedens omnem locum virtute nature illocalis, æternitate vero omne tempus quod vel ratione, vel opinione^a comprehendi potest: quæ longe verius est et excellentius, quam quolibet sentiendi genere sentiatur. Certius tamen sensu humili et illuminati amoris, quam quolibet cogitatu rationis attingitur, et semper melius est quam cogitatur; melius tamen cogitatur quam dicitur. Ipsi est enim summa essentia, ex qua omne esse proficietur: ipsa est summa substantia non subjecta prædicamentis vocum, sed rerum omnium subsistens causale princi-

A tellectus noster non errat, amor non offenditur: qui semper quæritur, ut dulcius inveniatur; dulcissime invenitur, ut diligentius quæratur.

25. Hoc ergo ineffabile (cum nonnisi ineffabiliter videatur) qui vult videre, cor mundet, quia nulla corporis similitudine dormienti, nulla corporea specie vigilanti, nulla rationis indagine, nisi mundo corde humiliter amanti, videri potest, vel apprehendi. Haec est enim facies Domini, quam nemo potest videre, et vivere mundo: haec est species, cui contemplandæ suspirat omnis qui affectat diligere Dominum in toto corde suo, in tota anima sua, in omni mente sua, et in omnibus viribus suis. Ad quod etiam non desinit excitare proximum suum, si diligit eum sicut se ipsum. Ad quod cum aliquando admittitur, in ipso lumine veritatis indubitanter videt prævenientem gratiam: cum inde repellitur, in ipsa sui cæcitate intelligit puritati ejus non convenire immunditiam suam. Et si amat, flere dulce habet, et non sine multo gemitu cogitur redire in conscientiam suam. Ad quod cogitandum omnino impares sunus: sed ignoscit quem amamus, et de quo digne nos non posse, vel dicere, vel cogitare confitemur: et tamen ut dicamus et cogitemus, amore ejus vel amore amoris ejus provocamur et trahimur. Cogitantis ergo est, in omnibus humiliare se metipsum, glorificare in semetipso Dominum Deum suum: in contemplatione Dei vilescere sibi: in amore Creatoris subjectum esse omni humano creature: exhibere corpus suum hostiam viventem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium sunum. Præ omnibus autem non plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem: et secundum datam a Deo mensuram fidei^b, bona sua non ponere in ore hominum, sed celare in cella sua, et recondere in conscientia, ut hunc quasi titulum, et in fronte conscientiae, et in fronte cellæ semper habeat: *Secretum meum mihi, secretum meum mihi*².

¹ Rom. xii, 1, 3. — ² Isai. xxiv, 16.

^a Alias, *operatione.* †

LIBER TERTIUS.

CAPUT I.

Superna beatitudine nihil præstabilius.

1. Notandum est duas esse beatitudines, duas miserias : una enim est beatitudo quam Adam habuit in paradiſo et perdidit; altera est in cœlo, quam habent sancti Angeli quos Dominus assumpsit. Una autem miseria est in terra, quam singulis horis patimur; altera in ergastulo infernorum, quam perdit post mortem patiuntur. Illa itaque beatitudo quam habuit Adam in paradiſo, fuit temporalis : illa vero est cœlestis, propter quam factus est æternalis. Illa itidem miseria vel tribulatio quam in præsenti patimur, finem habet : illa vero quæ in inferno est, omni fine caret, quæ etiam mors secunda appellatur.

2. Beatitudo igitur quæ sanctis promittitur, tam magna est, tamque mirabilis, ut eam nec oculus viderit, nec auris audierit, nec in eorū hominis ascenderit. Cum itaque præ sui magnitudine videre nequeamus; consideremus quid in præsenti vita nos naturaliter delectet, quid bonum vel honestum videatur, si aliquid forte possit inveniri, unde illud admirabile, oculum non vidisse et aurem non audisse, lucidius nobis appareat, et saporem gratiorem habeat. Nimis etenim paucis verbis comprehensum est totum illud quod electis promittitur, et quia hoc ita est occultum, ita inclusum et ab infirmis mentibus valde separatum; conemur de tan excellenti gratia aliquid dicere, ac illud in plures partes, ut limpidius clareat, dividendo statuere. Si enim grossum pomum ad mandendum infantī porrigeretur, præ nimia teneritudine sui parvuli oris illud nequirit mordere vel manducare : quod si particulatim incideretur, parvulus inde cibatus reficeretur; et quod prius scire non po-

A terat, cuius saporis esset, dum integrum maneret, jam per frusta divisum comederet. Servata itaque illa invisibili promissione Dei, donec veniamus ubi eam videbimus sicuti est, intenti rimemur quid corporibus, quidve animabus nostris conveniat, quid appetere, quo etiam delectari libere et sine offensa valeant; firmiter tenentes, nihil honoris vel alicujus bonitatis deesse omnibus, quibus in illa felicitate contingit esse.

CAPUT II.

B Corporum beatorum dotes recensentur et explicantur.

3. Septem igitur videntur esse quæ possunt corporibus aptari, et sunt decentissima, et ad beatitudinem et commoditatem ipsorum corporum sufficientissima. Sunt autem hæc, pulchritudo, velocitas, fortitudo, libertas, sanitas, voluptas, diuturnitas. Porro si aliqua in his sunt quæ sancti viri magis fugiant quam desiderent, ut est corporis pulchritudo atque voluptas ; sciendum est non esse illa fugienda quia bona per se non sint, sed ne eorum occasione in culpam offensionis aliquatenus cadant. Nam si ea amplectendo seirent se a bonitate non impediri, nec Deo displicere, profecto nollent eis carere : non enim in futuro parva in his quoque erit sanctæ dulcedinis delectatio, ubi nulla erit offensionis formido. Animabus vero sanctis hæc convenienter aptari videntur, sapientia, amicitia, concordia, potestas, honor, securitas, gaudium. Hæc electos Dei in illo beato regno habituros dubium non est : cum illos inhabitet, ac illis præsideat de quo est quicquid usquam bonum est, et qui potens est et gloriosus super omnia ineffabilis.

4. Sed jani ad cœpta redeamus, et de singulis

quæ proposita sunt, aliquid scrutando breviter dicamus. Quæris de pulchritudine; audi quid scriptum est : *Justi fulgebunt sicut sol¹; et sol septempliciter sicut lux septem dierum²*. Si ergo corpora nostra fulgebunt sicut sol; qui multiplicatum lumen septem dierum habebit, magna incomparabiliter erit illa gloriosa pulchritudo. Accipe et aliud : *Salvatorem exspectamus*, ait Apostolus, *Dominum nostrum Jesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis snae³*. Certe quoniam Dominus transfiguratus est in monte coram discipulis suis, resplenduit facies ejus sicut sol, cuius claritatis pulchritudine delectatus beatus Petrus, *Domine, inquit, bonum est nos hic esse⁴*. Aspectus quoque angeli qui sedit ad sepulcrum Domini, apparet splendens sicut fulgor⁵. Cum igitur tanta claritas unius angeli hic fuerit; quam, putas, gloriosa, quam magnifica pulchritudo erit, quando sanctorum millia, numeroque carentia, claro corpori Domini nostri Jesu Christi assimilata apparebunt cum illo? Hanc beatitudinem pulchram et beatam pulchritudinem David sanctus considerabat, eum diceret : *Unam petii a Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ⁶*. De ista pulchritudine, quæ vere est magna beatitudo, multa inveniuntur in sacro eloquio.

5. Huic autem pulchritudini subjecta est velocitas. Velocitatem enim tantam habebunt hi qui cum Deo erunt, quantum habet radius solis, vel oculi alicujus hominis clare videntis. Sol quippe ut in oriente super terram venit, mox in occidente radium suum porrigit; similiter radius oculi, dum palpebra aperitur, in cœlum aut quovis alio, non impediens obice, in longum dirigitur: sic nimur corpora nostra cum spiritualia fuerint, et ad instar Angelorum pondus et gravitatem non senserint, facillime transmigrabunt quocumque voluerint. Nam et in resurrectione corporum singulæ partes uniuscujusque hominis coadunabuntur, ita ut si manus vel pes alicujus, aut quodlibet aliud membrum in oriente sepultum, aut a bestiis devoratum fuerit, et reliquum corporis in occidente vel septentrione jacuerit, aut in divisionis mundi partibus dispersum sit, tam velociter totum corpus congregabitur, quam cito

A clauditur oculus aut aperitur, Babyloniam namque a Judæa multa intercedo dirimit; et tandem in momento angelus Habacuc prophetam de Judæa in Babyloniam sustulit, quem super lacum leonum posuit, qui Danieli prandium porrexit : quo facto Habacuc protinus restitus est in locum suum⁷. Mirari certe potuit ubi fuerit, quando se in loco proprio tam cito invenit. Talem itaque agilitatem quicunque habebit, magnum munus magnæ felicitatis procul dubio obtinebit.

6. Nec tamen iste felix ista sola felicitate erit contentus. Sequitur enim fortitudo, quam unusquisque beatorum tantam habebit, quantum nemus habere in præsenti vita poterit : nam mensura ejusdem valetudinis tanta erit, quanta is qui eam habiturus est elegerit. Si enim totam molem totius terræ uno digito movere voluerit, utique facillime poterit. Diabolus enim, Dei inimicus, ex fortitudine suæ naturæ movet aera, excitat ventum et tempestates, facit interdum terræ motum, multaque alia satis admiranda : unde et armatus fortis dicitur⁸; et Deus electis suis non dabit vel parem fortitudineni, vel certe multo meliorem et majorem? Absit ut hoc aliquis sentiat, qui sano capite ut C homo sapiat. *Voluntatem enim timentium se faciet Dominus⁹*; quibus etiam, ut alibi dicitur, nihil deerit¹⁰; si vero nihil cis deerit, fortitudo non deerit : aderit itaque et non modica.

7. Verum quia nec fortitudo, nec velocitas, nec pulchritudo adeo appretiantur ab illo qui liber non est, quod illa beata multitudo libera erit, dubiuni non est. Nam nulla maceria, nullus ignis vel aqua, sive alia quælibet materies, poterit eos præpedire ne intrent et exeant quocumque voluerint intrare vel exire. Libere enim Dominus clauso monumento exivit, libere infernum spoliavit, libere ad discipulos januis clausis intravit : libere sancti Dei, si voluerint, infernum intrabunt, libere per ignem et ardensem picem transibunt; libere, quantum voluerint, absque sui læsione morabuntur, quia in illa gehennali flamma nihil ardebit, nisi tantum delicta; et quoniam illa sancta societas ab omni inquinamento peccati purgata erit, per gelida et aestivata, per diversa tormenta et stagna vaporantia transibit illæsa. Iterum vero illud, vel consideratio eorumdem locorum erit in arbitrio.

¹ Matth. xiii, 43. — ² Isaï. xxx, 26. — ³ Philipp. iii, 20, 21. — ⁴ Matth. xvii, 2, 4. — ⁵ Id. xxviii, 3. — ⁶ Psal. xxvi, 4. — ⁷ Dan. xiv, 32-38. — ⁸ Luc. xi, 21. — ⁹ Psal. cxlii, 19. — ¹⁰ Psal. xxii, 1.

trio beatorum ; et , ad confusionem reprobo-
rum , tanta erit eorum libertas , quanta fuerit
habendi voluntas .

8. Beate igitur libertati et tam liberæ beatitudini comitabitur gratissima sanitas . Sanitas itaque erit magna , quoniam absterget Deus omnem lacrymam ab oculis sanctorum , et jam non erit amplius neque luctus , neque clamor , sed nec ullus dolor , quoniam priora transierunt ¹ . Qui vero bene considerare voluerit , nulla perfecta est in nobis in praesenti seculo sanitas . Nam in omnibus membrorum nostrorum partibus , si aliquando durius tacti fuerimus , dolemus , confessimque laesi conquerimur : et quare hoc , nisi quia debiles ubique et infirmi sumus ? Electis autem Dei nulla laesio supervenire poterit : non ferrum , non ignis , non aqua , non aliqua malorum mentio eis nocebit . Nulla memoria alicuius rei , quam passus est quisvis eorum , nocere ei poterit : quoniam tanta abundantia jucunditatis ibi erit , ut de his quæ jam transierunt , nulla in eis turbatio mentis ex præteriorum recordatione fieri possit . Porro quod dicitur , *Stabunt justi in magna constantia adversus eos qui se angustiaverunt* ² ; non hoc facient propter suæ injuriæ vindictam , sed potius propter Dei justitiam in qua tunc robusti ac stables videbuntur . Ipsa quippe Dei justitia , sicut bonis erit dulcis et firma constantia , sic malis erit acerba , et confusionis molestia . Hoc autem videat qui Deo placere desiderat , ut ex toto suæ injuriæ illi vindictam committat , cum ipse dicat : *Mihi vindictam , ego retribuam* ³ . Si vero semetipsum vindicare cœperit , vindicem Deum ejusdem injuriæ nequaquam habebit , quoniam quidem illam super se præsumptuose accepit . Cui dicet Dominus : Quia maluisti te ipsum vindicare , quam me exspectare , non debes amodo me de vindicta interpellare . Si vero Dei consilium secutus , vindictam suspenderit , felix erit : quia nulla offensa , nulla ei erit egestas , nulla imbecillitas , sed sana felicitas , et felicissima sanitas .

9. Hæc quæ dieta sunt , valde bona sunt ; sed si saporem non habent , quasi penitus infretuosa sunt : si autem saporem haberent , incomparabiliter bona essent . Necessario igitur aderit voluptas , quæ beatis illis saporem trubuat , ut sapiant et intelligant quam sint dile-

A eta et jucunda tabernacula Domini , et quam melior est dies una in atris Jerusalem super millia . Voluptas ergo maxima erit , et cunctos immensitate jucunditatis inebriabit . Prophetam namque clamat : *Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ , et torrente voluptatis tuæ potabis eos , quoniam apud te est fons vite* ⁴ . Vere mirabilis ebrietas illa , mirabilis illa ubertas , mirabilis est domus illa ; utpote enim torrens præcipitando delluit . Sic admirabili dulcedine dominis sue nos Deus omnipotens replebit . Et quia exemplum sufficiens tantæ suavitatis , tan-
taque dulcedinis , vel tantæ bonitatis invenire nequimus ; consideremus dolorem amarissimum quem sunt habituri reprobi , contra jucundissimam suavitatem quam habebunt probi et vere beati . Porro si quis mihi pupillam ignito ferro perforaret , non modicum dolorem habere : et si aliam simili tormento infigeret , multo majorem dolorem sustinarem . Quod si per omnia membra eadem mihi pœna fieret , et idem dolor me ubique teneret , quid , putas , mihi esset ? Nonne tanto dolore coactus insanirem ? nonne penitus alterius mentis fierem ? cum me flamma undique lamberet , combureret , cuius memoriae anima mea fieret ? Sic utique C suo modo replebimus jucunditate a facie Dei , saturabimus ab ubertate domus Dei , inebriabimus a torrente voluptatis sive dulcedinis ipsius Domini . Temporalis quidem delectatio vel transitoria voluptas , in qualibet corporis parte sollemitudo sentitur ; illa vero delectatio , quemadmodum ignis , per totum sentietur , ita et per omnes partes corporis et animæ sentietur . Quasi enim totum corpus sit gula , sic delectabitur sancta illa jucunditate : si enim mali male habebunt in omnibus suis partibus , quia bene agere noluerunt ; multo justius boni bene habebunt in omnibus partibus animæ et corporis , D quia bene egerunt .

10. Habebunt itaque sancti hanc beatam voluptatem , quæ veraciter est delectabilis et magna beatitudo : sed parum est hanc et alias supra dietas habere , nisi eas sine defectu valent detinere . Accedat igitur diurnitas quæ nullius finis novit metas , quia justi in perpetuum vivent ⁵ . Diurnitas hæc non novit finem , quia beatitudo , pulchritudo , velocitas , fortitudo , libertas , sanitas et voluptas non habebunt

¹ Apoc. xxxi , 4. — ² Sap. v , 1. — ³ Deut. xxxvii , 35 ; Rom. xii , 19. — ⁴ Psal. xxxv , 9 , 10. — ⁵ Sap. v , 16.

finem. Hæc quicumque habuerit, læto ore can- A essemus parvuli, sapiebamus ut parvuli, co-
tabit, *Lauda, Jerusalem, Dominum; lauda*
Ducum tuum, Sion: quoniam confortavit seras
*portarum tuarum, benedixit filii tuis in te*¹; quia multum lætabitur qui tali benedictione
benedicetur.

CAPUT III.

Animarum beatarum dotes explicantur.

11. Breviter igitur insinuatis partibus beatitudinis quæ corpori competere videntur, partes quoque illas, quas supra diximus animæ con- B Tu, homo cum sis, pulvis et cinis, intumuisti, et Dei mandatum neglexisti, putridus in de-
lictis; quo jure, quo merito, vis nobis coæ-
quari, quos cernis in obsequio Creatoris con-
versari? responderes. Cum sim pulvis et cinis,
non est mirum si vento tentationis impulsus
aliquando corri: sed ubi Creatorem meum
cognovi, pœnitendo correxi quidquid prave
commisi; hinc mihi tribulatio, jejunia, vigiliæ,
plagæ, opprobria pro ejus satisfactione grata
fuerunt. Quis autem vestrum tale quid unquam
pro illo sustinuit? Quod vero non peccasti,
donum illius fuit. Præterea cuius gratia tanti
estis, ne peccaretis, illius me sanguis a peccati
macula redemit, qui et homo fieri voluit, ut
me regni sui participem efficeret. Cum itaque
mors ejus sit meæ sufficiens causa salutis, qui-
vis vestrum juste lætari debet me fieri partici-
pem vestræ beatitudinis.

C estis, ne peccaretis, illius me sanguis a peccati

D parentem, quisquis es qui hoc cupis, quem tu

veraci et ardenti amore diligis, affectas ut om-
nes diligent, et non minore amore quam tu
eum diligis. Idem ego de meo amico sentio,
volo atque desidero; idem omnes alii de ami-
cis suis. Quapropter, ut sancti amoris omni ex
parte plenitudo fiat, et omnis ibi compos suæ
voluntatis existat; necessario amabis omnes
alios sicut te, quatenus omnes diligent te sicut
te. Quod eum fuerit, erit magna et perfecta

¹ Psal. cxlvii, 12, 13. — ² 1 Cor. xiii, 14.

amicitia, quia in singulis singulariter et in omnibus erit communiter affectus perfecti amoris.

13. Beata igitur amicitia, quae tot beatorum spiritus copulat in æterna gloria. Hinc nascetur amica concordia, quæ ad instar concordie membrorum manebit jugiter inviolata. Hæc tanta erit, ut nullus aliud velit quam hoc quod te velle constiterit. Nam sicut una sponsa, una Ecclesia, unum corpus erimus; sic non minor concordia quam nunc est inter membra unius corporis. Membra siquidem nostra tantam habent inter se concordiam, ut puta oculi, ut nullo modo alter sine altero quidquam velit operari. Nam si unus sursum vel deorsum, dextera vel laeva velit intendere, non indiget ut alterum moneat secum conspicere, quia nullo modo naturaliter vult aspicere absque alterius insociabili conspectione: tantam namque inter se habent concordiam, ut quidquid unus voluerit, hoc idem et alius velit. Cætera quoque membra multa inter se copulantur concordia: nam pro pedibus et toto corpore operantur manus, pro manibus vero et toto corpore prospicit oculus, et pro oculo et toto corpore incedit pes, etiam nudis interdum plantis; nec dicit, licet aliquando graviter eruentetur spinarum aculeis, se nolle quoquam amplius ire: nec manus, quamvis vulneretur, se nolle amplius operari. Nec, si contigerit ut manus siromaste, id est cuspede, pedem suum transfodiat, aliqua adversus manum ira pes ipse movetur. Tanta siquidem inter se amoris adunantur concordia, ut nulla valeant ratione dissentire occasione aliqua: imo quidquid alieni impenditur, omnibus placet, quasi sibimet impenderetur. Omnia capiti serviant et se pro illo periculis opponunt: ex quo manifestum est, omnia caput plus quam se veraciter amare; ipsum autem dubium non est, omnium votis per omnia concordare. Sic quoque in cœlesti patria Deum ineffabiliter amabis; et omnium, ad quacumque volueris, ipsius etiam Dei, tecum velle habebis. Nam sicut tu a voluntate Dei non discrepas, sic ille tuae voluntati per omnia concordabit: caput enim a suo corpore discordare nequit.

14. Sed forte quis dicit: Si Deus et omnes electi voluerint quod ego; cum ibi fuero, inter majores esse volo. Cui respondendum puto, quia in gloria inter majores erit, sed in persona esse aliquis majorum, qui ibi erit, velle ne-

A quibit, nisi se ipsum non esse velit, quod fieri non poterit. Sed nec in gloria majoribus par fieri velle poterit, si meritum impar exstiterit, quoniam quidem illius pulcherrima corporis compositio jam videretur violari; quod cum amore ipso et pulchritudine ejusdem compositionis nulla ratione consentire poterit. Nam sicut in humano corpore, nec manus fungitur officio pedis, nec oculus petit esse nasus, nec auditus odoratus, nec auricularis digitus medius vult esse vel pollex: sic in illa gloriosa compositione civitatis Dei, nemo suum statum gradu potiori volet mutare. In tantum quidem quod suum est quisque amabit, quia sibi sufficiens erit. Si enim is qui in beatitudine illa erit locatus, manus aliquid habere cuperet, quam adeptus esset, eo ipso miser existeret, quia nondum haberet quod desideraret. Nam quantum cuique deest quod honeste desideratur, in tantum miser esse ratione reprobatur: miseria quippe est absentia alicujus commodi contra voluntatem. Sed ibi nulla est miseria, imo sufficiens concordia, ut concors sufficientia. Quare omnipotens tuæ voluntatis eris, cum Omnipotentem tibi concordem per omnia habueris.

15. Potestas et beatis tanta erit, quantum C quis eorum habere voluerit: nam quodecumque aliquis eorum sive in celo, sive in terra, vel in mari vel in profundo inferni imperaverit, absque illa contradictione et mora siet. Mirum fortasse videtur quod dicimus; sed si bene consideratur ubi tunc locati, vel cuius capitis membra tunc erimus, et quia etiam nihil deerit his qui diligunt Deum, nequaquam incredibile erit quod asserimus. Hanc potestatem habebunt sancti Dei qui veraciter omnia possidebunt cum Filio Dei. Erunt itaque omnipotentes suæ voluntatis. Potestas vero hæc erit potestas æterna, et idcirco his qui eam habuerint erit beatitudo non parva. Honor quoque illis beatis magnus erit, quia nimis honorati sunt amici tui, Deus¹.

16. Honor iste tam magnus erit, ut ab humano ingenio comprehendendi non possit. Ponatur tamen id exempli, ut servus aliquis honoretur a domino. Certe si imperator aut rex aliquis servum suum in magno languore inveniret, quem et ab invictitudine eriperet et honoraret, ita ut a servitute liberaret, et in ordine suorum militum poneret; multum ille debitor domini sui et amicus fieret. Quod si eum inter primates suos

¹ Psal. cxxxviii, 17.

poneret, regia dignitate exaltaret; quanto, putas, gaudio exsultaret? quo amore domini suu recte ille flagraret? Domini gratia ab omnibus impenderetur ei, omnes servirent illi, ne indignationem domini, qui eum honoraret, incurserent. Si autem herus ille in tantum adhuc eumdem diligenter, ut illum sibi in filium adoptaret, et haeredem suum statueret; jam procul dubio servi exsultatio major existeret. Qua ex re propendi potest mirabilem esse honorem illum qui datur in æterna vita per ipsius vitæ et hominum Conditorem, qui sibi servientes non modo in æterna pace perenniter vivere, vel suos amicos vocari et esse faciet, sed et deos et Dei filios et haeredes Dei, cohæredes autem et Christi, cives patriæ cœlestis constituet, sicut scriptum est: *Ego dixi, Dii estis, et filii Excelsi omnes*¹. Nullum justorum ab ista divinitate exceptit benignus Deus. Sed tentemus sub exemplo intueri qualiter possit homo, divinitatem participando, deificari. Sit itaque unus ignis, in quo diversi generis materie ponantur: omnes quidem igniuntur, sed alia plus, alia minus; unaquæque tamen servata sui natura, juxta modum locutionis, quia ignita est, ignis dicitur: sic utique, sed tamen suo quodam altiori modo, omnes beati participando deitatem, etiam delicantur; qui licet, alii plus, alii minus, omnes tamen qui deificati sunt, æquali nomine dicentur dii. Qualem igitur honorem ab omni creatura ille habebit, quem Deus omnis creaturæ amicum censem, fratrem appellabit, pro filio tenebit? omnis enim creatura inclinata erit, quod magnus et incomparabilis honor erit.

17. Satis magna et gloria sunt hæc dona Dei; sed si per annum, vel certe toto tempore durarent, putas, gauderes? an pretium dares? Gaudenter, inquis. Oportet igitur ut securitatem habeant, quatenus id quod habent semper servare valeant: securitas ergo sufficiens erit, quoniam neque luctus, neque dolor amplius ullus erit. Nunquam potero perdere tam admirabilem beatitudinem, nisi voluero, aut nisi Deus mihi eam auferre voluerit, aut quivis fortior illo, qui eam auferat, regnum ejus invadat. Sed sum securus, quia si eam adeptus fuero, perdere nolo: securus quoque sum, eo quod Deus apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio, eam non auferet mihi, postquam semel dederit: securus quoque sum

A et ero quod nullus fortior illo supervenire poterit. Quare, postquam ita est, ibi esse plenariam securitatem dubium non est.

18. Erit igitur gaudium quod ultimo gradu accedat, pro his omnibus inæstimabile, quod penitus sensibus omnium supereminet. **B** quis enim cogitare potest gaudium quod de semetipso unusquisque habebit, quando tantam pulchritudinem, velocitatem, fortitudinem, libertatem, sanitatem, voluptatem, diuturnitatem, sapientiam, amicitiam, concordiam, protestatem, honorem, securitatem habebit? Nullus sane hoc gaudium dicere potest quantum est vel erit, quia nemo in præsenti vita illud expertus est. Verum si alicui amico tuo, tu quisquis es qui illuc venturus es, idem gaudium daret Omnipotens, quid tibi videretur? Nonne multum gauderes? Et si duobus vel tribus, vel certe pluribus, et illis quos non te minus amares, quid dices? Vere magnum gaudium haberes, et ultra quam dici possit, exsultares. **C** Haec itaque donatio nullo modo deerit, si vere amicis et parentibus nostris charissimis, qui ibi per misericordiam Dei erimus, illud idem gaudium dabit Dominus, quatenus de illo qui supra erit gaudeamus, et de nobis ipsis et de proximis nostris exsultemus. Nempe gaudium illud tam magnum est eritque, ut omnes capiat in se: omnibus enim superabundabit, omnes circumdabit, omnibus ex omni parte erit. Sicut namque pisces maris undique circa se habent mare, sic sancti Dei illam magnificam suavitatem gaudii circa se habebunt undique, de qua bono servo dicitur, *Intra in gaudium Domini tui*².

19. Breviter igitur perspectis quatuordecim partibus beatitudinis, sive commoditatis, erit forsitan qui querat, ad quid tanta pulchritudo, velocitas et aliae nonnullæ partes deceant vel proficiant, cum solummodo beate vivere et illa habere, quibus vita carere non potest, satis sufficere posset. Sed sciendum est, quod Deus indigens nullo est; et sicut ille in omnibus est sufficiens, sic amici et ministri ejus in omnibus erunt omnem sufficientiam habentes. Si enim quisquis eorum in qualibet re sentiret se impotentem esse, non tantum gauderet, quantum faciet, cum se veraciter suæ voluntatis cognoverit esse omnipotentem. Proinde, ut gaudium nostrum sit plenum, nihil deerit timentibus, imo diligentibus Deum.

¹ Psal. lxxxvi, 6. — ² Matth. xxv, 21, 23.

CAPUT IV.

Summa damnatorum miseria.

20. Cum itaque tanta beatitudo sit amicis Dei, de inimicis quid erit? Utique non sic impii, non sic¹; sed contra hoc quod sancti erunt pulcherrimi, credendum puto quod ipsi erunt turpissimi, nec in resurrectione immutabuntur in melius: sed sicut boni in die revelationis Domini glorificabuntur, sic ipsi in damnationem æternam præcipitati dehonestabuntur. Felices et sancti erunt ad omne quod voluerint velocissimi: infelices et mali erunt pigerrimi; contra maximam beatorum fortitudinem, habebunt miseri maximum debilitatem. Justi libertatem eundi quocunque voluerint habebunt: injusti vero æterna clausura dammati, nusquam ire poterunt. Electi Dei iugis sanitatem potentur: dammati vero languore perpetuo cruciabuntur.

¹ Psal. 1, 4.

A Boni satiabuntur voluptate domus Dei: et mali replebuntur amarissimo poculo domus diaboli. Boni in bonis diuturnitatem habebunt: mali in malis nunquam fine carebunt. Probi maxima sapientia erunt prædicti: improbi autem sua insipientia confundentur ut miseri. Amici Dei sumnam inter se habebunt amicitiam: inimici vero maximam inter se inimicitiam. Erunt pace perpetua concordes beati: erunt miseri iugi dissensione discordes. Justi habebunt regiam potestatem præcipiendi: injusti quoque carebunt potestate sese quoquam movendi. Sancti B Dei honore magno sublimabuntur: damnati vero multo dedecore opprimentur. Securi erunt boni quod nunquam bonum eorum peribit: timore mali cruciabuntur, qui omni fine carabit. Mæror et desolatio his qui Dominum Christum contempserunt: gaudium et delectatio his qui eum dilexerunt et diligunt; cui honor, gloria et imperium in sæcula sæculorum. Amen.

ADMONITIO

IN SEQUENTES TRACTATUS.

---

1. Ut Epistola ad fratres de Monte-Dei, sic tractatus de Contemplando Deo, ac de Natura et Dignitate amoris, Bernardo suppositi fuerunt. Priorem auctori suo Guigoni, postiores Guillelmo abbatii Sancti-Theoderici prope Remos, postea monacho Sigiacensi restituere visum est, atque huius editioni inserere. Nam præterquam quod in plerisque ac melioris notaæ codicibus manuscriptis ii tractatus Guillelmi nomen præferunt; eosdem ipse sibi tribuit Guillelmus in brevi præloquio Tisseriano, quod operibus suis præmittendum scripsit, quodque præfationi Guigonis in epistolam suam male assutum fuisse ostendimus. Et in brevi ejus Vitæ compendio, quod ex membrana Radoliensis monasterii habemus, iidem tractatus cum aliis eidem auctori vindicantur. Membranæ verba hue referre non pigebit: « Porro ingenii sui ac studii monumenta non contempnenda reliquit, ex quibus ea solum notabo, quæ visu et lectione probavi. » Vitam sancti Bernardi scribere aggressus, opus consuminare non potuit: librum tamen unum, et ipsum primum, et non modicæ quantitatis, absolvit. Contra magistrum Petrum Abaelardum, qui quedam fidei non consona suis operibus inseruerat, librum unum edidit eloquio venustum, fide catholicum, ratione nervosum. Fecit quoque duos libellos, quorum unum *Ænigma fidei*, alterum *Speculum fidei* nominavit: in quibus breviter et aperte quid sit credendum ostendit. Super Canticorum moralem expositionem composuit: cuius operis meminit in Vita sancti Bernardi. Est alias ejusdem liber de Natura et Dignitate amoris, quem secundum ipsius materiam Anti-Nasonem possumus appellare. In eo enim verum instruit philosophum, quibus gradibus et modis possit et debeat in Dei dilectione proficere.... De Physica, id est natura corporis et animæ, brevem compilationem formavit: ut quia se ipsum cognoscere fructus est discendi præcipuis, juxta illud quod de cœlo descendit, *Fvōbū cœnōrū*, simplices lectores ad aliquam vel inchoatiyam sui cognitionem instrueret. Est et libellus ipsius cui titulus est, de Contemplando Deo; in quo sine dubio propter adificationem legentium de sua loquitur contemplatione his verbis: « Et nonnunquam, Domine, quasi clausis oculis ad te hianti, mittis mihi in os cordis, quod non licet mihi scire quid sit. Saporem quippe sentio dulcem adeo confortantem, ut si perficeretur in me, nihil ultra quererem. » Composuit et tractatum non parvum, cuius est epigramma, Meditative orationes: in quo non una utitur materia, sed diversa disserit capitula; et in plerisque Deum alloquens, propriam, multiformem discutit conscientiam. In hoc opere appetat præcipue viri istius in Deum non amor, sed ardor. Et revera, ut reor, quisquis hoc pie et sobrie leget, quantumlibet religiosus et sciolus, in timore tamen Domini, in sui majori cognitione et minori astimatione proficiet. Non dubito quin alia euderit opuscula: sed piæter haec hactenus nulla potui reperire. »

2. Hactenus membrana Radoliensis, in ejus principio Guillelmus apud Leodium claro genere natus, fratrem habuisse perhibetur Simonem : cum quo Remos profectus, in abbatia Sancti-Nicasii, in qua odor bona opinionis tunc erat, sacrae religionis habitum sumpsit. Processu temporis Simon factus est abbas Sancti-Nicolai de Bosco, ubi cum fratribus diu et religiose præfuisset, plenus dierum et virtute consummatus beato fine quievit. At vero dominus Willielmus in abbatem Sancti-Theoderici, qui locus urbi Remensi imminent, assumptus est, nempe anno 1120 : post annos quatuordecim factus monachus Sigiaciensis, ordinis Cisterciensis, ut in notis ad Bernardi epistolam 85 dictum est.

3. Ex his omnibus apparet, tractatus de Contemplando Deo, ac de Natura et Dignitate amoris, qui Bernardo perperam adscripti fuerint, esse ipsiusmet Guillelmi; cui proinde eos restituere atque hic edere operæ pretium est. Alia ejusdem Guillelmi opuscula, superius indicata, exstant in tomo quarto Bibliothecæ Cisterciensis.

GUILLELMI

ABBATIS SANCTI-THEODERICI PROPE REMOS , POSTEA MONACHI SIGNIACENSIS ,

TRACTATUS

DE CONTEMPLANDO DEO.^a

PROOEMIUM.

1. In lacu miseriæ, et in luto fæcis jam pene putrefactus, et in limo profundi infixus, in quo non est substantia, de profundis dolorum meorum ad te clamo, Domine; Domine, exaudi vocem meam. Siquidem in ultionem formæ tuæ (qua me tibi conformaveras, Creator bone, creans me ad imaginem et similitudinem tuam) quam neglexi et perdidii, in hujus miseriæ formam qua miser sum, deformasti me, et cum iniuitate deprimente in limo peccati infixus sum inferius. Posuisti super me manum justi et occulti judicij tui, prementem super me, ne resurgam. Nec in lacu, nec in luto, nec in limo substantiam, Domine, invenio, cui innitar ut exeam, quam apprehendam ut extrahar. Lacus inferni non habet fundum, nisi desperationis profundum. Lutum fæcis, corruptio naturæ, quo semper mergar, habet; per quod resurgam, non habet; imo impedit et obligat. Limus profundi, amor carnis, ima semper petens, et insatiabilitatis profundum, justo judicio tuo tenet me infixum.

2. Sed, o Domine, abyssus abyssum invocat: abyssus profundissimæ miseriæ meæ, abyssum altissimæ misericordiæ tue. Querens substantiam cui innitar, quam apprehendam, nullam usquam invenio nisi te; qui vere certa et solida es substantia, nonnisi ex te ipso subsistens, a quo etiam quæ sunt, omnia habeant esse. Sed

²³⁵ quid dico, Invenio? Jam si te invenissem, soñlide subsisterem. Quero ubi inveniam quem dilexit anima mea. Circumeo civitatis hujus magnæ, sæculi hujus vicos. Vivunt sibi qui, sicut dicit Apostolus, *alienati sunt a vita Dei*¹. Circumeo plateas, latas sæculi vias; et omnia quæ intra me sunt, vel extra me, magnis clamoribus, certis scilicet rationibus ad interiora mea me revocant, testificantia ex te, regnum Dei intra me esse, ut intus in cubili cordis te quæram, quem exiens extra non invenio. Ecce intus sum. Annuntiate mihi, omnia interiora mea, num quem diligit anima mea vidistis? Respondeatque mihi memoria mea: Penes me est. Ubi, inquam? Tu enim mare magnum, in te reptilia quorum non est numerus, animalia pusilla cum magnis². Non inquit, cum reptilibus, vel in homine eum quæras. Ubi ergo? In amore. Ibi est sedes ejus, ibi cubiculum ejus. Amoris affectus in te naturaliter est. Quem queris, si in amore tuo est, in te est: si ibi non est, in te non est. Sed quem queris, non quæreres, si non amares. Habes ergo quem queris, et penes te est. Sed non eo frueris, nisi ego tecum tota adsim.

3. Noli ergo me in aliena dividere et dissipare, totam me ad te in eum collige: et habebis fruendi copiam, memoriam abundantiam suavitatis ejus eructabis, et in justitia ejus exultabis. Imo totæ ingrediamur, o memoria mea, et omnes affectiones meæ, ingrediamur: et memo-

¹ Ephes. iv, 18. — ² Psal. ciii, 25.

^a In quibusdam manuscriptis, *Liber Soliloquiorum S. Bernardi.*

rando, intelligendo, et videndo fruamur summo²³³ Domine Deus, quam præproperum est, quam bono, et omnibus bonis ejus. Prorsus penes me A temerarium, quam inordinatum, quam præsumptuosum, quam alienum a regula verbi veritatis, et sapientiae tuæ, corde immundo velle videre Deum! Sed, o summa bonitas, summum bonum, vita cordium, lumen oculorum interiorum, propter bonitatem tuam, Domine, miscerere: haec est enim mundatio mea, haec fiducia mea, haec justitia, contemplatio bonitatis tuæ, bone Domine. Ergo, o Domine Deus meus, qui dicas anime mee, modo quo tu scis, *Salus tua ego sum*⁵: rabboni, summe magister, unice doctor videndi quæ videre desidero, die caeo, mendico tuo, *Quid vis faciam tibi?*⁶ Et tu scis, qui jam hoc ipsum das, quam ex omnibus suis recessibus, abjectis procul omnibus sæculi hujus altitudinibus, pulchritudinibus, dulcedinibus, et quidquid concupiscentiam carnis, vel oculorum, vel ambitionem spiritus attentare potest, vel solet, tibi dicat cor meum: *Exquisiet te facies mea; faciem tuam, Domine, requiram. Ne avertas faciem tuam a me; ne declinas in ira tua a seruo tuo.*⁷

D 2. Impudens quippe, et improbus sum, o adjutor meus antique et suspector indefesse. Sed vide quia amore amoris tui hoc facio. [Cum enim ex munere gratiae tuæ, Domine, ad ea quæ carnis sunt, faciem cordis non habeam, sed posueris ea mihi deorsum; et mundum, et quæcumque ejus sunt, posueris mihi deorsum: quid est, obsecro, quod in toto corde meo exquirens te, cum faciem tuam apprehendisse me gratulor, quam solam facies mea desiderat, repente me invenio seorsum? cur eam abscondis? Numquid arbitraris me inimicum tuum? num consumere tu me vis peccatis adolescentiae meæ? numquid ego non sum ad te conversus, vel tu adhuc es a me aversus? Si non sum conversus, Deus virtutum, converte me: si tu es aversus, Deus virtutum, convertere. Tu dixisti, *Si converteris, Israel, convertere*⁸; et iterum, *Concertimini ad me, et ego convertar ad vos*⁹. Tu scis dominum gratiae tuæ in corde pauperis tui: paratum cor meum, Deus, paratum cor meum. Præcipe quod vis, fac me intelligere quod præcipis; da posse, qui dedisti velle, et fieri in me vel de me quidquid vis. Deus virtutum, converte nos, et ostende faciem tuam, et salvi erimus⁹.]

Anima Deum amans se a terrenis et vitiis purgatam sursum elevari rogat.

1. *Venite, ascendamus ad montem Domini, et ad domum Dei Jacob, et docebit nos dias suas*². Intentiones, cogitationes, voluntates, affectiones, et omnia interiora mea, venite, ascendamus in montem, vel locum, ubi Dominus videt, vel videtur. Curæ, sollicitudines, anxieties, labores, pœnae, servitudes, exspectate me hic, cum asino, corpore isto; donec ego cum pueri, ratio scilicet cum intelligentia, usque illuc properantes, postquam adoraverimus revertamur ad vos³. Revertamur enim, et heu! revertamur quam citissime: abducit enim nos a vobis charitas veritatis, sed propter fratres abdicare et abjurare vos non patitur veritas charitatis. Sed licet retrahat vestra necessitas, non propter vos omnino omittenda est illa suavitas. *Domine Deus virtutum, converte nos, et ostende faciem tuam et salvi erimus*⁴. Sed heu! heu!

¹ Psal. iv, 9, 10. — ² Isaï, 11, 3. — ³ Gen. xxii, 5. — ⁴ Psal. lxxxix, 20. — ⁵ Psal. xxxiv, 3. — ⁶ Luc. xviii, 41. — ⁷ Psal. xxvi, 8, 9. — ⁸ Jerem. iv, 1. — ⁹ Zachar. 1, 3.

^a Quæ includuntur in eis, desunt in editione Bibliothecæ Patrum Cisterciensium.

3. Respondet quippe mihi intus in anima²⁵⁴ tur : *Tibi dixit cor meum, Exquisivit te facies mea ; faciem tuam, Domine, requiram*⁵! Itaque, ut dixi, ex dono gratiae tuae contemplans omnes angulos conscientiae meae vel terminos, unice et singulariter desidero videre te, ut omnes fines terrae meae videant salutare Domini Dei sui, ut amem cum videro; quem amare, hoc est vere vivere. Dico enim mihi in languore desiderii mei : *Quis amat quod non videt ? quomodo potest esse amabile, quod non est aliquatenus visibile ?* Sed te desideranti amabilia quidem tua occurrunt, et a celo et a terra, et ab omni creatura tua se mihi ultra offerunt, et Bingerunt, o in omnibus adorande et amabilis Domine. Quae quanto te manifestius et verius praedicant, et approbant amabilem, tanto ardentius te mihi faciunt desiderabilem : sed heu ! non ad fruendi perfectam suavitatem, et gaudium, sed ad intentionis^b et defectus (non tamen sine aliqua suavitate) tormentum. Sicut enim mea non tibi perfecte placent oblata, nisi tecum : sic bonorum tuorum contemplatio reficit nos quidem dulciter, sed non satiat perfracte nisi tecum.

CAPUT II.

Anima Deum desiderans mole corporis se gravari queritur.

5. Hæc est animæ meæ assidua exercitatio, hinc assidue scopo spiritum meum ; et cum bonis et amabilibus tuis, quasi pedibus et manibus, et totis innitens viribus sursum tendo ad te; in te, summe amor, summum bonum : sed quanto tendo fortius, tanto retrudor durius in terram, in memet ipsum, sub memet ipso. Sic ergo respiciens et discernens et dijudicans me ipsum, factus sum mihi ipsis de me ipso laboriosa et tædiosa quæstio : tamen, Domine, certus sum per gratiam tuam, desiderium desiderii tui, et amorem amoris tui habere me in toto corde, et in tota anima mea. Huic usque te faciente profeci, ut desiderem desiderare te, et amem amare te : sed hoc amans quid amem necio. Quid est enim amare amorem, desiderare desiderium? Amore amamus si quid amamus, desiderio desideramus quidquid desideramus. Sed forsitan cum amo amorem, non amo amorem, quo amo quod amare volo, et amo quid-

^a Matth. ix, 20-22. — ^b Joan. xx, 25, 17. — ³ Apoc. xxii, 15. — ⁴ Psal. cxii, 18. — ⁵ Psal. xxxi, 8.

^a Traq. in anima et in mente mea. — ^b Alii addunt, et intentionis.

quid amo : sed me amantem , eum in Domino²⁵⁶
laudatur et amatur a me anima mea , quam pro- A
cul dubio detestarer , et odio haberem , si can
alibi , quam in Domino , et in ejus amore in
venirem . Sed et de desiderio quid dicemus ? Si
dicam , Desidero esse desiderans ; jam me inve
nio desiderantem : sed numquid desiderium tui
desiderantem , quasi non habeam , aut deside
rimum majus quam habeam ?

6. Cum igitur hoc modo deficiant , et cali
gent , et exequiant interiores oculi mei , oro ut
citus a te aperiantur , non sicut aperti sunt
Adæ carnales oculi , ut videret confusioneum
suam¹ ; sed ut videam , Domine , gloriam tuam :
ut oblitus parvitatis et paupertatis meæ , totus
erigar , et ruam in amplexus tui amoris , videns
quem amavero , et amans quem videro ; et mor
riens in me , vivere incipiam in te ; et bene mihi
sit in te , cui pessime est in se . Sed festina , Do
mine , ne tardaveris . Habet enim sapientia tuae
gratia , Domine , vel gratiae tuae sapientia , sua
compendia : et quo rationis , vel ratiocinationis
nullis argumentis , nullis discussionibus , quasi
quibusdam scalis condescenditur , ad torrentem
scilicet voluptatis tuae , ad plenum amoris tui
gaudium : cui hoc datum est , fideliter quærens ,
fideliter pulsans , sepe repente ibi se invenit . C
Sed , o Domine , si quando , quod quam rarum
est ! me in aliqua hujus gaudii parte invenio ;
clamo , vociferor : *Domine , bonum est nos hic
esse , faciamus hic tria tabernacula²* : fidei unum ,
spei unum , amori unum . Numquid nescio quid
dicam , cum dico , *Bonum est nos hic esse³* ? Sed
repente cedo in terram , quasi mortuus , et
respiciens nihil video , et me ubi prius eram ,
invenio , in dolore scilicet cordis et afflictione
spiritus . *Usquequo , Domine⁴ usquequo⁵ ? Quan
diu ponam consilia in anima mea , dolorem in
corde meo per diem⁶ ?* Quandiu non permane
bit spiritus in hominibus , quia caro sunt⁷ : sed
venit , et vadit , et spirat ubi vult⁸ . Sed in con
vertendo Dominus captivitatem Sion , facti eri
mus sicut consolati . Tunc replebitur gaudio os
nostrum , et lingua nostra exsultatione⁶ . Inter
rim heu mihi ! quia incolatus meus prolongatus
est : habitavi eum habitantibus Cedar , multum
incola fuit anima mea⁷ . Sed respondet mihi
intus in corde meo veritas consolationis tuae ,
et consolatio veritatis tuae .

CAPUT III.

An et quonodo detur inæqualitas amoris in beatis .

7. Est amor desiderii , et est amor fruitionis .
Amor desiderii meretur aliquando visionem ,
visio fruitionem , fructu amoris perfectionem .
Gratias ago gratiae tuae , qui loqui dignaris ad
eas servi tui , et anxiis ejus questionibus ali
quatenus respondes . Suscipio , et amplector
hanc Spiritus tui arham , et latè exspecto
in arrha promissionem tuam . Desidero itaque
amare te , et amo desiderare te , et hoc modo
B curro , ut apprehendam in quo apprehensus
sum ; scilicet ut amem te perfecte aliquando ,
quia prior nos amasti , amande et amabilis Do
mine . Sed estne aliquando aut alicubi , Domine ,
hæc amoris tui perfectio , hæc in amore tuo
beatitudinis consummatio , ut sitiens anima ad
Deum fontem vivum , sic satietur , sic implea
tur , ut dicat , Sufficit ? Miror quicumque , ubi
cumque ille sit , si non deficit ; si dicit , Sufficit .
Sed ubi istius sufficientie est defectio , quæ potest
esse perfectio ? Nasquam igitur , et nunquam
perfectio . Sed et injusti , Domine , numquid
regnum tuum possidebunt ? Injustus autem est ,
C qui non tantum desiderat , et debitorem se sen
tit et intelligit te amare , quantum ab aliqua
creatura rationali possibile est amari te . Con
stat etiam beata illa Seraphim , quæ a vicini
tate præsentiae tuae , a claritate visionis tuae Ar
dentes et interpretantur , et sunt , plus amare
te , quam aliquem qui minor est in regno cœ
lorum . Qui si in regno cœlorum non dicam
minimus , sed nonnullus est utique , tantum de
siderat amare te , quantum ab aliquo vel potes
amari , vel debes , et hoc forsitan est , in quem
desiderant Angeli prospicere⁸ . Desiderat ergo
beatus ille minor , quicumque ille est , tantum
D te amare , quantum amat quicumque plus eo
amat , non æmula insectatione , sed pia et de
vota imitatione . Si vero et in amore proficit ,
quanto dulcius illuminantis oculus in interiora
procedit , tanto dulcius sentit et intelligit , si
ingratus non est et injustus , et te plus posse
amari , et se debitorem plus amare , vel quan
tum te amant Cherubim et Seraphim . Sed qui
desiderat quod assequi non potest , miser est .
Miseria vero a regno beatitudinis prorsus aliena

¹ Gen. iii, 7. — ² Matth. xvii, 4. — ³ Psal. xii, 1, 2. — ⁴ Gen. vi, 3. — ⁵ Joan. iii, 8. — ⁶ Psal. cxlv, 1,
2. — ⁷ Psal. cxix, 5, 6. — ⁸ 1 Petr. i, 12.

est. Assequitur ergo quod desiderat quisquis ibi²⁵⁷
aliquid desiderat.

8. Quid dicemus ad hæc? quid inquam dicimus? Loquere, obsecro, Domine, quia audit servus tuus. Numquid et magni, et parvi omnes qui sunt in regno Dei, unusquisque in suo ordine amat, et amare desiderat, et amoris unitas non sinit ut sit diversitas; dum amat, cui datum est hoc, ardenter: minor autem in amore sine invidia bonum ubicunque videt, amat quod ipse sibi desiderat; et habet utique amorem, quantuscumque est, quem in amante habet et amat? Nimirum amor est qui amat, qui ex magna bonitatis suæ affluentia et natura amantes et coamantes, gaudentes et congregantes, pari implet gratia, licet dispari mensura: et quanto se amantium sensibus largius infundit, tanto eos sui capaciores efficit, satietatem faciens, sed sine fastidio; de ipsa satietate non minuens desiderium, sed augens, remota omni anxietudinis miseria. Amor enim est, ut dictum est, qui amat, qui a voluptatis suæ torrente omnem ab amatore suo repellit vel in satietate fastidii, vel in desiderio anxietudinis, vel in zelando invidiæ miseriam: illuminans eos, ut dicit Apostolus, *a claritate in claritatem*¹, ut in lumine videant lumen, et in amore concipient amorem. Hic est enim fons vitae qui semper fluit, et nunquam perefluit. Hæc est gloria, hæc sunt divitiae in domo beati amatoris tui, quia præsto est desideranti et amanti quod desiderat, et quod amat. Ideoque et qui desiderat, semper amat desiderare; et qui amat, semper desiderat amare; et desideranti et amanti quod desiderat et amat sic facis abundare, o Domine, ut nec anxietas desiderantem, nec fastidium affligat abundantem. Et numquid, obsecro, Domine, hæc est vita æterna, de qua cantat Psalmus: *Et vide si via iniquitatis in me est, et deduc me in via aeterna*²? Hæc est affectio, hæc est perfectio: sic semper ire, hoc est pervenire. Unde Apostolus tuus, qui paulo ante dixerat, *Nou quod acceperim aut perfectus sim, sequor autem si comprehendam a quo comprehensus sum in Christo Jesu: unum autem que retro sunt obliviscens, ad ea vero que sunt priora extendens me, ad destinatum persequor, ad bravium supernæ vocationis Dei in Christo Jesu: Quicumque ergo, inquit, perfecti sumus, hæc sentiamus*³.

A

CAPUT IV.

Deum propter se, cetera omnia non nisi propter Deum diligere debere.

9. Et hoc est amare tuum, quo amas te amantes, a dulcedine bonitatis tuæ quam habes ad creaturam tuam, Creator bone, inspirare eis hoc desiderium amandi te; et amorem quo amant, et desiderare et amare te. Non enim afficeris ad nos, vel a nobis, cum nos amas: sed es, qui semper id ipsum es; cui hoc est esse quod esse bonum: bonum autem tibi in te, et omni tuæ in te creaturæ. Nos autem a te, ad te, et in te aspiciunt, cum te amamus, qui possimus misero aliquo modo esse, et non amare te; id est, esse, et male esse. Tibi autem qui semper idem es, nihil accedit, si amando proficimus ad te: nihil decedit, si deficimus a te. Cum autem nos amas, non nisi propter te nos amas; cum verissima summa justitiae regula etiam nos nil amare permittat extra te. Et certe possibile est amori Deum amantis, ubi magna occurrit gratia, eo proficere, ut nec te nec se amans propter se, et te et se propter te solum amet: et per hoc reformatur ad imaginem tuam ad quam creasti eum, qui ex veritate præstantissimæ naturæ tuæ, et natura veritatis tuæ, nec te nisi propter te, nec angelum, nec hominem amare potes nisi propter te.

10. Et, o felicem et felicissimam animam quæ Deo sic a Deo meretur affici, ut per unitatem Spiritus in Deo solum amet Deum, non suum aliquid privatum, nec nisi in Deo amet se ipsum: et Deus in ipso amet vel approbet quod amare vel approbare debet Deus, id est, se ipsum; imo quod solum debet amari, et a creatore Deo, et a creatura Dei. Amoris enim vel nomen, vel affectus, nulli competit vel debetur, nisi tibi soli, o vere amor et amande Domine. Et hæc est in nobis voluntas Filii tui, hæc pro nobis oratio ejus ad te Deum Patrem sumus: *Volo ut sicut ego et tu unum sumus, ita et in nobis ipsi unum sint*⁴. Hic est finis, hæc est consummatio, hæc est perfectio; hæc est pax, hoc est gaudium Domini, hoc est gaudium in Spiritu sancto, hoc est silentium in celo. Quamdiu quippe in hac sumus vita, hoc felicissimæ pacis silentio in celo, id est in anima

¹ II Cor. 10, 18. — ² Psal. cxxxviii, 24. — ³ Philipp. iii, 12-13. — ⁴ Iohu. xvii, 11, 21.

justi quæ sedes est sapientiæ, aliquando frui-²⁵⁴
tur affectus : sed hora est diuidia vel quasi di- A
midia, intentio vero de reliquis cogitationis
diem festum perpetuum agit tibi. In illa vero
beata et æterna vita de qua dicitur, *Intra in*
*gaudium Domini tui*¹; sola erit perfecta et
æterna fruitio, et tanto felicior, quanto jam
remotis omnibus quæ hoc tardare vel impedire
videntur, amoris ejus indissolubilis æternitas,
irrefragabilis perfectio, incorruptibilis erit beatu-
tudo.

CAPUT V.

Supra Deum nihil amandum, ultra quem nihil appeti
potest.

11. O amor, veni in nos; posside nos. Dispereant a facie tua in nobis omnia fœditatis nomina, quæ a concupiscentia carnis et oculorum et superbia vitæ huic innascuntur affectui, quasi spuria quedam vitulamina : affectui, inquam, qui amor in nobis dicitur, et corrumptitur saepius morbis animæ a te et ad te creatæ; ad te solum concreatus, et concretus, et reluctans noster affectus legi naturali et reclamans, cogitur vocari gula, luxuria, avaritia, et his similia, qui incorruptus et in sua permanens natura ad te solum est, Domine, cui soli amor debetur. Est enim animæ rationalis amor, sicut dixit quidam servus tuus, motus vel quieta statio, vel finis, ultra quem nihil appetat, vel appendendum judicet voluntatis appetitus. Ultra te vero, vel supra te qui querit aliquid tanquam melius te, nihil est quod querit, quia nihil est melius vel dulcius te : ideoque nihil efficitur recedendo a te, qui solus amandus est vere, et fornicatur et luxuriat in alienis affectibus, aliena, ut dixi, nomina habentibus. Amor enim, ut dictum est, et sæpe dicendum est, ad te solum est, Domine, in quo solo est quidquid vere est, ubi D quieta et secura statio; quia Deum timere timore amoris casto, et mandata ejus observare, hoc est omnis homo.

Deum priorem dilexisse nos, et ad amandum nos provocasse per Filium.

CAPUT VI.

12. Recedat itaque ab anima mea omnis iniustitia, ut te diligam Dominum Deum meum ex toto corde meo, et ex tota anima mea, et ex omnibus viribus meis : recedat omnis zelotypia, ne tecum aliquid amem quod propter te non amem, o vere unice amor, et vere Domine. Cum vero propter te aliquid amo, non illud B amo, sed te, propter quem amo quod amo. Tu enim vere solus es Dominus, enjus dominari super nos, hoc est salvare nos : nostrum vero servire tibi, nihil est aliud quam a te salvari. Quæ enim salus tua, o Domine, cuius est salus, et super populum tuum benedictio tua, nisi quod a te accepimus, ut amemus te, vel amemur a te? Idecirco, Domine, filium dexteræ tuæ, hominem quem confirmasti tibi, Jesum, id est Salvatorem, appellari voluisti : *Ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum*²; et non est alius in quo sit salus³, qui docuit nos amare se, cum usque ad mortem crucis prior ipse dilexit nos, et lavit nos amando et diligendo, suscitans nos, ut amemus eum qui prior usque in finem dilexit nos. Hæc est justitia filiorum hominum : Ama me, quia amo te. Rarus autem est qui dicere possit : Amo te, ut ames me. Hoc tu fecisti, quia sicut clamat et prædicat servus amoris tui, prior dilexisti nos⁴. Et sic plane, sic est. Amasti nos prior, ut amemus te : non quod egeres amari a nobis; sed quia id ad quod nos fecisti, esse non poteramus nisi amando te. Ideoque multisfariam multisque modis olim Deus locutus patribus in Prophetis, novissime diebus istis locutus est nobis in Filiō⁵, in Verbo tuo quo cœli firmati sunt, et spiritu oris ejus omnis virtus eorum. Loquitum in Filio tuo non aliud fuit, quam in sole, id est in manifesto, ponere tabernaculum tuum.

13. Quantum et quomodo nos amasti, qui proprio Filio non pepercisti, sed pro nobis omnibus eum tradidisti⁶, qui etiam dilexit nos et tradidit semetipsum pro nobis⁷? Hoc est Verbum tuum ad nos, Domine, hic omnipo-

¹ Matth. xxv, 21, 23. — ² Id. i, 21. — ³ Act. iv, 12. — ⁴ I Joan. iv, 19. — ⁵ Hebr. i, 1, 2. — ⁶ Rom. viii, 32. — ⁷ Galat. ii, 20.

tens Sermo, qui dum medium silentium tenerent²³⁹ tans, et Dei in nobis charitatem commendans, omnia, profundum scilicet erroris, a regalibus sedibus venit, durus errorum debellator, et dulcis amoris commendator¹. Et quidquid fecit, quidquid dixit in terra, usque ad opprobria, usque ad sputa et alapas, usque ad erucem et sepulcrum, non fuit, nisi loqui tuum nobis in Filio, amore tuo provocans et suscitans ad te amorem nostrum. Sciebas enim, Creator animarum Deus, in animabus filiorum hominum cogi non posse, sed provocari oportere affectum istum: simul etiam quia ubi coactio, jam nec libertas; ubi nec libertas, nec justitia. Tu autem, Domine juste, salvare nos volebas, qui nullum salvas nec damnas nisi juste, ipse nobis formans judicium et causam, sedens super thronum, et judicans justitiam, sed quam tu fecisti²; ut omne os obstruatur, et subditus fiat omnis mundus Deo³: cum misereris cuius misereris; et misericordiam praestas cuius misertus eris⁴. Voluisti ergo ut amaremus te: qui nec juste poteramus salvari, nisi amaremus te; nec amare te poteramus, nisi procederet a te. Ergo, Domine, sicut apostolus amator tui dicit, et nos jam diximus, prior dilexisti nos, prius diligis omnes dilectores tuos.

CAPUT VII.

Quali amore Deus nos diligit.

14. Sed nos, Domine, te diligimus affectu amoris a te nobis indito: tu vero, conditor omnium et affectuum bonorum, et animarum afficiendarum, numquid accidenti vel incidenti amoris affectu amas quos amas: et aliquo modo in aliquo afficeris, qui et omnes facis, et omnia? Absit. Absurdum est, procul est a fide; alienum ab omnium Creatore. Quomodo ergo nos amas, si nos amore non amas? Sed amor tuus bonitas tua est, o summe bone, et summum bonum, Spiritus sanctus procedens a Patre et Filio, qui ab initio creaturæ fertur super aquas⁵, id est, super mentes filiorum hominum fluctuantes, omnibus se offerens, omnia ad se trahens inspirando, aspirando, noxia arcendo, providendo utilia, Deum nobis, et nos unius Deo. Sic enim Spiritus sanctus tuus, qui amor dicitur Patris et Filii, et unitas, et voluntas, per gratiam suam in nobis inhabi-

A et per ipsam ipsum nobis concilians, Deo nos unit per inspiratam nobis bonam voluntatem: cuius bonæ voluntatis vehementia amor in nobis dicitur, quo amamus quod amare debemus, te scilicet. Nihil enim aliud est amor, quam vehemens et bene ordinata voluntas. Amas ergo te, o amabilis Domine, in te ipso cum a Patre et Filio procedit Spiritus sanctus, amor Patris ad Filium, et Filii ad Patrem: et tantus est amor, ut sit unitas; tanta est unitas, ut sit homousion, id est eadem Patris et Filii substantia. Amas et te ipsum in nobis, mittendo Spiritum Filii tui in corda nostra, a dulcedine amoris et vehementia inspiratae a te nobis bonæ voluntatis clamantem, *Abba, Pater*⁶: sic nos efficiens tui amatores, imo sic te ipsum in nobis amans, ut qui primum sperabamus, quia novaramus nomen tuum, Domine, et gloriabamur in te, qui diligebamus nomen Domini in te, o Domine; jam per inspirantem nobis gratiam, per Spiritum adoptionis tuae, omnia quæ Patris sunt, nostra esse confidentes, ipso te nomine invoceimus per adoptionis gratiam, quo Filius tuus unicuius per naturam.

15. Sed quia hoc abs te totum est, cuius amare hoc est benefacere; a quo omne datum optimum, et omne donum perfectum, summe Pater luminum⁷: tu te ipsum amas in nobis, et nos in te, cum te per te amamus, et in tantum tibi unimur, in quantum te amare meremur: et participes efficiemus, ut dictum est, orationis illius Christi Filii tui: *Volo ut sicut ego et tu unus sumus, ita et ipsi unus in nobis sint*⁸. Gensis enim tuum sumus, Domine: *genus Dei*, sicut dicit Apostolus tuus, transferens ethnici sententiam de malo vase in vas bonum, ut non nisi ipsam et vas bonum sapiat. *Genus, inquam, sumus Dei*⁹, et diii, filii Excelsi omnes¹⁰, cognatione quadam spirituali magnam apud te vindicantes affinitatem, cum per Spiritum adoptionis Filius tuus unum nobiscum nomen sortiri non dignatur, et cum ipso et per ipsum preeceptis salutaribus moniti et divina institutione formati audemus dicere: *Pater noster qui es in caelis*¹¹. Amas itaque nos, in quantum nos efficiis tui amatores; et nos, amamus te, in quantum a te Spiritum tuum accepimus, qui est amor tuus, obtinentem et

¹ Sap. xviii, 14-16. — ² Psal. ix, 5. — ³ Rom. iii, 19. — ⁴ Id. ix, 15. — ⁵ Gen. i, 2. — ⁶ Galat. iv, 6. — ⁷ Jacob. i, 17. — ⁸ Joan. xvii, 11, 21. — ⁹ Act. xvii, 29. — ¹⁰ Psal. lxxxvi, 6. — ¹¹ Matth. vi, 9.

possidentem omnes affectionum nostrarum re²⁴⁰ etificatio nostra, justificatio nostra, amor non cessus, et perfecte eos convertentem in puritatem veritatis tuae, et veritatem puritatis tuae, in plenum amoris tui consensum: tantaque sit conjunctio, tanta adhesio, tanta dulcedinis tuae fruitio, ut unitas ab ipso Domino nostro Filio tuo vocetur, dicente, *Ut sint ipsi unum in nobis*; tantæ dignitatis, tantæ gloriae, ut subsequatur et dicat, *Sicut ego et tu unum sumus*. O gaudium, o gloriam, o divitias, o superbiam! Habet enim sapientia etiam sui generis superbiam, quæ dicit: *Mecum enim sunt divitiae et gloria, opes superbæ et justitia*¹.

CAPUT VIII.

Per amorem nos fieri unum cum Deo.

16. Quid autem est absurdius uniri Deo amore, et non beatitudine? Beati enim vere et unice, et singulariter et perfecte beati, qui vere et perfecte amant te. *Beatum enim dixerunt populum cui hæc sunt*: sed mentiuntur, quia solus *beatus cuius est Dominus Deus ejus*². Quid enim est beatum esse, nisi non velle nisi bonum, et omnia habere quaecumque vult? Te igitur velle, et vehementer velle, quod est amare, et singulariter amare, qui amari non dignaris cum aliqua omnino re sive carnali sive spirituali, sive terrestri, sive cœlesti, quæ non ametur pro te; hoc demum est non velle nisi bonum, hoc est habere quaecumque vult omnia: quia habet te quis, in quantum amat te. Ergo et amore, et beatitudine uniti Deo intelligimus, quod vere *Domini est salus, et super populum tuum benedictio tua*³. Ideoque orationes nostras, vota, et sacrificia, et omnia nostra offerimus tibi, Pater, assidue per Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum; credentes et intelligentes ex te, a te, et ad te, per ipsum nobis esse, quidquid nobis bene est, a quo ipsum esse habemus.

17. Quæ omnia per subministrationem Spiritus sancti tui habitantis in nobis credimus, et intelligimus, quantum intelligere fas est; qui, ut dictum est, confirmans sibi, et uniens spiritum nostrum, spirat in nobis, quando vult, quomodo vult, quantum vult: cuius sumus factura, creati in operibus bonis, existens san-

A ster. Ipse enim est amor noster, quo ad te pertingimus, quo te amplectimur. Alioquin, o incomprehensibilis majestas, comprehensibilis esse videris animæ te amanti. Licit enim nullus sensus cuiuslibet animæ vel spiritus te comprehendat, tamen totum te, quantus es, comprehendit amor amantis, qui totum te amat quantus es, si tamen est totitas, ubi non est particularitas; si quantitas, ubi non est tantitas; si est comprehensibilitas, ubi hæc omnia non sunt. Sed cum te amamus, afficitur spiritus noster Spiritui tuo sancto, per quem ha-

B bitantem in nobis charitatem Dei diffusam habemus in cordibus nostris. Cumque amor tuus, amor Patris ad Filium, amor Filii ad Patrem, Spiritus sanctus habitans in nobis ad te est quod est, id est amor, omnem captivitatem Sion, id est, animæ nostræ omnes affectiones in se convertens et sanctificans; amamus te, vel tu amas te in nobis; nos affectu, tu effectu: unum nos in te efficiens per unitatem tuam, id est, ipsum Spiritum sanctum tuum, quem dedisti nobis, ut sicut non est aliud Patri nosse Filium, nisi hoc esse quod est Filius; nihil aliud Filio nosse Patrem, nisi hoc esse quod est Pater; unde in Evangelio, *Nemo novit Patrem, nisi Filius; et nemo novit Filium, nisi Pater*⁴; et sicut Spiritui sancto nihil est aliud nosse, vel comprehendere Patrem et Filium, quam hoc esse quod est Pater et Filius: ita nobis (qui ad imaginem tuam conditi sumus, et ab illa per Adam inveterati, per Christum ad illam renovatur de die in diem) a manibus Deum nihil sit aliud amare et timere Deum, et mandata ejus observare, quam esse, et unum spiritum cum Deo esse. Deum enim timere, et mandata ejus observare, hoc est omnis homo⁵. Adorande, tremende, benedicende, da cum nobis. *Emitte spiritum tuum, D et creabuntur, et renovabis faciem terræ*⁶.

D Non enim in diluvio aquarum multarum, id est in perturbatione et confusione affectionum tam multarum, tam diversarum, ad Deum approximabunt. Jam satis, Domine, duravit cataclysmus iste, poena filiorum Adæ. Adduc spiritum super terram: recedat mare, recedat antiquæ damnationis salsugo, et appareat arida, fontem vitae sitiens. Veniat columba Spiritus sanctus, expulso tetrico alite, et cadave-

¹ Prov. viii, 18. — ² Psal. cxliii, 15. — ³ Psal. iii, 9. — ⁴ Matth. xi, 27. — ⁵ Eccl. xii, 13. — ⁶ Psal. ciii, 30.

ribus suis incumbente : veniat , inquam , colum-²⁴¹ ba , ramo olivæ , id est ramo refectionis et lu- minis , pacem annuntians¹ . Sanctificet nos sanctitas et sanctificatio tua , uniat nos unitas tua ; ut Deo qui est charitas , velut cognata quadam affinitate per charitatis nomen sociemur , et per virtutem nominis uniamur .

18. Sed interest , Domine , quomodo quis te amet . Multi enim , sicut ait quidam a te illuminatus , amant veritatem lucentem , et non amant redarguentem² ; justitiamque multi colunt affectu , a qua procul sunt effectu , approbantes eam , et amantes eam in se ipsa , non autem exercentes in se ipsis . Numquid isti vere te B amant , o vera justitia Deus ? numquid isti vere te amant ? Philosophi mundi hujus olim eam coluerunt et affectu amoris , et effectu operis , in tantum ut diceretur de eis ab eis :

Oderunt peccare boni virtutis amore³ .

Sed convincuntur justitiam non amasse qui non amaverunt te , a quo fons et origo , et in quem finis et recursus veræ justitiae , et sine quo omnes justitiae hominum , sicut pannus menstruatae . Non enim habebant fidem quæ per dilectionem operatur , licet affectatum quemdam C amorem , et opera quedam haberent honestatis : quæ quia ex fonte veræ justitiae non prohibant , nec in veræ justitiae finem ibant ; tanto desperatius errabant , quanto fortius extra viam currebant . Via enim , Pater , Christus tuus qui dixit : *Ego sum via , veritas et vita*⁴ .

CAPUT IX.

Amorem constare observantia præceptorum .

19. Veritas ergo tua , vel vita ad quam itur , via per quam itur , veram et simplicem nobis D describit formam divinæ et veræ philosophiæ , dicens ad discipulos suos : *Sicut dilexit me Pater , et ego dilexi vos . Manete in dilectione mea . Si præcepta mea seruaveritis , manebitis in dilectione mea , sicut et ego præcepta Patris mei servavi , et maneo in ejus dilectione*⁵ . Ecce dilectus dilecti , sicut in Psalmo legitur⁶ , enim Pater diligit Filium , et Filius manet in dilectione Pa-

¹ Gen. viii. — ² S. Augustinus , Confessionum libro 10 , cap. 23 , n. 34. — ³ Horatius , Epistolarum libro 1 , epist. 16 , vers. 52. — ⁴ Joan. xiv , 6. — ⁵ Id. xv , 9 , 10. — ⁶ Psal. xviii , 13. — ⁷ Ill Reg. xvii , 10-16.

⁸ Psal. cxvii , 17. — ⁹ Jerem. ii , 24.

A vationem : rursumque dilectus dilecti , cum dilectus discipulus diligit magistrum Christum usque ab observationem omnium ejus mandatorum ; et usque ad mortis necessitatem non perdit hanc voluntatem , in illuminatione veritatis et amoris ejus , rebus omnibus et idoneis ad bonum , et proris in malum , et inter utrumque mediis bene utens in bono , quod proprium est christianæ virtutis . Est enim virtus , sicut jami ante nos dictum est , bonus usus liberæ voluntatis : opus vero virtutis , bonus illarum rerum usus , quibus etiam male uti possumus . Exinde ne manca sit charitas , docemur amare proximum secundum legem charitatis puram : ut , sicut Deus nonnisi se ipsum amat in nobis , et nos solum Deum dicimus amare ; ita et proximum sicut nos incipiamus amare , in quo solum Deum amamus sicut in nobis ipsis .

20. Sed utquid , Domine , tot verba ? Sed nuda est , Domine , et gelida et algens misera anima mea , et desiderans ealefieri calore amoris tui . Ideo vestem non habens , panniculos hos undecumque collectos contraho et consuo ad tegendam nuditatem meam ; et non ut sapiens illa Sareptana duo ligna , sed surculos istos minutos , de deserti mei vastitate , de cordis mei spatiosa colligo vanitate , ut aliquando ingrediar in tabernaculum domus meæ , et faciam mihi de pugillo farinæ , et de hydria olei , et comedam et moriar , vel non tam cito moriar⁷ : imo , Domine , non moriar , sed vivam et narrem opera Domini⁸ . Stans igitur in domo soliditudinis quasi onager solitarius , et habitaculum habens in terra salsuginis , et attrahens ventum amoris mei⁹ , os meum aperio ad te , Domine , et attraho spiritum . Et nonnunquam , Domine , quasi clausis oculis ad te inhianti mittis mihi in os cordis , quod non licet mihi seire quid sit . Saporem quidem sentio , dulcem adeo , suavem adeo et confortantem , ut si perficeretur in me , nihil ultra quererem : sed cum accipiens , nullo corporis visu , nullo animæ sensu , nullo spiritus intellectu advertere me permittis quid sit . Cum accepero , tenere et ruminare volo , et dijudicare ejus saporem : sed statim transit . Deglutio quidem illud , quidquid illud est , in spem vitae aeternæ : sed operationis ejus virtutem diu ru-

minando, omnibus animæ meæ venis et mediul-²³²
lis quasi vitalem quendam suæcum optabam A
transfundere, ut ab omnibus aliis affectionibus
desiperet, et illud solum et semper saperet: sed
festinat transire.

21. Et cum de inquisitione ejus, vel accep-
tione, vel usu, formata quædam lineamenta
memoriae gestio arctius impressa committere,
vel etiam memoriam labilem scripto juvare, re-
et experimento cogor discere, quid illud sit
quod in Evangelio dicas de Spiritu: *Et nescis
unde veniat, aut quo vadat.* Quæcumque enim
quasi quibusdam lineamentorum figuris com-
mendare curavi memorie, quorum quasi quo-
dam reductu, cum voluero, illuc me recolligam,
ac per hoc subesse mihi velim posse
quotiescumque voluero; audiens a Domino,
*Spiritus ubi vult spirat*¹, et sentiens etiam in
me, quia non quando ego volo, sed quando ipse
vult spirat: omnia illa mortua invenio, et insipi-
da, et ad te solum levandos esse oculos, fons
vitæ, ut in tuo solo lumine videam lumen. Ad
te igitur, Domine, ad te sumit, et sint oculi mei
ad te; in te, de te proficiant omnes animæ
meæ profectus: et cum defecerit virtus mea,
quæ nulla est, post te anhilent omnes ejus de-
fectus. Sed interim quamdiu me differs, quam-
diu miseram, et anxiam, et anhelantem post te
animam meam protrahis? Abseconde me, obser-
ero, in abscondito facici tue a conturbatione
hominum, et protege me in tabernaculo tuo a
contradictione linguarum². Sed jam asinus re-
voeat, et pueri perstrepunt.

CAPUT X.

Professio cultus et amoris erga Deum.

22. Nunc ergo, Domine, plena fide te Deum
colo, unum te omnium principium et sapientiam,
qua sapiens est quæcumque anima sapiens
est; et ipsum bonum, quo beata sunt quæcumque
beata sunt. Te unum Deum colo, adoro,
benedico: te ex toto corde meo, ex tota mente
mea, et ex omnibus viribus meis, vel amo vel
amaré desidero. Quisquis Angelorum, vel bo-
norum spiritum te diligit, seio quia et me
diligit, diligenter etiam se in te. Quisquis in te
manet, et potest sentire preces vel affectiones
humanas; seio quod in te me exaudit, in quo
et ego eorum gloriae congratulor. Quisquis te
habet bonum suum, in te me adjuvat, nec mihi
tui participationem potest invidere. Solius enim
apostolæ spiritus est, nostram miseriam suam
facere laetitiam, nostrum bonum suum dam-
num: nimis quia a communī omnium bono,
et vera beatitudine lapsus, non est subditus
veritati, privato sno gaudens, et communne
omnium odiens bonum. Te igitur Deum Patrem,
C quo creatore vivimus; te Sapientiam Patris, per
quam reformati sapienter vivimus; te sanctum
Spiritum, quem et in quo diligentes beate vivi-
mus, et beatissime vivemus; unius substantię
Trinitatem, unum Deum, a quo sumus, per
quem sumus, in quo sumus; a quo peccando
discedimus; cui dissimiles facti sumus; a quo
perire non permissi sumus; principium ad quod
recurrimus, formam quam sequimur; gratiam
qua reconciliamur; adoramus et benedicimus;
tibi gloria in sæcula sæculorum. Amen.

¹ Joan. iii, 8. — ² Psal. xxx. 21

EJUSDEM GUILLELMI

DE NATURA ET DIGNITATE AMORIS

TRACTATUS.

CAPUT I.

Amorem homini naturaliter inditum, carnis vitio corruptum degenerasse.

1. Ars est artium ars amoris, cuius magisterium ipsa sibi retinuit natura, et Deus auctor naturæ. Ipse enim amor a Creatore inditus, nisi naturalis ejus ingenuitas adulterinis aliquibus affectibus præpedita fuerit; ipse, inquam, se doceat, sed docibiles sui, docibiles Dei¹. Est quippe amor vis animæ naturali quoddam pondere ferens eam in locum vel finem suum. Omnis enim creatura sive spiritualis, sive corporea, et certum habet locum quo naturaliter fertur, et naturale quoddam pondus quo fertur. Pondus enim, ut ait quidam vere philosophus, non semper fert ad ima: ignem sursum, aquam deorsum, sic et de cæteris. Nam et hominem agit pondus suum, naturaliter spiritum ferens sursum, corpus deorsum, unumquodque in locum vel finem suum. Quis enim corporis locus? *Terra*, inquit, *es, et in terram ibis*². De spiritu vero in libro Sapientie: *Et revertetur, inquit, spiritus ad eum, qui creavit eum*³. Vide hominem dissolutum, quomodo totus pondere suo fertur in locum suum: cum res bene et ordine suo procedit, spiritus reddit ad Deum, qui creavit eum; corpus ad terram, nec in terram solum, sed in elementa, ex quibus compactum et formatum erat. Cum enim quiddam in eo terra, quiddam aqua, et quiddam aer sibi vindicet; cum naturalis compactionis naturalis sit dissolution, pondere suo unumquodque reenrrit ad suum elementum: et tunc plena facta est dissolution, cum horum omnium in locum suum

²⁴⁵ facta fuerit restitutio. Quæ utrum corruptio, vel A putredo, et non potius, ut dictum est, resolutio melius vocanda sit, judicet qui vult. Et cum horum nihil a naturæ suæ tramite aberret; sola misera anima, et degener spiritus, cum per se naturaliter eo tendat, peccati vitio corrupta nescit, vel difficile discit ad suum redire principium. Naturali quidem pondere suo semper eo impellitur: cum beatitudinem desiderat, beatitudinem somniat, nonnisi beatus esse querit. Beatus autem ille, et non alius, cuius est Dominus Dens ejus⁴. Sed beatitudinem querens non in regione sua, nec in via sua, longe aberrat a naturali intentione sua. Ideoque amissa doctrina sua naturali, opus jam habet doctore homine, qui de beatitudine, quæ naturaliter queritur amando, doceat admonendo, ubi, et quo, in qua regione, qua via queratur.

2. Amor ergo, ut dictum est, ab auctore nature naturaliter est animæ humanæ inditus: sed postquam legem Dei amisit, ab homine est docendus. Non est autem docendus, ut sit tanquam qui non sit; sed ut purgetur, et quomodo purgetur; et ut proficiat, et quomodo proficiat; ut solidetur, et quomodo solidetur, docendus est. Nam et fœdus amor carnalis fœditatis suæ C olim habuit magistros, in eo quo corrupti erant et corrumpebant tam perspicaces, tam efficeas, ut ab ipsis fœditatis amatoribus et sociis, doctor artis amatorie recantare cogeretur, quod intemperantius cantaverat; et de amoris scribere remedio, qui de amoris carnalis scripserat incendio: qui in amoris incentivâ vel vetera quasi per quemdam pruritum exsecranda, vel in nova invenienda toto se effuderat ingenio⁵. Non utique amoris carnalis fervorem videbatur ille do-

¹ Joan. vi, 45. — ² Gen. iii, 19. — ³ Eccl. xi, 7. — ⁴ Psal. cxviii, 15.

⁵ Ovidius.

cere, qui tam in docendis, quam in eo qui²⁴ riem inchoantes, quasi per succedentes sibi decebat, sine quovis rationis temperamento A naturali quedam igne austabat: sed naturalem ejus vim indisciplinatis quibusdam disciplinis in quandam erudiebat lasciviam, et supervenientis quibusdam fomentis luxuria in quandam perurgebat insaniam. In illis enim pravis et nequam hominibus ex superfluenti carnalis concupiscentiae vito, totus deperierat ordo naturae. Quippe cum debito naturae ordine, spiritus eorum naturali pondere suo, amore suo sursum ferri deberet ad Deum qui creavit eum; carnis humiliatus illecebris, non intellexit, et comparatus jumentis insipientibus similis factus est illis¹, factique sunt de quibus diceretur, *Non permanebit spiritus meus in hominibus istis, quia ebro sunt²*: in quorum persona, *Factum est, inquit, cor meum tanquam cera liquecens in medio ventris mei³*. In angusta quippe corporis parte cor locatum (ubi quasi medium, superiorum sensuum arcem, et corporis inferioris, sicut populi humilioris quasi quandam regeret et dispensaret rem publicam, totamque circumquaque cogitatum et actionum regionem) ad concupiscentiae carnalis ignem degenerare quadam mollitie liquecens, totum defluxit in ventrem, et in medium ventris; videlicet non sapiens nisi ea quae ventris sunt, et de ventre in ventris inferiora, omnia confundens, omnia degenerans, omnia adulterans, amoris naturali affectum pervertens in brutum quemdam carnis appetitum: non solum quae non licet appetentem cum contumeliis corporis in passionibus ignominiae, sed adeo oblitum suae antiquae generositatis, ut qui creatus erat Deo soli, a corruptis et corruptoribus suis aestimetur esse potius luxuriae naturale domicilium et vitiorum omnium prostibulum. Infelices, qui in tantum natura reclamante sibi viluerunt, ut animae suae locum, qui proprius Dei creatoris D erat, et nulli creature communicabilis, sedem satanae, sedem spurcitarum, et omnis immunditiae constituerint.

CAPUT II.

De ortu et progressu amoris.

3. Acturi igitur de amore, prout dederit ipse cuius amori operis ipsius sudat intentio, pri-

mus quasi a primordiis ipsius narrationis se- C cere, qui tam in docendis, quam in eo qui²⁴ riem inchoantes, quasi per succedentes sibi decebat, sine quovis rationis temperamento A naturali quedam igne austabat: sed naturalem ejus vim indisciplinatis quibusdam disciplinis in quandam erudiebat lasciviam, et supervenientis quibusdam fomentis luxuria in quandam perurgebat insaniam. In illis enim pravis et nequam hominibus ex superfluenti carnalis concupiscentiae vito, totus deperierat ordo naturae. Quippe cum debito naturae ordine, spiritus eorum naturali pondere suo, amore suo sursum ferri deberet ad Deum qui creavit eum; carnis humiliatus illecebris, non intellexit, et comparatus jumentis insipientibus similis factus est illis¹, factique sunt de quibus diceretur, *Non permanebit spiritus meus in hominibus istis, quia ebro sunt²*: in quorum persona, *Factum est, inquit, cor meum tanquam cera liquecens in medio ventris mei³*. In angusta quippe corporis parte cor locatum (ubi quasi medium, superiorum sensuum arcem, et corporis inferioris, sicut populi humilioris quasi quandam regeret et dispensaret rem publicam, totamque circumquaque cogitatum et actionum regionem) ad concupiscentiae carnalis ignem degenerare quadam mollitie liquecens, totum defluxit in ventrem, et in medium ventris; videlicet non sapiens nisi ea quae ventris sunt, et de ventre in ventris inferiora, omnia confundens, omnia degenerans, omnia adulterans, amoris naturali affectum pervertens in brutum quemdam carnis appetitum: non solum quae non licet appetentem cum contumeliis corporis in passionibus ignominiae, sed adeo oblitum suae antiquae generositatis, ut qui creatus erat Deo soli, a corruptis et corruptoribus suis aestimetur esse potius luxuriae naturale domicilium et vitiorum omnium prostibulum. Infelices, qui in tantum natura reclamante sibi viluerunt, ut animae suae locum, qui proprius Dei creatoris D erat, et nulli creature communicabilis, sedem satanae, sedem spurcitarum, et omnis immunditiae constituerint.

B Sicut enim cum in faciem novi hominis spiraculum vitae, spiritualem vim, id est intellectualem, quod sonat spiratio et spiraculum; et vitalem, id est animalem, quod sonat nomen vitae, infudit, et infundendo creavit; in ejus quasi quadam aree vim memorialem collocavit, ut Creatoris semper potentiam et bonitatem memoraret: statimque et sine aliquo mora interstitio, memoria de se genuit rationem: et memoria et ratio de se protulerunt voluntatem. Memoria quippe habet et continet quo tendendum sit; ratio, quo tendendum sit; voluntas tendit: et haec tria unum quiddam sunt, sed tres efficiace; sicut in illa summa Trinitate una est substantia, tres personae: in qua Trinitate sicut Pater est genitor, Filius genitus, et ab utroque Spiritus sanctus; sic ex memoria ratio gignitur, ex memoria et ratione voluntas procedit. Ut ergo Deo inhäretur creata in homine rationalis anima, memoriam sibi vindicat Pater; rationem Filius; voluntatem ab utraque procedentem ab utroque procedens Spiritus sanctus.

¹ Psal. xlviii, 13, 21. — ² Gen. vi, 3. — ³ Psal. xxi, 15.

4. Ecce quibus orta natalibus voluntas, cu-²¹⁵ spiritualibus ejus aguntur incentivis, in spiri-
jus nativitatis, cuius adoptionis; cuius dignita-
tis, cuius nobilitatis. Quæ cum præveniente et
cooperante gratia Spiritui ipsi sancto, qui Pa-
tris et Filii amor est et voluntas, bono sui as-
sensi incipit inhærente; et vehementer incipit
velle quod Deus vult, et quod volendum me-
moria suggestum et ratio: et vehementer volendo
amor efficitur. Nihil enim aliud est amor quam
vehemens in bono voluntas. Per se enim volun-
tas simplex est affectus, sic animæ rationali in-
ditus, ut sit capax tam boni quam mali: bono
replendus cum adjuvatur a gratia; malo, cum
sibi dimissus deficit in semetipso. Ne enim a
Creatore aliquid animæ decesset humanæ, libera
in utramvis partem data est ei voluntas: quæ
cum adjuvanti concordat gratiæ, virtutis acci-
pit profectum et nomen, et amor efficitur: cum
sibi dimissa se ipsa secundum se ipsam frui vult,
sui in se ipsa patitur defectum; et quot habet
vitia, tot vitiorum sortitur nomina, cupidita-
tis, avaritiæ, luxuriæ, et alia hujusmodi.

5. Primo itaque profectu suo voluntas, quasi
in Pythagorice litteræ bivio, libera constituta,
si secundum dignitatem naturalium suorum eri-
gitur in amorem, secundum naturalem virtutum
suarum ordinem de amore, ut dictum est, in C
charitatem, de charitate proficit in sapientiam.
Sin autem, nullo ordine sui, justa tamen ordi-
natione Dei, præcipiti acta ruina, tenebris con-
fusionis obruta sepelitur in inferno vitiorum,
nisi a gratia citius ei fuerit subventum. Si vero
via inferni relicta, sursum cœperit gressum
attollere, et gratiam sequens deducentem et
enutrientem, adulta fuerit in amorem; jam in
juventutis constituta fortitudine, a spiritu timo-
ris, quo hactenus ut puer timebat penam, in
spirituum pietatis incipit proficere, in eum a quo
incipit jam novam gustare gratiam, pie jam in-
iciens amare Deum et colere, de quo scriptum D
est: *Pietas est cultus ejus*¹. Hie ergo juvenis non
ætatis, sed virtutis naturalem fortitudinem ex-
serat, et virtutem; nec juventutis (licet a ratio-
ne ea vetetur corrumpere) naturalia perdat in-
centiva. Quibus si insaniunt qui corrumpunt,
qui in imagine pertransiunt, quorum spiritus ut
spiritus bestiarum vel pecorum, quorum carnes
juxta prophetam, *ut carnes sunt asinorum*²: et
nudito magis eos qui in veritate sunt amoris, et

A tualis juventutis fervore suo licet modo insa-
nire. Gravis enim opprobrii res est in naturam,
si plus in deterius proscire possunt ejus cor-
ruptores, quam in bonum veri amatores.

CAPUT III.

De sancta quadam amoris insania, in homine vere reli-
giose requisita.

6. Audi sanctam insaniam: *Sive mente*, inquit
Apostolus, *excedimus, Deo; sive sobrii sunus,*
*B vobis*³. Vis adhuc audire insaniam? *Si dimittis*,
inquit, *eis peccatum, dimitte: sin autem, dele*
*me de libro quem scriptisti*⁴. Vis aliam? Ipsum
audi Apostolum: *Optabam, inquit, anathema*
*esse a Christo pro fratribus meis*⁵. Nonne quæ-
dam mentis hene affectæ sana quædam videtur
insania, quod impossibile sit effectu, habere
fixem in affectu; pro Christo anathema velle
esse a Christo? Hæc ad sancti Spiritus adven-
tum Apostolorum fuit ebrietas: hæc Pauli insa-
nia, cum diceret ad eum Festus, *Insanis,*
*Paulo*⁶. Mirumne erat si insanire pronuntiaba-
tur, qui in ipso mortis periculo ipsos judices
suis, a quibus pro Christo judicabantur, ad Chri-
stum convertere nitebatur? Non hanc insaniam
multæ litteræ in eo faciebant, sicut dicebat rex
veritatem intelligens, sed dissimulans: sed, ut
dictum est, sancti Spiritus ebrietas, in qua et in
parvo et in magno similes eos sibi facere gestie-
bat, qui eum judicabant. Et ut cetera omittam,
quæ major, qua magis inopinata insania, quam
hominem relicto saeculo desiderant et arden-
tem inhærente Christo, pro Christo rursum ne-
cessitate obedientiae et charitatis fraternæ inhæ-
rente sæculo; tendentem in coelum semetipsum
mergere in cœnum? Hic est Benjamin adole-
scentulus, qui in mentis suæ excessu⁷ nec se,
nec suum aliquid sentit, sed eum solum in quem
totus excessit. Hac insania insani, erant marty-
res inter tormenta rideentes. Cur hic non dicam
quod in fervore lascivie sive lascivus poeta di-
cebat, « *Insanire libet*⁸? »

7. Hie ergo licet emineat fervor juvenilis, et
fervens religionis cursus; qui quamvis adhuc in
hoc statu nec habeat, nec habere debeat, frenum
tamen patitur rationis. Fervorem enim novitio-

¹ Job xxvi, 28, iuxta LXX. — ² Ezech. xxii, 20. — ³ II Cor. v, 13. — ⁴ Exod. xxxii, 31, 32. — ⁵ Rom. ix, 3. — ⁶ Act. xxvi, 24. — ⁷ Psal. cxvii, 28. — ⁸ Virgilius, Baculicon egloga 3., vers. 36.

rum non docent illae misericordes in se ipsum¹¹⁶ voluntatum simulaeis præcisis et amputatis, discretiones, et discretionum dispensationes, A sicut adulterinis quibusdam et sponte nascentibus ramusculis, spes proficiendi augeatur naturali et verae voluntati. Illæ enim non tam sunt voluntates, quam appetitus animæ : concupiscentia scilicet carnalis, concupiscentia oculorum, et ambitio sæculi¹.

CAPUT IV.

De studio et conatu ad profectum seu perfectionem amoris.

B 9. Hie qui plus amat, plus currat : hic labor, hic opus est; labor multorum sudorum, opus multorum laborum : maxime cum cæcus adhuc amor quod facit faciat, sed nesciat adhuc unde veniat, aut quo vadat : et sic hujusmodi operetur affectibus, sicut cæcens manibus, qui manibus quidem operatur, sed nec manus videt quibus operatur, nec opus quod operatur. Sicut enim si videns quis in aliquod opus erudit non videntem, trahit docendum, curvat, erigit et disponit, in usum quemdam potius quam in artem eum agens suscepti operis : sic per omnia quæ supra dicta sunt, cæcus amor extrinsecum in quamdam vitæ et morum formatur honestatem. Cum vero interioris hominis substantia longo disciplinæ usu emollita plene poterit imprimi et informari in eorum formam, tunc fructum pacatissimum operabitur salutis; tunc in re, non specie horum omnium et similium percipiet utilitatem. Quæcumque enim observanda texuimus, nondum sunt in affectu, sed in desiderio et rationis magisterio : et de his omnibus humiliiter adhuc cantat ad Deum, *Concupivi desiderare justificationes tuas*³. Sicut tamen dixi de cæco, quamvis adhuc non videat oculus, non cesseret operari manus : ut qui proficeret vult D in magno, fidelis sit in minimo ; et in eo in quo ex conditoris largitate jam prærogatum habet jus potestatis, officium exhibeat bona voluntatis, in corpore scilicet proprio; faciatque quod dicit Apostolus : *Humanum dico propter infirmitatem carnis vestrae. Sicut cuim exhibisti membra vestra servire inmunditiae et iniquitatibus iniquitatem, ita nunc exhibete membra vestra servire justitiae in sanctificationem*⁴ : ac si dicat, Cum amor in charitatem transierit, cum anima perfectam suam ad ipsa fuerit puritatem;

¹ Pet. i, 22. — ² Joan. vi, 16. — ³ Psal. cxviii, 20. — ⁴ Rom. vi, 19.

tunc vobis dicam vel indicam longe aliud quid²¹⁷ tñ mensam pñcipiti transiliens desiderio, im- et divinum. Nunc interim accipite istud huma- num : ut sicut in tempore veteris negligentia et peccati, liberi fuitis justitiae; justitiae in nullo, in omnibus autem peccato exhibentes membro- rum officium, et hoc ad iniqutitatem : sic amodo exhibeat membra vestra servire justitiae in sanctificationem. In quo si fidelis, ut dictum est, apparuerit, incipiet in se ipso experiri quod David dixit : *In nomine tuo levabo manus meas. Sicut adipe et pinguedine repleatur antua mea*¹. Si enim spiritu facta carnis mortificaverit², si Deum in opere suo glorificaverit; ex hoc anima adipe gratiae, et pinguedine sancti Spiritus re- pleta, renovari incipit spiritu mentis suae, et induere novum hominem, qui secundum Deum creatus est in justitia et sanctitate veritatis³.

10. Ex hoc enim jam rerum facies nova ei in- cipit apparere; charismata meliora, in quorum æmulatione hactenus laboraverat, familiarius se ei aperire; corpus sanctis humiliatum discipli- nis, ex consuetudine jam bona in spontaneum spiritus servitium transire; novi hominis inter- ior facies de die in diem renovari, et usque ad speculanda Dei bona revelari : jam frequentes et improvisæ theophaniæ, et sanctorum splen- dores animam continuo laborantem desiderio incipiunt refocillare, et illustrare; quia sapientia occurrens in viis hilariter, sicut dicit Job, *Abs- condit lumen in manibus, et præcipit ei ut rur- sus adveniat, et annuntiat de ea amico suo, quod possessio ejus sit, et ad eam possit ascendere*⁴. Ex quo jam diu laborans anima, insolitas quas- dam et dulces affectiunculas incipit colligere, in quibus tenere requiescit cum adsunt; cruciatur, cum auferuntur, et nonredeunt ad votum. Sie- ut enim ruri enutrita et ruralibus assueta ciba- riis, cum affectiones has, quas diximus, quasi in primo ingressu aulæ regiæ corporis degusta- re, nonnunquam ignominiose depulsa, violen- ter expulsa, in domum paupertatis suæ, vix ultra^a redire acquiescat : et frequenter ad ja- nuam recurrens, importuna, improba, et an- xia, sicut inops, sicut mendica, sperans, suspi- rans inspicit, suspicit si quid sibi porrigitur, si quando aperiatur : et aliquando improbitate et importunitate sua sic evincit omnia obstacula et transgreditur; ut usque ad interiorem sapien-

A pudens, et illico reexpellenda assideat conviva et audiat, *Comedite, amici; et incibriamini, charissimi*⁵. Ex hoc jam innascitur sanctæ pau- pertatis amor, latendi studium, odium sœcula- riū distractionum, orationis usus, psalmodia frequens.

CAPUT V.

De periculis et dannis neglectæ gratie, et laudibus vere charitatis.

11. Sed grave, nisi impediatur, occurrit tentationis impedimentum, quod multorum cur- sunt usque hue prosperum et felicissimum vel graviter retardet, vel retro nonnunquam in quamdam temporis ignaviam reflectat. Quod enim a Patre pio in via accipit ne deficiat, sic incipit habere quasi sufficiat: et hic prolienci metam constituens, ubi desinit proficere, ibi in- cipit deficere. Quin etiam conculeans gratiam Dei, et vanam de ipsa contra ipsam sibi fabri- cans fiduciam, vel in ore, vel in corde jactat se non usquequa a Deo derelictum, toties sibi judicium inanducans et bibens, quoties vi- sitationis et consolationis a Deo accipit gratiam, et inde non in Domini, sed in voluntatum sua- rum exsecutionem præsumit fiduciam. *Inimici Domini, ait Psalmista, mentiti sunt ei, et erit tempus corum in saecula. Et cibavit illos ex adipe frumenti, et de petra, melle saturavit eos*⁶. Audi cibatos, et audi inimicos: audi saturatos, et audi mentitos: audi non solum frumentum, sed adipem frumenti: non petram, sed mel de petra, occultam scilicet et divinam sacramen- torum gratiam, de qua saturati perhibentur, qui inimici convincuntur; quod si non fuissent inimici non tam cito potuissent saturari. Qui enim saturatus est, non plus petit quam accipit, quia plenus est: et quod habet, ei satis est. Hoc est, post primam illuminationem, ut ait Apostolus, post gustum doni coelestis, post participationem Spiritus sancti, post gustum nihilominus boni verbi Dei, virtutumque futuri saeculi, voluntarie peccando post acceptam notitiam veritatis, rursum sibimetipsis Filium Dei crucifigere et conculcare, et sanguinem testamenti pollutum ducere, in quo sanctificati sunt, et spiritui gra-

¹ Psal. LXII, 5, 6. — ² Rom. VIII, 13. — ³ Ephes. IV, 23, 24. — ⁴ Job XXXVI, 32, 33.

⁵ Cantic. V, 1

^a Psal. LXXX, 16, 17.

^b Alias, iterum altero: mendose.

tie contumeliam facere. Quid enim aliud est *Fiat*¹ evanescere, sive ligature cessabunt, sive scientia Dei sibi crucifigere, quam facere mala, A tunc destruetur. Nunc autem manent fides, spes, caritas, tria haec: major autem his est caritas². Hoc est iugum Domini suave, et onus leve: onus quod portantem portat, et levigat; onus leve Evangelii, suave eis, quibus dicit ipse Dominus, *Jam non dicam vos seruos, sed amicos meos*³. Qui enim prius portare non poterat praecepta Legis, postea illi levia sunt praecepta Evangelii per cooperantem gratiam. Qui primum non poterat implere, *Non occides*⁴; postea leve habet *pro fratribus animam ponere*⁵; et sic de reliquis: sicut cum jumento imponitur onus grave, et refugit quasi importabile, adducitur quadriga volubilis, id est Evangelium, discurrens per totum mundum, et onus quod quasi grave refugiebat primum, postea sine labore trahit duplicatum. Sic avicula quæ impluimus est et sine alis, se ipsam non potest portare; pondere plumarum et alarmi addito, advolat sine labore: sic et panis durus qui per se transire non potest, advectione lactis vel alterius liquoris colabilis fit in gutture.

12. Jam ergo bona spei juvenis, cuius Deus juventutem incipit latificeare, crescere incipit in virum perfectum, in mensuram aetatis plenitudinis Christi⁶. Jam enim amor incipit confortari, et illuminari, et transire in affectum et nomen majoris virtutis, et amplioris dignitatis. Amor quippe illuminatus caritas est; amor a Deo, in Deo, ad Deum caritas est. Charitas autem Deus est: *Deus, inquit, caritas*⁷. Brevis est laus, sed concludens omnia. Quidquid de Deo potest dici, potest dici et de charitate; sic tamen, ut considerata secundum naturas doni, et dantis; in dante nomen sit substantia, in dato qualitatis; sed per emphasis donum etiam caritatis Deus dicatur, in eo quod super omnes virtutes virtus caritatis Deo cohaeret, et assimiletur. De charitate quid dicemus? audi- vimus famam ejus, non novimus eam, non vidimus eam. Apostolus eam novit, qui excellentiorem viam eam appellans, in laudem ejus totum se effudit, dicens: *Et adhuc excellentiorem viam vobis demonstro. Si liguis hominum loquar et Angelorum, charitatem autem non habeam, factus sum velut æs sonans, aut cymbalum tinniens. Et si habuero prophetiam, et noviri mysteria omnia et omnem scientiam, et si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habeam, nihil sum. Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, et tradidero corpus meum ita ut ardeam, charitatem autem non habeam, nihil mihi prodicet. Charitas patiens est, benigna est: caritas non æmularit, non agit perperam, non est ambitiosa, non querit quæ sua sunt, non inflatur, non irritatur, non cogitat malum, non gaudet super iniuriam, congaudet autem veritati: omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia suscipit. Charitas nunquam excidit, sive propheticæ*

B grave, et refugit quasi importabile, adducitur quadriga volubilis, id est Evangelium, discurrens per totum mundum, et onus quod quasi grave refugiebat primum, postea sine labore trahit duplicatum. Sic avicula quæ impluimus est et sine alis, se ipsam non potest portare; pondere plumarum et alarmi addito, advolat sine labore: sic et panis durus qui per se transire non potest, advectione lactis vel alterius liquoris colabilis fit in gutture.

13. Amor ergo prius habuit conatum, et aliquem affectum; caritas effectum. Jam enim tanto levius operatur caritatis manus, quanto C eam adjuvat illuminatus oculus. Primum quidem operamus per manum, deinde manu tergimus oculum: unde dicit, *A mandatis tuis intellexi*⁸. Jam enim incipit opera sua intelligere, et affectiones discernere: jam sic afficitur virtutibus, ut sicut Deo hoc est esse, quod bonum esse; sic jam justæ et sanctæ animæ non aliter sit esse quam sanctæ, et juste, et pie esse: sancte in semetipsa, juste ad omnes, pie ad Deum. Ex augmento enim gratiae Dei sic afficit justam animam justus affectus, ut jam in nulla sui parte, vel cogitatum, vel affectum, vel actuum sciat, vel possit esse nisi justa, in toto suo, in omni D eo quod est justitiae, plene et indissolubiliter affecta. Unde dicit Apostolus: *Charitas nunquam excidit*. Aliquando quidem titubat, vel deviat affectionis vel operis effectus, quamdiu in hac vita non potest videre caritas nisi ex parte et per speculum in ænigmate: sed integer tamen semper et solidus in sua virtute suus permanet affectus.

¹ Hebrei vi, 4-9, et x, 26, 29. — ² Ephes. iv, 13. — ³ I Joan. iv, 16. — ⁴ I Cor. xii, 31, xiii. — ⁵ Joan. xv, 15. — ⁶ Exod. xx, 13. — ⁷ I Joan. iii, 16. — ⁸ Psal. cxviii, 104

CAPUT VI.

Amorem conservari , etiam dum homo, quasi invitus , legi carnis et peccati servit.

14. Aliud quippe est affectus , aliud affectio. Affectus est qui generali quadam potentia et perpetua quadam virtute firma et stabili mente possidet , quam per gratiam obtinuit. Affectiones vero sunt quas varias variis rerum et temporum afferunt eventus. Infirmitas enim carnis ex vitio primae originis saepe offendit , saepe cadit , saepe laedit graviter , et laeditur mente interiorius dolente , et patiente potius quam agente quod perperam foris geritur; nec tamen charitatem perdente , sed ex charitate gemente et clamante ad Deum : *Infelix ego homo , quis me liberabit de corpore mortis hujus?* Unde dicit Apostolus : *Ego , inquit , mente servio legi Dei , carne autem legi peccati :* Et rursum , *Non ego operor illud , sed quod habitat in me peccatum*¹. Itaque quisquis ille est , sicut dicit beatus Joannes , secundum hoc quod natus est ex Deo , id est , secundum interioris hominis rationem , in tantum non peccat , in quantum peccatum quod corpus mortis foris operatur , odit potius quam approbat , semine spiritualis nativitatis , quo ex Deo natus est , cum interiorius conservante. Quod etsi interim aliquando incursum peccati laeditur et atteritur , radice tamen charitatis in altum defixa non perit : imo statim secundus et vivacius convalescit in spem boni fructus , et surgit. Sic enim dicit beatus Joannes : *Omnis euim qui*

²⁴⁹ *natus est ex Deo , peccatum non facit ; quoniam A semen ipsius in eo manet : et non potest peccare , quia ex Deo natus est*². Notanda vis verborum. Non , inquit , *peccatum facit* , quod patitur potius quam facit qui natus est ex Deo : et non potest peccare , perseverando scilicet in peccato ; dum legi Dei , cui mente servit , etiam carnem festinat subigere , quæ tentatione et peccato incurrente , legi peccati videtur servire. Petrus cum peccavit , charitatem non amisit³ : quia peccavit potius in veritatem , quam in charitatem , cum ejus se non esse mentitus est in ore , cuius totus erat in corde. Ideoque negationem falsitatis continuo lacrymis lavit veritas charitatis³. Sic et David cum peccavit⁴ , charitatem non perdidit , sed obstupuit quodammodo in eo charitas ad vehementem temptationis ictum : et charitatis in eo nequaquam facta est abolitio , sed quasi quædam soporatio ; quæ mox ut ad vocem arguentis Prophetæ evigilavit , continuo in illam ardenterissimæ charitatis confessionem erupit , *Peccavi Domino :* et continuo audire meruit , *Dominus transtulit a te peccatum tuum ; non morieris*⁵.

15. Adhuc in laude charitatis , amor in fide est et spe ; charitas in se ipsa est , et per se ipsam. Potest etiam esse ut fides et spes sint sine charitate : ut autem charitas fidem et spem in se non contineat , non potest esse. Fides enim quod amaturo esse asserit , spes promittit. Amat igitur qui in fide et spe amat , sicut amari potest quod creditur tantum et speratur : charitas creditum et speratum jam habet , jam tenet , jam complectitur. Amor igitur fidei et spei Deum

¹ Rom. viii, 24 , 25, 17. — ² I Joan. iii, 9. — ³ Matth. xxvi, 69-75. — ⁴ II Reg. xi. — ⁵ Id. xii, 13.

^a Quod hic dicit auctor de peccato Petri , jamdudum sibi objecit S. Thomas , 2, 2, q. 24 , art. 12, ad. 2, citando hunc locum quasi ex S. Bernardo depromptum : unde videoas noui hodie primum hunc tractatum S. Doctori adscribi. Respondebatque charitatem amitti duplamente : uno modo directe per actualem contemptum ; et hoc modo Petrum non amisisse charitatem : alio modo indirecte , quando committitur aliquid contrarium charitati propter aliquam passionem concupiscentiae vel timoris ; et hoc modo Petrum contra charitatem facientem , amisisse charitatem , sed cito recuperasse. Verum haec responsio Divallio non omnino arridet , qui aliam in hunc locum afferit , in 2, 2, q. 2 de Charitate , art. 7 : scilicet auctorem hic non agere de charitate supernaturali et theologica , quæ per quodlibet peccatum mortale amittitur ; sed de quadam charitate acquisita et benevolentia humana , qua Petrus erga Christum duebatur , quam certum est non fuisse penitus extinctam per peccatum ; sed tantum aliquo pacto sopitam : quod etiam de Davide dicendum est. Fatendum est tamen solutionem S. Thomæ satis esse ad mentem auctoris , qui ea ratione innuit Petrum peccando noui amisisse charitatem , « quia , » inquit , « peccavit potius in veritatem , quam in charitatem . » Quamvis etiam dici possit , contextum hunc efferriri oratorio more , quo dicimus ea non amitti quæ cito recuperantur. Et sicut idem iste auctor ait , cum qui natus est ex Deo non peccare , quod non perseveret in peccato : sic dicere potuit , Petrum et Davidem peccando non amisisse charitatem , nempe in illa privatione ad finem usque permanendo. Apposite Gillebertus abbas , sermone quadragesimo septimo in Canticum cantorum , num. 3 : « Non imputatur . » macula peccati , « dum non immoratur..... Quasi excessus non est , ubi citus regressus est . » Vide supra . pag. 327 .

videre desiderat, quia amat : charitas quia videt,²⁴⁹ et quam juvundum habitare fratres in unum! amat. Ipsa enim est oculus, quo videtur Deus. A Quia sicut per gustum vita administratur corporis; sic illi mandavit Dominus benedictionem et vitam^a. Gustus etiam licet corporaliter exercetur, saporem tamen introrsus generat, quo anima afficitur : propter quod corporalis qui-dam maxime hic sensus, sed tamen ex parte aliqua etiam animalis esse comprobatur. Sic et amor socialis, quia ex corporali cohabitatione in unum, ex similitudine professionum, ex paritate studiorum, aliisque hujusmodi causis confoederatur, mutuisque officiis enutritur, maxime animalis esse videtur. Sed tamen ex magna parte et spiritualis est, quia sicut sapor est in gusto, sic affectus fraternae charitatis flagrat^b in affectu, de quo scriptum est : *Sicut unguentum in capite, quod descendit in barbam, barbam Auron; quod descendit in oram vestimenti ejus, sicut ros Hermon qui descendit in montem Sion*³.

B 18. Tertio odori comparatur amor naturalis, qui naturaliter ex ipsis naturae similitudine et consortio absque omni spe recompensationis omnem hominem diligit : qui ex occultis naturae recessibus veniens, et animae se ingerens nihil humanum ab eo patitur esse alienum. Sensus C autem iste magis animalis esse videtur quam corporalis, id est odoratus, qui ad creandum cum interius corpus nihil agit praeter levem instrumentum sui, id est narium attractum; et licet haustus per corpus, animam tamen afficit, non corpus. Sic et amor naturalis magis spiritualis esse videtur, quam animalis; quia praeter solum connaturalis humanitatis respectum, non consanguinitas, non societas, nec aliqua omnino in eo necessitudo hujusmodi consideratur.

D 19. Quarto auditui comparatur amor spiritualis, amor inimicorum. Auditus enim nihil interius, id est intra corpus, operatur, sed exterius quodammodo, id est ad aures pulsans, animam evocat ut exeat et audiat. Sic et amorem inimicorum in corde nulla vis naturae, nullus alieujus necessitudinis suscitat affectus, sed sola obedientia, quae per auditum significatur. Ideoque amor iste spiritualis dicitur. Ideo etiam quia ad Filii Dei similitudinem, et filiorum Dei proficit dignitatem, dicente Domino : *Benefacite his qui oderunt vos, ut sitis filii Patris vestri qui in celis est*⁴, et reliqua.

16. Tactui comparatur amor parentum : quia affectus iste promptus omnibus, et quodammodo grossus et palpabilis, sic se omnibus naturali quadam occursu prebet et ingerit, ut effugere eum non possis, etiam si velis. Tactus enim sensus est totus corporalis, qui ex quorumlibet corporum conjunctione conficitur; si tamen unum eorum, aut utrumque vivat, ut tactus esse possit. Sicut enim quoquo te verteris, corpus tuum non potest esse sine tactu : sic nec anima tua sine hoc affectu. Propter quod in Scripturis amor iste non multum commendatur; immo ne sit nimius coercetur, dicente Domino : *Si quis non odit patrem suum, aut matrem suam, non potest meus esse discipulus*⁵.

17. Secundo gustui comparatur amor socialis, amor fraternus, amor sanctae et catholice Ecclesie, de quo scriptum est : *Ecce quam bonum*

^a Rom. xii, 9. - ^b Iuc. xiv, 26.

Addunt alii usque in seculum. - ^c Psal. cxxxi.

^d Matth. v, 14, 15.

^e Alias, fragrat.

20. Quinto visui comparatur amor divinus.²⁵¹ Visus enim principalis est sensus : sicut inter omnes affectiones principatum obtinet amor divinus. A visu oculorum cæteri sensus videre dicuntur, cum solus videat oculus. Dicimus enim, Tange et vide, gusta et vide, sieque de reliquis : sieque ab amore divino cætera dicuntur amari, quæ bene amantur; cum luce clarius constet nil debere amari, nisi propter Deum; nec amari rem quæ propter aliud quid amatetur, sed id potius propter quod amatetur. Unde est : *A quo omnis paternitas in cœlis et in terra nominatur*¹. Visus vis quædam est animæ mera, et potens, et pura : sic et amor divinus potens est, B quia magna operatur; sed est purus, quia, sicut ille ait, nihil inquinatum in eum incurrit². Non enim dignatur Deus amari cum aliqua alia re, quæ propter ipsum non amatetur. Visus item in eminenti corporis arce et insigni capituli loco positus, et secundum ipsius corporis formam infra habet, et ordine, et dignitate, et virtutis potentia omnia cæterorum sensuum instrumenta, ipsosque sensus, quos, ut ita dicam, animaliores, propinquiores; quos vero corporaliores, remotiores. Insimus enim omnium et cæteris ignobilior tactus, licet communis esse videatur totius corporis, tamen propriæ manuum est. Sic mens quæ caput est animæ, et principale ipsius mentis, sedes esse debet amoris Dei, ut sub se habeat et regat, et illustret cæteros amores; nec sit in eis quod se abscondat a calore ejus, et lumine ejus : quos quidem spiritualiores, habens propinquiores; quos vero animaliores vel carnaliores, remotiores; cum dilexerimus Dominum nostrum ex toto corde nostro, et ex tota anima nostra, et ex omnibus viribus nostris, et proximum nostrum sicut nos ipsos. Visus, ut diximus, in digniori corporis loco sedem habens, etiam super ipsam animalitatis virtutem aliquid moliri videtur : et mentis vel memoriæ, quantum fas est, gestit imitari virtutem, uno horæ momento medium cœli pervolans, in uno momenti puneto, plurima terrarum stadia transvolans : sic et illuminatus

A tinens, ad quamdam divinæ potentiae similitudinem eam provehit, dum omnem creaturam angustam et brevem, imo nullam videri facit ad comparationem Dei, dum confidit sua esse omnia quæ Patris sunt, dum omnia ei cooperantur in bonum³, dum sive Paulus, sive Cephas, sive mors, sive vita, sive omnia quæ sunt, ejus sunt⁴; et *fidelis viri totus mundus divitiarum est*⁵.

CAPUT VIII.

Ratione et amore fieri hominem ad omnia indifferentem et ad quævis ardua fortem ac intrepidum.

21. Visus ergo ad videndum Deum naturale lumen animæ, ab auctore naturæ creatus, charitas est. Sunt autem duo oculi in hoc visu, ad lumen quod Deus est videndum naturali quadam intentione semper palpitantes, amor et ratio. Cum alter conatur sine altero, non tantum^b proficit; cum invicem se adjuvant, multum possunt, scilicet cum unus oculus efficiuntur, de quo dicit sponsus in Cantico : *Vulnerasti cor meum, o amica mea, in uno oculorum tuorum*⁵. In hoc autem plurimum laborant suo unusquisque modo, quod alter eorum, id est ratio, Deum videre non potest nisi in eo quod non est, amor autem non acquiescit requiescente nisi in eo quod est. Quid est enim quod ratio omni conatu suo possit apprehendere, vel invenire, de quo dicere audeat, Hoc est Deus meus? In tantum enim solummodo potest invenire quid est, in quantum invenit quid non est. Habet etiam ratio suos quosdam tramites certos, et directas semitas quibus incedit : amor autem suo defectu plus proficit, sui ignorantia plus apprehendit. Ratio ergo per id quod non est, in id quod est videtur proficiere : amor postponens quod non est, in eo quod est gaudet desicere. Inde quippe processit; et naturaliter in snum spirat principium. Ratio majorem habet sobrietatem, amor beatitudinem^c. Cum tamen, ut dixi, invicem se adjuvant, et ratio docet

¹ Ephes. iii, 15. — ² S. Augustinus, in libris Confessionum et alibi. — ³ Rom. viii, 28. — ⁴ 1 Cor. iii, 22. — ⁵ Cantic. iv, 9.

^aHanc sententiam, quæ deest in Hebreo, Chaldeo et Latino, efferrunt LXX Interpretes, Proverb. xvii, post versum 4, hoc modo : *Ejus qui fidelis est, totus mundus divitiarum est ; illius autem qui infidelis, neque obolus.* Eadem utitur Hieronymus, epist. 103, ad Paulinum, et Comment. in Ezech. xlv; Augustinus, Confess. lib. v, cap. i, et epist. 103, ad Macedonium, n. 26; Cassianus, Collat. 24, cap. 26; et Bernardus, Vita S. Malachie, cap. 28, n. 63.

^b Alias, adeo. — ^c Alias hæc periodus, Inde . . . beatitudinem, rejetur ad finem hujus numeri, et quidem trius positus duobus membris quibus constat. †

amorem, et amor illuminat rationem; et ratio²²² affectus ergo charitatis Deo indissolubilis cedit in affectum amoris, et amor acquiescit. A litera inhaerens, et de vultu ejus omnia iudicia sua colligens, ut agat vel disponat exterius, sicut voluntas Dei bona, et beneplacens, et perfecta, dietat ei interiori; dulce habet in vultu illum semper intendere; et sicut in libro vitae, leges in eo sibi legere vivendi, et intelligere, illuminare fidem, roborare spem, suscitare charitatem. Jam enim et Spiritus scientiae^a evidenter sanctam docet animam, quid, quomodo sit faciendum: et Spiritus fortitudinis vires, vel virtutes subministrat faciendi; Spiritus consilii disponit. Et cum animae illi vacat Deo inhaerere, B Deo efficitur similis per devotionis pietatem, et voluntatis unitatem. Cum vero ad homines et humana redire compellitur, a lege vultus Dei, et exhilaratam faciem in oleo charitatis Dei, tam factis quam dictis, et etiam glorificatione quadam et gratia exterioris hominis refert ad homines: ipso suo bonitatis quadam habitu, et gratia eam sibi exigit, vel efficit apud eos reverentiam, ut etiam in promptu habeat, in quo voluerit, eorum obedientiam. Nam etsi ex occulto illo ad vitia delinquentium, et corruptos mores errantium, aliquando exiens ex veritate et severitate judiciorum vultus Dei, quasi facies

C cornuta appareat et terribilis⁹, ubi visa fuerit a corrigendis secundum insolubilem veritatis legem onnia agi et disponi in pondere, et mensura¹⁰: ceditur^b charitati; et ira illa charitatis intelligitur disciplina. Ideo rotæ in quibus est spiritus vitae, semper eunt in voluntatem Domini perficiendam: nec revertuntur ad faciendum suam. Si jubentur præesse, præsunt in sollicitudine: si jubentur subesse, in humilitate: si aliquibus coesse, in charitate. Si prælati sunt, sunt sicut patres ad filios: si subjecti, ut filii ad patres suos: si conviventes, omnium servos se faciunt. Pius ad omnes affectus, dulcis in bono consensus: occursus in hilaritate, colhabitatio in gratia, discessus in ostensione charitatis. Ad minores, quovis modo, mitis affectio cum opere: ad patres amor usque ad subjectionem: ad majores reverentia usque ad servitutem. Non quæ sua sunt querunt, sed quæ sunt omnium. Si fieri potest in eis quæ sunt adversa, sua sæpe faciunt, quæ sunt omnium^c. Et ad hæc omnia, quocunque lex illa summa

¹ Prov. xiv, 10. — ² Gen. v, 24. — ³ Prov. x, 29. — ⁴ Galat. vi, 14. — ⁵ Philipp. iii, 20. — ⁶ Id. i, 23. — ⁷ Matth. xxviii, 20. — ⁸ Philipp. i, 24. — ⁹ Exod. xxxiv, 29, 30. — ¹⁰ Sap. xi, 21.

^a Alias, *Spiritus sanctus*. — ^b Alias, *creditur*. — ^c Hæc verba, *Ni fieri... omnium*, desunt in aliis.

ordinaverit, facile habent et membra corporis, et bonam voluntatem commodare, cum Spiritus sancti arrham et pignus acceperint, servitutem istam creaturæ et membrorum suorum brevi transituram in adoptionem et revelationem filiorum Dei.

CAPUT IX.

Cohabitationem hominum religiosorum, veluti scholam quandam amoris depingit.

24. Sed veniam ad eam quam dicit Apostolus societatem spiritus¹, et laudem disciplinæ; ad bonum illud et jucundum cohabitationis fraternali in unum; ubi mandat Dominus benedictionem et vitam², de quo dicit Dominus: *Nolite timere, pusillus gressus; quoniam placuit Patri vestro dare vobis regnum*³. Laus ergo hujus disciplinæ ab Apostolis sumpsit exordium, qui sicut a Domino didicerant, vel a Spiritu sancto, cuius virtute nuper ex alto fuerant induiti, modum convivendi sic sibi instituerunt, ut esset multitudinis cor unum, anima una, et omnia communia, et essent unanimiter semper in templo⁴. Hanc apostolicæ institutionis formam quidam æmulantes, non habent domos, vel diverticula, nisi domum Dei, domum orationis. Omnia quæcumque faciunt, in nomine Domini faciunt; simul habitantes uno ordine, una lege viventes, nihil habentes proprium, nec ipsa corpora sua, nec voluntates in potestate sua habentes. Simul dormiunt, simul surgunt; simul orant, simul psallunt, simul et legunt. Fixum et immobile propositum eorum obediens præpositis suis, et subjacere eis. Ipsi vero per vigilantes pro eis quasi rationem reddituri pro animabus eorum, re ipsa ipsis prædicant, quod in Jeremia populo Israel Godolias legitur prædicasse: *Ego pro vobis respondere Chaldaeis qui veniunt ad vos. Vos autem colligite frumentum, vinum et oleum in vasibus vestris, et habitate in urbis vestris scuri*⁵. Risumque cordis sui, et gaudium Isaiae quotidie Deo pro eis immolantes, filium liberare, filium repromotionis; reservant et conservant Ismael filium servitutis, cum propter eos fructum negligunt spiritus, et serviendo ipsorum saluti, actibus servitutis eorum omnes

postponunt affectus profectuum suorum: ipsis A vero perpetuum predicantes sabbatum, a curis sæculi, a necessitatibus anxietatibus reddunt alienos. Coactis enim in brevi necessitatibus ipsis, parvo vivitur. Vilitas in vestibus, sobrietas in victu, et cæteris omnia præfixæ legis terminata limitibus, ut nec plus habeat quis quam licet habere, et sufficiat omnibus; nec plus habere libeat, si habent quod licet habere.

25. Numquid non ista est non terrestris, sed cœlestis paradisus? Sed in ista paradi soles Prælatis permittitur manducare assidue de ligno scientiæ boni et mali; id est, dispensationes administrare discretionis: subditis vero, quorum est obediens, non discernere, si quis illud tetigerit, morte morietur. Omnes omni tempore student oris silentio, invicem cordis loquuntur affectu. Crebris eorum qui præsunt exhortationibus oleum additur camino, licet plus ipsi mutuo se excitent exemplo. Honore et obsequio invicem certatim se præveniunt⁶, secundum Apostolum, in provocatione se charitatis invicem provocantes⁷, invicem suscipientes. Nullum inter se patiuntur esse solarium, ne dicat ei Salomon: *Væ soli*⁸! Solitarium eum deputant, qui in conscientia sua per confessionem non vult habere socium: vel qui novis et solitariis adinventionibus suis conturbat societatem fratrum. Si quando res exigit, permittitur de rebus animæ vel corpori necessariis mite colloquium: sin autem, mitius ubique silentium. Ad studium orationis tanta et tam continua ubique devotio, ut locus orationis omissis, sicut locus divinæ dominationis: psalmorum tam pia, tam consona, tam fervens melodia; ut vitæ, et morum, et bonorum affectuum, non musicæ, sed charitatis regulis melos compositum quadam similitudine consonantiaæ Deo repræsentare et sacrificare videantur. D In communibus pietatis studiis, in quadam etiam vultuum, et corporum, et habituum gratia invicem, in se ipsis bonitatis divinæ videntes præsentiam tanto se affectu complectuntur, ut, sicut Seraphim, in amorem Dei alter ardeat ex altero⁹, nec illo modo satis esse possit deferenti quocumque alter desert alteri.

26. Haec est specialis charitatis schola, hic ejus studia excoluntur, disputationes agitantur, solutiones non ratiocinationibus tantum, quan-

¹ Philipp. ii, 1. — ² Psal. cxxxii, 3. — ³ Luc. xii, 32. — ⁴ Act. ii, 44-47, et iv, 34, 35. — ⁵ Jerem. xi, 10. — ⁶ Rom. xii, 10. — ⁷ Hebr. x, 24. — ⁸ Eccl. iv, 10. — ⁹ Isai. vi, 3.

tum ratione et ipsa rerum veritate et experientia terminantur. Hic qui in proficiendo lassus est, si residet ad sarcinas, quas adhuc de suis et cohabitantium sarcinis et necessitatibus secum trahit, nec morietur, nec retro regredi, nec ultra procedere lege compellitur: et si fideliter residens hic sarcinas custodierit; in triumpho victoriae parum ei erit dissimilis, qui ulterius processerit¹. Nonne locus est sarcinarum, ubi patimur eos qui per potentiam nos opprimunt, quasi caput nostrum conculeantes, inimicos supra dorsum fabricantes; filios quasi in medie cordis amplexibus inhærentes²? foris pugnæ, intus timores; quotidiana, imo continua omnium sollicitudo. Sed adhuc habet Idithum, quo transiliat; adhuc grandis restat via ascendentis in montem Domini, et ad dominum Dei Jacob. Ulterius tamen procedere fas non est cum sarcinis, sed et senectuti sua debetur reverentia. Ex hoc enim jam senectus incipit, sed venerabilis, non annorum, sed virtutum numero computata; spirans sapientiae maturitatem et requiem laborum, quasi emerite militiae præmium.

27. Suscipiens enim sapientia proficiendi iter perficiendum, charitatem quidem non abjectit, non deserit, sed provehit: sed tantum pertäsum habet, ut dictum est, sarcinas ejus portare, quæ alis jam intendens rebus parare se, et aptare conatur ad intrandum in gaudium Domini sui. Odit ergo euras quascumque; et si quando aliquos suscepit labores, sed laborum non amat sollicitudines. Vires quidem non deficiunt ad portandum: sed refugit impedimentum. Excitans ergo in hoc proficiendi gradu Dominus, et provocans sanetam animam ad intrandum, ut dictum est, in gaudium suum: *Diliges, inquit, Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex omnibus viribus tuis, et ex tota mente tua*³.

CAPUT X.

Gustum et saporem rerum divinarum nobis infundi per Christum.

28. Quatuor in Deum a nobis et toti exiguntur affectus. In eo quod dicit, *Ex toto corde tuo, totam sibi vindicat voluntatem: in tota anima, totum amorem: in omnibus viribus, virtutem*

designat charitatis: in *tota mente*, fruitionem sapientiae. Primum enim ad Deum voluntas animam movet, amor promovet, charitas contemplatur, sapientia fruitur. Sapientia vero digne in mente constituitur. Quæ cum ideo mens dicatur, quod meminit, vel eminent in anima; bene illi adscribitur virtuti, quæ super omnes eminent virtutes animæ. Est enim mens vis quædam animæ, qua inhaeremus Deo et fruimur: fructus autem hæc in sapore quodam divino est, unde et a sapore sapientia. Sapor autem iste in gusto quodam est. Gustum autem istum digne nemo potest exprimere, nisi qui meretur gustare: *Gustate, et videte, quoniam suavis est Dominus*⁴. Hoc gusto secundum Apostolum gustatur Dei verbum, gustantur etiam divitiae sæculi venturi⁵. Jam ergo de gusto isto, qui saporem habet illum, in quo sapientia sapit, subtilius inquirendum est. Primum dicendum quia licet per gradus ad arem sapientiae venerit qui ascendit, tamen nisi ubique in omni gradu usque ad ultimum, sapientia (sicut ipsa dicit in libro sui nominis) quærentes se quæsisset, et occurrisset in viis, ostendens se hilariter⁶; nec voluntas movisset, nec amor promovisset; nec charitati contemplatio, nec sapientiae provenisset fructus. Itaque siue cœperamus, prosequamur de gusto.

29. Corpus Christi universa est Ecclesia, tam veteris quam novi Testamenti. In hujus corporis capite, id est prima et antiquior et superiori parte, quæ est primitiva Ecclesia, quatuor sunt sensus: visus, auditus, odoratus, et tactus. Oculi sunt Angeli propter contemplationis subtilitatem: aures, Patriarchæ propter obedientiae virtutem: nares vel odoratus, Prophetæ, propter absentium notitiam: tactus vero communis est sensus. Omnes hi sensus ante Mediatoris adventum in capite erant, sed

D languebant inferiori corpore emortuo propter unius sensus absentiam, id est gustus, sine cuius adminiculo nec vivere corpus poterat, nec sensus vim sua vivacitatis obtinere. Quidquid enim ad totius corporis spectat alimentum, cunctis sensibus, universo corpori appone, suppone, circempone; si solus gustus deerit, quid proderit? Infunde auribus, intrude naribus, vel per quamvis aliam partem; obesse poterit, prodesse non poterit. Gustum autem

¹ I Reg. xxx. — ² Dent. vi, 5. — ³ Psal. xxxiii, 9. — ⁴ Hebr. vi, 5. — ⁵ Sap. vi, 17.

⁶ Alias male, vulnerantes.

quædam sequitur saporis dulcedo, quam in in-²³³teriori suo sentiens anima, modo quodam sin-suscipit, cuneta discernit, et dijudicat: seque omnesque sensus vegetat, et confirmat. Gustus ergo in capitis et corporis confinio, id est in gutture positus, velut utrumque connectens, eum designat qui per conditionem carnis paulo minus est minoratus ab Angelis, et Moyse, et Elia cæterisque Patriarchis, et Prophetis. Per exhibitionem patientiae et humilitatis minorem se quodammodo fecit, et humiliorem: cum illi potenti virtute, Dei et suos prosternerent ini-micos; ipse vero suos doceret discipulos: *Si quis percusserit te in dexteram maxillam, prebe ei et alteram*¹.

30. Hic enim post Prophetas veniens et Patriarchas, limes quidam Legis et Gratiae, capitis et corporis, per mysteria humanitatis suæ, et passionis, et resurrectionis, quæcumque in lege, et Prophetis, et Psalmis, et hymnis salubria, quæcumque corpori vitalia vel utilia, quasi quoddam ipsius os degustans, id est intelligens, et per se intelligenda corpori trai-ciens, homo Christus, interiori quodam divinitatis suæ sapore (quo sapientia nobis factus est sapientia Dei Christus²) sapida ea habet; nobisque facit sapida vel utilia. In se enim vi-vens, et per se totum corpus vegetans et conformans, gaudium sibi, gaudiu[m] Angelis facit de consummatione corporis; gaudium Patriar-chis et Prophetis de visione diei suæ, sicut ipse dicit, *Abraham pater vester exsultavit, ut vidret diem meum; vidit, et gavisus est*³: gaudium universo corpori et vitam; ita ut quodam men-tis tripudio universalí illo tactu spirituali vivifi-cati et confirmati clamemus, *Quod vidimus et audiimus, et manus nostræ contrectaverunt de Verbo vitae*⁴. Ideoque in omnibus orationibus nostris subjicimus, « *Per Christum Dominum nostrum:* » vel quia omnes orationes nostras et sacrificia ad Deum Patrem dirigimus per eum, sicut per mediatorem nostrum; vel quia quid-quit speramus a Patre lumen, omne datum optimum, et omne donum perfectum⁵, non per aurem, non per nares, sed per ipsum pe-timus infundi os nostrum, et gustum nostrum, et sapientiam nostram, ut sumenti possit esse proficuum.

31. Hic est gustus, quem in Christo facit no-teriori suo sentiens anima, modo quodam sin-A bis spiritus intellectus, intellectus scilicet Seri-ptrarum et sacramentorum Dei. Unde cum post resurrectionem suam Dominus discipulis apparuit: *Tunc, inquit evangelista, aperuit illis sensum ut intelligerent Scripturas*⁶. Cum enim Scripturarum interiorum sensum, et virtutem mysteriorum et sacramentorum Dei cœperimus non solum intelligere, sed etiam quadam, ut ita dicam, experientiæ manu palpare et tra-ctare (quod non sit nisi quodam conscientiæ sensu, et experientiæ disciplina intelligentis, imo, ut plus dicam, intus in semetipsa le-gentis, et sentientis bonitatem Dei, et virtutem quam potenti bonitate cum efficaci virtute in filii gratiæ, opus ipsius gratiæ operatur); tunc demum sapientia quod suum est exsequitur; tunc quos dignos judicat unctione sua, docet de omnibus; tunc apposito bonitatis Dei sigillo, omnia nostra pacata unctione illa et emollita imprimit et conformat; et si qua pura, si qua rigida invenerit, inuleat et infringit: donec letitia salutaris Dei recepta, et sapientiæ spi-ritu principali confirmata sancta anima, læta ad Deum decantet, *Signatum est super nos lu-men vultus tui, Domine; dediti lætitiam in corde meo*⁷. Unde et Dominus: *Hæc est, in-quiet, vita æterna, ut cognoscant te solum ve-rum Deum, et quem misisti Iesum Christum*⁸. Beata scientia, in qua continentur vita æterna. Vita ista ex illo gusto est, quia gustare, hoc est intelligere. Ex hoc gusto per hunc saporem in hac sapientia minimus ille Apostolorum satia-tus, exilaratus, confirmatus, *Mihi, inquit, mi-nimo omnium sanctorum data est hæc gratia, in gentibus evangelizare investigabiles divitias Christi, et illuminare omnes, quæ sit dispensatio sacramenti absconditi a sæculis in Deo, qui omnia creavit: ut innotescat principibus et potesta-tibus in cœlestibus per Ecclesiam multiformis sapientia Dei, secundum præfinitionem sæcu-lorum in Christo Iesu Domino nostro, in quo habemus fiduciam et accessum in confidentia per fidem ejus: et post pauca, Hujus, inquit, rei gratia flecto genua ad Patrem Domini nostri Jesu Christi, ex quo omnis paternitas in cœlo et in terra nominatur, ut det nobis secundum di-vitias gloriæ sue virtutem corroborari, per Spiri-tum ejus in interiori homine habitare Christum*

¹ Matth. v, 39. — ² 1 Cor. i, 30. — ³ Joan. viii, 56. — ⁴ 1 Joan. i, 1. — ⁵ Jacobij i, 17. — ⁶ Luc. xxiv, 45. — ⁷ Psal. iv, 7. — ⁸ Joan. xvii, 3.

per fidem in cordibus restris, in charitate radi-²³ cati et fundati, et possitis comprehendere quae latitudo, longitudo, sublimitas, et profundum⁴. Libet hic advertere, si forte in sensu apostolice sapientiae aliquatenus penetrare possumus.

CAPUT XI.

Quid Deo debeamus; et de necessitate mediatoris.

32. Contra quatuor Dei debemus duo. Quatuor sunt in Deo, potentia, sapientia, charitas, et veritas vel aeternitas, quod unum est. Nihil enim vere est, nisi quod incommutabile est. Ad quae duobus modis respondere nos convenit. Potentiae que potest nos punitire, et sapientiae, quam nil potest latere, debemus timorem verum; id est, quem non impedit torpor securitatis, vel refugium simulationis. Simulatio est vel quando fingimus laborem in praecerto, vel quando irrationalib[er]e misericordiam simulamus in Deo. Charitati et veritati debemus amorem verum; id est, quem non impedit tepor affectionis, vel scrupulus suspicionis. Charitati enim quid debetur nisi charitas? Veritas vero charitatis, et charitas veritatis omnem removet scrupulum suspicionis. Suspicionem autem dico, ne non auget charitas, ne decipiat veritas, ne defluat aeternitas. Unde Paulus: *Ut possitis comprehendere cum omnibus sanctis, quae sit latitudo, longitudo, sublimitas, et profunditas⁵.* In sublimitate nota potentiam; in profundo, sapientiam; in latitudine, charitatem; in longitudine, aeternitatem, sive veritatem. Et haec est crux Christi. Et alibi idem apostolus exprimens evidenter summe in nobis sapientiae virtutem, *Propterea, inquit, et ego audiens fidem vestram quae est in Deum, et dilectionem in omnes sanctos, non cesso gratias agens pro vobis, memoriam vestri faciens in orationibus meis; ut Deus, Domini nostri Iesu Christi Pater gloriae, det vobis spiritum sapientiae et revelationis in agnitione ejus, illuminans oculos cordis vestri, ut sciatis quae sit spes vocationis ejus in sanctos, quae divitiae glorie hereditatis ejus in sanctis, et quae supereminens magnitudo virtutis ejus in nos, qui credimus secundum operationem potentiae virtutis ejus, quem operatus est in Christo, suscitans illum a mortuis⁶.*

33. Cum ergo orante Apostolo, et exandiente A Deo, datur nobis spiritus sapientiae, et revelationis in agnitionem ejus, id est, ut agnoscamus eum, et sapiamus eum, vel sapiat ipse in nobis; cum illuminantur oculi nostri, ut videamus bonum, et bona boni intelligamus, ad que nos trahit spes vocationis ejus, scilicet divitiae gloriae aeternitatis ejus in sanctis; in his omnibus nobis bonitas, vel benignitas apparet illuminantis, et vocantis: eum vero ut sequamur vocantem, etiam virtus additur, per ipsam experientiam spiritus sapientiae revelatur nobis, que, vel quam sit supereminens magnitudo veritatis ejus in nos. Ex hoc igitur, qui sie est, ex gusto divina contemplationis palato cordis sanato, omnia discernit, omnia dijudicat. In auctore omnium honorum Christo, primum ei sapit sua ad Deum conversio, deinde peccatorum remissio; postmodum pro ira, cuius filii eramus, gratiarum multiplex augmentatio: et haec omnia nonnisi per Dominum nostrum Iesum Christum. Ipse enim est mediator noster, et sapientia nostra, cuius quod stultum est, sapientius est hominibus⁷.

34. Nam cum talibus bonitas Dei abundaret et offerretur omnibus, nec esset qui reciperet vel sciret recipere, vel recipere doceret, nec qui illuc posset ascendere, ubi bona haec distribuuntur, vel quod hoc posset deferre: opus erat mediatore nos inter et Deum, per quem nostra appropinquarent Deo, et bona Dei nobis. Init ergo consilium tota Trinitas, consilium illud, de quo propheta dicit: *Consilium tuum antiquum verum fiat⁸.* Videbat quippe Dominus quantum ad hominem omnia confusa, omnia turbata; nihil stare in loco suo, nihil procedere ordine suo. Videbat hominem abiisse in regionem dissimilitudinis tam longe, ut per se nec sciret, nec posset redire. Angelus enim præsumperat similitudinem Dei, dicens: *Ponam sedem meam ad aquilonem, et ero similis Altissimo⁹.* Homo similiter Deus esse voluit, cui persuasum erat esse sicut diu⁷. Ergone, inquit, Deus Pater, Filius meus, splendor gloriæ meæ, et figura substantie meæ⁸, in ipsa mei similitudine tot æmulos habebit, et pares, et socios? Præcipitatus est interque. Videns imago Dei Deus Filius angelum et hominem, qui facti erant ad ipsam, id est imaginem Dei, per inor-

¹ Ephes. iii, 8-18. — ² Ibid. 18. — ³ Id. i, 15-20. — ⁴ I Cor. i, 25. — ⁵ Psal. xxxii, sec. LXX. — ⁶ Isai. xiv, 13, 14. — ⁷ Gen. iii, 5. — ⁸ Hebr. i, 3.

dinatum imaginis et similitudinis ejus appeti-²⁶⁷ tum perisse : Ille ! inquit , sola miseria caret A noster habuit timorem quasi sursum ; ad miserum vero reconciliandum pietatem , quasi de- orsum ; ad utrumque vero scientiam , sciens quid cuique esset exhibendum . Sed ad imple- dum ministerium mediationis suæ cùm Patris bonam haberet voluntatem desursum , a misero autem inferius jacente haberet nihil ; et habere aliquid ratio et ordo mediationis requireret , exegit ab eo fidem . Exegit autem fidem , prærogando pietatem . Quia exactione nulla poterat esse validior ; quia non fuerat difficile homini misero ei se credere , a quo se præventum vide- bat pietate . Sed et cum se ei credere non posset , in quo spem non haberet , (quis enim se ei cre- deret , in quo spem non haberet ?) cum fide etiam spem obtulit , cum spe etiam addens ti- morem , sine quo spes esse non poterat ; ne scilicet deseretur a tam pio mediatore . Accep- to itaque mediator a reo suo tanto salutis pignore , ad Patrem regreditur , scilicet cum in montem solus ascendit orare , vel cum factus in agonia prolixius orabat cum sanguineo sudore : *Pater , inquit , clarifica Filium tuum , ut Filius tuus clarifice te* ⁷ . En quid tibi , en quid exhibeat illi . En quid a te habeo , en quid ab illo . Mediator quippe sum , et in salutem ejus jam videntur concurrere mediationis meæ ra- tiones . Sed captus est et ligatus . Alligavit eum fortis : et nisi fortior eo supervenerit , non di- ripiet vasa ejus . Sed mitte manum tuam de alto , et eripiam eum de inimicis ejus fortissimis , in spiritu fortitudinis , fortitudo tua , et virtus tua . Scio enim quid faciam . Moriar innocens pro no- cente , et plus poterit incomparabiliter bonitas mea , quam hostilis malitia ; poena innocentiae meæ , quam pena inobedientie humanae .

35. Accingit ergo se quodam modo Dei Filius , et aggressus est per humilitatem recuperare eum , qui recuperari poterat , qui per super- biam perierat . Itaque inter Deum et hominem medium se faciens , qui recedens , a Deo captus et ligatus a diabolo erat , hoc modo boni me- diatoris et personari induit et actum . Factus est homo : *Egressa est virga de radice Jesse , et flos de radice ejus ascendit : et requievit super eum Spiritus Domini , spiritus sapientiae et intellectus , spiritus consilii et fortitudinis , spiritus scientiae et pictatis , et replevit eum spiritus ti- moris Domini* ³ . Intelligite hic fortissimum sci- licet agonothetam nostrum , quasi campum mun- di ingressum inungi ad palestram oleo Spiritus sancti : et exultantem gigantem ad curreram viam dispensationis humanae ⁴ . Nota vero pro- phetani a superiori cepisse , et descendisse ad inferiora , quia mediatoris annuntiatabat descen- sum . Nos vero per easdem Spiritus sancti gratias , e iudeum mediatoris Dei et processum operis , et ad superiora investigantes regressum , ab in- ferioribus , id est a timore , incipiimus . Christus ergo ad Patrem timorem habuit , sed justum , sed filiale , per quem in omnibus honori ejus detulit , dicens , *Meus cibus est , ut faciam vo- luntatem Patris mei qui in cœlis est* ⁵ : et in Psalmo , *Lætetur cor meum , ut timeat nomen tuum* ⁶ , et cætera multa in hunc modum . Per quem etiam et se ipsum videbatur alijcere , humiliare , negligere , ut opus quod per eum fecerat Pater , sed perierat , reparatum et renovatum ei posset reconsignare .

36. Hoc igitur modo ad Patrem mediator A noster habuit timorem quasi sursum ; ad miserum vero reconciliandum pietatem , quasi de- orsum ; ad utrumque vero scientiam , sciens quid cuique esset exhibendum . Sed ad imple- dum ministerium mediationis suæ cùm Patris bonam haberet voluntatem desursum , a misero autem inferius jacente haberet nihil ; et habere aliquid ratio et ordo mediationis requireret , exegit ab eo fidem . Exegit autem fidem , prærogando pietatem . Quia exactione nulla poterat esse validior ; quia non fuerat difficile homini misero ei se credere , a quo se præventum vide- bat pietate . Sed et cum se ei credere non posset , in quo spem non haberet , (quis enim se ei cre- deret , in quo spem non haberet ?) cum fide etiam spem obtulit , cum spe etiam addens ti- morem , sine quo spes esse non poterat ; ne scilicet deseretur a tam pio mediatore . Accep- to itaque mediator a reo suo tanto salutis pignore , ad Patrem regreditur , scilicet cum in montem solus ascendit orare , vel cum factus in agonia prolixius orabat cum sanguineo sudore : *Pater , inquit , clarifica Filium tuum , ut Filius tuus clarifice te* ⁷ . En quid tibi , en quid exhibeat illi . En quid a te habeo , en quid ab illo . Mediator quippe sum , et in salutem ejus jam videntur concurrere mediationis meæ ra- tiones . Sed captus est et ligatus . Alligavit eum fortis : et nisi fortior eo supervenerit , non di- ripiet vasa ejus . Sed mitte manum tuam de alto , et eripiam eum de inimicis ejus fortissimis , in spiritu fortitudinis , fortitudo tua , et virtus tua . Scio enim quid faciam . Moriar innocens pro no- cente , et plus poterit incomparabiliter bonitas mea , quam hostilis malitia ; poena innocentiae meæ , quam pena inobedientie humanae .

37. *Et clarificavi* , inquit Pater , *et clarifica- bo* ⁸ . Jam fortissimo mediatore opus est spiritus consilii ; quia si princeps mundi integeret , nunquam Dominum glorie crucifigeret ⁹ . Per omnia ergo virtutem ei divinitatis occultans , et solam ei carnis infirmitatem præferens , per ju- stitiam vitæ suæ invidiam suscitavit hostilis ne- quitiae : per infirmitatem suæ carnis spem illi contulit victoriae , ad faciendum invidiam ac- cedentibus miraculis , quibus reconciliandi sui fidem in se roborabat . Deceptus antiquus dece- ptor , poenam peccati , mortem scilicet atrocissi-

¹ Isai. iiii, 3. — ² Matth. xi, 29. — ³ Isai. xi, 1-3. — ⁴ Psal. xviii, 6. — ⁵ Joan. iv, 34. — ⁶ Psal. lxxxv,

11. — ⁷ Joan. xvii, 1. — ⁸ Id. xii, 28. — ⁹ 1 Cor. ii, 8.

mam, ei inflxit, qui nulli peccato erat obnoxius.²³⁹ poris jacens et vinculis, et quantum ad corpus Oeclis justus injuste pro justitia novam de ini-
mico obtinuit justitiam, mortis scilicet injuste sibi illatae. Quam quasi sibi non necessariam, quia absque peccato erat, ipse homini peccatorum communicans, reum absolvit per poenam innocentiae suae: positoque corpore suo et san-
guine in manu ejus. Hoc, inquit, manducat, et bibe, hinc vive. Patrique eum representans: En, inquit, Pater, mei sanguinis pretium. Si de peccato hujus requiris, en pro eo meus sanguis. Domine Pater, dedisti benicitatem, et terra corporis mei dedit fructum suum: jam justitia ante te ambulabit, et tu pones in via salvationis B
humanæ pedes tuos¹. Et ut juste jam salvetur qui juste perierat, tu, Domine, fecisti direc-
tiones, judicium et justitiam in Jacob tu fecisti².

CAPUT XIII.

De vera sapientia amatorum seu filiorum Dei.

38. De fructu ergo hujus operis satiatus homo, mediante sapientia Dei, non solum reconciliatur, sed etiam sapiens efficitur. Sapit enim ei quod manducat. Manducat et bibit corpus et sanguinem Redemptoris sui, mamma celeste, panem Angelorum, panem sapientiae: et man-
ducans transformatur in naturam cibi quem manducat. Corpus enim Christi manducare, nihil est aliud quam corpus Christi effici, et templum Spiritus sancti. Templum autem hoc cum ornatum fucrit præscriptarum positione virtutum, et supradicto dedicandi ordine dedicatum, nullos ulterius alienos titulos potest suscipere, nullum habitatorem, nisi Deum qui condidit illum et creavit. Nihil ergo ultra terrenum sancta illa anima, nihil materiale, nihil corruptibile diligit aut curat, ex quo regressa est a loco sarcinarum: et si aliquo horum aliquando quasi in transitu uititur, sed frui de-
dignatur. Si quid in hujusmodi prosperum evenerit, pertransit: non conturbatur, si quid adversi contigerit. Totum sapit quidquid capit; nec potest amanti nisi sapere, quidquid sicut salivam contigerit de Christi capite descendere. Quidquid ad corporis spectat, sive bonum, sive malum, foris est; nec potest pertingere ad eum qui intus est. Unde Apostolus in squalore cor-

A tribulatione coronatus et miseria, scribens di-
scipulis: *Mittum, inquit, ad vos Timotheum, ut sciatis que circa me sunt³. Que circa me sunt,* inquit; id est, in exteriori homine, in exteriori tunica carnis, quæ ad me, qui intus sum, non pertingunt.

39. Haec est sapientia, de qua dicit Apostolus, *Sapientiam loquimur inter perfectos: de qua sic nos loquimur, sicut qui audivimus et non vidi-
mus: sicut loqueremur de aliqua civitate, quam non vidimus, sed plurima de ea audivimus;* de qua qui vidisset longe aliter loqueretur, et expressius. Haec autem sapientia oppositam sibi ex adverso aliam habet infasti nominis sapientiam (quam dicit Apostolus *principum hujus mundi⁴*), sicut nigrum albo, sicut luci tenebras, de qua dicitur, *Sapientia vincit malitiam⁵.* Ma-
litia siquidem sapor est mali, unde et a sapore sapientia. Cum igitur sapit malum, et non de-
est astutia, vel voluntas ad exsequendum; sa-
pientia principum hujus mundi per omnia super-
næ sapientiae est contraria. Haec est enim malitia, quam odit sapientia. Siquidem ibi sa-
por boni est in se ipso, hic sapor mali est in se ipso: ibi ad exsequendum praesto est prudentia;
C hic, ut dictum est, non deest astutia.

40. Sed inter has duas quædam media est sapientia, quasi inter nigrum et album medio colore coloratum, quæ sive inferius, sive superius, sic se habet ad utramque partem, ut pro-
veniat ei finis secundum intentionem et studium utentis. Sapientia ista est, quam dicit Apostolus *hujus mundi*, et quam medium locavit inter sapientiam Dei, et sapientiam principum hujus mundi⁶. Haec circa utile et honestum tota versa-
tur, et affectata quadam prudentia dispensatur. Haec pene tota est in scientia, videlicet ut sciat discernere prudenter, et dijudicare inter utile et D inutile, inter honestum et dishonestum, etiamsi non sit vita et moribus accommodatum. Scien-
tia enim inflat, charitas aedificat⁷. Aut vero in hujusmodi exquirendis elaborant, ut tantum sciant; quod tantummodo servit curiositati: aut, ut videantur, sive sciantur scire; quod servit vanitati. Et hoc eorum studium tantum potest prolicere, et in altum se extollere, quantum potest ratio sine amore.

¹ Psal. lxxxiv, 13, 14. — ² Psal. xcvi, 4. — ³ Philipp. ii, 23. — ⁴ 1 Cor. xi, 6. — ⁵ Sap. vii, 30. — ⁶ I Cor. xii, 6, 7. — ⁷ Id. viii, 1.

CAPUT XIV.

Antithesis veræ et falsæ sapientiæ : ubi de virtute et excellentia veræ sapientiæ.

41. Siquidem hæc philosophia in scientiam rerum humanarum et divinarum dividitur. Quamdiu est in humanis, sic interim sibi est. Quando vero ad divina se exaltat, quanto altius ascendit, tanto inferius cadit et impletur in eo, *Quia elevans allististi me*¹. Eo siquidem aliquando conatu naturalis ingenii provelitur, ut, sicut dicit Apostolus, quod notum est Dei, id est quantum de Deo, ratio potest comprehendere, notum sit illis, ita ut in illis, id est intra se metipsos. Deus enim illis revelavit; quia sic eos creavit, ut in se ipsis habeant, unde Deum cognoscant. Surgunt enim de ethica sua in quamdam physicam, et invisibilia Dei, per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciunt, sempiternam quoque ejus virtutem et divinitatem; ita ut sint inexcusabiles: quia videlicet nolunt ulteriori procedere vel proficere cum possint, in veram scilicet theologiam: quia cum cognoverint Deum, non sicut Deum glorificant, aut gratias agunt; sed evanescunt in cogitationibus suis, et obscuratur insipientis cororum: dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt. Et qui theologiam insipienter perdiderunt, etiam de physica miserabiliter cadunt, cum gloriam mutant incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, et volucrum, et quadrupedum, et serpentum. Propter quod nec in nostra ethica permanere permittuntur, sed tradit illos Deus in desideria cordis ipsorum, in immunditiam, ut contumelias afficiant corpora sua in semetipsis: tradit illos in reprobum sensum, ut faciant quæ non convenient². Sed sapientia semper vincit malitiam: quæ contubernium habens Dei, novit semper proficere, et nunquam desicere, et attingit a fine usque ad finem fortiter, et disponit omnia suaviter³; sapienter se agens in divinis, caute in physicis, prudenter in moralibus.

42. Igitur sapiens anima, sicut supra dictum est, ab omnibus alienis affectibus defacata, Deum tantummodo sapiens, hominem in homi-

²³⁹ ne exxit: Deoque plene et in omnibus affecta, A omnem infra Deum creaturam non aliter quam Deus attendit, in luce et virtute sapientiæ omnia disponens, et ordinans; sic agens, sic de eis judicans, sicut est, sicut vivit, faciens iudicium et justitiam de eo unde est, et unde vivit. Est enim sapientia Dei, sicut ipsa dicit, *Candor lucis æternae, et speculum sine macula Dei majestatis*⁴, et emanatio claritatis omnipotentis Dei sincera, et vapor virtutis ejus. Ideo sapiens anima sicut candorem lucis æternæ intra se gerit, et speculum Dei majestatis⁵; sic cum in creaturam se exponit, exprimit et exhibet imaginem bonitatis et justitiae Dei; et sicut virtute Dei vaporatur interius, sic claritatis et charitatis Dei emanationem effundit exterius: unde et alibi dicit Salomon, *Sapientia hominis lucet in vultu ejus*⁶; et alibi, *Oculi, inquit, sapientis in capite ejus*⁷; quia non aliunde quam de naturali et interna virtute cerebri sui, id est sapientiæ, exterius se effundunt, et a capite non recedunt. Dicit Salomon: *Multitudo sapientium sanitas est orbis terrarum*⁷. O felices res humanas, si ubique sapientibus servirent insipientes! Sed et felices res humanas, dicit quidam philosophus^b, si aut soli sapientes regnarent, aut philosopharentur omnes qui regnant! Sed cum sapienter fugiunt sapientes super insipientes regnare, etiam insipienter fugiunt insipientes sub sapientibus esse: omnia despiciunt, omnia confunduntur, et turbantur. Sapientes latent et delitescent, pueri regnant et principiantur: et sunt principes qui mane comedunt, et vœ terræ illi⁸! Sed ad propositum redeamus.

43. Anima igitur spiritu sapientiæ illustrata, quia diligit justitiam et odit iniquitatem, et propterea unxit eam Deus oleo lætitiae, quo unctus est Christus præ participibus suis⁹, et quam perfudit gratia; omnibus placet, et ab omnibus amatur. Ipsi etiam qui ex adverso sunt, videntes hujusmodi, timent et reverentur. Et si bonus in hono non vult imitari indurata nequitia; dissimilare tamen non potest natura. Inter se autem habent sapientes quamdam privatam gratiam, et quanquam linguam angelicam, qua inter se loquuntur mutuis affectionibus, spirituali quadam gratia, communicantibus in hoc ipsum exterioribus aspectibus:

¹ Psal. cx, 11. — ² Rom. i, 19-28. — ³ Sap. viii, 1. — ⁴ Id. vi, 26. — ⁵ Eccl. viii, 1. — ⁶ Id. ii, 14.
⁷ Sap. vi, 26. — ⁸ Eccl. x, 16. — ⁹ Psal. xliv, 8.

^a Alias haec desunt, et emanatio.... majestatis. — ^b Plato.

quam linguam nullus novit, nisi Rex Angelorum, et Angeli ejus, et qui sunt in genere Israel, et cives Jerusalem. Nullus eam novit Aegyptius, nullus Chananæus. Sicut enim in sanctitate vitæ et hominis interioris glorificatione, et contemplatione, et fruitione divinitatis jam futuræ vitæ beatitudinem prælibare in hac vita videntur, et initiari; sic etiam de corporum suorum glorificatione, quam plene ibi percepti sunt, in hac vita nonnihil percipiunt. Excepta etiam illa gratia de qua diximus, qua habitantes in unum se ipsis in Deo, et Deo in se ipsis fruuntur, ipsius carnis sic sentiunt evanuisse^a omnes contradictiones, ut universa substantia carnis non sit eis nisi instrumentum boni operis. Nam etsi ipsius miseriis et infirmitatibus contabescunt, sed ex hoc ipso interiori homine fortius convalescent: *Quando enim infirmor, tunc fortior sum, et potens*, dicit Apostolus¹. Sensus ipsi novam quamdam percipiunt, et prope spiritualem gratiam: oculi simplices, et aures temperantes. Aliquando in fervore orationis, tanta odoris ignoti cuiusdam spirat fragrantia; tanta gustus etiam non gustando suavitas; tantum per mutuum tactum spiritualis charitatis incentivum, ut videantur sibi intra se ipsos spiritualis cuiusdam voluptatis gerere paradisum. Vultus etiam et totius corporis compositione, vite et morum et actuum decore, mutuae etiam servitutis vel devotis exhibitionibus, vel piis susceptionibus, sic cuiusdam gratiae beneplacito sibi invicem convenient, et coniuntur, ut vere sint cor unum, et anima una. Nimirum futuram corporum suorum gloriam jam hic initiant, ex puritate conscientiæ, et mutuae conversationis gratia, perfecte eam habituri in futura et perenni vita.

CAPUT XV.

De felici consummatione sapientiae usque ad assecutionem beati finis, et summi boni.

44. Sicut enim nunc viventia omnia solis claritate perfunduntur, et ab invicem perfundi videntur; et sicut nos invicem hic vivere videmus, nec tamen vitam qua vivimus, videamus^b: sic in illa vita videbitur Deus a singulis

in omnibus, et ab omnibus in singulis: non A quod corporalibus oculis videatur divinitas, sed presentiam divinitatis glorificatio corporum demonstrabit manifesta quadam sui gratia. Ad hoc etiam in hac vita corporalium sacramentorum valet religio; quia cum vix aliquid nisi corpora et corporalia intelligamus, quamdiu in imagine pertransimus, corporalibus religiamur sacramentis, ne a Deo recedamus: unde etiam a religando religio dicitur. Cum vero fidelis anima talibus erudita, talibus incipiet non indigere, et a corporalibus transire ad spiritualia, a spiritualibus ad spiritualium B et corporalium conditorem, hoc vere erit exire a sarcinis. Relicto ergo corpore et corporeis omnibus curis et impedimentis, omnium que sunt praeter Deum obliuiscitur, nihilque praeter Deum attendens, quasi se solam solumque Deum existimans: *Dilectus, inquit, meus mihi, et ego illi*². *Quid enim mihi est in cœlo, et a te quid volui super terram?* *Defecit varo mea, et cor meum: Deus cordis mei, et pars mea Deus in æternum*³. Deinde venitur ad mortem. Hunc enim transitum ad vitam miseri infideles mortem appellant; fideles autem quid, nisi pascha? In morte igitur corporali perfecte moritur mundo, ut perfecte vivat Deo: ingreditur locum tabernaculi admirabilis, ingreditur, usque ad dominum Dei⁴: et omnibus bene et secundum ordinem praecedentibus, sicut in principio diximus, pondus suum unumquodque defert in locum suum; corpus in terram, de qua assumptum est, tempore suo resuscitandum et gloricandum; spiritum ad Deum qui creavit eum.

45. Sed quando sit iste transitus ad Deum disruptis omnibus obligamentis, superatisque omnibus impedimentis, perfecta beatitudine, perenni dilectione; ex hoc jam perfecte Deo in-

D hæret, vel potius unitur vere sancta anima in terra, ut efficiatur una ex illis, quibus dixit: *Ego dixi, Dii estis, et filii Excelsi omnes*⁵. Hic est finis eorum qui proponunt Jerusalem in principio latitiae sue⁶; quos unctione sancti Spiritus docet de omnibus⁷; qui ascensiones in corde suo sapienter disponunt de virtute in virtutem, donec videatur Deus deorum in Sion⁸: Dens deorum, beatitudo beatorum,

¹ II Cor. xii, 10. — ² Cantie. ii, 16. — ³ Psal. lxxii, 25, 26. — ⁴ Psal. xli, 5. — ⁵ Psal. lxxxii, 6. — ⁶ Psal. cxxxvi, 6. — ⁷ I Joan. ii, 27. — ⁸ Psal. lxxxiii, 6, 8.

^a Alias, convenisse. — ^b Alias haec desunt, nec tamen vitam qua vivimus, videmus. .

gaudium bene gaudentium ; unum denique bonum, summum omnium bonorum. A fine boni propositi, in principio ascensionis, usque ad finem omnis consummationis, sapientia attingit fortiter, fortitudinem ascendentis ad se custodiens, ne in ascensu deficiat : suaviter disponens omnia¹, et adversa, et prospera, omnia ei in bonum modificans et componens; donec animam ad principium suum reducat, et abscondat in abscondito faciei Dei. Scire autem

²⁸² debet omnis sapiens ascensor, non sic esse gradus hujus ascensionis, quomodo gradus scalæ, ut singuli affectus isti suis tantum temporibus, et non alio tempore sint necessarii. Habet quippe unusquisque affectus in ascensus ordine tempus et locum suum, quo cooperantibus aliis affectibus suas valeat partes sollicitius exsequi : sed omnes tamen sibi concurrunt et cooperantur, et præveniunt, et sequuntur; et saepe fiunt primi novissimi, et novissimi primi.

¹ Sap. viii. 1.

IN CANTICI CANTICORUM

PRIORA DUO CAPITA

BREVIS COMMENTATIO

EX S. BERNARDI SERMONIBUS CONTEXTAA,

UBI DE TRIPLOSTATU AMORIS.

ADMONITIO.

Sequens expositio in priora duo capita Cantici canticorum ex codice Dunensi a nobis vulgata est in superiori editione, et Bernardi in Cantica Sermonibus subjuncta tanquam genuinus ejus fetus, quem Guillelmus Sancti-Theoderici abbas designaverit in lib. 1 de ejus Vita cap. 12, his verbis : « Itaque tune disserruit mihi de Cantico canticorum, quantum tempus » illud infirmitatis meæ mihi permisit, moraliter tantum, intermissis mysteriis Scripturæ » illius, quia sic volebam, et sic petieram ab eo : singulisque diebus quæcumque super hoc » audiebam, ne mihi effugerent, scripto alligabam, in quantum mihi Deus donabat et me- » moria juvabat. » Quibus verbis ipsammet expositionem indicari tunc nobis visum est. Ve- rum re attentius expensa, nihil aliud esse existinamus, quam breve compendium priorum 51 Bernardi sermonum in Cantica, a quodam homine studiose et pio concinnatum. Quam vero designat Guillelmus, ipsa esse videtur quæ sub ejus nomine edita est in tomo 4 Bibliothecæ Cisterciensis : ubi attendenda sunt Praefationis hæc verba : « Non autem profundiora illa » mysteria, quæ in eo continentur, attentamus de Christo et Ecclesia; sed colibentes nos » intra nos.... sensum tantummodo moralem aliquem perstringimus. » Quæ verba recte præmissis ex Vita Bernardi convenient, cum ait Guillelmus se a Bernardo expositionem in Cantica petuisse « moraliter tantum, intermissis mysteriis Scripturæ illius. » Hæc ratio nos movit, ut sequentem expositionem inter Collectanea ex Bernardi operibus facta referremus, et quidem post superiores duos Guillelmi libros, quibus subjicitur sub nomine sancti Ber- nardi in codice Dunnensi : cui Guillelmo si quis etiam sequentem commentationem tribuere velit, non repugnabimus; maxime, cum stilus ejus satis ad Guillelmi stilum accedat.

1. Tres sunt status amoris Dei in anima chri-²⁶³ stiana. Primus, sensualis vel animalis; secun- A Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, dus, rationalis; tertius, spiritualis vel intelle- et ex tota anima tua, et ex tota virtute tua¹.

Primus significatur in *corde*, id est, in particula infirmæ carnis, propter pium circa humanitatem Salvatoris affectum : secundus, in *anima*, quo jam primus ille amor animatur et vivificatur ; cum jam mysteria fidei et sacramentorum virtutem humili pietate serutatur : tertius, in *omnibus viribus* ; quia in hoc gradu, quantumcumque profeceris, dicere poteris, *Et dixi, Nunc cœpi*¹. Primus adeo delectatur in contemplatione et dulcedine humanitatis Christi, ut merito eis dicat Christus : *Expedit vobis ut ego vadam*². Secundus cor jam habet ardens, sed oculi ejus adhuc tenentur, cum ei loquitur Christus, sed in via, et aperit ei Scripturas³. Tertius jam tota fiducia dicit, *Et si novimus Christum secundum carnem, sed nunc jam non novimus*⁴ : quod nequaquam primus, et vix potest dicere secundus. Quod enim Apostoli in corporali Domini præsentia passi sunt, hoc isti patiuntur in quadam pia mentis sue phantasia de humanitatis Christi dulcissima memoria, et conversationis et operum ejus, et passionis et resurrectionis et ascensionis ejus, et bonorum nobis per hæc collatorum, eum amoris affectum induentes, quo Petrus tenere et sicut homo hominem Deum amans, suggerebat ei passionis sue seriem prædicentem : *Absit a te, Domine, propitiæ esto tibi, non sicut istud*⁵. Tertius autem gradus totus extra hominem, supra hominem; totus in Deo, Deum propter Deum, justum diligit propter justum, et bonum propter bonum; non quia bonum nobis, sed quia bonum in se : sie affectus a Deo et bono et justo, ut malit non esse, quam bonus et justus in Deo non esse. Hæc est fortis ut mors dilectio⁶; hæc est virtus induens Apostolos ex alto⁷. Unus enim spiritus effecta cum Deo sancta anima, non magis potest pati ut vel ad modicum declinet a justitia, quam ipsa justitia pati potest ut desinat esse justitia.

2. Inter hunc vero persumnum et inferiorem illum statum positus status rationalis, inferiorem quidem regit et illuminat, superiorem vero aliquando attentans manu pii desiderii, mox ad se refugit, et sicut David percutit cornuum, quia in Christum Domini manum mittere præsumpsit. *Si enim bestia tetigerit mon-*

*tem, lapidabitur*⁸; et cum sit vox super firmamentum, quod imminet capiti animalium, stant, nec procedunt, et submittunt alas conatum suorum. Nihil enim ibi agit rationalis disciplina, ubi totum constat ex amoris et intellectus et affectus experientia. Status enim iste quasi quoddam firmamentum est cœli, in quo habitat Deus, nec ratione inferiore fulcitur : sed tamen ipse nonnunquam sui generis sibi creat rationes, quibus de abscondito facie Dei ad suos illos quodammodo socios inferiores regrediens, lumine illos superne claritatis restringit. Sed sicut dicitur in Apocalypsi, *Fatuum est silentium in cœlo, quasi dimidia hora*⁹; sic et illos momentanea quadam consolatione laetificans, dicere videtur eis, *Currite, ut comprehendatis*¹⁰. Sed nonnisi dies diei eructat verbum hoc. Sunt autem rationes istæ non ratiocinantium perplexionibus involuta, sed de mera et simplici veritate mera et simplices, laetæ de oleo laetitiae Dei, melleæ de melle cœli; inventorem suum non scientia inflantes, sed charitate ædificantes; pauperibus spiritu perfaciles, alta sapientibus incomprehensibiles; tam efficaces, ut videatur dictum de eis, *Spiritus omnia scrutatur etiam profunda Cœli*¹¹; tam solidæ in se et nullius extrinseci egentes, ut dictum de eis intelligatur, *Judicia Domini vera, justificata in seuetsipsa*¹². Sed et omnes tres isti amores, vel amoris status, sæpe sibi concurrunt et cooperantur, et mutua quadam et amica liberalitate, de quibus singuli abundant, invicem dant et accipiunt : quia et supremus in deliciis inferioris sæpe delectatur et jucundatur, et inferior nonnunquam superioris gaudio perfunditur et afficitur, medio alternatim inter utrumque discurrente, et utriusque congandente.

3. Sed libet adhuc contemplari subtilius di-
vitias, quibus utrique abundant. Primus est contra tentationes; secundus, contra haereses; tertius cantat, *In pace in idipsum dormiam et requiescam*¹³. In primo, remissio peccatorum et emundatio vitiorum; in secundo, exercitium virtutum; in tertio, virtutum perfectio, et summi boni adhaesio vel fructus. In primo, usus sacramentorum; in secundo, mysteriorum; in tertio, res sacramentorum vel myste-

¹ Psal. lxxvi, 12. — ² Ioan. xvi, 7. — ³ Luc. xxiv, 15-32. — ⁴ 1 Cor. v, 16. — ⁵ Matth. xvi, 22.

⁶ Cantic. viii, 6. — ⁷ Luc. xxiv, 49. — ⁸ Hebr. xii, 20. — ⁹ Apoc. viii, 1. — ¹⁰ 1 Cor. ix, 24. — ¹¹ Id. vi,

10. — ¹² Psal. xviii, 10. — ¹³ Psal. iv, 9.

riorum. Primus in Maria peccatrice humiliis, in Petro fervens, in Joanne pius et dulcis. Secundus dormit a saecularibus, vigilat in spiritualibus, languet cum deficit in salutare Dei anima ejus, videns et non pervidens, et ad pervidendum auore et desiderio languens. Tertius audit verba ineffabilia, silentium, pacem scilicet illam Dei, quae exsuperat omnem sensum¹. Primus oves suas, id est infirmos sensualitatis affectus, minans ad interiora deserti, id est ad interiores contemplationis recessus, et considerans rubrum qui ardebat et non comburebatur, id est mysteria incarnationis Domini, volensque proprius accedere per intellectum, audit a Domino : *Ne appropies huc, sed solve calcamenta de pedibus tuis; locus enim in quo stas, terra sancta est*². Secundus ascendit in montem, auditque a Domino, *Tu vero stahc mecum, et docebo te leges ac mandata quae proponas filii Israel*³: videtque exemplar tabernaculi aeterni quod fecit Deus et non homo, auditque a Domino, *Vnde ut omnia facias secundum exemplar, quod tibi ostendit in monte*⁴. Tertius in monte sepelitur a Domino, id est, absconditur in abscondito facie ejus, et non novit homo, id est humana sapientia, sepulcrum ejus usque in hunc diem⁵. Primus audit ab hominibus, et dicitur ei quotidie, *Ubi est Deus tuus?* secundus recordatur, et effundit in se animam suam : tertius transit in locum tabernaculi admirabilis usque ad dominum Dei⁶. Primus servit fidei, secundus spei, tertius charitati : et sicut fides Deo nos generat, spes nutrit, caritas consummat; sic primus status in nobis humanum affectum Deo dedicat; secundus exuit veterem hominem cum actibus suis, et induit novum hominem qui secundum Deum creatus est in justitia et sanctitate veritatis⁷; tertius consummat, Deoque conformat et inentis puritate, et vitae sanctitate. Sive enim prophetiae, sive linguæ, sive fides, sive spes cæteraque omnia charismata cessabunt : charitas autem nunquam excidit⁸. Interdum autem superior ille status quasi vicem rependens paedagogis et tutoribus et actribus suis, quemdam eis divinum affectum vel plus quam humanum nonnunquam infundit, ut miro et incognito modo saepè mirentur se rapi supra se; et eo eos deducit et enutrit, ut

4. Secundum hos tres status in Cantico cantorum modo adolescentulæ, modo sodales, modo sponsus et sponsa loquuntur suo unusquisque modo. Sponsa igitur de sposo : *Osculetur me, inquit, osculo oris sui*¹⁰. Sed sunt linguae Angelorum, sunt et linguae hominum. Lingua igitur hominum, id est, consueto hominibus modo; scilicet quasi quibusdam parabolis, Spiritus sanctus sua hominibus manifestat secreta, quorum infirmitas aliter intelligere ea non poterit. Unde et Dominus in parabolis loquebatur. Quinimo et ipse Deus ideo homo pro omnibus factus est, ut qui Deum cogitare non noverant, per eum quem noverant, scilicet hominem, ad cogitandum et intelligendum Deum paulatim edocti ab ipso, rationabilem mentis intelligentiam erigerent. Propter hoc non solum in parabolis loquebatur hominibus, sed tota ejus conversatio in terris quasi quedam insignis erat eis parabola, ut per visibilia ejus invisibilia ejus intellecta conspicerentur. In omni enim carnali affectione nihil duleius, nihil solet esse desiderabilius conjunctione sponsæ ad sponsum; in spirituali vero, creati spiritus ad increatum. Ibi enim de duabus una caro; hie autem de duobus unus spiritus efficitur. Unde ducta similitudine de carnalibus ad spiritualia, de humanis ad divina, describitur hic sponsus et sponsa, Christus et Ecclesia vel quilibet sancta anima, quæ aliquatenus jam experita duos primos amoris gradus, jam anhelat ad tertium, et totam se super se effundere gestit in sponsi amorem et duledinem, et jam amplexum amoris ejus et osculum notitiae ejus desiderans : *Osculetur me, inquit, osculo oris sui.* Osculum signum est pacis. Et si *peccata nostra*, ut Scriptura dicit, *separant inter nos et Deum*, cum pro his satisfacimus ut reconciliemur, quasi pacis requirimus osculum.

5. Nam secundum tres status amoris, tria sunt etiam oscula amantis. Primum, propitiatorium vel reconciliatorium; secundum, promitteriorum; tertium, contemplatorium. Primum ad pedes, secundum ad manum, tertium ad os. Primum, cum sordens in pulvere poenitentiae osculando duos pedes Domini, cum peccatrice

¹ Philipp. iv, 7. — ² Exod. iii, 1-5. — ³ Deut. v, 31. — ⁴ Exod. xxv, 40. — ⁵ Deut. xxxiv, 6. — ⁶ Psal. xxi, 6. — ⁷ Ephes. iv, 22, 24. — ⁸ 1 Cor. xiii, 8. — ⁹ Joan. xvii, 11, 21. — ¹⁰ Cantic. i, 1.

indulgentiam percipit peccatorum. Duo autem²⁶³ comprehensibilitati ejus testimonium perhibentia. Nomen enim subsistentiarum exprimere conatur proprietatem personarum, nomen vero substantiae simplicitatem et unitatem summam illius essentiae. Et est quædam conversio a Patre ad Filium, et a Filio ad Patrem: sed prima est Patris ad Filium, quia Filius a Patre est, non Pater a Filio; prima autem non tempore, sed quadam quasi relatione, sicut Pater ad Filium. Conversio autem ista est in osculo et amplexu. Osculum est mutua de se cognitio, amplexus est mutua dilectio. Unde dicit Filius in Evangelio: *Nemo novit Patrem nisi Filius, et nemo novit Filius nisi Pater.* Osculum igitur Patris et Filii et amplexus, est Spiritus sanctus ab utroque procedens, amor Patris ad Filium, et amor Filii ad Patrem, de quo etiam subditur: *Et cui voluerit Filius revelare*⁴. Voluntas quippe ista, ipse est Spiritus sanctus, voluntas Patris et Filii, qui ipsam Patris et Filii nobis revelat unitatem, unus cum Patre et Filio Deus existens. Proprium quippe est Patris revelare Filium, sicut in Evangelio: *Nou, inquit Filius, caro et saugus tibi revelavit, sed Pater meus qui in cœlis est*⁵. Debitum Filii glorificare Patrem, ut ibi: *Glorifico, inquit, Patrem meum qui est in cœlis*⁶. Officium Spiritus sancti revealare utrumque, sicut dicit Apostolus: *Quod oculus non vidit, nec auris audit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus diligenteribus se; nobis autem revelavit per Spiritum sanctum*⁷. Cui igitur Filius per Spiritum revealat, non dicendum est osculari ore suo Deus, sed osculo oris sui. Non enim os tangimus, sed osculo tangimus. Osculo tangimus, cum amore et cognitio nobis infunditur. Non os tangimus, id est mutuum illum intellectum: non os tangimus, quia, ut dictum est, *Nemo novit Filium nisi Pater, et nemo novit Patrem nisi Filius*; sed osculo tangimus, *cui voluerit Filius revelare*. Non os tangimus, quia nec oculus vidit, nec auris audiuit. Osculo tangimus quia nobis revelavit Deus per Spiritum sanctum: cui enim revealat, non nisi per Spiritum sanctum. Ipse est itaque osculum: ipsum tangit nos, cum se gemina nobis gratia infundit, id est cognitione et amore veritatis. Et haec sunt non ipsa labia Dei, sed vestigium labiorum; immo, si dici fas est, labii: quod enim in nobis duplum est, in Deo est sim-

¹ Psal. xviii, 6. — ² 1 Cor. vi, 16. — ³ Job xxxi, 27, 28. — ⁴ Matth. xi, 27. — ⁵ Id. xvi, 17. — ⁶ Joan. viii, 49. — ⁷ 1 Cor. ii, 9, 10.

plum, cui idem est nosse quod amare. Hoc autem vestigium imprimitur in osculo sancto duabus labiis sponsæ, voluntati scilicet et rationi; amor voluntati, notitia rationi. Quæ tamen duo, notitia scilicet et amor, quia, ut diximus, in Deo unum sunt, pulchra oris singularitate exprimuntur, ubi dicitur: *Osculetur me osculo oris sui.* Vel osculetur me Filius eo osculo quo osculatur os suum, id est Patrem, qui ideo dicitur os ejus, quia Verbum Patris est Filius. Et in Sapientia: *Ego, inquit, ex ore Altissimi prodii*¹. Vel osculetur me Deus Pater osculo oris sui, id est, Fili vel Verbi sui (Verbum quippe ex ore procedit, et est figurata locutio): id est, infundat mihi eam locutionem, qua novit Pater Filium, et Filius Patrem. Vel ipse Pater osculetur me osculo oris sui; id est, mittat in eorū meū Spiritum Filii sui, ut diligamus Filium, sicut ipse diligit. Sed quare, *Osculetur; et non, Oculare?* Sponsa enim et sponsus carnalis mutua quadam se solent prævenire reverentia. Unde et ista quasi Rebeccæ ad oculum novi sponsi quasi quodam verecundiæ pallio faciem operata², non imperativo modo, sed desiderativo vel optativo modo: Utinam, inquit, tandem aliquando osculetur me osculo oris sui.

7. Est et aliud osculum, quod *multifatiam, multisque modis olim loquens Patribus in Prophetis, Ecclesiæ suæ promiserat, et novissime diebus istis locutus est nobis in Filio*³. Quod enim dicitur, *locutus est nobis in Filio*, ipsum est osculum. Conjunctio enim Verbi et audientis, divinitatis et humanitatis, quasi quoddam osculum est charitatis. Quod prævidens Isaías in spiritu, *Egredietur, inquit, virga de radice Jesse, et flos de radice ejus ascendet; et requiescat super eum spiritus Domini, spiritus sapientie et intellectus, spiritus consilii et fortitudinis, spiritus scientie et pietatis, et replebit eum spiritus timoris Domini*⁴. Hæc sunt septem dona, vel septem charismata sancti Spiritus, quæ specialiter in Domino Jesu enituerunt, sicut specialiter super eum requievit Spiritus sanctus. In timore enim humilitas designatur; in pietate, misericordia; in scientia, terrenorum notitia; in fortitudine, patientia; in consilio, utilitas; in intellectu, divinitatis coniunctio; in sapientia, potestatis moderatio. Per quinque superiora coaptavit se

A per duo ultima unita semper fuit divinitati Christi persona. Nam sicut medicus bonus ad ægrum se humiliiter inclinavit, misericorditer vulnera tractavit, noto sibi figmento prospexit, patienter insannum sustinuit, utilia cuicunque morbo apposuit, unum cum Patre indivisibiliter manens, singulariter in ipsa hominis veritate Deum intellexit, quia *nemo novit Patrem nisi Filius;* per illam quæ ipse est, sapientiam Patris, a fine usque ad finem fortiter attingens, moderate ac suaviter omnia disposuit. Hæc igitur coniunctio divinæ et humanæ naturæ quoddam est osculum, sponsi et sponsæ: quod desiderans Ecclesia, *Osculetur me, inquit, osculo oris sui.* Sunt et alia tria oscula, quibus sponsa sponso conjungitur; scilicet osculum naturæ, osculum doctrinæ, osculum gratiæ: de quibus jam, quia de osculis multa dicta sunt, legentium meditationi relinquuntur.

8. *Quia meliora sunt ubera tua vino*⁵. Scriptum est: *Desiderium pauperum exaudiuit Dominus; præparationem cordis eorum audivit auris tua*⁶. Quia semper ergo desiderium solet præcedere fiduciam, respondet sponsus, et fiduciam dat sponsæ desideranti, causam etiam fiduciae subjiciens, *Quia, inquit, meliora sunt ubera tua vino.* Videor mihi trepidantem Esther hie videre, quasi pavidam accendentem ad solium Regis, et vix audentem attollere oculos ad claritatem vultus ejus; Regem vero virgam clementiæ protendentem ad eam ac dicentem: *Quid vis, Esther? aut que est petitio tua?* Sic et sponsus ad sponsam: *Quid, inquit, trepidas rogare quod desideras? Multa jam a me acceperisti, quæ fiduciam tibi facere debeant majora audendi.* Ex perceptione præteriorum numerum, firma potest esse expectatio futurorum. Quæ enim desideras contemplationem, jam in activa vita ex munere meo accepisti perfectionem. *Quia meliora sunt ubera tua vino.* Uva semel expressa, totam semel effundit; sic et sæcularis sapientia, vel legis sensus carnalis: ubera vero sponsæ quanto plus premuntur, tanto plus exuberant. Ubera tua ex gratia mea meliora sunt vino, id est, efficaciora amore et sapientia sæculi. Inebriant ista, inebriant illa: sed ubera tua multo uberioris in bonum, quam illa in malum. Simplex enim et lactea christia-

¹ Eccl. xxiv, 5. — ² Gen. xxiv, 65. — ³ Hebr. i, 1, 2. — ⁴ Isai. xi, 1-3. — ⁵ Cantic. i, 1. — ⁶ Psal. x, 17. — ⁷ Esther v, 1-3.

na et apostolica doctrina, omnia dialecticorum solvit argumenta. Sed et musto Spiritus sancti quo impleti sunt Apostoli et inebrinati, sic impleti sunt beati pauperes spiritu, filii gratiae, filii novi Testamenti, ut amplectentur amorem Dei usque ad contemptum sui, ut arbitrarentur omnia tanquam stercore, ut Christum lucrisfacerent. Ergo ubera sponsae meliora sunt vino. Hæc autem ubera sponsae duo sunt : unum compassionis, alterum congratulationis. Ex ubere compassionis sugitur lac consolacionis; ex ubere congratulationis sugitur lac exhortationis. Hæc ubera ut meliora sint vino, fragrant unguentis optimis; quia efficaciam in illis operatur unguentum optimum, id est, supereminentis charitatis. Uncta igitur sunt sponsae ubera, id est, tactu sponsi per unctionem lenificata : fragrantia boni exempli longe quasi bono odore dilatata, vel usque ad sponsi odo rem per sacrificium piæ intentionis et sancti desiderii promota.

9. *Fragrantia unguentis optimis*¹. Tria sunt unguenta : compunctionis, ex recordatione peccatorum; devotionis, ex recordatione beneficiorum; pietatis, ex recordatione miserorum. Primo unguntur pedes Domini, secundo caput, tertio totum corpus. De primo inquit : *Maria unxit pedes Jesu, et extersit capillis suis, et dominus impleta est ex odore unguenti*². De secundo : *Attulit mulier alabastrum nardi spicatus pretiosi, et effudit super caput recumbentis*³. De tertio : *Maria Magdalene, Maria Jacobi et Salome abeentes, emerunt aromata, ut venientes ungerent Jesum*⁴. Nota ordinem profectus ad superiora ab inferioribus, sicut supra de statu et osculo amoris. Denique Maria Magdalene quæ peccatrix erat, unxit pedes Jesu. Nec mediocre sane hoc unguentum est, de quo scriptum est : *Et dominus impleta est ex odore unguenti*. Nec mirum, cum etiam in cœlestibus sentiatur hujuscemodi unguenti fragrantia, Veritate attestante, quia magnum gaudium est inter Angelos Dei, super uno peccatore pœnitentiam agente⁵. Verum quantumlibet unguentum hoc pretiosum videatur, tamen comparatum ei quod appellatur devotionis, et conficitur ex divinorum memoria beneficiorum, quo et ungitur caput Domini, vile et nullius pretii aestimatur. Denique

⁶ de illo dicitur, *Cor contritum et humiliatum, A Deus, non despicies*⁶ : de isto vero, *Sacrificium laudis honorificabit me*⁷. Caput autem ex eo ungis, cum de suis donis Deo gratias agis. Siquidem caput Christi Deus. Deitas ergo in Christo tangitur, quoties ad laudem ipsius, ejus in nobis beneficia memoramus : sicut non tam deitas quam humanitas necesse est cogitetur, cum non ejus dona, sed nostra peccata recordamur. Nam in carnis assumptione duos illos pedes ad hoc accepisse cognoscitur, id est misericordiam et judicium, ut peccator qui ad caput, id est ad deitatem, accessum non habebat, ad pedes, hoc est ad humanitatem, accederet. Nisi enim pes ille, quem diximus misericordiam, ad hominem assumptum pertineret, Paulus Apostolus de eo non diceret : *Unde debuit per omnia fratribus assimilari, ut misericors fieret*⁸. Et nisi judicium aequum ad hominem pertineret, ipse homo Deus de se ipso non dixisset : *Et potestatem dedit ei judicium facere, quia Filius hominis est*⁹. Itaque ad hos pedes viri, juxta prophetam, dolentis et scientis infirmitatem¹⁰, peccator jam accedere non dubitanus, fidenter loquitur : *Nunc autem cum fiducia accedimus ad thronum gratiae ejus. Non enim habemus Pontificem qui non sciat compati infirmitatibus nostris*¹¹. Peccatrix ergo ad pedes, justa ad ungendum caput accedit.

10. Tanto autem capitis unguentum illo alio, quod pedibus apponitur, pretiosius aestimandum est, quanto species quibus hoc conficitur, his quibus conficitur illud constat esse pretiosiores. Has quippe facile et absque labore (nam in nostra regione) reperimus : peccatores siquidem omnes sumus. Porro illas difficile ac de longinququo valde, utpote de paradiso Dei asportatas suscipimus : omne enim datum optimum, et omnne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum¹². Quid denique hujuscemodi unguento excellentius, de cuius effusione etiam Apostoli murmurasse videntur, dicentes : *Ut quid perditio hæc potuit enim venundari multo, et dari pauperibus*. Sed et nunc quoque cum forte videtur quispiam vacare Deo, tantaque esse devotionis et gratiae, ut merito credatur ungere caput Christi, persistens utique jugiter in sancta quiete, et gratiarum actione,

¹ Cantic. i, 2. — ² Luc. vii, 37, 38, et Joan. xii, 3. — ³ Marc. xiv, 3. — ⁴ Iud. xvi, 1. — ⁵ Luc. xv, 10. — ⁶ Psal. i, 19. — ⁷ Psal. xlix, 23. — ⁸ Hebr. ii, 17. — ⁹ Joan. v, 27. — ¹⁰ Isai. lxxii, 3. — ¹¹ Hebr. iv, 16. — ¹² Iacobi i, 17.

et divinae contemplationis delectatione; non²⁶⁸ desunt qui hoc perditionem dicant, et justo, ut absibi vident, murmure conquerantur, quod is qui pluribus prodesse poterat, quiescat sibi: non quod sanctitati invideant, sed quod prouideant charitati. Caeterum ipsa caritas Deus hujuscemodi animae plerumque pareit, quam videt spiritualibus studiis delectari; maxime si talem eam noverit, quae adhuc pusillanimitate vel inbecillitate animi mulier sit, et needum in virum perfectum proficit. Qnod utique melius ipse discernit qui intuetur cor, quam homines, qui in facie tantum vident, et secundum faciem tantum judicant: cum videlicet minime attendunt non esse ejusdem facilitatis devote quiescere, et fructuose occupari; humiliiter subesse, et utiliter praesesse; regi sine querela, et regere sine culpa; obedire sponte, et imperare discrete; bonum denique inter bonos, et bonum esse inter malos; imo etiam esse pacatum inter filios pacis, et his qui oderunt pacem exhiberi pacificum. Sciens igitur Jesus qui sint qui vere non sunt idonei implicari curis et oneribus ecclesiasticis, pro tali delicata anima quam pro sui adhuc teneritudine tractandis negotiis minus sufficere sentit, adversus aliter sentientes, et ob hoc ejus quietem tanquam infruituosam, bono quidem zelo, sed non secundum scientiam insimulantes, ipso respondet affectu: *Quid molesti estis huic mulieri?*¹ Nam etsi, quod fatendum est, melius est ad quod ipsam trahere tentatis, bonum tamen est opus quod operata est in me. Sinite eam interim operari bonum quod potest, dum needum melius potest: novi enim ego quod adhuc mulier sit. Cum autem mutatione dexteræ Excelsi de muliere facta fuerit vir (quod et me quando erit, si quando tamen erit, latere non poterit), quia me vocante promovebitur, me quoque servante tenebitur: et tunc melior erit etiam iniqüitas viri, quam benefaciens mulier.² Verum et illud spero melius: et hoc interim bonum minime sperno, nec reputo perditionem unguenti hujus effusionem, in quo et mulieris devotio designatur, et mea præsignatur sepultura. Huc accedit, quod tam late suam fragrantiam circumquaque diffundit, quatenus ubicumque prædicatum fuerit hoc Evangelium in toto mundo, dici etiam habeat et quod haec fecit in ejus commemorationem.

11. Jam ad tertium unguentum accedamus. A Sane in duorum præmissorum alterutra collatione, priore sequens, absque omni ambiguitate, cognoscitur esse melius, longeque excellentius. Illud autem mirum videtur, si tertium inveniri queat aliquod, quod ambobus jure debeat anteponi, juxta quod optimis unguentis sponsa sua redolere ubera gloriatur. Alioquin optima non sunt, si non vineunt et meliora: sicut nec veraciter meliora dicuntur, quæ non superant bona. Porro tantæ excellentiæ unguentum illud secundum, quod caput ungit, inventum est esse, ut vix quælibet ei divitiae non B dico præferri, sed saltem conferri videantur posse. Fortassis in Evangelio si requirimus, inveniems et hujus tertii unguenti figuram præcessisse. *Maria, inquit, Magdalene, et Maria Jacobi et Salome emerunt aromata, ut venientes ungerent Jesum*³. Videsne in prima fronte propositi capituli, quanti aestimandum sit etiam hoc materiale unguentum, cuius aromatibus comparandis non una vel duæ sufficere valuerunt? Una primum, una et secundum attulit unguentum; ad hoc autem comparandum tres pariter convenerunt, ut simul videlicet emerent, quod per se singulæ non poterant, et sic C venientes ungerent Jesum. Non solum pedes aut solum caput, sed *ut venientes*, inquit, *ungerent Jesum*; id est, corpus totum. Sed attende quod tanquam unguenti hujus pati Christus noluerit perditionem fieri, cum non invento corpore, reportarunt integrum, et jussæ sunt exhibere vivo, quod præparaverant mortuo. Qnod et fecerunt, cum protinus nuntiato gaudio resurrectionis, discipulorum qui procul dubio membra Christi, et membra viva erant, tristia corda delinire curarunt. Quæ utique membra nisi plus illo crucifixo corpore Christus diligeret, pro iis crucifigendum illud non tradidisset. Liquet itaque duo illa quia tantum hoc præcellit ultimum unguentum, quantum Christo hoc suum corpus cui exhibetur, hoc est Ecclesiam, quod ex eis perungi, quod et pro hujus redemptione tradi voluit, constat esse amabilius. Sponsæ igitur ubera fragrant unguentis non tantum bonis et melioribus, sed etiam optimis; et duo ejus ubera compassionis et congratulationis, ex pietate et consideratione misericordiarum, abundant lacte consolationis et exhortationis. Primo igitur unguento sanata, se-

¹ Matth. xxvi, 8. 10. — ² Eccl. xliv, 14. — ³ Marc. xvi, 1.

cundo purificata, tertio sanctificata, fragrantia²⁶⁹ inquit sponsa, quia meliora sunt ubera tua habet ubera unguentis optimis.

12. Vel aliter ut sint etiam haec verba sponsæ, ac si aperte dicat: Praesumptionis quidem est quod requiro osculum contemplationis, sed fiduciam dat conscientia bonæ actionis; *quia ubera mea*; mea, quia a te mihi data; tua, quia a te impleta, tibique servientia; *meliora sunt vino*. Aliter, ut sit vox sodalium, id est Angelorum, exhortantium sponsam contemplationis avidam, ad laborem actionis, ex consideratione profectus in subditis. Dicunt ergo: Non quidem privaberis osculo cum perveneris; sed cum laboris tui fructum videoas, ne deficias dum tardaris: *quia ecce ubera tua*, id est tenerior doctrina, *meliora sunt vino*, *fragrantia unguentis optimis*. Tria hic videmus in uberibus sponsæ; tactum, odoratum et gustum: tactum, in lenitate unctionis; odorem, in unguenti fragrantia; gustum, in vino. Tactus præsentibus in verbo, odoratus absentibus in exemplo, gustus sponso, per quem signatur bona mentis intentio.

13. Ad tres sententias duobus modis quæ sequuntur continuanda sunt: *Oleum effusum nomen tuum*. Si verba sint sponsi, intelligendum est hic sponsum sponsæ desiderium consolatum, post exhibitam gratiam, post datum fiduciam, dedito ei osculum. Accepto sponsa osculo, et oleo cum osculo, id est, per internum inspirationem aliquatenus accepta sponsi notitia, et cum notitia amoris, laetitia, exclamavit dicens: *Oleum effusum nomen tuum*, ideo adolescentulæ dilexerunt te¹. Si, inquit Apostolus, mente exceedimus, Deo; et si sobrium sumus, vobis². *Oleum effusum nomen tuum*, verba sunt mente excessit Deo: ideo adolescentulæ dilexerunt te, verba sunt sobrietatis proximo. Postquam enim mente excessit Deo, ex abundantia olei accepti a Deo, sobria facta est adolescentulus. Charitas quippe sponsi urget eam. Ad nomen enim sponsi, id est notitiam sponsi, ab eo de cuius plenitudine omnes accepimus, tanta facta est olei, id est charitatis, effusio, ut plena sponsa pro se exclamaret, *Oleum effusum nomen tuum*: et de plenitudine sua refundens in adolescentulas diceret, ideo adolescentulæ dilexerunt te. Effusio quippe notat abundantiam. Haec est effusio in fide vel spe, sed in charitatem tantum plenitudine. Vel secundum superiores duas sententias: Dixi,

sponsa, quia meliora sunt ubera tua A vino, id est, a te impleta, tibi servientia; sed gratia Dei sum id quod sum: quia *oleum effusum nomen tuum*. Sed gratia Dei in me vacua non fuit, ideo adolescentulæ dilexerunt te. Secundum anagogem oleum et nomen, id est notitia et amor Dei, prius quam effunderetur, et abundaret in omnes gentes, infusum erat, non effusum, quia notus tantum in Iudea Deus: cum vero effusio facta est de infusione adolescentulæ, Ecclesiæ de Gentibus factæ sunt, non adolescentulæ, sed sponsæ, quia dilexerunt. Quæ enim per fidem primum adolescentula est, B vel pedissequa, incipit sponsa esse cum incipit diligere. Quia ergo *oleum effusum nomen tuum*, ideo adolescentulæ dilexerunt te.

14. Secundum moralem sensum in effusione olei, cum sit nobis per gratiam infusio, cendum est, ne inordinate fiat effusio. Quiddam enim nobis infunditur quod nostrum est, quidam quod proximi. Nostrum est sine quo non salvamur, cætera sunt proximi. Quod nostrum est si effundimus, stulti sumus et vacui: quod alienum est si retinemus, fraudulent. Quod nostrum est, fides est, spes et caritas. Fides facit servos, spes mercenarios, caritas filios. C Fides facit ancillam vel pedissequam, spes coniugiam, caritas sponsam. Fides dicit, Sie est: spes, Habebis: caritas, Da gloriam Deo. Fides est malorum vel honorum scientia; spes, cavendi vel adipiscendi fiducia; et caritas, utriusque gratia, cum securus de utroque gratias agit. Haec igitur cum nostra sint, non sunt effundenda, id est, pro aliis perdenda: sed agendum ut operentur in nobis quod suum est, id est, ut sanemur, ut servemur, ut salvemur. Sanemur per laborem corporis, servemur per lectionem et meditationem, salvemur per orationem. Labori insidiatur desidia; lectioni, inquietudo vel otiositas; orationi, nimia securitas. Quod igitur nostrum est, peccamus si effundimus, ut dictum est: id est, si labore negligimus propter desidiam, lectionem propter inquietudinem vel otiositatem, orationem propter nimiam securitatem. Nostrum vero non est, sed aliorum, quidquid habemus sine quo salvamur: ut sunt sermo sapientiae, sermo scientie, gratia curationum, et cætera que haberi possunt preter charitatem, in qua sola salvamur. Haec si retinemus in tempore, ut

¹ Cantic. i, 2. — ² 1 Cor. v, 13.

dictum est, fraudulenti sumus. Cum enim res ¹⁷⁰ est. Ipse enim est juxta Apostolum, *sicut a Dominis spiritu, cum transformanur de claritate in claritatem*¹. Et in anima quidem electa uterque fit tractus: primo coactius, ut ibi, *Sepiam vias tuas spinis*²; deinde voluntarius, ut hic, *Trahe me post te*. Vel ita: *Et quia adolescentulæ, agente me, ut diligenter non me, sed te, diligunt te, nee jam egent me, trahe me post te*; id est, exime me de corpore. Sed adolescentulæ reclamant post te, *In odore unguentorum tuorum curremus*; id est, veniemus et nos tecum.

16. *Trahe me post te, spirituale me fac post te*, id est ad imitationem tuam, quia *Christus passus est pro nobis, vobis relinquentes exemplum, ut sequamini vestigia ejus*³. Cum enim thalamo virginale processit Sponsus, exsultavit ut gigas ad currendum viam per omnem dispensationem conversationis suæ, quasi quādam vivendi viam nobis sternens et ordinans, per quam nos post se et exemplis, quasi quibusdam vestigiis, dirigeret, et amore traheret. Unde dicit in Evangelio Petro et Andreæ: *Venire post me*⁴. Si enim cogitamus conceptionem ejus sive nativitatem, spiritualis nobis concepcionis, pia est voluntatis intentio. Haec enim sit in anima virgine, quia soli Deo cupit placere. Nativitas vero Domini, boni in nobis operis est inchoatio, siue de reliquis. Nam circumcisio, quam non licet fieri suis manibus, magistrorum est super opera discipulorum discretio. In qua circuncisione Jesus nomen accipit, quia opus subjecti, virtutis vel salutis nomen sortitur ex discretione magistri. Porro Domini apparitio est nutu Dei, non per se operis manifestatio. In apparitione vero semper virgo Mater et a Magis et a Pastoribus invenitur; quia veram virtutem tam apud sapientes, quam apud insipientes jugis semper pudor comittatur. Quadragesima vero dierum purgatio, est usque in finem boni operis exercitatio. Pueri ad templum delatio, est post finem vitae perfecti operis representatio. Sed delatio in templum fit per duos, persecutores scilicet et simulatores: sed iis extra renantibus parentes, id est boni operis patratores, in templum Dei illum introducunt. Simeon vetustus, antiquus est diernum, Deus omnipotens: puer in ejus ulnis est ponderatio in manu Dei cuiusque operis vel meriti. Debet enim conceptio esse pura, nativitas voluntaria, circumcisio discreta, apparitio verecunda, pur-

¹ 1 Cor. iii, 18.² Osee ii, 6.³ 1 Petr. ii, 21.⁴ Matth. iv, 19.

gatio continua, oblatio sancta. Qui igitur hæc²⁷² tum quoddam contemplationis suæ, et ostendit et his similia de Domino imitatur fideliter, currit post eum fortiter.

17. *Vel trahi me post te*, id est, amore tuum. Averte oculos meos ne videant vanitatem. Nec sola volo trahi, quia ego et adolescentulæ curreremus in odore unguentorum tuorum. Tria sunt quæ faciunt currere; timor videlicet, desiderium, et amor: timor, fugiendo; desiderium, appetendo; amor, proximum amando. Quatuor quoque sunt quæ impediunt cursum istum; frigus, calor, via laboriosa, nimetas currentis. Quæ sunt alio nomine, dissidentia, concupiscentia, asperitas impatientia, nimia confidentia: vel torpor dissidentiae, carnalia desideria, observationum asperitas, vehementia proficiens vel perficiens. Contra temporem necessarium est unguentum compositionis laxativum, quod conficitur de recordatione miraculorum et testimoniorum Christi: contra aestum, unguentum refrigeratorium, ex speciebus conversationis et comminationis Christi: contra tristitiam laborantis, unguentum sanativum, ex recordatione passionum et promissionum Christi: contra vehementiam proficientium, unguentum mitigatorium, de recordatione mansuetudinis et miserationum Christi. Hæc autem omnia unguenta inutilia sunt, si ex oleo sponsi confecta non sunt. In odore horum unguentorum currunt adolescentulæ, quarum cursus non impeditur. Sponsa vero hæc omnia non odoratur, sed tangit; quia in se ipsa omnia hæc exhibet, sed aliis non sibi. Exhibet enim miraculorum gloriam, exhibet conversationis exemplum, et comminationis documentum. Sed et passionum Christi circumfert stigmata; mansuetudinem vero et miserationem et prædicat omnibus, et exhibet.

18. *Introduxit me rex in cellaria sua*¹. Audiens sponsa sponzionem adolescentularum, *In odore unguentorum curreremus*, respondit: Merito curretis, et currendum vobis est. Expertae credite, quia *introduxit me rex in cellaria sua*, unde plenam et consertam me remisit. *Introduxit me*, inquam, *rex*, qui dirigit in veritate gressus meos: *introduxit me in cellaria sua*, liberalitate sua; non ego eripi presumptione mea. Audiens enim sponsus vota sponsæ precantis, *Trahi me post te*; abstrahens eam quodammodo a carne, post se traxit eam in occul-

A ei secreta sua. Ubi cum mente excessisset Deo, rursum sobria facta proximo, rediit ad adolescentulas. Et cum ex visione et colloctione Dei, quasi duo cornua præferens contemplationis, rationis scilicet et amoris, mirabilis et terribilis appareret, *Introduxit me rex*, inquit, *in cellaria sua*. Felix ille rector animarum, qui ad omnia quæ desiderat, et de quibus anxiatur et dubitat, in illud meretur admitti secretum, ut omnia possit facere secundum quod sibi ostensum est in monte. *Introduxit me*, inquit, *rex in cellaria sua*. Quoniam de cella vinaria in proximo disputaturi sumus, de cellariis regis usque ad ipsum locum differamus. *Exsultabimus et lætabimur in te*. Audientes adolescentulæ sponsam sponsi liberalitatem commendante, sicut filii Israel qui non valebant in montem ascendere cum Moyse: *Loquere tu, inquiunt, nobis, et non loquatur nobis Dominus*². Sufficiet interim nobis, *Exsultabimus et lætabimur in te*; id est, in doctrina et imitatione tua. *Exsultabimus*, cum corporaliter operabimur; et *lætabimur*, dum spirituali jucunditate perfrenemur, memores uberrim tuorum³, que interim nobis sufficiunt. Lac enim consolations et exhortationis, quod inde sumpsimus, cum quodam mentis tripludio cantare nos facit: *Exultate justi in Domino, rectos decet laudatio*⁴. Unde et sequitur:

19. *Recti diligunt te*. Sunt jacentes, sunt erecti, sunt curvi, sunt recti. Jacentes nec timent, nec diligunt; curvi timent, non diligunt; recti diligunt. Orat ergo sponsa pro adolescentulis, ut quas adhuc in timore videt curvas, rectas videat in amore sponsi: ac si dicat, *Video istas curvas, sed fac rectas, quia recti diligunt te*. Alter: *Videns sponsa adolescentulas sibi applaudentes, commendans istas, timet aliis; istis exsultantibus, illis invidentibus: ac si dicat, Istæ sunt rectæ, ideo diligunt te; et si diligunt me, non diligunt nisi in te*. Docui enim eas non me diligere, sed te. *Videns enim sponsa illarum se benevolentia prægravari, conversa ad sponsum, orat pro eis: Recti diligunt te*. Sed de invidentibus quid faciamus? Conversa ad eas, et curam agens pro eis quæ de pristica conversatione nonnumquam ei insultabant: *Nigra, inquit, sum, sed formosa, filie Jerusalem*. Et nota ordinem charitatis.

¹ Cantic. i, 3. — ² Exod. xxv, 19. — ³ Cantic. i, 3.

⁴ Psal. xxxii, 1.

Cum de amore sponsi agit, tota quodammodo^{2/3} lescentulas sibi exsultantes, non insultantes : in eo liquescit : cum de adolescentulis, afficiuntur quadam compassione, et quasi uba ex illis efficitur : cum de iunioribus toto charitatis zelo pro eis zelatur. *Nigra sum, sed formosa, filiae Jerusalem.* O filiae Jerusalemi, filiae pacis, pacem habete mecum, quae pacem habeo vobis- cum. Exprobatio est ista vestra, non compas- sio. *Nigra quidem sum ex pristina conversatione, sed formosa ex pura confessione, et recta intentione.* Duo quippe sunt quae faciunt nigram, duo quae formosam. Nigram, mala conversatio, et distorta intentio : formosam, innocens conversatio, et recta intentio. Quae sie sunt in anima, sicut sunt in corpore pulcher color, et bona formæ compositio. Quae autem non habuit innocentem conversationem, postquam induit confessionem, et direxit in melius intentionem, fiducialiter dicit, *Nigra sum, sed formosa;* quia preterita ejus peccata tegit confessio. Est enim pulchritudo memoriae confessio; et compositio voluntatis, recta intentio. Primum tegit veritas confessionis, secundum format justitia rectæ intentionis. Unde dicit :

*20. Sicut tabernacula Cedar, id est, tenebræ. Non sum tabernacula Cedar, sed sicut tabernacula Cedar : et si sui tabernaculum, vel sicut tabernaculum Cedar, id est habitatio tenebrarum, tabernaculum sui, non dominus mansionis : sumus enim aliquando tenebrae, nunc autem lux in Domino. Sicut pelles Salomonis. Vivo enim, jam non ego, vivit vero in me Christus; id est, præteritam nigredinem meam tegit fides Christi. Quae bene dicitur pelles Salomonis, quia dueta de morte Christi, nosque mortificans, tabernaculo Cedar, id est tenebrosæ conscientiæ, superducta, dignam facit mansionem vero Salomoni. Poterat enim dicere Mater Domini Maria, mirantibus de se filiabus Jerusalem : *Nigra sum ex natura Adæ, sed formosa ex fide, id est, ex pelle Salomonis.* Aliter ad easdem : videns ab aliquibus se contemni propter sobrietatem, qua omnibus omnia facta erat ut omnes lucrifaceret : *Nigra sum, inquit, exteriori hac humiliatione, sed formosa pulchritudine intentionis.* Omnis enim gloria filiae regis ab intus. *Sicut tabernacula Cedar nigra sum exterius, sed intus decora pelle, non mea, sed Salomonis.* Aliter ad ado-*

A *Quia, inquit, exsultatis in me, et post me curritis, ne attendatis quod nigra sum, id est so- bria vobis : vel nigra sum in humilitate et pressuris mundi, quia formosa sum in oculis sponsi, quia decoloravit me sol.* In ente corporis color appetit. Intentio sponsæ cutis est, color actio. Decoloratur ergo cutis, cum cura proximi intentionem ad Deum obfuscat actionibus suis. *Nolite itaque, inquit, considerare ne quod fusca sum, quia sol, id est amor Dei, me decoloravit¹, qui me occupationibus vestræ actionis denigravit.* Sed quod decoloratur a sole, cito redit ad colorem naturalem; sic et ego ad propriam formositatem. Sed cutis deco- lorata est, non autem os interius, quo sponso assidue canto, *Non est occultatum os meum a te, quod fecisti in occulto²* : id est, amor cor- dis interior nullam patitur lesionem.

21. Filiæ matris meæ pugnaverunt contra me³. Heu! quanta mutatio! quæ paulo ante in secreto illo pacis Dei quæ exsuperat omnem sensum, jucundabatur, nunc inter rixas ho- minum calumnias patitur. Has prælatorum fluctuationes considerans David in spiritu, *Qui descendunt, inquit, in mare sæculi, in navibus,* C id est in regimine Ecclesiæ, facientes opera- tionem in aquis multis, ipsi viderunt opera Do- mini, et mirabilia ejus in profundo. *Dixit, et stetit spiritus procellæ, et exaltati sunt fluctus ejus.* Ascendit usque ad caelos, et descendit usque ad abyssos, anima corum in malis tab- sciebat. Turbati sunt et moti sunt sicut ebrios, et omnis sapientia eorum devorata est. *Filiæ matris meæ pugnaverunt contra me⁴.* Non est mirum si decoloravit me sol, cum gravis sit pugna quam patior, cum etiam filii matris meæ, filii Ecclesiæ, pravis moribus suis pugnarent contra me. Contra quos cum pugnarem ar- guendo, obsecrando, increpando, *Posuerunt me custodem in vineis suis⁵* : id est, se ipsos commiserunt mihi custodiendos; alii per con- tentionem et invidiam, ut sicut dicit Apostolus, suscitarent pressuram tribulationibus meis⁶; alii per bonam voluntatem. *Vinea Domini sa- baoth, domus Israel est⁷;* vitis, Christus; pal- mes productus, peccator conversus; fructus, fructus digni penitentiae. Contra hos dum pu- gno, et postmodum custodiendis invigilo, dum

¹ Cantic. i, 3-5. — ² Psal. cxxxviii, 15. — ³ Cantic. i, 5. — ⁴ Psal. cxi, 23-27. — ⁵ Cantic. i, 5. — ⁶ Philipp. i, 17. — ⁷ Isai. v, 7.

sicut Jacob afficiar æstu per diem, et per noctem²⁷¹ gibus errantibus vadit, sed post greges; quia ceterum gelu, non est mirum si decoloravit me sol. Sed cum custos posita in vineis, labore in alienis, *vineam meam non custodivi*. Custodi eam, tu qui custodis Israel, propter quem neglexi eam, propter quem decolorata sum. Et ut sciām quid debeam vineæ meæ, quid alienæ, *Indica mihi, o quem diligit anima mea, in meridie*, id est in fervore malitia tantæ, in quo etiam filii matris meæ pugnaverunt contra me, ubi cubem intendendo mihi, ubi pascam commissos mihi. Quod autem dicit, hoc est. *Indica mihi, ubi cubante me, cubas tecum*, et pascente me pascis tecum, ut nihil contra me, vel sine te, sed omnia faciam tecum, et tu tecum. Hoc est igitur quod precatur, ut sciat quid et quando sibi, quid et quando aliis debeat. Aliter: meridies est fervor malitia, dæmonium meridianum, quando angelus satanae transfigurat se in angelum lucis. In quem ne incidam, *Indica mihi ubi pascis, ubi cubas in meridie*¹. Aliter: Quatuor sunt dies, duo boni, et duo mali, de quibus dicit Psalmus: *Vespere, et mane, et meridie narrabo et annuntiabo*². Primus dies incipit a mane, et desinit in vesperam noctis et mortis æternæ, qui est angelus malus. Secundus incipit a mane conditionis, et procedit in meridiem et fervorem perfectionis, nec inde mouentur pedes ejus, qui est angelus bonus. Tertius incipit a vespere peccati, et procedit in noctem æternæ perditionis, qui sunt reprobri. Quartus dies est dies Domini nostri Iesu Christi, qui incipit a vespere sabbati, et luceat in prima sabbati; id est, incipit a vespere peccati nostri, et brevissimo timoris quasi noctis spatio interjecto, perducit filios lucis ad mane spei, et inde ad meridiem perfectionis angelicæ et amoris: nec inde eos ultra patitur amoveri. Precatur itaque sponsa cum quem diligit anima ejus, non caro, id est, quem spiritualiter diligit, ut ponat eam in meridie perfectionis angelicæ, ut liberata ab omnibus ignorantiae tenebris, sine ulla contradictione dubitationis videat incipiat quidquid sibi vel gregi expediat: ne posita in incerto quietis vel laboris, incipiat vagari post greges sodalium sponsi, id est, se ei parificantum vel sua querentium.

22. *Post greges*. Qui enim de perfectione veritatis abit in devium erroris, nec cum gre-

A his omnibus deterior invenitur. Sed non est prætereundum, quod grex Domini tribus modis pascitur a pastoribus; exemplo, verbo, oratione. Exemplo, contra concupiscentiam carnis; verbo, contra concupiscentiam oculorum; oratione, contra ambitionem sæculi. *Si ignoras te, o pulchra inter mulieres*. Quærebat sponsa sponsum in meridie, id est in manifesta luce veritatis, scilicet ne ei alius occurreret pro alio: quærebat ubi cubaret in meridie, id est in qua affectione meridianæ perfectionis, ut videret quæ quando eligenda esset affectio, ubi sponsus cum ea cubaret, et ipsa cum sponso. Respondit itaque sponsus: O pulchra inter mulieres, scilicet inter Mariam et Martham, quia nolo ut alteram de istis eligas, sed utramque teneas, contemplativam scilicet vitam et activam; o pulchra inter mulieres, si vis nosse me, noli ignorare te. Hoc est responsum Delphici Apollinis: «Scito te ipsum.» Duo sunt quæ nos faciunt ignorare nos ipsos, vel nimia de nobis temeritas, vel nimia humilationis timiditas. Secundum hæc duo respondit sponsus sponsæ, vel de temeritate revocans eam ad humilitatem, per experientiam sui: vel C de timiditate ad confidentiam, ex perceptione præteriorum munierum. Duæ enim sunt ignorantiae sui, vel quando plus, vel quando minus de se quis aestimat: et duo sunt quæ hoc efficiunt, præsumptio et pusillanimitas; duæ vero horum effectuum causæ, superbia, et minor sui experientia. Experiencia vero sui facit humilitatem; humilitas, sui cognitionem. Reprimens itaque sponsus temerariam: Prepropre, inquit, et impatienter desideras meridiem angelicæ beatitudinis; quia primo tibi agendum est multum, et laborandum in matutino virtutis. Si igitur ignoras te, egredere a me, vel a D bono conscientie tue, et non stes tecum, sed abi post vestigia gregum, et pase hædos tuos, id est pravos motus carnis, vel perditos auditores, qui statuerunt a sinistris, juxta tabernacula pastorum; id est, secuta magistrorum reproborum doctrinas, non in Ecclesia, sed in conventiciorum suorum prava docentium tabernaclis. Quod antem dicit, *Egredere*, permettit, non præcipit, quod etiam nec ex toto permittere videtur, sed revocat ad laborem.

23. *Equitatui nico in curribus Pharaonis as-*

¹ Cantic. 1, 6. — ² Psal. 144, 18.

*similavi te, amica mea*¹. O amica mea, licet²⁷³ volentis subesse : has trahit equus, id est amor te ut temerariam reprimam, licet ad laborem te revocem, propter hoc tamen non minus amica. Jam vis sedere mecum in regno meo; indignarer præsumptioni, sed ignosco amori. O amica, non regnandum tibi modo est, sed pugnandum : quia *equitatui meo in curribus Pharaonis assimilavi te.* Posita es in medio currum Pharaonis : non tibi excendum solum est, sed educere habes populum meum de terra servitutis. Sive, ut erigam pusillanimum : Nec perdes, o amica mea, quia *in curribus Pharaonis equitatui meo assimilavi te*, id est, equitatui Angelorum te similem constitui : ut sicut illi habent charitatem, et castitatem, et humilitatem, et ordinem; sic et tu posita in medio currum Pharaonis. Quandiu enim hic in procinctu sumus, et collectatio nobis est non cum carne et sanguine, sed contra spiritualia nequitiae in coelestibus, exercitus uterque, et currus Dei et currus Pharaonis, sicut in bello commixti sunt : sicut enim currus Pharaonis, id est diaboli, sic et currus Dei decem millibus multiplex. Libet ipsis currus et Dei et diaboli subtilius describere, et qui Deo vel diabolo militent evidentius demonstrare. Currus diaboli tres sunt, quibus totum mundum perambulat; luxuria, superbia, malitia. Luxuriae currus duas habet rotas, ingluviem et mollitem, quas trahit sicut equus indomitus, impetus earnis; cui insidet amor sui in sella voluptatis, frenum habens penum; stimulum, stimulum libidinis. Currus superbie duas habet rotas, præsumptionem de se, et temeritatem : equus qui trahit, appetitus est vanæ glorie, cui insidet amor mundi, in sella adulacionis, frenum habens avaritiam; stimulum, stimulum livoris. Currus malitiae duas habet rotas, simulationem et dissimulationem : equus trahens est malevolentia, cui insidet sapor mali, in sella fraudis, frenum habens tergversationem; stimulum, stimulum iræ. Contra hos tres currus, tres sunt currus Dei. Currus continentiae duas habet rotas, orationem et exercitationem corporis : equus trahens devotionem, cui insidet miles Dei, contemptus sui in sella puritatis; frenum habens disciplinam; stimulum, stimulum timoris Domini. Currus innocentiae duas habet rotas, humilitatem nolentis praecesse, et mansuetudinem

A pacis, sessorem habens contemptum saeculi, in sella benevolentie; frenum, zelum veritatis; stimulum, stimulum amoris Dei et proximi. Currus sapientie duas habet rotas, prudentiam et simplicitatem; equum, fortitudinem; equitem, amorem Dei; sellam, vigilantiam ne cadat; frenum, modestiam, ut regat; stimulum, zelum justitiae. Cum ergo, amica, currus habebas ut Pharao, et equitatui meo in curribus Pharaonis assimilaverim te, satagendum nunc est de victoria, non de premio victoriae : nimis enim est, et praeproperum quod queris.

B Non videbis modo faciem meam, sed posteriora mea videbis. Licet enim meridiem quem postulas modo non accipias, multa tamen interim a me accipis, in quibus merito landeris.

C 24. Jam enim ex gratia mea pulchræ sunt genæ tuae ut turturis; id est, magna sunt et exteriora, et interiora dona quibus te ditavi. Quid enim interius acceperis, ostendit exteriorius honestas et maturitas conversationis, quæ sunt due genæ turturis, id est animæ, in absentia sponsi gementis, et consolationem nullam recipientis, et singulariter habitantis. Sicut in pallore vel rubore genarum exterioris hominis deprehenditur qualitas : sic in honestate et maturitate conversationis, sinceritas ostenditur bene compositæ mentis. Et non solum hoc, sed et collum tuum sicut monilia. Puritatem animæ commendat in te, ut dixi, coram hominibus, honestas et maturitas conversationis; apud Deum vero directio intentionis. Intentio enim tua, quæ sicut collum capiti Christo conjungit totum operis tui corpus, sicut monile est, cum palam sit omnibus Deo eam et proximo deservire. Hoc enim significat monile ornamentum colli, quod exteriorius anrum, gemmam vero habet intrinsecus, intentionem scilicet esse affectam amore Dei, et amore proximi. Quod cum sponsus hominibus declarat, sponsæ collum monili ornat; imo facit esse sicut monilia. Cum haec omnia, dicit sponsus, tibi dederim, adjiciam adhuc ornamentum aliud : *Murænulas aureas faciemus tibi.* Sic est plane, sic esse solet. Cum querit sponsa in hoc saeculo gloriam, non assequitur; vel si assequitur, inutilis est. Cum vero in solo sposo querit gloriam, etiam nesciens gloriam incurrit, et gloriam quæ utilis est. Sicut enim

¹ Cantic. 1, 8.

in colli ornamento gloria se obtulit de exempli⁷⁰ dere necesse sit, exundante plenitudine chapeo, sic in ornatu aurum de verbo. Gloria enim te debet querere, non tu illam. Si quæreris illam, fugit; si fugis, incurrit; si quæreris eam et invenis, nociva est vel inutilis.

25. *Murænulas aureas faciemus tibi*, inquit, *vermiculatas argento*¹. Murænulae sunt ornatæ aurum, quæ a sposo sponsæ dantur, cum bonus datur auditus ejus prædicationi. *Vermiculatas argento*, id est, distinctæ eloquio: quia *alii* datur sermo sapientie, quod significat aurum; *alii* sermo scientie², quod significat argentum. Pronimit itaque sponsus, quod interius et exterius eam glorificabit. *Murænulas*, inquit, *faciemus*, ego et Pater et Spiritus; me sapientiam, Patre efficiam, Spiritu sancto præbente benignantatem. Faciemus autem de nihilo, id est ex nullo præcedente merito; hoc enim significat nomen facturæ. Unde et ibi dieitur: *Faciamus hominem*³. Vel *faciemus*, ego et Angeli et doctores mei: ego inspirando, Angeli suggestendo, homines docendo. Deus enim videt intentionem, et angelus affectionem, homo factum. Angelus enim intentionem non videt, sed affectionem videt. Ideo angelus malus bonum Deum non videt, quia idem est Deus, et affectus, et voluntas ejus: nec enim afficitur. Suggestiones vero Angelorum, ipsæ sunt linguae eorum, de quibus dicit Apostolus: *Si linguis Angelorum loquar*⁴. Sunt autem hæc quaedam signa occultæ spirituallæ nobis incognita, quibus sibi loquuntur, et innotescere faciunt voluntates suas, nec solum sibi invicem, sed et hominibus aliquibus angelicam vitam ducentibus. Lingua ergo Angelorum intelligit, qui suggestiones illorum intelligit. Lingua eorum loquitur, qui sicut Nicolaus et Benedictus, in somnis, vel aliis quibusdam occultis modis, vel dormientibus, vel longe absentibus, suggestur quæ volunt. Vel *murænulas aureas faciemus tibi vermiculatas argento*, id est, sermonem gratiae sale conditum.

26. Audiens sponsa benignam sponsi promissionem, læta redit ad adolescentulas. Solatium est quippe vitae humanæ, habere cui cor tuum eredas, quem participem gaudii, partcipem etiam facias doloris tui. Sponsa igitur quotiescumque a sposo accepit olei infusionem, impletæ usque ad effusionem. Quod cum effun-

datur adolescentulas recurrat, quibus idem desiderat quod sibi. Felix amicitia et beata societas, ubi qui audit, statim dicit: *Veni. Rediens itaque ad eas, Dum esset*, inquit, *rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum: hoc est*, Putabam me vilem et abjectam in oculis sponsi, quia cum meridie expeterem, repulsam passa sum. Sed qui judicat me Dominus est. *Dum enim esset rex meus et Dominus meus, pro arbitrio judiciorum suorum omnia disponens secundum bonum consilium voluntatis suæ, in accubitu suo*, id est judiciorum suorum secundo creto, *nardus mea*, id est humilitas de priori conversatione vel de pressuris mundi, *dedit in conspectu ejus odorem suum*, id est secundum qualitatem suavitatis suæ. Nardus enim herba est humili et calida et odorifera, per quam figuratur humilitas, fervida charitate, et accepta Deo ex puritate intentionis. Et vere *nardus mea dedit odorem suum*: nam *fasciculus myrræ dilectus meus mihi*⁵; id est, dilectio dilecti mei (quæ causa mihi est in hoc sæculo tribulationis et amaritudinis, de quo gemebam ad eum, cum pugnarent contra me filii matris meæ) facta est mihi myrrha quidem amara, sed condiens me, ne putrescam in torpore securitatis et negligentiæ. Non est autem mihi fascis myrræ, sed *fasciculus*, quia diu non durabit: vel parvus mihi præ amore ejus; vel parvus præ consideratione malorum meorum præteriorum. Sed lætetur Sion, et exultent filie Judæ propter judicia tua, Domine⁶: quia quantumcumque amara sit myrra, quantumcumque ponderosus sit fasciculus, *in medio uberum meorum commorabitur*, in medio prosperitatis et adversitatis meæ, in medio congratulationis meæ et compassionis meæ: ibi commorabitur, nec inde movebitur in aeternum. Nec enim gandebo nisi in Domino, nec contristabor nisi in Domino. Sed et ipse sive per prospera me consoletur, sive in adversis exerceat, de medio uberum meorum, id est de medio corde meo, non movebitur: et sive congratulandum in bonis aliorum, sive in malis compatiendum mihi sit, non nisi in Domino.

27. *Botrus cypri dilectus meus mihi in vineis Engaddi*. Superius sponsam tabescere fecerat zelus suis, quia oblii erant verba Domini ini-

¹ Cantic. i, 6-10. — ² I Cor. xiii, 8. — ³ Gen. i, 26. — ⁴ I Cor. xiii, 1. — ⁵ Cantic. i, 11, 12. — ⁶ Psal. xlvii, 12.

mici sui, vel qui insultabant ejus nigredini, vel qui pugnabant contra eam filii matris suæ, et posuerunt eam custodem in vineis. Quibus cum ipsa usque ad sue vineæ neglectum invigilaret, et pene jani desperaret de eis, et in cura et in sollicitudine earum caligaret, meridiem sponsi expetierat: a quo benigne coercita, rursumque consolatione, non qua volebat, sed qua expeditiebat letificata, repente operante gratia ubi non sperabat, fructum invenit, botrum scilicet cypri in vineis Engaddi; et exclamans præ gaudio, *Botrus*, inquit, *Cypri dilectus meus mihi factus est.* Cyprus insula est bonarum vinearum, fertilitate nobilis: Engaddi interpretatur Fons haedi. Significat autem Cyprus abundans vino, Ecclesiam fluctibus saeculi undique quassatam, sed abundantia gratiarum exundantem. Fons haedi significat fontem Baptismi, in quem haedi ingrediuntur; sed egreditur agni novelli, de quo in sequentibus: *Sicut gress tonsarum, que ascenderunt de lauacio, omnes gemellis fetibus.* Miratur ergo sponsa, quod in vineis nova conversationis fructum invenit perfectionis, et fructum non alium, quam ipsum Christum. Cum enim in omnibus actibus nostris vel conatibus Christus in causa est, fructus noster Christus est. Hunc fructum sponsa repente inventum, laboris sui conscientia quo in eis laboraverat, pia exultatione sibi vindicans, *Botrus*, inquit, *Cypri dilectus meus mihi in vineis Engaddi.* Vel aliter, ut sursum aliquantulum repetamus: postquam sponsa a sponso meruit ornari, in laudem ejus et prædicationem operum ejus statim erupit, dicens, *Dum esset rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum: accumbente Rege, id est humiliante se in utero Virginis, nardus mea, id est humilitas Domini mei, dedit odorem suum, dum propter nimiam charitatem suam qua dilexit nos, fieri ex Virgine dignatus est sub lege.* Deinde non fascis, sed fasculus myrræ fieri dignatus est, dum mortis, et crucis, et sepulcri amaritudinem, trium tantum dierum spatio passus est; moxque botrus Cypri in resurrectione apparuit in vineis Engaddi, dum fidelibus spiritualia bona distribuit.

28. Sequitur: *Ecce tu pulchra es, amica mea; ecce tu pulchra, oculi tui columbarum.* Videns sponsus sponsæ devotionem, et quia inter ubera sua dabat ei locum commorandi; *Ecce*, inquit, id est, in hoc statu tuo in hac confessione tua et cognitione tui, tu quia unde pulchra tu, inde ego non pulcher et non habens speciem neque

doreum, *tu, inquit, pulchra es.* Et rursum, *Ecce tu pulchra: id est, pulchra in interioribus, et pulchra in exterioribus; pulchra in intentione, et pulchra in actione.* *Anica mea.* Amicitiam duo faciunt, mutua conscientia, et eadem voluntas. Porro amicitiam sponsi et sponsæ facit quedam mutuo conscientia, et eadem voluntas, cum Dominus secreta sua bona sponsæ revelat, et sponsa mala sua per puram et humilem confessionem facit ei cognita. *Pulchra es, inquam, nec timeo ne evanescas, quia oculi tui columbarum;* id est, simplices sunt, non sunt intendentes vel tibi, vel aliis, nisi in Deo. Porro duo oculi sponsæ sunt, mysticus et activus, vel contemplativus et moralis. Sed libet adhuc de oculo subtilius aliquid inspicere. Oculus ut clare videre possit, hæc habet necessaria, radium validum et purum, qui de pupilla procedat; aereum purum et lucidum, qui transitum ejus non impedit; corpus in quod effundat, rationem enim renuntiet, memoriam quam ratio consulat. Horum si quid defuerit, perfectus visus non erit. Sie et amor Dei, ut verus sit, hæc habet necessaria: affectum purum, quo Deum non nisi propter Deum diligat, nec aliquid eum Deo, nisi in Deo et propter Deum; vitæ et conscientiae munditiam, quæ amorem non impedit; discretionem spiritus, quæ puritatem contemplantis non sinat errare, sed doceat Deum, et non aliud pro Deo intelligere; rationem quæ judicet de discretione; fidem quam ratio de omnibus iudicis suis consulat, et quæ suis eam regulis cohibens et terminis, errare non sinat. Et iste est oculus columbinus.

29. *Ecce tu pulchres, dilvete mi.* Intelligens sponsa in oculis sponsi aliquatenus se placuisse, gestit in amplexus. Unde et exsurgens in lamen pulchritudinis ejus, ad amplexus suos eum provocat. Me, inquit, pulchram prædictas, sed, *Dó dilecte mi, ecce, id est, in jucunda ostensione gratie tue, tu magis pulcher,* a quo omne pulchrum: pulcher in humanitate, decorus in deitate. Quod si tu pulcher et ego pulchra, si tu dilectus et ego dilecta, quid restat nisi *lectatus?* Sicut de fasciculo diximus, lectulus nomen est delicatum. *Ecce lectulus conscientiae, non meus nec tuus, sed noster;* meus per confessionem, tuus per gratiam et illuminationem. *Floridus* est, id est, in proposito virtutum vernal floribus honorarum cogitationum. Nec ad curam domesticam me remittas, sicut cum expeterem meridiem tuum, remisiisti me ad equitatum currum tuum.

rum, vel expulisti me ad custodiam gregum :²⁷⁸ cum jam adolescentularum domus mihi commissarum gratia tua et sollicitudine mea sic sit munita et ornata, ut non timendum sit eis a turbine et pluvia; interim dum in lectulo purae conscientiae perfruar conjunctione dulcedinis tue. Quam beata anima, quæ in hoc lectulo natus cum Deo spiritus efficitur, osculo intelligentiae Dei perfruitur, amplexu amoris ejus astringit et astringitur, et sic in pace in id ipsum dormit et requiescit!

30. *Tigna domorum nostrarum cedrina.* Vere munita est domus, quia Angelis tuis mandasti de ea, ut custodiant eam. Cedrus umbra sua fugat serpentes. Tigna ergo cedrina, Angeli sunt protegentes domum Dei, et virtute sua dæmones fugantes, quasi latrunculos domus; sanctorum merita portantes tectum orationum, clavis timoris Dei affixum: *laquearia cypressina*, et foris tecto munita est domus, interius vero ornata et ordinata. Sunt enim in ea laquearia, que ut domus perpetua sit, vel perpetuus sit ejus ornatus, cypressina sunt et bene illaqueata. Cum laquear illaqueatur, unum se aperit, alterum constringit, ut alterum ab altero capiatur, hoc est amare et amari: ubi hæc sunt, bene omnia ordinata sunt. Ubi enim omnes et amant invicem, et amabiles se præbent invicem, tanta est conjunctio, ut merito fraternalis unitas dicenda sit potius quam congregatio. *Ego flos campi.* Audiens et approbans sponsus desiderium sponsæ, differt ut augeat, comprimit ut exalteat. *Ego flos campi*, flos mundi: quia sicut flos in campo, sic ex ictu Virginis unicus efflorui in mundo. Non ergo a te, sed a me floridus est lectulus et sumum *lilium*, castitatis videlicet et puritatis exemplum: non superborum, sed *cavallum*. Castitas enim superba non castitas est, sed ornatum diaboli prostibulum. *Sicut lily inter spinas*, sic amica mea inter filias¹. Ac si dicat illud Salomonis: *Si filiae tibi sint, noli faciem tuam hilarem ostendere ad illas*². Cave igitur de adolescentibus, de quibus securam te facis; sed sicut lily inter spinas, sic esto, o amica mea, inter filias. Si sic fueris inter eas, tunc eris amica. *Ego lily*, tu vero sicut lily, pulchrum quidem, sed tenerum; filiae tue spinæ sunt: in quancumque carum te inflexeris, vulneraberis. Recta ergo esto in medio earum, omnibus te præbens in exemplum. Audiens sponsa

A quia a sponso humiliaretur, et ipsa se humiliat, et illum exaltat. Ego sum, inquit, sicut lily pulchrum, sed fragile in medio spinarum: tu vero es *malus inter ligna silvarum*, id est inter Angelos, sicut *inter filios*. Fortis ergo es ad fragilem sustentandam; pulcher visu, ad fidem roborandam; boni odoris, ad spem confirmandam; gustu salubris, ad charitatem pascendam.

31. Iterum sponsus recedit a sponsa, et absconditur in cœli sui secreto, qui jam teneri putabatur in conscientiae lectulo. Rediens ergo, sicut solet, ad adolescentulas, et sensus sui tenorem in corde retinens, quo sponsum allocuta fuerat, assimilans eum malo inter ligna silvarum: *Sub umbra*, inquit, *ejus quem desideraveram, sedi, et fructus ejus dulcis gutturi meo*³. Umbra inter deitatem Christi et nos, corpus ejus est, sub qua sedet sponsa, dum modeste et humiliiter mysterium Incarnationis ejus contemplatur: et fructus ejus dulcis est gutturi ejus, quia non pervenit in ventrem ejus, id est in satietatem, sicut est illud Job, *Nec dimittis me ut glutiam salvam meam*⁴. De sacramento enim verbij Dei vix est qui possit satiari. Gustare possumus, satiari non possumus: quia quanto sanius gustus, tanto validior appetitus. Dulcis ergo, ait sponsa, est gutturi meo fructus ejus, ex dulcedine exempli sui ostendens mihi quanta oporteat me pati pro nomine ejus. Ideo ad vos redeo, ideo vos non deserbo. Quin etiam *introduxit me rex in cellam viuariam*, ubi didici quæ ignorant sapientes mundi, videlicet in charitate præesse. Tria enim habet Sponsus divitiarum suarum quasi gazophylacia; hortum vel paradisum voluptatis, cellarum, et domum vel cubiculum. Hortus amœna habet et utilia: amœna in horto remanent; utilia in cellarum deferuntur: de cellario vero in domo vel cubiculo regi inde servitur. Hortus enim continet historicum sensum; cellarum, moralem; domus, mysticum. Hortus continet historias novi et veteris Testamenti, presentis et futuri saeculi; cellarum, moralem instructionem Christi; domus, gloriam aeternæ remuneracionis. In horto, omnium quæ sunt creatio; in cellario, omnium qui salvantur hominum reconciliatio; in domo, omnium reconciliatorum confirmatio et glorificatio. Hortus dividitur in tria tempora; cellarum, in tria merita; domus, in tria premia.

¹ Cantic. i, 19.

² Eccl. viii, 26.

³ Cantic. ii, 3.

⁴ Job. vii, 19.

Hortus enim tria habet tempora , plantationis ,¹ gloriōsius acquirunt beatitudinem , quanto pro maturitatis , collectionis . Tempus plantationis est sicut in Genesi et in Prophetis et Scripturis veteris Testamenti , de creatione cœli et terre , et primordiis mundi . Tempus maturitatis est , cum in Christo et Evangelio conversationis humanae apparuit maturitas , ut jam non dicatur , *Oculum pro oculo , dentem pro dente*² : sed , *Qui te percusserit in dexteram maxillam , pœbici et sinistrum*³ ; et multa alia , que licet simpliciter et quasi historialiter intelligenda sint , ad vite tamen pertinent maturitatem . Tempus collectionis , tempus est futuri sæculi , de quo simpliciter , et quasi historialiter pronuntiamus : Qui bona egerit , ibit in vitam aeternam ; qui vero mala , in mortem aeternam⁴ . In horto deambulatio est exemplorum obumbratio . Sed fructus horti defertur in cellarium . In hoc horto , sicut supra dictum est , sub arbore malo sponsa sedebat , dum humiliiter contemplabatur seriem historialem humanitatis Christi : sed fructus ejus non fuisset dulcis gutturi ejus , nisi intrasset cellarium . Unde statim ibi sequitur :

32. *Introduxit me rex in cellam vinariam*⁵. Fructus enim horti , ut dictum est , defertur in cellarium : amenitas in horto remanet , utilitas alibi querenda est ; si eam invenire vis , ingredere cellarium . Tria habet merita , quasi tres moralitatis cellas : habitum ad prælatos , quæ est disciplina ; habitum ad pares , quæ est justitia vel amicitia ; habitum ad subditos , quæ est charitas . Quod ut brevius et lucidius dicamus , est ut sciat quis subesse , coesse , præses . Prima cella plena est odoribus ; secunda , saporibus ; tertia , gratia . Prima enim magis proficit exemplis ; secunda , moralibus vel mysticis studiis ; tertia , charismatibus Spiritus sancti . Hæc est enim cella vinaria . In hac bibunt amici , inebriantur charissimi . Nullus enim eoram Deo altior est ordine prælatorum , qui pleni sapientia Dei , et ipsius in subditis vicem gerentes , a fine possibilitatis attingunt fortiter ad finem impossibilitatis , et inter haec duo disponunt omnia suaviter . Isti pro fratribus , secundum Apostolum , optant anathema esse a Christo⁶ , sed a Christo beatitudine , non a Christo justitia . Utrumque enim nobis est Christus , et beatitudo , et justitia : sed tanto

A beatitudine nolunt deserere justitiam . Verba enim hæc Apostoli affectus sunt , non effectus . Hæc enim ebrietas , qua inebriantur charissimi dum pro amore Dei et fratrum projicit quis intima sua , hæc est cella vinaria , in quam sponsa mernit introduci , dum didicit in charitate præses . Cella hæc juxta domum regis est . Sæpe ergo exinde domum regis ingreditur , et secretum cubienti , tam per se , quam per subditos Domino sponso serviens de commissis sibi bonis et horti , et cellarii . Sive enim prælatus , sive subditus , liberum hue habet B accessum , quicumque istum charitatis induerit affectum . Unde sponsa superius cum trahi post sponsum desideraret , ipsa vero adolescentula post se traheret , dicens , *Curremus in odore unguentorum tuorum : statim , ut ipsa profiteatur , introduxit eam rex in cellaria ista , ut inde aciperet unde illas reficeret , ne in cursu deficerent ; et per ordinem de horto ad cellarium , de cellario ad cubiculum regis eas introduceret ; nunc quidem per contemplationis et amoris effectum , postmodum vero per beatitudinis effectum . Porro dominus unum habet præmium Domini , nisi quia per hoc in tria præmia dividitur , ut sciamus , quid , quantus , quomodo ; id est , quid sit Deus , corpus an spiritus ; quantus , creatus an inereatus ; quomodo inveniendus .*

33. *Introduxit me ergo , ait sponsa , in cellam vinariam* , id est in plenitudinem charitatis , in qua ne inebriata mortali Spiritus sancti perperam aliquid agerem , cum ad subditos redirem , ordinavit in me charitatem⁷ . Charitas duo habet , affectum , et actum . De affectu , *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo , et ex tota mente tua , et ex omnibus viribus tuis* : in quo omnia affectus genera comprehenduntur . Affectus ergo Deo debetur principaliter , secundario proximo , quem in Deo debemus diligere sicut nos . Nos enim primum , quia nobis conceditur principatus , ut primum amemus nos , deinde proximos sicut nos . Debetur autem charitati Dei quidam actus purgatorius , id est purgans nos ad visionem Dei , ut sunt vigiliae , jejunia , meditationes , lectiones , compunctiones : debetur et actus proximo , sicut opera misericordiae , et cætera quæ exigit necessitas

¹ Deut. xix, 21. — ² Matth. v, 38 , 39. — ³ Id. xxv, 46 , et Joan. v, 29. — ⁴ Cantic. ii, 4. — ⁵ Rom. ix, 3. — ⁶ Cantic. ii, 6. — ⁷ Matth. xxii, 37.

activæ et socialis vitæ. Sed affectum Dei debemus per omnia præponere affectui proximi, non vero semper actui proximi actum Dei. Sed et in nobis debemus sæpe actum charitatis corporis præponere actui charitatis animæ; et actum charitatis animæ, actui charitatis Dei, id est contemplationi. Hæc tamen omnia cum exigit necessitas, quæ non habet legem. Est enim lex charitatis, et est necessitas charitatis. Lex charitatis præcipit actum charitatis Dei præponere actui animæ, et actum animæ actui corporis. Necessitas charitatis sepe omnia his contraria. Inde est quod multi dicunt, pauci intelligunt: Necessitas non habet legem. Procedit ordo et regula charitatis, quæ præcipit suum corpus et alterius minus diligere quam suam et alterius animam; suam vero animam et alterius plus diligere quam suum corpus vel alterius: suam animam non plus quam alterius, sed alterius sicut suam. Hæc quantum ad affectum charitatis. Cæterum actus ipsius charitatis sæpe aliter ordinatur. Præponitur enim sæpe, ut dictum est, in actu corpus animæ, anima Deo. Quod si fratri tuo, ejusdem meriti et utilitatis tecum in eadem necessitate posito, prius subvenias, abundas charitate; si tibi, non peccas. Nam in eo quod dicitur, *sicut te*¹, primatus tibi conceditur: si autem dispari meriti fueris, meliori est subveniendum. Et cum omnes æqualiter diligere debeamus, non tamen sine causa familiares orationes facimus: non quod omnibus prodesse nolimus, sed quia illis maxime prodesse credimus orationes nostras qui nobis se committunt, vel quia magis corda nostra excitantur. Itaque hoc ordine Sponsus *in me ordinavit charitatem*.

34. Et quandoquidem Christi charitas urget nos ad vos, *Fulcite me floribus affectionum vestrarum, stipate me malis operum, quia amore absentis langueo*. Est amor pius, est amor fervens, est languens. Pius ad impetrandam veniam peccatorum, fervens in exhibitione operum, languens, cum deficit anima in salutari Dei, id est, intuitu contemplationis. Cum hæc diceat sponsa langueret, rursum sensit sponsum presentem, et lævam ejus sub capite suo, dexteram vero ejus se amplexantem. Ideoque respirans, En, inquit, iterum sponsus; *Læva ejus sub capite meo, et dextera ejus amplexabitur me*. Ponit ergo sponsa caput ut requiescat, non su-

²²⁰ per lævam, sed in læva sponsi, cum afficitur A mysteriis humanitatis Christi: dextera vero sponsi eam amplectitur, dum illuminatis oculis ejus, totam eam possidet amor Divinitatis, et intellectus. In hoc tam pio amplexu sponsa in id ipsum obdormivit et requievit. Sponsus etiam exultans in amplexu charitatis ejus, filias Jerusalem adjurat, id est quamdam eis reverentiam erga sponsam inspirat. Adjurat autem eas per capreas cervosque camporum, cum exhibet eis agilitatem et alacritatem bonorum operum. *Adjuro, inquit, vos, filie Jerusalem, per capras, cervosque camporum, ut non suscitatis occasiōnibus necessitatuum vestrarum, neque evigilare faciat sponsam impulsu malorum vestrorum, quoadusque ipsa vellet*; id est, contemplatione gratiae meæ satiata, ex impetu concepti amoris, ipsa per se ad vos redibit. Sponsa de medio consolationis et contemplationis somno audiens verba sponsi, id est, videns affectum gratiae ejus, quia adolescentule nec eam excitarent, nec evigilare eam facerent; sed sicut capreæ cervique camporum in alacritate bonorum operum se exercerent, ipsamque in contemplationis suæ quiete inquietari nefas duerent: exsurgens in laudem sponsi, *Vox*, inquit, *dilecti C mei*². Hæc est vox dilecti mei, hæc est voluntas ejus, hoc est opus ejus, hæc est virtus ejus in illarum conversione, hæc est dulcedo ejus in mea dilectione. Ecce quomodo ordinata charitate omnia ordinata sunt et peccata, et in pace factus est locus ejus, et in Sion habitatio ejus³, cum sponsa in amplexu sponsi quiescat, cum sponsus eam fovet et protegit, cum filie non suscitant eam, nec evigilare faciunt; sed potius bonis suis studiis latam faciunt et jucundam.

35. Hoc significabat mulier illa, quæ clamabat ad Eliseum mortuo viro suo, servo ejus, sponsam Deum Patrem invocantem per mortem Filii D sui viri ejus: *Servus, inquit, tuus, vir mens, mortuus es; et ecce venit creditor, ut tollat sibi duos filios meos ad serviendum sibi*. Sie et sponsa duos filios, alterum verbo, alterum exemplo generat, quos tulerat de manu diaboli. Cumque charitate ordinata sibi et Deo vacaret, filiosque negligeret, actumque Dei actui corum præponeret; facta est famæ verbi Dei: parvuli petierunt panem, nec erat qui porrigeret eis. Cœpit creditor diabolus redire, et iam non sicut perditor, sed sicut creditor illos repeteret ad

¹ Matth. xxii, 39. — ² Cantic. ii, 5-8. — ³ Psal. lxxv, 3.

serviendum sibi. Mater vero quia non volebat²⁰² parum habes olei, que in tempore famis non labore bonorum studiorum et actuum agere, putans se acturam sola oratione, cœpit ad Deum clamare. Et quid dixit illi responsum divinum? *Quid habes*, inquit, *in domo tua*, id est, in conscientia tua? At illa, *Vicit*, inquit, *Dominus, non habeo ego ancilla tua aliquid in domo mea, nisi parum olei in vase*, id est, devotionis in mente, quo ungar. Nota delicias. Non eget pasei, sed desiderat ungi. At ille, *Vade*, inquit, *et pete mutuo vasa vacua non paucā*, id est, auditorum corda, et mitte de oleo devotionis quo abundas per omnia vasa illa, *et cum impleta fuerint*, revertere ad me. Non enim, ut dieis,

A solum pascendam te, sed ungendam præsumis. Audiens haec sponsa, charitatem reordinavit; ut missa fuerat, oleum Spiritus sancti mentibus auditorum infudit: Deus autem vacua vasa impedit. Quod cum factum esset, *Vade*, inquit, *vende oleum, et libera te a creditore*; id est, pro effusione devotionis tue, aeternæ vitæ expecta præmia. *Tu autem et filii tui vivite de reliquo*¹: quia quanta a te aliis fiet olei hujus effusio, tanta a me tibi fiet infusio. Sed *vivite*, inquit; non, Ungimini: vos instate ut vivatis, tu videlicet et filii tui; ego tempore suo de unctione deliciarum vestrarum providebo.

¹ IV Reg. iv, 1-7.

GAUFRIDI ABBATIS DECLAMATIONES

DE COLLOQUIO SIMONIS CUM JESU,

EX S. BERNARDI SERMONIBUS COLLECTÆ.

AD HENRICUM S. R. E. CARDINALEM.

ADMONITIO.

1. Hujus opusculi auctor est Gaufridus, Bernardi discipulus, qui istud ex variis sancti Patris sermonibus contexit, uti ipse asserit initio prologi sequentis. Nam ubi in editis legitur, « e multis sermonibus Patrum; » scripti omnes preferunt, « e multis sermonibus Patris nostri: » Cheminonensis, « e multis sermonibus beati Bernardi Patris nostri. » In hoc codice sic habet libri inscriptio: « Incipit opusculum domini Gaufridi de dictis beati Bernardi ad Henricum Romanæ Ecclesiæ tunc subdiaconum, postea monachum Claræ-Vallis, deinde cardinalem, super *Dixit Simon Petrus ad Jesum.* » Codex Aquicinctensis, scriptus ab annis quadringtonitis: « Liber de lectione evangelica, *Ecce nos reliquimus omnia*, collectus ex dictis domni Bernardi abbatis Claræ-Vallis. » In codice Vaticano, n. 658, scripto pro Nicolao V, exstat sub hoc titulo: « De colloquio Simonis et Jesu, ad Henricum Romanæ Ecclesiæ subdiaconum, qui postea monachus Claræ-Vallenensis factus est abbas apud monasterium Santi-Anastasii de Urbe; » et in fine: « Explicit liber beati Bernardi. » Vallis-Luentinus antiquior: « Incipiunt capitula in opusculo, quod fecit abbas Igniacensis ad Henricum, » etc. Denique Claræ-Vallenensis et Regiæ Navarræ codices Gaufridi nomen preferunt, non Bernardi. Ex quibus, aliisque codicibus intelligitur, hunc librum ab aliis Gaufrido, ab aliis Bernardo olim fuisse attributum. Ex his unus est Willelmus monachus Tornacensis, qui in Bernardino suo seu libro Florum ex Bernardo, librum « de colloquio Simonis et Jesu » passim sub Bernardi nomine laudat. Utrumque verum est, et Bernardi esse hoc opusculum, uti auctoris, et Gaufridi uti collectoris, qui ex ore dientis varios Bernardi sermones, de colloquio Simonis ad Jesum habitos, in unum conflavit. Sane tunc moris erat, ut ex ore loquentis exciperentur sermones non modo Bernardi, quod de Sermonibus in Cantica aliisque constat, sed etiam aliorum, ut de Guerrici abbatis Sermonibus factum videbimus.

2. Gaufridus itaque istius opusculi non auctor, sed collector agnoscendus. At plures fuere ejus nominis monachi Claræ-Vallenses. Abbatem Igniacensem vocat codex Vallis-Luentis. Is ergo est Gaufridus, Bernardi primum notarius, et post Guerriecum abbas Ignaciensis, tum post Fastredum Claræ-Vallenensis, qui libros de Bernardi vita duos, et sermonem de codeni composuit. Henricus vero, cui opusculum istud nuncupatum est, ipse est quem idem Gaufridus laudat in Actis concilii Remensis contra Gilbertum Porretanum his verbis: « Dominus Henricus Pisanus, tunc Romana Ecclesia subdiaconus, futurus postea Claræ-Vallenensis monachus, et ex abbate Sancti Anastasii, sanctorum Nerei et Achillei presbyter cardinalis, » etc.

3. A uno 1501 typis vulgatus est iste liber Spire, sub titulo *Declamationum et nomine Bernardi*, absque distinctione sectionum. *Declamationum vocabulum cum nomine Bernardi* in sequentes editiones transiit, non contra mentem auctoris, qui libellum hunc « instar cuiusdam copiosi declamatorii sermonis » a se compositum dicit. Ceterum cum auctor in fine prologi testetur, se hujus libri lectionem brevibus distinctissime sententis, eamque scripti codices passim in sexaginta sectiones partiantur; hanc distinctionem ex mente auctoris servare visum est. Certe in codice Albo-Mantellorum apud Parisios tractatus iste ita inscribitur: « Sententiæ exceptæ ex opusculis venerabilis Abbatis Clara-Vallis. »

PROLOGUS COLLECTORIS.

Ut tibi, dilectissime, præsentes exhortationis schedulas destinarem, que otiosa esse non patitur, nimirum credens omnia, et omnia sperans charitas persuasit. Ubi sane non tibi me propria tradidisse putas, nec tanquam nostra suscipias, sed e multis sermonibus sancti Patris nostri, quorum digna satis laus est in Ecclesia, quæ huic videbantur aptæ negotio, neveris decerpssisse sententias; et sub unam utecumque formulam redigendo, cuiusdam copiosi declamatorii sermonis instar, hunc tuæ Dilectioni libellum edidisse. Hoc nimirum scribendi genus ad persuadendum efficacius arbitrabar, quod soleat amplius movere lectorem, vividas magis voces, quam mutos apices repræsentans. Ceterum quoniam suspecta mihi ignorantia propria, propriaque oblivio est; hortor et moneo, ut si qua deprehenderis digna reprehensione, aut ipse ea corrigerem studeas, aut si id forsitan ex mansuetudine refugis et humilitate, mihi saltem quæcumque te moverint, non dissimiles amicabiliter intimare. Atque id quidem de sententia dixerim. Nam de verbis, erit forsitan invenire nonnullos, ad quorum aures si venerint, subsannent ea, dicentes: *Quis est iste involvens sententias sermonibus imperitis?*¹ Verum nil tale mihi super tua reor eruditione verendum. Quippe et metum hunc, et pudorem, suspicione carens charitas foras mittit. Affectum magis, ni fallor, in his quam verba pensabit amicus: præsertim quod non ostentationis, sed ædificationis edere paginam cogitarim, optans magis (si possibile videretur) et sine verbis hæc imprimere cordi tuo. Faciat hoc, qui invisibili-

^{2⁰⁵ liter operatur in cordibus electorum: et pia distinctione sua, suam hanc vocem reputans, vocem ei virtutis et efficacie largiatur. Agit enim quod potest operosa dilectio, opportune instans, fortassis et importune. Nulla sane operi idonea magis occurrit digniorve materia, quam evangelica lectio, ubi felicissimum illud Simonis et Jesu colloquium continetur. Hanc ergo suscipere libuit, sed exhortationis magis gratia quam expositionis, ut scilicet ex ea sermonis occasio sumeretur. Sed et sententiis brevibus distinguere studui lectionem, ut distinctio ipsa fastidium non admittat.}

I. — De laude obedientie et de vi verborum Christi.

1. *Dixit Simon Petrus ad Jesum: Ecce nos reliquimus omnia, et secuti sumus te*². Fidelis sermo et dignum omni acceptione colloquium Simonis Petri et Jesu. Familiaris siquidem et amica saluti obedientia est, sed obedientia firma et stabilis, quæ fundata est supra petram. *Melior est enim obedientia quam victimæ; et acquiescere nolle, ut peccatum ariolandi est*³. Unde et vitæ quoque ipse Salvator prætulit hanc virtutem, eligens magis animam ponere, quam obedientiam non implere. Postremo et ipsum nomen Jesu, *quod est super omne nomen, in quo reflectitur omne genu*, Apostolo teste, obedientiae remuneratio est⁴. Libet proinde sacra-tissimo huic interesse colloquio, et intima cordis aure percipere quæ dicuntur. Arbitror enim verba lectionis hujus ea esse, de quibus ad immortalem Sponsum a finibus terræ clamat Ecclesia: *Propter verba labiorum tuorum ego custodi vias duras*⁵. Hæc nempe sunt verba, quæ

¹ Job xxxviii, 2. — ² Matth. xix, 27. — ³ I Reg. xv, 22, 23. — ⁴ Philipp. ii, 8-10. — ⁵ Psal. xvi, 4.

contemptum mundi in universo mundo, et voluntariam persuasere hominibus paupertatem. Hæc sunt quæ monachis claustra replent, deserta anachoretis. Hæc, inquam, sunt verba quæ Ægyptum spoliant, et optima quæque ejus diripiunt¹. Hic sermo vivus et efficax, convertens animas felici æmulatione sanctitatis, et veritatis promissione fideli.

II. — De relinquendis omnibus.

2. Dixit enim Simon Petrus ad Jesum : *Ecce nos reliquimus omnia*. Bene, optime, et non ad insipientiam tibi. Nam et mundus transit, et concupiscentia ejus : et relinquere hæc magis expedit, quam reliqui. *Ecce*, inquit, *nos reliquimus omnia*, et secuti sumus te. Nimirum quia exsultavit ut gigas ad currēdam viam², nec currentem sequi poteras oneratus. Sed nec inutilis commutatio, præ eo qui super omnia est, omnia reliquisse. Nam et simul cum eodantur omnia, et ubi apprehenderis eum, erit unus ipse omnia in omnibus, qui pro ipso omnia reliquerunt. Omnia sane dixerim, non tantum possessiones, sed etiam cupiditates, et eas maxime. Plus enim concupiscentia mundi, quam substantia nocet. Et hec fugiendarum causa divitiarum præcipua est, quod aut vix, aut nunquam sine amore valeant possideri. Limosa siquidem et glutinosa nimis non modo exterior, verum etiam interior substantia nostra videtur ; et facile cor humanum omnibus quæ frequentat, adhæret.

III. — De eo qui juga boum emit quinque.

3. Age ergo qui relinquere disponis omnia, te quoque inter relinquenda numerare memento. Imo vero maxime et principaliter abnega temetipsum, si deliberas sequi eum qui exinanivit propter te semetipsum. Pone gravissimam sarcinam, pone asinariam molam, terrenam molem : pone illa quinque non hominum plane juga, sed boum, quæ tibi insipienter emisti. Alioqui sequi sponsum, et venire ad nuptias spirituales quinaria hac pressus et oppressus corporis sensualitate non poteris : sed etsi novissime veneris et pulsaveris, minime profecto aperietur tibi; sed respondebitur de

²⁸⁴ intus, quod non sit de bobus et asinis cæteris. A que jumentis eura Deo. An vero comparatum jumentis esse quis dubitet hominem, qui sibi juga emerit jumentorum? nisi quod eo sane ipsis quoque jumentis convincitur esse stolidior, et bestialior bestiis comprobatur, quod juga necessitatis earum propria ipse subierit voluntate. Quod enim illis natura est, huic culpa : dum tanquam unum ex his quæ ratione carent, sine ratione degens, et ipse sub corporeis similiter sensibus incurvatur. Sed quid euni juga subisse causamur? Arguamus magis emisse. Illud enim stoliditatis miseranda, istud extremae dementiae est. Dignus est operarius mercede sua : nam ut mercedem pro opere tribuat, inauditum. Denique loquitur super hoc verbo Dominus per prophetam, sub typo mulieris fornicariæ scelera arguens Israelis : *Omnibus*, inquit, *meretricibus dantur mercedes* : *tu autem dedisti mercedes cunctis amatoribus tuis*, et *donabas eis ut intrarent ad te andique ad fornicandum*; factumque est in te contra consuetudinem mulierum in fornicationibus tuis, et post te non erit fornicatio. In eo enim quod dedisti mercedes, et non accipisti, factum est in te contrarium³. Plane et in eo qui juga emit, contrarium fieri manifestum est. Quid enim juga emit, et juga boum, cui jugum suave gratis offertur? Nam jugum Christi, jugum hominis est, siquidem et Christus homo. Nec modo gratis tribuitur, sed et copiosa his qui tulerint, renumeratio est, ut a nemine non dieo eni, sed gratis sustineri queat. Quid ergo, miser, pro jugo boum distractabis animam tuam, qui jugum Christi suscipiens, emere poteras regnum Dei, mercari vitam, incrificere Christum? Nam sine jugo interim esse non potes, homo nimis, qui natus es ad laborem⁴. Sed grave jugum super omnes filios Adam⁵, utique qui sequuntur eum. Nam super eos qui Christum sequuntur, leve est et suave⁶. Postremo ut cætera sileam, cum sine jugo esse non possint; quale hoc ipsum est, eligere potius quinque quam unum? Quis enim potest servire quinque dominis, nedium quinque tyrannis, quinque prædonibus? siquidem *oculus meus depravatur animam meam*⁷. An non saepè aliud gula exitit, ad aliud pruritus aurium vocat? Sic et

¹ Exod. xii, 35, 36. — ² Psal. xviii, 6. — ³ Ezech. xvi, 33, 34. — ⁴ Job v, 7. — ⁵ Eccli. xi, 1. — ⁶ Matth. xi, 30. — ⁷ Thren. iii, 53.

odoratus et tactus diversa interdum imperant, ^{et sic} plex abjecisti. Non est enim dominus crudelis forsitan et adversa, dum uterque communem A ad illam; non est tyrannus impius et inhumani gestit praripere servum, et trahit sua quenque voluptas. Vides excusationem hominis qui propterea Christum non sequitur, propterea se excusat a nuptiis, quod juga boum emerit quinque¹.

IV. — De multiplici dominio vitiuum.

4. Quid, si corum laborem et dolorem consideres, si numeres juga, qui variis serviunt vitiis morum, magis quam corporum sensibus? Erit profecto invenire jam homines, qui multo magis in labore hominum non sint; sed longe amplius aliena ab homine flagella sustineant. Erit invenire ementes non modo quinque, sed plus quam quinquaginta quinque, non plane jumentorum juga, sed daemonum. Contendunt ambitio et elatio cordis: altera nudum, altera foveam parat. Volare altera jubet, repere moneta altera; cum neutrum profecto sit hominis. Quis enim es tu, ait haec, quis vero ille vel ille est, aut quae dominus patris corum, ut eis in aliquo cedas, ut reverearis eos, ut eis aliquatenus blandiaris? At bonus sermo bonum invenit locum, ait ambitio, et interdum quoque qui C prodesse non potest, potest obesse. Unde dissimula: primum vinum bonum pone, donec veniat hora tua. Avaritia quoque et appetitus laudis sibi invicem adversantur, et quod haec congregat, hic dispergit. Nec minus contraria sunt quae simulatio et pusillanimitas suggestur impudentiae, impatientiaeque clamoribus; et utraque labor et dolor, et afflictio spiritus sunt.

V. — De duabus sanguisugae filiabus.

5. Haec autem omnia, similiaque ac dissimilia mala, ex una radice pullulant, proprie scilicet voluntatis. Hujus enim sanguisugae due sunt insatiabiles filiae, clamantes, *Affer, affer*². Siquidem nec animis vanitate, nec voluptate corpus aliquando satiatur, ut scriptum est: *Non satiatur oculus visu, nec auris impletur auditu*³. Fuge sanguisugam hanc, et omnia reliquisti. Haec enim omnia trahit ad se. Pone hanc, et jugum tam importabile, quam multi-

nus sic urgens servulum, et non parcens. Fati-
gatum magis instigat, subditum premit durius.
Inquietum malum, quod spiritui semper in-
cubans, inexigitibilia meditatur. O custos ho-
minum, quare posuisti me contrarium tibi, et
factus sum mihi metipsi gravis⁴? Nullum mihi
onus importabilius, nulla gravior sarcina est.
Factus sum mihi talentum plumbi⁵, et resedit
iniquitas super illud. Sed audiam vocem solatii,
audiam quid loquatur magni consilii Angelus.
*Venite, inquit, ad me, qui laboratis et onerati
estis, et ego vos reficiam. Tollite jugum meum
super vos, et invenietis requiem animabus ve-
stris*⁶. Verum haec alias; invenient forte in no-
vissimis locum sibi. Interim sane felices liquet
esse, qui exonerati sunt, et sequuntur Domini-
num expediti. Arctissimum enim nos foramen
exspectat. Si quem sequimur, consequi volumus,
per angustam contendamus ingredi portam ne-
cessesse est. Quid tu, camele, gibbum; quid tu,
pecuniose, proditoris loculos tollis? Non sic,
impie, non sic ingredieris. Foramen aetus hu-
jusmodi sarcinas non admittit.

VI. — De divitiis Patrum veteris Testamenti.

6. Sed excusant aliqui fortasse dicentes: Abraham, Isaac et Jacob, cæterique sancti numquid non terrenas divitias habuisse leguntur? Sufficit nobis esse sicut illi fuerunt: neque enim sumus nos Patribus meliores. Si culpabilis esset possessio divitiarum, nunquam illi in divitiis tantam a Domino gratiam obtinuerint; aut tantam gratiam consecuti, divitias nihilominus possedissent. Quid respondebimus novis imitatoribus sanctorum veterum? Imponant certe vitulos super altare Domini, mactent arietes, hircos immolent, quia et hoc Abraham fecit, et hic ritus Patrum, quibus non modo meliores non sumus, sed ne digni quidem solvere corrigiam calceamentorum eorum. Sed haec, inquiunt, statim ultra non habent; ubi revelata est veritas, transiere. Quid, si ipsas quoque sanctorum divitias temporales, umbras fuisse dixerimus futurorum? In figura si quidem eis omnia legimus contigisse⁷. Denique quidni terrenas palam divitias possiderent san-

¹ Luc. xiv, 19. — ² Prov. xxxv, 15. — ³ Eccl. i, 8, 29. — ⁴ Job vii, 20. — ⁵ Zachar. v, 7. — ⁶ Matth. xi, 28.

cti et perfecti viri, cum sola adhuc terrena ²⁶⁷ *nibus quæ possidet, non potest meus esse discipulam* promitterentur a Deo? Sicut enim sa-
crificiis illis, sic et divitiis, carnalibus adhuc populis dispensatio divina morem gerebat: nimirum ut tanquam parvuli paulatim a Gen-
tilium ritu secederent, eadem quæ Gentes dæ-
moniis, Domino immolantes, eademque et illi,
sed a Domino, non a dæmoniis exspectantes.
Ubi sane cœlestis promissio sonuit, spiritualia
jam necesse est spiritualibus comparari, et mu-
tari sacrificium spe mutata. Noverant hæc qui-
cumque vel eo tempore suere perfecti, sed ex
charitate populo cohærebant, ut in manifesto
quidem et agere eadem, et eadem querere vi-
derentur. An forte violenta videtur extorsio,
quod de umbra dicimus et significatione? Olim
alter super hoc scripserat in hunc modum:
« Nullus mihi opponat aurum templi Judæo-
rum. Tunc enim hoc fuit, quando sanguis
immolabatur, quod totum figura fuit. Au-
rum ergo repudiemus cum ceteris supersti-
tionibus Judæorum: aut si aurum placet,
placeant et Judæi¹. » Postremo non multos
legisse me recolo ant non afflictos graviter, aut
non graviter in ipsa sœculi hujus prosperitate
tentatos, forte et periclitatos.

VII. — Quomodo Judæus inter aquas, Petrus super
aquas.

7. Nimirum longe aliud est in luto aquarum
multarum, divisi fundo maris iter carpere,
terrena licite possidendo: aliud ipsam novis
gressibus undam calcare, omnia relinquendo.
Sed temporis gratiae prærogativa hæc debeba-
tur: Petro novum iter et novi typus itineris
servabatur. Antiquorum sane Patrum diebus,
donec in terris videretur et conversaretur inter
homines Dominus majestatis, non erat evan-
gelicae forma perfectionis, sed spiritum Deum
solo interim spiritu sequebantur. At ubi Ver-
bum caro factum est, et habitavit in nobis²;
jam nobis in eo tradita est imago vitæ, et con-
versationis exemplar, quod oporteat etiam cor-
poraliter imitari, ut utroque sequentes vestigio,
non ulterius cum patriarcha Jacob altero se-
more claudicemus³. Ubi enim audivimus quia
dictum sit antiquis, *Nisi quis renuntiaverit om-*

*A pulus⁴? et item, Si vis esse perfectus, vade et
vende omnia quæ habes, et da pauperibus, et
habebis thesaurum in cœlo; et veni, seque
me⁵? Nec id dicimus, tanquam salvari quis vel
hoc tempore nequeat, si secus egerit; sed ut
gradum agnoscat proprium et locum perfectio-
nis, aut discipulatus officium non usurpet.*

VIII. — De remedio imperfectorum.

8. Habent enim Evangelia et perfectionis
consilium, et remedium infirmitatis. *Nolite
thesaurizare vobis thesauros in terra⁶, hæc
perfectio est. Siquidem Filius hominis, ubi cap-
ut reclinaret, non habebat⁷. Petro et Joanni
nec argentum nec aurum erat⁸. Paulus victu
simplici vestituque contentus⁹, hæc ipsa la-
bore manuum acquirebat¹⁰. Sed non omnes
capiunt verbum hoc, sicut nec consilium casti-
tatis. Quid dicitur populo? *Facite vobis amicos
de mammona iniquitatis, ut, eum defeceritis,
recipiant vos in aeterna tabernacula¹¹.* Verba
Domini sunt, et quod loquitur, tale est. Firma
equidem stat immobilisque sententia, eos qui
volunt in hoc sœculo divites fieri, incidere in
tentationem laqueumque diaboli¹²: sed quia
misereor super turbam, et ipsum quoque ca-
melum (quod homo non potest) per foramen
acus traducere possum; cavete saltem a verbo
aspero, qui laqueum venantium minime de-
clinatis. Vestite nudum, egenum alite, visitate
infirimum, ne forte andire contingat sermonem
durum, asperum verbum, auditionem malam:
*Ite, maledicti, in ignem eternum, qui paratus
est diabolo et angelis ejus¹³.* Facite vobis amicos
de mammona iniquitatis. Ac si manifestius
dicat: *Vee vobis, divites, qui habetis consola-
tionem vestram¹⁴.* Attamen unum jam superesse
D videtur. Communicate eam pauperibus, quo-
rum est regnum Dei, ut, cum venerit hora
eorum, reminiscantur, et deficientes vos reci-
piant in aeterna tabernacula sua: et consola-
tionem suam, quam modo prudenter exspectant,
dum vestram ipsi percipiunt, misericorditer
communicent desolatis. Mensuram enim bonam
et coagitatam et supereffluentem dabunt in si-
nus eorum¹⁵: nec erit illud pallium breve, quod*

¹ S. Hieronymus, epist. 2 ad Nepot. — ² Joan. i, 44. — ³ Gen. xxxii, 31. — ⁴ Lue. xiv, 33. — ⁵ Matth. xix,
21. — ⁶ Id. vi, 19. — ⁷ Lue. ix, 58. — ⁸ Act. vii, 6. — ⁹ I Tim. vi, 8. — ¹⁰ II Thess. iii, 8. — ¹¹ Lue. xvi,
9. — ¹² I Tim. vi, 9. — ¹³ Matth. xxv, 41. — ¹⁴ Lue. vi, 24. — ¹⁵ Ibid. 38.

duos operire non possit, aut stratum coangu-²⁰⁰
statum, unde decidat alter¹.

A X. — Quomodo clerici a singulis generibus hominum
quod delectat usurpent.

IX. — De periculo clericorum.

9. Hinc est quod dotatas et ditatas videamus ecclesias a potentibus et dixitibus hujus saeculi, qui in operibus bonis divites, juxta Evangelii admonitionem, amicos sibi facere studueront de mammoma iniuritatis, a quibus in aeterna tabernacula recipentur. Quidni sperarent ab his recipi, qui claves videntur habere? Sed heu! data est ipsa providentia eorum in occasionem carnis, et qui sibi pariter atque aliis in celo tabernacula aeterna parare debuerant, in terra conjungunt dominum ad dominum, et agrum copulant agro! Quis rapuit ab ore Apostolorum temporis hujus verbum gratiae, fiduciae verbum: *Ecce nos reliquias omnia, et secutis suus te²* Ecce enim ut populus, sic et sacerdos³. Similiter volunt in hoc saeculo fieri divites; similiter, imo et abundantius suam hie præripiunt consolationem. Similiter amicis egent et ipsi, ut in aliena saltem tabernacula suscipiantur, utpote propria non habentes. Beati enim pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum celorum³. Ceterum hominibus, qui perfectionis obtinent locum, dignitate pollut, auctoritate praecminent, funguntur officio, an inter haec infirmitatis et imperfectionis, quam usque adeo difflitentur, liceat saltem sperare remedium, ipsi hinc quoque sint judices; ipsi, inquam, judicent utrum liceat. Nam quod minime deceat, manifestum est: nobis sane liceat vel audire dicentem, *Si sal infatuatum fuerit, in quo saliet⁴* Ad nihilum valet ultra, nisi ut mittatur foras, et conculetur⁴. Sed et Presbitero, cui forsitan derogare timebunt, quoniam sanctus est, uti liceat solita spiritus libertate, nulli blandiri, palpare neminem; sed nude nudam promere veritatem. « Clericus, » inquit, « qui partem habet in terra, non habebit partem in celo. » Itemque, « Clericus si quidquam habuerit preter Dominum, pars ejus non erit Dominus: verbi gratia, si aurum, si argentum, si possessiones, si variam superpellectilem, cum istis Dominus pars ejus fieri non dignatur⁵. »

10. Videtur et sanctus David cauterio graviter inurere quosdam: ipsi viderint quos haec parabola tangat. *In labore, inquit, hominum non sunt, et cum hominibus non flagellabuntur: ideo tenet eos superbia⁶*. Habent enim singula quæque genera hominum laboris aliquid, aliquid voluptatis. Sed advertere est prudentiam aliquorum, et mirari quemadmodum novo inter haec artificio discernentes, et ab invicem sequestrantes ea, totum quod delectat eligunt et amplectuntur: quod molestum est, fugiunt et declinant. Cum militibus nempe superbie fastis, ampli familiam, et nobiles apparatus, equorum phaleras, accipitres, aleas, et similia quæque frequentant. Aliqui forte dependentes a collo rubricatas murium pelles, ornatos thalamos, balnea, et mollitem omnem atque gloriam vestium a mulierculis mutuantur; caute omissino lorice pondus, et insomnes in castris noctes, incertaque discrimina præliorum, mulierem quoque verecundiam et disciplinam, aut si quid sexus ille laboris habere creditur^a declinantes. Sudant agricolæ; putant et fodiunt vinidores: et qui inter haec torpant otio, accedente fructuum tempore innovari sibi horrea jubent, et promptuaria eorum plena, utinam non præ illis; utinam vel cum illis. Vivunt tritico, bibunt uvæ sanguinem meracissimum: parum est, impinguantur et dilatantur adipe frumenti. Herbarum succis peregrinum mutantur vina saporem, et additur oleum camino.

11. Sed considera et negotiatores. Circumveniunt mare et aridam, in labore corporis, et periculo vite perituras sibi divitias congregantes. Dura sunt haec: caveant prudentes nostri; dulces interea capiant somnos, ne dicam, in stratis lasciviant suis. Erit tamen invenire in die festo graves vasis aureis et argenteis ministrorum dextræ, refertas variis opibus manticas, perticas oneratas, et in seriniis tam multiplies loculos, ut si mensas adhibueris, nummularios putas. Quid fabros aut cæmentarios, ceterosque ejusmodi operarios necesse est numerare? Victum sibi multo labore querunt: illi madent deliciis,

¹ Isai. xxviii, 20. — ² Id. xxiv, 2. — ³ Matth. v, 3. — ⁴ Id. v, 13. — ⁵ S. Hieronymus, epist. 2 ad Nepot. ⁶ Psal. lxxix, 5, 6.

^a Alias, cernitur.

copis afflunt otiosi. An non merito tales poeta²⁸⁹
subsannet?

Ne , cum forte suas repetitum venerit olim
Grex avium plumas , moveat cornicula risum
Furtivis nudata coloribus¹.

Magis autem magnus ille propheta et plus quam propheta terribiliter incerepet, dicens : *Genimina viperarum, quis demonstravit vobis fugere a ventura ira*²? Ubi enim sunt poenitentiae fructus? Cum cœperint resurgere homines unusquisque in ordine suo , ubi , putas , generatio ista locabitur? Si ad milites forte diverterint, exsufflabunt eos , quod minime secum laborem aut pericula tolerarint. Sic agricolæ; sic negotiatores, et singuli quique ordines hominum a suis eos similiter arcebunt finibus, utpote qui in hominum labore non fuerint. Quid igitur restat, nisi ut quos omnis ordo repellit pariter et accusat, eum sortiantur locum, ubi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat?

XI. — De officio clericorum.

12. An forte ad electionem cleri audeant adspirare? Magnus enim vere eorum locus in regno Dei : et bonum sibi, sed qui bene ministrauerint, gradum acquirunt³. Cæterum suus et ipsis nec modicus labor esse videtur, et dicebat qui plus omnibus laboravit : *Qui non laborat, non manducet*⁴. Et Petro dictum est : *Simon Joannis, amas me? pascere oves meas*⁵. Idemque tertio repetitum ; tertiodictum, *Pasce;* nec Mülge, seu Tonde vel semel additum est. Speret ergo discipuli locum, gradum ministri, qui dominicum paseere gregem satagit, quam tondere : pascere vero tripliciter, exemplo conversationis, verbo prædicationis, fructu orationis; et pascere ad mandatum Christi, ut nemo sibi hunc sumat honorem, sed qui vocatus fuerit a Deo tamquam Aaron⁶. Per eum nempe si quis introierit, salvabitur, et inveniet paescua. Si vero ascenderit aliunde, plane fur est et latro⁷. Atque utinam vel queratur jam inter dispensatores, ut fidelis quis inveniatur.

A XII. — Excusatio quod nonnisi manifesta loquatur.

13. Nemo tamen indignetur nobis, aut moleste accipiat quæ dicuntur. Si sanctus est, et minime sibi conscius horum , congratulamur ei : doleat et ipse nobiscum in pluribus haec inveniri. Nec enim revelamus nunc occulta dedecoris, nec parietem fodimus, ut abominatio major appareat⁸. Nullum adhuc de fornicatione fecimus verbum, quamvis et haec in multis etiam et multipliciter regnet, qui puritatis auctori, impuro corde et corpore ministrantes, non verrentur stare ante angelum Domini, qui seget medios et disperdat⁹ : sed omnino audent Agni immaculati sacras contingere carnes, et intingere in sanguine Salvatoris manus nefarias, quibus paulo ante carnes, proh dolor ! micericias attrectarunt; sic altaria circuire , sic frequentare psalmos , cum et ejusmodi laus exsecrabilis, et oratio sit in peccatum¹⁰. Sed nec eorum sacrilegia recensemus, qui diligent munera, sequuntur retributions, vendunt sacramenta, justitiam produnt : quorum guttura needum traxit ad laqueum, needum prefocavit fauces verbum blasphemiae , vox saerilega, sermo nequam , *Quid vultis mihi dare, et ego vobis cum tradam*¹¹? Videmus haec omnia, sed quodam modo non videntes , quippe quibus nec flagellum est, nec ille comedens zelus. Manifesta loquimur, et quæ vix aliqui erubescunt. Postremo et nos in clero fuimus : licet vel nostra scrutari.

XIII. — Quomodo intrent clerici ad ecclesiastica beneficia.

14. *Videte vocationem vestram*, ait vocatus Apostolus¹². Consideremus et nos an vocati venerimus, et vocati a Deo , cuius nimirum haec vocatio est. Nec communem modo vocationem dixerim, qua sane juxta eundem apostolum, *quos prædestinavit, hos et vocavit*¹³ : sed quis vocaverit nos in honorem cleri , convenire velim conscientia singulorum, ut secundum præceptum Domini ad cor Jerusalem loquar¹⁴. Huic enim parvulo adhuc , aut forsitan needum nato, ecclesiastica jam beneficia provida sane parentum sollicitudo parabat. Hunc nos, inquiens,

¹ Horatius, Epistolarum lib. 1, epist. 3, vers. 18-20. — ² Luc. iii, 7. — ³ 1 Tim. iii, 13. — ⁴ II Thess. iii, 10. — ⁵ Iohu. xxi, 15-17. — ⁶ Hebr. v, 4. — ⁷ Iohu. x, 9, 1. — ⁸ Ezech. xii. — ⁹ Dan. xiii, 55. — ¹⁰ Psal. cxvi, 7. — ¹¹ Matth. xxvi, 14. — ¹² I Cor. i, 26. — ¹³ Rom. viii, 30. — ¹⁴ Isai. xi, 2.

illi vel illi trademus episcopo, apud quem habemus gratie locum, aut cui forte servivimus, ut dicitur de bonis Domini, nec in tot liberos nostra dividatur hæreditas. Illum præpositus aut decanus ut sibi succederet, plus quam materno educavit affectu, in deliciis entriens, et delictis. Ille dignus archidiaconatu, utpote filius principis; magis autem si sit episcopi consobrinus, in quo nimis tota est episcopata progenies. Alius undique crenit sedulus explorator, blanditur, obsequitur, simulat, et dissimulat, miseraque sibi suffragia mendicare non erubescit, manibus et pedibus repens, si quo modo tandem aliquando sese ingerere queat in patrimonium Crucifixi et bona Domini, quae sola ex omnibus hodie inveniuntur exposita. Nimis peregre profectus est, sed in plenilunio forte, ut sua districte repeatat, redditurus.

15. Quis ea intentione gradus ecclesiasticos et ministeria sanctuarii querit, imo queritur (queri nempe, quam querere ipse debuerat), ut sine curis sæculi, in sanctimonia cordis et corporis illuminandus accedat ad Dominum, et suam pariter ac proximorum operetur salutem, orationis studio deditus, et verbo prædicationis? Nam si ea querit aut tenet animo, coquie intuitu, ut huic vite habeat necessaria; evangelizat ut manducet, et per verso nimis ordine, cœlestibus terrena mereatur. Quam certe dignus, ampliusque consentaneum rationi, ut pro carnali victu carnalia magis opera et negotia exerceret, nec fieret inversor rerum, aut in honore araret ministerium spirituale? Sed modico est natura contenta, nec multi sola in his necessaria querunt, quippe minori facile satis obtinenda periculo. Honorati incedere volunt, placere student hominibus, delectari et superbire, et huic sæculo per omnia conformari. Audi querelas Domini, quid super hac tanta hominum temeritate loquatur patiens redditor, pœnitentiam cupiens, quam vindictam: *Ipsi*, inquit, *regnauerunt, et non ex me: principes extiterunt, et ego non vocavi eos*¹. Universos siquidem in ordinibus ecclesiasticis ceterisque ad sanctuarium pertinentibus honorem querentes proprium, aut divitias, seu corporis voluptatem, postremo quæ sua sunt, non quæ Iesu Christi; manifeste prorsus et indubitanter, non ea quæ Deus est charitas; sed aliena

a Deo et omnium radix malorum, cupiditas² introducit. Quid istud temeritatis; imo quid insaniae est? Ubi timor Dei, ubi mortis memoria, ubi gehennæ metus, et terribilis expectatio illa judicij? Sponsa nee cubiculum, nee celum ingredi nisi rege introducente præsumit: tu irreverenter irruis nee vocatus, nee introductus? *Trahe me post te*, ait illa, *in odore unguentorum tuorum curreremus*³. Nunc autem trahit sua quæcumque voluptas; et odorem turpis luxuriæ secentes, quæstum æstimant pietatem⁴: quorum certa est damnatio.

XIV. — De loculis Judæ.

16. Verum etsi irreprehensibilis videatur ingressus, et intentio casta; nihilne ultra timendum est? Timendum quidem, et maxime. Neque enim quicumque spiritu coeperint, etiam spiritu consummantur, sed carne nonnulli⁵. Denique et Saül princeps constitutus a Domino⁶, et Judas non ab alio electus in apostolum memoratur. *Nonne ego, inquit, vos duodecim elegi; et unus ex vobis diabolus est?*⁷ Utinam in duodecim unus hodie Petrus; unus qui reliquerit omnia; unus qui loculis careat, inveniatur. C *Unus, inquit, ex vobis diabolus est.* A duabus utique bolis diabolus dicitur; et Judas non loculum⁸, sed loculos habet. Utinam saperes, miser, et intelligeres cum thesauro pecuniae thesaurum iræ pariter cumulari: utinam novissima providens, animadverteres facile per foramen acus transituros non divitiarum cumulos, sed delictorum. *Nil enim intulimus in hunc mundum: haud dubium quia nec auferre poterimus quidquam*⁹. Sane argentum et aurum non nihil est: sibi utrumque retinet mundus. Inexorabilem constituit janitorem: foramen angustum est, nihil ex omnibus asportare licebit. Nam peccatum, quoniam nihil est, nulla potest foraminis angustia retineri. Solum hoc te sequitur quocumque ieris: quacumque intraveris, pelle hanc non depones. Quæ autem parasti insipiens, cuius erunt? Væ! vae! in domo Dei horrendum videmus. Quidni idololatras ministrantes? Mentior si non idolorum servitus avaritia est¹⁰; si non quibusdam etiam venter suus factus est deus suis¹¹. Qnod enim quisque præ ceteris colit, id sibi deum constituisse pro-

¹ Osee viii, 4. — ² 1 Tim. vi, 10. — ³ Cantic. i, 3. — ⁴ 1 Tim. vi, 5. — ⁵ Galat. i, 3. — ⁶ 1 Reg. ix, 16. — ⁷ Joan. vi, 71. — ⁸ 1 Tim. vi, 7. — ⁹ Coloss. iii, 5. — ¹⁰ Philipp. iii, 19. — ¹¹ Alias, locum.

batur. Quantos sane videmus qui diligunt mu-²⁹¹ quoniam odibiles Deo, et mundo execrables nera, sequuntur retributionem? quantos qui A esse constat, melius est silere quam loqui. Christo Domino non serviunt, sed suo ventri?

XV. — De quatuor virtutibus.

17. Quis, putas, est fidelis servus et prudeus, quem constituit Dominus super familiam suam, ut det illis escam in tempore? Quæris forte quam escam? *Meus, inquit, cibus est ut faciam voluntatem Patris mei*.² Nimirum vita in voluntate ejus³, qua quidem nec pasci ipse, nec alios pascere poterit, nisi fidelis sit et prudens, ut eam et intelligat, et diligit: diligit autem fortiter, diligit et ferventer. Quando enim excusare ignorantia possit hominem, qui se magistrum infantium, doctorem insipientium proflitetur? Ignorans utique ignorabitur⁴, imo et multos ignorare faciet et ignorari. Quid enim periculis sit, ubi non invenit pastor pascua, ignorat dux itineris viam, vicarius nescit domini voluntatem; Ecclesia quotidie multipliciter et misericorditer experitur. Est enim ut sacratissima, sic et secretissima res voluntas Dei, et occultum omnino consilium, de quo et Apostolus gloriat: *Puto, inquiens, quod et ego Spiritum Dei habeam*.⁵ Unde et ipsa Veritas ait. *Nemo C* scit quæ sunt in homine, nisi spiritus hominis, qui est in ipso. *Sic et quæ Dei sunt, nemo novit, nisi Spiritus Dei, qui in ipso est*.⁶ Utilis proinde lectio, utilis eruditio est, sed multo magis unctione necessaria; quippe quæ sola docet de omnibus⁷. Unde autem scire videbitur quæ sit voluntas Dei bona, et beneplacens, et perfecta, qui nec pulsare, nec querere, nec petere consuevit; qui donec alienarum curam susciperet animarum, nunquam suæ gessisse curam, sed in vano eam visus est accepisse? Atque utinam vel tunc enaret suam, ut meam quoque postea curaturum sperare licet; et de suo prius oculo festucam ejiceret, de meo videret ejicere trabem⁸. Nam de his quidem qui et ubi forte intelligent Domini voluntatem, negligunt tamen, et quantum prævalent adversantur ei; qui dederunt manus morti, et cum inferno iniere fœdus, ut odientes bonum, adhaerentes malo, parati sint gratis consentire peccato, fovere malitiam, favere iniquitatim;

*18. Sane nemo repente fit turpissimus: et vix aliquis in hunc affectum nequitæ nisi prava consuetudine pertransivit. Sunt enim infirmi et tepidi amatores justitiae, quibus aut vigor, aut fervor deest, aut fortassis uterque; cum uterque sit sunnompere necessarius, inter prospera quippe et adversa versanti. Ut enim vigoris esse dignoscitur, nequaquam cedere tribulationi, sed pro justitia persecutionem utiliter sustinere: sic fervori videtur attribendum, nullis capi voluptatibus, nullis illecebbris enervari. Quæ quidem tum omni populo, tum maxime et specialiter ducibus populi sunt necessaria, ne forte in perniciem omnium errare contingat. Quid enim refert qua occasione viam deserant veritatis, seducantur ignari, sequuntur spontanei, compellantur inviti, seu attrahantur illecti? quid interest, dummodo eant in perditionem? Sic enim Evæ prudentia, Adæ temperantia, Cain omnino justitia, Petro desuit fortitudo. Quam quidem virtutis quadrifariæ perfectionem et cathedram sanctitatis omnimodis exigit ministerium hoc de quo loquimur: ut hac dote carens, frustra sibi, tanquam per Christum introierit, blandiatur. Siquidem dicitur ignoranti, *Si cœcus cœco ducatum preestet, nonne ambo in foceam cadunt?* et item, *Sacerdotes non dixerunt, Ubi est Dominus?* et tenentes legem nescierunt me¹⁰. *Ipsi prophetae et pastores abierunt in terram quam ignoraverunt*¹¹: Dicitur et iniquo, *Fur non venit nisi ut mactet et perdat*¹²: et illud, *Dilexit malitiam super benignitatem*¹³. Dicitur pusillanimi: *Mercenarius, et qui non est pastor, videt lupum venientem, et fugit, quia non est ei cura de ovibus*¹⁴. Dicitur ei qui post concupiscentias suas vadit: « *Mors est posita secus introitum delectationis*¹⁵: » dicitur item, *Omnes quæ sua sunt querunt, non quæ Jesu Christi*¹⁶. Verum hoc haec tenus.*

XVI. — Quomodo deseruant clerci pro iis quæ de ecclesiis habent.

19. Jam qui per Christum sibi in sortem ministerii hujus introisse videtur, de cætero

¹ Matth. xxiv, 45. — ² Joan. iv, 34. — ³ Psal. xxix, 6. — ⁴ I Cor. xiv, 38. — ⁵ Id. viii, 10. — ⁶ Id. ii, 11. — ⁷ I Joan. ii, 27. — ⁸ Matth. viii, 5. — ⁹ Id. xv, 14. — ¹⁰ Jerem. ii, 8. — ¹¹ Id. xiv, 18. — ¹² Joan. x, 10. — ¹³ Psal. xi, 5. — ¹⁴ Joan. x, 12, 13. — ¹⁵ S. Bened. Reg. cap. 7. — ¹⁶ Philipp. iii, 21.

quemadmodum ei serviat, quemadmodum ministret, quemadmodum pascat tripliciter, ut praediximus, gregem Domini, sollicita secum examinatione discutiat. Indignus enim lacte et lana convincitur, si non pascit oves. Si non vigilat in custodia gregis, judicium sibi manducat et vestit. Væ, vœ tibi, clericie : *Mors in olla*¹. Mors in ollis carnium : mors in hujusmodi deliciis est. Non modo, quia secus introitum delectationis posita esse cognoscitur; sed ob id maxime, quia populi constat esse peccata que comedis². Sumpitus ecclesiasticos gratis habere te reputas? Cantando, ut aiunt, bona tibi provenire videntur : sed bonum erat magis fodere, aut etiam mendicare. Peccata enim populi comedis, ac si propria tibi minus sufficere viderentur. Sollicitus esto, tanquam redditurus rationem, dignos pro eis gemitus fundere, dignos agere pœnitentiae fructus. Alioquin tibi ea noveris imputanda, que modo inter delicias comedis, et parvipendis, et dissimulas, tanquam nihil attinentia tibi. O judiciorum Dei abyssus multa! O terribilis Deus in consiliis super filios hominum³! Frustra tunc incipient miseri dicere montibus, *Cadite super nos; et collibus, Operite nos*⁴. Venient, venient ante tribunal Christi : audiatur popularum querela gravis, accusatio dura, quorum vixere stipendiis, nec diluere peccata; quibus facti sunt duces cœci, fraudulentem mediatores. Quid tibi, insipiens, deliciae sapiunt? quid divitiae illæ cœcos oblectant oculos, quibus mercaris tam grave judicium, tam duræ temet ipsum obligas rationi? Universa siquidem usque ad quadrantem novissimum exigeris.

XVII. — Quomodo eosdem reditus expendant.

20. Sed esto studiose quis et fructuose laboret. *Dignus plane est operarius mercede sua*⁵: *ut qui altario servit, de altario vivat*⁶. Vivat, inquam, de altario, ut, juxta eundem apostolum, alimenta et quibus tegatur habens, his contentus sit⁷. Tertium enim hoc periculum est. *De altario, inquit, vivat; non superbiat, non luxurietur, denique non ditetur;* « non, » contra sancti ejusdam plane dignam omni

²⁹²acceptio sententiam, « ex clericatu ditor A » fiat^{8a}. » Non sibi de bonis Ecclesiæ ampla palatia fabricet, mutans quadrata rotundis; nec loculos inde^b congreget; nec in vanitate aut superfluitate disperget; non extollat de facultatibus Ecclesiæ consanguineos suos, aut neptes (ne filias dixerim) nuptui tradat. Res pauperum non pauperibus dare, par sacrilegio crimen esse dignoscitur. Sane patrimonia sunt pauperum, facultates ecclesiarum : et sacrilega eis crudelitate surripitur, quidquid sibi ministri et dispensatores, non utique domini vel possessores, ultra victum accipiunt et ve- B stitum. Nec enim ordinavit Deus his qui Evangelio serviant, de Evangelio querere delicias vel ornatum, sed *vicere* (ait Paulus) ex eo⁹, ut videlicet sint contenti alimento corporis; non irritamenta gulæ, aut incentiva libidinis, et quibus tegantur, non quibus ornentur, accipere. Sane qui non fidelerint introivit, neque per Christum, quidni infideliter agat, et contra Christum? Manifestam sine dubio faciet arborem fructus, radicem palmes, opus intentionem. Faciet ad quod venit, ut mactet utique et disperdat. Quando enim altario serviat qui ejusmodi est : serviat autem in spiritu C et veritate? Tales nimirum Pater adoratores querit¹⁰. Alioquin ministratio mortis est, in judicium et condemnationem. Aut quando poterit necessariis esse contentus, qui eo animo introivit, ut stipendia cleri in usus voluptatis, curiositatis et vanitatis congreget, servet, expendat? Triplex ergo funiculus qui difficile rumpitur, hominem miserum in perniciem trahit, qui impure intrat, indigne ministrat, sed et ipso fructu abutitur temporali.

XVIII. — De virga et baculo.

21. Quid enim si in hoc mundo floret, et prosperatur in via sua? Arescit velociter, cito decidet flos feni, et vapor ad modicum parens. Parcitur virgæ, quoniam invenitur iniquitas ejus ad odium utique¹¹, non ad iram. *Virga, inquit, tua et baculus tuus ipsa me consolata sunt*¹². Habet enim virgam, sed habet etiam baculum. Et hæc consolatio est, quod is qui

¹ IV Reg. iv, 40. — ² Osee iv, 8. — ³ Psal. lxxv, 5. — ⁴ Luc. xxii, 30. — ⁵ I Tim. v, 18. — ⁶ I Cor. ix, 13. — ⁷ I Tim. vi, 8. — ⁸ Hieronymus, ad Nepot. — ⁹ I Cor. ix, 14. — ¹⁰ Joan. iv, 23. — ¹¹ Psal. xxxv, 3. — ¹² Psal. xxii, 4.

² Manuscripti addunt *ex ignobili gloriose*. — ^b Alias, *Judr.*

virga cæditur, baculo sustentetur. Aut certe²⁹⁵ portat pastor virgam et baculum, illam ovibus, et illum lupo, omnia autem propter electos. Si quidem et virga eos consolatur a stimulis conscientiae, dum hoc modo sentiunt sibi peccata dimitti, dicente Domino: *Ego sum, ego sum ipse qui deleo iniquitates tuas*¹. Et baculus juvat ad tolerantiam virgæ, dum illius comparatione sit levior. E contra vero dicitur induratis, *Frons mulieris meretricis facta est tibi; erubescere noluisti*²: et addit, *Recessit zelus meus a te, ultra non irascar tibi*³. Quem enim diligit, arguit, et flagellat omnem filium quem recipit⁴. Liquet proinde eos qui in labore hominum non sunt, et cum filiis non flagellantur⁵, nec diligi a Deo, nec recipi. An tu forte quos in mundo florere conspicis, ab auctore mundi diligi putas? Audi quid super hoc Scriptura loquatur.

XIX. — Quis sit amicus mundi.

22. *Omnis qui voluerit amicus esse hujus mundi, inimicus Dei constitutus*⁶: et alio loco, *Charissimi, nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt. Si quis diligit mundum, non est charitas Patris in eo.* Verba sunt apostolorum, prius quidem Jacobi; posterius ejus discipuli quem diligebat Jesus, qui et ipsius ignorare non posset animum^a. Sed vis nosse quis sit qui diligit mundum? Neque enim creaturas Dei juberis odisse, sed quæ a Deo non sunt, ea diligere prohiberis. Quæ vero sint hæc, Joannes ipse loquitur adjiciens: *Nolite, ait, diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt. Omnia enim quæ in mundo sunt, concupiscentia carnis est, et concupiscentia oculorum, et ambitio sæculi: quæ non sunt, inquit, ex Patre, sed ex mundo*⁷. Viderit hic quisque cuius sit spiritus, quid diligit, quid cupiat, quid sectetur. Ecce enim speculum veritatis: tantum ne quis considerato vultu conscientiae suæ prætereat, et qualis fuerit obliviscatur. Ambitio, curiositas et voluptas non ex Patre sunt, sed ex mundo. Aut certe quia multi codices habent non Ambitionem sæculi, sed Superbiæ vitæ; in concupiscentia carnis universam accipe corporalium sensuum delectationem, qua quidem nec ipsa curiositas caret; ac deinceps concipi-

scientiam oculorum, quæcumque ad humanum diem (quem propheta minime concepivit⁸), et sæcularem gloriam, et extrinsecam pertinent vanitatem. Porro in superbia vitæ, elationem cordis intellige. Hæc enim tria qui diligit, mundum diligit, et Dei constitutus est inimicus. Suscipiat autem qui ejusmodi est, reconciliationis officium, non mediatoris; qui etiam proditoris seclere inimicitias cumulavit: ut merito jam non ut hostis, sed ut traditor judicetur, ut Judas utique, non ut Saulus.

XX. — De impudentia.

23. Nam cum impudentia et frontositas cor obduraverit ut non paveat, non horreat, non contremiscat; ea jam demum desperatio est. Quid enim? Horum sibi conscius homo, tanquam qui justitiam fecerit, divino sese vultui sistere non veretur; tanquam domesticus intrat et exit, magistrum salutat, genua flectit, osculatur ore sacrilego, dolose agit, sed in conspectu Dei; ut inveniatur iniquitas ejus ad odium⁹. Odibilis plane Deo frontosa temeritas, et impudentia exsecranda. Propter quid enim irritavit impius Deum, exacerbavit Dominum peccator, ut secundum multitudinem iræ suæ non quærat? Num propter fornicationes, incestus, aut sacrilegia? Nihil horum Prophetæ memorat, sed quod in corde suo dixerit, *Non requiret*¹⁰. Sermo cordis affectio est, et dicere, *Non requiret*, non expavescere requisitorum. Hæc impietas, cui secundum multitudinem iræ suæ miseretur^b Dens, nec quærit, nec arguit, nec flagellat, nec ulciscitur in adinventiones eorum, sicut de Moyse et Aaron et Samuele legimus, quibus nimirum propitiatus fuit¹¹.

XXI. — De miseratione crudeli.

24. Sed expresse atque signanter cuius sit hæc impietas, audiamus. *Misereamur impio*, ait Dominus¹², velut in concilio Angelorum, et congregatione deliberans. Nec eos latuit crudeliorem omni indignatione misericordiam Iudeum meditari, qua non diseat homo justitiam facere, sed obdormisca miser et dicens, *Oblitus est Deus, avertit faciem suam*¹³; dies suos

¹ Isai, xlvi, 25. — ² Jerem. iii, 3. — ³ Ezech. xvi, 42. — ⁴ Hebr. xii, 6. — ⁵ Psal. lxxix, 5. — ⁶ Jacobi iv, 4. — ⁷ I Joan. ii, 15, 16. — ⁸ Jerem. xvii, 16. — ⁹ Psal. xxxv, 3. — ¹⁰ Psal. ix, 4, 13. — ¹¹ Psal. xcvi, 8. — ¹² Isai. xxvi, 10. — ¹³ Psal. ix, 11.

^a Alias, amicos. — ^b Alias male, non miseretur.

ducat in bonis, in puncto ad inferos descensu²³ *rus*⁴: et cum dixerit, *Pax et securitas*, tunc subitanus ei superveniat interitus⁵, nec effugiat. *Et non discedet*, inquit, *facere justitiam*. *In terra sanctorum iniqua gessit*, ait Dominus⁶: ac si diceret, Nolo discedat justitiam facere; inventa est iniquitas ejus ad odium. An adhuc querendum est, quis iste sit impunis? *In terra*, inquit, *sanctorum iniqua gessit*, in ecclesiasticis possessionibus, quae sanctorum fuerunt usibus assignatae; in dono Dei, quam sanctitudo decet: de qua Paulus discipulum studiose sollicitans, *Ut scias*, inquit, *quomodo te oporteat conversari in domo Dei, que est Ecclesia Dei vici, columna et firmamentum veritatis*⁷. In clero quippe tanquam in celo gerens iniqua, quid, nisi de ministerio judicetur? Cœlestē tenet officium; angelus Domini exercituum factus est⁸: tanquam angelus aut eligitur, aut reprobatur. Inventa quippe in Angelis pravitas et districtus judicetur necesse est, et inexorabilius quam humana.

25. Age ergo, quoniam judicium grave his qui præsunt, et potentes potenter tormenta patientur⁹: ascendat superbia tua semper, sequere regem tuum. Omne sublime videant oculi tui. Festina multiplicare præbendas: inde ad archidiaconatus evola, denunia aspira ad episcopatum, ne ibi quidem requiem habiturus; quoniam sic itur ad astra. Quo progrederis, miser? an ut ab altiori gradu sit casus gravior? neque enim sic paulatim decides, sed tanquam fulgor in impetu vehementi, quasi alter satanas subito dejiceris. *In labore hominum non sunt*, inquit, *et cum hominibus non flagellabuntur*: ideo tenuit eos superbia¹⁰, peccatum diaboli; quo ecciderunt qui operantur iniquitatem. Haec est quæ non recipit disciplinam, curari renunt, medelam non sustinet. Uleus pessimum, quod nec summis saltæ digitis patitur attractari. Hujus et ipse indignationem vereor super his, et grave judicium. Quidni timeam morsus, spirituali insaniam, et animarum pluresim non ignorans? Sed Domini sunt verba quæ replico, et eadem ipsi quoque legunt et intelligunt pariter, legem quippe scientes. *In terra*, inquit, *sanctorum iniqua gessit, et non videbit gloriam Domini*¹¹. Diversus est hic sermo, et comminatio valde terribilis, non videbit gloriam

Domini. Quid igitur cætera vidisse præstat? A Hiccine totus misericordiae finis? Hanc ego misericordiam nolo; procudat miseratio tam crudelis, ne veniat in eorum consortium anima mea.

XXII.— De commutatione humanae poenæ pro diabolica.

26. Quis enim vobis, miseri, demonstravit fugere a ventura ira? Quid præsentem tantopere fugitis iram, flagellum timetis, declinatis virgini? Et quidem in hac die vestra, quæ ad pacem vobis, sed si cognovissetis et vos. Mutatis, non effugitis penitentiam: nam malum impunitum esse non potest. Non punitur hic propria voluntate, punietur alibi sine fine. Misera sane et extremæ plena dementiae commutatio, humanum declinare laborem, et paratum diabolo stridorem eligere sempiternum! Animadverte siquidem et videete, non hominibus, sed diabolo et angelis ejus ignem illum esse paratum. Ille enim hostis et lupus: nos autem populus ejus, et oves pascuae ejus. Illi securis et malleus: nobis flagellum et virga debetur. Illius iniquitas inventa ad odium, summa habet careerem, ubi nulla redemptio, unde minime licet respirare. Mihi sane et labore tolerabilius career, et tempore brevior assignatur: ubi cum iratus fuerit Dominus, misericordiae recordetur, redemptionem suo mittens populo copiosam. Denique tempus mihi constitutum: mihi dicit *douce*, ignem illi parat aeternum. *In sudore*, inquit, *vultus tui comedes panem tuum, douce in terram, de qua sumptus es, revertaris*⁹. Pessimus ille angelus de terra sumptus non est, nec in terram aliquando rediturus. Propterea non habet *douce*, sed ignis ei paratur aeternus. Minime igitur expedit, ut in sapientia hujus sæculi, auctoris sæculi non vereamur frustrari judicium, et deludere velle sententiam, declinando videlicet laborem hominum et sudorem, ac si nullo modo nos contingere videatur quod Adæ dictum est; aut non in eo sententiam laboris exceperimus, in quo sine exceptione peccavimus omnes; aut non communis culpæ nihilominus esse debeat poena communis.

¹ Job xxxi, 13. — ² 1 Thess. v, 3. — ³ Isai. xxvi, 10. — ⁴ 1 Tim. iii, 15. — ⁵ Malach. ii, 7. — ⁶ Sap. vi, 6, 7. — ⁷ Psal. lxxii, 5, 6. — ⁸ Isai. xxvi, 10. — ⁹ Gen. iii, 19.

XXIII. — De judicio Abrahæ.

27. Forte enim aliqui dicant: Quid peccamus? bona est omnis creatura Dei, nostra licite possidemus, nostris utimur facultatibus, a rapinis et latrociniis abstinentes. **E**nimvero non pascetis in cruce corvos. Ego sane divitem illum, cuius Salvator meminit in Evangelio, in nullo horum audio accusari. *Induebatur purpura et byssō, quotidie epulabatur splendide:* sed crudelitatis arguitur, quod substantiam mundi habens, et videns fratrem suum egere, clauserit viscera sua ab eo. Quando haec diviti deest? Quantos videtis et ipsi Lazaros, esurientes, nudos, ægrotos; et plus de jumentis vestris, plus de eorum phaleris, quam de istorum miseriis cogitatis? Sed ad tremendum Abrahæ judicium veniamus. Non enim Abrahæ, sed Dei Abrahæ sententia est. *Memento, inquit, fili, quod receperisti bona in vita tua, et Lazarus similiter mala.* Verum utrumque est, non potest omnino negari. Fer sententiam, quia paucis expressa totius summa negotii est. Ille bona, et iste mala recepit. Quid modo? *Nunc autem, inquit, hic consolatur, tu vero cruciaris*¹. Expergiscimini, ebrii, et flete. Terribilis enim Deus in judiciis super filios hominum. Hæc cuncte cruciatum causa tota, quod in hoc sæculo bona recepit? Ipsa plane. Neque enim ad hoc nos de paradiso voluptatis animadversio divina ejecisse videtur, ut alterum sibi hic paradisum adventio humana pararet. Homo ad laborem nascitur: si laborem refugit, non facit ad quod natus est, ad quod venit in mundum. Quid respondebit ei qui misit eum, qui instituit ut labore? *Memento, ait, quod receperisti bona in vita tua, et Lazarus similiter mala; nunc autem hic consolatur, tu vero cruciaris.* Quid dicemus ad haec? Si talis est finis, et tale judicium, ut extrema gaudii luctus occupet; numquid non præferenda sunt in hoc sæculo mala bonis? Quippe ne illa vera bona, nec ista vera mala esse manifestum est. Vera potius sententia Salomonis: *Melius est ire ad domum luctus, quam ad domum convicti*².

28. Cæterum si sic cruciandi sunt qui in vita sua bona receperint; et habentibus consolationem presentem, *vac* repositum est semipiter-

²⁹³ num³: cum in superioribus inventi sint aliqui A de sapientia carnis scientes in omnibus et per omnia reprobare malum, et eligere bonum; quisnam eorum poterit esse finis, si secundum multitudinem consolationum suarum dolores apprehenderint animas miserorum? Consequens enim videtur, ut bona omnia, et omnem sæculi hujus recipientes consolationem, nihilominus universum *vac*, et universi maneat cruciatus. An vero et illud æque ex eadem Abrahæ sententia conjiciendum videtur, eos qui contrario ducti spiritu, vitae praesentis omnia bona respuunt, et eligunt mala, omnia quoque bona Domini, et omnem habituros consolationem? Forte enim hoc erat quod Petrus audire voluit, cum tanta fiducia Dominum tantaque libertate convenit: *Ecce, inquit, nos reliquimus omnia, et secutus sumus te: quid ergo erit nobis*⁴?

XXIV. — Quomodo reliquerit omnia qui nihil fere habebat ex omnibus.

29. Nota admodum quæstio est, quemadmodum Petrus, cum nil fere ex omnibus habuisse sciatur, tam fiducialiter gloriatur sese omnia reliquisse. Unde sanctorum quispam: « Multum, » inquit, « deseruit, qui voluntatem habendi reliquit. » Et post pauca: « A sequentibus ergo tanta relata sunt, quanta a non sequentibus desiderari potuerunt⁵. » Fidelis sermo, sed forsitan clausus et ipse est. Numquid enim voluntas habendi tam multa complectitur, ut reliquisse illam, sit omnia deseruisse? Quis hominum omnia desiderare^a possit, nedum pescator iste pauper et modicus? Sed quid cuique sufficere possit, diligenter vestigato, et facile est invenire omnia desiderantem. Neque enim ponere est concupiscentiae modum, donec videatur impleta, donec adepta sit quibus valeat esse contenta. Ceterum nec amatör pecuniae dicet aliquando, Sufficit; nec libidinosus satiabitur voluptate. Sic et crudelis quisque semper sanguinem sitit, et ambitiosus aut cupidus laudis humanae, adeptis dignitatum titulis seu favoribus, nullum exinde capit omnino remedium; sed desiderio aestuat ampliori. Minus autem invenit requiem qui sibi placere cupit, et suis, et fatui eiusdem de semetipso testimo-

¹ Luc. xvi, 19-25. — ² Eccl. vii, 3. — ³ Luc. vi, 24. — ⁴ Matth. ix, 27. — ⁵ S. Greg. hom. 5 in Evang.

^a Alias, affectare.

nisi gloriatur dicens, *Manus mea exculsa*¹, etc.,² omnia obtinuissest unus; eodemque procul duplitaui sese aliquid esse, cum nihil sit.

XXV. — De immaturali ex inexplibili fame.

30. Vidi ego aliquando quinque viros, quidni phreneticos arbitrarer? Primus siquidem buccis tumentibus marinam masticabat arenam. Secundus sulphureo astans lacui, exhalantem terrimum fetidissimumque gestiebat haurire vaporem. Porro tertius fornaci incubans vehementer accensae, micantes scintillas hiantibus excipere fauibus lætabatur. Quartus supra pinaculum templi residens, lenioris auræ spiritum aperto attrahebat ore: et si quo minus influere videretur, flabello sibi ventum ipse ciebat, ac si totum speraret aereni deglutire. Quintus seorsum positus ridebat cæteros, ipse quoque ridendus, et maxime. Proprias enim carnes incredibili quadam studio sugere labrabat; nunc manus, nunc brachium, nunc alias partes applicans ori^a. Miseratus homines, causamque miseriae seiscitatus a singulis, unam omnibus esse reperio, validissimam utique famem. Tunc vero macilentissimas eorum facies contemplatus, recordabar prophetæ gementis miserabiliter et dicentis: *Aruit eor meum, quia oblitus sum comedere panem meum*². Quid prosunt vobis hæc, inquit? Non sunt naturales cibi: magis famem hæc provocant quam extingunt. Panis namque animæ justitia est; et soli beati qui esurunt illum, quoniam ipsi saturabuntur³. Nimirum ad imaginem Dei facta anima rationalis, cæteris omnibus occupari potest, repleri omnino non potest. Capacem Dei, quidquid Deo minus est, non implebit.

XXVI. — De circuitu impiorum.

31. Inde est quod naturali quidem desiderio D sumnum quivis probatur appetere bonum, nullam nisi adepto eo requiem habiturus. Cæterum errant miseri non invenientes viam, et, ut scriptum est, *ambulant impi in circuitu*⁴, dum minora queque bona querentes, illud semper desiderant, quod sibi vicinius needum videntur adepti. Atque utinam, si fieri posset, cætera

A bio et ipsum, quod sibi solum deesse videret, sumnum utique bonum, desiderio quæsitus, quo cætera quoque semper expedit non adepta. Sed immensa sunt hæc, et a cæteris quoque pariter requiruntur. Quod valet, quisque trahit in partem, nec aliquando poterit hic circuitus peragrari. Vis prævenire? incipe transilire. Alioquin præripieris miser in desiderio terrenorum, et a summo bono eo longius invenieris, quo te amplius dederis caducis rebus et transitoriis appetendis. In circuitu siquidem ambulas; et quod prope erat in corde et in ore tuo, si corde crederes, et ore confitereris; terga vertens declinas, et elongaris ab eo. Hinc est quod vociferas, *Convertimini, filii hominum*⁵; et item, *Revertete, revertere, Sunamitis; revertete, revertere, ut intueamur te*⁶. Anfractuosa siquidem via est, et inambulabilis: faciliusque pervenies spretis omnibus, quam adeptis.

XXVII. — De acceleranda conversione.

32. *Ecce nos reliquimus omnia, et secuti sumus te: quid ergo erit nobis?* Dignum plane apostolica fide et devotione verbum. Jam reliquisti omnia; jam Dominum, Petre, secutus es: et nunc demum quid sis accepturus, interrogas. Vere Simon, vere obediens in auditione auris, sine pacti conventione. Ad unius enim iussionis vocem Petrus et Andreas relictis omnibus secuti sunt Redemptorem⁷. Quod si homini carnali stultitia forte videtur, audiat, *Quod stultum est Dei, sapientius est hominibus:* et quoniam placuit Deo per stultitiam prædicationis salvare credentes; quippe cum mundus cum in sapientia minime cognovisset⁸. Quantos enim mundi sapientia maledicta supplantat, et conceptum in eis extinguit spiritum, quem vocat Dominus vehementer accendi? Noli, inquit, præcipitanter agere, diu considera, diligentius intuere. Magnum est quod proponis, et opus habens multa deliberatione. Experire quid possis, amicos consule, ne post factum penertere contingat.

33. Haec sapientia mundi terrena, animalis, diabolica, inimica salutis, suffocatrix vitæ,

¹ Deut. xxxix, 27. — ² Psal. cx, 5. — ³ Matth. v, 6. — ⁴ Psal. xi, 9. — ⁵ Psal. lxxxix, 3. — ⁶ Cantic. vi, 12. — ⁷ Matth. iv, 20. — ⁸ I Cor. i, 25, 21.

^a Primus ille avaros, alter luxuriosos, tertius iracundos, quartus superbos et ambitiosos, quintus denique proprias carnes sugens, vel invidos, vel homines sibi ipsis placentes et de se præsumentes repræsentat. †

mater tepiditatis ejus quæ solet Deo vomitum²⁹⁷ bus super se; ut vulgo dicitur, « Saliens anteprovocare. Cave tibi, ait. Utquid enim? Cum a Deo verbum esse non dubites, quid opus est deliberatione? Vocat magni consilii Angelus; quid aliena consilia præstolaris? Quis enim fidelior, quisve sapientior illo? Sedue me, Domine, et seducar: fortior esto et invalesce. Novi ego quænam sint quæ oportet fieri cito. Ab ore putrei gehennæ eripio; et inducias petam, et retardabo; et cunctabor exire si forte interim fiat aliquid? Abscondi ignem in sinu meo; et exusto jam latere, jam nudatis visceribus, jam sanie defluente, diu mihi deliberandum est an expurgiscar, an executiam, an abjiciam illum? B Magnum omnino est quod offertur: sed eo utique libentius et festinans suscipiendum, et obviis arripiendum manibus cum fervore et hilaritate. Probet autem se ipsum, qui de propria virtute præsumit: nam divina quidem omnino probata est. Amicos consulat, qui non legit: *Inimici hominis domestici ejus*¹.

XXVIII.—De tribus responsionibus Domini ad eos qui promittebant sequi eum.

34. Quid frequentat Evangelium, qui Evangelio non obedit? At in eo sane legimus promittenti cuidam sequi Dominum, sed defunctum prius patrem sepelire volenti responsum esse ab eo, ut sineret *mortuos sepelire mortuos suos*². Alteri quoque tantum suis qui in domo erant valedicere cupient: *Nemo, inquit, mittens manus ad aratum, et respicieus retro, aptus est regno Dei*³. Sed quid audierat primus? *Magister, ait, volo te sequi quocumque ieris*. Cui respondens Dominus: *Vulpes, inquit, foveas habent, et volvres cœli nidum: Filius autem hominis non habet ubi caput reclinet*⁴. Prudentiam carnis in fovea vulpis, in nido volvris arguens cordis elationem. Est enim interdum videre nonnullos, qui relicis omnibus abrennatiare sæculo disponentes, cum recte offerre velint, nolunt dividere recte, calliditate humana totos sese divino committere nutui formidantes, sed reservantes nescio quid fermenti, ut totam massam corrumpat⁵: quod in multis frequenter expertum est. Alius sine duee et præceptore spirituale studium apprehendere facile cogitans, ambulat in magnis et micabili-

A » quam videat, casurus antequam debeat. » Petrus cogitatum suum jactans in Domino, et omnem sollicitudinem suam in eum projiciens, certus quod illi foret cura de eo, reliquit omnia, secutus est Dominum, ne interrogans quidem de præmio, donec ex periculo divitum quod Salvator prosequebatur, sumeret occasionem percontandi:

XXIX.—De secunda regeneratione.

35. *Quid ergo erit nobis?* Ait illi Jesus: *Amen dico vobis, Verbum confirmationis præmittitur: magnum noveris esse quod sequitur. Amen dico vobis, quod vos qui secuti estis me, in regeneratione, eum sederit Filius hominis*⁶, etc. Quid est quod dicit, *in regeneratione?* aut quæ est hæc nova regeneratio? Neque enim jam ignoramus, quoniam oportet hominem nasci denuo, non ex sanguinibus, neque ex voluntate viri, sed ex aqua et Spiritu sancto⁷. Ceterum cum nullatenus ad eam regenerationem valeat hæc promissio pertinere, forte et altera regeneratione opus esse videtur: nec solum de nuno, sed et tertio hominem nasci necesse est. C Infelix ego, et miserabilis casus meus, cui non una sufficit, cui duplex est necessaria regeneratio. Nimirum ex corpore et anima constans, cecidi totus simul: simul totus omnino resurgere non possum. An vero dignum non est, ut ea quæ videtur potior, priorque portio reparetur? At ipsam sane animam esse nemo sanæ mentis ignorat. Prior ergo reficiatur, quæ prior corruit: præsertim quod ab ejus culpa alterius poena proderit, et ipsius corruptio corporeæ quoque fuerit causa corruptionis. Hinc est quod animabus primum Salvator advenit, tollere utique peccata mundi, non molestias carnis. Quod sane manifestius docuit in se ipso, pœnis omnibus corpus exponens, animam autem immunem prorsus custodiens a peccato.

XXX.—Ut tempus sita regenerationis corpus expectet.

36. Non sic hodie filii hominum, non sic, sed animæ curam negligunt, curam autem carnis perficiunt in omni desiderio. Neque peccare metuunt, sed puniri: nec virtuti cordis opera

¹ Mich. vii, 6. — ² Matth. viii, 22. — ³ Luc. ix, 62. — ⁴ Matth. viii, 19, 20. — ⁵ 1 Cor. v, 6. — ⁶ Matth. viii, 27, 28. — ⁷ Joan. iii, 3, 5.

datur, sed valetudini corporis, imo etiam vo-²⁹⁸ luptati. De schola Hippocratis et Epicuri didi- cerunt haec: neque enim suis Christus discipulis horum quidpiam tradidit; sed, *Discite*, inquit, *a me quia mitis sum et huic cordi*¹. *Fili hominum, usquequo gravi corde?* utquid dilig- tis vanitatem, et quaritis mendacium²? Tempus hoc animabus, non corporibus est assigna- tum: dies salutis utique, non voluptatis. Omnia tempus habent³: animabus nunc operam dare necesse est. Nam in earne qui seminat, so- lam exinde metet corruptionem⁴. At *nemo*, in- quiunt, *carnem suam odio habuit*⁵. Verum est: sed zelum habens absque scientia, dum prodesse festinat, invenitur obesse. Cum enim judicium carnis ex anima pendeat, carni nihil potest utilius, quam salus animae provideri, ut videlicet in tempore sit respectus illius; et socia passio- nis, felicitatis quoque consortium mercatur. Unde Apostolus inquit: *Salvatorem expecta- mus Dominum nostrum Iesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostrae, configura- ratum corpori claritatis sue*⁶. Requiesce in hac spe, caro misera: qui propter animam venit, pro te quoque venturus est; qui reformatum illam, tui quoque non obliviscetur in finem. Regeneretur interim anima; et tanquam præ- scita et prædestinata a Domino, conformis fiat imagini Filii ejus in mansuetudine et humilitate cordis. Ipsius enim merito te quoque noveris aliquando regenerandam, et conformandam corpori ejus in gloria et claritate.

* XXXI. — Ut non resideamus in via.

37. In regeneratione, inquit, cum sederit Fi- lius hominis in sede majestatis sue, sedebitis et vos⁷, etc. Consequemini, ait, quem sequimini: ut cum ipse sederit, et vos pariter sedeatis. Quando enim ille resedit in mundo, quando substituit, quando reelinavit caput? Exsultavit ad currendum viam⁸, beneficiando pertransiit⁹; quippe nec nidum, nec foveam, nec locum ha- bens in diversorio: donec opere tandem quod suscepserat consummato, sedendi præceptum mereretur accipere, et diceret Dominus Do- mino meo, *Sede a destris meis*¹⁰. Insipiens tu qui præsidere eligis quam consedere, quærens

in itinere diverticula. Ille ministrare venit, non ministrari¹¹: tu supra magistrum, et Domino major, imo nec discipulus, profecto nee ser- vus, recumbere jam festinas? *Paululum dor- mices, paululum dormitabis, paululum conser- manus*¹². Ille salit in montibus, transilit colles. Clama ad eum, anima mea: *Trahe me post te, in odore unguentorum tuorum curremus*¹³. Alio- quin quando eum remorando, tepescendo, paun- sando consequi speras? Exsultavit ut gigas ad currendam viam. Hilarem sine dubio diligit se- cutorem. Needum ad bravium pervenisti, nec- dum apprehendisti metam. Grandis adhuc re- stat via: noli sistere gradum, noli in medio itinere residere. *In sudore, inquit, vultus tui conoves panem tuum, donec in terram, de qua sumptus es, revertaris*¹⁴. Et tunc sane tempus erit requiei, nimurum quando jam spiritus ipse dieat ut requiescas a laboribus tuis. Needum tamen erit consummata pax, needum perfecta quies, denique needum sessio plena.

XXXII. — Quomodo nunc nulla ex parte sedemus.

38. In regeneratione, inquit, cum sederit Fi- lius hominis in sede majestatis sue, sedebitis et vos. Felix regeneratio! Quando enim renascer ad sessionem, miser homo natus ad laborem? O si unquam sedero totus, enjus modo ne mi- nima quidem portio sedet, in quo nihil tran- quillum, nihil quietum, sedatum nihil, nihil unquam in eodem permanens statu! *Sedebitis et vos*. O sessio! Quis mihi tribuat, ut dignis ex- primiam verbis quæ de sessione hac cordis af- fectione concipio? imo quis tribuat mihi ses- sionis bujus imperturbata frui requie, quam desidero, quam cupio, quam requireo? Eece enim, ut dixi, nil in me sedet, sed cuncta in motu sunt, omnia nutant, fluctuant universa. D Postremo ubi concupiscit adhuc caro adversus spiritum, spiritus adversus carnem, quidnam hominis sedere videtur? Nec sola jam concupiscentia pacem turbat, impedit sessionem, vetat esse sedatum; sed duplex quoque se- cundum corpus miserum hominem contritio vexat, praesentis videlicet sensus doloris, et mortis metus futuræ. Nimurum cum et possibile sit, et mortale; duplex nihilominus animam

¹ Matth. xi, 29. — ² Psal. iv, 3. — ³ Eccl. iii, 1. — ⁴ Galat. vi, 8. — ⁵ Ephes. v, 29. — ⁶ Philipp. iii, 20, 21. — ⁷ Matth. xix, 28. — ⁸ Psal. xviii, 6. — ⁹ Act. x, 38. — ¹⁰ Psal. cxix, 1. — ¹¹ Matth. xx, 28. — ¹² Prov. vi, 10. — ¹³ Cantic. i, 3. — ¹⁴ Gen. iii, 19.

agitare sollicitudo videtur, spei ntique et timori^s⁵⁰⁰. Inter hæc nempe fluctuat jugiter, dominum nec peccati corpus inhabitat, ascendens usque ad cœlos, et iterum usque ad abyssos descendens; tabescens in malis, et ad bona nihilominus inardescens.

XXXIII. — De imperfecta sessione.

39. Erit autem cum luteum hoc egrediens domicilium, a timore quidem penitus liberabitur; sed neendum ab exspectatione. Ex tunc enim jam non erit timor in finibus nostris, sed in spe singulariter constituti psallenius singuli B mente et spiritu: quod prælibaverat quodam modo qui dicebat, *Converte, anima mea, in requiem tuam, quia Dominus beneficet tibi: quia eripuit animam meam de morte, oculos meos a lacrymis, pedes meos a lapsu*¹. Cæternim de exspectatione idem ipse sic ait: *Me exspectant justi donee retribuas mihi*². Nec modo numerum fratrum, ut compleatur, sed et ipsum corpus, ut sua regeneratione restituatur exspectant. Imo vero et expetunt cum desiderio, sub altare Dei vociferantes ad ipsum; ut qui audire mernit, potuit et testificari³. Nam corpus quidem illo in tempore sedere quis dicat, dum effluit, et in saniem pulverenque redigitur?

XXXIV. — De perfecta sessione.

40. In regeneratione, inquit, *sedebitis et vos*. Seminatur enim corpus animale, resurget corpus spirituale: seminatur in ignominia, surget in gloria⁴. Ubi jam tunc, mors, victoria tua? Siquidem et tu inimica novissima destrueris. Corpus enim resurrectionis jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur⁵. Sed et dolor et gemitus omnis abscedet, quoniam absterget Deus omnem lacrymam ab oculis sanctorum, et jam non erit amplius neque luctus, neque clamor, sed nec ullus dolor, quoniam priora transierunt⁶. Felices lacrymæ, quas benigna manus Conditoris absterget: et beati oculi, qui in talibus liquefieri fletibus elegerunt, quam elevari in superbiam, quam omne sublime videre, quam avaritiæ et petulantiae famulari.

¹ Psal. cxiv, 7, 8. — ² Psal. cxlii, 8. — ³ Apoc. vi, 9, 10. — ⁴ 1 Cor. xv, 44, 45. — ⁵ Rom. vi, 9. — ⁶ Apoc. xxi, 4. — ⁷ Coloss. iii, 4. — ⁸ Act. vii, 53. — ⁹ Hebr. ix, 11, 12. — ¹⁰ Philipp. ii, 8-10.

^a Alias, *sedet*.

A sibilitatis gemina quadam felicitate dotatum, liberum ab omni necessitate, ab omni corruptione securum, alienum et immune ab omni concupiscentia, plenum gloria, configuratum denique claritati corporis Christi. Sedebit et anima sicut nil metuens, sic nec cupiens ultra: nimur plena beatitudine, et secura plenitude fruens; nullos jam cogitationum flentus, nullos temptationum conflictus, nullos affectuum sentiens motus: sed æternæ illi incomparabilitati prorsus immersa, et sic adhærens Deo, ut unus jam spiritus sit facta cum eo.

XXXV. — De sessione Domini.

41. Sed quando hæc, aut quibus hæc erunt? Vos, inquit, qui secuti estis me, cum sedebit Filius hominis in sede majestatis suæ, sedebitis et vos. Jam quidem sedet Filius hominis in sede majestatis; siquidem ascendens in celum, sedet a dextris Dei. Sed *cum sedebit* dictum est; hoc est, cum apparuerit sedens, sicut Apostolus ait: *Cum enim Christus apparuerit vita vestra, tunc et vos apparebitis cum ipso in gloria*⁷. An magis audebimus dicere et ipsum adhuc stare quodam modo, utpote cuius needum sedes consummata videtur, needum pedibus ejus sebello supposito, quod a Patre promissum est? Non quod illi plenitudini quidpiam desit, sed quod membra caput exspectet. Audeat hoc testari, qui meruit intueri. *Ecce*, ait Stephanus, *video cœlos apertos, et Filium hominis stantem a dextris virtutis Dei*⁸: Paulus quoque sic scribit: *Christus assistens pontifex futurorum bonorum, introivit semel in Sancta, aeterna redēptione inventa*⁹. Cæterum in regeneratione corporum sedebit in sede majestatis, qui pro animarum regeneratione stetit^a in ignominioso supplicio crucis, interrogatus continuellis patriter et tormentis: nec modo durissima morte, sed et turpissima condemnatus. Quoniam enim obediens Patri factus est usque ad mortem, mortem autem crucis; propter hoc exaltavit illum, et donavit illi nomen quod est super omne nomen, ut in nomine Jesu omne genu flectatur¹⁰. Haec autem dixerim, fratres, ut noveritis quanam sint duo latera scalæ, que vo-

lentibus sequi Dominum proponitur ascen-³⁰¹ excusat, sed ut vanitas et impuritas ante denda, que bases eorum, que capita, quive A omnia fugiatur. gradus, quorum summitati Deus immixus est.

XXXVI. — De lateribus scalæ.

42. Oportet siquidem nos domare carnem, calcare mundum, ut voluptatem corporis declinantes, caveamus nihilominus sæculi vanitatem. Hæ nimis abominationes Ægyptiorum, quas immolamus Domino Deo nostro¹. Et totum quod a via vitæ et disciplinæ deterret filios hujus sæculi, totum quod exercet interim servos Dei, in his duobus est, quæ sub uno versu propheta commendat : *Vide, inquiens, humilitatem meam, et laborem meum*². Hæc ergo sint latera scalæ, vilitas, et asperitas : quibus deinceps internæ virtutis et gratiæ gradus firmiter inserantur. Est enim videre homines mundi spernentes gloriam, favore calcantes populi, non desiderantes humanum diem : sed non adeo fortes in tolerantia molestiæ corporalis, non adeo rejicientes mollia, non adeo carnis illecebras superantes. Quid istos dixerim, nisi latus alterum non tenere? Porro uni tantum lateri immitentis periculosus nimis ascensus, et proximus est ruinæ.

43. Quod si periclitatur, qui circa carnem videtur, plus quam oporteat, infirmari, licet mundi respuat gloriam, nec contumeliis moventur : profecto longe horribilis est periculum, et multo magis inexensabile, si quis forte, licet castigans viriliter corpus suum, et non parcens ejus afflictioni³, inveniatur tamen minus resistens gloriæ desiderio, minus patiens injuriarum, minus immunis a sæculi vanitate. Quid enim tibi, infelix homo, cum his rugis et calamitatibus, cum hoc fastu et vanitate ista, quæ nec animæ, nec corpori prodest? Quid irritaris, quid inflammatis ad verbi flatum, quod nec carnem vulnerat, nec inquinat mentem? Nihil sic alienum a natura, nil tam contrarium rationi. Neque enim sic dicere possum, Quid tibi cum cibis et vestibus? aut frigore vel esurie quid moveris? cum unita personaliter anima non huic mundo, sed corpori, longe minus carnem possit odisse quam mundum, quippe quæ huic multum debeat, illi nihil. Quod quidem dixerim, non ut voluptas perinde

XXXVII. — De gradibus scalæ.

44. Sane ubi sic stabilieris et firmaveris in corde tuo, asperitatem corporalis abstinentiæ ac laboris amplecti, et omni vilitate et extremitate esse contentus; bona sunt latera, securus jam insere gradus exercitiæ spiritualis, ut totum quod mundo et carni subtrahis, studio pietatis impendas : oblitus quæ retro sunt, et extentus in anteriora³, ut ascensionibus dispositis, de virtute proficias in virtutem, ut videre Deum deorum in Sion merearis⁴. Et primum quidem per desertum proprii cordis et convallem plorationis, ascendes ut virgula fumi : deinceps jam in serenius quiddam clapsus, ascendes etiam de deserto deliciis affluens, innixus super dilectum⁵, ductus a claritate in claritatem, tanquam a Domini Spiritu, illo utique qui scrutatur etiam alta Dei. Nec paucos in his gradus invenies gratiæ multiformis. Verum hæc spiritualia sunt, spiritualibus utique comparanda. Nunc vero ad initiandos potius sermo dirigitur, cuius tota intentio est revocare ad cor prevaricatores.

Cæterum habent proficientes editum olim de duodecim Gradibus Humilitatis ex sermonis occasione libellum^b, quos videlicet gradus ille justorum omnium spiritu plenus in Regula sua tradidit vere per omnia Benedictus⁶.

XXXVIII. — De via orientali quæ a B. Benedicti cella processit.

45. Ille enim spirituale nobis erexit scalam, ejus utique summa tangit cœlos, quod in ejus glorioso transitu evidenti legimus miraculo commendatum, beato papa Gregorio sic scribente : « Inter discipulorum manus imbecilla membra sustentans, erectis in cœlum manibus stetit, et ultimum spiritum inter verba orationis efflavit. Qua scilicet die duobus de fratribus, uni longius posito, alteri autem in cella commoranti, revelatio unius atque indissimilis visionis apparuit. Viderunt namque quia strata palliis et innumeris cornua sea lampadibus via, recto orientis tramite ab ejus cella in cœlum usque tendebatur. Cui

^a Exod. viii, 26. — ^b Psal. xxiv, 18. — ³ Philipp. iii, 13. — ⁴ Psal. lxxxiii, 8. — ⁵ Cantic. viii, 5. — ⁶ Cap. 7.

^a Alias, *affectioni*. — ^b Tractatum scilicet S. Bernardi de Gradibus Humilitatis.

» venerando habitu vir desuper clarus assistens,³⁰² cuius esset via quam cernerent inquisivit. Illi vero se nescire professi sunt. Quibus ille ait : » Hæc est via, qua dilectus Domini cœlum Be- » nedictus ascendit¹. » Quæ est enim via ab ejus cella progrediens, nisi Ordo quem idem vir beatus instituit, et forma vitæ quæ ab eo summis exordium? Qua nimurum via dilectus Domini ascendit, quia « non potuit vir sanctus aliter docere quam vixit². » Et hæc quidem eorum vel maxima fiducia est, qui ipsius utcumque student inhærere vestigiis, ipsum præceptorem, præmiumque sequuntur. Neque enim venire aliquatenus in dubium potest, quin omnino sacer sit modus conversationis, et divina magis inspiratione atque consilio, quam humana prudentia vel adinventione formatus, quo nimurum tantam in vita gratiam sanctitatis, tantam post obitum gloriam felicitatis idem vere Benedictus obtinuit.

46. Sed hæc hactenus : ne quis forte (quod longe sit semper a cordibus nostris) derogare nos potius eis qui sibi varios, prout cuique visum est, religiose vivendi formavere modos, quam alias consolari, et animare voluisse caueretur. Eam tamen, quam videmus in ecclesiis hodie, formam cleri (ne informem dixerim vitam), a quo sanctorum habuerint, quis unquam vel in novo, vel in veteri Testamento sic vixerit, sic vivere docuerit homines, utinam ipsi sese interrogent singuli, nec conscientias super hoc convenire proprias dissimulent. Quantos enim videmus sectatores viarum, quæ videntur quidem hominibus bona, sed in profundum inferni descendit finis earum³? quantos ascensores scalæ, non cuius summitas celos tangit, sed quæ illi omnino contraria est, habens latera concupiscentiam carnis, et concupiscentiam oculorum, gradus vero superbiam vitæ : quæ ex mundo sunt, non ex Patre?

47. At ejus sane quam vobis commendare volumus scalæ gradus et latera, ex Patre utique sunt, non ex mundo, cui nimurum innexus apparet. *Sobrie*, ait Apostolus, *et pie, et juste vivamus in hoc sæculo*⁴. Sobrietas voluptatem carnis impugnat; justitia, sæculi vanitatem; dum videlicet cuique reddens quod suum est, et adulantem deplorat, et compatitur irascenti. Denique et ipse Salvator domini Baptiste manibus

A celsum illum verticem inclinaret, *Sic*, inquit, *decet nos implere omnem justitiam*⁵; solam nimurum humilitatem justitiam reputans. Exhibetur ergo sobrietas nobis, justitia proximo, pietas Deo. Pietas enim cultus Dei est. Sane ut voluptas et vanitas elationem cordis fovere noscuntur, sic sobrietas et justitia pietatem : ut inter hæc latera de fide in fidem spc mediante proficiens, supereminentiam aliquando teneat charitatis.

XXXIX. — De basibus scalæ.

B 48. Innituntur autem hæc latera basibus quas supposuit artifex Sapientia, duobus forsitan lignis crucis. Ubi enim ille mulctatur morte, cruce turpatur; quis suorum delicias seu gloriam sustinere queat, nedum andeat querere? Flagellatus Christus, et sputis illitus, bajulat sibi crucem, et ludibrio factus irrigoria veste, arundineo sceptro, corona spinea, fuditur clavis, annumeratur sceleratis, in ligno extenditur, etiam mortuus vulneratur : et hæc intuens qui dicitur christianus, propriis nihilominus voluptatibus indulgere, et florere velle in sæculo nullatenus erubescit? Cæterum si omnis qui se dicit in Christo manere, debet, sicut ille ambulavit, et ipse ambulare⁶; multo magis qui pro eo manere se dicit, qui pro eo legatione fungitur, qui ei ministrat, si eum non sequitur, inexcusabilis est. Sane nisi abnegaverit semetipsum, et tulerit crucem suam, sequi eum omnino non potest⁷. Quid vero crucem tollere est, nisi labore amplecti et humiliatatem? siue scriptum est, *Elegi abjectus esse in domo Dei*⁸.

XL. — De capitellis.

D 49. Sed fortasse minus adhuc firmiter stabilita hæc videantur, si tantum fuerint submixa basibus, non etiam despero coherentia capitellis. Hinc est quod minime suis contentus exemplis Salvator, etiam præmia repromittit, ut quem forte non provocat invitatio præcedentis, trahat vel desiderium retributionis : et si quidem voluptuosus est, illum sitiat torrentem voluptatis; si vero gloriae cupidus, aspiret ad illam celsitudinem judiciarie potestatis. *Se debitis*, ait, *et vos super sedes duodecim, judi-*

¹ S. Greg. lib. 2 Dial. cap. 37. — ² Ibid. — ³ Prov. xiv, 12. — ⁴ Tit. ii, 12. — ⁵ Matth. iii, 15. — ⁶ 1 Jean. ii, 6. — ⁷ Matth. xvi, 24. — ⁸ Psal. lxxxiii, 11.

*cantes duodecim tribus Israel*¹. Ac si diceret :²
Pro confusione vestra dupli et rubore pars A
vestra laudabitur. Propterea enim in terra ve
stra duplicitia possidebitis, et lætitia sempiterna
erit vobis³. In exilio vobis afflictio duplex,
humilitatis utique, et laboris. Sed consolamini,
et nolite delicere : quoniam in terra vestra, terra
utique viventum, duplex vos nihilominus re
muneratione manet, sublimitatis et delectationis.
In sedibus enim quies imperturbata, in judicio
dignitatis eminentia commendatur.

XLII. — De Judicio.

50. Quis vero sacerdotalis honor excogitari
potest, qui non prorsus in tanta sublimitatis
comparatione vilescat? Non unius siquidem
civitatis aut populi seu regionis unius, sed uni
versitatis judices habeut praesidere cum Chri
sto. Nec soli homines, sed et ipsos angelos
judicabunt⁴, qui parentem ad modicum vapor
rem presentis gloriae degignantur et exsufflan
tes, impropterum Christi universis preferunt
titulis dignitatum. *Nolite timere, pusillas gress,
quoniam complacuit Patri resto dare vobis
regnum*⁵. Definitum est consilium, quod non
evacuabitur, propositum immutabile perseve
rat; denique juravit Dominus, et non penitibet
eum : *Amen dico vobis, quod vos qui secuti estis
me, in regeneratione, cum sederit Filius homi
nis in sede majestatis suae, sedebitis et vos ju
dicantes*. Quid gloriosius? Judicent nunc et præ
judicent superbiae filii, cum rege suo sedeant,
qui sibi latera aquilonis elegit. Exaltentur et
eleventur sicut cedri Libani. Transibimus, et
ecce non erunt. Opprimant nunc quos possunt,
blasphemant, congerant maledicta, veniant su
per nos opprobria exprobantium Christo,
quoniam merces nostra copiosa est in celis.
Gloriam quæ ab invicem est, habeant, utique
vanam et mendacem; quoniam vani filii homi
num, mendaces filii hominum. Gloriam enim
quæ a solo Deo est, nolunt, veram utique et
manentem : quoniam ipse est veritas, et ipse
est qui est.

XLII. — De grossis sieuis.

51. Infelix prorsus ambitio, quæ ambire ma
gna non novit, querens de modico crescere, et
de maximo minui. Amant enim cathedras pri
mas : quæ velut grossi sicuum velociter sunt
casure. Sunt enim grossi primæ quedam sieus
prorsus inutiles, solam habentes speciem sicuum,
non saporem; nec tam fructus, quam futuro
rum quedam præsagia fructuum, quas et de
cidere necesse est, ut eis aliae humano usui et
esui aptæ succedant. Unde sponsa in Cantico
B canticorum, *Heems transit, imber abiit et re
cessit*; et post pauca, *Fieus, inquit, protulit
grossos suos*⁶: quod videlicet persecutione ces
sante, inclita facta sit Ecclesia, posita in su
perbiam sæculorum. Quam sane sublimitatem et
excellentiam dignitatum congrue satis grossos
vocat, ut futura in his moneat potius quam
præsentia cogitare. Quæ enim videntur, tem
poralia sunt; quæ non videntur, æterna. Ca
veant igitur qui primas cathedras amant, ne
contingat carcere secundis; et qui primos nunc
recubitus eligint, incipiunt cum rubore locum
tenere novissimum. *Sedebitis, inquit, super se
des duodecim, judicantes duodecim tribus Israel*.
Hæ jam sieus erunt, non utique grossi. Has ni
mirum sedes præviderat qui de superna civitate
dicebat : *Illic sederunt sedes in judicio, sedes
super dominum David*⁷. Illic plane, non hic. Quo
modo enim sedent quas hic videmus sedes,
quæ toties nutant, toties titubant, toties sub
vertuntur? Nimirum grossi sicuum sunt, quos
tenuis aura dejicit et dispergit. Ceterum quid
sibi vult, quod duodecim tribus Israel judicatu
ros fore promittit, in quibus etiam mundus
ipse cognoscitur judicandus? An quia notus
tantum adhuc in Iudea Deus, universitatem
fidelium appellatione duodecim tribuum vo
luit designari, et quasi solas meminit judican
das propter illud : *Qui non credit, jam judicatus
est*? Hæc enim est perfectorum gloria singu
laris, inter ipsos etiam eminere fideles, et cæ
teris quoque salvandis præeminere auctoritate
judicariae potestatis, ut juxta illud de Psalmo,
sedeant *super dominum David*. Quid istud mis
ericordia est, quod ad tantæ promissionis verbum
negligentia humana dormiuit?

¹ Matth. xix, 28. — ² Isai. lxii, 7. — ³ 1 Cor. vii, 3. — ⁴ Iue. xii, 32. — ⁵ Cantic. ii, 11, 13. — ⁶ Psal. cxxi, 5. — ⁷ Joan. iii, 18.

XLIII. — Querimonia Salvatoris.

52. *Popule meus*, ait Dominus, *quid tibi debui facere, et non feci*¹? Quid causæ est, quod inimico meo vestroque libet servire quam mihi? Neque enim ille creavit vos, sed nec paucit quidem; aut tempora vestra ipse disponit. Si parva hæc videntur ingratis: non ille, sed ego redemi vos. Sed quo pretio? Non utique corruptilibus auro et argento, non sole vel luna, non saltem aliquo Angelorum, sed proprio vos crux redemi. Ceterum si neque tam multiplici jure debitum a vobis elicere est simulatum; omissis his omnibus, mecum saltem ex diurno denario convenite. Nihil vobis ille nocuerit, nihil ipse videar profuisse. Ei obtemperate, qui plura vobis et potiora pollicetur, apud quem certior, copiosiorque remuneratio est; ut illud quoque benignissima miseratione dissimilem, quod bonorum vestrorum non egens, vobis tantummodo velim esse consultum, ne praesentia suspicere detrectetis, quæ nunc offero dona gratiæ, futuris gloriæ munib; eadem coronanda promittens.

XLIV. — De excusatione sæcularium.

53. Quid ad hæc conscientia humana respondet? Cum impropperari cœperint hæc in die iudicij, quomodo miseri sustinebunt? Quid excusationis poterunt habere de peccato? Num quid tune dicere incipient: Modo, ecce modo; sine paululum? Sic enim nunc dissimulant infelices, et Modo, et modo, non habet modum; et Sine paululum, in longum vadit. Bonus est, inquiunt, Deus qui in proximo juvat. Magna quidem divina promissio, sed longa nimium dilatio, et molesta exspectatio est. Terrenam deserere sortem, et needum obtainere cœlestem, afflictio est intolerabilis, et inconsolabilis dolor. Quid accelerare necesse est, ut miseria prolongetur? Misera prorsus et seductoria cogitatio. Nova siquidem hæc querela est, nec prolixiorum vitam filii hominum hactenus causabantur. Breves dies hominis sunt, donec conscientia stimulante, de pœnitentia et conversione vel intus a spiritu, vel foris commoneatur ab homine. Et tunc sane novum concipitur tedium longioris vitae, differendæ mortis oritur fiducia nova.

³⁰¹ 54. Sed esto; multa tibi annorum curricula A restant. Adolescens es, usque ad senectutem vietur et senium: quid necesse habes amittere tempora tanta, perdere tanta lucra? Nihil pretiosius tempore, sed heu! nihil hodie vilius æstimatur! Transeunt dics salutis, et nemo recognitat, nemo sibi non redditura momenta perisse causatur. An putas, o homo, biennii tantum aut triennii opus ab Omnipotenti posse recompensari? Sic abbreviata est manus Domini, ut centum annorum non possit remunere laborem? Sede, computa, quid dictibus singulis acquirere valcas, certus cœdum apud B Deum nullum omnino bonum irremuneratum fore; et sicut non capillum de corpore, sic nec momentum de tempore periturum. Quid illud Sapientis consilium ingeram: *Ne tardes converti ad Dominum*²; *nescis quid superventura pariat dies*³? Quid insaniam causer de futuro tam temerarie presumentis: quasi vero tempora et momenta Pater in tua, et non magis in sua poserit voluntate? Postremo, quid de incerto fine, quid de certa brevitate laboris, retributionis æternitate loquar? Novit Dominus figmentum nostrum, consulit pusillanimitati nostræ, humanæ obviat cogitationi, anxietatem abigit, prævenit trepidationem.

XLV. — De dupli promissione.

55. Sequitur enim: *Et omnis qui reliquerit patrem, aut matrem, aut domum, aut agrum propter nomen meum, centuplum accipiet, et vitam eternam possidebit*⁴. Quid ultra dicetis, filii hominum, quando et in hoc mundo tanta vobis promissa sunt, ut dormiatis inter medios cleros, de quibus paulo ante causabamini: et exentes a sorte terrena amplior statim excipiat consolatio, qua non modo patienter, sed etiam gratulanter exspectetis sortem sanctorum in regeneratione promissam? Siquidem et ipsa exspectatio justorum laetitia est. *Centuplum*, inquit, *accipiet, et vitam eternam possidebit*. Habetis, filii Adam, promissionem vitæ ejus quæ nunc est, pariter et futuræ; ut obstruantur omne os loquentium iniqua, et confundantur omnes iniqua agentes supervacue⁵. An non supervacue penitus agit iniqua, qui non modo fructuosius, sed et jucundius; non modo salubrius, sed et suavius Deo poterat servire,

¹ Isaï, v, 4. — ² Eccl. v, 8. — ³ Prov. xxviii, 4. — ⁴ Matth. xix, 20. — ⁵ Psal. xxiv, 4.

quam mundo? Et attende quod Petro quidem⁵⁰³ odio, sed ex incredulitate detrectas? Nam id Dominus tantum de futuro respondit: neque enim super his quae experiebatur praesentialiter, haesitare poterat, aut opus habebat interrogare. Denique non, Quid nobis est? dixit; sed, *quid erit?*¹

56. An vero quis dubitat instantis esse temporis centupli promissionem? Manifeste id quidem ipsa verborum consequentia probat; ubi centuplum accepturi, et possessuri dicimur vitam aeternam. Ceterum ne quis omnino impudenti remaneat obstinationi locus, mitto vos ad Evangelium secundum Marcum, ubi promissio eadem descripta manifestius invenitur. Ait enim Dominus: *Nemo est qui reliquerit patrem, aut matrem, aut filios, aut agros, aut domum propter me, et propter Evangelium, qui non accipiat centies tantum nunc in tempore hoc.*² Atque ut vehementius admiretur carnalis anima, non percipiens quae sunt spiritus Dei, sed stultitiam reputans, addit signanter, *cum persecutionibus*. Forte enim cum audisset in tempore hoc centuplum promitti, conjectabatur etiam de temporalibus exhiberi: sed preripit hunc intellectum nomen additum *persecutionis*. Quid enim terrenae est consolationis, quod non facile terrena persecutio tollat? Quid terrenum inter persecutions sancti martyres acceperunt, quando et ipsa quoque beatorum corporum terra data est in manus hominum impiorum?

XLVI. — De incredulitate.

57. Interim tamen undecumque centuplum sint accepturi, dummodo sit centuplum, dum valeat centupliciter, centupliciter placeat, consoletur, delectet, ametur: quid insaniae est quod cunctantur homines relinquere simila pro centuplis? Ubi est cupidus, ubi ambitius, ubi conqueritor hujus saeculi? Quid ad fideli negotium et mundinas questuosissimas avaritia intepuit et obdormivit humana? Cui Judaeo id negares, o homo, qui in vanum accepisti nomen Domini nostri Iesu Christi? cui sacrilego dare quidquid habes, pro centuplo cunctareris? Sed exseerabilis tibi est manus Domini, ut nullam ab eo comutationem recipere, non ei in ratione dati vel accepti communicare penitus acquiescas. An forte non ex

A mihi, fateor, credibilis est. Nemo enim perire magis optaret minimae cuiuspam consolationis obtentu, quam maxima cum exultatione salvari. Sed non est omnium fides, ne eorum quidem qui nomine tenus sunt fideles. Poterant sane multorum vobis exempla proponere, multos producere testes, qui id profecto sicut credidere, sic sentiunt; sicut audierunt, sic experimentur. Abundat hujusmodi testimoniis, hujusmodi carbonibus desolatoriis, omnis natione, regio omnis et omnis lingua, ubicumque sanctorum congregatio est. Sed quando humanis credit experimentis, qui Veritati non credit promittenti? Illud ego vehementius arbitror admirandum, quod fideles magis in maximo, quam in modico videamini. Num ei difficile est dare centuplum in praesenti, qui datus est vitam aeternam in futuro? Qui datus est quod nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, non modo centuplum dare potest?

XLVII. — De labore fieri.

58. Sed quomodo, inquis, possunt haec fieri? Qua ratione accipit centuplum, qui nihil sibi reliquit ex omnibus? Nempe hoc est quod paulo ante commemoravi: *Tolle jugum meum super vos, et invenietis requiem*³. Mira novitas, sed ejus qui nova omnia facit. Jugum tollens inventit requiem; relinquiens omnia, centuplum habet. Noverat hoc et ille nimirum homo secundum eorū Dei, qui ei loquebatur in Psalmo: *Numquid adheret tibi sedes iniquitatis, qui fingis laborem in pracepto?*⁴ An non fictus in pracepto labor, onus leve, suave jugum, crux inuncta? Hujus rei sacramentum est, quod in dedicatione ecclesiarum depictas in pariete cruces oleo sancto pontifex linit. Sic et olim quando Abraham dictum est, *Tolle filium tuum quem diligis Isaac, et offeres mihi cum in holocaustum*⁵, labor fictus est in pracepto. Oblatus siquidem Isaac sanctificatus est, non mactatus. Et tu igitur si vocem Domini audieris intus in animo, et dicatur tibi ut offeras tuum Isaac, tnum quodecumque est gaudium immoles Deo (interpretatur enim Isaac Gaudium seu Ritus); fideliter et constanter obedi. Ne timeas: nimirum etsi rem grandem tibi dicit propheta, fa-

¹ Matth. ix, 29, 27. — ² Marc. v, 29, 30. — ³ Matth. xi, 29. — ⁴ Psal. xciii, 20. — ⁵ Gen. xxii, 2.

cere debes , et obtemperandum ei per omnia ; etiamsi oportuerit ipsum Isaac jugulari. Nunc autem quidquid affectio propria judicet , securus esto : non Isaac, sed aries morietur; non peribit tibi lætitia , sed contumacia , cuius utique cornua vepribus harent , et sine punctiōibus anxietatis esse non potest. Tentat enim te Dominus Deus tuus , nec mactabitur Isaac , ut opinaris : vivens vivet , sed elevatus utique super ligna , ut in sublime gaudeas ; nec in carne propria , sed in cruce Domini glorieris , per quem nimirum crucifixus et ipse es , sed crucifixus mundo , nam ei vivis.

XLVIII. — De nigredine et decole sponsæ.

59. Hæc nimirum conversatio perfectorum , hæc sanctorum vita , hæc gratia spiritualis. Denique tanquam tristes , inquiunt , semper autem gaudentes : tanquam nihil habentes , et omnia possidentes : tanquam morientes , et ecce vivimus¹. Qui videbant me foras , fuderunt a me² , dicit et filia regis , ea utique cuius gloria omnis ab intus est. Unde et clamitat in Canticō cantorum adolescentulas revocans , quas exteriori sua incompositioōne deterritas videt : *Nigra sum , sed formosa , filia Jerusalem , sicut tabernacula Cedar , sicut pelles Salomonis. Nolite me considerare quod fusca sim , quia decoloravit me sol*³. Ac si manifeste spiritualis quispiam dicat , teneras et infirmas mentes exhortans : Quid laboriosa quæque et humilia conversationis nostræ tam sedule numeratis? Saga cilicina sunt , et pelles arictum rubricatae , quibus interior ille splendor et interna tegitur gloria , ut illæsa a pulveris et imbris injuria conservetur. Nolite me considerare quod fusca sim , nolite pavere , nolite mirari. Neque enim tristitia aut necessitatis est exterior iste neglectus et nigredo forinseca , sed occulti splendoris et exultationis D internæ. *Decoloravit* , inquit , *me sol* , lux interior exterior impatiens. Nimirum ignis est , et inania folia non admittit. Alioquin aut exuri folia , aut certe , si præevaluerint , ignem extingui necesse est. Quod quidem omnino cendum Apostolus docet : *Spiritum , inquiens , nolite extinguere*⁴. Magis autem id Christus prohibet , volens eum vehementer accendi⁵.

¹ II Cor. vi, 10, 9. — ² Psal. xxx, 12. — ³ Cantic. i, 4, 5. — ⁴ I Thess. v, 19. — ⁵ Lue. xii, 49. — ⁶ Matth. xxii, 5-7, 27, 28. — ⁷ Prov. xxi, 25. — ⁸ Eccli. xxii, 2. — ⁹ Philipp. iii, 8. — ¹⁰ Thren. iv, 5. — ¹¹ Gen. xlvi, 6. — ¹² Lue. xv, 15, 16. — ¹³ Matth. xiii, 22.

Igitur sponsa quidem nigra est , sed formosa : A Apostoli tanquam tristes , semper autem gaudentes : ipsi Christo , si Judaicis consideretur oculis , non erat species neque decor. E contra sane alios dealbatis Veritas comparat monumentis , foris quippe splendidos et nitentes , intus sordidos et fetentes. Ambulant enim in stolis , et primas , ut dictum est , *cathedras amant , gloriosi , honorati , et magni in oculis hominum : intus autem , ubi Dens videt , pleni avaritia , invidia , ambitione , superbia , luxuria fortasse nonnulli*⁶. Quando enim talibus detur pretiosum illud continentiae munus , nisi forte ad ju- B dicium et condemnationem , ne quando pa- veant , et resipiscant , et convertantur a studiis suis , sed obdormiscant in peccatis , et deterius pereant ex ipsa sua irreverentia et securitate?

XLIX. — Quomodo egestas interior foras ejiciat.

60. Sane ut exercitiū spiritualis et curæ cor- dis indicium evidens est contemptus exterio- rum , sic eorumdem sollicitudo certum nihi- lominus signum est mentis inulta : scriptum quippe est , *In desideriis est omnis otiosus*⁷ ; et item , *De stercoribus boum lapidabitur piger*⁸. C Væ , vœ misero! dum stercoratur , putatur ornari. Bos erat Paulus , triturans in area Domini , et suum utique agnoscens possessorem : unde et dicebat , *Propter Christum omnia detrimen- tum feci , et arbitror ut stercora , ut Christum lu- crificiam*⁹. Hæc amplexatur stercora , etiamsi quondam nutritus fuerit in crocēis¹⁰ ; his la- pidatur stercoribus piger , qui Christum lucri- facere negligens , corde vacuo et deserto foras cogit evagari. Siquidem famis necessitate Ja- cob patriarcha descendere in Ægyptum¹¹ ; et prodigus ille filius servire porcis , esurire sili- quas , egestate coactus est¹².

L. — De verme qui non moritur.

61. Sed quid dicit Scriptura ? *Habenti da- bitur , et abundabit : non habenti autem , et hoc ipsum quod videtur habere , auferetur ab eo*¹³. Areget femmī , et decidet flos : ipsæ quoque fenestræ claudentur , ut nihil ultra terrenæ va- leant consolationis haurire ; denique , *Argam*

*te, ait Dominus, et statuam contra faciem tuam¹.*²⁰⁷

Quid illud confusioneis erit, quid miserie, quid doloris, quando dissipatis foliis et dispersis, universa nudabitur turpitudo, revelabitur ignominia, sanies apparebit? quando jam immortalis factus internis ille conscientiae vermis, tota malignitate corrodet, sed non consumet animam infelicem; nec erit omnino dissimulationis locus, aut spes ulla consolationis? Quid enim causae est, quod ne modo quidem conscientiae stimulus sustinere aliquatenus possunt, sed avertunt oculos cordis, et ad consolationes miserias convertuntur, aut certe simulationibus aliquibus decipiunt semetipsos, et mentitur iniqitas sibi: nisi quod intolerabilis ille est cruciatus (lacet adhuc blandiatur spes et extenuat omnino dolorem), dum sibi ipsis pro libitu tempora metiuntur, et omne quod agunt, facile diluendum, deserendumque quod appetunt, temeraria presumptione promittunt? Sed et ipsa consuetudine et incuria stupidi et insensati corde, fere nihil sentiunt: quæ quidem omnia longius aberunt, ubi sicut quod scriptum est, *Arguan te, et statuam contra faciem tuam.*

L1. — Quod aliter spiritum nostrum corporalia quam spiritualia tangunt.

62. Quanto enim sibi vicinior, et naturali necessitudine charior anima carne sua est, tanto aeris doleat necesse est, et molestius ferat propriam quam corpoream laesionem, ubi a stupore isto et insensibilitate fuerit excitata: sicut e contra bona propria, et delicias spirituales, intermanque animi voluptatem ubi contigerit experiri, eo utique delectabilius amplexatur, jueundiusque fruatur oportet, quo propius et expressius eam tangunt, nec exteriorius mendicantur. Nemo quippe eo modo jumenti sui, quo corporis sui, refectione poterit delectari. Placet quidem et illa: sed longe aliter ista sapit, aliterque sentitur. Quod si jumentum animæ corpus esse fateris, eadem utique ratio tibi observanda est et in ipsis. Noli ergo errare, noli seduci, ut in corporalibus credas spiritum posse magis quam in spiritualibus oblectari. Vel humanam consule rationem, si fides in te penitus obdormivit.

LII. — De tribus in carcere, et tribus in cruce.

63. Tres in carcere quandam fuisse legimus, tres in cruce. Joseph siquidem cum pincerna et pistore regis carcerali custodiæ mancipatus; Christus verus Joseph cum duobus utique sceleratis reputatus est. Et illi quidem in carcere videre somnia, et audiere interpretationem: isti in cruce verba locuti sunt, et unus accepit promissionem. Priorum siquidem alter propinabat regi, et audivit: *Restitueris in gradum pristinum.* Alter pascebat aves^a, et responsum mortis accepit^b. Ipsi quippe sunt porci, quos pavit ille prodigus adolescens^c. Spurci siquidem et elati merito porcorum et avium nomine designantur. Porro eorum qui crucifixi sunt cum Salvatore, alteri utique confidenti dictum est, *Hodie mecum eris in paradiſo;* alteri blasphemanti, non quidem a Domino (neque enim tunc ille judicabat quemquam), sed a socio responsum est, *Neque tu times Deum, qui in eadem damnatione es?* Quid ergo putamus, quid duobus illis, quorum alteri dictum est, *Restitueris post tres dies;* alteri, *Hodie mecum eris in paradiſo,* praeter ipsam sane dilationem interim C potuit esse molestum? Quid vero illum potuit delectare, cui dictum est: *Truncato capite post triduum suspenderis, avium esca futurus?* Sane in hoc positi sumus omnes, et nemo nisi in carcere, sine cruce interim^b nemo: quippe ubi nec innocens inventur immunis, quando peccator requiem speret? Cæterum si quis volens sustinet et dicit, *Nos quidem juste*^d, mercedem habebit: sin autem invitus et blasphemans, et negans Deum factis, duplex ei contritio est. Si quis testimonium habet salutis, etiam et caro ejus requiescit in spe, et Prophetæ farinula pulmentum condit atque dulcorat, ut in olla D jam non mors, sed vita sit^e.

LIII. — Quod sine exceptione centuplum promittitur.

64. Denique nemo sanæ mentis ampliore esse in virtutibus credat, quam in virtutibus delectationem, præsertim cum sit Deus virtutum, totius veræ jucunditatis fons, lætitiae et exultationis origo. Neque enim carni seu mundo aut maligno principi, sed Christo utique servire,

^a Psal. xlix, 21. — ^b Gen. xl. — ^c Lue. xv, 15. — ^d Lue. xxiii, 39-43. — ^e IV Reg. iv, 41.

^a Alias, *corcos.* — ^b Alias, *interiori.*

regnare est. Audi hominem de propria utique⁵⁰⁸ rum qui forte omnia relinquere visi sunt, mi- experientia perhibentem fidele testimonium ve- ritati: *In via, inquit, testimoniorum tuorum delectatus sum, sicut in omnibus divitiis*¹. Quid erit in patria, si tanta est copia delectationis in via? Sic et Apostolus, non in spe solum, sed etiam in tribulatione docuit gloriari². Ille quidem sic, ait amicus hujus sæculi, auctoris sæculi inimicus, ille quidem sic: ego forte non ita. Delicatus sum, homo peccator sum, nec subsistere in tanto labore sine gratia multa, nec ipsam gratiam valeo promereri. Quasi vero gratia non sit gratia, sed operum merces: quasi non omnes peccaverint, aut non omnes egeant gra- tia Dei. *Æstimas, o homo, quia personarum acceptio sit apud Deum; et non omnes omnia relinquentes tam copiose consoletur?* Noli esse incredulus, acquiesce vel Veritati, de cuius te- stimonio nulli licet dubitare fideli: *Et omnis, inquit, qui reliquerit patrem, aut matrem, aut domum, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet*³. Neminem Christus excipit. Misericordia qui dicunt, Præter nos; qui excludunt semetipsos, et excipiunt a beneficio generali. Nimirum indignos se judicant multo magis vitæ æternæ, qui nec ipsum quidem centuplum sperant. Sed quia Deus verax est qui promittit, homo itaque mendax est qui diffidit.

LIV. — De his qui videntur omnia reliquisse, nec centuplum habent.

65. *Et omnis qui reliquerit patrem, aut ma- trem, aut domum, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, et vitam eternam possidebit.* Facile ego poteram contradictionem sustinere linguarum, si id loquerer ex me ipso; siquidem non percipit carnalis homo quæ sunt spiritus Dei, sed stultitia illi videntur⁴. Nunc autem ipse id loquitur, cuius verba, etiam cœlo et terra transeuntibus, non transibunt⁵. Sed audivi, ait homo qui perditionis suæ occasio- nem, et, ut vulgo dicitur, festucam querit unde sibi ernal oculum: audivi, inquit, de illo et illo qui reliquerant omnia, et ad vomitum sunt reversi; quomodo illi acceperunt centu- plum? Exsurge, Domine, judica causam tuam. Et istorum nempe calumnia, et murmur ipso-

A nime tamen centuplum acceperunt; non contra nos, sed contra te est, qui dixisti: *Omnis qui reliquerit patrem, etc. centuplum accipiet.* Quid tamen dicimus? An ex collegio discipulorum reprobari quis potest, nisi loculos habens? Sunt enim loculi non modo pecuniae, sed pro- priæ voluntatis. Scrutetur proinde vias suas et studia sua, qui promissam centupli gratiam sibi deesse causatur: nec dubium quin inveniat an- gulum, et diversorum, reclinatoriumque, non quidem Filii hominis, sed aut foveam vulpis, aut volueris nidum. Magis autem perfectius, B obsecro, relinquat omnia, et solum sequatur Christum, jactans cogitatum suum in eo, enu- triendus ab eo, et centuplum sine dubio perce- pturus. Neque enim potest solvi Scriptura, quæ tam certa veritate subnixa, omnibus id sine exceptione promittit. Nihil sibi retineat, nihil suis, ne modicum fermentum totam massam corrumpat⁶. Sunt enim, qui sibi retinent ali- quid, Dominicæ vocis obliti, qui non suam venit facere voluntatem: et in ipsis quoque sanctorum collegiis proprio aut desiderio, aut fortasse consilio importunus adhaerentes, scio- los sese faciunt, de se sibi aliquid retinentes, C quos penitus abnegasse, et divinæ providentiae, ac obedientie patrum, consiliis quoque spiri- tualium virorum debuerant commisisse. Sunt qui propinquis retinent et amicis, quod abi- ciunt a semetipsis, pro eorum prosperitate præsenti, inani prorsus et sæculari sollicitudine astuentes; crudeles plane, qui nequaquam pro- ximos diligent tanquam se: crudeles, inquam, vel in se, vel in suos; imo, quod verius est, in utrosque. Nemo ergo, cum se videt non omnia reliquisse, centuplum non accepisse mi- retur.

D LV. — Quod coelesti consolatione se privant, qui resilire parati sunt ad terrena.

66. Pretiosa siquidem divina consolatio est, nec omnino tribuitur admittentibus alienam. Infelix tu, Esau, qui dixisti: *Nam unam tan- tum benedictionem habes, pater?*⁷ Quanto me- lius diceres cum propheta: *Unam petui a Domino, hanc requiram*⁸? Indignus enim benedictione coelesti convincitur, qui dubio

¹ Psal. cxviii, 14. — ² Rom. v, 2, 3. — ³ Matth. xix, 20. — ⁴ 1 Cor. xi, 14. — ⁵ Iue. xxi, 33. — ⁶ 1 Cor. v, 6. — ⁷ Gen. xxvii, 38. — ⁸ Psal. xxvi, 4.

quærerit affectu, duplici petit intentione, aliud⁵ non est unde causetur qui ejusmodi est, tan-sibi refugium parans, si forte eam non obtinere contingat. *Major est iniq[ue]itas mea*, ait fratricida primus, quam ut veniam merear. Quid ergo? Renuat consolari anima tua, si veniam non meretur. Hoc solum deplora, hoc solum plange; aliud ne cogites quidem. Sed nunc, inquit, omnis qui invenerit Cain, occidet me¹. Grave scilicet damnum, grandis jactura, si perimatur corpus, quandoquidem anima periret. Sed occidendum sese causabatur infelix, tanquam pro magno beneficio habiturus si prohiberetur occidi. Quod et factum est. Consolationem miseram obtinuit quam quærebat, et oblitus est desolationis² maximæ, pro qua multo studiosius supplicare et remedium quærere oportebat. Simile quiddam et de Saüle legisti, cum Amalecitarum rege servato, primum quidem Samueli saneto visus est pro indulgentia supplicare: sed eo tamen in sententia persistente, *Nunc, inquit, honora me coram populo*. Hocceine est quod diceras: *Peccavi, roga Dominum pro me?*³ Merito non pepercit qui intuebatur cor, nec simulatae est humiliationi misertus. Non ita sane, post majora licet crimina, inexorabilem enim David potuit invenire. Denique vix adhuc dixerat David, *Peccavi!* et responsu illi est, *Dominus transtulit peccatum tuum a te*⁴.

67. Sic nimirum, sic usque hodie, dilectissimi, cuius mens ad alias consolationes inhiat, et non penitus in caducis et transitoriis renuit consolari, ipse sibi profecto cœlestis substrahit gratiam consolationis: quam si digna devotione, pleno affectu, desiderio vehementi petere, quærere, pulsare satageret, sine dubio petens acciperet, quærens inveniret, pulsanti aperiretur. Alioquin si forte (quod absit) pudendum illum apostasiae saltum præsumpsisset, certum omnino sit testimonium veritatis accipientibus, aut nunquam eum omnia reliquerit, aut ipsum quoque postea deseruisse centuplum quod accepit. Nonnulli siquidem cum spiritu cœperint, heu! carne postea consummantur. Quod si insanum est centuplum nolle recipere, velle relinquere plus quam insanum jure censetur. An vero plangendus tibi videtur qui abstractus et illectus a concupiscentia sua, sponte id deserit, libens abiecit, voluntarie derelinquit; et qui nutritur in crocibus, amplexatur stercora?

A quam in eo videatur irritum verbum Domini, aut evacuata promissio. Dum enim reliquit omnia, habuit sine dubio re promissioni centupli benedictionem. Sine causa contendit: non ei magis quam Christo credimus; nec omnino acquiescinus mendacem eum facere qui promisit.

LVI. — De centuplo et vita æterna.

68. *Centuplum*, inquit, accipiet, et vitam æternam possidebit. Illud enim in via, hæc in patria est: imo hæc patria, illud via: illud consolatio præsentis laboris, hæc futuræ felicitatis consummatio est. Sic nimirum et operariis hujus sæculi solet cibus in opere, merces in fine dari: sic militantibus et stipendia ministrantur pro necessitate temporis, et novissime donativum majus erogatur pro quantitate laboris. Sic et filiis Israel, donec terram præmissionis intrarent, in deserto manna non defuit: et ab Ecclesia post quæsumum regni cœlestis adventum, quotidianus panis quotidie petitur in oratione quam ipse Salvator instituit. Habes hanc duplice promissionem et in propheta evidenter expressam, ubi ait: *Reddet Deus mercedem laborum sanctorum suorum, et deducet illos in via mirabili*⁵. Ipsa est enim via testimoniorum Domini, in qua propheta alius sicut in omnibus divitiis delectatum se esse testatur⁶. Utquid ergo in incredulitate moriemini, filii hominum?

LVII. — Quod centuplum hoc spirituale sit.

69. At forte adhuc sœcularis ad hæc quispiam dicat: Ostende mili centuplum quod promitis, et libens universa relinquo. Utquid ostendam? Fides enim non habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum⁶. An potius homini ostendenti, quam Veritati crederes promittenti? Delicis scrutans scrutinio: nisi credideris, non intelliges. Manna absconditum est, quod in Apocalypsi Joannis victori promittitur⁷. Novum nomen est, quod nemo scit nisi qui accipit. Videtur enim forte nonnullis præsentem sanctorum communionem, facultatum pariter et voluntatum, hoc loco centupli nomine designari. Et magna quidem hæc ipsa consolatio: sed non adeo generalis, ut possit universaliter omnibus

¹ Gen. iv, 13, 14. — ² I Reg. xv, 24-30. — ³ II Reg. xii, 13. — ⁴ Sap. x, 17. — ⁵ Psal. cxviii, 14. —

⁶ S. Greg. Hom. 26 in Evang. — ⁷ Apoc. vii, 17.

^a Alias male, *consolationis*.

convenire. Quantos enim sanctorum aut voluntarie eam deseruisse, ut anachoretas; aut violentia persecutionis, ut martyres exsilio relegatos, huic consolatione novimus caruisse? Datum optimum est centuplum hoc, desursum descendit a Patre lumen.

LVIII. — Quid sit hoc centuplum.

70. An non denique omnia possidet, cui omnia cooperantur in bonum? An non centuplum habet omnium, qui impletur Spiritu sancto, qui Christum habet in pectore? Nisi quod longe plus quam centuplum est visitatio paracliti Spiritus, et praesentia Christi. *Quam magna, inquit, multitudo dulcedinis tue, Domine, quam abscondisti tinentibus te, perfecisti eis qui sperant in te*¹! Vides quomodo memoriam abundantiae suavitatis hujus eructet anima sancta? quomodo exprimere gestis verba multiplicet? *Quam magna, inquit, multitudo!* Hoc ergo centuplum adoptio filiorum est, libertas et primitiae spiritus, deliciae charitatis, gloria conscientiae, regnum Dei, quod intra nos est; non utique esca vel potus, sed justitia et pax, et gaudium in Spiritu sancto². Gaudium sane non modo in spe gloriae, sed etiam in tribulationibus. Hic est ignis, quem voluit Christus vehementer accendi³. Haec virtus ex alto, quae Andream fecit amplecti^a crucem; Laurentium ridere carnificem; Stephanum in morte pro lapidantibus flectere genua ad orationem. Haec illa pax, quam suis reliquit Christus, quando dedit et suam. Siquidem donum et pax electis Dei⁴; pax utique praesens^b, et donum futuræ. Illa superat omnem sensum, sed et huic quidquid sub sole placet, quidquid in mundo concupiscitur, non poterit comparari. Haec gratia devotionis, et uncio docens de omnibus, quam expertus novit, inexpertus ignorat, quoniam nemo scit nisi qui accipit.

LIX. — Exhortatio brevis.

71. Utinam hic filiorum hominum concupiscentia vigilet, utinam vel curiositas excite-

⁵¹⁰tur, ut dicant in cordibus suis: Non videtur A hoc verbum ad inventionis humanæ, cui sic consonant uno ore testimonia Scripturarum. Quod si ita est, sine dubio vehementer erramus. Probare libet an haec ita se habeant, gnostare quid hoc absconditum manna sapiat, experiri quid sit hoc centuplum, quale gaudium in Spiritu sancto. Cras profecto respondebit ei justitia sua, qui id studiose quiescerit. Concessimus ut gustaverit, videbit quoniam suavis est Dominus, quoniam bonus non modo tenenti, sed et querenti se, anime speranti in se⁵. Alioquin *venite et arguite me, dicit Dominus*⁶, si non omnis qui reliquerit patrem, aut matrem, aut domum, aut agrum propter nomen meum, centuplum acceperit, nunc in hoc tempore: parum est; et vitam æternam possidebit.

LX. — De vita æterna.

72. Verum si in praesentis commendatione centupli sermo deficit, et ex abundantia cordis angustia oris obstruitur; quidni ad promissionem æternæ vite, defectum proprium ipsa etiam cogitatio fateatur? Si id quod ex parte est, non valet eloqui nec expertus; quid inex C pertus de perfectione balbutire conetur? Oculus non vidit, Deus, absque te, quae præparasti diligentibus te. Pax enim est quae exsuperat omnem sensum, pax super pacem, indeficiens exsultatio, torrens voluptatis divinae, flumen latitiae, gaudium plenum. Cogita quidquid vis, quidquid potes exopta; excedit cogitatum omnem, desiderium omne exsuperat illa felicitas, æternitas illa, beatitudo illa. Ad quam nos sua miseratione perducat præveniens in benedictione dulcedinis, et indeficienter nobis interim tribuens promissam centupli gratiam, ad solatium utique et remedium laboris hujus, D ne deficiamus in via, et ut de exhibitione praesentium munierum firma sit exspectatio futurorum, qui venit ut vitam habeamus, et abundanter habeamus, Jesus Christus Dominus noster, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat per infinita sæculorum. Amen.

¹ Psal. xxx, 20. — ² Rom. xiv, 17. — ³ Luc. xii, 49. — ⁴ Sap. iii, 9. — ⁵ Thren. iii, 25. — ⁶ Isai. i, 18.

^a Alias, desiderare. — ^b Alias male, praesentis.

SCALA CLAUSTRALIUM,

SIVE

TRACTATUS DE MODO ORANDI.

Hic Tractatus inter opera S. Augustini (modo in tomo VI) reperitur sub hoc titulo, « Scala Paradisi, » cum hac Doctorum Lovaniensium Censura : « Hoc Opusculum fertur etiam inter opera D. Bernardi, quanquam nec illius videatur esse. » In codice vero manuscripto Cartusiae Coloniensis Guigoni (an Cartusiæ majoris Priori quinto?) tribuitur. Exstat aliud ejusdem argumenti opusculum apud Chiffletium in Manuali Solitariorum, « de quadruplici exercitio cellæ, » sub nomine alterius Guigonis ad Priorem et Cartusienses Wittehamenses : ubi quatuor cellæ exercititia explicantur, tria quidem prima eadem quæ hic, mempe lectio, meditatio, oratio; sed quartum actio pro contemplatione, quæ præfertur in hoc tractatu, cuius inscriptio sic se habet in codice Coloniensi :

EPISTOLA

DOMNI GUIGONIS CARTUSIENSIS

AD FRATREM GERVASUM

De vita contemplativa.

DILECTO fratri suo GERVASIO, frater GUIGO,
delectari in Domino.

Amare te ex debito teneor, quia prior me amare incœpisti : et describere tibi compellor, quia litteris tuis ad scribendum me prius invitasti. Quaedam ergo quæ de spirituali exercitio claustralium excoigitaveram, transmittere proposui : ut qui talia experiendo melius, quam ego tractando, didicisti, mearum index sis cogitationum et corrector. Et merito hæc nostri laboris initia tibi primitus offero, ut novellæ plantationis primitivos fructus colligas : quoniam de servitute Pharaonis, te delicata solitudine laudabili furto surripiens, in ordinata castrorum acie collocasti; ramum de oleastro artificiose excisione prudenter inserens in oliva.

311
A

CAPUT I.

Descriptio quatuor graduum exercitationum spiritualium.

1. Cum die quadam corporali manuum labore occupatus, de spiritualis hominis exercitio cogitare cœpissim ; quatuor spirituales gradus animo cogitanti se subito obtulerunt : scilicet, lectio, meditatio, oratio, et contemplatio. Hæc est Scala Claustralium, qua de terra in cœlum sublevantur ; gradibus quidem distincta paucis, immensæ tamen et incredibilis magnitudinis. Cujus extrema pars terre innixa est ; superior vero nubes penetrat, et secreta celorum rimatur. Hi gradus sicut nominibus et numero, ita ordine et munere sunt distincti. Quorum proprietates et officia quidem singula quid circa nos efficiant, quomodo inter se invicem differant et præmincent, si quis diligenter inspiciat, quidquid laboris aut studii impenderit in eis, breve reputabit et facile, præ utilitatib[us] et dulcedinis magnitudine. Est autem lectio, sedula Scripturarum cum animi intentione inspectio. Meditatio, est studiosa mentis actio, occultæ veritatis notitiam ductu propriæ rationis

investigans. Oratio, est devota cordis intentio^{1,2} pedem figit. Interiora penetrat, singula rimatur: in Deum pro malis amovendis, et bonis adipisci- A scendis. Contemplatio, est mentis in Deum suspensæ elevatio, æternæ dulcedinis gaudia degustans.

CAPUT II.

Descriptio officiorum quatuor graduum.

2. Assignatis ergo quatuor graduum descriptionibus, restat ut eorum officia videamus. Beatae igitur vitæ dulcedinem lectio inquirit, meditatio invenit, oratio postulat, contemplatio degustat. Unde ipse Dominus dicit: *Quærите, et invenietis; pulsate, et aperietur vobis*¹. Quærite legendo, et invenietis meditando: pulsate orando, et aperietur vobis contemplando. Lectio quasi solidum cibum ori apponit: meditatio masticat et frangit: oratio saporem acquirit: contemplatio est ipsa dulcedo quæ jucundat et reficit. Lectio, in cortice; meditatio, in adipe; oratio, in desiderii postulatione; contemplatio, in adeptæ dulcedinis delectatione. Quod ut expressius videri possit, unum de multis supponam exemplum. In lectione audio: *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt*². Ecce breve verbum, sed suavi et multiplici sensu referatum. Ad pastum animæ quasi uvam ministravit, quam postquam anima diligenter inspexit, dicit intra se: Potest aliquid boni esse. Redibo ad cor meum, et tentabo si forte intelligere et invenire potero munditiam hanc. Pretiosa enim et desiderabilis est res ista, cuius possessores beati dicuntur, quibus visio Dei, quæ est vita æterna, promittitur, quæ tot sacrae Scripturæ testimoniis collaudatur. Hoc ergo sibi plenius explicari desiderans, incipit hanc unam masticare et frangere, eamque quasi in toreulari ponit: deinde excitat rationem ad inquirendum quid sit, et D quomodo haberi possit hæc adeo pretiosa et desiderabilis munditia.

CAPUT III.

Officium meditationis.

3. Accedens ergo sedula meditatio, non remanet extra, non hæret in superficie, ulterius

attente considerat quod non dixit, *Beati mundo corpore; sed, corde*: quia non sufficit manus habere innoxias a malo opere, nisi a pravis cogitationibus mundemur in mente. Quod auctoritate prophetæ confirmatur dicentis: *Quis ascendet in montem Domini? aut quis stabit in loco sancto ejus?* *Innocens manibus et mundo corde*³. Item considerat, quantum hanc cordis munditiam optabat idem propheta, qui orans dicebat, *Cor mundum, inquit, crea in me, Deus*⁴: item, *Si aspexi iniquitatem in corde meo, non exaudiet Dominus*⁵. Cogitat quam sollicitus erat in hac custodia beatus Job, qui dicebat: *Pepigi fœdus cum oculis meis, ne cogitarem quidem de virgine*⁶. Ecce quantum arctabat se vir sanctus, qui cludebat oculos suos ne videret vanitatem, ne forte incautus respiceret quod postea invitus desideraret. Postquam haec et hujusmodi de cordis munditia pertractavit, incipit cogitare de ejus præmio, quam gloriosum et delectabile est videre faciem desideratam Domini, speciosi forma præ filiis hominum; non esse jam abjectum et vilem, non habentem speciem qua vestivit eum mater sua Synagoga: sed stola immortalitatis indutum, et C coronatum diadema, quo coronavit eum Pater suus in die resurrectionis et gloriae, die quam fecit Dominus. Cogitat quod in illa visione erit satietas illa, de qua dicit propheta: *Satiabor, cum apparuerit gloria tua*⁷. Videsne quantum liquoris emanavit ex minima uva; quantum ignis ex hac scintilla ortus est; quantum hæc modica massa, *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt*⁸, in incude meditationis extensa est? Sed quantum adhuc posset extendi, si accederet aliquis talia expertus? Sentio enim quod puteus altus est: sed ego adhuc rudis tiro, in quo pauca hæc haurirem vix inveni.

4. His anima facibus inflammata, his incitata desideris, fracto alabastro suavitatem unguienti præsentire incipit, needum gustu, sed quasi narium odoratu. Et hoc colligit quam suave esset hujus munditiae sentire experientiam, cuius meditationem novit adeo esse jucundam. Sed quid faciet? Habendi desiderio astuat, sed non invenit apud se quomodo habere possit: et quanto plus inquirit, plus sitit. Dunn apponit meditationem, apponit et dolorem: quia sitit

¹ Matth. viii, 7. — ² Id. v, 8. — ³ Psal. xxviii, 3, 4.
⁴ Psal. xvi, 15. — ⁵ Matth. v, 8.

— ⁶ Psal. i, 12. — ⁷ Psal. cxv, 18. — ⁸ Job xxxi, 1.

dulcedinem, quam in cordis munditia meditatio³¹; non enim est legentis atque meditantis hanc sentire dulcedinem, nisi data fuerit desuper. Legere enim et meditari tam bonis, quam malis commune est. Et ipsi philosophi gentium, in quo summa veri boni consistet, ductu rationis invenerunt: sed quia cum Deum cognovissent, non sicut Deum glorificaverunt¹, et de suis viribus præsumentes dicebant, *Lingua nostram magnificabimus, labia nostra a nobis sunt: quis noster Dominus est?*² non meruerunt percipere quod potuerunt videre. Evanuerunt in cogitationibus suis³, et omnis eorum sapientia devorata est⁴; B quam eis contulerat humanæ studiorum disciplinae, non spiritus sapientiae, qui solus dat veram sapientiam; sapidam scilicet scientiam, quæ animam cui inhaesit, inestimabili sapore jucundat et reficit. Et de illa dictum est: *Sapientia non intrabit in malevolam animam*⁵. Haec autem a solo Deo est. Officium enim baptizandi Dominus concessit multis: potestatem vero et auctoritatem in Baptismo remittendi peccata, sibi soli retinuit. Unde Joannes antonomastice et discriptive de eo dixit: *Hic est qui baptizat*⁶. Sic de eo possumus dicere: *Hic est qui sapientiae saporem dat*, et sapidam animam facit. Sermo C siquidem datur multis, sed sapientia paucis: quam distribuit Dominus cui vult, et quomodo vult.

CAPUT IV.

Officium orationis.

5. Videns autem anima quod ad desideratam cognitionis et experientiae dulcedinem per se non possit attingere, et quanto magis ad cor altum accedit, tanto magis exaltatur Deus⁷; humiliat se, et confugit ad orationem, dicens: D Domine, qui non videris nisi a mundis cordibus, investigavi legendo, meditando quæsivi quomodo haberi possit vera cordis munditia: ut ea mediante, vel ex modica parte possem te cognoscere. Quærebam vultum tuum, Domine, vultum tuum requirebam⁸. Diu meditatus sum in corde meo, et in meditatione mea exarsit ignis, ac desiderium amplius cognoscendi te⁹.

¹ Rom. i, 21. — ² Psal. xi, 5. — ³ Rom. i, 21. — ⁴ Psal. cxi, 27. — ⁵ Sap. i, 4. — ⁶ Joan. i, 33. — ⁷ Psal. lxiii, 7, 8. — ⁸ Psal. xxvi, 8. — ⁹ Psal. xxxviii, 4. — ¹⁰ Luc. xxiv, 30, 31. — ¹¹ Matth. xv, 27. — ¹² Psal. xxxiii, 16.

A **Dum panem sacrae Scripturae mihi frangis, in fractione panis magna cognitio est¹⁰: et quanto plus te cognosco, plus te cognoscere desidero, non iam in cortice littere, sed in sensu experientie. Nec hoc peto, Domine, propter merita mea, sed pro tua misericordia. Fateor enim quia indigna et peccatrix sum: sed et catelli edunt de mieis quæ cadunt de mensa dominorum suorum¹¹. Da mihi, Domine, arrham hereditatis futuræ, saltem guttanti cœlestis pluviae, qua refrigerem sitim meam; quia amore ardeo.**

CAPUT V.

Officium contemplationis.

6. His et hujusmodi ignitis eloquiis suum inflamat desiderium: sic ostendit suum affectum. His incantationibus advocat sponsum. Dominus autem, cuius oculi super justos, et aures ejus non solum ad preces¹², sed ipsas preces eorum non exspectat, donec sermonem finierint; sed medium orationis cursum interrumpens, festinus ingerit se, et animæ desideranti festinus occurrit cœlestis rore dulcedinis circumfusus, unguentis optimis delibutus: animam fatigatam recreat, esurientem reficit, aridam impinguat; et facit eam terrenorum oblivisci, memoria sui eam mirabiliter fortificando, vivificando, et inebriendo, ac sobriam reddendo. Et sicut in quibusdam carnalibus officiis anima adeo vincitur carnali concupiscentia, quod omnem usum rationis amittit, et sit homo quasi totus carnalis: ita merito in hac superna contemplatione ita consumuntur et absorbentur carnales motus ab anima, ut in nullo caro spiritui contradicat; et fiat homo quasi totus spiritualis.

CAPUT VI.

Signa Spiritus sancti ad animam venientis.

7. Sed, o Domine, quomodo comperiemus quando haec facis, et quod signum adventus tui? Numquid hujus consolationis et lætitiae testes et nuntii sunt suspiria et lacrymæ? Si ita est, nova est antiphrasis ista, et significatio inusitata. Quæ

enim conventio consolationis ad suspiria; lœti-⁵¹³ A tiae ad lacrymas? si tamen istæ dicendæ sunt la- crymæ, et non potius roris interioris desuper infusi superfluens abundantia, et ad interioris ablutionis indicium exterioris hominis purgamentum: ut sicut in Baptismo puerorum per exteriorem ablutionem significatur et figuratur interior animæ ablutio; ita hic e contra exteriorem ablutionem interior præcedat purgatio. O felices lacrymæ, per quas maculæ interiores purgantur, per quas peccatorum incendia extinguntur! Beati qui sic lugetis, quia ridebitis¹. In his lacrymis agnosce, o anima, sponsum tuum, amplectere desideratum. Nunc B torrente te voluptatis inebria, suge ab ubere consolationis ejus lac et mel. Hæc sunt miranda munuscula et solatia, quæ dedit tibi sponsus tuus, gemitus scilicet et lacrymæ. Adducit tibi potum in his lacrymis in mensura. Hæc lacrymæ sunt tibi panes die ac nocte; panes utique confirmantes cor hominis, et dulciores super mel et favum. O Domine Jesu, si adeo sunt dulces istæ lacrymæ, quæ ex memoria et desiderio tui excitantur; quam dulce erit gaudium, quod ex manifesta tui visione capietur! Si adeo dulce est flere pro te, quam dulce erit gaudere de te! Sed quid hujusmodi secreta colloquia proferimus in publicum? cur ineffabiles et inenarrabiles affectus verbis communibus conamur exprimere? Inexperti talia non intelligunt, nisi ea expressius legant in libro experientiæ, quos ipsa doceat unctio. Alter autem littera exterior non prodest quidquam legenti. Modicum sapida est lectio exterioris litteræ, nisi glossam et interiorum sensum sumat ex corde.

CAPUT VII.

De gratiæ occultatione.

8. O anima, diu protraximus sermonem. Bonum enim erat nos hic esse, cum Petro et Joanne contemplari gloriam sponsi; et diu manere cum illo: si vellet hic fieri, non duo, non tria tabernacula², sed unum, in quo essemus simul, et simul delectaremur. Sed jam dicit sponsus: *Dimitte me, jam enim ascendit aurora*, jam lumen gratiæ et visitationem quam desiderabas accepisti. Data ergo benedictione, mortificato nervo femoris, et mutato nomine

de Jacob in Israel³, paulisper secedit sponsus diu desideratus, cito elapsus. Subtrahit se tamen a prædicta visione, quam a dulcedine contemplationis: manet tamen præsens quantum ad gubernationem.

CAPUT VIII.

Quod gratiæ occultatio ad tempus nobis cooperetur in bonum.

9. Sed ne timeas, o sponsa, ne desperes, ne existimes te contemni, si paulisper tibi subtrahit sponsus faciem suam. Omnia ista cooperantur tibi in bonum, et de accessu et recessu lucrum acquiris. Tibi venit, tibi et recedit. Venit ad consolationem, recedit ad cautelam, ne magnitudo consolationis extollat te; ne, si semper apud te sit sponsus, incipias contemnere sodales, et hanc continuam visitationem non jani gratiæ attribuas, sed naturæ. Hanc autem gratiam cui vult, et quando vult sponsus tribuit; non quasi jure hæreditario possidetur. Vulgare proverbium est, quod nimia familiaritas parit contemptum. Recedit ergo, ne forte nimis assiduus contemnatur, et absens magis C desideretur, desideratus avidius queratur, diu quæsusitus tandem gratius inveniatur. Præterea si nunquam deesset hic consolatio (quæ respectu futuræ gloriæ, quæ revelabitur in nobis, ænigmatica est et ex parte), putaremus forte hic habere civitatem manentem, et minus inquireremus futuram. Ne ergo exsilium deputemus pro patria, arrham pro pretiis summa. Venit sponsus, et recedit vicissim: nunc consolacionem afferens, nunc universum stratum nostrum in infirmitatem commutans. Paulisper nos permittit gustare quam suavis est, et antequam plene sentiamus, se subtrahit: et ita quasi alis D expansis supra nos volitans, provocat nos ad volandum. Quasi dicat: Ecce parum gustatis quam suavis sum et dulcis; sed si vultis plene saturari hac dulcedine, currите post me in odore unguentorum meorum, habentes sursum corda, ubi ego sum in dextera Dei Patris. Ibi videbitis me, non per speculum in ænigmate, sed facie ad faciem: et plene gaudebit cor vestrum, et gaudium vestrum nemo tolleret a vobis.

¹ Matth. v, 5. — ² Id. xvii, 1-4. — ³ Gen. xxxii, 28-31

CAPUT IX.

Quam eaute se debeat habere anima post gratiae visitationem.

10. Sed cave tibi, o sponsa : quando absens se sponsus, non longe abilit; et si non vides eum, ipse tamen videt te semper, plenus oculis ante et retro. Nunquam potes eum latere. Habet etiam circa te nuntios suos spiritus, quasi sagacissimos exploratores; ut videant quomodo absente sponso converseris, et accusent te coram ipso, si aliqua signa lasciviae et senrilitatis in te deprehenderint. Zelotypus est sponsus iste. Si forte aliud amatorem receperis, si alius magis placere studueris; statim discedet a te, et aliis adhaerbit adolescentulis. Delicatus est sponsus iste, nobilis et dives est, speciosus forma praefiliis hominum; et ideo non nisi speciosam dignatur habere sponsam. Si viderit in te maculam sive rugam, statim avertit oculos. Nullam enim immunditiam potest sustinere. Esto ergo casta, esto verecunda et humilis; ut sic a sposo tuo merearis frequenter visitari. Timeo ne diutius detinuerit nos sermo iste : sed ad hæc compulit me materia fertilis pariter et dulcis, quam ego non protrahebam spontaneus; sed nescio qua ejus dulcedine trahebar invitus.

CAPUT X.

Recapitulatio predictorum.

11. Ut ergo quæ diffusius dicta sunt, simul juneta melius videantur, predictorum summam recapitulando colligamus. Sicut in predictis exemplis prænotatum est, videri potest quomodo prædicti gradus cohærent, et sicut temporaliter, ita et causaliter se præcedant. Lectio enim quasi fundamentum primo occurrit, et data materia mittit vos ad meditationem. Meditatio vero quid appetendum sit diligenter inquirit, et quasi effodiens thesaurum invenit et ostendit. Sed cum per se obtinere non valeat, mittit nos ad orationem. Oratio se totis viribus erigens ad Dominum, impetrat thesaurum desiderabilem, contemplationis suavitatem. Hæc autem adveniens, predictorum trium laborem remunerat, dum colestis rore dulcedinis ani-

⁵¹⁶ mam sientem inebriat. Lectio ergo est secunda dum exterius exercitum : meditatio, secundum interiorem intellectum : oratio, secundum desiderium : contemplatio, super omnem sensum. Primus gradus est incipientium, secundus est proficientium, tertius est devotorum, quartus beatorum.

CAPUT XI.

Nec lectio sine meditatione, nec meditatio sine oratione prodest.

B 12. Hi autem gradus ita concatenati sunt, et vicaria ope sibi invicem deserviunt, quod præcedentes sine subsequentibus aut parum, aut nihil prosunt : sequentes vero sine præcedentibus, aut raro, aut nunquam haberi possunt. Quid enim prodest lectione continua tempus occupare, sanctorum gesta et scripta legendo transcurrere, nisi ea etiam masticando et ruminando succeum eliciamus; et transglutiendo usque ad cordis intima transmittamus : ut ex his diligenter consideremus statum nostrum, et studeamus eorum opera agere, quorum facta cupimus lectitare? Sed quomodo hæc cogitabimus, aut quomodo cavere poterimus, ne falsa aut inania quædam meditando, limites a sanctis patribus constitutos transeamus, nisi prius circa hujusmodi ante ex lectione aut ex auditu fuerimus instruti? Auditus enim quodam modo pertinet ad lectionem. Unde solemus dicere, non solum libros ipsos nos legisse, quos nobis ipsis vel aliis legimus, sed illos etiam quos a magistris audiivimus. Item quid prodest homini si per meditationem, quæ agenda sunt videat, nisi orationis anxilio, et Dei gratia ad ea obtinenda convalescat? Omne siquidem datum optimum, et omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum¹, sine quo nihil possumus facere : sed ipse in nobis facit opera, non tamen omnino sine nobis. *Cooperatores enim Dei sumus*, sicut dicit Apostolus². Vult siquidem Deus ut eum adjuvemus; et ut ei advenienti et præstolanti ad ostium, aperiamus simum voluntatis nostræ, et ei consentiamus. Hunc consensum exigebat a Samaritana, quando dicebat : *Voca virum tuum*. Quasi diceret : Volo tibi infundere gratiam, tu applica liberum arbitrium. Orationem exigebat ab ea, cum di-

¹ Jacobi 1, 17. — ² 1 Cor. iii, 9.

cebat : *Tu si scires donum Dei, et quis est qui dicit tibi, Da mihi bibere; forsitan petitis ab eo aquam vivam.* Hoc auditio, quasi ex lectione mulier instructa, meditata est in corde suo bonum sibi fore et utile habere hanc aquam. Accensa ergo habendi desiderio, convertit se ad orationem, dicens : *Domine, da mihi hanc aquam, ut non sitiam amplius, neque veniam huc haurire aquam*¹. Ecce auditus verbi Domini, et sequens super eo meditatio incitaverunt eam ad orandum. Quomodo namque esset sollicita ad postulandum, nisi prius eam accendisset meditatio? Aut quid ei præcedens meditatio contulisset, nisi quæ appetenda monstrabat, sequens oratio impetrasset? Ad hoc ergo ut fructuosa sit meditatio, oportet ut sequatur orationis devotio, cuius quasi effectus est contemplationis dulcedo.

CAPUT XII.

Quomodo prædicti gradus concatenati sint ad invicem.

13. Ex his possumus colligere, quod lectio sine meditatione arida est; meditatio sine lectione, erronea; oratio sine meditatione est tepida; meditatio sine oratione, infruituosa: oratio cum devotione contemplationis acquisitiva; contemplationis adeptio sine oratione, aut rara, aut miraculosa. Deus, cuius potentiae non est numerus vel terminus, et cuius misericordia super omnia opera ejus, quandoque ex lapidibus suscitat filios Abrahæ, dum duros et nolentes acquiescere cogit ut velint: et ita quasi prodigus, ut vulgo dici solet, bovem cornu trahit, quando non vocatus se infundit. Quod etsi quandoque aliquibus legimus contigisse, ut Paulo et quibusdam aliis; non tamen ideo debemus nos, quasi Deum tentando, divina præsumere, sed facere, quod ad nos pertinet: legere scilicet et meditari in lege Dei; orare ipsum ut adjuvet infirmitatem nostram, et videat imperfectum nostrum: quod ipse docet nos facere, dicens, *Petite, et accipietis; quarite, et inuenietis; pulsate, et aperietur vobis*². Nunc enim regnum cœlorum vim patitur, et violenti rapiunt illud³. Ecce ex presignatis distinctionibus perspici possunt prædictorum graduum proprietates, quomodo sibi cohærent, et quid singuli in nobis efficiant.

14. Beatus homo, cujus animus a cæteris negotiis vacuus, in his quatuor gradibus versari semper desiderat: qui venditis universis quæ habuit, emit agrum illum, in quo latet thesaurus desiderabilis; scilicet vacare, et videre quam suavis est Dominus: qui in primo gradu exercitatus, in secundo circumspectus, in tertio devotus, in quarto supra se levatus, per has ascensiones, quas in corde suo dispositus, ascendet de virtute in virtutem, donec videat Deum deorum in Sion. Beatus cui in hoc supremo gradu vel modico tempore conceditur manere, qui vere potest dicere: Ecce sentio gratiam Domini; ecce cum Petro et Joanne gloriam ejus in monte contemplor; ecce cum Jacob plerunque Rachelis amplexibus delector. Sed caveat sibi iste, ne post contemplationem istam, qua elevatus fuerit usque ad celos, inordinato casu corruat usque ad abyssos, nec post Dei visionem ad lascivos mundi actus et carnis illecebras convertatur. Cum vero mentis humane acies infirma veri luminis illustrationem diutius sustinere non poterit, ad aliquem trium graduum, per quos ascenderat, leviter et ordinate descendet: et alternativum modo in uno, modo in altero, secundum modum liberi arbitrii, pro ratione loci et temporis demoretur, tanto jam Deo vicinior, quanto a primo gradu remotior. Sed heu! fragilis et miserabilis humana conditio! Ecce ductu rationis, et Scripturarum testimoniis aperte videmus in his quatuor gradibus bonæ vitæ perfectionem contineri, et in eis spiritualis hominis exercitium debere versari. Sed quis est qui hunc viveendi tramitem teneat? Quis est hic? et laudabimus eum. Velle multis adjacet, sed perficere paucis. Et utinam de istis paucis essemus.

CAPUT XIII.

Quatuor causæ nos ab his quatuor gradibus retrahentes.

15. Sunt autem quatuor causæ, que retrahunt nos plerunque ab istis gradibus: scilicet inevitabilis necessitas, honestæ actionis utilitas, humana infirmitas, mundialis vanitas. Prima est excusabilis; secunda, tolerabilis; tertia, miserabilis; quarta, culpabilis⁴. Illis enim quos hujusmodi novissima causa a sancto proposito retrahit, melius erat gloriam Dei non cognoscere.

¹ Jean. iv, 16, 10, 15. — ² Matth. viii, 7. — ³ Id. xi, 12.

⁴ Alias additur, *Cur culpabilis?* [†]

scere, quam post agnitam retroire. Quam utique excusationem habebit iste de peccato? Nonne ei juste potest dicere Dominus, *Quid debui tibi facere, et non feci?*¹ Non eras, et creavi te: peccasti, et diaboli servum te feceras, et redemi te: in mundi circuitu cum impiis eurrebas, et elegi te. Dederam tibi gratiam in conspectu meo, et volebam facere apud te mansionem: tu vero despexit me; et non solum sermones meos, sed me ipsum projecisti retrorsum, et ambulasti post concupiscentias tuas. Sed, o Deus bone, suavis et mitis, amicus dulcis, consiliarius prudens, adjutor fortis, quam inhumanus, quam temerarius est qui te abjecit, qui tam humiliem, tam mansuetum hospitem a suo corde repellit! O quam infelix et damnosa commutatio! Creatorem suum abjecere, et pravas noxiast que cogitationes recipere! illud etiam secretum cubile Spiritus sancti, secretum cordis, quod paulo ante coelestibus gaudiis intendebat, tam subito immundis cogitationibus et peccatis tradere conculeandum! Adhuc in corde calent sponsi vestigia; et jam intromittuntur adulterina desideria? Male conveniens et indecorum est, aures que modo audierunt verba que non licet homini loqui, tam cito inclinari ad fabulas et detractiones audiendas; oculos, qui sacris lacrymis modo baptizati erant, repente converti ad videndas vanitates; linguam, que modo dulce

⁵¹⁰ epithalamium decantaverat, que ignitis et perverat sponsam, et introduxerat eam in cellam vinariam, iterum converti ad vana eloquia, ad scurrilitates, ad concinnandum dolos, ad detractiones. Absit a nobis, Domine. Sed si forte ex humana infirmitate ad talia dilabimur, non ideo desperemus, sed iterum recurramus ad clementem Medicum, qui suscitat de terra inopem, et erigit de stercore pauperem²: et qui non vult mortem peccatoris, iterum curabit et sanabit nos.

16. Jam tempus est ut epistolæ finem impomanus. Oremus ergo Deum, ut impedimenta que nos ab ejus contemplatione retrahunt, in praesenti nobis mitiget, in futuro nobis penitus auferat: qui per predictos gradus de virtute in virtutem nos perducat, donec videamus Deum deorum in Sion; ubi electi non guttatum, non interpolatum percipient divinæ contemplationis dulcedinem, sed torrente voluptatis indesinenter repleti, habebunt gaudium quod nemo tollit ab eis, et pacem incommutabilem, pacem in id ipsum. Tu ergo, frater mi Gervasi^a, si quando datum tibi fuerit desuper prædictorum graduum celsitudinem descendere, memento C mei: et ora pro me, cum bene fuerit tibi, et sic cortina cortinam trahat; et qui audit, dicat, Veni.

¹ Isai, v, 4. — ² Psal. cxii, 7.

^a Sic habet manuscriptus; non *Gofrede*, uti hactenus lectum.

MEDITATIONES PIISSIMÆ

DE

COGNITIONE HUMANÆ CONDITIONIS.

In omnibus fere manuscriptis Bernardo tribuuntur, et quidem sæpe, « De interiori homine, » inscriptæ. Exstant nihilominus apud Hugonem Victorinum sub titulo « libri quarti de Anima : » quanquam nec illius esse videantur. In codice Dunensi hanc præferunt epigraphen : « Tractatus utilis ex verbis B. Bernardi abbatis Claræ-Vallensis et aliorum Patrum, » de Interiori homine, quomodo Deum inveniat. » Certe aliquoties Ambrosii, Augustini, et Boëtii sententiæ, nedum Senecæ, referuntur in his Meditationibus : quæ non semel sub nomine Bernardi laudantur in Bernardino, seu in pervetusto libro Florum ex Bernardo, nempe in lib. 5, capp. 10, 11, 13, 17, 44, 48; tametsi pauca ex vulgatis Bernardi operibus in his Meditationibus afferuntur : quæ Bernardi nec indignæ sunt, nec tamen ejus esse nobis videntur, cum ob sti⁹ diſſimilitudinem, tum ob carminum citationes, Bernardo insolitas; ne quid dicamus de illa peccatorum confessione, quæ fit a cap. 9, longe alia ab ea, quæ est apud Bernardum in tractatu de Gradibus humilitatis, cap. 18.

CAPUT I.

De dignitate hominis.

1. Multi multa sciunt, et se ipsos nesciunt. Alios inspiciunt, et se ipsos deserunt. Deum quærunt per ista exteriora, deserentes sua interiora, quibus interior est Deus. Idecirco ab exterioribus redeam ad interiora, et ab inferioribus ad superiora ascendam : ut possim cognoscere unde venio, aut quo vado; quid sum, vel unde sum; et ita per cognitionem mei valeam pervenire ad cognitionem Dei. Quanto namque in cognitione mei proficio, tanto ad cognitionem Dei accedo. Secundum interiorem hominem tria in mente mea invenio, per que Deum recolo, conspicio, et concupisco. Sunt autem haec tria, memoria, intelligentia, voluntas sive amor. Per memoriam reminiscor; per intelligentiam intueor; per voluntatem amplector. Cum Dei reminiscor, in memoria mea cum invenio, et in ea de eo et in eo delector, secundum

⁸¹⁹ quod ipse mihi donare dignatur. Intelligentia A intucor quid sit Deus in se ipso; quid in Angelis, quid in sanctis, quid in creaturis, quid in hominibus. In se ipso est incomprehensibilis : quia principium et finis; principium sine principio, finis sine fine. Ex me intelligo quam incomprehensibilis sit Deus; quoniam me ipsum intelligere non possum, quem ipse fecit. In Angelis est desiderabilis, quia in eum desiderant prospicere : in sanctis est delectabilis, quia in eo assidue felices lætantur : in creaturis est admirabilis, quia omnia potenter creat, sapienter gubernat, benigne dispensat : in hominibus B est amabilis, quia eorum Deus est, et ipsi sunt populus ejus. Ipse in eis habitat tanquam in templo suo, et ipsi sunt templum ejus : non deditur singulos, neque universos. Quisquis ejus meminit, cumque intelligit ac diligit, cum illo est.

2. Diligere eum debemus, quoniam ipse prior dilexit nos, et ad imaginem et similitudinem suam nos fecit, quod nulli alii creature donare

voluit. Ad imaginem Dei facti sumus; hoc est, ⁵¹⁹ in cor hominis ascendit, quanta claritas, quan- ad intellectum et notitiam Filii, per quem intelligimus et cognoscimus Patrem, et accessum habemus ad eum. Tanta cognatio est inter nos et Dei Filium, quod ipse imago Dei est, et nos ad imaginem ejus facti sumus; quam cognationem etiam ipsa similitudo testatur, quoniam non solum ad imaginem, sed et ad similitudinem ejus facti sumus. Oportet itaque id quod ad imaginem est, cum imagine convenire, et non in vacuum noinen imaginis participare. Repræsentemus ergo in nobis imaginem ejus in appetitu pacis, in intuitu veritatis, et in amore charitatis. Teneamus eum in memoria, portemus in conscientia, et ubique præsentem venemur. Mens siquidem nostra eo ipso ejus imago est, quo ejus capax est, ejusque particeps esse potest. Non propterea ejus imago est, quia sui meminit mens, sc̄ne intelligit ac diligit; sed quia potest meminisse, intelligere, ac diligere a quo facta est: quod cum facit, sapiens ipsa sit. Nihil enim tam simile est illi summæ Sapientiae, quam mens rationalis, quæ per memoriam, intelligentiam et voluntatem in illa Trinitate ineffabili consistit. Consistere autem in illa non potest, nisi ejus meminerit, eumque intelligat, ac diligit. Meminerit itaque Dei, ad enjus imaginem facta est; eumque intelligat, diligit, atque colat, cum quo potest semper esse beata. Beata anima, apud quam Deus requiem invenit, et in enjus tabernaculo requiescit. Beata quæ dicere potest: *Et qui creavit me, requievit in tabernaculo meo*¹. Negare siquidem requiem cœli ei non poterit.

3. Cur ergo nos deserimus, et in his exteriorebus Deum quærimus, qui apud nos est, si nos velimus esse apud eum? Revera nobiscum est, et in nobis: sed adhuc per fidem, donec videre mereamur per speciem. *Novimus*, inquit Apostolus, *habitare Christum per fidem in cordibus nostris*²: quia Christus in fide, fides in mente, mens in corde, cor in pectore. Per fidem ergo recolo Deum creatorem; adoro redemptorem, exspecto salvatorem. Credo videre in omnibus creaturis, habere in me ipso; et, quod his omnibus ineffabiliter jucundius atque beatius est, cognoscere in se ipso. Patrem namque et Filium cum sancto Spiritu cognoscere, vita est æterna, beatitudo perfecta, summa voluptas. Oculus non vidit, nec auris audivit, nec

A ta suavitas, et quanta jucunditas uneat nos in illa visione, quando Deum facie ad faciem videbimus; qui est lux illuminatorum, requies exercitatorum, patria redeuntium, vita viventium, corona vincentium. Ita in mente mea quandam imaginem illius summæ Trinitatis invenio: ad quam summam Trinitatem recolendam, inspicendam, et diligendam, ut ejus recorder, ea delecter, et eam complectar et contempler, totum id quod vivo, debeo referre. Mens imago Dei est, in qua sunt hæc tria; id est, memoria, intelligentia et voluntas. Memoriam attribuimus omne quod scimus, etiamsi non inde cogitemus. Intelligentiae tribuimus omne quod verum cogitando invenimus, quod etiam memorie commendamus: voluntati, omne quod cognitum et intellectum, bonum et verum esse expetimus. Per memoriam Patri similes sumus, per intelligentiam Filio, per voluntatem Spiritui sancto. Nihil in nobis tam simile Spiritui sancto est, quam voluntas vel amor sive dilectio, quæ excellentior voluntas est. Dilectio namque donum Dei est, ita quod nullum hoc dono Dei est excellentius. Dilectio namque quæ ex Deo est, et Dens est, proprio Spiritus sanctus C dicitur, per quam charitas Dei diffusa est in cordibus nostris³, per quam tota Trinitas in nobis habitat.

CAPUT II.

De miseria hominis, horrore mortis, et distinctione supremi Iudicis.

4. Secundum exteriorem hominem de parentibus illis venio, qui me ante fecerunt dannatum, quam natum. Peccatores peccatum in peccato suo generint, et de peccato nutriti. Miseri miserum in hanc lucis miseriam induxerunt. Nil ex eis habeo, nisi miseriam et peccatum, et corruptibile hoc corpus quod gesto. Ad illos vero festino, qui morte corporis hinc exierint. Cum eorum sepultra respicio, non invenio in eis nisi cinerem et vermem, fetorem et horrorem. Quod ego sum, ipsi fuerunt; et quod ipsi sunt, ego ero. Quid sum ego? Homo de humore liquido. Fui enim in momento conceptionis de humano semine conceptus; deinde spuma illa coagulata modicum crescendo caro

¹ Eccl. xxiv, 12. — ² Ephes. iii, 17. — ³ Rom. v, 5.

facta est. Postea plorans et ejulans traditus sum⁵²¹ ut perducant eam ante tribunal Iudicis me-hujus mundi exilio; et ecce jam morior plenus iniuriantibus et abominationibus. Jam jam præsentabor ante districtum Judicem, de operibus meis rationem redditurus. Vœ mihi misero, cum venerit dies illa judicii, et aperte fuerint libri, in quibus omnes mei actus et cogitationes Domino præsentandæ recitabuntur! Tunc demissso capite præ confusione malæ conscientiæ, in judicio coram Domino stabo trepidus et anxius, utpote commemorans scelerum commissa meorum. Et cum dicetur de me, Ecce homo et opera ejus; reducam ante oculos omnia delicta et peccata mea. Quadam namque vi divina fiet, ut cuique sua opera bona vel mala in memoriam revocentur, et mentis intuitu mira celeritate cernantur; ut accuset, vel excusat scientia conscientiam, atque ita simul et singuli, et omnes judicentur.

Judicium faciet gestorum quisque suorum,
Cunctaque cunctorum cunctis arcana patebunt.

Quod enim nunc confiteri erubescimus, tunc omnibus manifestabitur: et quidquid hic dissimulando palpamus, totum illic vindex flamma comburet.

Ignis ubique ferox ruptis regnabit habens.

Quantoque diutius Deus nos exspectat, ut emendemus; tanto districtus judicabit, si neglexerimus.

5. Cur ergo tantopere vitam istam desideramus, in qua quanto amplius vivimus, tanto plus peccamus? Quanto est vita longior, tanto culpa numerosior. Quotidie namque crescent mala, et subtrahuntur bona: assidue variatur homo per prospera et adversa, et ignorat quando moriatur. Sicut enim in cœlo stella coruscans velociter currit, et repente deficit; et sicut scintilla ignis subito extinguitur, et in cinerem redigitur;

Sic cito finita datur istam cernere vitam.

Dum enim libenter ac jucundissime moratur homo in mundo, diuque se victum arbitratur,

Ac multa in longum disponit tempus agenda;
subito rapitur in mortem, et ex improviso anima austertur a corpore. Verumtamen cum magno metu magnisque doloribus anima separatur a corpore. Veniunt enim Angeli assumere illam,

A tuendi: et tunc illa memorans opera sua mala et pessima, quæ die noctuque gessit, contremiscit, et quererit illa fugere, induciasque petere, dicens: Date mihi vel unius horæ spatium. Tunc quasi loquentia simul opera, dicent: Tu nos egisti; opera tua sumus: non te deseremus, sed tecum semper erimus, tecum pergemus ad iudicium. Vitia quoque multis et multiplicibus criminibus eam accusabunt, multaque falsa testimonia adversus illam invenient, quanquam vera ad damnationem ejus satis possent sufficere. Dæmones vero terribili vultu et horribili aspectu eam terrebunt: ingenti furore eam persequentur et comprehendent, tam terribiliter quam horribiliter volentes retinere et possidere, nisi sit qui eripiat. Tunc anima inveniens oculos elausos et os, aliosque corporis sensus per quos solebat egredi, et delectari in his exterioribus, revertetur ad se: et videns se solam et nudam, ingenti horrore concussa, desperatione deficet in se, et cadet sub se: et quia amore mundi, et carnis voluptate, Dei amorem dereliquerat, derelinquetur a Deo misera in hora tantæ necessitatis, atque dæmonibus tradetur in inferno crucianda.

C 6. Sic anima peccatoris in die qua ignorat, et hora qua nescit, rapitur a morte, et segregatur a corpore, pergitque miseris plena, tremens et dolens: et cum nullam excusationem habeat, quam pro peccatis suis possit obtendere, contabescit et pertimescit ante Deum apparere. Ingenti horrore concurrit, et multiplicibus cogitationum æstibus agitatur, cum urgente solutione carnis, et subductis e medio omnibus, se et illum terminum considerat cui appropinquat, et post paululum hoc invenit quod in perpetuum mutari non poterit. Considerat plane, quam districtus veniat aeternus D Judge, et ante severitatem tantei justitiae, quas rationes vite sue ponat. Si enim cuncta opera quæ intelligere potuit, devitavit; ventura tamen coram districto Judge illa, magis quæ in semetipsa non intelligit, pertimescit. Crescit pavor, cum cogitat quod viam vitae hujus nequaquam sine culpa transire potuit: nec hoc quidem quod laudabiliter vixit, sine aliquo reatu est, si remota pietate judicetur. Quis enim considerare valeat, quanta mala per momenta temporum perpetravimus, et quanta bona facere negligimus? Sicut enim peccatum est perpetratio mali, sic delictum est desertio boni. Gravis

siquidem jactura est, cum nec bona facimus, ⁵²² materno fuisti nutritus, et tunica tua fuit pellea bona cogitamus, sed cor nostrum per vana A lis^a secundina.

et inutilia sinimus vagari. Nimis tamen difficile est cor tenere, et ab illicita cogitatione servare. Nimis etiam difficile est terrenas occupationes absque peccatis ministrare. Quapropter nullus semetipsum dijudicare, et comprehendere perfecte potest; sed multis cogitationibus occupatus, sibimetipsi aliquo modo manet incognitus, ut omnino quod tolerat nesciat. Propterea irgente exitu, subtiliori terretur metu: quia etsi illa que seivit, nunquam se pretermisso meminit, formidat tamen ea quea nescit.

CAPUT III.

De dignitate animæ, et vilitate corporis.

7. O anima, Dei insignita imagine, decorata similitudine, desponsata fide, dotata spiritu, redempta sanguine, deputata cum Angelis, capax beatitudinis, hæres bonitatis, rationis particeps, quid tibi cum carne unde ista pateris? Propter carnem aliena peccata tibi imputantur, et tuæ justitiæ quasi pannus menstruatæ reputantur¹, atque tu ipsa ad nihilum est redacta, et quasi nihilum et inane reputata. Nihil enim aliud est caro, cum qua tanta est tibi societas, nisi spuma caro facta, fragili vestita decore: sed erit, quando erit cadaver miserum et putridum, et cibus vermium. Nam quantumcumque excolatur, semper caro est. Si diligenter consideres, quid per os et nares cæterosque corporis meatus egrediatur, vilius sterquilinium nunquam vidisti. Si singulas ejus miseras enumerare velis, quam sit onerata peccatis, irretita vitiis, pruriens concupiscentiis, occupata passionibus, polluta illusionibus, prona semper in malum, et in omne vitium proclivis, plenam omni confusione et ignominia invenies. Propter carnem homo vanitati similis factus est², quia ex illa vitium concupiscentiæ traxit, quo captivus tenetur et incurvatur, ut diligit vanitatem, et iniquitatem operetur.

8. Attende, homo, quid fuisti ante ortum, et quid es ab ortu usque ad occasum, atque quid eris post hanc vitam. Profecto fuit quando non eras: postea de vili materia factus, et vilissimo panno involutus, menstruali sanguine in utero

Sie induitus et ornatus progressus es ad nos;
Nec memor es quam sit vilis origo tui.

Forma, favor populi, fervor juvenilis, opesque
Subripuere tibi noscere quid sit homo.

Nihil aliud est homo, quam sperma fetidum, saceus stereorum, cibus vermium.

Post hominem vermis, post vermem fotor et horror.
Sic in non hominem vertitur omnis homo.

Cur ergo superbis, homo, attendens quod suis
B sti vile semen, et sanguis coagulatus in utero;
deinde miseriis hujus vita expositus et peccato,
postea vermis et cibus vermium futurus in
tumulo? Quid superbis, pulvis et cinis, cuius
conceptus culpa, nasci miseria, vivere pena,
mori angustia?

Unde superbit homo, cuius conceptio culpa,
Nasci pena, labor vita, necesse mori?

Cur earnem tuam pretiosis rebus impingas
et adornas, quam post paucos dies vermes de-
voraturi sunt in sepulcro; animam vero tuam
non adornas bonis operibus, quæ Deo et Ange-
C lis ejus præsentanda est in cœlis? Quare animam
tuam vilipendis, et ei carnem præponis? Do-
minam ancillari, et ancillam dominari, magna
abusio est. Totus quidem iste mundus ad unius
animæ pretium æstimari non potest. Non enim
pro toto mundo Deus animam suam dare vo-
luit, quam pro anima humana dedit. Sublimius
ergo est animæ pretium, quæ non nisi sanguine
Christi redimi potuit. Quam ergo commutatio-
nem dabis pro anima tua, qui pro nihilo das illam?
Nonne Dei Filius cum esset in sinu Patris,
a regalibus sedibus pro ea descendit, ut eam
liberaret a potestate diaboli? Quam cum vidis-
set peccatorum funibus irretitam, jamjamque
demonibus tradendam, ut morte perpetua dam-
naretur; flevit super illam, quæ flere se nescie-
bat: nec solum flevit, sed etiam oecidi se per-
misit, ut pretioso sanguinis sui pretio eam
redimeret.

Aspice, mortalis, pro te datur hostia talis.

9. Agnosce, homo, quam nobilis est anima
tua, et quam gravia fuerint ejus vulnera, pro
quibus necesse fuit Christum Dominum vulne-

¹ Isai. LXIV, 6. — ² Psal. CXLIII, 4.

^a Alias, *pellicia*.

rari. Si non essent hæc ad mortem, et mortem sempiternam, nunquam pro eorum remedio Dei Filius moreretur. Noli ergo vilipendere animæ tuæ passionem, cui a tanta majestate tantam vides exhiberi compassionem. Fudit ipse lacrymas pro te : lava et tu per singulas noctes lectum tuum cordis compunctione, et lacrymarum assiduitate. Fudit ipse sanguinem suum ; funde et tu tuum quotidiana corporis afflictione : quem si semel ponere pro Christo non potes, saltem mitiori quodam, sed longiori martyrio pone. Noli attendere quid caro velit, sed quid spiritus poseit. Tunc enim gloriosus erit, cum ad Deum suum redierit : ita tamen si de corpore nullum peccatum secum tulerit, et deterserit omne sordidum. Si vero dicis, Durus est hic sermo ; non possum mundum spernere, et carnem meam odio habere : dic mihi, ubi sunt amatores mundi, qui ante pauca tempora nobiscum erant ? Nihil ex eis remansit, nisi cineres et vermes. Attende diligenter quid sunt, vel quid fuerunt. Homines fuerunt sicut tu : comederunt, biberunt, riserunt, duxerunt in bonis dies suos; et in puncto ad inferna descendederunt¹. Hic caro eorum veribus, et illic anima ignibus deputatur, donec rursus infelici collegio colligati, sempiternis involvantur in cendiis, qui socii fuerunt in vitiis. Una namque poena implicat, quos unus amor in criminis ligat. Quid profuit illis inanis gloria, brevis laetitia, mundi potentia, carnis voluptas, falsæ divitiae, magna familia, et mala concupiscentia ? Ubi risus, ubi jocus, ubi jatantia, ubi arrogantia ? De tanta laetitia, quanta tristitia ! post tantillam voluptatem, quam gravis miseria ! De illa exultatione ceciderunt in magnam miseriam, in grandem ruinam, et in magna tormenta.

10. Quidquid illis accedit, tibi accidere potest, quia homo es : homo de humo, limus de limo. De terra es, et de terra vivis, et in terram reverteris, quando venerit dies illa ultima, que subito veniet; et forsitan hodie erit. Certum est quia morieris : sed incertum quando, aut quomodo, vel ubi. Quoniam mors ubique te expectat, tu quoque, si sapiens fueris, ubique eam exspectabis. Si carnem sequeris, punieris in carne; si in carne delectaris, cruciaberis in carne. Si curiosas vestes requiris, pro ornatu vestium subter te sternet tinea, et ope-

rimentum tuum erunt vermes². Justitia enim A Dei aliud judicare non potest, nisi quod merentur opera nostra. Qui enim plus diligit mundum quam Deum, sæculum quam claustrum, gulam quam abstinentiam, luxuriam quam castitatem; sequitur diabolum, et ibit cum eo in supplicium æternum. Quis, putas, tunc moror erit, quis luctus, quæ tristitia, cum separabuntur impii a consortio sanctorum, et a visione Dei : et traditi in potestatem dæmonum, ibunt cum ipsis in ignem æternum, ibique semper erunt sine fine in luctu et gemitu ? Procul quippe a beata paradisi patria exsulantes, cruciabantur in gehenna perpetua, nunquam lucem visuri, nunquam refrigerium adepturi, sed per millia millium annorum in inferno cruciandi; nec inde unquam liberandi : ubi nec qui torquet, aliquando fatigatur; nec qui torquetur, aliquando moritur. Sic enim ignis ibi consumit, ut semper reservet : sic tormenta aguntur, ut semper renoventur. Juxta vero qualitatem culpæ pœnam sustinebit unusquisque gehennæ, et similis culpæ rei suis similibus jungentur cruciandi. Nihil aliud ibi auditur nisi fletus et planctus, gemitus et ululatus, mœrores atque stridores dentium : nihilque ibi videbitur, nisi vermes, et larvales facies tortorum, atque terribilia monstra dæmonum.

Vermes crudeles mordebunt intima cordis :

Hinc dolor, inde pavor, gemitus, stupor, et timor horrens.

Ardebuntque miseri in igne æterno in aeternum et ultra. In carne cruciabantur per ignem, in spiritu per conscientię vermen. Ibi erit dolor intolerabilis, timor horribilis, fetor incomparabilis, mors animæ et corporis sine spe venie et misericordie. Sic tamen morientur, ut semper vivant; et sic vivent, ut semper moriantur. Ita anima peccatoris aut in inferno pro peccatis cruciatur, aut in paradiſo pro bonis meritis collocatur. Nunc ergo alterum e duobus eligamus : aut semper cruciari cum impiis, aut perpetualiter laetari cum sanctis. Bonum siquidem et malum, vita et mors, ante nos sunt posita; ut ad quod voluerimus, manum extendamus. Si tormenta non terrent nos, saltem invitent præmia.

¹ Job xxi, 13. — ² Isai. xiv, 11.

CAPUT IV.

De premio patriæ celestis.

11. Præmium est videre Deum, vivere cum Deo, vivere de Deo, esse cum Deo, esse in Deo, qui erit omnia in omnibus; habere Deum, qui est summum bonum. Et ubi est summum bonum, ibi est summa felicitas, summa jucunditas, vera libertas, perfecta charitas, æterna securitas, et secura æternitas; ibi est vera lætitia, plena scientia, omnis pulchritudo, et omnis beatitudo.

Est ibi pax, pietas, bonitas, lux, virtus, honestas, Gaudia, lætitiae, dulcedo, vita perennis, Gloria, laus, requies, amor, et concordia duleis.

Sic cum Deo homo beatus erit, in cuius conscientia peccatum inventum non fuerit. Videbit Deum ad voluntatem, habebit ad voluptatem, fructus ad jucunditatem. In æternitate vigebit, in veritate fulgebit, in bonitate gaudebit. Sicut habebit permanendi æternitatem, sic cognoscendi facilitatem, et requiescendi felicitatem. Civis siquidem erit illius sanctæ civitatis, cuius Angeli cives sunt, Deus Pater templum, Filius ejus splendor, Spiritus sanctus charitas. O civitas cœlestis! mansio secura, patria fertilis et ampla, totum continens quod delectat: populus sine murmure, incolæ quieti, homines nullam indigentiam habentes! *Quam gloria dicta sunt de te, civitas Dei! sicut letantum omnium habitatio est in te*¹. Omnes letantur in lætitia et exultatione: omnes delectantur de Deo, cuius aspectus pulcher, facies decora, eloquium dulce. Delectabilis est ad videndum, suavis ad habendum, dulcis ad perfruendum. Ipse per se placet, et per se sufficit ad meritum, sufficit ad præmium; nec extra illum quidquam queritur, quia totum in illo invenitur quidquid desideratur. Semper libet eum aspicere, semper habere; semper in illo delectari, et illo perfrui. In illo clarificatur intellectus, et purificatur affectus ad cognoscendam et diligendam veritatem. Et hoc est totum bonum hominum, nosse scilicet et amare Creatorem suum.

12. Quæ ergo nos agit vesania, vitiorum sitire absinthium, hujus mundi sequi naufragium, vitae labentis pati infortunium, impia

⁵²⁴ tyramnidis ferre dominium; et non magis con-
A volare ad sanctorum felicitatem, ad Angelorum
societatem, ad solemnitatem supernæ lætitiae,
et ad jucunditatem contemplativæ vite; ut
possimus intrare in potentias Domini, et vi-
dere superabundantes divitias illas bonitatis? Ibi
vacabimus, et videbimus quam duleis est
Dominus, et quam magna multitudo dulcedinis
ejus. Videbimus gloriae decorum, sanctorum
splendorem, et regia potestatis honorem. Co-
gnoscemus Patris potentiam, Filii sapientiam,
Spiritus sancti benignissimam clementiam; et
ita habebimus notitiam illius summae Trinitatis.

B Nunc corpora per corpus videmus, imagines
etiam corporum spiritu cernimus: tunc vero
ipsam Trinitatem puro mentis intuitu videbi-
mus. O beata visio! videre Deum in se ipso,
videre in nobis, et nos in eo felici jucunditate,
et jucunda felicitate! Quidquid desiderabimus,

totum habebimus, nihil amplius desiderantes:
et quidquid videbimus, amabimus, ipso amore
beati; beati dulcedine amoris, et suavitate con-
templationis. Hæc erit summa illius contempla-
tionis, hæc erit summa illius felicitatis, quoniam
intelligetur in suo puro esse sincera divinitas,
comprehendetur in ea incomprehensibilis Tri-

C nitas. Patebunt arcana divinitatis; videbitur et
amabitur Deus: et hæc visio et delectatio totum
cor hominis implens et satians, tota erit illius
beatitudinis consummatio. Una erit omnium
lingua, jubilatio indefessa, unus affectus, amor
æternus. Patebit veritas, implebitur charitas;

et erit integra corporis et animæ societas^a. Fui-
gebit sicut sol humanitas glorificata: quieta
erit et concors carnis et spiritus societas: Ange-
lorum et hominum erit gaudium unum, unum
colloquium, unum convivium. Non languet
amor, nec liquefiet dilectio. Presentibus om-
nibus bonis, nulla erit dilationis afflictio, quo-

D niam beatifica divinæ majestatis præsentia om-
nibus erit omnia, et erit communis omnium
omnipotentia, sapientia, pax, justitia, et in-
telligentia. Non erit in illa pace diversitas lin-
guarum, sed pacifica et concors concordia mo-
rum et affectuum. In torrente illius voluptatis
nihil ultra appetet cunctata satietas; tanta erit
felicitas. Ibi siquidem erit cunctus felicitatis,
supereminens gloria, et superabundans lætitia.

13. Sed ad hæc quis idoneus? Profecto verus
penitens, bonus obediens, amabilis socius,

¹ Psal. lxxxvi, 3, 7.

^a Fortasse, satietas.

fidelis servus. Verus pœnitens semper in labore⁵²³ et dolore : dolet de præteritis , laborat pro futuris cavendis. Vera siquidem pœnitentia est, sine temporis intermissione de peccatis dolere. Sic plangit commissa , ut non committat plan-genda. Irrisor namque est et non verus pœnitens, qui adhuc agit quod pœniteat. Si ergo vis verus pœnitens esse, cessa a peccato, et noli amplius peccare : quoniam inanis est pœnitentia quam sequens coquinat culpa. Omnis bonus obediens dat suum velle, et suum nolle, ut possit dicere : *Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum*¹. Paratum quocumque præceperis facere , paratum ad nutum citius obe-dire, paratum tibi vacare, proximis ministrare, me ipsum custodire, et in cœlestium contemplatione requiescere. Amabilis socius , omnibus est officiosus , et nulli onerosus. Omnibus est officiosus, quia devotus ad Deum , benignus ad proximum , sobrius ad mundum ; Domini ser-vus, proximi socius , mundi dominus. Su-pe-riora habet ad gaudium, æqualia ad con-sor-tium, inferiora ad servitium. Nulli est onerosus, sed inferiora redigit ad utilitatem mediorum, et ad honorem superiorum : superiora sequens , inferiora trahens ; ab illis possessus, ista pos-sidens. Fidelis servus est in contemplatione C Dei, et custodia sui. Custodiæ ergo tuæ adhibe prius omnem diligentiam. Deinde intelligens te nunquam posse sufficere ad te custodiendum tua industria, divinam implora clementiam. Itemque ad contemplandam in te Creatoris tui voluntatem bonam et beneplacentein atque perfectam, angelicam exora tutelam , patro-ciniumque omnium cum Christo regnantium super te roga. Curre per singulos, supplica singulis, et simul omnibus clama et die : *Mis-remini mei, miseremini mei, saltem vos, amiei mei*². Recipite fugitivum vestrum , sed fratre-lem, sed consanguineum in sanguine Redem-ptoris. En pauper stat ad ostium , clamat et pulsat. Aperi pulsanti, et conducite eum usque ad Regem : ut prostratus coram eo indicem ei omnes miserias et omnes necessitates quas pa-tior. Ad extreum vero Prælato tuo cor tuum cum omni progenie reconsigna. Nullum in eo remaneat peccatum, quod non pura confessione deleatur. Jesum Christum etiam super cor tuum sicut signaculum pone. Cum enim Christus cor-dis ostium custodit, et est cordis ostiarius, ut

A familiae cordis; consequenter adsunt millia mil-lium Angelorum ad fores exteriorum sensum excubantium, nec audet alienigena irrumpere terribiles illas acies , propter ostiarii reveren-tiam, et Angelorum custodiam.

CAPUT V.

De quotidiano sui ipsius examine.

14. Integritatis tuæ curiosus explorator vi-tam tuam in quotidiana discussione examina. Attende diligenter quantum proficias, vel quan-tum desicias : qualis sis in moribus, et qualis in affectibus : quam similis sis Deo, vel quam dissimilis ; quam prope, vel quam longe, non locorum intervallis, sed morum affectibus. Stude cognoscere te : quam multo melior et laudabilior es, si te cognoscis, quam si te neglecto cognosceres cursum siderum , vires herbarum, complexiones hominum , naturas animalium , et haberes omnium cœlestium et terrestrium scientiam. Redde ergo te tibi, et si non semper, vel sœpe; saltem interdum. Rege tuos affectus, dirige actus, corrigere gressus. In te nihil re-maneat indisciplinatum. Pone omnes trans-gressiones tuas ante oculos tuos. Statue te ante te , tanquam ante alium; et sic temetipsum plange. Plora iniquitates et peccata , quibus Deum offendisti : indica ei miseras tuas, ostende illi malitiam adversariorum tuorum. Cum-que coram eo in lacrymis te mace-raveris, pre-cor te ut memor sis mei.

15. Ego enim ex quo cognovi te , in Christo diligo te ; et illuc mentionem tui defero, ubi et illicita cogitatio supplicium, et honesta pro-meretur præmium. Ad altare namque Dei cum peccator sto, sed sacerdos, tui me comitatur D memoria. Tu vero mihi vicem reddes, si me amaveris , et orationum tuarum participem feceris. Ibi recordatione tecum esse præsens desidero, ubi pro te et tuis familiaribus devotas preces coram Deo fundis. Nec mireris, si dixi, Præsens : quoniam si me amas , et ideo amas , quia imago Dei sum ; ita tibi præsens sum , ut tu ipse tibi. Quidquid enim tu es substanciali-ter, hoc ego sum. Imago enim Dei est omnis anima rationalis. Proinde qui in se imaginem Dei querit , tam proximum quam se querit :

¹ Psal. cvii , 2. — ² Job xix , 21.

et qui illam in se quærendo invenerit, in omni¹²⁴ restaurari. Diligenter quærunt, et libenter aumoniæ cam cognoscit. Visio enim animæ, intellectus est. Si ergo te vides, me vides, qui nihil aliud sum quam tu. Et si Deum diligis, me imaginem Dei diligis: et ego Deum diligendo, diligo te. Et ita dum unum querimus, et ad unum tendimus, semper invicem præsentes sumus, sed in Deo in quo nos diligimus.

CAPUT VI.

De attentione orationis tempore habenda.

16. Cum ad orandum sive ad psallendum ecclesiam intraveris, fluctuantium cogitationum tumultus exterius relinque, curamque exteriорum penitus obliviscere, ut soli Deo possis vacare. Fieri enim non potest ut aliquando cum Deo loquatur, qui cum toto mundo etiam tacens fabulatur. Intende ergo illi qui intendit tibi; audi illum loquentem tibi, ut ipse exaudiatur loquentem sibi. Ita fiet, si divinis laudibus solvendis debita reverentia et sollicitudine assistas, super singula verba divinae Scripturae diligenter intendas. Non quod ego ista faciam dico, sed quod facere vellem, et non fecisse pœnitit, et non facere piget. Tu vero cui major gratia concessa est, votis et devotis precibus pias aures Domini ad te fleete, lacrymis et suspiriis pro tuis excessibus illum clementer exora, atque canticis spiritualibus in omnibus operibus suis illum lauda et glorifica. Nihil enim magis supernis civibus spectare libet; nil Regi summo jucundius exhibetur, sicut ipse testatur: *Sacrificium laudis honorificabit me*¹. O quam felix essem, si spiritualibus oculis semel intueri posses, quomodo preveniunt principes conjuncti psallentibus in medio juvencularum tympanistiarum²! Videres procul dubio, qua cura, quo ve tripudio intersant cantantibus, assistunt orantibus, adsunt meditantibus, supersunt quiescentibus, providentibus atque procurantibus præsunt. Diligunt siquidem suos concives supernæ potestates, et pro iis qui hæreditatem capiunt salutis, sollicite congaudent, confortant, instruunt, protegunt, providentque omnibus. Omnes enim ipsi desiderant adventum nostrum, quoniam ipsi de nobis exspectant civitatis suæ ruinas

A diuit bona de nobis: solliciti discurrunt mediū inter nos et Deum, nostros gemitus fidelissime ad eum portantes, ipsiusque gratiam devotissime ad nos reportantes. Non dedignabuntur esse socii nostri, qui jam facti sunt ministri nostri. Exsultare eos fecimus, quando conversi sumus ad penitentiam. Festinemus ergo de nobis eorum letitiam adimplere. Væ tibi, qui cunque es, qui desideras redire ad vomitum, reverti ad lutum. Putasne placatos habebis eos in judicio, quos tanto et tam sperato privare vis gaudio? Exsultaverunt quando venimus ad

B religionem, tanquam super his quos ab ipsa inferni porta cernerent revocari. Quid vero tunc erit, si ab ipsa ianna paradisi viderint redire, et retrorsum abire eos, qui jam alterum pedem habebant in cœlo? Nam etsi corpora inferius, sed corda sursum.

17. Curramus ergo non passibus corporis, sed affectibus mentis, sed desideriis, sed suspiciis, quoniam non solum Angeli, sed Angelorum Creator nos exspectat. Exspectat nos Deus Pater, tanquam filios et hæredes, ut constituant nos super omnia bona sua. Exspectat nos Dei Filius tanquam fratres et cohæredes, ut fructum sua nativitatis, et pretium sui sanguinis Deo Patri offerat. Exspectat nos Spiritus sanctus: ipse siquidem est charitas et benignitas in qua ab æterno prædestinati sumus; nec dubium quin prædestinationem suam adimpleri velit. Ergo quia omnis cœlestis enia exspectat nos et desiderat, desiderensus eam quanto possumus desiderio. Cum magna namque confusione et rubore ad illam veniet, quisquis videre eam vehementer non desiderat. Quicumque vero jugi oratione et assidua cogitatione in illa conversatur; et securus hinc egredietur, et enim magna letitia recipietur in illam. Ubicumque ergo fueris, intra temetipsum ora. Si longe fueris ab oratorio, noli querere locum, quoniam tu ipse locus es. Si fueris in lecto aut in alio loco; ora, et ibi est templum. Frequenter orandum, et flexo corpore mens est erigenda ad Deum. Sicut enim nullum est momentum, quo homo non utatur vel fruatur Dei bonitate et misericordia: sic nullum debet esse momen tum, quo eum præsentem non habeat in memoria.

18. Sed dicis: Ego quotidie oro, et orationis

¹ Psal. xlix, 23. — ² Psal. lxvii, 26.

meæ nullum fructum video; sed sicut accedo ad⁵²⁷ illam, sic et redeo. Nemo mihi respondet, nemo loquitur, nemo quidpiam donat, sed incassum laborasse videor. Sic loquitur humana stultitia, non attendens quid inde Veritas promittat dicens: *Amen dico vobis, quia quidquid orantes petitis, credite quia accipietis, et fact vobis*¹. Noli ergo vilipendere orationem tuam, quoniam ille ad quem oras, non vilipendit eam; sed antequam egrediatur de ore tuo, ipse scribi eam jubet in libro suo. Et unum e duobus indubitanter sperare debemus, quoniam aut dabit nobis quod petimus, aut quod nobis noverit esse utilius. Cogita itaque de Deo quidquid melius potes, et de te quidquid deterius vales. De illo amplius credere debes, quam cogitare potes. Omne tempus in quo de Deo non cogitas, hoc te computes perdidisse. Omnis siquidem res aliena est a nobis: tempus autem tantum nostrum est. Vaca ergo, et ubicumque fueris, tuus esto. Noli te rebus tradere, sed commodore. Quocumque loco consistis, cogitationes tuas jacta in Deum, et aliquid salutare in animo tuo versa. Omnis siquidem locus ad meditandum congruus est.

19. Tota ergo facultate animum colligens, libere tecum habita, et in latitudine cordis tui deambulans, ibidem cœnaculum grande stratum Christo exhibe. Mens namque sapientis semper est apud Deum. Illum semper ante oculos habere debemus, per quem sumus, vivimus, et sapiimus. Ipsum namque, ut essemus, habemus auctorem; ipsum etiam, ut sapientes simus, debemus habere doctorem; et ut beati simus, internæ suavitatis largitorem. Et in hoc imaginem ejus, hoc est illius summæ Trinitatis, in nobis cognoscimus. Nam sicut ille est, et sapiens est, et bonus est; sic et nos modulo nostro et sumus, et nos esse scimus, et id esse et nosse diligimus. Uttere igitur te ipso velut Dei templo, propter illud quod in te est simile Deo. Honor siquidem Deo summus est, illum venerari et imitari. Imitaris, si pius es. Templum enim sanctum est Deo mens pia, et altare optimum cor ejus. Veneraris, si misericors es, sicut ipse omnibus misericors est. Hostia siquidem acceptabilis est Deo, facere bonum omnibus pro Deo. Fac omnia sicut Filius Dei, ut dignus sis eo qui te dignatus est filium vocare. In omnibus vero que agis, Deum

esse præsentem cognosce. Cœre ergo ne in eo tua remoretur: nec dicas aut facias quod non licet, etiam si libet: nec aliquo facto vel signo Deum offendas, qui ubique præsens cernit quidquid facis. Magna custodia tibi necessaria est, quoniam ante oculos Judicis vivis cuncta cernentis. Cum illo tamen semper es securus, si talem te præparaveris, ut tecum adesse dignetur. Si tecum non est per gratiam, adest per vindictam. Sed vœ tibi, si ita tecum est. Imo vœ tibi, si ita tecum non adest. Illi namque irascitur Deus, quem peccantem non flagellat: nam quem flagellando non emendat, in futuro damnat.

CAPUT VII.

De custodia cordis, et studio orationis.

20. Certum est quoniam mors ubique minatur tibi. Diabolus insidiatur, ut rapiat animam tuam, quando egredietur de corpore: tu vero noli timere, quoniam Deus qui in te habitat (si tamen in te habitat) eripiet te, et a morte, et a dæmone. Fidelis enim socius est, nec deserit sperantes in se, nisi ipse prior deseratur. Deseritur autem cum cor per pravas et inutiles cogitationes vaga mente discurrat. Idecireo omni sollicitudine et custodia illud custodire et tenere debes, ut in illo Deus requiescere possit. In omni namque creatura quæ sub sole mundi vanitatibus occupatur, nihil humano corde sublimius, nihil nobilior, nihil Deo similius reperitur. Quapropter nihil aliud querit a te nisi cor tuum. Munda ergo illud per puram confessionem et assiduam orationem, ut mundo corde Deum videre possis per continuam Dei circumspectionem. In omni loco esto ei subjectus et intentus, et compone mores tuos, ut sis in te placatus. Dilige omnes homines, et omnibus te amabilem exhibe, ut sis pacificus, et Dei filius. Sic eris bonus monachus, sanctus, humiliis et rectus: et cum talis fueris, memento mei.

21. Vœ mihi qui ista dico, et ista non facio: et si aliquando facio, non diu persevero. Ista habeo in memoria, et non servo in vita: habeo in sermonibus, et non in moribus. Legem in corde et in ore tota die rumino, et contra-

¹ Matth. xxi, 22, et Marc. xi, 24.

ria legi ago. Lego de religione in ea, et plus di-⁵²⁸ est, immunda et inutilia in corde versando, ligō lectionem quam orationem. Verumtamen A fetorem horribilem ejus aspectibus ingero. nihil aliud me docet divina Scriptura, nisi religionem amare, unitatem servare, charitatem habere. Ego autem miser et miserabilis, citius curro ad lectionem, quam ad orationem; libentius volo legere, quam Missas auscultare. Exspectat me aliquis volens de necessitate sua mihi loqui; ego vero librum aliquem accipio, quem ille vel ille vellet habere. Lego in eo, et legendō amitto fructus charitatis, pietatis affectus, compunctionis fletus, Missarum utilitatem, cœlestium contemplationem. Nil tamen in hac vita dulcius sentitur, nil avidius sumitur, nil ita mentem ab amore mundi separat, nil sic animam contra tentationes roboret, nil hominem ita excitat et adjuvat ad omne opus bonum, et ad omnem laborem, quam gratia contemplationis.

CAPUT VIII.

De incuriae seu negligentie inter orandum detestatione.

22. Miserere mei, Deus, quoniam ibi plus pecco, ubi peccata mea emendare debeo. In monasterio namque sœpe dum oro, non attendo quod dico. Oro quidem ore, sed mente foris vagante, orationis fructu privor. Corpore sum interius, sed corde exterius: et ideo perdo quod dico. Parum enim prodest sola voce cantare sine cordis intentione. Propterea magna perversitas, imo magna insanía est, quando cum Domino majestatis loqui in oratione præsumimus, et insensati aurem avertimus, et ad nescio quas ineptias convertimus cor. Magna quoque insanía, et graviter vindicanda, cum vilissimus pulvis loquentem ad se audire dedignatur Creatorem universitatis. Ineffabilis vero est dignatio divinæ bonitatis, quæ quotidie conspicit nos infelices aures avertentes, obdurantes corda, et nihilominus clamat ad nos dicens: *Redite, prævaricatores, ad eum¹. Vacate, et videte quoniam ego sum Deus².* Loquitur mihi Deus in Psalmo, et ego illi: nec tamen, cum Psalmum dico, attendo cujus Psalmus sit. Idcirco magnam injuriam Deo facio, cum illum precor ut meam precem exaudiat, quam ego qui fundo non audio. Depreco illum ut mihi intendat: ego vero nec mihi, nec illi intendo; sed, quod deterius

B 23. Nihil est in me corde meo fugacius; quod quoties me deserit, et per pravas cogitationes definit, toties Deum offendit. Cor meum cor vanum, vagum et instabile, dum suo ducitur arbitrio, et divino caret consilio, in se ipso non potest consistere: sed omni mobili mobilius, per infinita distrahitur, et hac atque illac per innumera discurrat. Et dum per diversa requiem querit, non invenit: sed in labore miserum, a requie vacuum manet: sibi non concordat, a se dissonat; a se resilit, voluntates alternat, consilia mutat, ædificat nova, destruit vetera, destruncta reedificat, eadem iterum atque iterum alio et alio modo mutat et ordinat, quia vult, et non vult, et nunquam in eodem statu permanet. Sicut enim molendinum velociter volvit, et nihil respicit, sed quidquid imponitur molit; si autem nihil apponitur, se ipsum consumit: sic cor meum semper est in motu,

C et nunquam requiescit; sed sive dormiam, sive vigilem, somniant et cogitat quidquid ei occurrit. Et sicut molendinum arena, si imponatur, exterminat, pix inquinat, palea occupat; sic cor meum cogitatio amara turbat, immunda maculat, vana inquietat et fatigat. Ita cor meum dum futurum non curat gaudium, nec divinum querit auxilium; ab amore cœlestium elongatur, et in amore terrestrium occupatur. Cumque elabitur ab illis, et involvitur in istis; vanitas illud recipit, curiositas deducit, cupiditas allicit, voluptas seducit, luxuria polluit, torquet invidia, turbat iracundia, cruciat tristitia; sic que miseris casibus submergitur omnibus vietiis, quoniam unum Deum, qui ei sufficere poterat, dimisit.

24. Per multa dispergitur, et hoc illueque querit ubi requiescere possit, et nihil invenit quod ei sufficiat, donec ad ipsum redeat. A cogitatione in cogitationem ducitur, et per varias occupationes et affectiones variatur: ut saltem varietate ipsarum rerum impleatur, quarum qualitate satiari non potest. Sic labitur cordis miseria subtracta divina gratia. Cumque ad se

¹ Isai. xlvii, 8. — ² Psal. xlv, 11.

revertitur, et discutit quod cogitavit, nil reperit; quia non opus fuit, sed importuna cogitatio, quæ componit multa de nihilo. Sic denique decipit imaginatio, quam dæmonum format illusio. Imperat mihi Deus ut præbeam illi cor meum; et quia imperanti Deo non sum obediens et subditus, mihi sum rebellis et contrarius. Unde mihi subjugari non potero, donec illi fuero subjectus; mihique serviam nolens, qui ei nolo servire volens. Idcirco plura machinatur cor meum uno momento, quam omnes homines perficere possent uno anno. Cum Deo non sum unitus, et ideo in me ipso sum divisus. Cum illo vero uniri non possum, nisi per charitatem, nec subjici nisi per humilitatem, nec vere humilius esse nisi per veritatem.

25. Expedit ergo ut in veritate me discutiā, et cognoscam quam vilis, quam fragilis, et quam labilis sum. Deinde cum omnes miserias meas cognovero, necesse est illi inhæream, per quem sum, sine quo nihil sum, et nihil facere possum. Et quia a Deo peccando recessi; nisi per veram confessionem ad illum redire non possum. Fateri ergo oportet quod fatendum est: quia nunquam eo modo aut ea intentione, qua peccavi, peccata confessus sum; nec omnium recordatus sum, aut propter vetustatem, aut propter multitudinem. Si autem confessus sum, non pure confessus sum propter turpitudinem. Confessionem etiam meam divisi, ut diversis sacerdotibus diversa manifestarem: et ita venia carui, ad quam per partes pervenire putavi. Exseveranda namque fictio est, peccatum dividere, et superficie tenus radere, non intrinsecus eradicare. Non enim utilis est confessio, nisi sit in oris veritate, et cordis puritate. Et ut tres sint qui testimonium nobis dent in cœlo, Pater, Filius, et Spiritus sanctus; addamus testes sacerdotes cordi nostro et ori, ut in ore duorum vel trium testium stet omne verbum.

26. Sed dicens: Sufficit mihi soli Deo confiteri, quia sacerdos sine eo a peccatis me absolvere non potest. Ad quod non ego, sed beatus Jacobus respondet dicens: *Confitemini alterutrum peccata vestra*¹. Conveniens namque valde est, ut nos qui peccando Deo contumaces fuimus, pœnitendo supplices sacerdotibus et ministris ejus simus: ut homo qui ad gratiam conservandam mediatore non eguit, jam eam recuperare non nisi per mediatorem hominem possit. Ge-

²²⁹ mat ergo et suspireret; et anxius pro peccato ti-
A meat, et expavescat: sollicitus discurrat, auxiliatores et intercessores querat; prosternat se humiliter homini, qui humiliter adstare noluit Creatori. Nam et hoc saluberrimum est, ut homo corde pœniteat, et ore delictum suum con-
fiteatur: quatenus Deus, qui pius adest per
gratiā, cor ad pœnitentiam compungat: de-
inde adsit, ut confitenti peccatorum veniam tri-
buat. Quod si forte peccator vere pœnitiat, sed
intercurrente articulo necessitatis, ad confessio-
nem pervenire non possit; confidenter credere
debemus, quod summus Sacerdos complet in
B eo quod mortalis non potuit. Et jam apud
Deum factum constat, quod homo quidem vere
voluit, sed non valuit adimplere; quia confes-
sionem non contemptus exclusit, sed impedivit
necessitas.

CAPUT X.

De impatientia correctionis, et accusatione propriorum defectuum ac vitiorum.

27. In capitulo, ubi peccata mea emendare debui, peccatis peccata addidi. Cum de illis ac-
C usatus fui; aut aliquo modo excusavi, aut ex
toto negavi; aut, quod deterius est, defendi, et
impatienter respondi: cum nulum sit peccatum
a quo non sim contaminatus, aut contaminari
non possim. Justum est ergo, ut omni excusa-
tione remota emendationem promittam, unde-
cumque aut a quo cumque accuser; quatenus sic
liberari valeam a peccato perpetrato, vel per-
petrando. Multitudinem iniquitatum mearum
expavescens, aliorum transgressiones reprehendi-
timi, et ideo mortis auctor exstisti; quia virus
quod clamando expellere potui, non ex-
puli. Indignatus sum adversus alios, qui me de-
D vitiis meis reprehendebant; et quos amare de-
bui, odivi. Illa quæ mihi nocebant, vel displi-
cebat, desideravi, ut non essent. Sciebam ta-
men quod in natura sui erant bona, et a bono
factore facta: sed ideo mihi nocebant, quia ma-
lus eram, et male illis utebar. Nihil enim mihi
contrarium est, nisi ego ipse. Mecum est quid-
quid mihi nocere potest, et ego ipse mihi sar-
cina sum.

28. Optavi etiam ut Deus peccata mea nesei-
ret, aut punire nollet, aut non posset; et ita

¹ Jacobi v, 16.

volui Deum esse insipientem, injustum, et impotentem : quod si esset, Deus non esset. Non est superbia super superbiam meam. Propterea longe a salute mea, verba delictorum meorum. Suspecta est siquidem Deo superbia et odiosa ; nec fieri potest ut eum eo in gratiam revertatur. Diversum utriusque hospitium, nec in eodem cohabit animo, quibus non licuit cohabitare in celo. In celo nata est : sed velut immemor qua via inde cecidit, illuc postea redire non potuit. Cum aer pluvia, vel nimio frigore, aut calore turbatus fuit, contra Deum inique murmuravi. Omnia namque quae ad usum vitae accepimus, ad usum culpæ convertimus. Quapropter justum est ut qui in cunctis peccavimus, in cunctis feriamur. Saepè ad sacrum Mysterium vocem meam fregi, ut dulcius cantarem : magis delectabar in vocis modulatione, quam in cordis compunctione. Deus vero, cui non absconditur quidquid illicitum perpetratur, non querit vocis lenitatem, sed cordis puritatem. Nam dum cantor mulcet populum vocibus, Denique irritat pravis moribus. Licentiam loquendi vel aliquid faciendi, saepè nimia importunitate, vel calliditate a prælatis meis extorsi : non attendens miser, quoniam ille se decipit, qui occulte vel aperte satagit, ut hoc ei Pater spiritualis injungat quod ipse desiderat.

29. Acum, vel cultellum, vel aliquid utile multoties nimium desideravi, nec confessus sum; quia peccatum non aestimabam, propter rei vilitatem. Verumtamen non multum distat quæcumque substantia vilis vel pretiosa requiratur; dum equaliter sit corruptus affectus. Non enim cultellus in vitium est, sed cultelli appetitus : neque aurum in vitium est, sed auri cupiditas. In labore non laboravi quantum debui, vel quantum potui. In silentio etiam fui otiosus, quod est maximum peccatum. In silentio namque nemo sic debet esse otiosus, ut in eodem otio utilitatem non cogitet proximi : nec sic actuosus, ut Dei contemplationem non requirat. Parum enim proficit, qui alteri non prodest, cum potest. De vitiis meis multoties me jactavi ; putans esse insigne virtutis, ubi erat lapsus criminis. De virtutibus etiam vicia feci. Justitia namque dum suum modum excedit, crudelitatis vitium gignit : et nimia pietas dissolutionem disciplinæ parturit. Sic sepe vitium est quod virtus putatur. Sic remissa segnities mansuetudo cre-

³³⁰ ditur, et pigritiae vitium quietis virtutem imitatur. Finxi me esse quod non eram : dixi me velle quod nollebam, vel nolle quod volebam. Aliud ore dicebam, et aliud corde volverbam : et ita sub ovina pelle vulpinam conscientiam conservabam. Vulpina plane conscientia est tepida conversatio, animalis cogitatio, facta confessio, brevis et rara compnitio; obedientia sine devotione, oratio sine intentione, lectio sine aedificatione, sermo sine circumspectione.

30. O quam dura mihi sunt ista quæ loquor! quoniam me ipsum loquendo serio. Verumtamen quia me peccatorem non nego, sed peccatum meum cognosco; erit fortasse apud Deum pius iudicem ipsa cognitio culpæ, impetratio venie. Dicam ergo, dicam misericordiam meam, si forte sua pietas moveat illum. Dicam peccatum meum, quoniam notitia peccati initium est salutis. Magnam porto coronam, et vestem rotundam; regulam servo jejuniorum; statutis psallo horis : sed cor meum longe est a Deo meo. Exteriorem superficiem intuens^a, salva mihi omnia arbitror, non sentiens vermem interiorem qui interiora corredit. Unde Oseas, *Comederunt alieni robur meum, et ignoravi*¹ : et ideo pergens totus in ea quæ foris sunt, et ignarus interiorum meorum, C sicut aqua effusus sum, et ad nihilum redactus sum, præteriorum obliviscens, præsentium negligens, futura non providens. Ingratus sum ad beneficia, pronus ad mala, et tardus ad bona.

31. Si me non inspicio, nescio me ipsum : si autem me inspicio, tolerare me non possum; tanta invenio in me quæ digna sunt reprehensione et confusione : et quanto me subtilius et saepius disentio, tanto plures abominationes in angulis cordis mei invenio. Ex quo namque peccare coepi, nunquam unum diem sine peccato transire potui; nec adhuc peccare cesso, sed de die in diem peccata peccatis addo, et ea quæ præ oculis habeo, inspicio, nec geno ; erubescenda video, nec erubesco. Dolenda intueor, nec doleo : quod est mortis signum, et damnationis indicium. Membrum enim quod dolorem non sentit, mortuum est; et morbus insensibilis, est incurabilis. Levis sum et dissolutus, nec me corrigo, sed ad peccata quæ confessus sum, quotidie redeo; nec caveo soveam, in quam miser ego cecidi, vel alios cadere feci, aut vidi. Cumque plorare et orare deberem pro malis quæ feci, et bonis quæ neglexi, proh dolor!

¹ Osee vii, 9.

^a Alias, mundus.

versum est mihi in contrarium. Nam tepui et ⁵⁵²excitatur; et nisi illico respnatur, subito totum frigui a fervore orationis, et jam sine sensu fri-
gidus remansi: et ideo flere me ipsum non pos-
sum, quoniam gratia lacrymarum recessit a me.

CAPUT XI.

De individuo comitatu conscientiae nos ubique remor-
dantis.

32. Peccata mea celare non possum, quoniam quocumque vado, conscientia mea mecum est, secum portans quidquid in ea posui, sive bonum, sive malum. Servat vivo, restituet de-
functo depositum quod servandum accepit. Si male facio, adest illa; si autem bene facere vi-
deor, et inde extoller, adest illa. Adest vivo, se-
quitur mortuum. Ubique mihi gloria, vel confusio est inseparabilis pro qualitate depositi. Sic, sic in domo propria, et a propria familia habeo accusatores, testes, judices, et tortores. Accusat me conscientia, testis est memoria, ratio judex, voluptas carcer, timor tortor, oblectamentum tormentum. Quotquot enim fuerunt oblecta-
menta mala, tot erunt tormenta dira in poena :
nam inde punimur, unde delectamur.

CAPUT XII.

De tribus inimicis hominis, carne, mundo, et diabolo.

33. Adjuva me, Domine Deus meus, quo-
niam inimici mei animam meam circumdede-
runt corpus scilicet, mundus, et diabolus. A
corpo fugere non possum; nec ipsum a me
fugare. Circumferre illud necesse est, quoniam
alligatum est mihi: perimere non licet, susten-
tare cogor; et cum illud impinguo, hostem
meum adversum me nutrio. Si enim satis com-
edero, et id robustum fuerit; sanitas et for-
titudo ejus mihi adversantur. Mundus vero cir-
cumcingit et obsidet me undique, et per quinque
portas, videlicet per quinque corporis sensus,
scilicet visum, auditum, gustum, odoratum, et
tactum, sagittis suis me vulnerat; et mors intrat
per fenestras meas in animam meam. Respicit
oculus, et mentis sensum avertit. Audit auris,
et intentionem cordis inflectit. Odoratus cogi-
tationem impedit. Os loquitur, et fallit. Per ta-
ctum ardor libidinis pro aliqua parva occasione

A corpus occupat, urit, et incendit. Primo car-
nem cogitatione modicum titillat: deinde dele-
tatione turpi mentem maculat; et ad extre-
num per consensum pravitatis sibi mentem
subjugat. Porro diabolus quem videre non pos-
sum, et ideo minus ab eo mihi cavere, tetendit
arcum suum, et in eo paravit sagittas suas, ut
vulneret me repente. Narravit ut absconderet
laqueos suos, et dixit: *Quis videbit eos*¹? La-
queum posuit in auro et argento; et in omnibus
quibus abutimur, cum illis male delectamur et
illaqueamur. Nec solum laqueum posuit, sed et
viscum. Viscus est amor possessionis, affectus
cognitionis, cupiditas honoris, et carnis volu-
ptas: quibus anima inviscatur et irretitur, ne
pennis contemplationis per plateas supernæ Sion
volare possit. Sagittae diaboli sunt ira, invidia,
luxuria, et cætera quibus anima vulneratur. Et
quis est ille qui jacula ejus ignea extingue-
possit?

Proh dolor! his telis superatur sepe fidelis.
Heu mihi! quot video bella parata mihi!

34. Undique tela volant, undique tentamen-
ta, undique pericula. Quocumque me vertam,
C nulla securitas est. Et quæ mulcent, et quæ
tristant, vel molestant, omnia timeo: esurie
et refectione, somnus et vigiliae, labor et quies
pugnant contra me. Non minus suspectus est
mihi jocus, quam ira. Multos siquidem jocando
scandalizavi. Nec minus prospera vereor quam
adversa. Prospera namque suavitate sua incau-
tum me faciunt, et decipiunt. Adversa vero
quia aliquid amaritudinis habent, velut potio-
nes amaræ me suspectum et timidum faciunt.
Magis timeo malum quod facio in abscondito,
quam quod in aperto. Malum namque quod
nemo videt, nullus reprehendit: et ubi non ti-
metur reprehensor, securus accedit tentator, et
facilius perpetratur iniquitas. Nimirum utrobi-
que bellum, utrobique periculum, utrobique ti-
midum: et sicut in hostili regione versantibus,
hac illaque circumspiciendum est, et ad omnem
strepitum circumagenda est cervix. Caro suggestit
mihi mollia, mundus vana, diabolus amara. Quia
quoties carnalis cogitatio mentem importune
pulsat de cibo et potu, de somno, cæterisque
similibus ad carnis curam pertinentibus; caro
mihi loquitur. Cum de ambitione seculi, de ja-

¹ Psal. xxxii, 6.

ctantia, de arrogantia cogitatio vana in corde versatur; de mundo est. Quando autem ad iram et iracundiam, et amaritudinem animi provocor, diabolica suggestio est: cui non aliter quam ipsi diabolo resistendum est, nec aliter ab ea cavendum quam ab ipsa damnatione. Daemonum officium est suggestiones malas ingerere: nostrum est illis non consentire. Nam quoties resistimus, diabolum superamus, Angelos laetificamus, Deum honorificamus. Ipse enim nos hortatur ut pugnemus, adjuvat ut vincamus: certantes in bello spectat, deficientes sublevat, vincentes coronat.

CAPUT XIII.

De impugnatione trium dictorum inimicorum.

35. Caro mea de luto est, et ideo lutosas et voluptuosas cogitationes ab illa habeo; vanas et curiosas a mundo; a diabolo malas et malitiosas. Isti tres inimici me impugnant et persequuntur, nunc quidem aperte, nunc vero occulte; semper autem malitiose. Diabolus namque plus confidit in adjutorio carnis; quoniam magis nocet domesticus hostis. Illa vero ad subversionem meam cum illo feedus init: utpote de peccato nata, et in peccato nutrita; vitiis corrupta ab ipsa origine, sed multo amplius vitiata prava consuetudine. Hinc est quod tam acriter conenpsicit adversus spiritum: quod assidue murmurat, et impatiens est disciplinæ: quod illicta suggerit, nec rationi obtemperat, nec inhibetur ullo timore. Huic accedit, hanc adjuvat, hac utitur tortuosus ille serpens hostis humani generis: cui nullum aliud est desiderium, nullum negotium, nullum studium, nisi perdere animas nostras. Hic est qui jugiter malum machinatur, argute loquitur, artificiose suggerit, callide decipit. Illictos motus insufflat, venenatas cogitationes inflammat: movet bella, nutrit odia, incitat gulam, movet libidinem, desideria carnis instigat, et peccati occasiones parat, et mille nocendi artibus corda hominum pulsare non cessat. Hinc est quod baculo nostro nos cedit, et manus nostras proprio cingulo ligat: ut caro quæ data est nobis in adjutorium, fiat nobis in ruinam et scandalum. Gravis lucta, et grave periculum est adversus domesticum hostem pugnare: ma-

xime cum nos advenæ simus, et ille civis. Ille suam inhabitat regionem: nos exsules sumus et peregrini. Magnum quoque discrimen est adversus diabolice fraudis astutiam tam cibros, imo continuos sustinere conflictus: quem astutum fecit tam natura subtilis, quam longa exercitatio malitia hujus.

CAPUT XIV.

De desiderio patriæ cœlestis, et summa ejusdem felicitate.

36. Eripe me de inimicis meis, Deus meus, B et ab his qui oderunt me, quoniam confortati sunt super me. Ego vero qui usque ad hunc diem contra me vixi, jamjam per tuam gratiam mihi vivere incipiam. Sic enim in hoc mundo vivere debemus, ut cum corpus cœperit a vermis devorari in sepulcro, anima lætetur cum sanctis in cœlo. Illuc spiritus dirigendus est, quo est iturus: illuc festinare debemus, ubi semper vivamus, et ubi mori amplius non timeamus. Si sic amamus istam labilem et caducam vitam, ubi cum tanto labore vivimus, ubi comedendo, bibendo, dormiendo vix carnis necessitatibus satisfacimus: multo magis C amare debemus vitam aeternam, ubi nullum laborem sustinebimus; ubi summa semper jucunditas, summa felicitas, felix libertas, et felix beatitudo; ubi siniles erunt homines Angelis Dei, et fulgebunt justi sicut sol in regno Patris eorum¹. Qualis, putas, tunc erit splendor animarum, quando solis splendorem habebit lux corporum? Nulla erit ibi tristitia, nulla angustia, nullus dolor, nullus timor, nullus ibi labor, nulla mors, sed perpetua sanitas semper ibi perseverat.

37. Non surgit ibi malitia, nec carnis miseria. Nulla est ibi ægritudo, nulla omnino necessitas: non est ibi famæ, non sitis, non frigus, non aestus, non lassitudo jejunii, nec ulla tentatio inimici, nec peccandi voluntas, nec delinquendi facultas, sed totum lætitia, totum exsultatio possidet. Homines quoque Angelis sociati, sine ulla carnis infirmitate in perpetuum manebunt. Ibi erit jucunditas infinita, beatitudo sempiterna: in qua qui semel suscipitur, semper tenetur. Ibi est requies a laboribus, pax est ab hostiis, amenitas de novitate, securitas de æternitate, suavitas atque

¹ Matth. xiii, 43.

dulcedo de Dei visione. Et quis non illic habitare ⁵⁵⁴vehementer desideret, et propter pacem, et propter amœnitatem, et propter æternitatem, et propter Dei visionem? Nullus est ibi peregrinus, sed quicumque illuc venire merebuntur, securi in propria patria manebunt; semper læti, et semper satiati de visione Dei. Et quanto plus aliquis hic Deo obediens fuerit, tanto ampliorum ab eo mercedem ibi recipiet: quantoque amplius Deum amabit, tanto proprius videbit quem cernere cupit.

CAPUT XV.

De proprietibus et affectionibus veteris hominis: ejusque mortificatione et mutatione per Christum.

38. Dies hominis sicut umbra super terram, et nulla est mora: et tunc proprie nihil est, cum stare videtur. Cur ergo thesaurizat in terra homo, cum sine dilatione transeat, et illud quod colligitur, et ipse qui colligit? Et tu homo quem fructum exspectas in mundo, cuius fructus ruina est, cuius finis mors est? Utinam saperes, et intelligeres, ac novissima prudenter provideres! Scio quemdam qui per annos plurimos tecum familiariter vixit, ad mensam tuam sedit, cibum de manu tua sumpsit, in sinu tuo dormivit, cum voluit tecum colloquium habuit: hic jure hæreditario servus tuus est. Sed quia ab ineunte ætate delicate nutristi eum, et virgæ pepercisti; contumax effectus est: levavit calcaneum suum super caput tuum, et te in servitutem rededit, et tui crudeliter dominatur.

39. Sed fortasse dices: Quis est hic? Vetus homo tuus, qui conculeat spiritum tuum, qui pro nihilo habet terram desiderabilem, qui sola quæ carnis sunt sapit. Homo iste a nativitate cæcus est, et surdus, et mutus; inveteratus dierum malorum, rebellis virtuti et veritati, inimicus crucis Christi. Deridet innocentem, et simpliciter transeuntem; ambulat in magnis et in mirabilibus supra se. Arrogantia ejus est plus quam fortitudo ejus. Nullum reveretur. Dicit in insipientia sua: Non est Deus. Tabescit bonis, et malis pascitur alienis. Immundis cogitationibus pascitur; non fatigabitur in illis transgrediens usque ad finem. Dispergit et dissipat propria, sicut prodigus; cupit et rapit

⁵⁵⁴aliena, sicut avarus; turpitudinem et ignominiam congregat sibi; simulans et callidus provocat iram Dei. Homo iste totus in peccatis natus est, et sic nutritus, amicus iniquitatis, filius mortis, vas iræ in contumeliam, aptus ad interitum. Qui cum talis sit, enarrat justitias Dei, et assumit testamentum ejus per os suum. Odit disciplinam, projicit dominum suum post dorsum suum. Cum videt furem, currit cum eo, et cum adulteris portionem suam ponit. Adversus filium matris sue ponit scandalum¹. Super terram etiam thesaurizat iram in die iræ. Vult a te hæreditatem tuam tollere, et desuper terram auferre: et tu tantam injuriam non vindicas, sed dissimulas, nec ei verbum durum loqueris, nec vultum iratum ostendis, sed blandienti tibi arrides? Ludis enim illusore: nescis quia Ismael est qui tecum ludit²? Ludus iste non est pueritiae, nec simplicitatis, vel innocentiae; sed illusio est animæ, sed persecutio, sed mors. Jam te in loveam, quam fecit, præcipitavit: jam effeminatus es, jam jugo miserrimæ servitutis pressus, sub pedibus ejus misere et viliter conculearis.

40. O miser et miserabilis homo! quis te liberabit de vinculo improperii hujus? Exsurgat Deus, et cadat armatus iste: cadat et conteratur inimicus homo, contemptor Dei, cultor sui, amator mundi, servus diaboli. Quid tibi videtur? Si recte sentis, mecum dices: Reus est mortis, crucifigatur. Noli ergo dissimulare, noli differre, noli parcere; sed festinanter, audacter, instanter crucifige hominem istum, sed cruce Christi, in qua est salus et vita: ad quem si ex corde clamaveris, Crucifixus tuus audiet te, benigne respondens, *Hodie mecum eris in paradyso*³. O Christi pietas! o inopinata salus miseri! Tam gratuita est et probata dilectio Dei, tam stupenda dulcedo, tam inopinata dignatio, tam invicta mansuetudo, ut qui ad eum clama veritatem, exaudiat illum, quoniam misericors est. O quanta est misericordia Dei! quam ineffabilis mutatio dexteræ Excelsi! Heri eras in tenebris, hodie in splendore lucis: heri in ore leonis, hodie in manu mediatoris: heri in porta inferni, hodie in deliciis paradisi. Sed quid prouident hæc litteræ admonitionis, nisi deales de libro conscientiæ tuæ litteras mortis? Quid prouident hæc scripta, lecta, et intellecta, nisi te metipsum legas et intelligas? Da ergo operam

¹ Psal. xlix, 16-20. — ² Gen. xxii, 9. — ³ Lue. xxiii, 43

internæ lectioni, ut legas, inspicias, et cognoscas te ipsum : legas ut diligas Deum, ut pugnes et vincas mundum et omnem inimicum; quatenus labor convertatur in requiem, luctus in gaudium, et post tenebras hujus vitæ videoas ortum surgentis auroræ; videoas etiam meridianum Solem justitiae, in quo sponsum cum sponsa prospicies, unum eundemque Dominum gloriae, qui vivit et regnat per infinita saecula. Amen.

⁵⁵⁶ contextu subjunguntur quedam capita, quorum primum inscribitur, « De anima et ejus pietate, » etc. ac sic incipit: « Animus est substantia quedam rationis particeps. » Verum non sunt superiorum consecratio, immo apud Hugonem Victorinum efficiunt librum secundum de Anima; apud Augustinum vero, tomo sexto, librum de Spiritu et Anima. Ad haec, in codice V. C. Claudii Jolii canonici ac cantoris Parisiensis superioribus subjungitur aliud caput ab his verbis incipiens, « Perfectissima atque plenissima justitia est, Domus tota corde amare, » etc. que verba desumpta sunt ex initio tractatus Paulini Aquileiensis de Salutaribus Documentis, in appendice tomij operum S. Augustini. Quocirca hic finem praemissis Meditationibus imponimus.

In manuscripto Cisterciensi, aliisque nonnullis uno

TRACTATUS DE INTERIORI DOMO

SEU

DE CONSCIENTIA AEDIFICANDA.

Hic tractatus inter opera Hugonis a Sancto-Victore recensetur, et inter quatuor libros de Anima numeratur ordine tertius. Videtur tamen esse ejusdam monachi Regulam S. Benedicti profitentis: nam cap. 20, n. 40, meminit cucullæ; et, ni fallor, est ejusdam Cisterciensis Bernardo aequalis, ut ex vietus qualitate cap. 30 relata conjicere fas est. Cujuscumque sit, Bernardi non est. Pius tamen et utilis est, sed sine ordine et methodo; præsertim a cap. 24 varia documenta congerit, repetens subinde priores materias, et pleraque ex libro Meditationum præcedentium. Distinctio capitum in Hugonis operibus reperta, nobis congruentior visa est, et hanc fere sequemur, sed summiis capitum passim mutatis.

PROOEMIUM.

Domus haec, in qua habitamus, ex omni parte sui ruinam nobis minatur. Idcirco quia in brevi est casura, alia nobis est aedificanda. Redeamus ergo ad nos, et discutiamus conscientiam nostram. Nam sicut corpus nostrum tabernaculum dicitur, in quo militamus; sic conscientia nostra domus vocatur, in qua post

B militiam requiescimus: et ille recte militat, qui per militiam quam exercet in corpore, domum aedificat conscientie. *Diligenter exerce agrum tuum*, ait Sapiens, *ut postea edifices domum tuam*¹. Ager iste corpus nostrum est, cuius sensibus et motibus sic recte utimur; animique imperio eos subiectentes in usum virtutis inflentimus, dum corpus animo indesinenter, et animus Deo ex toto subiectitur. His nimur modis

interior conscientia ædificatur : quam utique⁵⁵³ sice sustinere ; errantes pie et benigne docere, bonam faciunt præteritorum malorum condigna satisfactio, et instantium malorum cauta providaque declinatio. Condigna satisfactio est mala facta corrigeret, et correcta non reiterare. Conscientia vero perpetua est, quæ nunquam finitur, sicut nec anima. Quæ cum sit immortalis, sicut non potest esse non anima, sic nunquam potest esse sine conscientia. Conscientia namque est inseparabilis gloria, vel confusio uniuscujusque pro qualitate depositi.

CAPUT I.

De conscientia prius mundanda et pacanda, quam ædificanda.

1. Hæc ergo conscientia, in qua anima perpetuo mansura est, ædificanda est, sed prius mundanda. Et quis eam mundabit? Profecto Deus et homo : homo, per cogitationes et affectiones; Deus vero, per misericordiam et gratiam. Cogitationes et affectiones necessariæ sunt in conscientiæ mundatione : cogitationes, in investigatione veritatis; affectiones, in exercitatione virtutis. Porro misericordia modo delet peccatum; modo dat virtutem resistendi peccato: nunc subtrahit peccandi occasionem; nunc immittit amaritudinem : plerumque sanat affectionem. Gratia adjuvat ad bonum, defendit contra malum, erudit ad utrumque discernendum. Homo igitur per veritatem stimulatus, peccata sua confitetur : Deus autem per misericordiam flexus, confitenti miseretur. Omnis namque spes venie et misericordie in confessione est, nec potest quis justificari a peccato, nisi prius fuerit confessus peccatum. Ex eo enim unusquisque justus esse incipit, ex quo sui accusator existenter.

2. Felix conscientia, in qua misericordia et veritas obviaverunt sibi, justitia et pax osculatae sunt¹. Veritas confitentis et misericordia miseren- tis obviaverunt sibi, quoniam non potest illi misericordia deesse, qui se cognoscit in veritate. Osculum justitiae est, inimicos diligere, parentes et propria quæque propter Deum relinquere, illatam injuriam patienter ferre, oblatam gloriam ubique declinare. Osculum pacis est, odientes invitare ad pacem, discordantes ad concordiam revocare, adversarios paci-

A mœrentes clementer muleere, et cum omnibus pacem habere. Beata illa anima, quæ in pace Christi fundata est, et in Dei amore solidata : quæ cum exterius bella patitur, pax interius non turbatur. In qua quæcumque molestiæ foris perstrepant, usque ad silentium internæ quietis non irrumunt : quoniam gustu internæ dulcedinis taeta, intus est per desiderium collecta; nec jam foris enorriter in carnis voluptates dissolvitur, quia totum intus possidet in quo delectatur; atque ita in semetipsa pacificata, dum nihil est quod foris appetit, tota per

B amorem intus requiescit; et cum tota ad internum gaudium colligitur, ad imaginem Dei reformatur, quam in se veneratur. Talem animam frequenter visitant Angeli atque Archangeli, et honorificant; ut pote Dei templum, et Spiritus sancti habitaculum. Esto igitur templum Dei, et Deus excelsus habitabit in te. Anima enim Deum habens in se, templum Dei est, in quo divina mysteria celebrantur.

3. Porro anima quæ non studet in se consistere, nec in amore Dei desiderium figere, per oculos et aures, aliosque corporis sensus foras egreditur, atque in his exterioribus delectatur. Sed cum invenerit portas istas clausas, tunc rediens ad se, et videns se nudam et desolatam, inæstimabili confusione et horrore concutietur. Et quia mundi consolationem quæsivit; illam quæ a Deo intus in conscientia datur, non habebit. Et non solum eam dignabitur Deus visitare, sed nec ipsa quidem, male sibi conscientia, se ipsam poterit tolerare. Requiem in se non poterit habere, quoniam illum dereliquit cum quo habitare et requiescere debuit. Cogita ergo in societate aliorum nunc positus, quia non poteris semper manere cum illis. Et interim elige tibi socium illum, qui cum subtracta tibi fuerint hæc omnia, tibi fidem servabit, qui dilectoribus suis fidem servat, nec recedit in tempore angustie. Deus tuus ille est, quem eligere debes.

4. Omnes igitur cordis distractiones, et mentis fluctuationes in unum collige, et in solo Deo totum desiderium tuum fige; ibi sit cor tuum, ubi est thesaurus tuus desiderabilis multumque amabilis. Ipse enim frequenter visitat et libenter inhabitat tranquillitatem cordis, et otium quietæ mentis; quoniam pax est,

¹ Psal. lxxxiv, 11.

et in pace factus est locus ejus¹. Propterea A esse beneficiorum Dei; cor mundum, animus talis te prepara, ut tecum adsit Deus; sit in ore, sit in corde: semper tecum eat, tecum redeat; nec recedat a te. Nunquam ille te dimitte, nisi prior illum dimiseris. Ubiunque fueris, nunquam solus esse poteris, si Deus tecum erit. Munda igitur conscientiam tuam, et semper paratus esto, ut quacumque hora venerit Dominus, et tecum habitare voluerit, paratam sibi in te inveniat mansionem. Ipse namque dixit: *Facite mihi sanctuarium, et ego habitabo in medio vestri*.

5. Studeamus ergo templum Deo ædificare in nobis: primo quidem ut in singulis nobis, deinde ut in omnibus simul inhabet; quia nec singulos dignabatur, nec universos. Primo igitur studeat unusquisque, ne dissident ipse a semetipso: quoniam omne regnum in se ipsum divisum desolabitur, et dominus supra dominum cadet²; nec intrabit Christus, ubi parietes inclinati fuerint, et maceriae depulsa. Vult habere anima corporis sui dominum integrum, et exire eam necesse est, si fuerint a se invicem membra dispersa. Videat igitur et ipsa, si desiderat Christum per fidem inhabitare in corde suo, id est in se ipsa: videat et sollicite caveat, ne a se invicem membra ejus dissidente; id est, ratio, voluntas, et memoria. Dignum habitaculum parat Deo, cuius nec est ratio decepta, nec voluntas perversa, nec memoria inquinata. Felix illa anima est, que domum cordis sui sic de peccatorum sorribus studet emundare, et sanctis ac justis operibus adimplere, ut in ea non solum Angelos, verum etiam Dominum Angelorum habitate delectet. Mundata domo, cunctisque malis ab ea exclusis, omnibus bonis impletatur; ne sit nobis necessarium aliquid foris querere, qui omnia forinseca reliquimus.

CAPUT II.

De septem columnis erigendis ad ædificandam domum conscientie, et in primis de bona voluntate, quæ est columna prima.

6. Sapientia ergo ædificet sibi dominum: erigat columnas septem, quibus tota fabrica innitatur. Domus est conscientia: columnæ sunt bona voluntas, memoria, scilicet niemorem

B esse beneficiorum Dei; cor mundum, animus liber, spiritus rectus, mens devota, ratio illuminata. Prima igitur columna prior erigatur. Nam inter omnia Dei dona, quæ ad salutem hominis spectare videntur, primum et principale bonum, bona voluntas esse cognoscitur, per quam imago similitudinis Dei in nobis reparatur. Primum est, quia a bona voluntate bonum omne inchoatur. Principale est, quoniam bona voluntate nihil hominibus utilius datur. Quidquid homo facit, bonum esse non potest, nisi ex bona voluntate procedat. Sine bona voluntate omnino salvari quispiam non potest: cum bona voluntate nemo perire potest. Voluntas bona nec dari potest invito, nec auferri nisi volenti. Voluntas hominis est potestas Dei. Voluntas hominis est, quia velle in voluntate hominis est; et ideo totum meritum in voluntate est. Quantum vis, tantum mereris. Quantum crescit voluntas tua bona, tantum crescit meritum tuum. Fac igitur magnam bonam voluntatem tuam, si vis habere magnum meritum. Ita Deus ut piissimus et misericordissimus pater in eo redemptionem nostram posuit, in quo nullus, nisi velit, potest egere. Amare namque homines æqualiter possunt, et divites, et pauperes: etiamsi pecuniam æqualiter dare non possunt. Voluntas tamen bona non est, si non operatur quod potest.

CAPUT III.

De secunda columna, quæ est memoria beneficiorum Dei.

7. Recordemur ergo misericordiarum Dei, ut sic accendamur in ejus amorem. Revocemus ad memoriam bona quæ tribuit nobis; quomodo in periculis saepè constitutis clementer nos eripuit; nec unquam peccatis nostris, quoniam misereretur, vinci potuit: oblitos sui de se admonuit; aversos a se revocavit; venientes ad se benigne suscepit; pœnitentibus indulxit; perseverantes custodivit; stantes tenuit; lapsos erexit; malas delectationes in amaritudinem convertit; et rursus salubriter amaricatis consolationes suas tribuit. Postremo tribulatione purgatis, quietem et pacem perfectam restituit: qui nec peccantibus unquam desuit, ut corrigeret; nec justis, ut custodi-

¹ Psal. xxxv, 3.   ² Exod. xxv, 8.   ³ Iue. xi, 17.

ret. Recogitemus quanta bona Deus fecit nobis⁵³⁸ non rogantibus neque desiderantibus, imo re- cusantibus; et quam multa peccata dimisit nos, et a quantis periculis liberavit nos libe- rator Deus: quam magna dignatio pietatis fuit, quod ingratos et in multis contrarios, a tam multis peccatis custodivit nos Dei gratia, in quæ potuimus cadere, sicut in alia multa cecidimus. Idecireo sicut nullum est momentum, in quo non utamur vel fruamur Dei pietate et misericordia: sic nullum debet esse momen- tum, in quo eum præsentem non habeamus in memoria.

B

CAPUT IV.

De tertia columna, quæ est cor mundum.

8. Sequitur ut eum, a quo tanta beneficia accepimus, toto corde diligamus: hoc est, tota cogitatione, tota affectione, sine defec- tione. Sit cor rectum, ut ei per omnia pla- ceat Deus. Sit rectum rectitudine intentionis, exclusione perverse cogitationis, assiduitate contemplationis. Sit paratum sequi voluntatem Dei, in quamcumque partem inclinari eam co- gnoverit. Sit sursum, ad sola cœlestia et di- vina contemplanda et desideranda. Sit purum, ut nihil morari intra se patiatur mali: nec modicum quidem offendieulum tolerabile reputet, aut in conscientia sua, aut in aliena. Sit dulce dulei responsione, suavi admonitione, benigna reprehensione, moderata correCTIONe. Sit mundum, ut totius immunditiae spuretiæ respuens, cogitationum sicut actionum peccata deploret. Defleat pro sua miseria et aliena: lugeat non solum sua delicta, sed etiam aliena: compungatur pro malis quæ com- misit, et bonis quæ neglexit.

CAPUT V.

De animo libero, quarta columna.

9. Animus vero sit liber a mundi sollicitu- dinibus, a carnis voluptatibus, a pravis cogitationibus: ut possit, cum voluerit, aut sibi intendere, aut utilitati fratrum ministrare, aut in contemplatione cœlestium requiescere. Sit firmus, ut nulla repentina perturbatione

A concurtiatur; non capiatur illecebris, non fran- gatur molestiis. Nulla ira, nulla impatientia pacem quietemque animi turbare possit: quo- niam Christus pax est, et in pace requiescit pacis amator; et in perturbato animo habitare non potest. Sit consummatus in Dei dilectione. Hoc enim est diligere Deum, illi occupare ani- mum, concipere fruendæ visionis ejus affec- tum, habere peccati odium, mundi contem- ptum: diligere proximum, quem ipse censuit diligendum.

CAPUT VI.

De recto spiritu, columnæ quinta.

10. Spiritus autem sit rectus, ab omnibus terrenis et præsentibus prorsus aversus, et Deo inseparabiliter juncus et unitus. Pia de- votio ascendat, et visitet supernas sedes, et multas quæ in domo Patris sunt mansiones, humilier se prosternens ante thronum Dei et Agni. Currat per plateas supernæ Sion: au- diat illud melos Angelorum, et cum reverentia supplicet cunctis ordinibus beatorum spiri- tum; singulis per se, et simul omnibus se commendans. Tantam vero gratiam non mere- tur accipere animus, qui in sui cognitione diu exercitatus et plene eruditus non est. Fru- stra enim cordis oculum erigit ad videndum Deum, qui nondum idoneus est ad videndum se ipsum. Prius enim necesse est ut cognoscas invisibilia spiritus tui, quam possis esse idoneus ad cognoscenda invisibilia Dei. Et si non potes cognoscere te, non præsumas appre- hender ea quæ sunt supra te.

11. Præcipuum et principale speculum ad videndum Deum, est animus rationalis inve- niens se ipsum. Si enim invisibilia Dei, per D e a quæ facta sunt, intellecta conspiciunt¹; ubi, quæso, quam in ejus imagine cognitionis ejus vestigia expressius impressa reperiuntur². Tergat ergo speculum suum, mundet spiri- tum suum, quisquis sitit videre Deum suum. Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum vi- debunt³. Hoc speculum verus pœnitens non cessat quotidie inspicere, tergere, tenere, et custodire. Inspicere, si aliquid in eo reperiat, quod Deo displiceat. Tergere, non solum pec- cata actionum, verum etiam cogitationum, in

¹ Rom. i, 20. — ² Matth. v, 8.

nihil in eo remaneat quod Deum offendat. Tene, ne deorsum corruens, terrae per amorem inhæreat, et ne inanum cogitationum pulvere sordescat. Custodire, ut ille cuius tabernaculum est cum hominibus; cuius delicate sunt esse cum filiis hominum, qui ad ostium stat et pulsat; quacumque hora intrare voluerit, receptaculum mundum inveniat. Dens enim qui munditiae amator est, cor pollutum habitare non potest.

12. Extero igitur speculo, et diu diligenter inspecto, incipit ei quedam divini luminis claritas interlucere, et immensus quidam insolita visionis radius oculis cordis apparere. Ex hujus luminis visione animus inflamatus, incipit munda cordis acie superna et interna conspicere, Deum diligere, Deo inhærente; cuncta que adsunt, tanquam non sint considerat, cunctis suis affectionibus renuntiat, et totus soli incumbit amori, sciens solum illum esse beatum, qui Deum amat. Porro ad tantam gratiam nunquam pertingit mens per propriam industriam. Dei donum est hoc, non hominis meritum. Sed absque dubio tam ac tantam gratiam ille accipit, qui deserit curam sæculi, et agit curam sui: qui studet se frequenter cogitare, et diligenter aguoscere, quid ipse est. Redi ergo ad cor tuum, et diligenter discute te ipsum. Considera unde venis; quo tendis; quomodo vivis; quid agis; quid amittis; quantum quotidie prolixis; vel quantum deficitis: quibus cogitationibus magis incur saris; quibus affectionibus frequentius tangeris; vel quibus tentationum maculis a maligno spiritu aerius impugnaris. Cum totum interioris exteriorisque hominis statum et habitum, in quantum possibile est, plene cognoveris, et non solum qualis sis, verum etiam qualis esse debueras; de cognitione tui poteris sublevari ad contemplationem Dei. Quantum namque quotidie in cognitione prolixis, tantum ad altiora semper tendis. Sed jam fortassis ascendisti, jam ad cor tuum rediisti, et ibi stare didicisti: nec hoc sufficiat tibi. Disce ibi habitare, et mansionem facere: et qualicumque mentis vagatione inde abstractus fueris, illuc semper redire festina. Absque dubio per multum usum quandoque tibi vertetur in oblectamentum: in tantum ut absque ulla laboris difficultate possis ibi assidius esse; quinimo poena tibi potius sit, alibi, quam ibi moram aliquam facere.

CAPUT VII.

De mente devota, columna sexta.

13. Si ergo persenseris desideria tua circa exteriore delectationes affici, et cogitationes tuas jugiter in eis occupari; cum magna sollicitudine compelle eas, nec permittas ad cor tuum intrare: sed redi ad cor tuum, et ibi intrare et habitare omni modo stude. Mens enim quæ se ad sui considerationem non sublevat, sed adhuc per varia desideria spargitur, et variis cogitationibus huc illucque distenditur; non potest se ipsam in unum colligere: quia nondum novit ad se ipsam intrare, sed adhuc in imo est cogitatione et conversatione. Ideoque non potest ad ea quæ supra ipsam sunt, penitus contemplationis evolare. Discat ergo dispersiones cordis congregare: assuescat in internis suis immorari, studeat evagations mentis restringere, et exteriora omnia oblivisci. Discat sola bona interiora amare, et illa frequentius cogitare, qui ad ecclœstium contemplationem anhelat, qui in divinorum notitiam suspirat. Cumque se diligenter attenderit, et diutius quæsierit; cum tandem invenerit qualis sit, restat ut revelatione divina cognoseat qualis esse debeat, quale mentis ædificium Deo præparare, et quibus obsequiis eum placare oporteat.

14. Qui ita evagations mentis in unum colligit, et omnes cordis motus in uno æternitatis desiderio figit; profecto jam ad cor suum rediit, et jam ibi libenter moratur, ac mirabiliter delectatur. Et cum se ipsum præ gaudio iam capere non possit, supra se ipsum ducitur, et per excessum mentis ad summa elevatur; atque ita per se ipsum supra semetipsum, per cognitionem sni ad cognitionem Dei ascendit, ut disseat solum Deum amare, et ipsum indesinenter cogitare, et in eo delectabiliter requiescere. Cum sic amor Christi totum absorbuerit affectum hominis, ut negligens et immemor sui, non nisi Jesum Christum, et ea quæ sunt Iesu Christi sentiat; tunc deum, ut arbitror, perfecta est in eo charitas. Huic itaque qui sic affectus est, non est onerosa paupertas: iste non sentit injurias: ridet opprobria, contemnit damnam, mortem lucrum reputat: imo nec mori se putat, cum magis de morte ad vitam transire se sciat. Quem sic amor Dei intrinseca li-

gatum tenet, nec ad modicum quidem exire ⁵⁴⁰ exterius valet; sed interius in ejus desiderio flagrat, tanto amplius, quanto familiarius; et eo vehementius, quo frequentius. Qui sic in amore Dei jugiter delectatur, frequenter mentis excessus patitur: ab omnibus præsentibus et terrenis raptus, coram Deo præsentatur; et dum pulchritudinem ejus considerat, magnitudine pulchritudinis ejus attonitus, totus in ejus admiratione suspenditur. Miratur Regis gloriam, regni magniscentiam, supernæ civitatis nobilitatem, et civium felicitatem; contemplatur etiam gloriæ decorem, Dei bonitatem, internæ suavitatis dulcedinem, et æternæ quietis tranquillitatem. Meditatur Patris potentiam, Filii sapientiam, Spiritus sancti benignitatem, et angelicæ naturæ beatitudinem. Delectatur de Deo in Deum, dum ejus pietatem miratur, et decorem contemplatur. O quam jucundum sentiretur, si non esset ad tam modicum raptus! Raptur, dum sola cœlestia contemplatur, et contemplando jucundatur. Sed cum ibi stare diutius conatur, subito labitur; et rediens ad se nulli potest intimare quod vedit supra se: sed agnitione suavitatis illectus, gustatæ dulcedinis suavitatem, et illam cœlestem infusione mætitiae spiritualis intra semetipsum miratur. Revolvit etiam in corde suo tacita mente incorporeæ lucis claritatem, et intimæ satietas saporem, et illud internæ quietis secretum, et summæ tranquillitatis arcanum. In hujus contemplatione contemplationisque dulcedine mens delectabiliter afficitur, et mirabiliter delectatur. Volet ergo, et non deficiat. Volet, donec ante Regem perveniat, ibique ploret et suspiriet, mactetque se in lacrymis: deprecetur veniam, postulet gratiam; nec inde recedat, quonsque Deum quem niminum offenderat, placatum sentiat, et ab eo consolationem recipiat.

CAPUT VIII.

De ratione illuminata, columna septima.

15. Denique ratio per mentis excessum in contemplationem sublimum sublevata, et in divinæ contemplationis arcanum rpta, atque ibi illuminata ad cognitionem veritatis et veri-luminis, inflamnata ad desiderium bonitatis;

A omnes illicitas voluptates, affectiones, et vagas memoriae cogitationes, cordis dispersiones, animi fluctuationes, spiritus evagationes, et mentis distractiones in unum colligit, atque in illo felicitatis fonte totum suum desiderium sit. Locum superiorem ratio semper obtineat, nullusque motus adversus eam sit rebellis; sed omnia ei obtemperent, sicut et ipsa obtemperat Deo. Si vero aliquem motum ad id quod non debet, vel quomodo non debet, moveri senserit; non consentiat, sed illico resistat. Nam solus consensus reos nos facit, etiamsi aliquid impedit ne opera subsequantur. Tunc enim anima mori, sicut scriptum est, dicitur cum ipsa ratio ad peccatum per consensum curvatur. *Anima enim quæ peccaverit, ipsa morietur*¹. Resistat ergo ne moriatur: pugnet ut coronetur. Molesta est lucta, sed fructuosa; quia si habet poenam, habebit et coronam. Non nocet sensus, ubi non est consensus: imo quod resistentem fatigat, vincentem coronat.

CAPUT IX.

De notis et titulis bene ædificatae conscientiæ.

C 16. Sic nimirum, sic ædificatur bona conscientia. Bona conscientia est, quæ peccata præterita punit, et punienda committere refutat: quæ si peccatum sentiat, peccato non consentit: quam si cogitatio inquinat, ratio lavat. Recta conscientia est, cui suum peccatum displicet, et alieno non consentit: nec propter hoc peccatorem dimittit, nec ejus peccatum dissimulat; et cum corripit, non insultat. Tranquilla est, quia omnibus est dulcis, et nulli gravis: utens amico ad gratiam, inimico ad patientiam, eunctis ad benevolentiam, et quibus potest ad beneficentiam. Talibus enim dominus animæ ædificatur. Quod si forte, ut fieri solet, sur advenerit; qui non venit, nisi ut futuretur, et mactet et perdat: si, inquam, sur venerit, id est vel cordis elatio intrinsecus oriens, vel appetitus humanæ laudis extrinsecus adveniens, seu aliqua quælibet pestis, quæ domum istam machinetur perfodere; tunc rationis ira, quasi canis, thesaurum custodiens, evigilet, latret, mordeat et jugnlet: irruens in hostes, nemini parcat, nullum intrare permit-tat; sed clamitet, et excitet intus habitantes ad

¹ Ezech. xviii, 20.

arma capessenda. Undeumque vitium, sive³⁴¹ elam, sive palam nocere tentaverit; procul il- A hec areat, ut sit secura conscientia. Secura est quando accusationem non patitur, vel pro tempore boni, vel pro presumptione mali. Munda est et bene sibi conscientia, cum nec de præterito justa accusatur, nec de præsenti injuste dele- etatur. Pura est, cui Deus nec sua peccata imputat, quia non fecit: nec aliena, quia non approbat: nec negligentiam, quia non tacuit: nec superbiam, quia in humilitate per- mansit.

CAPUT X.

De cura conscientiae præferenda scientiae.

17. Multi querunt scientiam; pauci vero conscientiam. Si vero tanto studio et sollicitudine quereretur conscientia, quanto queritur sæcularis et vana scientia; et citius apprehenderetur, et utilius retineretur. Cogitare namque de conscientia, sensus est consummatus; et qui custodit illam, semper erit securus. Salva reverentia sapientiae, utilius est currere ad conscientiam, quam ad sapientiam; nisi sapientia illa sit quæ ædificet conscientiam. Tunc enim se intelligit anima, cum illustratur conscientia; tunc impletur cor bona conscientia, cum in se Deum, et in Deo mutua revolutione se ipsam receperit imago creata. Creatrix imago in imagine creata, nihil aliud est nisi sapientia in anima, nisi gloria in conscientia, nisi sanctificatio in arca. O quam ineffabilis est pietas Dei, quæ tantam majestatem inclinat ad tantam humilitatem! Qui creavit nos, creatur in nobis: et quasi parum esset nos Deum patrem habere, vult etiam nos fieri sibi fratrem et matrem. Quicumque, inquit, fecerit voluntatem Patris mei qui in cœlis est, ipse meus frater et mater est¹. Frater, obediendo; mater, generando: frater, per hæreditatis participationem; mater, per aliorum instructionem. O fidelis anima, expande sinus, dilata affectus; ne angustieris in visceribus tuis concipere, quem totus orbis non potuit comprehendere, donec Virgo beata illum fide concepit. Fide namque Christus concipitur, verbi prædicatione nascitur, devotione nutritur, amore tenetur. Sit ergo conscientia pura, ut Deum conducat ad hospi-

tium nostrum: sit sollicita circa fidele obse- A quum, ne tanta majestas recuset cordis gre- min: sit devota, ut soli Deo placeat, soli Deo intendat, nec recedat ab eo. Talis con- scientia lætitificat animam, et exhibet se Deo gratau, et hominibus et Angelis reverandam, et sibi meti placata et quieta existit.

CAPUT XI.

De commodis et fructibus bonæ conscientiae.

18. Conscientia est cordis scientia: quæ du- B plieiter intelligitur; videlicet vel illa quæ se novit per se, vel illa quæ præter se etiam alia novit ex se. Cor enim et se novit sua conscientia, et multa alia. Quando novit se, appellatur conscientia: quando præter se alia, nominatur scientia. Conscientia bona, titulus est religionis, templum Salomonis, ager benedictionis, hortus deliciarum, aureum reclinatorium, gaudium Angelorum, area fœderis, thesaurus Regis, aula Dei, habitaculum Spiritus sancti, liber signatus et clausus, et in die judicii aperiendus. Nihil est jucundius, nihil tutius, nihil ditius bona conscientia. Premat corpus, trahat mundus, terreat diabolus, et illa erit secura. Bona conscientia secura erit cum corpus morietur; secura, cum anima coram Deo præsentabitur; secura, cum utrumque in die judicii ante tribunal terrilem iusti Judicis statuetur. Futura beatitudinis non est utilius remedium, nec certius testimonium bona conscientia. Cum mundus omni volubilitate circumrotetur, ploret, rideat, pereat, transeat; nunquam marcescit bona conscientia. Subjiciatur corpus in pena, in jejuniis maceretur, verberibus lanetur, equuleo dis- tundatur, gladio trucidetur, crucis supplicio affligatur; et secura erit conscientia.

D 19. In speculo conscientiae status exterioris et interioris hominis cognoscitur. Anima enim non novit se, quæ sine speculo est. Speculum mundum, clarum et parvum totius religionis, bona conscientia. Sicut enim mulier que viro suo sive amico placere desiderat, in contuitu speculi imaginem oppositam reddentis, decorem et pulchritudinem faciei componit: sic anima in quibus ab imagine veritatis discedit, vel in quibus vestigia creatricis imaginis recipiat, in conscientia relegit et intelligit. Non

¹ Matth. xii, 50.

immerito conscientiam speculo comparavimus;³⁴² corde suo deditus servitibus vitiorum, præ-
quoniam in ea tanquam in speculo rationis A sidet urbibus et turbis populorum. Solus is
oculus, tam quod decens, quam quod inde-
cens est in se, claro aspectu apprehendere po-
test.

CAPUT XII.

De custodia et refrenatione cordis ad bonam conscientiam
necessaria.

20. Vita uniuscujusque non cognoscitur, nisi
in conscientia: nec venitur ab bonam conscientiam, nisi per cordis custodiā. Cor enim suo B
arbitrio dimissum, aut ad vitam se vertit, aut
ad mortem. Velle namque peccare, malum est:
peccare, pejus: in peccato perseverare, pessi-
mum est: nolle pœnitere, mortale. Quidquid
igitur cor cogitat, quod ad utilitatem suam vel
proximorum quoquo modo non pertineat, re-
spuendum est. De diversis igitur mundi parti-
bus, in quibus cor vagum et profundum tene-
tur, vel vane occupatur, ad se ipsum redeat,
et se ipsum discutiat: cumque invenerit cul-
pam, timeat poenam. Quærendo autem culpam,
nusquam illam nisi in se reperiat: reperta au-
tem culpa et pœnæ causa, se ipsum puniendo
se ante se statuat, et tanquam alium se judicet;
se equidem culpatum, ante se afflictum; se
reum, ante se judicem severum; se impunum,
ante se ad pietatem reversum: proponat se ante
se; decernat quid a se faciendum sit de se; juste
in se injusto infligat justa flagella. Loquatur
etiam sic sibi: Quia pacem deseruisti apud Do-
minum Deum tuum, et bellum incurristi apud
te ipsum, scissuram pateris, ut tu a te ipso con-
demneris. Quia pactum pacis rupisti; vis quod
non vis, et non vis quod vis: a te ipso condem-
naberis. Nolenda vis: volenda non vis. Ecce de
ore tuo te judico, serve nequam. Afflige itaque D
te, et statue te contra faciem tuam, ut aspicias
turpidulinem tuam, et recogites stultitiam tuam.
Sic igitur in miseriis suis ad se ipsum revertitur
cor, et sistitur cor ad cor. Vis est quaedam quæ
sic de corde operatur, et retinet cor fluxum et
vanum; ne profluat in abyssum exterminii. Vis
ista seu violentia rapit regnum cœlorum. Re-
gnum cœlorum, inquit Dominus, vim putitur,
et violenti rapiunt illud¹. Nobile regnum possi-
det, qui cor suum possidet. Non regnat, qui in

regnat, qui deposito cordis imperio, ad leges
rationis ordinat totam familiam motuum inter-
iorum et exteriorum. Si insurgit rabies leonina,
premitur per patientiam: si petulantia hirci,
per abstinentiam: si ferocitas apri, per man-
suetudinem: si superbia unicornis, per humili-
tatem.

CAPUT XIII.

De mobilitate cordis restringenda per considerationem
majestatis et potentie divine.

21. Non invenitur autem inter cæteras artes
liberales ars ista præ aliis liberalis, qua tenea-
tur cor quod omni mobili mobilius est, quod
omni lubrico lubricosius est. Mobilitate enim
naturali instabile, vel in puncto fixum recusat
consistere: cujus vita in motu est, et motus est
ei vita. Movet molem totius corporis humani
tantillus iste in corde vitalis motus: et qua
coerceatur arte, ut alia movens, ipse non mo-
veatur? Forte mola asinaria si ad collum ei
suspendatur, non moveretur. Imo multo magis
C cum mola concitaretur. Agendum itaque cum
eo est, ut circumeat terram, et perambulet
eam; si forte velociorem, et mobiliorem se
invenire queat. Si super terram similem sui
non invenerit; etiam gyrum cœli circumeat, et
rotas curruum Dei ad eursum suum admoveat.
Quid tune faciet ad illos qui ambulant super
pennas ventorum? Forte et cum illis conten-
dere poterit. An et cum illa virtute curret, quæ
atttingit a fine usque ad finem fortiter, et dispo-
nit omnia suaviter²? an et illam apprehendet,
de qua dicitur, *Mobilior est omnibus mobilibus
sapientia*³? Saltem cum viderit tam spatiois
saltibus transilientem suam potentiam, poten-
tiam Creatoris sui, subsistat et dimittat alas
suas, retinens se, et habenis deificæ compara-
tionis se ad se colligens et cohibens, non trans-
grediatur terminos suos. Sic enim sancta anima-
lia in visione Ezechieli, cum ficeret vox super
firmamentum, quod imminebat capiti vorum,
stabant et submittebant alas suas⁴. Quod plane
sancti faciunt, cum perlustratis operibus et
mirabilibus Dei super intelligibilibus abscon-
ditis mysteriis, nihil se scire deprehendunt,

¹ Matth. xi, 12. — ² Sap. viii, 1. — ³ Id. vii, 24. — ⁴ Ezech. i, 25.

sed momento statere omnia opera sua appendi³⁴⁵ rebellionem præsumperint, lapidibus obruantur. Tunc se non a se moveri cor intelligit; A tur, jaculis increpationum confodiantur, et noverint regem Salomonem sedere super mulam regis, id est, rationem super sensualitatem corporis. Quid si pudibunda illa, quæ velato semper nomine appellantur a pudicis et castis labiis, motu inordinato rempublicam infestaverint? Certe abscindantur, non ferro, sed jejunio; non detruzione, sed mortificatione. *Utinam*, inquit Apostolus, *abscindantur qui vos conturbant*¹. His persuasionibus cor effrenatum, in præceps cursum suum rapiens, teneri potest, ut sit bona conscientia. Bonæ est, si habeat in corde puritatem, in ore veritatem, in actione rectitudinem. Pro his namque merebitur Trinitatis visionem. O beata visio, in qua sic Deus erit notus atque perspicuus, ut videatur a singulis nobis in singulis nobis: videatur in se ipso; videatur in cœlo novo, et in terra nova, atque in omni que tunc fuerit creatura!

CAPUT XIV.

De admonitionibus divinis, quibus subinde moverunt cor hominis ad caute utendum creaturis, et rectum sui ipsius regimen.

22. Cum igitur te moverit Deus, vel moveri voluerit, o cor humanum, movearis: aliter non movearis; quia non esset moveri, sed commoveri. Sed quando te moverit Deus? Cum admonet. Admonet autem sic: Vane occuparis, o cor sapiens et omni prærogativa excellens, in his que vanitates vanitatum sunt. Non te decet his subesse, sed præesse. Te indigent ista, ut melius et commodius subsistant: tu his neque ad beatitudinem indiges, neque ad immortalitatem. Viaticum quidem iumento tuo præparant in via, sed si ad mensuram sumuntur, non ad superfluitatem. Ex superfluitate enim ciborum quandoque infunduntur jumenta, et in ventris nimiam effluxionem resolvuntur, ita ut ex refectione deficiant. Sic corpus tuum, o princeps et domine corporis, si regulas necessitatis excesserit, et ad barathrum concupiscentiae os aperuerit, lacum perditionis sibi effudit in hospitio reparationis, et de remedio comparat extitum, de vehiculo naufragium. Quid proinde? Superfluum tollit necessarium. Aufer superflua, et nulli deerunt necessaria; quia de superfluenti copia aliorum, nascitur valde ægra aliorum inopia.

23. Tuum est male acta corrigere: tuum est in ordine, et officio familiam membrorum corporis, et animæ motuum disponere: tuum, singularium negotia secundum competentiam assignare. Non sit in regno corporis tui, qui leges et jura institutorum tuorum impune prævaricetur; non oculus, non manus, non pes, non auris, non guttur. Quid enim de ignobilioribus et plebeis membris dicam? Si vel attractare

rebellionem præsumperint, lapidibus obruantur, jaculis increpationum confodiantur, et noverint regem Salomonem sedere super mulam regis, id est, rationem super sensualitatem corporis. Quid si pudibunda illa, quæ velato semper nomine appellantur a pudicis et castis labiis, motu inordinato rempublicam infestaverint? Certe abscindantur, non ferro, sed jejunio; non detruzione, sed mortificatione. *Utinam*, inquit Apostolus, *abscindantur qui vos conturbant*¹. His persuasionibus cor effrenatum, in præceps cursum suum rapiens, teneri potest, ut sit bona conscientia. Bonæ est, si habeat in corde puritatem, in ore veritatem, in actione rectitudinem. Pro his namque merebitur Trinitatis visionem. O beata visio, in qua sic Deus erit notus atque perspicuus, ut videatur a singulis nobis in singulis nobis: videatur in se ipso; videatur in cœlo novo, et in terra nova, atque in omni que tunc fuerit creatura!

CAPUT XV.

De libro conscientie emendando.

24. Humana conscientia est Domini vinea, quam excolere debent peccatorum confessio, et eorum satisfactio, et exhibitio bonorum operum, et custodia eorum. Unicuique est liber sua conscientia: et ad hunc librum discutendum et emendandum omnes alii inventi sunt. Anima cum de corpore egredietur, nullum alium præter conscientie suæ librum secum portare poterit, atque in illo cognoscet quo debet ire, et quid debeat recipere. Ex his que scripta erunt in libris nostris judicabimur, et ideo scribi debent secundum exemplar libri vitæ: et si sic scripti non sunt, saltem corrigendi sunt. Conferamus itaque libros nostros cum libro vitæ: et si quid aliter habuerint, corrigantur, ne in illa ultima collatione, si quidpiam aliter inventi fuerint habentes, abjiciantur. Beatus homo, qui se potest cognoscere et desplicere, probare et improbare. Nam qui sibi displicet, Deo placet: et qui sibi vilis est, Deo charus est. Multæ sunt scientiæ hominum, sed nulla melior est illa, qua cognoscit homo se ipsum. Quamobrem redeam ad cor meum, et ibi stare assuescam; ut totam vitam meam possim discutere, et me ipsum cognoscere. Omnes

¹ Galat. v, 12.

miserias meas coram Deo effundam, si forte illa⁵⁴⁵ firma cor meum, Deus, quoniam cum stare in sua magna pietas moveat eum. Confitebor ei A semetipso nititur, aliquo modo a semetipso peccata mea, cui omnia nuda sunt et aperta : quem fallere non possum, quia sapientia est ; nec effugere, quia ubique est.

CAPUT XVI.

Deplorat homo coram Deo miserias suas, inquietudinem cordis, et ad mala propensionem.

25. Audi ergo, piissime Deus, confessionem meam; et respice ad pietatem tuam, et fac mecum secundum misericordiam tuam. Audi quam saepe de memoria mea te expulit irruens turba plurimarum cogitationum, quae velut plebs ad aliquod spectaculum solent effluere in cor meum. Dum orare vel cantare in monasterio volo, nescio cujusmodi stulta cogitatio cor meum rapit, et ducit per diversa loca. Cumque illud ad me revoco, tenere non possum, sed illico elabitur, et hoc illucque dispergitur, et per innumera effunditur. Idcirco cebra terrenarum cupiditatum illecebra, et vanitatum effusio ita cor meum occupant, ut quod vitare studeam, hoc cogitem, animoque volvam. Non enim est in potestate mea cor meum et cogitationes meæ, quæ ex improviso effusæ mentem meam animumque confundunt, atque alio trahunt quam ego proposueram. Ad sæcularia revocant, mundana inferunt, voluptuaria ingerrunt, illecebrosa contexunt : ipsoque in tempore quo levare mentem meam ad te paro, inanibus cogitationibus infectus ad terrena plerumque dejicio. Hujusmodi perstrepentium cogitationum tumultus a corde quotidie amovere volo, nec valeo : sed visa et audita, dicta et facta ad memoriam revocant, et in ea cum magna importunitate perstrepunt. Cogitanda cogito, cogitata recogito, et eadem iterum atque iterum replicare non cesso : et cum diu multumque quidquid potero cogitavero, sine cogitationibus esse non possum, sed intrant et exeunt, atque aliæ alias introducent et excludunt. Haec invitus sustineo ; plerumque tamen consentio, cum per ea quæ vidi, vel feci, sine utilitate, absque discretione, vaga mente discurro. Ita mens mea semper mobilis, et nunquam stabilis; semper vaga, et velut ebria; per diversa distractitur. Graviter pecco, cum cor meum derelinquo ; quoniam gravis jactura est que per negligientiam sit. Vim patior cum illud me deserit. Con-

^A etiam nesciendo derivatur. Ita peccandi consuetudine etiam cum nescio pecco : et cor meum cor vanum per infinita deducitur, et in multa desideria dividitur.

26. In nocte vero cum dormire volo, multarum rerum imagines et phantasias clausis oculis video, easque invitus tolero : quantoque ab eius aciem mentis avertere nitor, tanto amplius ille se mihi ingerunt, et molestiis turpium cogitationum cor meum maculant. Inde est quod saepe mihi nocuit mortifera delectatio, quæ ex recordatione præteriorum peccatorum nasci solet, sed maxime ex recordatione libidinis. Haec enim pestis quo præ cæteris vitiis est mihi familiarior, eo ad nocendum proclivior, et ad repellendum difficilior. Nam cum eam repellere volo, nolenti mihi se ingerit, blande onerosa, displicendo placens, et placendo displicens. Carnis libidinem nunquam fugere potui, sed semper me persequitur : et cum aliqua delectationis cogitatione, vel visus intentione me comprehendere potest, non diebus neque noctibus requiescere sinit. Subtiliter intrat, et mentem occupat, et nisi subito repellatur, allicit et incendit, et quasi virus pestilentiae per totum corpus paulatim se diffundit. Cogitationes pravas multiplicat, affectiones malas generat, delectatione illicita mentem afficit, et ad consensum pravitatis animum inflectit, omnesque animæ virtutes corruptit. Hac peste cum adstrictus teneor, divelli ab ea vix possum, quoniam stimulos ejus confiteri aut nescio, aut erubesco; tam subtile et turpes sunt. Revera difficile est libidinis incendia extingue. Impuberis stimulat, juvenes inflammat, viros enervat, senes et decrepitos fatigat. Non adspernatur tuguria, non reveretur palatia. Utinam sola cœnobia fugiat. Adjuva me, Domine Deus meus, ut hnic tam pestifero et mortifero vitio resistere possimi. Scio enim quia quod resistentem fatigat, vincentem coronat. Scio etiam quoniam si mentem meam cogitatione immunda pollnero ; tibi, qui munditiae auctor es, placere non valeo.

CAPUT XVII.

Pergit accusare et deplorare miseras suas circa cogitationes amarulentas, abusum membrorum, et rerum exteriorum ad vitæ usum spectantium.

27. Cor mundum crea in me, Deus, quoniam non solum vana cogitatio illud oceupat, et turpis inquinat, verum etiam amara dissipat. Sæpe namque aliqua injuria commotus, densis cogitationum tumultibus in corde premor. Hinc inde sollicitus et cœsus, occasionem vindictæ de accepta injuria rimator, consilia multiplico, et nihil aliud nisi iurgia quæ foris desunt, in corde perago. Præsentes non video, absentibus contradico, intra memetipsum contumelias profero et recipio, receptis autem durius respondeo. Cumque qui obviat nullus adsit, rixas in corde compono, insidias invidentium considero, et quid contra iurgia movere possint penso: exquiror quid respondeam; et cum rem nullam teneam, vacans litigior elaboro. Sicque diem in otium, noctem vero in cogitationem verso. Torpeo ab utili opere, quoniam fatigor illicita cogitatione. Ita mens intus pugnat, cum menti nemo repugnat. Nonnunquam importuna cogitatione verso in mente: et multoties graviter torqueor in recordatione, quam prius captus fueram in operis perpetratione. Sæpe etiam ea quæ nunquam feci, nec in voluntate habui, ita recogito, quasi pœnitentia illa non fecisse. Ab occultis meis munda me, Domine; quoniam enim nihil exterius ago, intus graviter pecco. In corde enim servo deplata, quæ vidi et feci. Ideo temporalium rerum tumultus in corde versare non cessò, etiam cum vaco. In cogitatione enim comedo, cum jejuno: loquor, cum taceo: irascor, et tranquillus sum: corpus requiescit, et animus hue illueque discurrat.

28. Ita vitam istam sine culpa nunquam transire potui: nec hoc quidem quod laudabiliter vixi, sine aliquo reatu est, si remota pietate disentiatur. De necessitatibus meis eripe me, Domine. Crebro namque dum necessitatibus debita reddere studeo, voluptatis vitio deservio: sub velamine necessitatis, cado in lacrimam voluptatis. Sepissime namque comedo et bibo non ad necessitatem, sed ad voluptatem: et quod necessitati satis erat, voluptati

²⁴ parum erat. Cogitavi etiam de cibo et potu, A quando non debui, et ubi non debui, et plus quam debui. Cogitando de escis, epulas in cogitatione tota die ruminabam. Cum tegendis membris vestimenta quero, non solum quæ tegant, sed quæ extollant, expeto: et contra frigoris torporem, non solum quero quæ munitant per pinguedinem, sed quæ mulecent per mollitem: non solum quæ per mollitem tactum mulecent, sed quæ per colorem oculos seducant. Cum pro aliqua necessitate licentiam loquendi alicui habui, locutus sum non solum de necessariis, verum etiam de non necessariis, et de his quæ ad me non pertinebant, et de quibus licentiam non habebam. Immersi me colloquiis hominum. Ibi locutus sum non ad ædificationem, sed ad destructionem; non quod decebat, sed quod libebat: locutus verba vana et risui apta, verba otiosa et inutilia. Verbositati deserviens, detractioni studens, os meum mendacio et detractione inquinavi. Lingua mea omni fallacia plena est, et nocuit mihi plus quam omnia membra. Nam ea quæ audivi vel vidi, nunquam eo modo quo dicta vel facta sunt, referre possum: sed alia affirmo pro aliis, et sæpe multa intersero superflua; atque ita vel nimium laudando, vel vituperando, fere quæties loquor, mentior.

29. Guttur insatiabili ardet ingluvie: gula diversis saporibus satiari non potest. Cor pravum, dolo et malitia plenum, per puram confessionem purgare nunquam potui. Manus ad opus pravum fuerunt paratae, et ad operandum bonum piger. Stomachus et intestina nimio cibo et potu sæpe sunt distenta, et ideo dolore sunt plena. Nam unde gula delectatur, inde venter inflatur, corpus infirmatur, et sæpe mors sequitur. Per gulæ delectationem corrui in ventris ingluviem: et unde debui mihi parare salutem, inde contraxi nimium comedendo perniciem. Pedes velocius me portaverunt ad aliquam curiositatem speculandam, quam ad ecclesiam. Oculi iniquo intuitu me perverterunt, omnemque motum corporis mei ad immunda desideria traxerunt. Aures citius aperiuntur verbis otiosis et vanis, quam sanctis. Delestatus est odoratus vanis odoribus; gustus, diversarum rerum diversis saporibus: nec non singuli alii sensus, his et illis, juxta quod enique suus ferebat appetitus. Ita, Dens meus, in omnibus membris meis naturæ modum excessi. Omnia membra mea velut conjuratione facta

inimico meo de me dominium tradidere , cum³⁴⁷ litiam mei pectoris reprehendi timebam. Sem-mortæ fœdus inire , pactum pepigere cum in- A per eram ei amarus , et nunquam certus : et ita amicus eram diaboli , et inimicus mei. Inter amicos discordias seminavi , discordantes in dissensione confirmavi , opiniones eorum mendacijs decoloravi , in spiritualibus carnalia laudavi , ut spiritualia bona eis deesse persuaderem. Amicitias simulavi , ut eos qui se incaute mihi committebant , qua possem arte deciparem. Odiorum mihi occasionem pravis suspicionibus coacervavi ; et ita dæmones , quorum facta sectabar , lætificavi. Multis velut amicus fui in obsequio , hostis in animo , comptus in B verbo , turpis in facto. Proditor fui secretorum , tenax malarum suspicionum , utroque per-versus . Et ita persecutus est inimicus animam meam , humiliavit in terra vitam meam¹. Pissime Domine , unde possum esse bonus , qui in bono sic fui malus ? Ego peccabam , et tu dissimulabas : prolongabam multo tempore iniquitatem meam , et tu pietatem tuam ; quia pœnitentiam et indulgentiam cogitabas. Da ergo misericordiam misero , qui tam diu pepercisti criminoso. Credo namque quoniam quidquid mihi condonare decreveris , sic erit quasi nuncquam fuerit.

30. Eripe me , Domine , ab homine malo , id est , a me ipso ; a quo recedere non possum. Nam quocunq; me verto , vitia mea me sequuntur : ubicumq; vado , conscientia mea non me deserit , sed præsens assistit , et quidquid facio , scribit. Idcirco quanquam humana subterfugiam judicia , judicium propriæ conscientiæ fugere non valeo. Et si hominibus celo quod egi , mihi tamen , qui novi malum quod gessi , celare nequeo. Proprii reatus conscientia non me requiescere sinit , sed de die in diem vehementer me torquet , et de die judicij vehementius terret. Nam in die illa cum Dominus ad judicium venerit , uniuscujusque conscientia ad testimonium adducetur , et aperto libro conscientiæ , omnis culpa ante oculos reducetur : atque ita cogente conscientia , unusquisque erit accusator et judex suus. Propterea statuam me ante me , et judicabo me ipsum , ut illius extrema et tremenda diei judicium evadere possimi. Damnat me conscientia mea , quanquam divinum judicium nondum me damnet. Accusat me de homicidio , quod si opere non feci , voluntate tamen ac desiderio sæpe peregi. Accusat me de adulterio , et eodem modo respondeo. Accusat me de invidia ; confiteor et ego , quoniam invidia sæpissime cor meum laniavit. Per invidiam namque , sancte viventium merita , mea feci invidendo peccata. Nam bona quæ ab eis fieri , vel dici audiebam , vera omnino non credebam : ipsas res bene gestas , in malum male interpretando convertebam. Omne malum quod de illis mendax fama jactabat , statim tanquam si ego vidisset , credebam. Omnia mala meis ænulis fingebam , et ex profectu eorum deficiebam. Hæc vero odia intra me abscondebam , et in meos cruciatus enutriebam. Proficiens invidebam , peccantibus favebam , de malis eorum gaudebam , et de profectibus lugebam.

31. Gratuitis iniuritiis ardebam , et hanc ma-

C C verum etiam vanitas circa varias delectationes languentem animum involvit. Per vanitatem namque de operibus , quorum mihi consensus non eram , turpiter me jactavi. Gestiebam etiam docere quæ nesciebam. Credi de me sublimia volebam , delectabilia gravibus anteponebam , exsecrabitur verbo quod animo concupiscebam , appellations virtutum meis vitiis imponiebam , et ita me ipsum falliebam , et faventes mihi decipiebam. In promissione honesta fui velox , in exhibitione mendax ; a bono mutabilis , mali tenax ; in verbo gravis , animo turpis , ubique fallax ; lætus ad prospera , fragilis ad adversa ; inflatus ad obsequia , anxius ad opprobria , immoderatus ad gaudia ; facilis ad humana , difficultis ad honesta. Misericordissime Domine , ita defecerunt in vanitate dies mei , in quibus debui flere commissam iniquitatem , excitare remissam voluntatem , suspirare ad amissam hereditatem , aspirare ad promissam felicitatem , properare ad angelicam societatem , re-propitiari tuam majestatem.

¹ Psal. cxlii , 3.

CAPUT XIX.

Aduie genuit et plangit coram Deo miserias ac vitia sua.

33. Terret me tota vita mea, Deus meus, quoniam diligenter discussa apparet mihi aut peccatum, aut sterilitas : et si quid fructus in ea videtur, sic est aut simulatum, aut imperfectum, aut aliquo modo corruptum, ut possit aut non placere, aut displicere tibi. Et cum vere ita res sit, sic est mihi quasi non ita sit : quod est miseria super miseriariam. Sic comedo, bibo, et dormio securus, quasi jam transierint diem mortis, et evaserim diem judicij et tormenta inferni. Sic ludo et rideo, quasi jam regnum tecum in regno tuo. Idecirco multitudinem iniuritatum mearum expavesceens, sed de tua pietate confidens, tibi Creatori et Redemptori meo, qui veniam et indulgentiam post reatum per puram et lacrymabilem confessionem assequi promisisti, confiteor, quoniam in peccatis conceptus sum, et in peccatis nutritus ; et per omne tempus vitae meae usque ad hanc diem in peccatis sum conversatus. Nullum inventio peccatum, a quo non sim aliquo modo inquinatus. Per superbiam namque praecepta tua et seniorum meorum transgressus sum. Silentium et taciturnitatem, sicut Regula docet, non tenui. Quod mihi licitum non fuit, habui, dedi, et accepi. Clamores pauperum et miserorum non libenter aut misericorditer audivi, nec eos in infirmitatibus suis visitavi. Suadentibus mihi in malum consensi. Facilius multa in imo, quam unum in summo cogito : facilius reprehendo aliorum vitia quam mea : et quod in aliis reprehendo, facere non erubesco. Facilius uniuscujusque vitia quam virtutes intendeo. Cum aliorum delicta cerno, mea non aspicio. In meis delictis sum clemens, in alienis rigorem tenere volo. Ad irrogandas contumelias sum validus, ad tolerandas infirmus ; ad obediendum piger, ad lacessendos vero alios importunus ; ad ea quae facere et debeo et valeo, torpens, ad ea vero quae facere nec debeo, nec valeo, paratus. Ita repleta est malis anima mea, peccatis meis exigentibus.

34. In ecclesia me deteriorem reperio : ante altaria sacra devote non supplico : vasa sacra non reverenter trago : in choro sum corpore, et in aliquo negotio mente. Nunc intus maneo, nunc foras exeo : tanta est levitas corporis,

³⁴⁸ nec non et mentis. Aliud canto, et aliud cogito. A Psalmodie verba profero, et psalmodiae sensum non attendo : sed mente vagus, habitu dissolutus, oculis attonitus, hue et illuc prospiciens; quacumque ibi geruntur, perlustro et perspiccio. Væ mihi ! quoniam ibi pecco, ubi peccata emendare deboeo. Nonnunquam vero in ipsis bonis quæ ago, ad deterioris propinquum; quia dum menti letitiam parvunt, et quandam securitatem gignunt, mens mea secura redditur, et in torpore laxatur. Sæpe etiam me ipsum et opera quæ feceram laudavi, et ab aliis laudari volui. Plerunque laus humana, quam non quærebam, mihi oblata placuit : et cum ex ea incaute extollerer, subito multa quæ feceram ad memoriam venerunt, ut amplius in elatione attollerer. Quæ subtiliter replicans, atque in unum cuncta coacervans, coepi magis magisque deceptus intumescere. Dumque in mei admiratione occupatus defigerer, mihi dans gloriam, et non Deo a quo omnia acceperam, omnium fructum amisi : atque ita didici quoniam qui me laudabant, adversum me jurabant. Quanto enim quisque in semetipso gloriatur, tanto a Dei amore disjungitur.

35. Ita, Deus meus, inferno appropinquat vita mea. Si me liberabis, habebbo unde tibi gratias agam : si inde non liberabis, non habeo unde te reprehendam, quoniam justus es. Heu mihi ! qualis vixi ! quanta mala feci, et dixi ! Pudet qui sie vixerim, et quod natus fuerim. Malem non esse, quam talis esse. Bonus eram, et malum me feci : utique qui sponte me feci miserum, justum est semper esse miserum. Conscientia mea meretur damnationem ; pœnitentia mea non sufficit ad satisfactionem : sed certum est quoniam misericordia tua delet omnem offenditionem. Dele ergo, pie Domine, iniquitatem meam multitudine miserationum tuarum. Ego vero qui usque ad hanc diem sine causa vixi ; amodo sine causa vivere nolo.

36. Sed heu miser ! haec tam sæpe sic confessus ; surgens, cadens sum defessus : repeccando toties, confitendo toties. Multoties promisi me emendare ; et nunquam tenui, sed semper ad peccatum redit ; et prioribus sceleribus nova et deteriora conjunxi. Nunquam, ut debui, mores meos in melius mutavi ; nec a malefactis recessi. Plurimos etiam, me perdens, peccare feci, et multis causa mali exstisti : et exemplis vite meæ nonnulli subversi sunt. Ecce peccata mea, misericordissime Deus, non abscondo, sed

ostendo; accuso me, non excuso; quoniam ini-³⁴⁹ obsequio reverentiam, in sermone modestiam, quitatem meam cognosco. Nec idcirco justus sum: quoniam si alter ita me accusaret, sicut ego me ipsum accenso, patienter sustinere non possem. Desperare utique potuissem propter nimia peccata et vitia, culpas, et infinitas negligentias meas, quae egi, et quotidie indesinenter ago corde, ore, opere, et omnibus modis, quibus humana fragilitas peccare potest; nisi Verbum tuum, Deus, caro fieret, et habitaret in nobis. Sed desperare jam non audeo, quoniam subditus ille tibi usque ad mortem, mortem autem crucis, tulit chirographum peccatorum nostrorum; et affligen illud cruci, peccatum crucifixit et mortem. Gratias tibi ago, Domine Deus meus, quoniam visitasti me, et ostendisti mihi peccata mea. Nunc primum te inspirante didici ad cor meum redire, et me ipsum cognoscere. Advocabo ergo aliquem de amicis tuis, et ei omnia delicta mea exponam, sicut mihi præcepisti; ut ejus consilio et auxilio ab omnibus meis possim iniquitatibus liberari, et tibi reconciliari.

CAPUT XX.

Confessio coram prelato.

37. Audi ergo, pater, miserum peccatorem: andi vocem lacrymantis et poenitentis: attende quam graviter peccavi, et Creatorem meum offendii. Deo jubente ad cor meum redii; et inde exclusis omnibus præter Dominum Deum et me ipsum, totam vitam meam discussi tanto diligenter, quanto familiarius: et, ut verum fatear, nihil aliud ibi inveni, nisi locum horro-ris, et vastæ solitudinis; conscientiam videlicet die neglectam, omnino incoltam, spinis et tribulis obsitam, et omni horrore plenam. Nullum enim invenio vitium, a quo non traxerim ali- quod contagium. Turbavit me ira, laceravit me invidia, inflavit superbia. Inde contraxi mentis inconstantiam, oris securritatem, opprobria proximorum, scelera detractionum, linguae effrenationem. Seniorum meorum imperia non servavi, sed judicavi: de meis negligentiis ob-jurgatus, aut rebellis fui, ant murmuravi; præferri me melioribus impudenter affectavi; simplicitatem spiritualium fratrum irridenter exagitavi; meas sententias procaciter jactavi; obsequia delata fastidivi, negata quesivi; ju-niores meos elatus despexi. Non observavi in

A in moribus disciplinam. Habui in intentione pertinaciam, in corde duritiam, in sermocinatione jactantiam. In humilitate sui fallax, in odio pertinax, in jocatione mordax. Subjectionis impatiens, potentiae sectator, ad opus bonum piger, ad unitatem ferus, ad obsequium durus; ad loquendum quæ nesciebam promptus, ad supplplantandum paratus, fraternæ societati in-humanus. Temerarius in judicando, clamosus in loquendo, fastidiosus in audiendo, præsumptuosus in docendo, effrenatus deformiter in cachiinnando: onerosus amicis, infestus quietis, ingratus beneficiis, inflatus obsequiis, et imperiosus subjectis. Sæpe jactavi me fecisse quod non feceram, vidisse quod non videram, dixisse quod non dixeram. Dissimulavi etiam me non fecisse quod feceram; negavi me dixisse quod dixeram, non vidisse et audisse quod videram et audieram: et ita ex omni parte sum reus. Reus in sæculo, reus in claustru: sed ibi per ignorantiam, hic per negligentiam; et utrumque me terret.

38. Verumtamen multo amplius terret me, quod in monasterio ante conspectum Dei deteriore me invenio. Collocavit me Deus in loco C voluptatis, in domo ubertatis, in paradiso de-liiciarum: ego vero miser et miserabilis, inter mensas epulantium fame pereo, juxta fontem sitio, ante ignem algeo; et ad neutrum manus extendere volo, tam piger sum et desidiosus. Ita tempus amitto, quod Deus mihi sua pietate indulserat ad agendam poenitentiam, ad obtinendam veniam, ad acquirendam gratiam, ad promerendam gloriam. Quasi quoddam mon- strum inter filios Dei sto, habitum monachi, non conversationem habens. In magna corona, et ampla cuculla, salva mihi omnia existimo. Tanquam arbor sterilis terram occupo; et velut ju- D mentum vile, plus consumo quam proficio. Altiorum alterius locum teneo; et nullius officium suppleo: sed sum sicut truncus sine frondibus et fructibus. Alii me pascunt de laboribus manuum suarum, sicut præbendarium suum. Ego autem tanquam pauper et miser, nec clericum, nec laicum gero. Cantare namque et legere nequeo, laborare nescio: sed sum opprobrium hominum, pecore vilior, cadavere pejor. Tolerabilius enim canis putridus fetet hominibus, quam anima peccatrix Deo. Idecirco taedet me vivere; vivere erubesco, quia parum proficio. Mori timeo, quoniam non sum paratus: mali

tamen mori, et misericordie Dei me committit³³⁰, variis modis infelicem animam meam maculare et commendare, quia benignus et misericors est¹, quam de mala mea conversatione alieni scandalum facere. Tota namque die verecundia mea contra me est, et confusio faciei meae cooperuit me², cum video me somnolentum ad vigilias, tardum ad horas canonicas, et pigrum ad opera mannum. Alios autem video tam strenue et devote divinis interesse laudibus; alios vero ita reverenter et alacriter coram Deo assistere, et eum laudare: ego autem compungi ad lacrymas nequo; tanta est duritia cordis mei. Cantare non libet; orare non delectat; meditationes sanctas non invenio: tanta est sterilitas animae meae, et devotionis inopia quam patior.

39. Heu mihi! omnes in circuitu meo visitat Dominus, ad me autem non appropinquit. Nam alium quidem intueror singularis abstinentiae; alium, admirandae patientiae; alium, summæ humilitatis et mansuetudinis; alium, multæ misericordiae et pietatis: illum, in contemplatione frequenter excedere; hunc, pulsare et penetrare cœlos orationis instantia; aliosque, in aliis præeminere virtutibus. Omnes considero et prospicio ferventes, omnes devotos, omnes in Christo unanimes, omnes donis cœlestibus et gratia affluentes, tanquam revera spirituales homines, quos Deus visitat, et in quibus habitat. In me vero nihil horum invenio; quoniam declinavit Dominus in ira a servo suo. Inde est quod cum ali⁹ vigilant, ego dormio: quando ali⁹ cantant in monasterio, ego huc et illuc discurro: quando ali⁹ in aliquo secreto loco se furantur a colloquiis hominum, ut ibi loquantur cum Rege Angelorum, ego quæro colloquia hominum: cum ali⁹ vacant lectionibus, ego fabulis et verbis otiosis: quando ali⁹ discutiunt et dijudicant semetipsos, ego judico alios. Aliis placet communis vita, communis disciplina, et commune studium: et mihi placent anguli et diverticula. Sic, sic ex quo peccare potui, nunquam a peccatis et malis operibus cessavi. Peccatis peccata semper accenmulavi; et peccata quæ aliquando operibus implere non potui, malis voluntatibus et malis desideriis nunquam perficere cessavi.

40. Super omnia mala delectatio carnis, quæ ab ipsis cunabulis semper mecum erexit, mihi semper adhæsit, nec adhuc jam præ senectute deficientibus membris me deserit, multis et

A vit, dissolvit, captivavit, et omni virtute destitutam, inanem et debilem reddidit. Fateor hujus operis nefarii immundis recordationibus me saepè esse commotum et incensum, ardores non modicos et dishonestos passum: et non solum mearum delectationum mala memoria et stultæ recordationes mihi nocere; sed etiam aliorum malefacta mihi narrata, et per recordationes sordidas ad memoriam reducta, cor meum non parvo veneno iniquitatis maculavere. Et in hoc miserabiliter miserabilis sum, quia non tantum doleo quantum dolendum me cognosco; sed sic B securus torpeo, velut quid patiar ignorem.

41. Hoc vero mihi est omni infelicitate miserius, quod ita opere perversus, ore pollutus, corde immundus ad altare accedo, et Christi corpus manibus meis pertractare non pertimesco. Accedo elatus ad humilem, iratus ad mitem, erudelis ad misericordem: et tamen patitur humiliis elatum, mitis iratum, crudelem misericors. Accedo servus ad Dominum, non amore, sed timore; non devotione, sed usu. Accedo ad Dominum, cuius pereussi servum. Ad Patrem accedo, cuius occidi filium; percussi verbo, occidi exemplo: nec tamen pertimesco Domini C num, nec revereor Patrem. Manens in turba fratrum, turbans aliquos, et ab aliquo turbatus, quandoque accedo ad pacificum. Appropinquo etiam talis ad osculum pacis, qui prius reconciliatus accedere debuissem ad osculum turbati fratris. Convincit me reum et Dei inimicum mea iniquitas; peccatum meum saepè separavit me a Deo. Ideiro obsecro te, pater, ut me instruas, quomodo possim, aut semper stare cum Deo meo, aut redire, cum ab eo, peccatis meis exigentibus, motus fuero.

CAPUT XXI.

Patris spiritualis ad confitentem responsio et instructio.

42. Confessio tua, fili, ad lacrymas me comovit, tum propter me, tum propter te. Propter me fleo, quoniam quæcumque de te dixisti, eadem fere aut similia reperio in me; et multa ad memoriam revocasti, quorum oblitus fueram. Propter te gaudeo, quoniam visitavit te Oriens ex alto. Non enim longe es a regno Dei. Notitia namque peccati, initium est salutis.

¹ Joel ii, 13. — ² Psal. xxi, 16.

Confido in Domino, quoniam quidquid minus est in te servoris et boni operis, humilitas superbit puræ confessionis. Quacumque namque hora peccator conversus ingemuerit, salvus erit¹, quoniam cor contritum et humiliatum Deus non despiciet². Tardius siquidem videtur Deo veniam peccatori dedissem, quam ille accepisse. Sic enim festinat misericors Deus absolvere reum a tormento conscientiae suæ, quasi plus cruciet misericordem Deum compassio miseri, quam ipsum miserum compassio sui. Qui enim vere pœnitent et veraciter dolet, absque dubio et absque mora indulgentiam accipiet. Et quanto quis frequentius, quantoque vehementius de suo reatu interno dolore afficitur, tanto certior, tantoque securior de indulgentiæ venia efficitur. Inde est quod animam pœnitentiae lacrymis afflictam, tam frequenter quam libenter consolatur Spiritus paracletus. Illam frequenter visitat, illam libenter confortat, et ad veniæ fiduciam plene reformat, quam sua scelera flendo damnare, et damnando flere considerat. Incipit extunc quædam familiaritas inter Deum et animam, eo quod hæc se sentiat ab illo sæpius visitari, et ex ejus adventu non tantum jam consolari, imo aliquoties quodam ineffabili gaudio repleri.

43. Sed ad hæc quis idoneus? Profecto vere pœnitens. Omnia etenim in confessione lavantur: conscientia mundatur, amaritudo tollitur, peccatum fugatur, tranquillitas reddit, spes reviviscit, aninus hilarescit. Post Baptismum nullum aliud nobis constitutum est remedium quam Confessionis refugium. Sit ergo devota cordis compunctio, vera oris confessio, discreta carnis mortificatio, repentina vitiorum extirpacio, lœta bonorum operum exhibitio. Non erubescas Deo confiteri, cui non potes abscondi. Ipse enim novit abscondita cordium, cui omnia nuda sunt et aperta; ante eujus D conspectum cuncta nostra peccata sunt scripta. Sed quod ibi scribit transgressio, hic delect confessio. Non te igitur pudeat dicere, quod non puduit facere. Quod si forte pudor est tibi, mihi soli peccatori peccata tua exponere; quid facturus es in die judicii, ubi omnibus exposita tua apparebit conscientia? Si cogeris coram multitudine nudo corpore transire, non posses non erubescere: cur ergo minus confunderis, quando immunda cogitatione in

mente sordidaris? cur minus erubescis pudenda A cordis, quam pudenda carnis? cur magis vereris yultus hominum, quam yultus Angelorum? Talis confusio separat a Deo. Omnis spes veniae et misericordia est in confessione vera. Simulata namque confessio non est confessio, sed duplex confusio. Excludit enim miserationem Dei miseria simulatio: nec dignatio locum habet, ubi fuerit dignitatis præsumptio. Provocat vero compassionem humili miseræ confessio. Nulla est enim tam gravis culpa, quæ non habeat veniam per puram confessionem. Vitia igitur cordis tui et pravas cogitationes illico manifesta. Peccatum enim proditum cito curatur: crimen vero tacendo ampliatur. Vitium si patet, sit ex magno pusillum: si latet, sit ex minimo magnum. Nam velox confessio velociter medicinam facit. Melius est ut vites vitium, quam ut emendes: ne forte cum incurreris, revocare non possis.

CAPUT XXII.

Remedia suggerit adversus pravas cogitationes efficacia; memoriam Passionis Christi, et novissimorum.

C 44. Quoties te sentis turpibus cogitationibus pulsari, et ad illicitam delectationem allisci; toties pone ante mentis oculos quomodo Christus in cruce crucifixus est pro te. Intuere quomodo a Juda Judæis traditur, et quam viliter pertractatur, blasphematur et colaphizatur, judicatur et condemnatur, expoliatur et flagellatur; ad ultimum vero contumeliis et opprobriis affectus inter duos latrones suspensus: clavis cruci affixus, sputis derisus, spinis coronatus, lancea perforatus. Ex omnibus partibus sanguis emanat, et inclinato capite emittit spiritum. Ita Redemptor tuus moritur pro te: et tu nescio cuiusmodi sordida cogitatione sordidaris in mente! Sufficere posset hæc cogitatio ad excludendas omnes illicitas cogitationes. Sed ecce ad alia transeamus.

45. Considera quomodo morieris, quando aliqua gravi infirmitate vexatus, et ad extrema deductus, ibi ad terram projectus, inter longa suspiria et difficiles singultus, inter diversos dolores et timores animam exspirabis. Tunc veniet corpus in pallorem et horrorem, insaniem et fetorem: erit vermis et cibus ver-

¹ Ezech. xviii., 21, 27. — ² Psal. i., 19.

minu. Animam vero mox capient et rapient³⁴² ter iratus, et terribiliter districtus : sententia larvales illæ facies, que eam in exitu presto- lantur : et ex omni parte terrebunt eam daemo- nes terribiles et horribiles. Cogita quis eam defendet a rugientibus præparatis ad escam : quis consolabitur eam, cum teterrua illa mon- stra daemoniorum oecursantia sibi catervatum ruere videbit : aut quis deducet per ignotam regionem. Attende etiam quam subito venit dies ultima : subito venit; et forsitan hodie erit. Jam adest; jam præsentaberis ante tremendum Judicem : accusaberis multis et magnis offensis; non uno, non paucis, sed immumeris criminibus; non parvis, sed immensis; non dubiis, B sed certis; non brevi accusatione, sed tam longa, quam longa est tota vita tua; non uno accusatore, sed tot, quot sunt delicta tua. Ipse Judex erit districtus accusator tuus. Omnes etiam spiritus boni et mali coram Deo te accu- sabunt cum eo. Boni, quia Deo debent æquitatem; mali, quia tnam servant iniquitatem. Tot judicibus et populis astabis, quot præces- rerunt te in opere bono. Tot arguentibus con- funderis, quot tibi præbuerunt bene vivendi exemplum. Tot convinceris testibus, quot te monuerunt bonis sermonibus, et justis actioni- bus. Omnibus populis nudabuntur iniquitates tue, et cunctis agminibus patebunt universa scelera tua, non solum actuum, verum etiam cogitationum et locutionum.

46. Multa vero peccata tunc prouent ex improviso, quasi ex insidiis, que modo non vides, et forsitan plura et terribilia his quæ nunc vides. Undique erunt tibi angustiae. Hinc erunt accusantia peccata; inde, terrens justitia : subitus, patens horridum chaos inferni; despero, iratus Judex: intus, urens conscientia; foris, ardens mundus. Si justus vix salvabitur, peccator sic deprehensus in quam partem se premet? Latere erit impossibile : apparere in- tolerabile. In tanto discriminine torquebit te tua conscientia male sibi conscientia, ericiabunt cordis arcana. Cogente etiam conscientia, tu ipse eris accusator et judex tuus. Convictus teste pro- pria conscientia, et testibus oculis ipsius Judi- cis, fugere non poteris : sed tremens et anxius stabis suspensus ad gravissimam sententiam in angusto periculo, et in periculosa angustia; tanquam illico recepturus quod in perpetuum amittere non poteris. Judex tunc erit vehemen-

A ejus semel lata erit immutabilis : tortores horribiles, qui nunquam miserentur, erunt parati, ut data sententia te dannatum ad tormenta ra- piant. Tormenta erunt sine intervallo et sine temperamento : timor conturbabit te, cum terra aperietur coram te, et tu rues et cades in sta- gnum sulphuris ardantis et fetentis. Ignis exte- rius carnem tuam comburet; vermis interius conscientiam corrodet : ibi eris sine fine, sine spe venie et misericordie. Omnia vero gehennæ supplicia superabit, Dicum non videre, et bo- nis carere, quæ in potestate habuisti obtainere.

B 47. Si vis omnes malas cogitationes a corde tuo expellere, hec sœpe cogita. Ibi namque est cogitatio tua, ubi est affectio tua; ibi cor tuum, ubi est desiderium tuum : quoniam illud saepius in cogitatione volvimus, cuius amore plus affec- ti sumus. In cogitatione sua cadit quisque, vel stat. Si bona cogitas, cogitatio tua sancta cu- stodit te. Si mala cogitas, Spiritus sanctus di- sciplinæ effugiet sicutum, et auferet se a cogi- tationibus que sunt sine intellectu¹; eritque templum Dei spelunca diaboli : quoniam quem Deus deserit, diabolus arripit. Spiritus sanctus suggerit bona et dulcia : spiritus malus mala et C amara, vana, inutilia, et immunda. Et ideo quacumque hora mala cogitatio cor tuum tan- git, non consentias illi : nec sinas eam in corde tuo manere, sed illico repelle. In initio cogita- tionis iniquæ resiste, et fugiet a te. Nam ante Dei oculos non volant vacue cogitationes no- stræ : et nulla momenta temporis in animum transcedunt sine statu retributionis. Cogitatio prava delectationem parit, delectatio consen- sum, consensus actionem, actio consuetudinem, consuetudo necessitatem, necessitas mortem. Sicut viperæ a filiis suis in utero positis lacerata perimitur; ita nos cogitationes nostræ intra nos D nutritæ occidunt. Daemonum est malas cogita- tiones suggerere : nostrum est illico illas expel- lere. Nam in animo nostro eas jacere, nostra attinet voluntati, et proprie deputatur culpæ. Voluntate namque sua cadit qui cadit, et vo- luntate Dei stat qui stat. Cogitatio tamen im- munda mentem non inquinat cum pulsat, nisi cum hanc sibi per delectationem subjugat.

¹ Sap. 1, 5.

CAPUT XXIII.

De damnis peccati *superbie*, *invidiae*, et *detractio*nis.

48. Superbia sicut est origo omnium criminum; ita est ruina omnium virtutum. Ipsa enim est in peccato prima: ipsa in conflictu postrema. Ipsa autem in exordio mentem per peccatum prosterat: aut in fine de virtutibus dejicit. Idcirco est omnium peccatorum pessima; quia tam per virtutes, quam per vitia humanam mentem exterminat. Cætera vitia solas illas virtutes impetuunt, quibus ipsa destruuntur; ut luxuria pudicitiam, ira patientiam: sola vero superbia contra cunctas animi virtutes se erigit, et quasi generalis ac pestifer morbus omnes corruptit. Idcirco nisi omnia opera nostra humilitas præcesserit, comitata et consecuta fuerit; proposita quam intueamur; apposita emi adhaeramus; interposita qua reprimamur: totum de manu extorquet superbia. Quantalibet sit justitia operis, apud internum judicem nulla est, si hanc elevat tumor mentis. Perit revera omne quod agitur, si non sollicite in humilitate custodiatur. Signa superbie hæc sunt: clamor in locutione, amaritudo in silentio; dissolutio in hilaritate, furor in tristitia; honestas in imagine, dishonestas in actione, rancor in reprehensione.

49. Invidia est animi tinea. Sensem comedit, pectus urit, mentem afficit: cor hominis quasi quedam pestis depascit, et cuncta bona ardore pestifero devorat. Invidus alienum bonum, suum facit invidendo peccatum. Cum peccatores quosque conspicimus, non facile eos judicemus, sed magis desleamus; quia in similibus aut lapsi sumus, aut labi possumus. Si vis delinquentem corripere, aperte increpa, nec oculite mordeas. Quid enim prodest, si me nesciente aliis mala mea referas? Vae illi qui suam renuit corrigerem vitam, et alienæ non desinit detrahere. Si vis detrahere, tua in te peccata retorque: non aliorum delicta, sed propria cerne. Nunquam enim aliis detrahes, si te bene inspexeris. De malo alieno os tuum non coquimes; non detrahias peccanti, sed condole: quoniam grave peccatum est detractio. Detractentes et audientes pari reatu detimentur. Sicut irasceris alteri quando detrahit tibi: sic irasca

⁵³⁵ ris tibi quando detrahis alteri. Detractio est A mordacior quam vera cordis reprehensio.

CAPUT XXIV.

Varia monita de vitanda curiositate, mendacio, vaniloquio, et vindictæ studio.

50. Multos seducit curiositas. Tamdiu quisque sua peccata ignorat, quamdiu curiose aliena considerat. Qui semetipsum aspicit, non querit quid in aliis frequenter reprehendat; sed in semetipso quid lugeat. Quod inter se loquuntur B homines, nunquam scire desideres. Omne etiam genus mendacii summopere fuge. Nec casu, nec studio loquaris falsum: quia os quod mentitur, occidit animam¹. Per nullam fallaciam vitam alicujus defendas. Fuge in honesta verba: rejice verbum quod non ædificat audientes. Vanus enim sermo cito polluit mentem: et facile agitur, quod libenter auditur. Vanus enim sermo, vanae conscientiae est index. Mores hominis lingua pandit; et qualis sermo ostenditur, talis animus comprobatur: quoniam ex abundantia cordis os loquitur². Sermo vanus non erit absque judicio; quia ab omni rectitudine statu deperennit, qui per verba vana dilabuntur. Qui laudem non appetit, nec contumeliam sentit. Discerne te tuo judicio, non alieno. Nemo enim magis scire potest quis sis, sicut tu, qui conscius es tibi. Quid enim prodest dum malus es, si bonus prædiceris? Qualis haberis vis, talis esto.

Si sapiens fueris, te semper habebis eundem.

Stude loqui non quod libet, sed quod oportet. Qui otiosum verbum non reprimit, ad noxia cito transit. Magna virtus est, si non laedas a quo laesus es: magna gloria est, si cui nocere D potuisti, parcas.

Nobile vindictæ genus est ignoscere vicio.

Quidquid tibi contigerit adversi, pro tuo peccato evenit tibi. Tempera ergo dolorem tuum, et die: Juxta modum delictorum parva datur ultio. Mala aliorum bono tuo supera. Vince malitiam bonitate: detrahentium errores dissipando ealea: non sis in pace intolidus, nec levis in amicitia. Odientes ad pacem invita, discordantes ad concordiam revoca.

¹ Sap. i, 11. — ² Matth. xii, 34.

CAPUT XXV.

Varia et praelata morum documenta proponit.

51. Conscientia hominis abyssus multa. Sicut enim abyssus exhaustiri non potest; sic cor hominis evacuari a cogitationibus suis non potest: sed continua volubilitate in eo volvuntur. Mare magnum est, et spatioum manibus; illic reptilia quorum non est numerus¹. Sicut enim reptile latenter reptit, et sinuosis anfractibus hue et illuc deambulat: ita conscientiam hominis venenatae cogitationes intrant et exirent; ut nesciat homo unde veniant, aut quo vadant. *Hoc bene cognoverat, qui dicebat: Praeum est cor hominis, et inscrutabile; et quis cognoscet illud?*² quod scrutationem non recipit, nec cognitionem.

52. Nulla poena gravior est prava conscientia. Mala conscientia propriis agitur stimulis. Si publica fama te non dannat, propria conscientia te condemnat; quoniam nemo potest se ipsum fugere. Vis nunquam esse tristis? Bene vive. Bona vita semper gaudium habet: conscientia rei semper in poena est. Ita clemens esto in alienis delictis, sicut in tuis: nec quemquam districtius, quam te, judices. Sic alios iudica, ut ipse judicari cupis. Lex tua te constringit. Judicium quod aliis imponis, ipse portabis. Nullum ante judicium condones: ante proba, et sic judica. Non enim qui accusatur, sed qui convincitur, reus est. Valde periculosum est de suspicione quempiam judicare. In ambiguis, Dei iudicio serva sententiam. Non eligas cui miserearis, ne forte praeter eas illum qui meretur accipere. Omnibus^a te tribue, si potes, quoniam incertum est pro quo magis placeas Deo. Major sit benevolentia, quam quod datur; quoniam tale erit opus tuum, qualis fuerit intentio tua. Qui cum tristitia manum porrigit, fructum remuneracionis amittit. Non est misericordia, ubi non est benevolentia. Non auferas uni, unde tribuas alteri; quoniam nil prodest si inde alium reficias, unde alium inanem facis. Abjice a te quidquid tum bonum propositum impedire potest: temine vivens quae post mortem habere non potes.

53. Difficile est, ino impossibile, ut praे-

⁵³²sentibus quis fruatur bonis, et futuris: ut hic A ventrem, et illic mentem impletat; de delicis transeat ad delicias; ut in terra et in celo glorirosus appareat. Si vis cum letitia animi vivere, noli multa habere. Istam quisque finiens vitam, nisi quod meruit in ipsa, non potest habere post ipsam. Quanto namque inferius delectamur, tanto a superno amore disjungimur. Nullus sit casus quem non meditatio tua præveniat: nullus sit casus qui te imparatum inventiat. Propone nihil esse quod tibi accidere non possit. Vita soveam, in quam vides alium coram te cecidisse. Aliorum perditio tua sit cauatio. Dum nescimus, repente mors venit. Nescimus enim quid hodie nobis contingat: et ignoramus an hac nocte animam nostram conditio mortis depositat. Quotidie ad finem vita tendimus, et ad mortem properamus. Idecirco singulis horis cogitare debemus, quo singulis momentis properamus. Unde Dominus ait per prophetam: *Perditio tua, Israel, ex te: tautum in me auxilium tuum*³. Quasi diceret: Ut pereas, imputa tuo merito; ut salveris, meo auxilio. Nunquam oportet poenitentem habere securitatem de peccatis. Nam securitas negligentiam parit, et saepe incautum ad vitia transacta reducit. Non solum gravia, sed et levia cavenda sunt peccata. Multa enim levia unum grande efficiunt: sicut solent de parvis et minimis guttis immensa flumina crescere. Non est dubium quod qui casti perseverant et virgines, Angelis Dei efficiuntur æquales.

CAPUT XXVI.

De ventris importunitate et versutia diaboli.

54. Nullus homini tam improbus exactor est, quam venter, qui quotidiana famis exactione te urget. Cum ceteris viis, etsi interdum nascimur, interdum tamen cum eis non morimur: sed cum isto nascimur, et cum isto morimur. Multis creditoribus reliquit me obnoxium pater meus: sed ab omnibus liberatus sum. Unus tamen superstes a quo liberari non possum, id est venter. Venter præcepta non audit: poscit, appellat. Non est tamen molestus creditor: parvo dimittitur, si modo deridis ei quod debes, non quod potes. Quosdam præsciens Deus peccare posse, in salutem

¹ Psal. cxii, 25. — ² Jerem. xvii, 9. — ³ Osee xiii, 9.

^a Videtur deesse, petentibus.

flagellat eos infirmitate corporis, ne peccent : ⁵³⁶ tis in excelso throno : ubi millia millium minut ut eis utilius sit frangi languoribus ad salutem, quam remanere incolumes ad damnationem. Est perniciosa sanitas, quæ ad inobedientiam dicit : est et salubris infirmitas, quæ per divinam correptionem mentem a duritia frangit, et humiliat.

55. Diabolus quando decipere quemquam tentat, prius naturam uniuscujusque intendit : et inde se applicat unde aptum hominem ad peccandum aspicit. Blandis et lenibus mentibus luxuriam, aut vanam gloriam proponit : asperis vero mentibus iram, superbiam, vel crudelitatem. Adversarius noster cum ab exteriori B sensualitate se videt exclusum, interiora collectis viribus aggreditur et ingreditur : sed spiritualis homo qui omnia judicat, ejus astutias non ignorat. Reprimit quod potest; quod non potest, tolerat : quia etsi latratum canis sustinet, morsum non timet. Mordet, cum ad consensum pertrahit : latrat, cum suggestit ; et tunc non vulnerat, sed coronat; quoniam etsi resistentem fatigat, non obligat nisi consentientem.

CAPUT XVII.

De oratione, et modo recte orandi.

56. Oratio est mentis devotionis; id est, conversio in Deum per pium et humilem affectum. Humilem ex conscientia infirmitatis propriae : pium ex consideratione divinæ elementiæ. Nullo alio modo Deus citius ad misericordiam flectitur, quam si animus deprecantis ad eum toto devotionis affectu convertatur. Nil ita Deus complectitur, quemadmodum purus mentis affectus. Idecirco cum orare volueris, solus soliditudinem cordis tui ingredere : et collecto spiritu tuo, integra mente et vacua curis, orationis dominum intra : et stans coram Deo ante unum aliquod de altaribus, orationis instantia cœlos penetra : et presentatus choris coelestium, in ipsorum praesentia miserias et calamitates, quas pateris, miserandus deplora. Prode tuam necessitatem, posce eorum pietatem, et ego confido in eo qui dixit, *Petite, et accipietis*¹, quoniam si perseveraveris pulsans, non exhibis inde vacuos. Sic ora cum oraveris, quasi sis assumptus et presentatus ante faciem majesta-

A strant ei, et decies centena millia assistunt ei². Tunc veraciter oramus, quando aliunde non cogitamus. Sine intermissione orare debemus³. Nam sicut nullum est momentum, quo homo non fruatur aut utatur Dei pietate et misericordia : sic nullum debet esse momentum, quo eum presentem non habeat in memoria. Felix anima, quæ omnes evagationes mentis in unum studet colligere, et in illo veræ felicitatis fonte desiderium figere. Quando oramus, Spiritum sanctum ad nos vocamus. Oratio cordis est, non labiorum. Neque enim verba deprecantis Deus intendit; sed orantis cor aspicit. Vis virtutes tuas augere ? Prodere noli. Quod manifestando potes amittere, tacendo custodi. Quibusdam enim concessum est tantum bene agere, et fructum boni operis non habere : quod ipsi sibi auferunt per studium humanæ jactantiae. Sicut glacies calore dissolvitur, ita virtus ore laudantis.

57. Cum ad cor meum redire volo, desideriorum carnalium turbæ, tumultusque vitiorum, temptationibus suis cogitationem meam dissipant, et intentionem cordis in oratione perturbant. Et dum converti ad Deum post C perpetrata vitia studeo, et contra hæc eadem vitia, quæ perpetravi, illum exorare conor; occurrunt cordi phantasmata peccatorum quæ feci, et mentis mee aciem reverberant, confundunt animum, et deprecationis mee vocem premunt. Ita mala quæ feci, cogitationi mee suis imaginibus impressa, in ipsa mea oratione me conturbant. Cæterum quanto graviore tumultu cognitionum carnalium premor, tanto ardenter orationi insistere debo. Et quantum peccatorum meorum phantasmata in oratione plerumque patior; tantum necesse est ut intentione cordis mei quo durius repellitur, tanto va lentius insistat orationi : quatenus cogitationis illictæ tumultum superet, atque ad piæ aures Domini nimietate sue importunitatis tamidū irrumpat, donec cogitationes malas manu sancti desiderii ab oculis cordis abigit. Hæc est vera tranquillitas, cum tota mens in se ipsa colligitur, et in uno æternitatis desiderio immobiliter figitur. Debet proinde fluctuationem cordis restringere, et ad unius veri gaudii desiderium, cognitionum et affectionum motus colligere.

¹ Luc. xi., 9. — ² Dan. vii., 10. — ³ I Thess. v., 17.

CAPUT XXVIII.

De vitis et abusibus lingue, cantus, juramenti, etc.

58. Multum loqui, stultitia est : quoniam in multiloquio peccatum deesse non potest¹. Lingua dicitur, quia lingit. Lingit adulando, mordet detrabendo, occidit mentiendo. Ligat, et ligari non potest : labilis est, et teneri non potest; sed labitur et fallitur. Labitur ut anguilla, penetrat ut sagitta; tollit amicos, multiplicat inimicos; movet rixas, seminat discordias. Uno ictu multos percutit et interlicet. Blanda est et subdola, lata et parata ad exharienda bona, et miscenda mala. Qui custodit linguam suam, custodit animam suam²; quoniam mors et vita in potestate linguae est³. Qui linguam suam et ventrem custodire non potest, mouachus non est. Cujus peccatum quisquis sequitur, necesse est ut ejus poenam sequatur. Uninsecusque casus tanto majoris est criminis, quanto priusquam caderet, majoris erat virtutis. Per quae peccasti, per haec et torqueberis. Secutus es carnem; flagellaberis in carne. Crimen non est in rebus, sed in usu agentis. Sæpe prolixa lectio, longitudinis causa memoriam legentis obliterat.

59. Sunt quidam voce dissoluti, qui vocis sue modulatione gloriantur : nec tantum gaudent de dono gratiae, sed etiam alios spernunt. Tumentes elatione, aliud cantant quam libri habeant : tanta est levitas vocis forsitan et mentis. Cantant ut placeant populo, magis quam Deo. Si sic cantas, ut ab aliis laudem quereras; vocem tuam vendis, et facis eam non tuam, sed suam. Habes in potestate vocem tuam, habeto et animum. Frangis vocem, frange et voluntatem. Servas consonantiam vocum, serva et concordiam morum; ut per exemplum concordes proximo, per voluntatem Deo, per obedientiam magistro. Cave ne sicut delectaris altitudine vocis, delecteris elatione mentis. Nec diviti obsunt opes, si eis bene utatur : nec pauperem egestas commendabilem facit, si inter inopiam sordes peccati non caveat.

60. Quaecumque arte verborum quis juret, Deus qui conscientiae testis est, ita hoc accipit, sicut ille, cui hoc juratur, intelligit : qui vero duplicitur jurat, duplicitur reus sit, quia et no-

³⁸⁷ men Domini in vanum assunxit, et proximum A dolo capit. Sæpe Deus hic puniri tolerat, quos ad salutem perpetuam parat. Jucunditas cordis est vita hominis. Cor pravum dabit tristitiam. Omnis boni impedimentum est tristitia. Humilitas nec ipsa irascitur, nec alios irasci permittit. Humilitas est, si quando peccaverit in te frater tuus, antequam illum peccasse pœnitiat, dimiseris illi. Unusquisque talen indulgentiam accepturus est a Deo, quem ipse dederit proximo suo in se peccanti. Frustra Deum propitiari sibi querit, qui cito placari proximo negligit. In tua infirmitate non te debitas, sed ora Deum, et enrabit te. Sæpe multos Deus non exaudit ad voluntatem, ut exaudiatur ad salutem. Duobus modis oratio impeditur, ne impetrare quis valeat postulata : hoc est, si aut mala quisque committit, aut si delinquenti in se debita non dimittit.

61. Vera confessio et vera pœnitentia est, quando sic pœnitet hominem peccasse, ut crimen non repeatat. Nihil pejus est quam culpam cognoscere, nec deflere. Si videris aliquando persecutorem tuum nimis saevientem, scito quia ascensore suo daemone perurgetur. Omnis homo qui alium in corpore persecuitur, prius C ipse in corde persecutionem sustinere cognoscitur. Super tria firma sedet humilitatis perfecatio : ut attendat homo quid fuit ante ortum, quid est ab ortu usque ad occasum, quid erit post hanc vitam. Unde enim superbiat homo, rememorans quod fuit vile semen, et sanguis coagulatus in utero; postmodum in deserto hujus vitae miseriis expositus et peccato; tandem cinis, et esca vermium futurus in tumulo?

Unde superbit homo, cuius conceptio culpa,
Nasci pena, labor vita, necesse mori?

Quando vel quomodo, vel ubi, nescire?

CAPUT XXIX.

De cordis instabilitate confessio penitentis, et responsio patris spiritualis.

62. Solus solitudinem cordis mei ingredior, et cum corde meo paulisper confabulor, ab ipso querens de ipso et de his quæ circa ipsum sunt. Cor meum, cor pravum, vanum et vagum, omni volubilitate volubilis : de uno in aliud

¹ Prov. x, 19. — ² Id. xxii, 23. — ³ Id. xviii, 21.

vago incessu transit, quærens requiem ubi non⁵⁵⁸ deinde ad exteriora ebulliens, totum corpus est. In omnibus enim quæ videntur, requiem A occupat et mæculat. quæsivi, et veram requiem in eis invenire non potui. Deinde rediens ad me, consistere in me ipso non possum: quoniam mens mea valde levus, multumque instabilis, vaga et profuga, ubique se variat, undique fluctuat; quia vult et non vult pigra, consilia mutat, voluntates alternat, similis folio quod a vento movetur et circumfertur. Inde est quod cogitationes meæ vanæ et importunæ me trahunt, et ducent modo ad forum, modo ad litigia altercantum, nunc ad convivia pinguum, nunc ad inimunda libidinum. Modo sordida titillatione caro inflammatur; nunc vero foeda cogitatione animus sordidatur: et cum confusione meæ caliginem declinare volo, non valeo. Sic, sie dum me diligenter inspicio, tolerare me ipsum non possum. Non est enim hora diei, nee momentum temporis, quo Creatorem meum in aliquo non offendam, et imaginem suam in me aliquo modo non obsusem. Vitam meam cum diligenter exploro, quotidiana confessione confiteri non possum pessima vitiorum germina, quæ in me quotidie repullulant. Ecce andisti, pater, abominationes meas malas et pessimas; et adhuc scias multo pejora et iniquiora in angulis cordis mei latere, quæ ad lucem veræ confessionis venire erubesco. Verumtamen si Dei consilium habes, consule quid agendum sit.

63. Cum per pravas ineptasque cogitationes vaga mente discurras, deceptoris spiritibus tentandi aditum in te aperis. Et ita te a Deo separas, quoniam perversæ cogitationes separant a Deo, et Spiritus sanctus disciplinae effugiet factum, et auferet se a cogitationibus quæ sunt sine intellectu¹. Mens vero instabilis et inquieta, dum semper nititur apprehendere quod appetit, desideriis suis circumagitata nunquam requiescit. Idecireo in uno aeternitatis desiderio immobiliter debet figi. Peccata autem tua consiteri non erubescas: quoniam omnia in confessione lavantur; et nullum peccatum dimititur, nisi prius confiteatur. Prosequere igitur; et si ad perfectam sanitatem pervenire desideras, quidquid conscientiae stomachum gravat, totum vomitu pure confessionis evomere non differas. Virus enim vitiorum, nisi festinanter ejiciatur, prius interiora corrumpt;

Pergit pœnitens aperire conscientiam et statum animæ suæ eoram patre spirituali.

CAPUT XXX.

64. Quoniam Egyptium tuum non abominaris, sed foves et instruis; manifestabo tibi, non solum peccata actionum, verum etiam cogitationum. Audi ergo miseriam meam. Sæpe veniunt ad mentem meam cogitationes innumeræ, et surgunt affectiones multæ, et sollicitant me de cura corporis, et suggestunt multa de usibus necessitatis. Conveniunt ibi ad consulendum, veraciter autem ad decipiendum: et congregantur consiliarii multi, et consiliatores vani, imo deceptores veri. Congregantur autem quasi in consilium unum, et quasi ad querendum consilium bonum, et dantur in commune consilia multa, sed inutilia et vana; quia consilium vanitatis est, et totum eorum consilium de vanitate est. Suadent mihi sanguinem minuere, ut possim pausare, et laudes cibos sumere; remanere de vigiliis, ut C satis possim dormire. Consulunt corpus recreare ne deficiat, carnem fovere ne tabescat, abstinentiam aliquantulum relaxare, quieti parumper indulgere: et in hunc modum agitur de cura corporis, cura superflua, et de vanitate ventilatur quæstio vana, et super hujusmodi inutili negotio consumitur sæpe hora una.

65. Qui earnis suæ desideriis non resistit, et motus cordis sui custodiæ negligit; ita tandem prava consuetudine illigatur, ut postmodum etiam volens eis resistere non possit. Propterea quoties hujusmodi consiliarios improbos et iniquos in unum convenire sentis; D non eis consentias, sed illico execute te, nunc ad orationem, modo ad operationem, sæpe autem ad meditationem: nec prius cesses, donec illi evanescent. Intuire quomodo Christus stetit in cruce; considera quomodo morieris, vel ubi, vel quando: statue te ante terrificum tribunal tremendi Judicis; descende usque ad infernum inferiorem, et ibi cerne quomodo pro peccatis suis animæ puniuntur. Talis etenim cogitatio probatissimum remedium est contra turpes cogitationes.

¹ Sap. i, 3, 5.

CAPUT XXXI.

Confessio penitentis de cura carnis , et vitiis gulæ.

66. Quoniam verba delictorum meorum audiire non dignaris, sed patienter auscultas, fateri oportet quod adhuc fatendum est. Cum supradictis consiliariis ini quis et iniqua consulentibus acquiesco, et eorum consilia libenter recipio; adsunt subito cogitationes pravæ, assurgunt affectiones perversæ, multum sollicitæ, sed parum discrete, quomodo carnem meam delicatissime fovcam; que quantumcumque et suavissime nutriatur, semper caro est. Offerunt mihi infirmitorum: sed quoniam turpe est in illo diu permanere, equitandi occasionem querunt, et inveniunt. Nec mora, equi parantur, cadi implentur, hospitia eliguntur, et quæ sunt necessaria in via, ligantur et parantur. Vocor, et vocatis venio. Injungitur mihi obedientia illa: ego vero metuens ex meo desiderio vilescere, recuso ore, quod corde desidero; acquiesco tanquam coactus, et ideo laetus ascendo, et iter arripio. Proh dolor! religio relinquitur, et silentium rumpitur: hinc inde volant verba vana et inutilia, forsitan et detractoria. Sic confabulando sepe consumuntur dies integra. Venio ad hospitium, assideo ad mensam, apponitur panis albus et vinum bonum, piscis et caseus, ova, etc. Interea recurrit animus meus ad fratres qui sunt in conventu, et grave est mihi ut dissimiliter ab eis reficiar; et epuler splendide, illis aride reficientibus: et remordet me conscientia mea, si pro faba pisces, si pro cepe seu milio caseum, si pro mica gastellum ad refectionem sumnam; si vim num bibam, et fratres aquam.

67. Gula vero exspectationis impatiens, invitat et instigat ut comedam et bibam. Dicit enim: Non debes esse molestus ei qui te charitative suscepit, sed ad nutum illius te per omnia debes habere, et monitis illius libenter obedire, et impensa beneficia cum gratiarum actione percipere, quoniam nihil respuendum est quod cum charitate offertur. Charitatis est ut quod ille tibi apponit, cum ipso pariter de eodem sumas, ne scandalizetur si viderit te aliud quam se comedere. Ita ergo fac ut convenit. Communica et participa cum hospite,

⁵³⁹ sicut scriptum est: *Couedentes et bibentes quæ A apud illos sunt*¹. Ego vero his persuasionibus victus, communico et participo cum hospite pro hospite. Et quoniam de alieno ministratur, et non de proprio; incipio mihi esse indulgentior, et manu largior. Prosequor causam pro qua veni ad mensam. Nam comedo et bibo profuse, sicut mos est: et multiplicantur ferula et pocula, donec et venter gravetur, et cerebrum turbetur: nec arguitur superfluitas, quam excusat hospitalitas. Sic, sic mei oblitus, dum gulæ appetitum sequor, oblivious mox incipio quid faciant fratres in refectorio; et cadit a memoria faba, caulis, panis durus, et aquæ potus. Sicut fabula, sic est vita mea. Tineo etiam ne egomet sic fabulando fabula efficiar, si sine bonis operibus inveniar. Dicito ergo mihi quid debeo facere, et quomodo possim gulam continere, ne tam parvi bidelli² servus efficiar.

68. Gula semper est in pugna, et in culpa. Sive manduces, sive bibas, adest illa tecum pugnatura: si bene non pugnas, certe vinciris ab illa; quæ cum multis pugnat, et a paucis expugnatur. Tu ergo tanto vehementius illam expugna, quanto manifestius illam esse expugnandam cognoscis. Et quoniam ad Dei cognitionem pervenire non potes, nisi per cognitionem tui; iterum atque iterum discute te ipsum, si forte aliquid in te lateat quod Deo dispiceat. Videre enim Deum non potes, nisi mundo corde: nec siet cor jucundum, nisi prius fiat mundum ab omni contagione.

CAPUT XXXII.

Accusat se penitens de confessionis vitiis et de invidia.

69. Multa habeo adhuc tibi dicere, sed confiteri erubesco. Verumtamen, quia alter Deum videre non possum, aperiam tibi cor meum. Fateor quoniam peccata mea recognitare neglexi, et ideo multa oblivioni tradidi. Cognita autem non omnia confessus sum, propter multitudinem. Quæ vero confessus sum, non pure sum confessus propter turpitudinem, aut omnino celavi. Quæ autem sive bene, sive male sum confessus, non digne flevi, propter vetustatem, et inveteratam consuetudinem. Confessus sum cui non debui; et cui confiteri

¹ Luc. x, 7.

² Alias, *budelli*.³

debui, celavi; et, quod pejus est, de confes-⁵⁶⁰ sione inanem gloriam quæsivi. Manifesta vero peccata excusavi, cuin de illis convictus fui, vel, quod deterius est, defendi. Culpam meam præ rubore confusionis palliavi. Sic, sic peccatis peccata semper accumulo, et vitam meam quotidie corrigere dispono: semper autem de die in diem differo, et dum hoc in futuro fieri propono, sit ut illud futurum semper sit futurum, imo fortassis nunquam futurum. Domine Deus meus, quandiu ponam consilia in anima mea?¹ Quæ utilitas in sanguine meo, dum descendero in corruptionem?² Non est vitium, cui aliquo modo non servierim. Omnia enim contendunt de me, eujus potissimum videar. Verumtamen super omnia vitia, invidia me persequitur. Pestis hæc ubique me torquet. Da ergo consilium quomodo illam effugere valeam.

CAPUT XXXIII.

Responsio patris spiritualis de invidia.

70. Tristius^a invidia nihil est, quæ protinus ipsum Auctorem torquet discruciatque suum.

Omnino igitur fugienda est et execranda; quoniam in illa Deus offenditur, proximus lædatur, animus affligitur. Invidia etenim semper torquet possessoris sui animum, quamvis sæpe lædere non possit suum, erga quem sævit, proximum. Sed cum mala sit omnis invidia, pessima tamen est hujus mali species, quæ sub specie sanctitatis suas exercet injurias. Sæpe enim quando sævit in proximum ex virtute iracundiae, vel veneno invidiae, singit sibi cogitatio quod faciat illud zelo justitiae. Læsus namque quilibet a proximo suo, non jam eum facile respicere potest simplici oculo. Displicet sibi quidquid ab illo fieri considerat. Omni fere hora tacita apud se cogitatione illum accusat. Surgunt causæ quotidie innumeræ, quæ illum culpabilem ostendunt: occurruunt rationes multæ, quæ illum reum, illum esse puniendum convincunt. Crescit autem sæpe eousque malum, ut apud Deum esse credat se reum, nisi illum severius corripiat, et de sua perversitate redarguat. Loquitur enim apud se hujusmodi maligna cogitatio: Usquequo illum talem tolero? Consentire ei comproboret, si eum non cor-

ripio; consentiens autem Deum offendit. Cor ripiam ergo eum, ne Deum offendam: nihil enim pro mea, sed pro Dei injuria ulciscenda totum facio. Imo sic illum sibi restituam: proximum enim corripere, et eum castigare, hoc non est proximo nocere, sed prodesse velle. Sic sæpe apud se loquitur maligna cogitatio: exexcavit enim eam malitia sua. Et putat odium suum amorem esse, et injuria sua justitiam exercere. Conveniunt itaque undique hujusmodi malignæ cogitationes ad mentem, et singunt se ad obsequium Dei convenire, non autem suum odium exercere velle. Considera ergo adhuc frequenter, cogita vehementer, investiga diligenter conscientiam tuam, ut scias quid corriger, seu etiam unde debebas gratias agere. Valde enim utile et pernecessarium est, ut scias quid desit tibi, quid vis, quid cupis, et quid habere optas.

CAPUT XXXIV.

Accusatio sui de variis, vagis et otiosis cogitationibus, et responsio patris spiritualis.

71. Facilius atomos mundi possem dinumerare, quam motus cordis mei. Velocitas animatum et volatilium meis motibus æquiparari non potest. Cogitationes meas non est qui possit comprehendere. Desideriorum meorum non est modus. Nunc illa, nunc ista cogito et desidero, nec ista, nec illa habere possum. Dum corpore vaco, cogitationibus per diversa loca vagor. Nulla hora, nullo temporis momento quiesco: sed in momento, in ictu oculi per multa spatia locorum discurrens, novas creaturas creo; et iterum easdem eadem facilitate deleo, vel alio atque alio modo multipliciter vario. Illud vel illud habere desidero, talis vel talis esse cupio, quasi Deus illud dare, vel talem me facere nec esset, aut non potuerit.

72. O custos cordis, quam modicum et cupidum cor habes! parvum est, et magna cupit. Vix ad unius milvi reflectionem sufficere posset, et totus mundus ei non sufficit. Solo corde per totum mundum vago motu discurrit. Sine pedibus curris, sine manibus operaris, alas non habes, et volare non cessas. Divitias quotidie congregas, et satiari non potes: epulas ad reflectionem paras, et inde non comedis: hæc et

¹ Psal. xii, 2. — ² Psal. xxix, 10.

^a Alias, Justus.

illa cogitas, et falsum est quod cogitas. Audi⁵⁶¹ possum, sed per infinita spatia locorum, et vo-
quonodo, ut de cetero tibi caveas. Forsitan cogitas modo de sole, vel de aliquo amico tuo,
aut de te ipso. Si unus est sol, falsus est iste quem tu cogitans singis: quoniam ille certis lo-
cis et temporibus cursum suum peragit, istum vero constituis ubi vis. Si unus est ille amicus
tus, falsus est iste quem cogitans singis: quoniam ille ubi sit, nescis; istum autem ubi vis,
singis. Porro te ipsum hoc esse loco sentis, et tamen figmento cogitationis vadis ubi vis, et loqueris cum quibus vis, et hoc verum non est,
quia modo ibi non es. Quoniam ergo falsa sunt
haec, noli amodo talia cogitare, sed jaeta cogi-
tatum tuum in Domino, qui te fecit et refecit,
elegit et vocavit, judicabit et salvabit.

73. O quot et quanti hae hora cum eo lo-
quuntur, eumque in semetipsis amplexantur!
tu vero in his delectaris quae pereunt et trans-
cunt, et tecum manere non possunt! Considera
quam multi modo moriuntur; quibus si haec
hora ad agendum penitentiam concederetur,
quaes tibi concessa est, quonodo per altaria, et
quam festinanter current, et ibi flexis geni-
bus, vel certe toto corpore in terram prostrato
tamdiu suspirarent, plorarent, et orarent, do-
nec plenissimam peccatorum veniam a Deo con-
sequi mererentur? Tu vero comedendo, biben-
do, jocando, et ridendo, tempus otiose vivendo
perdis; quod tibi indulserat Deus ad acquiren-
dam gratiam, et ad promerendam gloriam. Co-
gita etiam quot animae in inferno nunc crueian-
tur sine spe venie et misericordiae. Si amor Dei
te tenere non potest, saltem teneat et terreat
timor judicii, metus gehennae, laquei mortis,
dolores inferni, ignis urens, vermis corrodens,
sulphur fetens, flamma tartarea, et omnia mala.
Discute adhuc te ipsum, ut scias quid desit tibi,
ne in illa ultima discussione coram omnibus
confundaris, si inventa fuerit in te iniquitas.

CAPUT XXXV.

Pergit confiteri varias et instabiles affectiones ac
perturbationes suas.

74. Digne pensare, et sufficienter aestimare
non valeo, quae sit illa tam multiplex cogita-
tionum mearum volubilitas, et tam inquieta et
infatigabilis velocitas, quae per tam multa, tam
varia, tam infinita discurrere me facit. Nulla
enim hora et nullo temporis momento quiescere

A possim, sed per infinita spatia locorum, et vo-
lumina temporum mira festinatione pertranseo.
Undique patet mili facilis transitus, agilis dis-
cursus, de summis ad ima, et de inis ad sum-
ma; de primis ad novissima, de novissimis ad
prima. Digne explicare non possum, quot al-
ternationis modos momentaneis permutationi-
bus induo, et quam multifaciter me alternanti-
um vicissitudinem motibus variare consuevi,
et quibus perturbationibus quotidie afficio. Modo me in fiduciam erigo, modo in diffiden-
tiati eado. Nunc per constantiam vigor, nunc
subitaneo terrore concutio: modo me turbat
B ira, modo ingens furor exagit. Nec illud adeo
mirum, quod variis qualitatibus diversisque
perturbationibus per singula momenta afficio,
sed illud supra modum stupendum, quod sub
codem pene momento saepe contrariis affectio-
nibus tangor: nunc odio, nunc amore ducor;
modo gaudio, modo moerore detrahor. Quam
sæpe inter mira gratulationis meae tripudia, su-
perveniens subitoque emergens tristitia causa
me vehementer concutit ac dejicit, et omnem
illam exsultantis animi mei solemnitatem subito
in moerorem vertit! Sæpe diu multumque dilecta
nimio postmodum odio prosequor, et vehe-
C menter approbata atque desiderata subito de-
testor. Sed quis omnium mearum affectionum
qualitates enumeret? quis omnes variationis
meæ modos explicare sufficiat? Pene quot sunt
diversitates rerum, tot sunt varietates affectio-
num mearum.

CAPUT XXXVI.

Responsio patris spiritualis, quani sit utilis et necessaria
sui cognitio.

75. Cum inter omnia animalia, humanum
D genus tum digniori forma, tum digniori poten-
tia dignius reperiatur; nulla scientia melior est
illa, qua cognoscit homo se ipsum. Relinque
ergo cetera, et te ipsum discente: per te curre,
et in te finiatur; nec frustra in alia distendaris te
neglecto. Praeter salutem tuam nihil cogites;
quoniam in acquisitione salutis tuae nemo est
tibi germanior, nemo propinquior te ipso. Si
vero aliquid cogitationi tuae se offerat, quod
non quoquo modo ad tui ipsius salutem perti-
neat, illoco respue et expue, ut semper te possis
inspicere, et de cognitione tui venire ad

cognitionem Dei. Agnoscere se debet homo, ad⁵⁶² porta, hæc scala, hic introitus, iste ascensus: quæ bona sit naturaliter promptior, vel ad quæ A hac intratur ad intima, hac elevatur ad summa. mala proclivior: quibus studiis debeat vehe- mentius insistere, contra quæ mala debeat instantius vigilare: quibus exercitiis valeat me- lius promoveri, quibus vitiis valeat facilius corrumphi: quibus culpis subjaceat, vel quibus meritis emineat, et quid pro his pœnæ vel præ- mii exspectare debeat: quantum quotidie proficiat, vel deficiat: cum quanta animi industria satagat præterita mala flere, præsentia decli- nare, futura prævenire: cum quanta animi constantia studeat reparare bona amissa, eu- stodire et multiplicare possessa. O quam neces- saria discussio et quam miranda speculatio, tot animi virtutes, tot ejus exercitationes, tot ejus studia vel merita præ oculis habere, et hujuscemodi contemplationi diutius inhærere!

76. Suspende ergo animum tuum ab inferiorum amore; ne forte de sublimibus ejectus, et de loco voluptatis a propria concupiscentia abstractus et illectus, post concupiscentias tuas eat, et vagus fiat et profugus super terram. Denique, si cupis implere dominicum præceptum, omni custodia serva cor tuum¹. Nescit enim quid de spiritu angelico, quid de Spiritu divino sentire debeat, qui suum prius non cogitat. Ni- hil recte existimat, qui se ipsum ignorat. Nescit quod sub pedibus suis omnis mundana gloria subjaceat, qui conditionis suæ dignitatem non pensat. O custos cordis, si nondum es idoneus intrare ad te ipsum, quomodo ad illa rimanda idoneus eris quæ sunt intra, vel supra te ipsum? Si needum dignus es intrare tabernaculum pri- mum, qua fronte præsumis ingredi taberna- culum secundum, hoc est, in Sancta sanctorum? Si nondum moliri potes gressus altos, ut cum Domino Jesu, vel saltem cum Moyse ascendas in montem excelsum; qua presumptione putas volare in cœlum? Prius redi ad te, quam rimari præsumas quæ sunt supra te. Prius sol ortus sui confinia irradiat, quam ad altiora conseen- dat. Primum ergo est ut redeas ad te ipsum; intres ad cor tuum; discas aestimare spiritum tuum. Discute quid sis, quid fueris, quid esse debueris, quid esse poteris: quid fueris per na- turam; quid modo sis per culpam; quid esse debueris per industriam; quid adhuc esse pos- sis per gratiam. Disce ex tuo spiritu cognoscere quid debeas de aliis spiritibus aestimare. Hæc

Vides quantum valeat homini plena cognitio sui? Ex hac siquidem proficit ad cognitionem omnium cœlestium, terrestrium, et infernorum.

CAPUT XXXVII.

Propositum pœnitentis de se ipso dissidentis, et ad Dei familiaritatem anhelantis.

77. Seire vellem qualis ipse sum, sed vix de B me ipso vera discernere possum. Amor namque privatus, quem erga me ipsum habeo, aufert mihi verum judicium de me ipso. Idecirco parum mihi credo de me ipso, ut pote homini mendaci, timens ne, si me ipsum judico, mentiatur ini- quitas sibi². Judicet ergo me ille, cui omnia nuda sunt et aperta: quem fallere non possum, quia sapientia est; nec effugere, quia ubique est; neque corrumpere, quia justitia est. Ille veniat ad me, cuius deliciae sunt esse cum filiis ho- minum³; qui stat ad ostium et pulsat, paratus introire, si ei aperuero⁴. Intret ergo et sanctifi- cit sibi sanctuarium, quoniam sanctus est, et C domum ejus decet sanctitudo. Exstirpet vitia, ordinet cogitationes, sanet affectiones, mores componat. Nullus ei in aliquo resistat; ut sit in pace locus ejus⁵. Utinam nullus hominum es- set necum exterius, ut familiarius loqui possem cum eo interius. Ipse enim et secretum querit, et solitarium locum diligit. Fugiam ergo homi- num solatia et colloquia, ut in secreto cordis inci Deum habitatorem habere possim. Valde tamen difficile est ab exterioribus ad interiora mentem revocare, et ibi permanere. Nec minus difficile est de visibilibus ad invisibilia pene- trare, et in illis diutius consistere. Dura sunt D haec, et multum laboriosa, sed valde fructuosa. Assuescam igitur sola intima cogitare, sola in- teriora diligere, et in illis permanere, ut pos- sim audire quid loquatur in me Dominus Deus meus. Ecce adsum, piissime Domine: tecum sum, intus sum. Quamdiu in exterioribus o- ccupatus fui, vocem tuam intra me audire non potui. Nunc autem reversus ad me, ingressus sum ad te, ut possim te audire, et tibi loqui. Loquere ergo, misericordissime, quia audit ser- vus tuus: loquere, quia paratus sum obedire.

¹ Prov. iv, 23. — ² Psal. xxvi, 12. — ³ Prov. viii, 31. — ⁴ Apoc. iii. — ⁵ Psal. lxxv, 3.

Quidquid jusseris, pro posse meo libenter de-
votus implebo.

78. O anima mea, Rex Angelorum venit ad nos, et hospitatus est nobiscum. Letemur ergo de tanto hospite nostro corde perfecto. Deus ei gloriam et honorem, quoniam dignatus est visitare servos suos. Epulemur et jucundemur eni in latitia et exultatione. Delectemur in eo de eo, et nullus sit ei in aliquo molestus, ne in ira recedat a nobis, et inducat super nos malodictionem pro benedictione. Exhibeamus ei omne servitium charitatis, rogantes et depre-
cantes ut nobiscum manere dignetur. Si vero non possumus persolvere ei totum quod debe-
mus; saltem nosmetipsos humiliiter ei subdamus ad omnem voluntatem ejus. Sit haec dies solem-
nis, in qua Salvatorem nostrum in hospitio no-
stro lati suscepimus. Nullum membrum, nullum officium ab hoc gaudio excludatur. Convenient ergo in unum omnes cogitationes et affectio-
nes, diem festum celebrantes in omni puritate et sanctitate. Nulla se aliena cogitatio interserat, que hujus solemnitatis gaudia perturbet. Oculi mei semper ad Dominum, per quem sum, vi-
vo, et sapio; nec cesserat lacrymis pedes ejus rigare. Audiant et intelligent aures quid in no-
bis ei displicat, vel quid ei placeat; quid dam-
net, vel quid approbet. Delectetur odoratus illo suavissimo odore dulcedinis ejus. Odor ejus odor vite aeterna, odor totius suavitatis et ju-
cunditatis. Repleatur os meum laude, ut can-
tem gloriam tuam, altissime Domine¹. Sit me-
ditatio cordis mei in conspectu tuo semper², ut te possim videre per fidem et contemplationem, donec merear videre facie ad faciem. Clementissime Pater, nihil in nobis cesset a laude tua. Be-
nedic, anima mea, Domino; et omnia quae intra-
me sunt, nomini sancto ejus³. Benedic, et die:

Gloria, laus et honor tibi sit, rex Christe redemptor.

CAPUT XXXVIII.

Animæ cum Deo analogia et similitudo.

79. O anima mea, si vis amari a Deo, re-
forma in te imaginem suam, et amabit te: re-
para in te similitudinem suam, et desiderabit te.
Consilio namque sanctæ Trinitatis ad imaginem et similitudinem suam creavit te Creator tuus;
quod nulli alteri ex creaturis donavit: ut tanto

³⁶³ eum ardentes diligeres, quanto mirabilius ab
A eo te conditam intelligeres. Considera ergo no-
bilitatem tuam: quoniam sicut Deus ubique est totus, omnia vivificans, omnia movens et gu-
bernans; ita tu in corpore tuo ubique tota es, illud vivificans, movens, et gubernans. Et sicut Deus est, vivit, et sapit: ita tu secundum modum tuum es, vivis, et sapi. Et sicut in Deo tres sunt personæ; Pater, et Filius, et Spiritus sanctus: sic et tu habes tres vires; scilicet intel-
lectum, memoriam, et voluntatem. Et sicut ex Patre generatur Filius, et ex utroque pro-
cedit Spiritus sanctus: ita ex intellectu genera-
tur voluntas, et ex his ambobus procedit mem-
oria. Et sicut Deus est Pater, Deus est Filius,
Deus est Spiritus sanctus; non tamen tres dii, sed unus Deus, et tres personæ: ita anima est intel-
lectus, anima voluntas, anima memoria; non tamen tres animæ, sed una anima, et tres vires. Ex quibus animæ viribus quasi excellen-
tioribus jubemur Deum diligere, ut diligamus eum toto corde, tota anima, tota mente: id est, toto intellectu, tota voluntate, et tota memoria; hoc est, toto affectu, sine defectu, eum discre-
tionis intuitu. Nec solus sufficit de Deo intel-
lectus ad beatitudinem, nisi sit in amore ejus C voluntas. Imo haec duo non sufficiunt, nisi mem-
oria addatur, qua semper in mente intelli-
gentis et volentis maneat Deus: ut sicut nullum potest esse momentum, quo homo non utatur vel fruatur Dei bonitate vel misericordia; ita nullum sit momentum, quo eum præsentem non habeat in memoria.

CAPUT XXXIX.

De dignitate animæ, ut quæ Christum spiritualiter
gignere valet.

D 80. Intellige dignitatem tuam, nobilis crea-
tura; quoniam non solum insignita es Dei ima-
gine, verum etiam decorata similitudine. Sicut enim Creator tuus, qui te ad similitudinem suam creavit, est charitas, bonus, et justus, suavis et mitis, patiens et misericors, et cætera insi-
gnia quæ de eo leguntur: ita tu creata es, ut charitatem haberes, et esses munda et sancta, pulchra et decora, mitis et humili. Quas virtutes quanto plus in te habebis, tanto propin-
quier Dco eris, et majorem tui Conditoris geres

¹ Psal. xxx, 8. — ² Psal. xviii, 15. — ³ Psal. cxii, 1.

similitudinem. Quid majus his tibi facere potuit, quam ut ad similitudinem suam te conderet factorem tuus; et eisdem virtutum vestimentis te ornaret, quibus ipse ornatus est? Attende igitur diligenter primae conditionis tuae excellentiam, et venerandam sanctae Trinitatis imaginem in te ipsa agnosce: honoremque similitudinis divinae, ad quam creata es, habere stude nobilitate morum, exercitio virtutum, dignitate præmiorum; ut quando apparebit qualis sit, tunc similis ei apparere possis. Similis enim similem querit: et qualem te paraveris Deo, talis necessere est appareat tibi Deus. Si ergo naturalem pulchritudinem tuam in te reparaveris, concupiscet rex decorum tuum: quoniam ipse est Deus tuus¹; ipse amicus et sponsus, frater et filius. Ipse enim dixit: *Quicumque fecerit voluntatem Patris mei qui in cælis est, ipse meus frater, et soror, et mater est².* Audi quomodo. Virtus et sapientia Patris, filius est Patris. Verbum Patris, voluntas est Patris. Voluntas hominis nihil aliud est, quam quedam proles mentis. Si igitur eadem est voluntas tua, et voluntas Patris; idem est filius tuus, et filius Patris. Veritas, sapientia, voluntas corde concipiatur, et ex corde generatur.

81. Si igitur idem vis et idem sapiis quod Pater, eundem filium habes quem et Pater. In te est utrum sis pater aut mater, an potius utrumque, pater et mater; non tuo merito, sed Dei dono. Potes namque cum gignere in corde tuo, et in corde alieno. Potes eum concepere a corde tuo, et ab ore alieno. Intellectu gignitur, sensu concipitur, affectu nascitur, effectu nutritur. Quando veritatem intelligis, vel alium intelligere facis, Christum gignis. Nostri voluntatem Dei? consenti ei, et concepisti. Quando gignis, es pater; quando concipis, es mater. Amando parturis, operando nutris. Sic, sic in potestate cuiusque relinquitor, utrumnam tantæ prolis mater efficiatur. Maledicta ergo sterilis quæ non parit, quæ talem filium pro voto per Dei gratiam habere potuit. Cur non similiter maledictus qui non gignit, nisi quia non aequa in nostra potestate consistit veritatem intelligere, et veritati consentire? Non enim veritatem semper intellico cum volo: intellectæ autem semper consentio: velle tamen non possum, nisi gratia Dei fuerit mecum. Nulla est enim humana industria sine Dei gratia. Ex quo primus homo peccavit,

naturæ bonum perdidimus, pariter et arbitrii A vigorem, sed non electionem, ne non esset nostrum, ut emendaremus peccatum. In nobis namque manet ad quaerendam salutem arbitrii libertas, id est rationalis voluntas, sed admonente prius Deo et invitante ad salutem, ut vel eligamus, vel sequamur. Potestatis nostræ est divine inspirationi acquiescere, et quæ ad salutem nostram pertinent eligere et sequi: divini vero munieris est ut possimus adipisci, quod se- quendo cupimus consequi. Nostræ potestatis est et ignaviæ, ut labamur: sollicitudinis vero nostræ est et cœlestis pariter adjutorii, ne laba- B mur. Felix homo qui sic ambulat sapienter, ne cadat; aut si ceciderit, ut statim resurgat. Felicior vero est qui nunquam cecidit: felicissimus autem est, qui jam cum Deo regnat.

CAPUT XL.

De promptitudine animæ ad recipiendum Christum, et de intimo recessu divini amoris.

82. Felix homo est, cui præsto est cum voluntarit, habere filium Deum. O quanta est dignitas hominis, filium habere Deum! et quanta est humilitas Omnipotentis habere hominem patrem! et quanta est nobilitas animæ, Christum Jesum habere sponsum! Sancta ergo anima et veri sponsi amica ad dilecti sui adventum summo cum desiderio semper debet inhiare, et parata atque expedita esse, ut pulsantem amicum absque ulla dilationis injurya possit suscipere, et vocanti cum omni alacritate occurrere; ne subito et inopinata adveniens, minus promptam et minus ornataam inveniat: vel dum exclusus, diutinæ præstolationis ullam molestiam sustineat. Aliud est autem cum ipso intrare, atque aliud est ad ipsum exire. Ibi anima ad D se ipsam revertitur, et cum dilecto suo usque ad intima cordis sui penetralia ingreditur: hic extra semetipsam ducitur, et ad sublimia contemplanda sublevaratur. Quid namque est ejus introire, nisi se totam in semetipsam colligere? Quid vero est ejus exire, nisi se ipsam extra semetipsam totam effundere? Nihil itaque aliud est animam cum dilecto suo in cubiculum ingredi, et solam cum solo morari, duleedine que ejus perfici; nisi exteriorum omnium obli- visei, et in ejus dilectione summe et intime

¹ Psal. xliv, 12. — ² Matth. xii, 50

delectari. Se solam cum dilecto videt, quando exteriorum omnium oblita, ex propria consideratione in dilecti sui dilectionem desiderium sum pernget, et ex his quæ in intimis suis considerat, animum suum in ejusmodi affectu inflamat, et tam ex bonorum, quam ex malorum suorum consideratione in gratiarum actionem assurgit; et hinc pro impensa gratia, hinc pro indulta venia, intimæ devotionis victimas persolvit. Usque in intimum dilectus perducitur, et in optimo collocatur, quando ex intimo cordis affectu, et super omnia diligitur.

83. Cogita quid sit quod in vita tua ardenter dilexisti, anxius concupisti, quod te jucundius afficiebat, ceterisque omnibus profundiuer delectabat. Considera ergo si eamdem affectionis violentiam, delectationisque abundantiam sentis, quando in summi dilectoris desiderium inardescis, quando in ejus dilectione requiescis. Cui dubium sit quod intimum illum affectionis tuæ sinum needum teneat, si intimæ dilectionis aculeus animam tuam in divinis affectibus minus penetrat, tepidius exagitat, quam in alienis affectionibus aliquando penetrare vel exagitare solebat? Sed si tantam prorsus, vel forte valdiorem dilectionis vel delectationis violentiam in intimis tuis circa divina perspexeris, quam alias nunquam expertus fueris; vide adhuc si forte aliud aliquid sit, in quo delectari vel consolari possis. Certe quādū possum ex aliena qualicunque re consolationem vel jucunditatem concipere, nondum audeo dicere dilectum nostrum intimum ardētissimi amoris sinum tenere. Satage ergo, festina trahere eum adhuc ad interiora et secretiora cordis tui penetralia, quæcumque es ejusmodi anima. Quis enim neget illud intimum cordis humani penetrale tales recessus habere, seu etiam obtinere posse, in quibus summi et singularis amoris violentia cum aliquid per affectum infixerit, aliena omnino delectatione avelli non possit? Certe si alienam aliquam consolationem queris vel recipis, Deum tuum, quamvis fortasse summe, nondum tamen singulariter diligis. Nondum ergo in intimum perducitur, nondum in intimo collocatur. Si ergo non satagis introducere eum ad intimam tuam, quomodo te credam velle vel posse sequi cum ad sublimia sua?

84. Certum ergo signum tibi sit, quæcumque es anima, quod dilectum tuum minus diligis,

^A vel ab illo minus diligis, si ad theoreticos illos excessus nondum vocaris, vel vocantem sequi nondum merueris. Quomodo enim perfecte diligis vel diligis, si in summorum desiderio ad superna non raperis, et ad theoreticos et anagogicos illos conatus mentis alienatione non transis? Vis nosse quia sublimitas divinarum revelationum sit manifestum divinæ dilectionis indicium? *Jam non dicam, inquit, vos seruos, sed amicos; quia omnia que audivi a Patre meo, nota feci vobis*¹. Satage ergo Deum tuum intime et summe diligere, et omni hora in divinæ contemplationis gaudium summo cum desiderio anhelare. Collige te ipsam ad temetipsam, et in solo divinitatis desiderio requiesce.

CAPUT XLI.

Anima excitatur ad contemplationem rerum sublimium et divinarum.

85. Debet namque anima perfecta, et assidue summorum contemplationi dedita, omni hora peregrinationis suæ terminum, et ergastuli hujus egressum, cum summo desiderio exspectare, et ad illud divinæ contemplationis spectaculum, quod in futura vita speramus, animum suum suspendere, et in ejusmodi exspectatione vehementi desiderio anhelare: ut quod interim videt per speculum et in ænigmate, mereatur videre facie ad faciem. Necesse est itaque ad cor altum ascendere, et nientis excessu per divinam revelationem addiscere, quid sit illud, ad quod aspirare vel studere oporteat, et ad qualem sublimitatis habitum animum suum compondere et assuescere debeat. Nam si semel ad illam luciferam angelicæ sublimitatis gloriam quis admissus fuerit, et ad illud divinorum radiorum spectaculum intrare meruerit: quam intimis desideriis, quam profundis spiriis, quam inenarrabilibus gemitibus eum qui ejusmodi est, putannus insistere, quam assidua recordatione, quam jucunda admiratione inspectam claritatem credimus eum retractare, menteque revolvere; illam desiderando, illam suspirando, illam contemplando, donec tandem aliquando in eamdem imaginem transformetur a claritate in claritatem, tanquam a Domini Spiritu²?

86. Verumtamen cum ab illo sublimitatis statu ad nosmetipsos redimus, illa quæ prius supra

¹ Joan. xv, 15. -- ² Cor. xiii, 18.

nosmetipsos vidimus, in ea veritate vel claritate³⁶⁷ suorum non extendit plenitudinem, quæ felicitas prius perspeximus, ad nostram memoriam omnino revocare non possumus. Et quamvis inde aliquid in memoria teneamus, et quasi per medium velum, et velut in medio nebulae videamus; nec modum quidem videndi, nec qualitatem visionis comprehendere, vel recordari sufficiimus: et mirum in modum reminiscentes, non reminiscimur; et non reminiscentes, reminiscimur, dum videntes non pavidemus, et aspicientes non perspicimus, et intendentes non penetramus, donec iterum meditatione assurgamus in contemplationem, contemplatione in admirationem, admiratione in mentis alienationem. Veritatis contemplatio in hac vita inchoatur, sed in futura iugi perpetuitate celebratur. Per veritatis contemplationem eruditur homo ad justitiam, consummatur ad gloriam. Gratia contemplationis cor ab omni mundano amore non solum emundat, sed sanctificat, et animum ad cœlestium amorem inflammat. Qui divina inspiratione et revelatione ad contemplationis gratiam promovetur, quasdam arrhas futura illius plenitudinis accipit, ubi sempiternæ contemplationi perpetuo inhæredit. Qui vero contemplationi veritatis vult vacare, necesse est ut discat requiescere, non solum ab operibus malis, sed etiam a cogitationibus supervacuis. Multi siquidem etsi sciant vacare corpore, minime tamen valent vacare corde, nescientes facere sabbatum ex sabbato: et ideo non valent implore quod dicitur in Psalmo, *Vacate, et videte quoniam ego sum Deus*¹. Vacantes siquidem corpore, sed vagantes ubique corde, nequaquam merentur videre quam dulcis est Dominus, et quam bonus Israel Deus iis qui recto sunt corde². Inde est quod hostes derident sabbata eorum³; id est, ipsa suæ vacationis otia in cogitationes inutiles protrahunt, et per devia quæque vago incessu, sine respectu perventionis passim hue et illuc vagantur. Animus eorum in diversa rapitur, et nunc in hanc partem, nunc in illam discurrendo mira agilitate in contraria agitur.

87. Sie, sic quandiu sub egenis hujus mundi elementis vivimus, desideria nostra ultra gaudia nostra extendimus; quia infinite plura sunt quæ concupiscimus, quam quæ in hac vita apprehendere possumus. Beata autem illa supernorum spirituum multitudo desideria sua ultra gaudiorum

A tis suæ infinitatem vel immensitatem comprehendere omnino non sufficit. Est autem eorum gaudium, non solum de contemplatione Creatoris, sed etiam de contemplandis ejus creaturis. Dum enim Deum in omnibus suis operibus mirabilem inveniunt, quid mirum si ubique mirando venerantur, venerando mirantur magnalia ejus, quem diligunt? Inveniunt itaque, non solum in creaturis incorporeis, sed etiam in creaturis corporatis, unde mirentur, unde Creatorem earum digne venerantur. Hæc omnia jugiter contemplantur, contemplantes mirantur, mirantes lætantur. Lætantur de divina contemplatione, congratulantur de mutua visione, mirantur in rerum corporalium speculatione.

88. Discamus et nos contemplantes mirari, et mirantes contemplari, quomodo illius supernæ beatitudinis cives omnia quæ sub ipsis sunt indesinenter aspiciunt, omniumque quæ ab alto vident, rationem et ordinem comprehendunt; quomodo de mutua societate indissolubilique charitate in infinitum gaudeant, quomodo in illam divinæ claritatis visionem insatiabiliter inarcent. Nihil est jucundius, nihil utilius gratia contemplationis. Quanto amplius in cœlestium contemplatione delectaris, et delectando admiraris; tanto libentius immoraris, tanto diligenter perserutaris, profundiusque illuminaris. Semper in illis invenies quod mireris, et unde delecteris. Nusquam est copiosior materia admirandi, et nusquam utilior causa delectandi. In his ergo semper sit tua admiratio et delectatio. Nec necesse erit alia pro aliis querere, et per vanam huc illueque cogitationum evagationem discurrere. Denm namque cognoscere, plenitudo est scientiæ. Plenitudo autem hujus scientiæ, plenitudo est gloriæ. Consummatio gratiae, perpetuitas vitæ. Ad hujus vero scientiæ plenitudinem opus est potius intima compunctione, quam profunda investigatione; suspiriis, quam argumentis; crebris lamentationibus, quam copiosis argumentationibus; lacrymis, quam sententiis; oratione, quam lectione; gratia lacrymarum, quam scientia litterarum; cœlestium potius contemplatione, quam terrestrium occupatione.

Sequebatur hic in recentioribus editionibus aliis libellus de Conscientia, sed ab Horstio merito expunctus, ut pote mera superiorum repetitio.

¹ Psal. xix, 11. — ² Psal. xxvii, 1. — ³ Thren. i, 7.

TRACTATUS ALTER

DE CONSCIENTIA

AD RELIGIOSUM QUENDAM ORDINIS CISTERCIENSIS.

Hic tractatus non est Bernardo indignus, quanquam nec illius esse videatur. Auctor in fine nomen suum reticeri cupit : quod Bernardus non solet.

PROOEMIUM.

Petis a me, dilecte mi, quod supra me est, imo contra me, videlicet lumen scientiae, conscientiae puritatem. In utroque falleris; sed falli non credis, ita vel dilectione mea tangeris, vel opinione. Ego quid sum, et quid possum? Peccator enim sum, et ultra modum peccans peccator, et ingenii vivacitas ullum in me non habet locum. Accedit ad hæc negotiorum multiplicitas, quæ quidem in homine ingenioso totius doctrinæ semina vel obruit, vel repellit, juxta Sapientem : *Sapientia scribenda est in tempore otii; et qui minoratur actu, percipiet illum*¹. Verumtamen etsi non eo quod amicus es, tamen quia importunus es, surgam juxta præceptum Domini², et dabo non quod tibi necessarium, sed quod mihi ad manum. Dominus autem tribuat tibi secundum cor tuum. Ipse est enim qui dat voci sue vocem virtutis : qui in dulcedine sua pauperi parat, qui replet in bonis desiderium tuum.

CAPUT I.

Quam obscura et impenetrabilis res sit conscientia.

1. Conscientia hominis abyssus multa. Sicut enim profundum abyssi exhaustiri non potest, ita cor hominis evacuari non potest a cogitatio-

³⁶⁷ nibus suis. Conscientia hominis est quasi *mare magnum et spatum*, ubi *reptilia* quorum non est numerus³. Quam bene dixit, *reptilia!* Sicut enim reptile latenter repit, et sinuosus anfractibus luc illicque deambulat : ita et in hominis conscientiam venenatae cogitationes suaviter intrant et exuent; ut nesciat homo unde veniant, aut quo vadant. Bene noverat hoc qui dicebat : *Pravum est cor hominis et inscrutabile; et quis, inquit, cognoscet illud?*⁴ Nec dicit quis, pro difficulti, sed pro impossibili : quia quod scrutationem non recipit, nec cognitionem. Vide illum magnum apostolum, Paulum loquor, unicum scrutatorem conscientiae suæ. *Miki, ait, pro minimo est ut a vobis judicer, aut ab humano die.* Ecce quomodo humanum judicium evaserat, nihil dubitans ab his qui foris sunt, *Sed neque, inquit, me ipsum judico*⁵. Et ubi est, o Apostole, verbum sanctum tui ipsius dicentis : *Si nos ipsos judicaremus, non utique judicaremur*⁶? Quid est quod te ipsum vel nolis, vel dissimiles judicare? Audi quare. *Nihil, ait, mihi conscientia sum.* Felix conscientia non sibi in aliquo conscientia, quæ nec proprium judicium, nec alienum veretur. Videsne quam sublimi conversatione et alienum, et proprium judicium non timebat?

C Latet tamen adhuc laqueus et fovea magna, Vas electionis : sed quæ vigilantissimum illum ocuhum tuum non possit effugere. Subjunxit enim, *Sed non in hoc justificatus sum : et addidit, Qui*

¹ Eccl. xxxviii, 25. — ² Luc. xi, 8. — ³ Psal. ciii, 25. — ⁴ Jerem. xvii, 9. — ⁵ 1 Cor. iv, 3. — ⁶ Id. xi, 31.

*autem judicat me, Dominus est*¹. Hoc autem tertium judicium Dei, quod etiam illa purgatissima non comprehendit conscientia, nesciens juxta Scripturam, utrum amore an odio digna sit, cum omnia ei in posterum reserventur incerta². Hujus enim judicij timore concussus pariter et percussus gemebat et dicebat: *Quod enim operor, non intelligo*³. Etsi enim ex iiii judicium mundi, et judicium mei; restat tamen judicium Dei, quod me non sinit intelligere quod operor, quia nescio si acceptet illud quod operor. Ipse enim melius novit me, quam ego me, scrutans et renes et corda, occultorum cognitor, pertinens usque ad divisionem animæ et spiritus⁴; B qui solus novit omnia, et omnium rationes.

2. O singulare sancti Spiritus organum, si non intelligis quod operaris, eur alio loco dicas, *Gloria nostra haec est, testimonium conscientiae nostræ*⁵; tuam gloriam, tuam conscientiam vocans? Sed ex parte intelligit, et ex parte non intelligit. Intelligit plane, quia et suum et aliorum supergressus est judicium: sed citra judicium Dei retinetur, ubi procul dubio nescit quid operatur. Non enim per illa duo justificatur, sed per tertium justificabitur, quod sicut non est cognoscibile, ita est incomprehensibile. Duorum tamen judiciorum exclusio, id est in præsenti justificatio, quodammodo certa significatio est æternæ prædestinationis, in qua nos Deus prævidit conformes fieri imagini Filii sui; et futuræ glorificationis, cum nos in ipso erimus, et ipse in nobis, cum ipse erit omnia in omnibus. Propter hoc enim tam secure quam sincere alibi loquebatur: *Certus sum, ait, quia neque mors, neque vita, et multa alia, imo pene omnia quæ ibi enumerantur, non poterunt me separare a charitate Christi*⁶. Sed cum tot et tanta dixisset, unum, scilicet propriam voluntatem, reticuit, quæ salvationis et damnationis est causa. Et attende quomodo vir Deo plenus conscientiam suam dixerit gloriam suam, tanquam eam plene intelligens, et se in ea. Et tamen dixerat se non intelligere quod operatur, conscientiam suam non jam in gloriam, sed in ignorantiam concaptivans. Deficit ergo Apostolus scrutans scrutinio conscientiam suam: et dum ad fundum ejus pervenire se credit, alienum judicium et sunni evanescens, incurrit

profundum, scilicet judicium Dei penetrare A non valens, ut jam vel conventus vel convetus eructet, *Judicia tua, Domine*, non modo abyssus, sed et *abyssus multa*⁷. Quid ergo faciemus nos miseri et miserabiles, si ille qui plus omnibus laboravit⁸, cui etiam Claviger regni cum Joanne et Jacobo nihil contulisse videntur⁹, qui usque ad tertium cœlum raptus est¹⁰, ita de se ipso sentit et loquitur? Sed ut jam totum quod de conscientia sentio, verbis nudis et puris tue puritati aperiam, quatuor distinctionum modos tibi assignare decrevi, ut quod particulatim distinctum fuerit, legatur dulcius, et melius conservetur.

CAPUT II.

Quatuor conscientiarum genera.

3. Conscientia igitur alia bona, et tranquilla; alia bona, et turbata: alia mala, et tranquilla; alia mala, et turbata. Sed primum de prima videamus. Bona namque conscientia est, quæ et præterita peccata punit, et punienda committere refugit: quæ etsi peccatum sentiat, peccato non consentit. *Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum*, ait sanctus¹¹. Non dixit, Qui non fecit peccatum: non est enim hic aliquis, nisi unus; et hic est Filius Dei, qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus¹². Omne ergo quod ipse mihi non imputare decreverit, sic est quasi non fuerit. Beati ergo, non quorum nullæ inventæ sunt, sed quorum remissæ sunt iniquitates, et quorum teeta sunt peccata¹³. Non dixit, Quorum nulla sunt; sed, *quorum teeta sunt peccata*: ut quodam tegumento quodammodo Dei oculis abscondantur. Felix anima, quæ peccatum sentiens, peccato non consentit: quam etsi D cogitatio inquinat, ratio lavat, pugnans et repugnans legi peccati. Molesta lucta est, sed fructuosa est; quia etsi pœnam habet, adhibet et coronam: imo quod sentientem fatigat, vinecentem coronat. In hoc enim conflictu ubi sensus est, non consensus, *nihil damnationis est*, juxta Apostolum, *his qui sunt in Christo Jesu*¹⁴. Porro is qui voluntatem habet non peccandi, et custodiendi pedes suos a lapsu;

¹ I Cor. iv, 4. — ² Eccl. ix, 1, 2. — ³ Rom. vii, 15. — ⁴ Hebr. iv, 12. — ⁵ II Cor. i, 12. — ⁶ Rom. viii, 38, 39. — ⁷ Psal. xxxv, 7. — ⁸ I Cor. xv, 10. — ⁹ Galat. ii, 6-9. — ¹⁰ II Cor. xii, 2. — ¹¹ Psal. xxxi, 2.

¹² I Petr. ii, 22. — ¹³ Psal. xxxi, 1. — ¹⁴ Rom. viii, 1.

qui commissa preteriti temporis et plangit,³⁷⁰ est illud quod magnum est in exercitiis sanctæ et punit; qui malignos cogitatus advenientes A cordi suo allidendo ad Christum respuit: hoc tanquam triplice funiculo strictus atque constrictus, conscientiam habet et purificatam, et puram. Tranquillam autem dixerim, cum jam ipse Spiritus testimoniorum perhibet spiritui ejus quod filius Dei sit, cum omnibus dulcis est, nulli gravis; utens amico ad gratiam, inimico ad patientiam, omnibus ad benevolentiam, quibus potest ad beneficentiam. Rara avis in terra hujusmodi conscientia: sed quanto rarior, tanto charior apud Deum.

CAPUT III.

De conscientia bona, et turbata.

4. Conscientia bona est, sed turbata, quæ nil molle, nil fluxum recipit, sed a mundi adspergine quanto potest pressius detergit, non tamen in dulcedine, sed in amaritudine multa. Dura enim videtur ei via rectior, et austerior vita. Ubique videt quod carni displicet: sed retinet se freno timoris Dei, et in omni tempestate cordis sui ad hanc anchoram figitur. Nam, juxta prophetam, turbatus est, et non est locutus¹. Sed audivi quid de isto Dominus dicat: *Cum ipso sum*, inquit, *in tribulatione*. Ad quid? *Eripiam eum, et glorificabo eum*². Eripiam ab amaritudine, glorificabo in voluptate; cum illa quæ prius faciebat timore, faciet eum amore. Hæc vero conscientia loquitur Deo in Psalmo, et dicit: *Comovisti*, inquit, *Domine, terram, et conturbasti eam: sana contritiones ejus, quia commota est*. Commovetur terra, cum peccator confitetur et paenitet; conturbatur, cum in conversatione amaritudinem sustinet: sed contritiones istas illius sanare solius est, qui sanat omnes infirmitates nostras. Audi tamen quod sequitur: *Ostendisti populo tuu dura. Quæ dura? Potasti nos vino compunctionis*³, nou lacte unctionis.

5. Notandum vero est, quod quibusdam in religione viventibus apponitur lac ad bibendum, quibusdam etiam vinum: sed tamen utrumque divinum. Bibunt illi lac, quibus et vigilæ breves, et cibi dulces, et labores appetibiles, et panni suaves videntur: quibus etiam parum

A conversationis. Lac enim suaviter bibitur, dulciter liquatur, sine lesione, sine amaritudine. Ita et isti in sancto proposito suaviter incedunt, dulciter currunt: sine lesione propriæ conscientie, sine amaritudine alienæ. Hoc habet proprium qui hujusmodi lac bibit, ut ei peccatum suum displicat, ut alieno peccato non consentiat, ut propter haec peccatorem non deserat; ut vitium ejus, in quantum in ipso est, non dissimulet; et cum corripuerit, non insultet. Ecce de potu lactis: audi de vini potu. Vinum quippe asperum est et insuave. Vinum

B bibunt hi qui vias vitae aggressi et ingressi, tribulationibus corporis et animæ pariter contorquentur, sed non cedunt, neque recedunt in tribulatione. Isti sunt quibus ipse Dominus ore proprio prædicat et prædictit: *Vos estis, inquit, qui permanistis mecum in temptationibus meis*⁴. Sed quis horum tibi videtur^a, vel ille qui in suavitate, vel ille qui in asperitate currit viam mandatorum Dei? Primus videtur esse felicior, secundus fortior: uterque tamen justus, uterque pius, habentes proprium donum ex Deo, alius quidem sic, alius vero sic. Vis nosse quia in utroque beneplacitum est coram Deo?

C *Bibi*, inquit, *vinum meum cum lacte meo*⁵. Qui enim primum a tentatione liberat, secundum in tentatione confortat: et sic alter experitur quoniam suavis est Dominus; alter vero, quoniam fortis est Dominus. Fortis plane et potens in prælio, in quo servum suum, etsi premi, non tamen opprimi patitur in multitudo misericordiae suæ. *Venite*, ait propheta, *emite absque argento vinum et lac*⁶. Omnis enim timorata conscientia quæ ad Deum venit, vel lac ab ipso, vel vinum emit, secundum quod dictum est et tractatum. Et nota quia utrobique vinum præpositus, pro eo scilicet D quod qui majorem sustinet pro Deo perseveranter tribulationem, majorem habeat et mercedem. Et hæc dicta sint pro differentia bonæ et tranquillæ conscientie, et bonæ et turbatæ conscientie.

¹ Psal. lxxvi, 5. — ² Psal. xc, 15. — ³ Psal. lix, 4, 5. — ⁴ Luc. xxii, 28. — ⁵ Cantic. v, 1. — ⁶ Isai. lv, 1.

^a Supple *felicior*.

CAPUT IV.

De mala et tranquilla conscientia.

6. Sequitur mala et tranquilla conscientia, qua sicut nihil pejus, ita nihil est infelicius. Quæris quænam illa sit? Hæc est illa quæ nec Deum timet, nec hominem reveretur: quæ cum venerit in profundum malorum, contemnit¹. Et vide lapsum, imo et casum malæ conscientiæ, quam minutatim et pedetentiam declinet a Deo; et ita in profundum descendat, ut super eam urgeat puteus os suum. Primum quando homo assuetus bonis graviter peccat, videtur ei adeo importabile, ut in infernum vivens descendere videatur. Processu vero temporis non importabile, sed tamen grave videotur, et inter importabile et grave non parvus descensus est. Paulo post et leve judicat: et cum crebris ictibus verberetur, vulnera non sentit, verbera non attendit. De hujusmodi in Scriptura veritatis expressum est: *Verberaverunt me, et non dolui: traxerunt me, et ego non sensi*². In brevi vero temporis spatio, non solum non sentit, sed et placet, et dulce fit quod amarum erat, et asperum vertitur in C suave. Dicitur deinde in consuetudinem, ut jam non modo placeat, sed et assidue placeat, et se continere non possit. Ad extrellum vero non potest avelli, quia consuetudo vertitur in naturam: et quod prius faciendum erat impossibile, jam impossibile est ad continentum. Sic enim descenditur, imo caditur, a Jerusalem in Jericho: sic itur in aversionem et duritiam cordis. Hic peccator fetet, hic quatri-duanus est: hic lapis speluncæ superpositus³ illos misericordes radios divini luminis non admittit: hic juxta Scripturam, *a mortuo, tanquam ab eo qui non est, perit confessio*⁴; nisi forte miseras Deus cor lapidatum in carnem quandoque convertat.

7. Hæc est mala conscientia, quæ per hujusmodi discrimina, imo præcipitia ruit, et corruit, et irruit super se ipsam. Quomodo tranquilla? Cum mundi hujus prosperitas aludit et illudit; cum laudatur peccator in desideriis animæ suæ, et iniquus benedicitur; cum peccantium favor, et peccare nolentium

⁵⁷ pavor nolens et dolens arridet ei; cum non A est qui arguat, sed et qui arguere peccatorem audeat ex omnibus qui in circuitu ejus sunt. Et sic impletur in eo quod scriptum est: *Prospexit stultorum perdet illos*⁵. Nihil æque exasperat illius tremendi Judicis majestatem, quam peccare, et secundre peccare, et de vitiis quasi de virtutibus gloriari. *Non miserearis, Domine, ait justus, omnibus qui operantur iniqitatem*⁶. Hæc est iniquitas ejus non miseretur Deus, cum homo defendit quod Deus odit, et peccatum justitiam asserit, ut Omnipotenti resistat, et Omnipotens illi. Hæc est illa superbia, de qua scriptum est: *Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam*⁷. Intellige quod dicit, *resistit*. Resistere enim ex æquo est. Ille autem ex æquo Deo resistere proponit, qui quod Deus astruit, destruit quantum in ipso est, dicens malum bonum, et bonum malum; amarum dulce, et dulce amarum; lucem tenebras, et tenebras lucem⁸. Hanc vero tranquillitatem nutrit impunitas, securitatis et negligentiæ mater, noverca virtutum, religionis virus, tinea sanctitatis.

CAPUT V.

De mala conscientia, et turbata.

8. Mala autem conscientia est, sed turbata, quæ in actu peccatorum suorum deprehenditur et comprehenditur. Nam dum pasci se voluptatibus credit, anxietatibus cedit humanis, pudoribus et confusionibus reverberata, sicut scriptum est: *In operibus manuum suarum comprehensus est peccator*⁹. Verbi gratia, appetit quis adulterium ad voluptatem, sed comprehenditur ibi ad anxietatem: et multo major est anxietas quam voluptas ad omnem verecundiæ et angustiam hominis qui hominem et vivit, et sapit. Sed licet quidam in ipsa deprehensione convertantur ad Dominum, major tamen est numerus in ipsa confusione permanentium in peccato, quam propter peccati confusionem exeuntium a peccato. De exeuntibus scriptum est: *Imple facies eorum ignominia, et querent nomen tuum, Domine*¹⁰. De non exeuntibus dicit Jeremias propheta: *Percussisti eos, Domine, et non doluerunt: attrivisti eos*,

¹ Prov. xviii, 3. — ² Id. xxiii, 35. — ³ Joan. xi, 39, 38. — ⁴ Eccl. xvii, 26. — ⁵ Prov. i, 32. — ⁶ Psal. lviii, 6. — ⁷ Jacobi iv, 6. — ⁸ Isai. v, 20. — ⁹ Psal. ix, 17. — ¹⁰ Psal. lxxxi, 17.

et venierunt suspicere disciplinam¹. Hi sunt quatuor conscientiarum rivi de voluntatis fonte A currentes, in quibus justi purgantur, inquit, iniqui injusti: ut fiat quod scriptum est, *Et qui in sordibus est, sordescat adhuc, et justus justificetur adhuc²*. Et quia cogitationes hominis, sive boni, sive mali, continua volubilitate voluntur; plurimos cogitationum modos, quaquaversum se vertant, pro modulo meo tibi statui demonstrare, ut melius possis intelligere quam longe simus ab illo qui semper in eodem statu permanet, Domino nostro Iesu Christo.

CAPUT VI.

De variis cogitationum generibus.

9. Cogitationum vero aliae onerosae, aliae affectuosae, aliae obscenae, aliae otiosae, aliae curiosae, aliae suspiciosae, aliae distentoriae. One-rosas cogitationes in anima justi illas accipe, quibus resistere vult, et tamen non potest; sed velit nolit, irruit in oculos mentis muscarum Aegypti pestilentia, et perstrepunt rane in penetralibus cordis ejus. Cogitat homo plerumque terribilia de fide, horribilia de divinitate, et per phantasmata corporearum imaginum transrotatus, illa sentit, quæ vel in confessione evomere peccator oneratus exhorret: et quanto districtius non exhibet membra sua arma ini-quitatis peccato, tanto strictius hujusmodi spiritu quatitur et pulsatur. Cum enim ille insatiabilis homicida ab exteriori sensualitate se videt exclusum, interiora collectis viribus aggreditur. Sed spiritualis homo qui omnia judicat, illius astutias non ignorat. Reprimit quod potest: quod autem non potest reprimere, tolerat; quia etsi latratum canis sustinet, morsum non timet. Latrat enim cum suggestit; tunc vero mordet, cum ad consensum pertrahit: sed cum non ingerit quod suggestit, tunc non vulnerat, sed coronat; quia etsi sentientem cruciat, non obligat non consentientem. Sunt nihilominus et onerosæ, cum ex officio Marthæ suscepto sollicitus homo turbatur erga plurima propter plurimos, ut habeant unde in divino officio sus-tentetur.

10. Affectuosæ sunt, quando circa carnis sue curam afficitur, sicut in victu et vestitu. Tangitur etiam saepe homo affectione propin-

³⁷² quorum suorum secundum carnem. Obscenæ sunt, quando carnalis delectatio titillat et pungit: sed haec tanquam feces immundissimæ longius in ipso principio propulsandæ sunt. Otiosæ sunt, quando illis nec delectatur, nec afficitur: verbi gratia, equum currentem vel avem volantem cogitans, ubi pene inter vitium residet et virtutem, nec descendens ad illum, nec ad istam ascendens. Curiosæ sunt, quando proponit explorare proximorum secreta: et quæ curiose se ipsam scrutari debuerat, oblita sui aliena curat, nunc intus, nunc foris vaga et garrula, et quietis impatiens. Suspiciosæ B sunt, quando nullum certum argumentum habens, male de proximo suspicatur; et ea quæ in utramlibet partem inclinari possunt, in de-teriore interpretatur. Distentoriae sunt, quando de longinquis rebus, et regnis, et regionibus disponit et tractat; quando distenditur in quæstionibus et rationibus hujus mundi: quam pessinam occupationem, juxta Salomonem, dedit Deus filii hominum, ut distendantur in ea³. Item.

11. Cogitationum vero multiplex varietas esse cognoscitur. Aliae namque cor inflant, aliae elevate, aliae perturbant, aliae dissipant, aliae confundunt, aliae distendunt, aliae ligant, aliae inquinant, aliae contrahunt, aliae corrumpunt. Inflant, ut superbæ; elevate, ut vanæ; per-turbant, ut invidæ; dissipant, ut iracundæ; confundunt, ut acediosæ; distendunt, ut am-bitiosæ; ligant, ut gulosæ; inquinant, ut lu-xuriosæ; contrahunt, ut timidæ; corrumpunt, ut malitiosæ. His igitur exclusis mens purgatur, si sanctis cogitationibus jugiter exerceatur, sicut scriptum est: *Cogitatio sancta custodiet te*. Sunt præterea cogitationes bona et sanctæ. Debemus enim cogitare de Deo, ut delectemur in illo: de Redemptoris nostri passione, quam pro nobis sustinuit in crucis patibulo, ut et nos parati simus tribulationes et angustias li-benter sustinere pro illo: de hora transitus nostri, ut semper simus parati: de die judicii, quia ibi de operibus nostris rationem sumus reddituri: de inferno, ut timeamus poenas, quia inde nulla est redemptio: de paradiso, ut desideremus coronas, quas habebimus in futuro: de mandatis Domini, et de Sacramen-tis nostræ redempctionis; ut perseveremus in via justitiae per gratiam Dei. Amen.

¹ Jerem. v. 3. — ² Apoc. xxii, 11. — ³ Eccl. i, 13.

CAPUT VII.

De quatuor spiritibus in cordibus hominum loquentibus.

12. His omnibus cogitationibus cordium humanae quatuor spiritus loquuntur assidue : spiritus mundi, spiritus carnis, spiritus diaboli, Spiritus Dei. Spiritus mundi loquitur vana; et ipse tunc loquitur cordi nostro, cum vanitatem diligimus, cum de vanitate lætamur, cum delectamur in vanitate. Spiritus carnis loquitur, cum mollia carni et sensibus carnis appetimus ; cum ejus curam in desideriis et voluptate perficiamus. Spiritus diaboli loquitur, quando et amara cogitamus, et aspera proferimus, tristes in nobis, aliis irascentes, ingratiti, invidi, sine affectione, sine fœdere. Spiritus Dei loquitur, quando dulcia meditamus et loquimur, hilares nobis et proximis, in omni dulcedine et bonitate, solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis¹. Hæ conscientiæ, hæ cogitationes conscientiarum, hi spiritus loquentes in cogitationibus nostris : quæ melius tua conscientia, dulcissime frater, quam mea pagina cernit, atque discernit. Factus sum insipiens, tu me coegisti : sed melius volui ostendere imperi-

⁵⁷⁵ tiam meam, quam confundere faciem tuam.
A Si quid bene dictum est, tibi imputa, pro cuius fide, et sensum, et verbum dedit Filius Dei. Si quid secus dictum est, tibi imputa, quia jussisti. Parce autem et festinationi, quia nihil ita contrarium, nihil ita discrepantissimum in scribendo, quam acceleratio et celeritas. Digne enim invenire quod queris, et verbis competentibus vestire quod inveneris, et locum aptum, et tempus feriatum, et ingenium vividum, et stilum exercitatum desiderat. Verumtamen absconde epistolam, vel librum, si sic magis eligis nominare : vel, si propalare decreveris, tace nomen auctoris. Novit Auctor salutis, cui soli honor et gloria, quantum ego diligo salutem animæ tuæ, et honorem personæ tuæ. Ipse est Dominus noster Jesus Christus, qui tibi et se ipsum donat, et coronat te in misericordia et miserationibus. Vale, et ora pro me.

In aliis editionibus inepte nonnulla assuta repertis præcedentibus, petita ex tractatu de Interiori Domo. Sed nobis non est opere pretium, rebus otiose repetitis implere paginas : præsertim, cum ipse præsentis tractatus epilogus hoc additamentum reticeat.

¹ Ephes. iv, 3.

TRACTATUS DE ORDINE VITÆ

ET MORUM INSTITUTIONE^a.

Hic Tractatus quamvis Bernardi non sit, est tamen ejusdem Benedictini, ut ex cap. 5 n. 16, apparet, ex Patrum, maxime ex Ambrosii sententiis contextus. Dividitur in quatuor partes: quarum prima, cap. 1-5, de virtutibus adolescentium; secunda, cap. 6, de virtutibus proficientium; tertia, capp. 7, 8, de virtutibus perfectorum; quarta, cap. 9-12, de vitiis.

CAPUT I.

Bonam institutionem primæ ætatis permagni esse momenti.

1. Hortatur quidem timidam mentis meæ imperitiam fraterna charitas, ut de vitæ ordine, et morum institutione breviter loqui debeam. Sed quia tempus est, ut ipso qui inspiravit opitulante, opus aggrediar, exordium sumere necessarium duxi ab illa laudabili virtute, quæ dicitur verecundia. Quæ cum sit omnibus ætatis personis, temporibus et locis apta, tamen adolescentes et juveniles animos maxime decet. Tres enim virtutes sunt quæ pueris adolescentibus magis congruunt, verecundia, taciturnitas, et obedientia. Non est autem dubium, si has studuerint habere, quin possint Christo duece ad culmen perfectionemque virtutum ascendere. Morum enim insignia, et ornamenta virtutum in illis procul dubio cernimus senibus, qui ab ipso tirocinio primavæ ætatis usque ad perfectum virum disciplinis cœlestibus exercitati, per viam Domini fortiter eucurrentur. Quorum scilicet sapientia tantum viget, et luet, quantum senectus ipsa ætate fit doctior,

^b usu certior, processu temporis prudentior. Hæc A autem veterum studiorum dulcissimos fructus edit, et alios reficit. Multi namque senes diu viventes, et nihil proficientes, quia nullas sibi in opportuno tempore dvitias congregarunt, inopes omnium virtutum animos juvenum reprobae vitæ morbo inficiunt. Sicut enim per senem vitiosum et satuan, ita per adolescentem inverecundum et temerarium religio sancta destruitur. Post indoctos namque prælatos malosque, in sancta Ecclesia nulla pestis ad nocendum infirmis valentior invenitur. Denique talium hominum genus, ista de quibus Apostolus prædictit, tempora^c, proh dolor! sine numero ferunt, quando ferme omnia quæ bona sunt et sancta, pessimum confundique videamus. Et quoniam senes in melius mutari ab illa inolita vitorum consuetudine difficillimum est, debemus manum adolescentibus porrigit: qui si dare volunt operam, omni depulso tempore possint utique per gratiam Christi vitam corrigere, mores componere, actusque suos in omnibus meliorare.

2. Idecirco diu est, quod desideravi propter juniorum salutem (corum præcipue cum quibus vivo) ex opusculis Patrum pauca quædam

^c I Tim. iii, 1.

^a In quibusdam manuscriptis inscribitur, *De Doctrina puerorum: alias, De Verecundia adolescentium.*

deflorando colligere, quæ teneræ ætati eorum⁵⁷⁴ tit stirpium qualitatem, nonne studia doctrinæ videantur specialiter consulere. Est enim mibi, A et disciplinæ assiduitas mitigare possunt quas-fateor, tristitia magna et continuus dolor super cœcitate cordis eorum, qui cum didicerunt in schola Christi qualiter debeat et vitia propulsare, et sanctis virtutibus insudare, heu! rebellionis spiritu armati, tam præcipiti impetu per abrupta vitiorum currunt ad mortem, ut eos auriga præsidens nullo freno disciplinæ valeat cohibere. Deberent utique in domo Dei ad cultum divini honoris super omnem ornatum tanquam vas aureum resplendere. Cur autem ab ipsis primis rudimentis infantiae educati sunt tanta cura, tantoque labore; nisi ut fortes in bello facti, contra mundum et ejus concupiscentias, contra carnem et ejus desideria, contra diabolum et ejus multiplicia tentamenta viriliter pugnent? Sed quod admirandum est et dolendum, plus eis quam cæteris gravis et austera videtur disciplinæ regula. Quare hoc, nisi quia sacerdalem magis diligunt vitam? Certe vel nullus, vel rarus inter eos invenitur, qui libenter sequatur antiquorum Patrum instituta, et majorum vitam diligit; aut quia labor eum terret, aut quia in lubrica ætate difficilior est abstinentia, aut quia alacri adolescentiæ videatur vita obscurior: et ideo ad ea convertuntur studia, quæ plausibiliora arbitrantur. Præsentia quippe plures, quam futura præferunt; sed meminisse debent quia non præsentibus, sed futuris militamus. Unde quo præstantior causa, eo debet esse cura attentior. Infelix qui legem vitæ et disciplinæ abhicit, et majorum gubernari magisterio refugit. Iste vero non secundum Deum, sed secundum se vivit; qui, si poterit, est eum quibus vult; pergit quo vult, et quantum vult; ridet et jocatur, inter quos, et ubi, et quando vult; postremo quidquid fratribus suave est, quidquid tactui blandum, quidquid oculis delectabile, quidquid cæteris D sensibus carnis suæ jucundum, exercet ac sequitur. Ille vero qui secundum Deum vivit, non quod eum carnaliter delectat, sed quod spiritualiter ædificat facit: et quidquid cupit aut agit, non vult ex sua, sed ex Dei voluntate, majorumque suorum iussione procedere. Nemo tamen positus in adolescentiæ, vel intemperantiæ lubrico, de sui conversione desperet. Olearius enim olivæ insertus amissa amaritudine efficit fructuosus. Si ergo agricultura conver-

Verecundiam esse præcipuam virtutem quæ adolescentes ornet, et ubi ea potissimum exercenda.

CAPUT II.

3. Sed ne puerilis vita variis lapsibus vitetur, oportet teneros animos præfatis diligenter mancipare virtutibus, quatenus bona consuetudo cum ætate simul accrescat. Ut igitur B clarus patescat quanta et qualis virtus sit verecundia, patris Ambrosii magna ex parte ponamus sensus et verba: ne si forte me parvipenderint stultum homuncionem, magnum Ambrosium, imo in Ambrosio Christum, non audeant spernere. Sic enim ille ait instruendorum morum magister¹: Est autem bonorum adolescentium timorem Dei habere: deferre patribus honorem, castitatem tueri, non adsperrari humilitatem, diligere clementiam ac verecundiam, quæ ornamenta sunt minori ætati. Ut enim in senibus gravitas, juvenibus alacritas: ita in pueris adolescentibus verecundia, velut quadam dote commendatur naturæ. Quam pulchra virtus verecundia, et suavis gratia, quæ non solum in factis, sed etiam in ipsis spectatur sermonibus, ne modum pro-grediaris loquendo, ne quid indecorum sermo resonet tuus! Speculum enim mentis plerumque in verbis resplget. Ipsum sonum vocis libret modestia, ne cuiusquam offendat aurem vox incomposita. Denique in ipso canendi genere prima disciplina verecundia est; imo etiam in omni usu loquendi, ut sensim quis, aut psallere, aut legere, aut postremo loqui incipiat, ut verecunda principia commendent processum. Est etiam in oculis verecundia; qua prohibetur boni adolescentis pudica anima intueri et alloqui feminas, non ut excretetur sexum, sed ut fugiat vitium. Plurimum autem proficit ad tuitionem castitatis custodia oculorum. Multi vero perierunt propter speciem carnis. Unde Dominus: Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam mœchatus est eam in corde suo².

4. Bonæ indolis adolescentes in monasterio viventes, ita se omni studio conservent, ut ado-

¹ Offic. lib. 1, eapp. 2, 3, 17-20. — ² Matth. v, 28.

lescentiam suam nulla libidinis sorde commacu-⁵⁷⁶ lent, ut ad altare Christi quasi de thalamo virgo procedant. Quorum tanta animi debet esse mun-ditia, ut præ nimia verecundia ne sermonem quidem audire veliat, vel locum impudicum. Et ne incentivis naturalibus superentur, necesse est ut lasciviens caro eorum crebris frangatur je-juniis. Melius est eos stomachum dolere, quam mentem. Beatus plane adolescens qui castus perseverat, et corpore, et mente. Huic procul dubio caro et sanguis Redemptoris nostri efficitur salus et vita. Sunt et qui propter humana-m confusionem, sine respectu divini timoris, pleni sordibus audacter se ingerunt tantis my-steriis. Audiant autem quod scriptum est : *Homo videt in facie, Deus autem in corde*¹. Sed illi plus metuunt homines, quam Deum. O cæca temeritas! o Dei mira patientia! Numquid enim tantum peccaverunt vel quos ignis consumpsit, vel quos terra absorbut?² Numquid tale scelus filiorum Aaron, alienum ignem offerentium³, quale est istorum qui tam terribilia sacramenta sumunt sibi ad mortem? Etenim sic vivendum est, ut Panem illum supersubstantialem semper accipere valeamus; quia vœ ei qui se alienum fecerit ab eo! et multum vœ illi qui spureus et immundus accesserit! Utrobius grande periculum. Ideo magna necessitas instat ne indigni inveniamur. Quapropter tenenda est in omnibus verecundia pudicitiae comes, cuius societate castitas ipsa tutior erit. Bonus enim regendae castitatis pudor est comes, qui si repellat prima perieula, pudicitiam vulnerari non sinit. Etenim inverecundis oculis, et lascivis sermonibus libidinosus animus deprehenditur; et per exteriorem hominem interioris hominis vita monstratur. Multa et dura corporis bella sustinet adolescentia: et calore sanguinis inflammata, ut evadere possit, omni indiget custodia. Quanto plura sunt quæ impugnant pudicitiam, tanto majora sunt præmia; quia ubi major labor, ibi merees erit amplior.

5. Amatores autem verecundiæ sumunt exemplum de Matre Domini, que quamvis esset mitissima, tamen præ verecundia salutantem se angelum non resalutavit⁴. In ipsa vero oratione nostra multum verecundia placet, multumque conciliat gratiæ apud Dominum nostrum. Non-

A eum, qui nec oculos suos audebat ad cœlum le-vare? Ideo justificatur Domini judicio plus quam ille Phariseus, quem deformavit præsumptio⁵. Oremus et nos, in quantum possumus, in incorruptione quieti et modesti spiritus, qui est ante Deum locuples. Paulus quoque cum orationem deferri præcipit cum verecundia et sobrietate⁶, primam hanc et quasi præviam vult esse orationis futurae, ut non glorietur pecca-toris oratio, sed quasi colore pudoris obducta, quo plus desert verecundia de recordatione de-licti, eo uberiorem mereatur gratiam.

B 6. Est etiam in ipso motu, gestu, incessu tenenda verecundia. Habitus enim mentis in corporis statu cernitur. Hinc homo cordis nostri absconditus, aut levior, aut jactantior, aut turbidior, aut e contra gravior, et constan-tior, et purior, et maturior aestimatur. Itaque vox quedam animi est corporis motus. Sæpe enim per incessum proditur qualis sit animus. Lucet quippe in quorundam incessu imago le-vitatis, species quedam securarum pereursan-tium. Sunt enim qui sensim ambulando imitan-tur histrionicos gestus, et quasi quedam ferula pomparum, et statuarum motus nutantium; C ut quotiescumque gradum transferunt, modu-los quosdam servare videantur. Nec cursim ambulare honestum arbitror, nisi cum causa exigit alicujus periculi, vel justæ necessitatis. Nam plerumque festinantes anhelos videmus torquere ora: quibus si desit causa festinatio-nis necessariæ, fit nævus justæ offensionis. Sed non de his dico, quibus rara properatio ex causa nascitur; sed quibus jugis et continua in naturam vertitur. Nec in illis ergo tanquam simulacrorum effigies probo, nec in istis tanquam excisorum^a ruinas. Est enim gressus probabilis, in quo est species auctoritatis, gra-D vitatis pondus, tranquillitatisque vestigium: ita tamen si studium desit atque affectatio, sed motus sit purus et simplex. Nihil enim fucatum placet. Motum autem natura informet. Si quid sane in natura vitiæ est, industria emendet: ut ubi ars deest, non desit correctio. Quod si etiam ista spectent itineri^b, quanto magis cavendum est, ne quid turpe exeat de ore? hoc enim gra-viter coinquinat hominem. Non enim cibus co-

¹ I Reg. xvi, 7. — ² Num. xvi, 34-35. — ³ Levit. x, 1, 2. — ⁴ Lue. i, 28, 29. — ⁵ Id. xviii, 10-14. — ⁶ 1 Tim. ii, 8, 9.

^a Apud Ambrosium legitur *excusorum*, — ^b Apud Ambrosium legitur *spectantarum altius*.

inquinat, sed injusta obtrectatio, sed verbo⁵⁷⁷ poris, non solum desiderantes cernunt, sed rum obscenitas. Hæc etiam vulgo pudori sunt.

7. In nostræ vero religionis proposito, nulum verbum incutiat verecundiam, quod inhoneste cadat. Et non solum nihil ipsi indecorum loqui, sed nec aurem quidem debemus hujusmodi præbere dictis; quia quem delectat audire, alterum loqui provocat. Audire quoque quod turpe sit, pudori maximo est: videre vero si quid hujusmodi fortuitu accidat, quanti horroris est? Quod ergo in aliis displicet, numquid potest in se ipso non displicere? Nec ipsa natura nos aliter docet: quæ perfectæ quidem omnes partes nostri corporis explicavit, ut et necessitatibus consuleret, et gratiam venustaret; sed tamen eas quæ decori ad aspectum forent, in quibus formæ apex quasi in arce quadam locatus, et figuræ suavitatis, et vultus species emineret, operandique usus esset parafior, obvias atque apertas reliquit. Eas vero in quibus esset naturale obsequium necessitatis, ne deformæ sui præberent spectaculum, partim tanquam in ipso emendavit^a atque abscondit corpore: partim docuit atque suasit tegendas. Nonne igitur ipsa natura magistra fit verecundiae? Cujus exemplo modestia id quod in hac corporis nostri fabrica additum reperit, operuit et texit. Ergo naturæ opifex sic nostræ studuit verecundiae, sic decorum illud et honestum in nostro custodivit corpore, ut ductus quosdam atque^b exitus cuniculorum nostrorum post tergum relegaret, atque ab aspectu nostro averteret, ne purgatio ventris visum oculorum offendiceret. De quo pulchre ait Apostolus: *Quæ videntur, inquit, corporis nostri membra infirmiora, necessaria sunt: et quæ putamus ignobiliora membra corporis esse, eis abundantiorem honorem circumdamus: et quæ inhonesta nostra sunt, abundantiorem honestatem habent*. Etenim imitatione naturæ industria auxit gloriam, ut non solum abscondamus ab oculis, verum etiam quæ abscondenda accipimus, eorum indicia ususque membrorum sua appellatione nuncupare, indecorum putemus. Denique si casu aperiantur hæc partes, confunditur verecundia: si studio, impudentia aestimatur.

8. Cum igitur in quibusdam humanis membris tanta sit deformitas, ut nominari magna sit verecundia: heu! quam turpes illi sunt, et quam impudentes, qui has secretas partes cor-

B D A etiam studiose tangunt? Pudet me ac piget illorum facta referre, in quibus regnat Sodomita libido: quibus sic iratus est Deus, ejusque justo judicio ita traditi sunt in reprobum sensum, ut masculus in masculum turpitudinem operetur. Nonne deteriores brutis sunt effecti animalibus, quibus non est intellectus? Si enim Cham qui nudatum patrem videns risit, in filio maledictus est: qua isti maledictione feriuntur, qui desiderio peccandi suam aliorumque turpitudinem detegere non erubescunt? Utinam videbant quantum flagitiis talibus Deum offendunt.

9. Sunt etiam qui pulchros homines, despiciunt deformibus, amant et laudant, suspiciunt et honorant. Illi enim qui sanos habent oculos, solam animi pulchritudinem in homine diligunt et reverentur. Qualis est autem ista pulchritudo, quam levis febricula perdit, et rugosa senectus ita dissolvit, ut nec fuisse putetur? Et tamen sunt qui habentes hanc extolluntur: et cum sint vacui virtutibus, per hanc solam gloriosos se arbitrantur. Nos certe in pulchritudine locum virtutis non ponimus; gratiam tamen non excludimus: quia verecundia etiam vultus ipsos solet pudore suffundere, gratioriesque reddere. C Ut artifex in materia commodiore melius operari solet, sic verecundia in ipso quoque corporis decore plus eminent: ita tamen, ut ipse non sit affectatus corporis decor, sed naturalis, simplex, neglectus magis quam expetitus; non pretiosus et albentibus adjutus vestimentis, sed communibus, ut honestati vel necessitati nil desit, nil accedat nitori. Vox ipsa non remissa, non fracta, nihil feminine sonans (qualem multi gravitatis specie simulare consueverunt), sed formam quamdam et regulam ac sucum virilem reservans. Hoc est enim pulchritudinem vivendi tenere, convenientia cuique sexui et personæ reddere. Hic ordo gestorum optimus, hic ornatus ad omnem actionem accommodus. Sed ut molliculum et infractum vocis sonum aut gestum corporis non probo; ita neque agrestem ac rusticam naturam imitandam esse censeo. Ejus disciplina formula estigies honestatis est. Imitetur pius adolescens vestigia Isaac et Joseph. Sit verecundus, castus, simplex, et sobrius: humilis, obediens, patiens, et remissor injuriæ. Faciat ut Daniel et tres pueri: studeat sapientiæ, et non det se illecebris gulæ. Pinguis

^a I Cor. xii, 22, 23.

^b Alias, in imo locavit. — ^b Alias, aquæ: ita apud Ambrosium.

venter non giguit tenuem sensum ^a. Fugiat ^b Patet namque quod nulla ars discitur absque ebrietatem tanquam venenum. Si religiosus et A magistro. Si enim animalia, et feræ, et aves, sapiens vult esse, nunquam vinum redoleat, ne andiat illud philosophi : « Hoc non est » osculum porrigerere, sed vinum propinare ^c. » Amet sanctorum Scripturarum scientiam, ne mens ejus, vel lascivis cogitationibus pateat. Beatus qui divinas Scripturas legens, verba vertit in opera. Sit abstinentis irarum, et fugitans litium, ut bonis pollere moribus hoc indicio comprobetur : sive se exhibeat, ut seniores inter quos habitat, dum admirantur vitam, non sinantur despicere aetatem. Sit inter fratres coæquales suos primus in opere, extremus in ordine : et ita singulis virtutibus instet, ut nulli eorum secundus inveniatur.

CAPUT III.

Adolescentium cum senibus conversationem ad profectum virtutis conducere.

10. Delectat me adhuc in partibus demorari verecundia; quia ad eos loquor, qui adhuc bona ejus ex semetipsis non recognoscunt, aut damna nesciunt. Ordo quidem vitæ tenendus est. Et a verecundia prima quaedam fundamenta ducantur : quæ socia ac familiaris est mentis placiditati, proterviam fugiens, ab omni aliena luxu, sobrietatem diligit, honestatem sovet, decorum nil requirit. Sequatur conversationis electio, ut adjungantur probatissimis quibusque senioribus. Nam ut æqualium usus dulcior, ita senum tutior est, qui magisterio quodam et ductu vitæ colorant mores adolescentium, et velut murice probitatis insciunt. Nempe si hi qui sunt ignari locorum, cum soleribus viarum iter adoriri gestiunt; quanto magis adolescentes cum senibus debent novum iter sibi aggregi, quo minus errare possint, et a vero tramite virtutis deflectere? Nihil enim pulchrius, quam eos et magistros vitæ habere et testes. Pulchra itaque copula seniorum atque adolescentium. Alii testimonio, alii solatio sunt : alii delectationi, alii honori. Legitur quod Barnabas Marcum assumpsit ^d; Paulus Silam ^e, et Timothenum ^f, et Titum ^g, ut seniores consilio prævalerent, juniores ministerio.

et apes duces habent, et principes suos sequuntur; quanto magis homines sine doctore et rectore esse non possunt? Inde cavendum est ne adolescentiores et parvuli sine duce ingrediantur viam quam nunquam ingressi sunt, et in partem alteram declinantes errores patiantur, si vel plus, vel minus ambulantes quam necesse est, aut currentes lassentur, aut moram facientes obdormiant. Plurimique et virtutibus parés, disparés aetatis, sui delectantur copula, sicut delectabantur Petrus et Joannes.

B Nam adolescentem legimus Joannem ^h : quamvis nulli seniorum in virtute fuerit secundus. Erat enim in eo senectus venerabilis morum, et cana prudentia virtutum omnium. Magnum enim hujus vitæ solatum est, ut habeas cui pectus tuum aperias : cum quo arcana participes : cui committas secreta cordis tui, ut ames et sequareis eum : qui tibi paterna pietate in tristibus compatiatitur, in persecutionibus adhortetur, et in prosperis gratuletur. Felix talis societas, talisque amicitia, qua nihil est in rebus humanis pulchrius. Teneamus ergo verecundiam, vel eam quæ ad totius vitæ ornatum nos attollit modestiam.

C 11. Magna autem est modestia individua verecundiae socia : quæ cum sit sui juris remissior, nihil usurpans, nihil vindicans, et quodammodo intra vires suas contractior, dives est apud Deum. Verecunda modestia, et modesta verecundia est : quæ nulli insidias machinatur, læsa non irascitur; et cunctos simpliciter respiaciens, de nullo sinistrum aliquid suspicatur. Hanc teneamus, pueri, hanc diligamus : et ut eam semper habere possimus, fugienda est nobis familiaritas et confabulatio eorum, qui turpiter et indisciplinate vivunt. Talium autem infinitus est numerus. Habet sane suos scopulos verecundia, non quos ipsa invehit, sed quos sepe incurrit, si intemperantium incidamus consortia, qui sub specie jucunditatis venenum infundunt bonis. Hi si assidui sunt, maxime in convivio, ludo, risu, ac joco, enervant gravitatem illam virilem, et animos pueriles corruptunt, atque suis malis assuefaciunt. Caveamus itaque ne dum relaxare animum volumus,

^a Apud Hieron. epist. 2 ad Nepot. cap. 14. — ^b Act. xv, 37. — ^c Ibid. 40. — ^d Id. xvi, 3. — ^e Galat. ii, 1.

^f Proverb. Græcorum teste Hieronymo, epist. 2 ad Nepot. cap. 14. — ^g Juxta multis, Marc. xiv, 51. *Vide* Chrysost. in Psal. 13; Ambros. in Psal. 36; Gregor. Moral. lib. 14, cap. 23; Baron. et alios.

solvamus omnem harmoniam, quasi concentum³⁷⁹ quemdam bonorum operum. Usus enim cito inflectit naturam. Quam multos stultorum societas decipit? Quid nobis cum fabulis, risu, et joco? Nam licet interdum honesta joca suavia sint; tamen ab ecclesiastica aberrant regula, quoniam quæ in Scripturis sanctis non reperimus, quomodo usurpare possumus? Cavenda sunt enim omnia quæ inflectere possunt gravitatem propositi nostri, nostræque professionis. *Væ vobis qui ridetis, quia flebitis vos*, Dominus ait¹. Nos ridendi materiam inquirimus, ut hic ridentes, illic fleamus? Ipsum namque Dominum flevisse legimus². Non solum profusos, sed etiam omnes jocos arbitror declinando: nisi forte plenum gravitatis et gratiæ sermonem esse, indecorum est³. Ingemiscendum est autem jugiter, et postposita securitate lugendum, ne a Deo deseramur propter superbiam et negligentias, et in potestate dæmonum relinquamur. Revera quem Deus relinquit, dæmones suscipiunt, et susceptum sue perditionis particeps faciunt. Terribilis in consilio super filios hominum Deus³. Operatur figulus ex eadem massa aliud vas in honorem, aliud in contumeliam. Sunt vasa misericordiae, et sunt vasa iræ⁴. Sunt novissimi primi, et primi novissimi. Sunt multi vocati, et pauci electi⁵. Et ideo unusquisque nostrum salutem operetur suam, sicut ait Apostolus, cum timore et tremore⁶. Declinet a vanitate: mundi spernat amorem. Amplexatur luctum et quietem, et setetur, quantum potest, verecundiam, tranquillamque mansuetudinem: quæ facit ut homo inter homines pacifice vivat, ut ad omnia quæ inhonesta sunt erubescat.

CAPUT IV.

Taciturnitatem et silentium præcipue convenire adolescentibus.

12. Laudanda autem virtus verecundiae: quia quorum oculos, aures, linguamque possidet, non sinit turpiter ludere ac ridere; efficiens eos graves et mites. E contra grande vitium est juniorum impudentia, que improbo ausu et dis-

solute⁷ solutione sua patres et fratres conturbat: quia, A sicut scriptum est, nec Deum nec homines reveretur⁸; sed lætatur cum male fecerit, et exsultat in rebus pessimis⁸. Facta est ei frons meretricis, quia non potest erubescere⁹. Ubi lingua audax, et frons inverecunda; quid loquatur, quidve agat non curat. Cum enim boni adolescentuli et mansueti tacendo reverentur majores suos, nemo solius taciturnitatis hanc laudem putet; quia silentium ipsum, in quo est reliquarum virtutum otium, maximus actus verecundiæ est. Denique si naturale est, aut infantiae deputatur, aut superbiae probro datur: B si verecundiæ, laudi dicitur. Tacebat in periculis Susanna¹⁰, et gravius verecundiæ quam vita damnum putabat, ubi soli loquebatur cui poterat casta verecundia loqui. Fugit et pulcher Joseph relicta veste in manibus fornicariæ; tacensque celeriter egressus est¹¹, qui incongrua suæ verecundiæ audiens, non poterat diu stare. Moyses quoque¹², et Jeremias¹³ quod poterant per gratiam, excusabant per verecundiam. Tu tuis enim est discere quam docere, tacere quam loqui. Quid autem magis potest verecundiæ bonum, quam ut juniorum ætas magis debeat discere quam tacere? Pythagoras quippe legem C dedit silentii discipulis suis, ut tacentes per quinquennium, loqui discerent: et tu non vis tacere, cui virtus silentii propria est? Quid opus est, o adolescens, ut properes periculum suscipere loquendo, cum tacendo possis esse tutior? Quamplures vidi loquendo incidisse peccatum: vix quemquam tacendo. Ideoque tacere nosse, quam loqui difficultius est. Scio plerosque loqui, cum tacere nesciant. Rarum est tacere quemquam, cum sibi loqui nihil prosit. Sapiens ergo est qui novit tacere. Alliga, moneo, sermonem tuum, ne luxuriat, ne lasciviat, et in multiloquio peccata sibi colligat. Sit restrictior, D et ripis ipsius coercetur. Cito lutum colligit amnis exundans.

13. Sit tibi gravitas in incessu, in sermone pondus, atque in verbis modus. Haec autem si custodieris, eris mitis, mansuetus, et modestus. Custodi cor, et retine linguam. Bona enim possessio, mens bona. Sepi ergo hanc possessionem, et muni eam undique; ne irruant in

¹ Lue. vi, 25. — ² Id. xix, 41. — ³ Psal. lxxv, 5. — ⁴ Rom. ix, 21-23. — ⁵ Matth. xx, 16. — ⁶ Philipp. ii, 12. — ⁷ Lue. xviii, 4. — ⁸ Prov. ii, 14. — ⁹ Jerem. iii, 3. — ¹⁰ Dan. xiii, 42, 43. — ¹¹ Gen. xxxix, 12. — ¹² Exod. iii, 11, et iv, 10. — ¹³ Jerem. i, 6.

^a Alter haec periodus legitur apud Ambrosium, sed videtur hinc corrigi posse.

cam et captivam ducant irrationabiles corporis³ ris humani sermo est hominis; tacere am-passiones. Custodi quantum potes interiorem hominem tuum. Noli enim quasi vilem negligere ac fastidire: quia pretiosa possessio est, et merito pretiosa; cuius non caducus fructus et temporalis, sed stabilis atque aeternæ salutis est. Si vis bene custodire, tace prius et audi, et non delinquas in lingua. Grave malum, ut aliquis ore suo condemnetur. Etenim si pro otioso verbo reddet unusquisque rationem in die judicij; quanto magis pro verbo impunitatis, et turpitudinis, et impietatis? Videamus etiam ne rationem ponamus pro otioso silentio. Est enim fructuosum et negotiosum silentium. Tacendo enim apud homines, melius loquimur Deo. Multe enim contemplationes sunt, quibus anima devota Deo tacendo mirabiliter pascitur. David propheta docuit nos tanquam in ampla domo deambulare in corde nostro, et conversari cum eo tanquam cum bono contubernali, ut ipse diceret sibi, et loqueretur secum: *Dixi, Custodiam vias meas*⁴. Moyses in silentio loquebatur⁵, et in otio operabatur⁶.

14. Quando ergo justus solus est, qui semper cum Deo est? Quomodo solitarius est, qui nunquam separatur a Christo? Quando autem feriatur a negotio, qui nunquam feriatur a merito, quo consummatur negotium? Quibus autem locis circumscribitur, cui totus mundus divitiarum possessio est? Quia existimatione definitur, qui nec operatione comprehenditur? Nunc quidem de Deo cogitat et sanctis Angelis ejus, atque de immarcessibili gloria aeternae beatitudinis: nunc vero de versutiis diaboli, de peccatis suis, de hora mortis, de pœnis inferni, de die tremendi judicij: nunc de profunditate divinarum Scripturarum, de natura virtutum, de compositione morum honorum. Nam gloriosum tale silentium, ubi eloquia Domini eloquia casta sunt? Est igitur tacendi et loquendi modus. Bona mens et verecunda, ut loquatur, multa prius considerat; quid dicat, et cui dicat, quo loco, et quo tempore. Merito sapiens dicendus est, qui novit tempus loquendi. Unde bene ait Scriptura: *Homo sapiens tacebit usque ad tempus*⁷. Ideo sancti Domini, qui sciebant quia vox hominis plerumque peccato juncta est, et initium erro-

A bant. Denique sanctus David ait: *Posui ori meo custodiam*⁸. Propheta custodiebat, et tu non custodies? Potes autem custodire, si cito non loquaris.

CAPUT V.

Obedientie promptitudo commendatur junioribus.

15. Lex dixit: *Audi, Israel*, etc. Audi enim dixit; et non, Loquere. Tuæ enim etatis est tacere et obedire, non de majoris sententia B judicare. Scriptum est iterum: *Audi, Israel*⁹, et tace. Isaac deferebat patri suo honorem, et obediens ejus voluntati, non recusabat mori¹⁰. Jesus vero Nave sedulo obsequio Moysen venerabatur; et obediens existens in omnibus, tantam gratiam apud Deum meruit, ut illius successor ad regendum Dei populum eligetur¹¹. Elisæus relicto aratro, mactatis bobus vo-cantem Eliam secentus¹², per veram mitemque obedientiam ad tantam morum ascendit celsitudinem, ut spiritus tam excelsi magistri du-pliciter in bono discipulo requiesceret¹³. Abraham vero ille fidelis senex ad jussionem Domini C reliquit terram nativitatis sue, et quamvis in multis locis frequentes injurias, gravesque per-pessus foret labores, nunquam cœptæ obedientiae pœnituit. In tantum enim per obedientiam et fidem placuit Deo, ut ei de Christo primum repromissio fieret¹⁴. Ipse demum Dominus noster Jesus Christus in factis dictisque suis multum nos obedientiam docet. Vera enim sub-jectio propter Deum, propriæ voluntatis est mortificatio: dum abjecta et indigna de se cre-dit, et Deo acceptabilem, hominibusque dulcem obedientiam parat. Denique voluntas propria ex liberi arbitrii præsumptione descendens, obstinatis et inobedientibus ipsa bona in pec-catum convertit. Vir bonus cum bonis suis omnibus habere obedientiam studeat. Scriptum quippe est: *Melior est obedientia quam victi-mæ, et auscultare magis quam offerre adipem arietum: quoniam quasi peccatum ariolandi est repugnare, et quasi scelus idolatriæ nelle ac-quiescere*¹⁵. Cernis quantum et quale sit inobe-dientiae malum, quod idolatriæ magicisque

⁴ Psal. xxxviii, 2. — ⁵ Exod. xiv, 21. — ⁶ Id. xvi, 2. — ⁷ Eccl. xx, 7. — ⁸ Psal. xxxviii, 2. — ⁹ Deut. vi, 3, 4. — ¹⁰ Gen. 22, 6-10. — ¹¹ Deut. xxxi, 7. — ¹² III Reg. xix, 19-21. — ¹³ IV Reg. ii, 9-15. — ¹⁴ Gen. xii-xxii. — ¹⁵ I Reg. xv, 22, 23.

comparatur artibus? Adolescentes qui tali re-⁵²¹ pleti sunt malo, subdi senioribus dedignantur: A facta vero eorum aut dicta tumida et erecta cervice non observant, sed dijudicant; non venerando exaltant, sed spernendo subsannant.

16. Sed non impune. Inde enim evidenter deficiunt, unde miseri proficere debuerunt. Hoc autem vult Deus, ut homo per hominem doceatur, et minor majori subdatur. Si enim angelus angelo imperat; et inter jubentem et obedientem summa manet semper concordia: videat ille quam graviter peccat, qui debitam exhibere suis majoribus reverentiam non curat. De interitione namque illorum, qui non obedientes sunt, et suos seniores suosque patronos despiciunt, multa dici potuissent; nisi promissæ brevitatis memor, illa studiose præterirem. Ad quid plura? Una enim sententia obedientibus et inobedientibus sufficere potest, quam per se Veritas loquitur dicens: *Qui vos audit, me audit: et qui vos spernit, me spernit*¹. Inde illi gaudent gaudio magno, qui seniores suos venerationi habent et honori propter Christum. Multi namque de virtute obedientiæ multa scripserunt: inter quos sanctus pater noster Benedictus de ea tam terribiliter C locutus est², ut fratrum etiam bene obedientium corda præ nimio timore concuti valeant. Sed et ille summus melliflui oris Gregorius mirabiliter superexaltat et magnificat eam: demonstrare autem volens quanti sit meriti obedientia, ita ait vir eloquens: « Sola namque obedientia virtus est, quæ virtutes cæteras menti inserit, insertasque custodit. Unde primus homo præceptum quod observaret, accepit: cui si vellet se obedientis subdere, ad æternam beatitudinem sine labore perver- miret. » Deinde idem doctor verba quæ locutus est Spiritus sanctus per os Samuelis superius posita exponens dicit: « Obedientia quippe victimis jure præponitur; quia per victimas aliena caro, per obedientiam vero voluntas propria mactatur. Tanto quisque Deum citius placat, quanto ante oculos ejus represa arbitrii superbia gladio præcepti se immolat. Quo contra ariolandi peccatum inobedientia dicitur, ut quanta sit virtus obedientia de monstretur. Ex adverso enim melius ostenditur quid de ejus lande sentiatur. Si enim

» quasi peccatum ariolandi est repugnare, et quasi scelus idolatriæ nolle acquiescere; sola obedientia est quæ fidei meritum possi- det, sine qua quisque infidelis convincitur, etsi fidelis esse videatur.

17. » Hinc per Salomonem dicitur in ostensiōne obedientiæ: *Vir obedientis loquitur vi- ctorias*³. Vir quippe obedientis victorias loqui- tur; quia dum alienæ voci humiliiter subdi- mur, nosmetipsos in corde superamus. Hinc Veritas in Evangelio dixit: *Eum qui venit ad me, non ejiciam foras; quia non veui fa- cere voluntatem meam, sed ejus qui misit me*⁴.

B Quid enim? si suam faceret, eos qui ad se ve- niunt repulisset? Quis autem nesciat quoniam voluntas Filii a Patris voluntate non discre- pet? Sed quoniam primus homo, quia suam voluntatem facere voluit, a paradisi gaudiis exivit; secundus ad redemptionem hominum veniens, dum se voluntatem Patris, et non suam facere ostendit, permanere nos intus docuit. Cum igitur non suam, sed voluntatem Patris facit; eos qui ad se veniunt, foras non ejicit: quia dum exemplo suo nos obe- dientiæ subjicit, viam nobis egressionis clau- dit. Hinc rursum ait: *Non possum ego a me ipso facere quidquam, sed sicut audio ju- dico*⁵. Nobis quoque obedientia usque ad mortem servanda præcipitur. Ipse autem sic ut audit judicat, tunc quoque obedit, cum judex venit. Ne igitur usque ad præsentis vitæ terminum obedientia laboriosa appareat, Redemptor noster indicat, quia hanc cum judex venerit servat. Quid ergo mirum, si peccator homo obedientiæ in præsentis vitæ brevitate se subjicit, quando hanc Mediator Dei et hominum etiam cum obedientes remu- nerat non relinquit?

D 18. » Sciendum vero est, nunquam per obe- dientiam malum debere fieri: aliquando au- tem per obedientiam, quod agitur bonum, debere intermitte. Neque enim mala arbor in paradiſo exstitit, quam Deus homini non tangere interdixit: sed ut melius per obe- dientiæ meritum homo bene conditus cresce- ret, dignum fuerat ut hunc a hono prohibe- ret; quatenus tanto verius hoc quod ageret virtus esset, quanto et a hono cessans, au- etori suo se subditum humilius exhiberet. Sed quia nonnunquam nobis hujus mundi

¹ Iuc. x., 16. — ² S. Bened. Reg. capp. 5, 68, 71.

³ Prov. xxi., 28. — ⁴ Joan. vi., 37, 38. — ⁵ Id. v., 30.

» prospera, nonnunquam jubentur adversa; ^{⁵⁰²} duras, et filius remissus evadet praecepit³. Sicut
» sciendum summopere est, quod obedientia aliquando, si de suo habeat aliquid, nulla
» est: aliquando autem, si de suo non habeat,
» minima est. Nam cum hujus mundi successus
» præcipitur, cum locus superior imperatur; is
» qui ad percipienda haec obedit, obedientiae
» sibi virtutem evacuat, si ad hoc ex proprio
» desiderio anhelat. Neque enim se sua obedientia
» dirigit, qui ad percipienda hujus vitaे
» prospera, libidini propriae ambitionis servit.
» Rursus cum mundi despctus præcipitur,
» cum probra adipisci et contumeliae jubentur;
» nisi ex se ipso animus appetat, obedientiae
» sibi meritum minuit, qui ad ea que in hac
» vita despecta sunt, invitus nolensque descen-
» dit. Ad detrimentum quippe obedientia du-
» citur, cum mentem ad suscipienda probra
» hujus saeculi nequaquam ex parte aliqua etiam
» sua vota comitantur. Debet ergo obedientia
» aliquid ex suo in adversis habere, et rursum
» in prosperis ex suo aliquid minime habere:
» quatenus et in adversis tanto gloriosior,
» quanto divino ordini ex desiderio jungitur;
» et in prosperis tanto sit verior, quanto a
» praesenti ipsa quam divinitus percipit gloria
» funditus mente separatur⁴.

19. His ergo tanti doctoris evidentissimis assertionibus Moyses et Paulus in factis suis procul dubio attestantur. Quare et lege quid uterque eorum fecerit. Veruntamen inter haec scire oportet, quod innocens mentibus virtus semper obedientiae jungitur, Domino testante qui ait: *Oves meæ me audiunt, et ego cognosco vas, et sequuntur me*². Redemptori igitur suo non obedit, qui innocens non est: et innocens esse non potest, qui obediens contemnit. Sed necesse est ut ipsa obedientia non servili metu, sed charitatis affectu fiat: non terrore pena, sed amore justitiae. Nulla quippe innocentia, nulla vero obedientia est, nisi in eis charitas fulgeat; que virtutes omnes transeendent. Sepe enim falsa obedientia sub timoris specie palliatur. Igitur si videris juvenculum desidem ad obediendum, et velocem ad loquendum; non dubites cum variis animi passionibus, praesertim superbie peste laborare. Inobedientia enim sequitur superbiam matrem suam, sicut habes: *Equus indomitus evadet*

A superbia equi indomiti præcipitio prona est; ita lascivia adolescentis indisciplinati, peccati ruinae proxima est. *Loquere tu, major natu;* decet enim te. *Adolescens loquere in causa tua* vix cum necesse fuerit. *Si bis interrogatus fueris,* habeat caput responsum tuum. *In multis esto quasi inscius, et audi tacens simul et querens.* In medio magnatorum loqui non præsumas: et ubi sunt senes, non multum loquaris. Ante grandinem præbit cornucopia, et ante verecundiam præbit gratia, et pro reverentia accedit gratia bona⁴. Ex his namque verbis Sapientiae intelligere potes, quantum virtutes superius positæ jumiores etatem adorment.

CAPUT VI.

De castitate, humilitate, et patientia.

20. Pueri enim a puritate dieti sunt: et decet ut regnent in eis simplicitas, et innocentia, et puritas, hoc est virginitas. Cum his crescant, et in his perseverent, ut mereantur sequi Agnum quocumque ierit. Adolescentes autem C singulos in bonis operibus crecentes, verecundiam diligent, obedientia nimis serveant. Istas quippe virtutes in primo constituimus loco, velut quedam incrementa bonorum operum, ut per eas ad castitatem et humilitatem et patientiam, quae secundam partem obtinent, recto tramite valeant pervenire. Castitas igitur (quia uterque sexus vitio libidinis ægrotat) nisi aliarum virtutum ope fulciatur, facile labitur. Et proinde ninitio studio servanda est; quia semel amissa, non reparanda est. Prima namque tela sunt oculorum: secunda verborum. In desideriis enim est omnis otiosus, et desideria occidunt pigrum⁵. Et ideo suffragatur ei plurimum verecundia, quæ custodit oculos: et taciturnitas, quæ retinet linguam: atque obedientia, quæ mentem occupat, corpusque fatigat jejunii, vigiliis, orationibus, et opere manuum. Sed necessariam præ omnibus habet humilitatem, qua conserventur habita usque in finem. Multi enim in ipsa senectute per superbiam in luxuriam eccliderunt. Qua de re timendum est et cavendum, ne subitus calor superet longum

¹ Gregor. Moral. lib. 35, cap. 10. — ² Joan. x., 3., 4., 14. — ³ Eccl. xxx, 8. — ⁴ Id. xxii, 5., 10-14. — Propterea. — ⁵ Prov. xxxi, 27.

tempus, et impudicos senes lascivia condem-³⁸⁵ net. Tenenda est itaque semper humilitas custos pudicitiae, mater patientiae. Sine causa enim laborat, qui virtutes sine humilitate congregat. Vera autem patientia, nisi per profundam humilitatem, nec acquiritur, nec tenetur. Hanc vero quisquis veraciter habet, nec beneficio cellae, nec perfugio solitudinis indiget: et si ei adversitatis aliquid acciderit, non contrastatur, sed adhuc diligenter Deum omnia cooperantur in bonum¹. Iste timet in prosperis, gaudet in adversis. Amat et adjuvat persequentes, quia eum patientia et benignitas comitantur velut individuae comites.

21. Si quis igitur habet animam virginalem, et amator est pudicitiae, non debet mediocribus esse contentus, quae cito exsolescunt, et exorto cauitate arescant: sed perfectas virtutes sequatur, ut lumen habeat sempiternum. Qui enim proficere studet, semper invenit quo crescat, et per dies singulos se ipso melior fiat. Adolescens, profice. Mancipatus es Christi servitio, et cœpisti magna agere, et excelsa imitari; confortetur cor tuum, et viriliter age. Magna tibi dabitur gloria post victoriam. Licit lubricum sit iter per quod incidis; tamen de Domini auxilio confidens, desere ima quantum vales, et summa pete. Non deficias neque tepescas, ut gradum perfectionis possis ascendere, ad quam nonnisi multis laboribus pervenitur. Euge nunc, euge, frater bone, initia transcende, et ad superiora tende, ut Deo in voce exsultationis canticum graduum cantes. Tibi vero de radice ad cacumen festinanti, liber patet ingressus ad illas quatuor virtutes principales, quae in adolescentibus inchoantur, et in juvenibus augentur, in senibus perficiuntur: quia natura ætas multis laboribus exercitata, jam novit per experientiam, quod didicit per scientiam.

CAPUT VII.

Quatuor virtutes cardinales, et earum munia describuntur. Item de virtutibus theologicis.

22. Unde jani non immerito prudentiam, fortitudinem, justitiam et temperantiam in tertio constituiimus gradu; quia per eas maxime instruuntur mores, et bene vivendi magisterium docetur. Sed ex his prudentia agnitione

A ximi servat. Fortitudo metum mortis contemnit. Temperantia affectionem carnis temperat. Prima etenim intelligit: secunda bene vivit: tertia appetitum colibet: quarta modum imponit. Tres illæ superiores quod honestum est operantur: haec autem quarta decorum agit illud, quod ex radice honestatis profiscitur. Siquidem prudentia est agnitus veræ fidei, et scientia Scripturarum, in qua intueri oportet illud trimodum genus intelligentiae, quorum primum est historicum: secundum allegoricum: tertium superior ille intellectus, quem dicunt B anagogen. Justitia vero est Deum timere, religionem venerari, honorem ferre parentibus, patriam diligere; cunctis prodesse, nocere nulli, fraternali charitatis vinculum tenere, pericula aliena suspicere, opem ferre miseris, bonis vicissitudinem rependere, æquitatem in judiciis conservare. Fortitudo autem est animi magnitudo, contemptus honorum vel divitiarum. Haec adversis aut patienter cedit, aut resistit fortiter. Nullis illecebris edomatur, malis et adversis non frangitur, non elevatur secundis; invicta ad labores, fortis ad pericula: pecuniam negligit, avaritiam fugit, contra universa pericula animum preparat, molestiis nullis cedit, gloriæ cavit appetitum. Sed inter has Temperantia semper amplectenda est. Est enim modus vitae in omni verbo vel opere. Haec autem sobrietatis et verecundiæ comes est, quæ alio nomine vocatur modestia. Humilitatis regulam custodit, tranquillitatem animi servat, continentiam et castitatem diligit, fovet decus et honestatem, restringit ratione appetitum: iram contemnit, nec rependit contumeliam.

23. His tu plagiis cœli includere, homo Dei. His tu armis, bellator Christi, accingere, protegere, et ornare. Iste currus igneus te fortem D militem gestabit consummato cursu ad cœli palatium, ut assistas Regi tuo, cui certasti bonum certamen, fidem servasti. Bene rege hanc quadrigam virtutum, et sede in ea firmus, ut isto vehiculo veki altius, et introduci valeas ad tricameratam domum in summo montis vertice collocatam. Hanc enim dico firmam fidem, spem inconcessam, perfectam charitatem, quæ omnem servilem foras mittit timorem, ubi via mandatorum Dei dilatato corde curritur. Hinc anima justi sedes sapientie facta, piano mo-

¹ Rom. viii, 28.

deratoque incessu portat Deum sessorem suum.¹ *stia? an persecutio? an famæ? an nuditas? an Huic autem vivere Christus est, et mori lucrum.* A periculum? an gladius? Certus sum enim quod Vir discretus et contemplator transit quotidie, visionemque mirabilem cernit; trahitur a Deo, et ardenti desiderio currit post eum. Si autem istum montem excelsum, hancque pulchram domum inhabitaveris; poteris et tu sapissime intueri terram illam promissionis, terram lacte et melle manantem, ubi verus Israel moratur, et veritatis pabulo in æternum pascitur.

24. Sed dicas tu mihi: Quare fidem in primo loco non posuisti, quæ est in christiana anima fundamentum omnium virtutum? Facerem utique, nisi fides cresceret. Nisi autem fides creseret, Apostoli Domino minime dixissent: *Adauge in nobis fidem!*² Continua enim operatione virtutum, assidua meditatione Scripturarum sanctorum fides eruditur, et erudiendo illuminatur, et illuminando augetur, et angendo perficitur, et perficiendo stabilitur; ita ut nullo turbine hæreseos vel persecutionum a statu sua rectitudinis moveatur. Igitur prius quam homo per fidem cognoscat Creatorem suum, ignorantia mater omnium vitiorum ejus possidet animam. Ergo ignorantia nox est: fides vero dies. Sicut dies crescit per horas; sic fides augetur per illuminationem divinæ gratiæ, et per documenta matris Ecclesiæ. Primum itaque sincera radix sanctæ fidei in terra humani cordis plantatur: cui inseritur ramusculus ille sanctæ arboris, id est, timor Domini, qui dicitur initium sapientiæ³. Cum hoc incipit, et cum isto ascendit usque ad plenitudinem lumen. Cumque fides plene adulta fuerit, velut quædam magna arbor diversa in se habens poma, ex quibus reficitur anima plena Deo; tunc adhæret ei timor ille castus et sanctus æternæ charitatis, qui permanet in sæculum sæculi⁴. Hæc est enim fides illa quæ per dilectionem operatur, ut homo nova creatura efficiatur: fides prudentissima et invictissima, quæ inter verba alterationis, in tempore persecutionis et in die necessitatis superari non potest. Quapropter fides firma, et charitas plena, fideles comites, et inseparabiles sorores, cuncta in se genera virtutum continent, virum perfectum efficiunt, quantum possibile est eum perfici in hac vita plena miseriis et erroribus. Iste illud Apostoli in veritate dicere potest: *Quis nos separabit a charitate Christi?* Tribulatio? an angu-

B 25. Hæc est autem disciplina bonæ vitæ, et recta series virtutum. Ista est via regalis, præcedentium Patrum trita pedibus. Ambula in ea, o grex adolescentium, et noli declinare ab ea neque ad dexteram, neque ad sinistram⁵. Ille quidem ad sinistram declinat, qui se aperitis vitiis implicat. Ille vero ad dexteram declinat, qui vitia sub specie virtutum latentia summopere non devitat. Per hæc enim multi decipiuntur, et ignorant se esse deceptos. Itaque dupliciter rea est anima, si et bonum non facit unde spiritualiter vivat, et si hoc ipsam lateat. Superbus vult se credi constantem; prodigus liberalem; avarus diligentem; temerarius fortein; inhumanus parcum; gulosus humanum. Impudentia constantiæ sibi nomen adscribit. Procacitas appellationem libertatis ostendit. Eloquentiam verbositas singit, et curiositatem malum sub studii spiritualis colore delitescit. Nam interdum sub praetextu justitiae crudelitas agitur, et putatur esse virtus quod nimis vitium est: sicut remissa segnities mansuetudo esse creditur; et quod agit torpens negligientia, putatur agere indulgentia pietatis. Item timor sub specie obedientiæ occultatur, et dicitur virtus humilitatis, quod tamen vitium est timor. Porro vitium inquietudinis virtutem se vult vocari sollicitudinis; et præcipitationis facilitas, fervor boni studii creditur; et bene agendi tarditas, consilii mora esse videtur: cum tamen ista sit virtus; illa vitium. Hæc etsi humano possunt discerni iudicio, tamen sine dono Dei, quantum mihi videtur, nec virtutes possunt haberi, vel appeti; nec earum similitudines, quæ sunt virtus virtutes imitantia, declinari.

26. Sed sciendum est quod quædam summæ virtutes sunt, quædam vero mediæ. Summæ

¹ Luc. xvii, 5. — ² Psal. cx, 10. — ³ Psal. xviii, 10. — ⁴ Rom. viii, 35, 38, 39. — ⁵ Prov. iv, 27.

virtutes sunt spes, fides, charitas. Nam a qui⁵⁸³ virtutes habentur, utique veraciter habentur. Doctrina, jejunium, castitas, scientia, et cætera his similia, mediae virtutes sunt; quia et ad utilitatem, et ad perniciem possunt haberri. Non potest esse veritas cum mendacio, pudor cum petulantia, fides cum perfidia, castitas cum luxuria. Adversus impetus vitiorum contrariis virtutibus est pugnandum. Contra luxuriam adhibetur cordis munditia: contra odium, dilectio: contra iracundiam, patientia: contra timorem, fiduciae virtus: contra torporem, fervor boni studii. Opponatur tristitiae gaudium; aeediae, fortitudo; avaritiæ, largitas; superbiæ, humilitas.

CAPUT IX.

Superbia et avaritia detestabilia vitia, ipsis quoque religiosis infesta.

27. Principalium septem vitiorum regina et mater est superbia: quæ omnium deterior tanto in imo jacet, quanto in altum se erigit. Septem principalia pariunt de se multa vitia, quæ ita sibimet quadam cognitione junguntur, ut ex altero alterum oriatur. Superbia sicut est origo omnium criminum; ita ruina cunctarum virtutum. Ipsa est in peccato prima: in conflitu postrema. De superbia nascitur arrogantia; quæ tam in factis, quam in dictis cavenda est. Væ ei qui sibi magis, quam Deo placere studet. Per cenodoxiam maxime subjicit sibi diabolus monachum, quia per eam ab humiliatatis culmine dejicitur. Summa itaque virtus monachi humilitas: summum vitium ejus superbia est. Superbiendo, contendendo, dimicando, murmurando, detrahendo, susurrando, negligendo, contemnendo, et proprias voluntates faciendo, infinitas monachi qui nunc sunt, culpas incurront. Hinc est quod ex horum magna multitudine, qui sæculum deserunt, rari valde inveniuntur, qui mortificatis vitiis ascendere contendant ad perfectionem virtutum. Hæc autem significant illa sexenta millia armatorum, qui de terra Ægypti edneti sunt: duo autem solummodo homines, id est, Josue et Caleb, ex illis omnibus terram promissionis ingressi sunt: regredi autem volentes in Ægyptum, prostrati in deserto diversis generibus

mortuum interierunt. Per Ægyptum intellige bus habentur, utique veraciter habentur. A mundum: per Pharaonem, diabolum, qui est rex super omnes filios superbiæ¹: per mare Rubrum, ablutionem peccatorum omnium: per Ægyptios in eo mortuos, ipsa peccata, quæ sunt exercitus Pharaonis. Tu quidem jam Ægyptum deseruisti, Pharaonem fugisti, et lotus a sorde tua, submersis curribus canticum lætitiae Domino cecinisti. Tandem ingressus solitudinem ad montem Sinai pervenisti, ubi data sunt tibi præcepta vitæ, et instituta cœlestis disciplinæ: quæ coram Deo et sanctis ejus te pollicitus es observare. Quanvis omnia feceris, noli tamen esse securus. Multa habentur pericula in ipsa, qua incedis, eremo. Ibi certe igniti sunt serpentes, qui percutiunt et interimunt murmuratores. Ibi lepra, quæ inficit et deturpat detractores et susurrones. Ibi sævus gladius, qui devorat fabricatores idoli et cultores; illos videlicet monachos, qui secentur avaritiam, quæ idolorum est servitus². Hanc dicit Apostolus radicem omnium malorum³. Scito tamen quia non nisi tepidissimos monachos hoc impugnat vitium. Tu cave ne præter victum et vestitum aliud aliquid habeas, aut velis habere. Detestare superbiam: fuge contentionem. Rectores monasterii dilige ut parentes; time ut dominos: crede esse salutare quod injungunt.

28. Sed hæc custodire non poteris, nisi prius te stultum facias ut sis sapiens: nihil scilicet discernens, nihil dijudicans ex his quæ tibi fuerint imperata: sed cum omni simplicitate ac fide semper obedientiam exhibens; illud tantummodo sanctum, illud utile, illud sapiens judicans, quod tibi vel lex Dei, vel senioris examen indixerit. Terreat te illorum exemplum, qui adversus Moysen rebellaverunt: quorum alias cœlestis flamma combusit, alias autem infernus viventes suscepit⁴. Deficiet mihi tempus, si velim omnia per ordinem pandere.

29. Illud tibi inculcandum video, quia dum vivimus, inter laqueos currimus. Nusquam tutæ pax, proh dolor! nusquam tutæ quietes; ubique bella, undique hostes. Pharaon enim cum suis Ægyptiis retinet exuenientem: clades autem plurimæ in medio itinere, quæ impediunt nimis euentem: in extrema vero parte ante te hostes diri et fortes, qui resistere cupiunt, ne terram

¹ Job xxi, 25. — ² Coloss. iii, 5. — ³ I Tim. vi, 10. — ⁴ Num. xvi, 31-35.

promissionis possis intrare, id est Amalech,⁵⁰⁶ videtur partes, quarum prima temperata est et Seon, Og, Moab, filii Ammon, et latrunculi montis Seir. Si autem forte his superatis, per multos labores optimam ingressus fueris terram, videbis quod in ipsa etiam non valebis esse securus. Enimvero remanent Allophyli, et aliae in tuo circuitu reservantur gentes, in quibus te Deus experiatur, utrum diligas eum, utque semper manum ejus respicias, ne forte cum comederis et saturatus fueris, obliviscaris eum.

CAPUT X.

Vitia capitalia cum suis speciebus explicantur.

30. Igitur per septem gentes, quae ex illa terra expulsæ sunt, intellige septem capitalia vitia, quorum duo carnalia sunt, scilicet gastrimargia et fornicatio, reliqua spiritualia, que in membris suis taliter distinguuntur. Gulæ concupiscentia in quinque modos dividitur. Primo, si ante tempus cibos quis appetat. Secundo, si laudiores escas querat. Tertio, si diligentius quoque communes cibos quis procuret. Quartto, si viles escas nimirum quis sumat. Quinto, si quisque ex desiderio quodecumque sumat. Fornicatio, trimodo genere. Primum, dum per voluptatis luxuriam commixtio expletur. Alterum, dum sola attractatione luxus carnis per immunditiam provocatur. Tertium, dum intentione turpium cogitationum nocturna quisque illusione polluitur. Est et quartum genus juxta Scripturam, scilicet idolatria et avaritia. Sed et omnis immunda pollutio, fornicatio dicitur. Philargyria in gemina membra distinguitur, puta in concupiscentiam rei angendæ, et in metum carende. Est et tertium genus pestis hujus, quando monachus ex ipsis necessariis, sine quibus vivere non potest, plus desiderat habere quam necesse sit: aut ea volumus in monasteriis possidere, que si essemus in saeculo, minime habere valeremus. Iræ genera tria sunt. Unum, quod ardet extrinsecus: aliud, quod in verba sine operis effectu prorumpit: tertium, quod non ut illud fervens ad horam digeritur, sed per dies et tempora reservatur. Ex illo quippe calor et indignatio, ex isto nascitur olimpus; que omnia æquali sunt a nobis horrore damnanda. Tristitia vitium in tres di-

A rationabilis, de delictorum pœnitudine veniens. Altera, perturbata et irrationabilis, de anxietate metus, seu de desperatione peccatorum exoriens. Tertia, de iracundia, vel de illato damno, ac desiderio praepedito procedens. Acedia genera duo sunt. Unum, quod ad opus Dei pigritate monachum ac doronitare compellit. Aliud, quod vagari hue illueque facit, ac fugere cohortatur de fratribus, cum quibus vivit, societate.

31. Haec scilicet sex vitia quadam inter se cognatione sunt conjuncta, ita ut prioris exuberantia, sequentis efficiatur exordium. Ex primo B enim secundum, ex secundo tertium: et sic de ceteris. Et ideo e contra simili modo atque eadem ratione pugnandum est, quia primo devicto, aliud facilis devincitur. Et ista vitia, licet invicem sibi sint connexa ea quam diximus ratione; specialius tamen in tres copulas dividenda sunt. Gastrimargie fornicatio, avaritiae ira, tristitiae acedia peculiari consortio foedrantur. Sed his superatis major tibi restat pugna, et ea tanto gravior, quanto ista amplius fuerint devicta. Arripiendum namque tibi est totis viribus juge certamen contra crudelissimam et triformem bestiam, id est superbiam, inanem gloriam, et invidiam, cujus in uno corpore tria capita, et in ipsis capitibus dentes ferrei comminuentes omnia. O quam multos viros haec immanissima bestia momordit et dejecit, atque sub pedibus suis conculeavit! Circumda itaque tibi fortem armaturam, ut possis stare contrata tam nequitiam. Indue te lorica charitatis, aceinge te gladio spiritus, quod est verbum Dei: sume scutum fidei, pone galeam salutis et spei in capite tuo, sint pedes tni calcati in præparationem evangelii pacis, ut nullus in te pateat locus insidiis potentis adversarii¹. Caput superbie sicut caput vipere, furor ejus ut furor draconis, et flatus ejus lethifer, ut insanabilis flatus reguli. Illud enim præstantius ceteris, tres venenatas ex vipereo ore ad serendum educit linguas. Prima eos percutit, qui per transgressionis culpam contemptui habent divina præcepta. Secunda illos, qui ex conservatione mandatorum extolluntur in elationem virtutum. Tertia eos, qui per contumaciam mentis subdi deditigantur majorum imperiis. Quidam autem pro carnalibus, quidam pro spiritualibus superbiant, et est una superbia sub diverso colore.

¹ Ephes. vi, 11-17.

32. Cenodoxiae alterum caput, multiforme⁵⁸⁷ prodigium, et multiplex malum, diras voces et A rugitus terribiles ex turgidis faucibus quadri-partito modo altius afflat. Nam sunt qui habent dona, et donantem ignorant. Et sunt qui se dicunt pro suis praecedentibus meritis dona accepisse, non pro gratia largientis. Item quidam sunt qui quod non habent, habere se per tumorem existimant. Sunt et alii qui contemnendo cæteros, putant se habere aliquid singulariter. Sed ista elatio cæteris perniciosior est, de singularitate jactantiae veniens. Haec autem dira lues, quamvis se ad alta erigat, et impleat clamoribus aures; non tamen ei juxta quam habet extollentiam est vis et potentia. Ipsa quoque invidia duplices evomit flammæ. Hoc namque caput tertium, modo illum urit qui meliori invidet in id quod ipse non est; modo illum afficit, qui quemlibet consimilem dolet sibi esse aequali. Ut haec tria discernere valeas, ista do tibi indicia. Superbia enim rubet, cenodoxia albet, invidia pallet. Furor igneus in superbis ex indignatione, caudor in hypocritis ex simulatione, pallor in invidis ex nimio dolore. His ita digestis, rectius septem criminalia vitia denotantur quam dinumerantur, ut mihi videtur: quia sicut princeps septem vitiorum diabolus nos C eorum subdit potestatis; ita Christus Deus noster, Spiritu septiformis gratiae plenus, a dominatu ipsorum eruit, et sibi subditos facit.

33. Sed scire te oportet, quia ista vita diversos ortus et dissimiles deficientias habent. Gula enim et fornicatio, quia non nisi per corpus exempli possunt, carnalia sunt: et ideo corporali indigent afflictione, simulque remotioribus locis, ut velocius curari queant. Avaritia et ira, licet non sint unius naturæ: nam prior extra naturam est, sequens autem originalis videtur, quia homo irascibile animal est: simil tamen oriuntur modo; siquidem commotionis causas intrinsecus concipiunt. Tristitia et aedia nulla extrinsecus accidente provocatione generari solent. Superbia, cenodoxia, atque invidia, sine corporali ministerio consummantur. Ad haec curanda que spiritualia dicuntur, multum prouunt humana consortia, maxime si inter bonos prudentesque viros vivas, qui illa semper redarguant.

CAPUT XI.

Non iisdem omnes, sed alios aliis vitiis gravius impugnari.

34. Sed inter haec sciendum est, quod in quibusdam ventris ingluvies, in quibusdam fornicatio principalem obtinet locum. In aliis superbia, in aliis cenodoxia arem tenet. In quibusdam ira, in quibusdam avaritia, seu tristitia, aut aliquid eorum sibi tyrannidem vindicat. Et ideo oportet unumquemque nostrum secundam qualitatem belli, quo principaliter infestatur, pugnam arripere: ita ut alium necesse sit adversus vitium quod tertium ponitur, primum exercere conflictum; alium, contra quartum seu quintum: et ita prout vitia in nobis obtinent principatum, utque impugnationis exigitur modus, nos quoque oportet ordinem instruere præliorum. Et sic contra illud unum fortiter pugnemus, ut alia a quibus minus impugnamus, non negligamus. Atque ita totis viribus laboremus, ut nou de nostris laboribus, sed de Dei auxilio confidamus. Hoc enim modo ad puritatem cordis, et ad plenitudinem virtutum valebimus Christo adjuvante pervenire.

35. Illud etiam non minus te scire volo, quia variae in omnibus sunt morum conspersiones. Unde alia vitia tranquillis et lenibus moribus, alia duris et asperis vicina sunt. Sæpe autem quod istis placet, illis displaceat. Diabolus enim dum decipere quemquam quererit, prius natum uniuscujusque intendit; et inde se applicat, unde hominem aptum ad peccatum inspererit. Ex ea quippe parte hominem diabolus tentat, qua cum per exerescentem humorum facile ad vitia inclinari conspicit; ut secundum humoris consersionem, adhibeat tentationem. Nullus ergo culpam non astinet quam ex conspersione D propria sustinet; sed, quantum valet, contra id quod tolerat pugnet. Nam si conspersioni cedit, tentationi vel vicio nequaquam resistit. Igitur constantes et duri mores semper contra superbiant, iram et crudelitatem pariter repugnant. Jucundi autem et lenes contra inanem gloriam, hypocrismum et falsam pietatem præcipue certare non cessent. Istud namque hominum genus laudis amore facilius capit. Nemini volunt displaceere, omnes aequanimitate portare videntur; decipiunt et decipiuntur: et quanto hominibus placent, tanto sunt Deo odibiles, sicut scriptum est, *zstati et simulatores provoc-*

*cantiram Dei*¹. Boni enim viri timentes Deum, id ipsum quod esse meruerunt, videri refugiant. Sane laus humana bonos cruciat, malos letificat.

36. Dupliciter autem damnantur hypocrita: sive pro occulta iniquitate, sive pro aperta simulatione. Nam non semper latent hypocrita. Omne sincerum permanet. Nam que simulata sunt, diuturna esse non possunt. Hypocrite foris candidi, intus sordidi. Amator vanæ gloriae unde possit laudari agere non quiescit. Non nulli falsa opinione arrogantiæ se perfectos esse existimant, dum non sunt: qui obortis temptationibus innotescunt. Tanto quis fit veritati vicinior, quanto se longius esse ab ea fuerit arbitratus. Est humilitas formidinis et ignorantiae, quæ non est laude digna. Hypocrita verba sanctorum habet, vitam non habet: cui semper jactantia oculos, quibus Deus videri potest, claudit.

37. Superbis et libidinosis plus dominatur diabolus. Transacta libido semper sui relinquunt pœnitudinem. Nunquam satiatur, et extincta reaccenditur. Væ illi qui tunc habuit terminum luxoriae, quando vitæ! Vinum contra potentem facit; quia postquam surrexit, neque pes, neque manus suum officium tenent, et omnis ejus exhilaratio vertitur in ruinam. Vir superbis nec decorabitur, nec voluntatem suam perducet ad finem. Semper enim conscientia servi Dei humiliis debet esse et tristis: scilicet ut per humilitatem non superbiat, et per utilem mœrem cor ad lasciviam non dissolvat. Dei servum sine intermissione legere, orare, et operari oportet, ne forte mentem otio deditam vitia sibi preoccupent. Mens Deo dicata sic caveat minora vitia, ut majora; quia a minimis incipiunt, qui in maxima proruunt. Satis delicate se palpat, qui vult sine labore magno studioque continuo vel vitia superare, vel virtutes acquirere. Anima autem mole carnis pressa sicut difficile ad virtutes surgit, ita facile in vitia cadit; quia ista in imo sunt, illæ vero in summa arce consistunt.

38. Denique nonnulli, quia non pro Dei amore seculo renuntiant, laborare non curant. Utinam quod mundum relinquimus, voluntatis sit, non necessitatis. Qui enim non rigida intentione monachi professionem sectantur, quanto superni amoris propositum dissolute appeti-

tunt, tanto proclivius ad mundi amorem denuo A reducuntur: ex quibus alii corporis voluptatem, alii honorem requirunt. Sed qui ad hoc conversationem sanctitatis pretendit, ut aliis quandoque præesse desideret; iste non discipulus Christi, sed pravitatis sectator existit. Ferre enim crucem, et non mori, hypocrita rum est. Ille autem qui se pro Deo duritiae tradit monachorum, assiduus debet esse in orationibus, lacrymas suas Deo, non hominibus offerre; jejunia in aurigæ modum pro lassitudine et viribus corporis temperare.

CAPUT XII.

Excitatio juvenis Religiosi ad virtutis iter strenue capessendum.

39. Quapropter non pigeat te, bone frater, quantum potes actibus sanctis insistere, ut laboris tui fructus quandoque possis recipere. Hoc solum attende quod monachus factus es; et ideo ea age quæ monachi sunt. Inter eos cum quibus vivis sectare meliores. In omni gradu et ordine optimis permixta sunt pessima. Animosos senes et pertinaces, quos vides in his abundare periculis temporibus, noli imitari. Mores vitamque illorum fuge, ne tibi sint in laqueum et ruinam. O quam multos senes et judices Israel turpiter vitam suam negligentes rex Babylonis in terra captivitatis et confusio nis possidet; et quam multi juvenes spiritu ferventes, Domino servientes, vim faciunt cœlo, totisque viribus sibi diripiunt illud! Utinam talium praeconia juvenum nostri imitarentur senes, ut annosa redderet senecta, quod tenera fert sponte adolescentia! Si tu vis proficere, non respicias quid mali faciant alii, sed quid boni ipse facere debeas. Nonne cernis negotiatores et milites multa sustinere pericula, ut ad incertos honores et perituras divitias perveniant? Isti quippe servant cum animæ discrimine, quæ cum pluribus tribulationibus inveniunt.

40. Quid ergo tibi, die, rogo, faciendum est, qui venditis omnibus pretiosam queris margaritan, et emptum habes agrum, ubi thesaurus latet, quem fur auferre non potest? Necessæ est tibi omnes insidias præcavere sollicite, ne si ruinam passus fueris, pro gloria habeas igno-

¹ Job xxxvi, 13.

miniam. Quamvis sis in tuto, noli esse securus.⁵⁹⁰ actus desiderio, quod de salute tua habeo, istud Frequenter in media tranquillitate, vitiorum A supra vires meas assumpsi negotium, ut vincu- syrtibus incanti et desides obruuntur. Quanta, proh dolor! animantia nutrit hujus sæculi de- sertum, quæ negligentes monachos duris mor- sibus depascunt! Et quoniam credo te posse plus proficere oratione, quam ista nostra ex- hortatione, addam et formulam orandi: ut legendo et orando, esurienti animæ duplicum tribuas refectionem; et quod desideras, apud Deum facilius valeas obtinere. Nimio enim co-

LIBER SEU TRACTATUS DE CHARITATE.

Hic Tractatus a quodam anonymo consarcinatus est tum ex Richardo Victorino, nimirum quinque priora capita ex Tractatu de Gradibus Charitatis: tum ex Petro Blesensi, videlicet a capite nono usque ad finem; quod ex duobus ipsius libris de Charitate Dei et proximi ad verbum excerptum est, paucis hinc inde pretermissis. Cæterum quidquid a capite quinto ad nonum interjacet, ex diversis S. Bernardi locis contextum est, præsertim ex Sermonibus in Cantica. Editus est primum a Gretsero, Ingolstadii, anno 1617, ex Bibliotheca Cartusiensium Erfordensium.

PROOEMIUM.

Cogit me instantia charitatis tuæ, mihi aman- tissime, aliquid tibi de charitate scribere, atque supra me ipsum præsumere, et super modum parvitatist meæ; imo, ut mihi sentire videor, de vacuo, et quod non habeo, dare. Difficile, dico tibi, acquiescit animus meus aliquid de chari- tate dicere; sentiens quod ad eam tractandam, non cor, non lingua sufficiat. Quomodo enim de amore loquitur homo, qui non amat, qui vim non sentit amoris? De aliis nempe copiosa in libris occurrit materia: hæc autem tota intus est,

B vel nusquam est, quia non ab exterioribus ad interiora suavitatis secreta transponit; sed ab interioribus ad exteriora transmittit. Solus proinde de ea loquitur digne, qui secundum quod cor dictat interius, exterius verba componit.

Ne ergo mireris si alium de hac audire mallem, quam ipse loqui. Illum, inquam, audire velle, qui calatum lingue tingeret in san- guine cordis; quia tunc vera et veneranda do-ctrina est, cum quæ lingua loquitur, conscienc- tia dictat, charitas suggestit. Fallaris si me talem putas, imo fallor ego: nam tibi quidem pium est in illa, quæ omnia credit, æstimare de me

supra id quod est in me; mihi autem durum¹ quam mortis separatio non intercedit, quia non est, bonum, quod non habeo, de me astimari. A excidit¹.

Tametsi quidem haberem, expediret forsitan ignorare. Cum vero diligitur quod non est; non amans et amor nihil est, sed quod amat. O magna virtus charitas, que vocas ea quae non sunt, tanquam ea quae sunt; simul et virtutes et via omnia in meriti tui cumulum transferens, mereris in singulis, plus quam singuli sibi! O fortis virtus, que neminem spoliavit, omnia rapit; omnia facis tua, et nemini auferas sua; que bonum quod in alio diligis, tuum facis! Et quidem fieri potest ut bonum quod operaris frustra agas: ut autem frustra ego diligam, fieri non potest omnino.

CAPUT I.

De fortitudine amoris.

1. En ad manum est fortitudo amoris quam querimus, cui resistere nemo est qui possit. Omnia sibi subjicit, omnia suis profectibus servire cogit. Inimicos amando superat, et sibi amicos efficit vel invitatos. Nam etsi habeat amicos, inimicos omnino non habet. Nullum enim inimicum habere potest, qui nulli novit inimicari. Sicut enim amicitia non nisi duorum amicorum est: sic inimicitia non nisi duorum inimicorum. Qui enim odit diligentem se, non tam inimicus dicendus est, quam ini quis. Sola enim charitas est, que in adversis non deficit, quia patiens est: que injurias non repedit, quia benigna est: quam felicitas aliena non cruciat, quia non amittatur: quam conscientia mala non pungit, quia non agit perperam: que in honore non extollitur, quia non inflatur: que in abjectione non confunditur, quia non est ambitionis: quam cupiditas non coarctat, quia non querit que sua sunt: quam contumeliae non provocant, quia non irritatur: quam sinistre suspicione non fodant, quia non cogitat malum: quam aliena mala non laetificant, quia non gaudet super iniuriam: quam errores non cœcant, quia congaudet veritati: quam persecutions non frangunt, quia omnia suffert: quam perfidia non indurat, quia omnia credit: quam desperatio non absorbet, quia omnia sperat:

2. Quid mirum si morte non vincitur, quæ fortis est ut mors², immo fortior morte, quæ ipsam quoque mortem mori coegerit in morte Redemptoris? O insuperabilis virtus charitas! quæ ipsum quoque insuperabilem superasti, et cui omnia subjecta sunt, omnibus quodammodo subjecisti: dum virtus amore Deus, humiliavit semetipsum, formam servi accipiens³, factus non solummodo homo, sed opprobrium hominum et abjectio plebis⁴. Propter nimiam charitatem qua dilexit nos⁵, continere ultra non potuit in ira sua misericordias suas⁶, quoniam nus dilectam animam suam inimicis exponeret pro amicis suis, ut mortis timorem pariter et vigorem tolleret ab amicis suis. Et si contra Deum fortis fuit, quanto magis adversus homines prævalebit? Hinc extunc illa fidelium intrepida constantia cordis, qua supplicia contemnentes, et mortem calcantes, læti per medias mortis fauces ad patriam revertuntur. Morientes exsultant, et insultant morti, dicentes: *Ubi est, mors, stimulus tuus?*⁷ Jam non stimulus, sed jubilus, dum per medium tui latum lætumque exitum, viam pandis ad regnum. Facit ergo C charitas, ut pro ipso et in ipso mori non metuant, sed affectent, a quo sic amari se vident, ut ne morerentur ipsi, morte turpissima vellet condemnari. Admirantes enim et amplectentes in Christo illum amoris excessum, a quo proposito sibi gudio sustinuit crux, humana confusione contempta⁸, confunduntur non reddere vicem: atque passionis ejus ludibriis quasi quibusdam aculeis incitati, feruntur effrenes in amoris abyssum et profundum charitatis, illud omnino et solummodo queritantes, *Quid retribuam Domino pro omnibus que retribuit mihi?*⁹ et quadam sensata et sancta insania mentis translati, parum amare se reputant sic amati. Vehemens quippe vis amoris ratione non compescitur, quia teste Apostolo, supereminet scientia¹⁰: majestate non terretur, quia foras mittit timorem¹¹: miseriis non reprimitur, quia in infirmitate perficitur¹². Prorsus virtus omnipotens, quæ ipsas miseras facit potentes, dum convertit in adjutorium, que parata sunt ad nocendum. Qua suffulti sancti milites Christi, impavidi et

¹ I Cor. xii, 4-8. — ² Cantic. viii, 6. — ³ Philipp. ii, 8, 7. — ⁴ Psal. xxi, 7. — ⁵ Ephes. ii, 4. — ⁶ Psal. lxxvi, 10. — ⁷ I Cor. xv, 55. — ⁸ Hebr. xii, 2. — ⁹ Psal. cxv, 12. — ¹⁰ Ephes. iii, 19. — ¹¹ I Joan. iv, 18. — ¹² II Cor. xii, 9.

certi de victoria, in mediis periculis incedunt⁵⁹² qui invocet nomen tuum, qui consurgat, et tetutissimi, nec dæmonem, nec hominem me-tuenter.

3. Hinc Paulus periculis plurimis enumeratis, quibus inclyte triumphaverat, triumphi causam adjungit: *Et in his omnibus superamus propter illum qui dilexit nos*¹. Securus inter frenementum undique hostium fulgorantes hastas et circumvolantia spicula, cum charitate dormit, quæ sola potens est ignita nequissimi tela extingueret². Quippe peccatorum multitudinem operit³, et tentationum muscis prævalebit. Praevalit et subjicit illum Iebusæum populum, cæteros, que Chanantidæ prolis servire facit in tributo⁴. Et in materia exercenda virtutis, majoris profecto potentiae est, erectum hostem dejicere, quam conantem reprimere. Charitatis proprium est, tentationes non perimere, ne insurgant: sed cum surrexerint, sternere ut non procedant. Itaque non tam virtus potens, quam virtutum potentia dicenda est, eo quod ab illa omnes alii accipiunt, ut vere virtutes sint. Haec est vita fidei, spei robur, et omnium intima vis et medulla virtutum. Haec est, quæ vitam ordinat, affectus inflamat, informat affectus, excessus corrigit, mores componit; valens ad omnia, et omnibus prævalens: quæ ipsam quoque omnipotentiam quodammodo reddit impotentem.

4. Nonne hæc est, quæ in Moyse divinæ justitiae et potentie obstans, prævaluit in fortitudine? *Dimitte me*, inquit, *ut irascatur furor meus contra populum istum*. Audi, *Dimitte*; et Dominum teneri non dubites; nec aliunde, quam amoris fortitudine. Quæris ejus? Illius utique servi fidelis, qui in populum majorem major fieri, et gloriosior esse rennit, nec carnali, ut assolet, devictus affectu; sed ne in Dei gloriam rueretur venenatis spiculis blasphemorum, *Ne quæso*, ait, *dicant Ægyptii*, *Callide eduxit eos, ut interficeret in montibus*⁵, *nec potuit in terram introducere quam promisit*⁶. Quidni cesserit justitia, cesserit potentia, ubi charitas de corde puro non tam rogabat, quam urgebat? Hanc vim, Domine, tu qui pateris, facis, simul in unum potens et pius. O quantum virorum talium penuriam patimur, qui pro nostris delictis Domino se opponerent, placarent iram, compimerent ultionem! *Non est*, ait propheta,

*A neat te*⁷. Sola quæ Dominum tenere possit, vis amoris, qua solum se teneri patitur. Sed quod non teneatur, pie conqueritur per prophetam: *Quæsivo de eis virum, qui interponeret sepem, et staret in oppositum contra me, propterea ne dissiparem eam; et non inveni*⁸. Quærit Deus quis se sibi opponat irato, cuius profecto proprium est misereri, peregrinum ulisci. *Peregrinum*, inquit, *opus ejus ab illo*⁹. Quod opus? Nimirum opus ultionis et iræ.

5. Charitas igitur sua fortitudine extentam Dei manum, ne feriat, continet, satanam sub pedibus conterit, et super inimicorum capita carbones congerit¹⁰, potens non solummodo adversus carnem et sanguinem; sed adversus principatus et potestates tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiae in cœlestibus¹¹. In adversis fortis, sed fortior in prosperis. Solus enim amor Christi, qui ridentis et irridentis fortunæ impuræ blanditias spernit et conspuit sapore dulciori delectatus, cuius respectu omnis dulcedo amara est, omnis jucunditas mœror est, omne pulchrum fœdum, omne suave molestum. Et haec de ejus insuperabilitate sufficiant, etsi non ad materiae copiam, quæ in litera est minus, certe ad occupationem tuam.

CAPUT II.

De insatiabilitate amoris.

6. Jam ad ejus insatiabilitatem accedamus. Sane amoris fortitudinem illa efficit dulcedo, quam sentit, cuius tantillo gustu facile Deum videns anima, cuncta contemnit, qui nisi in hujus mundi contemptu non potest amari; sciens dilectum invenire prius non posse, quam prætereuntis mundi figuram quodam despectu D pertransierit. Hinc se in se totam perstringens, non tantum ascensionis gradibus vel passibus uititur; sed inopinata raptibus vel excessibus fertur, volans, non vadens in illa sublimia secreta cœlestium. Unde et Paulus non in tertium cœlum se ascendisse, sed raptum fuisse perhibet¹², ubi sic afficitur eo quasi igni de altari; dum animus divino ebriatus amore obli- viscitur omnium, et totus pergit in Deum, gu-

¹ Rom. viii, 37. — ² Ephes. vi, 16. — ³ I Petr. iv, 18. — ⁴ Deut. xx, 11. — ⁵ Exod. xxxvii, 10, 12. — ⁶ Num. xiv, 16. — ⁷ Isai. lxiv, 7. — ⁸ Ezech. xxii, 30. — ⁹ Isai. xxviii, 21. — ¹⁰ Rom. xii, 20. — ¹¹ Ephes. vi, 12. — ¹² II Cor. xii, 2.

stans illud quod nemo novit, nisi qui accipit^{1.}³⁹³ stu, nil prosit exterius consolari, imo secundum At quoties illam felicitatem percipiatur, istam ne- A beati Job sententiam, omnes consolatores reputat onerosos^{5.} Sensit hoc, qui dixit: *Renuit consolari anima mea; memor fui Dei, et delectatus sum*^{6.} Felix tristitia, quæ non de creatura, sed de Creatore concipitur; quæ nulla præsentis vite luget incommoda. Dignum plane ut Deum totius consolationis habeat consolatorem, quæ rerum fluentium qualibet affluentia renuit consolari. Non est gratia citra Deum, unde possit solatium capere, quæ præter illum nil didicit amare. Habeant alia vana solatia sua, quibus dicitur: *Vae vobis divitibus, qui habetis consola- tiones vestras*^{7.} Sibi solus consolator est, qui et inhabitator, charitas Deus. Qui etsi justis nunquam desit ad meritum; plerumque tamen ad solatium abest. Illud utilius; istud jucundius. Habetur igitur, sed latet, dum sensum cordis minime tangit illa suavitas habita, sed abdita.

7 Ad hunc tamen amoris gradum etsi mortali bus interdum pervenire detur, diu tamen in eo stare anima prohibetur, donec corruptibili bus exuta exuviis libere evaserit in libertatem gloriæ filiorum Dei^{2.} Nititur autem et trahitur illius desiderio faciei, quam juxta prophetam pater ut adamantem posuit^{3,} ut ferrea quæque corda attrahere possit. Tractus iste, etsi suavem quandam habeat violentiam, magis tamen mortalitatis impotentiam notat, qua male gravata misera anima, sœpe a suo volatu decidere cogitur, et deficere a conatu. Habent igitur amatorii spiritus, corporis corruptione distenti, crebram de Dei visitatione lætitiam, sed nullam copiam, dum nec plena esse sinitur, nec morosa. Unde et quodam jucundo joco interim ludere videtur cum filiis hominum^{4,} a quibus dum teneri putatur, e manibus labitur: insectatus se patitur comprehendendi, et dispares rursus non videtur, donec denuo lacrymis et precibus vocatus revertatur; et ita licet delectet visitatio, molestat vicissitudo. Sed quanto, putas, stupore perfunditur anima subtracta illa dulcedine, et ad hos sensuum laqueos captiva retracta? Nonne quasi de patria spirituum pulsa in vallem corporum, in aliud quoddam ignotum sæculum sibi cecidisse videtur, longe dissimile priori, in quo charitas friget, sensualitas regnat, caligat oculus mentis, et sensus viget corporis? Miseret tunc, ex alto suspiria trahens; inde misera, unde beata efficitur. Nam quanto gratiora fuerat experta, eo molestius fert ea sibi esse subtracta. Subtractio enim rei amatæ, augmentatio desiderii est. Et quod ardenter optas, cares ægrius. Et hic languor amoris, qui non est aliud, nisi tedium impatientis desiderii, quo necesse est affici mentem vehementer amantis, absente quem amat.

8. Frustra, nisi fallor, sic languentis animæ conatur quis exteriori solatio lenire dolorem, et mœrem temperare; cum de intus curari oporteat dulce vulnus amoris. Nullo proinde humano solatio mitigatur secreti doloris sacra amaritudo, cum sublato interiori dulcoris gu-

A beati Job sententiam, omnes consolatores reputat onerosos^{5.} Sensit hoc, qui dixit: *Renuit consolari anima mea; memor fui Dei, et delectatus sum*^{6.} Felix tristitia, quæ non de creatura, sed de Creatore concipitur; quæ nulla præsentis vite luget incommoda. Dignum plane ut Deum totius consolationis habeat consolatorem, quæ rerum fluentium qualibet affluentia renuit consolari. Non est gratia citra Deum, unde possit solatium capere, quæ præter illum nil didicit amare. Habeant alia vana solatia sua, quibus dicitur: *Vae vobis divitibus, qui habetis consola- tiones vestras*^{7.} Sibi solus consolator est, qui et inhabitator, charitas Deus. Qui etsi justis nunquam desit ad meritum; plerumque tamen ad solatium abest. Illud utilius; istud jucundius. Habetur igitur, sed latet, dum sensum cordis minime tangit illa suavitas habita, sed abdita.

9. Moram autem faciente, quem desiderat, non jam cum fatuis virginibus dormitat vel dormit^{8;} sed crebris succensa suspiriis et gemitibus excitata, non valet ultra dissimulare tristitiam, nec ignem abscondere, qui triste pectus adurit. Non jam deliberat, non consultit rationem, non verecundatur: modum ignorat et ordinem, id omnino et solummodo satagente animo, quomodo redeat præsentata dulcedo, cuius quantumlibet festinationem reputat tarditatem. Hoc est, dilectissime, quod aliquando quæsisti, quid sit quod Augustinus ait: Amor Dei non capit de impossibilitate solatium. Omne enim desiderium tunc solet ratione mitigari, cum desideratum impossibile sit haberi. Amoris tamen violentia nulla impossibilitate frenatur. Nam etsi animam terrena inhabitatione pressam, immersam luto, illa felicitate ex integro frui omnino impossibile omni homini constet; nullum tamen sic amanti hæc impossibilitas præbet solatium, quominus ardeat et aestuet habere quod optat. Quo tamen desiderio etsi ratio excedatur, non offenditur Deus, qui simile quiddam videatur innuisse præcepto: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, ex omni mente tua*^{9.} Quod tamen in hac vita mortalí, vel potius morte vitali, a nemine posse impleri^a, tam rationibus, quam anoritatisibus constat. Ab omni tamen homine debere optari,

¹ Apoc. II, 17. — ² Rom. viii, 21. — ³ Ezech. III, 9. — ⁴ Prov. VIII, 31. — ⁵ Job XVI, 2. — ⁶ Psal. Lxxvi, 3, 4. — ⁷ Luc. VI, 24. — ⁸ Matth. XXV, 5. — ⁹ Id. xxii, 37.

^a Nempe secundum omnem perfectionem suam. *Vide* S. Bernardi tract. de Diligendo Deo, cap. 10, n. 29, et notas.

nemo est qui ambigat. Unde in justi descri-⁵⁹⁴ satiat nunquam. Ideo audeo dicere illos, si qui ptione dicitur: *In mandatis ejus volet nimis*¹. A sunt, secunda stola vestitos. Velle nimis, est plus velle quam posse. Quo sensu et ego dictum puto: *Adolescentulæ dilexerunt te nimis*². Quid enim *nimir*, nisi supra posse et vires? Infinitus quippe et immensus est Deus, in quem tendit amor eorum, ut nullus possit esse finis vel mensura amoris. Amat ergo sic amans anima, etsi nimis posse suo, minus tamen velle suo: nec capit de hac impossibilitate solatium; sed potius desiderii incrementum. *Concupivit*, ait quidam, *anima mea desiderare justificationes tuas*³. Nec potuit satiari desiderio, qui non visa desiderare concupivit. Fames enim animæ desiderium est. Sic vere Domini amans anima amore non satiatur: quia Deus amor est, quem qui amat, amorem amat. Amare autem amorem circulum facit, ut nullus finis sit amoris.

10. Vides igitur quemadmodum insuperabilis est charitas, omnia superans; ita et insatiabilis, omnia vorans, et ex copia parit inopiam, dum ex prægustatis quidem deliciis amplius tamen in desideriis exardescit. Quæ etsi dentur ad plenitudinem, nunquam tamen ad satietatem. *Qui edunt me*, ait, *auctuc esurient*⁴. O Deus bone, quem amare, edere est; quomodo amantes te sic reficis, ut magis esuriant, nisi quia tu simul cibus es et esuries? Et qui te non gustaverit, te prorsus esurire nescit. Ad hoc ergo cibas, ut esurire facias. *Esurientes*, ait illa plena, *implevit bonis*⁵. Quibus bonis? Nolo a me quæras, quæ sunt bona charitatis. Profecto æstimo illa, de quibus dicitur, *Oculus non vidit, Deus, absque te, quæ abscondisti timentibus te*⁶: et alius, *Quod oculus nou vidit, et auris non audivit, et in cor hominis non ascendit*⁷. Audis diligentibus præparata, ut dilectionis bona fore non ambigas. In hac enim repositæ sunt æternitatis deliciæ, et omnis cœlestis sua- vitas. In hac sunt pax, patientia, longanimitas, et gaudium in Spiritu sancto⁸; et quidquid ju- cundum mente concipi potest, et ultra. Hoc, inquam, præparasti diligentibus te; sed abscondisti timentibus te, donec charitas foras velamen mittat timoris⁹, ut videre possint, quam magna multitudo dulcedinis tuæ¹⁰, quæ etsi replet,

11. Objicis forsitan illud, *Satiabor cum appetuerit gloria tua*¹¹: et illud quod Jerusalem quæ sursum est, adipè frumenti satiatur¹². Sed satietatem ibi desiderati abundantiam notare noveris; non desiderii finem. Finis autem desiderii, ut ait quidam, satietas est. Qui vero semper esuriunt, liquet quod satiati non sunt. Sed vere beata esuries, quæ solum esurit quod habet, et solum habet quod esurit. His itaque persuasum sit charitati tuæ, quod dulcedine divini amoris nemo in futuro satiari, nemo in præsenti impleri potest. De qua impossibilitate solatium tibi sit, nullum habere solatum. Patientiam tibi opto; sed impatienciem esse in hoc magis expedit.

CAPUT III.

De incessabilitate amoris.

12. His ergo utrisque^a prætactis, ad investiganda reliqua stilus percurrat; quantum ad tam digna aditum aperire dignabitur in dulcedine sua pauperi Deus. Solet tamen in his facilius patere ingressus pie pulsantibus, quam subtiliter perscrutantibus. Pulsat qui affectat, qui orat, et pulsantibus aperitur¹³. Non enim ambigendum est, quin libenter pulsanti aperiat, qui nondum pulsantem hortatur ut pulset. Sic Deus prius vult a se requiri etiam quod promittit. Et ideo quod dare disponit, prius promittit, ut rogandi ausum præbeat, et ut quod datus erat gratis, devota promereatur oratio. In hoc nobis a nobis merita extorquens, dum nos prævenit, tribuendo quod retribuamus, agit ne gratis tribuat. Plane dignus ut reametur, qui nos sic prævenit in amando. *In hoc*, inquit Johannes, *est charitas, non quasi nos dilexrimus Deum, sed quia ipse prior dilexit nos*¹⁴. Præcedit igitur amor suus, nostro quidem benignior, sed noster expenditur justior. Ipse enim adhuc ingratos gratis diligit: nos vero suo dono, non debito, constat diligere. Dat unde, et facit quare amat, ut de suo et pro suo pariter diligatur. Et quidem donum illud prosequi omitto, eo

¹ Psal. cxr, 1. — ² Cantic. 1, 2. — ³ Psal. cxviii, 20. — ⁴ Eccl. xxiv, 29. — ⁵ Luc. 1, 53. — ⁶ Isai. lxii, 4. — ⁷ I Cor. xi, 9. — ⁸ Rom. xiv, 17. — ⁹ I Joau. iv, 28. — ¹⁰ Psal. xxx, 20. — ¹¹ Psal. xvi, 15. — ¹² Psal. cxlvii, 14. — ¹³ Matth. vii, 7. — ¹⁴ I Joau. iv, 10.

* Fortasse, utcumque.

quod ineffabile sit. Nam etsi sentiri a paucitate spiritualium possit, exprimi tamen a nemine potest. Solum enim illud novit, qui dat, et qui accipit¹, exclusis ceteris. Ipsi etiam accipientibus et habentibus suspecta, et est incerta illa clausa collatio, idque salubriter, ut præsumant.

13. Sed nunc, quæso, reduc oculos ad haec inferiora, quæ videntes plerique non vident; et adverte si non cuncta quæ vel nobis in prosperis servinunt, vel contra nos sœvunt in adversis, quedam sint charitatis calcaria urgentia quodammodo ad cursum amoris. Ad hoc enim omnia cursus sui finem dirigunt, ut humanis utilitatibus et oblectationibus occurrant, vel defectibus certe succurrant. Hoc cœlum, terra, mare, et aer, hoc cirenitus temporis, redivivis partibus antiqua innovans, dilapsa reformans, consumpta restaurans, implere non cessat: ut sicut hæc continua, communiaque beneficia respuere nemo est qui possit, ita tantum beneficium diligere non sit qui non debeat. Assentis forsan de prosperis; at adversa quomodo amorem doceant, vel exigant, tibi innocescere cupis. Cum plerumque humana ingratitudo superbe sibi arrogat dona Conditoris; vult idem hominis Conditor alto salubrique consilio hominem tribulationibus exerceri: ut cum defecerit homo, et subvenierit Deus, ut dignum est, ametur ab homine. Hoc est quod dieit: *Invoca me in die tribulationis; eruam te, et honorificabis me*². Ex occasione quippe frequentium necessitatum, crebris necesse est interpellationibus Deum ab homine frequentari, frequentando gustari; gustando probari quam dulcis est Deus: sieque cor ferreum quod beneficium emolliiri nequibat, flagellis eruditum ad gratiam liberantis liquecat, diseatque Deum diligere, etsi non propter suam bonitatem, certe propter suam utilitatem propriam. Et hic gradus amoris amare inchoantibus primus est. Jam vero amantibus infimus gradus, cum nec propter ipsum, sed propter nos, Deum diligimus. Liquet igitur, quemadmodum tantum carnaliter et carnalia amantem ad Dei amorem adversa instrumunt, et quodammodo cogunt.

14. Sed et ipsis amore succensis, non inferiori consilio interdum prospera subtrahuntur, et ingeruntur adversa: ut si forte, quod vitare difficile est, blandiens prosperitas aliquam sibi

subripuerit amoris particulam, succedens tollat adversitas, quæ sola juxta Joannis doctrinam, veraciter docet, non *diligere mundum, nec ea quæ in mundo sunt*³. Sic Israelitæ coguntur ab Ægyptiis Ægyptum egredi. Quia teste beato Gregorio, dum mundus animum calamitatibus pulsat, nil aliud, nisi ut non diligatur, clamat. Solus igitur amor est, quem a nobis Deus exigit, aut cum beneficiis obruit, aut flagellis corripit; vel consiliis instruit, vel mandatis adstringit. Plenitudo legis charitas est⁴, et legem continet et Prophetas. Quia quidquid divina lege indicitur, vel interdicitur, ad solum amo- B rem reducitur. Solve tributum amoris, et Dominu noveris satisfactum.

15. Quid igitur, inquit, nobis prodest tanta in nostro vietu pareitas, in habitu vilitas, in vigiliis et disciplinis jugis austeritas? Paucis accipe. Quedam sunt charitatis obsequia placentia et placantia, si in charitate fiant; at sine charitate nihil prosunt. Hæc est enim virtus, in qua nec minimum opus respicitur; sine qua nec maximum acceptatur. Non prædicatio, etsi linguis fiat Angelorum. Non fides, etiamsi monites transferat. Non eleemosyna, etiamsi omnes facultates in cibos pauperum distribuat. Non corporis afflictio, etsi tradatur corpus ita ut ardeat⁵. Non missarum solemnia, quia ante fratris reconciliationem munus offerri prohibetur⁶. Ipse enim amor hominum Deus est, cui omnis creatura merito confitetur et dieit, *Bonorum meorum non cges*⁷: sed hoc solum requirit ab omni homine, quod nulli constat esse difficile. Solus enim amor est, ut ait Augustinus, qui nomen difficultatis ignorat. Qui cum multa amico impenderit, paucia vel nulla se judicat impendiisse. Hinc est quod annorum multitudo videbantur Jacob dies pauci præ amoris magnitudine⁸. Verus enim amans quidquid pro amico patitur, vix sentit; dum sic totus amori intendat, ut prater dilectum nil plene cogitare sinatur, quem sicut signaculum gerit super cor, et super brachium suum⁹.

16. Denique qua parte subrepere possit illius oblivio; qui præter illos incircumscripsi lumenis radios, præter illos rivos incorruptæ dulcedinis, quibus ineffabiliter animam influit, in rebus etiam visibilibus amanti se exhibere non cessat? Integer quippe amator Dei quocumque se

¹ Apoc. xii, 17. — ² Psal. xlvi, 15. — ³ 1 Joau. ii, 15. — ⁴ Rom. xiii, 10. — ⁵ 1 Cor. xiii, 1-3. — ⁶ Math. v, 24. — ⁷ Psal. xv, 2. — ⁸ Gen. xxix, 20. — ⁹ Cantic. viii, 6.

vertit, familiarem secum habet admonitionem³⁹⁶ est oculus, ad solum errorem remanet intellectus amoris. Rebus his pro speculis utitur; et in A etus, quem sinistrum diximus. Intelligere quippe nec amare illorum error erat, *qui cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, sed evanuerunt in cogitationibus suis*⁷. Quam multi qui errores persequi videntur, hoc errore cœcantur! quo nullus forsitan potest deterior inveniri.

18. Videtur itaque ab amantibus Deus utroque oculo, sed altero vulneratur, quando ubi intellectus caligat, amor penetrat; ubi ille repellitur, iste admittitur. Quippe perserutari prohibemur, *et plus sapere quam oportet*⁸: sed B amare etiam plus quam possumus, præcipimur. Non potest etiam obtenebrari amoris oculus, quominus videre possit quem amat, etsi non *sicut est*⁹, quod, teste Joanne, servatur in præmium; sed certe sicut viator, quod in præsenti ad solatium indulgetur. Videtur autem a quolibet amante prout amat, ab alio quidem sic, ab alio vero sic, pro varietate affectuum quibus feruntur in ipsum. Alii ad divinitatis arcana ferventius inhant; alii humanitatis mysteria securius admirantur, contemplantes altissimum consilium Dei super salutem generis humani. Totum tamen tutum est, quidquid amoris oculus intuetur, qui solus nunc videt ad meritum, visurus quandoque ad præmium, eum sublato corruptionis nubilo, faciem illam, ut scriptum est, *videbit in jubilo*¹⁰. Poterant hic multa adjici, famelicis, etsi non fastidiosis profutura: sed ne prolixiori sermone te gravem, stilum premo multo plura fateor cupientem.

CAPUT IV.

De inseparabilitate amoris.

17. Quæris quid sit vulnerari Deum? Et ego: Illam omnipotentiam nostræ infirmitati pie descendere, est quasi vulneris quadam apertura internæ suavitatis secreta patefacere. Vulnerari ergo potest, qui etsi sit impassibilis, compassibilis tamen est. Vulnerus hoc absque ira infligitur, et absque dolore sentitur. Hunc vulnerantem oculum ille Ammonitarum rex super infelici fœdere molitur eruere. *In hoc, inquit, ineam vobiscum fœdus, ut omnibus oculos dexteris crua*⁶. Sublato enim amore, qui dexter

D tuæ petitionis particula, maxime illa quam instanter postulas, vir devotissime^a, meis quidem labiis, sed tuis certe meritis explicanda; quibus non tantum in studiis, sed et in cunctis meis necessitatibus non mediocriter fido. Ut autem in ea quæ proposuimus, suo tramite sermo gradiatur, quæ dicta sunt brevi reventur catalogo^b. Habes enim in præmissis, quod et charitas insuperabiliter pugnat, insa-

^a Cantie. v, 2. — ^b I Petr. i, 12. — ³ Cantie. iv, 9. — ⁴ Psal. lxi, 3. — ⁵ Cantie. xi, 8. — ⁶ I Reg. xi, 2. — ⁷ Rom. i, 21. — ⁸ Id. xii, 3. — ⁹ I Joan. iii, 2. — ¹⁰ Job xxxiii, 26.

^a Apud Richardum exprimitur nomen, *Severine*. — ^b Richardus legit *epilogum*.

tiabiliter gustat, incessabiliter videt; in manibus addere est quod inseparabiliter hæret. Adeo namque tenerum est amoris glutinum, ut non tam jungere quam unire dicatur. Prorsus bonum glutinum est, tripliciter liniens virum virtutis, ut sibi, proximo, Deoque conveniat et cohæret in veritate. In se quippe homo per amorem natus efficitur; dum se intra se colligens, et reductis affectibus a cunctis locis, quibus captivi tenentur, solum unum incommutabiliter amat, nec amplius in diversa mutatur. Partitus enim per amorem in plura, nunquam sibi invenitur unus et idem, sed semper sibi ipse est dissimilis; quia toties variari cogitur, quoties quod amat, variatur. Qui enim labenti innititur, necesse est cum labente labatur. Proximo etiam per charitatem unitur homo, dum non solum sine querela vivendo, cum omnibus unum stndet effici, et omnium successibus coaptari, gaudere cum gaudientibus, et flere cum flentibus¹, infirmari cum infirmis, et cum scandalizatis uris²; juxta quod scriptum est, socius in tribulatione et regno³. Sic multitudo credentium erat cor unum, et anima una⁴, quando nec voluntatum varietas, nec rerum proprietas animos dividebat; sed firmiter strinquebat charitas, et suaviter cohibebat in unitate spiritus, in vinculo pacis⁵. Heu! inquam, in inferiori sæculo delapsi sumus nos, *in quos fines, imo sæculorum facies devenerunt*⁶; cum (ut de sæculi hominibus taceamus, quos obcecavit ambitio) et ipsa Religionis electio nostro miserabili tempore tanta divisione spargatur, ut vix unus alteri conveniat in unum, nisi forte adversus Dominum, et adversus Christum ejus⁷. Ubique apparent scissuræ turris charitatis David; et in tantum jam hiant, ut vicinam ruinam omnino minentur. Servatur sub tunica una et ueste simili cor vanum et omnino dissimile, ita ut de Religione antiqua vix signa serventur, et venientibus ad sepulcrum Domini, quod claustrum est, et Christum quærantibus solum linteamina pateant, id est, habitus forma. Fateor, teted me hic esse, exeamus hinc: neque enim hoc loco de vitiis loquendi propositum est.

20. Deum homini et hominem Deo unit charitas, non solum illa ineffabili unitate, qua no-

Astra natura unitur Verbo æterno in unitate personæ, quam efficit utique illa charitas, qua ante mundi constitutionem nos dilexit⁸: sed etiam de qua ait Apostolus, *Qui adharet Deo, unus spiritus est*⁹. Profecto unitas hæc amoris est, quia homo totis præcordiis et totis votis supernæ et æternæ voluntati conformis unitur Deo, glutino quod non dissipabitur. Est enim charitas vinculum perfectionis¹⁰, quo mentes fidelium arctissimum complexi sibi invicem hærent, et suo capiti per omnes juncturas connectuntur in unum corpus, in mutuo participio bonorum omnium, ut fidenter quilibet dicere possit: *Particeps sum ego omnium timentium te, et custodientium mandata tua*¹¹. De hoc dictum puto: *Funiculus triplex difficile rumpitur*¹². Triplex dicitur, eo quod, ut præfatus sum, tripliciter liget. Vis tibi funiculum triplicem describat Apostolus? *Finis, inquit, præcepti est charitas, de corde puro, et conscientia bona, et fide non facta*¹³. Solum cor purum est, quod superefluere nescit. Nil facilis exposito fœdatur, quod sola continet charitas ne frustra pateat. Porro, juxta Apostolum, conscientiam bonam habet ad omnes¹⁴, qui proximi bonum æque ut proprium diligit: si quominus, C vincitur non habere illam, quæ non querit quæ sua sunt¹⁵. Fides non facta illa est quæ per dilectionem operatur. Alioquin non modo factam, sed etiam mortuam Jacobus eam dicere non veretur¹⁶. Et vere iste *triplex funiculus difficile rumpitur*, quo vincetus Paulus ardenter dicit: *Quis nos separabit a charitate Christi? Tribulatio? an angustia? an famæ? an nuditas?*¹⁷ Validum profecto vineulum, cui nulla prævalet violentia; inseparabiliter continens amantem cum amato.

21. Nemo tamen me æstimet cum illis sentire, imo desipere, qui charitatem semel habuit tam asserunt ultra perdi non posse. Quia si omnis qui habet charitatem, haberet perseverantiam, frustra suos discipulos Dominus monuisset: *Manete in dilectione mea*¹⁸. Sed et hoc indubitanter senserim, charitatem posse sponte deseriri, non violenter auferri: offertur omni, aufertur nulli, ut nullus nisi suo vitio ea careat. Ut autem hac mutua virtute in unum occurrere

¹ Rom. xii, 15. — ² II Cor. xi, 29. — ³ Id. i, 7, et Apoc. i, 9. — ⁴ Act. iv, 32. — ⁵ Ephes. iv, 3. — ⁶ I Cor. x, 11. — ⁷ Psal. ii, 2. — ⁸ Ephes. i, 4. — ⁹ I Cor. vi, 17. — ¹⁰ Coloss. iii, 14. — ¹¹ Psal. cxviii, 63. — ¹² Eccle. iv, 12. — ¹³ I Tim. i, 5. — ¹⁴ Hebr. xiii, 18. — ¹⁵ I Cor. xiii, 5. — ¹⁶ Jacobi ii, 20. — ¹⁷ Rom. viii, 35. — ¹⁸ Joan. xv, 9.

possint affectiones amantium, cor amantis ani-⁵²⁶ mæ liquefieri necesse est; ut transfundiri possit et transformari in illum quem amat, et mutari in virum alterum: quemadmodum aquæ stilla multo infusa vino, deficere a se tota videtur, dum alterius saporem induit et colorem. Hinc illi pie amantium crebri defectus, imo profectus, dum de se in se nihil sentiunt, nisi quod in Christo Jesu sunt. Nostri quid dicere velim? Nemo te melius. Solum liquidum est, quod omni formæ congruit: quod optime convenit cordi amatoris. *Factum est*, ait ille, *cor meum tanquam cera liquecens*¹.

22. Res liquecendo mollitur, dilatatur, purgatur. Et nunc hunc triplicem affectum considera in amore, qui vere ignis divinus est, corda resolvens, purgans, et conflans in massam unitatis; quemadmodum varia metalla soluta igni concurrunt in unum. Ad tactum cuius mollitur et cedit illa odiosa duritia, quæ est insensibilitas cordis, qua homo nec sentit se, nec alium; nec pietate flectitur, nec precibus inclinatur; exemplis non inducitur, minis non terretur; beneficiis duratur, flagellis non eruditur; frontosus ad turpia, pronus ad illicita, flecti vel subdi nescius, nisi cum resistere non potest. Et in omnibus exemplum tibi sit duri-
tia cordis.

23. Emollium autem cor, juxta Pauli doctrinam dilatatur², a dextris et a sinistris usque-
quaque diffunditur, subveniens pariter hostibus et amicis, atque grato quadam et spontaneo occurso omnibus occurrit, congaudens profectibus, vel defectibus condolens proximorum. Fluit igitur, sed non effluit; quia sic derivatur ad alios, ut a se aliquatenus non recedat. Et vide ne forte Propheta senserit id ipsum, qui cum cor suum ceræ liquecenti comparasset, protinus adjunxit: *In medio ventris mei*³. Liquidum fuit, sed extra non effluxit. Solus effluxit, qui sic intendit aliis, ut sibi non attendat. *Vide te*, ait Apostolus, *ne forte super-effluatis*⁴. Neque enim necesse est ut his excessibus, in quibus humani spiritus lutosis sensibus avelluntur, extra eos esse dicantur; cum Paulus in suo raptu an in corpore, an extra corpus, se dicat prorsus ignorare⁵. Ubi ergo sunt, inquis? In eo quod interius est sui.

Profundum est cor hominis, et inscrutabile⁶, A et ita secretus sibi est, qui sui ipsius nesciat interius. Non igitur educuntur, sed inducuntur spiritus in illo interiori coenaculo, quantumcunque est illud, ut clausis seorsum sensuum ostiis, securius secretiusque, castissimoque complexu convenienter cum dilecto, et ibi melius secum sunt, cum sic ubi sint nesciunt, tutius se habent, cum se hoc modo perdiderint.

24. Porro liquefactum purgari necesse est, et ad purum excoqui, si quam habet scoriam, ipso amore, qui ignis consumens est, paleas ignorantiae, et delicta juventutis purgans, et B purgatissimam faciens animam, et divino dignam conjugio, non habentem maculam neque rugam. Audi flammarum vorantem: *Dimissa sunt ei peccata multa, quia dilexit multum*⁷. Denique diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum⁸, et nihil imputatur ad mortem. Omne autem quod ipse non imputaverit, sic est quasi non fuerit. Beatus vir cui non imputabit Dominus peccatum⁹. Nam qui non habet, nemo est nisi ille solus inter mortuos liber¹⁰. Sic ealefactum et liquefactum cor facile ad omnem dilecti sermonem compungitur et ebullit, experiens illud quod canitur, *Anima mea liquefacta est, ut dilectus locutus est*¹¹: et illud quod in Evangelio legitur, *Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, dum loqueretur nobis in via*¹²? O dulcis confabulatio Dei in anima et cum anima, quæ sine linguae et labiorum formatur strepitu, et sine aure percipitur et sub silentio! Solus qui loquitur, et cui loquitur, audit illam: omnis alienus excluditur.

25. Sunt autem verba illa quædam cœlestis fontis irrigua, rigantia corda arentia præ amoris multitudine et desiderio, quorum de deliciis^a narratio est, de civitate Dei, et pace, et copia civitatis, de ciuium gloria, de decore lucidissimæ mansionis, pellens a corde fastidium, et a corpore fatigationem, nuntians dilecto quod possessio ejus sit, et ad eam possit ascendere. Nec aliud petiti vel passus est, qui diebat: *Dormitavit anima mea præ tedium, confirmata me in verbis tuis*¹³. Similia autem sunt verba veritatis nostris cogitationibus; et tamen nemo tantus observator est, qui facile discer-

¹ Psal. xxi, 15. — ² II Cor. vi, 11. — ³ Psal. xxi, 15. — ⁴ Hebr. ii, 1. — ⁵ II Cor. xii, 2, 3. — ⁶ Jerem. xvii, 9. — ⁷ Lue. vii, 47. — ⁸ Rom. viii, 28. — ⁹ Psal. xxxi, 2. — ¹⁰ Psal. lxxxviii, 6. — ¹¹ Cantie. v, 6. — ¹² Lue. xxiv, 32. — ¹³ Psal. cxviii, 28.

^a Richardus, quorum dulcis.

nat quid cor pariat, nisi qui Dominum loquenter advertit, *Quid cogitatis mala in cordibus vestris?*¹ et illud, *De corde excent cogitationes maleas?*² et, *Omnis qui mendacium loquitur, de suo loquitur?*³ et illud Apostoli, *Non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis quasi ex nobis?*⁴ Mala autem in corde dicimus juxta illud: *Dixit insipiens in corde suo, Non est Deus?*⁵ Bona autem audivimus. Unde, *Audiam quid loquatur in me Dominus Deus?*⁶ Et prorsus huius auditui dabitur gaudium et laetitia: *Nec revertetur hoc verbum vacuum, sed faciet ad quodcumque misit illud?*⁷ rigans et fecundans penetralia cordis. Qui talibus verbis docentur, dociles Dei sunt, et unctionis eos docet de omnibus,⁸ que sola omnem veritatem docet, celerique magisterio loquitur quædam mysteria Dei, que non licet homini loqui, et si audire licet, qualia apud sæculi magistros nullatenus audiuntur: quorum virtute et auditu corda liquecunt, liquecendo et deficiendo perficiuntur, dum in unitatem illam occurrunt, quam suis Salvator orat et optat in Evangelio, *Ut sint, inquit, unum, sicut et nos unum sumus?*⁹; cuius Joannes in Epistola meminit, dicens, *Sicut ipse est, et nos sumus in hoc mundo?*¹⁰: ut sicut videlicet illa beata et beatificans personarum Trinitas amore continetur æterno, absque confusione, ut nec unitatem turbet personarum numerus, qui essentiam non multiplicat nec unitas Trinitatem redigit in singularitatem personæ: sic et ipsi uniantur et ordinentur in charitate; non comparatione quidem, sed qualicunque similitudine. Nec absurdum putetur quod dixi Deum amore contineri, cum non alio dixerim quam se ipso, et quam se ipsum de aliis.

Amat ergo Deus, et ex se toto amat: quia tota Trinitas amat, si tamen totum dici potest de infinito et incomprehensibili, aut certe de simplici. Quomodo reamabis, anima, vita tua gratuitum largitorem, largissimum administratorem, pium consolatorem, sollicitum gubernatorem, copiosum redemptorem, æternum conservatorem, ditatorem, glorificatorem?

TRACTATUS DE CHARITATE.

CAPUT V.

De dignitate et præcellentia charitatis.

26. Charisma peroptimum charitas est plane incomparabile. Denique quidnam huic comparandum putamus, quæ ipsi præfertur martyrio, ac fidei transferenti montes? Porro per charitatem homo in Deo, et Deus in homine est. Quid enim ita Dei ut charitas? Nempe et Deus est. Charitas libertatem donat, timorem pellit¹¹, laborem non sentit, meritum non inquietatur, præmia non requirit; et tamen plus omnibus urget. Nullus terror sic sollicitat, nulla præmia sic invitant, nulla justitia sic exigit. Charitas non querit que sua sunt. Charitas non irritatur, non præcipitatur, nunquam excidit, non in foveam ruit, et pro tributis malis cumulat bona. O charitas patiens: sed et compatiens! Charitas patiens est, sufficit; benigna est¹², cumulus est: patiens charitas dissimulat, exspectat, sustinet delinquentem; sed benigna trahit, adducit, converti facit ab errore. Benigna charitas etiam quos tolerat amat, et amat ardenter. Flet quippe charitas; sed ex amore, C non in corpore, flet ex desiderio, flet cum flentibus¹³.

27. O bona mater charitas, quæ sive soveat infirmos, sive exerceat proiectos, sive arguat inquietos, diversis diversa exhibens, sicut filios diligit universos. Cum te arguit, mitis est; cum blanditur, simplex est: pie solet sœvire, sine dolo mulcere; patienter novit irasci, humiliter indignari; lesa non provocatur, spretæ revocat. Ipsa est enim hominum mater et Angelorum. Non solum quæ in terris sunt, sed etiam quæ in cœlis sunt, pacificavit¹⁴. Ipsa est quæ Deum homini placans, hominem Deo reconciliavit. Charitatis profecto damna sunt scandala pusillorum. Nec enim charitas charitatem offendit aut contemnit, cum sentit offensam. Nam se ipsam non potest negare, nec in se ipsa divisa est. Novit potius in se divisa conjungere, juneta dividere nescit. Pacem diligit, congaudet unitati. Sola quippe est quæ generat, colligit, solidat et conservat ubicumque servare cognoscitur unitas in vinculo pacis.

¹ Matth. ix, 4. — ² Id. xv, 19. — ³ Joan. viii, 44. — ⁴ I Cor. iii, 5. — ⁵ Psal. xliii, 1. — ⁶ Psal. lxxxiv, 9. — ⁷ Isai. lxv, 14. — ⁸ I Joan. ii, 27. — ⁹ Joan. xvii, 11, 21. — ¹⁰ I Joan. iv, 17. — ¹¹ Ibid. 16, 18. — ¹² I Cor. xiii, 5, 8, 4. — ¹³ Rom. xii, 1, 5. — ¹⁴ Coloss. i, 20.

Cum omni fiducia charitas pulsat ad ostium¹⁰⁰ ab amando quippe amor, non ab honorandis amici, nequaquam putans se pati repulsam, quem amicitiarum matrem se novit. Nec veretur signatissimum paulisper inquietare otium propter suum negotium. Illa siquidem vera et sincera est charitas, qua proximi bonum ut nostrum diligitur. Nam qui magis aut certe solum diligit suum, convincitur non caste diligere bonum, quod utique propter se diligit, non propter ipsum. Amemus et amemur, in altero nobis, in altero nostris consilentes. Nam quos amamus, in ipsis profecto requiescimus; a quibus autem amamur, ipsis nos in nobis re-quietem paramus. Porro amare in Deo, charitatem habere est: studere vero amari propter Deum, charitati servire est. Utramque teneo, dilectionem Dei, et dilectionem proximi, cum te amo, Domine Jesu, qui meus proximus es, quoniam homo es, et fecisti mecum misericordiam, et nihilominus es super omnia Deus benedictus in saecula.

CAPUT VI.

De natura seu indole et vi veri amoris, tum hominis erga Deum, tum Dei erga hominem.

28. Flagrans vehemens amor praesertim diuinus, cum se intra se cohibere non valet, non attendit quo ordine, qua lege, quave serie, seu paucitate verborum ebulliat, dummodo ex hoc nullum sui sentiat detrimentum. Interdum nec verba requirit, nec voces omnino ullas, solis ad hoc contentus suspiriis. Amor præceps, vehemens, flagrans, impetuose, qui præter te aliud cogitare non sinis, fastidis cætera, contentis omnia præter te, te contentus. Confundis ordines, dissimulas usum, modum ignoras: totum quod opportunitatis, quod rationis, quod pudoris, quod consilii judicive esse videtur, triumphas in temetipso, et redigis in captivitatem. Frustra ad audiendum legendum: ve amoris carmen, qui non amat accedit: quoniam omnino non potest capere ignitum eloquium frigidum pectus. Quomodo enim græce loquentem non intelligit qui græcum non novit, nec latine loquentem qui latinus non est, et ita de cæteris: sic lingua amoris ei qui non amat, barbara erit; erit sicut æs sonans, aut cymbalum tinniens¹. Amor reverentiam nescit;

A do denominatur. Honoret sane qui horret, qui stupet, qui metuit, qui miratur. Vacant hæc omnia penes amantem; propterea qui amat, et aliud novit nihil. Ipse qui honori, merito, et stupori, et miraculo est; amari tamen plus aiat. Exigit Dens timeri ut Dominus, honorari ut pater, et ut sponsus amari. Quid in his præstat, quid eminet? nempe timor? Absit hoc: et timor pœnam habet², et honor non habet gratiam, et qui de amore non venit honor, non honor, sed adulatio est. Et quidem soli Deo honor et gloria³: sed horum neutrum B acceptabit Deus, si melle amoris condita non fuerint. Is per se sufficit, is per se placet et propter se; ipse meritum, ipse præmium sibi est. Amor præter se non requirit causam, non fructum: fructus ejus usus est. Amo quia amo; amo ut amem. Ubi autem amor, labor non est, sed sapor: quoniam amanti nihil difficile est. Amor dominum nescit: per se satis subjectus est, obsequitur sponte, gratis obtemperat, liberet retinetur.

29. Amat et Deus, nec aliunde hoc habet. Ipse est unde amat, et inde vehementius, quia non amorem tam habet, quam hoc ipse est. Nec minem suspicit amor, sed nec despicit quidem. Omnes ex æquo intuetur, qui perfecte se amant, et in se ipso celos humilesque contemperat; nec pares modo, sed unum eos facit. Magna res amor. Nam cum amat Deus, non aliud vult quam amari: quippe qui ob aliud non amat, nisi ut ametur, sciens ipsos amore beatos, qui se amaverint. O suavitatem! o gratiam! o amoris vim! Summus omnium imus factus est omnium. Quis hoc fecit? Amor dignitatis nescius, dignatione dives, affectu potens, suasus efficax. Quid violentius? Triumphat de Dco amor; ut sciamus amoris fuisse quod plenitudo effusa est, quod D altitudo adæquata est, quod singularitas associata est. Deus non modo amans, sed amor est, et solam amoris vicem requirit et fidem.

30. Quidni ametur amor? Et quid tam cordium vita, quam Deus meus Jesus? Is vere est et amans, et amabilis, et totum quod de ipso est, vere est, quando ipse est non aliud sane quam ipsa est veritas. Quis fidus, verusve animæ amor, nisi utique is, quo veritas adamatur? Rationis sum compos, veritatis sum capax: sed utinam non forem, si amor in me defuerit. Non

¹ Col. xiii, 1. — ² I Joan. iv, 18. — ³ I Tim. i, 17.

sum securus a securi, si absque eo inveniar.⁴⁰¹ Valde omnino mihi amandus est, per quem vivo, sum, sapio, si ingratus non sum et indignus. Dignus plane est morte, qui tibi, Domine Jesu, recusat vivere, et mortuus est; et qui tibi non sapit, desipit: et qui curat esse non propter te, pro nihil est, et nihil est. Propter temetipsum, Deus, fecisti omnia¹: et qui esse vult sibi et non tibi, nihil esse incipit inter omnia. Pro his ergo ita sum amans te quantum possum. Sed est quod me plus movet, plus urget, plus accedit. Super omnia, inquam, reddit amabilem te mihi, Jesu bone, calix quem bibisti, opus nostrae redemptionis. Hoc omnino amorem meum facile vindicat totum sibi. Hoc est quod nostram devotionem et blandius allicit, et justius exigit, et arctius stringit, et afficit vehementius.

CAPUT VII.

De duplii lingua, Verbi, et animæ.

31. Spiritus est Verbum, spiritusque anima, habentque linguas suas, quibus se alterutrum alloquuntur, præsentesque indicent. Verbi quidem lingua favor dignationis est; animæ vero fervor devotionis. Elinguis est anima atque infans que hanc non habet, et non potest ipsi nullatenus sermocinatio esse cum Verbo. Ergo hujuscemodi linguam suam cum Verbum movet, volens loqui ad animam, non potest non sentire. Vivus est sermo Dei et efficax, et penetrabilior omni gladio ancipi, pertingens usque ad divisionem animæ et spiritus². Et rursus cum suam anima linguam movet, latere Verbum multo minus poterit, non solum quia ubique præsens est; sed propter hoc magis, quod, nisi ipso stimulante, devotionis lingua minime ad loquendum moveatur. Verbo igitur dicere animæ, *Pulchra es, et appellare amicam; infundere est, unde et amet, et se presumat amari.* Ipsi vero Verbum vicissim nominare dilectum, et fateri pulchrum³ quod amat; et quo amatur, illi sine fictione adscribere et fraude, mirari dignationem et stupere ad gratiam. Ita sane locutio Verbi infusio doni, et responsio animæ eum gratiarum actione admiratio.

32. Cum præsto est quod amatur, viget amor; languet cum abest: quod non est aliud quam tedium quoddam impatientis desiderii, quo ne-

cesse est affici mentem vehementer amantis, A sente quem amat, dum totus in exspectatione suspensus, quantamlibet festinationem reputat tarditatem. Subtractio nempe rei quam amas, angmentatio desiderii est, et quod ardenter desideras, cares ægrius.

CAPUT VIII.

De activa et contemplativa vita.

33. Forte appetis contemplationis quietem? Et bene facis. Ergo cura virtutum exercitio B sanctum otium prævenire. Alioquin delicato satis otio dormitare voles, si non exercitatus quiescere appetas, et Liæ fecunditate neglecta solum cupias Rachelis amplexibus oblectari. Sed et preposterus est ordo ante meritum exigere præmium, et ante laborem sumere cibum. Non igitur putas de proprio amore quietis, sanctis obedientiæ actibus, seniorumve traditionibus prejudicium ullatenus faciendum: alioquin non approbat Dominus tuae contemplationis inane otium, propter quod non exaudiet orationes tuas, vocatusque non veniet. Nec enim dabit inobedienti copiam sui tantus C obedientiæ amator, ut mori quam non obedire maluerit. Ex bonis operibus recipit consolacionem mens assueta quieti, quoties sibi lux, ut assolet, contemplationis subtrahitur. Quis enim non dieo continue, sed vel diu, dum in hoc corpore manet, lumine contemplationis fruatur? At quoties corruit a contemplativa; toties in activam se recipit, inde nimirum, tanquam e vicino, familiarius reditura in id ipsum: quoniam sunt invicem contubernales, et cohabitant hæ dua pariter. Est quippe soror Mariæ Martha. Neque enim etsi a contemplationis lumine cadit, patitur tamen ullatenus se incidere D tenebras peccati, seu ignaviam otii, sane in luce operationis bonæ se retinens.

34. Loquor vobis experimentum quod expertus sum. Si quando sane compéri profecisse aliquos nostrum ex meis monitis; tunc non piguit me, fateor, curam prætulisse sermonis proprio otio et quieti. Patienter avellor ab infecundis Rachel amplexibus, ut mihi exuberant fructus profectuum vestrorum. Charitas enim, quæ non querit quæ sua sunt⁴, id mihi jamdudum facile persuasit, nil scilicet deside-

¹ Prov. xvi, 4. — ² Hebr. iv, 12. — ³ Cantic. i, 14, 15. — ⁴ 1 Cor. xiii, 5.

rabilium meorum vestris præferre utilitatibus.¹⁰² mentis affectio, nisi ab ea causam, modum, et Orare, legere, scribere, meditari, et si quæ A ordinem sumat, sunt alia spiritualis studii lucra; hæc arbitratus sum propter vos detrimenta. Hæc siquidem vera et casta contemplatio habet, ut mentem, quam divino igne vehementer succedit, tanto replete at zelo et desiderio acquirendi Deo, qui eum similiter diligunt, ut otium contemplationis pro studio prædicationis libentissime intermitat. Et rursum potita votis aliquatenus in hac parte, tanto ardentius redeat in id ipsum, quanto fructuosius intermisso meminerit, et iterum sumpto contemplationis gusto valentius ad conquirenda lucra solita alacritate recurrat. Cæte- B runt inter has vicissitudines plerumque mens fluctuat, metuens et vehementer exæstuans, ne forte utrique horum, dum suis affectionibus hinc inde distrahitur, plus justo inhæreat, et sic in utrolibet vel ad modicum a divina devit voluntate. Unicum quippe in hujusmodi remedium seu refugium, oratio est, et frequens gemitus ad Dominum, ut quid, quando et quatenus nos facere velit, assidue nobis demonstrare dignetur.

CAPUT IX.

De variis effectis et elogiis charitatis.

35. Amicitia vera non est, nisi firmum in Deo habeat fundamentum. Eapropter cum amicitia donum sit Dei, justum est ut qui ex dono Dei diligit, nihil preter Deum diligat, et ut illuc flumina refluant, unde fluunt¹; nec rivus a suo fonte degeneret, qui de plenitudine gratiae affluentis emanat. Illam siquidem unice et singulariter veram atque perfectam amicitiam profitemur, per quam nos Deus amicos suos vocare dignatus est, si ejus præcepta fecerimus. *Vos*, inquit, *amici mei estis, si feceritis quæ præcepio vobis*². Hæc Dei amicitia est charitas, qua dilexit nos ante mundi constitutionem, et elegit in dilecto Filio suo³. Ipsa est fons omnium honorum omniumque donorum, quae nobis a munificentia supræcelesti proveniunt. Ab hac omnis amor legitimus ordinem formamque sortitur: nec ordinata esse potest aliqua

mentis affectio, nisi ab ea causam, modum, et Orare, legere, scribere, meditari, et si quæ A ordinem sumat, sunt alia spiritualis studii lucra; hæc arbitratus sum propter vos detrimenta. Hæc siquidem vera et casta contemplatio habet, ut mentem, quam divino igne vehementer succedit, tanto replete at zelo et desiderio acquirendi Deo, qui eum similiter diligunt, ut otium contemplationis pro studio prædicationis libentissime intermitat. Et rursum potita votis aliquatenus in hac parte, tanto ardentius redeat in id ipsum, quanto fructuosius intermisso meminerit, et iterum sumpto contemplationis gusto valentius ad conquirenda lucra solita alacritate recurrat. Cæte- B runt inter has vicissitudines plerumque mens fluctuat, metuens et vehementer exæstuans, ne forte utrique horum, dum suis affectionibus hinc inde distrahitur, plus justo inhæreat, et sic in utrolibet vel ad modicum a divina devit voluntate. Unicum quippe in hujusmodi remedium seu refugium, oratio est, et frequens gemitus ad Dominum, ut quid, quando et quatenus nos facere velit, assidue nobis demonstrare dignetur.

36. De qua hac constantissima charitate Sapientia libro sui nominis dicit: *Ab æterno ordinata sum*⁴. Hæc ordinata a Deo ordinat Angelos in ministeriis suis. Hæc studia et exercitia iustorum disponit in professionibus suis. Hac mediante ordinata lex est per Angelos in manu Mediatoris⁵. Sine hac, amicitia inter homines ordinata esse non potest. Nam cum Apostolus dicat, *Omnia secundum ordinem sicut in vobis*⁶; et iterum, *Omnia vestra in charitate sicut in pater*⁷: pater ea ordinem non habere, quæ in charitate non sunt. Charitas via est et vita virtutum, ipsa est via eminentior, et illic iter quo ostenditur salutare Dei⁸. Unde Apostolus in prima Epistola ad Corinthios, *Adhuc viam, inquit, eminenter vobis demonstro*⁹: et item, *Scire etiam supereminente scientiam charitatem Dei*¹⁰. Hæc est via de qua Isaías: *Ambulabunt hac via, qui liberati fuerint et redempti a Domino, et venient in Sion cum laude; fugiet dolor et gemitus. Lætitia sempiterna super capita eorum, gaudium et lætitiam obtinebunt*¹¹. Charitas est præceptum Domini lucidum illuminans oculos¹². Ipsa est lumen cordis, omnes sensus et affectus hominis C clarificans et serenans, ut discat homo ubi sit lumen oculorum et pax.

37. Charitas est oleum quod omni liquori supernatat, quod sanat et illuminat, et quod omnem asperitatem propria suavitate lœtificat. Hoc oleo uncti Apostoli et martyres, suavissimum reputabant mortis amaritudinem et immensam saevitiam tormentorum. Christus enim unctus a Deo præ participibus suis¹³, hoc oleo suos unxit, et exactoris jugum a facie olei computrescere fecit¹⁴. *Spiritus, inquit, Domini super me, eo quod unxit me*¹⁵. Charitas non solum mortis et suppliciorum amaritudinem suaviscat; sed et ipsam mortem potentissimam morte mortificat. Nonne Christi charitas peremptoria erat mortis, cum ipse dux vite mortisque destructor comminaretur et diceret: *Ego mors tua, o mors*¹⁶? Imo fortior. Cum enim mors vitam eripiatur temporalem; nos ad vitam charitas introducit aeternam. Illa nos a vita transitoria dejicit: hæc ad vitam et gloriam sine fine restituit. Charitas est porta speciosa,

¹ Eccle. i, 7. — ² Joan. xv, 14. — ³ Ephes. i, 4, 5. — ⁴ Prov. viii, 23. — ⁵ Galat. iii, 19. — ⁶ I Cor. xiv, 40. — ⁷ Id. xvi, 14. — ⁸ Psal. xlix, 23. — ⁹ I Cor. xii, 31. — ¹⁰ Ephes. iii, 19. — ¹¹ Isai. xi, 10, 11. — ¹² Psal. xviii, 9. — ¹³ Psal. xliv, 8. — ¹⁴ Isai. x, 27. — ¹⁵ Id. lxi, 1. — ¹⁶ Osee xiii, 14.

que in eversione Jersalem, portis aliis omnino destructis, integra et intacta permanxit. Charitas inquam excidit¹. Haec est speciosa Sunamitis, que David in virginitate sua calefaciebat; eo quod non poterat calefieri pellibus animalium mortuorum². Qui enim versantur in operibus mortuis, refrigerante charitate, cogitatione passionum Christi denuo recalescant. Haec est nubecula, que ad preces Eliae magnam exerevit in pluviam. Cum enim aliquis Deum diligere ex toto corde incipit, statiu non solum ad proximos, sed etiam ad inimicos benevolentiae stillicidia et gratiae fluenta diffundit. Nec mirum. Charitas enim est oleum viduae, quod B continuum ex distributione suscepit incrementum. *Mulier* siquidem de uxoribus Prophetarum, uxor Abdiæ, clamavit ad Eliseum dicens: *Vir meus mortuus est, et ecce credores tollunt a me duos filios meos ad servendum sibi*³. Implevit ad vocem Prophetæ vasa oleo, quo debebat inungi. Sunt filii timoris et amoris, qui vasa non modica offerunt, quibus mater gratiae oleum benevolentiae et devotionis infundit. Clausit tamen ostium conscientiae a favore humanæ laudis, ne sine oleo inter virgines fatuas reputetur. Creditores sunt, importuni exactores, maligni spiritus, qui pro voluptate transitoria C æternos exigunt cruciatus. Vicinae, a quibus vasa mutuo accipiuntur, sunt angelicæ potestates et animæ sanctorum, qui nos consiliis erudiunt et exemplis, quod oleum misericordiae proximis infundamus; scientes et quamdiu hujusmodi superfuerint, non stabit oleum, et charitas impensa pluribus uberioris sortietur augmentum.

38. Linguae Angelorum et hominum, sustentatio pauperum, atque martyrum, sine charitate nihil sunt. Prophetia prædictit, scientia comprehendit, fides credit: sed nec prophetia, nec scientia, nec fides, etsi montes transferat, quidquam sine charitate valebit⁴. Sine charitate nihil prodesse potest, cum charitate vero nihil obesse. Charitatis beneficio impediente, peccata non obsunt; quia charitas operit multitudinem peccatorum⁵. Charitas est lex vitæ, disciplina morum, pax conviventium, gloria concordium, criminum abolitio, legis plenitudo, sacrae Scripturæ compendium, præceptorum Dei consummatio, virtutum virtus,

et honorum impletio meritorum. Omnia manu et bonorum sortiuntur effectum operum commendatio, devote orationes, et ab ipsa tanquam fructus ab arbore, tanquam ramis a vite, pendet tota lex et Prophete⁶. Sicut enim fructus suum a palmitæ recipit alimentum, donec ad maturitatem perveniat: sic boni operis fructus, sic sancta devotio, sic omne quod pie agitur, a charitate summi recipit initium et progressum.

CAPUT X.

De Deo, ejusque attributis.

39. Sciendum quod quanto terra inferior est altitudine cœli, tanto elegantior, et eminentior, et inæstimabiliter dulcior est amore proximi amor Dei. Et ut de Dei dilectione loquentibus campus arrepti propositi desiderabilius et liberrimus ad intelligentiam se diffundat, pauca de eo quasi delibando perstringamus, ut appareat quam ineffabili gratia et dignatione incomparabili, Deus glorie mediante charitatis beneficio homini condescendat. Credendus itaque et cogitandus est Deus quædam vita perpetua, vivens in se, et omnia vivificans, omnia intelligens, omnemque creans intelligentiam, sapiens et ipsa sapientia, veritas fixa, justitia indeclinabilis, summa virtus, perfecta bonitas, divinitas, æternitas, magnitudo, immensitas, summa essentia, a qua omne esse, summa et æterna substantia, non subjecta prædicamentis vocum aut cogitabilium; sed omnium rerum causale efficiens et superessentiale principium. Cogitandus est Dens simplex, purus, integer, et perfectus, nihil habens quod in numerum transcat; nihil trahens a tempore vel a loco. Sic in D omni loco, quod non includatur nec excludatur a loco. Cogitandus est Deus sine forma visibili, sine specie corporali, sine compositione partium, sine distinctione membrorum; ex quo omnia causaliter, non materialiter; in quo omnia, non in loco, sed in virtute. Sine qualitate bonus, sine quantitate magnus, sine situ præsidens, sine habitu continens, omnia disponens. Disponit enim ut sapientia, operatur ut virtus, amat ut charitas, revelat ut lux,

¹ 1 Cor. xiii, 8. — ² III Reg. i, 1. 4. — ³ IV Reg. iv, 1-7. — ⁴ 1 Cor. xiii, 2. — ⁵ 1 Petr. iv, 8. — ⁶ Matth. xxvi, 40.

miseretur ut pietas, seit ut veritas, judicat ut ¹⁰⁴ isti jam cœleste regnum adepti sunt, non solum æquitas, præsidet ut majestas.

40. Non comprehendis ejus altitudinem, nisi vilces apud te contemplatione ejus. Nec comprehendis ejus magnitudinem, nisi parvus fias in oculis tuis, subjiciens te omni creaturæ propter ipsum. Deus charitas est ¹. Spiritus sanctus specialiter charitatis nomine designatur. Ipse est amor Patris et Filii, et suavitas et unitas, et osculum et amplexus; et quidquid amborum commune esse potest. Quia vero per gratiam Spiritus sancti anima hominis Deo mirabiliter unitur, sciendum est quod idem Spiritus in illa unione donator est et donum. Spiritus enim est qui vivificat spiritum hominis, et ipsum instruit et informat Deum diligere, quærere et invenire, tenere et frui. Ipse est sollicitudo quærentibus Dominum in humilitate, pietas adhortantis in spiritu et veritate. Ipse est sapientia invenientis, amor habentis, gaudium perfruentis.

CAPUT XI.

In rebus creatis stabilem felicitatem non inveniri.

41. Porro quidam ad perfruendum sibi eligunt ea quæ peremptoria sunt salutis. Veneno enim cupiditatis infecti, a malitia hujus mundi, fallacibus divitiis, transitoriis et honoribus, in voluptatibus carnis, sæculique favoribus suæ intentionis finem constituunt, et in his, quæ sunt æternæ damnationis occasio, felicitatem suam falsa opinione, quasi somniando depingunt. Sed ubi copia divitarum major exuberat, ibi se gravior molestia sollicitudinum, totius perturbativa quietis incendit. Rationalis itaque anima licet ad summam beatitudinem desideranter aspiret, aliis tamen abstrahitur, et eam quædam falsa felicitatis imago deludit, aut veræ miseriae similitudo deterret. Quis autem paupertatem, persecutionem, ægritudinem, luctum, famem, non reputet magnam miseriae portionem? Istis tamen et vera miseria præcavetur, et vera beatitudo acquiritur. Nec mirum. Paupertas regni cœlestis acquisitiva est. Beati enim pauperes, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Beati qui lugent, qui esurunt, qui persecutionem patiuntur, quia ipsi saturabuntur ²: illi consolationem recipient, et

A ad habendum, sed aliis conferendum. Quam fallax et delusoria sit illa perniciosa felicitas, quam plerique in carnis voluptate constituant, in libro experientiae legitur incessanter, dum in opere impudicitiae cito præterit quod delectat, et permanet sine fine quod cruciat. De talibus lugendum potius sentio quam loquendum. Quid ergo indignius homini, quam animam suam, pro qua Christus mortuus est, viliori parti sui corporis substituere, et se brutis et irrationalibus conformare? Apertissime liquet, quam perniciosus sit amor carnis, B et usus libidinis, ad quorum detestationem Deus de purpurata meretrice executoribus angelis dicit: *Quantum exaltavit se in deliciis, tantum date ei tormentum et luctum* ³.

42. Restat prosequi, quod in voluptate oculorum et aurium, cæterorumque sensuum, non est beatitudo vel requies; sed neque in his quæ pertinent ad delicias vitæ hujus, ad ambitionem honorem, ad potentia dominatum. Veniat ergo ditissimus rex, potentissimus, sapientissimus et delicatissimus, Salomon scilicet, et quid de fine talium judicet audiamus. *Dixi, inquit, in corde meo, Vadam et affluam deliciis et fruar bonis.* Et infra: *Edificavi domos, et plantavi vineas, feci hortos et pomaria, et consevi ea cuncti generis arboribus.* Et multa similia persequendo adjecit. *Possedi servos et ancillas, et familiam multam nimis, coaceravi milia aurum et argentum, substantias regum et provinciarum.* Et addens de voluptate aurum: *Feci, inquit, mihi cantatores et cantatrices.* Et post hæc subiect: *Quidquid desideraverunt oculi mei, non negavi eis, nec prohibui eorū meum, quin omni voluptate frueretur, et oblectaret se in his quæ paraveram.* Quid, quæso, delicatus, et quid jucundus? Continuat autem Salomon et subjungit: *Cumque convertissem me, inquit, ad cuncta opera mea, in quibus sudaveram, vidi in omnibus vanitatem et afflictionem spiritus, et nihil permanere sub sole* ⁴. Sententiam quidem generalem præmisserat dicens: *Vidi cuncta quæ sunt sub sole; et ecce omnia vanitas et afflictio spiritus* ⁵.

¹ Joan. iv, 16. — ² Matth. v, 3, 5, 6. — ³ Apoc. xvi, 7. — ⁴ Eccl. xi, 14. — ⁵ Id. i, 1.

CAPUT XII.

Sub jugo Christi esse veram requiem.

43. Habes ex verbis Sapientis, ut supra memoratum est, vanitatem et afflictionem spiritus. Apponit Veritas tertium, scilicet servitutem. *Omnis, inquit, qui facit peccatum, servus est peccati*¹. Conjungantur igitur hæc tria, vanitas, servitus, et afflictio spiritus: ubi ergo requies? ubi sabbatum? Nonne verbum legis est, Nullum peccatum facies in eo? Quis est, qui peccatum non fecit? Dixit rex David: *Ecce enim in iniqüitatibus conceptus sum; et in peccatis concepit me mater mea*²? Quis ergo nos liberabit a jugo veteri et servitute peccati? Ille de quo Veritas in Evangelio dicit: *Si Filius vos liberaverit, vere liberi eritis*³. Ipse nos ad sabbatum invitans: *Venite, inquit, ad me omnes, qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos*. Ecce refectione, quasi sabbati præparatio. Audiamus et sabbatum: *Tollite jugum meum super vos, et discite a me, quia mitis sum et humiliis corde, et invenietis requiem animabus vestris*. Ecce sabbatum, ecce quieta tranquillitas. *Jugum enim meum suave est, et onus meum leve*⁴. Jugum C hoc non premit, sed erigit; pennas habet quibus evolet, non pennas quibus aliquos gravet. Illud jugum caritas est Dei, proximique dilectio; hic requiescit, hic sabbatizatur, hic ab omni opere servili vacatur. Nimirum charitas non agit perperam, non cogitat malum⁵: sed et dilectio proximi malum non operatur⁶. Vides, o Judæe, sabbatum ubi sit? Inde etsi aliqua peccati subreptio ex aliqua infirmitate contingat, non perit sabbati feratio; quia charitas operit multitudinem peccatorum⁷.

44. Videmus aliquos, qui cum suaviter respirare deberent sub jugo et onere tam suavi D et tam levi, sub utoque laborant et minrunt. Ad jugum utique mundi pertinet quod curis aestuant, quod inflammantur odiis, quod torquentur invidia. Hoc jugum cupiditatis est, et onus sæculi grave. Jugum autem Domini suave est, et onus leve. Et quid suavius homini, quid jucundius, quam mundum contemnere, et se reputare sæculo celsiore, atque in bona conscientiæ vertice consistentem, et

⁴⁰³ mundum habere sub pedibus, nihil in eo videre A quod appetat, nullum cui invideat, quem metuat, nihil mali esse quod ab aliquo sibi possit inferri: et in illam hæreditatem immarcessibilem, incontaminatam, et incorruptam, conservatam in cœlis⁸ oculos dirigendo, fallaces divitias et honores perniciosos, et damnabiles delicias conculeare? Quid, quæso, desiderabilius est, et quid tranquillus, quam snam animam sic stabilire, ut nullis motibus carnalis concupiscentiæ agitur, carnem rore pudicitiae tepecentem compellat ancillari, ut eam ad exercitium militiæ spiritualis promptissimam habeat B adjutricem? Quid præterea ita divinæ tranquilitatis imaginem gerit, quam anima, quæ sic ad omnium injuriarum tolerantiam se obfirmat, ut eam contumeliae illatae non moveant, et mentem ejus a statu suo nullæ comminationum aut injuriarum machinæ dejiciant? amicum et inimicum eodem oculo intueri? Nonne similis est ei qui facit solem suum oriri super justos et injustos, et pluit super bonos et malos⁹? Quid? cum omnia circa eum mutabiliter fiant, nulla est in corde ejus mutatio.

CAPUT XIII.

Per charitatem perveniri ad veram quietem et sabbati spiritualis festivitatem.

45. Vere verum est in charitate sabbatum. Cum enim ceteræ virtutes vicem vehiculi vel viatici gerant ad requiem obtinendam, omnes in charitate quiescant. Illud admiratione dignum est, quia sine charitate nihil est virtus, et ipsa unicuique virtutum exhibet ut sit virtus. Fides autem quæ hæc operatur ad vitam, in Dei visione jam non erit fides, sed veritas. Ibi enim absorbebitur fides, cum id videbitur quod super omnia diligitur. Non opus erit credere, quod nobis licet plena cognitione percipere. Non erit etiam de cætero spei locus: nam Deo fruentes, non habebimus quod speremus. Hic temperantia pugnat contra libidines, prudentia contra errores, fortitudo contra adversitates, justitia contra iniquitates. Porro in charitate perfecta est castitas: ideo nou est libido, cui temperantia repugnet. In charitate perfecta est scientia: ideoque ibi nullus est error, quem

¹ Joan. VIII, 34. — ² Psal. I, 7. — ³ Joan. VIII, 36. — ⁴ Matth. XI, 28-30. — ⁵ I Cor. XIII, 4, 5. — ⁶ Rom. XIII, 10. — ⁷ I Petr. IV, 8. — ⁸ Id. I, 4. — ⁹ Matth. V, 45.

prudentia eliminet. In charitate vera beatitudo⁴⁰⁶ advenit, nihil præterit, aut succedit, æterna est: ideoque nulla adversitas, quam fortitudo A tranquillitas ipsius et quieta æternitas intimatur. expugnet. In charitate omnia sunt tranquilla et æquata: ideoque nulla est ibi inæqualitas, quam justificari oporteat. Denique nec fides virtus est^a sine dilectione; nec spes virtus est, nisi quod speratur, ametur. Quid est temperantia, nisi amor, quem nulla voluptas illicit? Quid cæteræ virtutes, nisi amor, qui quod saum est, unicuique distribuit?

46. Sicut charitas est vere mentis humanæ requies perfectumque sabbatum; sic et sex virtutes prædictæ, fides, spes, temperantia, prudenteria, fortitudo, justitia, sunt quasi quidam B dies operationis: charitas vero quædam lumenosa et luminosissima dies est quietis, tranquillitatis et pacis. Et nunc quæ est exspectatio mea, nisi tu, Domine? si forte desiderium pauperum exaudiat anris tua, ut ad modicum tempus requiescam cum regibus et consulibus, qui ædificant sibi solitudines, et replent domos suas argento¹? Porro vix ad momentum permittitur mibi requies ab exactoribus Pharaonis; ut non mihi sabbatizare liceat vel hora dimidia. Utinam mihi detur vacare, et videre quoniam Jesus est ipse Deus. Ipse sabbatum animæ quærentis eum, præparans diligentibus se tranquillum et impermutabilem sabbatum. O quam beati qui ingrediuntur locum tabernaculi admirabilis usque ad domum Dei, atque in voce exultationis et confessionis tripudiant et exsultant, memores uberum tuorum, dulcis Jesu, cum Habacuc propheta cantantes: *Ego autem iu Domino gaudebo, et exsultabo in Deo Jesu meo*².

47. Sabbatizat Judeus, quia legit Deum sex diebus operatum fuisse, et quasi labore operis fatigatum die septimo quievisse³. Non est hoc Deum cogitare, sed in Dei contumeliam idolum fabricare. Sane non laboravit operando Creator: dixit, et facta sunt omnia pro beneplacito suo⁴. Summa et æterna essentia Deus nullius indigenus, plene sibi sufficiens, in sua summe tranquilla charitate indeclinabiliter et immutabiliter manens et mirabilia operans, requiescit in se, vita in se vivens, bonorum pax et indificiens quies. Quocirca sicut successione dierum, mane et vespera vicissim variantium, creaturæ mutabilitas designatur; sic in Deo cui nihil

48. Notandum vero quod operibus Dei senarius; septenarius autem divinæ quieti adscribitur. Nimurum senarius numerus perfectus est, constans ex partibus suis. Si enim connexueris unum, duo, tria; perfectum habes senarium, qui Dei operibus specialiter est assignatus: ut in rerum universitate nihil superfluum, nihil recipias imperfectum. Magnæ quidem excellentiæ dies est, in quo Deus superiores aquas ab inferioribus firmamento mediante divisit. Nec minoris esse arbitror dignitatis diem, in quo aquis in unum congregatis a Deo arida vestita est herbis, et arboribus decorata, venustata floribus et fructibus secundata. Nec est dies reputandus inferior, in quo Deus cœlum suis lumenaribus adornavit. Sed nec ille alienus a laude est, in quo Deus partem animantium in aquis, partem collocavit in aere. Ab istorum eminentia et privilegio non degenerat dies sextus, in quo Deus ad imaginem suam creavit hominem, et vitam inspirans, ipsum animantium præfecit universitati. Porro dici septimæ præminentia omnibus antecellit; in quo nullius rei creatio, sed omnium creaturarum perfectio, et Dei re quies commendatur. De singulis scriptum est: *Factum est vespere et mane dies unus*, aut *secundus*, et deinceps⁵. At dici septimæ non mane, non vespere, non initium ac finis describitur. Dies enim requietionis Christi et immutabilis et æternus. Mutua quidem Patris Filiique dilectio, suavissimus amborum complexus, charitas scilicet, qua Pater in Filio, et Filius in Patre⁶, ipsa est jucundissima quies, indivisibilis unitas, pax imperturbabilis, æterna tranquillitas, Spiritus sanctus, qui ab utroque procedit. Quod insinuans Filius Dei, *Ego*, inquit, *Patris mei mandata servavi, et maneo in ejus dilectione*⁷; D et rursum, *Ego et Pater unum sumus*⁸: et idem de Filio Pater, *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui*⁹, etc.

CAPUT XIV.

Spirituale Hexaemeron, seu opus sex dierum exponitur.

49. Expressa igitur congrua collationum ina-

¹ Job iii, 13-15. — ² Habac. iii, 18. — ³ Gen. i-ii, 3. — ⁴ Psal. cxlviii, 5. — ⁵ Gen. i. — ⁶ Joan. x, 38. — ⁷ Id. xv, 10. — ⁸ Id. x, 30. — ⁹ Matth. xvii.

* Non est virtus, formata scilicet, et conducibilis ad aeternam beatitudinem.

gine, sicut sex diebus, ita et sex virtutibus¹ etarum animarum suavis refectio, tranquillissime exerceemur, ut post sacrarum vicissitudines actionem in tranquillo charitatis, quasi in vero mentis sabbato respiremus. Quocirca fidem ponimus primum diem, quo fideles ab infidelibus, quasi lux a tenebris, separantur. Spes etiam secunda diei vicem obtineat, per quam hi quorum conversatio in cœlis est, discernuntur ab aliis qui terrena sapient. Temperantia quasi dies tertius illucescat, in quo membra nostra mortificantes super terram, carnalis concupiscentiae fluxum, quasi aquas amarissimas, certis continentiae limitibus coactamus: ut in terra cordis nostri appareat arida, et sitiens fontem vite, virtutum flores, fructusque producat. Prudentia quasi dies quartus faciat, quasi scientiae lumen erumpat, et inter facienda et non facienda discernens, dividat inter diem et noctem, quatenus lumen sapientiae velut solis splendor effulget: lux vero scientiae spiritualis, quæ in quibusdam deficit, quasi lux lunæ minor apparet. Fortitudo dies quintus, per quam in hoc mari magno et spatio, quasi pisces spirituales, procellosa fluctum volumina toleremus, cohíbeamus lingue lubricum sub censura silentii: et quasi volatilia pennata, nunc ad cœlestia erigamur, nunc vero condescendentes operibus misericordie fructus bonorum operum sub Dei benedictione reddamus. Constituatur denique justitia dies sextus, per quam ad divinam imaginem reformati, bestialibus desideriis, vitiisque reptilibus imperantes, corpus spiritui, spiritum Deo subjiciamus, et sic utrique quod suum est tribuatur.

50. Et notandum, quod Dominus omnibus creaturis benedit; homini autem omnia subjiciuntur. His autem quæ in se Dei representant imaginem, jumenta, id est, corpora, subjiciuntur, et bestiæ, id est, nequitie spirituales, de quibus propheta precatur, *Ne tradas, inquit, bestiis animas confitentes tibi*²: et Dominus per alium prophetam, *Auferam, inquit, malas bestias de terra vestra, et dormire vos faciam fiducialiter*³. Hæc est dormitio et septimæ diei tranquillissima quies, dies septimus est charitas, dies sabbati, dies requitionis, jucunditatis et pacis, per quam homo secure, imo securissime dicit: *In pace in id ipsum dormiam et requiescam*⁴. Ipse est omnium virtutum consummatio, san-

A sima mentis seratio. Ipse est septimus dies, in quo magna cœleste nos reficit. Ipse est mensis septimus in quo post diluvium tentationum irruentium, cordis arca suavissime requiescit. Ipse est illud sabbatum ex sabbato, et mensis ex mense, et post septies septimum annum, annus jubilæus incipiet, annus placabilis Dominus⁵, in quo sua singulis restituatur hæreditas, plenaria jucunditas, antiqua possessio, et æterna libertas. Domine Dens, quandiu prolongabitur jubilæus? quando præveniet misericordia tua, ut portio mea sit in terra viventium⁶? Quoniam tu es pars hæreditatis meæ, et ealicis mei; tu es qui restitus hæreditatem meam mihi⁷. Differtur equidem, sed non auferitur jucunditas, qua satiabor, cum apparuerit gloria tua⁸. Interea comedam ego panem meum in sudore vultus mei, et cum lacrymis in mensura, donec vinnum detur miserentibus, et sacerdos his qui amaro sunt animo⁹, et tota deliciis illis absorbeatur anima mea, quarum primitias jam degusto.

CAPUT XV.

De triplici sabbato, seu triplici dilectione, sui ipsius, proximi, et Dei.

51. Erit, inquit, mensis ex mense, et sabbatum ex sabbato¹⁰. In veteri siquidem Testamento assignatur triplex distinctio sabbatorum. Primum sabbatum dicitur septimus dies. Secundum, septimus annus. Tertium, annus qui sequitur post septies septimum annum, id est, quinquagesimus annus. Est itaque primum sabbatum dierum; secundum annorum; tertium sabbatum sabbatorum, ita ut in unitate perliciatur. Et notandum, quod in charitate hoc triplex sabbatum, si velis diligenter advertere, D invenitur. In lege duo præcepta dilectionis expressa sunt. *Diliges Dominum Deum tuum ex tota mente tua, et ex tota virtute tua; et proximum tuum sicut te ipsum*¹¹. Hæc duo mandata duo esse diligenda insinuant: non enim potest quis proximum suum diligere, sicut semetipsum, nisi diligit se ipsum. Primum sabbatum hominis est dilectio sui; secundum, dilectio proximi: sabbatum sabbatorum, dilectio Dei.

¹ Psal. lxxiii, 19. — ² Levit. xxvi, 6, et Osee ii, 18. — ³ Psal. iv, 9. — ⁴ Isai. lxix, 2. — ⁵ Psal. cxli, 6. — ⁶ Psal. xv, 5. — ⁷ Psal. xvi, 15. — ⁸ Prov. xxxi, 6. — ⁹ Isai. lxvi, 23. — ¹⁰ Matth. xxii, 37, 39.

CAPUT XVI.

De sabbato primo, seu dilectione sui ipsius.

52. Ut ergo homo se diligit in Christo, Dei dilectio inchoatur: ut diligit proximum, capacious quidam sinus affectionis obpanditur. Verum quidem, ubi divinus ille ignis medullitus incaescens cæteras dilectiones, quasi quasdam sui scintillas, in sui plenitudinem trahit, omnes animi motus absorbet in desiderio illius sublimis et ineffabilis boni. Et sic non homo a se, nec proximus diligitur, nisi quantum uterque affectus deficientis animæ totus transfertur in Deum. Agitur enim ineffabili dispensationis artificio, ut licet hi tres amores semper habeantur; nec tamen semper æqualiter sentiantur: sed quandoque mentis illa jucunda suavitas ex conscientiæ propriæ puritate procedit; quandoque ex bono proximi recipit congratulationis affectum; quandoque contemplando in desiderio et exultatione aspirat ad eum. Quemadmodum quispiam diversas aromatum cellas ingrediens, nunc istarum, nunc illarum specierum redolentia jucundatur: sicanimus diligentis nunc intuitu sui, nunc intuitu Dei aut proximi, quadam inestimabili suavitati perfunditur.

53. Qui ergo primum recolebat in amaritudine animæ sua perditos dies suos, postquam concupiscentiæ dedit libellum repudii, et abolutione criminum impetrata, se pignus et arrham gratiæ cœlestis perceperisse cognovit; dum nihil quod ipsum accuset, aut Deo displicere debeat in libro conscientiæ sue legit, reliquæ cogitationum diem festum agent ei¹. Dum enim immunis ab exteriori tumultu se in contemplationis arcana recepit; cum circumstrepentium sollicitudinum turbis ostium mentis clausit; cum interius conscientiæ thesauros inspexerit, non inveniens inordinatum aliquid aut ineptum, aut rationi adversum; sed omnia pacifica et jucunda, et ad instar disciplinatæ familæ videns multitudinem cogitationum, sermonum et operum, ei, quasi cuidam patrifamilias, obedire, et omnia interiora sua sibi in quadam humilitate assurgere: prorumpit ex his omnibus mira securitas, ex securitate mira tranquillitas, et ex ea ineffabilis jubilatio cordis, tanto devotior in Christi laude, quanto perspicacius intelligit hoc

⁴⁰³ totum ex ejus gratia provenire. Hæc septimæ A diei festiva solemnitas, quam sex dies præcedunt, id est, sex opera misericordiæ. Hæc namque in earum exercitio justus probat, et in sinu sanctæ conscientiæ bonoruimque operum contestatione respirans, in ea gratia quæ ei a Deo data est, feliciter sabbatizat. Hæc est primi sabbati finalis jucunditas, in qua servilia opera, id est, peccata, quæ servos faciunt, prohibentur: in qua nec ignis concupiscentiæ accenditur, nec onera, id est, cogitationes impietatis, sine legis transgressione portantur.

CAPUT XVII.

De secundo sabbato, seu dilectione proximi.

54. Sane, si ab hoc puriore thalamo cordis, quod primo sabbato dedicavit, migraverit ad illud diversorum, ubi solet gaudere cum gaudientibus, confirmari infirmis, scandalizatis couri, suamque senserit animam fratribus suis indissolubili glutino charitatis unitam, adeo ut nec suspicio sinistra, nec invidiæ motus, nec æstus iracundia aut tristitia, possit aliqua occasione surrepere; sed eos brachiis sincerissimæ dilectionis amplectens et fovens, uno eodemque humero propria et aliena communicans; cœsante omni strepitu vitiorum, ad tantæ suavitatis delicias resolvitur inæstimabili gaudio, et fit in amoris fructu dulcedine libera, intus a noxiis omnibus absoluta vacatio. Nam quod nullum vitium prorsus in hujus sabbati quiete residere fraterna charitas permittat, testis est hujus secundi sabbati continuus feriator Apostolus dicens: *Non adulterabis. Non furtum facies. Non falsum testimonium dives, et si quod est aliud mandatum, in hoc verbo instauratur, Diliges proximum tuum sicut te ipsum*². David dulcedine hujus suavitatis affectus, ex tanta mentium unione in vocem jubilationis prorumpens; *Ecce, inquit, quam bonum et quam jucundum habitare fratres in unum*³!

55. Nota vero, quod sicut primo sabbato unus dies tantummodo dedicatur, quod videlicet singulare est, quod in propriæ conscientiæ tranquillitate consistit: ita non immerito hic annus integer consecratur. Quemadmodum enim ex multis diebus annus efficitur; ita ex multis animalibus cor unum et anima una charitatis igne

¹ Psal. xxxv, 11. — ² Rom. xiii, 9. — ³ Psal. cxxxvii, 1.

conflatur. Sex autem annos, qui praeedunt ¹¹⁰ ignorantiam doleamus; compatiamur et infir hoc sabbatum, possumus intelligere sex genera hominum, in quorum dilectione permoramur, vel praecepti debito exercemur. Sicut vero annus multos dies complectitur; ita in singulis generibus hominum, multi nobis animorum junguntur unitione.

56. In primis vero dilectio vera naturali ordine ad domesticos nostri sanguinis derivetur, quos diligere sicut ex natura necessario tene-
mur; sic nimis inhumanum est, quod a nostræ dilectionis sacrario repellantur. Nam teste Apo-
stolo, *Qui suorum, et maxime domesticorum,
curam non habet, fidei transgressor est, et est
infideli deterior*¹. Hinc est quod haec dilectio, que ex natura proficiscitur, in mandatis, que pertinent ad dilectionem proximi, primum lo-
cum, Deo præcipiente, sortitur. *Honora, in-
quit, patrem tuum, et matrem tuam*². Hinc ad eos, qui nobis specialiter amicitie vel officii vi-
cissitudine copulantur, dilectio nostra progre-
diens, quodam sinu diffusiore laxatur. Verum-
tamen ista dilectio Pharisæorum justitiam non
transcedit, quibus dictum est: *Diliges amicum
tuum, et odio habebis inimicum tuum*. Sane et
parentum, et amicorum affectio quamvis ser-
vata, parum præmii consequitur; quippe cum
ad illam lex naturalis inducat, ad istam mutua
obsequia nos provocent: utraque tamen si ne-
glecta fuerit, eumulum damnationis importat.
Veritas in Evangelio dicit: *Si diligitis eos qui
vos diligunt, quam mercedem habebitis? Nonne
et Ethnici hoc faciunt?*³ Ut ergo in majorem
amplitudinem dilectio nostra se porrigit, am-
pleteatur et eos qui nobiscum Deo militant, et
ejusdem vita professione nobis in vinculo pacis
et spiritus rite coherent. Deus equidem hujus
dilectionis est causa efficiens, dum a capite in
barbam Aaron, et usque in oram vestimenti un-
ctio spiritualis emanat⁴: ut qui ab uncto uncti,
a Christo Christiani vocantur; omnes in parti-
cipium nominis Jesu communi vinculo charitatis
invicem complectantur.

57. Adhuc duo genera hominum restant, quos si in nostræ dilectionis sagenam conclu-
damus, nihil aliud superest, nisi ut illius veri
sabbati requie perfruamur. Eorum enim qui foris sunt, Gentilium videlicet ac Judeorum,
schismaticorum et haereticorum, necesse est ut

A mitati, duritiam defleamus pio compassionis af-
fectu, succurrentes eis orationum suffragio, ut
et ipsi in odore unguentorum nostrorum cur-
rant in Christo Iesu Domino nostro.

58. Adhuc dilatat tentorium suum charitas, et pallium, quod veteris legis tempore erat bre-
ve, sic ampliat, sic extendit, ut duos operie sufficiat, dum inimicum suum animæ sua nova
Spiritus sancti unione conglutinat. Hac dilec-
tione filius Dei efficit homo: hac divinæ
bonitatis imago plenissime reparatur. *Diligite,*
inquit Dominus, *inimicos vestros; benefacie,*
B inquit, *his qui oderunt vos; et orate pro perse-
quentibus et calumniantibus vos; ut sitis filii*
*Patris vestri, qui in cœlis est*⁵. Haec dilectio, dum inimicum simplici oculo intuetur, securis-
sime dicere potest: *Dimitte nobis, sicut et nos
dimittimus*⁶. Ita dimittitur qui dimittit, sic filius
Dei, sic haeres Dei et Christi cohæres efficitur⁷.
Attende ergo, quam securum, quam dulce sit,
quam jucundum inimicis compati, injuriis non
moveri, eum amare pro Christo, a quo sentio
non amari; et eam affectionem gerere erga
ipsum, quam indulgentissimus pater exhibit
erga sibi charissimum filium phrenesi laboran-
tem, quo majores ab ipso irrogantur injuriæ,
eo propensiore erga eum ferreat charitate.

CAPUT XVIII.

De tertii sabbati jucunditate et solemnitate,
seu de dilectione Dei.

59. Tertium sabbatum habet sex præambulas
dies, in quibus cœlesti manna colligimus, ut
in illa præclara solemnitate, que in Dei dilec-
tione celebranda est, sugamus lac ab uberibus
consolationis ejus, et inter duas sortes, inter
ubera sponsi, inter sinistram et dexteram, per
viscerá misericordiæ Dei nostri beatissime qui-
escamus. Isti sex dies sunt, Christi Conce-
ptio, Nativitas, Prædicatio, Passio, Resurrectio,
Ascensio. Istis sex diebus operatus est Dominus
salutem in medio terræ⁸, et requiescens ab
omni opere quod patraret, sedensque in glo-
ria Dei Patris, ad illud sabbatum, quod est il-
lius dilectione celeberrimum, misericorditer nos
invitat. O bone Iesu, o benigne, o amabilis, o

¹ I Tim. v, 8. — ² Exod. xx, 12. — ³ Matth. v, 43, 46. — ⁴ Psal. cxlii, 2. — ⁵ Matth. v, 44, 45. — ⁶ Id. vi, 12. — ⁷ Rom. viii, 17. — ⁸ Psal. lxxiii, 12.

suavis, o dulcis, o amor Deus, quid dulcior⁴ charitate Dei, quæ est in Christo Jesu⁵. Moyses quid suavius, quid amabilis, quam vacare, et A innixus tam solidæ charitati, præelegit de libro quem scripsit Dominus, deleri, quam sustineat sibi creditum divina indignatione populum deleri⁶. Hac inexpugnabili aree munitus Ezechiel in Chaldaem : Jeremias in Ægyptum fretus istius intimatione descendit. Job frater draconum per hanc sine periculi suspicione factus est⁷. David sub istius umbra securus per umbras mortis incendie non veretur. Cum enim Deus sit charitas⁸, seit quod ubi sit charitas, ibi est Deus. Si ambulavero, inquit, in medio umbris mortis, non timebo mala, quoniam tu tecum es⁹.

61. Infelix ego, dilexi bacterius mundum ; dilectionem tuam, Deus, amori mundo posthabui. Nunc e diverso facis, secundum divitias misericordia tuæ, ut te diligam, mundumque et omnia quæ in eo sunt, præ tua dilectione contemnam ; fastidiat anima mea in desiderio tui, Deus, cœlum et terram, et omnia quæ in eo sunt. Quid enim mihi est in cœlo, et a te quid volui super terram ? Deus cordis mei, et pars mea Deus in aeternum¹⁰. Deficiat in amore tuo et liquecat anima mea, ut in deficiendo ex me spiritum meum¹¹, psallam et cantem tibi amoris delicias et divitias charitatis ipsius, per quam torrente voluptatis potantur aeternæ¹², quorum affectio prorsus a tua dilectione absorpta est. Sicut enim ferrum ignitum in quandam ignis essentiam transit, et sicut guttula aquæ vini dolio infusa, sua insipiditate deposita essentiam melioris substantiæ assumit; et sicut aer solari splendore perfusus, totus est splendor : sic spiritus hominis divino amore affectus, totus est amor. Quocirca qui Deum diligit, sibi mortuus est, et soli Deo vivens, quodammodo, ut ita dixerim, consubstantiat se dilecto. Si enim anima David conglutinata est anima Iohannæ¹³, aut si is qui adhæret Deo unus spiritus cum eo efficitur¹⁴; non absimili unionis judicio quodam genere coessendi tota in Deum transit affectio, in quo sine alterius desiderii exceptione, tota in se collecta transfertur in Deum, qui est omnium desiderabilium plenitudo. Dileget tanen anima perfectius, cum introducetur in gaudium Domini sui¹⁵, in amplexus sponsi, omniumque justorum beatitudinem suam

⁴ Psal. lxxxviii, 11. — ⁵ Act. v, 41. — ⁶ Galat. vi, 14. — ⁷ II Tim. i, 12, et Rom. viii, 38, 39. — ⁸ Exod. xxxii, 32. — ⁹ Job xxx, 29. — ¹⁰ I Joann. iv, 16. — ¹¹ Psal. xxii, 4. — ¹² Psal. lxxii, 25, 26. — ¹³ Psal. cxli, 4. — ¹⁴ Psal. xxxv, 9. — ¹⁵ I Reg. xviii, 1. — ¹⁶ I Cor. vi, 17. — ¹⁷ Matth. xxv, 24, 25.

faciet communione charitatis, cuius beneficio¹¹² nebrarum justus injuste occiditur, quia quod omnia in nobis erit Deus.

CAPUT XIX.

Christi passionem et mortem assidue meditandum esse.

62 Audite, cœli, et auribus percipe, terra¹, quantum magnificavit nobiscum Deus misericordiam suam. Et quis abyssum tam ineffabilis gratiae consideravit, quis de fonte tantæ dulcedinis gustavit, et non amavit? Nonne Deo subiecta eris, anima mea²? Quare non effundis affectus in Deum, quos diriges ad vanitates et insanias falsas³? Quare tristis es, anima mea, et quare conturbas me⁴? Numquid consiliarius non est tibi aut salvator? Numquid resina non est in Galuad, aut medicus non est ibi⁵? Reverte, revertere, Sunumitis, revertere⁶ ad Dominum Deum tuum, divulsa mea, dilacerata mea, perdita mea; sed Christi morte denique resuscitata, Christi passione redempta. Cur, quæso, diligis aliquid praeter illum, qui tam benigne, tam misericorditer a tot miseriis te redemit? Jugi scrutinio et assidua meditatione revolve, qualiter Unigenitus Dei Patris, cum esset splendor et figura substantie ejus⁷, post exinanitionem usque ad formam servi⁸, post famem, post sitim, post lassitudinem, post lacrymas, post vincula, post flagella, post fel, post acetum, post coronam spineam, post clavos et lanceam, pro salute tua inter duos latrones quandoque pendebat in cruce; crucis equidem cornua in manibus ejus⁹, ac de illis pius ille Samaritanus tuis vulneribus oleum et vinum infundebat¹⁰. Porro ibi erat abscondita fortitudo ejus¹¹, et in amaritudine mortis dulcedo ejus. *O quam magna multitudo dulcedinis tue, Domine, quam abscondisti timentibus te!*¹² In testimonio Isaie, *Vere tu es Deus absconditus, Rex Israel Salvator*¹³.

63. Moriebatur Salvator tuus, anima mea, ut te vivisicaret: affixus erat cruci, ut iniquitates tuas propriis manibus crucis affigeret. Manus elevabat ad Patrem in sacrificium vespertinum, ut te ad amplexus amicabiles invitaret: vitamque suam, quæ nulli erat obnoxia morti, pro te obtulit ad mortem, ut dum a principe te-

A stum non erat usurpare convictus est, ea quam habebat in te potestate privaretur. In tam exuberanti beneficio, in tanto cumulo gratiarum, quo te largitio divina quasi obruit et confundit, vide ne ingrata sis. Ingratitudo enim peremptoria est salutis, ipsa est flatus aspidis, virus animi, uredo virtutum, ventus pestilens, et aura corrumpens stillicidia pietatis, rorem gratiae et misericordiae fluenta desiccans.

CAPUT XX.

De beneficio redemptionis, et aliis.

64. Adhuc dico: nihil est enim satis dictum, quod semper est dicendum, atque recordatione continua replicandum. Eras illi gravissimo creditori, angelum satanæ loquer, illi quidem immanissimo exactori, tot debitum quod peccatis vinculo chirographi obligata, nec solvendo eras. Dei autem Filius non quæ rapuerat, sed quæ rupueras, pro te solvit: et, quod dignatio propensior et gratia uberior erat, non delegavit alium debitorem, sed dedit animam suam in cansam tuae salutis. Cumque ille angelus trans fuga et emansor, te in detestabilem peteret an cillatum, Christus litem contra te propositam suam fecit. Postquam diversas productiones testium, legum, oraculorum, prophetarum, signorum, tandem proprium sanguinem allegavit; obtinuit allegatio illa tuae sententiam libertatis; super calculo sententiali scriptæ sunt litteræ in membrana capitisi crucifixi, et confirmatae a sæculo misericordie et veritatis, pacis et justitiae obviantium sibi. Denique impressum est sigillum, plaga scilicet lateris, quan in premium redemptionis nostræ et placationem continuam jugiter exhibet ante oculos Patris.

65. Adhuc exstat titulus charte inscriptus in tanta charitatis memoriam; sciasque quod si te ingratam reperit, nec velle uti tanto beneficio; exiget a te districtissime mortem suam, vereorque nequando indignantissime dicat tibi: *Tolle manum et mitte in latus meum dextrum, mitte digitos tuos in fixuras clavorum*¹⁴, et vide quanta pro te passus sum. O ingrata et crudelis impietas! nonne putas Deum de collatis tibi

¹ Isai. 1, 2. — ² Psal. xi, 2. — ³ Psal. xxxix, 5. — ⁴ Psal. xl, 6. — ⁵ Jerem. viii, 22. — ⁶ Cantie. vi, 12. — ⁷ Hebr. i, 3. — ⁸ Philipp. ii, 7. — ⁹ Habac. iii, 4. — ¹⁰ Luc. x, 34. — ¹¹ Habac. iii, 4. — ¹² Psal. xxx, 20. — ¹³ Isai. xlv, 15. — ¹⁴ Joan. xxix, 27.

beneficiis pœnitere, si ea viderit per ingratitudinem periisse? Propterea oratio nostra sœpe repellitur. Et hoc ipsum pia dispensatione fieri existimo; ne qui de præacceptis beneficiis ingrati fuimus, ex nova largitione celestium munierum graviore culpa ingratitudinis oneremur. Cum enim Deus beneficium perditum reputat, quod non prosequitur actio gratiarum; nobis expedit non exaudiri potius, quam ad cumulum damnationis nostre ingratitudinis materiam obtinere quod petimus. Qua ergo præsumptione non diliges illum, qui te non diligenter dilexit; qui te peccatricem non despexit? Vide, quæso, qua compensatione, quo merito summæ et æternæ respondeas Trinitati.

66. Tradidit pro te Pater Unigenitum suum morti. Tradidit et Filius se ipsum pro tua salute in mortem. Datus est denique Spiritus sanctus, testante Apostolo: *Quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, per Spiritum sanctum, qui datus est nobis*¹. Sic amat nos Pater, amat Filius, amat Spiritus sanctus, amat nos Trinitas sancta tota, Deus aeternus, omnipotens et immensus, cuius magnitudinis non est finis², cuius sapientiae non est numerus³, cuius pax exsuperat omnem sensum⁴, a quo et in quo universa sunt, visibilia et invisibilia, celestia et terrestria. Et si eum diligis, hoc facis ex debito; si te diligit, facit hoc ipse gratuito. Attende celsitudinem cœli, et magnitudinem firmamenti, et modicum in locis palustribus lутum. Talis est adhuc inæstimabiliter dispar comparatio tui ad Deum, sicut luti ad cœlum. Quæ autem collatio tui ad ineffabilem, ad incomparabilem, ad incomprehensibilem? Nihil ei ad mensuram meriti retribuere posses, si in retributionem eorum, quæ pro te sustinuit, te millies mille annis etiam gehennali incendio crucias.

CAPUT XXI.

De beneficio creationis.

67. Omnia quidem quæ in Deo sunt, inæstimabiliter excellentiora sunt his quæ nostra sunt. Ipse enim diligit ut charitas; judicat ut æquitas; disponit ut sapientia; revelat ut lux; misericordet ut pietas; scit ut veritas; operatur ut virtus; præsidet ut majestas. Circumscripsit au-

B tem omnibus quæ ad dispensationem incarnationis suæ pertinent, diligenter attende quod tibi universitas mundi de mandato obsequitur, omnis natura tuis famulatur obsequijs; cœlum, aer, terra, mare, et omnia quæ in eis sunt, tuis pariter necessitatibus et oblectamentis inserviunt. Annua revolutio flores fructusque arborum et herbarum rediviva innovatione reformat, atque habentibus et repullulantibus naturis germinum antiquitatis, continua Dei munera tibi circuitus temporum subministrat. Recognosce, anima, quod quandoque non eras, et ab eo facta es. Nihil ei dedisti, ut te faceret. Nihil enim dare poteras, qui non eras. Cum autem melius esset esse, quam non esse; gratis tibi esse contulit, omnibus illis te præferens, quæ de non esse ad esse poterat perducere, nec perduxit. Adjicit tibi speciem: et cum essentia de nihilo prodierit de gratia Creatoris; ipse sua te imagine et similitudine insignivit, et adhibuit cum pulchritudine vitam. Unde tanta et tam gratuita, et tam inaudita dignatio, ut fieres ad imaginem et similitudinem ejus⁵, nisi ut simile tuum diligeres, et ei, qui te gratuita dilectione prævenit, dilectione mutua conformares?

68. Ei ergo cor et medullarum tuarum interiora exhibe ad diligendum, qui te diligere dignatus est, nihil tamen in te reperiens diligendum. Ama signaculum tuum, et imaginem tuam; utque expressior in te forma tui Creatoris appearat, ei qui charitas est, te fide et charitate conforma, et in materiam gratiarum beneficia ejus jugi meditatione cogita. Amator tuus ad hoc exhortatione prophética te invitavit: *Pone me, inquit, ut signaculum super cor tuum, et super brachium tuum dexterum*⁶. Ac si dicas: Pone me memoriale tuum in corde et brachio, id est, in cogitatione et opere, ut deposita imagine terreni hominis, cœlestis imaginem portes⁷, attendens divinæ dilectionis argumenta, quæ refelli non possunt. Pone me super cor tuum, ut fidei signaculum, ut amoris exemplum. Tale signaculum ante prævaricationem suam in se angelus apostata exprimebat, testimonio Ezechielis dicentis: *Tu signaculum similitudinis, plenus sapientia, et perfectus de ore*⁸. Angelus siquidem in sua creatione tanta Deo conformitate unitus est, ut esset potius signaculum similitudinis, quam simile vel signatum. De sigillo quippe talis

¹ Rom. v, 5. — ² Psal. cxlii, 3. — ³ Psal. cxvi, 5. — ⁴ Philipp. iv, 7. — ⁵ Gen. i, 27. — ⁶ Cant. viii, 6. — ⁷ Cor. xv, 49. — ⁸ Ezech. xxviii, 12.

similitudo imaginaliter exprimitur, qualis in eo-¹¹⁴ quidem gloriam, sed non apud Deum⁴; quia deum sigillo essentialiter habetur: et haec homini competit. Angelus vero pro sua subtilitate Deo expressiori similitudine adhaerebat; quia totus et tantummodo spiritus erat. Nos vero luteo inclusos carece, et inhabitatione terrena depresso, charitas ad dignitatis angelicae statum reparat: et licet corpus, quod corruptitur, aggravat animam, et deprimit terrena cogitatio sensum multa cogitantem⁵; tamen peccato deformatos, novum diligendi Dei mandatum ad Dei similitudinem nos reformat.

69. Multiplicavit in te Deus dona sua. Adjicit enim pulchritudini tuae vivere, sentire, discerne: et in omnibus que munificencia ejus tibi contulit, accepit indigentia tua gratiam ejus, non exigentia tui meriti antecessit. Desponsavit te fide, foris ornavit te sensibus, quasi quibusdam præfulgentibus gemmis: te vero interius quasi naturali pulchritudine sapientia insignivit. Novit quis ornatus tibi competentior esset: ideoque dedit quod te decuit, et in tantum, ut etiam propter hoc ipse te diligenter qui hoc dedit. Sane insana es, si eum mediocriter amas, qui te tanto amore prævenit, qui tanta et tam pretiosa largiens, majora etiam diligenti se pollicetur, que nec oculus vidit, nec auris audivit; quorum C aestimatio in cor hominis non ascendit⁶. Ex ejus munere pensare teneris, quantum sit diligendus, qui tantum diligit; ut non tantum temerarium, sed etiam nefarium debeas reputare non solum diligentem non diligere, sed tanti, tam potentis, tam præcellentis amorem totis visceribus, totis interioribus præcordiis non amplecti. Omnia pulcherrimus est sponsus, speciosus factus præ filiis hominum. Ama Sponsum, ama Regem in decoro suo, Regem virtutum, plenum gratiae et veritatis, coronatum gloria et honore, Dominum majestatis.

70. Concupivit Rex decorum tuum, et munera quibus te ornare dignatus est, in tuum ejus amorem inclinaverunt affectum. Amat te in muneribus suis. Si enim habes aliquod bonum; illud habes⁷ intelligere ejus donum. Verbum Apostoli est: *Quid habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis?*⁸ Si de aliquo gloriaris, quasi illud de te ipso, non a Deo acceperis; furaris Deo quod suum est, honorem alterius tibi rapis, et in alienam gloriam presumptuose intrudens, habes

A gloriam alienam tibi usurpas nequiter contra Deum. Vide ne unquam subrepas tibi ingratiitudinis nota. Recole incessanter te tua iniquitate perditam, et ipsius misericordia reparatam.

CAPUT XXII.

Animam, alii rebus creatis dignorem, non debere quidquam amare supra Deum.

71. Studeas illi placere modis omnibus, qui bus potes, qui te talem facere dignatus est, ut placeres, ut te ipsam agnosceres, et tui gratiam B Creatoris in tua pulchritudinis inspectione probares. Porro oculus cuncta videns, se ipsum non videt. Ideo faciem tui cordis quandoque in speculo propriæ rationis attendas, ne tua facias injuriam dignitati: quod equidem facis, si vis te abjectiora tibi præponere, et ea quæ decorem suum imaginarium et umbratilem habent, tibi quæ in veritate pulcherrima es, coæquare. A tua dignitate nimis enormiter et ignominiose te dejicis, si transitorias et inanis pulchritudines appetis et miraris. Mundus nimirum propter te factus est: ideo mundum non ames; quia mundus non est te dignus, cum sis eo longe dignior, et sole et luna, et omnibus creaturis. Omnia quippe temporalia suæ pulchritudinis defectus agnoscunt; et tu in futuro, labore non desfeis, nec pallescis ægritudine, nec marces senio, nec morte tabescis. Quocirca si aliquid diligis in hoc mundo, qui totus tibi est subiectus, summa temeritas est; nisi ea diligere velis, ut tibi servientia, ut munera sponsi, ut amici xenia, ut beneficia Domini. Nec ista diligas cum illo; sed propter illum ista, et ipsum diligas super ista. Degenerabis equidem in amorem meretricum, si plus amas dantis munera, quam amantis afferum. Donanti quidem injuriam facis; imo te meretricali turpitudine dehonesta, si recipis dona, et dilectionis vicissitudinem non rependas. Ipsum ergo diligere propter se; et propter eum dona ipsius. Dilige te illi, et illum tibi: diligere ipsum ut eo fruaris, ut in eo ponas affectiones tuas, et cum dilexeris ferventius, affectionatos diligaris. Hic amor sanctus est, nihil habens sordidum, nihil impurum; sed in Dei recordatione dulcissimus, omnes mundi supergrediens delicias, et quodammodo ex natura sua stabilitatis aeternus.

⁴ Sap. iv, 15. — ⁵ 1 Cor. xii, 9. — ⁶ Id. iv, 7. — ⁷ Rom. iv, 2.

⁸ Alias, debes.

72. Illud autem jugi memoria teneas, quod¹¹³ diligit. Licet eniu amor diffundatur in plures; quanto differentius est praeminentior essentia ejus fragilitate humana, tanto suavius et incomparabiliter dulcior et delectabilius diligit atque diligitur, quam angelus, quam homo, quam aurum, quam argentum, seu lapis pretiosus, vel charitas, vel libertas, vel quæcumque alia, quibus corda hominum distrahabuntur. Nec te ab eo minus diligi credas, si quibusdam animantibus terræ tecum pariter beneficium solis et lunæ, et cætera gratiae suæ dona communicat. Nimirum quæcumque illis donata sunt, propter te donata non dubites. Ut enim tibi serviant universa, ipsa de divina bonitate necessaria sibi bona recipiunt, sine quibus esse aut servire non possunt. Numquid ideo videtur circa te dilectio ipsius interior, si tibi soli omnia contulisset? numquid beatior essem, si sola habitares in mundo, et omnia quæ in eo sunt, sine ullo socialis vita solatio possideres? Et si etiam de malorum hominum societate causaris, scias procul dubio, quod sicut tibi et malis hominibus cætera serviant, sic malorum hominum vitam facit divina dispensatio in tuum militare profectum. Malorum siquidem societate hi qui boni sunt, in melius excentur: docentur et affectare virtutes, et alia dona Dei, quibus ipsi carent, et quæ longe meliora sunt, quam omnia quæ cum injustis hominibus possidentur.

73. Denique cum videant malos ruere in interitum, de suæ salutis expectatione crescit eorum affectus in Deum, et de divinis muneribus, quorum cum impiis nulla est communio, sequitur devotior exhibito gratiarum. Cum ergo omnia tibi cooperantur in bonum, ut mali tibi exercitio, et boni tibi solatio fiant; non reputes te minus diligi, quia singulariter te non amat: qui tamen quadam amoris singularitate te diligit, dum et bonos, et malos in usum tuae utilitatis inflectit. Cumque ipso jure et debito charitatis velis tecum omnes alios aeternæ beatitudinis esse particeps, tua bona voluntas bonum alienum tibi proprium facit, et sancti Spiritus communione, beatitudine omnium, singulorum beatitudo accrescit. Fit igitur amor ex ipsa communione singularis, dum nihil ex plurimum participatione minuitur, et diffusus in omnes totus in singulis reperitur. Te itaque singulariter diligit, qui nihil sine te diligens, alia propter te

A tamen est in singulis totus, ut omnes unice diligens, ab omnibus unice diligatur. Propterea hic est amor unicus, non privatus; solus, non solitarius; communis, non divisus; nec usu deficiens, nec tempore, aut participatione decrescens. Repone igitur in thesauro memoriae, et recole incessanter quæ tibi a Deo donata sunt; ut nec de acceptis præsumas, nec unquam super acceptis ejus beneficiis in gratiarum actione lentescas.

CAPUT XXIII.

B Amorem Dei in nos mirabilem vicissim a nobis exigere ardentissimam dilectionem.

74. Quanto præminentior est humanitate diuinitas, tanto amor Domini Salvatoris, quem habet ad nos, amore illo quem habemus erga illum vel ad proximum, dulcior est, firmior, atque profundior, violentior, penetrabilior, compassibilior, ferventior, atque suavior. Omnes maternos affectus, omnes fratrum conjugumque consensus, illa dilectio quam habet ad nos, inæstimabili charitate transcendit. Ipse C paternæ gratiam lenitatis exprimens in se ipso, fidelem animam alloquitur dicens, *Amodo voca me, Pater meus es tu, dux virginitatis meæ tu es*: et illud, *Patrem vocabis me, et post me ingredi non cessabis*¹. Ipse materna nos benignitate præveniens, *Quemadmodum, inquit, mater consolatur filios suos*; ita et ego consolabor vos²: et rursus, *Numquid potest mater infantem suum obliisci, ut non misereatur filii uteri sui?* Et si illa oblitera fuerit, ego tamen non obliescar tui³. Ipse in se modum fraternæ dilectionis assumens, animæ fideli sic loquitur: *Hortus conclusus*, ait, *soror mea, sponsa*⁴. Amicus est, dum fideli animæ dicit, *Pulchra es, amica mea*⁵: et ipsa de illo, *Talis est*, inquit, *dilectus meus, et ipse amicus meus*⁶. Sponsus est cum de illo dicitur: *Gaudebit sponsus super sponsam, et gaudebit super te Deus tuus*⁷. Hoc ergo sentiamus in nobis quod in Christo Jesu⁸, qui extendens manus in discipulos suos vocat eos fratres, et quod amplius est, patrem, et matrem, et sororem omnem scilicet qui sancte et humiliter, qui caste et socialiter, ejus aut proximi fecerit voluntatem⁹.

¹ Jerem. iii, 4, 19. — ² Isai. lxvi, 13. — ³ Id. xlvi, 10. — ⁴ Cantic. iv, 12. — ⁵ Id. i, 13. — ⁶ Id. v, 16. — ⁷ Isai. lxii, 5. — ⁸ Philipp. ii, 5. — ⁹ Matth. xii, 49, 50.

75. Si recenseas diligenter effusam et inde-¹¹⁶ fessam circa te magnificientiam et munificentiam gratiae Dei, licet ipse sit generalis omnium dispensator, videbis tamen eum circa commoditates tuas, quasi totum et singulariter occupatum. Quocumque te vertas, tibi sollicitus et diligens proxvisor assistit; in intentionibus, in meditationibus, in verbis, in consiliis, in operibus, in adversis, in prosperis, foris, intus, ejus gratia te sequitur et praecedit. Tibi exhibet in omni tribulatione remedium. Sanat infirmam, reducit erroneam, corrigit delinquentem, consolatur afflitem, erigit lapsam, tristem laetificat, nec diu vacillare sustinet deficiente. Illud, anima mea, tanquam animæ^a meæ consulo, sicut alias me recolo monuisse, ut primitias creationis tuae attendens, jugi scrutinio et sollicita meditatione revolvens, quod speciosam te fecit, quod multiplices gratiae dotes adjecit, quod cum postea per te fœda et fetida facta essem, pius et misericors gratuita benignitate sua tuae aversioni compatiens, sicut te non existentem dilexit ut conderet; ita te conditam, sed perditam, sua gratia reparavit.

76. Loquitur in Jeremia fons misericordiae Dominus dicens: *Vulgo dicitur, Mulier si dormierit cum adultero viro, numquid revertetur ad virum suum priorem? Tu autem fornicata es cum amatoribus multis: tamen revertere ad me, et ego suscipiam te,* dicit Dominus¹. Qui te illibatam et integrum creaverat, tibi multiplicies gratiae dona sponsalia contulerat: tu vero amatoribus alienis adhaerens, dedisti sponso tuo libellum repudii, tuam integritatem exposuisti corruptoribus, et illicitos amplexus affectans, divaricabas pedes tuos spiritibus immunundis. Tandem super omnes meretrices vilis facta es: nohuisti erubescere, sed animo infrunto ad illicita ruens, te ipsam devolvebas in abyssum damnationis æternæ. Ipse vero tam excelsus, tam admirabilis, tam potens, tam insignis, post lapsum tam dannabilem, oculo te respexit misericordia. Ipse ut te de luto fœditatis erigeret, de sue gloria majestatis descendit; ut tuae corruptionis ignominiam aboleret, pro te dura et ignominiosa sustinuit: et, ut paucis multa concludam, ut te liberaret a morte, damnatissimæ se morti obtulit. Nec expressius, nec fidelius, nec dulcior, nec benignius exhibere potuit, quanto te diligeret charitatis affectu.

77. Nunc etiam tuae prævaricationis oblitus A refudit tibi gratiam, quam amiseras; redintegrat amore, quem corruperas, nec sua beneficia tibi, nec tuos excessus improperat. Imo si humiliiter et fideliter ei adhaerere digneris, accumulabit gratiam super gratiam, ut pulchrior quam unquam fueris et purior fias, et quanta sit circa te dilectio ejus, ex tui lapsus reparatione cognoscas, sciens quam fructuosum sit eum diligere, qui tam ineffabiliter est bonus, et incomparabiliter mansuetus: quod nunquam fortasse sine tanti periculi experientia didicisses; sentiens te ex infirmitate fortem, ex casu B stabilem, cautam ex periculo, ex infelicitate felicem. Quocircum iterum adhuc et iterum usque ad nanseam replicabo, ut assidue cogites, quanta tulerit tantus pro te tantilla et tam perdita, sanguinem et mortem suam ponens pretium tuum, cum sit sanguis ejus impregnabilis, et mors ejus aestimationis non recipiat modum.

78. Illud etiam super omnia cavere te oportet, ut non arroganter de ipsis effusa liberalitate præsumas, sed continue recolas, qualiter in lupanari opprobrio prostitutam, ab immunditii sanguine suo laverit, amaverit, integratam restituerit. Amor enim ipsius violata integrare, C non violare integra consuevit. Licit autem faciem snam non videas, ipsum tamen tibi præsentem non dubites. Vide ergo ne aliqua indecentia tui, oculos præsentis offendas, ut scias indubitanter quod qui te dilexit turpem, plenius te diligit speciosam. Induere ergo, queso, veste innocentia, orna te quasi veste polymita, varietate virtutum, et qui te fidei annulo subarravit, in te odorare laetetur aromata gratiarum. Dilige, queso, tota anima Dominum Deum tuum, sponsum tuum, vitam tuam, solatium tuum, consilium tuum, auxilium et refugium tuum. Denique illum dilige, qui tibi D est quidquid amabile, aut optabile esse potest: dilige eum caste, devote et sancte, non verbo, non lingua, sed opere et veritate. Quære in amore tuo non quæ tua sunt, sed quæ Jesu Christi². Sic enim diligere propheta nos docebat, cum diceret: *Confitemini Domino quoniam bonus; quoniam in sæculum misericordia ejus*³. De illo autem qui quærerit quæ sua sunt, scriptum est: *Confitebitur tibi cum beneficeris ei*⁴.

79. Sie ergo te totam jactes in eum, sic amando tota transeas in amatum, ut tui oblita,

¹ Jerem. iii, 1. — ² Philipp. ii, 21. — ³ Psal. cxxv, 1. — ⁴ Psal. xlvi, 19.

^a Fortassis, amice.

factaque apud te ipsam tanquam vas perditum,¹¹⁷ voluntatis meæ est mors impii, et non magis vivas in ipso, et in te ipsa deficias, ut possis A ut convertatur et vivat¹⁴? dicere cum propheta : *Defecit caro mea, et cor meum, Deus cordis mei, et pars mea Deus in eternum*¹. Domine Deus, *tibi dixit cor meum, Exquisivit te facies mea*². Sed quando fiet hoc Deus? quando venies, anima mea, et apparebis ante faciem Dei³? quando sinistra in dexteram convertetur? quando sponsus te exhibebit, non habentem maculam neque rugam⁴? Cum fluminis impetus lætitificat civitatem Dei⁵, cum templum sanctum, quod tu es⁶, ornabitur cortinis aureis⁷, cum majestate replebitur omnis terra⁸, cum tibi exsultanti in conspectu Dei, et delestanti in lætitia⁹ ministrabit transiens¹⁰, dico ab illa specie corporali, quam suis exhibuit Apostolis, ad illam gloriæ speciem, in qua est coæqualis et coæternus, coomnipotens Deo Patri. Te itaque in spe et exsultatione futurorum jugiter exerceas votis ac desideriis, ac de perceptione praesentium semper sit apud te gratiarum actio, et vox laudis¹¹.

CAPUT XXIV.

Quantopere cavendum, ne anima sit ingrata erga Deum sic diligenter.

80. Usquequo dormies, anima mea, usquequo dormitabis, ut vel brevis hora otiosa subrepas, in qua non habeas memoriam Filii Dei, pro tua miseria, et pro sua misericordia crucifixi? Unicuique molestissimum videretur, si compari suo magnum impendisset obsequium, et ipsum super beneficij exhibitione inveniret ingratum. Quid ergo faciet Dominus majestatis, si nos, qui einis et pulvis sumus, tantæ misericordiæ invenerit ingratos? Quemadmodum pater miseretur filiorum, misertus est nostri¹². Si enim aliquem inducat, judicat, et condemnat; D ab eo non est, sed a nobis. Licet enim cui vult misereatur, et quem vult inducat¹³: ipse tamen, cui proprium est miserereri semper et parcere, et suas misericordias coronat in nobis, et malitias nostras punit. Ipse nimirum Pater misericordiarum per prophetam loquitur : *Nunquid*

81. Recole, recole, quod Deus Dei unigenitus pro salute tua inclinavit cœlos et descendit¹⁵, et ut te de luto fœcis erueret, quodam artificio ineffabili, manendo quod erat, usque ad livores et vulnera passionis, se a sua maiestate depositus. Moyses quidem Æthiopissam duxit¹⁶: sed in ea pellis nigredinem non mutavit. Te filius Dei Christus Jesus reperit, multiplici peccatorum turpitudine denigratam : lacrymis suis et baptismo suo tandem et cruxis unda te lavit, et te sibi exhibuit gloriosam¹⁷. Scis, nec B ambigere debes, quantum sponso tuo sis inferior genere, specie, dignitate. Unde igitur tibi tantus et tam ineffabilis honor, quod te Deus sibi in sponsam dignatus est eligere, per quem omnia facta sunt¹⁸, qui habet potestatem vitæ tuæ et mortis, rex cœli et terræ, splendor et imago substantiæ Patris, in quem desiderant Angeli prospicere¹⁹; cuius pulchritudinem sol et luna mirantur; creator et rector universitatis, Angelorum et Archangelorum desiderium, Deus gloriæ et Dominus majestatis? Unde hoc tibi, quod te recipit sociam gloriæ, consortem regni, participem thalami? Quem cum tetigeris, casta C es; cum cognoveris, docta es; cum videris, beata; cum frui poteris, gloria. Fac igitur ut confidat in te cor viri tui²⁰; obliscere populum tuum²¹, nec nientem tuam declines ab eo vel etiam ad momentum. Stat angelus Domini qui secet te medium²², si alium amatorem receperis, si erga eum tepuerit amor tuus, si te in modico indevotam exhibueris vel ingratam. Recole quanta tibi fecerit Deus: attraxit te, ad dominum gloriæ suæ te provecturus, quæ non audebas de scabello pedum ejus, aut de venia cogitare.

CAPUT XXV.

Quomodo Deus diligendus.

82. Quam affectuose, quam sincere, quam suaviter, quam dulciter Deum diligere tenaris; Dominus per Moysen docet dicens : *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota*

¹ Psal. LXXII, 26. — ² Psal. XXVI, 8. — ³ Psal. XII, 3. — ⁴ Ephes. V, 27. — ⁵ Psal. XLV, 5. — ⁶ I Cor. III, 17. — ⁷ II Paral. IV. — ⁸ Psal. LXXI, 19. — ⁹ Psal. LXVII, 4. — ¹⁰ Luc. XIII, 37. — ¹¹ Isai. LI, 3. — ¹² Psal. CII, 13. — ¹³ Rom. IX, 18. — ¹⁴ Ezech. XVIII, 23. — ¹⁵ Psal. XVII, 10. — ¹⁶ Num. XII, 1. — ¹⁷ Ephes. V, 27. — ¹⁸ Joan. I, 3. — ¹⁹ I Petr. I, 12. — ²⁰ Prov. XXXI, 31. — ²¹ Psal. XLIV, 11. — ²² Dan. XIII, 55.

*anima tua, et ex totis viribus tuis*¹. Hoc Dei praeceptum exactissimam observantiae necessitatem sibi habet implicitam. Potest enim aliquis se excusare, quod vigilare et laborare idoneus non sit. Sed excusare se nullus potest, quod amare non possit. De virginitate datur consilium, non praeceptum. *Qui potest, inquit Dominus, capere, capiat*²: et Apostolus, *De virginibus quidem praeceptum non habeo, consilium autem do*³. Charitas autem a Deo praecepitur fortiter et obnixe, et sub intermissione penali cordibus humanis indicitur. Mandavit equidem hoc mandatum Dominus custodiri nimis, et ut ipsum in cordibus nostris altius quam clavum infigeret, velut cerebros ictus sepius inculcavit, prius ut diligeremus *ex toto corde*, postea subjungit, quod *tota anima*; deinde adjecit, quod *ex tota virtute nostra*. Vere clavus aut stimulus est hoc praeceptum. Nam sicut Salomon dicit, *Verba sapientis stimuli sunt, et quasi clavi in altum defixi*⁴. Nonne plus quam stimulus est aut clavus sermo Dei vivus, et efficax, et penetrabilior omni gladio anticipi⁵? Sane duritia cordis nostri hanc exigebat inculcationis instantiam, ut hoc praeceptum ad nostrorum cordium interiora transiret, sicut duro stipiti clavus crebra infixione infligitur, donec etiam interius adigatur. Expediebat ergo nobis, quorum corda mundanus amor inficerat, et interiores latebras animae obtinebat, ut ejiceretur de omnibus cordis medullis, ut etiam princeps hujus mundi ejiceretur foras⁶, exsulans a corde nostro, ut in Deo maneret, et Deus in eo⁷. Sed quis totum cor suum habere confidat, cum de corde suo conqueratur propheta et dicat: *Multiplicatae sunt super capitulos capitum mei, et cor meum dereliquit me*⁸? Et iterum sui cordis reparacioni congratulans: *Invenit, inquit, seruos tuos cor suum, ut oraret te oratione hac*⁹.

83. Sæpe in libro experientie legimus, quomodo a corde nostro relinquimur. Nunc est nobiscum, nunc alibi: nunc avolat, nunc recurrat; in sola lubricitate manens, in nulla unquam sui soliditate consistit. Quomodo igitur diligam toto corde, quæ a toto corde meo excedi^a? aut quomodo totum cor meum valeo habere, nisi Deus ipsum fecerit meum? Nihil

equidem de corde meo habiturus sum nisi quantum Dens de ipso fecerit meum. Porro si omnes affectus et intentiones et motus cordis mei, Deo adjuvante, in ipsum dirigerem, fixumque in eo immobili devotione tenerem, insuper et medullas animæ ille celestis ignis accenderet, de quo propheta commemorat, *Ignem misit Dominus in ossibus meis, et erudit me*¹⁰; liberum forsitan mihi esset toto corde diligere. Nunc autem imperfectum meum videant oculi mei¹¹, ut si quantum debemus non datum nobis diligere; saltem quantum possumus diligamus. Si recolamus beneficia Dei; non ea tantum in quibus per carnis dispensationem visitavit nos oriens ex alto; sed quotidiana et fere continua, quibus nos in angustia et afflictione spiritus constitutos, Pater misericordiarum assidue consolatur; quis ei unum pro mille respondere aut rependere possit, qui tot miserationibus tot miserationes inculcans et ingenerens, et in omnibus nobiscum magna faciens, tam crebris munificentis obruit nos et confundit? Ut ergo cor nostrum totum in gratiam suæ dilectionis alliciat, ut ab amore mundi prorsus nos avellat, cum amicus mundi sit inimicus ipsius¹², et hoc doceat nos sacra eruditio, cor nostrum ad amorem suum paterna lenitate invitat. Quod enim præcipimus Deum diligere ex toto corde nostro, ex tota anima, ex tota mente, perinde est ac si nos instruat Deus diligere se dulciter, prudenter, et fortiter.

CAPUT XXVI.

Christus maxime ob passionem suam diligendus est.

84. Et quid dulcius, quam jugis recordatio dispensationis ejus, per quam apparuit benignitas et humanitas Salvatoris nostri Dei¹³?

D Super omnia, Christe Jesu, passio tua te nobis amabilem facit: ipsa propitiata est omnibus iniuriantibus nostris¹⁴. Effusione enim sanguinis sine culpa, omnium culparum chirographa sunt deleta. Gratias tuae cruci, Jesu. Ipsa enim omnes cruciatus nostros evacuat. Gratias clavis, gratias lanceæ referamus, quæ nobis aperit viscera misericordiae Dei nostri, in quibus visitavit nos Oriens ex alto¹⁵. O quam horren-

¹ Deut. vi, 5. — ² Matth. xix, 12. — ³ 1 Cor. viii, 25. — ⁴ Eccl. xii, 11. — ⁵ Hebr. iv, 12. — ⁶ Joan. xii, 31. — ⁷ I. Ioab. iv, 16. — ⁸ Psal. xxxix, 13. — ⁹ II Reg. vii, 27. — ¹⁰ Thren. i, 13. — ¹¹ Psal. cxxxviii, 16. — ¹² Iacob. iv, 4. — ¹³ Tit. iii, 4. — ¹⁴ Psal. cxii, 3. — ¹⁵ Luc. i, 78. — ^a Alias, *incidit*.

da et insatiabilis est plaga prævaricationis no-⁴¹⁹
stræ, pro qua Filium Dei oportebat tot dura A
opprobria, tot et tam dura vulnera sustinere!
Clamabat sanguis Abel ultionem de terra. Clamabat sanguis Naboth. Clamabat sanguis omnium justorum qui effusus fuerat super terram¹, dicentium, *Vindica, Domine, sanguinem nostrum, qui effusus est super terram*². Solus sanguis Christi clamabat reconciliationem et redemptionem populi sui. Clamabat mors ejus defunctis ad vitam; peccatoribus, ad indulgentiam; captivis, ad liberationem; perditis, ad salutem. Ipse jugiter interpellat ad Patrem, ut pretium sui sanguinis, et merces obedientiae B quam Patri exhibuit, pro peccatoribus in redemptionem poenitentium convertatur. Teste quidem Apostolo, *Dens Filium suum nobis propitiatorem constituit per fidem in sanguine suo*³. Apostolus clausulam hanc, scilicet *per fidem*, circumspectissime posuit. Si enim fidem et fiduciam tuam jaetes in livores et vulnera crucifixi, et in tuae salutis usum convertas memoriam Dominicæ passionis; erit sanguis ipsius pretium tuæ redēptionis, mors ejus tibi convertetur ad vitam, suus dolor in gaudium tuum, suæ angustiae in tuas delicias, in tuum honorem sua opprobria, et ut multiplicato fervore gratiae C ipsius supplicium temporale.

85. O fons misericordiae Jesu, quem ad te diligendum non moveat, quod inter *opprobria exprobrantium*, inter mortis angustias, tuarum miseriariarum oblitus, sed tuarum misericordiarum memor, tam pie, tam opportune, ad Patrem pro tuis crucifixoribus interpellas? Nam extensione et transfixione corporis tui, cum jam figura tua in odium verteretur; in ipsa hora incensi, cum jam virtus holocausti celos aperiret, concuteret terram, et inferos spolia- D ret, tu sumnius Pontifex introiens cum sanguine in sancta sanctorum⁴, exaudiendus pro tua reverentia⁵ clamabas, *Pater, ignosce illis, quia nesciunt quid faciant*⁶. Quam dulcis erit diligentibus se, qui odientes et occidentes se, tanta et tam indebita, tam gratuita et tam stupenda benignitate prævenit!

CAPUT XXVII.

Amorem debere esse prudentem et constantem.

86. Quia tamen cordis amor totus est in affectu; ne sit nimirum præcepis, expedit ut sapientia et discretione regatur. Præcipimus ergo Deum tota anima, id est sapienter, diligere. Anima enim sedes est sapientiae. Diligebat enim Petrus Dominum dulciter, sed non prudenter; quia carnaliter. Amor enim cordis plurimum ad carnales affectus accedit; ideoque ipsum mori prohibebat: quia non sapienter, sed dulciter; non discrete, sed temere diligebat. Quia etiam dulciter discipuli, sed imprudenter amabant, dictum est eis, *Si diligenteris me, gauderetis utique, quia ad Patrem vado; quia Pater major me est*⁷: ac si diceret, Si diligenteris me prudenter, desiderabilis esset vobis ascensus meus ad Patrem; quia naturam humanitatis vestræ mecum defero, in Patris gloria colloquandam.

87. Tertius amor zelo fidei et quadam affectionis fervore firmatur, cum homini mentem suam ad Deum diligendum tota interiori virtute consolidat, atque ad dura et dira toleranda pro Christo se in desiderio coelestium et temporalium contemptu constanter fortiterque conquadrat. Quia vero non diligebat Petrus ita prudenter ut debebat, licet affectuose diligeret, increpatus a Domino vocatus est satanas, eo quod adversaretur omnium redēptioni, quam Christus in sui corporis passione disponebat⁸. In quo etiam patet tune dilexisse imprudenter, cum sola carnis affectione inductus, propriam salutem et Christi gloriam retardaret. Sed nee dulciter, nec prudenter, nec fortiter diligebat, ubi negavit ad vocem ancillæ, qui se non negaturum etiam pro periculo mortis evitando præmiserat. Porro ut hic triplex amor purgaretur et firmaretur in Petro, ter, sicut credimus, etiam interrogatus est a Christo: *Petre, amas me*⁹? ut qui in hoc triplici amore inventus est minus habens, imperfectum suum triplici confessione redimeret et suppleret. Sic in ministerio dispensationis amandus est dulciter, et ne de redēptionis nostræ beneficio nimium presunamus, aut in aliquo dissidamus, diligendus est prudenter. Habita vero consideratione ad potentiam et

¹ Matth. xxiii, 35. — ² Apoc. vi, 10. — ³ Rom. iii, 25. — ⁴ Hebr. ix, 12. — ⁵ Id. v, 7. — ⁶ Luc. xxviii, 34. — ⁷ Joan. xiv, 28. — ⁸ Marc. viii, 34-34. — ⁹ Joan. xxi, 15-17.

gloriam resurrectionis, per quam fortiter de potestate tenebrarum nos eripuit, nobisque portas gloriae aperuit, amandus est fortiter et constanter.

CAPUT XXVIII.

Deum etiam in promissis diligere debere.

88. Denique cum *ex toto corde* diligendus est Deus in beneficiis suis, sicut in superiori præstruximus; simili modo *ex tota anima* eum in suis promissis amare tenemur. Ille quidem, qui veritas, qui salvare nos vult, et seit, et potest, promittit nobis requiem a labore, securitatem a timore, gaudium a mœrore, resurrectionem a morte, vitam aeternam a transitu hujus vitae: promittit regnum cœlorum, refectionem in mensa patris: promittit quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, sicut paravit diligentibus se¹. Promittit insuper et se ipsum: *Juravit ad Abraham patrem nostrum daturum se nobis*². In omnibus promissionibus, que omne desiderium superant, tota anima possibilitate curramus. Licet enim sine modo debeat esse ad hoc hominis desiderium; tamen ex defectu hominis recipit in se modum. Quod si desiderium tamen ex defectu circa promissiones Dei modum excedat; non habet hic excessus excessum, et est impatientia commendabilis, cum spes quæ dissertur, affigit animam³. Amor ex desiderio juge recipit incrementum. David dilationem hanc impatientissime ferens: *Quemadmodum*, inquit, *desiderat cereus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te, Deus*⁴. Apostolus etiam patientiae impatiens: *Coarctor, inquit, e duobus, desiderium habens dissolvi, et esse cum Christo: multo enim melius. Permanere autem in carne necessarium propter vos*⁵. Sponsa etiam desiderio Sponsi ardenter et impatienter exæstuans, atque cœlestium virtutum sanctorumque precibus suos commendans affectus: *Adjuro vos, inquit, filie Jerusalem, si inveneritis dilectum, nuntiate ei quia amore langueo*⁶. Et notandum quod amor qui procedit ex desiderio promissorum, proprius est animæ. Nam in sanctorum desideriis haec

⁴³⁰ affectio animæ frequenter exprimitur, ut illud A est, *Concupisit et deficit anima mea in atria Domini*⁷: et item, *Sitivit anima mea ad te, Deus*⁸: et alibi propheta, *Nomen tuum, Domine, et memoriale tuum in desiderio animæ. Anima mea desideravit te in nocte, sed et spiritus meus in präcordiis meis*⁹.

CAPUT XXIX.

Deum diligendum in suis judiciis.

89. Sicut autem ex beneficiis Dei procedit B affectio, qua Deum toto corde diligimus; ex promissionibus vero Dei desiderium surgit, quo mediante Deum tota anima affectamus: sic ex judiciis Dei causam et iudicium habet amor, quo Deum tota virtute, totisque viribus, id est fortiter et constanter, amamus. Est autem iudicium Dei desiderabile, iuxta illud: *Aspice in me et miserere mei, secundum iudicium diligentiū nomen tuum*¹⁰. Et est iudicium terrible, de quo dicitur: *Non intres in iudicium cum seruo tuo, Domine*¹¹. Ex hoc horrendo iudicio nemo Deum diligit, aut se ipsum. Deus itaque justissimo iudicio suo quibusdam hic miseretur, non miserturus in futuro; quosdam autem flagellat tanquam iratus, ut ira et flagella ipsius afflictis in gloriam convertantur. Dimitit illos secundum desideria cordis ipsorum, ut eant in adiunctionibus suis¹², ut iniquitatem iniquitati apponant¹³; ut qui in sordibus sunt plus sordecent¹⁴. De hac misericordia et ira propheta loquitur dicens, *Quis sapiens, et custodiet hæc, et intelliget misericordias Domini*¹⁵? et idem, *Quis novit potestatem iree tue, aut quis poterit prä timore tuo iram tuam diminutare*¹⁶? O quam magnificata sunt opera tua, Deus! nimis profunde factæ sunt cogitationes tue. *Vir sapiens non cognoscet, et stultus non intelliget hæc*¹⁷. Propterea prosperitas stultorum perdet eos¹⁸.

90. Quod si a Deo corriganter, neque mundantur, neque emendantur: sed est emundatio eis sue destructionis occasio, iuxta illud, *Destruxisti eos ab emundatione*¹⁹. Isti inter flagella Dei murmurant et blasphemant, et pœnis prä-

¹ I Cor. ii, 9. — ² Lue. i, 73. — ³ Prov. xiii, 12. — ⁴ Psal. xli, 2. — ⁵ Philipp. i, 23, 24. — ⁶ Cantic. viii, 8. — ⁷ Psal. lxxxiii, 3. — ⁸ Psal. xl, 3. — ⁹ Isai. xxvi, 8, 9. — ¹⁰ Psal. cxviii, 132. — ¹¹ Psal. cxlii, 2. — ¹² Psal. lxxx, 13. — ¹³ Psal. lxviii, 28. — ¹⁴ Apoc. xxii, 14. — ¹⁵ Psal. cvi, 43. — ¹⁶ Psal. lxxxix, 11, 12. — ¹⁷ Psal. xcii, 6, 7. — ¹⁸ Prov. i, 32. — ¹⁹ Psal. lxxxviii, 45.

sentibus poenas gehennales accumulant. Sancti ⁴¹ dum ea operemur, si in eorum exercitio versero Domini inter flagella, et flagella ipsius A mur. Quod insinuans propheta, *Meditabor*, inquit, *in mandatis tuis, quae dilexi*. Ecce sollicita meditatio. *Et levavi manus meas ad mandata tua, quae dilexi*. Ecce diligens operatio. *Et exercebor in justificationibus tuis*⁹. Ecce justificans exercitatio. De meditatione scriptum est: *Quæ preecepit Deus tibi, hæc cogita semper*¹⁰. Cogitentur siquidem mandata Dei, quam sancta, quam honesta sint, quam dulcia, et quam salubria, quam jucunda, quam fidelia, et confirmata in sæculum sæculi¹¹. In elevatione manuum sancta operatio designatur, cui justus libenter B insistit. Certus est enim quod meritis ejus æterna retributio exuberantissime respondebit. Jugis vero exercitatio luctam sibi habet annexam, laboremque continuum. Justus autem pugnat ut coronetur, recepturus ab eo requiem pro labore, qui singit laboreni in præcepto¹².

91. Judicium Dei operatur patientiam in afflictis. Tribulatio enim patientiam operatur, patientia probationem, prohalio spem, spes autem non confundit³. Quando enim esset confusio, ubi est quod omnem spem et omnem fiduciam transcendit, æternæ scilicet gloriae certitudo? Sub hac exspectatione propheta dicebat, *Domine, in judiciis tuis supersperavi*⁴: et idem, *Judicia Domini vera, desiderabilia super aurum et lapidem pretiosum, et dulciora super mel et favum*⁵. *Cur ergo timebo in die mala*⁶? Consultius est hic puniri, hic uriri, hic nos accusando et judicando torqueri, quam incidere in manus Dei viventis⁷, et in die tremenda, damnationis æternæ supplicium a terribili et inexorabili judge exspectare.

CAPUT XXX.

Deum diligere debere in suis mandatis.

92. Deus tota mente diligendus est in suis mandatis. Vult enim Deus, ut tota mens hominis ita inclinet se ad obediendum, ut omnes sensus et affectiones suas impendat observantiae mandatorum cœlestium. Obedire siquidem Deo, est voluntati ejus per omnia consentire, et sic obediendo vivere; quia vita est in voluntate ejus⁸. Cum autem voluntas Dei exprimatur in mandatis ipsius, nec Deum quis possit diligere nisi ejus diligit voluntatem; constat Deum neminem posse diligere, nisi diligit mandata ejus. Est denique probatio dilectionis ex mandatis Dei, si in eis meditemur, si secun-

A quod insinuans propheta, *Meditabor*, inquit, *in mandatis tuis, quae dilexi*. Ecce sollicita meditatio. *Et levavi manus meas ad mandata tua, quae dilexi*. Ecce diligens operatio. *Et exercebor in justificationibus tuis*⁹. Ecce justificans exercitatio. De meditatione scriptum est: *Quæ preecepit Deus tibi, hæc cogita semper*¹⁰. Cogitentur siquidem mandata Dei, quam sancta, quam honesta sint, quam dulcia, et quam salubria, quam jucunda, quam fidelia, et confirmata in sæculum sæculi¹¹. In elevatione manuum sancta operatio designatur, cui justus libenter B insistit. Certus est enim quod meritis ejus æterna retributio exuberantissime respondebit. Jugis vero exercitatio luctam sibi habet annexam, laboremque continuum. Justus autem pugnat ut coronetur, recepturus ab eo requiem pro labore, qui singit laboreni in præcepto¹².

93. Est itaque probatio charitatis utrum vera sit, si homo mandata Dei dilexerit; si ei meditatione et operatione^a et operum exercitatione servierit, cui servire regnare est. Mandatorum siquidem obedientia nullius est meriti, nisi ex charitate procedat. Quia enim annexæ sunt obedientia et charitas; ideo qui non diligit, nec mandata custodit. Audi eum qui veritas est: *Si quis diligit me, sermonem meum servabit*¹³. Et adjungit manifeste insinuans, quod si quis diligit, obedit: si non obedit, non diligit. Vera sane obedientia est vera observantia mandatorum Dei. Propterea semper obedientia inseparabiliter charitati adhæret, propter quod scriptum est: *Qui offendit in uno, factus est omnium reus*¹⁴. Quod in uno mandatorum breviter exponi potest, ut de similibus censura similis habeatur. Huic mandato, *Non occides*¹⁵, ille qui non diligit et non occidit, mandatum quidem ad litteram facit, sed non facit ad meritum D mandati; quia non diligit. Legem enim facere, non est verba legis exterius sequi, sed mente et intentione obediens implere. Quia ergo non est sincera obedientia, quæ ex vera dilectione non sit; non dicitur obediens, qui non diligit, licet non occidat, eo quod legem opere tantum, et non intentione pura custodiat. *Charitas siquidem patiens est, benigna est, in qui-*

¹ Dan. iii, et Jerem. xiv. — ² Psal. xcvi, 8. — ³ Rom. v, 3-5. — ⁴ Psal. cxviii, 43. — ⁵ Psal. xviii, 10, 11. — ⁶ Psal. xlvi, 6. — ⁷ Hebr. x, 31. — ⁸ Psal. xxix, 6. — ⁹ Psal. cxviii, 47, 48. — ¹⁰ Eccl. iii, 22. — ¹¹ Psal. cx, 8. — ¹² Psal. xciiii, 20. — ¹³ Joan. xiv, 23. — ¹⁴ Jacobi ii, 10. — ¹⁵ Exod. xx, 13.

^a Altas, oratione.

bis obedientia commendatur. *Non agit perpe-*⁴²² *sui*⁹, seque cellam vinariam, ignisque divini re-
ram; quia nihil contra conscientiam suam facit. A
Non inflatur de beneficio Dei. Non est ambitiosa;
quia omnem respuit dominatum. *Non querit quea sua sunt*, sed quea Christi vel sui proximi:
ino etiam ablata non repetit. *Non irritatur, Ad*
iracundiam subaudi. *Non cogitat malum*, ut
malum pro malo reddat. *Non gaudet super ini-*
quitate, subintellige Alterius: ejus enim iniqui-
tas nulla est. *Omnia suffert patienter, omnia*
redit, omnia sperat, dicta vel promissa a Deo.
*Omnia sustinet*¹, obediendo humiliiter.

94. Qui ergo ex charitate obedit, legem mandatorum Dei adimpleret, quam sine charitate omnino aliquis implere non potest. Ideo ipsa est finis legis², mandatorum impletio, et terminus perfectae consummationis. *Omnis consummatio-*
*nis vidi finem, latum mandatum tuum nimis*³.
Haec est testimonium conscientiae nostræ. Haec est gloria nobis proveniens a Spiritu veritatis: Spiritus enim veritatis perhibet testimonium spiritui nostro, quod filii Dei sumus⁴, regenerati in spem vitæ per resurrectionem Iesu Christi ex mortuis⁵. Quam regenerationem Joannes evangelista insinuans dicit: *Scimus quia qui*
natus est ex Deo non peccat; quia cœlestis gene-
*ratio, innovatio scilicet charitatis, cum sicut*⁶,
per quam prævidit eum Deus fieri conformem imaginis Filii sui⁷. Nam etsi David proditioni adulterium homicidiumque adjecerit, licet septem dæmonibus Maria Magdalena laboraverit; licet Petrus culpam apostasie incurserit; non est tamen qui eos de manu Domini erueret. Charitas vita innovatio est, per quam crucifigitur et exterminatur in nobis vetus homo, terrenus, animalis et carnalis; sic ambitiones et concupi-
scientiae, mala opera, prava desideria, charitate omnia nova faciente, evanescunt. Nunc autem, si qua nova creatura est, in ipsa vetera transie-
runt⁸.

CAPUT XXXI.

Quibus indicis praesentia Dei in anima deprehendatur.

95. Se ergo in affectibus istis provida circum-
spectione anima rationalis exerceat; sentiat de Domino in bonitate, et in simplicitate cordis

ceptaenhum tanta vigilantia studeat exhibere, ut in die bona Domini, et in hora beneplaciti ejus, cum audierit vocem spiritus, et velut si-
bilum aurae tenuis sanctum susurrum, offerat affectionem puram, fidelemque intelligentiam, ut spirituales fructus quasi de ligno vite collige-
re mercatur. Sunt autem fructus spiritus, teste Apostolo, *charitas, gaudium, pax, patientia,*
longanimitas, benignitas, temperantia, bonitas,
*mansuetudo, fides, modestia, castitas*¹⁰. O felix anima, si benevolentiam, inspirationem gra-
tiae cœlestis, suamque circa te præsentiam tibi certis liceat indicis experiri. Tanget enim te quædam in ipsis recordatione suavitas, affi-
cens nova et inexperta dulcedine, ut quasi ab-
stracta, et quasi a te prorsus aliena exsultes quadam amoenitate cœlesti. Faciunt autem suæ præsentiae fidem, quod omnes tui sensus hilare-
scunt, serenatur intelligentia tua, desideria incalcent, gestis et aspiras in amplexus il-
lius quem tenere te sentis, et vereris ne elabatur; et ideo non quantum vis, sed quantum potes, ipsum quodam delectabili nexu intimæ charitatis astringis.

96. Iste est, o anima, dilectus tuus invisibiliter et incomprehensibiliter, misericorditer et dignanter accedens, ut excitet te, ut se tibi inspiret, in sinu tui amoris tibi se insinuet, ut tuum accendat desiderium, et illuminet interiores oculos, ut inflammet affectum. Sic primitias, non plenitudinem suæ dilectionis, non ad satietatem, sed ad degustationem tibi exhibet; ut tali experientia probes quam dulcem, quam suavem, quam jucundum, quam delectabilem se tibi præbeat, cum apparuerit gloria ejus; cum eum videris revelatum facie, coronatum diademate Patris sui, quem nunc adoras coronatum diademate matris suæ glo-
riosæ virginis Mariæ. Haec est ebrietas sobria tantum. Unde Apostolus: *Sive vivimus, sive morimur*¹¹, Deo sobrii sumus. Haec sobria ebrietas vino charitatis efficitur, sicut sponsus in Cantico amoris insinuat dicens: *Comedite, amici, bibite, et inebriamini, charissimi*¹². In vita primum panem lacrymarum in sudore vul-
tus sui comedit anima militans Deo; post existum hujus vitæ non pascitur pane doloris: quia

¹ 1 Cor. XIII, 4-7. — ² 1 Tim. i, 5. — ³ Psal. CXVIII, 96. — ⁴ Rom. VIII, 16. — ⁵ 1 Petr. i, 3. — ⁶ 1 Joan. v, 9. — ⁷ Rom. VIII, 29. — ⁸ 1 Cor. v, 17. — ⁹ Sap. i, 1. — ¹⁰ Galat. v, 22, 23. — ¹¹ Rom. XIV, 8. — ¹² Cant. v, 1.

jam non erit dolor, neque luctus, quoniam priora transierunt¹; sed amatorio poculo reliquit et inebrabitur, juxta illud, *Et calix meus inebrians, quam præclarus est*²! De hoc etiam calice credo Isaiam dixisse: *Ad te quoque, filia Edom, veniet calix, et inebriaberis*³. Inebriatur ergo ab ubertate domus Dei⁴, bibens vinum merum et novum in regno Patris Christi. Interim autem bibit vinum suum cum lacrymis in mensura, donec Rex introducat eam in cellam vinariam, ut ipsam sibi cellam efficiat, et ordinet in ea charitatem⁵. Illa siquidem nunc diligens, sed non dilectionis fructum percipiens, et in solis affectibus se exercens, modo dicit, *Vulnerrata charitate ego sum: et ad Angelos et ad sanatos loquitur dicens: Adjuro vos, filiae Jerusalem, si inveneritis dilectum, dicite ei quia amore langueo*⁶.

CAPUT XXXII.

Qua ratione amor sit languor.

97. Mirum tamen est quomodo amor sive charitas languor sit sponsæ vel animæ, cum charitas operiat multitudinem peccatorum⁷; et cum Maria Magdalena, quia multum dilexit, ab infestatione septem dæmoniorum, id est septem criminalium languore, sanata sit⁸. Porro amor languor est, dum amans desiderii dilatione torquetur, dum sponsi suspirat amplexus. Sed qui sanat omnes infirmitates tuas⁹, anima mea, tuum languorem sui fruitione curabit, quando se tibi ad habendum, ad videndum, ad fruendum, facie revelata præstabit, et nunquam de cætero separaberis ab osculo et amplexu illius. Gaudebit equidem sponsus super sponsam, et gaudebit super te Deus tuus¹⁰. Tunc languoris angustiam fructus amoris excludet. Languor enim excidet, sed non amor; quia charitas non quani excidet¹¹. Amor igitur nunc languor est, dum cruciatur desiderio videndi: erit autem satietas, quando jueundabitur usu desiderii. Utendi enim desiderium tantum distat ab usu desiderii, quantum appetitus a plenitudine voti, et quantum fames a satietate.

98. Interim ergo graviter infirmatur, et lan-

guore afficitur, dum opem ferat illi super letum doloris ejus. Vox autem languentis et plangentis est: *Stipate me malis, fulcite me floribus, quia amore langueo*¹². Initia siquidem virtutum flores sunt, atque fructus honoris et honestatis¹³. Mala vero maturiora patientiæ sunt exercitia et exempla. Stipatur itaque anima, dum temporis præteriti fructus percipit, convertens in utilitatem propriam Christi flagella, opprobria, et dolores, et cætera quæ passus est, usque ad ignominiam crucis. Et hæc omnia transierunt. Christus enim jam non moritur¹⁴. Fructum tamen quotidianum de ipsis passione colligimus. Fulcitur sponsa floribus, quos naturæ humanæ innovatio de Christi resurrectione produxit. Hiems enim transiit, imber abiit et recessit, flores apparuerunt in terra nostra. Ille nimur qui dicit, *Ego flos campi, et lilyum concallium*¹⁵, terram carnis nostræ, quæ sub maledicto veteri spinas et tribulos germinabat¹⁶, surgens a mortuis resflorescere fecit, et in novæ regenerationis infantiam nos reduxit. His malis et his floribus stipanda et fulcienda est, ut ea quam habet ad Dominum non torpescat affectio, donec recepta in amplexus sponsi dicat: *Læva ejus sub capite meo, et dextera illius amplexabitur me*¹⁷. Quidquid enī in primo sponsi adventu de illius sinistra nunc recipit, comparatione gloriæ, quam in amplexu dexteræ receptura est, modicū reputabit, sicut scriptum est: *In sinistra ejus divitiae et gloria, et in dextera ejus longitudo vitæ*¹⁸.

CAPUT XXXIII.

Dimensiones charitatis.

99. Sane Deus sicut nunc imperfecte et ex parte cognoscitur, sic etiam imperfecte diligitur. Cognitio enim quam de Deo in praesenti habemus, si comparetur ad notitiam patriæ, quando revelata facie videbimus Deum, quando videbitur in gloria sua, quando ostendet faciem suam; sicut ingressus lucis matutinæ per tenuissimam rinnam, si ad meridianum splendorem conferatur, quando sol lucet in virtute sua; sic est dilectio Dei, quæ in hac peregrinatione ha-

¹ Apoc. xxi, 4. — ² Psal. xxii, 5. — ³ Thren. iv, 21. — ⁴ Psal. xxxv, 9. — ⁵ Cantic. ii, 4. — ⁶ Id. v, 8. — ⁷ I Petr. iv, 8. — ⁸ Luc. vii, 17. — ⁹ Psal. cxli, 3. — ¹⁰ Isai. lxii, 5. — ¹¹ I Cor. xiii, 8. — ¹² Cantic. ii, 5. — ¹³ Eccl. xxiv, 23. — ¹⁴ Rom. vi, 9. — ¹⁵ Cantic. i, 11, 12, 1. — ¹⁶ Gen. iii, 18. — ¹⁷ Cantic. ii, 6. — ¹⁸ Prov. iii, 16.

betur, quasi scintilla ignis exigua, ad magnum¹ tudenem, et altitudinem et profundum comprehendillius amoris ignem, quo justi cum Seraphim in villa superna Jerusalem igne charitatis ardebunt. Nunc enim est ignis in Sion: tunc vero caminus erit in Jerusalem². Cum autem in amore Dei erga nos sint, teste Apostolo, *longitudo, latitudo, sublimitas et profundum*³; charitati divinae humana dilectio pro sua insufficientiae modulo non se coaptat. Deus equidem non superficialiter diligit nos, non simulatorie, non mediocriter: sed plene, sed sincere, sed medullitus, ut et nos comprehendere possimus cum omnibus sanctis, quae sint tanta charitatis altitudo, latitudo et profundum. Altitudo est excellētia gloriae, quam preparavit Deus diligentibus se, cuius aestimatio in cor hominis non ascendit. Profunditas ejus, inclinatio majestatis a Patris coequalitate, exinanitio Filii usque ad formam servi, et usque ad mortem et ignominiam crucifixi. Longitudo ejus est sine initio, et sine fine. Dilectio enim ejus nec incipit, nec desinit, qui ante mundi constitutionem elegit nos in dilecto Filio suo⁴; et, sicut scriptum est, *Misericordia tuus ab aeterno et usque in aeternum superstimes eum*⁵. Altitudo ejus est ampla, et extensa, et diffusa in omnem benevolentie modum. Ipse enim vult omnes homines salvos fieri per ipsum⁶. *Proprio enim Filio suo non pepercit; sed pro nobis omnibus tradidit illum*, ipsumque nobis donans, teste Apostolo, *nobis donavit omnia in eo*⁷.

100. Sic etiam pari vicissitudine charitas hominis se divinae charitati conformi divisione coaptat. Alta est, dum aeterna et celestia contemplatur. Profunda est, dum ab homine propter Deum vilitas et abjectio affectatur. Longa est, dum finaliter perseverat. Fides enim et spes atque scientia, et cetera evanescunt; charitas autem nunquam excidet⁸. Lata est, quia laeta est, quando in delectatione justitiae cor hominis dilatatur. Lata est, cum extenderit se non solum ad Deum et proximum; sed etiam amore pio amplectitur iunacum. Lata est, cuius mandatum latum est, dicente propheta: *Omnis consummationis vidi finem, latum mandatum tuum nimis*⁹. O lata et dilatans charitas, quam magna est domus tua, et ingens locus possessionis tuae¹⁰! cuius latitudinem et longi-

A hendunt sancti, ut et nos in eadem sagena charitatis possimus pariter comprehendendi. Dilatata itaque charitas in sanctis tentorium suum, ut si Deum et proximum dilexerimus, recipiamur in communī exsultatione sanctorum.

101. Quocirca non angustemur in visceribus nostris, non coarctemur intra limites quantulacumque laetitiae nostrae: credamus in Spiritum sanctum, sanctam catholicam Ecclesiam, sanctorum communionem, ut imperfectum nostrum videant oculi tui¹¹, Iesu, et in beneplacito tuo, sanctorum communione, nostra insufficientia suppleatur. Si enim in sanctis dilexerimus Deum, et ipsi pro suorum exigentia meritorum nobis communicabunt beatitudinem apud Deum. Ubi enim in medio diligentium se derit Deus omnia in omnibus, necesse est ut affectus communes gaudiorum communio comittetur. Non solum itaque proximi, sed tota Christi beatitudo, communione amoris et exultationis, atque alieni participatione gaudii, nostra erit. Quod ergo minus beatitudinis in me habiturus sum, de beatitudine aliena supplebo. Bonum enim quod in Deo vel in proximo diligam, diligendo faciam meum; ut perfectio gaudi alieni meum suppleat defectum. Vis ut familiari exemplo rei hujus faciam fidem? Videt mater filium suum, quem super omnia diligit, regali unctione ac diadematē imperiali sceptroque et insulis augustalibus insignitum; quanta est matris dilectio, tanta est exultatio ejus, et filii honorem et gaudium, atque populares aplausus, omniumque congratulationem sibi mater appropriat: sic in terra viventium unusquisque beneficio charitatis omnium beatitudini coexsultat.

102. O communio charitatis, o dulcedo amoris, o securitas, o requies, o sabbatum delicatum, o aeternae felicitatis introitus, quam pretiosiorem omnibus thesauris, desiderabiliorē omnibus divitiis, elegantiorē omnibus regnūs operatur charitas de puro corde, et bona conscientia, et fide non facta¹²! Quis mihi dabit hoc amatorio poculo inebriari, hoc lethargo sopiri, ut totus a corde meo mortuus, totus a me translatus in amorem Dei et proximi, inter has duas sortes, in pace in id ipsum dormiam

¹ Isai. xxxi, 9. — ² Ephes. iii, 18. — ³ Id. 1, 4. — ⁴ Psal. cxii, 17. — ⁵ I Tim. ii, 4. — ⁶ Rom. viii, 32. — ⁷ I Cor. xiii, 8. — ⁸ Psal. cxviii, 96. — ⁹ Baruch iii, 24. — ¹⁰ Psal. cxxxviii, 16. — ¹¹ I Tim. i, 3.

et requiescam¹? Quis me sanctæ illi communi-²su, et sanet eam dilectio tua, impinguet eam nioni adscribet, ubi jucunditas Angelorum transfunditur in omnes, et ab omnibus refundetur in Deum, eritque Deus omnia in omnibus², ut sit ipse universis diligentibus eum amor, vita, pax, gaudium, quies, claritas, securitas, et jubilatio, satisetas omnium desideriorum, æterna et consummata gloriæ beatitudine. Amen.

CAPUT XXXIV.

Animæ Deum amantis et anhelantis continua suspiria.

103. In persona diligenter et suspirantem et desiderantem animæ dicit Jeremias : *Divisiones aquarum deduxit oculus meus*³. Duo sunt genera compunctionis principaliter; quia Deum sitiens anima prius timore compungitur, postea amore. Prius enim se in lacrymis afficit. Quia dum multitudinem malorum suorum cogitat, pro his perpeti æterna supplicia pertimescit. Cum vero longo fuerit moerore doloris consumpta, quædam jam de præsumptione veniae securitas nascentur, et in amore cœlestium gaudiorum animus inflammatur : et quæ prius flebat, ne duceretur ad supplicium, postea amarissime flet, quia ineolatum suum in hac vita videt prolongatum. Nonne hæc est mutatio dexteræ Excessi⁴? Et certe non est mirum si flet et dolet se esse in hoc exsilio, cum contemplatur qui et quales sint Angelorum chori pulcherrimi, quæ illa societas bonorum spirituum, quæ jucunditas æternæ visionis Dei : et septem alia quæ illud dulce convivium perficiunt, et beatum faciunt; quæ sunt loci amoenitas, ministrorum dignitas, pulchritudo discubentium, multiplicitas cereulorum, convivarum securitas, jubili assiduitas, convivii æternitas. Iстis consideratis, amplius flet et dolet atque plangit, D quod e tantis bonis deest, quam prius ficeret cum æterna tormenta metueret; sive fit ut perfecta compunctio formidinis, trahat ad compunctionem dilectionis: quo cum pervertum fuerit, potest clamare ex ardenti desiderio, et dicere, *Fac, Domine, sponse mi Jesu Christe, me gustare per amorem, quod gusto aliquantulum per cognitionem.* Fame amoris tui languet misera anima mea; resocilla eam, Je-

A affectus tuus, impletat eam tuus amor mellifluus, et inebriet eam. Eia! vœ animæ te non quærenti et te non amanti! vœ illis, Domine, qui diligunt creaturas tuas pro te! Anima quæ mundum diligit, peccato servit, et absque te nunquam quieta, neque secura erit. Unde Augustinus: «Feeisti me, Domine, ad te, et in te! » quietum est cor meum, donec requiescat in te. » O dulcissime Jesu, quando te videbo? quando apparebo ante faciem tuam⁵? quando satiabor pulchritudine tua, in quem desiderant Angeli prospicere⁶? O quam excelsus tu es, B qui excelsior cœlo es. Et tamen in tantum te humiliare dignatus es, quod animas humiles in habitaculum tibi elegisti. Ergo domum tuam decet sanctitudo⁷. Hujus tam gloriosi et tam dilecti hospitis possumus sic considerare utilitatem; quoniam mentis quam inhabitat, torpentina excitat, quia gallus est; inquieta frenat, quia magister est; frigida accedit, quia ignis est; accensa moderatur, quia unguentum est; emollit rigida, quia ratio est; fluxa restringit, quia medicina est. Est igitur manifestum, quia amor tuus non est otiosus; quia qui te diligit, non tepest. Da mihi igitur, optime Jesu, te diligere, et indesinenter meditari de te. Odor tuis, pie Christe Domine, et sponse amarissime, suscitat mortuos, curat ægrotos. Fac me igitur, charissime Domine Jesu Christe, hæc semper habere in memoria mea, et recordari amaritudinis aceti et sellis, quod tu, æterna dulcedo, pro nobis gustasti in morte.

104. Consolamini, qui sub chlamyde voluntariæ paupertatis nutrimenti, qui lectos sericis tectos respuitis; quia vobiscum Deus in paupertate. Non cubat in deliciis splendidi cubilis. Non invenitur in terra suaviter viventium⁸. Vere delicata nimis, imo fatua et in honesta esset sponsa, quæ sponsum suum sapientem, pulcherrimum et delicatum videret recumbentem in loco humili super fenum, et ipso vidente fugeret, ac in loco voluptuosè collocaret. Quid sponsus posset de tali credere, nisi quod vellet divortium sui et sponsi querere? Noli, anima mea, separationem querere, sed die: *Mibi adhævere Deo bonum est*⁹. Et nusquam mihi salus, nusquam jucunditas, neque perfecta requies, nisi in te, Jesu Christe sponse fidelis-

¹ Psal. iv, 9. — ² I Cor. xv, 28. — ³ Thren. iii, 48. — ⁴ Psal. lxxvi, 11. — ⁵ Psal. xl, 3. — ⁶ I Petr. i, 12. — ⁷ Psal. xcii, 5. — ⁸ Job xxviii, 13. — ⁹ Psal. lxxii, 28.

sime. Si vis ut recedam a te, da mihi alium^{⁹⁶} non invenio. Me miseram! quid agam? quo te, ut de te fugiam ad te; alioquin non rece- A enim abiit dilectus mens? Quæsivi, et non in- dām a te. Pauper tecum, vilis tecum, et abje- eta multo magis desiderio, quam habitare in tabernaculis peccatorum^¹. Mora grata est mihi separari a te ad tempus propter te: sed mora nimis difficilis, aliquo tempore esse sine te; cum tamen tui ad hæc misera caream, sine quo tamen esse non possum.

105. Surgam ergo et circuibo omnia loca quæ potero: nou dabo somnum oculis meis, nec requiem pedibus meis, donec inveniam quem diligit anima mea. Effundite lacrymas, oculi mei, et plorate, et nolite desicere, et no- lite quiescere, donec illum inveniatis. Sed quid faciam, ut illum inveniam? quo me vertam? ad quem ibo? a quo consilium petam? quem inter- rogabo? quis mei miserebitur? quis me consolabitur? quis mihi indicabit quem diligit anima mea, ut requiescat? Circumspicio, si viderem illum, et non video. Vellem illum invenire, et

veni illum; vocavi, et non respondit mihi. Heu! heu! quo abiit gaudium meum? ubi latet amor meus? ubi est dulcedo mea? cur dereliquisti me, salus mea? Heu mihi! Domine, heu! mi- serere animæ meæ! Recessisti, consolator vite meæ, nec valedixisti mihi; et quid faciam? ubi te unicum bonum meum requiram? et quando te inveniam ego miserabilis? Renuit consolari anima mea^², nisi in te, dulcedo sancta mea. O Salvator meus, veniat, obsecro, tempus quando revelatis oculis inspiciam quem nunc a longe B inclamo; apprehendam quem desidero, et am- plectar, in abyso amoris tui totus absorbear. Nihil mihi, quæso, sine te dulceseat, nil pre- ciosum arrideat mihi. Sed da mihi, bone Jesu, in te vivere, et pro amore tuo mori, qui pro me dignabar amaræ mortis subire tormentum. Amen.

^¹ Psal. LXXXIII, 11. — ^² Psal. LXXVI, 3.

VITIS MYSTICA

SEU

TRACTATUS DE PASSIONE DOMINI

SUPER, EGO SUM VITIS VERA.

Hic tractatus non est S. Bernardi, sed cuiusdam alterius auctoris pii, nec indocti, nec inelegantis, qui parvos sermones conscripsit, ex num. 53.

PROOEMIUM.

Jesu benigne, vitis vera, lignum vitæ, quod in medio paradisi situm est; Domine Jesu Christe, cuius folia sunt in medicinam, fructus vero in vitam æternam; benedictus flos et fructus Virginis Matris castissimæ, sine quo nullus sapit, quia tu es æterni Patris Sapientia: mentem meam debilem et aridam pane intellectus, et aqua sapientiae salutaris dignare reficere, ut te, o clavis David, aperiente, mihi reseruentur obscura; et te, o vera lux, radiante, tenebrosa pandantur: ut per me ministrum humilem, temetipso manifestante et elucidante, loquentes simul et audientes vitam habeamus æternam. Amen.

CAPUT I.

Christum Jesum esse veram vitem.

1. *Ego sum vitis vera*¹. Ipso Domino Jesu Christo adjuvante videamus quasdam proprietates vitis terrestris, in quibus etiam illius supercœlestis vitis proprietates nominare possimus: nec tantum ea, quæ exterius ad culturam eidem exhibentur, consideremus. Et primo

¹²⁷ quidem, quod plantari solet vitis in terra, non A seminari, translata de sua vite: quod ad conceptionem Jesu mili pertinere videtur. Vitis enim primo nata de vite, est Deus genitus de Deo, Filius de Patre, coæternus et consubstantialis ei, de quo genitus est. Sed ut majorem faceret fructum, plantatus est in terra, id est, in Virgine Maria conceptus, factus quod non erat, manens quod erat. Benedicta terra hæc, omnium gentium proferens benedictionem. Vere benedicta, quæ Deo dante benignitatem, tam benedictum protulit fructum. Hæc est terra, de qua scriptum est: *Terram non operabatur quisquam, sed irrigabatur a fonte ascendentæ de paradiſo*². Terra quippe hæc non accepit operationem humanam, ut conciperetur in ea Filius Dei; sed aqua Spiritus sancti irrigata fuit: ita enim legis, *Spiritus sanctus supereveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi*³. Rursum de hac terra scriptum est: *Aperiatur terra, et germinabit Salvatorem*⁴. Aperta quippe fuit per fidem, credens et obediens angelo: germinavitque vitam salutarem, Salvatorem nostrum æternæ vita præmia largientem. Hæc itaque vite nostra in lucem edita quædam proprietates culture vitis attinentes adhibitæ sunt.

¹ Joan. xv, 1. — ² Gen. ii, 5, 6. — ³ Luc. i, 35. — ⁴ Isai. xliv, 8.

CAPUT II.

De præcisione vitis, sive de variis mysteriis ad statum exinanitionis Christi spectantibus.

2. Solet enim vitis fructifera præcidi : quod et corporaliter, et figurative accipi potest. Circuncisus enim fuit Jesus : non quod hac circuncisione egeret, quæ in antiquis Patribus delebat originale peccatum, sicut Baptismus in nobis. Nihil enim peccato originali per concupiscentię vitium contracto debebat, quia sine omni concupiscentia carnali conceptus erat; sed ne legem, quam ipse dederat, solvere videretur. Moraliter vero docens nos oportere non ægre ferre, si quando penas peccati patimur, quod in nobismetipsis non recognoscimus, cum ipse peccatorum purgator non fuerit dignatus pro nobis subire remedium peccatorum. Consolēmur ergo dolores nostros, qui nequaquam sine peccato sumus, doloribus illius, qui non pro se, sed pro nobis doluit et vulneratus est, non pro se, sed ut nostris vulneribus mederetur. Vide quantum ad suscipiens dolores festinavit, quam paratus et promptus sanguinem effundere. Circuncisus pro nobis die nativitatis suæ octavo¹. Utinam nos saltem et anno octavo nonnihil pro Domino pateremur. Sed quid dicimus, cum plures inventiamus, et post octo plantatos, vel post octoginta annos, cum naturaliter erit eorum labor et dolor, nec voluntate saltem ad Dominum converti, nec tam mature impensi sanguinis pretiosi memores, tamdiu vanitati subjectam corrigerem vitam? Quid miserius? Christus octavam diem a nativitate sua vix exspectat ut suum tibi sanguinem impendere incipiat : tu post non diec octo dies, sed nec post octoginta menses, imo et octoginta annos solam non rependis voluntatem? Ille vix natus sanguinem tibi effundit : tu jam moriturus voluntatem tuam non refundis? Bonus profecto Jesus, qui etiam in quarta vigilia venientem servum suscipit pœnitentem. Dedisti robur annorum juvenilium hosti Christi! Christo saltem misericorditer exspectanti infirmam tribue voluntatem : nec dubites quin illam accipiat. Puer enim natus est nobis², ut parvulis munusculis con-

¹²² soletur; quia parvum parva decent. Quod si A quod offers parvum non fuerit, id est humili; per hoc ipsum ad ipsum humilem intrare non poteris, qui de se dicit, *Ego sum ostium*³; et alibi, *Venite ad me, omnes; et discite a me quia mitis sum et humili corde*⁴.

3. Possumus et alio modo accipere præcisionem vitis nostræ : ut dicamus omnia ab eo præcisa, quibus earnit in hac vita, cum ea tamen habere potuisse; et accipiamus hanc præcisionem a verbo Apostoli dicentis, *Qui cum in forma Dei esset, exinanivit semetipsum, formam serui accipiens*⁵. Ipsa enim exinanitio, quædam præcisio est. Sicut enim minuitur vitta, quando præciditur : ita vera vitta Christus incarnatione minoratus ab Angelis, imo et infra omnes homines humiliatus fuit. Quomodo amputata fuit in eo gloria cultro ignominiae, potentia cultro abjectionis, voluptas cultro doloris, divitiae cultro paupertatis! Vide nunc quantum præcisa fuerit. Ille cui famulatur omnis gloria cœlorum, imo ipse qui solus vera gloria est, quasi abjectus gloriam. Servuli circumdatuſ indumento sustinet ignominias, confusoribus operitur, ut te a confusionibus redimeret, et ad gloriam pristinam revocaret : ille cuius potenti mutui omnia inferna, terrestria, et supercelestia sunt subjecta, sic fit abjectus, ut reputaretur omnium virorum novissimus⁶. Subjicitur fami, siti, caloribus, frigoribus, doloribus, infirmitatibus; et post hæc tanta mortis supplicium non evadit. Ille qui lucem inhabitat inaccessibilem⁷, in quem desiderant Angeli prospicere⁸, enjus solius odor sanctorum sic mentes inebriat, ut et mundi presentis, et sui ipsorum oblii totis viribus currant post ipsum; tanto dolori subjicitur, ut in ipso veraciter noscatur impletum quod ante dixerat per Prophetas : *O vos omnes qui transitis per viam, attendite et videte, si est dolor similis sicut dolor meus*⁹! Ille in quo omnes thesauri sapientiae et scientiae Dei sunt absconditi¹⁰, Rex regum, dives in omnes, solus nullius egens, sic fit pauper, ut, ipso teste, et vulpibus terre et volucribus cœli pauperior inveniatur, cum dicit : *Fulves foecas habent, et volucres cœli nidos; Filius autem hominis non habet ubi caput suum reclinet*¹¹. Pauper in nativitate, pauperior in vita, pauperissimus in cruce. Natus enim pa-

¹ Luc. ii, 21. — ² Isai. ix, 6. — ³ Joan. x, 9. — ⁴ Matth. xi, 28, 29. — ⁵ Philipp. ii, 6, 7. — ⁶ Isai. liii, 3. — ⁷ I Tim. vi, 16. — ⁸ I Petr. i, 12. — ⁹ Thren. i, 12. — ¹⁰ Coloss. ii, 3. — ¹¹ Matth. viii, 20.

stum habet lac virgineum, tegmen pannos vi-⁴²⁹ et curum nequaquam eredebant. Et fortasse proles. In vita vero si tegumentum habuit, saepius A in virtualibus defecit. In morte et nudum invenies, et sitem : nisi forte ad sitis ipsius medium velis adhibere acetum myrra et felle mixtum¹.

4. Postremo autem cultro timoris amputati sunt ab ipso omnes amici et proximi, ut non esset qui consolaretur eum ex omnibus charis ejus. Torcular enim calcavit solus, et de gentibus non erat vir cum eo² : et cum sustineret cor ejus improperium et miseriam, expectavit qui simul contristaretur, et non fuit; et qui consolaretur, etiam non invenit³. Vide nunc B quantum præcisa fuerit vitis nostra. Quæ vitis unquam tantum præcisa fuit? Sed quæ est consolatio hujus præcisionis? Multus fructus. Multam enim et incomparabilem præcisionem sustinuit. Videtur tamen signanter dictum esse, *Et de gentibus non est vir mecum* : tanquam intelligendum sit solas mulieres eum illo remansisse. Viris enim fortioris naturæ fugientibus præ timore, non fugit muliebris infirmitas, quæ etiam bajularem sibi crucem, et in cruce morientem non dereliquerunt⁴, sicut in persona Christi conquerentis loquitur beatus Job : *Derelicta sunt tantummodo labia mea circa dentes meos*⁵. Per labia quippe, quæ cæteris sunt membris molliora, muliebris sexus mollis et infirmus intelligitur, qui solus Christo, discipulis fugientibus, adhæsit, figuratur. Elegit enim Dominus infirma mundi, ut confunderet fortia⁶. Si vero fugam mentalem intelligimus; nec vir relictus est cum eo, nec mulier, præter illam, quæ sola benedicta est in mulieribus, quæ sola per illud triste sabbatum stetit in fide, et salvata fuit Ecclesia in ipsa sola⁷. Propter quod aptissime tota Ecclesia in laudem et gloriam ejusdem Virginis diem sabbati per totius anni circulum celebrare consuevit. Vere et singuliter benedictus palmes, qui a sua vite nullo potuit timore præcidi. Abscissæ sunt viri qui dicunt : *Nos autem sperabamus quod ipse redempturus esset Israel*⁸. Abscissæ sunt mulieres, que quanvis pie præveniunt mortuo humanitatis servitium exhibere⁹, tamen illum resurre-

¹ Joan. xix, 29. — ² Isai. lxiii, 3. — ³ Psal. lxviii, 21. — ⁴ Luc. xxii, 27, et Joan. xix, 25. — ⁵ Job xix, 20. — ⁶ I Cor. i, 27. — ⁷ Luc. xxiv, 21. — ⁸ Id. xxii, 56. — ⁹ Psal. lvi, 7. — ¹⁰ Hebr. iv, 13. — ¹¹ Joan. viii, 3, 5. — ¹² Matth. xi, 29. — ¹³ Osee vi, 6. — ¹⁴ Psal. xciiii, 21. — ¹⁵ Psal. xxxvi, 12.

^a Haec sunt intelligenda de fide omnimode fortæ et perfecta. — ^b Alias, *animi*.

A pterea (quod tamen non asserendo dico, ne novas videar assertiones introducere) illa Mater quæ plus habuit pietatis, cum aliis ad ungendum non venit corpus Christi sepultum, quia frustra putabat eum ungi, quem resurrecturum sciebat. Vere fortis haec mulier, et præ cunctis post filium honoranda. Vere et virago dici potest, quæ a viro Christo per amoris^b fortitudinem separata non est; sed eum, quem morientem et mortuum vidit, credit immortalitatis gloria sublimatum.

CAPUT III.

De circumfossione vitis id est, de insidiis Judæorum et vulneribus Christi.

5. Circumfoditur vitis. Fossio hæc insidianum fraus intelligitur. Quasi enim foveam fodit, qui dolo machinatur aliquem decipere. Unde conquerens dicit : *Foderunt ante faciem meam foveam*⁹. Non enim poterat illi aliquis dolus abscondi, qui oculatus est ante et retro; et qui præterita et futura, tanquam præsentia, intuetur. Omnia enim nuda et aperta sunt oculis ejus¹⁰. Ostendamus autem per exemplum aliquam fraudem istarum fossionum. *Adducunt*, inquit Evangelium, *Domino Jesu mulierem adulteram, dicentes, quod Moyses in lege præcepit hujusmodi lapidare. Tu autem quid dicas*¹¹? Vide foveam, qua beatam Vitem nostram circumfoderunt illi pessimi agricolæ, non ut facerent eam germinare, sed magis arescere. Verumtamen in contrarium cessit eorum intentio; et circumfossa fertilis magis facta est, et humorem misericordiae distillans. Foveas vero videamus. Dixerunt apud se : Si secundum legem dixerit mulierem lapidandam, foveam incidet crudelitatis, qui de se dicit, *Mitis sum et humiliis corde*¹²; et iterum, *Misericordiam volo et non sacrificium*¹³. Si vero dixerit absolvendam, foveam prævaricationis non evadet : et jure condemnabitur ut legis transgressor. Sic captant in animam justi¹⁴, et observant peccatores justum, et strident¹⁵: nescientes quod frustra ja-

citur rete ante oculos pennatorum¹, et quod¹²⁰ quia vulneratum est cor dulcis Jesu, quid sequi fodit foveam, incidet in eam². Sed leviter transilivit has foveas noster Ibex, ipsosque fossores dejecit in illas. Ait enim, *Qui sine peccato est vestrum, prius mittat in eam lapidem*³: quasi dicat, Legi mea non contradico, pietatem meam non deserbo. Ista quidem meruit lapidari; sed non lapidabitur, quia qui lapidem juste possit in eam mittere, non habetur.

6. Nonne vis adhuc aliquas foveas videre? *Licet, inquit, censum Cæsari dari, unum?* Dixerant enim apud se: Si dixerit, *Licet, tenebitur rens, tanquam libertatis nostrae destrutor.* Solutio enim census, servitii signum est. Si dixerit, *Non licet;* rens erit laesæ majestatis. O stultos! solet stultus alios secundum se aestimare; et quod ipse ignorat, sapientes quosque credit similiter ignorare. Sed quid ait Sapientia? *Libertati non derogo, majestatem non offendō;* foveas vestras non incido. *Redlite quæ sunt Cæsaris, Cæsari; et quæ sunt Dei, Deo*⁴. Non enim offenditur Deus justus, qui vult enique reddi quod suum est. Si reddatis Cæsari quod Cæsar is est, non offenditur Cæsar. Si Deo reddideritis quæ creavit juste, quod justum est facitis. Reddite ergo Cæsari denarum, Cæsaris habentem imaginem: reddite Deo animam, quam ad imaginem et similitudinem suam creavit; et ecce justi fueritis. Longum esset nimis omnes foveas, quas veræ Viti nostræ malignisti foderunt, edisserere; quia omnia illius et verba, et facta calumniari nitebantur.

7. Sed cum viderent circumfossiones nil nocere Viti, magis autem se ipsos dum fodunt, in ipsas incidisse; ipsam Vitam circumfodere et perfodere laborabant, ut sic saltem ad modum aliarum arborum aeternam incurreret ariditatem. Foderunt ergo et perfoderunt non solum manus, sed et pedes, latus quoque, et sanctissimi cordis intima furoris lancea perforaverunt, quod jamidum amoris lancea fuerat vulneratum. *Vulnerasti, inquit in Canticis amoris sponsus, cor meum, soror mea sponsa, vulnerasti cor meum*⁵. Vulnerat cor tuum, Domine Jesu, sponsa tua, amica tua, soror tua. Quid necessarium fuit illud ab inimicis ultra vulnerari? Quid agitis, o inimici? si vulneratum est, imo

A cunctum vulnus apponitis? An ignoratis quod uno vulnere tactum cor emoritur, et sit insensibile mortuum cor Domini Jesu, quia vulneratum? Possedit vulnus amoris, possedit mors amoris Domini cor sponsi Jesu. Quomodo mors altera introibit? Fortis est ut mors, imo vero etiam fortior quam mors dilectio⁶. Non enim potest prima mors expelli, id est, dilectio malorum mortuum mortificatrix a domo cordis, quam sibi inviolabili jure, suo vulnere acquisivit. Si dum æque fortes concurrunt, quorum unus sit in domo, alter vero deforis, quis dubitet eum qui deintus est, obtinere victoriam? Et vide quanta sit vis amoris domum cordis obtinentis, et per vulnus dulcissimi^a occidentis, non solum in Domino Jesu, sed et in servis ipsius.

8. Veniamus ad martyres. Terreantur licet martyres, rident: feriuntur, et gaudent: occiduntur, et ecce triumphant. Quare? Quia morte charitatis intus in corde jam dudum mortui peccatis, mortui mundo, tanquam insensibles facti, nec minas, nec tormenta, nec mortem sentire potuerunt. Quid mirum? Mortui erant. *Mortui enim estis*, ait Apostolus⁷. Qualem mortem quidam stultus sapienter optabat dieens: *Moriatur anima mea morte justorum, et faint novissima mea horum similia*⁸. Bona mors, mortem contemnens: bona mors, vitam conferens sempiternam. Sic ergo jam dudum vulneratum et mortuum fuit cor Jesu mortificati propter nos, tota die aestimati sicut ovis occasionis⁹. Accessit autem et mors corporalis, et vice ad tempus, ut vinceretur in aeternum. Vicita est, quia resurrexit a mortuis, quia mors ultra non dominabitur¹⁰. Sed quia semel venimus ad cor dulcissimum Jesu, et bonum est nos hic esse, ne sinamus nos facile avelli ab eo, de quo scriptum est: *Recedentes a te in terra scribentur*¹¹. Quid autem aecedentes? Tu ipse doce nos. Tu dixisti aecedentibus ad te: *Gaudete, quia nomina vestra scripta sunt in celo*¹². Concordemus haec, quia si sic hi qui in celis scripti sunt, quid ergo illi qui in terra scribentur? Lugebunt utique. Sed quis nolit gaudere? Acedamus ergo ad te, et exultabimus et laetabimur in te, memores cordis tui. O quam bonum

¹ Prov. i, 17. — ² Id. xxvi, 27. — ³ Joan. viii, 7. — ⁴ Matth. xxii, 17, 21. — ⁵ Cantic. iv, 9. — ⁶ Id. viii, 6. — ⁷ Coloss. iii, 3. — ⁸ Num. xxiii, 10. — ⁹ Psal. xliii, 22. — ¹⁰ Rom. vi, 9. — ¹¹ Jerem. xvii, 13. — ¹² Luc. x, 20.

^a Legendum videtur *dulcissime*, vel *dulcissimum*. †

et quam jucundum habitare in corde hoc! Bo-⁴⁵¹ Utriusque enim vulneris ipsa soror et sponsa nus thesaurus, bona margarita cor tuum, bone A causa est : ac si sponsus aperte diceret, Quia Jesu, quam fosso agro corporis tui inveniemus. Quis hanc margaritam abjiciat? Quin potius dabo omnia, omnes cogitationes et affectus mentis commutabo, et comparabo illam mihi, jactans omnem cogitatum meum in cor Domini Jesu, et sine fallacia illud me enutriat.

9. Ad hoc templum, ad hæc Sancta sanctorum, ad hanc arcam testamenti adorabo et laudabo nomen Domini, dicens eum David : *Inveni cor meum, ut orem Deum meum*¹. Et ego inveni cor regis, fratris et amici benigni Jesu. Et numquid non adorabo? Orabo utique. Cor enim illius mecum est, audacter dicam, si, imo quia caput meum Christus est. Quomodo quod capitum mei est, non meum est? Sicut ergo corporalis capitum mei oculi, mei oculi vere sunt : ita et spirituale cor, cor meum est. Bene ergo mihi. Ego vero cum Jesu cor meum habeo. Et quid mirum, cum multitudinis credentium fuerit cor unum²? Hoc igitur corde tuo, et meo, dulcissime Jesu, invento, orabo te Deum meum. Admitte tantum in sacrarium exauditionis tuae preces meas : imo me totum trahe in cor tuum. Licet enim tortuositas peccatorum meorum impedit me, tamen quia cor illud incomprehensibili charitate dilatum est et ampliatum, et tu qui solus potes facere mundum de immundo conceptum semine, ut deposita gibbi sarcina per foramen acus possim transire; o omnium pulchritudine speciosissime Jesu, amplius lava me ab iniquitate mea, et a peccato meo munda me, ut purificatus per te ad te purissimum possim accedere, et in corde tuo omnibus diebus vite meæ merear habitare; et ut videre simul semper et facere tuum valeam voluntatem.

10. Ad hoc enim perforatum est latus tuum, ut nobis patescat introitus. Ad hoc vulneratum est cor tuum, ut in illo et in te ab exterioribus perturbationibus absoluti habitare possimus. Nihilominus et propterea vulneratum est, ut per vulnus visibile vulnus amoris invisibile videamus. Quomodo hic ardor melius ostendi potest, nisi quod non solum corpus, verum etiam ipsum cor lancea vulnerari permisit? Carnale ergo vulnus vulnus spirituale ostendit. Et hoc fortasse innuit ipsa auctoritas prælibata, in qua bis positum est, *Vulnerasti*.

A zelo amoris tui vulnerasti me, lancea quoque militis vulneratus sum. Quis enim cor tuum palo vulnerari permetteret, nisi prius amoris illius vulnus percepisset? Dicit ergo : *Vulnerasti cor meum, soror mea sponsa, vulnerasti cor meum*³. Sed quare soror et sponsa? an non poterat sufficientem sponsi amantis affectum ostendere solius sororis, vel solius sponsæ positio? Vel quare sponsa, et non uxor, cum quotidie vel Ecclesia, sive quælibet fidelis anima sponso suo Christo bonorum operum sobolem debeat generare? Paucis dico : solent sponsæ nondum alligatae conjugali vinculo amari ardentius, quam postea. Tempore enim procedente amor ipse componitur. Sponsus ergo noster, ut magnitudinem insinuet sui amoris, qui tempore non decrescit, amicam suam sponsam appellat, eo quod illius amor semper novus sit.

11. Sed quia sponsæ etiam carnaliter diliguntur; ut in amore sponsi nostri nil carnale sapias, ipsam sponsam suam sororem appellat, quia sorores jam nequaquam carnaliter adamantur. Dicit ergo, *Vulnerasti cor meum*, et cætera : tanquam dicat, Quia summe te diligo, ut sponsam; caste, ut sororem; vulneratum est cor meum propter te. Quis illud cor tam vulneratum non diligit? quis tam amantem non redamet? quis tam castum non amplectatur? Diligit profecto vulneratum, quæ nimio illius amore vulnerata proclamat : *Vulnerata charitate ego sum*. Numquid non redamat sponsum amantem, quæ dicit : *Nuntiate dilecto quia amore langueo*⁴? Fraterno se amante amore complectitur, quæ dicit : *Quis mihi det te fratrem meum sugentem ubera matris meæ, ut inveniam te foris, et complectar, et deosculer, et jam me nemo derideat*⁵? Quis autem est foris? Estimo quod extra corpus. Quamdiu sumus in hoc corpore, peregrinamur a Domino. Quis hanc peregrinationem patienter ferat? Plena est dolore præteriorum, labore præsentium, timore futurorum : in qua etsi sponsus se aliquando gratia consolationis exhibeat; stat tamen longe quasi post parietem, corpore hoc peccati separante inter nos et ipsum; nec facile præbet se tangendum et osculandum, nisi illi animæ quæ in tantam altitudinem meritorum processit, ut dicat ei, *Surge*,

¹ II Reg. viii, 27. — ² Act. iv, 32. — ³ Cantic. iv, 9. — ⁴ Id. v, 8. — ⁵ Id. viii, 1.

⁴ Alias, despiciat.

amica mea, columba mea, formosa mea¹ : ⁴³² ligandi et solvendi potestatem habes! Sed pro quæ sola, licet raro, aliquo modo arbitrans se comprehendisse proclamat, *Inueni quem diligit anima mea; tenui illum, nec dimittam²*. Sed ad hunc gradum non facile quis ascendit. Nos igitur adhuc intus, id est in corpore, manentes, quantum possumus amemus, redamemus, amplectamur vulneratum nostrum, cuius impiæ agricolæ foderunt manus et pedes, latus et cor: stemusque, ut cor nostrum durum adhuc et impenitens amoris sui vinculo constrin gere, et jaculo vulnerare dignetur.

CAPUT IV.

De vineulis nostræ Vitis, id est, de variis Christi vineulis et pœnis.

12. Ligatur vitis. Quis vincula nostræ Vitis non videat? Videamus tamen hoc vineulum. Primum, obedientia fuit. Obedivit enim Patri usque ad mortem, mortem autem crucis³. Obedivit Matri et Joseph secundum illud: *Venit Nazareth cum eis, et erat subditus illis*⁴. Obedivit enim in terrenis judicibus, solvens di drachnum⁵. Secundum vineulum, uterus Virginis, de qua canimus: «Quia quem cœli capere non poterant, tuo sancto gremio contulisti⁶.» Tertium, in præsepio fuit, secundum illud: «Vagit infans inter arcta conditus præsepia, membra pannis involuta Virgo mater alligat, pedes, manus, atque erura stricta cingit fascia⁷.» Quartum vineulum fuit funis, quo ligabatur, cum caperetur: ita enim habes, *Tunc, videlicet cum traditus esset, injecerunt manus in Jesum, et vinixerunt eum*⁸. O Rex regum, et Domine dominantium, quid tibi et vineulis? Ligantur vites, ne, si jaceant in terra, aut minuantur, aut corrumpantur fructus earum. Incorruptibilis autem fructus fuit ejus, et est. Quare ergo ligatur? Bene quidam rex, cum percussus humana sagitta peteretur ut se ligari permetteret, donec excideretur, quia levissimo motu mortem posset incurrire: «Non debet,» inquit; «vinciri regem⁹.» Libera sit regis et semper salva potestas. O Deus deorum, quantum ergo derogatum fuit libertati et potentiae tuæ! Tot adeo ligaris vineulis, qui solus

A pter misericordiam tuam ligatus es, ut nos a miseriis nostris faceres absolutos. O quam immixta fuerunt illorum inmitissimorum vineula, quibus Agnum mitissimum vinciebant! Video oculis mentis te, Domine Jesu, tam duris nexibus astrictum, tanquam latronem trahi ad judicium principis sacerdotum, et inde ad Pilatum video, et perhorresco, et admiror, et admirando desicerom, nisi quod liquide cognosco te prius in corde charitatis nexibus fuisse constrictum, qui ad deteriora vineula sufferenda te leviter attrahere potuerunt. Gratia sit vineulas tuis, bone Jesu, quæ nostra tam potenter diruperunt.

13. Quintum fuit vineulum, quo ligatus fuit ad columnam, cum flagellaretur. Quanquam et ipsa flagella, quæ corpus ejus circuibant, non incongrue possumus vineula appellare. Sed quamvis immixta, quamvis dura, quamvis injusta, diligo flagellorum istorum vineula, quibus sacratissimum corpus tuum datum est contingere, quæ tuo purissimo sanguine non mediocriter sunt imbuta, o bone Jesu. Si enim sanguis tuus in flagellatione fuit tam copiose effusus, ut columna guttis illius respersa adhuc, C sicut asseritur, rubra servet vestigia; quantum sanguinis credam ipsis flagellis corpus tuum mitissimum scindentibus inhæsse? Tam dure flagellatus est Dominus, ut sanguis ejus sursum in aera resultaret. Vide autem quam bene huic ligationi conveniat, quod vitis ad palum ligatur. Quid enim aliud per palum quam ipsa columna, cui Dominus Jesus alligatus accipitur? Sicut enim vitis polo, ita Christus columnæ alligatur.

14. Sextum vineulum fuit corona illa spinea, cum magna amaritudine illud caput amabile complectens, et multorum aculeorum in illo D signa relinquens, sanguineas utique guttas eliciens, et, ut puto, in faciem venerabilem transmittens, vix adhuc de sputis Judaicis exsiccatam. Crudele fuit vineulum hoc præter pœnas quas pertulit in ligno, honoris plurimum habens et decoris. O rex gloriae Domine Jesu Christe, corona omnium te confitentium, te sequentium, pugnantium pro te, viventium pro te, manentium in te! quis te tam amaro vin-

¹ Cantic. II, 13, 14. — ² Id. III, 4. — ³ Philipp. II, 8. — ⁴ Luc. II, 51. — ⁵ Matth. XVII, 23-26. — ⁶ In Responsorio de Nativitate Domini. — ⁷ In Hymno Officii Passionis. — ⁸ Matth. XXVI, 50, et Marc. XIV, 46. — ⁹ Simile quid de Alexandro Q. Curtius, lib. 9, cap. 11. Item de G. Mario Plutarchus in Apophtheg. Rom.

culo confusionis addixit? Ecce operit confusio⁴³⁵ caput tuum, et faciem tuam amabilem. Ingeritur tibi a generatione prava et amaricante honor derisorius in corona: sed spinarum aculeis contendunt in te dolor et confusio. Nescio in utroq; magis puniaris. Corona derisionem; spinæ ingerunt punctionem. *Egredimini, filiae Sion, et videte regem Salomonem in diademeate, quo coronavit eum mater ejus in die desponsationis ejus, et in die laetitiae cordis ejus*¹. Quaecunque autem anima confitetur se filiam Sion, id est Ecclesiæ, egreditur a curis sæcularibus, a cogitationibus vanis; et videat per contemplationem mentis regem Salomoneum, id est Christum Jesum, qui est pax nostra, destruens inimicitias, amicitiasque reformans inter Deum et hominem.

15. Vide hunc, o felix anima, in diademate, quo coronavit eum mater ejus, Synagoga vide-licet plebs Iudaeorum. O mater amara! Quid peccavit hic bonus filius tuus, ut vineulis etiam vinciatur? Hic est qui solvit compeditos, qui erexit elisos, suscipiens advenas, pupillos, vi-duasque consolans; et meruit vinculari? Hanene dotem, haecce munuscula nuptiis illius impendis? Dies enim desponsationis illius, dies ista est, dies indignationis et blasphemiae, dies tribulationis et miseriae, dies percussionis et doloris, dies vinculorum et mortis, dies desponsationis illius est. Hac arrha, o fidelis anima, sponsus tuus pretiosus subarravit te; et ipse tanquam sponsus hodie coronatus processit. Coronatus, inquit, non auro, non gemmis, sed spinis. Nec defuit purpura vestis irrigoriae. Chlamydem enim coccineam circuundederunt ei, quamvis ipse vestem corporis sui, sanguinis sui pretiosissimi effusione multo nobilius purpuravit. Purpura enim non plus quam bis tingitur: ipse vero purpurae corporis sui non solum bis, sed etiam tertio sanguineo torrente pertinxit. Ecce sponsus tuus, o sponsa, rubricatur in sudore, in flagellatione, in crucifixione. Eleva mentis oculos, et vide si tunica sponsi tui haec sit, an non. Ecce sera pessima condemnavit filium tuum, fratrem tuum, sponsum tuum. Quis hic genitus, lacrymasque contineat? quis hic non doleat? quia si est pius gaudere pro Jesu, ita est pius flere pius Jesum.

16. Septimum vinculum fuit, quo ligatus fuit in cruce, ferreum. Fuit hoc vinculum multo

A pedumque sanctissimorum compagem divisit, verum etiam illam purissimam animam a mundissimo corporis hospitio separavit. Nunc etiam, o filiae Sion, egredimini, et videte pacificum nostrum, pugnantem pro libertate nostra, in bello occumbere. Videte vitæ nostræ auctorem pro nobis vitæ januas introire, ut nos ad vitæ viam revocet. Videte vincula durissima, clavos ferreos, pedes et manus, quæ salutem nostram operabantur in medio terræ, crudeliter penetrare. Videte lignum crucis missum in panem nostrum, panem candidissimum, panem delicatum, panem Angelorum, qui de cœlo descendit, ut se nobis daret in cibum, et animas nostras, continuo subjectas labori, semetipso, non alieno cibo resiceret; et se nobis incorporando, non se in nostram carnem, sed nos in suum spiritum reformaret. Vide quomodo justus ligatur, quomodo cum iniquis deputatus est liberimus et optimus sponsus noster. Moritur vita nostra, non pro suis necessitatibus, sed pro nostris. Date lacrymarum flumina in tantis vineulis morienti, quia et ipse prior lacrymatus est. Vacate, et videte quam amara, quam turpi morte condemnetur. Sustinet enim adhuc, et diligenter considerat, si quis sit qui simul contristetur; si quem inveniat qui sanguinis rivos abstergat, et de cruce depositum munda sindone non panni, sed cordis involvat, et flens, cum beatis mulieribus flentibus ad tumulum prosequatur.

17. Quaecunque anima fecerit haec assidue, spero etiam quod lætissime resurrectionis quandoque increatur gaudio recreari. *Si enim compatimur, et conregnabimus*². Quod bene sponsa in Cantico amoris ostendit, præmittens, *Fasciculus myrræ dilectus meus mihi; inter ubera mea commorabitur: et subjungit, Botrus Cypri dilectus meus mihi*³. Quid est fasciculus myrræ? Myrra amara amaritudinem passionis significat: fasciculus vero coadunationem multarum passionum ostendit. Fit ergo sponsus sponsæ suæ fasciculus myrræ, quando ipsum multiplicitibus affectum injuriis ad mentem reducit: quarum quedam jam enumeratae; aliæ vero enumerandæ sunt. Quæ sunt autem ubera sponsæ, inter quæ illum commoraturum affirmat? Duo ubera sponsæ, prosperitas et adversitas sunt. His tanquam umeribus nutritur, dum ad-

¹ Cantic. iii, 11. — ² Et Tim. ii, 12. — ³ Cantic. i, 12, 13.

versitate sovetur, ne in prosperis elevetur. Po-¹³⁴mus, ubi ipse est qui dixit : *Volo, Pater, ut* *nit autem dilectum suum inter haec ubera, dum A abi ego sum, illic sit et minister meus*⁴. illius et in adversis, et in prosperis recordatur.

Ex quo evenit, ut ille qui modo fuerat fasciculus myrrae, id est, qui mentem sponsæ passionum suarum amaritudinibus amaricaverat; subito sit botrus Cypri, continens in se vinum jucunditatis et lœtitiae : quod fit, dum Sponsum, quem tot viderat oppressum injuriis, et morte turpissima condemnatum, per resurrectionis triumphum gloria videt et honore coronatum, et cum humanitate, quam assumperat, ad Patris dextram considere; confidens se certissime per diversas tribulationes ad idem Domini sui B gaudium intraturam.

18. Exeamus igitur et nos, secundum monita Pauli apostoli, cum sponso nostro bono Jesu extra castra, id est extra concupiscentias præsentis sæculi, improperium crucis et vinculorum asperitatem cum illo portantes¹: quia non decet membrum delicatum esse sub capite crucifixo; nec ad capitis corpus se indicat pertinere membrum, quod capiti compassum non fuit. Vinciamur ergo vinculis passionis boni Jesu, ut etiam vinculis charitatis cum illo vinciri possimus. Ipse enim vinculis charitatis devinctus, ad suscipienda vincula passionis de celo tractus est C in terras: nos e contrario, qui de terris trahi desideramus ad celum, prius passionis vinculum nostro capiti colligemus, ut per hoc ad charitatis vincula pertinentes unum efficiamur cum ipso, secundum quod oravit Patrem, dicens, *Rogo, Pater, ut quos dedisti mihi, confirmati in charitate sint unum in nobis, sicut tu et ego unum sumus*². Quid hac unitate gloriosius? quid ultra vel optare poteris, vel habere? Unum cum sponso tu eris. O felix, felicior, imo omnium felicissima unitas! Hac unitate se Apostolus Christo unitum sentiebat, cum dixit: *Quis separabit nos a charitate Christi? Tribulatio? an angustia? an famæ? an persecutio? an periculum? an nuditas? an gladius?* Certus sum quia neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, neque potestates, neque altitudo, neque profundus, neque alia creatura poterit nos separare a charitate, que est Christi Jesu³. Optemus totis desideriis hujus charitatis vinculis sponso et Domino nostro colligari, ita ut ejus sequentes vestigia illue pervenire possi-

De cultura et speciositate nostræ Vitis, id est, de pulchritudine Christi, interna, et externa.

CAPUT V.

19. Visis ex parte his quæ viti ad culturam exterius adhibentur, nunc ad ipsam vitem animum convertamus; ut per quasdam similitudines illius, nostram Vitam magis proprie et proprius contemplemur. Totum corpus ipsius vitis aliis arboribus et arbustis deformius invenitur, et quasi penitus inutile videtur et abjectum, nec ipso aspectu amabile, aut visui accommodum. Quid hic dicemus? Corpus Vitis nostræ Domini Jesu significare deberet, nisi quod plurimum discordare videtur hujus deformitas, et forma illius, de quo scriptum est : *Speciosus forma præ filiis hominum*⁵. Sunt autem nonnulli qui haec verba non ad exteriorem, sed interiorum hominem retorqueant, id est, ad animam sive ad divinitatem, in quibus nimur non solum filios hominum, sed etiam filios Dei, id est ipsos angelicos spiritus, præcellebat. Tanto enim melior Angelis effectus est, quanto differentius præ illis nomen hæreditavit⁶. Ne ergo nos huic sententiæ contradicere videamur, ad manum auctoritates habemus: licet plurimos esse sciamus, qui nondum omnino spirituales effecti, aliud sentiant, fingentes sibi quandam spiritualem pulchritudinem in corpore Domini: et si quando audiant Dominum ipsum despiciabilem formam fuisse, non patienter sustinent; et si lingua taceant, rancore et motu animi contradicunt, non attendentes quod scriptum est, *Spiritus est qui vivificat; raro autem non prodest quidquam*⁷. Isaiam quoque non audiunt, D vel inviti audirent, dicentem in eum: *Ecce vidi mus eum, et non erat illi species neque decor: aspectus ejus non erat in eo; et desideravimus eum, despectum et novissimum virorum, virum dolorum, et scientem infirmitatem; et quasi absconditus vultus ejus et despectus.* Unde nec reputavimus eum. Et nos reputavimus eum quasi leprosum, et percussum a Deo, et humiliatum⁸. Ecce qualis describitur a Propheta. Quid aperitus? Et vere talis erat in oculis infidelium et

¹ Hebr. xiii, 13. — ² Joan. xvii, 11, 20, 21. — ³ Rom. viii, 35, 38, 39. — ⁴ Joan. xii, 26. — ⁵ Psal. xlii, 3. — ⁶ Hebr. i, 4. — ⁷ Joan. vi, 64. — ⁸ Isai. lii, 2-4.

^a Fortasse, specialem.

carnarium, qui tantum carnem neverunt in-¹⁵³ *sub alas, et noluisti*⁴? Videamus quid sibi hoc tueri.

20. Quod et nos manifestis rationibus possumus approbare. Primum quidem per affectum compassionis, deinde per defectum passionis. Et quia vere suscepserat affectiones nostras, videamus quomodo affici solent homines circa eos quos amant, ut per notum ad ignotum veniamus. Quis nesciat hominem circa amicum suum periclitantem s^ep^ee tanto affectu et dolore moveri, ut corporis sui detrimentum incurrat? Si hoc pr^aestat homo homini; quantum Deum hominem Jesum putas homini pr^aestitisse? Si tu pro uno homine per compassionem periculum corporale incurris; quid putas Dominum Jesum pro omnibus hominibus tolerasse? Omnes enim sui erant, et omnes mortaliter infirmi erant. Certe novi^minus Paulum apostolum de se dixisse: *Quis infirmatur, et ego non infirmor*¹? Et vere eo usque infirmabatur, ut, sicut ipse de se fatur, pr^aesentia ejus esset despabilis²; et, sicut ait, *Mundus mihi crucifixus est, et ego mundo*³. Mundus quippe ei crucifixus erat, qui omnia quae mundi erant, tanquam mortua reputabat. Ipse vero mundo etiam crucifixus erat; quia ipsum propter crebras compassionum simul et passionum infirmitates corpore extenuatum et exterminatum eum mundus abhorrebat, nihil in eo inveniens quod pertineret ad ipsum. Si ergo Paulus cum infirmantibus infirmabatur, cum esset conservus et frater, cum conservis et fratribus; quid benignus Jesus Dominus et pater, pro creatura et filiis? Ardebat Paulus, quasi esset radio solis accensus: quantum ipsum Solēm putas exarsisse? Si usque ad tantam infirmitatem per affectum compassionis ascenditur qui scintillam charitatis habuit; quid sentendum putas de ipsa Charitate, de eius plenitude omnes acceperunt?

21. Nec aliquo modo dubitandum, quin in- D firmitatem et exterminationem corporis incomparabilem sustinuerit, qui etiam venerat crucem sustinere, et pr^ae ceteris tanto magis fuerit confectus, quanto major in eo fuit compassionis affectus, qui non solum facta, sed etiam cogitationes inspexit. Suffragatur his rationibus sententia ipsius Domini sic dicentis: *Jerusalem, Jerusalem, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina rongregat pullos suos*

A velit, quod Dominus se gallinæ magis, quam alteri animali voluit comparare. Quia, ut a sanctis Patribus tenetur, ideo factum est, ut exprimatur incomparabilis affectus charitatis. Nullum enim animal circa pullos suos tanta compassione movetur, sicut gallina. Fit enim toto corpore hispida, voce rauca, toto fervens animo, et omnibus membris infirma, et usque ad supremum defectum perveniens. Si ergo in tantum pullis suis gallina animal irrationalē compatitur; quanto putas optimum Jesum humano generi fuisse compassum? ad quantam B putas eum debilitatem et infirmitatem pervernis? quanta ipsum putas macie confectum fuisse, qui pro omnibus cognoscitur doluisse? Unde Isaias: *Vere languores nostros ipse tulit, et peccata nostra ipse portavit*⁵.

22. Sed ad passionis jām defectum veniamus. Passionem autem non illum diem unum appellamus, quo mortuus fuit, sed totam vitam illius. Tota enim vita Christi crux fuit et martyrium. Breviter ergo dicamus, sed meditando longius immoremur, quanta fuerit parcitatis in abstinentia; quam prolixus fuerit in vigiliis; quam frequens in orationibus; in labore, in sudore C vultus sui quam assiduus, cum circumiret vicos et castella, evangelizans et curans undique; et quam crebro famem pertulit et sitim ille Panis vivus, ille Fons aquæ salientis in vitam æternam. Videamus aliud jejunium quadraginta dierum et quadraginta noctium, post quos esurii; et jam a deserto ad homines redeunti occurramus, et vultum illum amabilem tantis jejunii consideremus afflictum. Et optime posuit Evangelista post jejunium, *Esuit⁶*; ut scias Jesum, non in virtute divinitatis, sed humanitatis suæ natura jejunasse. Quid enim magnū, si in divinitatis fortitudine quadraginta diebus jejunasset, in qua nunquam esurii?

23. Sed jam ad illum ultimæ diei agonem veniamus, et causas deformati corporis nequibimus ignorare. Incipiat ergo consideratio nostra in eodem loco, ubi, ipso teste, cum inciperet pavere et tædere, tristis fuit anima ejus usque ad mortem⁷. Sudor sanguineus orantis et agonizantis membra copiose perfudit, ita ut jam non solum distillaret, sed guttatum decurreret in terram⁸. Procedamus nunc, et illius noctis

¹ *1 Cor. xi, 29.* — ² *td. x, 10.* — ³ *Galat. vi, 14.* — ⁴ *2 Cor.*

⁵ *Mate. xiv, 33, 34.* — ⁶ *Lue. xxii, 43, 44.*

⁷ *Matth. xxviii, 37.* — ⁸ *Isai. lxxxv, 4.* — ⁹ *Matth. iv,*

incommoda percurramus : quomodo tentus,⁴⁵ subito, sed longo crucis tormento confectum, vinctus, tractus, trusus, cæsus, consputus, colaphis alapisque percussus, spinis coronatus, arundine cæsum caput, flagellis acerrimis laceratus, propria cruce oneratus, primo portans eam, que ipsum postea statim fuit portatura. Talem insipe Jesum. Quis hic locus deliciarum? qualis hic decor speciei? quis in corpore sic mactato formæ pulchritudinem querat?

24. Sed veniamus ad finem. Nudatur Jesus. Quare? Ut tu corporis purissimi deformatio-
nem valeas intueri. Nudatur ergo bonus Jesus. Heu mihi! qui vestivit cœlos diversis sideribus, ante crucem exsoliatus, nudus etiam ut erat, lividus cruci affligitur. Heu! candor lucis aeternæ nigrerescit in carne pro carne salvanda, et facies quam Cherubim et Seraphim aspicere desiderant, erat ex lacrymis turgida. Nudatur Dominus, qui ante sæcula regnans decorem induit et fortitudinem, cui canimus: *Confessionem et decorem induisti; amictus lumine, sicut vestimento*¹. Spectaculum fit et opprobrium mundo et hominibus; fit tanquam prodigium multis, et commotio capitis in populis Caput nostrum, gaudium nostrum, honor noster bonus Jesus. Sed quid moror? Exaltato in crucem perforantur manus et pedes viri optimi benigni Jesu. Ejicitur sanguis, si quis supererat. Stat Media-
tor noster in conspectu Patris sui in confratre-
tione, ut avertat iram ejus, ne disperdat nos. Vere non cadit mente: stat constanter etiam perseverantia bona voluntatis. O qualem te intucor, dulcis Jesu! O dulcissime atque amantissime Jesu, quis te tam amaræ et tam odiosæ morti addixit? Vulnerum antiquorum nostrorum unice Salvator, quis te usque ad haec non solum dirissima, sed etiam turpissima vulnera patienda pertraxit? O Vitis dulcissima, bone Jesu, huncine fructum reddit tibi vince tua, quam de Ægypto transtulisti? Exspectaveras patienter usque ad hunc diem nuptiarum tua-
rum, ut faceret iudas; fecit autem spinas. Spini enim coronavit te, et spinis peccatorum suorum circumdedit te. Ecce in quantam amaritudinem conversa est vitis, non jam tua, sed aliena. Negavit enim te dicens et clamans: *Non habemus regem, nisi Cesarem*²!

25. Ejectum ergo te extra vineam civitatis et consortii tui, sacrilegi agricola occiderint non

A et multis vulneribus flagellorum et clavorum pariter cruciatum. O quantos habes, Domine Jesu, percussores! Percutit te Pater tuus, qui proprio Filio suo, id est tibi, non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit te³. Percutis temetipsum: tradis enim in mortem animam tuam, quam nemo potest tollere a te sine te⁴. Percutit te discipulus impius traditione et osculo falso. Percutit te Judeus colaphis et alapis. Percutunt te Gentiles flagellis et clavis. Ecce quantum percussus et humiliatus es. O quanti percussores, et quanti tradidores tui! Tradidit te B Pater tuus coelestis; quia, sicut dictum est, pro nobis omnibus tradidit te. Sic enim quidam servorum tuorum gratulando dicit de te: *Qui dilexit nos, et tradidit semetipsum pro nobis*⁵. O vere admirabile commercium! tradidit se rex pro servo, Deus pro homine, creator pro crea-
tura, innocens pro nocente. Tradidisti ergo te in manus traditoris illius falsi discipuli: tradidit ille te Judæis, et tradiderunt te illi pessimi tradidores Gentilibus ad illudendum, et conspuendum, et flagellandum, et crucifigendum. Dixisti et predixisti tu hæc⁶, et ecce facta sunt. Omnibus enim consummatis, ecce crucifixus es. Nec sufficit te vulneratum esse, quin et super dolorem vulnerum tuorum addunt, dantes tibi sitienti vinum myrrhatum bibere cum felle mixtum.

26. Doleo super te, Domine mi rex, magister, et pater, imo et frater, Domine mi Jesu Christe, amabilis valde super amorem mulierum, cuius sagitta nunquam abiit retrorsum⁷. Sagittæ enim tuæ, id est doctrinæ tuæ, acutæ, quia vivus est sermo tuus et efficax, et penetrabilior omni gladio ancipi, pertingens usque ad divisionem animæ et spiritus⁸. Nec declinat clypeus tuus in bello. Scuto enim bona voluntatis tuæ coronasti nos. Hasta orationum tuarum non est aversa; quia etiam pro transgressoribus orasti ut non perirent: quanto magis pro amatis? Tu leone fortior. Etenim tu leo de tribu Juda, superasti illum leonem qui circuit rugiens et quærens quem devoret⁹. Tu aquila velocior. Exsultasti enim ut gigas ad currendam viam¹⁰, ad implendum mysterium incarnationis tuæ: donec sicut aquila provocans pullos suos, expandisti alas brachiorum tuorum in cruce, et super nos

¹ Psal. cxii., 1, 2. — ² Joan. xix., 15. — ³ Rom. viii., 32. — ⁴ Joan. x., 18. — ⁵ Ephes. v., 2. — ⁶ Marc. x., 33., 34. — ⁷ II Reg. i., 26., 22. — ⁸ Hebre. iv., 12. — ⁹ Apoc. v., 5. — ¹⁰ Psal. xviii., 6.

volitans assumpsisti nos , et portasti in humeris ¹⁵⁷ tuis, in fortitudine tua, ad habitaculum sanctum tuum, in domum familiaritatis et claritatis tuæ ; ubi de ove et drachma perdita et inventa fecisti convivium vicinis et amicis tuis beatissimis spiritibus, ipsos hilariter ad tuam congratulationem invitans, faciens in cœlis gaudium de peccatore pœnitente. Et cum talis sis ac tantus, morte turpissima condemnaris, spiritumque in manus Patris commendando, capite inclinato exspiras.

27. Venite, quæso , et condolete ei omnes qui gaudere desideratis in Domino. Attendite manu forte m nostrum, quomodo contritus est; desiderabilem nostrum, quomodo miserabiliter deformatus est; pacificum nostrum, quomodo in bello peremptus. Ubi est rubor roseus? ubi candor juvenilis? ubi in corpore tam contrito decorum invenies? Ecce defeccrunt dies nostri diei^a Domini Jesu, qui solus est dies sine tenebris, et ossa ejus sicut crenum aruerunt. Percussus est sicut fenum, et aruit cor ejus; elevatus est et allius valde: sed in decore extrinseco decorum simul vere et decus intrinsecus retinebat. Noli ergo desicere pro ipso in tribulationibus tuis, quia hunc speciosum forma præ filiis hominum viderunt omnes in cruce, qui tantum exteriora intuebantur, et viderunt eum non habentem speciem neque decorum: sed facies ejus abjecta est quasi deformis. De hac tamen deformitate Redemptoris nostri manavit pretium decoris nostri, sed decoris interni. Omnis enim gloria filiae regis ab intus¹. Senserat hæc, quæ in Cantico Salomonis proclamat: *Nigra sum, sed formosa, filiae Jerusalem, sicut pelles Salomonis*². Nisi corpus Domini Jesu deforme fuisset, cuius nigredinem supra pro parte executi sumus; fermositatem intrinsecam (quia in ipso omnis plenitudo divinitatis) quis enarrabit? Deformemur igitur et nos in corpore extrinsecus cum deformato Jesu, ut reformemur interius in anima cum formoso Jesu. Conformatum corpori Vitis nostre in corpore nostro, ut reformat corpus humanitatis nostre configuratum corpori claritatis sue. Imitatores simus Pauli apostoli, sicut ipse Christi³, qui de se dicit, *Christo confixus sum cruci*⁴; et alibi, *Ego semper porto stigmata Jesu Christi in corpore meo*⁵. Bene portabat characterem passionis Jesu Christi in corpore suo,

cui mundus mortuus erat, et ipse mundo. Fuscus A effectus est, quia decoloravit eum sol passionis et charitatis Christi. Sciendum tamen, quod ea quæ diximus de deformitate corporis speciosi, non de naturali, sed de accidental deformatitate Domini diximus, non accusantes in ipso defectum naturæ, sed passionis charitatem commendantes.

CAPUT VI.

De foliis vitis generaliter, id est, de variis Christi verbis, ad virtutum commendationem spectantibus.

B 28. Folia vitis pene omnium arborum foliis præstantiora sunt. Quid autem in foliis, nisi verae Vitis nostræ benignissimi Jesu verba commendantur? Præeminet in foliis vitis: præminent in verbis Dominus Jesus. Senserat hoc Judæorum ministri, qui missi ut adducerent Jesum, reversi et culpati dixerunt: *Nunquam locutus fuit homo sic*⁶. Non accusaverunt defectum trunci, pulchritudinem foliorum videntes: imo per folia aliiquid aliud quam quod videbatur, in corpore debili latere senserunt. Senserat etiam Petrus, qui multis a Domino Jesu recessentibus, et interrogatis ab ipso duodecim Apostolis, *Numquid et vos vultis abire?* respondit: *Domine, quo ibimus? verba vitæ æternæ habes*⁷; et nos ad quem ibimus? absit. Ac si dicceret: Folia pulcherrima habes, quæ nos ab omni æstu protegant. Da nobis ergo alium pulchriorem, id est meliorem te, et ibimus ad illum abs te. Quem quia dare non potes, qui omnia potes, ad quem ibimus relinquentes te? Senserat horum foliorum, id est, verborum benigni Jesu, virtutem, quæ loquente ipso ad turbas, in foliorum pulchritudine singulare laetata non cogitabat, nec tacite quidem, sed extollens vocem dixit: *Beatus venter qui te portavit, et ubera que susisti*⁸. Vere beata, imo beatissima terra, quæ talem tulerat vitem, virgo Maria mater Jesu: vere et tu beata, quæ foliorum pulchritudine considerata, inter tot calumniantium insidias sola veritati testimonium audacter præbui. Sed credo quod jam nunc magnam habes, et majorem habitura sis hujus confessionis mercedem, ipsa Veritate, cui testimonium perhibuisti, jam te confidente coram Patre suo; et hunc

¹ Psal. XLIV, 14. — ² Cantic. i, 4. — ³ 1 Cor. xc, 4. — ⁴ Galat. ii, 19. — ⁵ Id. vi, 17. — ⁶ Joan. vii, 46. — ⁷ Id. vi, 68, 69. — ⁸ Luc. xi, 27.

⁴ Horst. nostræ dicit. †

nihilominus confessuro, cum dicet calumniato-⁴³ribus suis : *Non novi vos. Discerdite a me, male-dicti, in ignem eternum.* Notis vero dicit : *Vene-nite, benedicti Patris mei*¹. Viderunt virorem foliorum verae Vitis Petrus, et Joannes, et Matthæus, qui ad unam vocantis vocem illi retia, iste telonium reliquerunt. Quis virtutem verborum benigni Jesu enumerare sufficiat ? Quae virtus est verborum, quæ verbis illius non commendetur ? Nulla profecto.

29. Vis autem audire verba breviter, quæ tanquam folia refrigerium nobis ab æstu pre-sent vitiorum ? Ad commendationem humilitatis dicit, *Qui voluerit inter vos major esse, sit vester minister* : et, *Filius hominis non venti ministrari, sed ministrare, et dare animam suam in redemptionem pro multis*² : et item, *Qui se humiliat exaltabitur*³. Ad commendationem mansuetudinis contra iram, *Discite a me quia mitis sum et humilis corde* : et item, *Beati mites, quoniam ipsi hereditabunt terram*. Ad commendationem charitatis contra invidiam : *Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos et caluniantibus, ut sitis filii Patris vestri, qui solem suum oriri facit super bonos et malos, et pluit super justos et injustos*⁴. Ad commendationem alacritatis ad exercitia spiritualia contra acediam, ait discipulis, *Vigilate et orate, ne intretis in temptationem*⁵ : et alibi, *Quoniam semper orare oportet, et nunquam deficere*⁶. Ubi intelligitur orationem non tantum esse vocis, sed devotionis. Non enim semper clamare possumus motu labiorum; semper autem possumus bono desiderio servare : quod ostendit Dominus loquens ad Moysen tacentem, *Quid clamas ad me*⁷ ? Desiderium viri sancti, clamorem appellat ; quia lingua profecto taecbat. Unde Dominus in Psalmo : *Desiderium pauperum exaudiuit Dominus : preparationem cordis eorum audiuit auris tua*⁸. Ad commendationem largita-tis contra avaritiam, *Date eleemosynam, et omnia munda sunt vobis*⁹ : et illud, *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis* ; ut, cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula¹⁰. De divitiis iniquitatis, id est inegalitatis, hoc est, que nobis abundant, cum aliis deficiant, facimus nobis amicos, cum illas pauperibus erogamus ;

A per illos post hanc vitam misericordiam consequamur. Beati enim misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur¹¹. Ad commendationem vero abstinentiae contra gulam : *Attende-te, inquit, ne graventur corda vestra crapula et ebrietate ; et superveniat in vos repentina dies*¹². Et parabolam contexit de divate epulante quotidie splendide, qui mortuus petebat guttam aquæ, cum esset in tormentis, a Lazaro quiescente post mortem, nec poterat obtinere, recipiens perpetua mala pro voluptate temporali transacta¹³. Ad commendationem castitatis contra luxuriam : *Audistis, inquit, quia dictum est antiquis, Non moechaberis. Ego autem dico vobis, quia quicumque viderit mulierem ad concupiscendum eum, jam mochatus est eam in corde suo*¹⁴. Hujus verbi folio tegantur oculi nostri ; ne si forte minus caute reserentur, eveniat quod Jeremias dicit : *Ascendit mors per fenestras nostras*¹⁵. Fenestræ quippe animæ nostræ sunt foramina sensuum nostrorum, scilicet oculorum, aurium, narium, et oris : per quos quasi per fenestras quasdam mors ascendit, quoties ad aliqua criminalia appetenda reserantur. His et aliis verbis plurimis, tanquam quorundam foliorum umbra, per Vitam nostram benignum Jesum ab æstu vitiorum refrigeramur, et in virtutum temperie resovemur.

CAPUT VII.

De umbra foliorum vitis, id est, de verbis a Christo in crucem elevato prolatis.

30. Sed quia gravior solet esse umbra foliorum vitis, cum ipsa elevata super quandam struem lignorum hue et illuc distenditur; videamus si vera Vitis nostra aliquando elevata fuerit et distenta, et si qua tunc ad nostram protectionem dulcium verborum folia emiserit, contemplemur. Quod elevata fuerit Vitis nostra, ipsa testatur de se dicens, *Ego si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me ipsum*¹⁶ : item, *Sicut Moyses exaltavit serpentinam in deserto, ita exaltari oportet Filium hominis*¹⁷. Elevatus ergo fuit, quia exaltatus. Manifestum est autem quod

¹ Matth. xxv, 12, 41, 34. — ² Id. xx, 26, 28. — ³ Id. xxiiii, 12, et xt, 29. — ⁴ Id. v, 4, 41, 45. — ⁵ Id. xxvi, 41. — ⁶ Luc. xviii, 4. — ⁷ Exod. xiv, 15. — ⁸ Psal. ix, 17. — ⁹ Luc. xi, 41. — ¹⁰ Luc. xvi, 9. — ¹¹ Matth. v, 7. — ¹² Luc. xxi, 34. — ¹³ Id. xvi, 19-26. — ¹⁴ Matth. v, 27, 28. — ¹⁵ Jerem. ix, 21. — ¹⁶ John. xii, 32. — ¹⁷ Id. iii, 14.

hæc exaltatio de cruce dicta est. Et vide quam apte lignorum strues, super quam vites solent elevari, crucem signet. Cancellantur enim, hoc est, ex transverso componuntur: et sic super hæc vitis elevata distenditur convenientius. Cancellantur ligna crucis: elevatur in illam, distenditur brachiis et toto corpore vitis nostra, bonus Jesus. In tantum enim in cruce distensus fuit, ut numerari possent omnia membra ejus. Ita enim dixit per prophetam: *Foderunt manus meas, et pedes meos: dinumeraverunt omnia ossa mea*¹. Quantum fossus fuit, supra dictum est: quantum antem distensus, nunc subjungitur, *Dinumeraverunt omnia ossa mea*. Ac si diceret: Tantum distensus sum dextrorum et sinistrorum, et a summo deorsum, ut corpore modo in modum tympanicæ pellis distenso, facile possent omnia ossa mea dinumerari. Respicere in faciem Christi tui, o anima christiana, et eleva oculos tuos ad tormenta illius non sine lacrymis, et eorū contritum non sine singultū, et vide quantam tribulationem et dolorem invenerit, dum quereret te, ut inveniret te. Laxa igitur oculos tuos, ut respicias in faciem Christi tui. Ausulta auribus arrectis, sed in dolore tanto, quod proferat verbum, et semel auditum pro pretiosissimo reconde thesauro in cubiculo cordis tui. Ecce positus est hic in immitlectulo mortis suæ, crucem dieo. Extrema sponsi tui mandata conserva, si vis hæreditatem incoquinatam et immarecessibilem obtinere. Nec multa sunt, quæ moriens locutus est, facile servabuntur a voluntaria Christi sponsa.

CAPUT VIII.

De foliis vitis in speciali, sive de primo verbo Christi in cruce pendenti, *Pater, ignosce illis*, etc. *Luc. cap. xxiii, §. 34.*

31. Septem sunt verbula, quæ, quasi septem folia semper virentia, Vitis nostra, cum in cruce elevata fuit, emisit. Cithara tibi factus est sponsus, cruce habente formam ligni; corpore autem suo vicem supplente chordarum per ligni planitatem extensarum. Nam nisi ligno affligeretur expansus, neutquam verborum sonum ederet tanquam eitharizans, quibus amplius delectareris. Observa diligentius. Septem cloridas habet cithara. Cantat tibi, ludit tibi, te ad

A audiendum invitat, quæ illum ad loquendum potius debueras invitare. Vide ergo folia Vitis tuæ, et indelebiliter ea memoriae commendare memento. Hæc autem septem diversis modis ordinantur, quorum ordo non facile potest inveniri, cum non ab uno evangelista fuerint ordinata. Nos ergo eam secundum quod potuimus investigare, ordinamus.

32. Luca referente cognovimus, quod cum crucifixus esset Jesus, dixit: *Pater, ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt*. O folium viride! o verbum, summi Patris Verbo conveniens! Fas sit bonus doctor, quod jussaret. Orat non solum pro consequentibus et calumniantibus, sed etiam pro occidentibus se. Reconde in thesauro cordis tui hoc folium, ut quotiescumque inimici, memoriam abundantiam suavitatis Jesu valeas eructare, folium semper, tanquam clypeum, contra inimicorum insultus opponens. Orat Christus pro suis occisoribus: tu non orabis pro detractoribus?

33. Sed ipsam orationem diligentius videamus. *Pater*, inquit. Quare nomen Patris ponit? Solent pueri, aliquid affectuosius orare volentes, noniem paternum nominare: ut naturalem dilectionem ipsis ad memoriam reducant, per quam facilius petitionis suæ consequantur effectum. Sic et Redemptor noster miserator et misericors, patiens et multum misericors, et suavis in universis, quamvis se a Patre sciret semper audiri, tamen nobis commendans cum quanto affectu sit pro inimicis orandum, nomen posuit charitatis. Tanquam si diceret: Per dilectionem paternam qua unum sumus, supplico tibi, ut exaudiias me pro his occisoribus meis ignoscendo. Agnosee Filii tui amicitiam, ut inimicis ignoscas. Et idem quare sit ignoscendum, subjunctione: *Quia nesciunt quid faciunt*. Quid hic dicemus? Numquid ignorabant se crucifigere eum, quem

D crucisigebant? Nequaquam, sed quis esset ille quem occidebant, ignorabant. Si enim cognovissent, nunquam Dominum gloriae crucifixissent². Nescierunt quid facerent; quia quantum deliquerunt, nescierunt. Sic cogitandum, sic orandum tibi, quæ sposa Domini nuncupari desideras. Cum in te seviunt inimici, cum obloquuntur, minantur, damna ingerunt, et cum in faciem cedunt, imo et cum occidunt; mememento folii Vitis tuæ, sonum eitharæ tuæ recordare; sequere, id est, imitare sponsum tuum,

¹ Psal. xxi, 17, 18. — ² 1 Cor. xi, 8.

et dic ex toto corde : O spose, ignosce illis,¹¹¹ vitae simud et substantiae raptor alienae, positus quia nesciunt quid faciunt; id est, quantum A delinquent, ignorant. Si enim scirent quantum beatitudinem amittant, quantum infelicitatem peccando incurraut, utique non peccarent. Quid enim est quod omnes homines ad peccandum instigat, nisi ignorantia boni quod perditur, et mali quod peccando incurritur ? Amittitur peccando optimus Deus, acquiritur poena gehennalis, quorum commutationem nullus appetit, nisi prorsus insanus. Et vere quicunque cœli delicias amittentes scienter peccando pœnas infernales invadunt, insani sunt : nesciunt ergo quid faciunt. Talibus ergo et pro nostra salute, et pro illorum ignorantia est ignoscendum, et pro ipsis orandum, cum grandi fiducia, quia tales preees aures Domini violenter irrumpunt. Nimirum exaudit ipse alios, in quo se voluit exaudiri. Et exauditus fuit, cum ad prædicationem Petri uno die tria millia, alio die quatuor millia eorum, qui in necem Domini acclamaverant, sunt conversi¹. Quanta in cœlestibus jucunditas, cum occisus occisorem, et quilibet lœsus se lœdenter orationibus suis perducit ad cœlum ! O quanta fuit exultatio Stephani super conversione Pauli, qui suis orationibus ad fidem conversus, postea pro fide Christi sicut ipsum lapidaverat, lapidatus est, et multa mala, quæ ante sanctis ingesserat, propter Christum sustinuit ! Sequamur igitur et nos pro inimicis orando, ut illis simul et nobis æternam mereamur obtinere salutem.

CAPUT IX.

De secundo folio vitis, seu de secundo verbo Christi in eruce, *Hodie mecum eris in paradiſo*. Lue. cap. xxiii, §. 43.

34. Secundum Vitæ nostræ folium, et se- cunda citharae nostræ chorda est secundum verbum Domini crucifixi, quod ait ad Latronem confitentem, et crucifixi consortium expeten- tem : *Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiſo*. Quanti viroris est hoc folium ! O quan- tam dulcedinem resonat chorda ista ! Quam subito ex hoste factus est amicus, ex alieno fa- miliaris, de extraneo proximus, de latrone con- fessor ! O quanta Latronis fiducia ! omnis mali, nullius boni conscient sibi, transgressor legis,

B in januis mortis, in fine vite, desperatus de vita præsenti, spem vite futurae quam toties demeu- ruerat, nunquamque mernerat concipere, eam requirere non formidat. Quis hic desperet, La- trone sperante ? Sed opere pretium est diligen- ter intueri qualis fuerit Latro iste ; ne, si causam spei nesciamus, præsumptionis vitium incida- mus. Omnes amici et proximi, et noti, fratres quoque, imo et ipsi discipuli unanimes, et electi de mundo a Domino Iesu Christo, in tantarum pressurarum molestia, in tanta confusione, et tantis opprobriis, percusso pastore velut erra- ticæ oves sunt dispersi. Fugerat quoque ille discipulus quem diligebat Jesus. Ille ardens a longe sequebatur, signorum immemores divi- norum, que Salvatorem toties viderant operari, imo et ipsi in nomine ipsius fuerant operati. Et nunc Latro inter tot improperia et miseras, imo et inter tot tormenta crucis et mortis prius non cognitum confitetur, et ab eo fiducialiter petit auxilium, qui auxilio videbatur indigere. Quem discipulorum tanta audacia inflammat ? Fugerunt omnes eum, quem haec tenus fuerant confessi dum viveret : iste vero quem viventem negaverat, constitutus morientem.

C 35. Orat vero in fide, et spe, et charitate, dicens : *Memento mei, Domine, dum veneris in regnum tuum*. Credit profecto in eum, quem Dominum et Regem appellat. Quis autem pe- tit hoc, quod non sperat ? Amat vero eum, cui conjungi desiderat. Quid tali oratori ille bonus Pater negaret, qui eum incitaverat ut rogaret, præsentim dum in sede sponsali, in die nuptiali sederet ? Sedes sponsalis, crux erat, in qua verus sponsus sponsam suam Ecclesiam sibi copulavit, ipsam sibi proprii sacraei sanguinis effusione subarrans. Exaudivit ergo Chri- stus animam non jam Latronis, sed confessoris sui, sponsam suam, et orantem digna respon- sione confortavit : *Amen dico tibi, vere dico tibi, hodie mecum eris in paradiſo*. Cui tibi ? *Tibi*, qui me confessus es in eruce tormentorum : mecum eris in paradiſo deliciarum. *Mecum*, inquit. Mira benignitas ! Non dicit simpliciter, *eris in paradiſo*; vel, Cum Angelis eris : sed, *mecum eris*. Satiaberis eo quem desideras : videbis in majestate, quem confiteris positum in infirmi- tate. Nec differo quod promitto; quia *hodie mecum eris*. Bonus vero et dulcis Jesus cito ex-

¹ Act. ii, 41, et iv, 4.

audit, cito promittit, cito dat. Quis de tam pio⁴⁴² liorem. Sed ne moriendo deficeret, a Filio pro exauditore, veloci promissore, prompto reddi- tore desperet? Speravimus in te, qui novimus dulce nomen tuum, quoniam non derelinques quærentes te. Accedimus ergo ad te, o bone Jesu, mente qua possumus, sedentem in throno majestatis; orantes, ut illuc a te, et ad te me-rearum introduci, quo ingressus est tuus Latro, te confessus in throno crucis.

CAPUT X.

De tertio folio vitis, id est, tertio verbo Christi in ernee,
Mulier, ecce filius tuus, etc. Joan. cap. xix, 26, 27.

36. Præparemus nunc visum pariter et auditum cordis nostri ad videndum tertium folium Vitis nostræ. *Mulier*, inquit, *ecce filius tuus. Ecce mater tua*. Verbum bonum et suave, verbum mirabile, magnum continens piæ charitatis affectum! Certe nos legimus Dominum Jesum, maxime cum ad ætatem proiectam accesserat, charissimæ Matri suæ familiarius adhæsisse, et cum ipsa frequentius convivatum esse, et præcærter mitius allocutum. Sed quantus in ipso fuerat circa Matrem charitatis affectus jam corporaliter recessuro, brevibus intimavit verbis. Et ut erucis suæ taceam passionem, quanta circa beatam Matrem compassionem mutua credis affectum fuisse cor ejus mitissimum, quod tam valido doloris sui gladio transverberatum perfecte sciebat? Adauxit vulnerum passionem materna compassio, quam contritissimo corde, manibus complosis, oculis lacrymarum torrente fluentibus, vultu contracto, voce querela, et totis viribus cordis destituta, viriliter eum vidit sibi adstare pendenti. Quoties ipsam ad illa immitia verecundos putas oculos elevasse? si tamen eos aliquando inde deflexit, vel si pre nimio fluxu lacrymarum potuit intueri. Quoties ipsam propter verecundiam virginalem pariter et immensitatem doloris stantem, ut astimo, capite cooperio ingemuisse putas lugendo filium, et dicendo, Fili mi Jesu, Jesu fili mi! Quis mihi det ut tecum et propter te moriar, fili mi dulcis Jesu? Quoties ipsam præ immensitate doloris credis potuisse desicere, a quo ipsum^a summe miror etiam mortuam non fuisse? Moriebatur vivens, vivendo ferens dolorem morte crude-

A ipsa mortalitate confortata est. Confortata est intrinsecus, exterius vero et verbis, et factis pie consolata. Quomodo stabat juxta crucem Jesu Mater ejus? Vere juxta crucem stabat, quia crucem Filii præ cæteris mater majore cum dolore ferebat. Stabant et aliæ, sed proxima hæc.

37. *Cum ergo vidisset Jesus Matrem et discipulum stantem quem dilgebat, dixit Matri suæ: Mulier, ecce filius tuus. Ad discipulum autem: Ecce mater tua*. Ae si diceret: Tu me filio corporaliter privaris; unde tibi amicum præcuneti dilectum in filium do, cuius præsentia B interim, dum absum, consoleris. Tu vero me patre spolaris: unde hanc matrem mihi charissimam tibi in matrem do. Conserve jura mutuæ charitatis ad invicem, tu istum filium, tu istam matrem habendo. O quam munificus factus es in nuptiis tuis, rex et spouse, bone Jesu! Quam large quæ habuisti omnia tradidisti! Ecce ipsis crucifixoribus tuis orationis affectum, Latroni paradisum, Matri filium, filio matrem, mortuis vitam, manibus Patris animam tuam, toti mundo signa potentiae tue contulisti, pro redimendo servo non ex parte, sed totum sanguinem ex multis et largis foraminibus effusisti, C proditori tuo reatus sui prænam, terre corpus non corrumpendum, sed ad tempus reddidisti.

38. Sed movet me, quod cum dixisset, *Mulier, ecce filius tuus; subiunxit, Ecce mater tua*: cum utique etiam si hoc non subiunxisset, necessarium fuisse eam esse matrem illius, qui in filium sibi datus erat. Sed hoc mutuæ charitatis affectum mihi commendare videtur. Sunt enim nonnulli, qui ab omnibus amari volunt, sed nullos affectu mutuo complectuntur. Nolunt ut corum labores et dolores allevientur: et cum ferantur a pluribus, ipsis nullius onera volunt portare, etc. Non hoc enim Christus docuit, aut D fecit. Portavit enim onera tua, invitans te, ut et tu onera portes illius, id est, ut tu passiones illius imiteris. Christus enim passus est, relinquens nobis exemplum, ut sequamur vestigia ejus⁴⁴³. Hoc et docuit cum Matrem Discipulo, et Matri Discipulum mutuo commendavit: nimirum uolens ut charitas spiritualis ex una parte frigida remaneret; sed ut simul dormientes, id est, in vera et pura charitate simul quiescentes, mutuo calefiant, id est, alter ab altero ad charitatis exercitia mutuo accendantur. Hoc enim

^a I Petr. ii, 21.

^a Horst. ipso. 1.

est efficax signum verae et purae charitatis, quod ¹⁴³ hi qui spirituali dilectione spiritualiter conne- A ctuntur per puram charitatem ad exercitia spi- ritualia alterutrum accendent, ut devotius ora- re, saepius genuflectere, frequentius disciplinam corporalem suscipere libeat; præcipue cum nec invidet, imo ut congandeat amans quisque, si tertius vel quartus, vel plures ad charitatem illius quem amant, se adjungant: dummodo tales sint, quorum familiaritas non sit suspecta; et in his omnibus, et in his similibus charitatis fervore perseverantiam conservent. Non enim bonum videtur habuisse fontem rivus charitatis aliquando decrescens. Amemus ergo et nos in- B vicem, et amoris efficaciam operibus approbemus; quia talis charitas ex Deo est, quæ finis est præcepti, et quæ legem implet.

CAPUT XI.

De tribus charitatis speciebus, per tria priora verba commendatis.

39. Sed in tribus verbulis pertractatis tres charitatis species mihi commendari videntur. Una, quæ habetur ad inimicos etiam reconciliari nolentes, de qua dicit Joannes, *Diligamus Dominum, qui dilexit nos*¹, cum adhuc esse- mus inimici: et hoc est summa et magis admiranda dilectio. Diligere enim inimicos magis divinum est quam humanum. Secunda, quæ ha- betur ad eos qui aliquando fuerunt inimici, sed petita reconciliatione, in gratiam sunt recepti: unde Paulus, *Reconciliati sumus Deo per san- guinem ipsius*². Tertia, quæ habentur erga eos qui nonquam fucrunt inimici: de qua idem, *Operemur bonum ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei*³. Prima autem charitatis spe- cies nobis commendatur in primo verbo, ubi Dominus Jesus orat pro inimicis. Secunda, ubi Latroni petenti paradisum promittit. Tertia, ubi amicos præciptuos committit. Tegamur ergo ho- rum umbra foliorum. Audiamus et exaudiamus hos nostræ citharæ sonos dulcissime modulantes, et a fervore omnis invidiae, odii, iræ, et ab omni amaritudine detractionis, adulacionis, si- mulationis, adjuvante Domino qui est vera charitas, temperemus ipsum in omnibus charitatis speciebus, animo simus et operibus imitantes.

CAPUT XII.

De quarto folio vitis, seu quarto verbo Christi in cruce, *Deus, Deus meus, utquid dereliquisti me?* Matth. cap. xxvii, §. 46.

40. Sed jam ad quartum folium videndum, et quartam chordam audiendam, oculum simul et aurem cordis adaptemus. Acutus petit hoc folium oculos, aures bene purgatas hæc chorda: imo et ipse purgare et acuere potest aures et oculos, quia jam non simpliciter hoc verbum ut cætera dicit Dominus Jesus; sed ut testatur evangelista, circa horam nonam exelamavit Je- sus voce magna, *Heli, Heli, lamma sabacthani? quod est interpretatum, Deus meus, Deus meus, utquid dereliquisti me?* Qui oculi folium hoc non videant? Quæ aures hanc chordam non au- diant? Quare ergo clamavit, nisi ut fortius au- diatur? Quantu[m] fuit doloris, putas, acerbissima hæc magnitudo, cum hoc Dominus Jesus toto corpore distensus clamabat? Sed cave ne propter clamorem putas ad impatientiam dilapsum Dominum Jesum. Cum enim in summa cruce esset amaritudine, nihil exivit de ejus corde, nisi dulcedo. Patientiam enim, sicut in sequenti folio et chorda ostendemus, in amarissima passione retinuit; et sui doloris magnitudinem ostendit: quod in beato Job, qui interpretatur Dolens, et verbis et factis ejus prius ostensum fuit; qui auditis nuntiorum verbis amaritudinem animi foris ostendit in verbis. Scissis enim vestibus et tonso erine capitis corruit in terram. Ecce ma- gnitudo doloris. Post hoc ait: *Dominus dedit, Dominus abstulit; sicut Domino placuit, ita fa- ctum est: sit nomen Domini benedictum*⁴. Ecce virtus patientiae. Si patienter sustinuit Job mi- serias suas, quanto patientius putas Dominum Jesum sustinuisse crucem suam, pro qua susti- nenda venerat?

41. Quod autem hæc verba loqueretur ex persona hominis assumpti, cui cum ipso Deo Filio una persona fuit, patet per hoc quod ait, *Domine Deus meus: quod utique non diceret ipse qui unus est Deus cum Patre, nisi homi- nem assumpsisset. Quid est autem hoc quod ait, Utquid me dereliquisti? numquid Pater unum suum Filium poterat derelinquere? Absit. Sed pro toto corpore suo, id est, pro se et pro tota*

¹ I Joan. iv, 19. — ² Rom. v, 9, 10. — ³ Galat. vi, 10. — ⁴ Job i, 21.

Ecclesia', loquitur ista. Caput enim nostrum⁴⁴ constare salutem? Numquid aliquod membro Dominus Jesus volens unitatem commendare, et charitatem suam quam habet ad Ecclesiam sponsam suam, se quoque in omnibus membris suis passurum ostendit: quia nunc in capite sustinuit passionem, hoc est, in proprio corpore, quod assumpsit de Virgine. Clamat autem se derelictum, qui derelinqui non poterat; quia multa membrorum suorum ad tantam tribulationem erant ventura, ut a Deo derelicta penitus viderentur. Quorum personam gestabat ille, qui dicebat: *Qui custodiebant animam meam, consilium fecerunt in unum, dicentes: Deus dereliquit eum, persequimini, et comprehendite eum, quia non est qui liberet eum*¹. Quod et ipsi benigno Jesu in tormento crucis improperatum est: *Si Filius Dei es, salvum te fac*².

42. Potest et ita accipi, quod Dominus prævidens aliquos, imo plurimos in corpore suo, qui ab unitate Ecclesiae suæ per hæreses, sive per alia criminalia peccata erant recessuri, illorum personam in se transfigurando, clamabat: *Utquid dereliquisti?* Ac si diceret: Quare aliquis eorum abiit retrorsum, ut pereat ab unitate corporis mei, qui tanto cruciatu mili sunt uniti? Unde ex persona martyrum dicitur in Psalmo: *Adhæsit in terra venter noster*³. Per ventrem, qui est mollior et infirmior pars hominis, signantur illi qui carentes patientia et firmitate perseverantiae, et propter hoc in acerbitate tormentorum deficientes, adhæserunt in terra, id est, terrenis consiliis et actionibus consenserunt. Nos autem qui adhuc in tribulationibus quotidianis versanur, qui spectaculum facti sumus mundo et Angelis et hominibus, et tanquam purgamenta hujus mundi et peripsema omnium usque adhuc⁴; inenarrabilem spiritus fiduciam concipiamus ex hoc præcipue, quod ipse Dominus consolator omnium pressurarum, tanta unitate spiritus et charitatis nobis coniunctus est, ut etiam personam nostræ infirmitatis in se tam manifestis verbis transfigurare dignatus sit: qui adhuc etiam apud Patrem ostensione vulnerum suorum interpellat pro nobis, orans ne derelinquatur in inferioribus membris suis, qui in se capite nequaquam potuit derelinqui. Et quomodo membra deperirent, quæ in voluntate capitum sui suam sciunt

A rum est in mortali corpore nostro, cui non condoleat caput nostrum? Si affligitur pes vel manus, statim clamat caput per linguam: Cur affligor? Clamat Dominus ad Saulum in membra sua sœvientem, *Cur me persequeris?*⁵ cum ipse tamen securus remaneret in cœlo. Benedictus sit Dominus Jesus, qui primo in se pro nobis, nunc vero etiam nobiscum in nobis pati dignatur tribulationem, quam exigente justitia patimur, suam reputans et clamans, *Cum ipso sum in tribulatione*⁶; ut securius confidamus.

CAPUT XIII.

De quinto folio viti, seu quinto verbo Christi in cruce, *Sitio. Joan. cap. xix, §. 28.*

43. Quintum folium, sive quinta chorda brevis quidem videtur, sed si discutiatur, si diligentius consideretur, ad amoris indicium efficacissima poterit inveniri. Ait enim evangelista: *Videns Jesus quia omnia consummata essent, ut implerentur Scripturæ, quæ implendæ erant, illæ utique quæ dicunt: Dederunt in escam meam fel, et in siti mea potaverunt me aetatoz.* Subiungit enim evangelista: *Vas ergo positum erat acetum plenum; et currens unus impletivit spongiam acetum, et circumponens hyssopo, dabant ei bibere*⁸. Alter vero evangelista plenus exponens quomodo Scriptura sit impleta, etiam sellis facit mentionem, ita dicens: *Et dabant ei vinum myrratum bibere cum felle mixtum*⁹. Fractis membris omnibus, dulcis Jesus voluit puniri et linguam. Dedit ergo ei illa vitis aliena conversa in amaritudinem de fructu suo potum amarum, potum non potandum, sed potius degustandum; quia ad pœnam linguæ sufficit acetum gustasse.

44. Sed licet hæc ad impletionem Scripturæ in veritate patrata sint, tamen hoc verbo, *Sitio*, aliquid aliud significari videtur. Puto enim quod hoc liquido immensitatem nobis ardentissime charitatis voluit commendare, quia ab homine sitiente multo ardentius desideratur potus, quam cibus ab esidente. In se ergo ostendens Dominus Jesus desiderium illius rei quæ ardentissime concupiscitur, per illam figurari ardorem sue charitatis ostendit. Licet etiam veraciter pos-

¹ Psal. lxx, 10, 11. — ² Matth. xxvii, 40. — ³ Psal. xlvi, 25. — ⁴ 1 Cor. iv, 9, 13. — ⁵ Act. ix, 4. — ⁶ Psal. xc, 15. — ⁷ Psal. lxviii, 22. — ⁸ Joan. xix, 28, 29. — ⁹ Matth. xxvii, 34, et Marc. xv, 23.

sumus accipere, quod sitiverit, qui per totum ¹⁴³ tormenta. Nihil enim est quod detrectem pro corpus sacerati sanguinis effusione siccatus, ossa habuit sicut crenium arefacta. Sed non satis credibile est ipsum de siti corporali dixisse, ut potum peteret carnalem, qui in instanti se sciebat carnaliter moriturum: sed potius desiderium ardentissimum salutis nostrae ipsum credimus sitivisse. Sed est quod moveat nos, quia cum instaret hora passionis extremæ, procedens ad orationem Dominus Jesus procidit in faciem suam, orans et dicens, *Mi Pater, si possibile est, transfer hanc calicem a me¹*: et hoc non tantum semel, sed secundo et tertio fecit. Per calicem quem biberetur erat, procul dubio passionem significans, quam erat passurus: nunc vero eodem calice passionis jam ebibito dicit,

Sitio. Quid est hoc? antequam gustes, o bone Jesu, petis calicem omnino auferri: et postquam ebibisti, sitis. Ut video, mirabilis potator es tu. Numquid vino jucunditatis, et non potius vino compunctionis et summæ amaritudinis repletus fuit calix tuus? Imo vero compunctionis amarissimæ plenus est, qui non sitim, sed potius potandi fastidium generare deberet.

45. Sed, ut existimo, ante passionem calicem ipsius Patris a te transferri orasti, non ut passionem declinares pro qua veneras patienda, et sine qua salus humano generi non adasset: sed ne putaret quis te verum hominem amaritudinem non sensisse propter claritatis unionem, verbis potentibus calicem a te transferri semel, et bis, et tertio summam acerbitatem passionis tuæ dubitantibus indicasti; nobis quoque te sequentibus doctrinæ et exempli formam præscripsisti, quod imminentibus periculis, etiam cum ad utilitatem nostram pertineant, posse et debere a nobis Dominum frequentius exorari, ut flagella iracundiae suæ a nobis dignetur avertere; nihilominus et si tamen ablata non fuerint, exemplo passionis tuæ gratauerint, patienter et viriliter cum omni perseverantia toleranda sunt. Quando autem passionis calicem, quem antea rogaveras auferri, jam exhausisti, dixisti: *Sitio. Dilectionis erga nos tuæ magnitudinem commendasti, tanquam diceres: Quamvis passio mea tam acerba fuerit, ut quantum ad humanitatis sensum illam declinare potuerim; tamen tua, o homo, me charitate vinecente, et ipsa tormenta crucis superante, adhuc plura et majora, si necesse sit, sitio subire*

A te pati, pro cuius pretio animam mean pono. Imitetur ergo quelibet fidelis anima sponsum sumi dulcem Jesum, tanta amaritudinis poecilum sitientem pro ipsa, pariter et ehibentem: et sicut ipsa etiam pro ipso ebibat per adversa praesentia; sicut quoque et ipsum dulcissimum sponsum suum, cuius dulcedinem ex amaritudinibus praesentibus melius poterit considerare, malisque exhaustis propter eum confidentius ipsum sitire poterit, et dicere cum propheta, *Sitivit anima mea ad Deum fontem vivum; quando veniam et apparebo ante faciem Dei?* B et iterum, *Sitivit in te anima mea, quam multipliciter tibi caro mea³.*

CAPUT XIV.

De sexto folio vitis, id est, sexto verbo Christi in cruce,
Consummatum est. Joan. cap. xix, xv. 30.

46. In sexto folio vitis, sive in sexta chorda citharae nostræ nobis virtus perseverantiae commendatur. Ait enim evangelista, quod cum acceptisset dulcis Jesus amaritudinem acetii, dixit: *Consummatum est. Quid est hoc? Supra dictum est, quod videns Dominus quia consummata sunt omnia, ut implerentur Scripturæ, ait, Sitio: et cum gustasset acetum sibi porrectum subjunxit, Consummatum est. Consummatum quippe est, id est, perfectum fuit testimonium Scripturæ, quæ dicit: Dederunt in escam meam fel, et in siti mea potaverunt me aceto⁴. Et per hoc omnis Scriptura quæ de ipso erat, consummationem accepit. Sicut ergo caput nostrum pro peccatis nostris acerbitatem sustinens passionis usque ad consummationem, id est, usque ad perfectionem omnium Scripturarum, quæ de ipso erant, perseveravit patienter: ita et nos, si D huic capituli membra esse volumus, in omnibus adversitatibus nostris virtutem perseverantiae conservemus, ut ad finem omnium passionum nostrorum ipso benigno Jesu duce venientes, cum ipso considerenter possimus dicere, *Consummatum est. Hoe est, Tu adjutorio, non mea virtute, bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi. Redde ergo quod legitime certantibus in agone, te promittente, repositum est, scilicet coronam justitiae, quam tu justus iudex reddes in tua die, in illa die,**

¹ Luc. xxii, 42. — ² Psal. xli, 3. — ³ Psal. lxii, 2. — ⁴ Psal. lxxviii, 22.

quæ nubilum non habet; in illa die, quæ in¹⁴⁶ atris tuis melior erit super millia dierum, in qua tu solus, id est, singulariter sol eris. O sol justitiae, benigne Jesu Christe, lucens in virtute tua, reddens temetipsum in præmium sempiternum omnibus, qui perseveraverunt in agone certaminis! Recipient enim a te splendorem sempiternum, in quo sine fine felices letantur.

47. Hunc autem splendorem nullus poterit adipisci, nisi qui perseveraverit usque in finem. Quia nimirum virtus boni operis perseverantia est. Huic soli redditur corona justitiae. Quid enim prodest, esse bonum, esse sapientem, esse potentem, si non perseveraveris usque in finem? Bonus erat Saül et optimus; quia docet Scriptura quod non erat vir melior eo in populo Israel. Sed ad quid devenit? Cecidit et reprobus factus est; ita ut non obediret voci Domini, prophetam contemneret, a spiritu malo vexaretur, virum innocentem persecueretur usque ad mortem; tandem vero consuleret pythonissam, et ab alienigena miserabiliter interiret. Quis vero sapientior Salomon? Sed deficiens a præceptis Domini, et conjunctus mulieribus gentilibus, fabricavit diis, imo dæmonibus illarum templo, ita ut ipse cum illis idola adoraret, tanto magis in stultitia despiens et dejectus, quanto prius in sapientia fuerat elevatus. De quantis legimus in Vitis Patrum, viris potentibus in vigiliis, et in jejuniis, in laboribus supra modum humum, imo et in miraculis coruscantibus, qui ceciderunt, quia non perseveraverunt usque in finem? Qui perseveraverit usque in finem, Dominus inquit, hic salvens erit¹. Finis, non pugna coronat. Lauda navigantis felicitatem, sed cum venerit ad portum. Unde

Cœpisti melius, quam desinis: ultima primis
Cedunt; dissimiles hic vir et ille puer².

O quantum humilitatis tibi jure incutiet et timoris, cum adverteris summum Angelorum cum magna multitudine sequacium suorum in celo cecidisse, hominem protoplastum cum uxore sua a paradiso ejectos fuisse; tot bonos sapientes, potentes in terra nostra periisse, quia ad bonorum operum consummationem non persevererunt! Est enim aliud alio justior; et nescit utrum amore, vel odio dignus. Quare? quia ignorat si perseveraturus sit, si coronandus sit.

¹ Matth. x, 22. — ² Ovidii Heroid. epist. 9, vers. 23, 24. — ³ Psal. lxxviii, 18. — ⁴ Isai. xii, 2. — ⁵ Matth. vii, 26, 27. — ⁶ 1 Cor. iii, 11. — ⁷ Joan. xi, 41, 42.

48. Est autem efficax medicamentum quod A huic timori apponamus: videlicet fiduciam, spem et fortitudinem nostram ponamus in eo, cui canit Psalmus, *Adjutor meus, tibi psallam;* quia Deus susceptor meus es, Deus meus, misericordia mea³: et de quo Isaías, *Ecce Deus salvator meus, fiducialiter agam et non timebo:* quia fortitudo mea, et laus mea Dominus, et factus est mihi in salutem⁴. Quicunque enim ceciderunt, ideo profecto ceciderunt, quia magis de se, quam de Deo præsumperunt. Ædificaverunt quippe donum intentionis suæ super arenam. Imminente ergo tempestate tentatio- B num fluxerunt flumina, id est concupiscentiae transitoriae persuadentes appetitum; et flaverunt venti superbiæ et vanæ gloriæ, et cecidit domus illorum, et omnia facta eorum destruta sunt: quia super arenam, id est semetipsos, ædificaverunt⁵, de propriis nimirum viribus confidentes. Nos autem multo melius fundamen-tum ponentes, illum scilicet de quo dicit Apostolus, *Fundamentum aliud nemo potest ponere præter istud quod positum est, quod est Christus Jesus*⁶; securi ædificemus super illud bona opera, quæ quamdiu illi inhæserint fundamento, corrue non poterunt, donec ipso adju-vante qui cœpit, ad consummationem debitam perducantur.

CAPUT XV.

De septimo folio vitis, seu de ultimo verbo Christi in cruce, *Pater, in manus tuas commendō spiritum meum*. Luc. cap. xxxiii, §. 46.

49. Nunc vero ultimum folium Vitis nostræ, vel ultimam chordam etharæ nostræ consideremus; ut indelebili memoriæ commendemus, imo et ore indefesso semper ruminemus. *Pater,* ait bonus ille Jesus, *in manus tuas commendō spiritum meum*. Litera plana est. Quid est autem, quod ille coæternus et consubstantialis Patri Filius animam suam ita manifeste in manus Patris commendabat, cui non minus commenda- data etiam esset, si hoc non dixisset? In Evangelio Joannis habemus, quod cum Dominus Jesus suscitaturus esset Lazarum, dixit: *Gratias tibi, Pater, ago, quia me semper audis; sed propter ostantes dixi, ut ipsi credant quia tu me misisti*⁷. Ita profecto et nunc. Quamvis sciret

animam suam sanctissimam Patris esse manibus¹ tibus et infirmis, id est, doctis et indoctis, sa-commendatam, qui paulo ante dixerat, *Venit A princeps hujus mundi*, id est satanas, *et in me non habet quidquam*²: tamen ut erudiret nos, qui terra sunus et enim, ut spiritum nostrum disceremus Patris aeterni manibus commendare, ne ab hujus mundi principe, cum a corpore egressus fuerit, comprehendatur, qui in nobis, heu! nou paucia quæ ad ipsum pertineant, inveniet; cum ipse qui peccato nil debebat, imo etiam qui tollere peccata advenierat, spiritum suum purissimum a purissimo corpore egressum, non utique necessitatibus; sed exempli gratia, Patris sui manibus commendavit. Quod et B nos sub spe gratiae et misericordiae poterimus facere, si sub umbra foliorum praemissorum latuerimus; si sonos chordarum citharae nostrae auribus cordis audierimus: scilicet, si oremus pro iniunctis; si pœnitentibus qui in nos peccaverunt, ex toto corde remiserimus; si proximis nostris mutuam rependerimus charitatem; si in omnibus tribulationibus nostris speraverimus in eo qui propter nos homo factus est, ut unitus nostrae naturæ esset nobiscum; si ardenti desiderio proximorum salutem desideraverimus; et postremo si in bonis operibus ad consummationem perstiterimus: in quantum haec egerimus fiducialiter poterimus dicere aeterno Patri cum Domino Jesu, *In manus tuas, Domine, commando spiritum meum.* Semper orantes dum vivimus, ut in his verbis, quibus ipse spiritum emisit, praestare dignetur nos etiam spiritum nostrum emittere, et suis efficaciter manibus commendare.

50. Ecce secundum quod potuimus, non quod debuimus, nec secundum quod voluimus, Vitis nostræ desuper extense folia septem vestre ostendimus charitati: quæ non satis est tantum intueri, sed potius est accedendum, et sub umbra illorum sedendum, ut possimus cum sponsa veraciter dicere, *Sub umbra illius quem desiderabam, sed i*³. Cujus? Illius sponsi utique, cuius folia umbram tanto habent latiorem, quanto ipse sponsus Verbum summi Patris verba habet virtutibus amabiliora vicinioraque saluti, magis accommodata pietati, et omnium intellectui propiora. Quamvis enim in omnibus Prophetis et Apostolis locutus est ille bonus Jesus; nullius tamen verba reperies omnino, quæ ita et for-

A pientibus convenient et insipientibus, ut verba doctissimi Verbi Domini Jesu. Nam sieut ait quidam,

Duleius⁴ ex ipso fonte bibuntur aquæ⁵.

Sciendum autem quod in umbra foliorum istorum, id est, in verbis Domini, meditandum est die ac nocte: quorum umbra tunc profecto protegimur, cum quoties a vitiis aut diabolo tentamur, per tractatores aliquod verbum de Scripturis evangelicis nobis adducimus, ejus monitis et auctoritate irruentibus in nos vitiis resistamus. Verbi gratia, si tentatus a superbia videlicet, ut velis præesse, subesse nolis: occurrit tibi statim verbum Domini dicentis, *Qui voluerit inter vos primus esse, sit omnium seruus*: quia sieut *qui se exaltat, humiliabitur; ita qui se humiliat, exaltabitur*⁶. Si infestat te ardor iracundie, habes statim folium Vitis nostræ, quod illi servori opponas, verbum illud scilicet, quod *omnis qui irascitur fratri suo sine causa, reus est iudicio*⁷: et sic contra singula tentamenta verba invenies, quibus ab æstu vitiorum defendi possis, et virtutem temporis confovere ipsa vite benigno Jesu nobis præstante subsidiu.

CAPUT XVI.

De jucunditate florum vitis, id est, de virtutibus Christi.

51. Deinde ad florum jucunditatem animum inclinemus, imo vere elevantes videamus quomodo floruerit Vitis nostra. Floruit enim et tanto uberior, jucundiusque ceteris, quanto ipsa melior omnibus, ejus magnificentia elevata est super celos; sub cuius pedibus omnia sunt subjecta; quamvis nostra charitate devincutus, ad tempus paulo minus ab Angelis fuerit diminutus. Nam propterea exinanivit semet ipsum, formam servi accipiens; et plantatus est in terra nostra, et corporis nostri deformitatem accepit. Fronduitque, et floruit, et fructus plurimos attulit; ut per hoc quod nostræ humanitati unitus est, suæ divinitati nos uniret. Sed quia sine flore non pervenitur ad fructum; floruit ille benignus Jesus. Qui sunt flores ejus, nisi virtutes? Floruit enim mirabiliter et valde

¹ Joan. xiv, 30. — ² Cantic. ii, 3. — ³ Ovidii Epistolarum ex Ponto lib. 3, epist. 5, vers. 18. — ⁴ Matth. xx, 27, et xxiii, 11, 12. — ⁵ Matth. v, 22.

⁶ Apud Ovidium, *Gratus*. ⁷

singulariter et excellenter Vitis hæc, non uno¹ scientiis suis se subjectos judicant, sed tamen florum genere, sicut aliae vites et arbores; sed A omnium florum speciem in se continebat. Aliorum enim sanctorum aliis alio castior, aliis alio patientior, aliis alio in charitate ferventior: ista vero Vitis omnibus Angelis et hominibus in humilitate, patientia, castitate, charitate, et ceteris virtutibus omnibus præeminebat. Habet ergo Vitis ista vera non unius, sed omnium florum speciem: violam humilitatis, lilyum castitatis, rosam patientiae et charitatis, et florem abstinentiae, quam erodium appellamus. Quam jucundus, ut putas, erit fructus Vitis nostræ tanta jucunditate florentis!

52. Sed jam singula etiam de his floribus Vitis nostræ ipso annuente aliqua disseramus: hoc tamen præviso, quod flores in jucunditate visus, et in suavitate odoratus maxime considerantur; comedunt vero non solent, nisi quod apes de quibusdam floribus cibum dulcissimum suggendo colligunt. Diximus autem quod nullus flos, id est, nulla virtus per quemcumque florem significata, deest Viti nostræ. Quæ enim virtus decesset Domino virtutum?

CAPUT XVII.

De flore humilitatis, quæ est viola.

53. Primo ergo de flore humilitatis, id est de viola, videamus. Quare flos violaceus humilitatem significet, statura, situs, odor, color, et vis ipsius floris manifestant. Statura enim, id est quantitas ipsius, modica est. Quis enim flos hoc flosculo minor est? Nam et humiles in oculis suis parvi sunt. Sic enim ait de se ille Apostolus, qui omnibus plus laboraverat: *Ego sum minimus omnium Apostolorum, qui non sum dignus vocari apostolus*¹. Vides, hic magnus, quam parvus sibi erat? Et miro modo fit ut his quibus conscientia secura est, qui nihil sibi concipiunt, tam humilia de semetipsis sentire contingat. Situs hujus floris terra est proximus, et optime. Ita enim habes docentem Apostolum, *Non alta sapientes, sed humilibus consentientes*². Non habent hanc proprietatem istius floris, qui se aliis meliores putant, vel aliis meliores videri volunt, quamvis sibimetipsis parvi sunt. Sunt enim nonnulli, qui quidem in con-

videri foris volunt aliis meliores. Isti staturam hujus floris habent, qui sibi intus in animo parvi sunt: situm vero non habent, quia volunt foris super alios elevari, de quibus dicit Salomon, *Mensura et mensura, pondus et pondus, abominatione est Domino*³. Et in lege Moysi duplex pondus prohibetur haberet⁴. Duplex quippe pondus habet, qui sibi malorum conscientia, malum se judicat; aliis vero vult foris bonus, et aliis melior apparere: suo iudicio terræ proximus est, et aliis cupid elevatus videri. Agitantur hi, qui cumque tales sunt, vitio hypocriseos, de quibus B in sermone, quem de parvis conscripsimus, plenius sumus elocuti.

54. Odor violæ suavis est, et salubris, quia etiam apud ipsos superbos laus humilitatis exaltatur. Ipsa enim fama laudabilis, suavitatis est odoris, et vere salutaris est: et nonnunquam de laude humilium auditores emendantur, etiam si sint tales qui istum odorem amittant, licet diligenter considerent. Color, sicut appareat, abjectus est, illis praecipue qui virtutem flosculi ignorant: sed vim floris agnoscentibus fit etiam ipsius floris despectio commendabilis et dilecta. Hoc in ipsis humilitatis magistro benigno Jesu C facile agnoscemus secundum illud verbum Apostoli: *Nos, inquit, predicamus Christum crucifixum, Judæis quidem scandalum, Gentibus vero stultitiam; ipsis vero vocatis sanctis Christum Dei virtutem et Dei sapientiam*⁵. Nimis Christus crucifixus viola est. In cruce enim humillimus factus est. In hac humilitate solum colorem intuentibus Judæis et Gentibus ipse color vilis apparuit; nobis vero qui virtutem agnoscimus passionis, ipsa etiam humilitas despeta, humilitas Christi placet, et per humilitatem maxime commendatur. Despectui ergo coloris adjungatur quæ latet virtus floris interior; ut per interiorem virtutem, hoc quod exterius vile videtur, non contempnatur, verum amplius diligatur.

55. Nunc ergo perfectiori et puriori oculo intueanur, quantum floruerit ille flos singularis, de quo scriptum est: *Egredietur virga de radice Jesse, et flos de radice ejus ascendet, et requiescat super eum Spiritus Domini*⁶. Bonus flos, super quem Spiritus Domini sanctus requiescit, et licet flos hic noster Dominus Jesus

¹ Cor. xv, 9. — ² Rom. xii, 16. — ³ Prov. xx, 10. — ⁴ Deut. xxv, 13-16. — ⁵ 1 Cor. i, 23. — ⁶ 1 Cor. i, 2.

qui de se dicit, *Ego sum flos campi*¹, omnium⁴⁴⁹ arem? Sed, ut verum fatear, audacem faciebat in se florum habuit virtutem et decorem sine diminutiōne aliqua; nulli tamen flori magis convenit, quam violae, ut in eo Spiritus sanctus requiescat. Nec ego hoc affirmo, sed ipse qui dicit: *Super quem requiescat spiritus meus, nisi super humiliū et quietū, et tremētē sermones meos?*² Quid apertius? Numquid non potuisse ponere rosam patientiae et charitatis, lily castitatis, crocum abstinentiae, cum vellet ostendere requiem Spiritus sancti? Quibus prætermisis, violam posuit humilitatis, cuius pedisequa sunt quies et timor quae postponuntur. Non enim possunt moveri violae, id est humiles, a vento superbiae; qui semper querent alta corda quae concutiat, sicut quidam ait:

Summa petit livor, perflant altissima venti.³

Dum enim inveniuntur humiles, non possunt moveri. Quiescent ergo, et spiritum super se quiescentem non excutiunt, dum nec superbiae, nec invidiae vento commoventur. Est et timor non quilibet perdendæ pecuniae, non bonorum transitoriorum, sed timor sermonum Domini humilitatis pedisequa⁴; quia dum humiliis nihil de sua virtute præsumit, sermones Domini pro sua consolatione attendens, semper timet ne non adimpleat præcepta, ne Patrem præcipientem sua transgressione offendat. Bonus ergo flos iste quietem generans et timorem, utique genitorem securitatis, quia scriptum est, *Qui timet Deum, faciet bona*⁵. Pro quibus factis quid dabitur mercedis, nisi securitas sempiterna?

56. Bonus profecto flos viola, qui florem coelestem Verbum aterni Patris in uterum terreni floris beatissimae Virginis mirifica dulcedine sui odoris attraxit, ipsa attestante quæ ait: *Exsultavit spiritus meus in Deo Salutari meo, quia respexit humilitatem ancillæ suæ*. Quid dicas? numquid non alios flores habes? Habeo, inquam. Tota enim floreo, nullius floris expers, quia nulla virtute careo, cum tota speciosa sim, et macula non sit in me. Habeo lily castitatis, quia prima votum conservandæ virginitatis vovi Domino. Habeo rosam charitatis, quia si non usque adeo dilexissem Dominum, unde mili tanta fiducia, unde tanta audacia, ut novum aliquid puellula tenera et verecunda, et adhuc sub parentum jure et præceptis legis constituta incho-

A amor: coegit rosa ardens, servilem timorem devorans, ut facerem novum votum, et singulare lily, ut possem quandoque dicere dilecto meo: Caudita sum et rubicunda, sicut et tu candidus et rubicundus. Habeo et alios quoscumque flores, sed nullum horum tanta dignatus prærogativa respexit in me Dominus, ut florem violæ meæ: *Respexit enim humilitatem ancillæ suæ*. Et vultis videre omnes, cui mutuavi flores meos, quantum ex flore sim consecuta? *Ecce cuim ex hoc beatam me dicent omnes generationes*⁶. Ex hoc dico, quia respecta sum B a Domino. Flos violæ meæ, quia nardus mea dedit odorem suum, que idem significat quod viola, id est, humilitatis virtutem, cuius fragrantia delectatus est Rex, Filius Regis, Deus Dei Filius, cum esset in accubitu suo⁶, id est, in sinn Patris; et odore tam delectabili quasi quadam illius violentia tractus est in me, et voluit concepi flos in flore intra florem, id est, intra Nazareth, quod interpretatur Flos, ut fieret ipse flos florens, hoc est, Nazarenus. Concordant omnia flori. Concipitur flos manens in flore, hoc est, in Nazareth. Bonus ergo omnino, et optimus violaceus flos, qui odoris sui fragrantia, quasi quadam delectabili vinculo, florem cœli in uterum nostri floris humiliis Virginis inclinavit.

57. Discant omnes, sed præ omnibus, mundi flores, id est virgines, qui in tota Ecclesia Dei excellunt, tanquam flores in gramine, quod Virgo virginum prima, virginum devotarum sanctissima et castissima omnium, summam gloriam ponit in viola humilitatis, licet in ea candeat singulariter lily castitatis, rosa charitatis rubescat. Nolite gloriari, virgines, de castitate corporali, licet illa sit laudabilis virtus. Sed quanto maiores estis vos, tanto humiliate vos D in omnibus, ut inveniatis gratiam apud Deum. Non enim castitatem respexit Dominus, sed humiliatem ancillæ suæ. Si vultis oculo misericordiae, oculo gratiae a Domino respici, humiles estote. *Humilibus enim, Scriptura ait, dat gratiam*⁷; quia respexit humilitatem ancillæ suæ⁸. Si vultis lampades vestras esse refertas oleo, cum sponsus ad nuptias venerit, id est, si vultis integrum et lætam conscientiam habere (oleum enim in lampade, est lætitia spiritualis in cor-

¹ Cant. II, 1. — ² Isai. LXVI, 2. — ³ Ovidii Remed. amoris, vers. 369. — ⁴ Eccl. xv, 1. — ⁵ Luc. i, 47, 48. — ⁶ Cant. I, 11. — ⁷ Jacobi IV, 6. — ⁸ Matth. xxv, 1-12.

² Fortasse, pedisequus. [†]

de), nolite de altitudine lilii vestri , id est, de ⁴³⁰ ille, qui est excelsus super omnes gentes Domini puritate castitatis vestræ, alta sapere. Nolite laudem exteriorem appetere : ne clauso ostio regni cœlorum, dicat vobis sponsus, *Amen dico vobis, nescio vos*; et a se excludat, qui *respxit humilitatem ancillæ suæ*. Multæ enim virginum excludentur, quia superbarum nulla ingredieatur. Humilium vero nullus, nec conjugatus, nec virgo, nec vidua merebitur expelli. Arcta est janua regni cœlorum, nec recipit nisi parvos. Tumidi repelluntur, imo nequaquam possunt accedere, cujuscumque sexus sive conditionis fuerint vel ætatis. Et breviter dico, Nulla virtus accedit, nisi ad humilitatis violam fuerit inclinata. Dicit enim et docet hoc ipse humilitatis Magister, qui advocans parvulum statuit eum in medio discipulorum, et dixit : *Nisi conversi fueritis, et efficiamini sicut parecūs hic, non intrabitis in regnum cœlorum*¹. Numquid posuit ibi in exemplum discipulis lilyum castitatis Joannem, vel rosam charitatis Petrum, qui et tunc præsentes erant; quorum prior ab ipsis nuptiis, ut asseritur, vocatus fuit et electus a Domino ; sequens vero trina confessione Domino benigno Jesu, cui mentiri non potuit, perfectæ charitatis affectum contestatus est? sicut enim Joannes de speciali prærogativa castitatis, ita Petrus de serventiori charitate commendatur. Nec tamen istos in exemplum posuit cœlorum januam intraturis ; sed parvulum humilitatis virtute præcelsum.

58. Videamus ergo quantum in se istam virtutem omnium virtutum Dominus commendavit. Primo verba ejus attendentes, ubi ait : *Discite a me quia mitis sum et humiliis corde, et invenietis requiem animabus vestris*². Quid est, magister bone, optime Jesu? Numquid ad hoc redacti sunt omnes thesauri sapientiae et scientiae in te reconditi, ut hoc singulariter doceas, quia mitis es et humiliis corde. Non doces ut cœli discantur fabricari, fieri miracula, mortui suscicari, et extera hujusmodi ; sed, *quia mitis sum et humiliis corde*. Numquid tam magnum est quod est parvum? Utiq; quia per hoc inventur requies animabus. Quæ enim alia est causa omnis laboris et certaminis nostri, nisi ut inveniamus requiem animabus nostris? Brevis doctrina, brevis via demonstrata est. Disce hanc a Domino Jesu, qui mitis est et humiliis corde, id est, vide et quantum et quare humiliatus fuit

A nus, et super cœlos gloria ejus : et disce etiam quia tu es lutum et cinis, et sic invenies requiem animæ tuae. Sed nota, quod ait : *Humilis corde*. Non enim facta humilitate placatur ille, qui est humiliis corde, sed humilitate vera. Humilitate cordis delectatur ille, qui intuetur cor; quia in humilium cordibus requiescit. Quærerit enim corda humilium, quæ elevet; non tumida, a quibus resiliat.

59. Sed quia duo posuimus, quæ nobis consideranda sunt, scilicet quantum et quare humiliata fuit Vitis nostra Dominus Jesus; utrumque hoc jam explicemus, quia vestræ votiva sunt charitati. Deficit enim humanus intellectus, ratio succumbit, quantum humiliatus fuit Dominus in conversatione. Quomodo enim scire potes dejectionem humilitatis, nisi etiam excellentiā dominationis agnosceres? Loquere enim. Quid potes? numquid mensuram gloriæ, potentiae et pulchritudinis ejus attinges? Non ad hoc Angeli, neque Cherubim, aut Seraphim pervenerunt. Non enim aliqua creatura Deum agnoscit ita plenarie et perfecte, sicut ipse est : quanto minus homo, aut filius hominis vermis? Et tamen quia tantus erat, ut magnitudinis ejus C non esset finis; ad hoc inclinatus est, ut filius hominis fieret vermis. O quanta humilitas! Incomprehensibilis Deus vult comprehendendi, summus humiliari, potentissimus despici, pulcherrimus deformari, sapientissimus fieri ut jumentum, immortalis mori; et, ut compendio absolvain, Deus vult fieri vermiculus! Quid excelsius Deo? quid vermiculo inferius? *Ego, inquit, vermis sum, et non homo*³. Quare vermis? Quia filius hominis. Ita enim habes in Job : *Astra non sunt munda in conspectu ejus: quanto minus homo putredo, et filius hominis vermis*⁴?

60. Si ergo filius hominis est vermis, utique et ipse vermis est, quia ipso testante Filius hominis est. *Quem, inquit, dicunt homines esse Filium hominis*⁵? Ecce quamē distinctionem facit inter hominem, et filium hominis. Homines appellat, qui de primo homine Adam per corruptionem descenderunt. Unde et Job ait, *Quanto magis homo putredo?* quia in putredine corruptio est. Ipse vero solus purus Christus Dominus, quia sine corruptione de Matre Virgine natus est; se quidem non appellat hominem, qui utique putredo est; sed *Filium ho-*

¹ Matth. xviii, 1-3. — ² Id. x, 29. — ³ Psal. xc, 7. — ⁴ Job xxv, 5, 6. — ⁵ Matth. xvi, 13.

minis, qui vermis est. Sicut enim vermis de sola ¹³⁴ sum , vita dolorosa , finis timorosus , metus ge- terra , ita Jesus Christus de sola Virgine gene- ratur. O quam humilis vermiculus Jesus Chri- stus , qui opprobrium factus est hominum , et abjectio plebis ¹ , ab hominibus contemptus sine causa , sine vindicta conculeatus sicut vermis! Cum malediceretur , non maledicebat ; cum pa- teretur , non comminabatur ². Humiliatus est , ut fieret homo , ut hominibus subderetur , beatæ Matri et Joseph nutritio suo , Simeoni exspectatori suo ³ , non solum bonis , verum etiam malis terrenis potestatibus solvens cum Petro didrachnum inventum in ore piscis ⁴. Subditus est Joanni baptismate suo , qui ab ipso potius debuit baptizari ⁵. Humiliatus est usque ad ablutionem pedum discipulorum suorum bonus et benignus Jesus ⁶. Postremo humiliavit semet- ipsum , factus obediens usque ad mortem , mor- tem autem crucis. Quo ultra progredi poterimus? Mortuus non qualibet morte , sed morte crucis , morte turpissima condemnatus est. Videsne igi- tur , quantum in Vite nostra , benigno Jesu , flos iste violaceus floruerit? Multi usque ad mortem humiliati sunt : sed nequaquam eo vilipensionis descederunt , quia nunquam ad tantam exsus- tationem pervenerant. Quis enim honorum omni- C ionis morientium sibi potuit usurpare , quod de Christo Jesu dietum est : *Cum in forma Dei esset , non rapinam arbitratas est esse se aequalem Deo?* Nullus profecto , quia nullus ho- minum preter ipsum Deus erat. Maxime ergo humiliatis fuit , qui solus cum in forma Dei esset , exinanivit semetipsum , formam servi ac- cipiens , et ad tantam abjectionem deveniens , ut ab hominibus jam non homo , sed vermicu- lus reputaretur.

61. Sed quæ est causa tantæ humiliationis in benigno Jesu? Non enim sine rationabili neces- sitate et justa causa sic humiliatus est Filius et Sapientia Patris , quæ nihil sine causa facit. D Quid multis immoramus? Propter hoc factus est homo , ut hominem redimeret : infirmatus est , ut nostras infirmitates curaret : inops factus est , ut sua nos inopia ditaret : humiliatus est , ut nos exaltaret : traditus est ad mortem , imo mortuus est , ut nos vivificaret. Quis sanæ men- tis contemnit humiliari propter tam humiliatum pro nobis? Et licet multæ sint causæ , quæ nos ad humiliatem cogant , scilicet initium pudoro-

A hemæ , spes cœlestium , hisque cum aliis causis , si quæ sunt , cessantibus , sola regis nostri ac redemptoris , patris dulissimi et optimi Jesu humiliitas ad humiliatis virtutem nos , non so- lum incitare , sed violenter cogere deberet. Hu- miliemur ergo , et propter supradictas causas , ut vicem repandamus propter nos humiliatio- Domino Jesu , offerentes violam humiliatis ipsius , qua ipse Vitis nostra tam excellenter ef- floruit , et in corde nostro gustantes ; ut hunc florem suum , quem ipse specialiter in se voluit commendare , recognoscens in nobis , nos se- B cum , qui super omne nomen exaltatus est , in tempore visitationis suæ exaltare dignetur.

CAPUT XVIII.

De flore castitatis , quæ est lilyum.

62. Non potuit deesse in Vite nostra florente flos liliæ candardis , excellens castitatis insigne. Inter omnes virtutes castitas quadam speciali prærogativa illos meruit appellari , quæ per li- lium figuratur. Castitatis autem nomine hoc tra- statu non quamecumque accipe castitatem , sed eam quæ virginitas appellatur. Est enim et ca- stitas continentium , seu viduarum ; et est casti- tas maritalis. Sed eæ jam minime flores appelle- lantur , quia virginitatis ^a florem liliæ amiserunt. Eos igitur qui deflorati non sunt , id est virgines , flore liliæ in præsenti volumus nuncupari : nec hoc dicendo facimus injuriam continentibus et maritatis. Non enim , cum laudamus castitatem Joannis , vituperamus conjugium Abrahæ : nec , commendando virginitatem Marie , viduitatem Annae reprobamus. Sed habent singuli merita sua , nou parva tamen digitate distineta. Quis autem fructum tricesimum non laudat in conju- gatis , sexagesimum in viduis ; licet his excellen- ter præferatur fructus centesimus virginitatis ^b ?

63. De hac igitur gratia liliæ , in quo Vitis nostra floruit , locuturi , videamus , vera luce nos illuminante , quare tanta virtus per lilyum figuretur. Et manifeste quidem occurrit , quia propter candoris munditiam , qua ille flos cæteris floribus est prelatus. Hinc sane munditia virgi- nalnis merito figuratur typo liliæ. Nullus præterea alius flos vel ipso prospectu tantum præ se fert

¹ Psal. xxi , 7. — ² 1 Petr. ii , 23. — ³ Luc. ii , 51 , 28. — ⁴ Math. xvii , 23-26. — ⁵ Id. iii , 13-15. — ⁶ Ioan. viii , 5. — ⁷ Philipp. ii , 6-8. — ⁸ Math. xiii , 23.

^a Horst. virginitatem. †

gratiæ, quantum hic unus : quare merito mun-⁴⁵² nimis delectetur ; ne proximorum necessitatibus dissima, et omnibus piis gratiosa virginitas per A erogentur, et sic siant alieni a charitate Dei, hunc figuratur florem. Quibus itaque laudibus te efferam, o virginis candor ? Prorsus nescio. Atqui nescientem me doceat singulare illud Liliū, increata Dei sapientia Dominus Jesus, unigenitus Patris Filius, et unicus filius lili singularis, id est, castissima Virginis matris, quæ in confinio utriusque legis votum consecravit perpetuæ et integerrimæ virginitatis. Doceat, inquam, me, quomodo per considerationem lili materialis, lili virginis circumstantias agnosceremus. Propter has ergo proprietates quas jam proposuimus, ipsum liliū materiale in radice et trunco, foliis, et in his aliis flosculis, qui intra illum concluduntur, studiosius investigare curemus. Speramus enim, quod his omnibus specialiter consideratis, commendationem perfectæ virginitatis invenire possumus.

CAPUT XIX.

De radice liliū, id est, cogitationibus in corde latentibus.

64. Radix liliū commendatur in tribus : alba est, splendida est, tractabilis est. Quid autem per radicem in terra latentem, nisi cogitatio latens in corde figuratur ? Per albedinem ergo radicis munditiam cogitationis accipimus. Quid ergo munditia carnis, sine munditia cogitationis ? De hac præcipit Dominus : *Lavamini, inquit, mundi estote.* Nam ne exteriorem munditiam intelligeres solam, subjunxit : *Auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis*¹. Perversæ enim cogitationes separant a Deo : et sicut Veritas testatur, *De corde excent cogitationes malæ, homicidia, adulteria, furtæ, blasphemiae, et cætera, quæ coquinquant hominem*². Sunt autem cogitationes nigre sive pollute, nempe diabolicae, mundanae, carnales. Cum quis se alio meliorem aestimat, cum ali similis esse videri vult, qui eo major est; vel cum non vult subjectus esse ei qui sibi prelatus est; diabolicae sunt cogitationes, quæ a diabolo invente sunt, et ab ipso cæteris familiaribus usurpate, ita ut proprie character diaboli dicatur superbia. Cogitationes mundanae sunt illæ, quæ animum concupiscentiis rerum illaqueant; ut illis acquirendis nimis sollicitæ insistant, et acquisitis

quia scriptum est : *Qui habuerit substantiam hujus mundi, et viderit fratrem suum necessitatem patientem, et clauerit sua viscera ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo*³? Cogitationes carnales sunt, quæ homines ad luxuriam pertrahunt carnis, utpote quando inordinata dilectione et delectatione cogitant viri de mulieribus, vel mulieres de viris : quiā stulti homines amorem appellare presumpunt, quod verius odium posset appellari. Est et luxuria ciborum et potum, cum lautiora et deliciora propter solum saporem queruntur, non propter sanitatem adipiscendam. Posset quis uti delicatis cum moderatione : quod tamen difficile obser-vatur. Simile judicium est de his qui vestimentis delicatis uti desiderant.

65. Perditur proprietas liliū et virginitatis decor, si radici desit albedo, et cogitationi virginis munditia. Nam si corpus extrinsecus sit mundum, et cogitatio intrinsecus sit polluta ; jam non virtus, sed hypocrisis appellanda est. Hoc tamen sciendum, teste Gregorio, quod cogitatio quantumlibet immunda mentem non polluit, cui ratio non consentit⁴. Quis enim cogitationes suas ita refrenare potest, ut non qualibet immunditia titilletur ? Sed continuo talium cogitationum insultus sunt reprimendi; ut unde sperabat se hostis vincere, per hoc magis victus abseedat. Quod fit, quoties pravis et immundis cogitationibus attracti, statim ad signum crucis, ad passionis dominicæ recordationem et lacrymarum subsidia configimus, et suo telo in bello fortis effecti hostem ferimus.

66. Non solum autem alba, sed et candida sive splendida est radix liliū. Candore autem sive splendore hilaritatem animi videtur designare. Sunt autem nonnulli, qui bona quidem opera faciunt vel coactione, vel necessitate, vel consuetudine; sed ad hæc agenda nulla alacritate moventur, quod vitium proprie acedia dicitur. Et hoc quidem vitio religiosi homines maxime affliguntur. Nam sæculares admodum pauci, et si hoc sit vitium, non advertunt. Mundo enim alligati, spiritualis vitii vix possunt apprehendere nomen : cum tamen hoc vitium inter septem principalia nominetur. Nunc ergo spiritualibus loquamur, qui hoc vitium possunt intelligere. Vitium acedie est, quod quemdam torporem

¹ Iesai. r, 16. — ² Matth. xv, 19, 20. — ³ I Joan. iii, 17. — ⁴ Moral. lib. 21, cap. 23.

inequit animo; ut ipsi omnia exercitia spiritualia quasi insipida videantur, et in grave tedium A convertantur. De quo tædio dicit Psalmus, *Dormitavit anima mea p̄e tædio*¹: et alibi, *Omnem escam abominata est anima eorum, et appropinquaverunt usque ad portas mortis*². Tantum quippe aliquando affligitur hoc vitio anima bonorum, ut etiam omnem escam, id est omnem spirituale exercitium, abominetur, ut nec orare, nec legere, nec meditari, nec opus manuum libeat exercere. Imo etiam appropinquant usque ad portas mortis, id est, ut etiam ipsius vitæ fastidium habentes morte finiri desiderent, cum sancto Job dicentes : *Tædet animam meam vitæ meæ*³. Huic gravi vitio medetur jucunditas, quæ per nitorem radicis lili designatur, et reformat ægrum animum et abjectum, et ad meditationem incitat spiritualem, et reddit desiderium laborandi, orandi, legendi; ut exsultet quasi gigas ad currēdām viam, et cum Psalmista dicat : *Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum*⁴. Curritur quippe via mandatorum Dei, cum cor dilatatur, id est, spirituali jucunditate aperitur. Dicitur enim naturaliter timore et tristitia cor claudi, securitate vero et laetitia aperiri. Quantum, putas, convenit hæc virtus hilaritatis virginibus sacris, quæ gaudium hujus mundi et omnem ornatum sæculi contempserunt propter amorem Domini sui Iesu Christi, ut quod deest exterius, interius impleatur? Gaudete ergo in Domino semper, quia vana gaudia ejecistis. Iterum dico, gaudete, quia vero gaudio adhærere meruistis, et in cogitatione cordis vestri hilaritatis nitorem semper habere. Hilarum enim datorem diligit Deus, dator singularis et veræ hilaritatis.

67. Est et tractabilis radix lili, per quam virtutem mansuetudinis intelligere debemus. Scimus enim quam plurimos esse qui castitatis virtute præminent, sed ita levi causa, imo sine omni causa moveri consueverunt ut tam sibi quam aliis, in quos commoventur, fiant nimium onerosi, semper exacerbatum animum gerentes ex omnibus quæ capiunt visu vel auditu. Non decet hoc virginem Christi, qui dicit et docet, *Discite a me quia mitis sum et humilis corde*⁵: et qui mitibus promittit beatitudinem, dicens, *Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram*⁶. Quid ergo immittes? Exsules erunt in terra. Equa? De

¹ *qua scriptum est : Placebo Domino in terra vi-*
*centium*⁷. Quid prodest castitas ab illa terra ex-
sulantibus? Non sunt illa profecto lilia, quibus
haec proprietas deest : unde non pertinent ad
istud perfectissimum lillum, benignum Jesum,
qui de se dicit, Ego flos campi, et lillum con-
vallium. Quæ sunt illa lilia ad ipsum pertinentia?
Audi. Sicut lillum inter spinas, sic amica mea
*inter filias*⁸. Tractabile, et lene est lillum : pun-
gentes et duræ sunt spinæ. Non perdit lillum
suam lenitatem, licet perferat spinarum asperi-
tatem. O quam malæ filiae per communionem
fidei, spinæ per amaritudinem morum! Tu ergo
B si vis esse lillum verum, si vis a sposo dulcis-
simi collaudari; esto lillum inter filias, inter
illas animas quæ ejusdem fidei, ejusdem profes-
sionis tecum sint. Sed et si morum amaritudine
et verborum asperitate te pungunt, esto inter
tales mitis et tractabilis : non exaspereris ad
quodlibet verbum, sed habe sustinentiam, ut rae-
rearis et tu audire, Sicut lillum inter spinas, etc.

68. Nec tamen hæc dicimus, ut tacite transeat omnium perversitas, et ut non corripiantur inquieti, vel ut tumidi non comprimantur; imo qui ejusmodi sunt, reprehendendi veniunt, ut ne amittatur tractabilitas tuæ radicis, qui vis C esse lillum. Sed secundum Apostolum *argue, obsecra, increpa, insta opportune, importune, in*
*omni mansuetudine et patientia*⁹: quasi dicat, Ita fortis exerce zelum disciplinæ, ut lenitatem non perdas interius in mente, ut revocando perversum, tu ipse quoque non pervertaris. Sunt autem quandoque malorum vitia arguenda, quandoque tacite sufferenda, secundum quod uniuscujusque, qui talis est, utilitati videris expedire; quia non omnes ægroti uno genere medicinæ curantur.

CAPUT XX.

D De trunco lili, seu proposito bono, quod e radice bona cogitationis exsurgit.

69. Sequitur videre de trunco lili, in quo tria considerantur, rectitudo, fortitudo, longitudo. Truncus ergo lili a radice exiens, est propositum bonum exiens a bona cogitatione. Cum enim bona cogitaveris, si convalescant illa in te sicut radix in terra, necessitas exigit ut ea quæ cogitationi placent, proponas ad effectum

¹ Psal. cxviii, 28. — ² Psal. cvi, 18. — ³ Job x, 1. — ⁴ Psal. cxviii, 32. — ⁵ Matth. xi, 29. — ⁶ Id. v, 4. — ⁷ Psal. cxiv, 9. — ⁸ Cantic. ii, 1, 2. — ⁹ II Tim. iv, 2.

boni operis perducere : et sic statim habes trun-¹³³ cum lili, id est boni, hoc est, bonum proposi- tum a bona radice et cogitatione procedens.

CAPUT XXI.

De rectitudine lili, id est , recta intentione.

70. Necessaria est huic trunco boni propositi rectitudo, id est, ut recta intentione proponamus bonum facere pro illo; non terrenas divitias, non humanos favores, nec honoris transitorii excellentiam requirentes. Astutus enim ille serpens, id est satanas, cum principio bonæ cogitationis non potest resistere, ponit insidias in via, quibus intentionem boni propositi possit everttere, et per truncum perversum ipsam quoque radicem bonæ cogitationis amarescere faciat. De his insidiis conqueritur Psalmus : *In via hac qua ambulabam, absconderunt superbi laqueum mihi*¹. O quanti istis laqueis capti et decepti sunt ! qui bona quidem bene initiantes, tandem exterioribus cogitationibus accedentibus, propositi sui rectitudinem deseruerunt, omnino perversi; et per bona opera sua, vel divitias, vel honores, vel voluptates terrenas semel adepti, primæ intentionis sunt obliiti, et C aliud quam Deum quærentes, idololatræ facti sunt, dum gloriam incorruptibilis Dei, qui solus glorus est, et solus quærendum, mutaverunt in similitudinem volucrum, bestiarum et serpentum². Quomodo in similitudinem volucrum mutant gloriam Dei? Quia bona opera sua, quæ prius ad gloriam Dei facere intenderunt, intentionis rectitudine commutata pro vana mundi gloria facere laborant. Per volucres enim, levæ et instabiles, et alta petentes, vana figurantur. Gloriam Dei mutant in similitudinem bestiarum, qui bona opera, per quæ prius gloriam Dei intenderunt, præterea pro carnis implenda voluntate faciunt. Per bestias enim quæ tantum quæ carnis sunt sequuntur, voluptas designatur. Gloriam vero Dei in similitudinem serpentum commutant, qui bona opera quæ pro celestibus tantum divitias, et pro gloria Dei adipiscenda fieri deberent, propterea operantur, ut ex his terrenas divitias consequantur. Per serpentes enim qui terram comedunt, designantur avari, qui tantum luera terrena sequuntur, et animæ suæ ventrem eupiunt implere.

71. Hæc sunt scandala, quæ in via rectæ A intentionis gradientibus abscondit diabolus, ut truncum lili, id est bonum propositum, a sua rectitudine distorqueat. Heu ! heu ! Domine Deus, quis evadet laqueos istos ? Ecce, ut taceam sœculares, quot quantosque videmus Ordinum diversorum prælatos, quos bona sine dubio scimus intentione nudos nudum Christum fuisse secutos ; et tamen inviti ad prælaturas licet attrahantur, non post longum tempus, sed statim corrumpunt intentionem, truncum viuant, commutant propositum : ut prælaturis ad quas inviti venerant, libenter inhærent, præesse cupientes, potius quam prodesse ; lautioribus ferculis et exquisitis, voluptati ventris potius quam utilitatí, vel divinæ voluntati deserviunt; nonnunquam etiam pecunias congregare dicuntur, non ut spiritualibus filiis necessaria, sed ut carnalibus nepotulis et amicis superflue aliquid largiantur ! O utinam mentiar, Domine Jesu, utinam mentiar ; ut me solo mentiente, omnes in rectitudine et veritate persistant.

72. Vobis autem, o virgines Christi, humilitatis virtutem, quam sæpius vestræ charitati commendamus, ad propositi nostri rectitudinem pro maxima parte putamus sufficere. Dum enim in tantam altitudinem castitatis ascenditis ; laborat adversarius vester satanas, ut vos ab illa deflectat. Clamat enim nobis sæpe, imo semper suggestit vocem illam, dicens : *Incurvare ut trans-eamus*³. Quid est, *Incurvare?* Fleete intentionem tuam ad terrena, quam ad cœlestia erexisti, ut pateat nobis transitus per te, ut conculcensus te. Ne consentias inimico tuo, o anima casta, virgo Christi, amica sponsi tui, amici tui sponsa, ne consentias, ut ne incurveris. Hoc est, nihil terrenum queras, non laudes humanas, non honores, non divitias terrenas : quia si ad hæc declinaveris, transbit per te mendax ille, teque conculcabit et premet ac elidet te, et jugum iniquitatis suæ importabile ponet super te, si abjeeceris jugum Christi leve et nave. O quam insensati, qui rectitudinem intentionis suæ sic incurvant, ut accipiant illum tetternum et ini-quissimum satanam, sessorem suum, aljecto illo pulcherrimo et optimo primo rectore Do-mino Jesu, cuius, ut ipse asserit, jugum suavissimum est, et onus levissimum⁴!

¹ Psal. cxli, 4, et cxxix, 6. — ² Rom. i, 23. — ³ Isai. li, 23. — ⁴ Matth. xi, 30.

" " want to go to the concert with you."

and the last of the day was a walk through the woods. The weather was very warm and humid. We saw many birds, including a pair of Eastern Kingbirds, a pair of Northern Parulas, and several Chestnut-sided Warblers. We also saw a pair of Acadian Flycatchers, a pair of Indigo Buntings, and a pair of Rose-breasted Grosbeaks. We also saw a pair of Indigo Buntings, a pair of Rose-breasted Grosbeaks, and a pair of Indigo Buntings. We also saw a pair of Indigo Buntings, a pair of Rose-breasted Grosbeaks, and a pair of Indigo Buntings.

CAPUT XXIII.

De vermis qui corrodunt truncum, id est, malis suggestionibus bonum propositum corruptentibus.

76. Vermes truncum boni propositi corruptentes, sunt tentationes intrinsecæ, quæ tanto viciniores sunt, quanto familiariores, sæpe sub boni specie bonum propositum corruptentes. Est enim aliquis qui de bona cogitationis radice, boni propositi truncum emisit. Proponebit omnia quæ mundi sunt relinquere, ut nudus Christum nudum sequatur; sed nascitur intrinsecus vermis pravæ suggestionis, dicens ita: Indotata tibi soror est, paupereula mater; sunt fortassis fratres, vel filii, sive alii quicunque amici, rei familiaris inopia laborantes, qui de te solo pendent, te unum respiciunt: quos si reliqueris, aut mendicabunt turpiter, nimis ruin in tui generis opprobrium; aut furtive, vel violenter certe rapient aliena, et sic in corpore simul et in anima peribunt. Quod si tu, qui his poteris subvenire manendo in possessione tua, hos in certo periculo reliquise videberis, et clausisse viscera tua ab eis, quomodo charitas Dei manet in te? Ergo ut maneas in charitate, mane cum illis; quia sine charitate nihil proderit tibi, quidquid agas. Quod si tibi etiam prodesset, melius tamen esset ut multos tecum, quam solum te servares. Numquid preceptum est alicubi a Domino, mundum omnino ab omnibus relinquiri? Quin et magis operibus misericordiae commendabuntur electi et salvandi in extremi examinis dic. Quid ergo queris extra mundum, quod in mundo melius habere poteris et securius? Adduntur his vermis ali vermes mortiferi, scilicet difficultas claustralium praceptorum, et quod major est casus, ubi altior gradus; ciborum parcitas, jejunia, vigiliae, intolerabilis labor sine requie, duritia lectorum, laboris assiduitas, et super omnia abrenuntiatio proprie voluntatis, cum periculo falsorum fratum, duritia prælatorum. Equis omnia enumerabit? Innumerabiles sunt hi vermes pessimarum suggestionum, truncum boni propositi gravissime corrodentes. Omnino resistendum est his vermis, omnino, et saecularum Scripturarum rationibus sunt enecandi.

77. Vermis igitur qui indiscrete adeo chari-

¹³⁷ tatem et misericordiæ compassionem persuadet, A occidens est unguento dominicæ sententiæ, dicentis: *Si quis venit ad me, et non odit patrem et matrem, et uxorem et filios, et fratres, et sorores, adhuc autem et animam suam, non est me dignus*¹. Qualiter autem diligendi, et qualiter odiandi, per vaccas trahentes plastrum cum arca Domini perdocemur: quarum vituli dum essent reclusi domi, ipsæ vaccæ arcam gestantes et recto itinere pergentes Bethsames, cum audirent voces vitulorum, dederunt quidem mugitum, qui erat signum naturalis affectus; nec tamen se ab arrepto semel itinere deflexerunt². Tu vero si jam portas sive professione aperta et solemnri, sive occulto proposito jugum Domini, id est, Regulam quamcumque per Spiritum sanctum a Patribus institutam; si te prædicatorum vernium suggestiones incipiunt corrodere, imitare vaccas Allophylorum portantes arcam Domini: redde mugitum, id est signum affectus, hoc est, condole, compatiere, consolare eos qui naturali amore conjuncti sunt; nihil tamen minus serva viam incepitam, hoc est, perfice bonum propositum dirigendo pedes tuos versus Bethsames, versus Domum solis, hoc est, ad celestem patriam, ubi est summa et spiritualis habitatio solis nostri Domini Jesu, qui est sol justitiae, qui in illa domo lucet in virtute sua, habitans lucem inaccessibilem. Sic sunt odiandi amici, ut affectus amoris erga illos conservetur: sic sunt et amandi, ut eorum amor nequaquam amori Dei præferatur. Imo nec animæ nostræ commodum amori illius præferre debemus: sed tanquam odisse animas nostras affligendo illas jejuniis, vigiliis, castigationibus, ut doceamus eas dominicis obediere præceptis. Eos quoque quorum inopiam implere possemus in sæculo permanendo, eidem commendabimus conservandos, qui est Rex regum, et dives in omnes qui invocant eum, orantes ut eorum statum ita gubernet, sicut sevit eorum saluti expedire.

78. Ceterum vermes suggestentes austерitatē vitæ regularis, velociter necabuntur, si mentem nostram myrrha, id est amaritudine dominicæ passionis, curaverimus inungere, cui quidquid pati potuerimus comparatum, aut parum, aut nihil poterit aestimari. Sunt autem hi vermes maxime importuni proposito virginali, eo quod magister vermium Beelzebub, qui pri-

¹ Luc. xiv, 26. — ² I Reg. vi, 10-12.

CAPUT XXII.

De fortitudine trunci, seu de constantia boni propositi.

73. Fortitudo trunci imprimit virtutem, quae fortitudo vocatur. Est autem fortitudo, secundum quod eam hic accipimus, quedam virtus omnium tentationum sustinens insultus, non earum modo quae molestæ, sed etiam earum quae prosperæ sunt. Est autem hæc virtus truncus lili nostri, proposito boni operis, et maxime voto virginitatis conveniens: quia quanto laudabilius est votum, tanto fallacius et fortius B insistit diabolus, ut impedit bene tertiaris³, quod in bono initio non potuit impedire. Talis truncus vere opus est, ut sit fortis contra frigus. Bonum namque propositum unde tentatur, aedea est, qua quandoque, sicut etiam supra diximus, in tantum tentantur electi, ut non orare libeat, nec legere, nec meditari, nec aliud quidquam operari eorum quæ sunt quædam fomenta animæ: quia oratione, lectione, meditatione, seu etiam exteriori exercitio corporis vires animæ reparantur et conservantur, et augentur, eisque subtractis animam langnescere necesse est, et in frigus mortale resolvi; statimque subintrat luxuria, vindicatque sibi sedem in anima frigida, et eam pessime suo igne calesfacit. Sine autem intermissione nostro lilio virginis Christi orandum, legendum, meditandum, vel etiam exterius aliquid operandum est, ne in ipsa truncus boni propositi corrumpatur. Hæc enim, sicut ait beatus Augustinus, si cum discretione fiant, ut valetudinem corporis non perturbent, in delicias spirituales vertuntur.

74. Calor quo corruptitur truncus boni propositi, sæculi prospera sunt, in quibus nimis insidie inimicorum latent. Multos enim invenimus, qui adversis resistant, quia in illis tentatio est manifesta. Sanum est corpus, adversitates animi quæ enervant, et tentationes sedatae sunt. Quid superest, nisi securitas? Cave, cave: vñ huic securitatí, vñ paci huic, de qua dicit ipsa Veritas: *Dum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt quæ possidet*⁴. Time ergo dum omnia prospera sunt et tranquilla, ne ille fortis armatus satanas sine resistentia possideat te. Noli dicere apud te, quod dixit ille dives,

¹³⁶ cuius ager uberes fructus attulit, *Anima mea, A habes multa bona reposita in annos plurimos; concede, bibe, epulare*²: quia cum dixerint, *Pax et securitas, tunc repentina superveniet eis interitus, et non effugient*³. Tu vero si vis pacem et securitatem veram habere, vide ne unquam securus sis; sciens pro certo nihil tibi tam timendum, sicut presentem pacem, que sine dubio æternum generat timorem. Neque enim omnibus sanctis melior es tu, qui in tentationibus probati et perfecti sunt. Quis melior beato Job, cui ipse Dominus testimonium perhibuit, quod esset vir simplex et rectus ac timens Deum, et recedens a malo, et cui similis non erat in terra⁴? Simile vide in omnibus Deum timentibus, Apostolis, martyribus; quanta passi sunt tormenta, ut securi pervenirent ad palmam regni, qui fortes facti sunt in bello⁵, non in prosperitate.

75. Tempestates autem truncum lili nostri impugnantes, manifestæ adversitates sunt; in quibus querendum est unicum et singulare remedium, ille optimus medicus, dux non seducens, rex suis erigens, athleta fortissimus, in suis et pro suis pugnans et vincens, et inde vñctores coronans Dominus Jesus. Quid queris, quod in illo non invenias? Si ægrotus es, medicus est. Si exsultas, dux est. Si desolatus es, rex est. Si impugnaris, pugil est. Si sitis, potus est. Si alges, vestimentum est. Si tristaris, gaudium est. Si obtenebraris, lux est. Si orphanus es, pater est. Sponsus est, amicus est, frater est, summinus, optimus, misericordissimus, fortissimus, pulcherrimus, sapientissimus est, omnia sine fine gubernans. Quid autem labore? Omnia que velle potes et debes, est Dominus Jesus Christus. Desidera hunc, require hunc. Quia hæc est illa una pretiosa margarita, pro qua emenda etiam vendenda sunt omnia que tua sunt; qua Dhabita nullius tempestatis procellam timebis. Sit ille finis propositi tui, sit in illo posita fortitudo tua, non in viribus tuis, et nullo modo confringeris; quia ipse, et non aliis, est verissimus et optimus consolator adversitatum et pressurarum.

¹ Luc. xi, 21. — ² Id. xii, 19. — ³ 1 Thess. v, 3. — ⁴ Job 1, 1, 8. — ⁵ Hebr. xi, 34.

² Alias, terminari.

CAPUT XXIII.

De vermis qui corrodunt truncum, id est, malis suggestionibus bonum propositum corrumpentibus.

76. Vermes truncum boni propositi corrumpentes, sunt tentationes intrinsecæ, quæ tanto viciniores sunt, quanto familiariores, saepe sub boni specie bonum propositum corrumpentes. Est enim aliquis qui de bonæ cogitationis radice, boni propositi truncum emisit. Proponit omnia quæ mundi sunt relinquere, ut nudus Christum nudum sequatur; sed nascitur B intrinsecus vermis pravæ suggestionis, dicens ita: Indotata tibi soror est, paupercula mater; sunt fortassis fratres, vel filii, sive alii quicunque amici, rei familiaris inopia laborantes, qui de te solo pendent, te unum respiciunt: quos si reliqueris, aut mendicabunt turpiter, nimirum in tui generis opprobrium; aut furtive, vel violenter certe rapient aliena, et sic in corpore simul et in anima peribunt. Quod si tu, qui his poteris subvenire manendo in possessione tua, hos in certo periculo reliquisse videberis, et clausisse viscera tua ab eis, quomodo charitas Dei manet in te? Ergo ut maneas in charitate, mane cum illis; quia sine charitate nihil proderit tibi, quidquid agas. Quod si tibi etiam prodesset, melius tamen esset ut multos tecum, quam solum te servares. Numquid præceptum est alicubi a Domino, mundum omnino ab omnibus relinquiri? Quin et magis operibus misericordia commendabuntur electi et salvandi in extremi examinis die. Quid ergo queris extra mundum, quod in mundo melius habere poteris et securius? Adduntur his vermis alii mortiferi, scilicet difficultas claustralium præceptorum, et quod major est easus, ubi altior gradus; ciborum parcitas, jejunia, vigiliae, intolerabilis labor sine requie, duritia lectorum, laboris assiduitas, et super omnia abrenuntatio proprie voluntatis, cum periculo falsorum fratrurn, duritia prælatorum. Ecquis omnia enumerabit? Innumerabiles sunt hi vermes pessimarum suggestionum, truncum boni propositi gravissime corrodentes. Omnino resistendum est his vermis, omnino, et saerarum Scripturarum rationibus sunt enecandi.

77. Vermis igitur qui indiscretæ adeo chari-

⁴³⁷ tatem et misericordiae compassionem persuadet, A occidens est unguento dominicæ sententia, dicentes: *Si quis venit ad me, et non odit patrem et matrem, et uxorem et filios, et fratres, et sorores, adhuc autem et animam suam, non est me dignus*¹. Qualiter autem diligendi, et qualiter odiandi, per vaccas trahentes plastrum cum area Domini perdocemur: quarum vituli dum essent reclusi domi, ipsæ vaccæ arcum gestantes et recto itinere pergentes Bethsames, cum audirent voces vitulorum, dederunt quidem mugitum, qui erat signum naturalis affectus; nec tamen se ab arrepto semel itinere deflexerunt². Tu vero si jam portas sive professione aperta et solemini, sive occulto proposito jugum Domini, id est, Regulan quamcumque per Spiritum sanctum a Patribus institutam; si te prædictorum vernium suggestiones incipiunt corrodere, imitare vaccas Allophylorum portantes arcum Domini: redde mugitum, id est signum affectus, hoc est, condole, compatiere, consolare eos qui naturali amore conjuncti sunt; nihil tamen minus serva viam incepitam, hoc est, perfice bonum propositum dirigendo pedes tuos versus Bethsames, versus Dominum solis, hoc est, ad celestem patriam, ubi est summa et spiritualis habitatio solis nostri Domini Jesu, qui est sol justitiae, qui in illa domo lucet in virtute sua, habitans lucem inaccessibilem. Sic sunt odiendi amici, ut affectus amoris erga illos conservetur: sic sunt et amandi, ut eorum amor nequaquam amori Dei præseratur. Imo nec animæ nostræ commodum amor illius præserre debemus: sed tanquam odisse animas nostras affligendo illas jejuniis, vigilis, castigationibus, ut doceamus eas dominicis obediens præceptis. Eos quoque quorum inopiam implere possemus in sæculo permanendo, eidem commendabimus conservandos, qui est Rex regum, et dives in omnes qui invocant eum, orantes ut eorum statum ita gubernet, sicut seit eorum saluti expedire.

78. Cæterum vermes suggestentes austritatem vitæ regularis, velociter necabuntur, si mentem nostram myrrha, id est amaritudine dominicæ passionis, curaverimus innungere, cui quidquid pati potuerimus comparatum, aut parvum, aut nihil poterit aestimari. Sunt autem hi vermes maxime importuni proposito virginali, eo quod magister vernum Beelzebub, qui pri-

¹ Lue. xiv, 26. — ² I Reg. vi, 10-12.

mitus Euan virginem leviter supplavit, se non sic. Neque enim unquam morientur, immodo jure doleat a virgineulis utriusque sexus toties supplantari. Vide ergo et pravide, et præcave vermes tibi insidiantes, virgo Christi. Cum enim nonnunquam cogitaris te ad perfectam statutam casti lili aut pervenisse jam, aut facile perventurum; excute ac depelle abs te vermes istos suggestionum noxiarum, et imminentium truncu pariter et radici tui lili, tibique per suggestionem dicentim: Quid agis? quorum delecteris? Numquid florem juventutis tuæ vis extingue? numquid dulcedinem maritalis copulae non experieris? numquid filios charismatos et filias solatii tui, et superstites vitæ tuae non habebis? numquid ministrorum fidelium servitio carebis? Stultum est iter quod aggrediris: imitare parentes tuos qui te generunt. Gigne et tu filios, et secundum institutionem dominicam conjugio fruere, qui de virginibus præceptum non dedit.

79. Insidiosi vermes sunt hi, o virgo Christi, in quorum faciem conspuendum est tibi. Si hos curaveris evadere, diligentius intuere quis sit Jesus Christus, o anima virginalis; utrum virgo, vel conjugatus, cui Virginem matrem commiserit, quem familiarius dilexerit. Quid opus est multis? Virgo est Christus Jesus natus de Virgine, quam virginis commendavit purissimo, hoc est, beato Joanni, quem specialis prærogativa castitatis ampliori dilectione fecerat dignum. Hic Jesus Christus sponsus tuus tibi sequendus potius quam parentes, si vis florem juvenilem animæ tuae conservare, qui nunquam veterascit. Virginitas enim nonnunquam decidet. Si autem de flore corporali vis agere, numquid non magis florent virgines animo simul et corpore, quam qui corrupti? Imo vero virgines tam in corpore, quam in anima vere florent, singularia lilia lili singularis: qui, ut firmiter spero, et in hac mortali vita suis liliis abundantiam suæ suavitatis abundantius, quam cæteris eructat, quia in his similitudinem suam videt distinctius expressam. Quocumque enim Christus pergit, virgines sequuntur, secundæque fiunt, de spiritu ipsius concipientes bonum propositum, et bona opera parentes, quæ nonnunquam moriuntur; sicut generatio terrena in peccato concepitur, in tristitia paritur, et anxietate nutritur, cum dolore tandem amittitur vel deseritur. Non tales erunt filii tui, o virgo Christi,

A quam anittentur; imo semper sive morientem, sive viventem sequentur te, tuebuntur te, et in vitam aeternam perducent te. Multi ergo filii, et multo meliores desertæ, id est, virgines Christi, qui ad præsens deserti videntur, magis quam ejus quæ habet virum carnalem. Si hæc et hæc similia frequenter ad mentem reduxeris, morientur procul dubio in te vermes malarum suggestionum, nec ad corrodendum truncum boni propositi tui, tuente te sposo tuo, aliquo modo prævalebunt.

CAPUT XXIV.

De longitudine trunci, seu de virtute longanimitatis, et perseverantia in bono proposito.

80. Longitudo trunci in lilio, quæ in altum erecta est, virtutem longanimitatis insinuat, quæ perseverare voluntibus summe necessaria est. Sed quia de virtute perseverantiae supra in tractatu sexti folii diffusius locuti sumus, hic brevius aliquid dicemus. Videtur autem hæc virtus plurimum commendanda in virginibus, maxime sexus feminei, quarum tam animis, quam corporibus quædam infirmitas et debilitas longanimitati sive perseverantiae contraria naturaliter est inserta. Sed benedictus Deus, qui hodierna die etiam infirma mundi elegit, ut confundat fortia, et animis virguncularum terrimaru se ipsum proponit defensorem, ut illius primi et fortissimi corruptoris, antiqui serpentis dico, caput elidat, qui humillimus Christi virginibus insidiatur. Quis sanæ mentis prægaudio non exsiliat, cum jam tempora nostra tot videat virginum liliis redimiri, tanta fortitudine non sua, sed sponsi sui contra furorem draconis infesti viriliter dimicantibus, et triumphi D coronam merentibus?

81. Gaudeo ego plane, cum jam nec in vicis nec in civitatibus, nec in claustris lilia ista desint, imo cum et multa deserta et invia claustris virginibus sint repleta, ita ut vere dicatur quod germinent campi eremi, germen odorem ^a Domini. Etenim ascendunt de deserto virgunculæ, virtutum deliciis afflentes, innixæ non super se, sed super dilectum suum, et longanimitate exspectantes sponsum suum, quando veniat: ut cum clamor factus fuerit, aptent lampades

^a Horst. *odorum.* †

suas, et intrent cum eo ad nuptias sempiternas,¹ ubi jucunditas et exsultatio thesaurizabit super ipsas, et nomine aeterno haereditabit illas Dominus Deus noster. Vos igitur, o virgines Christi, ne deficiatis in exspectatione Christi. Aderit enim citissime sponsus vester, qui idecirco adventum suum differt, ut cum ceteris bonis operibus vestris, vestrae etiam donet exspectationi coronam. Scio, quamvis expertus non sum, quomodo gematis, quomodo compungamini in illo purissimo cubili cordis vestri. Ne deficiatis in bono proposito vestro, ut ad consummationem boni operis et perseverantiam pervenire possitis, per quam coronam mereamini semper eternam.

CAPUT XXV.

De foliis lili*i* circa trunum, id est, de verbis pii*s* et fructuosis virginium.

82. Jam de foliis quae circa trunum sunt videamus. Folia igitur, sicut supra diximus de foliis viti*s*¹, verborum figuram habent. Circa quae folia considerandum est, quod semper sunt virentia inferius, et circa terram majora sunt et plura, quam in superiori parte; et quod superposita apostematibus, rumpunt et mitigant ea. Nimirum his foliis similia debent esse verba virginum. Viriditas igitur foliorum, virtutem verborum significat: videlicet ut nullum verbum proferatur ab ore virginis Christi, quod nihil in se virtutis contineat. Ut resecetur hic non solum verba turpia, scurrilia, jocosa, luxuriosa, superba, iracunda, detractoria, adulatoria, sed etiam verba superflua. Verbum enim superfluum, id est otiosum, folium aridum est. Folium vero aridum, folium lili*i* non est. Si ergo vis esse lili*i*, habeto verba virtuosa, folia viridia, de quibus scriptum est: *Folium ejus non defluit*². Vis autem videre, quod verbum otiosum folium aridum est? Audi ipsam Veritatem, Dominum Jesum: *O bone igitur verbum otiosum quod locuti fuerint homines, reddent de eo rationem in die iudicii*³. O quantus terror! Iudex sapientissimus, qui numerat omnes pluviae guttas, discretor omnium cogitationum omnium hominum, a primo Adam usque ad ultimum, qui erit in fine saeculi, vult audire rationem verbo-

^{rum} omnium otiosorum, cum sederit in sede A majestatis judicii sui, ubi non jam misericordia, sed judicium cantabitur Domino. Quid tum miseris et miserabiles faciemus? Sapientissimus es, Domine, falli non potes: justissimus es, corrumpi non potes. Tempus miserendi tunc praeteritum erit, quia judicabis orbem terrae in aequitate; judicabis populos in justitia, qui prius per misericordiam pepercisti. Quid ergo dicam? Misere, queso, dum tempus est miserendi, Pater misericordiarum, ut non judices me in tempore judicandi. Pone custodiam ori meo, et ostium circumstantiae labiis meis, ut non solum a maledictis et turpibus declinem, verum etiam otiosa verba devitem; ne de illis me oporteat in die iudicij reddere rationem, ubi jam non de bonis et viridibus foliis verborum, sed de malis aridis ratio est reddenda.

83. Quid est autem verbum otiosum? Otiosum est verbum, teste Gregorio, quod ratione justae necessitatis, vel intentione piae utilitatis caret⁴. Quidquid ergo loqueris, nisi intendas alicui prodesse, otiosum est. Quis de his omnibus reddere potest rationem? Moderetur ergo omnis homo linguam suam, sed praeципue virgines Christi; ut sciant, quando vel qualem profecrant sermonem. Non enim decet ex ore cantantu*r*o canticum novum sponso suo, aliquod verbum procedere quod illi cantico sit contrarium. Quid est ergo canticum novum? Canticum charitatis. Quare novum? Quia initio saeculi a primis creaturis canticum fuit *vetus*, canticum contrarium charitati. *Vis ergo nosse?* Cantavit angelus periturus in coel*o* canticum superbiæ, dicens: *Ponam sedem meam ad aquilonem, et similis ero Altissimo*⁵. Cantavit postea detractionis canticum in paradiso, cum accedens ad mulierem ait, *Quare prohibuit Deus vobis, ne comedederitis de ligno scientiæ boni et mali?* tandem quam diceret, Mala intentione prohibit. Canticum dubitationis cantavit mulier, dicens: *Ne comedamus, et forte moriamur.* O forte, quantum insinuatatis nobis induxisti! Videns autem diabolus mulierem dubitatem, prorupit ad canticum mendacii, dicens: *Nequaquam morimini*⁶. O nequam, o nequam, ubi est modo tuum *nequaquam*? Ecce mortui sunt dupliciti morte, quos dixisti nequaquam morituros. *Nequaquam, inquit, moriemini.* Malum et *vetus*

¹ Cap. 6, n. 28. — ² Psal. 1, 3. — ³ Matth. xii, 36. — ⁴ Moral. lib. 7, cap. 18. — ⁵ Isai. xiv, 13, 14. — ⁶ Gen. iii, 1, 3, 4.

canticum hoc verbum veritati contrarium. Di-⁴⁶⁰ xerat enim Deus, *Quacumque die comederitis*, A morte moriemini¹, morte videlicet animæ : vel, ut alii exponunt, *Moriemini*, id est, mortales efficiemini, scilicet, ut necessitatem tunc habeatis moriendi, qui modo potestis non mori. Si enim in obedientia permanisset, mortui non fuissent. Cantavit et Adam canticum excusationis in peccato, cum dixit, *Mulier quam mihi dedisti sociam, dedit mihi, et comedi*² : ac si diceret, Tu potius accusandus es, qui talem mihi junxisti mulierem, quæ me ad peccandum induceret.

84. Charissimi, vetera cantica sunt haec, canticum superbiæ, canticum detractionis, canticum dubitationis, canticum mendacii, et canticum excusationis. Cavenda sunt, et per omnem modum cavenda haec cantica, o virgines Christi, si novum vultis canticum decantare. Sed neque aures vestras talibus canticis aperietis, qui vocem Christi specialis et familiarius audire desideratis. Vivit adhuc ille malignus serpens, et sub virginæ facie, id est, sub specie bonæ collationis, sue malignitatis venena distillat. Canta adhuc in cordibus auditorum suorum canticum superbiæ, cum illis latenter suggerit, ut ad honores et dignitates et prælaturas aspirent, vel propter nobilitatem, vel propter scientiam, sive etiam propter bonitatem suam. Quin et his deceptus fuit ipse, qui se prælatum in nobilitate pulchritudinis, et sapientia, et virtutibus, aliis vidit chorus Angelorum; et prorupit in canticum superbiæ, per quam cecidit; et alias cadere facit, quotquot secum idem canticum cantare præsumunt.

CAPUT XXVI.

De novo cantico virginibus cantando.

85. Non ita cantavit novi cantici imitatrix Mater Christi, verum lillum vere viridanibus foliis redimitum. Vis videre folia ejus? vis audiare canticum ejus? Exaltata, et supra quam dici aut cogitari potest, toti mundo cœlisque prælata, non ascendit supra se, sed cantavit canticum humilitatis, quod et charitatis est, quia charitas non inflatur. Eructavit de corde suo inebriato verbum bonum et suave, canticum novum virginibus cantandum. Et quid ait? *Magnificat*

anima mea Dominum³. Vide, quam contrarium est canticū hoc canticō angeli ruituri. Incœpit ille in alto, ac proinde in ima non descendit, sed corruīt. Incœpit Maria ab imo, ut in altum sublevaretur. Magnificat hæc Dominum, non se; licet inæstimabiliter exaltata, servans quod scriptum est: *Quanto major es, humilia te in omnibus*⁴. Unde et super omnes choros Angelorum meruit elevari. Magnificavit se ille supra Dominum, unde infra omne quod est, meruit præcipitari. Exsultavit spiritus humiliis Mariae in Domino Iesu suo; unde oleo lætitiae præ consortibus suis inungi promeruit: exsultavit stultus ille angelus in se; unde luctu perpetuo meruit condemnari. Gloriatur ista humilitatem suam esse respectam; unde habebit fructum in respectione animarum sanctorum: gloriabatur ille in multitudine virtutis sue; unde perpetuam despectionem incurrit.

86. Vos ergo, o virgines Christi, virete in foliis, in verbis charitatis, humilitatis, et patientiae. Sequimini lily illud præcipuum, Matrem summi lily, boni Jesu, ut ipsum solum magnificantes, qui solus magnus est, in ipso, et per ipsum et cum ipso mereamini magnificari. Cavete nihilominus canticum detractionis, quod in paradiſo inchoatum est, canticum vetus et in peccati vetustatem perducens. Et videte quantum omnino sit contrarium novo cantico charitatis; cum necessarium sit illum non diligi, cui detrahitur. Solet enim charitas non obloqui, non detrahere; sed potius peccata aliena excusare: vel si forte sit necessarium corripere, facit hoc non animo malignandi, sed corrigendi. Cavete et canticum dubitatis; non dubitantes de misericordia Domini: sed omnem sollicitudinem vestram audacter in eum projicie, quoniam ipsi cura est de vobis. Non enim crudelis est, ut permittat vos cadere, si vos in

D ipsum projecteris, qui vos ad hoc hortatur; qui vos propter ipsum omni terreno solatio scit voluntarie destitutos. Nec dubitetis de pœna malis pro miseriis infligenda, ne in præsumptionis vitium incidatis: nec dubitetis de præmio justis conferendo, ne forte desperationis periculum incurbatis. Cavete, ne canticum mendacii aliquando ex ore vestro procedat, quo veritatis sponsum vestrum spiritualiter laudare spernatis. Perdit os virginis virginitatem suam, quoties scienter in animo malignandi

¹ Gen. ii, 17. — ² Id. iii, 12. — ³ Luc. i, 46. — ⁴ Eccl. iii, 20.

loquitur mendacia contraria veritati. Cavete⁴⁶¹ virgines Christi, quæ a viriditate nomen habent nihilominus canticum excusationis in peccatis, A tis) quæ vireant, et quæ apostematibus su- semper habentes in mente illud beati Joannis virginis veritati^a testimonium perlibentis. *Filioli*, inquit, si dixerimus quia peccatum non habemus, nosmetipsos seducimus, et veritas in nobis non est. Si autem confessi fuerimus peccata nostra, fidelis et justus est Deus, qui dimittit nobis peccata nostra, et emundat nos ab omni iniquitate¹. Nemo igitur aestimet se sine peccatis esse: nec cum cognoverit illa, excusat se, sicut stulti solent, adhuc hodie loquentes excusationem Adæ, et dicentes: Mulier quam dedit mihi Deus, seduxit me. Quare talem mulierem dedit mihi Deus, quæ me seducat? Mulier ista seducens virum, est caro spiritum nostrum adducens ad consentiendum peccatis, pro qua stulti Deum quotidie accusant, se ipsis in peccatis volventes, et dicentes se carnis illecebri non posse resistere, quam acceperunt a Deo. Grande valde est peccatum illud, accusare Deum optimum, qui fecit omnia bona valde propter te; et præcipue ipsi hominem præceteris creaturis exornavit. Bonum sine dubio fecit te Deus bonus, qui fecit omnia bona, bona valde propter te. Neque enim bonus esset, si te male fecisset, propter quem omnia fecit, quæ propter te bona facta valde fecit omnia. Bonum ergo et valde bonum fecit te Deus. Bonus tu ipse, te vere malum facis. Si deleveris in te quod tu ipse facis, invenies valde bonum te esse inter creaturas quas ipse fecit. Fecit ipse primo te secundum se, et factus est postea secundum te. Fecit ipse te prior ad imaginem et similitudinem suam, et factus est ipse posterior homo ad similitudinem tuam. Verbum enim caro factum est². Laudemus ergo Deum, qui secundum se fecit nos. Amemus Deum, qui propter nos factus est secundum nos. Oremus ipsum, ut imaginem suam, sicubi deformata est in anima nostra, misericorditer reformare dignetur; nihilominus et corpus nostrum, quod ad similitudinem et naturam nostram accepit, sic immaculatum conservare dignetur. Et viridia folia, id est verba virtutes continentia, proferamus, si quidem volumus esse vera lilia, quæ verba veterum cantorum non habent, sed que novo cantico, id est charitati, spei, humilitati, et cæteris virtutibus, convenire noscantur.

87. Proferamus folia (et vos præcipue, o

perposita rumpant illa, et levient, et sanent, sanie foris ejecta: quod fit quoties incestum ad castitatem, superbum ad humilitatem, iracundum ad mansuetudinem, avarum ad largitatem, gulosum ad sobrietatem, invidum ad charitatem, acediosum ad alacritatem verbis bonis et veritati consentaneis perducimus. Ista vitia quasi ulceræ animam gravant, continentia in se venenum inmunditia et pravæ consuetudinis, de quibus singulis quia nos in tractatu de foliis vitiis exempla posuisse meminimus, causa brevitatis in præsenti judicamus prætereunda. Hoc autem dicimus tantum, quod considerandum nobis est, quo vitio unusquisque labore, ut secundum laboris sui magnitudinem et qualitatem, verborum medicinam ministremus, et similiter de aliis vitiis, sicut supra positum est. Hoc enim sciendum est, quia non semper silentio studendum, licet cum magno studio silentium sit servandum: sed januam oris nostri quandoque claudere, quandoque aperire debemus, quatenus ita taceantur mala, ne cum malis etiam bona et utilia taceantur. Quod etiam in petitione sua innuit Propheta, cum dicebat: C Pone, Domine, custodiam ori meo, et ostium circumstantiae labiis meis³. Ostium quippe non semper patet, nec semper clauditur: sed in domo sapientis patet sapientibus in nuntiis emittendis; clauditur vero pro stultis intrinsecus retinendis. Sic et os nostrum, quod est ostium cordis nostri, per quod verba quasi quedam nuntia egrediuntur, nuntiantia quid interius agatur in corde, quod verbis prudentibus et utilibus est in tempore reserandum; pravis vero verbis quæ de malis motibus cordis surgunt, jugiter est claudendum. Tempus enim loquendi, et tempus tacendi. Nec minus peccat is qui verbum subtrahit in tempore opportuno, quam qui prava loquendo, alios scandalizat. Nimis enim videtur avarus esse et invidus, qui verba gratis habita ad utilitatem proximorum negligit ministrare. Quando enim putas eum substantiam propriam indigenti proximo largiturum, quæ divisa minuitur, qui verba nunquam deficiunt non largitur? Ponat ergo Dominus custodiam ori nostro, ut sciamus quando et qualem debeamus proferre sermonem: et ostium circumstantiae

¹ I Joan. i, 8, 9. — ² Joan. i, 14. — ³ Psal. cxl, 3.

^a Alias, virginitati.

labiis nostris, ut ita non solum aperiatur, sed etiam claudatur in tempore, ut neutro offendam. Sed superposita apostematibus animarum infirmarum verba nostra, tanquam folia liliorum, saniem vitiorum Domino adjuvante ejiciant, et virtutum vires valeant inserere auditoribus.

CAPUT XXVII.

De foliis lili inferioribus et superioribus, seu de frequentia et parcitate verborum.

88. Quid est autem, quod ipsa juxta terram majora sunt et plura, superius vero pauciora et minora: nisi quod viri justi, et præcipue virgines, quanto altius ascendunt ad culmen virtutum, terrenis cogitationibus et cupiditatibus infra relictis, tanto disciplinatores et tanto parciores debent esse in verbis? Per diminutionem enim foliorum in superiori parte disciplina verborum intelligitur; quia disciplinati quique quasi circumcidunt et extenuant verba sua, ne quid in eis pudicitiae, vel disciplinæ contrarium valeat inveniri, quæ indisciplinati et turpes quicunque omni honestate earentia, turgida et inflata emittunt. Per paucitatem vero foliorum, verborum paucitas convenienter accipitur: cui omnes boni tanto magis student, quanto virtutum culturæ viciniores existunt. Unde de fratre quodam, qui discere volebat, et quasi in usum reducere linguae correctionem, legitur quod quemdam per triennium lapidem portabat in ore: de alio vero, quod triginta annos non fuerat locutus quidquam. Videmus plures, qui dum in principio boni propositi, et adhuc quasi vicini terræ, pristina ducti consuetudine, nec modestiam, nec paucitatem verborum valeant observare, quorum verba designantur per folia lili juxta terram: procedente vero tempore, gratiaque accidente secundum prolectum suum moderantur verba, studentque silentio, ita ut non solum prava, sed etiam otiosa devitent.

89. Cui autem honorum statui melius competit disciplina et paucitas verborum, quam virginis Christi? Nam si omni homini christiano præcipitur, ut nec turpiloquium, nec scurrilitas procedat ex ore eorum, sed magis gratiarum actio¹; quanto magis virgo, suo Domino

¹ *Ephes. v, 4.* — ² *Apoc. xix, 4.* — ³ *Prov. x, 19.* — ⁴ *Jacobi i, 26.* — ⁵ *Prov. xxv, 28.* — ⁶ *Psal. cxxxix, 12.*

A temporibus abstinere? Qui suam procul dubio pudicitiam non violavit, tanto maiores debet Domino reddere gratiarum actiones, quanto maiorem est gratiam consecutus. Bonos enim virgines esse, summum bonum est, et summa gratia, quia ii soli sequuntur Agnum quocumque erit². Quantum vero is etiam a multiplicitate verborum debeat abstinere, quis non videat, cum loquacitas omnis sit indicium impudicitiae, quæ nequaquam potest simul esse cum pudicitia virginali? Loquacitatis ergo vitium maxime devitent virgines pudici, si volunt virtutem pudicitiae conservare. Manifestum enim est quod in multiloquio non deerit peccatum³, sed pa latim ab otiosis verbis ad detractiones venitur, donec tandem ad apertas contumelias prorum patatur. Arguit autem loquacitatem apostolus Jacobus, ita dicens: *Si quis putat se religiosum esse, non refrenans linguam suam, sed seducens cor suum; hujus vana est religio*⁴. Nemo igitur sibi de religionis habitu blandiatur, qui adhuc linguam suam non didicit religare. Religa tuam linguam, si vis esse religiosus, quia sine linguae religatione religio vana est. Unde Patres sanctissimi religionum institutores, et eorum sequentes sapientissimi, sicut a Spiritu sapientiae docti fuerant, districte instituerunt observationem silentii: non ignorantibus quia sicut urbs patens et absque murorum ambitu, ita vir qui non potest in loquendo spiritum suum cohibere⁵. Et, sicut Psalmus ait: *Vir linguis non dirigetur in terra*⁶. Sciant etiam homines spirituales, qui hoc experti sunt, quantum auferat devotionis, quantum afferat dissolutionis intrinsecus frequens linguae resolutio. Nam sicut for nax, cuius os semper apertum est, non potest in se retinere fervorem: sic nec cor devotionis in se poterit gratiam conservare, cuius os non fuerit janua silentii reclusum. Claudamus igitur os nostrum, ut cum devotionis fervore Christum devotionis largitorem in ferventi affectu animi possimus conservare.

90. Vos autem præcipue, o virgines sponsæ Christi, intrate in cubiculum cordis vestri, et clauso ostio oris vestri orate familiariter, humiliter, lacrymabiliter, hilariter, dulciter, fiducialiter sponsum vestrum, regem vestrum, patrem vestrum, et consolatorem. Effundite coram illo,

omnium inspectore cordium, corda vestra; con-⁴⁶⁵ fabulemini cum illo recordantes illius, effundite super vos animas vestras, et terrenis corporibus relictis, pennis spiritualibus charitatis elevamini: et transite in locum tabernaculi admirabilis usque ad dominum Dei, ubi non corporis, sed cordis auribus audiatis vocem exultationis, et confessionis sonum, festum diem celebrantes, ubi interna consolatione refectae, quandoque cum articulus tempestatis et necessitatis, tentationis et carnis advenerit, coelestis refectionis recordari possitis, et dicere: *Quare tristis es, anima mea? et quare conturbas me?* *Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi, salutare vultus mei et Deus meus*¹. Memores estote optimi Domini Dei, memoramini et delectamini, et deficit spiritus carnis vestrae: ut spiritu illius, qui est super mel dulcis, reficiamini, et discatis vilipendere exteriores collocutiones, postquam interioris collocutionis gustaveritis dulcedinem. O quam bonum et quam jucundum, o quam bonum et jucundum est, tecum, o dulcissime Jesu, habitare in unum, tecum colloqui, tibi revelare causam animæ nostræ, tuæque consolationis responso persfrui! O quam bonum est ad te inhabitantem lucem inaccessibilem duce charitate accedere, cui, si tantum dux nostra fuerit, nihil manere poterit inaccessum! Novit cor tuum, o dulcis Jesu, charitatis lancea vulneratum, viam facere charitati, cui perpetuo non claudetur.

91. Accedite ergo ad eum per eum gressibus charitatis, et illuminamini: gustate quoniam suavis est. Sciunt experti, et bene sciunt qui ex alia parte gustaverunt bonum Dei donum, qui aliquando in cellam vinariam a vera Vite nostra sunt introducti, quoniam amarum et quam tedium sit a dulcedine contemplationis illius interiori presentia separari, et ad exteriora corporalia vel audienda vel videnda reduci. Cum enim ille, quantum in presenti fas est, bonus Jesus, discipulis suis familiaribus scorsum ab aliis fratribus in monte contemplationis eductis, se coram illis transfigurare voluerit, et in ueste candida dulcedinis et bonitatis suæ apparere mirantibus, et solida charitate inebriare voluerit eos, quos ante visitaverat per timorem judicii, sive per violentiam salubrium tentacionum; quia per flagella Deus non unquam suorum se cordibus representat: cum ergo, sicut

diximus, aliquando se in suorum cordibus transfigurare dignatus fuerit, ut tristitia in gaudium convertatur; si interim dum haec nescio quomodo aguntur, aliquis exteriorem requirens presentiam sic sit affectus, ut tamen ab amabilis contemplationis monte ipsum cogat descendere; putas illum tamē impulsione exteriorem patienter ferre, et non magis clamare cum Petro, *Domine, bonum est nos hic esse*²: et cum Paulo, *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus*³? O quam amarum est eis, qui tali interiori refectione satiari noverint, ad exteriora rursus attrahi! Mori videntur sibi, quia revera quædam mortis species est a contemplatione vitae, a contemplatione candidi Jesu, a contemplatione faciei illius rutilantis sicut sol, ad has tenebras rursus avelli; et a Mariæ dulcedine ad Marthæ ministerium revocari.

92. Breviter autem dico, quod quicumque sciunt mentis oculos interioribus contemplationibus occupare, et linguam animæ ad divinum colloquium reserare, non solum non delectantur exterioribus visibus vel colloquiis, verum etiam plurimum fatigantur. Hi vero qui intrinsecus cœci sunt et muti, et contemplatione divina et orationibus devotis nesciunt se occupare, exteriorum sensuum subsidia querunt, et longitudinem temporis qua gravantur, inutilibus confabulationibus expendere satagunt. Exterioribus enim collocutionibus velle occupari, signum certissimum est animæ otiosæ, quæ ad collocutionem divinam nulla penitus devotione levatur. Nondum certe ad summitem lili pervenerunt, qui linguam suam a multiplicitate verborum nesciunt sive nolunt refreshere: tantoque altius se quisque noverit in virtutum gradibus ascendisse, quanto minus humanis colloquiis delectatur, nisi forte ejusmodi hominum in quibus ipse Deus loquitur, et per quos verbum Dei auditur. Tales enim non audiuntur propter se, sed propter Deum, qui et habitat et loquitur in ipsis: et cum talibus loquendo a nostris saepè Domino cooperante dubietatibus expeditum, a pravis abducimur, et in bono proposito confirmamur. Verumtamen in omnibus discretionis spiritus optandus est et implorandus a Domino, ut ipso revelante sciamus, cui spiritui sit credendum, cui cordium nostrorum simplieum sit cogitatio revelanda, a quo salutis verbum audiendum;

¹ Psal. xl.ii, 5. — ² Matth. xviii, 1-4. — ³ Rom. vii, 24.

ne simplicitas nostra ab astuti serpenti fallacia ¹⁶⁴ mundi et omnem ornatum sœculi contempsi capiatur, qui plerumque mala bonis, et falsa A propter amorem Domini nostri Jesu Christi, erronea rectis admiscere consuevit.

CAPUT XXVIII.

De contemplandis in lilio, id est decore et excellentia vera virginitatis.

93. Jam nunc ad contemplandum florem ipsum liliu veniamus. Vide, o virgo Christi, quanta pulchritudine præemineat tunc iste flos, tuum florem designans, præ cæteris floribus. Vide quantam præ omnibus floribus qui sunt in terra, gratiam obtineat specialem. Vide quantum ab ipso Sponso tuo laudem præ cunctis floribus mereatur. Considerate, inquit, lilia agri, quomodo crescent. Amen dico vobis, quoniam nec Salomon in omni gloria sua cooperatus est sicut unum ex istis⁴. Lege igitur, o virgo, et perlege, et saepius relege hoc verbum Sponsi tui, et intellige quantum in hujus floris commendatione tuam gloriam commendavit. Omnen mundi gloriam sapientissimus ille omnium creator et conditor unico flosculo tuo cooperuit; nec gloriam flosculo, sed hunc flosculum omni gloria prætulit. In Salomone enim, de quo legitur quod magnificatus est super omnes reges universæ terræ in divitias et honore², omnes mundi glorias debes intelligere. In flore liliu tui, qui tuam, omniumque virginum Christi figuram gerit, virginitatis gloriam contemplare. Si ergo tantum commendatur ab ipsa Veritate decor liliu tui, ut ei juste subjiciatur omnis gloria Salomonis, quem non dubium est secundum magnitudinem gloriae suæ fuisse magnifice cooptum; quantum putas commendandum ipsum esse tuæ virginitatis lillum incorruptum, et nulla in perpetuum macula corrumpendum, cuius vel umbra et figura tantum meruit honori? Si omne experimentum omnis gloriae Salomonis non potest decori unius materialis lilioli comparari, quis decor comparabitur tuæ florenti virginitati, que est tuum lillum verum et speciale? Nullus, inquam: quia claritatem altitudinis tui decoris nullus potest decor terrenus transcendere, quia nec Salomon in omni gloria sua cooperatus fuit sicut unum ex istis.

94. Noli ergo substristis cantare, « Regnum

» mundi et omnem ornatum sœculi contempsi sti³; » qui tibi etiam in presenti vita decorum dedit omni mundano decore majorem, lillum integratius tue sibi conservando, et sibi præ cæteris pulchritudinibus virtutum specia- liter dedicando, et speciali dilectione adstringendo. Videbis luculenter hoc in Cantico amoris, ubi cæteris floribus pene omissis florem tuum sapient nominat, nomen liliu saepius inculcando. *Sicut lillum inter spinas, sic amica mea inter filias*⁴: et item, *Dilectus meus ascen- dit ad arcolum aromatum, ut lilia colligat*: et rursus, *Dilectus meus mihi, et ego illi, qui pascitur inter lilia*⁵. Laudabile lillum, amica sponsi; amabile lillum, quod colligitur a sponso. Non enim, ut aestimo, colligitur, ut ultra marcescat: sed ut in altari aureo collocetur, quod est ante oculos Domini, id est, ut collocetur in cœlesti sanctuario, ut sit ipsum lillum ad ornamentum aliorum sanctorum. Delicatum prolecto lillum, in quo pascatur sponsus: non quod in hoc solo delectetur; sed in hoc quadam speciali prærogativa dilectionis, plus aliis delectatur. Nec immerito. Duplex enim bonum in virginibus, quod in aliis sanctis non virginibus simplex est. Cum enim tota Ecclesia virgo sit in anima, nullam habens maculam neque rugam, in fide, et spe, et charitate incorrupta, propter quod et virgo appellatur, meretur et a sponso laudari: quanta laude putas esse digna lilia nostra, que hic habent tam in corpore, quam in anima, quod tota Ecclesia habet tantum in anima? Quasi enim quidem adeps et medulla Ecclesie sunt virgines Christi: et quadam singulari excellentia aliorum florum sponsi amplexibus familiarius inhærentes.

95. Hoc autem est virginibus summopere considerandum, qui lili pulchritudine delectantur, quod flos lili tam interior quam exterior albus est. Quid enim per exteriorem partem floris albam, nisi munditia corporis; aut quid per interiorum, nisi mentis virginalis puritas figuratur? Turpe esset, imo non esset lillum, quod vel interior vel exterior candoris sui puritate careret: ita quoque turpis est virgo, imo nou est virgo, que non habet utramque, scilicet mentis et corporis castitatem. Ubi non

¹ Luc. xii, 27. — ² Hff Reg. x, et II Paral. ix. — ³ Resp. in Off. Eccl. de SS. Virginibus. — ⁴ Cantic. II, 2. — ⁵ Id. vi, 1, 2.

dubito multos utriusque sexus virgines in cor-¹⁶⁶ perbire^c, perdere virginitatem, et per hoc con-
pore defunctos esse, et salvandos, qui nequa- A sequi, humilitatis virtutem.
quam virginale præmium merebuntur. Mortui
enim sunt, qui corpore quidem incorrupti, sed
mente corrupti erant; ipsa tamen mentis cor-
ruptione non exigente eos ad mortem æternam,
quia legitimas nuptias exspectabant, sine quibus
nulla illicta connubia voluerunt perpetrare. Si
enim, sicut ait Apostolus, *nupscriit virgo, non peccavit*¹, quæ sola tantum voluptate nupsit,
quamvis jam in mente florem virginitatis cor-
rupit. Consentit huic sententiae heatus Augustinus, dicens, quod nequaquam virgo aspirans ad nuptias melior est muliere nuptias adepta, B
cum ea quæ jam nupsit, uno sit viro contenta;
nuptura vero quærrens per omnem populum cui adhæreat, cum pluribus necesse est fornicetur animo². Placet enim illi hodie unus, cras alter, deinde tertius et quartus, et fortassis plures: et quomodo si talis moritur, meritum obtinebit virginitatis incorruptæ?

96. Utrum autem virgines illæ, quæ vi op-
primuntur post virginitatis votum, nec aliquando consentiunt corruptioni; vel illæ etiam, quæ ante votum aliquando ad nuptias aspiraverunt firma mente, licet postea pœnitentia ductæ voto castitatis se constrinxerint; sive etiam illæ, quæ post votum aliquando sola voluntate a voto continentali resiliunt, sed rursus ad voti constantiam redierunt, et usque in finem perseveraverunt: utrum, inquam, tales virgines sint præmio coronandæ, fateor me ex auctoritate nescire. Et hoc magis peritiorum hominum, vel certe divino potius arbitrio sentio relinquendum. Dico autem magis opinando, quam definiendo de primis, quæ vim patiuntur; si nunquam suæ corruptioni, nec voluntate, nec delectatione consentiunt, beato virginali præmio non esse spoliandas^a, quod ex verbis Luciæ (si tamen authentica videantur) videtur posse compro- D bari^b. Si etiam per violentiam, et non a consentientibus, castitas virginalis amittitur; spero quod talis amissio castitatis ipsis amittentibus cedat in bonum: quia forte permisit eas benignus Jesus tali bono spoliari, quod præscivit ipsas non bene usuras. Utile enim esset aliquam, quæ propter virginitatis meritum deberet su-

97. Cavenda sunt autem virginibus summo studio loca et tempora corruptoribus oppor-
tuna, ne si suæ corruptioni per insipientiam suam occasionem præbuerint, ipsæ sibi merito nocuisse videantur, et sua corona priventur. Si enim Bethsabee non se impudice sive incaute lavisset in solario, et Susanna in pomario, ubi videri poterant aliquo modo; nequaquam illa adulterium, nec ista mortis periculum incidisset. Cautæ sint virgines, sicut sunt castæ. Fenestras oculorum et aurium suarum discant obserare, vultus abscondere, ne vel sibi, videndo vel audiendo quod forte non expedit, mortem asciscant: ne dum ab aliis incautæ videntur et audiuntur, ipsos, quamvis ignoranter, occidant. Quod sæpe contigisse cognovimus, illo suggerente et insidiante, de quo scriptum est: *Sedet in insidiis cum divitibus in occultis, ut interficiat innocentem*³. De aliis vero quæ vel aliquando ante votum, vel post sola voluntate lapsæ sunt; mihi videtur, sine prejudicio cujuslibet melioris sententiae, quod virginitatis coronam non amittant, si tamen citius ad votum redierunt, et in eo fideliter permanserunt: sed tamen coronæ C meritum puto aliqualiter imminendum secundum mutationem voluntatis, ut si qua longo tempore, vel firma voluntate perstiterit in voluntate frangendi votum virginitatis, tanto minus habeat meriti in corona. Integrali vero omnino coronam æstimo possessuras, quæ a primis annis suis virginitatem sponso suo Domino Jesu vovere et conservare studuerunt.

CAPUT XXIX.

Quod flos liliæ inclinatus ad terram doceat humilitatem.

98. Nec prætereundum, quod ipse flos liliæ tam altus, tam candidus, tam juvendus, semper reclinatur ad terram. Quid nobis per hoc aliud quam humilitas commendatur? Caput enim inclinare ad terram, est mente nostram ad generationem terrenam et fragilitatem de terra contractam inflectere, ne de nobis aliquid præsumere omnino audeamus, dum nos lutum et

^a 1 Cor. viii, 28. — ^b Lib. de sancta Virginitate, cap. 11. — ^c Psal. x, 8.

^a Vide August. lib. 1 de Civitate Dei, cap. 16-20. — ^b Respondit enim Paschasio: « Nunquam inquinatur corpus, nisi de consensu mentis. Si invitam me violari feceris, castitas mihi duplicabitur ad coronam. » Apud Sur. 13 Decemb. — ^c Vide August. lib. 1 de Civitate Dei, cap. 28.

cinerem esse consideramus. Nulli autem haec¹⁶⁷ virtus tam necessaria est, quam virginibus, ne in profundum superbie incident, dum snorum considerant excellentiam meritorum. Virgines enim Christi etiam adhuc in terra viventes, Angelorum ducunt vitam, cum tales sint, quales dixit Dominus homines futuros post resurrectionem: quia tunc *neque nubent, neque nubentur; sed erunt similes Angelis Dei in celo*¹. Non exspectant autem virgines Christi solummodo incorruptionem resurrectionis, sed in praesenti etiam vivunt incorrupte, vitam sine dubio angelicam æmulantes. Ne igitur e tam sublimi gradu, quem non ex precepto ejusquam, sed B propria voluntate viriliter ascenderunt, viliter per superbiam deicant; inclinentur ad terram, sicut flos lili; recordentur quoniam pulvis sunt, et quod dies earum sicut fenum: et nondum vestimenta se ad immortalitatis beatitudinem surrexisse, sed adhuc illo carneo pariete circumdatas, qui inter ipsos dividit et dilectum Jesum. Caveant illum astutum serpentem ipsis multiplicitate insidiantem, ne seducat eas ad presumendum aliquid de se: quatenus existimant bonum quod habent, non habere se a Deo, sed a propria virtute; vel credant sibi pro meritis suis traditum; vel propter hoc quod a Deo acceperunt, singulariter credant se meliores aliis, vel ut putent se habere, quod non habent. Haec sunt quatuor species jactantiae; quibus ille nequissimus serpens etiam non raro bonos decepit.

99. Et prima quidem specie decepti, qui non putant quod habent a Deo accepisse, incident, quo nullum est majus, crimen^a ingratitudinis. Quid enim peccatum, quam non recognoscere Deum esse largitorem omnis boni? Quod qui non agnoscat, quomodo grates deferet ei, a quo nihil se aestimet accepisse? Et certe non pauci tales sunt, quos ex ipsorum verbis potes agnoscere. D Quid enim dicunt? Quare, inquit, non servasti castitatem tuam? quare non habes humilitatis et patientiae virtutem? quare non habes orationis devotionem, et fluenta lacrymarum? Quid putas eos cogitare qui hoc dicunt, nisi quod ipsi hoc habeant a se, et quaelibet a se hoc possit habere? Non ita cogita tu, o virgo Christi, sed scito te a te ipso nihil habere, nisi peccata: eaetera vero bona, gratiae sponsi tui sunt. Gratulare ergo, id est, letare simul et gratias age ei,

A a quo habes esse, et bene esse: et tanto magis diligere dilectum tuum, quanto pluribus et majoribus bonis suis suam erga te comprobat dilectionem. Imo et ipsa dona virtutum plus dilige, diligentinsque conserva, quia hoc a tam dilecto et tam diligendo accipere meruisti, quam si propriis viribus hoc obtineres. In retinendo datum diligenter, dantis dilecti sponsi tui dilectionem ostende; quia non debet dare vilia munera dator tam pretiosus.

100. Secundi vero, qui credunt se quidem accepisse, quod non habent, a Deo, sed tamen propter merita sua; volunt benignum Dominum Jesum sua gratia spoliare. Cur propter merita tua accepisse te putas virtutem? Dic mihi: Quis dedit tibi posse mereri? *Quid enim habes quod non accepisti?* *Quid gloriaris, quasi non acceperis?*² Et tamen si vis scire quomodo acceperis, audi eudem apostolum: *Gratia, inquit, Dei salvi facti sumus.* Quod autem salvamur secundum opera nostra, non ex justificationibus nostris salvamur; sed gratia datur pro gratia. Gratia enim Dei sumus id quod sumus, sive in habendis virtutibus, sive in cœlestibus obtinendis.

101. Tertiū vero, qui ex spirituali dono putant C se aliis meliores, aliosque contemnunt tanquam viliores se, peste illius Pharisæi premuntur, qui etiam cum acceptis virtutibus gratias ageret, peccavit, quia Publicanum contempsit³. Sed quia plurimi hac peste laborant, tentemus adjuvante Domino his aliquod medicamentum adhibere. Considerandum puto. Is aliqua virtute spirituali caret: forsitan habet aliam similem isti, vel maiorem haec. Ideo dicit Hieronymus: «Praeclara est virginitas et pudicitiae virtus, si modo non aliis macularum lapsibus infirmatur.» Nam tanto majori studio placendi opus est, quanto est major ille cui placendum est. Si enim virgo es, adhuc dubium tibi est, ad quem gradum dignitatis virginalis ascenderis. Non enim ejusdem meriti sunt omnes virgines. Quis enim sanctorum virorum similis in castitate et laude Joanni venit æquandus? Quæ virginum seminarum usque ad altitudinem dignitatis Marie virginis altissimæ pervenit? Non ergo te exaltes super quemquam, ejus mentem ignoras, ne sub omnibus cadas. Item, si tu forte dignitate virginitatis locum tenes insimum; quomodo audebis te comparare ei, qui in humili-

¹ Matth. xxii, 30, — ² 1 Cor. iv, 7. — ³ Luc. xviii, 11.

^a Apud Horst. in crimen. †

tate vel charitate, vel obedientia forte juxta⁴⁶⁸ nescis utrum exemplo Latronis ad ultimum sumnum gradum ascendi? Quid, si ille, cui te audes præferre, ad tantam perfectionem per-
venit, ut non dubitet, imo Deo teste, cui con-
scientia ipsius nota est, tota mente flagret
calicem passionis pro Domino exaurire? Sed
hic fortassis dicas, quia et tua conscientia te-
stante, paratus sis ad tolerandum passionem. Ad
quod respondemus, quod non sit quisquam,
qui hujus virtutis constantiam in se veraciter
possit agnoscere, nisi re ipsa atque experientia
doctrice didicerit. Quantos enim putas in tor-
mentorum acerbitate defecisse, qui se putabant
usque ad mortem fortiter perseveraturos? Non
ergo te ipsum judices, qui te ipsum non agno-
scis: cum perfectissimus omnium Paulus dicat,
*Sed neque me ipsum judico; qui autem me judi-
cat, Dominus est.* Alios quidem multo minus
debes judicare, propter hoc quod ibidem sub-
ditur: *Nolite itaque ante tempus judicare, quo-
ad usque veniat Dominus, qui et illuminabit
abscondita tenebrarum, et manifestabit consilia
cordium!*¹ Ubi sine dubio multi allii contra
opinionem hominum, judicio Domini cuncta
videntis præponentur, et postponentur qui
præponendi falso putabantur. Est autem adhuc
ratio valida, quæ ab hac specie jactantæ te C
avocet. Ita enim habeto. Esto alius alio justior,
alius alio sanctior sit; idem tamen nescit utrum
odio an amore dignus sit.

102. Hinc suam mentem exerceant optimi
quique, et ad exemplum lili timore et humili-
tate coacti inclinabuntur ad terram; cum ha-
buerint in mente, quod nesciunt utrum amore
an odio sint digni. Et vere nesciunt, et ignorant
quid superventura pariat dies, imo nec hora :
quanto minus sciunt, qualis eorum finis futurus
sit, vel eorum qui modo mali sunt? Si Judam
proditorem vidisses, cum adhuc erat discipulus,
et inter summos, ejicientem in nomine benigni D
Jesu daemonia, vidissesque Latronem postea
cum Christo crucifixum, qui eatenus institisset
latrociniis et homicidiis, non dubito, quin La-
tronii Discipulum prætolisses: et tamen omnes
scimus, utri alter in fine prælatus sit. Tu ergo
si etiam ad tantam jam vitæ perfectionem per-
venisti, ut miracula opereris; time, ne ad ex-
trellum cum ipso Juda deprehendaris reprobus.
Si vero aliud quemquam pessimis operibus
videas insudantem; ne te illi præferas, quia

A convertatur, sicut scriptum est: *Beatus vir cui
non imputavit Dominus peccatum*². Quod de
illis communiter accipitur, qui post scelera sua
ad Dominum a Domino convertuntur, qui con-
siderat qualis quis moriatur. Nullum ergo et tu
judicare præsumas: nec te, licet optimum, cui-
quam alteri, quamvis pessimo, præferas; quia
tuus et illius qualis futurus sit exitus, ignoras.
Ad terram igitur cum lili flore inclinare; id est,
considera fragilitatem tuam, in te, quia terra et
cenis es: et quanto major es, humilia te in om-
nibus, carnis munditiam virtute humilitatis
inclinans.

103. Quid autem vanius illis, qui se putabant
habere quod non habent? Sed certe hac peste
omnium hominum genus fere laborat. Quis est
enim qui se ipsum perfecte cognoscat; nisi cui
datum est a Patre luminum, a luce vera quæ
illuminat omnem hominem? E celo venit, Γνῶθι
ταῦτα, id est, Nosce te ipsum. Nam in Cantico
cantorum ipsa sponsa quæ ad amplexum sponsi
anhelabat, quæ senserat unguentorum illius
fragrantiam, de ignorantia sui quodammodo
reprehensa est, dicente sponso: *Si ignoras te,
o pulcherrima inter mulieres, egredere a me*³.
Vide ergo quantum malum sit quævis ignorantia
sui, propter quam ab amantissimo sponso
meretur repelli. Ad cognitionem igitur pro-
priam redeamus, id est, ad terram nostram, si
volumus esse vera lilia, et ad sponsi admitti
præsentiam. Nos ipsis jugiter introspiciamus,
incessanter clamantes ad verum et benignum
Jesum; ut mentis nostræ oculos ad cognoscendū
nos ipsis illuminare dignetur.

CAPUT XXX.

De numero foliorum nostri lili, seu de tribus incommo-
dis vitæ præsentis, quæ evadunt virgines; et totidem
commodis vitæ futuræ quæ exspectant.

104. Nunc ad numerum foliorum ipsius flo-
ris, candidissimo flore nostro benigno Jesu nos
illuminante, animum intendamus. In perfectis
liliis ipse candidus filos plurimum sex foliis con-
stat, per quæ sex causas intelligimus, quæ ad
virginitatis munditiam debent animos virginum
incitare, quarum tres ad vitam præsentem, tres
ad futuram pertinent. Tria sunt incommoda in

¹ Cor. iv, 3-5. — ² Psal. xxxi, 2. — ³ Cantic. i, 7.

præsenti vita in conjugatis, propter quæ vitæ ^{4¹⁹} præceptis suis et promissis præmiorum cœlesta virginalis castitas est appetenda. Tria sunt A stium audiunt, et loquente sponso suo, ei per quoque commoda futurae gloriae, propter quæ acquirenda votiva virginitas est et conservanda. Præsentis vitæ incommoda duo habemus ex maledictione, quæ inflata fuit primæ parenti nostræ Evæ post transgressionem peccati. Serpens enim tribus maledictionibus subjaecit, Eva duabus, Adam uni. Serpenti enim dictum est a Domino : *Supra pectus tuum gradieris, terram comedes, et mulier concalcat caput tuum.* Evæ autem dixit Deus : *In dolore paries, et sub potestate viri eris.* Adæ vero ait : *In sudore vultus tui comedes panem tuum*¹.

105. Maledictiones Evæ, et per ipsam omnium mulierum nuptiarum, duæ sunt in præsenti expressæ, scilicet quod in dolore pariunt filios, et sub potestate virorum sunt. Quis et quantus sit dolor parientium mulierum, nullus hominum novit, nisi quæ expertæ sunt. In Scripturis autem doloris hujus testimonium frequenter invenimus; quia cum magnitudinem alienj doloris volumus exprimere, ipsum mulieri parturienti comparare solemus. Hoc enim ipsum Dominus omnium dolorum cognitor cum videret discipulos suos de morte sua nimium contristandos, ipsorum tristitiam mulieris parturientis tristitiae voluit comparare, dicens : *Mulier cum parit, tristitiam habet, quia venit hora ejus : ita et vos nunc quidem tristitiam habetis*². Similiter et beatus Paulus dicit, volens ostendere dolorem eorum, qui in extremi iudicii die imparati invenientur, ait : *Cum autem dicerint, Pax et securitas, tunc repentinus superveniet eis interitus, sicut dolor in atero habenti, et non effugient*³. Sæpius quoque in Prophetis et in aliis Scripturis de hujus doloris magnitudine inveniuntur multa exempla. Sed quia vivorum plura suppetunt testimonia, quæ illud ad experientiam cognoverunt, videtur in his non diutius immorandum. Sed felices virginis, et vere prudentes, quæ etiam præter commoda temporalia in spiritu Domino jungiviciñius elegerunt, spirituales fetus, id est bona opera, multo melius, uberior et securius immortaliter sponso suo Jesu non singulis annorum spatiis, sed diebus singulis procreantes: amantes eum, in cuius thalamum castissimum duee pudicitia intraverunt, vel quem potius in sui cordis thalamum receperunt, ejus vocem organicam in

præceptis suis et promissis præmiorum cœlestium audierunt, et loquente sponso suo, ei per obedientiam responderunt; ejus amor castitatem, ejus tactus munditiam, ejus nuptiæ virgines faciunt et conservant. O vere felices, quæ tali viro non solum animi, sed etiam corporis munditiam consecraverunt! Cujus commercio sic in animo secundantur, ut omnium virtutum matres efficiantur, quarum filii in domo cœlesti æternaliter habitant, et semen operum ipsarum coram sponso suo in sæculum dirigetur.

106. Evadunt etiam virgines Christi maledictionem secundam Evæ matris nostræ, et per ipsam omnium maritatarum, scilicet quod sub viri mortalis potestate non sunt: et in hoc quantum bonum invenias, quantum malum effugias, diligentius intuere. Super quo Pauli apostoli sententiam audiamus. *Virgo que innupta est, cogitat quæ sunt Dei, ut sit sancta corpore et spiritu. Quæ autem nupta est, cogitat quæ sunt mundi, quomodo placeat viro*⁴. Quid acquiritur? Evaditur malum non modicum, sollicitudo mundana, quomodo viro placeat. Quantum putas animis virginalibus devotionis augeri, quod libere, quando volunt et quando debent, nulla C impediens cura possunt orationibus cæterisque spiritualibus exercitiis vacare? Quantas habent conjugatæ, religiosæ et Deo vacare volentes, molestias; cum a propriis viris, quibus eas esse subjectas oportet, prohibentur? Est enim hoc magnum onus conjugii, cum mulieres viris talibus copulantur, qui a bonis earum moribus et bona conversatione discordent. Quantas putas esse conjugatas, quæ suppliciis hoc emere vellent, quod a malorum potestate liberatae, liberum Domino possent servitum exhibere? Felices ergo virgines, quæ sponsum suum Christianum accipientes, illi se soli subjecerunt, ejus jngum nave est et onus leve; eique soli tota et integra mente placere desiderant, qui sane est speciosus forma præ filiis hominum, non dividentes mentem suam, ita ut nec ex parte cupiant, et sollicitæ sint placere Deo, nec ex parte placere viro: sed se totas integras reddunt illi a quo acceperunt ut essent, et reperunt ut bene essent; ipsum munere præterea sponsum suum gratuitò acceperunt. Quid poteris largitori tuo digne rependere? Dedit te tibi, quando te creavit, ut esses: reddidit te tibi, cum recre-

¹ Gen. iii, 14, 15, 16, 19. — ² Joau. xvi, 21, 22. — ³ 1 Thess. v, 3. — ⁴ I Cor. x, 34.

avit, ut bene essemus : dedit in viaticum tibi, ne in via deficias, Corpus et Sanguinem suum, se verum Deum, et hominem verum : et tu quid rependes? Si pro eo quod dedit tibi, quando te creavit, vicem nequis rependere ; quid denique pro eo rependes, quod se tibi dedit? Certe si te millies posses rependere, quid essemus tu in comparatione Dei? Repende tamen quantum potes, repende te totam illi, qui te totam tibi et dedit, et reddidit : et his non contentus, se quoque totum tibi dedit. Dilige hunc tantum te diligentem, et singularem dilectum ex tota anima tua, et ex toto corde tuo, et ex omnibus viribus tuis; quia et cor bonae voluntatis, et animam rationabilem, et vires ad implenda quae bona sunt, ipse dedit tibi. Benedic anima tua Domino, et noli oblivisci omnes retributiones ejus; et te dilectionis illius vinculis astringe, ut liberius vacare possis, et videre quam suavis est Dominus : quem si recte gustaveris, ipso te trahente jam nequaquam ulterius sub alterius potestatem redigeris. Omnis enim sapiens ab illius se nollet absolvere servitio, cui servire regnare est. Quis autem regnare nolit? Vis regnare feliciter? servi benigno Jesu, et regnabis; quia illi servire regnare est. Sie enim de sanctis legitur, quia cum Christo regnabunt in aeternum¹. Quid est, regnabunt? Reges erunt. Hoc enim et Apostolus ait: *Hæredes quidem erunt Dei, cohæredes autem Christi*². Reges ergo vere erunt, hæredes regni Dei, cohæredes autem Regis. Felicissimæ ergo virginibus hujus solis iugis subjectæ, qui servos suos commutat in reges, quorum regnum non mutabitur in aeternum.

107. Tertia causa appetendæ virginitatis est carentia multiplicium anxietatum, quæ inenarrabiliter habetur circa pueros nutrientes. Quanta sit haec anxietas, soli novere parentes. Secundum amorem enim quo afficiuntur circa filios, extenditur sollicitudinis magnitudo, quem D amorem exceptis parentibus nulli sciunt. Verum dixit, qui ait :

Quis sit amor prolis, soli novere parentes.

Unde nonnunquam sollicitudinem ipsam in tantum contingit extendi, ut omnes animi vires occupet, et omnibus postpositis solummodo filiorum mentionem habeant. Discurrit animus, et vagatur, et percurrit mare et aridam : nil inexpertum relinquunt, plurimumque et corpus

miserorum parentum diverso labore atteritur, A ut filiis pecunia et possessio comparetur. Nec adhuc quiescitur, etiam pluribus quam necessitas exigit conquisis; quia occasione dilectionis filiorum subinfrat avaritia, etc.

Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit³.

Et minus hanc optat cum non habet : consequenterque moriuntur in miseriis; nec possunt compati, nec volunt misereri, et se ipsos miserrimi parentes faciunt indignos ad misericordiam consequendam. Jam, ut puto, vides quantum malum facit sollicitudo circa filios habita, B et ad quem finem tendit. Quantum autem putas anxietatis adjici etiam bonis parentibus, et maxime matribus, quæ majori circa filios solent affectu moveri, cum vident vitam filiorum, virtutum tramite relicto, vagari per devia vitiorum, cum diversis illos affici vident corporum infirmitatibus, cum denique tandem ad mortis vident interitum devenire? Quis in tantis miseriis locus divinæ contemplationi relinquitur? Quomodo cor sursum haberi potest ad Dominum, tantis gravitatibus oppressum? O quam beatæ virgines, quarum sponsus ultra mori non potest, quarum filii, id est virtutes, semper vivunt, imo et ipsas ad vitam perducunt; quarum animus non ad diversa terrena descendit, posteriorum oblitus! Portant jam virgines beatæ in mente sua celum cum gaudiis, quantum hominis fas est, quod ipsas præterea est latum. Jam vagantur per gaudia coelestia, transeunt singulariter choros beatissimorum spirituum, singularium chororum officia singularia spirituali mentis vivacitate perspicunt, et singularium virginum gaudia sibi a rege et a sponso præparata, libera mentis aviditate degustant, nulla filiorum terrenorum sollicitudine remoratae.

CAPUT XXXI.

De tribus commodis futurae vite, quæ obtinebunt virginibus.

108. Sequamur, et nos prosequamur in materia tractatu propositæ tria commoda futurae vite, Christi virginibus singulariter accessura. Beatissimus Joannes evangelista in Apocalypsi sua vidit duodecies duodena millia sanctorum citharœdorum illibate virginitatis in corpore,

¹ Apoc. xxii, 5. — ² Rom. viii, 17. — ³ Juven. sat. vii, vers. 139.

viriditatis inviolatae in corde, quod sequantur¹⁷¹ non habet, habebit in vobis. Agnus quippe ille, Agnum, sponsum virginum, quocumque ierit¹. A quem vos quocumque ierit, sequimini, nec eos deseret, qui eum non valent sequi quo vos potestis. Omnipotentem Agnum loquimur, qui vos praebit, et ab eis non abibit, cum erit Deus omnia in omnibus; et qui minus habebunt a vobis, non horrebunt: ubi enim nulla invidentia est, concors est differentia. Praesunite itaque, confidite, roboramini et permanete in eo quod vovistis, et reddite Domino Deo vestro vota perpetuae continentiae, non tantum propter aerumnas presentis saeculi vitandas, sed multo magis propter futuri saeculi delicias singularis, quas nobis spiritualiter Agnus noster Christus transiens ministrabit.

109. Caveant autem virgines Christi, ne pernicienter intelligant: ita ut solam virginitatem credant sibi sufficere ad sequendum Agnum Dei, quocumque ierit; cum ipse Agnus non solum virginitalis semitam, imo etiam omnium virtutum viam incedat. Oportet ergo virginem Christi omnium virtutum itinere, etiam in hac vita, Agnum mansuetissimum imitari; si vult illuc venire, ubi sine fine eum, quocumque ierit, sequetur. Quomodo enim posset sequi virgo superba Agnum in humilitatis via gradientem, ad quem nullo modo accedet? quomodo mitissimum iracunda? quomodo ferventem charitate invida? quomodo largissimum avara? quomodo sobrium ebria? Ambulat in omni via omnium virtutum Agnus: ambulet sic et virgo cupiens Agnum imitari. Sit mitis, sit humilis, sit charitate fervens, sit larga, sit alacris, sit sobria; et imitabitur Agnum quocumque ierit: denique merebitur ab ipso sponsio suo audire, *Quam pulchri sunt gressus tui in calceamentis tuis, filia principis³!* Specialis filia Dei principis, et domina regum universae terrae erit anima virginis, cuius gressus commendantur in calceamentis. Per calceamenta autem accipimus exempla mortuorum; quia calceamenta fiunt de mortuis animalibus. Pulchri igitur sunt gressus virginum in calceamentis, cum directe sequantur per viam virtutum omnium Agnum Christum pro ipsis mortuum, pro Agno paratae etiam ipsae usque ad mortem et per mortem, si necesse est, sequi Agnum; in omni facto munientes pedes affectum suorum, exemplis optimi Agni Iesu Christi, adversus serpentem insidiantem calcaneo virginali, cum

¹ Apoc. xiv, 14. — ² 1 Petr. ii, 21. — ³ Cantic. viii, 1.

caput serpentis virginali pede ipsius Agni ad-⁴⁷² jutorio conculeatur.

110. Quintum solium floris lilii quintam causam designat, propter quam virginitas est appetenda; illud scilicet quia cantabunt canticum novum ante thronum Dei et Agni, quod præter virgines nemo potest dicere. O felices virgines, et cæteris feliciores virgines, quæ assertis ad illas Agni nuptias æternales canticum novum, quod cantabit in citharis vestris, non ntique tale, quale cantat universa terra, ut dicitur, *Cantate Domino canticum novum; cantate Domino, omnis terra*¹: sed tale, quale nemo potest dicere, nisi vos. Audit tamen, et delectabitur omnis multitudo fidelium vestro proprio et tam excellenti dono. Vos autem quæ et dicitis, et audietis, quia illud dicetur a vobis; felicior exsultabit, et jucundius regnabit. Quis istam felicitatem poterit explicare? imo quis humana mente concipiet tantæ exsultationis jubilum? Jam si omnes virgines canticum istud cantabunt, numquid illa Virgo virginum primiceria non cantabit? Cantabit utique, et tanto jucundius, quanto castior cæteris. Prebebitque toti choro in cantando exemplum, quas ad virginitatis amorem suo incitavit exemplo. Cantabunt ergo virgines in illa jucunditate festiva canticum sum in cor Agni virginis sponsi sui, a quo ut tale canticum cantare possent, acceperunt. Quid autem? Numquid et ipse Agnus non solum aliarum virginum cœtum, sed etiam ipsam Virginem Matrem suam superexcellens, a quo habent non solum, ut sint virgines, sed etiam sint; numquid, inquam, Sponsus virginum virgo, virgo optimus non etiam cantabit? Imo vero et ipse cantabit, et jucundissima illa vox Verbi Patris æterni, cum omnibus, præ omnibus, et in omnibus audietur. O felicissimum canticum! o festivitatem jucundissimam, comparatione et fine carituram! Quis ad illud non anhelet? quis laborare contemnat ut illuc perveniat, ubi tantarum virginum canticum novum audiat, ubi mirabiliter præ cæteris virginibus redundantem vocem Matri Agni percipiat; ubi et ipsum Agnum piissimum et dulcissimum melos, totum melleum audiat concinentem? Si enim eloquia Domini, teste Psalmista, et in ipso corpore mortis existentis unicuiquam tam dulcia sunt, ut mel et favum superent²: quanta putas ea dulcedine superabundare debere, ubi

omnis mortalitas, omnis timor, omnis dolor A procul transierunt; ubi amaritudinis nullus relinquitur locus, sed omnes torrente voluptatis divinae potabuntur, inebrati libertate domus ejus? Maxima omnibus felicitas, canticum virgineum Agni dulcissimum audientibus: abundantior tamen virginibus Christi, cum ipso Agno cantantibus.

111. Quanta sollicitudine merito custodire debent virgines ora sua, canticum solis virginibus cantandum cantare, et cum omni munditia conservare, non solum ab omni actu polluto, sed ab omni verbo luxurioso, turpi, scurrili, jocoso, imo et otioso? Eruntque sicut in cantico sponsæ dicitur, sicut vitta coccinea labia virginum, et eloquium earum dulce³. Sicut enim vitta coccinea sunt labia, quæ semper verbis ardentes charitatis abundant, quibus verbis motus et cogitationes carnales restringuntur. Per coccineum quippe colorem, charitas; per vittam, qua crines restringuntur, restrictio cogitationum carnalium, quæ per crines figurantur, accipitur. Sponsarum ergo Agni, hoc est virginum Christi, labia præcipue decet esse sicut vitta coccinea, ut sermo earum semper charitate ardeat, passione Agni et sponsi rubeat, qui semper debet esse in corde, semper sit in ore candidus et rubicundus dulcis Jesus. Nec timeo talibus de mendacio, quia mentiri omnino nolunt, eum de veritate loquuntur dulcissimo Jesu. Scenrilia vero, turpia, jocosa, et otiosa verba, verbis passionis convenire non possunt. Quid enim utilius, quid amarius, quid decentius passione Jesu Christi?

112. O dulcissime atque amantissime Jesu, agne immaculate, candide per innocentiam, rubicunde per sanguinem passionis, quam jucundum cogitare, quam salubre loqui de te! Tu enim de te loquentibus præsens, mentem dulciter accendis, informas verba, et omnium in te loquentium trahis affectus: enrruntque in odore ungnitorum tuorum, donec introducantur a te, Rex regum, in cellaria tua, bibantque vinum doleissimæ consolationis tua in jucunditate cordis sui, andiantque suavissimam vocem tuam dicentem, *Bibite et inebriamini, charissimi!*⁴; sentiantque indignos amari a te gratis, amissime et gratissime Jesu. Videsne igitur quorum tendant verba charitatis et passionis benigni Jesu? cuius nomen quod est super omny

¹ Psal. xcvi, 1. — ² Psal. cxviii, 103. — ³ Cantic. iv, 3. — ⁴ Id. ii, 1.

nomen, nulli potius nominandum, nullis dulcissimi prolixius, quia omnes habebunt vitam aeternam. In multis autem habitacionibus honoratur aliis alio clarius. Quanta, putas, ibi gloria fulgebunt virginis Christi, cordis simul et mentis puritate Christum sequentes? Quis sanctorum chorus melius lunae comparatur, quam virginines? Sole sequentur solem justitiae Christum ut Agnum Patris, quocumque ierit: unde et sole illi similes sunt atque simillimae. Honorabunt ergo prae ceteris in eodem regno existentibus splendore quidem excellentiori, sicut lunam videmus prae ceteris sideribus preeminere; possidebuntque in domo Domini locum meliorem multo quam eatorum filiorum et filiarum, qui virginitatis merito non sunt insignes.

B 113. Sexta et ultima causa, propter quam virginitas est appetenda, sexto folio floris lili designatur. Ostenditur enim nobis quae sit haec causa testimonio Isaiae dicentis: *Eunuchs*, id est virginibus meis, *dabo in domo mea et in muro meo locum nominatum multo meliorem, quam filiorum atque filiarum: nomen aeternum dabo eis, quod nunquam deficiet*¹. O sublimis meritum virginum; o gloriam excellentem, o praeium spirituale! Legant et intelligant, memorique commendent verbum hoc, verbum bonum et suave virginis omnes; pueri pariter et puellae gandeant, et perseveranter currant, qui jam continentiam voverunt, donec comprehendant. Audiant qui nondum voverunt; et delectentur in altitudine premiorum, ut voveant etiam ipsi votum castitatis castissimo Iesu, ut semitam virginitatis altissimam et arctissimam apprehendant, per quam incedentes bravium accipiant nominis sempiterni, et locum multo meliorem, quam qui filios et filias ex se genuerunt, incolere mercantur. Quid per hoc designatur nomen, quod Dominus promittit se suis daturum virginibus? Utique gloria propria excellens significatur, quae erit virginibus non communis cum multis, quamvis in eodem regno constitutis. Nam ideo fortassis *nomen dictum* est, quod eos quibus datur, distinguit a ceteris, sicut homines propriis nominibus distinguuntur.

Licet enim omnes ad vitam aeternam praedestinati in uno regno sint mansuri, et uno Deo fructu; tamen, sicut ait Apostolus, *ut stella differt a stella in claritate, sic resurrectio mortuorum*²: haec sunt merita diversorum sanctorum. Nam sicut commune est omnibus sideribus esse in celo, et tamen alia est gloria solis, alia lunae, alia stellarum: sic in ipsa vita aeterna distincte fulgebunt lumina meritorum. In domo autem Patris aeterni mansiones multae sunt³: ubi non vivet alter al-

A nam. In multis autem habitacionibus honoratur aliis alio clarius. Quanta, putas, ibi gloria fulgebunt virginis Christi, cordis simul et mentis puritate Christum sequentes? Quis sanctorum chorus melius lunae comparatur, quam virginines? Sole sequentur solem justitiae Christum ut Agnum Patris, quo cumque ierit: unde et sole illi similes sunt atque simillimae. Honorabunt ergo prae ceteris in eodem regno existentibus splendore quidem excellentiori, sicut lunam videmus prae ceteris sideribus preeminere; possidebuntque in domo Domini locum meliorem multo quam eatorum filiorum et filiarum, qui virginitatis merito non sunt insignes.

C 114. Pergite itaque, sancti Dei pueri et puellae, marces et feminæ, coelibus et innuptæ; pergitte perseveranter usque in finem. Laudate Dominum dulcissimus, quem cogitatis uberior: sperate felicius, cui servitis instantius: amate ardenter, cui placetis attentius. Non sint in vobis incendiaria ulla vitiorum, sed totum hominem vestrum vestro sponso consecrate simul et conservate specioso forma præ filiis hominum. Non conspi ciatur in virgineo corpore vestro improbus vultus, non vagi oculi, non infrenis lingua, non petulans risus, non scurrilis jocus, non indecens habitus, non tumidus aut fluxus incessus. Jam non reddite malum pro malo, aut maledictum pro maledicto. Jam postremo ad illam dilectionis mensuram accedite, ut ad imitationem sponsi vestri ponatis animam pro fratribus vestris. Haec enim addita virginitati angelicam vitam hominibus, et coeli mores exhibent terris. Sed quanto maiores estis, tanto humiliate vos in omnibus, ut coram Deo inveniatis gratiam, qui superbis resistit, qui se exaltantes humiliat, qui inflatos per angustam portam non trajicit. Nulla sit superflua sollicitudo: ubi seruet charitas, non debet humilitas.

D 115. Si ergo iuptias contempsistis filiorum hominum, ex quibus filios hominis gignerentur; tanto magis corde amate Filium hominis speciosum forma præ filiis hominum. Inspicie pulchritudinem amatoris vestri, et hoc ipsum quod in eo derident superbis, inspicite quam pulchrum sit interioribus luminibus. Inspicie vulnera pendentis, cicatrices resurgentis, sanguinem morientis, pretium et commercium redimentis. Haec quanti valeant, cogitate: haec in statera

¹ Isai. lxvi, 5. — ² 1 Cor. xv, 44, 42. — ³ Joan. xiv, 2.

charitatis appendite, et quidquid amoris in nuptias vestras impendendum habetis, illi repente, qui non pulchram carnem, sed interiorem vestram pulchritudinem querit, qui vobis dedit potestatem filios Dei fieri. Videte autem quanta securitate amatis eum, cui displicere falsis suspicionibus non timetis. Vir et uxor invicem se amant, quia in se manifeste vident signa charitatis: sœpe tamen de se aliquid mali invicem suspicantur, quia sua occulta in vicem non continentur. Non ita est de amore vestro dulcissimo Jesu ac desiderabili, in quo nihil invenietis quod reprehendere possitis: nec vobis timendum est quod falso aliquid mali de vobis suspicetur, qui renes intuetur et corda. Si ergo magnum amorem conjugibus deberetis, quantum amare debetis eum, propter quem conjuges habere no luistis? Totus vobis figuratur in corde, qui pro vobis totus fixus est in cruce; semper habentes in mente, quantam vobis exhibuit charitatem. Qui vos sibi inviolatas tam in corpore quam in anima conservavit, quantam vobis et quam specialem gloriam præparavit, quas sic sublimavit? Specialem, inquam, gloriam, specialem coronam donavit vobis in celis, qnam nostri majores aureolam appellant, quam ideo ab auro æstimo nominatam, ut ipsum coronæ nomen quæ dabitur vobis in præmium virginitatis, insinuet excellentiam gloriae virginis. Quid, inquam, dabitur sacris virginibus Christi? Cæteris sanctis ut præemineant, sicut aurum cætera metallæ præcellit. Dicit enim Isaïas: *In die illa erit Dominus corona gloriae, et sertum exultationis residuo populi sui*¹. Attende quod corona fit de auro et de lapidibus pretiosis; sertum, de floribus, puta rosis, violis, et hujusmodi. Attende quam magnum est ipsum Deum habere pro corona! et virgines non tantum habebunt Deum pro corona, id quod est commune omnibus glorificatis; sed habebunt pro capillo florido exultationis prærogativam spiritualis excellentiae, quæ in virginibus in patria cœlesti apparebit. Quid autem est ille locus multo melior, quam filiorum Dei? quid illud nomen aeternum? quid aureola? Magnum est valde, et inexplicabile inexpertis: et propterea cum magna aviditate currendum, cum magna fortitudine perseverandum est eis, qui soli fruendo poterunt hoc experiri. Sed quia commemorando gratiam specialem virginibus a sposo suo gratis concessam,

⁴⁷⁴ et gloriam specialem ab ipso quoque nihilominus in celis virginibus præparatam, ad specialem dilectionem sponsi cœlestis benigni Jesu animos virginis munditiae, prout ipse virginitatis et dilectionis auctor largiri dignatus est, incitare curamus; secundum ordinem prosequendo, de dilectione proximi, sine qua Dei dilectio non subsistit, panca queremus annexere, quia in his duobus mandatis tota lex pendet et Prophetæ².

CAPUT XXXII.

B De sex flosculis flavis in medio lili, id est, de dilectione proximi, et sex operibus misericordiae.

116. Flosculi igitur aurei coloris numero sex, qui in medio floris albi in lilio consistunt, charitatem erga proximum habendam figurant: quæ in sex operibus charitatis, quæ et opera misericordiae nominantur, consistit. Charitas ergo quæ otiosa esse non potest, ubicumque est, se operibus ostendit. Sicut beatus Gregorius dicit, « Probatio dilectionis, exhibitio est operis³. » Et ille specialis dilectus Domini Joannes ait: *Qui habuerit substantiam hujus mundi, et videbit fratrem suum necessitatem patientem, et clauserit viscera sua ab eo; quomodo charitas Dei manet in eo?*⁴ Si enim fratrem suum quem videt, non diligit; Deum quem non videt, quomodo posset diligere⁵? Opera autem misericordiae, quibus charitas Dei demonstratur, curavit ipsa Veritas explicare, ostendens se de iis solos justos in die extremi judicii laudaturum, et propter horum defectum reprobos damnaturum, dicens: *Cum venerit Filius hominis, et sederit in sede majestatis suæ, et statuerit justos a dextris suis, et reprobos a sinistris, dicet ipse Rex his qui a dextris ejus erunt: Venite, benedicti Patris mei, percipite regnum quod vobis paratum est. Esurivi enim, et dedistis mihi manducare; sitiavi, et dedistis mihi bibere: hospes fui, et collegistis me; nudus, et cooperauistis me; infirmus, et in carcere, et visitasti me. Quia quod uni ex minimis fecisti, mihi fecisti. Tunc dicet his qui a sinistris: Ite, maledicti, in ignem aeternum. Esurivi enim, et non dedistis mihi manducare; sitiavi, et non dedistis mihi potum: hospes eram, et non collegistis me; infirmus, et in carcere, et non visitasti me. Quia quod non fecistis uni*

¹ Isai. xxviii, 5. — ² Matth. xxii, 40. — ³ Homil. 30 in Evang. — ⁴ I Joan. iii, 17. — ⁵ Iud. iv, 20.

*ex minimis meis, nec mihi fecistis*¹. Eece opera² operum fidei exorbitantibus, et in peccatorum misericordie de charitatis radice procedentia. Considerandum est itaque, quantæ sint dignitatis, que sola in districto examine laudari merebuntur; quorum dignitas in colore aureo flosculorum lili designatur. Nihil valet albi floris munditia, hoc est virginalis puritas, sine operibus charitatis.

117. Sed quid dicimus de his qui propter defectum terrenæ substantiæ hoc operibus implere non possunt, sive adhuc in sæculo commorentrur, sive renuntiantes sæculo et omnibus quæ possidebant, nudum Christum nudi secenti sint? Numquid hi omnes reprobi erunt, qui Christo in operibus misericordiae ministrare non possunt? Absit. Non enim impotentes, sed nolentes condemnabuntur. Nam viscera, id est compassionem suam, non claudit a proximo indigentiam patienti, qui si posset, vellet subvenire: sufficitque Domino cor intuenti, si sola voluntas adsit. Nam et ipsam pro facto reputat voluntatem. Nullus ergo se poterit excusare, quin omni potenti se tribuat, vel opere, vel voluntate. Non igitur se excusent qui dare non possunt. Tam enim afficti, quam voluntaria paupertate coacti voluntatem dare tenentur. Examinet autem se quilibet, si hanc habeat voluntatem. Cum enim vides pauperem, vel infirmum, vel peregrinum, et nulla compassionē permotus tales pertransis, nec orationem, nec gemitum pro illo effundis; numquid dandi habes voluntatem? Nequaquam. Si enim non dividis affectum charitatis cum proximo indigente, perinde est ac si non compatis patienti. Si enim non condoles cum dolente; quomodo substantiam exteriorem divideres? Si non das compassionis affectum, qui quo plus datur, plus abundat; quomodo terrenam substantiam dares, que divisa minuitur? Quoties ergo videmus aliquem indigentem, agnoscamus Christum in illo; quia et ipse indigens, membrum Christi est. Non claudamus viscera compassionis nostræ ab illo, et per hoc sciemus quia charitas Christi manet in nobis. Maxime virginis Christi intra albos flores munditia virginalis habeant hos aureos flosculos charitatis, sine qua nulla est munditia castitatis, nullus labor passionis, nulla scientia plenitudo januam vitæ ingreditur aeternæ.

118. Nihilominus autem, imo et multo magis miserendum est miseris a via rectæ fidei vel

A sorde jacentibus, sive ipsi sua peccata agnoscent, sive non: et frangendus est eis, id est, orationibus et lacrymis nostris ad misericordiam inclinandus ille Panis cœlestis Angelorum dulcis Jesus. Similiter et illi quibus dedit Dominus intellectum, panem sacrae Scripturæ talibus frangent et apponent, orando Dominum, ut oculos eorum aperire dignetur, ut eum agnoscent, et cordis palatum sanent, et gustent, et videant quoniam omnino suavis est Dominus: et ipsum in fractione panis, id est sacra Scriptura, agnoscent, quorum oculi intellectus ante tenebantur, ne eum cognoscerent, peccatorum sordibus superjectis. Frangendus est panis consolacionis his qui in pressuris sunt constituti, sive in languoribus corporis, sive onere paupertatis, vel in semetipsis, vel in amicis suis: ut secundum consilium Sapientis detur sicera morentibus, et vinum dulcis consolationis his qui amaro sunt animo², divitem semper voluntatem habentes ad omnes; non solum ad amicos et domesticos fidei, verum etiam ad inimicos, ut simus filii Patris nostri qui in cœlis est, qui facit solem suum oriri super bonos et malos, et pluit super justos et injustos³. Sed forte dicet C aliquis: Quid deperit Deo meo, quod solem sum et pluviam suam tam malis quam bonis largitur? Nihil inquam, imo et prodest, quia plerumque vincuntur mali multitudine bonitatis et beneficiorum Dei, et a pravis suis itineribus convertuntur. Et tu dic mihi: Quid deperit tibi, si charitatem tuam, quæ quasi sol caeteras virtutes illuminat, et pluviam lacrymarum tuarum etiam cum inimicis dividias orando et lacrymando pro illis, ut quandoque revertantur ad eorū, et errores suos agnoscent, et charitatis unitatem recipient? O si scires bonitatem optimi Dei, et quam bonus est qui te monet orare pro D persecutibus et calumniantibus te, et quantum mercede talia orantibus paret! certe jam dudum petivisses ab eo, et dedisset tibi solem talis charitatis, et pluviam talium lacrymarum; qui dat omnibus affluerter, et non improperat, apud quem sons est vitæ, et in cuius lumine videbitur lumen, lux vera, que illuminat omnem hominem, dulcis Jesus. Ad cuius exemplum divide et tu charitatem tuam, divide lacrymas tuas, tam cum inimicis tuis, quam cum amicis; ut sis filius Patris tui cœlestis, et frater et imi-

¹ Matth. xxv, 34-45. — ² Prov. xxxi, 6. — ³ Matth. v, 45.

tator Domini Jesu , qui super civitatem flevit¹⁷⁷ tur, sic aget; erit perfectum lilyum, et florebit peccatricem, pro occisoribus suis oravit, ut non A in æternum ante Dominum, et in Domino suo, perirent.

119. Sed jam ad finem floris hujus attingamus. Flosculus in medio flosculorum aureorum præeminens, cæteris omnibus longior, Divinitatem signat, quæ est super omnia Deus benedictus in sæcula. Amen. Habet autem hic flosculus caput unum triangulum, per quod Trinitas ipsa designatur. Unum enim caput divinæ substantiæ unitatem figurat: tres vero anguli eminentes, et a se distincti, signant Trinitatis personas. Summus est hic flosculus in lilio virginali, quia virgo domini omnes cogitationes suas, omnem voluntatem suam, omnia verba sua, omnia facta sua, omnem munditiam suam corporis et cordis sui ad honorem Sponsi cœlestis debet referre: quia si gloriam propriam quæsierit, lampadem, id est purum corpus, non habebit; sed oleo lætitiae spiritualis et igne charitatis carebit. Scimus autem, quod illis virginibus dicturus sit sponsus, quæ lampades habebunt sine oleo, verbum horribile, non solum auditu, sed et cogitatu, *Nescio vos*¹! O verbum asperum! Libera nos, Domine Jesu, dum adhuc tempus est liberandi nos pauperes peccatores, a laqueo vellantium, ne postmodum illud verbum asperum audiamus. Scimus, quod adversarius noster serpens ille astutissimus innumerabiles et subtilissimos laqueos nobis obtendit; ut quos a bonis operibus non potest avertere, pravis suggestiōnibus de bonis saltem faciat operibus gloriari. Et quomodo putas eum fremere, quomodo stridere dentibus suis, cum videt virgunculas tenebras a primis infantiae snae rudimentis regnum mundi, et omnem ornatum sæculi contempnere, et tam altam semitam virginitatis ascendere? Quantas illum putas insidias tendere nunc radici, nunc trunco, nunc foliis albis, nunc flosculis aureis liliæ virginitatis, ut inducat eas in aliquo honorum operum querere gloriam propriam, ne ad virginitatis summae apicem pertingant? Sed virgo Christi semper respiciat in faciem sponsi sui, ut omnia faciat propter ipsum, omnia ad ipsum referat, in omnibus querat ipsum, dicens cum ipso: *Ego gloriam meam non quero*²; sed honorifico Dominum meum, et ipse honorificabit me; quia ipse solus susceptor meus et gloria mea, qui exaltabit caput meum, dulcis Jesus. Si quis virginum sic loque-

B C D

120. Hæc autem per quemdam excessum de flore liliæ spiritualis, quo præcipue floret vitis et vita Dominus Jesus, in gratiam virginum, ad quarum notitiam hunc tractatum credimus venturum, diligentius tractare studuimus; ut hic inveniant compendiose et faciliter memorie com-mendent, tanto avidius legendo, quanto brevius quod ab aliis sanctis Patribus diffusius est tractatum, et multis gravibus disputationibus aggravatum, quod propter difficultatem a simplicium virginum simplici intellectu non potest comprehendendi. Nec timemus linguas detractorum, dicentium nos uniformitatem materiæ non servasse, qui a tractatu Vitis in tractatum Liliæ ceciderimus: qui ^a pro certo sciamus, nos a charitate et benignitate Christi, nimirum virginum sponsi, excusandos, cui in hoc tractatu conlitemur, sicut intelligimus, subservisse, in cuius manu sumus et nos, et sermones nostri, quem ut firmiter speramus, in hujus materiæ tractatu secuti sumus, non gloriam doctorum, sed fructum discentium requirentes. Verumtamen, quantum intelligo, non magis floret ullo aliquo flore Vitis nostra, non alterius alicuius floris tam attrahit fragrantiam, quam hujus liliæ, id est virtutis virginalis, eujus amore tot adolescentulæ attractæ, tam liberaliter currunt in odore unguentorum sponsi, voce simul et opere clamantes: *Trahe nos post te, in odore unguentorum tuorum enremus*³. Quid enim amant tot virginum millia mundi illecebras spernentia? quid, inquam, tam amant in sponso suo, cuius virtutis delectatione attrahuntur, quam odorem liliæ, id est amorem virginitatis? Lieuerit ergo nobis hunc florem potissimum in Vite nostra commendare, quo nullus pretiosior, nec speciosior est in ipsa vite. Nunc autem ad alios compendiosius tractandos transeamus.

CAPUT XXXIII.

De flore charitatis, seu rosa rubente et ardente.

121. Floret in Vite nostra, benigno Jesu, nihilominus rosa rubens et ardens: rubens san-

¹ Matth. xxv, 12. — ² Joan. viii, 50. — ³ Cant. i, 3.

^a Horst. cum. †

gnine passionis, ardens igne charitatis, roscida¹² effusione lacrymarum dulcissimi Jesu. Flevit A enim et contrastatus est propter me gaudium meum, imo gaudium Angelorum, Dominus Jesus, qui, ut ait Apostolus, *in diebus carnis suæ offerens vota et supplicationes ad eum qui posse salvum facere eum a morte, cum clamore valido et lacrymis, exauilitus est pro sua reverentia*¹. Audis, cor non carneum, sed lapideum, illum magnum Jesum et optimum in diebus carnis sue, quam pro me redimendo assumperat, lacrymis immaduisse, et adhuc aridum permanens? O cor durum! audis commoveri pro me ad lacrymas illum, qui in aeternum stat et non commovebitur; nec adhuc tu ad lacrymas commoveris? Addam et ignem charitatis et passionis sanguinem, si forte calefias, si emolliaris, ut duleissimo Jesu pro lacrymis suis et sanguinis effusione solas saltem lacrymas rependas. Adhuc addam et malleum gravem, et cuneos ferreos incutiam tibi, ut scindaris. Nam si tu, cor, sicut terra sine aqua, exarusses; utique vel leviter posses emolliri solis perfusum lacrymis lacrymantis Jesu. Si autem a facie frigoris iniuritatum induratum es in rigorem lapidis; addo instrumenta fortia, malleum crucis, et cuneos clavorum ferreorum, ut illis tibi C incussis scindaris, et fontem lacrymarum salubrem effundas.

122. Quod sic nec adhuc commoveris, o cor durum et impoenitens, durius es silice, qui in deserto a Moyse bis percussus virga emisit aquas largissimas²: præsertim cum malleus crucis Domini validior sit ad ferendum, quam virga Moysi, et tres claviferre tibi incussi efficaciores esse debeant ad aquam lacrymarum eliciendam, quam percussio virga Moysi geminata. Si vero et adhuc permanes inconcussum, eo quod in adamantis duritiam sis conversum, qui solo haedi sanguine potest molliri; affero tibi haedi D pariter et Agni incontaminati, optimi Jesu, sanguinem copiosum, calore incomparabilis charitatis ferventem, qui sua fortitudine illum adamantium parietem inimicitarum positum inter Deum et hominem, omnino communuit et dissolvit. Hic paries per tot annorum millia duraverat, nec lege, nec Prophetis ipsum diversorum praceptorum, commonitionum, et communionum malleis percutientibus aliqualiter fuerat comminutus: sed accedente sanguine haedi et

Agnii nostri benigni Jesu, non tantum perforatus, effusione lacrymarum dulcissimi Jesu. Flevit A sed et destructus est. Dicitur autem et bonus Jesus, etsi purissimus, esse haedus, qui est immundum animal: quia carnem nostram gestabat, plena in nobis immunditiis peccatorum; in ipso vero nihil ejusmodi habentem. Propter eximiam vero munditiam Agnus est, qui non solum non habet peccata, sed totius mundi tulit peccata.

123. Hujus ergo haedi et agni copioso sanguine, o cor adamantium, inungere et immergere; jace in illo, ut calescas, calefactum emolliaris, emollitum vero fontem lacrymarum effundas. B Copiosa autem aqua opus est, ut reficiatur populus meus et jumenta. Est autem populus meus, motus animi mei rationales, querentes ea quae tantum spiritui meo convenient. Habeo et jumenta, nempe alias cogitationes, quae circa carnem occupantur, quae animæ tenentur servitatem impendere, ut jumentum: quas utrasque cogitationes decet refici fonte lacrymarum, ne in via vitae huius desificant, vel a recto itinere declinent; ut quod bonum est in eis, confortetur, et sordidum abluitur: quae virtus utraque in lacrymis invenitur. Quærar ergo mihi, et utinam inveniam, fontem lacrymarum in lacrymis, in cruce, in clavis, postremo et in sanguine rubicundi Jesu. Legam ergo et intelligam, quantum ipse annuerit, ruborem carnis et animæ dilecti ex dilecto amantissimi Jesu. Rubuit enim in utroque, id est tam in corpore, quam in anima: in carne ex natura, quia naturaliter omnis caro rubea est; nec minus sanguine passionis, quo carnem suam charitate nostra compellente tam cerebro tamque copiose perfudit: quas sacratissimi sanguinis effusiones in superioribus frequenter meminimus nos explicasse. In his igitur minime immorandum, ne lectori fastidium generetur.

124. Sed quis, nisi totus caro et sanguis, et qui in se nihil habeat spirituale, sanguinem istum fastidiat? Quis volens se de sanguinibus contractis liberari, istum purissimum saluberrimumque sanguinem Jesu purissimi non asseret? Quis semel isto dulcissimo sanguine inebriatus, quem paravit in dulcedine sua pauperi Deus, non magis ac magis sitiat, audiens veram vocem Sapientiae Dei, Unigeniti Patris, optimi Jesu dicentis: *Qui edunt me, adhuc esurient: et qui bibunt me, adhuc sitient*³? Si verum est,

¹ Hebr. v, 7. — ² Num. xx, 11. — ³ Eccl. xxiv, 29.

imo quia verum est humano sanguini præ cæ-¹⁷⁹ es tu, quia bonorum meorum non eres¹. In hoc teris tantam naturaliter inesse dulcedinem; ut cum a bestia qualibet semel gustatus fuerit, illum de cætero semper gustare desideret, ita ut aliis animalibus postpositis, sanguini insidentur humano, et in mortem suam ruant pro illo acquirendo: quantum in se credis habere dulcedinis sanguinem Filii hominis Jesu Christi? Ecce sitiunt irrationalies bestiae sanguinem hominis; et non sitiam ego sanguinem Filii Dei? Bestiae quanto plus gustaverint, tanto plus sitiunt sanguinem humanum: et ego fastidiam sanguinem Dei et hominis benigni Jesu? Bestiae ruunt in mortem suam, dulcedine sanguinis humani attractæ: ego non festinabo ad vitam meam, et sanguinem rubicundi Jesu et candidi? Imo vere festinabo, emam et bibam. Emam absque argento et absque ulla commutatione vinum et mel: que nobis Sapientia Patris altissimi benignus miscerit in craterem cordis sui, nimurum sanguinem suum, pretium vitae nostræ. Proferate mecum, qui diligitis Dominum: emite non corruptibilibus auro et argento, sed commutatione morum et conversationis vestrae vinum et lac, sanguinem illum purissimum, pretiosissimum; inebriantem perfectos, ut vinum; ut lac, parvulos nutrientem. Si perfectus, si fortis es, vinum est tibi sanguis iste, sanguis meracissimus. Si adhuc infirmus es et cui opus sit lacte, lac est tibi ad nutriendum te. Bibe ergo sanguinem hunc meracissimum, fide, memoria, et intuitu spirituali. Ecce sub compendio, iterumque redueo tibi multiplieam sanguinis effusionem largissimi Jesu, qua rosam passionis et charitatis sue rubricavit. Charitatis quidem illius ardorem humanus comprehendere non sufficit intellectus, nisi quantum ex passione ipsius, quæ cunctis apparuit, comprehendit.

CAPUT XXXIV.

De rosa charitatis.

125. Verumtamen prius de rosa charitatis, quam de rosa passionis videamus. Ardorem rosæ charitatis perpendemus, si diligenter videamus, quis, qualis, quantum, quare amaverit amator misericors et mirabilis. Amator noster est ille, quo nihil majus, nihil ditius, nihil fortius; cui omnis spiritus confitetur, quoniam *Dens meus*

A brevi versu comprehenditur, quis amator noster sit, quis Deus; et quare amaverit, ex verbo sequenti elicetur: videlicet non ideo amavit nos, ut aliquid nostri acciperet, qui bonorum nostrorum non eget; sed gratuita gratia sua. Quod si etiam in nobis esset aliquid boni quod ille appeteret, non hoc a nobis, sed ab illo habemus. Qualiter autem amaverit nos amator noster, exponit ille qui ait: *Cum adhuc inimici essemus, reconciliati sumus Deo*². Justus enim injustos, solus bonus et pius peccatores et impios adamavit. O quanta dignatio! Jam vero quantum amaverit, videamus. Quis hoc sufficierent dicat?

CAPUT XXXV.

De rosa Passionis.

126. Ecce in expositione hujus verbi necessarium habemus rosam passionis rosæ charitatis conjungere; ut rosa charitatis in passione rubescat, et rosa passionis igne charitatis ardescat. Tantum enim dilexit nos dilector noster, ut charitatis ardore cogente ruborem passionis incideret, traderetque in mortem animam suam, mortem autem crucis, non breviter transenantis, sed a principio ortus sui usque in finem mortis durissime perdurantis. Sicut etenim superius vestrae commendavimus charitati, crux optimi Jesu Christi non tantum fuit unius dicti; sed tota vita illius crux fuit et martyrium. Omnia ergo quæcumque passus est Dominus in diebus carnis suæ, ad ruborem utique passionis pertinent rosæ passionis, quamvis effusionibus crebris sacratissimi sanguinis ipsius specialiter fuerit rubricata. Sed quia omnia quæ passus est enumerare non possumus, sanguinis effusiones sat luctiferas nos non pigeat iterare; ut quæ jugiter sunt memoranda, tenaci memoriae arctius imprimantur.

CAPUT XXXVI.

De septem effusionibus sanguinis Vitis nostræ Jesu Christi.

127. Primam sanguinis effusionem legimus in circumcisione, quando nomen ejus vocatum est

¹ Psal. xv, 2. — ² Rom. v, 10.

Jesus, jam tune mysterio hoc significante, quod effusione sanguinis sui futurus nobis esset verus Jesus, id est Salvator. Audiant et intelligent tam pueri teneri, quam puellæ; et frequenter eorum mentibus inculeetur maturum martyrum innocentis Jesu. Unde et Isaías de nativitate ejusdem Jesu Christi loquens, *Puer, inquit, natus est nobis, et filius datus est nobis : cuius imperium super humerum ejus*¹, erucem quam imperii nomine significavit nativitati statim adjungens; quia profecto a nativitatis exordio passio crucis simul exorta est. Non modicum enim pertinet ad commendationem rubricundæ passionis, quod Salvator noster in alieno loco, in media hieme, in medio noctis, in stabulo diversorii ex Matre panpercula natus est, licet ibi sanguis ejus effusus non fuerit, quod tam parvo temporis intervallo, id est, septem dierum spatio secutum est. O quanta charitas! o quanta commendatio charitatis! Vix natus est cœli gloria, cœli divitiae, cœli deliciae, dulcis Jesus; et ecce recenti ortui crucis ignominia, crucis dolor, crucis paupertas copulatur: sed redemit miseriam crucis, imperii nomen verum. Cruce etenim totum mundum simul et inferos subjugavit, qui regnavit a ligno fortis Jesus. Propter enim crucem, ad quam humiliavit se ipsum factus obediens, exaltavit illum Deus Pater, et dedit illi nomen, quod est super omne nomen; ut in nomine Jesu omne genu flectatur, cœlestium, terrestrium, et infernorum². Bene ergo in prima effusione sanguinis Agni purissimi aptatum est ei hoc nomen Jesus, eo quod jam tune pro salute nostra sanguinem fundere inciperet, qui in completione salutis nostræ totus erat effundendus.

CAPUT XXXVII.

De secunda effusione sanguinis.

128. Secunda sanguinis effusio Jesu Christi, qua passionis rosa coloratur, invenitur in sudore sanguineo orantis et agonizantis benigni Jesu. Ita eniā ait evangelista: *Et factus in agonia prolixius orabat : et factus est sudor ejus sicut guttae sanguinis recurrentes in terram.* Ut ecessent omnes ceteræ sanguinis purissimi effusiones, numquid haec sola non poterit rosam nostram sufficienter rubricare? Vere potest con-

scindere cor meum miserum, et sanguineis lacrimis madefacere: quia ecce Creator meus pro me sanguineo cruento perfunditur; nec leviter quidem, sed decurrente in terram. Væ misero cordi! quod tali et tanto sudore non madescit perfusum. Inspice tribulationem ipsius mississimi cordis, qua angebatur, cum toto corpore ex omni parte sanguineus sudor manaret. Neque enim corpus extrinsecus tanto talique sudore deflueret, si cor intrinsecus nullius doloris molestia frangeretur. *Contritum est cor meum in me ipso*, ait propheta³. Scisso igitur corde interius, scissa est et exterius pellis nostri Salomonis: effusus est sudor sanguineus super terram. Rubricata est rosa passionis et charitatis Christi rubicundi Jesu. Ecce quam rubicundus, et quam totus rubicundus. Nec vacat a mysterio ista sanguinis Jesu effusio generalis. Sudavit enim toto corpore sanguinem; qui nostras venerat tollere infirmitates ex carne nostra et sanguine contractas; ut ad convalescentiam et sanitatem totius corporis spiritualis, sive Ecclesiae sufficeret sudor sanguineus ab omni parte corporis, capitum scilicet nostri Domini Jesu Christi effusus. Liberati ergo sumus de sanguinibus; Deo gratia sit, auctori salutis nostræ benigno Jesu, qui suum pro nobis sanguinem liberalissime effudit. Vel hoc certe significabat sudor sanguineus a toto corpore capitum nostri effusus, quia in toto corpore suo spirituali, quod est Ecclesia, sanguis erat martyrum effundendus, et Ecclesia rubricanda.

CAPUT XXXVIII.

De tertia sanguinis effusione.

129. Tertia sanguinis effusio fuit in vellicatione genarum, cuius testimonium habemus in propheta, dicente ex persona ipsius crucifixi: *Corpus meum dedi percutientibus, et genas meas vellentibus*⁴. Quod quidam exponunt de laceratione maxillarum facta cum unguibus impiorum Iudeorum; quidam autem de evulsione barbae Domini. Potest utrumque fuisse verum. Credo nou sine aliqua sanguinis effusione id peractum. Video ergo sacrilegas manus impissimae gentis non saturatas colaphis et alapis, et conspunctione desiderabilis vultus Christi: sed etiam ad genarum ipsius vellicationem exarsisse,

¹ Isai. ix, 6. — ² Philipp. ii, 8-10. — ³ Jerem. xxiii, 9. — ⁴ Isai. i, 6.

et a vultu quoque duleissimo ad rubricationem¹ rosæ nostræ sanguinem eliciuisse. Video Agni A illius immaculati patientiam admirabilem et imitandam , per quam genas pudicissimas impudicissimorum unguibus lacerandas cum omni mansuetudine præbuit; ut patienter sufferamus , si aliquando nostram faciem operiat confusio propter ipsum , imo et si quis nos cœdat in faciem verbis et factis propter dulcem Jesum.

CAPUT XXXIX.

De quarta effusione sanguinis.

130. Quartam sanguinis purissimi effusionem in corona invenire possumus , in corona spinea, non tamen leviter imposta , sed valide impressa capiti dulcissimo capitum mei dulcis Jesu. Satis enim consentit veritati , ut qui oderant veritatem , non solum opprobrium illius , sed supplicium requirant. Nec hic puto quidem rivos sanguinis defuisse , qui a capite irrigorie et invide coronati defluenter in collum simul et in faciem dulcis Jesu ; quia si noluissent coronato pœnam simul cum irrisiōibus irrogare , facilius de aliis ramis vel virgulis arboris alieujus potuerant C plexuisse coronam : sed ut morum suorum aculeos demonstrarent , nunc gloria et honore coronatum , tunc spinarum aculeis coronaverunt Agnum mitissimum , dulcem Jesum. Et licet in irrisione coronent ; tamen ignorantes et irridentes coronatum regem fatentur , quia regum est coronari. Coronatus ergo rex esse a nescientibus demonstratur. In spinis vero coronantium malitia aperitur. Moraliter autem docemur imitari caput nostrum , regem et ducem nostrum dulcem Jesum. Si autem malorum quorumlibet perversitate compungimur et irrideatur : cum caput nostrum ita compunctum , itairrisum conspexerimus , non murmurēmus , non recalcitrēmus , pauca quæ nobis in vita præsenti et brevi inferuntur , cum omni æquanimitate et patientia sufferendo , ut digni simus esse membra capitis nostri ; et boni bellatores simus sequendo vestigia signiferi nostri.

CAPUT XL.

De quinta effusione sanguinis.

131. Quinta rubricatio rosæ invenitur in crudeli flagellatione mansuetissimi Agni rosei Jesu. O cum quanta quantitate putas illum sanctissimum sanguinem e conscientio corpore et flagellato distillasse in terram ! O quanta putas sœvitia impiorum frementium , quanto fremitu sœvientium flagellatum putas fuisse dulcem Jesum , qui venerat ut nos a flagellis liberaret æternis! « Si-B » ne causa , » inquit , « flagellis ecce derunt me². » Vere sine causa , nisi forte miserrimi et perversi bona opera tua pœnis digna judicarent , qui veritatem tuam in mendacio detinuerunt. Sed et hic moraliter eruditur , ut flagella benignissimi Patris nostri discamus æquanimiter tolerare , qui pessimorum flagella pro nobis indignis tam patienter sustinuit dulcis Jesus. Quis enim flagella non sufferret homo in flagella paratus , ad laborem natus , in peccatis nutritus et conversatus , hereditati colestis aulæ destinatus , quæ non nisi mundos recipit ; cum videat Regem omnium regum , et Dominum dominantium dulcem Jesum , qui peccatum non fecit , et in cuius ore non est dolus inventus , tam gravibus flagellationibus esse contritum ? Audi , o homo stulte et insipiens , et erudire , et non solum non refuge , sed etiam apprehende disciplinam , ne forte quandoque pereas de via justa , Domino tibi irascente ; qui proprio Filio suo non pepercit , sed propter te tradidit flagellandum³. Non pepercit Filio suo naturali , consubstantiali sibi , et coeterno , et impassibili , quin pro salute tua ipsum facheret nasci in tempore , et passibilem ; et flagellis contereret , sicut scriptum est : *Dominus voluit eum conterere in infirmitate*⁴. Et D quomodo pareat tibi filio adoptivo , cum sensus tui prou sint in malum ? Quin in chamo et freno maxillas tuas constringet , ut saltem vexatio det tibi intellectum : quatenus ad ipsum approximare cogaris , qui licet moleste , salubriter tamen flagellat omnem filium quem recipit⁵.

¹ In Respons. Officij eccles. in Passione. — ² Rom. viii , 32. — ³ Isai. liii , 10. — ⁴ Hebr. xii , 6.

CAPUT XL.

De sexta et septima effusione sanguinis.

132. Sexta effusio sanguinis, quae rosam passionis rubricavit, in fissione clavorum copiosissime invenitur. Quis enim de fossis, imo et de perfossis manibus pedibusque innocentis Jesu copiam sacrati sanguinis dubitet effluxisse? In torrentibus hujus sanguinis rosa nostra purpureata est; quia vere hic ardentissima charitas, hic rubicundissima passio invenitur. In hac magnitudine passionis magnitudo consideretur charitatis: ardorem rosæ charitatis, ruborem considera passionis. Quis unquam tam gravia, tam pudenda passus fuit? Deus est qui patitur, nec in aliquo sibi durum torcular passionis alleviat, qui servis suis vel omnino auferre, vel alleviare, vel breviare vires tormentorum consuevit. Non pepercit sibi qui suis parcere novit. Hujus rei evidentiam vides in Evangelio Joannis, ubi cum ab his qui ad ipsum venerant capiendum, ei diceretur, quod ipsum quererent, subjunxit: *Ego sum, quem queritis. Si ergo me queritis, sinite hos abiire*¹. O ardor verissimæ charitatis! Manifestat et tradit se charitas ipsa saevientibus inimicis, non parcens sibi, rogatque pro suis, ut parcatur illis. Captus ergo post plurimas illusiones tam Iudeorum, quam Gentium, post sanguinis plures effusiones, clavis immutibus, manibus simul et pedibus perforatur et configitur ligno crucis Salvator noster, mitissimus Jesus. Intuere et respice rosam passionis sanguineæ, quomodo rubet in indicium ardentissimæ charitatis. Contendunt passio et charitas: illa, ut plus ardeat; ista, ut plus rubeat. Sed mirabiliter per ardorem charitatis fit passio rubea, quia si non diligenter, non pateretur: et in passionis rubore, maxima et incomparabilis ostenditur charitas. Sicut enim rosa per frigus noctis elusa, solis ardore surgente tota aperitur, et foliis expansis in rubore demonstrat ardorem jucundum: ita flos cœli deliciosus, optimus Jesus Christus, qui multo tempore a peccato primi hominis, quasi in frigore noctis clausus fuit peccatoribus, nondum plenitudinem impendens; tandem plenitudine temporis accedente, radiis scilicet ardoris charitatis, in omni corporis sui parte

¹²² apertus est, et rosæ charitatis ardor in rubore A sanguinis effusi refluisit. Vide ergo quomodo hoc flore rosæ floruerit optima Vitis nostra, rubicundus Jesus. Vide totum corpus, sieibi rosæ sanguineæ florem non invenias. Inspice manum unam et alteram, si florem rosæ invenias in utraque. Inspice pedem et unum et alterum: numquid non rosei?

133. Inspice lateris aperturam, quia nec illa caret rosa, quamvis ipsa subrubea sit propter mixturam aquæ: quia, sicut narrat evangelista, *Cum unus militum lancea latus ejus perforasset, exiit sanguis et aqua*². Ipse est enim B qui venit per aquam, et non per aquam solum, sed per aquam et sanguinem optimus Jesus Christus. O snavissime universorum Domine et Salvator bone Jesu, quales tibi condignas gratiarum referre potero actiones; qui a principio ortus tui, usque ad mortem durissinam, imo et post mortem, pro me pretiosissimum sanguinem tuum effudisti, qui ardorem excellentissimæ charitatis tuæ tam crebris sanguinis tui effusionibus manifestare curasti? O quam multo numero foliorum multiplicata et exornata est rosa tua! Quis omnia ista enumeraret? Numera guttas sanguinis effusi de dulcissimo corpore dulcissimi Jesu, et habebis passionis charitativæ folia enumerata. Singulæ enim guttae sanguinis sui, folia sunt rosæ sanguineæ passionis ipsius. Sed ideo ad alia transcamus, quia septimam sanguinis dominici effusionem jam breviter diximus, cum de apertura lateris doceremus, unde exiit sanguis et aqua, per quæ Baptismatis accepimus sacramentum.

CAPUT XLII.

De croco abstinentiæ Vitis nostræ.

134. Crocum etiam abstinentiæ in nostra vite, dulcissimo Jesu Christo sentimus floruisse. Qui non propterea abstinenſs fuerit, ut castigaret corpus suum, et in servitatem redigeret, ne forte reprobus efficeretur; sed ut nobis formam daret et documentum abstinentiæ: sicut in circumcisione et baptismo, quæ noui ad emundationem suam accepit, qui semper fuit mundissimus et omnium emundator; sed ut obedientiæ nobis formam justitiaeque donaret. Sine dubio virtutem habuit abstinentiæ Rex

¹ Joan. xviii, 8. — ² Iud. xix, 34.

virtutum, et præ omnibus sanctis præteritis et futuris excellentius semetipsum macerans, non necessitate, sed voluntate. Sed objicitur nobis sententia de verbis ipsius Domini Salvatoris de se dicentis, *Venit ad Iudeos Joannes Baptista non manducans, neque bibens, et dixistis : Daemonium habet : item, Venit Filius hominis manducans et bibens, et dicitis : Ecce homovorax et vinarius, amicus publicanorum et peccatorum*¹. Ecce testimonium Veritatis, quod Joannes non manducavit neque bilit: et quod ipse Jesus et manducavit et bilit. Numquid ergo Joannes in abstinentiæ virtute praeellit nostrum dilectum Jesum? Nequaquam.

135. Sed notandum quod duplex est abstinentiæ virtus. Una intus in mente, altera foris in actu. Et ea quidem quæ in mente est, semper est habenda: ea vero quæ est in actu, rerum ac temporum qualitate manifestanda est. Bene autem Joannes, qui purus homo erat, abstinentiam tam in mente quam in corpore exercebat, ne forte contaminaretur: sed homo noster verus Jesus, qui maculari non poterat, cibis et potibus pro tempore utebatur, ut convescentes sibi ad virtutem attraheret abstinentiæ, cæterasque virtutes. Nec credas ullo modo majorem esse virtutem omnino abstinere a cibis, quam ipsis cibariis uti moderate. Difficilimum est enim in cibariis modum servare omnimodum, ita ut ultra quam naturæ potest sufficere, nihil sumatur, nec ipsi naturæ aliquid de necessariis subtrahatur. Si ergo contingat aliquem habere virtutem abstinentiæ cum Joanne, scilicet ut ipsam mente et opere exerceat; non condemnet eum qui abstinet cum perfectissimo Jesu, id est, qui abstinentiam, prout tempora exigunt et personæ, pro utilitate, vel proprii corporis, vel proximi nunc intendit, nunc remittit, observans tamen in omnibus quæ circa virtutem abstinentiæ sunt servanda, ut semper vitii abstinentiæ oppositi, id est gulæ, crimen evitet. Cujus vitii abusiones hoc versu notantur :

Præpropere, laute, nimis, ardenter, studiose.

Præpropere enim comedunt et bibunt, qui tempus comedendi præveniunt, sola voluptate, non necessitate coacti. Legimus in Vita Patrum de sanctis Patribus, qui hospitium spiri-

tualium charitate devincti, tempus consuetum ciborum anticipaverunt: sed comedendo in charitate, se nequaquam solvisse jejunium cestimabant; ita ut etiam aliqui post talem resestiunculam Missarum celebrare solemnia non timerent: quod quamvis nobis non conveniat trahere in exemplum, ut similiter faciamus, quoniam quidem ab eorum perfectione nos nimium separamur; eos tamen sine peccato talia fecisse confidimus, quæ nequaquam nisi Spiritu sancto ipsis veraciter revelante fecissent. Laute comedunt, qui delicatis utuntur cibariis sola delectatione attracti: quibus non sufficit B naturalis sapor carnium, sive piscium, quem Creator illis imposuit; sed modis naturæ contemptis querunt adulterinos sapores piperris et salsamentorum variorum, ut sibi appetitum faciant comedendi, non metuentes optimum hominum Creatorem vituperare in creaturis, dum alios illis sapores ipsi faciunt, quam Creator naturæ earum præstiterit. O quantum hujusmodi alienos sapores homo christianus vitare debet, si adverteret dulcissimum et sapientissimum Dominum suum fecisse omnia bona valde, cuius creaturas vere bonas nullus nisi malus alterare consuevit! Consuevit dico, quia quandoque lautioribus uti cibariis pro infirmitate corporis repellenda, palato non alludente, sed renitente cibariis; nulla vel parva culpa est.

136. Ad eorum igitur confusionem, quorum, ut Apostolus ait, *deus venter ruit, et gloria in confusione eorum*², quos idem asserit flendo inimicos esse crucis Christi, et imitatores illius pauperrimi et miserrimi divitis, qui epulabatur non aliquando pro sanitatis remedio, sed pro voluptate quotidie splendide; propter quod nec guttam aquæ, cum in inferno sepultus esset, meruit impetrare, ut refrigeraretur lingua ejus ardens profecto in flamma³, quæ alienis D semper et superfluis fuerat saporibus delectata; nec naturali aquæ frigore meruit resoveri, qui in voluptatibus suis naturæ saporem adulteraverat: ad horum, iniquau, confusionem gentilis hominis memorare sententiam non gravabor, nt erubescat nomine christianus, cum a meliore se ipsum ignorante docetur, qui neque creaturem per Creatorem venerari sciebat; nec asperos sciebat pati sapores pro Christo, quem vel nescivit, vel non creditit pro se in cruce patibulo vinum myrratum bibisse cum folle

¹ Matth. xc, 18, 19. -- ² Philipp. iii, 19, 18.

³ Iue. xxv, 19, 26.

mixtum : sed soli naturae consentiens contra¹ ubi sapor non decipitur, sicut in cibariis laute voluptuosos exclamat,

O prodiga rerum

Luxuriae, nunquam parvo contenta paratu,
Et quiesitorum terra pelagoque ciborum
Ambitiosa fames, et laute gloria mensæ!
Discite, quam parvo licet producere vitam,
Et quantum natura petat. Non erigit agres
Nobilis ignoto diffusus consule Bacchus,
Non auro gemmisque^a bibunt; sed gurgite puro
Vita redit : satis est populis fluviusque Ceresque^b:

id est, aqua et panis. Hæc satis concordant cum illa usitata sententia et vera : *Panis et aqua vita hominis*^c. Nec adhuc conteruntur B hac confusione durissimæ frontes voratorum tam ipsius Veritatis verissimi Jesu, quam Apostoli ejus, imo ne gentilis quidem hominis reprehensione et eruditiopercussæ, et dicunt, Christiani sumus : non tamen recipiunt vocem Christi in Apostolo loquentis et monentis, *Caram carnis ne feceritis in desideriis*^d. Unde frequenter evenit, ut cum adhuc escae eorum sint in ore eorum, ira Dei ascendat super eos^e: et qui deduxerunt in pessimis terminis dies suos, in puneto ad infernum descendunt; ubi vermis comedens ipsos non moritur, et ignis non extinguitur, pro delicis brevibus mala re- C cipientes sempiterna.

137. Nimis comedere quid sit, omnibus notum est. Nimis enim comedit, qui ultra quam naturæ suæ sustentandæ possit sufficere, sumit alimenta, maxime si hoc scienter fecerit. Evenit enim non raro, ut homo suis laboribus consideratis plus vilium sumat alimentorum; ut in labore possit subsistere, et timore deficiendi cogente mensuram refectionis excedat, a quo peccato vix credo aliquem esse immunem. Sed talia peccata crebris confessionibus, intermixtis voluntariis abstinentiis, statim ut deprehenduntur, purganda sunt. In nullo autem genere D ciborum illud vitium superfluitatis ciborum et potuum excusat. Cum etiam legatur, quod peccatum Sodoma fuit abundantia panis^f, et diabolus tentaturus Dominum non de alio aliquo quam de pane tentavit^g, sciens profecto in nimio sumptu panis peccatum non deesse; qui primos parentes, et per ipsos omnes homines unius poni comeditione decepit : quanvis non ita facile in cibis vilibus mensura excedatur,

ubi sapor non decipitur, sicut in cibariis laute A preparatis, et saporibus alteratis.

138. Ardenter comedere, est cibos vel potus enim nimio desiderio sumere : quod tam in vilibus, quam in delicatis potest cibariis evenire. Cujus rei exemplum habemus in Esau, qui vilis cibi delectatione attractus, ultro vendidit primogenita sua. Ita enim habet Genesis, quia veniente Esau de agro vidit Jacob fratrem suum coquenter lenticulam : cui dixit, *Da mihi de coctione tua hac rufa, quia oppido lassus sum*. Et facta pactione cum Jacob de venditione primogenitorum, comedit in voracitate coctionem nimis desideratam, et dignitatem primogenitorum amisit : quia enim nimium ardenter desiderabat lenticulam, *En, inquit, morior; quid mihi proderant primogenita?* Non est dubium quin ardenter comedere acceperit, quod tam ardenter fuerat desideratum. Misericordia, Domine misericordissime Jesu, mihi misserrimo peccatori, qui nullam diem sine peccato hujusmodi me sentio præterire; ne per tales excessum, fidei tuæ qua tibi genitus sum, merear perdere dignitatem. E contra et sanctissimos Eliam et Joannem Baptistam carnibus nullis usos fuisse accepimus, et per sobrietatem temperantiae eos nullum ex hoc omnino meritum perdidisse.

139. Studiose comedere est in cibis vel in potibus nimis diu immorari. De hoc expertis loquimur, et utinam non essemus experti, nec unquam experturi. Frequenter solet accidere, quod sumptis cibariis quæ secundum consuetudinem necessitatibus sumentis possent et deberent sufficere, quaedam surgat nova delectatio; quæ facit hominem improvidum, et insidias diaboli non carentem illi cibo enim tanto studio inhærente, tanquam nihil ante comedenter, vel intra multos dies post hoc nil sit sumpturus ciborum. At qui gulae speciem in se deprehendunt, auxiliante Deo huic facile possunt resistere, quia impetus ejus non longius durat, quam dum a mensa surgatur, et illius quod tanto studio desideratur, memoria subducatur. Sunt autem plurimi, qui tale studium comedendi, nec peccatum existimant, nec etiam cuiquam suggestenti esse peccatum, fidem adhibeant, habentes in consuetudine damnablem, nulli desiderio resistere, quod possit a natura aliqua obumbratione

¹ Iucani Pharsalic lib. 4, vers. 373-381. — ² Eccl. xxix, 28. — ³ Rom. xiii, 14. — ⁴ Psal. lxxvii, 30, 31. — ⁵ Ezech. xxi, 49. — ⁶ Matth. iv, 3. — ⁷ Gen. xxv, 29-32.

^a Apud Lucanum, *murrhaque*. [†]

defendi : nec ponunt aliquam metam desiderio¹ ritate corpus suum ita tradat, ut ardeat, ni comedendi, donec tempore deficiant fatigati. A hil ei prodest². Quosdam enim esse qui non Sed christianus homo comedit ut vivat, non vivit ut comedat, sicut quidam ait. Ideoque et illud bene de inutilibus et voracibus :

Nos numerus sumus, et fruges consumere nati³.

Christianus autem non sic : sed semper ita surget de mensa, ut adhuc habeat appetitum plura sumendi, et eum qui adhuc esset implendus cibariis, Domino Iesu pro grato munere conferat appetitum, qui pro nostra salute saepius esurire voluit et sitire. His et aliis similibus rationibus unus aliquis inductus tanta se abstinentia macerat, ut nimia consumptus inedia languores incidat diuturnos; ut nec sibi, nec aliis valeat omnino prodesse : imo fiat etiam omnibus gravis; qui si gravarentur, ipse potius alleviare deberet. Quis ista docet? quis ista sapiens faciet? Ignorant tales, quod

Virtus est medium vitiorum, et utriusque reductum⁴.

Est enim quoddam medium inter nimis comedere, et nimis abstinere; et illud medium est virtus : hoc est tantum sumere alimentorum, ne nimis debilitetur natura; nec tantum, ut vicia vegetentur. Quod si omnino tale medium servare non potest; tamen hoc cavere potest, ne nimis a medio recedatur : id est, ut ille qui minus comedit quam debeat, non nimis abstineat; ut ille, qui comedendi mensuram excedit eam non nimis excedat, ita ut corpus non nutriatur vitiis, sed virtutibus conservetur.

140. Quare autem flos croci abstinentiam signat, color ipsius ostendit : facit enim suos cultores abstinentia croceos, flori croci assimiles. Non enim potest facies esse rubicunda, cum stomacho abstinentiae. Multitudo autem florum croci multas species designat. Non enim est abstinentia solummodo cibi et potus : sed etiam somni et lascivie, et vestimentorum, et aliorum quorunlibet commodorum, que corpori superflue tribuntur; vel balneorum, unguentorum, musicorum instrumentorum, et cantilenarum, et caeterorum hujusmodi, que sensus humanos corrumpt, animunque subvertunt. Quod autem quedam folia rubei sunt coloris, signat charitatem semper debere immixtam esse operibus abstinentiae; quia si quis sine cha-

ritate corpus suum ita tradat, ut ardeat, ni propter charitatem Dei, sed propter vanam gloriam se macerant abstinendo, ostendit ipsa veritas Dominus Jesus dicens discipulis suis : *Cum jejunatis, nolite fieri sicut hypocrite tristes, qui exterminant facies suas, ut videantur ab hominibus jejunantes. Amen dico vobis, recupererunt mercedem suam⁵.* Quare? Quia non sunt verus erodus, qui carent rubris soli charitatis, sine qua nullum opus perfectum est. Ipsa enim est virtus, de qua dicitor : Qui habet unam, habet omnes, et quam qui non B habet, illud quod habet auferetur ab eo.

CAPUT XLIII.

De odore florum Vitis.

141. Jam ad odorem florum Vitis nostrae accedamus, rogantes ipsum dulcissimum Jesum, ut sui odoris dulcissimi fragrantia corda nostra dignetur aspirare, ut de ipso dulcia et sentire, et dicere valeamus. Quid autem dicere de hoc odore poterimus? Mirabilis, et supra quam potest credi aut cogitari, inaequabilis est iste odor vitis nostrae. Floruerunt et alii sancti palmites, in quibus ipse profecto floruit : sed certissimi viri illi soli capiti nostro optimo Iesu clamabant, nempe illa spiritualis sponsa, *Meliora sunt ubera tua vino; fragrantia unguentis optimis. Oleum effusum nomen tuum, ideo adolescentulæ dilexerunt te. Trahe me post te; currenus in odore unguentorum tuorum⁶.* Non est mirum, si odor est inaequabilis nimis, qui de hac Vite nostra florente procedit : si nomina ejus diligentius attendamus, quae sunt Jesus, Christus, Nazarenus. Jesus autem, ut scitis, Salutaris vel Salvator interpretatur; de quo D Psalmus, *Concerte nos, Deus salutaris noster⁷*; et iterum, *Salvasti nos de afflictionibus nos⁸*. Quis autem in afflictione positus salvari nolit? Si vis salvari et attrahi odore hujus nominis salutaris, quod effusum est, sicut oleum : incepit delectari in dulcissimo Iesu, et confidenter require in vero salutari salutem, non imitando illos qui latentur cum maleficerint, et exultant in rebus pessimis⁹, in quibus salutem suam constare putant; sed potius eam, cuius

¹ Horatii Epistolarum lib. 1, epist. 2, vers. 27. — ² Ibid. epist. 18, vers. 9. — ³ 1 Cor. XIII, 3. — ⁴ Matth. vi, 16. — ⁵ Cantic. i, 1-3. — ⁶ Psal. LXXXIV, 3. — ⁷ Psal. XLII, 8. — ⁸ Prov. xi, 14.

spiritus exultavit in Deo salutari suo¹, quae nominis hujus salutaris odorem tanto suavius attraxerat, perfectiusque senserat, quanto illi fide, spe, et charitate vicinior fuerat, quae ipsum de suis visceribus generat, nempe verum et perfectum Deum et hominem, salutarem Jesum. Non ignorabat enim qualiter sine omni carnali concupiscentia conceptus, qualiter sine omni dolore ex ipsa natus; quomodo a pastribus praedicatus, quomodo a Magis adoratus, quomodo virginico lacte suo nutritus, quomodo a Simeone et Anna commendatus. Noverat, inquam, haec omnia, et multo plura virgo illa fidelissima, et perfectissima fide salutarem veri salutaris sequebatur odorem. Nec poterat non sperare in eum, quem fide perfectissima cognoscebat et posse, et scire, et velle salvare omnes desiderantes salutem. Quantum enim quis credit, tantum sperat: quantum sperat, tantum amat. Quanto ergo haec optima Mater perfectior fuit in fide, tanto in spe fortior, et in charitate ferventior, omnem cogitatum suum jactans in eum.

142. *Oleum enim effusum est nomen tuum.* Quare? Quia oleo nutruntur infirmi, pascuntur famelici, lumina reparantur. Quis enim tam infirmus, qui hoc oleo salutari, nomine scilicet salutiferi Jesu, curatus non fuerit, dummodo velit curari? Ita enim ait ipse Salvator eidam languenti, qui jacebat ad piscinam probaticam: *Vis salvis fieri?* Et ille: *Domine, hominem non habeo, ut cum mota fuerit aqua, mittat me in piscinam*². Stulte, ecce olem salutiferum salutaris Jesu, cuius nomen est sicut oleum effusum. Quid tibi cum aqua? Si vis recipere salutem, ecce fons olei misericordiae, in quo te nullus prohibet baptizari, cuius nomen est effusum oleum, id est, omnibus gentibus manifestum, quo oleo uncti infirmi sanantur. Quomodo cum audis et intelligis supereminente misericordiam optimi Jesu (qui propter te redimendum de sinu Patris descendit ad terras, te misericordissima passione redemit), non oboritur tibi certa spes, quod te redemptum tanto pretio nolit perdere, quem de cœlo venit redimere? Jam ergo sic cogitanti, sic speranti oleum nominis Jesu tibi effusum est. Unge te, ut sanaris; id est, spera in misericordia Salvatoris, qui salvat omnes sperantes in se.

143. Nihilominus autem et oleum hoc pascit

te, si famelicus es: si esuris, verbum est. In hoc verbo Dei optimi Jesu invenis quod te satiet, si dictis et factis ejus aurem cordis tui velis inclinare. Sanat enim animam esurientem quidquid dixit vel fecit dulcis Jesus. Quod si esuris et sitis justitiam, sanabit te verbum oris ejus, qui dixit: *Beati qui esuriant et sitiunt justitiam, quoniam ipsi saturabantur*³. Addet quoque ignem ad oleum: quod huic nomini Jesu optime convenit; quia hujus nominis virtute fides confirmatur, charitas exardescit. Panici enim fidem habuerunt ante hujus olei effusum, id est, ante prædicationem nominis tui, o bone Jesu: panici igniculo charitatis arserunt. Sed ecce illa effusione, quanti fide illuminati? quanti charitate conflagrunt? Dedit odorem, id est, bonam famam, oleum nominis tui effusum, oleum Jesu, et patuit te esse etiam Christum, id est unctum. Sie enim ait Psalmus de te: *Unxit te, Deus, Deus tuus oleo letitiae preconsortibus tuis*⁴. Ergo et oleum unguentum est, quia unguentum de oleo et aromatibus consicitur. Quid ergo mirum, si haec Vitis admirabilem dedit odorem, quæ et uncta est, et florens? Nazarenus enim Florens interpretatur.

144. Vitis nostra Jesus Christus Nazarenus, id est salutaris, uncta et florens, qui non attraheret omnes, qui salutem, gloriam, divitias vel delicias concupiscunt? Venient omnes ad Vitam hanc. Dabit enim Jesus salutem, quia salutaris est: dabit Christus regnum, in quo gloria cum divitiis habetur, quia unctus est, quod proprie ad reges pertinet: dabit Nazarenus delicias, quia florens est. Quid enim jucundius flore? Multi autem, immo omnes, id est omnium virtutum flores in nostro Nazareno sunt, quarum delectabili odore totum mundum traxit post se. Nam qui veniunt ad ipsum propter humilitatem, violæ ejus sequuntur odorem; qui propter castitatem, lili; qui propter charitatem passionis, rosæ; qui propter abstinentiam, croci sequuntur odorem. His ergo virtutibus optimi Jesu Christi ubique prædicatores tanquam quodam pretioso unguento effuso extraxerunt odorem ejus, et adolescentulæ odore ejus mirifico delectatae eucurrerunt post unctum Jesum. Et adhuc nimiri currunt clamantes in toto corde suo, *Trahe nos post te, ut curramus in odore anguentorum taurorum*; scientes quod neque volentis, neque currentis, sed

¹ Lue. i, 47. — ² Iohu. v, 6, 7.

³ Matth. v, 6.

⁴ Psal. xliiv, 8.

solius Dei miserentis est. Superat autem omnes⁴⁸⁷ ris fragrantia, nullus ignorat. Attendamus erodores omnium virtutum uneti Jesu odor eructus, ubi perfectio praecipue efflorebat, et de floribus vulnerum suorum inæstimabilem odorem effundit. Fracto enim alabastro mundissimi corporis virginalis dulcis Jesu, effusum est unguentum sacratissimi sanguinis. Ipsa quoque anima, in qua sine dubio redolebat unguentum spiritus septiformis, emissam, dilatatum et dispersum est odor Vitis nostræ florentis non per terras solum, sed et per inferos; et suscitati sunt mortui, qui tam ad vitam corporis quidem, quam ad vitam animæ quotidie suscitantur, quia domus Christi, id est Ecclesia, impleta est ex odore unguenti nostræ Vitis præcipue in passione florentis. Conseissus est saecus corporis Domini Jesu, cederunt grana sanguinearum guttarum, quæ adhuc a fidelibus mente colligi possunt, et ab accendentibus ad crucem fideliter ac devote colliguntur. Pretiosissimus vero thesaurus et incomparabilis, guttae sunt sanguinis Jesu Christi.

145. Accede huc, o fidelis anima, et collige tibi reliquias epularum sponsi tui; micas gratissimas, folia rosarum. Ecce in quanta multitudine distillant de manibus simul et pedibus, neenon et de latere dulcissimi crucifixi Christi Jesu. Non est morbus animæ, cui his floribus mederi non possis. Collige tantum folia florum florentis Jesu, stillas sanguinis rubicundi: et tanquam pilulas, sine quibus esse nolo, in cubiculo cordis tui reconde. Erit tibi illarum sapor et odor in medicinam salubrem, morbos, si qui fuerint, repellentem, venturosque caventem. Vide tantum, ne unquam sine illis esse velis, quæ vere nomen habent, quolibet fidei dicente, sine quibus esse nolo. Hauri ergo toto cordis tui affectu odorem Vitis vere Jesu Christi Nazareni, et delectare in illo, sicut Pater celestis in illo delectatus fuit, ut vere dicere D potuerit: *Ecce odor filii mei sicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus*¹. Vere pleni, in quo habitat omnis plenitudo divinitatis, in quo omnes thesauri sapientiae et scientiae reconditi sunt².

146. Est autem adhuc causa, quare tanto Crucifixus odore fragraverit. Modicus vel nullus est odor corporis ejuslibet animalis viventis: sed cum igni caro apposita fuerit, quam suavis, quam delectabilis inde procedat odor-

A go, quis et quantus ignis corpori nostræ Vitis appositus fuerit. Flagrabat interius incendio charitatis immensæ, exterius passionis ardore verissimum, et gratissimum, et saluberrimum holocaustum in ara crucis crucifixus Jesus. Quod holocaustum simile isti? Nullum vero, quia nullum sic totum incensum dicitur: et si istud dicebatur vere holocaustum, quod totum ardebat, cum tamen ibi arderet sola caro; quanto verius nostra victima dicetur holocaustum, quod intus et foris incomparabiliter ardebat? Ardebat et totus Laurentius, Vincentius, B aliquique quam plurimi, sed nihil ad hunc. Quis enim ardori fornacis crucis aliquod audeat supplicium comparare? De quo superius nos multa meminimus posuisse exempla. De holocausto igitur nostro crucifixo Jesu incomparabiliter ardente inæstimabilis nimis odor processit: odoratusque est Dominus Deus Pater odorem suavitatis, et benedixit nobis, avertitque iram indignationis suæ longe a nobis, pace integre reformata, et sanguine rubicundi Jesu tam nostro, quam ipsius participe pacis æternæ ob-side existente. Odoraverunt et alii plures ab oriente et occidente, ab aquilone et meridiano C currentes, et ad hoc dulcissimi odoris corpus floridum congregati, ut de eo se satient, illo tamen integro permanente, impleverunt ipsius dulcissimi Jesu verbum dicentis: *Ubi fuerit corpus, ibi congregabuntur et aquila*³. Sed jam non cruda caro ista comeditur, optime percocta cum sit dupli igne charitatis et passionis. Unde tam delectabili odore inebriati non solum viri natura fortiores, sed et virguncule temeritatem currunt toto cordis affectu, omnibus viribus animi ad delicias crucis, hausturi delicias cordis sui, quantum in præsenti vita licet unguentorum defluentium largiter ab holocausto D nostro tam validis ignibus ardente.

147. Non parum enim delicatum ardantis corporis adauxit odorem spiritualium unguentorum odor, id est, gratuitorum collatio, quæ post passionem a Domino Jesu Apostolis sunt collata. Ante passionem enim Spiritus nondum erat datus, quia Jesus nondum erat glorificatus⁴: humiliato autem et exaltato pio Jesu, defluxit unguentum Spiritus sancti a capite, id est, a Christo, id est uneto, *in barbam*, id est, in eos qui viriliter egerunt et confortati sunt,

¹ Gen. xxvii, 27. — ² Coloss. ii, 9, 3. — ³ Luc. xvii, 37. — ⁴ Iohu. vii, 39.

ut superarent in Domino : et non solum *in bar-*¹ *cit* : *Ego quasi vitis fructificavi suavitatem odo-
bam Aaron*, id est, non solum Christi Aposto-
lis datum unguentum hoc, quod liquefactum
fuit igne passionis Christi, ut daret odorem
bonae opiniois per omnem terram; sed *quod
descendit in oram vestimenti*², id est, in infima
membra Ecclesiae, quae est tanquam Christi
vestimentum. Quod ita impletum est et adhuc
impletur, ut etiam in nationes Spiritus sancti
gratia diffundatur³, et sentiant Christi odorem
spiritualis unguenti de summo capite omnium
dfluentem, quo mundæ sicut adolescentulæ,
ut attrahant et diligent Unctum nostrum, et
currant in odore unguentorum illius.

148. Nec mirum si vehementer delectentur
duplici odore Vitis nostræ : uno qui ex unguen-
tis, altero qui ex floribus procedit. Odorantur
enim et odoratum sequuntur Jesum, imitantes
bestiam quandam, qua odore coeti panis et re-
centis ita delectatur, ut ubiquecumque illum sen-
serit, illum sequatur etiam usque ad interitum.
Ecce ipso teste *panis vivus, qui de cœlo descendit*⁴, decoctus duplici igne charitatis et passio-
nis, odorem suum longe lateque dispergit. Quis
hunc non sequatur? Sequitur irrationalis bestia
odorem panis coeti et consumendi : non seque-
tur homo rationalis odorem panis bis cocti An-
gelorum? Imo stultior est quam bestia, qui il-
lius odoriferi panis odorem non intelligit et
honorem. Sed præterire non possumus, quod
transituri mare panem bis coctum necessarium
habent. Quicunque ergo se in hoc mari magno
hujus saeculi esse cognoverit, quod quia spa-
tiosum est, cito transire non potest; et propter
reptilia quorum non est numerus, periculosum
est, quia et ventis, et tempestatibus sœvit; si
securus vult esse, habeat hunc panem coctum
fortissimum Jesum in nave crucis suæ, quem
comedat, quem adoret, quo reficiatur, quo
consoletur, quo, ut breviter dicam, ab omnibus
periculis eruatur. Si enim, ut ait Psalmus, *illuc
naves pertransibunt*⁵, id est, homines in cruci-
bus suis Jesum sequentur; quæ navis potius
pertransivit, quam navis crucifixi Jesu? Secun-
dum vero Pauli sententiam dicentes, *Quia Chri-
sto confixus sum cruci*⁶, crucifigamur et nos cum
Christo, crucem ejus, imo ipsum in cruce in-
deficienti cordis affectu amplexemur, in vivifice
odore delectemur ardantis Jesu, qui de se di-

A *vitis et flores mei fructus honoris et honestatis, cui-
jus spiritus est super mel dulcis. E*ius, inquam,
odore delectemur, unguentis charismatum ejus
foveamur, pane cœlesti, id est corpore suo pu-
rissimo, confortemur: ut corpus ejus edentes,
sanguinemque pro salute nostra effusum in no-
stram salutem bibentes, gustare possimus, et
videre licet per speciem in ænigmate, quia sua-
vissimus est Dominus; ut etiam ipsius promis-
sio perficiatur in nobis, quantum in præsenti
vita fas est, qui dicit, *Qui edunt me, adhuc
esurient: et qui bibunt me, adhuc sient*⁷.

B

CAPUT XLIV.

Quod flores inveniendi sunt in Vite nostra.

149. Postremo videamus, quia flores et visum
deleasant et odoratum. Licet comedи non so-
leant, suguntur tame ab apibus, et de liquore
e floribus expresso dulcissima sibi mella con-
ficiunt. Apes ejusmodi, ut puto, sunt illi qui
pennis contemplationis elevari sciunt et possunt,
suaque ipsorum possunt alvearia, hoc est cor-
poris curam, relinquere, et ad hortum delicia-
rum transvolare, in quo omnium florum divitias
et divites delicias inveniunt. Hortus enim iste
paradisus est. Ita habes enim in Cantico amoris:
*Emissiones tuæ, o virgo Maria secundissima,
paradisus*⁸. Processit enim hic paradisus ab
utero virginali, omni flore, omnique fructu re-
fertus, sed fructibus interim dilatis. Flores istius
paradisi videamus, legamus, vel potius suganmus.
Convenit enim ut tales modo apes simus, quæ
sciant sugere mel de petra. Idem enim est hor-
tus et petra, id est Christus. Si ergo flores qua-
rendi sunt, ubi potius quærantur, ubi prom-
ptius inveniuntur, quam in dulcissimo Christo?
Manifesti sunt flores virtutum et vulnerum ejus.
Stat ecce expansis manibus, nudo corpore, ma-
nibus simul et pedibus perforatis, capite inclina-
to. Confortare nunc et elevare, anima mea
misera et infirma, et alis fidei et spei ad hunc
hortum charitatis enitere, et totum mentis in-
stitutum per varia dispersum in unum collige, ac
apum sedulitatem imitans ad conficiendum tibi
mel devotionis, ad paradisum charitatis ascende,
accedens ad cor aitum; quia ecce quem quæris,

¹ Psal. cxlvii, 2. — ² Act. x, 45. — ³ Joan. vi, 33, 41, 51. — ⁴ Psal. cxlii, 26. — ⁵ Galat. ii, 19. —
⁶ Eccl. xxiv, 23, 27, 29. — ⁷ Cantic. iv, 13.

exaltatus est, et humiliatus. Non enim elevatus⁴⁹⁰ vacans, gustare, et intelligere possis, quam bonus est in crucem, ut se difficultem præberet accedere ad eum volentibus: sed magis, ut omnibus posset paratior inveniri.

150. Accedens ergo cum fiducia ad hunc paradisum, in extensione brachiorum cognosce, suscipe affectum paratum ad tuos, et te ad suos invitantis amplexus, et quodammodo miserabiliter misericorditerque clamantis: *Revertere, revertere, ut intueamur te*¹. Revertere a mala voluntate, a malis factis, ab obstinatione, a desperatione. Revertere, inquam, ad me, quæ a me aversa fuisti, ut intueamur te intuitu gratiæ, quo mulierem peccatricem, Petrum et Latronem respexi. Lege me librum vitæ scriptum intus et foris, et lectum intellige. Collige tibi flores meos sanguineos, ut paradisi illius possis januam introire, ante cujus fores Cherubim collocatus est cum gladio flammeo ac versatili. Valet enim scientia, quam ex me plenarie discere potes ad amovendum impedimentum Cherubim. Flores ergo sanguinis mei, gladii versatilis flammas horrendas ac tibi formidabiles extrahant. Intra ergo, o anima, paradisum omnibus paradisis meliorem, nunc solo cogitationis quo potes affectu; ut postmodum anima et corpore et terrestrem, et cœlestem paradisum valeas introire.

151. Nec breviter amplexandus est hic paradisus, sed volandum est per singulos istius paradisi flores, et singulorum florum folia sunt suggesta: nunc ad dexteram, nunc ad sinistram rivulos et guttas sanguinis spargentem proprius et interius accedendum. Undeliber quærenda devotio et gratia lacrymosæ compunctionis: utrinque considerandum, quam immites fixura clavorum, quam amara venarum ossiumque perfractione in manibus illius, qui cœlum fabricavit et terram, qui operatus est salutem in medio terræ, et inter horum considerationem frequenter repetendum, *Redde mihi latitiam salutaris tui*², ad imitationem apis quæ inter volandum semper quemadam sonum habet, nec conticescit donec inter florem intraverit; ubi mellis optati dulcedinem colligit, et exsugit. O quam felix eris, si postquam intra florantis paradisi nostri flores sanguineos, vulnera dico, fueris intromissus; ab hujus mundi strepitu et tentationum incursibus, per dimidiam saltem horum omnino valeas liberari, et soli ei, ad quem introisti,

A nus, quam dulcis est Dominus. Sic lustrandi sunt et pedes non minus sanguinis habentes; non minus quam manus, perfossi et ipsi et perfracti, sanguineis manantes guttis.

152. Tandem accedendum est ad cor humillimum altissimi Jesu per januam lateris lanceati. Ibi procul dubio thesaurns ineffabilis desiderabilis charitatis latet: ibi nova devotio invenitur, inde lacrymarum gratia extrahitur, discitor mansuetudo, patientia in adversis, compassio in afflictis. Præcipue cor contritum et humiliatum ibi invenitur. Ipse Jesus complexus tuos desiderat, talis ut complectatur, exspectat. Caput floridum multis spinarum aculeis confixum ad te inclinat, ut ad pacis osculum te invitet, tanquam dicat tibi: Ecce quomodo configuratus sum, quomodo confossum, quomodo mactatus, ut te possim ponere super humeros meos, quæ aberraveras, ovis mea, et ad pascua reducere paradisi. Redde vicem, et super vulnera mea misericordia commovere, et pone me talem, qualem nunc vides, ut signaculum super cor tuum, ut signaculum super brachium tuum³; ut in omnibus cogitationibus cordis tui, in omnibus operibus brachii tui mihi taliter, ut vides, C signato possis similis inveniri. Conformataveram te imagini divinitatis meæ cum te crearem: conformatus sum imagini humanitatis tuæ, ut te reformarem. Tu ergo qui non retinuisti formam divinitatis meæ tibi impressam in tua formatione, retine saltem formam humanitatis tuæ mihi impressam in tua recreatione: id est, si non retines qualem te creavi, retine saltem qualem te recreavi. Si non capis quantas virtutum divitias tibi dederim te creando: cape saltem, quantas in humanitate tua miseras propter te accepimus recreando; et ad potiores, quam ad quas te formataveram, delicias reformato. Nam propter D ea homo visibilis factus sum, ut a te visus amarer, qui in deitate mea invisibilis non amabat. Da te ergo premium incarnationi et passionis meæ, pro quo incarnatus sum et passus dedi me. O dulcissime atque amantissime Jesu, Pater luminum, a quo est omne datum optimum, et omne donum perfectum, misericorditer respice humiliiter tibi confitentes, et vere sentientes quia sine te nihil possumus facere: et qui dedisti te pro nobis in premium; da, licet tanto pretio minus simus digni, nt tuæ gratia tam integri red-

¹ Cantic. vi, 12. — ² Psal. l., 15. — ³ Cantic. viii, 6.

damur, ut conformati imagini passionis tuae, ad ¹⁹¹ omnes thesauri sapientiae et scientiae reconditi; eam quoque quam peccando amisimus, tue die A in ipso quoque glorietur sine termino, qui excelsus est super omnes gentes, et cuius gloria super caelos. Illuminat quoque donum cordis nostri, et fovet in eo ignem charitatis divinae.

Cera tenacem memoriam accipe, quae apta est ad recipiendum formam sigilli, et ad nutritendum ignem, si tamen in ea sit linum^a: quae cera mel in se continet dulcissimum, mundificativum, descensivum. Nos vero si vere spirituales apes sumus, de floribus nostri paradisi Nazareni, id est horti florentis floridissimi Christi, nobis memoriam componamus tenacem, que non qualibet tentatione dissolvatur, sed apta sit illa memoria recipere impressionem sigilli, id est crucifixi Jesu, ut illum semper in memoria habeamus, qui dicit, *Pone me sicut signaculum.* Signaculum enim regium Crux est, quam si in cordis nostri memoria portaverimus, tanti regionem Regis, que finem non habet, securè poterimus transire. Habet hoc sigillum imaginem crucifixi Jesu in ipso sigillo crucis multis fessuris effossam et expressam, sicut in sigillis imago regum exprimitur fodiendo. Habet et superscriptionem titulum a Pilato conscriptum, *Jesus Nazarenus Rex Iudeorum*¹. Hujus superscriptionis significacionem spiritualem consequetur, si quis hoc sigillum crucis gestare curaverit tenaci memoria impressum, habebit Jesum, id est salutem, quod primum est in superscriptione. Salus autem, quae ab omnibus sanæ mentis appetitur, in tribus consistit, ut quae in tribus dictionibus exprimitur. In hac dictione, *Nazarenus*, quod interpretatur Florens, voluptatem sive delectationem intellige, quia florum pulchritudo delectat. Unde in libro Sapientiae luxuriosorum voluptas exprimitur his dictis: *Nullum pratum sit quod non pertranscat voluptas nostra, Coronem nos rosis, antequam marcescant*². In D haec dictione, *Rex*, divitiae exprimuntur. Reges enim divites esse solent super omnes quos regunt. In hac dictione, *Judeorum*, gloria accipitur; quia uno modo Iudæus Glorians interpretatur. Portitor ergo voluntarius sigilli regis nostri crucifixi Jesu fructum superscriptionis consequetur, ut sit salvus, scilicet ut voluptatem consequatur sempiternam, torrente voluntatis summi Regis potatus, aeternas quoque divitias thesaurizet in optimo Jesu, in quo sunt

A in ipso quoque glorietur sine termino, qui excelsus est super omnes gentes, et cuius gloria super caelos. Illuminat quoque donum cordis nostri, et fovet in eo ignem charitatis divinae. Cera tenacis memoria per lignum intelligitur; ita tamen si sit in eo linum, id est exercitium spiritualis laboris, quod per linum intelligitur, sumptum de lino, quod multis laboribus conteri solet, ut ad utilitatem aliquam perducatur.

154. Si ergo in memoria nostra passionis Christi labore habemus, potest accendi et ardere charitas^b ejus in nobis, qui illuminat B tenebras ignorantiae nostrae, et accendit frigus tarditatis nostrae, ut et nos parati simus pati pro illo, et cum illo, qui prior pro nobis passus est. In tali cera memoriae nostrae debet esse mel, id est, delectatio de recordatione Crucis, quae est mel dulcissimum. Quid tam amarum, quod in recordatione vivitiae passionis non possit dulcescere? Certe legimus Hebreos cum exissent de Aegypto, venisse ad aquam amarissimam, quam nullus gustare poterat: cui cum Moyses lignum injecisset, dulcorata est³, sic ut eam delectabiliter biberent. Quid apertius per aquam amaram, quam cuiuslibet C adversitatis amaritudo signatur? cui cum lignum Crucis injicitur, id est, cum passio dulcis Jesu consideratur, necesse est omnem passionem hominis levem videri respectu passionis dominice quam pro hominibus voluit sustinere Deus et homo, mediator Dei et hominum Dominus Jesus. Est et mel mundificativum, quia vere nihil est quod ita ab omnium vitiorum impulsu et contagione cogitationem nostram purifiet, et in puritate conservet, sicut jugis memoria crucis et passonis Domini Jesu.

155. Est et mel descensivum, quia contra aliorum liquorum constitutinam naturalem, quod in melle est purissimum, ad ima descendit, saeculentum vero ascendit. Quid per talen descensum, nisi virtus humilitatis designatur? Quae profecto virtus in passionis dominice memoria acquiritur et conservatur; quia non potest quis non humiliari, cum recordatur pro se humiliatum Dominum majestatis. Indignum quippe esset hominem, intum et cinerem, per sui elevationem illuc ascendere, ubi angelus perfectissimus in oanti scientia et decore, quia humilitate carnit, non potuit remanere. Collis-

¹ Joan. xix, 19. — ² Sap. ii, 8. — ³ Exod. xv, 23-25.

^a Alias, *lignum*. — ^b Alias, *proprietas*.

gamus ergo nobis in floribus Vitis nostræ Domini Jesu talem memoriam, talem delectationem; ut stigmata Crucifixi nostri in memoria jugiter retinentes, ita in ipso, qui solus est dulcis, delectenur, ut omnes per ipsum praesentis vitæ amaritudines superemus, mundemur ab omni delicto, et in bonis operibus jugiter per humilitatis custodiam conservemur.

CAPUT XLV.

De odore florum Vitis.

156. Superest ut dulci Jesu adjuvante dicamus, quid sit quod per odorem florum vitis omnia venenata præcipue effugentur. Cujus rei ratio citius invenitur, si quid serpentes significant, agnoscatur. Quod antem de serpentibus dicitur, de aliis quoque venenosis reptilibus accipiatur. Quid autem melius per serpentes, quam diabolicas suggestiones accipiamus? Ad similitudinem enim serpentum reptant occule per mentes hominum; sed subito, nisi agnoscantur, morsus mortales incautis affigunt: quod præfiguratum accipimus in filiis Israel in deserto a serpentibus miserabiliter interemptis¹. Hujus interemptionis causam ponit Apostolus dicens: *Neque tentemus Deum, sicut quidam eorum tentaverunt, et a serpentibus perierunt*². Quid est autem tentare Deum? Non credere Dominum. Incredulitatis namque vitio urgebantur, eoque a serpentibus occisi sunt. Quid est autem desertum, in quo occisi sunt, nisi hic mundus, in quo vagamur, per Baptismum tanquam Rubrum transeuntes mare, liberati per nostrum legistatem Dominum Jesum a servitute Ægyptiaca, qua ante Baptismi gratiam premebamur?

157. Si autem diligentius consideremus, cuneta pene via ex incredulitatis vitio inveniemus oriri. Quis enim vanam mundi gloriam quereret, si perfecte crederet aliam esse futuram in cœlis immarcessibilem, quam oculus non vidit, nec auris audivit; nec in cor hominis ascenderunt, quæ humilibus conservantur? Putasne, huic gloriæ mundanae tam incertae, quam transitoriae animum inclinaret? Nequaquam. Sed quod tales asserunt se Deo credere, provenit ex quadam consuetudine, quia totum pene mundum tali vident et audiunt fide teneri. Quod si infidelium numerus

excerceret, et nomen Christi non possent sine poena, vel sine timore confiteri; citius audires eos quod corde gerunt, lingua propalare; et verbis etiam abjurare eum, quem factis denegare non timent. Simile est de avaris, qui celestes non curant divitias; et de invidis, qui charitatis laudem et præmium non attendunt; et de iracundis, qui in patientia animas suas non possident; et de acediosis, qui pro æterno commodo labores subire refugunt temporales; et de luxuriosis, qui celestibus voluptatibus mentis oculum non intendunt, et de gulosis, qui panem illum delicatissimum Angelorum suis epulis terrenis postponunt: quia si ea quæ futura promittuntur, vere crederent, nequaquam terrenis tam ardenter inhibarent. Propter ergo incredulitatem suam dantur, non solum vulnerandi per tentationes, sed etiam occidendi per veneni sui infusionem serpentibus ignitis, id est, dæmonibus illius maximi et tortuosí serpentis primi perversoris ministris, qui illos secum pervertunt, et incendiis æternis addunt, quos in hac vita incendio suarum pravarium suggestionum corrumpunt.

158. Sed remedium attendamus, per quod vitium incredulitatis correctum est. Dixit Dominus ad Moysen: *Fac serpentem æneum, et pone in ligno erecto; quem qui intui fuerint, a serpentum morsibus sanabuntur*³. Cujus serpentis mysterium ipse Dominus Jesus euravit expovere, dicens: *Sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto, ita exaltari oportet Filium hominis; ut omnis qui credit in illum, non pereat*⁴. Videsne, quorū seruamur? Prorsus ad exaltatum in cruce benignum Jesum, qui optime serpenti æneo et exaltato comparatur. Serpens enim dicitur mortifer, quia per suggestionem serpentis mors intravit in orbem. Æneus vero, quia charitatis simul et passionis ignibus conflatus, passionis sanguine rubricatus, ad modum æris in resurrectione induratus est, quia ultra non moritur. Exaltatio autem serpentis exaltationem crucifixi Jesu figurat. Hic est serpens, quem increduli a malignis spiritibus vulnerati, ad credulitatem conversi, si volunt salvari, respicere commonentur. Est enim serpens iste de virga Moysi transformatus. Per virgam, quæ est insigne regium, Deum intellige: per serpentem vero, enjus suggestione primi parentes mortui sunt, hominem mor-

¹ Num. xxii, 6. — ² I Cor. x, 9. — ³ Num. xxii, 8. — ⁴ Joan. iii, 14, 15.

talem accipe. Mutata est virga in serpentem,¹⁹³ per mortem nostri Serpentis, qui mortem antiquando Verbum caro factum est, assumens A qui serpentis occidit, a serpentum morsibus quod non erat, id est humanitatē, manens petemus ac poterimus liberari. quod erat, id est Deus. Sicut ergo factus serpens Magorum Ægyptiorum serpentes devoravit¹: sic Deus factus homo inimicorum suggestum peccata, et fraudes evacuavit, maxime tamen cum esset exaltatus in cruce, cum sanguinis sui flores ostenderet, et florū, scilicet virtutum suarum odorem per totum mundum effunderet, et corda quibuscumque vitiis vulnerata sanaret.

159. Respiciamus igitur et nos in faciem serpentis ænei elevati, Christi, si volumus a pravorum daemonum suggestionibus serpentinis liberari. Respicere autem, fide in ipsum tendere est: quod non infirma, sed forti et perfecta fide completur. Sunt autem qui quidem ore contentur quoniam christiani sunt, factis autem negant: quos non puto fide tendere in crucifixum pium Jesum. Ut autem hoc per similitudinem aliquo modo ostendamus: similis est enim fides vino, quod tantum colorem habet vini, sed a sapore veri vini et viribus est alienum: cuiusmodi vinum non credo fideliter Deo acceptum; sed quale in Cantico eanticorum laudatur, ubi ipse sponsus ad sponsam ait, *Guttur tuum, sicut vinum optimum.* Et illa statim respondet, *Dignum dilecto meo ad potandum, et dentibus ejus ad ruminandum²:* et post pauca, *Dabo,* inquit, *tibi vinum conditum et mixtum malorum granatorum meorum³.* Ecce quale vinum erit placens dilecto, et quod in amorem nostri illum accendat. Est namque vinum optimum fides perfecta, cordis sententia, et oris confessione pariter concordante. Et quod subditur, *Dabo tibi vinum conditum,* fides bonis virtutum operibus condita et exercitata intelligitur. Tali fide tenditur et intenditur in pium Deum, non fide ficta, operibusque carente, sine quibus fides mortua est. Demus ergo dilecto nostro pio Deo vinum optimum fidei perfectæ, et vinum diversis aromatibus virtutum saporosum: et sic intueamur in faciem ejus, pro nobis ad similitudinem serpentis ænei in cruce suspensi. Et quoties aliquis serpentinæ tentationis morsu nos cognoverimus vulneratos, ad crucem curramus, et ad thronum crucis quandoque ignominiae, nunc summae glorie accedamus; et fide, et spe, et charitate in liberatorem piissimum intendentés,

De fructu Vitis nostræ, seu Christi, pro nobis passi et crucifixi.

CAPUT XLVI.

160. Quia docente et ducente, ut spero, nos pariter pio Jesu, duce optimo et doctore, prolixiore multo quam speravimus, sermonem habuimus de floribus Vitis nostræ; nunc eodem nos adjuvante, qui usque in finem diligit et dirigit suos, in cuius manu sunus et nos, et sermones nostri; ad fructum ejusdem vitis animum acclinemus, florū dispendium fructuum compendio redempturi. Confortata est enim scientia fructus Vitis nostræ hujus, et non potest ad eam nostri ingenioli tarditas elevari. Ut ergo omnes abscondamus ambages, si fructus perquiramus, præcipue redemptio est plantata in terra benedicta, in Virgine virginum Maria. Illa Vitis vera, dulcis Jesus, apparuit in nativitate, præcisa in circumcisione, circumfossa in insidiis, perfossa clavis, ligata vinculis multiplicibus, fronduit in virtutibus, fructificavit in passione; et redemit hominem, quem alio modo redimi non conveniebat. Sed dicas: Quomodo dicitur in passione fructificasse, qui paulo ante dictus est in nativitate^a flornisse? Numquid idem sunt flores et fructus? An ita subito sine intervallo temporis fructus suum florem secutus est? Non enim id videmus fieri in rerum naturis: precedunt enim flores, et intercedit multi temporis intervallum, ut fructus ad maturitatem perducatur. Quod nos verum quidem esse fatemur: verum ea quæ habemus præ manibus, non tantum humana, sed et divina sunt; unde non sequuntur rerum naturas in omnibus, sed naturæ magis suum sequuntur auctorem.

161. Quod videlicet apertius intelliges, si diligentius volueris intueri in omni arborum genere, in ortu fructus florem decidere et perire: in hominibus quoque et fere cunctis animalibus fructus foliorum florem virginitatis abscondit. Non sic erat in nativitate Vitis nostræ. Beatissima enim Mater illius fructum quidem protulit benedictum non amisso virginitatis flore, imo magis per partum mirabilem et mun-

¹ Exod. vii, 10, 12. — ² Cantic. viii, 9. — ³ Id. viii, 2.

^a Forte, *passione.*

dissimum est decorata ; ubi lex, ubi jura naturæ abscissa sunt. Non est igitur magnum, si sine temporis intervallo flores Vitis nostræ non pereentes fructus saluberrimus consecutus est. Protulit eum Mater pulcherrima flore virginali non perditio, protulit et ipse fructum redēptionis nostræ floribus virtutum non mārcescentibus. Nec tamen caret ratione māritas fructus accelerata. Patet enim quia secundum augmentum et diminutionem caloris, māritas fructus vel accelerat, vel tardat. Vide ergo magnitudinem caloris, imo fervor in patiente pio Jesu, et non miraberis fructus sui accelerationem. Ardebat incomparabiliter charitatis intrinsecus, et passionis extrinsecus igne, ut fructum nostræ redēptionis sine mora produceret. Productus est ergo botrus ille optabilis cunctis Patriarchis et Prophetis aliisque justis, scilicet redēptio nostra : quem fructum Ecclesia non solum ex his qui sunt sub tempore gratiæ, sed a mundi principio juste congregata, dulcem sibi fore gratulatur, dicens de sponso in Canticō amoris, *Sub umbra illius, quem desiderabam, sedi; et fructus ejus dulcis gutturi meo*¹.

162. Quid mirum, si redēptio justorum a diabolica tyrannide, a tenebris et umbra mortis, a carcere infernali, quo inclusi tenebantur, reductio in paradisum, Angelorum custodias deputatur? Quid mirum, præsentiam Christi fuisse delectabilem atque votivam, tanto tempore exspectati ac desiderati? In afflictis enim rebus constitutis tanto solet esse gravior liberatoris adventus, quanto fuerit diuturnior afflictio. Quanto enim tempore primus Abel justus, primus martyr, qui sua passione primus liberatorem præfiguravit, exspectaverat? Quamdiu ipse Adam et Eva parentes nostri, adhuc etiam in inferno paradisi gaudia ad memoriam invicem revocantes, istam redēptionem sitiverant cum aliis sanctis et justis, qui se liberandos sperabant? Quanto putas eos exsultasse tripludio, cum ille crucifixus adveniret, Angelis præcedentibus et clamantibus : *Tollite portas, principes, vestras; et elevanini, portæ aeternales, ut introibit rex glorie*²? Quanta putas eos alacritate concinuisse, et consonis jubilis in communem lætitiam prosiluisse ac dixisse : « Advenisti desiderabilis, quem exspectabamus in tenebris, ut educeres vincitos de claustris. Te nostra vocabant suspiria, te larga requirebant lamenta.

¹ Tu factus es spes desiderantibus, magna con-
A » solatio in æternum³? » O quam dulcis fructus redēptionis his, qui in tanta et tam amara seruitute fuerant constituti! Hic est fructus, de quo sponsus loquitur in Canticō amoris : *Dixi, Ascendam in palmam, et apprehendam fructus ejus*⁴. Quid est in palmam? In crūcem ejus, en-
jus una pars de arbore palmæ dicitur facta suis.

163. De quatuor enim generibus arborum facta fuisse refertur : de cypresso, de cedro, de oliva, de palmis. Cypressus in profundo, cedrus in longo, oliva in alto, palma in lato. Unde dicit Apostolus : *Ut possimus comprehendere cum omnibus sanctis, quæ sit latitudo, longitudo, sublimitas et profundum*⁵. Profundum vero in cruce vocatur illud lignum, quod insinuum erat terræ : in quo stabat lignum erectum et cui dorsum crucifixi Domini applicandum fuerat, quod est crucis longitudine. Lignum vero ex transverso illi appositum, cui manus erant affixa, latitudo crucis nominatur. Illud autem, quod a Pilato fuit appositum, in quo titulus triumphalis fuit scriptus, altitudo nuncupatur. Habent autem horum lignorum singula suas mysticas significations secundum naturas suas. Cypressus enim timorem sive humilitatem signifi-
Ceat, ubi est radix crucis, per quam non solum situs humilius, sed natura ejus exprimitur : quia, ut dicitur, fugat odore serpentes, id est diablos, quorum proprius character superbia ab humilitatis virtute fungatur. Cedrus arbor longitudine præstans aliis arboribus, longitudinem crucis, id est, perseverantiam significat, sive patientiam. Naturali enim sua virtute approbatur, quia est valde durabilis et corrumpi ex natura non potest. Oliva vero arbor oleum effundens, per quam misericordiae opera significantur, charitatem significat, quæ arbor bene latitudinem habet crucis : quia lata est charitas, quæ etiam ad inimicos extendi præcipitur. Palma porro arbor victoriam significans, altitudinem crucis optime significat spem de supernis habendam, non ad insimia deprimendam. Haec arbor habet in se titulum triumphalem scriptum, in quo invenitur fructus crucis. Prima enim dictio est Jesus, per quam intelligitur salvatio, quæ idem est quod redēptio. Ecce fructus crucis. Propterea enim Christus crucifixus est, ut redimeret hominem. Quod autem ait, *Ascendam in palmam*, a parte crucis totam crūcem significavit. Et bene per

¹ Cantic. II, 3. — ² Psal. XVIII, 7, 9. — ³ Ecclesiæ in Officio Paschali. — ⁴ Cantic. VII, 8. — ⁵ Ephes. III, 18.

palmam, in qua titulus signum redemptionis, ¹⁹³ quæ fructus crucis est, invenitur.

164. Sed dicit aliquis : Dicturus eras de fructu vitis, et dicis de fructu palmae. Quæ concordia est vitis et palmae? Ad quod ego : Palma crucem, vitis vero significat Crucifixum. Dic igitur, Numquid diversus est fructus crucis, et crucifixi? Non puto. Ergo et idem est fructus et palmae, et vitis. Ascendit vitis in palmam, apprehendit fructus palmae, non quos palma habuit ex se, sed ex vite in palmam extenta. Quare ergo dicit ipsa Vitis, Apprehendam fructus ejus, et non potius dicit Meos; cum palma fructum habuerit a vite, non vitis a palma? Christus non habuit hunc fructum sine palma, imo et per palmarum, id est per crucem; quia si Christus crucifixus non esset, non fuisset secuta redemptio. Apprehendit ergo Christus fructum crucis, illum profecto, quem ipse per crucem fuerat operatus.

165. Sed habet hic botrus grana multa, scilicet impletionem Scripturæ, victoriam de diabolo, resurrectionis gloriam, ascensionis mirabilem elevationem, donorum Spiritus sancti missionem. De impletione Scripturæ ipse Dominus testimonium perhibet, dicens Petro : *Canticum quem dedit mihi Pater, non vis ut bibam illum?*² Quomodo ergo implebuntur Scripturæ, quia sic oportet fieri?³ Et in alio loco : *Nonne oportuit adimpleri omnia, que scripta sunt in Lege, et Prophetis, et Psalmis de me?*³ Victoria de diabolo, etsi alio modo potuit, tamen alio modo impleri non debuit. Multum enim desipit, qui sapientiam Dei et Domini aliud aliquid putat, nisi id quod prestantissimum fuit, ordinasse. Necessarium fuit eum per hominem vinci et per lignum, qui hominem vicebat per lignum : ut unde mors oriebatur, inde vita resurgeret; et qui in ligno vinebat, in ligno quoque vinceretur⁴. Quare autem per hominem qui erat Deus, et non per similem hominem, satis manifestum est; quia omnes homines peccato erant obnoxii, et non poterat quisquam aliorum solvere vincula, qui se ipsum solvere non valebat. Christus enim fortis, qui originali peccato nihil debebat, eo quod singulari privilegio nascendi sine omni carnali concupiscentia conceptus erat, qui solus est inter mortuos liber, solus a morte poterat mortuos liberare,

sicut ait Apostolus : *Nou habebat necesse pro se A offerre sacrificium, quemadmodum alii sacerdotes, tant pro sua, quam pro populi ignorantia?*⁵

166. Si autem queritur, quare Deus potius per se, quam per aliquam aliam creaturam hominem voluerit liberare : possumus hoc quidem charitati ejus imputare, quam ut nobis commendaret, non solum incarnatus, sed et mortuus est pro nobis. Tradidit nihilominus per hoc formam charitatis, ut parati simus cum necessitas exegerit, pro fratribus nostris animas nostras ponere, cum Regem nostrum pro nobis animam posuisse videmus. Est et adhuc alia rationabilis causa, quare per Dominum redempti sumus : scilicet quia nequaquam decuit nos per alium reformari, quam per eum, per quem formati eramus. Plus enim excitat nos ad charitatem reformatio, sicut saepius supra dictum est, quam formatio. Si ergo per alium, quam per ipsum per quem sumus formati, formati essemus : plus reformatori nostro, quam formatori deberemus; et sic plus diligemus creaturam, quam Creatorem, quod esset inconveniens. Ut ergo incitaret nos ad dilendum ipsum ex toto corde, ex tota anima, et ex omnibus viribus nostris; impedit nobis quid C quid debuit creando et recreando nos optimus Deus, cuius beneficiis non communicat alienus.

167. Fructum igitur redemptiois nostræ toto desiderio complectamur, et saepius, imo sine intermissione ad memoriam revocantes latentem in ipso dulcediuem, lingua intellectus nostri degustemus, et in vase memoriae nostræ recondamus sanguinem hujus uvæ meracissimum, sanguinem, inquam, rubicundi Jesu; quia factus est nobis redemptio, quia per ipsum salvati et liberati sumus. His floribus, hoc fructu, quo redempta est a tyrannide dæmoniaca, jugiter reficienda est fidelis anima, ne in hoc D tedious deserto deficiat, in quo sine requie, sine intermissione laborat, spirans ad illam terram laete et melle manantem, et cum sponsa proclamans : *Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore lauguo*⁶. Non ignorat ipsa, quis et qualis fuerit fructus vitis ligni vitæ Jesu Christi. Nonnunquam enim lectum conscientiae sue floribus virtutum et passionis sponsi sui resperserat, quæ eidem in eodem Cantico amoris proclamat : *Lectulus noster floridus*⁷; non

¹ Joan. xviii, 11. — ² Matth. xxvi, 54. — ³ Luc. xxiv, 44. — ⁴ Ex Praefat. Missæ de cruce. — ⁵ Hebr. vii, 27. — ⁶ Cantic. ii, 5. — ⁷ Id. i, 15.

de alienis, sed de tuis floribus, dulcis Jesu.¹ Veni ergo et agnosce tuos flores : requiesce in lectulo tuis floribus adornato. His ergo floribus petit a sociis sponsi, ab annuntiatoribus verbi Dei se sponsa fulciri; sciens profecto quid virtutis habeant, qualem effectum operentur in ipsa tales flores per ministrum verbi ad memoriam revocati; quantum ipsam in tentationibus et periculis praesentis vitae confortent, quantum ad supernae patriae desiderium accendant. Nec dubito quin eadem sponsa in hortum sanctorum Scripturarum sui sponsi quandoque fuerit introducta, ubi procul dubio lignum vitae Vitem veram invenit, cuius alacriter fructum apprehendit, volvens in mente sua et revolvens et intuens diligenter ac perspicaciter, qualem ex ardore dilecti sui, imo ex ipso dilecto fuerit fructum consecuta : sensitque infallibiliter, quantum amoris ei debeat, quantum ad omnia pericula sustinenda merito debeat confortari gustato spiritu fructuosissimo, quem ex arbore tam dilecta suscepit. Optat ergo sibi saepius ad memoriam revocari hos flores et hunc fructum : quia et illis fulciri, ne cadat; et his stipari, ne aliquo modo moveatur, exorat : sciens nimirum quid virium habeant et illorum odor, et hujus sapor.

168. Quod autem addit, *Quia amore langueo*, quid est, nisi quod sponsa desiderio supernae patriae accensa dilationem diuturnam non patitur? Unde in eodem: *Filiæ Jerusalēm, nuntiate dilecto quia amore langueo*². Quis est amor iste tam validus, et languorem inducens? Numquid non est amor, de quo scriptum est: *Fortis est ut mors dilectio*³? Qualis est ista fortitudo, quæ infirmitatem inducit? Respondeant illi qui in libro experientiae hujus quæstionis solutionem perlegerunt. Experientiæ dixi. Et quare non sapientiæ, quæ a sapore dicta est? Qui ergo in libro sapientiæ legerunt, id est, qui saporem internum experti sunt, dicant et doceant nos, quis sit iste amor, qui cum sit fortis ut mors, facit amantes languere usque ad mortem: quia in morte hujus corporis, et non ante sanantur. Possent quidem medio tempore, dum in vita hac mortali sive in hac morte vitali degunt, dilecti ac desiderabilis floribus et fructibus consolari, at non satiari; donec veniat dies, quem cum propheta desiderant di-

centes, *Satiabor cum apparuerit gloria tua*⁴: A et in alio loco, *Adimplebis me jucunditate cum vultu tuo : delectationes in dextera tua usque in finem*⁵. De qua dextera alias legitur: *Læva ejus sub capite meo, et dextera illius amplebitur me*⁶. Et vide quam bene ista auctoritas cum superioribus concordat: ut *læva* dilecti appelletur recordatio illius charitatis, quia nulla major est, quam ea qua posuit animam suam pro amicis suis. In *dextera* vero beata Dei visio, quam promisit amicis suis, et gaudium de praesentia divinæ majestatis. Merito illa Dei et deifica visio, illa divinæ praesentia inestimabili B lis dilectio in dextera deputatur, de qua delectabiliter canitur: *Delectationes in dextera tua usque in finem*. Merito in *læva* memorialis illa et semper memoranda dilectio collocatur; ut, donec transeat iniquitas, super eam sponsa requiescat et recumbat. Merito ergo *læva* sponsi sub capite sponsæ, super quam videlicet caput suum inclinata sustentet, id est, mentis suæ intentione incurvetur, ne inclinetur ad carnalia et sacerularia desideria: quia corpus quod corruptitur, aggravat animam, et deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem⁷. Idem ergo per flores et fructum nostræ Vitis, C et per *lævam* ipsius sponsi figuratur: languoris autem sanatio per dexteram ejus.

169. Per hos ergo flores et fructum Vitis nostræ petunt se fulciri, nec aliena dilectione gloriantur se sustentari, qui spem et fiduciam suam non in rebus eaducis posuerunt: sed illa tantum anima, quæ modo pro amore et desiderio dilecti corporalibus et mundanis curis languet, imo et moritur, cui et dicitur, *Quæ est ista quæ ascendit de deserto deliciis affluens, innixa super dilectum suum*⁸? De deserto quippe hujus mundi ascendit, quæ cor suum cum corde dilecti in ea charitate connexuit, querens ea quæ sursum sunt, non quæ super terram. Unde deliciis virtutum affluit, tanquam unguento delibuta diversorum aromatum, quæ de dilecti paradiiso collegit, sequens eum qui pro ea passus sum ipsi reliquit exemplum. Unde et bene dicitur, *Innixa super dilectum suum, non super hominem*; quia maledictus homo qui confidit in homine, et ponit carnem brachium suum⁹: nec super alias res terrenas, quæ omnia reputavit quasi stercora, ut Christum lucifaceret.

¹ Cantic. v, 8. — ² Id. viii, 6. — ³ Psal. xvi, 15. — ⁴ Psal. xv, 11. — ⁵ Cantic. ii, 6. — ⁶ Sap. ix, 15. — ⁷ Cantic. viii, 5. — ⁸ Jerem. xvii, 5.

Talis ergo anima, que nunc floribus et fructu¹ Vitis veræ sponsi sui fulcitur, quæ modo præ amore illius languet usque ad mortem, dicens cum Job, *Desperavi, nequaquam jam ultra viam*²; talis, inquam, post hæc sponsi dulcissima dextera ineffabiliter amplexari, et fructu aeternæ jucunditatis satiari merebitur, langore non solum sanato, sed et aucto. Sanabitur enim languor intolerabilis desiderii in perfruitione jucundissima dilecti desiderati; non tamen auferetur, inno augebitur idem desiderium: sed tunc non erit languor, sed depulsio fastidii, cum desiderans plenissime satiabitur desiderato, et satiatus disset in satisitate desiderare mutua et interminabili et inexplicabili generatione, desiderio generante satisatem, et satisate desiderium pariente. Sed jam revertamur ad iuvam.

170. Est tertium granum in botro redemp-
tionis nostræ dominica resurrectio, quæ quantum habuit habeatque dulcedinis, quis explicet? Ponat aliquis tamen, si quis potest, in corde suo magnitudinem ineffabilem illius beatissimæ et tristissimæ passionis: videat quanto desperationis mœrore illa dilectorum passi Jesu corda percussa fuerunt: videat illarum fidelium mulierum lamentationes, quæ dulcissimum Jesum ad passionis locum eumtem, cum sibi crucem bajularet, et cum dulcissimam animam expiraret, non deseruerunt. Videat præcipue illam tunc spectantem mulierculam, nunc vero mundi dominam Matrem Domini, quam aentus doloris gladius animam ejus pertransierit. Videat totius mundi machinam fabricatori suo compatientem, tetra caligine involutam. Videat, inquam, hæc, et tanta turbationi serenitatem tertiae diei, et insperataam letitiam letissimæ resurrectionis anneget, recogiteturque propensius, cum quanta exultatione suscepserint Dominum a mortuis resurgentem, quem cum ingenti tristitia viderant morientem. Vide, cum quanta jucunditate recompensaverit in resurrectione discipulis suis tristitiam illam, et sanctissimam extremæ comctionis suæ cœnam, in qua dixit: *Non bibam modo de generatione vitis, donc bibam illam nobiscum novam*³. Ecce jam nunc resurrexit in gloria Vitis vera: comeditur et habit cum eisdem discipulis cum gudio maximo procul dubio, seque dubitantibus aliquibus videndum pariter et tangendum exhibuit.

171. Nec putet quisquam, quod resurrexit

ad gaudium solis discipulis: inno et resurrexit A nobis et toti mundo, beatificans omnes, qui quamvis non videant, credunt tamen ipsum pas- sum fuisse propter delicta nostra, et resurrexisse propter justificationem nostram⁴; quibus docemur, quoniam si socii fuerimus passionis, erimus et resurrectionis; et ut non dubitemus mortalia corpora nostra resurrectionis gloria sublimanda, cum caput nostrum morte turpissima condemnatum resurrexisse credamus. Nam sicut in Adam omnes moriuntur, ita et in Christo omnes vivificabuntur. Primitiae enim dormientium Christus: deinde hi qui sunt Christi, in adventu ejus⁵, qui ad exemplum Christi resurgentis, ad gloriam ultra non morituri resurgent.

172. Est et ascensio granum in botro redemp-
tionis per passionem factæ; dulce quidem granum, plurimum in se continens dulcedinis, faciens gaudium celis et terris. Quis enim dubitet gaudium magnum factum discipulis, cum eum ut hominem viderent cœlestia penetrantem? Stabant animis simul et cordibus in cœlum ere-
ctis, animi sui gaudium non capientes: sed in voce jubilationis eunti Domino gratulantes. Ex-
sultavit procul dubio et cœlum: omnes videlicet C Angelorum chori purpurato suo Domino nostra-
earnis trabea occurrentes, et summa cum laude summum suscipientes victorem. Quod si in unius justi sive martyris animæ adventu omnis Angelorum exsultat chorus; quantum putas in singularis sui Imperatoris adventu omnium ordinum spiritus exsultasse? Humano igitur intellectu ad hujus laudis et gaudii magnitudinem succumbente, gaudeamus et nos, dulcedinem hujus grani recolendam admirando, diligendo sugamus, exsultantes in Spiritu sancto pro eo quod carnis nostræ portio in dulcissimo Domino in summo Trinitatis throno excellentissime sit D collocata; intendentis animos nostros, quantum possumus, post ipsum et in ipsum, ipsi in humilitatis spiritu supplicantes, quatenus nos post se trahere dignetur, ut in odore unguentorum ipsius currentes, in illa cellaria, in illam supremam apothecam aromatum, in illa interiore Sancta sanctorum mereamur introduci, quo ipse Christus caput nostrum praecessit.

173. Quintum botri nostri granum missio Spiritus sancti est. Quis vinum jucundissimum hujus grani valeat explicare? Vimum, inquam,

¹ Job vii, 16. — ² Matth. xxvi, 29. — ³ Rom. iv, 25. — ⁴ Cor. xv, 22, 23.

et, si magis placet, mustum. Mox enim accepto⁴⁹⁸ riamus, scilicet vas intellectus, non habemus; ab Apostolis et aliis qui cum eis erant exspectantibus, Spiritu sancto inebriati sunt, eruerunt verbum bonum, loquebantur variis linguis magnalia Dei. Ante timore absconditi, nunc eccecurrerunt foras: non jam timuerunt aquam populi frementis, charitatis igne succensi. Tunc pro certo experientes verum esse, quod scriptum est: *Aqua multæ non potuerunt extinguere charitatem, et flumina non obruerunt illam*¹. Irruerunt enim in eos flumina potestatum, fluxerunt aquæ populosaë multitudinis: flaverunt venti ac procellæ comminationum, verborum; et ignis charitatis non est extinctus, imo etiam auctus est. Ibant enim Apostoli gaudentes a conspectu concilii, quoniam digni habitu sunt pro nomine Christi contumeliam pati². Est autem auctus ignis charitatis, pluribus per eorum prædicationem accensis, et eadem, qua ipsi ardebat, jucunditate succensis. Sed quid aiebant Judæi omnium honorum increduli? *Musto, inquiunt, pleni sunt*³. Mentientes et ignorantes verum dixerunt. Musto quippe illo nobilissimo charitatis Dei, imo charitate Deo repleti erant, inflammante ad amorem, et confortante ipsos contra timorem. Unde sicut mustum non patitur se contineri a vase, nisi foramen habeat, unde prorumpat: sic ab istorum corde per ora eorum se mustum Spiritus sancti manifestavit, loquentia magnalia Dei cum mirabili eloquentia. Non enim impedit, sed expedit linguam haustus musti hujus: ut illud poeticum verum inveniatur,

Fecundi calices quem non fecere disertum⁴?

Fecundus vero calix Domini et præclarus inebriaverat eos; quia, sicut ait Apostolus, charitas Dei diffusa erat in cordibus eorum⁵. Sed videntur verbis nostris verba Petri contraria, qui haustu novi musti audax factus, jam non solum non timuit verba mulieris cuiusquam, ut ante; sed nec verba principum. Hic ergo objiciens se in medium dixit, discipulos ebrios non a vino. Sed audiamus verba ipsius optime distincta. *Non enim, inquit, sicut vos aestimatis, hi ebri sunt*⁶. Non enim musto terreno ebri sunt, sicut vos putatis, sed cœlesti Spiritu. Hauriamus igitur et nos, charissimi, de vino jucundissimo grani hujus. Quod si vel in quo hau-

strum ac providum conditorem, cuius signum sumus, oremusque ut vas formet in anima nostra hujus dulcissimi musti capax: ut nostro consolatore, Spiritu gratiæ septiformis accepto, multiformes tentatoris adversarii nostri laqueos evadanus, et pedes affectum nostrorum in compedes sapientiæ injiciamus; ut cum ipsa sapientia colligati vinculis charitatis indesinenter et indefesse curramus post illam, donec ad saporis ipsius plenitudinem attingamus, ubi jam non per speculum et in ænigmate, sed facie ad B faciem Regem nostrum in decore videamus, et sicut sumus cogniti, cognoscamus.

174. Hic enim advertendum puto, quod Vitis nostræ fructus et comeditur, et bibitur. Masticeatur enim uva, bibitur vero vinum quod in uva continetur, et in utroque usu jucunditas est: sed in vino et jucunditas et utilitas prolixior est, quod ad botri hujus, de quo locuti sumus, fruitionem mihi pertinere videtur. In praesenti enim vita hunc botrum masticamus, cum suavitatem, jucunditatem, et utilitatem nostræ redēptionis dentibus intellectus nostri discutimus; cum resurrectionis potentiam, ascensionis gloriam, et adventus Spiritus sancti utilitatem in cordis nostri consideratione versamus tanquam uvas in ore, fitique de his nonnunquam aliqua lætitia cordi nostro. Erit autem plena, postquam cessaverit tempus, id est mutabilitas temporum, quando hæc jam non comedemus, sed bibemus, inæstimabilem de his perpetuam lætitiam consecuti. In comedendo enim aliquis labor est: quod vero bibitur, sine labore recipitur. Unde per comedionem delectatio quæcumque, vel qualiscumque, vel quantacumque sine corpore non percipitur; sed semper aggravat animam. Per potum vero sine labore acceptum, illius loci et temporis gaudia significantur, ubi et quando jam non erit luctus, neque clamor, sed nec ullus dolor, quoniam hec omnia transierunt. Et ipse ab æterno stabilis, qui pro nobis, ne velut umbra transiremus, transiens factus fuit, ministrabit nobis. Ibi etiam tunc jam non cum labore et timore et impedimento corporis mortis hujus comedemus: sed cum magna jucunditate bibemus vinum redēptionis nostræ,

¹ Cantic. viii, 7. — ² Act. v, 41. — ³ Id. ii, 13. — ⁴ Horatii Epistolarum lib. 1, epist. 5, vers. 49. — ⁵ Rom. v, 5. — ⁶ Act. ii, 15.

et secundum naturam nobile vinum quanto plus biberimus, licet saturemur, tanto plus si- tiemus, admirantes et laudantes sine termino et sine intermissione bonitatem admirabilem Redemptoris nostri, quam in fructum redemptionis nostrae circa nos voluit exhibere.

175. Et vide, si non ista differentia cibi et potis nobis in verbis sponsi in Cantico amoris commendatur, cum ait : *Comedite, amici, et bibite; et inebriamini, charissimi*¹. Praemonet enim comedere, quod utique ad presentem vitam pertinet, in qua, sicut diximus, contemplatio labori actionis admixta est. In futura vero vita, quæ omni actione caret, gaudio tanquam poculo perfruemur. Bibemus enim et inebriabimur ab ubertate domus Dei, et torrente voluptatis ejus potabimur, jam nos tunc esse Regis et Sponsi nostri charissimos liquido cognoscentes, cum aqua omnis laboris et actionis terrenæ in vinum divinæ contemplationis commutabitur, implebunturque omnes hydriæ usque ad sumimum. Omnes enim implebuntur in bonis domus Domini; cum illæ desiderabiles nuptiæ Sponsi, id est Christi, et Sponsæ, id est universalis Ecclesiæ, celelabuntur. Bibeaturque in summa lætitia cordis omnium clamantium Domino, et dicentium : *Tu bonum vi- num servasti usque adhuc*². Nos autem dicimus hanc lætitiam per cibum significari, eum scriptum sit, *Ut edatis et bibatis super mensam meam in regno meo*³: licet expositio præcedentis auctoritatis etiam in hac possit locum obtinere. Si vero asserat aliquis indignum fore, ut tanta Vitis tantum laborata et laborans, unum tantum botrum produxerit; potest, si vult, ea quæ nos grana appellamus, botros appellare, et singulis aliquam granorum multitudinem adjungere.

176. Verumtamen non irrationaliter in præsenti botros Vitis innumeros inveniemus, si omnes ecclesias, omnia monasteria, omnes congregations, quæ in universa Ecclesia sunt, volumus intueri. Hos enim botros quis produxit, nisi Vitis nostra? Nam et Christus et Ecclesia vitis una sunt, sicut unum corpus; singulæ congregations, singuli botri; grana

¹⁹⁹ vero singularitatem exprimunt personarum, et A non inconvenienter, ut mihi videtur. Nam per exteriorem folliculum grani sive uvæ corpus exprimitur, per nucleos ossa, per liquorum anima figuratur, vel sanguis, qui est sedes anime. In morte hominis anima a corpore, tanquam vinum de acino, exprimitur: et si dignum fuerit, in regale desertur cellarium paradisi cœlestis, ut gaudium fiat Regi cœlesti, et convivis suis beatis, qui ad nuptias Agni vocati sunt et perveniunt. Bibit enim et ipse Sponsus vinum proprium de vite sua et vinea sua, Ecclesia scilicet, cuius et ipse caput est. Bibit et ipse B sanguinem uvarum meracissimum, scilicet animas sanctorum expressas, et separatas ab acinis in torculari crucis, in labore et siti, in frigore et nuditate, in vigiliis multis, et aliis exercitiis spiritualibus. Bibet has, id est, sibi delectabiliter incorporabit, faciens ut unus spiritus secum effecti, cum ipso et in ipso a cunctis de cetero laboribus requiescant. Timeant et caveant sibi illa putrida grana, fratres falsos, perversos christianos dico, qui in se vinum non continent, sed venenum; qui in torculari crucis premi nolunt, et in labore hominum non sunt. Caveant, inquam, dum tempus est, C ne porcis, id est diabolis, devorandi projiciantur, quia in cellaria regia non nisi per torcular crucis iter est.

177. Restabat nobis dicere de secundis floribus Vitis nostræ, et de fructibus illorum, secundum quod scriptum est, *Et refloruit caro mea*⁴: quod de resurrectione dici nullus est qui ambigat; cuius fructus erit gloria resurrectionis secundæ: sed nos magis legentem volentes sitientem relinquere, quam fastidientem, hic huic sermoni terminum imponimus, parati emendare, demere, et mutare, sicubi contra fidem, et contra sacras Scripturas aliquid dis- ximus; in omnibus gratias humiliter agentes ei qui gratuita gratia sua nos edocuit, qui aperit os mutorum, et linguas infantium disertas facit; nomini cuius novum principium opusculi hujus finemque consecramus optimo et dulcissimo Jesu. Amen.

¹ Cantic. v, 1. — ² Joan. ii, 10. — ³ Lue. xxii, 30. — ⁴ Psal. xxviii, 7.

MEDITATIO

IN PASSIONEM ET RESURRECTIONEM DOMINI.

Prodiit in priori editione ex codice eruditii viri Leonorii Foy, insignis ecclesiae Bellovacensis canonici, in quo sicut et in Victorino Parisiensi auctorem præfert S. Bernardum. Carolus Sacci, Doctor Parisiensis sæculo decimo quinto, Bernardo tribuit librum de Passione et Resurrectione Domini, qui non alius ab isto videtur esse. Quanquam hunc non esse Bernardi satis arguit, præter alia, stili dissimilitudo.

CAPUT I.

De Christi ingressu-triumphali in Jerusalem.

1. *Noli timere, filia Sion : ecce Rex tuus venit tibi mansuetus, et sedens super pullum filium subjugalis*¹. Veni, Domine Jesu, veni, desiderate cunctis gentibus, quia dormitavit anima mea præ tedio mortis tuæ, et oculi mei languerunt præ inopia luminis tui. Orere, sol amabilis, ut exeat homo ad opus suum, et ad operationem suam usque ad vesperam, et operetur non ci- bum qui perit, sed qui permanet in vitam æternam. *Noli timere, filia Sion.* Timere pusillorum est. Ideo adhuc filia, quia times; id est, non-dum Jerusalem, sed filia Sion, id est, speculæ. Ergo disce speculari. *Noli timere*, quia timor oculum turbat. Hilaris pupilla lucide speculator. Fides pupilla est oculi tui. Quomodo pupilla oculi subtilissima est, et nisi impigre ac sollieite custodiatur a palpebris, levissimi ac tenuissimi pulveris tactu confunditur: sic acies fidei, nisi pervigilem semper habeat custodiam, nihil citius conturbatur. Sed *noli timere, filia Sion : ecce Rex tuus venit tibi*. Oritur tibi sol, qui te et custodiat et illuminet, et perducat te ubi pulvis non est. *Venit tibi mansuetus*. Qualis ipse est, talem te esse vult. Mansuesce jugum ejus portare, ut sedeat super te asinam suam, et

⁶⁰¹ pullum filium subjugalis. Et quæ est hæc asina? A Ipsa quæ caro vocatur, et mulier, et virago, quia de viro sumpta est. Et quis est pullus ejus? Masculus vir. Et quomodo pullus ejus est? Quia non prius quod spirituale, sed quod animale est; deinde id quod spirituale². Sedet prius Rex mansuetus super asinam, postea super pullum. Prius caro domatur, ut jugo habilis sit: deinde nascitur pullus, et nutritur, et roboretur, ut sessorem summ portare possit. Et quare filius subjugalis? Quia sub viro est mulier, et mulieris caput est vir. Et tamen est filius subjugalis, quia per mulierem vir, sed in dolore pariet. Sedeat super utrumque Rex mansuetus, faciens pacem, B ne hæc sibi invicem aduersentur.

2. Venit tibi, et tu non vadis ei. Egressere de terra carnis tuæ, et de cognatione mentis tuæ, et de domo, id est memoria, patris tui. Pater tuus Amorrhæus, et mater tua Cethæa. Hujus patris obliviscere, et tunc concepit Rex decorum tuum. Decor magnus est, si audis, et vides, et inclinas aurem tuam. Audis per obedientiam, vides per intelligentiam, inclinas anrem tuam per humilitatem. Ille decor, hæc omnis gloria ab intus est in simbriis aureis³, hunc decorum tuum Rex mansuetus concupiscit. Egressere ergo de civitate; quia vidi, inquit, C iniquitatem et contradictionem in civitate⁴. Egressere cum pueris Hebreis, qui transiunt

¹ Jean. xxi, 15. — ² I Cor. xv, 46. — ³ Psal. xliv, 11, 12, 14. — ⁴ Psal. civ, 10.

simpliciter in occursum Domini. Sterne in via³⁰¹ ramos olivarum, ut opera misericordiae pedibus ejus accommodes. Accipe frondes palmarum, ut triumphes de principibus tenebrarum. Nihil in te resideat, quod in occursum ejus non prodeat; quia nec una unguis in Aegypto Pharaoni relinquenda est. Manus, cor et lingua concinuant, *Hosanna in excelsis*¹.

CAPUT II.

De oratione et sudore in horto, ac somno discipulorum.

3. Videns vidisti, Domine, afflictionem populi tui qui est in Aegypto, et inclinati oculos tuos, et descendisti liberare nos. Indulta est et mihi, Domine, modica quies ab operibus tenebrarum durissimis, quibus mentem meam vehementer affligebat importunus exactor Pharaonis; et sabbati tui preparatio jam lētificavit animam meam. Verum tamen nondum usque ad speculum perveni, ubi plenus intelligam pustulas et nāvos qui maculant faciem meam, quae valde displicant in oculis tuis: quoniam etsi lavore nitro, et multiplicavero mihi herbam borith, maculata sum iniquitate mea. Et nunc, Domine, passionis tuae dies urgere nos deberent magis quam præpositi Pharaonis; quoniam in operibus tuis justitia est, et pax, et gaudium in Spiritu sancto. Nos autem dormitamus, te, Domine, pro nobis orante, quia oculi nostri tempore nostro gravati sunt. Suscita nos ut vigilamus, et oremus ne incidamus in tentationem, quoniam tribulatio valde nobis proxima est. Quam cito clauditur oculus ne te videat, collabitur pes noster in hoc mare magnum et spatiōsum manibus, ubi sunt reptilia quorum non est numerus! quae somniorum suorum phantasias intentam ludificant animam, et trahunt in eorū maris, unde non facilis ad superiora redditus est, nisi tu emittas manum tuam de alto, et liberes nos de aquis multis. Suscita nos, Domine, ut tecum vel una hora vigilemus et oremus. Quis autem est qui tecum una hora viglet? Avulsus enim es a nobis quantum jactus est lapidis, et agonizas prolixius, ita ut gutta sanguinis tua decurrat in terram. Longe, longe a nobis avulsus es, quia lapis abscissus est de monte sine manibus, et jactus est lapis, et percussit in fronte Goliam, et statuam in pedibus.

4. Iste est jactus tuus longe a nobis: quia etiam usque ad interiora velaminis præcursor introisti pro nobis, ubi semper interpellas Patrem. Sed utinam gutta sanguinis, qui de agone tuo decurrat, usque ad terram nostram decurrat, et aperiat os suum, et bibat illum, et clamet ad te, et tecum ad Patrem, melius quam sanguis Abel. Quis autem est, Domine, qui tecum una hora vigilet? Etiam in celo non est factum silentium, nisi quasi media hora: quanto minus in terra vigilabimus tecum una hora? Quoties et quoties redis ad nos, et invenis nos dormientes! et tamen beigne suscitas nos, et iterum abis secundo et tertio eundem sermonem dicens. Statim autem ut recesseris, iterum somnus occupat nos, nec vigilare possumus, nisi quamdiu nobiscum es, et suscitas nos. Venis in secunda et tertia vigilia: sed beatus ille servus, quem tunc inveneris vigilantem. Jam primæ et quartæ nulla mentio fit; quia nec primæva ætas sensum recipit vigilandi, nec ultima spem prolixius dormiendi. Et quid est, Domine, quod tertio rediens copiam dormiendi præstas? *Dormite jam*, inquit, *et requiescite*. Numquid alium concedis somnum ubi requiescerent, et alium prohibes in quo oculi gravantur? Ita est. Qui enim vigilat in te, suaviter dormit et silet, et sonno suo requiescit: qui autem dormit a te, sicut ebrios nocte nesciens graviter agitatur. *Tristis*, inquit, *anima mea usque ad mortem*². Anima tristis est quae exspectat mortis tribulationem. Quis enim sciat utrum ad sinistram, an ad dexteram eat? Quis sciat quomodo respondeat ad arguentem se, quando Judex sicut parturiens loquetur? Ideo tristis anima similis fiat pelicano solitudinis, quae audit civitatem, et conventicula eorum de sanguinibus, et macie solitudinis pallit: aut sicut nycticorax in parietinis Scripturæ querat sibi escam tota nocte, et evolet in passerem super tectum vigilantem, et canentem quando sur veniat.

5. Vel Judam non videtis, quomodo non dormit? Quam pervigiles habet oculos avaritia! quomodo circuit orbem terræ! non cessat manus ejus, non cessat pes, et coacervat sibi iram in die iræ. Et tamen dormit Simon, dormit Jacobus et Joannes. Quare? Quia non attendunt, quid post paululum futurum sit. Periculi magnitudo somnum fugat. Numquid dormivit Petrus in atrio? numquid dormierunt

¹ Matth. xxi, 9. — ² Marc. xiv, 41, 54.

qui relicto eo fugerunt? numquid dormivit adolens, quando tenuerunt eum, et ille relicta sindone nudus profugit? Et tamen frigus erat, quia stabat Petrus, et calefaciebat se. Magnitudo periculi somnum, et frigus, et famem facit obliisci. Evigila tandem, miserabilis anima, si non amore, saltem timore. Cogita saltem cruciatum, quem jam passura es in morte. Certe nulla crux durior est quam mors. Mors, inquam, ipsa est dorissima crux, quæ tibi paratur; ad quam quotidie tu festinas, et non attendis. Vide quomodo te mors crucifigit. Corpus rigescit, crura distenduntur, manus et brachia decidunt, pectus anhelat, cervix languescit, labia spumant, oculi stupescunt, facies exsudat, vultus horrescit, et velut testa pallescit: ista crux manet te. Nescio nrum in lectulo molli, an in cruce rigida suavius moriatur, nisi quod crux citius dolorem abscedit. Quæ videmus et sentimus levia sunt ad ea quæ intus anima jam prægustat. Nam sensus a corpore cito recedit: animam sua mors semper comitatur.

CAPUT III.

De hominum duritia erga Christi passionem.

6. Cum ambularent animalia, ambulabant pariter et rotæ juxta ea¹. Si vita nostra proficeret, rota sanctæ Scripturæ nobiscum pariter ambularet: sed quia per paludes et saxa pedibus euntes offendimus, vix rotæ nos sequuntur. Passio Domini celebratur, et nos voluptati operam damus. Clamat nobis de cruce, O vos omnes qui transitis per viam, attendite, et videte si est dolor sicut dolor meus²; et nemo est qui audiat, nemo qui consoletur, nemo qui respondeat. Sitiō, inquit³. Domine, quid sitis? Ergone te plus cruciat sitis, quam crux? De cruce siles, et de siti clamans. Sitiō. Quid? Vestram fidem, vestram salutem, vestrum gaudium; plus animarum vestrarum, quam corporis mei cruciatus me tenet. O vos omnes qui transitis, attendite, et videte si est dolor sicut dolor meus. Attendite dolorem meum, ut in dolore meo videatis dolorem vestrum. Dolor meus imago vestri doloris est. Quod attenditis in corpore meo, attendite, et videte si similis dolor non est in corde vestro. Transitis a vobis ad me: retransite a me in vos, et videte si non est similis

dolor in vobis, sicut dolor meus. Nolite flere A super me, sed super vos ipsas flete, filiae Jerusalēm⁴. Vester ille dolor quem transitis, et non attenditis, magis est flendus quam dolor meus. Propter scelus enim vestrū percussus sum. Hæc nobis de cruce tua clamans, o benigne Jesu, et si non verbis, tamen ipsa re. Quid tibi respondeam, quid loquar, aut quid retribuam? Fecisti ergo de corpore tuo speculum animæ meæ. Nesciebam contumelias, et terrores, et colaphizantem me incessanter satanam, nisi visderem artem medicinæ tuæ similia similibus curantem, et appendere in statera, hinc calamitatem tuam, illuc iniuriam meam. De disti corpus tuum percutientibus, et genas tuas vellentibus; faciem tuam non avertisti a conspuentibus in te, ut alapæ tuæ alapas meas removeant, et flagella flagellis expientur, et opprobria exprobrantium quæ occiderunt super te, auferant a me opprobrium sempiternum. Hæc sunt linteamina mundissima carnis tuæ, quibus vulnera mea alligasti, o Samaritane misericors, ut imponeres me super iumentum tuum, et perduceres in stabulum: quoniam vere languores nostros ipse tulisti, et dolores nostros ipse portasti, enjus livore sanati sumus.

C

CAPUT IV.

De Christi colaphizatione et Petri negatione.

7. In domo ergo Principis sacerdotum velata facie colaphizatur Christus: quia in domo conscientiæ cæcata mente colaphizatur christianus. Quod enim Christus in publico, ego patior in occulto; et quod ille foris a ministris Caiphæ, ego intus a nequitis satanæ: quia supra dorsum meum fabricaverunt peccatores, faciem mihi velaverunt, faciem meam in terra delixerunt, et dorsum meum incudem suam fecerunt, et super dorsum meum fabricaverunt. Sed adhuc intra domum contineor, ubi puella et moritur, et suscitatur. Nam et ibidem Petrus negavit. O homo, non sum⁵. Hominem attendo, non Deum; hominem timeo, non Deum, cuius veritatem nego. Nonne tibi Petrus in his verbis velatam faciem habuisse videtur? unde et tertio colaphizatus est, quia tertio negavit. Et Paulus tertio rogavit Deum, ut auferret a se angelum satanæ, qui cum

¹ Ezch. i, 19. — ² Thren. i, 12. — ³ Joan. xix, 28. — ⁴ Iuc. xxvii, 28. — ⁵ Iuc. xxii, 58

colaphizabat¹. Uterque ergo apostolus colaphizatus est, uterque ter naufragium passus est; at ubi intus, iste foris. Voluisse satanas, si tamen licuisset ei, tamdiu Petrum colaphizando cibra-re sicut triticum, donec omnem ab eo fidei medullam excussisset. Sed ego, inquit, *Petre, roga vi pro tc, ut non desciat fides tua: unde respexit cum Christus, et egressus foras fleeit amare.* Tamdiu faciem habuit velatam Petrus, donec respexit eum Christus. Sed numquid non etiam prius negantem respiciebat? Etiam: sed Petrus respicientem se Christum non respiciebat, quia velatam faciem habebat. Unde bene alius evangelista: *Et recordatus est, inquit, Petrus².* Recordatio Petri, respectus fuit Christi. Ergo cum peccatum recordaris, a Christo videris, in quo sublato velamine Christum vides. *Et egressus foras.* Propterea negabat, quia intus esse volebat. Et tamen quando negavit, foras egressus est. Unde foras? De domo Christi, de domo fidelium: at ubi de domo Caiphæ foras egressus est, in domum Christi intromissus est. Quanti sunt hodie qui dicunt, Nos sumus de domo Christi, nos sumus de domo Ecclesiæ: et sunt de domo Caiphæ, hoc est hypocrisis! Quod Petrus negando, hoc isti faciunt affirmando: sed nisi confitendo foras exeat et amare fleant, non intrant Ecclesiam Dei. Amaritudo fletuum velamen diluit oculorum. In domo ergo Caiphæ colaphizatur Christus, quia in domo Caiphæ colaphizatus est Petrus: et quod Petrus a satanæ intus passus est, hoc Christus a ministris satanæ foris pertulit. Attende ergo, et vide si est dolor sicut dolor meus. Vides quis graviora pertulit opprobria, Christus foris in corpore, an Petrus intus in pectore. Sed jam ad Pilatum eatur.

CAPUT V.

De Pilati interrogatione, Christi flagellatione,
ac militum illusione.

8. Mane autem facto, vinctus ducitur ad Pilatum. Quamdiu culpa latet, nox est; at ubi cœperit innotescere, mane sit. Tunc jam ligatur a principibus sacerdotum, et traditur Pilato, hoc est principi tenebrarum, sicut et Apostolus jubet hujusmodi tradere satanæ in interitum

³⁰⁴ carnis³. Effertur adolescens de domo ad portam civitatis ad Pilatum, ubi sedet Pilatus pro tribunali. In porta enim iudicium fieri solebat. Pilatus autem apprehensum flagellavit. Sæpe dum culpa retegitur, per impudentiam peccatorum effrenatur. Augentur flagitia, plagæ multiplicantur. Multa enim flagella peccatoris⁴. His flagellis et Pharao cædebat filios Israel.

9. Post hæc traditur militibus ad illudendum. Ipsa est nequita spiritualis militiae. Vide ordinem misericordie. A principibus sacerdotum traditur principi tenebrarum, qui flagellis suis sibi mancipatum, militibus suis exposuit altius illudendum, et postea novissime crucifigendum. Post crux enim non restat supplicium, quia peccatum morte terminatur: sed vicina jam morte, majori dæmonum ludibrio peccator agitatur. Exuentes quippe eum veste totius christiani decoris, quasi pro regio decore chlamydem ei coecineam, hoc est vestimentum mixtum sanguine, circumdant, cum propter crudelem vitæ suæ sanguinolentiam a plenisque et honoratur, et circumdatur. Unde et plectentes coronam de spinis ponunt super caput ejus, cum de rapina pauperum spines ei divitias coacevantes, caput ejus ad regnum elationis essent. C Vindicat enim sibi pecunia, quod Sapientia dicens solet: *Per me reges regnant, et conditores legum justa decernunt⁵.* Ubi pecunia, ibi rex, ibi lex, ibi clientum copia. Unde et arundinem in dextera ejus ponunt. Potestas enim et regnum impiorum arundo est vento agitata: regnum autem Christi, virga ferrea. Et bene arundo in dextera ponitur, quia dextera eorum dextera iniquitatis. Jam quod sequitur luce clarius est, quia genu flexo, talibus illuditur potius quam servitur. *Ave, Rex Iudeorum⁶.* Et expuentes in eum laudibus supervacuis (laudatur enim peccator in desideriis animæ suæ, et iniquus

D benedicitur⁷) acceperunt arundinem, et percutiebant caput ejus. A talibus enim rectoribus milites eorum potestatem accipiunt nocendi et devorandi pauperes: quod totum tamen redundat in caput ejus, cuius auctoritate se tinentur. Hic tertia mors est, quando sedet fetens in cathedra pestilentiae. His mortibus infelix anima ante extremam crux mortis afficitur, et, quod miserabilius est, talibus opprobriis quasi pro magnis honoribus electatur; et talis quotidie

¹ II Cor. xii, 8. — ² Luc. xxii, 32, 61, 62. — ³ I Cor. v, 5. — ⁴ Psal. xxxi, 10. — ⁵ Prov. viii, 15. — ⁶ Matth. xxvii, 29. — ⁷ Psal. x, 3.

ducitur ad crucem , bajulans ipse sibi suppli-
cium.

10. Sed quid est , quod post illusionem chla-
myde exuitur , et suis vestimentis reindui-
tur ; nisi quod sæpe superbus Adam cum per
dolorum carnis confinia mortis ingreditur , de-
posita elatione ad putredinis suæ considera-
tionem revertitur , ubi videlicet vel miseratione
divina pœnitentiae fructus invenit , vel per tre-
mendum judicium duplice contritione conteri-
tur ? Sic Herodes , cum ueste regia præfulgidus
plus quam decuit a populo acclamaretur , mox
percussus ab angelo , exutus chlamyde , uestem
suam reinduit , et consumptus a vermis ex-
spiravit . Rectene illusus est ? Ave , Rex Judeo-
rum . Quid superbis , terra et cinis ? quid ueste
nitida gloriaris ? Subter te sternetur tinea , et
operimentum tuum vermes ¹ . Hæc tua uestis
est . Illuserunt tibi qui te chlamyde coccinea
circumdederunt . Sic Antiochus , et dominici
natalis hostis Herodes , alienis uestibus depo-
sitatis , in suis uestibus , id est vermis , expi-
rarunt .

CAPUT VI.

De Latronis confessione , et elogio sanctæ crucis .

11. Redi ad cor tuum tandem aliquando ,
redi , vetus Adam , vide ubi et quomodo te re-
quisivit et invenit novus Adam . Ostendit tibi
in corpore suo ignominias animæ tuæ . Non sa-
tis fuit , quod per colaphos , flagella , et nova
irrisionum genera post te fugientem clamitans
et miserans persecutus , et usque ad novissi-
mum crucis supplicium , jamjam efflantem con-
secutus invenit et apprehendit . Quis enim latro
ille nisi Adam fuit , qui ex quo primum in pa-
radiso sui ipsius homicideum perpetravit , tam-
diu a Christo fugit reus et abscondit se , donec
in crucis articulo novissime consumptus et
comprehensus , fugere et latere ultra non po-
tuit ? Ibi comprehensus a te , bone Jesu , con-
versus est , culpam suam confessus est , pœnam
libenter amplexus est . Tu enim admonebas ne
pati abhorret , quod te quoque secum pati vi-
deret . Ille ergo tibi de toto hoc mundo solus et
unus adhæsit ; et ideo solus de mundo toto hoc
tecum in paradisum intravit : ubi etiam firmiter
non jam eustos paradisi , sed civis et domestici-

²⁰⁵ eus Dei collocatus est , ut amplius inde cadere
A non possit . O beatissimum latronem , imo non
latronem , sed martyrem et confessorem ! Ne-
cessitatem enim vertit in voluntatem , et pœnam
commutavit in gloriam , et cricem in trium-
phum . In te , beatissime confessor et martyr ,
de totius mundi sterilitate , fidei reliquias col-
legit Christus . Tu fugientibus discipulis et Petro
negante , socius et comes passionis ejus fieri
gavisis es . Tu Petrus in cruce fuisti , et Petrus
in domo Caiphæ latro ; tamdiu enim Petrus la-
tro fuit , quamdiu intus latitans Christum foris
negavit : ideo et Petrum præcessisti in paradi-
sum , quia qui te in cruce complexus est dux
et rector tuus , eadem die qua ipse ingressus
est , fidelem et gloriosum militem secum te pa-
riter introduxit .

12. Egenus et pauper ego sum , Domine , et
claudus ex utero matris meæ : et ecce sedeo ad
portam templi tui quæ dicitur Speciosa , non
valens , nec volens introire ; quin potius ege-
state bonorum tuorum mendicans foris alimo-
niæ carnis meæ , æreas et falsas imagines homi-
num , ubi coacervem mibi talentum iniquitatis ,
fasciculos deprimentes . Et ecce hora orationis
nona est . Ascendent Petrus et Joannes apostoli
C tui , ut orent ad templum sanctum tuum : ego
autem hæreo terra et luto , terrena et vana
sapiens ; et aliis introeuntibus , ego foris rema-
neo , non querens eum ea quæ Patris tui sunt ,
sed quæ primi parentes mei , qui me hinc quo-
tidie foras ponunt , male concupierunt . Et ecce
jam hora orationis nona est . Inclinata est dies ,
prope est nox : cum surrexero mane diluculo ,
de his quæ nunc mendico , nihil in manibus meis
reperiam . Hora , inquam , orationis nona est .
Orasti enim hac hora pendens in cruce , orasti in-
clinato capite clamans voce magna , et exspirasti .
Orasti inclinato capite in spiritu humilitatis , clam-
mans voce magna altissimo et secretissimo affec-
tu paternæ et nostræ charitatis . In illo , Domine ,
clamore valido exspirasti , et euudem quem de
nobis tunc habebas compassionis animum tecum
portasti : et credo , Domine , quia tecum
adhuc reservas , quia charitas tua refrigerescere
nescit . Erat autem hora orationis nona . Et
quare nona ? Quia circa horam nonam tenebrae
factæ sunt ² . Repellendus erat horror tenebra-
rum , qui universam operuerat terram ; repel-
lenda caligo populorum , que ex tunc corporat

¹ Isai. xiv , 11 . — ² Matth. xxvii , 45 .

abundare, ex quo cœpisti ad auram post meridiem deambulare. Ex tunc non cessasti clama*s*, *Ubi es, Adam?*¹ sequens post tergum fugientis et abscondentis se, quantum in ipso fuit. Et emissus est de paradiso voluptatis, et pervenit usque ad condignum sui ericiatum iniq*uitatis*. Sed *nos*, inquit, *digna factis recipimus*: *hic autem quid fecit?* O Adam, quam sero in hæc verba prorupisti! modo primum te inveni. Amen dico tibi, *hodie mecum eris in paradi*². Ideo hora orationis est nona. Nona oravit, nam undecima paradisum intravit. Propterea et non introibat claudus in templum, quia nondum usque ad decimam generationem venerat: sed Petrus ad eum, *In nomine, inquit, Iesu Christi, surge et ambula*³. Vere vos estis montes, ad quos levavi oculos meos, unde veniet auxilium mihi. Sed auxilium meum a Domino, quia in nomine Jesu Christi, *surge et ambula*. In verbo Christi laxas rete, in verbo Christi claudum levas, in verbo Christi solidantur bases ejus et plantæ. Quæ sunt bases ejus? Fides et timor. Et quæ plantæ? Spes et charitas. Ideo bene Petrus et Joannes simul ascendebant, quorum alter fidei, alter charitatis insigne ferebant. Ascendebant ad templum tuum, Domine, tecum oraturi, ut et ipsi tecum simul introeant in paradisum sanctuarii tui: quia scissum est in morte tua velamentum, quod erat super faciem Moysi. Sed nolunt introire soli, quia nec tu, Domine, solus paradisum introisti. Tu latronem, isti claudum introducent: sed neque jam latro in paradi*so* est, neque claudus in templo. Quomodo enim claudus qui stat et ambulat, exsilit, et Deum laudat? Aut quomodo latro, qui cum Christo in paradi*so*? Non enim habitat iuxta te malignus⁴. Latro fuerat quando latebat ante confessionem, justus autem post orationem. Quid enim oravit? *Memento mei, Domine, dum veneris in regnum tuum*⁵.

13. O magna fides, o magna spes, o magna charitas! Orat pro futuris, non pro praesentibus. Non vult de cruce deponi, sed in Christi regno reponi. Quid enim aliud est dicere, quam, Cupio dissolvi et esse cum Christo? Nescio quid Paulus magis isto latrone cupierit. *Memento mei*. O cor contritum et humiliatum! Quid minus vel humilis potuit orari, quam ut vel sui memor esset? *Memento mei*. Cujus mei? Mei, inquam, tam indigni, tam peccatoris. Iniquita-

tem mean ego agnoscō, et peccatum meum A contra me est; confundor oculos meos ad te levare. Tibi soli peccavi; tu solus potes me a peccato meo mundare. Malum coram te feci, cum me tibi celare volui. Latro sum animæ meæ: homicidium quod feci, volui occultare, sed malum coram te feci. Memento mei, miserere mei. Merito in hanc misericordiam deveni, qui tuam beatitudinem deserui. Dives eram, et ecce quam pauper factus sum. De omni ligno paradisi poteram comedere et delectari, et ecce cruci*or* et morior in hoc ligno. *Memento mei*. Tui oblitus eram, sed tu cum iratus fueris, misericordia*e* memor eris. Miserere mei secundum magnam misericordiam tuam. Video in te magnam et tuam, hoc est competentem tibi, misericordiam, que te mihi ad mei consimilem condescendere fecit misericordiam. Ego autem digna facias; tu vero quid fecisti? Video te mihi in pena similem, quem in actu video tam dissimilem. Non potuisti me longius sequi. Unde venisti? A summo celo egressus es. De utero Virginis speciosus forma pre filii hominum processisti, et mecum pendes in ligno! Quis te adduxit? Sola misericordia: secundum hanc magnam misericordiam, miserere mei, Deus. Deus es, non tantum homo. Deus es, ego homo, ego plasma tuum, quem fecisti ad imaginem et similitudinem tuam. Imaginis tuæ, Deus, miserere. Sed in quo agnoscam te misereri? In eo quia imaginem meam in te video, similem et eandem mecum misericordiam pati. Quid ergo restat, nisi ut sperem? De tanta misericordia quis unquam potuit desperare? Ergo *memento mei, cum veneris in regnum tuum*. Vadis ad regnum tuum, implesti negotium tuum, ad hoc venisti ut me reducas tecum. Tecum ire concupisco, et pro hoc amarissimam mortem non contremisco, nec erubesco. Quomodo enim contremiscerem, ubi te mecum viderem? Etiamsi ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es. At quomodo erubescerem, quod te Dominum cœli portare viderem? Qui enim te erubuerit et tuos sermones, hunc tu erubesces, cum veneris in majestate tua, et Patris, et sanctorum Angelorum. *Qui non bajulat crucem suam, et sequitur me, non est me dignus*⁶: hic est sermo tuus. Qui hunc sermonem erubuerit, hunc tu erubesces. Qui enim erubescit crucem tuam, erubescit gloriam tuam. Mihi au-

¹ Gen. iii, 9. — ² Luc. xxiii, 41, 43. — ³ Act. iii.

— ⁴ Psal. v, 6. — ⁵ Luc. xxiii, 42. — ⁶ Id. xiv, 27.

tem absit gloriari, nisi in cruce Domini mei⁶⁰⁷ liberationis accepit, hoc est, acceptum habet et Jesu Christi. Crux gloria tua est, crux imperium tuum est. Ecce imperium tuum super humerum tuum: portas crucem tuam, portas portantem te. Qui portat crucem tuam, portat gloriam tuam. Qui gloriam tuam portat, portat te. Portantem autem te tu portas super humerum tuum, quia imperium tuum super humerum tuum. Ergo qui te portant, imperium tuum sunt: in ipsis enim tu regnas, o maxime Imperator. Sed quonodo, aut quo portas imperium tuum? Super humerum tuum. Humerus tuus altus est, humerus tuus fortis est, humerus tuus pertingit usque ad Patris concessum, super omnem principatum et potestatem et virtutem. Illuc reducis ovem centesimam, illuc reducis ovem Joseph.

14. Vade jam secura, ovis Joseph, Christus te portat super humerum suum: fortis est humerus ejus, noli timere. Altus est, noli ad imam respicere, quia nemo mittens manum suam ad aratrum, et aspiciens retro, aptus est regno Dei¹. Suave jugum super filios Adam a die nativitatis eorum, usque in diem reversionis in matrem omnium. Quamdiu sum filius veteris Adam, grave jugum porto: si essem filius novi Adam, leve jugum portarem. Quod est onus C grave? Talentum plumbi. Et quod est onus leve? Crux Christi. Illud, sicut scriptum est, submergitur in aquis vehementibus²: istud enat super aquas. Mira res. Nihil formidolosius homini, quam crucem pati. Sed quare timent homines erucem? Quia latrones sunt: si latrones non essent, crucem non timerent. Ergo qui timeret, latro est. Quomodo, inquis, latro est? Audi Christum. *Vos autem, inquit, fecistis eam speluncam latronum*³. *Templum Dei sanctum est, quod estis vos*⁴. Faciunt ergo homines se ipsos speluncam latronum. Jugulant homines, et trahunt in speluncam suam. Quod enim matus homicidium, quam ut se ipsum interficiat homo? vel quod gravins homicidium, corpus occidere an spiritum? O quoties homo spiritum interficit! quot homicidia in semetipso perficit! Quoties voluntarie et ex studio peccatum perpetrat, quid aliud quam se ipsum jugulat? Omnis enim qui acceperit gladium, gladio peribit⁵. Gladius animae peccatum est, peccatum animae mors est. Qui hunc gladium manu propriæ de-

A gratum, primus in se ipsum manum mittit, primus semetipsum interficit. *Gladius, inquit, eorum intret in corda ipsorum*⁶. Nec satis est semel occidere et quiescere: millies et millies crudeles manus in se convertunt, et veloces sunt pedes eorum ad effundendum sanguinem suum, viri sanguinum et dolosi. Quomodo dolosi? Quia convergunt cadavera mortuorum in speluncam suam, et operiunt aggere terræ, ne vel ipsi videant, vel ab aliis videantur. Nolunt ipsi videre, ne horrem vel putorem ingerant eis in faciem morticina fetentia: nolunt videri, ne forte deprehensi tanquam latrones et homicidae ad horrenda supplicia pertrahantur. Quid autem in omnibus suppliciis tam horrendum quam crux? Ideo timent crucem latrones, quia crux scelerum vindicta est, crux impiorum pena est, crux aequa lanee judicat et remunerat hinc nocentes, illinc innocentias. Ideo crux impia formidolosa, piis autem super omnia ligna paradisi gratiosa est. Numquid enim Christus crucem timuit? numquid Petrus? numquid Andreas? Imo et optavit. Exsultavit enim ut gigas ad currēdām viam⁷. Et desiderio, inquit, desideravi hoc pascha manducare vobiscum, antequam patiar⁸. Manducavit pascha cum discipulis, manducavit paseha et cum passus est, quando transivit ex hoc mundo ad Patrem. *Ego, inquit, habeo cibum manducare, quem vos nescitis: meus cibus est, ut faciam voluntatem Patris mei*⁹, et voluntas Patris est ut calicem ejus bibam.

15. Ergo in cruce manducavit et babit, et inebriatus est et dormivit, et risit verenda ejus maledictus Cham. Filii autem revertentes altissimi soporis mysterium pallio contexerunt. Immisit quippe Dominus soporem in Adam, et tulit unam de costis ejus, et aedificavit in mulierem, et adduxit eam ad Adam. Manifesta res D est, quia doruitavit et soporatus est Christus, et de latere ejus quotidie aedificatur, et pascitur, et nutritur Ecclesia, et adducitur a finibus terræ, ut assistat regina a dextris ejus in vestitu deaurato, circumdata varietate. In cruce ergo pascha manducavit, quia ascendit in palmam, et collegit fructus ejus. *Cum exaltatus fuero, omnia traham ad me*¹⁰. Quæ omnia? Cœlum, terram, et inferos. Traxit ad se Patrem, quia clamor ejus introivit in conspectu ejus in aures

¹ Luc. ix, 62. — ² Exod. xv, 10. — ³ Matth. xxvi, 13. — ⁴ 1 Cor. iii, 17. — ⁵ Matth. xxvi, 52. — ⁶ Psal. xxxvi, 15. — ⁷ Psal. xviii, 6. — ⁸ Luc. xxii, 15. — ⁹ Joan. iv, 39, 34. — ¹⁰ Id. xii, 32.

ejus : et contremuit terra, et petræ scissæ sunt et monumenta aperta sunt, quia vocem Filii Dei audierunt. Sic mediator Dei et hominum homo Christus Jesus, medius inter cœlum et terram , pascha manducabat, et fructus arboris undique colligebat, quos in corpus suum trahiebat , quia confluabant omnia ad arborem vitae , quae erat in medio paradisi. Restincta enim erat framea quae viam intercluserat. Quis ergo amplius crucem timeat? Vere qui crucem timet, ipse sibi testis est quod adhuc latro est. In cruce enim pendet omnis fructus vitae , quia ipsa est arbor vitae , que est in medio paradisi : ipsa est altitudo et latitudo , sublimitas et profundum : ipsa bonos colligit et remunerat, ipsa malos disperdit et condemnat : ipsa est mestorum consolatio , esurientium refectio , perfectorum gloriatio . Circuire possum , Domine , cœlum et terram , mare et aridam , et nusquam te inventiam nisi in cruce; ibi dormis , ibi pascis , ibi cubas in meridie. Crux enim tua fides est , cuius latitudo charitas , longitudo longanimitas , altitudo spes , profundum timor. In hac cruce te invenit quicumque te invenit. In hac cruce anima suspenditur a terra , et dulcia poma de ligno vitae decerpit. In hac cruce Domino suo adhaerens dulciter decantat : *Suscceptor meus es tu , gloria mea et exaltans caput meum*¹. Nullus ergo te querit , nullus te invenit nisi crucifixus. O gloriosa crux! radicare in me , ut ascendam in te.

CAPUT VII.

De Judæ peccato et desperatione.

16. Sed ubi cruciferunt eum ? In Calvariae loco. Beatus vere locus , in quo figitur crux ; bona calvities , que tali fronde vestitur. Ad hanc calvitiem Elisæus ascendebat... *Ascende , calve; ascende , calve*². Vide si non calvus est et noster Elisæus. *Filius*, inquit , *hominis non habet ubi caput suum reclinet*³. Eece quam calvus est qui non habet ubi caput reclinet : calvus est , quia regnum ejus non est de hoc mundo; calvus est noster Elisæus , quia discipuli ejus, relicto eo omnes fugerunt. Quid enim discipuli nisi capilli capitum , qui omnes numerati sunt? Ergo in Calvariae loco vexillum crucis erigitur. *Pro eo*, inquit , *quod ambulaverunt filii Sion*

⁴ extento collo et nutibus oculorum , decalvabit Dominus verticem filiarum Sion⁴. Decalvet Dominus verticem capilli perambulantium in delictis suis. Decalvet , inquam , verticem filiarum Sion , et faciat ibi Calvariae locum , ut ibi figuratur gloria Christi crux , ubi sedem sibi superbia locaverat. *Dilata* , inquit , *calvatum tuum sicut aquila*⁵. Aquila decalvata perspicuo sole frumentatur : sic animæ calvities quanto dilatatur, tanto se purius in eam vera lux infundit. Qui autem sibi comam nutriunt , cœcitatis et gravitatis sibi damnationem acquirunt. Propterea lucis hujus beatæ perdidit visionem Absalon , quia gravabat eum cæsaries , et nonnisi semel in anno tons debatur, et crines suos ponderabat ducentis siclis pondere publico , unde et eodem crine suspensus ad arborem interiit. Absalon Patris pax; ipse est et Judas , et quicumque in pace Christo est amaritudo amarissima. *Ave , Rabbi*⁶ , voce et osculo Patri pacem ferebat. Ore suo benedicebant , et corde suo maledicebant. *Homo*, inquit , *pacis meæ , in quo sperabam , qui edebat panes meos*⁷ , etc. Unus est , et multi sunt. Ecce Absalon , ecce Judas , ecce corpus satanae. Sed quomodo comam nutriebat ? Fur erat , et loculos habebat : ista eum cæsaries gravabat ; et semel in anno tonsus est , quando semel retulit triginta argenteos , et proiecit eos in templo , quos ponderavit ducentis siclis , qui numerus immundorum est , et hoc pondere publico , non pondere sanctuarium. Pœnitentia enim ductus peccatum suum valde ponderavit. *Peccavi , tradens sanguinem justum*⁸. Singula verba plena sunt ponderibus , sed pondere publico , non pondere sanctuariorum ; quia plus erubuit infamiam quam conscientiam , plus sui nequitiam quam Dei misericordiam ponderavit. Audi pondus sanctuariorum. *Peccavi , malum coram te feci , dele iniuritatem meam*. Hinc iniuritatem meam ego agnosco , illic misericordiam tuam magnam attendo : *Miserere mei , Deus*⁹. Audi et pondus publicum. *Major est* , ait Cain , *iniquitas mea , quam ut veniam merear*¹⁰. Retulit ergo triginta argenteos , et proiecit eos in templo. Vide quantum magni pendebat eos. Non proiecit eos in sterquilino , sed in templo ; nimis talibus semper diis templum suum devoverat. Avaritia enim simulariorum servitus est , et avaritia excœat oculos sapientium.

¹ Psal. iii , 4. — ² IV Reg. ii , 23. — ³ Luc. ix , 58. — ⁴ Isai. iii , 16 , 17. — ⁵ Mich. i , 16. — ⁶ Matth. xxvi , 49. — ⁷ Psal. xi , 10. — ⁸ Matth. xxvii , 4. — ⁹ Psal. l , 1-6. — ¹⁰ Gen. iv , 13.

17. Ecce infelix qualiter excæcatus est! maluit se ipsum perdere, quam denarios perire; A ³⁰³ salvatus est. Introduce et nos ad te per ostium lateris tui, quod est fides Ecclesiæ, et clade ostium a foris, donee pertranseat iniquitas, et cessante diluvio iterum nobis aperias ostium, non jam fidei, sed spei ostium contra ostium, quod in montis ædificio Ezechieli prophetæ monstratum est³. Interim tamen et fenestram habes in arca, per quam dilectus mittit manum suam, et columbam suam exeat. *Surge, inquiens, amica mea, speciosa mea, columba mea, et veni*⁴. Et cum evolat post te, ut apprehendat te, tu effugis et ascendis super Cherubim, et volas super pennis ventorum; ut non inveniat pes columbæ tuæ solidum quid de te, ubi requiescat, nisi iterum ad arcum revertatur, et tu manu apprehensam iterum in sua mansueta reponas. Melius est enim in portu fidei interim prestolari et quiescere, quam te nimis et frustra insequendo, in aquas diluvii intransmeabiles decidere et submergi. Aquæ enim, quæ a dextro templi latere effluunt, mille passus mensuratae usque ad talos veniunt, et post alios mille passus usque ad genua, iterumque post alios mille usque ad renes ascendunt. Post alios autem mille passus in tantum erescit et intumescit fluvius, ut trans vadari non possit, sed oporteat retro potius redire ad solidum ripæ. Ideo sancta animalia ibant et revertebantur: columba quoque cum non inveniret ubi pes ejus requiesceret, ad aream reversa est. At vero corvus semel emissus nescit reverti, quia non simplici oculo mundum insequens, vanitatis diluvio interceptus est. Et merito. Quid enim columbæ et corvo? quid candidæ et nigra? quid Judæ et Joanni? quid Christo et Belial? Et tamen Christus inter Judam et Joannem sedet medius, inter electum et reprobum latronem medius pendet, et Noe inter corvum et columbam. Sed corvus semel emissus non est reversus, quia Judas egressus in aera, submersus est.

CAPUT VIII.

De apertione lateris Christi.

18. Aperi nobis, Domine, aperi nobis ostium lateris tui, quod est in area tua, ut introducas nos cum mundis animalibus, septena et septena. Tu es enim verus Noe, quem solum invenit Deus pater tuus justum coram se. *Hic est, inquit, Filius meus dilectus, in quo mihi complacui*². Tu cognoscis oves tuas, et illæ te agnoscunt: quia sunt animalia munda septena et septena, qui septiformi gratia et operibus lucis, sabbatum ex sabbato adepti, jam digni sunt

D ¹ militibus^a, nisi forte ille qui tunicam tuam iuconsutilem forte accepit? Ipsa est nimirum unitas fidelium, quæ tibi soli militat, cuius lancea prædicationis latus tuum aperuit. Vivus est enim sermo Dei et efficax, et penetrabilior omni gladio anticipi⁵. Hæc est illa lancea, quam Ha-

¹ Act. i, 18. — ² Matth. iii, 17. — ³ Ezech. xi, 13. — ⁴ Cantic. ii, 13, 14. — ⁵ Hebr. iv, 12.

^a Hic aliquid deest.

baene propheta fulgurantem hastam nominat^{1.} ⁵¹⁰ Hacheldemach, qui pretio magno sanguinis tui Hanc hastam cum ureo aquæ tulit David a capite Saülis inimici sui dormientis : quia superbis et invidis ac negligentibus sermo sapientiae simul cum gratia subtrahitur. Sed dormientem filius Sarviæ confondere voluit semel, ut secundo opus non esset, nisi hunc David benigne prohibuisset : quia peccatorem pigrum et contentum, nisi misericors et longanimis patientia Dei sustineret, gladius satanæ semel, hoc est in aeternum, interficeret. Vult enim improbus satan, quatenus qui dormit non adjiciat ut resurgat. At vero misericors David de longinquæ vertice saepius inelamat : *Nonne respondebis, Abner?* Retribuens enim peccatori bona pro malis, mitissime David, et admones, et exspectas diutius, ut respondeat tibi unum pro mille. Illis autem vox tua improba videtur, quia inquietum corum somnum inquietas. *Quis es tu, inquit, qui clamas, et inquietas regem?* Ab incerepatione tua, Domine, dormitaverunt qui ascenderunt equos, nec evigilare eos vult auriga ipsorum, donec præcipites ruant in profundum. Rex enim impiorum superbia in umbra dormit, in secreto calami, in locis humentibus, et protegunt umbræ umbram ejus. Ipse est Abner qui protegebat Saül. *Cur, inquit, inquietas regem?* Compungitur tamen aliquando et superbum cor ad vocem David, sed non usque ad correctionem. Flectitur humillimus sermonibus superbus Saül, dicente David : *Quem persecueris, rex Israel? quem persecueris? Caenam mortuum et pulicem unum, sicut perdix in montibus*^{2.} Non sine causa vel cani mortuo vel pulici se comparat David. Melior est canis vivus, leone mortuo : melior est canis vivens Deo, mortuus mundo, quam leo superbis et reprobis, mortuus Deo, vivens sæculo. Pulex parvulus et mordet, et salit : sic humilius justus carnalium vitia mordet confidenter, et salit in montibus, ubi tutissimum habet refugium, ut non timeat perdicem adulteram, quæ persecuta est Eliam, et Joannem Baptistam interfecit.

CAPUT IX.

De sepultura Domini.

20. Da mihi, Domine, portionem in terra viuentium, in sepultura peregrinorum, in agro

Aemptus est. Ibi enim sepulti sunt omnes patres nostri, qui super terram hanc advenæ fuerunt et peregrini. Ibi Abraham pulcherrimam conjugem suam Saram in spelunca duplice sepelivit. Sed quid est quod nec agrum ipsum gratis accipere voluit, nec in electis eorum sepuleris mortuum suum sepelire? Quia nec sine pretio sanguinis Christi, gratis se per se ipsum salvandum eredit, nec bonum sibi aestinavit esse, si in fetentibus mundi sepuleris habitatret. *In electis, ait, sepulcris nostris sepeli mortuum tuum*^{3.} Habet mundus electa sepulera, illos utique, quos elationis fastigium, vel superstitionis operositas perspicuos reddit. Tota Ægyptus sepuleris plena est; neque enim erat domus in qua non jaceret mortuus. Illa sepulcra in deserto desiderabant filii Israel. *Decrant, inquiunt, in Ægypto sepulta, ut vadavera nostra jaceant in deserto nuda et inhumata*^{4.} In talibus sepulcris noluit mortuum suum sepelire sanctissimus Patriarcha. Sed ubi? In spelunca duplice, ubi spes bonorum operum et amor contemplative requiescit. Ibi enim et Lia condita jacet. Ergo Sara et Lia in spelunca duplice absconditæ sunt. Illa prins sterilis, postmodum senex, filium gaudii unum tantummodo peperit : hæc post sex filios parere cessavit, nisi quod novissime filiam, sacri generis ignominiam, peperit. Mira res! hæc quæ sex habuit filios parere cessare dicitur : quæ unum tantummodo, parere cessare non memoratur. Sed activa finem habet, contemplativa semper parit. Illa in dolore, ista in gaudio parturit. Et tamen utraque in eodem agro sepulta est. Nam Rachel juxta Bethlehem subter ilicem crucis posita est. Nimirum sedet ad pedes Jesu, ut de domo panis semper secunda pariat. Ergo Sara et Rachel nunquam parere cessabant. Lia vero post sex filios aut omnino parere cessat, aut filiam parit. Ipsa est carnalis voluptas, quæ sub specie discretionis nonnunquam subrepit activæ. Sed tamen si vere vidua fuerit, salvabitur, non per filiæ, sed per filiorum generationem. In spelunca itaque duplice Patriarchæ nobiles una cum suis conjugibus sepulti sunt. Habitabant enim in tabernaculis, sicut advenæ et peregrini super terram : ideo sepulturam peregrinorum tam ipsi, quam tota eorum successio hæreditate possident.

21. Sed quid est quod Jacob grandævus pa-

¹ Habac. iii, 11. — ² I Reg. xxvii. — ³ Gen. xxiii, 6. — ⁴ Exod. xiv, 11.

triarcha, majore quam cæteri ambitione, sua-⁵¹ries Jezabel, quæ vestita erat decore meretrivitatem et gloria, ibidem a filio suo Joseph sepe-⁵²litr? Per Jacob grandævum perfecta charitas exprimitur, in qua Pater a Filio imo cum Filio consepelitur, dicente ipso, quia *si quis diligit me, sermonem meum servabit, et Pater meus diligit eum, et ad eum veniemus, et mansionem apud eum faciemus*¹. Hæc est illa gloriosa et suavis sepultura Patris antiqui dierum, qui diligentes se sibi consepelit, et abscondit eos in absccondito faciei suæ a conturbatione hominum. Illuc et ossa Joseph, Salvatoris nostri memoria, ex Ægypto quotidie referuntur a filiis Israel. Non enim ossa Joseph in Ægypto relicta sunt, quia fetentia et dealbata sepulcræ detestatur. Et Moysen Deus sepelivit, sed sepulcrum ejus usque in hodiernum diem ab homine non invenitur². Denique quis poterit illuc ascendere, ubi ille ascendit per medium nebulæ in altissimum montem, et fuit ibi quadraginta diebus et quadraginta noctibus, et vidit, et scrutatus est exemplar tabernaculi admirabilis, quod fixit Deus, et non homo? Propterea usque hodie, dum legitur Moyses, velatam habet faciem, quia ab homine mortali sepulcrum ejus non invenitur. In eodem agro sanguinis et gloriosa regnum linea sortem accepit, qui sepulti sunt in sepultura patrum suorum in Jerusalem: illuc et Prophetarum visio et Machabæorum bellicosa virtus gloriose ostenditur.

22. Comparetur jam, si placet, huic sepulturæ peregrinorum, illa quondam gloriosa in regnis, inclyta in superbia Chaldæorum, turris Babel. Quid simile huic nostræ sepulturæ reperitur? Ibi una in plures lingua discinditur; hic quinque civitates Ægypti, non jam lingua Ægyptia vel Chanani tide loquontur, sed Civitas solis vocatur una. De illa siquidem turre Babel projecta est meretrix Jezabel, fornicationum mater, idolorum cultrix, avaritiae artifex: et cum eam sepelire vellent, quia erat filia regis, non inveniunt nisi tantum calvariem et manuum summitates, et sanguine respersum parietem. Hæc sane est impiorum sepultura, hæc digna retributio, quod ex eis nonnisi summitates manuum, hoc est, operum vix extrema remanent, et calvaries, quæ fuerat locus superbiæ spoliatus capillorum gloria: quia *vidi impum superexaltatum, et elevatum sicut cedros Libani; et transi vi, et ecce non erat*³. Hæc est calva-

¹ Joan. xiv, 23. — ² Deut. xxxiv, 6. — ³ Psal. xxxvi, 35, 36. — ⁴ Psal. cxvii, 24. — ⁵ Joan. xix, 39.

Acio, et pinxerat oculos suos stibio. Decalvatus est superbie vertex; non est qui jam dignetur aspicere, nisi qui voluerit nefas ejus abhorrire, ut lavet manus suas in sanguine peccatoris, et velut equus fortis et velox, meretricem projectam ungula sua confodiat, et conculeat, et prætereat. Propter hoc et paries ad hæc sanguineus relictus est, ut terreat viros sanguinum et dolosos, qui propter avaritiam suam lapidant humilem Naboth. Sed canes impudentissimi, amatores cadaverum, carnes sibi fornicarias incorporant, unde et sanguinem ejus consequenter lambunt; quia sicut libidinis, ita et ultiōnis participes erunt. Alii vero sunt canes, qui sunt *ex inimicis ab ipso*⁴, qui famem justitiae patiuntur, et circumneant civitatem, non Babyloniam, sed Ecclesiæ, et quod mortuum a vitiis ibidem reperiunt, comedunt, et sibi consepiunt. Væ autem his quos extra civitatem mortuos vulneres, hoc est dæmones, per inane volantes comedunt, quales fuerunt Achithophel et Absalon, et Jezabel et Judas, qui accipientes in vano animam suam, in vano etiam efflaverunt eam!

23. Sed redeamus ad agrum Hacheldemach, ut admiremur et æmulemur potius beatarum mansionum gloriam, quoniam memoria impiorum peribit cum sonitu; memoria vero justorum vivet in sæcula sæculorum, quales fuerunt Joseph qui erat decurio, vir justus et bonus; et Nicodemus, qui quondam noctis, sed jam diei minister, ad perungendum corpus Domini, cum ferebat mixturam myrræ et aloës quasi libras centum. Tales sepulturæ suæ ministros amat Jesus, qui corpus ejus audacter eripiant de protestate tenebrarum, et sibi vindicent, ut sciat unusquisque vas suum possidere in sanctificatione et honore, ligantes illud castitatis legibus, et discipline linteis, et a vernium putredine conservantes per mixturam myrræ et aloës. Sunt enim hæ species amaræ quidem, sed corruptelam removentes: quoniam laboriosa quidem est castigatio carnis, sed aliter neque mens, neque ipsa caro servatur impunitibilis. *Quasi libras centum*⁵. O mensuram bonam et confertam! Librandum sane est inter corpus et animam discretione subtilissima, ut unumquodque plenum suum se habere gaudeat, et fiat pax et æqualitas inter carnem et spiritum, quatenus et mensura teneatur, et non deseratur perfectio.

Hæ sunt quasi librae centum, quæ corpus Jesu¹ dicuntur in Psalmo : *Andi, filia, et vide, et inclini-*
in sepulero fidelium, integrum et sanum custo-
diunt. En lectulum Salomonis sexaginta fortis
ambiunt, omnes tenentes gladios, ad bella do-
etissimi. Lectulus tuus, Jesu Christe, plus quam
Salomon, sepultura tua est, in qua sabbato re-
quiesci ab omni opere quod patrasti. Est autem
monumentum tuum in horto novum et in petra
excisum : quia amica tua fidelis anima hortus
conclusus est², et renovatur quotidie in agnitione tua, et solidatur in petra amoris tui, con-
sepieliens se ipsam tibi in interiori homine, in
secreto cubiculi tui. Ibi te ambiunt sexaginta
fortes ex fortissimis Israel, in quibus opera sex
dierum, opera bona valde perfecta sunt, ut in
senario et denario legis imaginem et similitudinem tuam conservent.

CAPUT X.

De militum custodia ad sepulcrum Christi.

24. Isti melius te custodiunt quam fallax
 impiorum custodia, quia sunt ab bella doctissimi non solum carnis illecebras, sed etiam potestates aerias, nocturnosque timores abigere. Illi qui nocte sicut ebrii sepulcrum tuum obsidient, illic trepidaverunt timore ubi non erat timor, quoniam potestas tenebrarum lucem non sustinens, ad nuntium vitae facti sunt velut mortui. Non ergo te custodiunt filii noctis, sed filii diei : illis enim horrorem incutit splendor tuus, ut fugiant a te; istis autem gaudium, ut approximent ad te. *Nobis, aiunt, dormientibus venerunt discipuli ejus, et furati sunt cum³.* O mendaces ! verum dixistis, sed mentita est iniqüitas sibi. Dormientes enim Christum custodire non possunt, sed qui mane vigilaverint ad me, invenient me. Vobis quoque dormientibus quid nisi somnia apparent ? Ecce habetis copiosam in manibus pecuniam : illam si potestis custodite, ne fures effodiant, vel furentur. Nam discipuli Christi suum thesaurum custodient. Unusquisque quod amat, hoc servare studet. Certe Michol amabat David magis quam patrem suum Saül, ideo per fenestram dimisit eum et servavit. Quid est hoc ? Michol filia Saül, filia quondam superbiæ, postquam nupserrit specioso David, incipit odisse patrem suum, cui

A na aurem tuam, et obliscerre donum patris tui, et concupiscet rex decorum tuum⁴. Unde per fenestram dimittit David. Illam intelligite fenestram, per quam dilectus mittit manum suam. Per hanc fenestram dimittitur ab amica sua ad amicam suam, hoc est ad se ipsam ; et absconditur in interiore homine, ubi et securus vivat, et iniquos lateat. Abscondit enim se, et exit de templo perfidiæ : quoniam dum ethiarizat eoram Saül, ut spiritum Domini malum faciat ab eo recedere, illum impius hasta cum pariete tentat configere. Sed declinante David, quid est quod parieti hasta infigitur, nisi quod recessente Christi gratia, mens indurata suæ malitiaæ telo confunditur ? Quid autem ita hodieque perosum habet rex tenebrarum Saül, quam David generum suum ? Propter quod absente David filiam suam tollit, et dat alteri marito ignobili : sed manus fortis cum redierit et acceperit regnum, rursus sibi vindicat suam, quoniam despousaverat sibi eam duecentis præputiis Philistinorum⁵, a qua non solum carnis, sed et mentis immundicias abscedat.

25. Vœ peccatoribus, Domine, sepulcrum tuum obsidentibus, quoniam vere declinas ab eis, et non inveniunt te in lectulo tuo suavi et florido, sed potius offendunt in statuam cordis sui tenebris involutam, habentes ad caput suum pellem caprinam, peccatorum suorum memoriam fetentem. Beatus autem qui vigilat ad monumentum tuum ut custodiat te, et luctatur mane cum Angelo resurrectionis, ne dimittat eum, donec audiat aliquid de nomine ejus, quod est mirabile, ut et nomen Jacob commutetur in Israel, et transmissio animæ^a doloris statim oriatur ei sol justitiæ.

CAPUT XI.

De lapidis revolutione, angelorum apparitione,
 et Christi resurrectione.

26. *Quis revolvet nobis lapidem ab ostio monumenti⁵ ?* Clausum est, Domine, ostium mentis meæ, et premit intellectum meum lapis mortalitatis, prægravatus pondere iniqüitatis meæ; nec humanæ prorsus valent illum amo- vere vires, nisi omnipotens Sermo a regalibus

¹ Cantic. iv, 12. — ² Matth. xxviii, 13. — ³ Psal. xliv, 11, 12. — ⁴ I Reg. xviii, xix, xxv, et II Reg. iii. — ⁵ Marc. xvi, 3.

^a Adde gladio.

sedibus veniat, Angelus consilii, qui diruat ⁵¹⁴ma-
ceriam inimicitarum, et aperiat nobis sensum A
ut intelligamus Scripturas, et videamus linte-
mina posita ante nos, humanitatis et resurrec-
tionis tuae verissima testimonia. In quibus qui
te adjuvante scrutari te potuerit, prægustabit
aliquid de gloria resurrectionis, quam præ-
parasti diligentibus te: cujus primitias in sinu
tuo collegisti, jam offerens eam semper in con-
spectu Patris tui, tostas igne Spiritus sancti. Et
ille quidem angelus tanti gaudii prænuntius,
qui revolvit lapidem, et impias mentes perter-
ruit, pias autem blande leniens timere prohi-
buit; ille, inquam, angelus non tantum verbo, B
sed vultu, habitu, vel actu beatæ resurrectioni
testimonium perhibuit. Revolvit enim lapidem,
et super eum sedit, lapidem, inquam, qui
etiam nunc advolutus est super nos, et faciem
nostram deprimit. Quod in prima quoque resur-
rectione quæ est animæ, non est dubium fieri,
ut prementem se corruptionis sarcinam versa-
vice spiritus subjiciat, ac velut iudex et domi-
nus inferioris sui regimen accipiat.

27. Quid autem per candorem nivis, vesti-
mentorum speciem, nisi corporis nostri frigida
et mundissima castitas, quæ præsidenti in se
angelicæ claritati et testimonium præbet, et C
obsequium? Porro aspectus ejus interior, ubi
signatum est lumen vultus tui, Domine, sicut
fulgor, et terribilis est, et lucidus: terribilis,
ut inimicos animæ scindat medios et perter-
reat; lucidus autem, ut tibi vero lumini cum
justitia semper appareat. Talis erat facies Moysi
ex consortio sermonis tui, id est, et luminosa
et terribilis, quia cornuta erat ad ventilandum
inimicos, et velata splendore, quem carnales
oculi ferre non poterant. Et nunc, Domine,
scimus et gaudemus, quia resurrexisti vere a
mortuis, et longe divisus es a nobis adhuc mor-
talibus, quia ascendisti super equos tuos igneos, D
et currum igneum, qui decem millibus multi-
plex est: verumtamen recidit nobis a te, et
apud nos usque hodie remansit pallium tuum,
quæ sunt linteamina corporis tui, quibus po-
tentiae tuae openi experiamur in tempore oppor-
tuno, ut spiritus tuus duplex fiat in visceribus
nostris, quatenus in te et Deum, et proximum
diligamus. Circumdederunt nos dolores mortis,
et torrentes iniquitatis conturbaverunt nos: cir-
cumdedit nos mortalitatis nostræ vestimentum

scaturiens vermes, qui me assidue comedunt et
A non dormiunt, qui sunt dolores prænuntii dolo-
ris illius maximæ, qui venit super nos velut ar-
matus, et improvidos molitur obruere. Quamvis
et quis tam providus, ut terrorem illius possit
sustinere? Attamen velimus, nolimus, certe
sustendus est, certe transmeandus. Sed noli
oblivisci pallium Eliæ; alioquin torrens tibi sine
illo non dividetur. Sunt et alii torrentes ini-
quitatis, pelagus peccatorum meorum, qui contur-
bant me, atque utinam sic conturbarent, ut
cum dolore clamarem: *Pater mi, pater mi,* C *curus Israel et auriga ejus*¹. Conturbant enim
me torrentes iniquitatis, auferentes mihi lumen
oculorum meorum, ut non possim videre piissi-
mum Eliam, quando tollitur a me. Si enim vi-
derem, profecto duplex fieret in me ejus spiritus,
et clamarem, *Pater mi, pater mi, Misit Deus*
spiritum Filii sni in corda nostra, ait Apostolus,
*clamantem, Abba, Pater*². Duplex spiritus du-
plo clamat, *Pater mi, pater mi*. Pater mi crea-
tor, pater mi reformator, pater mi, pater mi. O
vox affectuosa! Curris Israel et auriga ejus,
portas et regis, sustines et gubernas. Quem?
Israel credentem in te, suspirantem ad te. Ecce
sublatus es, amplius te non videbit tuus Eli-
seus. Remansit tamen ei pallium tuum in mem-
oriā tuā, ut præsentia absentie tuae dolorem
ejus semper et augendo leniat, et leniendo au-
geat.

28. *Hoc sumite, ait, in meam commemora-
tionem*³. Hoc est Sacramentum corporis tui,
quod sumimus in tui commemorationem, donec
venias. Pallium tuum est caro tua, qua vestitus
ad nos processisti, et latuisti quidem perfidos,
sed fidelibus tuis te ipsum ostendisti, sicut et
usque hodie. Sub hoc pallio abscondita est ma-
xima fortitudo tua, o fortissime Samson, quam
etiam dilectæ non diligenti te ad ultimum non
celasti, ut iuimicam verteres in amicam. In
tantum amasti mulierem non amantem te, sed
persequentem te, ut propter amorem ejus sa-
pientia tua stultesceret, et fortitudo infirma-
retur. Sed quod stultum est Dei, sapientius
factum est hominibus; et quod infirmum Dei,
fortius hominibus: quoniam voluntarie te ipsum
Patri sacrificans, et ex potestate tua moriens,
concessisti principes tenebrarum, et regnum
corum attrivisti, et facta est crux tua Iudeis
quidem scandalum, Gentibus autem stultitia,

¹ IV Reg. ii. — ² Galat. iv, 6. — ³ Lue. xxii, 19.

his vero qui credunt, Dei virtus et Dei sapien-⁴¹³ et enim de hac nube semita quæ ducit ad vi-
tia¹.

CAPUT XII.

De Christi apparitione facta discipulis euntibus Emmaus.

29. Quandiu sumus in hoc corpore, pere-
grinamur abs te, Domine. Ambulas quidem
cum his qui diligunt te, et loquuntur et tri-
stantur super te : sed tamen peregrina est facies
tua, et cum cognoscas eos, non tamen cognos-
ceris ab eis. Vere tu es ille Joseph, qui ad
fratres tuos quasi ad alienos durius loquebaris,
non indignatione, sed miseratione; dum illos
duos in via ambulantes et tristes appropin-
quans, et docebas, et arguebas : *O stulti et*
*tardi corde ad credendum*²! Veniunt ergo ad
te quasi alieni fratres tui, sed tu benigne ap-
propinquas eis : veniunt ad te cum asini stul-
titiae et tarditatis tuae, et cum saccis vacuis pra-
tuopia; sed tu non solum frumento reples eos,
quin etiam pecuniam reddis ligatam in ore sac-
culi. *Aperto, inquit, unus sacco ut daret jumento*
pabulum, invenit pecuniam in ore sacculi. Red-
*dita est, ait, mihi pecunia, en kabetur in saeco*³.
Quidnam est quod fecisti nobis, Deus? vacui et
stulti veniunt ad te, sed tu remittis eos onustos,
et abundantes frumento sapientiae; insuper et
eloquentiae pecuniam reddis ligatam auctoritate
Scripturarum : quia linguas infantium facis diser-
tas, ut dent jumentis nondum intelligentibus te
pabulum et mensuram tritici in tempore suo.

30. Gradere nunc et nobiscum, Domine, ne
desolemur et tristemur in via hac qua ambula-
mus : quoniam tu ipse quondam præcedebas
filios Israel in columna nubis per diem, et in
columna ignis per noctem, et ad nutum tuum
deponebant tentoria, et rursus erigabant. Quæ
est autem nubes quæ præcedit veros Israelitas,
nisi verissimum et sanctissimum corpus tuum
quod in altari sumimus? in quo velatur nobis
altitudo diei, immensitas majestatis tuae, cuius
et calorem et splendorem mortalis infirmitas
sustinere non posset, nisi mediatrix nubes in-
terposita et ardorem desuper temperaret, et
tutam subtili viam præmonstraret. Hanc nubem
totus exercitus sequitur, Domine rex sabaoth.
Qui autem non sequitur eam, in tenebris est,
et in tenebris ambulat, et nescit quo eat. Rebu-

A tam, semita humilitatis et patientiae, semita
mansuetudinis et misericordiae, et quidquid hu-
mano generi per incarnationis tuae mysterium
revelare dignatus es. Reluctet nobis ex hac luce
legis et prophetiae gloria, quoniam Moyses et
Elias tecum apparuerunt in monte, sed nubes
lucida obumbravit eos : nec ipsi enim, sicut et
nos, sine tua protectione salvari potuissent.
Verumtamen illis sicut amicis et domesticis,
imo domesticorum et amicorum tuorum preci-
piis, sacramenti tuu nubes erat prelucida, quæ
tobis jacentibus et projectis a facie oculorum
tuorum valde subobscura est : sed imperfectum
meum viderunt oculi tui, et in libro tuo omnes
scribentur, quoniam sub nube tua nutriti et
perficiis, et deducis velut ovem Joseph. Haec
est columnă nubis, quæ per diem præcedebat
filios Israel. Columna vero ignis per noctem
Spiritus sanctus est, qui super Apostolos in
igneis linguis apparuit, qui cæcitatim nostræ ca-
liginem illuminat et sursum erigit, ut sapiamus
ea quæ sursum sunt, non quæ super terram.
Nubes ergo per diem, et columnă ignis per
noctem; quia caro tua et divinitatis æstuum no-
bis temperat, et Spiritus sancti lux tenebras
nostræ mentis illustrat. Igitur dum loquereris
in via duobus discipulis tecum pariter euntibus,
et nubes peregrina faciem tuam teget, *Nonne,*
inquiunt, *cor nostrum ardens erat in nobis, dum*
*loqueretur in via, et aperiret nobis Scripturas*⁴?
Ardebat nimis intus columnă ignis, quia
foris columnă nubis loquebatur ad eos.

31. Sed ubi tandem cognoverunt eum? In
fractione panis. Et vere non cognosceris, Do-
mine, nisi in fractione panis. Panis caro tua est.
Fregisti manibus tuis corpus tuum, quia potes-
statem habebas ponendi animam tuam, et ite-
rum sumendi eam. Fregisti corpus quod foris
apparebat, et ostendisti medullam quæ intus
latebat; nisi enim patereris, non cognosceris.
*Ibi, inquit, abscondita est fortitudo ejus*⁵. Quæ
est autem fortitudo tua, nisi misericordia, nisi
mansuetudo, nisi humilitas, nisi patientia? His
virtutibus caro tua, quod nos sumus, nu-
tritur paulatim, et proficit, et perficitur. Et pri-
mum quidem inter duas molas spei et timoris
molitur sicut frumentum, ut fiat nova consper-

¹ Cor. i, 23-25. — ² Lue. xxiv, 25. — ³ Gen. xlvi, 27, 28. — ⁴ Lue. xxiv, 32, 35. — ⁵ Habac. iii, 4.

sio. Deinde cum in formam panis transierit, ^{4¹⁶} coquitur in cibano passionum : postea cum benixeris ei omni benedictione spirituali, et dixeris, *Consummatum est*¹, frangis et ipsum corpus nostrum quod in manibus tuis est, et in manus tuas committimus : et ibi agnosceris, non in specie peregrina, sed in facie propria, ut jam non lancea latus tuum nobis aperiat, sed digito palpare et videre possimus quia tu es, Domine, Deus noster.

CAPUT XIII.

Pia ad Christum aspiratio ad obtinendam sacrae Scripturæ intelligentiam.

32. Pater orphanorum et judex viduarum, numquid non vides viduam hanc pauperem et desolatam, animam meam, non habentem aliquos neque fratres, neque amicos, aut vien-
nos, a quibus mutuo accipiam vasa vacua non pauca, quæ mihi filii mei suggerant; et ego infundam de modico olei, quod mihi de te re-
siduum est², ut tu benedictionis tuae plenitu-
dinem omnibus exhibeas? Intelligo enim, Do-
mine, vasa vacua esse, litterales quosdam et
historicos sensus Scripturæ tue, que non pauca
sunt, ut totus mundus ea capere non possit.
Quæ quidem vasa sanctissimi templi tui Baby-
lonius rex, hoc est superbiae principatus, ca-
ptiva sibi dueit, suisque conviviis, non ad glo-
riam, sed ad ignominiam suam servire cogit,
usurpans sibi scientiam legis tue, et bibens in
vasis sanctuariorum vinum prostitutionis suæ, un-
guentis meretriciis donaria tua commaeculans.
Propter quod etiam ex adverso parietis, crude-
lis, sed justa contra eos sententia conserbitur;
quia *omne regnum in se ipsum divisum desola-
bitur*³, et tradetur Medis et Persis⁴, qui argen-
tum non querant, nec aurum velint, sed vene-
natis et ardentibus sagittis parvulos et stultos
eorum sensus interficiant. Tu autem, Domine,
pauperis et desolatae viduae misereberis, ne
pessimus et importunus fenerator, qui ad usu-
ram perditionis meæ, multa mihi talenta ini-
quitatis suæ credidit, duos filios meos, inte-
riores animæ meæ sensus, ad serviendum sibi
tollat. Bonum et salutare consilium tuum, ut
petam mutuo vasa non pauca, et benedictione

superabundantis olei redimam peccata mea; de
reliquo autem cum filiis meis vivam. Sed quia
nec vicinos habeo, nec liberos, a quibus com-
mode exercitium mentis meæ : statim, ut
remisero manus, invadit me creditor improbus
ille, et duos filios meos, id est intellectum et
affectum, inertiae vanisque illusionibus suis de-
servire cogit. Tu ergo, misericors viduarum
defensor, quoniam dives es nimis et das omni-
bus affluerter; tu, inquam, ipse mihi commo-
da, et vasa quæ nosti ad hæc utilia esse, et
oleum ut tua sint omnia, et omnia serviant
tibi: quia nolo in Aegyptum oleum tuum de-
ferre, ut non peccem tibi, sed tantummodo ne
panem otiosa comedam; quin potius tota die
exercear in justificationibus tuis et vivam. Et
ecce quod filius memorie meæ mihi obtulit,
sicut primum inter manus meas incidis, arri-
piam.

CAPUT XIV.

De tribus Quinquagenariis ad Eliam missis, ad capturam centum quinquaginta trium piscium allegorice relatius.

33. Stabat Elias in vertice montis, et mitti-
tur ad eum quinquagenarius primus, qui igni
consumptus est, et secundus similiter; tertius
tamen humilitatis et devotionis merito reservatus
est. Ecce vas, sed vacuum, quia potius sic
acceptum crudelitatem resonat. Impleatur oleo,
et gravis ex eo sonus cessabit. Quis enim Elias
stans in vertice montis, nisi^a Domine Jesu qui
sursum Patri assistis? Venit ad te quinquagenar-
ius primus, quem tibi aridus præ nimia siccitate
mundus transmittit, et clamat ad te: *Homo
Dei, descend de monte*⁵. Mundus enim cognoscit
quia sine te salvare non potest. Homo Dei^b
et Deus homo, moveat te quem quaeris homo,
ut homini condescendas. Descende de monte.
Nullus tibi appropinquare potest, nisi tu appro-
pinquaveris ei; nullus ad te potest ascendere,
nisi tu descendas ad eum. *Homo Dei, descend de monte*. Tu es mons elevatus super verti-
cem montium: descendere et compatere nobis in
convalle lacrymarum. *Si homo, inquit, Dei sun,*
descendat ignis de cœlo, etc. *Ignem enim veni
mittere in terram*⁶, et quam volo ut accendatur,
et devoret te, et quinquaginta tuos! Obsecro,

¹ Joan. xix, 30. — ² IV Reg. iv. — ³ Luc. xi, 17.

^a Supple *tu*. — ^b Alias, *Deus*.

⁴ Dan. v. — ⁵ IV Reg. i. — ⁶ Luc. xii, 47.

Domine, ut super me descendat ille ignis, et devoret in me veterem hominem cum actibus suis. A Illic est quinquagenarius primus, quem tuus ignis devorat, ut ab omni opere servili requiescere faciat. Quinquagenarius autem secundus, ipsa est activa, quae similiter finem habet, sabbatum ex sabbato. Hanc quoque in holocaustum tuus ignis absamit. Et in primo quidem quinquagenario crematur bircus, in secundo aries incenditur. Tertius autem, qui est resurrectionis vel contemplationis, finem non habet, sed cum Elia semper vivit. Unde bene lectum est in Evangelio de magnis piscibus centum quinquaginta tribus, qui omnes in unum piscem redacti sunt, quem super prunas positum septem discipuli viderunt, et una cum Jesu, qui octavus erat, pransi sunt¹.

34. Ipse numerus, hoc est centum quinquaginta, qui sunt tres quinquagenarii et septem discipuli, requiem concorditer sonat; et sicut singuli quinquagenarii ad unitatem, ita septem discipuli ad octavam, hoc est ad Christum, tendunt, et in uno omnes consummantur. Sicut autem unus corpus, unus panis, unus homo vel unus pisces, Christus et omnes electi; ita diabolus cum omnibus reprobis, unus corpus et unus hostis. *Est enim aquila grandis magnorum alarum*, etc. *Aquila*, propter nimiam naturae plumalis perspicaciam: *grandis*, propter superbiam altitudinem: magne alae et adhaerentes sibi, et extollentes eum, malignorum spirituum potestates, longo membrorum ductu pesimii homines, quorum ministerio fungitur ad pugnam contra bonos. Et bene longo, quia adhuc quotidie veniunt et durant usque ad finem saeculi, ducatum superbiae sequentes: plena plumis, fallacie dolis, et varietate, quia easdem artes variis modis ad decipiendum transfigurat. *Veniet ad Libanum*, animam saeculi, et vite et fidei merito candidatam. *Tulit medullam cedri*. Cedrus imputribilis, altitudo speci, cuius medulla charitas, quam singulariter uititur expugnare diabolus. *Summitatem frondium ejus avellit*; id est, sermonem sapientiae, qui excellentissimus est, avellit ab amore Dei, et transportavit in terram Sennar², hoc est, fetoris eorum, quod significat inanem gloriam.

³¹⁷

CAPUT XV.

De Maria Magdalena: devotione in Christo requirendo, et ejus visione.

35. *In die illa sibilabit Dominus muscae quae est in extremo fluminum Ægypti, et apes quae est in terra Assur³. Sibila, Domine, et huius muscae immundæ, peccatri ciuium meæ: spiritus tuus bonus deducat eam in viam rectam*, ut vadam ad excelsam et montuosam promissionis terram, quae de superioribus suis irrigatur, et de cœlo exspectat pluviam, non sicut terra Ægypti, quam fluvius de terra ebulliens totam cooperit. Non est enim mons oppositus, non est aliquod obstaculum concupiscentiis Ægypti; sed sicut de terrena mente ebulliunt, super dejectam animæ superficiem sine mora decurrunt.

36. Habet autem septem ostia fluvius Ægypti, quae de uno capite, id est superbia, derivantur. Horum extremum intelligitur luxuria carnis, de qua muscae nascuntur, immunditiae semper amatrices: nec istam despicit superbia abundantia gratiae, sed sibilat et evocat eam de extremo fluminum, et jungit apes quae erat in terra Assur, ut veniant et requiescant simul in torrentibus vallium et in cavernis petrarum, et in omnibus frutetis et in universis foraminibus. Apis virgo est, sed quandiu in terra Assur, hoc est, elationis, moratur, mel non potest operari; sola repronissionis terra lacte et melle fluit. Sibilante ergo gratia, musca et apis convenient, et simul requiescent in torrentibus vallium. In illis torrentibus et apis de superbiae et musca de luxuriae sordibus emundantur. Torrentes vallium discipline sunt humilitatis. Torrentes quare? Quia si quis mœror, si qua gravitas in corrigen-
dis vitiis, cito prætereunt. Unde mulier cum parit tristitiam habet⁴, etc. Nam labor virtutum in amorem, et tedium in desiderium, et amaritudo in dulcedinem; sieque de torrentibus vallium proficiunt ad cavernas petrarum. Petrae firmissimi atque fortissimi in fide Patres sunt, in quorum passionibus veluti suis exemplaribus musca et apis quasi columbae nidificantes requiescent. Unde non cessat manus eorum, non cessat pes; sed in omnibus frutetis bonorum

¹ Joan. xxi, 1-13. — ² Ezech. xvii, 3, 4. — ³ Isai. vii, 18. — ⁴ Joan. xvi, 21.

jugiter exercitatæ, sic demum ad contemplationis foramina pervenient.

37. Hæc sunt opera tua, Domine Jesu, quia sunt bona valde. Sic Mariæ Magdalena sibilasti, de qua non unum, sed septem flumina ejecisti. Vide quomodo requievit in torrentibus vallium; intravit inter epulas discubentium, cucurrit ad pedes Jesu, effundebat super eos torrentes lacrymarum: ad lavanda Domini sui vestigia, non alias quam oculorum suorum undas attulit, capillis suis pro linteis sua est. Tum vero ubi affectus vehementior incanduit, et velut carbo lacrymarum umbræ respersus fortius exarsit, videres ab illa sacratis vestigiis creberrima et insatiable oscula infigi, videres effusæ unctio-
nis suavitate totam dominum compleri. Quid igitur illa nisi in torrentibus vallium requiescebat, de qua tot et tanti gratiæ torrentes effluebant? Unde etiam dimissis ei peccatis multis, quia multum dilexerat, jam sicut columba quæ lacte est lota, residebat ad pedes Jesu juxta fluenta plenissima, cum quidem soror ejus Martha satageret circa frequens ministerium. Quid memorem de sepulturæ officio quod prevenit, de pedibus ascendens ad unctionem capitis, cum in eam fremeret illud avaritiæ sepulerum fe-
tens, odorem pietatis ferre non sustinens? Non potuit amor tantus Christo etiam moriente mori: fugientibus et latentibus viris, hoc est Apostolis, mulier imperterrita stabat ad monumen-
tum plorans; non habebat vivum, et tota super mortuum ardebat. Corpus erat sublatum, a monum-
ento recedere non valebat. Quo plus de manibus et oculis auferebatur, eo ardenter animus insequebatur: si fieri posset pro redi-
mendo corpore, sepulcrum lacrymis implevis-
set. *Stabat, inquit, plorans;* id solum ei de te residebat. Corpus erat sublatum, sed quis au-
ferat ei ploratum? Indulge, domina, indulge totis habenis, et effundere, procurrens ad in-
fatigabiles lacrymas, donec sublatum, imo re-
surgentem Dominum tuum consequaris. Iterum et iterum inclinare, vel locum vacuum, ubi positus fuerat, saepius intuere. Amplius et amplius ipse te ad plorandum locus irritat, dum ejus quem queris absentiam repre-
sentat.

38. *Vidit, inquit, duos Angelos in albis se-
dentes, unum ad caput, et unum ad pedes, ubi
positum fuerat corpus Jesu. Mulier, inquiunt,*

³¹⁸ *quid ploras? quem queris?* Et quidem bene A noveratis, o piissimi Angeli, quid ploraret et quem quereret: quare illam commemorando iterum in fletus excitatis? sed prope erat insperatae consolationis gaudium, ideo tota vis doloris et ploracionis excurrat. *Conversa retrorsum vidit Jesum stantem; et nesciebat quia Jesus est.* O pius, o delectabile pietatis spectaculum! ipse qui queritur et desideratur, et occultat se, et manifestatur. Occultat se ut ardentius requiratur, et requisitus cum gaudio inveniatur, inventus cum sollicitudine teneatur, et tentus non dimittatur, doce in amoris sui B cubiculo mansionem facturns introduceatur. Hæc arte Sapientia ludit in orbe terrarum, et deliciæ ejus esse cum filiis hominum. *Mulier, quid ploras? quem queris?* habes quem queris, et ignoras? habes verum et æternum gaudium, et ploras? habes intus quem foris requiris. Vere stas ad monumentum foris plorans. Mens tua monumentum meum est. Ibi non mortuus, sed in æternum resquiesco vivens. Mens tua hortus meus est. Bene existimasti quia hortulans sum. Secundus Adam ego sum, operor et custudio paradisum meum. Fletus tuus, pietas tua, desiderium tuum, opus meum est: habes me intra C te et nescis, ideo foras queris. Ecce et foris apparebo, ut te intus reducam, et invenias intus quem foris queris. *Maria, novi te ex no-
mine, disce me cognoscere ex fide. Rabboni, id est, Magister.* Quod est dicere: Doce me querere te, doce me tangere te et ungere. *Noli, ait, me tangere* sicut hominem, nec sicut prius tetigisti et unxisti mortalem. *Nondum ascendi ad Patrem meum*¹; nondum credidisti me Patri coæqualem, coæternum et consubstantialem. Hoc igitur crede, et tetigisti me. Hominem vides, ideo non credis: quod enim videtur non creditur. Deum non vides; crede et videbis: D credendo me tanges, sicut et illa mulier que vestimenti mei simbriam tetigit, et confessam sanata est. Quare? Quia fide sua tetigit me. Hæc manu tange me, his oculis quare me, his pedibus festina currans ad me, nec longe a te sum. Deus enim appropinquans ego sum, verbum in ore tuo et in corde tuo sum. Quid propinquius homini quam cor suum? Illic intus invenior, a quibuscumque invenior: nam quæ foris sunt, videntur. Opera mea quidem sunt, sed transitoria sunt, sed caducæ sunt: ego autem

¹ Joan. xx, 1-17.

horum artifex in secretissimis et in mundissimis cordibus inhabito.⁴¹⁹

CAPUT XVI.

Pia ad Christum aspiratio ad obtainendas virtutes.

39. Data est tibi, Domine Iesu, omnis potestas in cœlo et in terra, rex magne, rex virtutum, quia factus es obediens Patri usque ad mortem, mortem autem crucis. Ecce elevata est magnificentia tua super cœlos, et omnia subjecta sunt sub pedibus tuis. Regnavit David prius in Hebron septem annis super Judam, postea vero unctus est super universum Israel, et regnavit super eum triginta tribus annis. Cum autem super Judam tantum ungereris, verissime David, in Hebron, jam mortuus erat Saul in eis rex superbiæ: alioquin vivente illo et dominante eis peccato, non dicerent tibi, *Os nostrum et caro nostra es*. Quis enim membrum Christi, et membrum simul potest esse meretricis? aut quæ conventio Christi ad Belial? *Ecce nos, inquit, os tuum et caro tua sumus, sed et heri et nudiustertius, cum esset Saul rex super nos*¹: tu sustines in multa patientia vasa iræ apta in interitum, et exis ante nos, provocans ad bellum contra vitia, et liberas et educis indignos de manu peccatorum. Idecirco primus Judas, id est, Confessio, ungit te super se regem in Hebron. Mortuo quippe Saüle, beneficiorum tuorum reminiscitur, et errorem suum confitendo, transitum facit de peccatis ad te, rex justitiae. Regnas autem super Judam septem annis in Hebron; quia reddis eis septuplum in sinu eorum, et septem vitis expiatos, quibus præterat superbis Saüle, tua septemplici virtute reformas. Post transitus regni tui fit in Jerusalem super universum Israel; quia per negotium confessionis, illuminatis jam sensibus, pervenitur ad visionem pacis in qua factus est locus tuus. Et ipse est mons quem constitueras discipulis, ut irent in Galileam, et videarent et adorarent te ibi post resurrectionem tuam; quia jam unixerat te, Deus, Dens tunc oleo exultationis pre participibus tuis, ut es ses primogenitus mortuorum, et princeps regum terræ.

40. Porro in Jerusalem regnas triginta tribus

A lex que decem præceptis consistit, in ternario triplex animæ profectus accipitur, quæ vivendo, meditando vel amando legem Dei custodit. De primo dicitur, *Laudabo Deum meum in vita mea*²: de secundo, *Lex tua meditatio mea est*: de tertio, *Quomodo dilexi legem tuam, Domine*³. Tres vero qui super triginta sunt, quosdam contemplativorum excellentissimos indicant, qui puritate conscientiæ, plenitudine sapientiæ, perfectione charitatis summae Trinitati approximant. Hic est etiam numerus fortissimorum qui sunt in exercitu tuo, Potentissime, quorum tamen eminentissimi usque ad sapientiam et fortitudinem tuam non perveniant, quoniام quis in nubibus æquabatur Domino, aut similis erit Deo in Filiis Dei⁴? Tu es quasi tenerimus ligni vermiculus, qui virginaliter editus, humilitate et charitate tua omnem perforas duritiam, uno impetu spiritus tui otingentes interficiens princeps militiae. Quis ita fortis ut tu, quis ita misericors, qui flesisti super Jerusalem, et planetum fecisti super interitum inimicorum tuorum? et tunc doles tu super Saüle et super Jonathan filium ejus, qui occumbunt quotidie super montes Gelboe. Nisi enim doleres, non clamares de cœlo: *Saüle, Saüle quid me persequeris*⁵? Quos enim Saüle, nisi superbos in Ecclesia tua prelatos, significat, qui ab humero et sursum eminere sibi videntur super universum populum? Qui vero per Jonathan, nisi dociles et elegantis ingenii adolescentes, qui moribus et colloquiis majorum depravati, amicitiam suam non possunt excolare cum David, nisi furtim, et quasi carentes ab insidiis detrahentium et illudentium sibi?

41. Merito ergo ploras, o benigne David, super Saüle et Jonathan filium ejus⁶: plorandi enim non essent si bene occubuissent; sed super montes Gelboe qui decurrunt in profundum, nec ros gratiae, nec pluvia doctrine veniet amplius, quia ibi abjectus est clypeus fortium, clypeus Saüle. Clypeus fortium spes est divinæ protectionis, quo ignita diaboli jacula repelluntur, quibus graviter vulneratus est Saüle a sagittariis, in tantum, ut se ipsum desperatione interficeret⁷. Clypeus autem Saüle propriæ virtutis confidentia est, quæ non valet resistere

¹ 1 Reg. v, 1, 2. — ² Psal. cxlv, 2. — ³ Psal. cxviii, 77, 97. — ⁴ Psal. lxxviii, 7. — ⁵ Act. ix, 4. — ⁶ 1 Reg. i. — ⁷ 1 Reg. xxxi, 1.

sagittis incircuncisorum. Væ autem his qui amiserunt sustinentiam¹, hoc est, clypeum fortium; et maledictus qui confidit in homine, quod est clypeus Saül. Erit enim quasi miricæ in deserto²; quia nec ros nec pluvia venient super vos, montes Gelboe. Quomodo occiderunt fortis? Si enim fortis, quomodo occiderunt? Et si occiderunt, quomodo fortis? Sed non glorietur sapiens in sapientia sua, neque fortis in fortitudine sua: sed qui gloriatur, in Domino glorietur; ut qui stat, videat ne cadat. Nam si sint aquilis velociores, ut contemplativos velocitate intellectus supervolent; et si leonibus fortiores, ut in fortitudine operis veros prædicatores superent: tamen si de se præsumentes clypeum salutis ab-

³²⁰jiciunt, erunt corruentes coram inimicis suis. A Qui autem confidit in Domino sicut mons Sion, non commovebitur in aeternum. Sed maluit Saül incumbere super hastam suam, quam inniti super Dominum; idecreso baculus Ægypti arundineus perforavit manum ejus. Sua enim hasta, suus auriga, qui currum insolentiae ejus agitabat, interfecit. *Seiebam*, inquit, *quod vivere non posset*³: nescit enim humiliari arrogantis obstinatio, ut vivere possit. Jube, rex justissime David, jube puer tuo, hoc est spiritui puræ discretionis, ut interficiat in me Amalekitam hunc armigerum Saül, qui ausus est etiam nunc quotidie manum mittere in Christum Domini.

LAMENTATIO IN PASSIONEM CHRISTI.

Edita est primum Iugostadii, anno 1617, a Gretsero, sub nomine Bernardi, ex bibliotheca Cartusiensi Erfordensis.

1. Quis me consolabitur, Domine Jesu Christe, qui te vidi in cruce suspensum, plagi lividum, morte pallidum; et non sum crucifixo compassus, obsecutus mortuo, ut saltē lacrymis meis loca illa vulnerum delinirem? Quomodo dereliquisti me insalutatim, cum formosus in stola tua, Rex glorie, in alta cœlorum te recepisti? Prorsus renuit consolari anima mea. Heu me miserum, unum de misericordiis filii Eve elongatis a Deo! Quid faciet, altissime Domine, quid faciet ille longinquus et exsus? Heu mihi, Domine, heu animæ meæ! recessisti consolator animæ meæ, nec valedixisti mihi! Quid dicam? quid faciam? quo vadam? ubi te Dominum meum quærar? ubi te inveniam? quem interrogabo? quis annuntiabit dilecto meo quia amore langueo? Renuit consolari anima mea, nisi te, dulcedo mea sancta, attenderem et ad

B osculum oris tui. O bone Jesu! cruentam bestiam aversatus non es, sed os in quo non inventus est dolus, ori in quo abundavit malitia, dulciter applicuisti. Quis audiet sine gemitu, qualiter in illa hora homicidae tibi manus injecerunt, et innocentes manus tuas, Jesu bone, constringentes, te Agnum mansuetum nihil obloquentem ad instar latronis traxerunt ad victimam? Sed nec tunc misericordia tuae dulcedinis, Christe, super inimicos tuos stillare desit favum mellis. Nam mutilatam a discipulo tuo aurem inimici tui sanasti tangens.

C 2. Attende, anima mea, quis est iste habens imaginem quasi regis, et nibilominus servi despectissimi confusione repletus. Coronatus incedit, sed corona ejus cruciatus est illi; quia mille puncturis speciosum ejus verticem vulneravit. Regali purpura induitur; sed in ea potius

¹ Eccl. ii, 16. — ² Jerem. xvii, 5, 6. — ³ II Reg. i, 10.

despicitur, quam honoratur. Scepstrum gestat²¹ manu; sed eo ipso venerandum ejus caput feruntur. Adorant coram ipso positis in terram genibus, et regem clamant; et continuo ad conspuendum amabiles genas dissiliunt. Maxillas palmis concutiunt, et collum honorabile exhortant. Sub crucis onere dorsum incurvare cogit, et suam ipsius ignominiam portare jubetur. Liquesce, anima mea, igne compassionis super contritionem amabilis juvenis istius, quem in tanta mansuetudine vides tantis afflictum doloribus. Qualis est hic, quia cœlum et terra compatiuntur ei? Cognosce, anima mea. Iste formosus præ filiis hominum, sed et præ nullibus Angelorum, quam deformis præ filiis hominum factus est! Quia vidimus eum novissimum virorum, non habentem speciem neque decorum¹. Respicie, Domine, sancte Pater; ecce enim vox sanguinis fratris mei Jesu Christi clamat ad te de terra, id est, de cruce. Intuere dulcem natum tuum toto corpore extensem. Cerne manus ejus innocias promanantes sanguine, et remitte mibi scelera quae perpetraverunt manus meæ. Considera Filii tui latus crudeli fossum cuspide, et renova me sacro fonte, quem inde credo fluisse. Vide immaculata vestigia duris confixa clavis, et perfice gressus meos in semitis tuis². Candet nudatum pectus; rubet cruentatum latus: hominis Dei conspice prænam, et releva hominis conditi miseriam. Misi propaginem tuam inter me et te Deum mediatorem; nisi, inquam, intercessorem, per quem spero veniam. Multum quippe est quod mea meruit impietas; sed longe majus est quod reposit Conditoris pietas. Quanto Deus superior est homine, tanto mea malitia inferior est ipsius bonitate. Dominum Jesum Christum habemus advocationem; non secum hominem, non crudelē tyrannum habemus judicem; sed piūm Dominum, qui bene meis seit infirmitatibus compati. Scio enim quod si coæternus tibi, sancte Pater, Filius non esset, peccator homo non auderet polluta ad te labia aperire. Dat ansum loquendi Christus Deus, quem habemus sacerdotem in celis pro nobis interpellantem. In ejusmodi confido advocato, in ejus misericordia spero.

3. O dilectissime Pater, quando te videbo? quando ante faciem tuam apparebo³? quando satiabor pulchritudine tua? quando videbo vulnera tuum desiderabilem, in quem desiderant

Angeli prospicere, qui omnes adimpleret lætitia, A quem omnes deprecantur divites plebis, quem spulis inquinaverunt, manibus ceciderunt, velut derisorum cum cooperuerunt, nec pepercerebunt amaris vulneribus virginem carnem divellere? Quid commisisti, dilectissime puer, ut sic cruciareris? quid fecisti, amantissime juvenis, ut sic judicareris? Certe ego causa doloris tui, causa tuae culpæ, et tuae offensionis occasio. O amor mirabiliter ardens, ipsam, ut ita dicam, deponens altitudinem, virtutem infirmans, exinanientis majestatem. Utquid haec omnia? Certe ut de hac paupercula meretrice exhiberet sponsam non habentem maculam neque rugam. Ipsa sponsa est anima humana, que fornicata est cum diis multis, quia cum amatoribus suis, sub omni ligno frondoso prosternebatur meretrix. O meretrice! quid retribuan Domino pro omnibus quae retribuit mihi? Væ animæ te non querenti, te non amanti! quæ si mundum dilit, peccatis servit, nunquam quieta, nunquam secura. Nihil, quæso, sine te mihi dulcescat, nihil placeat: nihil speciosum, nihil præter te arrideat pretiosum; vilescent omnia præter te. Quod tibi est adversum mihi sit molestum, et tuum beneplacitum sit mihi indesciens desiderium. Tædet gaudere sine te, delectat gaudere tecum, et flere tecum, et conturbari pro te. Sit nomen tuum refocillatio mea, memoria tua consolatio mea. Si peccata mea prohibent, si me delicta mea excludunt⁴..... non repellit. O bone Jesu! Memoria tua super mel dulcis; meditationis tui plus quam omnis cibus suavis: de te loqui plena refectione, te nosse perfecta consolatione: tibi adhærere vita æterna; a te separari mors est perpetua. O quam excelsus tu es, et quam humilis corde! Fac me gustare per amorem, quod gusto per cognitionem. Fame tui amoris languet anima mea; refocilla eam: satietate eam dilectio tua, impinguet eam affectus tuis, impletat eam amor tuus. Quid enim mihi moveat crebras lacrymas, nisi absentia Jesu Christi? O bone Jesu! si tam dulce est de te flere, quam dulce est de te gaudere! Novi quod sis lenis natura, mitis et humili corde, blandus aspectu, et quidem unctus oleo lætitiae præ consortibus tuis. Qui non sentit odorem tuum, Christe, aut fetidus aut mortuus est. Tota dulcedo terræ humanitas Christi: tota dulcedo cœli spiritus Christi.

¹ Isai. lxxiiii, 9. 3. — ² Psal. xvi. — ³ Psal. xlii., 3.

⁴ Supple benignitas tua me.

4. O quam dulciter, Jesu Christe, cum hominibus conversatus es! quam fortiter tam indigne et aspera pro hominibus passus es! Et tu, Domine, pro injustis passus es, moriens propter delicta nostra, qui venisti gratis mortuos vivificare, servos facere fratres, cohæredes captivos, exsules reges. Sed, o bone Jesu, quid fecisti, quod majus esset cum magis esset gaudentium^a, cum operabaris salutem in medio terræ nostræ, affigens peccata nostra cruci, damnans diabolum et salvans miseros? Vere, Domine, dignum fuit et justum ut fleres, et eadem causa flendi nobis existit hodie super filios Adam. Flevit enim Deus, ut Passio sua sufficeret redemptions omnium, cum profuit redemptio paucorum. O dulcis Domine, fodiendas præbes manus tuas et pedes, ut procedat cœlestis thesaurus qui in illis latet, et sit nobis redemptio copiosa. O quanta est amaritudo peccatorum meorum! Væ mihi! pro iis necesse fuit Dominum vulnerari. Certe, bone Jesu, si non essent hæc ad mortem æternam, nequaquam oportuisset te mortem subisse, ut ego viverem. Sed quid faciam? Ecce tu filius Altissimi moreris, ut ego vivam. Et unde tibi dignatio tanta, charitas tam immensa? Et quid, bone Jesu, pro tali tua morte et mea vita tibi rependam? Plus enim videris diligere

^a Hic aliquid deest.
A manus inimicorum tradidisti pro me, Jesu Christe, ut me restituieres vitæ, et ab inimicis me tam crudelibus eriperes, liberares a morte. Et quis sum ego pro cuius salute tanta fecisti, ita te exinanisti, quem tam dilexisti, pro quo etiam descendisti in carnem, in passionem, in mortem, mortem antem crucis? Heu mihi peccatori pro nimia iniquitate et impietate mea! O lacrymæ, ubi vos subtraxistis? ubi estis, fontes lacrymarum? humectate maxillas meas, irrigate genas meas, fluite super faciem. Heu me miserum! omnis creatura compatitur Christo, et turbatur de morte sua, sed miserum cor meum non compatitur Creatori suo morienti pro ipso. Flete me, cœlum et terra; lugete me, omnes creature. Melius esset me non esse creatum, quam sic induratum cor meum remanere de tanta morte. O Domine, quantum humiliasti te! Sed per mortem tuam, cui tam fuit chara anima mea, Jesu bone, libera me ab iniquitatibus meis, et per passionem tuam fuga impietatem meam. Per illa ergo vincula quæ manus tuas sanctas tam acriter ligaverunt, solve vincula iniquitatis meæ. Passio tua sancta et dura animam meam tam dilectam tibi liberet a morte æterna. Amen.

INSTRUCTIO SACERDOTIS,

SEU TRACTATUS

DE PRÆCIPUIS MYSTERIIS NOSTRE RELIGIONIS.

Hic Tractatus primum ab Horstio editus, pius quidem est, sed non assequitur genium S. Bernardi : cujus tamen præferunt nomen manuscripti. In codice Cisterciensi a R. P. Jacobo de Lannoy ad nos transmisso inscribitur, « Gemma Crucifixi. »

PROOEMIUM.

Reverendo sacerdoti, frater BERNARDUS, ille servus antiquus et novus, in novitate vitæ ambulare.

Satis superque compertum est, quam anhœlanti desiderio, quam æstuanti intentione concealat cor tuum intra te, et in meditatione tua exardescat ignis flammigerans in ossibus tuis; et hoc in signum præsenti mili injunxisti, absenti scrispisti, et per fidelem nuntium denuo inculcando mandasti, ut tibi aliquas scintillulas colligerem, exsilientes de illo magno camino charitatis^a Verbi incarnati. Sed quis ego, ut præsumnam os meum in cœlum ponere? Scriptum quippe est, *Bestia que tetigerit montem, lapidabitur*¹; et rursum, *Altiora te ne quæseris*²; et, *Qui scrutator est majestatis, oppriuetur a gloria*³. Coaretor ergo a duobus: supra vires est quod exigis; negare tamen formido quidquid requiris. Scio enim qui dixit, *Bonum opus uobis in voluntate sit: nam ex divino adjutorio erit in perfectione;* et vires quas imperitia denegat, charitas administrat. Accipe itaque syllabas aliquas ex sacris Litteris, passim sparsimque comprehensas, in quibus si quid fragrantiae, si quid dulcoris, si quid interni saporis palato pii cordis degustaveris, nolo mihi attribuas; sed

²²³ nobilibus illis pigmentariis, de quorum apothecis emendicatum est, referas gloriam. Intentio tua, ni fallor, haec erat: explanari tibi veris anctoritatibus et congruis exemplis, quomodo Christus, cum in altari sit opertus et velatus sub specie panis, tamen maneat in splendore in circumscrip^te et inestimabilis claritatis. Scire debes, quod scire hoc, non est viatoris; sed comprehensoris; non exsul in valle plorationis, sed civis patriæ cœlestis; non militantis, sed triumphantis: non hoc datur currentibus, sed pervenientibus; non præcedit ad meritum, sed accedit ad præmium. Quis enim major, vel par illi, qui post raptum supereminentiamque tertii cœli, post perspecta arcana cœlestia, quæ non licet homini loqui, dicit, *Videamus nunc per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem:* et iterum, *Nunc cognosco ex parte, tunc cognoscum sicut et cognitus sum*⁴? Vas igitur electionis, in quo si oculus conscientia caligavit, quis se videre præsumet? Videamus tamen interim cum ipso per speculum et in ænigmate, quod possumus; et si nondum revelata facie gloriam Domini speculari sufficiimus, nec rotam solis directa acie intueri valeamus, saltem interposita nube radiis ipsius aliquatenus illustrari affectemus. Et his premissis de proposito, prævia Dei gratia, quod possumus exsequamur. Pauca igitur dicturi, dicen-

¹ Exod. xix, 12, 13; Hebr. xii, 10. — ² Eccl. iii, 22. — ³ Prov. xxv, 27. — ⁴ 1 Cor. xiii, 12.

^a Alias, *charitatis.*

dorum seriem tribus tantum capitulis prædis-⁵²⁵ certe factus es ad imaginem Dei collatis tibi om-tingimus, prænotantes tria dona, quæ nobis conferenda ab æterno præordinavit Dei Sapientia, vel potius unum donum tribus operibus, ad tres usus conferendum. 1. Quod Filius Dei dedit se nobis moriens pro nobis. 2. Quod dat se nobis in Eucharistia. 3. Quod dat se nobis in æterna vita.

PARS PRIMA.

QUOD FILIUS DEI DEDIT SE NOBIS MORIENS
PRO NOBIS.

CAPUT PRIMUM.

De lapsu hominis a dignitate primævæ conditionis.

1. *Omne datum optimum, et omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre lumen, apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio*¹. Revera datum optimum, quia dator optimus. Ut enim ait Boetius, porro optimus ille summus artifex, et ab eo de longe relegata est omnis invidia. Vide, o homo, quid ipse tibi erogavit, imo quid prærogavit, et supererogavit. Creavit cum non essem, recreavit cum perditus essem : creavit, ut essem particeps beatitudinis suæ; recreavit, ne post lapsum permaneres exsors patriæ et exsors felicitatis aeternæ : creavit te ad imaginem et similitudinem suam; ad imaginem conferens tibi naturalia, ad similitudinem largiens gratuita; ut mente excelleres, et omnia irrationalia ratione vinceres.

Pronaque cum spectent animantia cætera terram,
Os homini sublime dedit, cœlumque videre
Jussit, et erectos ad sidera tollere vultus²:

ut semper respiciens sursum, Creatorem tuum in mente haberes, et originem tuam incessanter ad animum revocares. Fecit enim te, ut dictum est, ad imaginem suam et similitudinem Deus: ad imaginem, ut haberes memoriam, intellectum, discretionem et cætera naturalia; ad similitudinem, ut haberes innocentiam, justitiam et alia gratuita: ad imaginem, in cognitione veritatis; ad similitudinem, in amore virtutis. Vel

A nibus istis; ad similitudinem secundum essentiam Deitatis factus es immortalis et indivisibilis. Omnis creatura propter te facta est: cœlum, ut esset tibi patria, et delectareris in aspectu pulchritudinis ejus; terra, ut delectabiles et pulcherrimos ferret tibi fructus. Solem et lunam, et cætera sidera tibi fecit lucentia: dominum dedit tibi super volucres cœli, et bestias agri, super pisces maris, ut omnibus his ad libitum tuum dominareris. Ecce datum optimum et donum perfectum desursum descendens. Quid ultra debuit tibi facere, et non fecit?

B 2. Post hæc talia et tanta dona es prævaricatus, ut ires in locum pessimum; de vita ad mortem, de incorruptione ad corruptionem, de libertate ad servitutem, de gloria ad penam, de innocentia ad culpam, de patria in exsilio, de gaudio ad luctum, de beatitudine ad misericordiam, de quiete ad ærumnam: et qui eras concivis supernorum civium, factus es subjugalis dæmonum; et qui revelata facie poteras incessanter perfui aspectu desiderabilis vultus divinae claritatis, in quem desiderant Angeli prospicere³, egeris inde turpia et pudenda videre; et secundum prophetam, qui nutrit debueras croceis, amplexatus es stercora⁴. Denique proscriptus de loco voluptatis, de paradiso amenitatis detrueris in vallem plorationis; et factus es miser ille viator, vel potius deviator, qui descendit de Jerusalem in Iericho, et incidit in manus latronum, in arbitrium malignorum spirituum; qui vulneratum eum in naturalibus, spoliaverunt in gratuitis, et abierunt semivivo derelicto, imo duplice morte corporis et animæ affecto. Et hoc tempus deviationis tuæ. Quatuor enim tempora humano generi, secundum quatuor status, peritorum distinguunt industria: tempus deviationis, tempus D revocationis, tempus reconciliationis, tempus peregrinationis.

CAPUT II.

De tempore deviationis.

3. Tempus deviationis eucurrit a lapsu protoplastorum usque ad tempus Abraæ, qui in fidei signum accepit circumcisioñis mandatum, et qui reprobationem gratie prius a Domino

¹ Jacobi 1, 17. — ² Ovid. Metam. lib. 1, vers. 84-86.

— ³ 1 Petr. 1, 12. — ⁴ Thren. iv, 5.

audivit sibi dicente : *In semine tuo benedicentur gentes*¹. Unde Apostolus, *Abraham dictæ sunt promissiones, et semini ejus. Non dicit In seminibus, quasi in multis; sed quasi in uno, Et semine tuo, qui Christus est*² : et Lucas præco, inmo evangelista ejusdem gratie, de incarnatione Verbi dicit, *Jusjurandum quod juravit ad Abraham patrem nostrum, daturum se nobis*³. Dicitur autem deviationis tempus, quia quotquot in eo erant, pene omnes deviabant a via veritatis. Deum non invocaverunt, non erat timor Dei ante oculos eorum⁴, exceptis pauca : videlicet Enoch, qui raptus est, ne malitia mutaret intellectum ipsius; et Noe, qui cum octo animabus salvatus est in arca, ne absorberetur in diluvio.

CAPUT III.

De tempore revocationis.

4. Tempus revocationis protensum est ab Abraham usque ad adventum Redemptoris : in quo tempore fides Trinitatis viguit. Jam in Patriarchis floruit, in Regibus fructificavit, in Prophetis fructus maturitatem fecit, quoniam nos Orlens ex alto visitavit. Et bene vocatum est tempus revocationis, quia Deus et Pater Domini nostri Iesu Christi, Pater misericordiarum, et Deus totius consolationis, jam cogitavit super humano genere cogitationes pacis, et non afflictionis⁵; revocare disposuit ovem quæ perierat, Patriarchas misit, legem dedit, signis et prodigiis consuluit, beneficiis innumerabilibus subvenit : tandem propter nimiam charitatem qua nos dilexit, Filium suum unigenitum misit in similitudinem earnis absque peccato, ut omnes lavaret; et hoc vere tempus miserendi, et annus benignitatis.

CAPUT IV.

De tempore reconciliationis.

5. Tempus reconciliationis extunc cœpit, et statum habuit, quounque patratum est mysterium nostre redemptionis; quando immolata illa salutaris hostia nos reconciliavit Deo Patri,

de quo vere scriptum est, *Ecce sacerdos magnum, qui in diebus suis placuit Deo, et inventus est justus, et in tempore iracundie factus est reconciliatio : non est inventus similis illi*⁶ ; de quo Apostolus, *Legatione fungimur pro Christo; rogamus, reconciliamini Deo*⁷. Et vere ab effectu cœpit hoc nomen reconciliationis.

CAPUT V.

De tempore peregrinationis.

6. Tempus peregrinationis est post adventum B Spiritus sancti usque ad consummationem sæculi, ex quo fidelis Ecclesia cœpit recognoscere peregrinationem suam, et suspirare ad patriam. Unde Vas electionis ingemiscens ait, *Quandiu sumus in hoc mundo, peregrinamur a Domino*⁸; et David, *Hec mihi, quia incolatus meus prolongatus est*⁹! tamen ipse etiam se consolat, et ait : *Cantabiles mihi erant justificationes tuæ, in loca peregrinationis meæ*¹⁰. Patet in exemplis, cur censeatur tempus peregrinationis.

CAPUT VI.

C Tempus reconciliationis ulterius expenditur, et totum opus redempctionis humanæ summatiū exponit.

7. His quatuor temporibus distinctis, et causis appellationum assignatis, intuere, o homo, tempus tuæ redempctionis, recordare et respice, quomodo redemptus sis. *Empti estis*, ait Apostolus, *pretio magno, glorificate et portate Deum in corpore vestro*¹¹. Non magno tantum, sed per maximo. Venditus eras sub peccato, pretio vili et despiciibili, morsu unius pomii : emptus et redemptus es pretio magno et inæstimabili, morte Filii Dei. Quid pretiosius hoc pretio?

D quid inæstimabilius? Ille per quem facta sunt omnia, et sine quo factum est nihil, summi Patris Unigenitus, eidem Patri consubstantialis et coeternus, par maiestate, æqualis gloria, idem in essentia, ipsius virtus et sapientia, hic talis et tantus, cum in forma Dei esset, exinanivit semetipsum, formam servi accipiens, de sinu Patris in vallem nostræ plorationis descendit; in utero pueræ se contraxit : et qui erat in

¹ Gen. xxii, 18. — ² Galat. iii, 16. — ³ Lue. i, 73. — ⁴ Psal. xiii, 3-5. — ⁵ Jerem. xxix, 11. — ⁶ Eccl. xlii, 17, 20, et c. 1. — ⁷ II Cor. v, 20. — ⁸ Ibid. 6. — ⁹ Psal. cxix, 5. — ¹⁰ Psal. cxviii, 54. — ¹¹ I Cor. vi, 20.

principio apud Deum, factum est verbum ab¹ breviatum¹. Et vide quam abbreviatum, quam immensum, quam breve factum. Intra pueræ viscera se clausit : ibi sanguineis circumdatus involumentis, tædia novem mensium sustinuit : deinde in lucem editus infantiliter vagiūt, pannis sordentibus more miseræ nostræ implicitus est, et fascia constrictus, in præsepi ad afflatus brutorum animalium reclinatus, et in fetenti stabulo juxta matris pauperiem deponitur. Quæ docet littera, quæ loquitur lingua, quæ monstrant exempla, quempiam nascentium in humano genere talis inopiae pressura laborasse ? Omnium nutritor humano lacte nutritur; sordet in pannis, ne tu sorderes in peccatis. Circumciditur in carne, ut tu circumcidaris in mente. Humiliat se sub manibus sui servi Joannis in Jordane baptizandus, non ut aliquas maculas a se abluat, qui ingressus est mundum sine macula, qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus; sed ut tibi sanctificet aquas, et contactu suæ mundissimæ carnis conferat aquis vim regenerativam tuis facinoribus abs-tergendis.

8. Mox baptizatus, ut tibi præbeat exemplum sanctitatis et religiosæ conversationis, in desertum proficiscitur : jejunat quadraginta diebus, et quadraginta noctibus, nullum omnino degustans cibum ; quod humanæ infirmitati penitus impossibile est, quæ nisi quotidianis fulcimentis ruinas stomachi resarcire studuerit, detimento defectionis subjacebit. Esuriens ergo Deus ex voluntate potentiae, ex necessitate^a assumptæ naturæ, tentari sustinuit a diabolo : de cibi appetitu inordinato tentatorem non minus patienter quam sapienter vicit, et confusum repulit. Tria beneficia tibi, o homo, in hoc constulit : exemplum humilitatis, formam patientiae, imitationem cautelæ. Humiliare si tentaris, quia non est major servus domino suo. Dominus tentatus est; oportet ut tentetur servus, quia tentatio est vita hominis super terram². Quoniam autem multiplices et subtile sunt dæmonum tentationes, Dominus insinuat Petro, inquiens : *Satan expetivit vos ut cibraret sicut triticum*³. Patienter fer si tentaris. Nam et Dominus cum tentatorem suum imperio in inferni præcipitare potuisset, patienter tulit, et ratione superavit. Cautus esto si tentaris, ne

tentator se transfigurans in Angelum lucis, sub A specie recti te fallere possit; sicut Evam, cui dixit : *Si de ligno comedederitis, eritis sicut dii, scientes bonum et malum*⁴. Resiste humiliiter, resiste caute, resiste patienter. *Fidelis est Dominus*, ait Scriptura, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis; sed faciet etiam eum tentatione proventum, ut possitis sustinere⁵. Qui vicerit, inquit, faciam illum columnam in templo meo⁶: rursumque ait, *Qui vicerit, dabo ei edere de ligno vite, quod est in paradiſo Dei mei*⁷. Duleis promissio, et felix bravium bene currenti, beata corona bene vincenti.

B 9. Tibi ergo, o homo, tentatus est, non sibi ; tibi viceit, non sibi ; tibi esurivit, tibi sitivit, et lassitudinem sustinuit ; propter te opprobriis et contumeliis saturatus est, et propter te omnes passiones suas, quas oportuit et decuit, accepit. Nihil tuorum defectuum preter peccatum a se exclusit : propter te multipliciter operatus est salutem in medio terræ, mortuos suscitando, cæcos illuminando, surdis auditum, claudis gressum, leprosis munditiam restituendo, et innumeratas alias virtutes perficiendo ; per oppida et castella, per vicos et plateas encurrunt, evangelizando verbis et exemplis, signis et prodigiis C vitæ viam demonstrando. Ut amplius etiam tibi exempla humilitatis ostenderet in se ipso, sexto die antequam pateretur, humili in humili asello et abjecto Jerosolymam venire, et a turbis salvatori voluit, ut omnis sua actio esset tua lectio, et omnis sua vita esset tua doctrina. A perfido Juda et perditio traditus est, et tanquam vile mancipium pro triginta denariis venditus est, ut tu venumdatus sub peccato redemptionem acceperes. Sedens in cœna eum beatis Apostolis suis, pridie quam pateretur, carnem suam dedit ad manducandum, et sanguinem suum ad bibendum, et tibi idem mysterium faciendum reliquit, in sui commemorationem; deinde surgens a cœna, linteo præcinctus, misit aquam in pelym ; et se Rex Angelorum depositus ante pedes humiliū servorum suorum : mundissimis manibus tangere, tergere, et abluere non dedignatus est immunditias pedum ipsorum, quæ eis de luto platearum adhaserant. Et idem exemplum reliquit tibi, dicens : *Ni ego lavi vobis pedes, Dominus et Magister vester; et vos debetis alter alterius lavare pedes*⁸. Unde igitur super-

¹ Joan. i, 1, 2, 3, 14. — ² Job vii, 1. — ³ Luc. xxii, 31. — ⁴ Gen. iii, 5. — ⁵ 1 Cor. x, 13. — ⁶ Apoc. iii, 12. — ⁷ Id. ii, 7. — ⁸ Joan. xiii, 14.

^a Male Horst, naticitate.

bis, terra et cinis, putredo et vermis? Quid, ³²² cruce, et credimus ei²: ac si dicant, Non adjipotridum membrum, erigis te super caput ipsis A ciet ut resurget³, tanta cum turpitudo ligat et angelicis sublimitatibus timendum?

10. Deinde Dominus in oratione constitutus, præ angustia spiritus sui, totus sudore sanguineo inundauit. Ibi captus et tentus, ad tribunal judicis ductus est; et cum multi falsi testes contra eum procederent, et in multis mendaciis accusarent, ipse tanquam agnus innocens, qui ad victimam ducitur, obmutuit; non aperuit os sum, tanquam homo non audiens, et non habens in ore suo redargutiones⁴. Ibi conspuerunt faciem dulcis Jesu, colaphis cum cedebant, et alapas in caput ejus certatim ministri dedecabant. Inde ad columnam revinctus, flagellis caeditur, carne præ nodis flagellarum in tumorem surgente, et in livores se vertente, sanguine guttatum de plagiis in terram currente. Inde spinarum punctionibus caput undique ercentatur, et in ludibrium ipsius virga manui ejus inseritur, coccinea chlamyde amictus, tanquam infatuatus irridetur. Parva loquor. Hic tu, o homo, totus contremisee, tremore obrigesce, merito expallesce, pugnis pectus contunde, fletibus totam animam effunde, compatere patienti. Ad mortem ducitur, ut educaris de morte: ducunt impii lanista, ducunt Agnum immolandum, et obsequitur tortoribus.

11. Imaginare hic, o homo, quo, quali, et quanto pretio redemptus es: non corruptibilibus auro vel argento redemptus es. Simplex mors Redemptoris, Creatoris, Plasmatoris tui non sufficit ut tu redimaris; vide modum mortis, attende qualitatem moriendi, et attende quid debeas morienti. Eece quomodo moritur justus. In cruce distenditur, membra distracthantur, dorsum adhuc plagosum de recentibus plagiis flagellarum recenti adhuc sanguine stillans, rigido patibulo crucis atteritur; manus et pedes perfodiuntur, clavi malleis inciduntur, et quanto altius elavi penetrant, tanto amplius plagas præ grossitatem dilacerant, et passionem aggravant; sitiens ori fel aceto mixtum infunditur, vinum myrrhatum additur; agitant ministri daemonis capita, insultantes dolori pendentes, *Si Filius Dei est, inquit, descendat nunc de*

pœna.

12. Dehinc, piissime Redemptor, animam sanctissimam tradis in mortem, ut meam miserari animam vivificares a morte: nec his contenti lanista impiissimi, adhuc latus lancea perforant, et laticem sanguinis tui, quo redimimur, cum inundatione manare cogunt. O anima, quid agis? quis dabit aquam capiti tuo, et fontem lacrymarum oculis tuis, ut satis plangere, et satis flere possis intersectum populi tui? Hic fasciculus myrrhae sit dilectus tuns tibi⁵; et nou

B tantum fasciculus, sed immensum pondus amaritudinum. Compatere patienti, ut merearis redimi. Esto columba in foraminibus petrae, in caverna macerie⁶. Pervola manus, pervola pedes, invola lateri; nihil horum inscrutatum relinquas; singula membra compassionis amaridine perfundas. Eece pretium redemptionis tuae, o homo redempte, eece qualis hostia victimatur pro tua culpa, pro prævaricatione tua.

13. Sed qua necessitate ista pertulit, qua indigentia toties sanguinem suum fudit? Legitur enim quinque perfusus sanguinis effusione, quod hic breviloquio exprimere judicavi non C inutile:

Quinque vices, et quinque modi te, Christe, cruentant:
Circumeisio, sanguineus sudor, et flagra, spinae,
Fixura quinque, lateris, manuunque pedunque.

Tam mira pro redemptione hominum pertulit, qui solius majestatis imperio potentissime redimere potuit. Audi, o homo, necessitatem tuam, et non suam. Protoplatus piaculari facinus commisit prævaricando, quod expiari sine hostiae oblazione non potuit. Purus homo puram hostiam offerre non valuit, quem peccati contagio penitus immundum esse constituit: D nec simplex Deus, nec Angelus immolari debuit; quoniam et hunc natura, et illum gratia impossibilem exhibuit: irrationalis creatura non sufficit tantæ rei magnitudini. Unde oportuit ut Deus et homo fieret hostia: Deus, pro potentia liberandi; homo, pro sufficientia immolandi: Deus, pro misericordia; homo, pro indigentia. Oblatus est ergo, quia apud ipsum propitiatio est, et copiosa apud eum redemptio⁶. Oblatus est, quia sic decrevit ipsius erga

¹ Psal. xxxvii, 14, 15. — ² Matth. xxvii, 40, 42. — ³ Psal. xi, 9. — ⁴ Cantic. 1, 12. — ⁵ Id. ii, 14. — ⁶ Psal. lxxix, 4, 7.

hominem inæstimabilis dilectio. Oblatus est,³²⁸
quia ipse voluit¹, oblatus est, quia sic homo A
indiguit.

14. O homo, quid retribues Domino pro omnibus quæ retribuit tibi? Solam dilectionem exigit; sola dilectio ei sufficit. Quare diligenter te non diligas? diligamus eum, quoniam ipse prior dilexit nos². Vis audire modum dilectionis ejus, vis nosse effectum? *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret³.* *Proprio Filio suo non peperit Deus, sed pro nobis omnibus tradidit illum⁴.* Audi ipsum Filium. Majorem, inquit, hac, dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis⁵. Dilige ergo, o homo, dilectorem tuum; dilige eum non tantum verbo et lingua, sed opere et veritate⁶. Dilige eum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, ex totis viribus tuis, et ex omni mente tua⁷. Dic, *Diligam te, Domine, fortitudo mea; Domine, firmamentum meum, et refugium meum, et liberator meus⁸.* Vere liberator, quia liberasti me pauperem a potente, et inopem cui non erat adjutor⁹; et liberasti animam meam a perditione¹⁰. Ecce datum optimum, de quo promissum est in exordio hujus capituli, de quo Isaías, *Puer natus est nobis, et Filius datus est nobis¹¹*: et alibi, *Quomodo non etiam cum illo omnia donavit nobis Deus¹²?* Si donavit nobis eum, qui est omnia in omnibus; donavit procul dubio omnia nobis cum illo. Si ergo datus est nobis, ut amur dato tanquam nostro: ne demus alienis honorem nostrum, et annos nostros errndeli¹³. Et haec de primo capitulo tantisper dicta prosint.

PARS SECUNDA.

QUOD JESUS FILIUS DEI DAT SE NOBIS IN
EUCARISTIA.

CAPUT VII.

De ineffabili et perpetua claritate Verbi incarnati.

15. Qui datus est nobis primo in redemptio-
nis pretium, non cessat se nobis dare quotidie
in Viaticum: primo passibilis et passionibus ex-
positus, nunc impassibilis et gloria et honore
coronatus; tunc homo mortalis, nunc homo
victor mortis; tunc paulo minus ab Angelis
minoratus, nunc præ Angelis omnibus sublimatus:
*Tanto melior, ait Apostolus, Angelis esse-
tus, quanto differentius præ illis nomen ha-
reditavit. Cui enim aliquando Angelorum dixit
Pater, Filius meus es tu, ego hodie genui te? et
rursum, Ego ero illi in patrem, et ipse erit mihi
in filium? Et rursum, cum introducit primoge-
nitum in orbem terræ, dicit: Et adorent cum
omnes Angeli Dei¹⁴.* In hoc loco, dilecte Dei
sacerdos, videtur mihi maxime consistere summa
desiderii tui, quod cupis illustrari aliquatenus
claritate illa, quam habuit Verbum incarnatum
post glorificationem humanitatis assumptæ.
Cupio satisfacere voto tuo, et velle adjacere
mihi, perficere autem ex me non invenio, nisi
ille det qui dat omnibus abundantiter, et non im-
properat¹⁵. Quod ergo dare dignabitur, mihi
quidem pigrum scribere non erit, tibi autem
necessarium.

16. Primo adverte quod scriptum est, *Deus
D habitat lucem inaccessibilem¹⁶*; et rursum, *Deus
noster ignis consumens est¹⁷*. Quod utrumque dictum
est de divina essentia, in qua Pater innum
est cum Filio, et Spiritu sancto: quia in illa
Trinitate nihil prius aut posterius, nihil majus
vel minus; sed totæ tres personæ coæternæ sibi
sunt et coæquales¹⁸. Unde et Filius, *Ego et Pa-
ter unus sumus¹⁹*. Si ergo unum sunt, habitant

¹ Isaï, xxxi, 7. — ² I Joan. iv, 10. — ³ I Joan. iii, 16. — ⁴ Rom. viii, 32. — ⁵ Joan. xv, 13. — ⁶ I Joan. iii, 18. — ⁷ Matth. xxii, 37. — ⁸ Psal. xvii, 2, 3. — ⁹ Psal. lxxxi, 12. — ¹⁰ Eccl. li, 16. — ¹¹ Isaï, ix, 6. — ¹² Rom. viii, 32. — ¹³ Prov. v, 9. — ¹⁴ Hebr. i, 4-6. — ¹⁵ Jacobi i, 5. — ¹⁶ I Tim. vi, 16. — ¹⁷ Deut. iv, 24. — ¹⁸ In Symbolo dicto S. Athanasi. — ¹⁹ Joan. x, 30.

eamdem lucem inaccessiblem : sunt idem ignis¹ totam in sui colorem transire cogit; et quem consumens, et eadem claritas, eadem potentia, eadem sapientia, eadem majestas, eadem aeternitas. Est itaque Filius a Patre, Deus de Deo, lumen de lumine, Deus verus de Deo vero. Est utique splendor paternae gloriae. Hinc et Apostolus ait, *Qui cum sit splendor gloriae, et figura substantiae ejus*²; *hunc dubium quin Patris.* Splendet ergo æque Filius ut Pater, immo idem splendor Filius qui Pater. Sufficiuntne ista tibi testimonia de claritate Filii? Aut fortasse dices, te magis desiderare, te delectari claritate ejus, prout Deus est et homo? Nec in hac parte ipsius opitulante gratia deerunt testimonia.

17. Primo te esse monitum volo, ne aestimes offuscataam Verbi claritatem, per assumptam in Deo humanitatem. Audi quid scriptum est: « Deus assumpsit humana, non reliquit divina: » assumpsit quod non erat, manens quod erat³. » Angelus ad Mariam ait: *Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi*⁴. Cujus dicti intelligentia est: Spiritus sanctus operabitur in te incarnationem Verbi incarnandi, separando a carne tua partiunculam, quæ animabitur, et divinæ essentiae in unitate personæ copulabitur. Verum quæ causa obumbrationis Altissimi virtutis? Hæc nimirum præcipua. Caro Virginis nisi quadam latente operatione obumbrata fuisset, splendorem tantæ majestatis sine sui consumptione nequaquam ferre potuisset. Unde Dominus ad Moysen, *Nou videbit me homo super terram, et vivet: ac si diceret, Tantæ sum in natura divina claritatis, quod homo constitutus in mortali carne videre me nequaquam poterit absque sui consumptione.* Inde est quod cum Moyses in multa constantia Domino supplicaret, dicens, *Domine, ostende te ipsum mihi;* ait, *Sta in foramine petrae, et cum pertransiero, videbis posteriora mea; faciem autem meam videre non poteris*⁵: hoc ait, per faciem designans divinitatem, per posteriora humanitatem, quam tamen Moyses corporali intuitu non vidiit, sed posteris videntia reliquit. Exemplariter quidem cognoscitur, quando gloria caro Christi, quæ in altari conficitur, et fidelibus in Viaticum distribuitur, igne divini ardoris clarificatur. Sicut enim clavisima purpura candidissimam lanam inficit, et

A admodum anima totum corpus animat, vegetat, et vivificat; sicut et ignis ferrum transverberans ignitum reddit; candorem suum et calorem conferens, ipsum scintillare, flammescere, et urere contra naturam suam facit: sic Deus hominem sibi unitum deificat, et supra omnem creaturam exaltatum puritatis omnipotentia et deitatis prærogativa secum clarificat. Filius de se ipso testimonium perhibet, dicens, *Ego lux veni in mundum, et dilexerunt homines magis tenebras quam lucem*⁶: et iterum, *Ego sum lux mundi*⁷. Joannes id ipsum expresse loquitur, inquiens:

B *Erat lux vera, que illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*⁸. Ad Patrem quidem ante passionem orans locutus est Filius, dicens, *Clarifica me, Pater, apud temetipsum claritate quam habui prius quam mundus fieret*⁹; cui Pater, *Et clarificavi, et clarificabo*¹⁰. Quid clarius? quid manifestius? quid evidenter?

18. Ex Evangelio collige claritatem, quam nunc habet Deus homo secundum hominem clarificatus, qui appropinquante tempore, quo transiturus erat de hoc mundo ad Patrem, assumpsit Petrum et Joannem et Jacobum, et ascendit supra montem Thabor, et transfiguratus est ante eos, et splendida facta est facies ejus sicut sol, et vestimenta ejus sicut nix, qualia fullo non potest facere super terram; et apparentibus Moyse et Elia, cum intuerentur claritatem vultus ejus, ferre fulgorem non poterant, sed timentes valde et consternati animis, quasi exanimes lapsi sunt super terram¹¹. Si igitur tanti jubaris, tam radiosi splendoris, humanis obtutis tam importabilis claritatis apparere dignatus est, corpore adhuc mortalitati obnoxio, et membris nondum corruptione exutis: quantum claritatem credere debemus inesse Filio Dei in forna hominis assumpti, jam glorificati, jam super cœlos cœlorum exaltati, jam habentis nomen quod est super omne nomen, ita ut in nomine ejus omne genu flectatur cœlestium, terrestrium et infernorum¹²; jam constituto in die virtutis suæ, in splendoribus sanctorum, ubi Pater jucunditatem et exultationem thesaurizans ait, *Ante luciferum genui te*¹³. Ibi revera lucet, in die virtutis suæ, in die aeternitatis suæ. Hanc nimirum diem nulla nox interpolat, nulla

¹ Hebr. i, 3. — ² In Offic. Eccles. — ³ Luc. i, 35. — ⁴ Exod. xxxiii, 18-23. — ⁵ Joan. iii, 19. — ⁶ Id. viii, 12. — ⁷ Id. i, 9. — ⁸ Id. xvii, 5. — ⁹ Id. xii, 28. — ¹⁰ Luc. ix, 28-36. — ¹¹ Philipp. ii, 9, 10. — ¹² Psal. cix, 3.

interrumpit obscuritas, nulla caligo sequestrat.⁵⁵⁰ *abseondita est fortitudo ejus.* Corpusculum ex-Ibi circumdatur abyssu luminis, ob immensum pelagus claritatis. Ibi ipse Christus tanquam sol resulget in clypeos aureos, et resplendent montes ab eo. Ibi illustrantur ab eo sancti. Unde propheta: *Illuminans tu mirabiliter a montibus æternis*¹. Et rursus scriptum est, « In circuitu tuo, Domine, lumen est, quod nunquam desicit, ibi requiescent sanctorum animæ : » et iterum, « Sanctum est verum lumen et admirabile, ministrans lucem his qui permanerunt in agone certaminis: recipiunt a Christo splendor dorem sempiternum, in quo assidue felices lætantur². »

19. Ecce quam vera, quam consona testimonia de illa beata et ineffabili claritate, in qua Christus est, imo quæ Christus est, quæ nequit minui, augeri non potest, quia immensa, quia æterna est, quia superat omnem sensum, quia omnem cogitatum excedit, omnem aestimationem supergreditur; et homo accedit ad cor altum, et incomprehensibiliter in sua claritate exaltabitur Deus³. Semper eadem manet claritas, in nullo accessu assumit augmentum, et nullo decessu patitur detrimentum. Non decrevit per assumptum hominem, non magis excelluit in Deo per glorificatum hominem. Quod manifestat propheta dicens: *Tu autem idem ipse es, et anni tui non deficient*⁴. Habacuc quoque propheta intuens hanc lucem ait, *Splendor ejus ut lux erit; cornua in manibus ejus. Ibi abscondita est fortitudo ejus, ante faciem ejus ibit mors*⁵: aperte designans, quod etiam, cum manus ejus cruci affixa fuissent, licet ipse sol radios suos obumbrasset, ne Christum morientem in cruce videret, lux deitatis non minus in Christo nituit. Unde præmisit: *Splendor ejus ut lux erit. Tu, Judee, insultans dicebas: Vidimus eum non habentem speciem neque decorum*⁶. Oculo lippo vidisti; imo oculo cæcutienti penitus, quia tunc cæcitas cecidit in Israel. Ast Habacuc claros oculos habebat; et populus gentium qui anibulabat in tenebris, vidit lucem magnam, in regione umbrae mortis lux orta est eis.

20. Constat ergo ex Habacuc testimonio, quod passio humanitatis non minuit lucem deitatis; imo ipse moriens victor mortis de morte triumphavit, et mors ejus tuam mortem calcavit. *Ibi*

A anime, torridum, et exsangue pendet in cruce, caput deflexa cervice vix collo hæret pendulo; facie livida, oculi in morte lugentes, et semi-clausi; manus distentæ, et clavis ligno compactæ. *Ibi abscondita est fortitudo ejus, abscondita est Judæis, abscondita est et discipulis. Abscondita est Judæis, qui dicebant: Conteramus eum de terra viventium, morte turpissima condemnemus eum*⁷. Abscondita discipulis, qui dicebant: *Nos autem sperabamus quia ipse esset redempturus Israel*⁸. *Splendor ejus ut lux erit; cornua in manibus ejus. In cruce aret, in aere B claret; pendet in patibulo, splendet in altissimo.* O sancte Habacuc, quam bene splendor hujus lucis luxit, qui tibi tot sæculis ante illuxit! *Cornua crucis in manibus ejus; sed et manus ejus in cornibus crucis. Ibi abscondita est fortitudo ejus; sed non apud inferos. Ibi vectes ferreos contrivit, ibi portas aeras confregit, ibi fortitudinem manifestat, ibi fortè fortior ipse alligat, et vasa ejus diripit, qui ante atrium suum in pace custodivit⁹. Ibi clamatur: *Quis est iste rex gloriæ?* Ibi auditur: *Dominus fortis et potens, Dominus potens in pœlio, Dominus virtutum ipse est rex gloriæ*¹⁰. *Ante faciem ejus ibit mors.* O mors, ero mors tua; morsus tuus ero, inferne. Ubi est, mors, victoria tua? ubi est, mors, stimulus tuus? Absorpta est mors in victoria¹¹: victor ab inferis pompa regreditur nobili. *Ereditur, inquit, diabolus ante pedes ejus*¹². Nunc judicium est mundi; nunc princeps hujus mundi ejicietur foras¹³. Splendor ejus ut lux erit. Illuminare his qui in tenebris et in umbra mortis sedent¹⁴. Manet igitur claritas Verbi incarnati in homine glorificato: persistit in isto ad dexteram Patris collocato. Non tempore decrescit, nec tempore minuitur, nullo eventu obscuratur. Splendet aequa, cum est in altari, ut in sublimitate cœli: non minus radiat, cum est in manibus sacerdotis, quam in sinu Dei Patris.*

CAPUT VIII.

De sacerdotum dignitate.

21. Gloriare igitur semper, sed in Domino, sacerdos Dei altissimi; dignitatem tuam con-

¹ Psal. lxxv, 5. — ² In Officio de Martyribus. — ³ Psal. lxiii, 7, 8. — ⁴ Psal. cx, 28. — ⁵ Habac. iii, 4, 5. — ⁶ Isai. liii, 2. — ⁷ Sap. ii, 19, 20. — ⁸ Lue. xxiv, 21. — ⁹ Id. xi, 21, 22. — ¹⁰ Psal. xxiii, 8, 10. — ¹¹ Osee xiii, 14, et I Cor. xv, 55, 54. — ¹² Habac. iii, 5. — ¹³ Joan. xii, 31. — ¹⁴ Lue. i, 79.

sidera, intuere mentalibus oculis eminentiam¹ tua, cogita prærogativam tuam, vide sortem tuam. Certe funes ceciderunt tibi in præclaris, si hæreditatem tuam præclaram² non negligis. Attende quantum Deus tuus te extulit, quantum praे omnibus creaturis sublimavit. Oratio tua munda sit, quia datur locus voci tue in celo, cum rite assistis sacris altaribus, cum sanctissimum mysterium cœlestis sacrificii celebrare intendis. Ad vocem tuam prolatam, ad verbum tuum vivificum, ad postulationem tuam salutarem, summus Pater, cuius nutu omnia subsistunt, quem indesinenter laudant Angeli, cui jubilant astra matutina, quem adorant Dominationes, quem tremunt Potestates; qui respicit terram et facit eam tremere³; qui fecit mirabilia magna solus⁴: ipse, inquam, tantus, tam immensus, dulcissimum Filium summ deponit, et manibus tuis imponit; transmittit ab altissimis, et digitis tuis immittit. Ibi holocaustum tuum pingue fit, plus quam in millibus agnorum et arietum pinguum.

22. Multum enim acceptum fuit munus Abel, sed non ita: multum placuit sacrificium Abraham patriarchæ, sed non adeo: multum approbata fuit oblatio Melchisedech, sed multo minus isto. Denique quid ait propheta? *Sacrificium et oblationem noluisti, holocaustum et pro peccato non postulasti; tunc dixi, Ecce venio*⁵: dixit ille, qui non per sanguinem hireorum aut vitulorum, sed per proprium sanguinem introivit semel in Sancta, æterna redemptione inventa⁶. Omnia in figura contingebant antiquis. Hic veritas, ibi figura; ibi umbra, hic lux; ibi nubes, hic claritas; ibi agnus legalis, hic agnus innocens, qui tollit peccata mundi. Verus est enim Filius Dei, quem tu sacerdos immolas, quem manibus traegas, quem ore summis, quem in corpus tuum transmittis; sed non sola ad te venit illa majestas. Venit ad te Filius, sed non sine Patre. *Qui me misit, inquit, mecum est, et non me reliquit solum*⁷. Venit ad te Filius, sed non sine Spiritu sancto. Quid enim ait Joannes? *Super quem videris descendenter Spiritum et manentem, ipse est Christus*⁸. Super alios descendit Spiritus sanctus, sed non semper manet. Super Christum vero semper mansurus descendit. Adest nihilominus totus supernorum exercitus civium. Mil-

*lia, inquit, millium ministrabont ei, et decies centena millia assistebant ei*⁹. Semper enim Angeli, licet sint administratores spiritus, et in ministerium missi propter eos qui hæreditatem capiunt salutis, vident tamen faciem Patris, semper assistunt vultui majestatis, in quem desiderant prospicere: frumentur, nec fastidiunt, qui eo magis frui sitiunt. Quanta huc credis te circumfundi, sancte sacerdos, in præsentia tantæ majestatis; in tam solemnî adventu et convetu Trinitatis, et totius militiae cœlestis? Quantam aestimas claritatem adesse, et inesse toti curiae cœlesti? Tantam nimurum quantam ferre non posses, nisi virtus Altissimi tuæ infirmitati ad ferendum obumbraret.

CAPUT IX.

Sacerdotum potestatem majorem esse dignitate angelica.

23. Attende igitur, ut prædixi, et semper in mente habe, iugi memoria retine gratiam tibi singulariter a Deo collatam, quam nec Angelis præststit, nec cæteris hominibus concessit. Panis enim in manibus tuis in corpus unigeniti Filii Dei transubstantiatur; vinum in sanctissimum sanguinem Domini nostri Jesu Christi tua benedictione convertitur. Multum ardentes Seraphim sanctæ Trinitati præ cæteris cunctis spiritibus loco et charitate conjuneti. Unde et Ardentes, sive Incendentes Seraphim interpretantur. Unusquisque enim ordo ejus rei censetur nomine, quam copiosius accepit in munere. Non tamen hoc privilegio prænitent, ut corpus vel sanguinem Redemptoris nostri in subjecta creatura sanctificant. Cherubim, quibus inest plenitudo scientie, quod etiam testantur nomine, quia familiarius omnibus cognoscunt de mysteriis cœlestibus; mirantur quod mirabilis facta est scientia et potentia sacerdotalis ex eis, et non possint ad eam. Throni, qui tantæ dignitatis sunt, ut in eis Dominus sedeat, et per eos sua judicia decernat, non hoc prevalent, quo sacerdotes præminent. Dominationes, licet dominium super cæteros a Domino acceperint; Principatus quavis principentur aliis sibi subjectis; Potestates, cum potentatus sublimitate præmineant; Virtutes cœlorum, cum protestates aeras sua virtute coerceant, ne omnem

¹ Psal. xv, 6. — ² Psal. cxii, 32. — ³ Psal. cxxxv, 4. — ⁴ Psal. xxxix, 7, 8. — ⁵ Hebre. ix, 12. — ⁶ Joan. viii, 29. — ⁷ Id. i, 33. — ⁸ Dan. vii, 10.

nequitiam suam in genus humanum exerceant; ³² Archangeli, cum summa mysteria divinæ voluntatis inferioribus spiritibus nuntiare habent, et eosdem inferiores spiritus ex auctoritate ad homines mittant; Angeli, licet semper videant faciem Patris qui in cœlis est: hi, inquam, omnes sancti beatorum spirituum ordinis, quamvis perfruantur beatitudine, ut nihil eis desit a summa felicitate; gloriam tamen sacerdotis reverentur, admirantur dignitatem, cedunt privilegio, honorant potentiam.

24. O genus ecclesiasticum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis, virtutes annuntiate ejus qui vos vocavit de tenebris in admirabile lumen suum¹ et ineffabile mysterium suum. Vos estis lux mundi, vos estis sal terræ². Levitis dicitur, *Mundamini, qui fertis vasa Domini*³: vobis dicendum est, Mundamini, qui estis vasa Domini. Glorificate et portate Deum in corpore vestro⁴. Vos elegit Deus in hæreditatem sibi. In vobis sepelitur illud corpus gloriosum et glorificatum, quod olim in Jerosolymis est sepultum exanime et defunctum. Certe sanctus ille Joseph noluit illud sepelire nisi in sepulcro novo, in quo nondum quisquam positus fuerat, studuit illud involvere in sindone munda⁵. Væ tibi, si non posueris illud in sepulcro novo, vel saltem innovato: id est, in corpore a peccatis penitus mundo; vel, si peccasti, per pœnitentiam et satisfactiōnem mundato. Væ tibi, si non posueris illud in sindone munda; id est, conscientia ab omni immunditia penitus defæcata et absoluta. Non sit in corpore tuo conventio Christi ad Belial, non sit consensus Dei eum idolis, non sit societas luci ad tenebras⁶; peccatum non regnet in mortali corpore tuo⁷: et sic dedicabis venerabile sepulcrum Christo, templum Spiritui sancto. *Templum*, inquit Apostolus, *Domini sanctum est, quod estis vos*⁸: et iterum, *An nescitis, quia corpora nostra templa sunt Domini, et Spiritus sanctus habitat in nobis?*⁹ Si hoc vere dicitur de quolibet charitatem habente, multo amplius dici debet de sacerdote Deo placente.

25. Perpende et attende etiam, devote sacerdos, quanta diligentia, quanta vigilantia sancti Angeli conservarunt locum sepulcri, corpore Dominico jam sublato, redivivo, et

glorificato: in quanta claritate, in quanta vultus et vestimentum venustate apparuerunt sanctis mulieribus sepulcrum visitantibus, et corpus requirentibus. Procul dubio scire debes, quod si tu idem Dominicum corpus, jam supra modum glriosum, et in cœlis regnans, et ad dexteram Patris honorificatum digne tractaveris, mundum et novum sepulcrum tui corporis præparaveris; ipsa Angelorum non deerit tibi frequens custodia, animam tuam servabunt, corpus gubernabunt, in omnibus viis tuis te protegent; et dicent tibi tuisque similibus: *Vos sancti Domini vocabimini, ministri Dei nostri*¹⁰. B Vide ergo ne tangas illud sacrificium, nisi innocens manibus et mundo corde: alioquin ipse dicit tibi, *Noli me tangere, quia tactus tuus contagium est.*

CAPUT X.

De meditatione sacerdotis, seu præparatione ejus ad digne celebrandum tantum mysterium.

26. Meditare, dilekte Dei sacerdos, et meditatio cordis tui semper sit, quod Joannes Baptista præcursor Domini, amicus Sponsi, paranympbus sponsæ, propheta, et plus quam propheta, in utero sanctificatus, in cremo iustificatus; hic tantus, tam præcipui meriti, tam singulariter sanctificatus contremiscit, et non audet tangere sanctum Dei verticem, sed clamat cum tremore: *Sanctifica me, Salvator*¹¹. Meditare quod Petrus clavicularius regni cœlorum a Domino designatus, Pastor ovium trina dilectionis confessione constitutus, et princeps Apostolorum præfiguratus; in periculo mortis, naufragio incumbente, positus penes Dominum approximare pertinuit, et se elongare ab eo pre formidine voluit dicens: *Exi a me, Domine, quia peccator sum*¹². Joannes ille electus et predilectus discipulus, qui supra peccatum Domini in cœna recubuit, cui Christus in cruce Matrem Virginem virgini commendavit, cui nihilominus adhuc in mortali carne constiuto revelata sunt secreta cœlestia; ipse supermodum gloriatus est de solo auditu, visu extrinseco et tactu Dominicæ corporis, dicens:

¹ I Petr. ii, 9. — ² Matth. v, 14, 13. — ³ Isai. lii, 11. — ⁴ I Cor. vi, 20. — ⁵ Matth. xxvii, 59, 60, et Joan. xix, 41. — ⁶ II Cor. vi, 15, 16. — ⁷ Rom. vi, 12. — ⁸ I Cor. iii, 17. — ⁹ I Cor. vi, 19. — ¹⁰ Isai. xi, 6. — ¹¹ Matth. iii, 14. — ¹² Luc. v, 8.

Quod fiat ab initio, quod audivimus, et vidimus oculis nostris, quod perspexit, quod manus nostræ contrectaverunt de Verbo vitae¹. Si ergo isti gloriosi principes terra, curie cœlestis proceres eximii, tantum reverebantur forinsecus tactum Dominici corporis, nondum in gloria ad celos translati; quanta reverentia, quanto timore, et tremore, quanta corporis castitate et animi puritate oportet sacerdotem, nunc illud gloriosum, et in claritate paterna gloriae sublimatum super omnia, illud confidere, tangere, sumere, et in corpus proprium tracere?

27. Quapropter si offers munus tuum ad altare, quicumque sacerdos, si disponis illud venerabile et ineffabile mysterium celebrare, et recordatus fueris quod frater tuus habet aliquid adversum te, ille magnus frater, qui Filius Dei est per naturam, et nobis potestatem dedit filios Dei fieri², et fratres suos per gratiam; qui nos dignatus est vocare fratres suos, per prophetam dicens, *Narrabo nomen tuum fratribus meis³*, et rursum post resurrectionem, *Ite, dicite fratribus meis⁴*, etc. si ille frater habet aliquid adversum te, si offendisti in illam majestatem cogitatu, dicto, vel facto; si candorem innocentiae tue aliqua macula offuscasti, si conscientiam habes vel valde aegram, vel minus bene consanata; relinque ibi munus tuum, differ mysterium, et vade prius reconciliari fratri tuo, per devotam cordis contritionem, per puram oris confessionem, per duram corporis in pœnitentia attritionem, et condignam satisfactionem; lava per singulas noctes lectum tuum, per singula peccata munda conscientiam tuam. Ascende tribunal conscientie tue, sedeas in loco judicis; te ipsum condemnata, et reum constitue. Accedat memoria peccati accusatrix, actio sit testis, consensus et delectatio aggravet peccatum sive reatum. Omnia accusent, nihil te excusat. Veniat timor carnifex, et tortor reum cruciet. Sanguinem cordis, scilicet lacrymas, fundat; et sic per judicium proprium evades divini judicij supplicium, juxta illum Apostoli, *Quod si nos nuptios judicaremus, non utique a Domino judicaremur⁵*: et tunc veniens offeres munus tuum, et placebit Deo super vitulum, cornua producentem et ungulas⁶.

¹ I Joan. i, 1. — ² Joan. i, 12. — ³ Psal. xxi, 23. — ⁴ Matth. xxviii, 10. — ⁵ 1 Cor. xi, 31. — ⁶ Psal. lxviii, 32. — ⁷ Exod. xxxviii, 8. — ⁸ Psal. lxxxiii, 8. — ⁹ Psal. xxx, 3. — ¹⁰ Matth. xxviii, 20.

CAPUT XI.

Ex ritu legalis purificationis docet studium puritatis.

28. Ritu quoque legalis sacerdotis ingressori Sancta sanctorum, fac tibi Interem de speculis mulierum, quæ excubant ad ostium tabernaculi⁷, ut dum te lavas, si maculam in corpore tuo deprehenderis, ablucas. Litterem, sacram Scripturam accipe: mulieres excubantes ad ostium tabernaculi, intellige sanctas animas vigilantes ad introitum regni cœlestis. Specula earum sunt exempla sanctorum, sive testimonia Scripturarum: in his animæ justorum velut in speculo se considerant, et quidquid deformitatis in se deprehenderint castigant. Litterarum igitur divinarum sacris meditationibus jugiter vaca, his tanquam divinitus illuminatus te oblecta, ibi totum in speculo quodam resurgentem considera: si quid in te pravum deprehenderis, corrige; quod rectum, tene; quod deformis, compone; quod pulerum, excole; quod sanum, serva; quod infirmum, corroborata. Dominica præcepta infatigabiliter lege, inexplebiliter dilige, efficaciter imple: et per hæc quid cavendum, quidve sectandum tibi sit, sufficienter instructus agnoscere.

29. Ecce habes qualemcumque initiale formam declinandi mala, et faciendi bonum: quæ si teneris, dabit tibi benedictionem legislator, et eo duce ibis de virtute in virtutem⁸; et ipse erit tibi in Deum protectorem, et in locum refugii, ut salvum te faciat⁹: et dicet tibi, Ecce ego tecum sum omnibus diebus vitæ tuae, usque ad consummationem seculi¹⁰. Vere erit tecum, quia dabit se ipsum in viaticum, ne deficias in via, donec plene resiciat in patria. Proba igitur te modo prædicto, et sic de pane illo sanctæ Eucharistie edas, et de calice bibas.

CAPUT XII.

De triplici sumptione corporis et sanguinis Domini.

30. Hujus autem sacratissimi panis, et venerandi calicis, id est, vivis corporis Domini et sanguinis, triplicem esse sumptionem discretes sacerdos ignorare non debet. Una est sum-

ptio sacramentalis et spiritualis; et hæc vera,⁶³⁴ eos corpori nostro incorporamus; cum vero Dominus sancta, et sanctificans; beata, et beatificans; vitalis, et vivificans. Altera tantum spiritualis; et hæc nihilominus gratiam confert, auget virtutes, meritum cumulat. Tertia tantum sacramentalis; et hæc damnabilis et condemnans, Deo odibilis et ab eo separans, et nullo modo beatificans. Sacramentaliter et spiritualiter sumit sanctam Eucharistiam quilibet religiosus sacerdos, veste nuptiali, id est charitate, decenter ornatus, et nulli mortali culpæ obnoxius, ad altare Dei introiens, et sacrum mysterium rite celebrans. Eodem modo, et eodem merito sumit quisque fidelis, qui de manu sacerdotis ipsum sacramentum suscipit. Ipse tamen sacerdos singulari prærogativa præ aliis insignitur, qui quotidie, dum non impedit aliquia culpa vel infirmitas, habet potestatem Eucharistiam confidere et sumere; aliis vero permittitur tantum certis temporibus de manu sacerdotis communicare. Spiritualiter tantum sumit quisque fidelis, qui est de membris Ecclesiæ, perseverans in charitate: quia licet Sacramentum ore non contingat, virtutem Sacramenti tamen, id est, remissionem peccatorum, et spiritualis gratiæ infusionem, per fidem et unionem Ecclesiæ sibi comparat. Sacramentaliter tantum percipit, qui in culpa mortali perdurans communicare præsumit: sed is talis socius est traditoris Iudæ, et melius fuerat, si natus non fuisset homo ille; nisi resipiscat, et digne Deo satisfaciat.

31. De prima sumptione, quæ est sacramentalis et spiritualis, Dominus dicit, *Qui manducat meam carnem, et bibit sanguinem meum; in me manet et ego in eo:* et rursum, *Qui manducat me, vivet propter me.* De secunda, quæ est tantum spiritualis, iterum ipse Dominus loquitur, *Caro nihil prodest, spiritus est qui vivificat*¹: ac si diceret, Si intelligis tantum carnalem sumptionem absque gratia, nihil prodest, imo nocet; spiritualis vero absque carnali te vivificat. De tertia, quæ est tantum sacramentalis, dicit Apostolus, *Qui manducat et bibit indigne, iudicium sibi manducat et bibit, non dijudicans corpus Domini*²: quod est dicere, Non discernens corpus Domini ab aliis cibis. Hæc est salubris distinctio corporis Dominicæ ab aliis cibis: quia cum alias sumimus,

⁶³⁴ eos corpori nostro incorporamus; cum vero agimus, Dominino incorporamur, immo toti in Deum transimus; quia qui adhæret Deo unus spiritus est cum eo³. Felix viator, qui tali viatico reficitur, quod secure reducit eum per viam, et trahit in patriam.

32. Ipsi ergo sacerdotibus ministerium suum digna officii exsecutione honorantibus prima sumptio congruit; et per eos tantum aliis fidelibus sumptionis dispensatio competit. Ipsi enim habent claves hujus Sacramenti, ipsi sunt veri mediatores inter Deum et hominem, ipsi sunt vox et organum sanctæ Ecclesiæ, ipsi offerunt Deo plebis precatio[n]es, et referunt propitiatio[n]es. O quam fidelis promissor! quam verax exhibitor! quam munificus largitor! Dixisti, Domine Jesu: *Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi*⁴. Hæc vere dixisti. *Prope est verbum*, ait Scriptura, *in ore tuo, et in corde tuo*⁵. Verbum quod in principio erat apud Deum, in fine sæculi dignatur esse apud hominem: est in ore, est in corde. Quid proprius? quid magis intrinsecum? Est in ore tuo: ergo laus ejus semper in ore tuo sit. Est in corde tuo: ergo confitere ei in directione cordis, et noli oblivisci omnes retributiones ejus. Quas retributiones ejus? Propitiatur omnibus iniuriantibus tuis; sanat omnes infirmitates tuas; redimit de interitu vitam tuam; coronat te in misericordia et miserationibus; replet in bonis desiderium tuum, dans se ipsum tibi in viaticum: renovabitur ut aquilæ juventus tua⁶ in resurrectione justorum, quando se denuo dabit in præmium: de quo præmio in hoc ultimo capitulo, quod ipse dare dignabitur, stili officio prosequemur.

PARS TERTIA.

QUOD CHRISTUS DAT SE NOBIS IN PREMIUM
IN COELO.

CAPUT XIII.

33. Aristotelicum est: Omne sensibile extra

¹ Joan. vi, 57, 58, 64. — ² 1 Cor. xi, 29. — ³ Iud. vi, 17. — ⁴ Matth. xxviii, 20. — ⁵ Deut. xxx, 15. — ⁶ Psal. cxi, 2, 5.

sensum positum incertum est. Divinum est,⁵³³ et purgatorius dicitur : qui cum gravior sit omni Quod nec oculus vidit, nec auris audit, nec in A co quod pati potest homo in hac vita; cum cor hominis ascendit, quæ preparavit Deus, diligentibus se¹ : et illud, *Oculus non vidit, Deus, absque te quæ preparasti diligentibus te²* : et Joannes, *Deum nemo vidit unquam³*. Quid ergo? Si oculis invisibilia, si auribus inaudibilia, si cordibus inscrutabilia sunt repromissa vitæ præmia, si Deum nemo vidit unquam, qui est lux et præmium justorum; quis de inauditis et penitus incompertis loqui andebit? quis de ineffabilibus fari præsumet? Ille unum scio, quod quanto sunt ineffabilia, tanto magis sunt desiderabilia; et omne quod desideratur, non valet eis comparari. Verum quia secundum Apostolum, adhuc *ambalamus per fidem, et nondum per speciem⁴; invisibilia Dei, a creatura mundi, per ea quæ facta sunt, intellecta conspicuntur⁵*; ex similitudine rerum quæ sensibus subjacent, quantumlibet exiliter aliquid loqui tentemus, de ineffabili bono fidelibus et felicibus promisso; de corde nostro plane nihil presumentes, sed de divinis Litteris quæ possumus testimonia trahentes.

34. Nulli sane sapienti venit in dubium, quod post hanc vitam, iustorum animæ in manu Dei sunt⁶; animæ vero reproborum corrumpunt in supplicium, juxta illud : « Qui bona fecerunt, ibunt in vitam æternam; qui vero mala egernerunt, in ignem æternum⁷. » Est ergo electis duplex causa beatitudinis : alia, devitatio pœnæ; alia, adeptio glorie. De pœna malorum est aliqd perstringendum, ut ea considerata major bonorum æstimetur gloria : quia nullius rei dignitas melius declaratur, quam si ejus contrarii pravitas non taceatur. Ex opposito vitio venustius virtus elucescit pulchritudinis, ait Isidorus. O homo, cogita omnes mundi cruciatu, et compara gehennæ, totum leve erit. Ignis etiam purgatorius, qui non est gehennæ, ad modicum crucians, transcendit omnia mundana tormenta. Unde Augustinus super Psalterium, *Domine, ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me⁸*: id est, non sim inter illos, quibus dicturus es in iudicio, *Ite, maledicti, in ignem æternum⁹.* *Ne in indignatione tua emendes me; id est, non sit mihi opus igne emendatorio, qui*

multi facinorosi per diversissimos cruciatu luant sua crimina, multique per immania et exquisita tormenta migraverint ad Dominum¹⁰.

CAPUT XIV.

De penitentiis inferni.

35. Habet quidem infernus, ut ex auctoribus comprobari potest, novem notabilia supplicia, præter alia innumerabilia quæ continent B mala : unde illud,

Malleus, et fotor, cum vermis, ignis, et algor, Visio daemonica, tenebrae, rubor, ignea vincla.

Erit ibi ignis inextinguibilis, algor incomparabilis, vermes immortales, fotor intolerabilis, mallei crebro percutientes, tenebrae spissæ et palpabiles : ubi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat, ubi cunctorum crimina cuncta cunctis sunt manifesta; aspectus dæmonum, quos ignem scintillare vident assidue, quo nihil in mundo horribilis et terribilis; ignea vincula omnia membra constringentia; ardor, inquam, tantus ibi est, quem omnia etiam flumina in unum collecta extinguere non possent. Unde apud Matthæum, *Ibi erit fletus et stridor dentium¹¹* : quia fumus de igne excitat fletum oculorum; frigus, stridorem dentium. Ibi si mons igneus immitteretur, in glaciem vertetur. Pervagantur autem miseri his miseriis depulati: nunc de ardore in algorem, nunc de algore in ardorem, querentes remedium contrariis passionibus in contrariis qualitatibus, nec minus tamen cruciantibus. Hinc beatus Job ait: *Transibunt de algore nivium ad calorem nimium¹².*

36. Vermes immortales ibi sunt, serpentes et dracones, horribiles visu et sibilo : qui ut pisces in aqua, ita vivunt in flamma; qui miseros affligunt, et præcipue membra illorum pervagantur et rodunt, quæ præcipue peccatis militaverunt : utpote luxuriosis genitalia, gulosis palatum ac guttura, ac similiter de singulis cæteris membris. Unde illud Sapientiae: *Per quæ quis peccat, per hec et torquetur¹³*. Unde et Isaías: *Vermis eorum non mortetur, et ignis*

¹ Cor. ii, 9. — ² Isai. lxiv, 4. — ³ Joan. i, 18. — ⁴ II Cor. v, 7. — ⁵ Rom. i, 20. — ⁶ Sap. iii. — ⁷ Symb. Athan. — ⁸ Psal. xxxvii, 2. — ⁹ Matth. xxv, 41. — ¹⁰ Enarr. in Psal. 37, n. 3. — ¹¹ Matth. viii, 12. — ¹² Job xxiv, 19. — ¹³ Sap. xi, 17.

*corum non extinguetur*¹. Fetor adeo gravis² dæmonibus sua crimina fateri cogentibus : ut de igne exhalat, qui non minus ardore cruciat. A qui fuerunt hic malorum incentores, ibi eorumdem sint tortores. Hinc Salomon : *Præparata sunt derisoribus tormenta*³. Dilatant enim dæmones ora sua super miseros in cachinno dicentes : *Euge, euge, viderunt oculi nostri*⁴, quia consortium neglexerunt novem ordinum Angelorum.

TRACTATUS DE STATU VIRTUTUM.

Hoc Opuseculum nuper editum nobis exhibuit bibliotheca monasterii Laetiensis Ordinis S. Benedicti diœcesis Cameracensis, ex vetusto codice, cum hac inscriptione : « Bernardus abbas, de Statu virtutum. » Non est tamen S. Bernardi, sed cuiusdam Benedictini, uti colligitur ex num. 14. Compositum est in gratiam Novitiorum, ac in tres partes seu sectiones distinctum : quarum prima est de Humilitate; secunda, de Obedientia; tertia, de Charitate.

PRÆFATIO.

Ejus inspirante gratia, qui ubi vult et quando vult spirat, et linguas infantium facit disertas, volo, si possim, de virtutum statu variabili quædam quæ legendi reperi, quædam quæ a doctribus meis audivi, simplici sermone colligere, adjungendo etiam si qua forte occurserint, quæ fidei non repugnant, et ratione roborentur. Paracletus ergo qui aspirando prævenit, per omnia subsequatur, cor irradiet, obseura reseret, efficaciam præstet, ad gloriam suam, ad utilitatem meam, ad profectum Novitiorum, qui de monte superbiæ in convalem plorationis descendenterunt, qui in lege Domini meditantur die ac nocte. Sed quia humilitas est genitrix virtutum,

B tum, et hominis humilitas non ab homine, sed desursum est; ab ejus humilitate incipiamus, qui ait : *Discite a me quia mitis sum et humilis corde*⁶.

PARS PRIMA.

DE HUMILITATE.

1. Christus igitur cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinanivit, formam servi

¹ Isai. lxvi, 24. — ² Id. iii, 24. — ³ Psal. x, 7. — ⁴ Prov. xix, 29. — ⁵ Psal. xxiv, 21. — ⁶ Matth. xi, 29.

accipiens¹. Exinanivit dico, ut fieret minor Pater, minor se ipso, minor Angelo; subderetur A hominibus, quin et ipsi Joseph ut nutritio, et sanctæ Mariae ut matri, juxta id quod scriptum est, *Et erat subditus illis*². Exinanivit etiam se ut non solum homo fieret, sed et pauper. Esurivit quidem, sitivit, lassatus est, sed quia voluit. Tandem exinanivit se usque ad derisiones, opprobria, flagella; sicut ovis ad occisionem ductus est, et sicut agnus coram tondente se non aperuit os suum. Ecce speciosus forma præ filii hominum sine specie et decore, et quasi absconditus vultus ejus ab eo et despectus, unde nec reputatus est ab hominibus, sed cum iniquis deputatus est, tanquam leprosus et percutitus et humiliatus a Deo. Ipse autem vulneratus est propter peccata nostra, attritus est propter scelerata nostra; disciplina pacis nostrae super eum, cuius furore sanati sumus³. O ineffabilis Dei clementia, qui proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum, qui et nobis natus est, et nobis in mundo conversatus est, et nobis mortuus est, pauper et humiliis in conversatione, pauper et humiliis in cruce, nostra participans, sua tam benigne dispensans, ut secundum vitam ejus esset nostra conversatio, et in morte ejus nostra redemptio!

2. Ecce Dei humilitas incomparabilis, quia comparationem dignam non recipit; inæstimabilis, quia estimari non potest; ineffabilis, quia verbis explicari non potest: ut Deus et Dominus omnium fieret homo et servus omnium, invisibilis videretur, panis Angelorum aleretur, virtus cœlorum infirmaretur, vita moreretur: sed hujus mysterii causa est, Dei justitia et misericordia. Superbia quippe hominem prostraverat, sed Deo digne satisfacere non poterat nec homo qui debuit, nec angelus qui non debuit, sed nec alia creatura ad hoc fuit idonea. D Juste igitur ac misericorditer Deus homo factus est: misericorditer quidem quantum ad Deum, qui nihil homini nisi penam debuit; juste vero quantum ad hominem, quia homo Deo peccaverat: ut ejus humilitas superbos humiliaret, et ejus sapientia execratos illuminaret, frigidos igniret. Ipse est enim via, veritas et vita⁴. Via utique conversationis, veritas doctrinæ, vita beatitudinis. Via, sine qua vel non, vel male disci-

tor: vita, in qua bene vivitur, sine qua omnis homo male vivitur. Ipse est enim Dei virtus, et Dei sapientia: et quia Dei virtus est, præstat suis efficaciam per quælibet adversa transeundi; et quia Dei sapientia est, præstat intelligentiam.

3. Sed ecce memoriae occurrit quod angelus per superbiam de cœlo cecidit, non descendit. Ille cecidit ad suam et suorum perniciem, Christus descendit ad electorum suorum exaltationem. Superbia de angelo fecit diabolum, humilitas Christi de filiis diaboli fecit filios Dei. Superbus diabolus cum suis de cœlo cecidit in infernum; Christus humilis cum suis regressus ab inferis cœlum ascendit. Vides ergo quanta sit in una Christi persona hominis sublimitas sine hominis merito, et Dei humilitas sine Dei debito, charitas sine modo, exemplum sine exemplo. Si ergo Deus humiliatur in terra, cur adhuc homo superbit, pulvis et cinis, vermis, putredo, qui hodie extollitur, et cras non invenitur? Præponit autem se Christo, qui in hac terra est superbis, ubi Christus inventus est humiliis. Verumtamen si ascenderit usque in cœlum superbia, et nubes caput ejus tetigerit, ut sterquilinium in fine perdetur; et quo altius ascenderit ante homines, eo deterius ruit ante Deum: humilitas vero quo humilius descendit ante homines, eo altius ascendit ante Deum. Humilitas humiliis Dei est amicus, amicus vero Dei omnis ascendit, juxta id quod scriptum est: *Anice, ascende superius*⁵. Unde et omnis humiliis procul dubio ascendit, nec aliquo modo vera humilitas novit casum: semper enim in iugo est, et propriam contemnit excellentiam. Si enim humilitas et superbia contrariae sunt; superbia autem est amor propriæ excellentiæ: recte humilitas est contemptus propriæ excellentiæ. Sieut enim superbia est vitium, quo homo execratus sibi ipso placet, cum et in hoc displiceat Deo et hominibus; sic et humilitas est virtus, qua homo illuminatus sibi ipso displicet, in quo profecto et Deo et hominibus placet.

4. Est autem humilitas alia incipiens, alia proficiens, alia perfecta. Incipiens in novitiis, proficiens in bene pugnantibus, perfecta in emeritis. Est alia sufficiens, alia abundans, alia superabundans. Illa humilitas est sufficiens, qua homo subdit se majori, et non præfert se æquali. Illa est abundans, qua homo subdit se æqua-

¹ Philipp. ii, 6, 7. — ² Luc. xi, 51. — ³ Isai. liii, 2-7. — ⁴ Joan. xiv, 6. — ⁵ Luc. xiv, 10.

li, et non præfert se etiam minori^a. Sed illa⁵⁵⁸ est simplex, nec laudibus hominum effertur : quæ sufficiens est, recte genitrix virtutum dici. A qua homo incipit pœnitendo peccata sua confiteri, et subdere se majori. Humilitas vero abundans et superabundans, et nutriend virtutes, et custodiunt et ampliant. Septem modis diversificatur humilitas. Est enim humilitas in depositione temporalium possessionum. Sequuntur aliae sex, duæ in voce, due in corpore, due in corde. Duæ in voce, quia et humiliis contra verbum impatientiæ pacifice, et contra verbum jactantiæ loquitur humiliiter. Duæ in corpore, quia et vilitas est in habitu, et mortificatio in carne. Duæ in corde, quia et commune consilium præponit proprio; et propria voluntate postposita, alterius se subjicit imperio.

5. Humilitas quasi quædam fovea est subterranea, in qua thesaurus virtutum tutissime reconditur, ubi nec prædonum violentia irruit, nec fures effodiunt et furantur. Est etiam humilitas clypeus impenetrabilis, quo protegimur spiritualiter; gladius indeficiens ex utraque parte feriens : quia et exterior humilitas extiores inimicos salubriter percutit ut pœnanteat, et interior humilitas invisibilis inimicos fortiter percutit, ut nihil proficiant, imo ut deficiant. Unde et recte humilitas cordis murus dicitur contra invisibilia tentamenta; et humilitas corporis, antemurale contra exteriora impedimenta. Dicitur etiam humilitas turris fortitudinis a facie inimici; quia quemadmodum turris in aliqua civitate est pulchritudo et munimentum civitatis, sic humilitas est pulchritudo et munimentum cordis.

6. Est etiam inutilis humilitas, qua homo et ab opere se retrabit, et sub silentio abscondit, quia timet vilescere, si forte sibi objiciatur id unde conscientia metuit. Est et alia humilitas non ædificans, sed destruens, cum aliquis loco vel tempore non congruo dictis vel factis immoderate se dejicit, illis etiam quandoque intuentibus qui leviter scandalizantur. Est et humilitas simulata hypocitarum, qui speciem humilitatis prætendent in habitu, de eadem specie ostensa superbientes; et cum in oculo cordis superbiant, ante oculos hominum volunt videri humiles, dolose agentes, quemadmodum aurifex dolosus, si annulum argenteum deauratum vendat pro annulo aureo.

7. Notandum autem est quia humilitas alia

A alia est virtutibus ditata, nec tamen ab hominibus honorata est : alia ab hominibus honorata, nec tamen virtutibus ditata. Ille simplicem dicitur habere humilitatem, qui nec vitiis subjacet, nec virtutum copia fulcitur unde superbiat, nec in his quæ prævalet, alicui se præfert. Cum vero humilitas ab hominibus vel honoratur, vel despicitur, graviter impugnatur : quia et laus humana, quamvis non queratur, tamen oblate delectat; et vituperium, quamvis cum deest quandoque non timeatur, tamen cum adest vulnerat improvidum.

B 8. Prætereundum autem non aestimo, quod humilitatis virtus ideo inter alias virtutes eximia dicitur, quia hanc in se unicus Dei Filius ad exemplum nobis maxime exhibuit, et per hanc virtutem omnes laquei multiformis proditoris declinantur. Cum enim Antonius omnes inimici laqueos contra se videret extenuos, et admirando quereret quis eos evadere posset, divina voce responsum est ei sic : « Sola humilitas^b. » Quisquis autem es, qui sine virtute humilitatis virtutes congregas, sic es ut ille qui pulverem in vento portat. Si autem vis sublime virtutis ostendere, noli sublime sapere : et tunc illud quod egeris, esse monstrabis excelsius. Noli te putare quidquam fecisse cum feceris, et plenissime cuncta fecisti. Noli tuorum corrumpere fructus laborum. Noli cursum in inane dirigere, ne post mille circuitus mercedem laboris amittas. Si enim laudandum te esse dixeris, culpabilis effectus es, etiamsi fueras ante laudabilis : si vero inutilem esse te fatearis, factus es utilis, si fueras etiam ante culpabilis.

9. Propter quod necessarium est ad humilitatem conservandam, si adest, vel ad eam adipiscandam, si deest, ut diligenter consideres non bona tua, sed mala tam occulta quam publica; attendas etiam aliorum non mala sed bona : et si quandoque non apparent in publico, fortasse latent in occulto, quod prius est suspicari. Sic fit utiliter, ut temet ipsum deprimenti, alium exaltes : sicut e contrario superbis bona sua attendendo, si qua sunt, et non mala quæ multa sunt, attendendo etiam mala aliorum et non bona, et alios deprimit, et se ipsum exaltat. Unde necessaria nobis est quedam præteritarum oblivio virtutum : quod^b sic intelligo, ut nunquam alicujus virtutis meminerimus.

^a In Vitis Patrum.

^b Deest tertia definitio.   ^b Dicisse videtur non.]

Virtutum namque memoria ad simplicem laudem Dei relata, non solum reprehensibilis non est, sed laudabilis est. Verumtamen bona tua dum in hominum notitiam frequenter prodeunt, cave ne quis forte ea diripiatur: quod Phariseus passus est in lingua, bona sua circumferens, unde ea et diabolus rapuit. Aliis enim exprobando Deum laudare, non est gratiarum actio, sed sola virtutum evacuatio.

10. Caveamus igitur de nobismetipsis dicere aliquid gloriose; hoc enim nos, et Deo et hominibus odibiles facit: idecirco quanto magis fecerimus bona, tanto de nobis minora dicamus. Quando enim sancta aliqua fecerimus, habemus procul dubio Deum debitorem: quando vero nihil nos arbitramur operatos, amplius etiam meminemur de tali affectu, quam propter opera sua quae fecimus. Ita virtutum omnium merita bonum humilitatis exsuperat. Quae si non adsit, nec illae poterunt esse laudabiles: quod si adsit humilitas, etiam virtutes aliae cum ipsa humilitate proficiunt. Quod melius ostendimus, si Patrum exempla subjungimus.

11. Centurio Domino cor suum humilians dixit, *Non sum dignus ut intres sub tectum meum*¹; et propterea dignus effectus est. Sic et Paulus ait, *Ego sum minimus Apostolorum, qui non sum dignus vocari Apostolus*²; et ideo ante Deum et homines magnus inventus est. Ita etiam mulier quae se ad pedes Domini humiliiter inclinavit, postmodum a Deo sublimata est, ut et ad caput Domini ungendum admitteretur, et sicut resurrectionis Domini Apostolis prænuntia, ac per hoc Apostolorum apostola. Sic et David dum saltaret nudus coram Domini arca, et contemneretur a Michol filia Saul, speciem humilitatis praetendens in habitu, virtutem humilitatis retinuit in corde, quam et verbo humilitatis nobis intimavit dum diceret: *Ludam et vilior fiam plus quam factus sum, eroque humiliis in oculis meis*³. Sed in hoc humilitas ejus eximia apparuit, quod cum esset miles fortissimus, et rex futurus, non se militi comparavit, sed pulicet et cani, non vivo sed mortuo, dum loqueretur regi Saül sic: *Quem sequeris, rex Israel? quem sequeris? Palicem unum et canem mortuum*⁴. Merito ergo humilitatis sue translatus est de servitute ad regnum. Sic et Publicanus orans in templo, et a Pharisæo condemnatus,

conscientia cor accusante non audebat oculos A ad cœlum levare, sed perentiens pectus suum dicebat, *Deus, propitius esto mihi peccatori*⁵: unde etiam a templo descendit magis justificatus quam Phariseus. Sic et Petrus cum esset Apostolorum princeps, erat omnium humillimus. Unde et tanti meriti fuit apud Deum, ut umbra corporis sui obumbrante sanarentur infirmi⁶.

12. Sic et Joannes Baptista cum esset annuntiatus per angelum, et Spiritu sancto repletus adhuc ex utero matris suæ, et nondum natus præcursoris officio Dominicum sentiret adventum, deinde jam juvenis cum esset munus di contemptor, eternique cultor, habitu incultus, abstinentia singularis, prædictor eximius, Baptista Domini, martyrio rubicundus, virginitate candidus; et post Virginis Filium, et Matrem Virginem electus ex millibus, unde etiam ut ipse Christus esset aestimabatur a populo: cum, inquam, talis ac tantus esset, ne per inanem gloriam raperetur super se, elegit solide subsistere in se. *Confessus est enim, et non negavit; confessus est, Quia non sum ego Christus*⁷. Sed quia veritatem humiliter confessus est, adhuc ad perfectiorem humilitatis gradum ascendit. Ait enim: *Venit post me fortior me, cuius non sum dignus solvere corrigiam calceamentorum ejus*⁸. Quae si simpliciter ad litteram intelligantur, satis grata apparet humilitas. Secundum vero spiritualem sensum sic exponitur. Per calceamentum Domini, Incarnationis Domini intelligitur, sicut per Psalmastam Dominus ait, *In Idumæam extendam calceamentum meum*⁹: id est, In mundo incarnatus apparebo, quod et factum est, ac per hoc sibi alienigenæ subditi sunt. Joannes autem se indignum confessus est ad hoc ut solveret corrigiam calceamentorum Domini, id est, ut mysteria Incarnationis ejus aperiret: in quo tanta creditur humilitas ejus, ut omni sacerdoti se supponeret, quorum officium est Incarnationis mysteria aliis aperire. Quia autem inter natos mulierum non est inventus Joanne humilior, ideo nec major. Secure ergo Joannes multiplicem thesaurum virtutum in foveam humilitatis abscondit.

13. Sic et Maria, quam stellam marinam appellamus, cum esset ex progenie orta regali, totius probitatis forma; hominum et domina et mater, Angelorum regina, virginum virgo fe-

¹ Matth. viii, 8. — ² 1 Cor. xv, 9. — ³ 1 Reg. vi, 22. — ⁴ 1 Reg. xxiv, 15. — ⁵ Luc. xviii, 13. — ⁶ Act. v, 15. — ⁷ Joan. i, 20. — ⁸ Luc. iii, 16. — ⁹ Psal. cvii, 10.

cunda, deifica, nec similem habens primam, vel¹⁴⁰ unus et idem homo cum transeat de infantia subsequentem, quippe templum Domini, sa- A ad pueritiam, de pueritia ad juventutem, inde ad senium per diversas ætates; unus homo est, non plures homines, sed unus: et sicut ex una arboris radice procedit stipes, et ex stipite rami, ex ramis flores et folia, et inde fructus; ita ex una humilitatis radice procedunt bona opera, tanquam rami; paupertatis habitus, et verba religiosa, tanquam flores et folia; deinde gaudium in Spiritu sancto, tanquam bonæ arboris fructus. Est ergo, si recte perpendo, virtus humilitatis in corde, species humilitatis in ore, labor humilitatis in opere, fructus humilitatis B hic et in perventione. Dat enim Deus gratiam pro gratia, quia et in præsenti super humilem et quietum requiescit Dominus, et quanto quisque in hæ terra fuerit humilior, tanto in regno constituetur gloriosior. Hæc de humilitate diximus propter Novitios, ut sciant humilitatem esse fundamentum in quo oportet reliquas virtutes fundari.

14. Sed prætereundum non est, qualiter gradus humilitatis dispositi sunt in Regula beati Benedicti. Dicit autem quia ad primum humilitatis gradum pertinet timor: ad secundum, non amare propriam voluntatem: ad tertium, obedientia: ad quartum, in obedientia patientia: ad quintum, cogitationes patri revelare: ad sextum, omni vilitate et extremitate esse contentum, et se ipsum judicare ad omnia injuncta operarium indignum: ad septimum, non solum lingua pronuntiare, sed etiam corde credere se omnibus inferiorem et viliorum: ad octavum, nihil agere nisi per communem regulam monasterii et per majorum exempla: ad nonum, linguam sub taciturnitate cohibere usque ad interrogationem: ad decimum, non esse promptum in risu: ad undecimum, si, cum quis loquitur, leviter et humiliter eum gravitate, et pauca verba et rationabilia loquatur: ad duodecimum, ut quis non solum in corde humili, sed ipsam humilitatem signis congruis exterius videntibus ad exemplum demonstret, in vestium vilitate et vultus simplicitate².

15. Sed cum multis modis diversificetur humilitas, sicut mihi videtur, una est humilitas; secundum effectus interiores et effectus exteriores multipliciter erescit: quemadmodum

16. Quia ergo humilitatem soror obedientia inseparabiliter comitatur, aliquid de obedientia dicamus. Sed obedientiae bonum per inobedientiae malum lucidius declaratur: quantum enim inobedientia crescit in malo, tantum obedientia crescit in bono. Inobedientia enim amplectitur omne malum. Inobedientia de angelo fecit diabolum, primos parentes de paradiſo expulit, innumeros postea tradidit in inferno; D bona evacuat, mala multiplieat, idolum in corde fabricat. Nolle acquiescere, scelus est idolatriæ. Sed peccatum quale sit et quantum, in primo parente evidenter perpenditur. Deus ergo homini quem posuit in paradiſo voluptatis, diversi generis fructus plures et optimos ad esum concedens, solummodo lignum scientiæ honi et mali interdicit. Certum est autem arborum illam non fuisse cibo noxiū: neque enim qui fecerat omnia bona valde, in paradiſo instituerat aliquid mali: sed ut per melius obe-

¹ Luc. i, 47, 48. — ² Cap. 7.

dientiae meritum homo bene conditus cresceret,³⁴ fuit, quia non coegerit eum peccare vel necessarium fuerat, ut etiam a bono prohiberetur, A sitas, vel fragilitas ipsius, vel ignorantia boni, quatenus hoc quod ageret, verius virtus esset, quanto et a bono cessans Auctori suo se subderet, humilius exhiberet, et ei promerendi Dominum suum virtus esset obedientia ipsa: quam possum verissime dicere solam esse virtutem omni creature rationabili degenti sub Dei potestate; primumque esse et maximum vitium ad ruinam, hominem sua potestate velle uti, cuius vitii nomen est inobedientia. Non esset ergo unde se Dominum habere cogitaret atque sentiret, nisi ei aliquid juberetur. Lignum autem scientiae boni et mali, a quo prohibitus fuit Adam ne comedederet, animae medietatem, id est ordinatam integritatem, designat in nobis; quae tanquam arbor in medio paradisi plantata dicitur, et lignum scientiae boni et mali vocatur: quia si anima qua se debet in anteriora extenderet, id est in Deum, ei posteriora oblivisci, ad se ipsam, deserto Deo, conversa fuerit, et sua potentia sine Deo frui voluerit, et hoc peccatum ejus pena fuerit consequuta; mox experiendo disset quid interest inter bonum quod deseruit, et malum quo cecidit; et hoc erit ei gustasse de ligno scientiae boni et mali.

17. Peccatum autem Adæ gravissimum fuit, quia cum in honore esset, non intellexit¹; id est, cum esset ad imaginem et similitudinem Dei creatus, noluit obediens permanere, sed magis audivit vocem uxoris sue, quam Dei, et viso peccato apostatae angeli et ejusdem peccati poena (scilicet quod de angelo factus esset diabolus), superbia obsecante cor suum, posuit et ipse sedem suam ad aquilonem, ut esset similis Altissimo. In pace quidem factus fuerat locus ejus, et habitatio ejus in Sion: sed quia pacem perdidit volens, dolores multiplices coactus est sentire nolens. Descepit enim ab Jerusalem in Jericho, et incidit in latrones, qui etiam despoliaverunt eum, et plagiis impensis abierunt semivivo relieto. Qui enim visionem pacis deseruit, hujus mundi defectus per experimentum didicit. Latrones autem, id est spiritus maligni, tunica immortalitatis spoliauerunt eum. Graviter etenim vulneratus est, quia graviter peccavit: sed semivivus relicitus est; quia enim peccavit, quasi mortuus est, et quia rationem non perdidit, quasi vita remansit. Ideo autem peccatum suum gravissimum

Ignorantia non coegerit eum, cum nec multa fuissent ei injuneta, sed unum: et iterum videns Deum facie ad faciem, in memoria labi non potuit. Item fragilitas non coegerit eum, quoniam ipse habuit liberum arbitrium, non depresso, sicut postea, sed sancti Spiritus illuminatione corroboratum, et ita per gratiam Dei confirmatum, ut non peccaret si peccare nollet. Iterum egestas non coegerit eum, quoniam neque fame, neque siti, neque alia miseria vexabatur: et si vellet aliquo fructu vesci molestias passionum praeveniendo, erant in paradiſo diversi fructus, quibus licenter vesci poterat. Quorum fructus alius obviavit fami, alius siti, alius aliis passionibus: quibus omnibus propositis, tanquam essent prohibiti, illum fructum, quo voce Domini fuerat interdictus, appetiit tanquam esset ei injunatum, ut illo fructu vesceretur; et ideo quia voluntate sola a Creatore recessit, et omnes posteri sui hac peste interfici sunt: gravissime enim deliquit.

18. Sed et hoc notandum, quia sicut beatus Augustinus testatur in Euchiridion, in hoc peccato multa criminalia comprehenduntur pec-

Cata. Quod enim Adam scienter se contra Deum erexit, superbia magna fuit: quod autem plus quam sibi suffecit appetiit, avaritia fuit. Non est enim avaritia tantum pecuniae, sed et altitudinis. Quia se ipsum in mortem præcipitavit, homicidium fuit: quia vero semetipsum amando, ab amore sponsi cœlestis alienavit, adulterii crimen incurrit: et quia cibum vetitum usurpavit, furtum fecit: et quia Deo non credidit, sacrilegium fecit². Itæc et alia consimilia etiam in nobis inveniuntur, cum scienter contra obedientiam agimus.

19. O inobedientiae horrendum malum! D Omnis enim qui propria conscientia accusante contra obedientiam agit, quantum ad se pertinet, nec Deo, nec homini subditus esse vult, sed similitudinem Dei appetens rapinam facit; eni sicut voluntas Dei invicta est et nulli subjecta, ita a nullo vultvinci, nulli sponte subjici, quia nec Deo. Cum ergo nolit Deo subjici, et constans sit quia Deus esse non possit, se vult parifacere Deo, vel præesse: et hoc quidem malum est, illud pejus, utrumque stultissimum. Non solum autem in majoribus, sed etiam

¹ Psal. xlviii., 13, 21. — ² Cap. 44, n. 13.

in minoribus culpis quam gravis sit inobedientia¹. Culpa, facile perpendere est. Quia enim Jonathas, etiam nesciens patris imperium, parum mellis gustavit illo die, quo omnibus interdictum fuit a Saüle ne comedenter; divina gratia a Deo subtracta est, ut Victoria tunc penitus intermitteretur: quoniam culpam tam gravis poena subsecuta est, ut Jonathas absque retractatione moreretur, nisi totius populi precibus liberaretur². Legitur etiam, quod quidam Prophetarum mandatum acceperat a Deo ne comedenteret, donec reverteretur inde quo missus fuerat. Supervenit autem quidam alias prophetas, dicens sibi Dominum apparuisse, quod et ex dominico praecepto comedere deberet ostendit. Quo sermone Propheta deceptus, credit, et comedit; et in quo se obedire credit, inobedientia fuit: cuius inobedientiae culpam talis subsecuta est poena, ut eum in itinere leo perimeret. Verumtamen in morte peccatum inobedientiae solutum est: quod per hoc indicatur, quia leo qui Prophetam extinxerat, postmodum nec cadaver, nec asinum suum tangere presumpxit³. Quod si tam graviter delinquitur, cum per ignorantiam inobedientia sit; quam horribiliter peccat qui conscientia accusante obedire contemnit? Ergo, ut predictum est, per inobedientiae malum quantum sit obedientiae bonum evidenter perpenditur.

20. Nunc autem simpliciter obedientiam describamus, subjungendo breviter ejus divisiones, et quae sunt quae obedientiam impediunt, quae juvant, quae sit ejus proprietas, et quae dignitas, quae perfectio, quod meritum. Est ergo obedientia virtus, qua homo propria voluntate postposita, animo amplectitur in juncta opere implenda, nisi obstiterit causa invincibilis, vel praefati auctoritas idem prohibens quod injunxerat. Obedientia alia perfecta, alia imperfecta. Imperfecta est, quae usque ad mortis terminum non pertingit. Perfecta est, quae morte non consumitur, sed consummatur. Item obedientia alia est magni meriti, alia parvi meriti, alia nullius meriti, cum tamen obedientia videatur. Magni meriti est, cum secundum quod beatus Gregorius disserit⁴, obedientia in adversis aliquid habet ex suo, id est, ex desiderio amplectitur adversa. Parvi meriti est, cum quis in adversis invitatus obedierit. Nullius meriti est,

³⁴⁵ obedientia in prosperis, cum obedientis animus entiae culpa, facile perpendere est. Item obedientia A ad eadem prospera anhelat. Item obedientia alia est venalis, alia servilis, alia filialis. Venalis est, quae ad quocumque temporale commodum, vel ad mundi gloriam respicit. Servilis est, quae fit quocumque timore non casto. Filialis est, quae ad solam charitatem respicit. Obedientia filialis est valde bona; obedientia servilis nec ad salutem sufficit, nec est valde mala: obedientia venalis valde mala est, illa maxime qua nititur homo ad praelationis culmen fraudulenter attingere; ut qui subjectus humiliatissima igna prætendit, aliis prælatis cornua superbiæ ostentat malitiose. Item debemus subjecti obedientiam, primum Deo, deinde prælatis, postmodum ad invicem. Deo, ex necessitate; prælatis, ex potestate, quia eis nosmetipsos sponte subjecimus; ad invicem, ex charitate.

21. Item obedientia dux est nobis ad virtutes, dux ad sapientiam, dux ad martyrium, dux ad patriam nostram. Dux dico est ad virtutes, secundum illud Gregorii: « Obedientia sola est »quæ ceteras virtutes menti inserit, insertasque »custodit⁵. » Alibi dicit, quia obedientia fidei meritum possidet, sine qua infidelis quisque C convincitur, etiamsi fidelis esse videatur. Dux est ad sapientiam juxta illud: *Concupisti sapientiam? serva mandata*⁶. Dux est ad martyrium, quia qui vere et perfecte vult obediri esse oportet eum gravissimas cordis et corporis passiones perpeti: sed magna nobis est consolatio, quia si compatimur conregnabimus, et quia secundum multitudinem dolorum nostrorum consolationes Dei laetificabunt animas nostras: et quemadmodum filii Jonadab propter obedientiam quam exhibuerant patri suo, scilicet ne vinum biberent, et ut manerent in tabernaculis, benedictionem meruerunt a Domino⁶; ita et quicunque prælatis suis perfectam exhibit obedientiam, benedictionem merentur a Domino, utique triplicem: quia prima est virtutum benedictio juxta illud Psalmistæ, *Multiplicabis in anima tua virtutem*⁷; secunda est, ut anima exiens a corpore statim transeat ad requiem; tertia est, ut in resurrectione justorum omnis obedientiae filius stolas binas recipiat, juxta illud quod scriptum est, scilicet, *In terra nostra duplicita possidebant*⁸. Amplius, veram

¹ I Reg. xiv. — ² III Reg. xiii. — ³ Moral. lib. 35, cap. 10. — ⁴ Ibid. — ⁵ Eccl. i, 33. — ⁶ Jerem. xxxv. — ⁷ Psal. cxxxvii, 3. — ⁸ Isai. lxi, 7.

obedientiam comitatur charitas, simplicitas,³ ex proprio desiderio adversa tolerare; in proconcordia: quod per hoc nobis figuraliter in-
nuit, quod postquam Job de infirmitate convaluit, unusquisque amicorum snorum obtulit ei inaurum auream unam, et ovem unam¹. Sed quid per inaurum, quod instrumentum est au-
renum, nisi obedientia? quid per ovem, nisi
simplicitas, designatur? Et quare inauris aurea,
nisi quia aurum charitatem significat, sine qua
obedientia esse non debet? et cur inauris una
et ovis memoratur una, nisi quia unitas per con-
cordiae vineulum charitati et simplicitati con-
jungitur? Tanta enim concordia omnia nostra
dirigi debent, ut nostro vitio scandalum divi-
sionis in Ecclesia non fiat.

22. Amplius, amor sæculi et amor privatus
valde impediunt obedientiam: et valde robo-
ratur obedientia, si quis est contemptor sæculi
et sui. Sunt autem hæ proprietates obedientiæ,
ut subjectus obediat, non trepide, non tepide,
non cum sermone nolentis, sine mora et usque
ad mortem. Et hæc est perfectio obedientiæ,
propter quam perfectionem dictum est, Usque
ad mortem. Alius enim permanet in obedientia
usque ad verborum contumeliam, alias usque
ad damnationem rerum; alias usque ad corporis pas-
siones, alias usque ad mortem: et hic solus
ad perfectionem obedientiæ pertingit. Et no-
tandum quod obedientia nobis usque ad mortem
servanda præcipitur. Ne igitur nobis usque
ad præsentis vitæ terminum obedientia laboriosa
apparet, Redemptor noster factus est obediens
usque ad mortem. Quid ergo mirum si homo
peccator obedientiæ in vitæ hujus brevitate se
subjicit, quando hanc et ille qui obedientes re-
munerat, non reliquit? Sed et hoc prætereun-
dum non est, quod primis parentibus dictum
est: *Ex omni ligno paradisi edite; de ligno
autem scientie boni et mali ne tetigeritis*². Qui
enim ab uno quolibet bono subjectos vetat,
necessè est ut multa concedat, ne obedientis
mens funditus intereat, si ab omnibus bonis re-
pulsa jejunat. Omnes enim paradisi arbores ad
esum concessit, cum ab una prohibuit, ut
creatura suam quam nolebat extingui, tanto
facilius ab una restringeret, quanto ad cunctas
latius relaxaret.

23. Quod autem superius dictum est³, obe-
dientem non solum ex præcepto, verum etiam

A speris autem de suo omnino nil habere debere;
veraciter affirmare possumus, si Moysen et Pan-
lum ad medium ducamus. Moyses namque
cum in deserto oves pasceret, a Domino per
angelum in igne loquentem vocatus est, jnssus-
que est ut omnium Israëlitarum multititudini
præsset: sed quia apud se mente humiliis ex-
stitit, oblatau protinus tanti regiminis gloriam
expavit, moxque ad infirmitatis patrocinium
recurrat, dicens, *Obsecro, Domine, non sun-
eloquens ab heri et nudiustertius, ex quo carpisti
loqui ad serum tuum, tardioris et impeditioris
linguae factus*; et se postposito alium depositit,
dicens, *Mitte quem missurus es*⁴. Ecce cum
auctore linguae loquitur, et ne tanti regiminis
potestatem suscipiat, elinguem se esse causatur.
Paulus autem sic ait: *Ego non solum alligari,
sed et in Ierusalem mori paratus sum pro nomine
Iesu*⁵; *neque enim facio pretiosiorem animam
meam quam me*⁶. Jerosolymam ergo pergens
adversa cognoscit, et tamen hoc libenter appetit:
audit quod timeat, sed ad hoc ardenter
anhelat. Moyses itaque ad prospera de suo nil
habet, quia precibus renititur, ne Israeliticæ
plebi præferatur: Paulus ad adversa etiam ex
C suo voto deducitur, quia malorum imminentium
cognitionem percipit, sed devotione spiritus
etiam ad aetiora servescit. Ille præsentis potes-
tatis gloriam Domino voluit jubente declinare;
iste Domino disponente per dura et aspera stu-
duit ad graviora properare. Praeuentum ergo
virorum exemplo instruimur utiliter, ut si obe-
dientiæ palmam apprehendere veraciter nitimur,
prosperis hujus sæculi ex sola iussione,
adversis autem ex devotione militemus.

24. Et notandum quod quantum ex humana
ratione colligi potest, sicut nulla mala a præ-
latis ex præcepto injungi debent, sic nec omnia
D bona, sed media bona, quæ quasi ex nostra
potestate nobis a Domino data sunt, verbi gratia
ut legere, scribere, loqui, silere, laborare,
cessare, et consimilia. Sed, sicut prædictum
est, non omnia bona præcipienda sunt. Quis
enim audeat per obedientiam injungere omnia
relinquere, virginitatis votum, in virginitate
manere, inimicum diligere, mori pro proximo?
quanquam si quis habeat fidem sicut granum
sinapis, possit ac debeat etiam amplecti ea quæ

¹ Job xl, 11. — ² Gen. ii, 16, 17. — ³ Supra, num. 20. — ⁴ Exod. iv, 10, 13. — ⁵ Act. xxi, 13. —
⁶ Id. xx, 24.

impossibilia secundum humanam rationem vi^{—313} est oratio una obedientis, quam decem millia dentur, si sibi a prælato injungantur. Multi A » contemptoris³. » Obedientia quidem orationem dirigit ad cœlum, quæ sine obedientia non ascendit ad Dominum, sicut et lapis projectus ad cœlum non attingit. Vir obediens confidit ut leo : et quemadmodum leo non viribus aliis, sed in viribus proprii pectoris confidit, nec ad alicujus bestiæ pavet occursum; ita et vir obediens non in aliorum oratione et vita, sed in propria conscientia gloriatur, juxta illud Apostoli, *Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiae nostræ⁴*, nec ad malarum bestiarum pavet occursum. Si enim occurrit ei spiritus B avaritiæ vel superbiæ, vel fornicationis, vel quilibet alijs malignus spiritus qui dicat, *Incurvare ut transeamus⁵*; ipsa obedientiæ virtus sic ipsum roborat, ut non incurvetur, sed vicit transeat. Nec mirum. Est enim virtus obedientiæ salus omnium fidelium; obedientia est genitrix omnium virtutum; obedientia est inventrix regni cœlorum; obedientia est cœlum aperiens, et hominem de terra elevans; obedientia est cohabitatrix Angelorum; obedientia est sanctorum omnium cibis : ex hac enim sancti ablactati sunt, et per hanc ad perfectionem venerunt.

C 25. Nunc quæ sit obedientiæ dignitas restat ostendere. Dignitas vero obedientiæ simillima Deo est. Qui enim simpliciter charitatem servat in moribus, similitudinem Dei tenet. Qui autem cum charitate etiam jejuniis, vigiliis, et aliis virtutum laboribus vigilanter insistit, Deo similior est. Qui vero cum his omnibus sub alterius potestate, obedientiæ vinculo semetipsum ligat, et ad voluntatem et imperium magistri per omnia pendet, obedientiam servans usque ad mortem, Deo simillimus est. Meritum autem obedientiæ in regno erit vitæ, tantoque illic quisque constituetur sublimior, quanto hic in ipsa obedientia manet perfectior; et illi maxime merentur sublimari a Deo, qui virginitatem obedientiæ usque ad mortem servant. Virginitatem obedientiæ vocamus obedientiæ incorruptionem, scilicet cum quis ex quo magistro se subdidit, nulla hora vel actu, vel voluntate fuit inobediens : et sicut in regno vitæ omnes qui carne et spiritu virgines permanerunt, virginitatem tamen obedientiæ non servaverunt, canticum novum cantabunt Agno, non tamen canticum virginitatis obedientiæ; sic e converso omnes qui in virginitate obedientiæ permaneserunt, et virginitatem carnis et spiritus non servaverunt, etsi non canticum virginum, canticum tamen virginitatis obedientiæ cantabunt coram Domino et Agno.

D 26. Magna est ergo virtus obedientiæ, quæ de corruptis quodammodo virgines facit. Hæc virtus milites Christi ducit per ignem et aquam, ut transeant in refrigerium; probat eos, probatosque reddit perfectos, et quia perfectos ideo victores: vir enim obediens loquitur victorias¹. Obediens enim quotiescumque aliquid asperum et difficile ei injungitur, si gladio præcepti se ipsum mactat et Domino sacrificat, magnam loquitur victoriam, quia se ipsum vincit. Multo enim melior est obedientia quam victimæ²: quia per victimam mactatur aliena caro, per obedientiam vero mactatur propria voluntas. Vir obediens hilariter et fiducialiter orat; quia, sicut per beatum Augustinum dicitur, « Melior

27. Item sunt alii modi qui ad obedientiam pertinere videntur, cum tamen veritas obedientiæ in eis non sit. Sunt enim qui magistrum sibi eligunt idiotam, non ut ei obdiant, sed ut eum secundum suam carnalem voluntatem flettere valeant; vel eligunt litteratum, qui carnaliter vivat, et carnaliter diligit obsequentes. Hi ergo qui non ut Domino placeant, sed pro concupiscentiis suis nutriendis in exterioribus obedere videntur, recte Ismaelitæ dicuntur. Ismaelita namque interpretatur Sibi obediens. Est et obedientia ex nimia simplicitate descendens, quam satuitatem appellamus, cum quis tam in malis, quam in bonis obedere contendit: cum scriptum sit, Malum per obedientiam numquam fieri debere, sed bonum aliquando intermitte. Et est obedientia semetipsam indiscrete excedens, cum quis nimia subtilitate deceptus decernit quæ sibi prælatus injungere debeat, et quæ minime. Est et obedientia præcisa, cum quis sibi bonum præeligit, ut a prælato sibi injungi postulet (quod aperte malum est), sed per impatientiam frangitur cum a prælato de-

¹ Prov. xxI, 28. — ² Eccl. iv, 17. — ³ De Operc Monachorum, cap. 17, n. 20. — ⁴ 1 Cor. i, 12. — ⁵ Isai. li, 23.

negatum fuerit. Quod si humiliter bonum quod³⁴⁶ tribus novellis propinare. Sed quia timor introdesiderat, prælato suggerat, et cum denegatum fuerit immotus permaneat, bonum est. Item est obedientia superbiae simul et stultitiae peste depravata, ex propria voluntate descendens, cum quis in bonis apud semetipsum quæ facturns esset, si injungerentur ei, et quæ minime... Et quandoque contigit, ut illa bona quæ facere non vult, ei prælatus nunquam injungat, et tamen propter stultam cordis deliberationem et inobedientiam apud Deum reus mortis tenetur. Sed et hoc notandum, quod quandoque magister aliquid discrete injungit, et discipulus nullo modo acquiescit; sed quasi consilium melius daturus, voluntatem magistri voluntati suæ subjeicit, cum propriam voluntatem et proprium consilium sub voluntate et imperio magistri fleetere debeat. Longe ergo ab itinere obedientiae errore ducitur devio, cum semetipsum magistrum, et magistrum suum constitutum discipulum.

28. Præterea attendendum est, quod subiectus errores magistri sic cavere debeat, ut semper magistrum veneretur: quodque adeo seducitur, ut magistrum venerando imitetur errores, vel errores cayendo magistro subdi dedignetur. Quippe dum magistri actus vel verba curiosa subtilitate attendit, et semetipsum qualis apud se lateat, seductus ignorat; et dum mala sua nec magna, nec minima attendere vult, sed bona, si qua sunt; nec de occultiis magistri bene sentit, nec ejus manifesta bona approbat, sed mala, si qua sunt, manifesta liberenter attendit: dum, inquam, hoc facit, et se ipsum inaniter extollit, et magistrum malitia agitatus deprimit. Verumtamen commissa sua attendens, se peccatorem confitetur, nec tamen tantum se peccasse aestimat, ut tali magistro subditus esse deberet, et crescente malitia verbum responsionis subtrahit, et pejus silet quam pejus loqueretur. Sed in hoc inobedientiae vitium a filiis obedientiae longe est, quorum studium est ut semper humiliter cogitent, humiliter loquantur, humiliter obdiant, humiliatis habitum non recusent. Haec de obedientia et ejus proposito propter simplices obedientiae filios simpliciter descripsimus: sed quia humiliatis et obedientiae charitas regina est, et ad ejus regimen omnes virtutes dirigi debent; volo, si possum, de uberrimo charitatis fonte fra-

A ducit charitatem, sic intrans ut exeat, aliqua de timore proponamus.

PARS TERTIA.

DE TIMORE ET CHARITATE.

29. Est quidam timor naturalis, nobis cum animalibus communis, ex natura carnis procedens. Timemus enim quae corporibus sunt noxia, et naturaliter ea vitamus, et appetimus salutaria: unde scriptum est, *Nemo unquam carnem suam odio habuit, sed nutrit et fovet eam*¹. Iste timor non est peccatum, sed poena peccati; nec introduceit charitatem, nec introductam expellit: sed naturaliter est in nobis, sive habeamus charitatem, sive non. Et hunc timorem habebat Christus cum diceret, *Tristis est anima mea usque ad mortem*²; ut per hoc veritatem assumpti hominis ostenderet, et electos suos adversa mundi mortemque passuros corroboraret suo exemplo. Et nullus miretur electos timore concutti, cum Christus esset tristis usque ad mortem.

30. Sed et timor, qui est initium sapientiae, et servilis dicitur, in Christo fuisse creditur, de quo Isaias dicit: *Et replevit eum spiritus timoris Domini*³. Unde merito queritur, cum perfectam charitatem, quæ foras mittit timorem, in Christo fuisse nefas sit negare, quomodo perfecta charitas et timor servilis in esse simul potuerint. Ad quod diversa, nescio si sufficientia, respondentur. Dicitur quod ille qui nulla causa cogente, sed voluntarie cæteros nostræ mortalitatis suscepit defectus, hunc quoque, cum sit donum Spiritus sancti, habuit. In eo tamen perfecta charitas fuit: alterum habuit ex sua perfectione, alterum habuit ex nostra infirmitate. Aliter: Cum dicitur, Timuit, sic intelligitur, Nihil negligit; et ponitur causa pro effectu. Timor enim causa est hujus effectus, ut nihil negligatur. Haec expositio verbis beati Gregorii congruere videtur: dicit enim sic, « Timere Deum est, nulla quæ facienda sunt praeterire⁴. » Aliter vere Christus timuit, sed sicut in se incomprehensibilis est, ita timorem habuit

¹ Ephes. v, 29. — ² Matth. xxvi, 38. — ³ Isai. xi. — ⁴ Lib. Moral.

incomprehensibilem. Aliter : Christus qui per¹⁷ nis, dicitur sapientiae. Ex hoc autem timore, divinitatem omnia scivit tormenta gehennalia, et illos qui in illis cruciabantur et cruciandi erunt intuens, ex humanitate timuit, horrorem in se sensit : quemadmodum si aliquis nostrum aliquem damnatum gravissima poena torqueri videret, protinus in fremitu carnis exhorresceret. Aliter secundum Hieronymum, timorem Christus habuit non ad timendum, sed ad dampnum : sicut medicus sanus qui medicamentum habet, non ad sanandum se, cum sit sanus, sed ad sanandum ægrotos.

31. Item nascuntur diversi timores in hominibus. Est timor ex vitio animi veniens, quando aliquis ne non adipiscatur temporalia, vel adepta amittat, homines magis quam Deum timet. Et iste timor non introducit charitatem, sed introductam impugnat. Est et timor vituperabilis, cum timet homo vilesere, non oculis Dei, quod timendum est, sed oculis hominum, quod timendum non est. Est et timor reprehensibilis, cum ipsa mors et corporis passiones ultra modum timentur : et ideo tertio oravit Dominus, ne nos per trinam tentationem timoris succumbamus. Item est timor malus respectu solius gehennæ, cum homo nec Deum timet, nec peccare timet, sed ardere ; et retrahit se ad tempus ab actu peccandi, non a voluntate mala, quia vellet peccare, si liceret impune ; nec amat justitiam, sed odit. Et iste timor non dicitur timor Domini, nec correptionis, nec initium sapientie.

32. Est et alias timor respectum habens in Deum, quando videlicet ipsum Dominum timemus propter potentiam ipsius, quia potest animam et corpus mittere in gehennam. Hunc autem Dominus jussit habere dicens : *Nolite timere illas qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere; sed timete illum qui potest animam et corpus perdere in gehennam*¹. In hoc autem timore aliquantulum vis charitatis est, in hoc quod ad Dominum respicit et dominum Dei est : sed quia ex ejus potentia habetur, poenam habet, et servilis dicitur, et quod in inicio suo bonus est, sed non perfectus est, nec ad salutem sufficiens, verumtamen per excrescentes gradus melioratur, et adeo hominem corrigit, ut nec actu, nec voluntate peccare libeat; etiamsi peccatis obligetur invincibilis; et timor iste dicitur Domini, dicitur correptionis

A mediatis virtutibus, ad illum tendimus timorem, qui dicitur permanere in sæculo sæculi². Et notandum, quemadmodum mulier castum timorem habet, scilicet ne vir discedat ab ea, vel in aliquo virum offendat; sic timor Domini dicitur castus, cum timet aliquis ne Deum offendat, unde gratiam quam accepit, amittat: et iste timor, cum taliter castus sit, non permanet in sæculo sæculi, eum in beata vita unusquisque certus sit, nec Deum offendere, nec velle, nec posse. Timor autem castus qui permanet in sæculo sæculi, si diligenter perpendicularitur, potest dici amor. Amamus autem ipsum propter se ipsum, non respicientes ad poenas, sed ipsum intuentes, ipsum præ omnibus desiderantes, caste inhærenus ei : et iste castus affectus foras mittit timorem. Non de charitate quæ in praesenti habetur, sed de perfecta quæ in futuro habebitur, solet intelligi; et tunc revera timor forasmittitur, vel in praesenti per charitatem expellitur. Quamvis enim timor naturalis sit in homine, tamen veniente charitate, jam non pro timore servitur, sicut prius, sed propter ipsum Deum.

33. Timorem autem Domini Scriptura multipliciter commendat. Verbi gratia scriptum est : *Et timenti Deum bene erit in extremis, et in die defunctionis suæ benedicetur*: et, *Corona sapientiae timor Domini, replens pacem et salutis fructum*: et, *Radix sapientiae timor Domini*: et, *Timor Domini et gloriatio, et corona exultationis*: et, *Timor Domini dabit gaudium in longitudinem dierum*: et, *Timor Domini expellit et reprimit vitium, cautum facit hominem atque sollicitum*: nam qui sine timore est, non poterit justificari, quia ubi timor non est, dissolutio vite est³. Et alibi scriptum est : *Qui timent Dominum, præparabunt corda sua*⁴: et, *Timete Dominum^a cum timore, et exultate ei cum tremore*⁵: et, *Beatus homo qui semper est pavidus; qui autem durec mentis est, corruet in malum*⁶: et, *Timete Dominum, omnes sancti ejus, quia non est inopia timentibus cum*⁷: et, *Timentes Dominum, sustinetis misericordiam ejus, et ne deflectatis ab illo, ne cadatis*: et, *Qui timet Dominum, diligite eum, et illuminabuntur corda vestra*: et, *Qui timet Dominum, sperate in illo, et in oblatione veniet*

¹ Matth. x., 28. — ² Psal. xviii., 10. — ³ Eccli. i., 1f-29. — ⁴ Id. ii., 20. — ⁵ Psal. ii., 11. — ⁶ Prov. xxviii., 14. — ⁷ Psal. xxxiii., 10.

* Fortasse legendum, *Servite Domino.*

*vobis misericordia: et, Qui timet Deum, cre-*³⁴ *per se est, nec per se bonus est; sed a Deo est,* dite in illum, et non vacuabitur merces vestra¹: *A Deo bonus est: similiter dico de angelo, et de quacumque creatura. Deus enim per se est, et per se bonus est. In eo autem qui per se est, et per se bonus est, finis nostrae beatitudinis constituitur: ergo in solo Deo. Quod si homo diligenter se ipsum propter se ipsum, vel proximum propter proximum; jam non in Deo, sed in creature finem sue beatitudinis constitueret, quod nefas esset: unde procul dubio in miseriam laberetur homo, cum sibi ipsi non posset esse beatitudo, nec aliquid praeter Deum. Debet ergo unusquisque se ipsum diligere, nec*

B *propter se, sed propter Deum.*

35. Sed quia ista caritas manifesta vel perfecta esse non potest, nisi ex operibus comprobetur (probatio enim dilectionis est exhibitio operis), necesse est sequi opera quae propter Deum exhibeantur. Unde dicitur, *Diliges proximum sicut te ipsum*⁶: scilicet propter Deum; id est, ut servitum Dei ab illo impleatur. Et istud *sicut similitudinem* significat hic, non quantitatem: sed ut *sicut diligis te ad serviendum Deo*, itidem diligere proximum ut serviat Deo et regnet cum Deo. Non enim audeo judicare peccatum, si quis habeat minorem affectum circa C alium, quam circa se ipsum: quod si aequalis est, perfectus est. Eisdem etiam proximis temporalia et spiritualia debemus impendere: spiritualia, ut prædicaciones et quacumque spiritui congruunt; corporalia, quacumque sunt nobis ultra necessitatem. Non debemus proximis dare nostra tempore necessitatis: ipsa necessaria nostra non dare, sed partiri debemus. Sic enim beatus Gregorius testatur: « Minus amare proximum » convincitur, qui necessitate cogente, necessaria non partitur. » Et revera caritas magis vult ut duo tolerabili afficiantur inopia, quam unus intolerabili torqueatur miseria: nec mirum D quia caritas, quae non querit quæ sua sunt, juxta vires occurrit, et ultra vires vult.

36. Dubitari autem solet de dilectione Dei et proximi, quæ quam præcedat. Quod ita decernitur. Dilectio Dei alia incipiens est, alia nutrita. Incipit quidem homo diligere Deum antequam proximum: sed quia dilectio Dei non potest perfici, nisi nutriatur et crescat per dilectionem proximi, oportet ut proximus diligatur. Sic ergo dilectio Dei præcedit ut incipiens: procedit a

¹ Eccl. ii, 7-10. — ² Id. xxxvii, 1. — ³ Id. xxxiv, 14-20. — ⁴ I Joan. iv, 16. — ⁵ De Doctrina christiana, lib. i. — ⁶ Matth. xxii, 39.

dilectione proximi, ut ab illa nutrienda. Et hæc est in dilectione Dei perfectio, ut si articulus necessitatis evenerit, moriatur homo quocumque genere mortis, antequam transgrediatur unum de præceptis Dei minimis. In dilectione vero proximi hæc est perfectio, ut homo diligat inimicum suum, et ponat animam suam pro fratribus suis. Sic enim scriptum est, *Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, orate pro persecutibus et calumniantibus vos*¹: et alibi, *Majorem charitatem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis*².

37. Jure ergo charitas dicitur signum, quo discernuntur electi a reprobis. Non enim discerni possunt fide, aut cleemosynarum largitione, vel scientia, vel jejuniorum vel vigilarum affectionibus, vel martyrio : haec enim sunt communia electis et reprobis. Sola ergo charitas filios Dei a filiis gehennæ distinguit, dicente Domino : *In hoc cognoscetis omnes quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis ad invicem*³. Charitas congregat filios Dei, et facit habitare in unum. *Ecce quam bonum et quam jucundum habitare fratres in unum*⁴. Et alibi scriptum est : « Ubi est charitas et dilectio, ibi est sanctorum congregatio. Ibi nec ira est, nec indignatio, sed firma charitas in perpetuum. » Nulla virtus sine charitate roboratur, imo in peccatum vertitur. Peritus enim sine charitate stultus est; et idiota quilibet, si charitatem habet, valde doctus est, divina Scriptura testante. Ille tenet et quod patet, et quod latet in divinis sermonibus qui charitatem tenet in moribus. O quid digne de charitate referam, quæ scientiam non abscondit ignorantibus, nec fructum indigenibus, nec infirmis negat medicinam, nec sanis tutelam! Charitas interna inspiratione prædestinatos vocat, vocatos justificat, justos magnificat. Pigrum excitat ut pugnet, pugnantem juvat ut vineat, victorem coronat ut regnet. Scientem inflatum tangit ut humilietur, idiotam humilem docet ut sapiat et exaltetur. Blanditur sine adulacione, sævit sine crudelitate; cum infirmis infirmatur, pro scandalizatis uritur; agit magna, agit minima, ut nunquam sit otiosa. Gaudet in confessoribus, jucundatur in virginibus, servet in martyribus, regnat in Angelis. In humiliibus confessoribus redolet ut viola, in devotis virginibus germinat ut lilium, in sanctis martyribus rubet ut rosæ, in beatis Angelis fulget ut

Augustino, pauper dives, sine qua dives pauper est! Hæc in prosperitatibus temperat, in adversitatibus tolerat, in tentatione tutissima, in hospitalitate latissima, inter veros fratres laetissima, inter falsos patientissima: libera in Paulo ad argendum, humiliis in Petro ad obediendum, humana in Christianis ad confitendum, divina in Christo ad ignoscendum.

38. Charitas ergo mira, pulchra, optima docet et operatur. Docet enim ut semper diligatur quod diligendum est, ut nunquam diligatur quod diligendum non est, nec amplius diligatur aliquid respectu hujus rei quod æqualiter vel minus diligendum est, nec æqualiter quod minus vel amplius, nec minus quod æqualiter vel amplius. Debet unusquisque homo quatuor tantum diligere : Deum scilicet, Angelos, semetipsum, et homines. Alia autem ab his minime diligenda sunt, sed pro loco et tempore utendum est eis, et pro conditione sua laudandus atque admirandus est Creator in illis. Verbi gratia Deus et proximus semper diligendus est, peccatum autem nunquam diligendum est : item Deus non minus vel æqualiter respectu alicujus, sed magis diligendus est : nec proximi minus nec magis diligendi sunt, sed æqualiter, licet opera charitatis non æqualiter exhibenda sint. Item corpora nostra nec magis, nec æqualiter ut animæ diligenda sunt, sed minus.

39. Item docet hominem gaudere cum gaudientibus, flere cum lamentibus, abstinere ab illicitis, transcendere licita, dare superflua, parti necessaria, inimicum diligere, pro proximo mori. Charitas purgat cor, illuminat, accendit, corroborat : purgat, dico, a sordibus peccatorum, illuminat ad intelligendum, accendit ad diligendum, corroborat ad operandum et perseverandum. Charitas est vita verborum et cogitationum, vita virtutum et operum ; quia singula haec si ex radice charitatis non pullulant, non vivunt, sed mortua sunt. Item charitas est vita beatarum animarum, vita quoque Angelorum ; quia nec animae nec Angeli vivunt nisi per charitatem Dei qua pascuntur. Item charitas est mors criminum, virtus pugnantium, palma victorum : quam fides concipit, ad quam spes currit, cui profectus omnium bonorum deservit. Non est autem charitas integra, nisi cum dile-

¹ Matth. v, 44. — ² Joan. xv, 13. — ³ Id. xii, 35. — ⁴ Psal. cxxxii, 1.

ctione Dei amor fraterus teneatur : qui enim^{3,40} est, meritum et societas electorum. *Charitas* a fraterna societate secernitur, divinae charitatis participatione privatur. Christus Deus et homo est : totum ergo Christum non diligit qui hominem odit. Quavis aliqui fide et bonis operibus videantur esse participes; tamen quia fraterna dilectione privantur, nullum habent incrementum virtutis. Nam, sicut Apostolus ait, *Si linguis hominum loquar et Angelorum, charitatem autem non habeam, factus sum ut as sonans, aut cymbalam tintiens. Et si haberero prophetiam, et neverim omnia mysteria et omnem scientiam, et haberero omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habeam, nihil sum. Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, et tradidero corpus meum ita ut ardeam, charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest*¹. Charitas enim omnium virtutum obtinet principatum, unde et *vinculum perfectionis dicitur*², eo quod universae virtutes ejus vineculo religentur. O quam beata est virtus charitatis, quae omnes amplectitur, omnes diligit, omnes fovet; peccata detet, virtutes nutrit; et, sicut scriptum est, comprimit iram, excludit odia, expellit avaritiam, comprimit rixam, et fugat pariter omnia vita! Inter opprobria secura est, et inter iras placita, inter odia benefica, in veritate firma : a pravis impugnatoribus non diripitur, a latronibus non furatur, ab incendio non crematur, ab haeresi non dividitur : individua stat, inexpugnabilis manet, inconcussa perseverat, incorrupta laetatur. Charitas concordia

*benigna est, quia amicis et inimicis opera misericordie impedit: charitas non emulatur, quia alterius bonum diligit ut suum: non agit perperam, quia ad opus perversum non ducitur: non inflatur, quia eam nulla prosperitas attollit: non est ambitiosa, quia non vult aliis praeponi: non querit que sua sunt, quia communia propriis, non propria communibus anteponit: non irritatur, quia non provocatur ad iram, et non solum opere non nocet, sed nec malum cogitat: non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati: omnia suffert in actu pro veritate; omnia credit quae veritas suadet; omnia sperat quae veritas promittit; omnia sustinet, in ipso capite, id est Christo. Charitas nunquam excidit*³, quia etsi opera ejus cessent, ipsa tamen charitas nec in hoc saeculo, nec in futuro finitur. Vel charitas in electis non excidit, quia etsi aliquis electus criminaliter peccet, charitas tamen in eo non excidit irregressibiliter. Hanc autem virtutem qui servat in operibus suis, benedictionem consequitur, Scriptura affirmante quae loquitur ad populum Israeliticum sic: *Si autem audieris ut facias omnia mandata ejus, faciet te Dominus excellorem cunctis gentibus quae versantur in terra: benedictus eris in agro, et benedictus eris in civitate: benedictus fructus ventris tui, et benedictus fructus terrae tuae: mittet Dominus super cellam tuam et super omnia opera manuum tuarum benedictionem*⁴.

EXPOSITIO IN ORATIONEM DOMINICAM.

Prodit nuper ex bibliotheca Dunensi. Ejusdem est auctoris ac precedens Tractatus, cuius hic mentio fit num. 3.

1. *Pater noster.* Septem sunt petitiones, sicut septem dona Spiritus sancti et septem virtutes.

Per petitiones venitur ad dona, et per dona ad virtutes, per virtutes ad beatitudines. Istae pe-

¹ Cor. xiii, 1-3. — ² Coloss. iii, 14. — ³ I Cor. xiii, 4-8. — ⁴ Deut. xxviii, 1-8.

titiones distinctæ sunt secundum duas vitas :³³¹ quia vita alia est temporalis, alia cœlestis. Per temporalem transitur ad cœlestem, si bene et recte temporali utatur viator; ita quod nunquam adhæreat huic mundo, ino liberetur ab eo. Tres inferiores pertinent ad temporalem vitam, et primæ tres consummabuntur in cœlesti vita: media vero, quamvis de cœlestibus sit, tamen hic completur; quia panis spiritualis ideo petitur, ut in præsenti eo fruamur, et per eum confirmemur. Sed antequam ad petitiones veniantur, captatio benevolentiae in ore orantis præmittitur, *Pater noster*. Inducitur unusquisque simul orans, non sibi, sed communī salutē hominū, ut charitas et unitas Ecclesiæ designetur: in qua tam bene frater desiderat salutem fratris, sicut et suam. Dicit ergo, *Pater noster*. Cum vocet eum Patrem, debet esse filius, non degenerare a tanto Patre, qui affectu et benevolentia Pater est. Cum vocamus Patrem, significamus quia iam non sumus servi, sed filii: cum dicimus *noster*, significamus quia multorum est, non unius tantum: qui enim habebat unum filium naturaliter, per gratiam suam voluit et alios filios adoptionis addere. Ecce communis est Pater omnium nostrum, per quod admonemur fraternitatis et ejusdem unanimitatis. Non applaudat sibi dives vel nobilis, sive Dominus; quia similiter est filius Dei pauper et ignobilis et servus. Omnes itaque fratres sumus. Cum dicitur, *qui es in cœlis*, videtur orare ille qui est in ino, ut ad Patrem suum qui est in cœlis, id est, in immutabilitate, æternitate, impossibilitate, possit ascendere, ut cum eo sit immutabilis et impossibilis.

2. Præmissa captatione benevolentiae, accedit ad petitiones: sed alio modo hic ordinantur, quam in hominibus complentur. Præmittuntur enim illæ petitiones quæ in futuro erunt consummatae, quia digniores sunt: postea ponuntur illæ quæ ad præsentem vitam pertinent, quia indigniores sunt. Sic Isaïas fecit, qui dona Spiritus sancti digniora præmisit descendendo in minimis¹: et Moyses, qui dilectionem Dei præmisit dilectioni proximi², quamvis sit posterior tempore. Ut ergo melius dignitatem, et quomodo aliud ex alio nascatur, videamus; naturalem ordinem, prout in nobis completur, prius sequamur, et postea ad istum ordinem redeamus.

3. Ultima petitio est, *Sed libera nos a malo*; A quæ tamen prima est in nobis. Homo enim qui vult ascendere ad cœlum, videns quia non potest aliter ascendere, nisi a malis hujus mundi liberetur, clamat, *Libera nos a malo*; id est, a peccato originali et actuali, et a desiderio hujus mundi, ut temporalia et me ipsum abjicere queam, et siam pauper spiritu. Quod totum siam per spiritum timoris, sicut expositum est planius in tractatu *Virtutum*³. Et ne nos inducas in tentationem. Abdicatis omnibus terrenis, necesse est instare tentationes interiores et exteriores. Necessaria est ergo mansuetudo, ut mitis sit et B humiliis omnibus nocentibus, et nulla ira vel rancore moveatur, quod fit per spiritum pietatis. Et non orat quod non eveniant tentationes, sed ut non inducatur. Ille inducitur in tentationem, qui succumbit tentationi, et mergitur in ea. *Et dimitte nobis debita nostra*. Quamvis sit liberatus a malo, quamvis non frangatur temptationibus, adhuc tamen non potest evitare quin in multis Deum offendat; sicut navis transiens per mare, per rimas recipit aquas: et ideo necessarius est luctus, quo peccata abluantur, quæ ut sibi dimittantur, necesse est ut alii dimittat, et de miseriis hujus mundi doleat; quod C totum fit per spiritum scientiæ. Scientia facit lugere hominem, cum quanta sit miseria in præsenti, facit agnoscere, et peccatis cognitis facit clamare, *Dimitte nobis debita nostra*, id est, peccata quæ debemus lugere; sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Debtores sunt qui nobis debent pecuniam, et qui fecerunt nobis aliquam injuriam. Si debet pecuniam, si perfectus es, dimitt; si imperfectus, licite repetere potes, si ille habeat unde reddat; sin autem, debes dimittere. Si fecit injuriam, et se tibi humiliavit, dimitt: si non vult, paratus sis ad condonandum, et fac quantum in te est. Illi D autem nihil proficiet quod tu facis, nisi te rovaverit: sed tu te expedivisti.

4. *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie*. Tres petitiones precedentes ad terrenam vitam pertinent, quia liberatio a malo, tentatio, lugere pro peccatis in præsenti est, et a mundo separatio vocatur. Modo transit ad cœlestia, et in primis petit sibi dari panem cœlestem, quo bene operetur, et in via confortetur, ne deficiat. De cœlo quidem panis petitur, sed ut hic comedatur: et ita petitio ista confinium est de tem-

¹ Isaï. xi, 2, 3. — ² Deut. vi, 5. — ³ Tract. præced. n. 26 sq.

porali ad cœlestem vitam, quia res cœlestis³²² omnes voluntates Dei, et nullus ibi voluntati inclinari postulatur, ut hic in præsenti habeatur. A Dei resistit : sed in terra multi contradicunt Dei Panis iste est Deus qui pascit Angelos : et siue panis qui a matre comeditur, in lac vertitur, ut puer illo fruatur ; sic Deus quo fruuntur Angeli sicuti est, nobis versus est in lac, ut eo possemus frui. Assumpsit enim visibilem formam, ut doceret homines, ut sic saltem eum agnoscemus. Comediumus ergo eum semper sub aliqua specie in Sacramento altaris, in Scripturis et in verbo prædicationis, et omnibus modis quibus in nobis revelatur. Fruimur et illo pane, quando terreno pane vescimur, ut sustentati ei fortius serviamus. Panem istum vocat *supersubstantiam*¹, quia super omnes substantias est : et *quotidianum* eum vocat Lucas², quia eum quotidie aliquo supradictorum modorum comedimus. *Hodie* vocat præsens tempus. Per istum panem esurimus et sitimus justitiam futuram : justitia enim præsens est imperfecta, et quasi esuries. De hac esurie dicitur, *Satiabor cum apparuerit gloria tua*³ : et desiderium cœlestis justitiae, quæ perfecta est. Et iste panis habetur per donum fortitudinis.

5. *Fiat voluntas tua.* Istæ tres petitiones quæ restant, non possunt adimpleri perfectly nisi in cœlo. Due sunt voluntates in Deo : una misericordie, quæ non est cogens, nec aliquid libero arbitrio auferit, qua omnes homines vult salvos fieri, quod tamen in libera eorum voluntate positum est. Est alia quæ est de effectibus rerum, de qua dicitur : *Onus quecumque voluit fecit*⁴. Huic nemo potest resistere : *Voluntati cuius ejus quis resistit*⁵? Hæc providentiae concordat semper, alia vero non semper. Si enim vult per misericordiam de aliquo pravo quod sit justus, et conferat ei gratiam suam, et tamen ille per liberum arbitrium contradicat, nec gratiae Dei consentiat ; huic voluntas providentiae non concordat : quia quamvis per dulcedinem conferat, tamen scit non consensurum. Quæ autem de effectibus est, alia est permittens, alia approbans. Permittens est, quod faciat malum quandoquidem vult : approbans est, quod quando vult, faciat bonum. Utrique est ex justitia. Itaque homines resistunt voluntati justitiae quoad effectus. In Paulo tamen videtur cogens voluntas Dei, sed non est : quia licet sit percussus, tamen voluntas erat libera, ut resisteret si vellet. In cœlo sicut

voluntati, illi scilicet quæ est ex misericordia ; cum enim vellet etiam salvare pravos si vellent, tamen ipsi contradicunt operibus huic voluntati. Orat ergo iste, quod sicut voluntas Dei est in omnibus civibus cœli, ita faciat et alios terrenos tales quæ nullo modo voluntati Dei resistant; quod in nullo completur nisi in cœlesti vita. Et tamen aliquo modo completur in hac vita in sanctis, etsi non per omnia; quia nullus vivere sine mæcula potest. *Sicut in cœlo et in terra*, diversis modis variari potest : at dicamus, *sicut in cœlo*, id est, in Christo, in quo Dominico homine Deitas residet, et suæ voluntati nunquam homo ille contradixit; et *in terra*, id est, in Ecclesia fiat. Vel, *sicut in cœlo*, id est, in Angelis; ita et *in terra*, id est, in hominibus. Vel, *sicut in cœlo*, id est, in anima justi; ita et *in terra*, id est, in carne ; ut nullo modo caro contradicat spiritui, sed in eadem voluntate consentiat eum eo. Vel, *sicut in cœlo*, id est, in sanetis viris ; ita *in terra*, id est, in peccatoribus. Quod totum est per spiritum consilii, qui dat nobis consilium bonum, quo istam misericordiam adipisci possimus, ut simus scilicet misericordes : *Beati enim misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.*

6. *Adeveniat regnum tuum.* Postquam assecutus est illam misericordiam, ut voluntati Dei non resistat ; postulat altius donum, ut Deum videat, scilicet clare, remotis omnibus nebulis phantasmatum ; quod non erit perfectly completum, nisi in futuro. Et quamvis illa in cœlo ordine non dentur, secundum ordinem tamen dignitatis postulantur ; quia quamvis in terra non sint plenarie data, tamen ordine sunt a sanctis in terra recepta. Hæc postulatio est sexta, quia homo in sexta die, id est in perfectione, quæ per senarium designatur, ad imaginem Dei factus est : quæ imago postea per peccatum corrupta est. Modo in eandem imaginem se reformari petit, id est in eundem intellectum, ut Deum aperte intelligat, quæ imago dicitur regnum Dei : videre enim summum bonum est regnum cœlorum. Reformatio hujus imaginis idem est quod manditia cordis : unde dicitur, *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt*⁶ : quæ aliquatenus in præsenti

¹ Matth. vi, 11. — ² Luc. xi, 3. — ³ I sal. xvi, 15. — ⁴ Psal. cxiii, 3. — ⁵ Rom. ix, 19. — ⁶ Matth. v, 7, 8.

habetur. Hæc petitio per spiritum intelligentiæ³³⁴ in cœlis regnantem, petitionem illam præmisit, compleetur.

7. *Sanctificetur nomen tuum.* Hæc septima petitio est, ultra quam nulla habetur, quæ merito sequitur post Dei visionem. Parum enim esset Deum videre, nisi delectaretur homo in illa visione. Hæc requies et delectatio præfigurata est in septima die, in qua dicitur Deus requievisse: unde etiam dicitur, *Sanctificavit diem sabbati*¹; quia in futura requie vere sancti erunt fideles. Hæc est illa pax de qua dicitur: *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur*². Quando enim erunt similes Deo, immortales, impassibiles, incorruptibiles, nulla inquietudine moti, sed in æterna pace, in qua est Deus, viventes; tunc erunt filii Dei, et etiam participatione dii. Quod orat iste, *Sanctificetur nomen tuum in nobis*, ut tu dicaris Pater, et nos filii, et etiam dii: ac si diceret, Sanctitas nostra non erit nostra, sed tua in nobis; et ideo *sanctificetur*, id est, sanctitas tua fiat et appareat in nobis, et tuum nomen sanctum appareat in filiorum dignitate. Hæc petitio compleetur per spiritum sapientiæ. Differunt sapientia et intelligentia, sicut inter nos possimus videre. Intelligentia enim inter nos est ipsum exercitium investigandi Scripturas: sapientia vero, ipsa delectatio cognitionis, quando jam nihil investigamus, sed jam quasi omnia scimus, et in cognitis delectamur. Ita persimile est in cœlo intelligere, ipsum videre: non quod in cœlo sit labor aliquis^a. Sapientia vero est in cognitis delectari. Ita ascendit ille qui est in terra ad cœlum, et hoc ordine complentur petitiones istæ septem: modo videamus eas secundum hoc quod descendendo sunt ordinatae.

8. *Quia ille qui petit, noverat Deum Patrem*

A quæ Patri illi vicinior est, de pace illa qua homines filii Dei efficiuntur: quasi diceret, *Pater noster qui es in cœlis*, da ut nomen tuum sanctificetur in nobis, id est, ut in cœlo tecum maneamus, et filii tui efficiamur. Quam delegationem non possimus habere, nisi reformes in nobis imaginem quæ corrupta est. *Adveniat regnum tuum.* Quæ imago et innititia cordis quia restitui non potest, donec voluntati tuae consentiamus, *Fiat voluntas tua sicut in cœlo et in terra.* Et quia voluntati Dei obedire non possimus per omnia, nisi pane corroboremur, B *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.* Et quia corpore Christi indigni sumus, quandiu peccatis fœdamur; ideo *dimitte nobis debita nostra*, etc. Ut autem peccata nostra intelligamus et deplorare valeamus, orandum est nobis, ne tentationes inimici nos sibi subdant; et ideo dicendum est, *Et ne nos inducas in temptationem.* Quibus temptationibus resistere non possimus, nisi terrena abdicemus; ideo petendum est, *Sed libera nos a malo.* Si autem dimiseritis hominibus peccata eorum, dimitte et vobis Pater restringens *cœlestis peccata vestra*: si autem non dimiseritis hominibus, nec Pater vester dimitte C *vobis delicta vestra.* Quia autem quamdam conditionem posuerat quæ gravis erat, scilicet *dimitte nobis debita nostra, sicut et nos*³, etc. ut ad eam nos invitet, eam commendat quasi medicinam nostrorum peccatorum, dicens, ut si condonare aliis volumus sua peccata quæ nobis fecerunt, et Deus nostra condonabit: sin autem, nec ipse nostra. Nota quod dicit, *hominibus*, et non dicit, *Vos homines*; quia illi quibus est condonandum sunt peccatores.

¹ Exod. xvi, 23. — ² Matth. v, 9. — ³ Id. vi, 9-15.

^a Aliquid deesse videtur.

SERMONES VARII

IN QUÆDAM FESTA ET DOMINICAS ANNI.

AELREDI

ABBATIS RIEVALLENSIS IN ANGLIA, ORDINIS CISTERCIENSIS,

SERMO IN ADVENTU DOMINI,

De undecim oneribus Isaiae.

1. Tempus est, fratres charissimi, ut misericordiam et judicium cantemus Domino. Adventus quippe Domini est, illius qui venit et qui venturus est omnipotens¹. Sed quomodo venturus est, vel venit? Nempe vox ejus est: *Cœlum et terram ego impleo*². Quomodo ergo ad cœlum venit, vel ad terram, qui cœlum et terram implet? Audi Evangelium: *In mundo erat, et mundus per ipsum factus est; et mundus eum non cognovit*³. Ergo et præsens erat, et absens. Præsens, quia in mundo erat: absens, quia mundus eum non cognovit. *Non est longe ab unoquoque nostrum*, ait Paulus; *in ipso enim vivimus, movemur et sumus*⁴: et tamen longe a peccatoribus salus⁵. Prope itaque per essentiam, longe per gratiam. Quomodo non longe, qui non agnoscetur, nec credebat; nec timebat, nec amabatur? Longe a peccatoribus: quos nec revocabat errantes, nec erigebat jacentes, nec redimebat captivos, nec mortuos suscitabat. Longe, inquam, quando nec justis cœlestem mercedem, nec impiis manifesto iudicio aeternam inferebat damnationem. Venit proinde ut agnoscetur, qui non agnoscetur; crederetur, qui non credebatur; timeretur, qui non timebat; amaretur, qui non amabatur. Sic qui præsens erat essentialiter, venit misericorditer, ut agnoscetur humanitas ejus, crederetur divinitas ejus, timeretur potestas

⁵³³ ejus, amaretur benignitas ejus. Apparuit autem humanitas ejus in nostre infirmitatis susceptione; divinitas, in miraculorum exhibitione; in daemoniorum oppressione, potestas; in peccatorum susceptione, benignitas. Humanitatis namque fuit, quod esuriuit: divinitatis, quod de quinque panibus quinque millia hominum satiavit. Humanitatis fuit, quod in mari dormivit: divinitatis, quod mari et fluctibus imperavit. Humanitatis fuit, quod mortem sustinuit: divinitatis, quod mortuos suscitavit. Item potestatis fuit, quod Pharisæos de templo ejexit: benignitatis, quod in convivium publicum canos et peccatores suscepit. Potestatis fuit, quod dæmones terruit: benignitatis, quod adulteram absolvit. Postremo potestatis fuit, quod volentes eum capere, prostravit: benignitatis, quod abscissam sui persecutoris auriculam loco simul et sanitati restituit. Et haec omnia cum ad primum adventum pertineant, misericordie dicimus adscribenda.

2. Considerate ergo quid sit Deus, et videte quid sit quod deposuerit tantam majestatem, quod exinaniverit tantam potestatem, quod infirmaverit tantam virtutem, quod tantam altitudinem humiliaverit, quod tantam sapientiam infatuaverit. Numquid hominis justitia? Absit: omnes enim declinaverunt, simul inutiles facti sunt; non est qui faciat bonum⁶. Quid ergo? Num aliqua ejus egestas? Minime: ejus enim est orbis terræ et plenitudo ejus⁷. An forte nostri in aliquo eguit? Nequaquam: Deus quippe meus est; bonorum meorum non eget⁸. Quid ergo? Vere, Domine, non mea justitia, sed tua misericordia: non tua egestas, sed mea necessitas. Dixisti enim: *Misericordia edificabitur in cœlis*⁹. Ita plane: quia miseria abundabat in terris, ideo in primo adventu tuo misericordiam cantabo tibi, Domine¹⁰. Miseri-

¹ Apoc. i, 8. — ² Jerem. xxiii, 24. — ³ Joan. i, 10. — ⁴ Act. xvii, 27, 28. — ⁵ Psal. cxviii, 155. — ⁶ Psal. xiii, 3. — ⁷ Psal. xxviii, 1. — ⁸ Psal. xv, 2. — ⁹ Psal. lxxxviii, 3. — ¹⁰ Psal. c, 1.

cordiæ namque fuit, quod infirmitates nostras³³³ quam levavit Dominus in viam Ægypti? Merito factus homo in se suscepit: misericordiæ, quod A. haec die, id est, tempore gratiæ, tempore misericordiæ, tempore quo crux levatur, quo Christo subditur mundus, quo princeps mundi hujus ejicitur foras: hac inquam die, hoc tempore auferetur onus de humero tuo. Quod onus? Legimus in Scripturis multa onerum genera. Nam sanctus Isaïas undecim nobis onera propheticō sermone describit. 1, *Onus Babylonis*: 2, *onus Philistium*: 3, *onus Moab*: 4, *onus Damasci*: 5, *onus deserti maris*: 6, *onus Ægypti*²: 7, *onus Duma*: 8, *onus in Arabia*: 9, *onus vallis visionis*: 10, *onus Tyri*: 11, *onus jumentorum austri*⁴: Et quid est onus, nisi pondus quoddam deprimens animam et ad terram inclinans; faciens eam ad inferiora respicere, et negligere superiora? Tale nobis onus aliquando ex mundi provenit delectatione, et hoc *onus Babylonis*: aliquando ex immundorum spirituum immissione, et hoc *onus Philistium*: aliquando ex naturali quadam et inevitabili necessitate, et hoc *onus Moab*: aliquando ex tenebris ignorantiae, et hoc *onus Ægypti*: aliquando ex innata nobis infirmitate, et hoc *onus Damasci*: aliquando ex malorum persecutione, et hoc *onus deserti maris*: aliquando ex occulta animi vexatione, et hoc *onus Duma*: aliquando ex timore mortis, et hoc *onus in Arabia*: aliquando ex vanitate, quando proficimus, et hoc *onus vallis visionis*: aliquando ex angustia pro his quæ toleramus, et hoc *onus Tyri*: aliquando ex charitate, quando aliis prodesse desideramus, et hoc *onus jumentorum austri*.

3. Ecce oleum, ad cuius præsentiam jugum nostræ captivitatis computruit, sicut ait Isaïas sanctus: *In illa die auferetur onus ejus de humero tuo, et jugum de collo tuo, et computruescet jugum a facie olei*. Quæ ista dies? quod onus istud? quod jugum? Audi quod idem propheta præmittit: *Suscitabit super eum Dominus, scilicet regem Assyriorum, flagellum juxta plagam Madian in petra Oreb: et virgam ejus super mare, et levabit eam in via Ægypti*². Flagellato itaque et percusso diabolo, qui est rex super omnes filios superbie³, levavit Dominus virgam suam super mare, et levavit eam in via Ægypti. Mare, sæculum; virga, crux: via Ægypti, via illa lata et spatiosa, quæ ducit ad mortem. Gratias tibi, Domine Jesu, qui exaltasti virgam tuam super mare, prosternens cruci tuæ superbiam sæculi, et subjiciens ei principatus et potestates. Vere, Domine, crux tua premit flutus sæculi, sedat tempestates, persecutionum et tentationum procellas mitigat. Levasti etiam eam in via Ægypti; ut obstructa via illa lata quæ ducit ad mortem, illam arcam et angustiam ostenderes quæ ducit ad vitam. An nescitis? an non sentitis? an non experimini? Fervet in carne aestus concupiscentiæ, aliquando in mente ira desævit, indignationis et auaritudinis verba prorumpunt, et ad instar maris quod vehementer agitat ventus, omnia interiora hominis conturbantur: sed levante super hoc mare crucem sanam Jesu, sedantur omnia, omnia conquiescentur.

4. Præterea, fratres charissimi, quis vos in hanc viam et angustum semitam salutis induxit, nisi dominice crucis et passionis exemplum,

B

C

D

E

F

G

H

I

J

K

L

M

N

O

P

Q

R

S

T

U

V

W

X

Y

Z

Et quid est onus, nisi pondus quoddam deprimens animam et ad terram inclinans; faciens eam ad inferiora respicere, et negligere superiora? Tale nobis onus aliquando ex mundi provenit delectatione, et hoc *onus Babylonis*: aliquando ex immundorum spirituum immissione, et hoc *onus Philistium*: aliquando ex naturali quadam et inevitabili necessitate, et hoc *onus Moab*: aliquando ex tenebris ignorantiae, et hoc *onus Ægypti*: aliquando ex innata nobis infirmitate, et hoc *onus Damasci*: aliquando ex malorum persecutione, et hoc *onus deserti maris*: aliquando ex occulta animi vexatione, et hoc *onus Duma*: aliquando ex timore mortis, et hoc *onus in Arabia*: aliquando ex vanitate, quando proficimus, et hoc *onus vallis visionis*: aliquando ex angustia pro his quæ toleramus, et hoc *onus Tyri*: aliquando ex charitate, quando aliis prodesse desideramus, et hoc *onus jumentorum austri*.

5. Primum itaque *onus Babylonis* est: quod necesse est ut auferatur ab humeris nostris. Babylon significat mundum, cuius amor cupiditas est: onus itaque grave multos premens, et ad inferiora incurvans. Tripliciter autem miserios onerat; labore, timore, dolore. Cum labore pervenit homo ad hoc quod cupit; cum timore possidet, cum dolore amittit. Eia, fratres, quis regum non cum labore acquirit quod cupit? quis regum ita securus, ut nullum timeat? quis non cum dolore aliquid amittit? Sed retorqueamus ad nos parabolam istam. Nullusne nostrum sub hujus oneris pondere suspirat? Nullusne in nobis mundanæ delectationes resederunt? Quid, quod qui sua reliquerunt, aliena querere non formidant? pro quibus laboribus fatigantur, cruciantur doloribus, timoribus conteruntur.

¹ Psal. cxviii, 64.

² Isai. x, 97, 26.

³ Job xlii, 25.

⁴ Isai. xliii-xxii, xxx.

tur. Numquid vel ille ab hoc onere liber est,¹ qui cum nihil vel parum in monasterium attulerit, tamen ut alius det quidquid potest, de monasterio auferre non desinit: qui importune petit; qui irascitur, si non accipit; dolet, si corripitur; sœvit, si proclamat? Quid illi, qui tanto parentum stringuntur affectu, ut religionis dispendium, maximosque labores pro eis subire non dubitent, et ob hoc etiam dies vacuos et noctes dueunt insomnes? Quid de illis dicam, qui honores ambiunt? quid oneris non sustinent? Nunc adulantur, nunc detrahunt, nunc pro aliorum promotione insaniunt: nunc frustrati spe sua, in ipsos etiam patres suos maledictis insurgunt. Itaque, fratres, omnes hi conformantur huic saeculo. Unde et nomine Babylonis censentur, illo pœnaru[m] onere, quod Propheta super Babylonem describit, misericorditer opprimendi.

6. Sequitur *onus Philistium*, qui interpretantur Cadentes potionē, illosque significant qui superbia inebriati ceciderunt de habitatione cœlesti. Iстi miseros onerant, nunc tentatione, nunc afflictione. Hi Ægyptios onerabant plagis multis et magnis, sicut habes in Psalmo: *Misit in eos iram indignationis sue, indignationem et iram et tribulationem, immissiones per angelos malos²*. Hi cor Judæ oneraverunt avaritia, et cor Pharisæorum invidia, et Pilati stultitia. Hi cor fidelium multis temptationibus onerant; insultantes animæ consentienti, et dicentes, *Incurvare ut transcaurus³*.

7. Additur *onus Moab*, qui interpretatur De patre. Naturalem illam exprimit necessitatem, quam pater generatione transfundit in filium; sicut est inevitabilis manducandi, bibendi, dormiendi necessitas, et cetera quæ ad necessariam pertinent corporis curam. Quale hoc onus, fratres charissimi, quo cogimur post solis splendorem, ad carnis hujus curam, quasi ad fetidum cadaver redire, et post spirituales cibos mentis, procurare onera ventris? Quale hoc onus, quod quotidianum a nobis miseræ servitutis tributum exigit; et quem hodie implevimus, evacuatum crastino ventrem reimplere compellit? Quid dicam? Quantarum sollicitudinum: ac curarum onus miseris mortalibus necessitas ista imponit: adeo ut quorundam hominum deus venter sit⁴, pro cuius non dicam delectatione, sed onere

A ipsam justitiam et divinam doctrinam venalem habent? *Hujusmodi*, ut ait Apostolus, *Domino Iesu Christo non seruant, sed suo ventri⁵*. Quid praeterea oneris in ipsa ciborum distinctione sustinentes, hos desiderantes, illos rejicientes: cum ali ventrem torqueant, alii caput gravent, alii pectus oppilent, alii tot corruptis humoribus premant? Verum de illis quid dicam, quos ista necessitas nunc murmurare, nunc detrahere, nunc insuper litigare compellit? Contristantur, si cibus vilior sit, si potus minus sapidus apponatur, si præparetur tardius, si negligenter accurretur. Fratres, qui hujusmodi sunt, secundum carnalem generationem viventes, Moab dici possunt, pondere pœnae, quod in onere Moab Propheta commemorat, infelicer onerandi.

8. Jam de *onore Damasci* prophetia subjungitur. Damascus interpretatur Fundens sanguinem, illam nobis innatam exprimens corruptionem, quæ quodanmodo nolentes et invitatos trahit ad peccatum. Ipsa est lex in membris nostris repugnans legi mentis nostræ, et captivos nos ducens in legem peccati, quæ est in membris nostris. Omnis sensus vitalis in corpore ex sanguine est: vitalis autem sensus in anima ex ratione est. Et scitis qunam naturalis motus peccati C nonnunquam in quadam delectationis voragine penè ipsam vim rationis absorbeat; et totam, ut ita dicam, reddat exsanguem. Sed quidam sentiunt, sed non consentiunt: impugnantur, sed non expugnantur: onerantur, sed non prosteruntur. Hi onus quidem sustinent a Damasco: sed Damaseus non sunt. At ille qui consentit et præbet membra sua arma iniquitatis peccato, profecto Damascus est, proprium sanguinem fundens, et suis se manibus interficiens. Hie procul dubio pondere pœnae, quod in onere Damasci describitur, se noverit opprimendum.

9. Additur *onus Ægypti*. Ægyptus interpretatur Tenebrae. Sunt autem tenebrae ignorantiae, sunt et iniquitatis. Eia, fratres, non est leve hoc onus, quod de ignorantiae nostræ cæcitate portamus, nescientes in multis quid expediat; quid laudemus, quid improbemus: ita ut sæpe dicamus malum bonum, et bonum malum⁶. Sed et quid oremus sicut oportet nescimus⁶, et in luce Scripturarum quasi in nocte palpando incedimus. Qui ergo hujusmodi sunt, ab Ægypto onerantur; sed cum Ægypto non onerantur, cum

¹ Psal. xxxvii, 19. — ² Isai. vii, 23. — ³ Philipp. iii, 19. — ⁴ Rom. xvi, 18. — ⁵ Isai. v, 20. — ⁶ Rom. xiii, 26.

illis scilicet qui Ægyptus sunt et tenebræ, filii³³⁸ describit. Duma interpretatur Silentium. Scitis, tenebrarum. De quibus Dominus in Evangelio, A fratres, quod multos silentium onerat, et gravat quies: ita ut tacentibus et quiescentibus omnia oneri sint; caput doleat, venter rugiat, caligent oculi, et renes pene solvantur: ex euentibus autem hoc illucque vagantibus et loquentibus, jucunda sint omnia, tradantur obli-
vioni dolores, singuli membris sua reddantur officia. O quanta est virtus linguae, quæ oculos serenat, caput alleviat, renes consolidat, genua dissoluta corroborat! Hæc infirmum in laboribus infatigabilem reddit, patientem in injuriis, paratum ad iter, promptum ad obedientiam. Itaque si videris monachum in claustrorum residentem hoc illucque respicere, oscitare crebrius, manus et pedes extendere, nunc librum ponere, nunc resumere; postremo quasi quibusdam stimulis agitatum de loco in locum, de auditorio in auditorium cursitare: sub onere Duma eum suspirare non dubites. Est præterea aliquid quoddam silentium, quod æternæ poenæ pendus multis imponat. Ipsum est silentium, quod ex pudore et confusione procedens, confessionem obstruit peccatorum, vel excludit remissionem: quod onus poenæ tale silentium mereatur, propheticus sermo non tacet.

10. Subjungitur *onus deserti maris*. Mare desertum est multitudo reproborum, qui derelicti a Deo, et a sanctorum numero separati, pondere persecutionum sanctam premunt Ecclesiam, ipsi pœnarum pondere, quæ in hoc onere a Prophetæ notantur, postmodum puniendi. Præterea mare sunt illi, qui diversis passionum ac vitiorum tumultibus quatuntur. Qui semper in motu sunt, semperque vagi, nunquam stabiles, nunquam in eodem statu permanentes: nunc superbìa intumescunt, nunc ira fervescunt; nunc tristes, nunc leves, nunc pressi silentio, nunc risu dissoluti, transgrediuntur præcepta seniorum, et fratrum pacem turbant. Quamdiu tamen timent, quamdiu dolent, quamdiu admittunt corruptionem nec fugiunt satisfactionem; desertum mare non sunt. At si venientes in profundum malorum contempserint, si correpti reclamaverint, nihil honestum, nihil quietum, nihil insuper ordinatum responderint; sed tumidi, sed inflati etiam in ipsum a quo corripiuntur, verbis indignationis insurrexerint, ita ut necesse sit relinquere eos sibi; desertum mare non dubites eos nominare. Væ illis qui a Deo derelicti et hominibus, dimittuntur secundum desideria cordis eorum, ut eant in adinventionibus suis³. Quibus etiam Dominus per prophetam dicit: *Außeram zelum meum a vobis, et ultra non irascar*⁴. Scitis, fratres charissimi, quam grave onus in humeros sanctorum imponant qui tales sunt. Sub hoc onere propheta gemebat qui dicebat: *Supra dorsum meum fabricaverunt peccatores*⁵. Vere supra dorsum nostrum fabricant, qui hujusmodi sunt, quotidiani nos suis exorbitationibus onerantes: qui addunt peccata peccatis, contemptum jungunt contemptui, contumeliosi, elati, detractores, Deo odibiles, senioribus non obedientes, sociis non contemporantes. Tales arenarum pondus, quod in onere deserti maris continetur, se uoverint incuriosos.

11. Ex hinc *onus Duma* sermo propheticus

¹ Joan. iii, 20. — ² 1 Thess. v, 7. — ³ Psal. lxxx, 13. — ⁴ Ezech. xvi, 42. — ⁵ Psal. cxxviii, 3. — ⁶ Marc. xiv, 33.

B

C

D

E

F

G

H

I

J

K

L

M

N

O

P

Q

R

S

T

U

V

W

X

Y

Z

12. Jam *onus in Arabia* Propheta subjungit. Arabia Vespa interpretatur, quæ diei finis est, noctisque principium: horam mortis non incongrue, ut puto, signans, quæ cunctis fere mortalibus timoris non leve pondus imponit. Quis enim hominum hoc onus evitet, cui se Salvator exempli causa spontanea voluntate submisit? Imminente enim morte, cœpit, ut ait evangelista, *pavere et tædere*⁶. Sub hoc timoris onere totum vivit genus hominum: nisi forte aliquis talis sit, eui certa sit beata vita post mortem, cuius desiderio etiam amaritudinem mortis non sentiat. Præterea vespera, quæ, ut diximus, diei finis est noctisque principium, ejus exprimit casum, qui post opera lucis, ea inchoat quæ sunt tenebrarum, cuius fiunt novissima pejora prioribus, qui profecto eo pondere opprimetur, quod in hoc Arabiæ onere continetur.

13. Subditur *onus vallis visionis*. Visio referatur ad contemplationem; vallis, ad humilitatem vel dejectionem. Est enim quorundam contemplatio humili, quorundam dejecta. Humilis

sanctorum, abjecta philosophorum. Sancti autem quo magis proficiunt, eo majori onere vanitatis fatigantur: et sic ad altiora se erigunt, ut quandoque inviti etiam ad inferiora trahantur. Si enim virtus proficit, servatur humilitas: si onerat, vanitas est. Scitis, fratres, qualem necesse est ut sustineat pugnam mens proficiens; ne favor humane laudis subrepat, ne dissolvat adulatio, ne cor ambitu intumescat. At illi, qui *quod notum est Dei, notum est illis*; qui *invisibilita Dei, per ea quae facta sunt, conspiciunt: evanuerunt in cogitationibus suis, et obscuratum est insipiens cor eorum*; et a monte contemplationis ceciderunt in vallem erroris. Ideo *mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei, in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, et volucrum, et quadrupedum, et serpentium*. Et si seire volueris quo isti digni sunt onere, audi quod sequitur: *Propter quod tradidit eos Deus in desideria cordis eorum et in passiones ignorantiae, et tradidit eos Deus in reprobum sensum*¹. Sed et illi qui scientiam Scripturarum vel doctrinam celestem intentione non recta, puta ad landes hominum, vel ad temporale lucrum retorquent; ad vallem visionis pertinere noscuntur, ut scientia visionem, vallis intentionem significet. Quos omnes quale poenae pondus exspectet, propheticus sermo declarat.

14. Sequenti loco ponitur *Tyri onus*, quod nomen Angustia interpretatur: cuius onus est in amaritudine paenitentiae, in labore continentiæ, in corporali ægritudine. Quid enim? nihilne oneris est in hac corporali exercitatione, vel disciplinæ regularis observatione? Quid in labore continentiae? Quid laboriosius, quid difficilius? quid periculiosius servatur? quid facilius amittitur? Et est alia quedam cordis angustia, quam facit amor sui: cui contraria est cordis latitudo, quam facit amor Dei et proximi. Amor autem sui ex propria voluntate procedit. Qui igitur amat propriam voluntatem, oneri illi est voluntas aliena: et ideo quæ sua sunt quærit, non quæ aliorum. Ad omnia quæ sibi voluntas propria suggerit, promptus: ad ea quæ sibi injunguntur, piger et tardus. De talibus dicit Apostolus: *Eruunt homines se ipsos amantes*². Qui profecto pondus poenæ, quod in onere Tyri scribitur, non evadent.

15. Ultimum onus est *jumentorum austri*. Auster, qui ventus est calidus, signat Spiritum sanctum, sicut habes in Cantico eanticorum: *Surgat aquilo, et veni, auster; perfla hortum meum*³. Felix anima, quæ hujus austri jumentum est: quæ freno moderationis hujus regitur; quæ in omnibus ejus subditur voluntati. Felix plane anima, cuius Spiritus sanctus præsidet, et omnia opera ejus dirigit, cogitationes ejus disponit, motus ordinat, moresque componit. De talibus scriptum est: *Ubicumque erat impetus Spiritus, illuc gradiebantur, cum ambularent*⁴. De quibus propheta: *Viam fecisti in mari equis tuis*⁵. Hujus jumentum austri Paulus erat, qui dicebat: *Non spiritum hujus mundi accepimus, sed Spiritum qui ex Deo est; ut sciamus quæ a Deo donata sunt nobis*⁶. Et videte quomodo jumentum austri ubique regitur freno præsidentis. Prohibetur a Spiritu, ne in Asia prædictet⁷: monetur a Spiritu, ut Macedoniam visitet⁸: incitatur a Spiritu, ut Atheniensibus evangelizet⁹: alligatus Spiritu Jerosolymam properat¹⁰. Vides quomodo insidens ei Spiritus sanctus quasi jumento suo, nunc stringit habendas, ne eat quo vult; nunc urget calearibus, ut eat quo Spiritus vult. Quid putamus, fratres C mihi? nihilne oneris portant hujusmodi jumenta? Sed jumenta austri sunt, ideo onerantur ab austro. Quali onere, inquis? Audi Apostolum: *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis*¹¹. In hac itaque charitate quale onus sustinuit Apostolus ipse dicat. *Quis infirmatur, et ego non infirmor? quis scandalizatur, et ego non uror*¹²? Et iterum, *Tristitia mihi magna est et continuus labor, pro fratribus meis secundum carnem*¹³. Ille igitur qui jumentum est austri, oneratur aliena infirmitate, oneratur aliena iniuritate, oneratur aliena necessitate et perversitate. Onus est esuries pauperis, oppressio inopis, miseria ægrotantis, tentatio proficiens, causa deficientis. Oneraverat et eum plebis tribulatio, orphorum desolatio, viduarum gemitus, afflictio captivorum. Nonne beatissimus Paulus quasi hoc onere pressus, a secretis cœlorum descendit ad cubile infirmorum? Sed et vos, fratres, qui fugistis ab aquilone de medio Babylonis, et jam habitatis in terra austri, *Alter alterius onera*

¹ Rom. i, 19-28. — ² II Tim. iii, 2. — ³ Cantic. iv, 16. — ⁴ Ezech. i, 12. — ⁵ Habac. iii, 15. — ⁶ I Cor. ii, 12. — ⁷ Act. xvi, 6. — ⁸ Id. xx, 1, 3. — ⁹ Id. xvii, 16. — ¹⁰ Id. xx, 22. — ¹¹ Rom. v, 5. — ¹² II Cor. xi, 29. — ¹³ Rom. ix, 2, 3.

*portate, et sic, ut jumentum austri, adimplebitis legem Christi*¹. Certe non est jumentum austri, qui portare negligit onus fratris sui, infirmitates et morum et corporum, quas in istis oneribus, ut potuimus, commemoravimus.

16. Præterea, fratres, per jumentum austri, possumus eos significatos dicere, qui dona Spiritus sancti non per meritum, sed per officium sortiuntur: sicut sunt prophetia, curationes, et cætera hujusmodi. Quos ordinant, ordinantur: maledicuntur, quos maledicunt; quos benedicunt, benedicuntur: ligantur, quos ligant; et quos absolvunt, absolvuntur: ita tamen si hæc omnia secundum leges Ecclesiæ, non secundum animi impetum faciunt. Hinc est quod Balaam populo Dei benedixit²: quod Caiphas pessimus prophetavit³: quod Judas pessimus, sicut cæteri Apostoli, miracula fecit⁴. Hinc est quod multi venient in illa die dicentes, *Nonne in nomine tuo prophetavimus, et signa multa fecimus? Et tunc confitebor illis*, ait Dominus, *quia non novi vos*⁵. Hi tales non homines dicendi sunt, sed jumenta; qui Domino Iesu Christo non serviunt, sed suo ventri, qui terrena cupiunt, et coelestia contemnunt. Hin nimis illo onere miserabiliter punientur, quod quibusdam jumentis austri Isaias terrible intentat.

17. Fregimus, ut potuimus, panem istum hordeaceum: sed quia festinavimus inter frangendum, plurima nobis ceciderunt fragmenta. Vos igitur qui otiosi estis, quos Christus ab his occupationibus servavit immunes, colligite quæ superaverunt fragmenta, ne pereant. Inspiciat unusquisque se ipsum. Videat, et quod onus sustineat, et quod in futurum sustinere formidet. Si sub onere Babylonis est, detestetur illud et abjiciat; ne si fuerit conformis operibus ejus, a poenitentia non sit immunis. Sub onere Philistium, videat ne potionibus eorum inebrictur; eisque fiat similis in culpa, futurus eis similis in poena. Quod si sub onere Moab se senserit laborare, satagat sic necessitatibus corporis indulgere; ne Nabuzardam muros destruat Jerusalem⁶; nec sic ei satisfaciat, ut cum illo in æternum ardeat. At si onus Damasci humerum presserit, caveat ne ipse sibi manus injiciat; et ita seminans in carne, de carne metat corruptionem. Sane si onus Ægypti incubuerit, ab-

jiciat opera tenebrarum, et armis lucis induatur; A ne si hic interioribus tenebris mentem libens tradiderit, quandoque in exterioribus nolens crucietur. Porro si onus deserti maris malis eum persecutionibus infestaverit, non deficiat nec frangatur; ne quod ipsi injecerint per militiam, ille per impatientiam patiatur. Si autem onus Duma, id est silentii, fecerit impatientem, vel pudor et confusio obstruxerit confessionem; caveat pondus poenæ, quod taliter silentibus Propheta intentat. Verum si onere Arabiae pressus mortem timuerit, secundum naturam sese habeat, ut eam non timeat propter conscientiam: ne non solum ab Arabia prematur; sed insuper cum Arabia æternæ damnationis onere comprimatur. Præterea si sub vallis visionis onere suspirans contra vanitatem pugnauerit, caveat ne a monte contemplationis cadat in vallem erroris, eo utique onere obruendus, quod in onere vallis visionis Propheta describit. At si sub onere Tyri, ob præsentes labores et dolores mentem pusillanimitas in desperationem dejecerit, caveat præ omnibus propriæ voluntatis angustiam; ut corde dilatato, per omnes hujus vitæ angustias gratercedat, et sic æternum miseriac pondus, quod Tyro intentatur, evadat. Postremo, si sub onere jumentorum austri affectus tædio defecerit, cogitat sciatque, quia si onus charitatis abjicerit, onus damnationis non immerito sustinebit.

18. Credo etiam quod non vacat mysterio ipse onerum ordo: nec sine causa primo loco ponitur onus Babylonis, secundo Philistium, et sic de cæteris. Si enim prius a cordibus nostris non fuerit expulsa cupiditas, quæ onus Babylonis et radix omnium scitur esse malorum⁷; nec cætera onera declinare vel vincere, nec ad virtutum progreди summam ulla ratione poterimus. Fit autem ista cupiditatis expulsio, vel in his qui sæculo plene renuntiant: vel qui sic utuntur hoc mundo, tanquam non utantur⁸: vel tanquam nil habentes, et omnia possidentes⁹. Cupiditate autem devicta vel exclusa, jam non est nobis colluctatio adversus carnem et sanguinem, sed adversus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitia in coelestibus¹⁰. Sed cum his qui non patitur nos tentari supra id quod possimus, sed facit cum tentatione proventum, ut possimus sustinere¹¹;

¹ Galat. vi, 2. — ² Numb. xxiii, xxiv. — ³ Joan. xi, 51. — ⁴ Matth. x, 4, 8. — ⁵ Id. vii, 22, 23. — ⁶ IV Reg. xxv, 8-10. — ⁷ I Tim. vi, 10. — ⁸ I Cor. vii, 31. — ⁹ II Cor. vi, 10. — ¹⁰ Ephes. vi, 12. — ¹¹ I Cor. x, 13

onus istud vel alleviaverit vel abjecerit, one-^{⁹⁶¹}
rabit nos hujus carnis necessitas, cuius metas A
sicut scire difficile est, ita servare impossibile.

Necesse proinde est ut concepto igne, naturalia
nos incentiva fatigent; et, nisi eis resistatur, ad
illicita quaque compellant. Si vero compressis
Philistiim, necessitas corporalis, quasi Moab,
sub modo fuerit temperantiaque redacta, et sic
quasi onus Damasci, carnis quis vicerit incenti-
va: statim errores et blasphemie, quasi te-
nebrae Ægypti oculos carnis obducent, donec
cornicantis luci sapientiae tenebrae cedant; et
statim desertum mare, id est, perversorum in-
vidia malitiaque succedant. Qua cessante, cum B
omnia ei videantur esse quieta, ipsa quies a
spiritu acediae, quasi ob onere Duma, non po-
test esse quieta. Quo operis, orationis, ac le-
ctionis, assiduitate expulso, onus Aràbiae, id est
metus mortis, incumbit. Sed et ipso bona conscientiae ac fidei virtute superato, jam quasi
vicinum et propinquantem perfectioni vanitas
onerabit. Quæ si fuerit profunda humilitate de-
victa, nil restat nisi ut aliehis necessitatibus
quasi jumentum austri oneretur.

19. Hæc in præsenti de oneribus dicta suffi-
cient: quorum quedam ab humeris nostris hoc
tempore gratia Christus deponit, quedam tem-
perat, quedam minuit, quedam disponit. Hæc
autem omnia operatur secundum abundantiam
misericordiae suæ, a cuius præsentia, quasi a
facie olei, jugum diabolice dominationis com-
putruit. Sed qui tempus misericordiae negligit,
judicii tempus formidet; quia is qui per mise-
ricordiam nos redemit, per justitiam judicabit.
Itaque, fratres, misericordiam et judicium can-
temus Domino. Misericordiam scilicet, quam
experimus: judicium, quod exspectamus. Am-
pleteam illam, illud timeamus: ut hic devoti,
illuc securi inveniamur, præstante Domino no-
stro Iesu Christo. Amen.

NICOLAI CLARÆ-VALLENSIS

IN NATIVITATE DOMINI

SERMO I.^a

In illud: *Oleum effusum nomen tuum. Cant. cap. 1, §. 2.*

1. Non poterit explicari sermo quem mente
concepi. Stupor enim miraculorum opprimit
me: et dum omnia replico, omnia complican-
tur. Quis poterit excogitare diem adventus ejus?
Ideo sit elinguis lingua, memoria immemor,
insensibilis sensus: insueta novitate relucent
omnia, et omnia partui Virginis obsequuntur.
Fiunt mirabilia in cœlo sursum, et in terra
deorsum; quia universa in nascientis Dei obse-
quium juraverunt. Insigniuntur convexa cœlo-
rum stella lucentiore, et multo lumine loca
flammatia perstringuntur. Diffunduntur per
quadrifidum orbem radii rutilantiores, et plu-
Cralitatem stellarum novus ignis obtundit. Mirat-
ur orbis cœlos novum peperisse splendorem,
et inconvertibilem eorum statum ad signa et
prodigia fuisse conversum. Vident Chaldæi in
cœlis, quod Balaam reliquit in Scripturis :
*Orietur, inquit, stella ex Jacob, et consurget ho-
mo ex Israel, et erit omnis terra possessio ejus^¹.*
Nascitur stella in excelsis, et Deus in terris,
cuius possessio a mari usque ad mare. Prepara-
rant se reges Tharsis, ut cum novitate munera
videant novam Matrem, Filium novum, novam
novitatem. Fons olei de terra erupit: templum
Romæ, quod vocabatur Æternum, corruit,
omnibus impensis et urbis et orbis mirabiliter
consummatum ^b. Cum enim Romani in victo-
riosæ antiquitatis memoriam, templum singu-
lari schemate facere decrevissent, ab omni illa
deorum, imo dæmoniorum multititudine quæ-
sierunt usquequo durare posset tam excellentis
operis operosa constructio: responsum est, Do-
nec Virgo pareret. Illi ad impossibilitatem ora-

^a Num. xxiv, 17, 18.

^b Quod hunc sermonem male nonnulli adscriperint Petro Damiano, satis appetet ex num. 3, cum Petrus Da-
mianus quinquaginta annis Bernardum praecesserit. — ^b Refellitur hoc a Baronio in Annalibus, initio tom. 1: quod
istud templum longe post Christi Nativitatem a Vespasiano fuerit constructum.

culum retorquentes, Templum Aeternum, sollemnem illam machinam vocaverunt. Nocte autem cum e virginali thalamo virgineus flos Mariæ egressus est, ita cecidit et confractum est illud mirabile et columnarium opus, ut vix apparerent vestigia ruinarum.

2. O Bethlehem civitas Dei summi, et in te, et in suburbis tuis visa sunt mirabilia hodie. Deus pendet ad ubera, ponitur in praesepio, ligatur in eunis, pannis involvitur, et laxatis fasciolis, felices manus et sancta brachiola per cunarum parvitatem expandit; alludit Virgini, Matri arridet, et blandientes oculos ad Mariam intorquet. Stat perterrita tantis miraculis Regina celorum, confert in corde suo salutationem archangeli, conceptionem Dei, nativitatem pueri; et miratur quod ille qui aliter potuit ad nos venire, sic voluit subvenire. Adest et Joseph, sed ab utroque remotus, et in excessu mentis miratur, et mirari satis non potest, qualiter ad tante dignationis admensus sit arenum. Adest multitudo celestis exercitus; vocibus gloriose *Gloria in excelsis Deo*¹ auditur. Pastores veniunt, et inveniunt puerum et puellam; praedicit stella, Reges accedunt, adorant Filium, Matrem venerantur, offerunt munera, deferunt majestati. Cruciat Herodes, Jerosolyma turbatur, requiruntur Scribæ, locus prædictetur, indicitur simulatio, simulator ad nihilum deducitur, deteguntur commenta fraudum, Magi per aliam viam revertuntur, pax inaudita a saeculo regnat, universus orbis ad censum deserbitur, rivus olei de terra prosudat, et in divitem venam liquor sanctificatus ebullit. Quid est hoc, nisi quia vera pax in terris apparuit; nisi quia ad supernum regnum cives adscribuntur; nisi quia fons misericordiae de Virgine emanat?

3. *Oleum effusum nomen tuum*². Spiritus sanctus, Scripturæ ipsius vivus fabricator, et unus aliquis non parvam suæ pinguedinis dulcedinem sub hoc capitulo dereliquit. Sed vos nocturnis vigiliis ita despatigati estis, ut vix possitis somnum ab oculis amovere. Evigilate tandem paulisper, et sonni torporum excutite: aderit ille de cuius Nativitate loquimur, ut illuminet oculos nostros, ne obdormiamus. Totus autem sententiae sensus ex illius arca mutabitur, cuius consilium est quasi consilium Dei. Ipse ille est dominus videlicet Abbas Clarae-Valdensis, cuius religio et discretio, sapientia, elo-

quentia, vita et fama per totam latitudinem non A immerito decurrunt. Libenter enim illius sarcinas odoro. Sed ad propositum revertamur. Benignus ille Spiritus, de cuius secreto fonte Canticorum flumen evadit, in his tribus verbis tria nobis requirenda reliquit; videlicet nomen sponsi, quare oleo comparetur, quomodo et effundatur: quia et nomen tacet, de comparatione nil loquitur, de effusione nil dicit.

4. Primum de nomine videamus. Multa, ut arbitror, vocabula Sponsi per divinam Scripturam sparsa leguntur; sed in duo vobis universa complector. Nullum profecto reperes, B quod non sonet aut majestatis potentiam, aut gratiam pietatis. Puer Domini, de quo frequenter facio mentionem, ad regis cubiculum introductus, duo quasi sublimiora de ipsis ore divinitatis andivit: *Potestas Dei est, inquit, et tibi, Domine, misericordia*³. Sed et ipse Salvator propheticæ veritati attestans ait: *Vos vocatis me, Magister, et Domine*⁴. Dominus nomen est majestatis: pietatis, magister. Si enim pium est præbere escam corpori; multo misericordius escam animæ impartiri, quod est proprie magistrorum, qui mentes disciplinatas sub disciplinæ rigore coerecent. Videamus quod horum C nominum effundatur; utrum nomen potentia in nomen gratiæ, vel nomen pietatis in majestatis vocabulum. Absit ut misericordia in potentia includatur; quia miserationes ejus super omnia opera ejus⁵. Certum est ergo quia potestas Dei in maiorem hodie pietatem effusa est, cum coeli distillarent a facie Dei, et de virginis membris antiquis dierum exoritur. Non est qui se abscondat a calore isto; quia largior olei effusio a capite descendit in barbam; quia etiam extremam vestimenti simbriam largius irroravit. Tanta est abundantia miserentis, ut non solum sub nomine effusionis, sed exinanitionis censatur. *Exinanicit semetipsum*, ait Apostolus, *formam servi* hodierna die *accipiens*⁶, et cum tota multitudine miserationum suarum de thalamo prossiliit virginali.

5. Non enim habuit dulciorum modum ad redimendum nos abyssus illa consiliorum Dei; quia quidquid in divinitatis thesauro pietatis est inventum, totum in utero Virginis est congestum. Non me capio præ letitia, quod tanta majestas naturam meam assumens, tantum me elevat; et me miserum in divitias gloriae sue

¹ Lue. ii, 14. — ² Cantic. i, 2. — ³ Psal. lxi, 12, 13. — ⁴ Joan. xiii, 13. — ⁵ Psal. cxlii, 9. — ⁶ Philipp. ii, 7.

non ad horam, sed in sempiternum includit.¹ nomina sunt potestatis : sed *Deus effunditur in Fit frater meus Dominus meus*; et timorem A patrem futuri saeculi; *fortis*, in principem pacis. Domini, fratris vincit affectus. Domine Jesu Christe, libenter audio te regnarem in cœlis, libentius nascentem in terris, libentissime crucem clavos et lanceam sustinentem. Hæc si quidem effusio rapit affectum meum, istorum memoria incalcescit cor meum, viventis et vividae potionis asperitate purgatum. Vivus est iste sermo et efficax, et penetrabilior omni gladio aincipiti, pertingens usque ad divisionem animæ et spiritus, compagum quoque ac medullarum scrutator². Unus illorum qui prophetalis chori aut magister, aut inter magistros est, sub senaria divinorum nominum partitione, de hac effusione mirabiliter quidem, sed subtiliter prophetavit : *Vocabitur, inquit, nomen ejus admirabilis, consiliarius, Deus, fortis, pater futuri saeculi, princeps pacis*³. Erat quidem admirabilis Dominus meus inter angelicos ordines audiens hymnum gloriae suæ; admirabilis illi mirabili creaturæ; faciens mirabilia in cœlo et in terra, in mari et in omnibus abyssis. Ego autem in luto fæcis et miseriae obvolutus, miser et miserabilis omnem spem emergendi perdidem. Ille in gloria, ego in miseria : admirabilis ille, miserabilis ego. Sanctum et terribile nomen istud clausum et integrum quomodo capere poteram, quando vix angelicus oculus prospicere, nedum perspicere potest?

6. Sed vide effusionem. Ille qui erat admirabilis agminibus Angelorum, inclinat cœlos, et fit consiliarius hominum. Majestativum nomen in pietativum effunditur : et qui mirabilis est in cœlis, consulere venit in terris, abscondit purpuram sub miserie vestimentis. Et ad lutum ubi jacobam inclinatur, non mergitur : et, si audeo dicere, infixus sum in limo profundi, operi manuum suarum porrigit dexteram; de profundis aquarum extrahit, extractum abluit, ablutum induit, indutum reportat, reportatum confirmat. Porrigit dexteram cum nascitur, cum loquitur extrahit, abluit cum moritur, induit cum resurgit, cum ascendit reportat, confirmat cum Spiritum sanctum remittit de cœlis. Bonus quidem consiliarius, qui consilium quod vocederit, et morte defendit. *Erut enim docens, ait evangelista, sicut potestatem habens, non sicut Scribe et Pharisæi eorum*⁴. *Deus, fortis,*

Breviter curro : quia et fatigatis, et scientibus legem loquor. Quid tibi, mussitabunde Lucifer, in tanta delluxione et effusione? Clausum est tibi totum itinerarium Dei, et malignans oculus tuus hic nimium caligavit. Sed et Dominus meus admirabilis fuit in nativitate, consiliarius fuit in prædicatione, Deus in miraculorum coruscatione, fortis in passione, pater futuri saeculi in resurrectione, princeps pacis in illa æterna beatitudine. Non terreamini novitate verborum, quia nihil novum introducitur. Sic et olim B nomina commutata et effusa sunt : Abram in Abraham ; Sarai in Saram⁴; et si quas alias immutationes in illa veteri officina vos legisse recolitis.

7. Sed et ab ipsis pene mundi principiis, in arcano quodam Scripturarum loco divini nominis effusionem invenisse me recolo. Loquitur Dominus ad Moysem de liberatione Israelis, et post multam Dei et Moysi confabulationem, Propheta subtiliter inquirit nomen ejus. Et Dominus dicit : *Ego sum qui sum, hoc est nomen meum in æternum. Hæc dices filii Israel : Qui est, misit me ad vos.* Perterritus Moyses C inextricabilis auctoritate vocabuli, ac si diceret, *Hoc excedit intellectum meum, non possum capere nisi effundatur : audiat a majestate, Ego sum Deus Abraham, Deus Isuac, et Deus Jacob*⁵. Vides effusionem. Ecce Deus Angelorum vocat se Deum hominum. Curramus ergo, fratres, in odore unguentorum istorum : curramus ad oleum de oliva speciosa in campis expressum, nulla infectum amurea, nulla infectum amaritudine. Oleum quod exhilarat faciem hominis, quod sanat vulnera, dolorem tollit, reddit suavitatem. Nonne Samaritanus noster nobis a latrone pessimo vulneratis attulit vinum et D oleum, ad purgandum et mitigandum vulneris magnitudinem? Sed multum olei, parum vini : multum misericordiae, justitiae parum. Sic quippe decebat miserantem, sic misero expediebat. *Non intres in judicium cum servo tuo, ait justus, quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens*⁶ : sed corona me in misericordia et miserationibus. Veniens quippe hodie quinque vasa attulit olei, nonnisi duo vini. Spiritus enim sapientiae, intellectus, consilii, scientiae,

¹ Hebr. iv, 12. — ² Isai. ix, 6. — ³ Marc. i, 22. — ⁴ Gen. xvii, 5, 15. — ⁵ Exod. iii, 14, 15. — ⁶ Psal. cxlii, 2.

pietatis, misericordiae dulcedinem sonat, misericordiam fragrat, eructat sanitatem. Fortitudine et timor vinum sunt, sed hoc vino potatus est potens ille, cum Christus in spiritu fortitudinis descendit ad inferos, non timidus, sed timendus.

8. Videamus nunc quare oleo comparetur. Oleum (si vos melius non habetis) luet, pascit, et ungit. Idem facit Christi nomen, et per omnia consonat comparationi. Lucet prædictum, pascit recognitum, invocatum lenit et ungit. Vide si non præclara luminaria lumen nominis hujus super eloquentiae candelabrum portaverunt; si non illuxerunt coruscationes Dei orbi terræ, si non in splendore fulgoris hujus commota est et contremuit terra¹. In nomine Jesu Christi surge et ambula, dicit claudio Princeps Apostolorum. Nonne quasi fulgor exsilivit ab ore Petri, cum nominatum est nomen quod os Domini nominavit? Et statim, inquit, consolidatae sunt bases ejus et plantæ². Vocabulum Jesu, sicut Origenis lingua nobilior definivit, dulce et gloriosum; omni adoratu cultuque dignissimum, quod non prius ab hominibus decuit efferri in mundum, sed a quadam sublimiori excellentiorique natura. Omnes quippe Prophetæ nomen istud aut nescierunt, C aut penitus tacuerunt: et reservata est prærogativæ dignitas archangelo Gabrieli, qui sancto ore sanctæ Virgini illud primum evolvit³. Nonne Isaias in excessu mentis captus, verbis archangelicis eisdem pene syllabis consentit usque ad sancti nominis novitatem⁴? Pascit revera, nec est felicior pastio in loco pascuæ ubi nos Dominus collocavit. Quid aequa mentem cogitantis impinguat? Nomen Jesu mel in ore, in aure melos, in corde jubilus. Omnis cibus qui non conditur hoc sale, infatuatus est. Scriptura quæ non fuerit interlinita oleo tante devotionis, insipida est. Olim mihi Tullius dulcescebat, blandiebatur Virgilius, et Syrenes usque in exitium dulces, meum incantaverant intellectum. Lex, Prophetæ, Evangelium, Epistolæ, et omnis gloria sententiarum Domini mei et servorum ejus, aut parva videbantur, aut nulla. Nescio modo quid dulcius mihi immurmurat filius Jesse, qui vario sermonum et sententiarum concentu, omnes illos quos diligere consuever-

³⁶⁴ ram, ineloquentes reddit et mutos. Lenit et ungit: quia nihil sic revereat in tribulatione. Denique et probare licet. *Invoca me*, inquit, *in tribulatione; eruam te, et honorificabim me*⁵. Hoc est nomen, hoc est oleum, haec olei effusio. Amen deo vobis, non deficiet hic lecythus olei, nec minnitur, donec pluviam voluntariam, quæ segregata est hæreditati ejus⁶, diffusus instillet, donec faciat cœlum novum et terram novam; quia misericordia ejus ab æterno et usque in æternum super timentes eum⁷. Sed jam surgamus, et præparemus nos ad solemnioris Missæ jubilationem, nec cordibus partentes nec vocibus, ad honorem Pueri qui natus est nobis, qui est Deus in sæcula benedictus. Amen.

EJUSDEM

IN NATIVITATE DOMINI⁸

SERMO II.

De duplice Christi generatione.

1. Exsultate, fratres, in Domino: quia de Dominica illa sermo succedit, quæ singularem in cordibus vestris vindicat principatum; quæ est ad ejus nomen humiliter inclinati, cuius horis reverenter assistitis, cuius memoriam jupiter frequentatis. Haec est quæ vestris affectibus suaviter indulescit, quia magna multitudo dulcedinis ejus. Spiritus enim ejus super mel dulcis, in quam dulcis Dominus cum omni sua dulcedine supervenit. Cum enim fecerit Deus omnia opera sua valde bona, hic melius fecit, consecrans in ea sibi reclinatorium aureum, ut post tumultus Angelorum et hominum, et reclinaret, et requiem inveniret. Hoc est quod natura miratur, reveretur angelus, veretur homo, stupet cœlum, contremiscit terra, infernus exhorret. In hujus uto majestas Altissimi mirabiliter liquefacta, sicut adipe et pinguedine replevit terras, infudit cœlos, inferna

¹ Psal. xxxvi, 19. — ² Act. iii, 6, 7. — ³ Luc. i, 31. — ⁴ Isai. vii, 14. — ⁵ Psal. xlix, 15. — ⁶ Psal. lxvii, 10. — ⁷ Psal. cii, 17.

⁸ In tomo 3 Bibliotheca Cisterciensis inscribitur, « In adventu Domini, » etc.

respersit. Hic exinanivit semetipsum excelsus⁶⁶, et Patriarcharum arbore, et in altitudinem et immensus, mensuram bonam et confortam A rectitudinem crumpens omnem ignorat nodositatem filiorum, tenebras nescit, fruticosa quaeque non habet. Videt et ardet ille vehemens amator, et totum epithalamium in ejus laudibus decantat, ubi manifeste sponsus inducit spirans amorem sincerissimum, nec ultra valens dissimilare quod patitur. Evocatur statim celestis ille conventus, et, juxta prophetam, init Deus consilium, cogit concilium, facit sermonem cum Angelis de restitutione eorum, et de redemptione hominum, de elementorum renovatione⁴. Illis stupentibus et mirantibus præ gudio, queritur modus redemptionis, et statim de thesauro divinitatis, Mariæ nomen evolvitur; et per ipsam, et in ipsa, et de ipsa, et cum ipsa totum hoc faciendum decernitur: ut sicut sine illo nihil est factum, ita sine illa nihil refectum sit. Traditur epistola Gabrieli, in qua salutatio Virginis, incarnationis Redemptoris, plenitudo gratiae, gloriae magnitudo, multitudo letitiae continetur. Missus ergo angelus Gabriel a Deo, etiam antequam ad Virginem perveniret, inventit Deum virginis illapsum visceribus^a, et majestatem Dei virginalis ventris brevitate conclusam. O venter diffusior cœlis, C terrisque amplior, capacior elementis! qui totum elaudit omnia concludentem, in quo Deus glorie reclinatur. Denique et Archangelus non ait, Ave, Maria replenda; sed, plena: non, Dominus veniet in te; sed, Dominus tecum: quia inde totam eam sibi rapuerat Spiritus sanctus, et cœlestibus insignierat ornamentis. Jam consecrata erat in loco voluptatis, de quo fons ille debebat ascendere, qui universam terræ superficiem irrigaret.

2. Verumtamen non tacebo et non quiescam, donec egrediatur ut splendor vultus tuus, et sermo de te conceptus, si non ut lampas, saltem ut scintilla accendatur. Movet, fateor, quod disponente Deo peccant rationales creature, et multis annorum millibus tam celestia, quam terrestria incassum stare videantur, semi-rutis illis, istis dirutis. Stat illa magna civitas, civium suorum numerositate fraudata, et a stel-lantibus palatiis multiplex habitantium multitudo propellitur. Obscurantur stellarii ignes, solem loquor et lunam et stellas, et multa sui luminis claritate muletantur. Terra maledicitur¹, cum damnatur hominum successio: et oannis creatura, juxta Apostolum, parturit et ingemiscit². Tacet Deus omnipotens, et ordinans ejus omnipotentia tantam dissimulat confusionem. Tandem nascitur Maria, et ad nubiles annos egrediens speciem induit speciosam, quæ ipsum alliciat Deum, et divinitatis oculos in se convertat. Vide quid inde dicat ille non minimus explorator secretorum Dei: Audi, inquit, filia, et vide, et inclina aurem tuam, et obliuiscere populum tuum, et domum patris tui: et concepiseat Rex decorem tuum, quoniam ipse est Dominus Deus tuus³. Germinat igitur virga Jesse de tortuosa radice generis humani

3. Satis hucusque sparsimus verba, et volatilis sermonibus diversa præseminavimus: nunc insistamus hic, si forte aliquod dignum elicere D valeamus. *Fluvius*, ait Scriptura, egreditur de loco voluptatis ad irrigandam universam superficiem terre, qui inde dividitur in quatuor capita⁵. Fluvius iste est Dominus meus Jesus, qui de duobus locis voluptatis egreditur, ex utero Patris, et ex utero Virginis. Unde propheta: Dominus Deus noster fluvius gloriosus, exsiliens in terram sicutem. Sed ineffabilibus differentiis longe aliter a Patre quam a Matre egreditur: quia etsi haec temporalis nativitas glo-

¹ Gen. iii, 17. — ² Rom. viii, 22. — ³ Psal. xciv, 11, 12. — ⁴ Isai. xvi, 1-3. — ⁵ Gen. ii, 10.

^a Hyperbola ut significet celeritatem.

riosa est, multo gloriosior est æterna. Hortanti¹ *gnoscant te solum verum Deum*². Cognitio igitur bus vobis, de utraque generatione volo aperire A Patris vita æterna est : et ubi vita æterna, ibi quod sentio : non quod aliquid exponere præsumam, cum hoc ultra omnium vires, quanto magis ultra meas sit? et extremæ dementiæ sit velle fari ineffabilia, maxime hominem imperitum. Non enim oblitus sum Salomonem dicentem : *Sicut qui nimium comedit mel, evomit illud: sic qui scrutator est majestatis, opprimet a gloria*³. De utraque enim per prophetam dici puto : *Generationem ejus quis enarrabit?*⁴ Quia et Patris illa ineffabilis et inaccessibilis est, ac nulli pervia creaturæ. Hoc sensu credo Apostolum dixisse de Deo, *Qui solus habitat lucem inaccessibilem*⁵; cum etiam puriores naturæ tanto reverberentur intuitu, ut nec possint irrumperre in tantæ claritatis abyssum. Ipse etiam Filius protestatur : *Nemo novit Filium nisi Pater, neque Patrem quis novit nisi Filius, et cui voluerit Filius revelare*⁶. Nec tamen sicut est, sed sicut capere potest cui tanta dignatio revelatur. Unde et illa sublimis anima quæ usque ad tertium cœlum in divitias gloriae Dei raptæ fuerat, dicit : *Ego me non arbitror comprehendisse*⁷.

4. Verissima ergo definitio est, quia illam gignentis et geniti generationem nullus omnino penetrat intellectus. Hanc etiam de Matre, omni humanæ creaturæ reor inextricabilem, et nescio utrum ab illa excellentiori natura valeat comprehendendi. Quis enim comprehendat unitiōnem carnis et Verbi, qualiter Deus et homo in unam personam conveniat, salvis imperturbatisque proprietatibus naturarum? Unusquisque in suo sensu abundat : ego hanc omnem sensum supergredi credo, veterum virorum vestigijs inhærens, qui super hæc sanas et inconclusas sententias reliquerunt. Ad paternam igitur generationem recurrentes, locum voluptatis Patrem esse censemus, quamvis Deus illocalis sit : sed efficientias rerum, nisi per vulgatos sermones, explicare non possumus. In ipso autem omnem voluptatem esse intelligit, qui legit Apostolum dicentem, *Quoniam ex ipso, et per ipsum, et in ipso sunt omnia*⁸: et aliud ex illo duodeno apice similiter eructantem, *Omnem datum optimum et omne donum perfectum de sursum est, descendens a Patre lumen*⁹. Ipse etiam Filius dicit : *Hæc est vita æterna, ut co-*

*gnoscant te solum verum Deum*⁸. Cognitio igitur sempiterna voluptas. Egreditur ergo fluvius de loco voluptatis; quia gignitur de utero Patris Deus de Deo, lumen de lumine, de Domino Dominus. Egreditur autem identitate : quia idem est cum Patre. Idem dico secundum substantiam, non secundum personam. Egreditur et æqualitate, quia Patris omnipotentiam recipit; cum omnia quæ possit Pater, possit hæc et Filius, sicut ipse testatur : *Omnia quæ facit Pater, facit et Filius : nec potest Filius facere quidquam, nisi quod viderit Patrem facientem*¹⁰. B Egreditur et æternitate, quia licet generetur, non tamen est posterior generante, sed ambo unius antiquitatis sunt : si tamen vocabuli novitatem non exhorretis; quod licet quoquo modo significet quæ dicuntur, longe tamen est a sententiæ majestate. Egreditur similitudine, quia similis est Patri, Patris imago, splendor gloriæ, et figura substantiae ejus. Egreditur alteritate, quia alias est ab illo : Alius dico; non, Aliud. Ego, inquit, et Pater unus sumus¹¹. Unum dixit; non, Unus : quia unus significat substantiæ unitatem; unus vero, personarum proprietatem. Sie igitur et longe excellentiori modo de Patre Filius egrediens, inundat angelicas stationes : quia, juxta Salomonem, *Fons sapientie verbum Dei in excelsis*¹². Cithareodus puer de hoc fonte pleno ventre potaverat, cum dicebat : *Apud te est fons vitæ, et in lumine tuo videbimus lumen*¹³. Apud te, inquit, est fons vitæ; quia tu non solum vita, sed et Filius tuus fons vitæ est. Et ut patenter quod sentiebat ostenderet, subjunxit, *In lumine tuo videbimus lumen*; scilicet ad irrigandam universam superficiem terre. Quænam terra est in illa cœlorum summitate reposita, quam superfluat et irriget fluvius gloriosus? Regnum cœlorum, D terra viventium est. Unde, *Credo videre bona Domini in terra viventium*¹³: item, *Placebo Domino in regione vivorum*¹⁴. Irrigatio hæc indicibilis est. Inebriantur quippe Angeli ab ubertate domus Dei, et torrente voluptatis ejus potantur.

5. Hic quid dicam nescio, quia plurimus stupor sensum opprimet assurgentem. Ubi sunt oratori sermones, quos in fornace rhetorica

¹ Prov. xxv, 27. — ² Isaï. iiii, 8. — ³ I Tim. vi, 16. — ⁴ Math. xi, 27. — ⁵ Philipp. iii, 13. — ⁶ Rom. xi, 36. — ⁷ Jacobi i, 17. — ⁸ Joan. xvii, 3. — ⁹ Id. v, 19. — ¹⁰ Id. x, 30. — ¹¹ Eccl. i, 5. — ¹² Psal. xxxv, 10. — ¹³ Psal. xxvi, 13. — ¹⁴ Psal. cxiv, 9.

omnis ille philosophorum conflavit chorus? Ubi⁵⁶⁷ braos vidit, dicens: *Nou accessistis, inquit, ad montem famantem, sed ad montem Sion, ad Jerusalem civitatem Dei viventis, ad multorum millionum Angelorum frequentiam, ad Ecclesiam primitiorum adscriptam in caelis*⁴.
 sunt gigantes a saeculo nominati, qui ab initio fuerunt magni statuta, scientes bellum, languentes circa pugnas verborum? Numquid non maximus ille gigas (Platonem loquor) ab intellectu tam purissima veritatis repulsus est? Nonne acerrimo mentis ingenio tangens, sed non attingens divinitatem Dei, dicit: « Unum inveni quod cuncta operetur; et aliud per quod cuncta efficiuntur, tertium autem non potui inventare? » Rekte de Spiritu sancto inscius, qui illi non erat infusus, qui sanctorum revelationum magister est, qui revelavit Paulo quem oculus non vidit, sicut idem apostolus gloriat: *Nobis*, inquit, *revelavit Deus*. Per quid, Apostole? *Per Spiritum sanctum*¹: non per spiritum nostrum, per quem sicut philosophi sedneti sunt, ita et seduxerunt. Ille noster philosophus, qui super senes et super omnes docentes se intellexit², quid super hoc senserit audiamus: *Rigans montes*, inquit, *de superioribus suis*³. De sublimioribus quippe Angelis, qui non per speculum in enigmate, sed facie ad faciem ipsam Dei substantiam luminibus indecessis aspectant.

6. Sequitur: *Qui inde dividitur in quatuor capita*. In qua quatuor capita? Dicamus breviter, quia grandis nobis restat via. In admirationem. Nam de fragilitate complexionis humanae, de torrente voluptatis bibens, tota obstupet illa dignior creatura de Creatoris gloria, et gloriae ratione. In puritatem: quia non in vase testebo, sed remoto velamine hauriunt aquas in gaudio de fontibus Salvatoris. In satietatem: quia etsi desiderant in eum prospicere, non tamen desiderium necessitatem, vel necessitas miseriam inducit; sed mirabiliori modo et semper desiderant, ut semper satientur; et semper satiantur, ut semper desiderent. In securitatem: quia de sua stabilitate certi, perennibus gaudiis immerguntur, exspectantes beatam spem, et adventum gloriae magni Dei, quando fiet unum ovile et unus pastor, et superna illa Jerusalem consummabitur in id ipsum. Sed influit fluvius iste per angelicas officinas. Sed haec omnia fides capit, nescit ratio, intellectus ignorat humanus. Haec sunt fortassis illa quatuor, quae Vas electionis felici quaternario in Epistola ad He-

1128
 braos vidit, dicens: *Nou accessistis, inquit, ad montem famantem, sed ad montem Sion, ad Jerusalem civitatem Dei viventis, ad multorum millionum Angelorum frequentiam, ad Ecclesiam primitiorum adscriptam in caelis*⁴.
 7. Nunc accingamus nos ad videndum qualiter egreditur de Virgine: quia egressio ista dulcior et affectuosior est humane misericordiae, quam intuentum pectora concutit, et irrorat oculos, et beatis fontibus vultus amantium perfundit. Hic locum voluptatis uterum Mariae intelligo, in quo enmulavit omnes delicias deliciarum Dominus, de cuius deliciis Spiritus sanctus admiringatur sermone in auroris Canticō eructat: *Quae est ista quae ascendit de deserto deliciis affluens*⁵? Numquid in Angelis voluptatem habet Altissimus, in quibus ipse reperit pravitatem⁶? Numquid in constellatione vel scintillatione stellarum, quarum aliae convertuntur in sanguinem, aliae cadunt de celo, aliae in tenebris obsecurantur⁷? Numquid in aere, vel igne, vel ventis? *Nequaquam in igne Dominus; non in commotione Dominus; non in spiritu Dominus*⁸: si verus est ille, qui in curru igneo et equis igneis est assumptus in celum⁹. Numquid in aquis, ubi furens et tortuosus Leviathan immoratur¹⁰; aut in terra, quae sub maledicto Adae spinas emittit et tribulos¹¹? Non est locus voluptatis nisi uterus Virginis. Ex hoc egreditur humanitate; quia vestitus cilicio nostrae mortali-tatis, visibilis humanis oculis apparuit. De virginē virgam, de libro autem generationis lineam faciens, divinitatis hamum innexuit, quem carne operuit virginali, ut draco magnis illectus ad carnem, ferrum divini numinis subsentiret. Egreditur et cum novitate: quia nunquam sic natus est homo sicut nascitur. Primus enim homo primo de terra formatur; secundo mulier ex ejus latere fabricatur¹²; tertio Cain consuetudinario nascendi ordine gignitur ab utroque¹³. Solus iste de sola Virgine nascitur; et Virginis uterum novo et singulari parti divinitas humana sigillat. Ubi nunc Aristotelice subtilitatis facunda quidem, sed infecunda loquacitas: Si peperit, cum viro concubuit? Velit nolit, veritatem in habitum privatio; nec astringitur dialecticis terminis omnium terminator, ad cuius imperium perit natura, dissueseit consuetudo.

¹ I Cor. ii, 10. — ² Psal. cxviii, 99, 100. — ³ Psal. ciii, 13. — ⁴ Hebr. xii, 18, 22, 23. — ⁵ Cantic. viii, 5. — ⁶ Job iv, 18. — ⁷ Apoc. vi, 12, 13. — ⁸ III Reg. xix, 11, 12. — ⁹ IV Reg. ii, 11. — ¹⁰ Isai. xxvii, 1. — ¹¹ Gen. iii, 17, 18. — ¹² Id. ii, 7, 22. — ¹³ Id. iv, 1.

Egreditur etiam cum claritate. Nascente quippe¹ placebunt. Dominus enim vester elevatus in illo sepelitur omnis illa stellantium luminum luminosa serenitas; et stella candidior lucidioribus radiis præscintillans, totam sibi cœli rapit portionem. Ambulant reges in splendore ortus ejus, quoniam ecce reges congregati sunt, converunt in unum. Ipsi videntes sic Deum et hominem nascentem, Matrem et virginem parentem, admirati sunt, conturbati sunt, commoti sunt, tremor apprehendit eos in tantorum luce miraculorum. Egreditur et cum paupertate: quia in pannis vilissimis reclinatus, iam ex tunc sanctissimis membris legem martyrii præfigebat. Egreditur occulte: quia subtilissimus ille fraudum investigator, tante ab altitudine dignationis excluditur. Hinc est quod ambiguis alternationibus fatigatus, illum tentat, nunc tentatum filium appellat Altissimi; nunc instruit crucem, nunc destruit, mandans per mulierem, consuetum sibi organum: *Nihil tibi et justo illi*².

8. Sequitur, *Ad irrigandum universam superficiem terræ*: id est, ad terrenam miseriam expiandam, quam nobis in hæreditatem primus ille peccator reliquerat. Volo ut Apostolus hic eum mihi, sicut et superius, in quatuor capita distribuat, quia securius ejus expositionem suscipio. *Qui factus est nobis*, inquit, *sapientia, justitia, sanctificatio, redemptio*³. Ad nos quippe veniens qui eramus in carcere, primo omnium tenebras ignorantiae nostræ depulit luce sapientiae sue; demum per justitiam quæ ex fide est, solvit funes peccatorum nostrorum, sanctificans nos in suo corpore, redimens in corporis passione: Dominus enim solvit compeditos, Dominus illuminat cæcos⁴, sanctificat tabernaculum, de manu redimit inimici. Dividitur et in patientiam, qua peccatores sustinet: in misericordiam, qua peccatores fovet: in largitatem, qua proficientes exaltat: in fortitudinem, qua perficientes conservat. De hoc secundo quaternario, toto hoc Adventu vestræ Fraternitati confabulatus sum, per fluminum decurcionem et nominum interpretationem moralia mysticis internectens: utrum aliquid digne, vos videritis. Verum non omnia possimus presenti sermone coarctare, fastidium evitantes.

9. Habeo ego quatuor capita dulciora prioribus, quæ fortassis vestris cordibus dulcius com-

A cruce, largissimas sanguinis undas a quatuor partibus sui corporis abundantius emanavit. Spinis enim pungentibus sanctissimum caput nivea cervice reflexum, et clavis pedes et manus, et lancea latus ejus transverbante pretiosus sanguis emanavit: cuius aspersione index transit in patrem; iratus, in mitem: in misericordiam, virga; captivitas, in coronam. Christus ergo fons latens et occultus in cœlis, fons patens et apertus in terris: illic de utero Patris, hic egreditur de utero Virginis. Illic vivens terram irrigat viventium: hic moriens, terram morientium. Illic dividitur in quaternarium admirabilem: hic, in dulcem. Dulcis Dominus, dulcis Domina, quia ille Dominus meus, misericordia mea: haec Domina mea, misericordia porta. Ducat nos Mater ad Filium, Filius ad Patrem, sponsa ad sponsum, qui est Deus benedictus in sæcula. Amen.

EXUSDEM

IN NATIVITATE DOMINI^a

SERMO III.

De fluvio Ægypti et ejus rivis per allegoriam.

---

1. Tandem de mari ad portum, de promisso ad præmium, de labore ad requiem, de desperatione ad spem, de via ad patriam pervenimus. Scriperat siquidem nobis frequentibus epistolis calamus scribæ velociter scribentis: *Exspecta, reexspecta*. Sed nos quod subiungitur dicere poteramus: *Modicum ibi, et modicum ibi*⁵. Praeucurrerant cursores promissione divites, sed exhibitione pauperissimi. Dicebat aliis, *Viviliter age, et confortetur cor tuum, et sustine Dominum*⁶: alter vero, *Si morari fecerit, exspecta eum, quia veniens veniet*⁶. Pari consilio exierant de sanctuario Dei, nihil secum nisi promissionum multitudinem reportantes. Unde et Citharista noster jam dormitaverat præ tædio, et in ipsum Deum tacitis

¹ Matth. xxvii, 19. — ² 1 Cor. i, 30. — ³ Psal. cxlv, 7, 8. — ⁴ Isaï. xxvii, 13. — ⁵ Psal. xxvi, 14.
⁶ Habac. ii, 3.

^a In Bibliotheca Cisterciensi inscribitur, « In Vigilia Nativitatis Domini, » etc.

oblocutionibus totam culpam modis illebilis³⁶⁹ niat, aut quo vadat³⁷⁰. Denique omnis ille interquebat : *Tu vero, inquit, repulisti et de-spxisti, distulisti Christum tuum*¹. De illebili quoque ad imperativum conversus est, exagitate impotentia, quæ impudentiae et frontositatis mater est : *Qui sedes super Cherubim, manifestare*². Et quid tamdiu dominatrici sedens in cathedra, circumvallantibus et vallantibus Angelis, non respicis super filios hominum; quos absorbuit et obsorduit iniquitas per Adam quidem commissa, sed a te permissa? *Memorare quæ mea sit substantia*³, ad tue substantiae similitudinem fabricata : quia etsi omnis homo vivens vanitas est⁴, in imagine tua pertransiens, vanitas esse non potest. *Numquid ita vane constituisti omnes filios hominum*⁵, de quibus dicens, *Delicie meæ esse cum filiis hominum*⁶; ut eos verteret et diverteret a te malignus ille deceptor, qui decipere, nisi te permittente, non potuit? *Inclina cœlos tuos et descendere*⁷, et illos misericordes oculos miseris inflecte peccantibus, ut saltem non in perpetuum obliviscaris nostri. Hæc quidem iste, sed gemibus et arumnis intortus, tantæ præsumptionis sententiam abjurabat. *Dixi, inquit, Custodiā vias meas, ut non delinquam in lingua mea*⁸.

2. Sed et ille vir nobilis, et profundi sermonis urbanitate perlucidus, affectuosis excessibus incalescens, *Propter Sion, inquit, non tacebo, et propter Jeruzalem non quiescam*⁹, etc. *Utinam, ait, dirumperes cœlos, et descenderes*¹⁰, et alia multa, quæ fastidiosa prolixitas vetat inserere. Hic etiam morosioris gratiæ longinquitate suspensus, et ninietae doloris excedens, impatienter oblatrat dicens : *Ecce gentes quasi non sint, sic sunt coram eo, quasi nihilum et inane reputatae sunt et*¹¹. Jeremias quoque in vocem gratulabundæ laudis adverso demonstrandi prorumpens : *Ecce, inquit, faciet Dominus novum super terram : mulier circumdabit virum*¹². Sed tamen repentinae submersionis lacrymis edocetur, prius lamentum Christi suscipiens, quam adventum continecat. Danieli dicitur : *Visio est in dies et in tempora longa*¹³. Et Ezechiel tantis caliginibus involvitur, ut vix dignosci possit unde ve-

A prophetalis conventus longa tardantis gratiæ morositate pertæsus, nunc rogando, nunc conquerendo variat orationem, et plerumque sermonibus exorativis indignatorios intermixet. Nos quoque satis eos audivimus, et nobis in fastidium releguntur. Jam fugit Moyses, impeditioris siquidem lingue factus est nobis¹⁴. Isaiae labia immunda sunt¹⁵. Jeremias nescit loqui, quia puer est¹⁶. Ezechiel polluto pane vescitur¹⁷. Osee fornicariam et adulteram duxit uxorem¹⁸. Daniel post visionem graviter insfiratur¹⁹.

3. Omnes prophetae elingues sunt et muti : jam latari et exsultare non possumus, nisi osculetur nos osculo oris sui. Auditi et exauditi estis : adest benignitas et humanitas Salvatoris nostri Dei, quæ vel differri non patiatur amplius amore languentium. Quid enim audistis? « Sanctificamini in crastinum, filii » Israel²⁰, et estote parati; quia die crastino « descendet Dominus. » Residuum diei hujus, et superventuræ noctis vix medianda progressio, dirimit nos a vultu glorie, a puero Deo, a puerperio singulari. Currite eccloriæ et rapi-diore passu, conficie metas vestras, ut liceat C videre Filium Dei vagientem in eunis, et Salvatoris nativitatì qualiacumque obsequia præparate. Credo vos esse filios Israel, sanctisficiatos ab omni inquinamento carnis et spiritus, præparatos ad diei crastinæ sacramenta sollicita devotione et devota sollicitudine suscipienda. Quid enim aliud his sacris diebus Adventui ejus dedicatis egistis? Vidi ego senes, senectutis oblitos, astare sacris juvenili alaeritate vigiliis; et juvenes juventute sepulta, senili gravitate reverentiae Divinitatis assistere. Plena erant subsellia concinentibus, et concentu parili voces in sublimibus resonabant, ut felici invidia jurasse vos erederem jubilare Deo in voce exultationis. Psalteria erant præ manibus, psalmi in labiis, in corde devotio : solemnitatem animi indicabat hilaritas vultus, discursio corporis, operis sollicitudo. Inspexi sacerdotes vigilantibus oculis primos dici ortus subtiliter indagare, sacramentalibus indui vestimentis; introire ad altare Dei, ad sacrifican-

¹ Psal. lxxxviii, 39. — ² Psal. lxxix, 2. — ³ Psal. lxxxviii, 48. — ⁴ Psal. xxxviii, 6. — ⁵ Psal. lxxxviii, 48. — ⁶ Prov. viii, 31. — ⁷ Psal. cxliii, 5. — ⁸ Psal. xxxviii, 2. — ⁹ Isai. lxii, 1. — ¹⁰ Id. lxiv, 1. — ¹¹ Id. xl, 17. — ¹² Jerem. xxxi, 22. — ¹³ Dan. viii, 17, 19. — ¹⁴ Ezech. xii. — ¹⁵ Exod. iv, 10. — ¹⁶ Isai. vi, 5. — ¹⁷ Jerem. i, 6. — ¹⁸ Ezech. iv, 12. — ¹⁹ Osee i, 2, 3. — ²⁰ Dan. viii, 27. — ²¹ Josue vii, 13.

dum corpus et sanguinem Redemptoris. Vidi ³⁷⁰ A assistentium turbam ministeriali devotione nunc flectere genua, nunc osculari manus, et ad imperantium nutum nutu citius obedire. Sed et pueros aspexi, qui nesciunt quid sit inter dextram et sinistram, sibi ad invicem psalteria invidere, et reportare ad lectulos suos, furari somnum ab oculis suis, et in lectulo suo per noctes querere quem diligebat anima eorum; quod licet contra consuetudinem præsumptum sit, non tamen contra devotionem. Fateor, inter hæc omnia cogitabam: *Castra Dei sunt hæc, non est hic aliud nisi domus Dei, et porta cœli*¹. Vellel, nolle, vestra devotione trahebar, et B vobis negotiantibus otiani non poteram. Sequebar vos, sed a longe, vel aberrans a via, vel claudicans a semitis meis, lugens et contrastatus, quia non poteram æquare currentes. Novit ille unus², cum quo uno unum cœpi esse in Domino, quam frequentibus querelis implevrim aures ejus, quod vos in meridie essetis cum sponso, et ego cum sponsa in vespertino frigore commorarer.

4. Eia, fratres, si aliquid adhuc defluis humor de flumine mortalitatis hujus vestras circumrodat affectiones, tergite et tegite illum niveo confessionis amictu, et calcate vos in præparationem C Evangelii pacis³, ut sitis de quibus dicit sanctus: *In flumine pertransibunt pede*. Quid autem per hæc? *Ibi lætabimur in ipso*⁴. De flumine hoc, imo de fluminibus istis Isaias propheta in nocturnis lectionibus largius disputavit. *Percutiet*, inquit, *Dominus fluvium Ægypti in septem rivi*, ita ut transcant per eum calceati⁵. Volo de fluvio et riviis ejus paulisper confabulari vobiscum, quomodo et qualiter percutiatur, quid sit per eum transire calceatos. Ægypto figuraliter exprimi mundum istum, divinorum eloquiorum scrutatores affirmant, qui positus est in maligno, qui tenebris et confusionibus est repletus. Flumen fluxus humani generis est, qui de primis parentibus infelici vena prorumpens, iu impetuoso erumpens torrentem, per totam mundi latitudinem instagnavit: qui in septem torrentibus derivatur, valles et campestria, profunda voragine supersedit; ipsis quoque montium cæcuminiis eamdem refusionem intentans. Unde unus de altioribus clamat, *Torrentes iniquitatis contubaverunt me*⁶: et, In-

5. Primus hujus fluminis rivos est cogitatio mala. Rivos exundans, et qui nullis obicibus repellatur. Habet frequentiam pluviarum per fenestras corporeorum sensuum, qui ei mundanis cataclastis mortiferos imbres infusus administrant. Occursat aspectui mentis quod vidit et audivit, quod odoravit et gustavit, quod palpat et tetigit. Et plerumque quod simplici oculo aspeximus, versipellis contortor in offendiculum retorquet ac scandalum. Fingit similitudines, imagines pingit, colores aptat, et in thalamo mentis universa convolvit, si forte consensum eliciat, et affectum inficiat. Offert horribilia de divinitate, terribilia de fide, mirabilia de fidei institutione; et in alveolo mentis veneniferas ingerit potionis, quas in confessione evomere peccator oneratus exborret. Venit in oratorium, dormitorium occupat, insidet refectorio, circuit claustrum, revisit officinas, nullam præterniit artem nocendi; sed ubilibet suæ calliditatis assignat argutias. Et in choro quidem inter orandum et psallendum mentem pertrahit in diversa, præteriorum rememoratione puritatem intellectus involvens. In choro vero multiformes libidinis sensus evolvit, insidians sollicitudini vestræ, et telis fortioribus oppugnans vos, utinam non expugnet; pungat, non vulneret. In refectorio autem gulam allicit ad videndum quæ perforuntur, et ingenti aviditate onerat distentum ventrem, ut majore opera ad egerendum egeas, quam ad ingerendum. In claustro libros revellit a manibus, memoriam reserat scripturarum, et nunc de isto ad illum, nunc de illo ad istum cum signis et scurrilitate transvertit. Per officiarum multititudinem te facit excurrere, et vagabundo se comitem facit, donec taciturnitatis ostium, aut aperiat, aut confringat. Quid plura? In D choro devotionem, in thoro castitatem, in refectorio parcitatem, in claustro lectionem, in officiis silentii virtutem virtutis inimicus extirpat. Nec sufficit in vigilando subtilibus spiculis cordis terebrare vitalia, sed dormiendo singulari se versat et reversat astutia. Quæ omnia melius vestræ conscientiæ, quam stili scientiæ derelinquo. Sed et ad altare Domini virtutum sequuntur nos spiritus ipsi; et ipsos ante mentis oculos involantes, ut vix aliqua vel nescientis

¹ Gen. xxviii, 17. — ² Ephes. vi, 15. — ³ Psal. lxxv, 6. — ⁴ Isai. xl, 15. — ⁵ Psal. xvii, 5. — ⁶ Psal. cxviii, 2.

^a Scilicet Bernardus, vel Petrus Cluniacensis.

Dei, vel pendentis in cruce possint memoria³⁷¹ desiderii, sicut et gentes quae ignorant Deum; deturbari. Magnus ille patriarcha vix volueret hujusmodi a suis sacrificiis abigebat¹: nos qui sumus qui fugare præsumimus? Quis in hoc rivo vel mersum, vel submersum se esse negaverit? Videtis quam turbidus torrens et limosa regurgitans cœnositate, qui vix aut minquam ad hoc ducitur ut penitus exsicetur. Non puto quod ille qui clausit cœlum oratione², clauerit animum a cogitatione, ut facilius sit cœlum obserare, quam animum.

6. Secundus rivus est locutio perversa. *Linguam nullus hominum domare potest*, ait Jacobus³: membrum inquietum, membrum mortiferum; facilis ad loquendum, ad obloquendum proelivior. Et notandum quod alter nascitur ex altero, cum malæ cogitationi perversæ locutionis janua sit aperta. Et est etiam aliud verbum falsum: unde dicitur, *Perdes omnes qui loquuntur mendacium*⁴. Aliud vanum, de quo scriptum est: *Vana locuti sunt unusquisque ad proximum suum*⁵. Aliud impudicum, de quo Apostolus: *Tarpis sermo de ore vestro non procedat*⁶. Aliud excusatorium, unde Psalmista: *Non declines cor meum in verba malitiae ad excusandas excusationes in peccatis*⁷. Aliud dolosum, de quo Propheta: *Disperdat Dominus universa labia dolosa, et linguam magniloquam*⁸. Aliud otiosum, de quo ipse Dominus: *De omni verbo otioso quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicii*⁹. Et si qua alia genera sunt pestis hujus, quae nos brevi saltu transilire non possumus.

7. Tertius est actio prava. Post cogitationem et locutionem venitur ad opera, quando exhibemus membra nostra arma iniquitatis peccato, et contumelias afficimus corpora nostra. Quid enim turpius, quam membra Christi sanguine consecrata, et consputata in Baptismate, libidinosis ardoribus maculare; nec at- tendere reverentiam præsentis Dei, minantis pœnam, gloriam promittentis? Absit ut aliquis nostrum huic idolo substernatur, ut Filium Virginis in Veneris templo suscipiat: ut arcam Dei juxta Dagon collocet; ut nutritus in croceis stercora amplexetur. Quid Petro cum Mago? quid Christo cum Antiehristo? quid Virginis et libidini? quid puritati et corruptioni? Absit ut quisque vestrum ambulet in passione

A qui corpus Christi aut consecratis, aut Christi corpori ministratis. Electi servite Imperatori; ut cum Imperatore sedeatis, cum sederit in sede majestatis sue. Qua fronte, quibus oculis videret vos, viveret vobis, qui tantis inter vos obscenitatibus deserviret¹⁰? Qua mente, qua conscientia accederet ad Sancta sanctorum, immolarec Sanctum sanctorum, cuius fama contemptibilis, vita notabilis, sermo reprehensibilis haberetur? Sed et si forte (humani) loquor propter infirmitatem carnis vestrae) aliquis vestrum tale aliquid in cubiculo conscientiae complicavit; depllet illud per confessionem et pœnitentiam, et ego ei de misericordia nascentis pueri veniam repromitto. Et si confessus fuerit et pœnituerit, nascitur in eo lux mundi, ut dimotis fallacibus tenebris splendorem verae lucis accipiat. Quonodo enim miseris misericordiam hac nocte negabit, in qua misericorditer misericors nascitur et miserator Dominus? Adest Deus et homo; Mater et virgo; caro et Verbum; lux illuminans; bonus et bonitas; misericordia et veritas; secunda virginitas, virginalis fecunditas; æterna novitas, nova æternitas; divina C humanitas, humana divinitas; humili sublimitas; et his omnibus misericordia fabricatur. Cohibete ergo extollentiam ab oculis, loquacitatem a lingua, crudelitatem a manibus, voluptatem a lumbis, pedes ab itinere non recto, et venite et arguite eum, si non hac nocte dirumpit cœlos, si non deseenderit ad vos, et projiciet in profundum maris omnia peccata vestra. Quis tamen est, qui hujus territi rivuli non sit mersus et reuersus instantia?

B 8. Quartus rivus est defensio peccatorum. In veritate dico vobis, quia nihil sic exasperat iram divinitatis, quomodo iniquitatis defensio. *Æquo enim certamine nos certamus cum Domino*, cum defendimus quod odit: cum nobis placet quod displaceat illi. Magna quippe differentia inter superbum et humilem peccatorem; cum illum despiceat, hunc respiceat: quia humilia respicit, et alta a longe cognoscit. Quando sanari poterit qui medicum spernit, medicinam concusat, et infirmam substantiam contrariorum receptione succedit? Tu dicas malum bonum, amarum dulce, tenebras lucem, et in Creato-

¹ Gen. xv, 11. — ² III Reg. xviii, 1. — ³ Jacobi iii, 8. — ⁴ Psal. v, 7. — ⁵ Psal. xi, 3. — ⁶ Ephes. iv, 29. — ⁷ Psal. cxij, 4. — ⁸ Psal. xi, 4. — ⁹ Matth. xii, 36.

¹⁰ Horst, cui tantis... deserviretur. †

rem refundis injurias : ut quod laudaverit, tu⁵⁷² audeant ipsi Divinitati gratias immutire? Qui vituperes; quod vituperaverit, tu laudes. Non A cum maleficerint, lætantur, et exsultant in est hoc palpativa dissimulatione tacendum, quod viderim quosdam vestrum tantis impatiens stimulis agitari, ut ad primas correptoris voces non solum excusationem et defensionem exhibeatis; sed et nisi disciplinalis vigor obviaverit, ad tumultus et jurgia prosiliatis. Hæc est impietas maxima in Deum, delictum maximum: quod vir simplex et rectus, et puer Domini summa circumspectione devitat. Elegantissimam super his comparationem inducit prophetæ, quam de sacrario sancti Spiritus asportavit. *Ibi, inquit, habuit foveam ericius*¹. Ericius ita confertissima spinositate densatus est, ut undique punctionibus et aculeis vestiat. Cum vero se solitudinem adeptum putat, caput aperit, exserit pedes, et vivificatorios motus plana deambulatione demonstrat. Si quis supervenerit, statim celerrima velocitate caput cum pedibus in interius absconditorium reponit: ut si tenere volueris, prius videas sanguinem tuum, quam corpus suum. Sic et peccatoris caput cum pedibus, intentio cum actione, a pastorum sollicitudine prospectatur: et quod fere omnium peccantium vitium est, cum ab omnibus videatur, a nemine estimat se videri. Si vitium resecare studeas, et intentionis ingressus cum actionis egressibns correctivis depræhendere: statim Ciceronis eloquentia renovatur; excusat et defenditur quod opponis, accusaris et offendaris qui proponis. Interrogat de loco et de tempore quando factum fuerit, et novus dialecticus exserta lingua prorumpit in medium. Parentes advocat; patrocinatores querit; gravari se judicat; indicat se recessum, malle mori, quam pati talia; et quæ vidisti, negans, et quæ non vidit in te convicia retorquens. Sic spinam sentis, et culpam perdis: odium incurris, nec corrigis: et quem totum tenere putabas, totum amittis. Vides quam multipli cumulositate rivos iste omni homini, et maxime nostro Ordini se infundit?

9. Quintus est exsultatio in peccatis. O detestanda lætitia, et in sempiterni doloris tristiam demutanda, in peccatis sicut in virtutibus exultare. Nonne latrocinantes et facinorosi quique cum votorum plenitudinem assequuntur, non se capiunt præ gaudio, ita etiam ut

rebus pessimis². Cadent super eos carbones, et in ignem dejicientur³. Sed rivus iste, quam undosa reflexione miseros animantes effundit, melius conscientia, quam eloquentia comprehendit.

10. Sextus est alios docere ad malum. Hæc doctrina de cathedra pestilentiae derivatur, quam detestatur et reprobat qui docet hominem scientiam. O quam in vanum accipit animam suam, qui aliorum animas venatur ad mortem, qui trahit peccata sicut vestem longam; qui miscet sanguinem sanguine; cui non sufficit ut intereat in sæculum sæculi, nisi et alios ad interitum pertrahat sempiternum! Seitis enim quia multa vitia tenerimis atatibus imprimuntur; quæ postea in magno corpore vix mitigare, nedum extirpare quisquam possit. Infelices magistri, qui hujusmodi plantaria plantaverunt! explantabuntur ab illa cœlesti plantatione, quam plantavit Pater ille cœlestis. Quis gloriabitur se hujus rivi torrentibus non fuisse vallatum?

11. Septimus est, in omnibus his malis perseverare. Hic peccator demersus est et absoritus, et clausit super eum puteus os suum. Cum enim non levat oculos ad cœlum, nec recordatur judiciorum justorum, mortuus est, et sepultus in sepulcro conscientia suæ. Tunc a mortuo tanquam qui non est, perit confessio⁴: tunc peccator cum venerit in profundum malorum, contemnit⁵. Hic est in extremo fluminum Ægypti, et multitudo miserationum Domini tollitur ab oculis ejus.

12. O flumen malum, rivi pessimi, rivi exterminantes! Hac nocte Dominus eos calceatus transivit, cum in virginali substantia puram carnem et omnium prætaxatarum pestium immunem accepit: illo calceamento calceatus quod in Idumæam extendit⁶, enjus corrigiam solvere non potuit magnus ille Baptista⁷. Misit de summo Filium suum, et accepit me in utero Virginis, et sic tandem assumpsit me, et de profundis aquarum. Percutiemus et eos, si cogitemus pro peccato nostro, si prohibeamus linguam a dolo, si declinemus a malo, et faciamus bonum: si confiteamur adversum nos iniquitatem nostram Domino, si dolor noster sit

¹ Isai. xxxiv, 15. — ² Prov. ii, 14. — ³ Psal. cxxxix, 11. — ⁴ Eccl. xvii, 26. — ⁵ Prov. xviii, 3. — ⁶ Psal. lxx, 10. — ⁷ Luc. iii, 16.

semper in conspectu nostro, si doceamus ini-³⁷³ factum est²; dulcissimum Verbum in cruce sus-
quos vias Domini, et semper laus ejus sit in A pensum. A tanto puerperio quis insanus oculos
nostros amovere, nedum avellere præsumat, nisi ipse jubeat qui dicit: *Averte oculos tuos a
me, quia ipsi me acolare fecerunt*³? Ecce dum
osculatur nos osculo oris sui; dum tantis mi-
raenlis et stupidos nos facit et attentos: *Step-
phanus plenus gratia et fortitudine facit prodigia
et signa magna in populo*. Numquid æquum est
derelinquere regem, et ad milites oculos de-
torquere? Nequaquam, nisi imperaverit Imper-
ator. Surgit ipse Rex Filius Regis, sed lapi-
dantium aiciem interrumpens, triumphatoris
B certamini non sine dolore cordis assistit. Videt
opprimi priuum et primeirum purpuratae co-
hortis grandinaria lapidum densitate, fontes
sanguinis de corpore Protomartyris ebullire.
Videt quia universa debacchatio redundat in
ipsum, et ipsi soli improperia reprobrantium
cumulantur. Ubi pietas et misericordia tua,
Domine, si non compateris patienti? ubi æquitas
et justitia, si non judicas et vindicas de populo
lapidante? Curramus ad spectaculum ad quod
currit, qui exultat ut gigas ad currendam
viam, et videamus quibus armis armatus vexil-
lifer martyrum in campum pugnaturus descen-
C dit. Et ut diligentius eluescat singularis mar-
tyrii prærogativa, revocemus ad memoriam
apostolicorum Actuum descriptionem, in qui-
bus historicis et figuralibus dictis conversio et
passio belligeri militis continetur.

NICOLAI CLARÆ-VALLENSIS
IN FESTO
B. STEPHANI PROTOMARTYRIS

SERMO.

Stephanus autem plenus gratia et fortitudine.

Act. capp. vi, vii.

1. Adhuc Filium Virginis habemus in mani-
bus, et obsecutoria definitione vagientis Dei hon-
oramus infantiam. Dicit nos Virgo ad vene-
randa cunabula, et speciosa præ filiabus homi-
num, ad speciosum forma præ filiis hominum,
benedicta inter mulieres ad benedictum inter
homines nos conduceit. Submurmurat nobis in
aurem, si forte dominus exasperans audiat et
quiescat, revelata esse velamina Prophetarum,
et completum consilium Dei. Vide miraculum
Matris Domini, quia creatura creat, et Creator
creatur. Scintillat sidus, Magus adorat, exsultat
polus, tellus resultat, gloriatur Angeli, pa-
stores aggaudent, Virgo parit, nascitur Deus,
et cœlorum luminaria clariori lumine lumen
exortum in tenebris prosequuntur. In istis boni-
nis versamur: beatus vir qui impleverit desi-
derium suum ex ipsis. Scio quia dulce nobis est,
In principio erat Verbum: dulcius, Verbum caro

2. *Stephanus, inquit, plenus gratia et fortitudine, faciebat prodigia et signa magna in populo*. Non parvum latet hic mysterium, nec vilipendenda simplicioris scripturæ manifesta
positio. Ad Virginem quippe loquens angelus,
verba de celestibus serenis sumpta, nec alterius nisi ipsis Dei spiritu fabricata, nova sa-
lutatione perorat^a. Nulli dubium quin omnium
D verborum excellant altitudine, utpote de me-
lloribus disciplinis sancti Spiritus evoluta:
quorum annuntiatione confederandum erat
illud unicum sacramentum Verbi et hominis;
divinitatis et carnis. *Aec*, inquit Fortitudo Do-
mini, *plena gratia*⁴. Quid autem de Stephano?
Stephanus plenus gratia et fortitudine. Nonne
Lucas eisdem pene litteris de utrisque eloqui-
tur? Sed licet longe excellentior modus in Vir-
gine prædicetur; secundario tamen landatur in
Martyre. Habet igitur gratiam Stephanus subli-

¹ Psal. cxviii., 83. — ² Joan. i, 1, 14. — ³ Cantic. vi, 4. — ⁴ Lue. i, 28.

^a Alias, portat.

miori genere, quam reliqua martyrum multi-³⁷⁴ tudo : plenus gratia refertur scilicet et cunctus, quod raro in Scripturis canoniceis subtilis inquisitor inveniet. Jungitur gratiae fortitudo, infuso spiritu libertatis. Ignitus animus in vocem veritatis erupit, nec patitur ullo pacto rigorem justitiae submitti aliquando, vel dimitti. Sic loricatus gratia, et hasta fortitudinis sapienter infrendens, faciebat prodigia et signa magna in populo. Ille potest prodigia et signa facere, in quo gratia et fortitudo sedem firmissimam statuerunt. Sic Stephanus ad homicidas, ad legis adulteros, ad crucifixores Filii Dei Patris loquitur, genti peccatrici in Ægypto, populo gravi iniustitate in deserto, semini nequam in terra promissionis, filii sceleratis in morte Salvatoris. *Dura, inquit, cervice, et incircumcisio corde et auribus, vos semper Spiritui sancto restititis.*

3. Surrexerunt quidam de synagoga : synagoga utique satanæ, et utique conglobantur, vel ad convincendum, vel ad occidendum. Faciunt impietatis parietem unum; squama squamæ conjungitur¹. Sibilant sibi serpentes ad invicem, convenerunt in unum adversus Dominum, et adversus Christum ejus. Velit, nolit, cedit impietas pietati, veritati error, stultitia sapientiae, Spiritui sancto præsumptio et vanitas spiritus humani. Non poterant resistere sapientie et spiritui qui loquebatur. Non dixit, Non volebant, quod rationabilium et perfectorum est; sed, non poterant, ubi menti malæ facultas tollitur, non voluntas mutatur. Redargabantur, ait, ab eo cum omni fiducia. Fiducialiter agit, nec nutat, nec mutatur mens imperterrita, quæ magis justitiam quam vitam, fidem quam sanguinem, mortem quam justitiae taciturnitatem elegit. Concurrentes rapiunt eum, adducunt in concilium, et gaudent eum intra sua retiacula reclusisse : sed frustra jacitur rete ante oculos pennatorum. Tunc vox liberior, et ex eorum codicibus sermo exaequitur veritatis, totumque Martyrem rapit sibi Spiritus Dei, et ex ejus ore sonantiori organo modulatur. Apparet ei una facies Scripturarum, et veteris instrumenti dispendia in compendiosam redigit brevitatem. Replicat promissiones et beneficia Dei, murmurationes et maleficia populi; bona praestita, redditia mala; ad extrellum divini sanguinis exprobrat effusionem, refractarios

A auribus, et sublimi voce homicidas, et proditores appellat. Non veretur conventicula congregata de sanguinibus, et inter manus querentium animam ejus, de liberiori justitia cacumen veritatis ascendit. *Dissecunt cordibus, et strident dentibus in eum, concepient dolorem, et prope est ut parturiant iniuriam.* Mirum quod non revocantur insueti novitate miraculi, quod luminosa Protomartyris facies non refrenat insanos. *Videbant, inquit, faciem ejus tanquam vultum angeli stantis inter illos.* Quid est, o insensati? lumine vultus Dei insignitur gloriosus Levita, et vibranti splendore Stephanus serenatur, et reverberant oculi vestri, et tamen invidiae magnitudo visionis majestatem occludit? Respondeant in divinorum voluminum evolutione, ubi repererunt hominem in terris positum per vultum angelicum induisse : et cum in utrisque legibus vel raro, vel nunquam invenerint, obstupeant gloriam triumphantis. Sequitur :

4. Cum autem esset plenus Spiritu sancto, intendens in cœlum vidit gloriam Dei, etc. Mirum dictu, et totius supergressio creaturæ! Intendit in cœlum, videt jam non cœlum, sed cœlos apertos, videt gloriam Dei, et Jesum stantem a dextris virtutis Dei. Movet me hæc intentio, quæ de cordis puritate refusa vim facit cœlis, et ad ipsius divinitatis consistorium penetrat et attingit. Cœli aperiuntur, gloria Dei videtur : Jesus conspicitur stans non solum a dextris Dei, sed a dextris virtutis Dei. Hanc intentionem fecerat abjectio mundi, contemptus sui, cordis munditia, dilectio Dei, proximi amor, veritatis defensio, desiderium Christi. Retorquenda essent hæc omnia ad eommunes flosculos moralitatis, nisi esset excellentia Martyris commendanda. Felices oculi, subtilis D visus, visio gloriosa. Signanter recollige positionem verborum. Plenus est Spiritu, et sic intendit in cœlum, quia in spiritu afflatur ; concutatis terrestribus, cœlestibus inhiat et æternis. Post hæc aperiuntur cœli, nullaque prævalet firmatio vel clausura, quam non transvolet aut irrumpat mens illi summæ menti affectanter inhærens. Aperiuntur ergo cœli, et puto quod omnes cœli; eorumque apertione sequitur visio glorie Dei, et videtur Dominus Deus stans a dextris virtutis Dei, ne Patre minor

¹ Job. XII, 6.

esse putetur. Stat cum stante, cum bellante¹ servari. Ut integer, inquit, *anima et spiritus A et corpus in die Domini sine querela servetur*².

5. Non mediocris stupor involvit me, utrum primitivus flos martyrum oculis corporeis an incorporeis ista perspexerit. Grande quidem miraculum si mentali intuitu stellatibus se immersit arcana, si mundicordes oculi tam solemnum inspexerint visionem. Quod si corporalibus; certum est hunc omne hominum genus disparitate gratiae prævolasse, et penitus fidei et virtutum incorporea corporeis, et si non comprehendisse, apprehendisse tamen. Nihil audeo temere definire, vel ex abrupto præcipitare sententiam, cum finitiam super hujusmodi regulam me legisse non meminerim. Securius tamen sequor Apostolum, inno Spiritum Dei in Apostolo, qui cum summa verborum libertate magis securè ambiguitati, quam periculosæ definitioni ista committit: *Sive in corpore, inquit, sive extra corpus, nescio, Deus seit*³. Exclamat statim clamore horribili, continent aures suas, et eas obstruunt veritati, impetu faciunt unanimiter in eum, facti amici in morte illius: *et ejientes eum extra civitatem lapidabant*. Ejicitur Martyr extra civitatem sanguinum, in qua prius justitia habitavit, nunc autem homicidia: de qua dicit sanctus, *Quoniam vidi iniuriam et contradictionem in civitate*. Hec est civitas, quam *die ac nocte circumdat iniqitas, et labor in medio ejus et injustitia*⁴. Civitas castellum despiciens vocata, quod contra Apostolos et Apostolorum Dominum durissimis infidelitatis vectibus est munatum. Extra portam civitatis hujus passus est Dominus, extra eam lapidatur servus exiens ad eum extra castra, et portans similitudinem improperii ejus. Deponuntur vestimenta martyris ad pedes persecutoris, qui attactu sacramentum vestium, et orationibus lapidandi fuerat convertendus.

6. *Et lapidabant, inquit, Stephanum invocantem et dicentem: Domine Jesu, accipe spiritum meum.* Currunt illi ad lapides, et ille ad preces. Lapides lapidem percutiunt, sed lapidem molliorem, de quo fluit oleum charitatis, et tinnitus redditur pietatis. *Domine Jesu, inquit, ne statuas illis hoc peccatum.* Rogat suscipere spiritum suum, spiritum utique, et sanctum: illum quem signanter quasi quoddam signaculum Apostolus in homine præcipit con-

servari. Ut integer, inquit, *anima et spiritus A et corpus in die Domini sine querela servetur*². O quanta pietas, quantus affectus, et ardentissimæ charitatis integritas! Reete martyri florem iste sibi prævindicat, in quo similitudo Domini pendens in cruce mirabilibus formulis est impressa. In ligno enim spinis coronatus, lancea confossus; cruci affixus, dissimulat illum unicum dolorem, et obliviscitur mortis vicinæ: novum introducturus exemplum, aperit latitudinem charitatis, et apertiori campo terminos traditæ legis amplificat, jam non solum amicus amicis, sed velint, nolint, amicus pariter iniuniciis. *Pater, inquit, ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt*⁴. Non potuit esse inefficax oratio morientis: unde et inimicorum numerositas ad numerum amicorum transivit.

7. Vide quam recto cursu Stephanus etsi non aequat, sequitur tamen Redemptorem. Volat saxorum imber, et fortissimis invidorum manibus loca vulnerum duplicantur: sed patienter patitur coronatus noster, de corona nominis ad coronam regiminis transferendus. Nescit affectum carnis, et mortis horam ignorat. Et vide quid deliberet faciendum. *Positis, ait, genibus clamavit voce magna: Domine, ne statuas illis hoc peccatum.* Clamat voce magna, quia magna utique charitate. *Positis genibus, quia vera et humili simplicitate pro se orans stat et erigitur;* pro lapidatibus flectit genua. *Quis audivit unquam tale? et quis vidi huic simile?* Plus dolet persequentiū peccatum, quam sua vulnera: illorum iniuriam, quam suam mortem. *Et cum hoc dixisset, obdormivit in Domino.* Felix somnus cum requie, requies cum voluptate, voluptas cum satiate, satietas cum securitate, securitas cum aeternitate. *Obdormivit, inquit, in Domino,* absorptus in claritatis abyssum, et inter Dei sui brachia requiescens. Sedebat a dextris Dei Dominus Jesus, sed primo Martyri martyrum caput. Recolitis quod illa Ecclesia lingua (Augustinum loquor) de hoc Martyre senserit, quem post mortem septem mortuos asserit suscitasse. Eia vos, qui levitali ordine præfulgetis, cantate huic canticum novum, et tante festivitatē festivis vocibus in clamate. Fortassis concubibus etiam suggestet de vobis Domino suo judicii vestro, ne statuat illis aliquid ad peccatum, qui est Deus benedictus in sæcula. Amen.

¹ 1 Cor. xii, 2, 3. — ² Psal. lxxv, 10, 11. — ³ 1 Thess. v, 23. — ⁴ Luc. xxiii, 34.

AELREDI ABBATIS RIEVALLIS

TRACTATUS

DE JESU PUERO DUODENNI^a.

In Evangelium Domini infra octavam Epiphaniæ, *Cum^{b77} sentis.* Tunc, ut videtur mihi, intimo elamas factus esset Jesus annorum duodecim. Lue. cap. II, A affectu : O dulcis Puer, ubi eras? ubi latebas?

xy. 42.

1. Petis a me, fili charissime, quatenus ex lectione evangelica, qua duodennis pueri Jesu gesta narrantur, aliqua pia meditationis et sancti amoris eliciam semina, et sportulis litterarum commendans tibi colligenda transmittam. Adhuc nuntius ista loquebatur; et ecce sensi in ipsis medullis cordis mei, ex quanto, ex quali, ex quam ardenti, ex quam dulci tua id Fraternitas petebat affectu : cum subito mihi venit in mentem ubi aliquando fuerim, quid senserim, quid in me ipso evangelica verba nonnunquam egerint, vel cum legerentur, vel cum cantarentur. Respexi miser, respexi, et vidi quam longe post tergum meum illa suavia et jucunda reliquerim : quam longe ab his deliciis occupationum et sollicitudinum me funes abstraxerint; adeo ut quæ tunc tangere nolbat anima mea, nunc præ angustia eibi mei sint. Haec recordatus sum, et effudi in me animam meam; cum emissâ ad me manus Domini tetigit cor meum, et unxit illud unctione misericordiae sue. Cernis in ipso inquisitionis tuæ modo, quid lumen, quid splendoris tuus mihi scintillat affectus, cum insinuari tibi flagitares, puer Jesus triduo illo quo quereratur a Matre, ubi fuerit; quo sit usus hospitio; quibus cibis alitus; quorum delectatus consortio, quibus negotiis occupatus. Sentio, fili mi, sentio ea ipsa, quam familiariter, quam affectuose, cum quibus lacrymis in orationibus tuis sanctis ab ipso Jesu soleas sciitari, cum ante oculos cordis tui illa dulcis Pueri dulcis versatur imago : cum illum speciosissimum vultum spirituali quadam imaginatione depingis, cum oculos illos suavissimos simul et nitissimos in te jucundius radiare per-

B Quo utebaris hospitio? quo fruebaris consortio? Utrum in cœlo? utrum in terra? An in domo aliqua interim morabar, vel certe cum aliquibus tuæ tunc ætatis puerulis secreto loco consistens, eis secretorum mysteria profundebas secundum tuam in Evangelio vocem: *Sinite parvulos venire ad me, et nolite prohibere illos*¹? Felices, si qui fuerunt illi, quibus tot diebus tam familiariter tuam præsentiam indulsti.

2. Sed quid est, mi dulcis Domine, quod sanctissimæ Matri tuæ quærenti, dolenti, suspicanti non compatiebaris? Denique ipsa et pater tuus dolentes quærebant te. Imo tu, Domina mea dulcissima, cur Puerum quæreas, quem Deum esse non ignorabas? An ne cruciaretur fame, ne frigore vexaretur, ne ab alio quolibet ætatis suæ pueri injuriaretur, formidabas? Nonne ipse est qui pascit omnia, omnia nutrit; qui sœnum agri quod hodie est, et eras in elabanum mittitur, gloriosius Salomone vestit et ornat?² Quin potius, Domina mea, (pace tua dico) dulcissimum Filium tuum cur tam facile amisisti; tam incuriose custodisti, tam sero, quod dererat, animadvertisisti? Utinam et mihi inspirare dignaretur ipse Jesus, quid sibi sic querenti, sic flagitanti, sic aestuanti, interno et spirituali sermone responderit, ut nota tibi scriberem, et gustata eructare sufficerem.

3. Videamus tamen, si placet, quidnam sit quod Dominus Jesus in Bethlehem nascitur, latet in Ægypto, nutritur in Nazareth, et inde duodenus ad templum et metropolim civitatem ascendit; nec tamen solus, sed sub parentum disciplina. Utquid ista omnia? Quia profecto dux est Dominus meus Jesus, quia medicus, quia doctor. Ut dux noster, exulta-

¹ Matth. xix, 14. — ² Id. vi, 29.

^a Exstat in tomo 13 Bibliothecæ Veterum Patrum, edit. Colon.

vit ut gigas ad currēdā viam, quoniam a⁸⁷⁸ summō cōclō egressio ejus¹, et usque ad Beth-lehēm dēscēnsus ejus. Ibi plēna cōlestium odo-ramēntorū relinqēns vestigia, posuit tenebras, id est Agyptum, latibulum suum. Et cum sedēntib⁹ in tenebris et nūbra mortis lūcē superna gratia infidisset, etiam Nazareth sancta sua p̄sēntia nobilitavit. Sieqne Nazarenus effectus in templū ingreditur quasi puer discens, non docens, audiens et interrogans, et in his omnib⁹ a parentū disciplina non recedens. Sic, Domine, sic p̄cedis miseros, sic sanas aegrotos; hanc viam errantib⁹, hanc ascēdentib⁹ scalam, hunc exsulib⁹ redditum p̄aemonstrans. Quis dabit mibi, bone Jesu, tuis inhāerere vestigiis, et sic currere post te, nt quandoque apprehendam te? Ego prodigus ille filius, qui accepi ad me substantiam meam, no-lens custodire ad te fortitudinem meam, profectus sum in regionem longinquam, regionem dissimilitudinis, comparatus jumentis insipientib⁹, et similis redditus illis. Ibi dissipavi omnia bona mea vivendo luxuriose: et sic cœpi egere. Infelix egestas, cui et panis defuit, et porcorum cibus non profuit! Sequens quidem animalia immundissima, erravi in solitudine, in inaquoso, viam civitatis habitaculi non in-veniens. Esuriens et sitiens anima mea in malis contabuit, et dixi: *Quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus, et ego hic fame pereo?*² Dum sic clamarem ad Dēm, exaudi-vit me, deducens me in viam rectam, nt irem in civitatem habitationis: quam, nisi in illam quæ abundans panibus, Dom⁹ dicitur panis, id est Bethlehem? Confiteantur tibi, Domine, misericordiae tue, quia satiasti animam inanem, et animam esnientem satiasti bonis; Pane uti-que illo, qui de cōclō descendit, et positus in p̄aesepio, spiritualium cibis factus est jumentorū.

4. Et hæc quidem conversionis, quasi spiritualis eujusdam nativitatis sunt initia, ut conformemur parvulo, paupertatis suscipiamus insignia; et facti ut jumentum apud te, Domine, p̄sēntiæ tuae deliciis perfruānur. Sed quia scriptum est, *Fili, accessisti ad servitutem Dei, sta fortiter, et p̄apara auīnam tuam ad tentationem*³; abscondit modicū faciem suam Dominus Jesus a nobis, non ut discedat, sed lateat. Et ecce Agyptus, ecce tenebræ, ecce

turbatio. Sedentes quippe in tenebris, et umbra mortis, laborantes expertæ jucunditatis inopia, vīneti et compediti ferro, proprii videlicet du-ritia cordis; necesse est ut clamemus ad Domi-nūnum cum tribulamur, et ipse de necessitatibus nostris eruet nos. Luce enim consolationis suæ dissipans tenebras hujus temptationis, et gratia internæ compunctionis rumpens vincula inte-rioris duritiae, sereniori vultu nos p̄cedit in Nazareth, ut ibi inter flores Scripturarum, et virtutum fructus sub seniorum disciplina nutrīti, duodecimi anni delicias sortiamur. Sicut enim Dominus Jesus in nobis nascitur et conci-pitur: ita profecto crescit et nutritur, in no-bis, donec occurramus omnes in virum perse-ctum, et mensuram ætatis plenitudinis Christi⁴.

5. Cum ergo factus esset Jesus annorum duodecim, ascēdentib⁹ illis in Jerusalem, se-cundum consuetudinem dici festi, cum redirent, remansit puer Jesus in Jerusalem. Primum ita-que, ne nos prætereat hujus historiæ mira suavitas, sciendum id moris fuisse Judæis, ut ascēdentes ad diem festum, seorsim viri, se-orsim mulieres incederent, ne forte aliquid coquinatio[n]is subrepereret, presribente lege divina ut mundi tantum sacris solemnīs inter-essent. Unde credibile est, puerum Jesum illo tempore nunc patri et viris adhærentibus ei; nunc Matri et mulieribus comitantibus eam, suæ p̄sēntiæ dulcedinem indulsisse. Cogite-mus ergo quanta eorum fuerit felicitas, quibus datum est tot diebus videre faciem ejus, et mellifluos andire sermones; considerare in ho-mine et puero signa quædam cœlestis radiare virtutis, et inter confabulationes mutuas myste-rium sapientiæ salutaris inserere. Stupent se-nes, admirantur juvenes, et suæ tunc ætatis pueri, morum gravitate, et sermonum illius pondere deterrentur. Credo enim in illo spe-

D ciosissimo vultu tantam gratiæ cœlestis elegan-tiam resulisse, ut omnium in se converteret aspectum, auditum erigeret, excitaret affec-tum. Cerne, quæso, quemadmodum a singulis rapitur, a singulis trahitur. Senes osculantur, amplectuntur juvenes, pueri obsequuntur. Quæ lacrymæ pueris, dum diutius a viris teneretur? quæ sanctis mulieribus querimoniæ, cum paulo plus cum patre, et ejus sociis moraretur? Credo singulos intimo proclamare affectu: *Osculetur me osculo oris sui*⁵. Et pueris ejus p̄sēntiam

¹ Psal. xviii, 6, 7. — ² Luc. xv, 12-17. — ³ Eccl. ii, 1. — ⁴ Ephes. iv, 13. — ⁵ Cantie. i, 1.

suspirantibus, sed senum contuberniis se inse-⁶⁷⁹ rere non audentibus, illud facile coaptatur : *Quis mihi det te fratrem meum sugentem ubera matris meæ, ut inveniam te foris, et deosculerit?*

6. Cum hac igitur jucunditate ingredientibus cunctis civitatem sanctam, contemplare, rogo, inter singulas familias quam pia fuerit ac sancta contentio, cunctis desiderantibus ejus sibi præsentiam duleissimam indulgeri. Hæc felix quæ vicit. Forte ob hanc causam consummatis omnibus cum redirent, remansit puer Jesus in Jerusalem, et non cognoverunt parentes ejus. Arbitrantes enim unusquisque quod esset cum altero, utpote qui amabatur ab omnibus, et ab omnibus petebatur; non cognoverunt parentes ejus quod abesset, donec itinere diei expleto, per singulas familias, quæ simul ascenderant, quæreretur inter cognatos et notos. Et non invenientes regressi sunt in Jerusalem: post triduum autem invenerunt eum in templo. Per illud itaque triduum, ubi eras, bone Jesu? Quis tibi cibum aut potum ministravit? quis lectulum stravit? quis detraxit calceamenta? quis membra puerilia unguentis sovit et balneis? Scio certe quia sicut voluntarie nostram sumpsisti infirmitatem, ita, cum velles, propriam ostendisti virtutem: et ideo cum velles, his obsequiis non egusti. Ubi ergo eras, Domine Jesu? De his omnibus aestimare, vel conjicere, vel opinari libet aliquid: affirmare autem temere nihil licet. Quid dicam, Deus meus? An ut te per omnia nostræ conformares pauperati, et omnes in te humanæ naturæ calamitates susciperes, quasi unus e turba pauperum stipem per ostia mendicabas? Quis dabit me bucellarum illarum sic mendicatarum participem fieri, vel saltem divini illius edulii reliquias saginari?

7. Sed ut hæc ad sublimioris sensus secreta vertamus, prima forte die paternis se vultibus praesentavit; non ut consideret, sed ut ordine susceptæ dispensationis paternam voluntatem consuleret. Nec absurdæ videtur talis opinio: si aestimetur quod Dei Filius de his, quæ in divina natura simul ipse cum Patre et Spiritu sancto, coequalis et consubstantialis utriusque, disponuerat; in forma servi quam suscepserat, homo Deum, parvus magnum consuluerit: non ut disereret, quod ipse cum Patre in forma Dei æternaliter noverat; sed ut ipsi Patri per om-

nia deferret, obedientiam offerret, præferret A humilitatem. Ibi agitur in illo secreto cubiculo Patris de baptismate suscipiendo, de eligendis discipulis, de condendo Evangelio, de miraculis faciendis, postremo de tolerantia passionis, et resurrectionis gloria. Cunctis divino modo dispositis, altera jam die angelicis et archangelicis choris suavitatem sui vultus indulxit: referensque antiquam civium supernorum ruinam post modicum reparandam, universam laetificavit civitatem Dei. Jam tertia die se enneis Patriarcharum et Prophetarum immiseens, ea quæ a sancto sene Simeone dudum audie- B rant, proprii vultus manifestatione probavit. Sieque exspectationis illorum moras, instantis jam redemptionis promissione consolans, animæquiores atque alacriores reddidit universos.

8. Merito igitur post triduum invenitur in templo in medio doctorum et seniorum, ut paternæ pietatis de hominum reparatione consilium, sicut Angelis et sanctis carne exutis, quantum videbatur, propalaverat; ita in omnium locorum sacratissimo templo Jerosolymitico, et his primo qui pretiosissimum hujus promissionis thesaurum in sacris Litteris conservabant, paulatim inciperet reserare, primum audiens et interrogans, deinde sacratissima mysteria prodens. Denique mirabantur omnes super prudentia et responsis ejus. Data est hæc pueris et adolescentibus humilitatis et reverentiae forma, ut in medio seniorum taceant, ut audiant, interrogent et discant. Indica mihi, o dilectissima Dominæ mea Mater Domini mei, quid tibi tunc fuerit animi, quid stuporis, quid gaudii; cum duleissimum filium tuum Dominum Jesum invenires, non inter pueros, sed inter doctores; cum omnium oculos in ipsum intentos, omnium cerneræ aures ad ipsum eretas; cum de prudentia ejus et responsis pusilli et magni, D docti pariter et indocti loquerentur. Inveni, inquit, quem diligit anima mea; tenebo illum, nec dimittam². Tene, o dulcis Domina, tene quem diligis, rue in collum ejus, amplectere, osculare, et triduanam ejus absentiam multiplicatis deliciis recompensa. Fili, quid est quod fecisti nobis sic? ecce pater tuus et ego dolentes quærebamus te. Iterum dieo tibi, o Domina mea, quid dolebas? Credo, non famem, non sitim, non inediā timebas puero, quem Deum noveras: sed tantum subtractas tibi, vel ad mo-

¹ Cantic. viii, 1. — ² Id. iii, 4.

dicum, ineffabiles præsentiae ejus delicias querebaris. Tam enim dulcis est Dominus Jesus gustantibus eum, tam speciosus videntibus, tam suavis amplectentibus; ut brevis ejus absentia, maxima doloris materia sit.

9. *Quid est quod me quereratis? nesciebatis quia in his que Patris mei sunt oportet me esse?* Jam hic celestium mysteriorum, in quibus per triduum fuerat obversatus^a incipit reserare secretum. Ut humilitatis et obedientiae, simulque propriae voluntatis deserenda, seniorumque præceptis, etiam utilibus prætermissis, obtemperandi expressius et excellentius commendaret exemplum; cum his sublimibus, tam utilibus, tam denique necessariis prætermissis, seniorum se subdit voluntati, ut ait Evangelista: *Et descendit cum eis, et erat subditus illis.* Sed quid est quod ait Evangelista, scilicet quod *ipsi non intellexerunt verbum quod locutus fuerat?* Non hoc de Maria dictum arbitror, quæ ex quo Spiritus sanctus supervenit in eam, et ei virtus Altissimi obumbravit, nullum Filii sui potuit nescire consilium; sed nescientibus sive non intelligentibus quod dixerit, Maria, ut sciens et intelligens, conservabat omnia verba hæc, conferens in corde suo. Memoria conservabat, meditatione ruminabat, et hæc cum cæteris quæ de eo viderat et audierat, conferebat. Ita beatissima Virgo etiam tunc misericorditer prævidebat nobis, ne tam dulcia, tam salubria, tam necessaria verba, aliqua negligentia laberentur, et propter ea, nec scriberentur, nec prædicarentur; et sic sequaces hujus spiritualis mannae deliciis fraudarentur. Omnia igitur hæc Virgo prudentissima fideliter conservavit, verecunde tacuit, opportune prodidit, et sanctis Apostolis et discipulis prædicanda commisit.

10. De his vero quæ sequuntur, *Jesus proficiebat ætatem, et sapientia, et gratia apud Deum et homines;* multi multa dixerunt, et diversi diversa sentiunt: de quorum sententiis non est nostrum judicare. Alii animam Christi, ex quo creata est et assumpta in Deum, aequalem cum Deo sapientiam habuisse putarunt. Alii quasi creaturam Creatori adæquare timentes, sicut ætate, ita et sapientia profecisse dixerunt, evangelicæ innitentes auctoritati, quæ ait: *Iesus autem proficiebat ætatem, sapientia, et gratia.* Nec mirum, inquit, si minor dicatur fuisse sapientia, cum mortalis atque passibilis, atque

^b per hoc beatitudine minor tunc fuisse veracis-
sime prædictetur. De horum sententiis jndicet quisque ut volet. Mihi sufficit scire et credere, Dominum Jesum, ex quo cum Deo in unam est assumptus personam, perfectum fuisse Deum; ac per hoc perfectam sapientiam, perfectam justitiam, perfectam beatitudinem, perfectam insuper fuisse et esse virtutem: et quidquid de Deo secundum substantiam dici potest, de Christo potuisse dici, etiam cum in utero esset Matris, non ambigo. Nec ideo ante resurrectionem, aut mortalitatem ei, aut possibilitatem abrogamus; cum cum non phantastice, sed vere hominem esse confiteamur, et veram hominis habuisse naturam, in qua potuit proficere ætatem. Utrum antem sapientia, ipsi viderint qui de hujusmodi contendere norunt.

11. Tu autem, fili, non quæstiones quæris, sed devotionem: nec unde lingua acuatur, sed unde animus excitetur. Et propterea his quæ ad historiam pertinent interim prætermisis, ad spiritualem intelligentiam enucleandam, sicut ipse de quo loquimur inspirare dignabitur, transeamus. Dominus Deus noster, Deus unus est: non potest variari, non potest mutari, dicens David, *Tu semper idem es, et anni tui non deficiens*¹. Hic igitur Deus noster æternus, intemporalis, incommutabilis, in nostra factus est natura mutabilis, et temporalis; ut mutabilibus ad suam æternitatem et stabilitatem, viam facheret eam quam pro nobis assumpsit mutabilitatem; ut in uno eodemque Salvatore nostro, et via esset qua ascenderemus, et vita ad quam veniremus, et veritas qua frueremur, sicut ipse ait: *Ego sum via, veritas et vita*². Magnus itaque Dominus in sua natura persistens, parvulus natus est secundum carnem, per certa temporum spatia profecit, et crevit secundum carnem; ut nos mente parvuli, imo pene nihil, spiritualiter nasceremur, et per spiritualium etatum distinctiones cresceremus, et proficeremus. Ita ejus profectus corporalis, noster est profectus spiritualis; et ea, quæ ab eo in cunctis ætatibus acta describuntur, in nobis per singulos profectum gradus spiritualiter agi a bene proficientibus sentiuntur. Sit igitur corporalis ejus nativitas spiritualis nostræ nativitatis, id est sanctæ conversionis, exemplum: persecutio, quam passus est ab Herode, illius, quam in initio nostræ conversionis sustinenuit a za-

¹ Psal. cx, 28. — ² Joan. xiv, 6.

^a Alias, *observatus*.

bulo, temptationis indicium : educatio ejus in⁵⁸¹ ascendendum est Jerosolymam, sed modo con-Nazareth, nostrum exprimat in virtute profe-A gruo, et tempore opportuno.

etum. In primo prodigio filius fame tabescens, ad domum panis invitatur¹; ubi non similaginens, sed subcinericus invenitur, ut cinerem cum pane manducet, potum suum cum fletu temperet². Est enim panis similagineus purus, mundus, sine cinere, sine fermento, sine paleis : *In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum*³.

12. Sed ad hæc quis idoneus? Panis est Angelorum : quorum palatum ad gustum uvæ acerbæ non obstupuit; ideo plene, et perfecte gustant, et vident quoniam dulcis est Dominus. Sed ut panem Angelorum manducaret homo, susceptis paleis nostræ paupertatis, susceptis cineribus nostræ mortalitatis, suscepto fermento nostræ infirmitatis, panis Angelorum factus est homo, magnus factus est parvulus; dives, pauperculus : nt tu magnus in oculis tuis, humilitate sias parvulus; dives cupiditate, facultatum abjectione sias pauperculus; nec ubi spiritualiter nasceris, locum habeas in diversorio, dum non tuæ voluntati, tuo sensui, tuæ scientiæ, tuæ industriæ, sed alieno judicio initeris. Tunc cinerem cum pane manducabis, quando cibabit te Dominus pane lacrymarum, et potum dabit in lacrymis in mensura⁴. Sic tu nasceris in Christo, sic in te nascitur Christus. Turbatur Herodes, scilicet diabolus, quod suum Christus invasit imperium : nec æquis asperit oculis, suum domicilium in Christi hospitium commutatum. Vibrat gladium, tendit arcum, et in eo parat vasa mortis, ut sagittet in obscuro rectum corde. Inflammatus carnem naturalibus incentivis, turbat mentem cogitationibus noxiis, et parvulorum cogitatus priori suavitate lactentes, multiformi tentatione confudit. Tunc videatur tibi Christus defuisse, donec Herode, non tuis viribus, sed gratia divinae miserationis extineto, cum ampliori tranquillitate redeat, tuumque in Nazareth præstoletur occursum. Post temptationem namque necesse est ut ad virtutum studia, spiritualiaque exercitia mentis alacritate conseendas quasi ad Nazareth, id est, florem : quia siem flos non quidem fructus est, sed ex eo fructus producitur; ita exercitia hæc, non quidem puræ virtutes sunt, quamvis ex eis veræ virtutes, Deo operante nascantur. Inde

B 13. Cum enim factus esset Jesus annorum duodecim, ascendit Jerusalem. Plane secundum leges allegoricas, Christus de Nazareth ascendit Jerusalem : quando relieta Synagoga, Ecclesiæ Gentium præsentiam suæ pietatis exhibuit. Merito tunc duodenis erat, quia qui legem non venerat solvere, sed adimplere, denarium legis binario auxerat evangelicæ perfectionis : verbum abbreviatum, sed consummans, et consummatum faciens super terram, et Legem et Prophetas bipartito charitatis præcepto concluens.

B 14. Remansit itaque puer Jesus in Jerusalem, et non cognoverunt parentes ejus. Est adhuc in Ecclesia Christus : et Judæi, parentes scilicet ejus secundum carnem, ignorant. Est adhuc in Aegypto Joseph, et lingua Aegyptiaca non iudaica dicitur Salvator mundi, et ipso frumenta sapientiæ suæ Aegyptiis, id est, Gentibus dividente, fratres ejus inter Chanaaneos, immundos videlicet spiritus, verbi Dei fame tabescunt. Existimantes, inquit, eum esse in comitatu. Quid est hoc? Adhuc, o Judæi, Christum in vestro comitatu præsumitis; cum jam secundum Jeremiam vestrum, reliquerit dominum suam, C dimiserit hæreditatem suam, quoniam facta est hæreditas ejus quasi spelunca leanae⁵? Quibus indiciis, quibus mysteriis, quibus sacramentis, in vestro est comitatu? Ubi templum, ubi juge sacrificium, ubi sacerdotium, ubi altare illud, quod solum vobis in sola Jerosolyma concessum est? Ubi ignis ille perpetuus, quo extincto omnia pariter holocausta perierunt, quæ non possunt alieno igne consumi? Ergo aut nihil horum habetis: aut si forte vos ea habere præsumitis, non secundum Dei præceptum habetis, ac proinde nec Christum habetis. In his enim omnibus secundum prophetica mysteria D Christum aliquando habebatis: sed apparente eo quem prænuntiabant, ipsa prænuntia sublata sunt, de quibus frustra post ejus adventum præsumebatis. O mira perversitas! o mira cœcitas! Hæc omnia non attendentes Judæi, adhuc eum esse in suo estimant comitatu, et requirunt eum inter cognatos et notos. Quien queritis, o Judæi? quem queritis? Jam lapis abscessus de monte sine manibus, universam implexit faciem terræ⁶, et adhuc quæritis? Ecce ubique

¹ Lue. xv, 16, 17. — ² Psal. cx, 10. — ³ Iohu. i, 1. — ⁴ Psal. lxxix, 6. — ⁵ Jerem. xii, 7, 8. — ⁶ Dan. xi, 34, 35.

terrarum dispersi, ubique Christum offenditis,¹² et adhuc quæritis? Ubique inter gentes in laudiis Christi vestrum Amen resonat, vestrum Alleluia cantatur, vestrum Hosanna resultat, et adhuc quæritis? In sole posuit tabernaculum suum, nec est qui se abscondat a calore ejus³, et adhuc quæritis? Quæritis eum inter cognatos et notos. Queritis eum apud Isaiam; sed, siue ipse ait, *Cognovit bos possessorem suum, et asinus præsepe domini sui: Israel autem non cognoscit me; populus meus non intellexit*⁴: ideo non invenitis. Quæritis eum apud sanctum David, sed et secundum ipsum, facta est mensa vestra coram vobis in laqueum: ideo non invenitis. Obscurati sunt enim oculi vestri ne videant, et dorsa vestra incurvantur⁵. Quæritis eum apud Jeremiam; sed, ipso teste, *Sacerdotes ignorant legem, nesciunt ridentem*⁶, ideo non invenitis. Quæritis apud Moysen; sed usque hodie cum legeritis Moysen, velamen positum est super cor vestrum: ideo non invenitis.

15. *Revertere itaque, revertere, Sunamitis,* revertere in Jerusalem, et invenies. Nuntiator certe Jesu quod Mater ejus, et fratres foris stent quærentes eum: numquid egreditur? Vos potius ingredimini, et invenietis. *Et regredientes,* inquit, *invenerunt eum post triduum in templo.* Si fuerit numerus filiorum Israel sicut arena maris, reliquiae convertentur, reliquiae, inquam, Jacob ad Deum fortis. Quando? Utique post triduum. O tempus desiderabile, quando cognoscet Israel Deum suum, et pavebit ad David regem suum⁷, quando utraque gens faciet sibi caput unum, et ascendent de terra? Quando hoc erit, Jesu bone? quando respicies carnem tuam, domesticos sanguinis tui, cum nemo carnem snam odio habeat? Frange, Domine, esurientibus panem tuum, et egenos vagosque induc in dominum tuam. Quamdiu miser Cain vagus et profugus erit super terram tuam; quæ apernit os tuum, et suscepit sanguinem tuum, o noster Abel, de manu ejus? Nonne adhuc reddidisti ei septuplum in sinum ejus, cum ubique major serviat minori; cum ubique sit jugum premens, et gladius terrens; nec sit qui redimat, neque qui salvum faciat? Scio quia tandem convertentur, et famem patientur ut canes, sed ad vesperam. Post triduum enim invenerunt eum in templo.

16. Prima dies, qua ingressus nostram Jero-

salem Dominus Iesus, abscondit se a matre sua A Synagoga, et fratribus suis Judæis, apostolica fuit in Gentibus prædicatio, sicut ipsis Judeis Paulus loquitur: *Quia indignos vos judicatis aeternæ ritæ, ecce convertimur ad Gentes*⁸. Tunc quippe tenebrosis Gentilium cordibus lux cœlestis infusit, decussaque pristinæ infidelitatis terra caligine, splendor fidei mentibus perditorum radios suæ claritatis invexit. Sed hujus diei jucundissimum lumen nox diræ persecutionis interpolat, quando sæuentibus in Christianos mundi principibus, cruce, bestiæ, equulei, ferreæque manus, ignitæ sartaginiæ, B et ardentes laminæ, et mille tormentorum genera in eorum exitium præparantur: quæ omnia licet Christianorum pars maxima fidei virtute vicisset, non modica tamen multitudo tortoribus cedens, luctum miserabilem sanctis indixit. Secutus est hanc noctem dies, divinæ miserationis luce clarissimus, quando regibus mundi ad Christum conversis, subvertuntur tempora Gentilium, et delubra dæmonum in martyrum memorias consecrantur, paulatim veritate mortaliū pectoribus illabente, nox perfidie confusa repellitur. Sed hunc iterum splendidissimum diem nebula hæresiacæ pravitatis obtexit: C donec labore doctorum error productus in lucem, Christianorum corda deseruit; et in ea jam fides diu examinata, et multis probata rationibus, solem justitiae periclitanti mundo re vexit. Et ecce nunc advesperascat, et inclinata est jam dies. O tempora periculosa! Jam tertii diei lucem falsorum Christianorum perdita vita recondit, et noctem superabundanti iniuritate caligantem, senescenti jam mundo refundit. Superabundat enim iniurias, et refrigescit charitas. Exspectamus diem, qua prædicante Henoch et Elia, Jesum inveniat mater ejus Synagoga, ingressa nimirum templum, id est Ecclesiam: in qua inter seniores et doctores medius residet mediator Dei et hominum, homo Christus Jesus, in parvulis audiens, in adolescentibus quærens, in senioribus docens.

17. Tunc vox lætitiae et exultationis in tabernaculis Jacob personabit, quando agnitus a fratribus verus Joseph populo Judæorum in fine mundi, quasi patri senescenti vivus nuntiabitur a dicentibus, *Joseph filius tuus vivit, et ipse dominatur in tota terra Ægypti*⁹. Fili, inquit,

¹ Psal. xviii, 6, 7. — ² Isai. i, 3. — ³ Psal. lxviii, 24. — ⁴ Jerem. ii, 8. — ⁵ Osee iii, 5. — ⁶ Act. xii, 46. — ⁷ Gen. xlvi, 26.

quid fecisti nobis sic? ecce pater tuus et ego¹ quærebamus te. Et aliquando quidem multis indolentes quærebamus te. Quid fecisti, o Joseph? A diciis tuus nobis probabatur adventus, sed ob Mater moritur, pater perpetuo fletu conteritur, periclitantur fratres, tota insuper domus paterna languescit; et tu, tuorum negligens, Ægyptiis consulis ad salutem? *Fili, quid fecisti nobis sic?* Eunt fratres in Ægyptum, et rediunt: cernunt te dominum terræ, nec recognoscunt: et speciosus ille vultus, quem Ægyptus tota miratur, domesticis tantum tuæ earnis absconditur. *Fili, quid fecisti nobis sic?* Respicias tuos quasi alienos, imponis crimina, minaris supplicia, et quem clementissimum inveniunt alieni, tui te crudelissimum reperiunt. *Fili, quid fecisti nobis sic?* Prodigns ille filius tuus, qui dilapidavit omnem substantiam suam cum meretricibus; qui fornicatus in ligno et lapide², mutavit gloriam incorruptibilis Dei in imaginem corruptibilis hominis, et voluerum, et quadrupedum, atque serpentium³; introductus in dominum tuam, ecce jam tot annis vituli saginati carnibus pastus, et sanguine uvæ meracissimo debriatus, in nostri David deliciis symphonia lusit, et choro; et nos quorum erat testamentum, et legislatio, et obsequium, et promissa, et quorum patres ex quibus tu secundum carnem, quasi alieni foras stetimus⁴. *Fili, quid fecisti nobis sic?* ecce pater tuus et ego dolentes quærebamus te. Putamus novo miraculo templum reædificandum, restaurandum sacerdotium, dispersionem Israel in dilectam sibi Jerosolymam revocandum, et sic Christum inveniendum in finibus Judææ, quem nunc invenimus in campis silvæ.

18. *Dolentes quærebamus te.* Doluimus antiqua sublata miracula, oracula siluisse propheticæ, ducem de femore Jacob nullum, unctionem regum et pontificum nullam: et cum hæc omnia tuum testarentur adventum, non credidimus tamen te, nobis relictis, alienum dignasse hospitium; ideo dolentes quærebamus te. Non putabamus nobis promissum, nobis redditum, obæmula gentis salutem reliquisse quos genuit, sprevisse quos sovit: et his, quibus mare cessit, quos cœlum pavit, quos potavit saxum, quibus aqua murus exstitit, quibus murus pervincit, quibus paruit sol, quibus luna substitit, immunandas idololatria Gentes prætulisse. Ideo dolentes

Gentium vocationem, et nostram repulsionem rursus desperabatur. Ideo dolentes quærebamus te. Et ille: *Quid est, inquit, quod me quærebatis? nesciebatis quia in iis que Patris mei sunt, oportet me esse? O stulti, et tardi corde ad credendum, in omnibus que locuti sunt Prophetæ! nonne ita oportuit pati Christum, et ita intrare in gloriam suam, et prædicari in nomine ejus pœnitentiam per omnes gentes?* Siccine non audistis per os David vocem Patris ad Filium: *Postula a me, et dabo tibi gentes hæreditatem tuam, et possessionem tuam terminos terræ?* Quid est quod me quærebatis, et non statim inter gentes inveniebatis? Nonne Abrahæ dictum est: *In semine tuo benedicetur omnes tribus terræ?* Nesciebatis quia in iis que Patris mei sunt, oportet me esse? Audite Patrem per Isaiam loquentem mihi: *Parum mihi est ut sis mihi servus ad suscitandas tribus Jacob, et fæces Israel convertendas. Dedi te in lucem gentium, ut sis salus mea usque ad fines terræ?* Nonne ego sum apud patriarcham Jacob exspectatio Gentium⁵; et apud Malachiam, *Desideratus earum*⁶; et sicut idem ait, *A solis ortu usque ad occasum, magnum nomen meum in gentibus?* Tumuisis moneribus meis, invidistis visceribus meis; et quia nequam oculus saluti pœnitentis invidit, livore cæcatus propriæ salutis auctorem videre non potuit. Ideo naturalibus ramis non pepercit, sed illis a radice naturalis olivæ decisus, ramos alienos inserui. Sed nunc exsurgens miserebor Sion, quia tempus miserendi ejus, quia venit tempus⁷. Revoco quos abjeebam; recolligo quos disperseram; suscipio quos repuleram, *Et ecce ego robiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem sæculi*⁸. Hæc interim allegorice dicta sufficiunt.

19. Nune redeundum est mihi ad te, fili charissime, cui animus est conformari Christo, et vestigiis Jesu arctius inhærere, si forte sufficiam de evangelica lectione tuum tibi explicare profectum, ut hoc ipsum in his legas schedulis, quod in temetipso ab intus suavius experiris. Credo enim te transisse ad Nazarenas de Bethlehemitica paupertate divitias; et jam duodemnum effectum, de floribus Nazarenis ad fructus Je-

¹ Jerem. iii, 9. — ² Rom. i, 23. — ³ Luc. xv, 11-32. — ⁴ Id. xxiv, 25, 26, 46, 47. — ⁵ Psal. xi, 8. — ⁶ Gen. xxii, 18. — ⁷ Isai. xlix, 6. — ⁸ Gen. xlix, 10. — ⁹ Malach. i, 14. — ¹⁰ Psal. cx, 14. — ¹¹ Matth. xxviii, 20.

^a Lapsus memoriae, vel error scribæ; nam est Aggei ii, 8.

cosolymiticos ascendisse; ubi non tam in codi-⁴ cibus, quam in propriis moribus haec mystica valeas lectitare. Sicut enim Bethlehem, ubi Christus parvulus et pauper nascitur, bona vita est inchoatio: sicut Nazareth, ubi nutritur, virtutum est exercitatio: ita Jerusalem, ad quam Dominus duodenis ascendit, celestium secretorum est contemplatio. In Bethlehem anima pauperascit; in Nazareth ditescit; in Jerusalem afflit deliciis. Pauperascit quippe perfecta mundi abrenuntiatione; ditescit virtutum perfectione; et deliciis afflit spiritualium saporum dulcedine. Ascendendum quippe est a convalle plorationis, inter aspera temptationis, per plana exercitii spiritualis ad alta luminosae contemplationis. In Bethlehem novae conversationis dedicatur infan-
tia, quæ rationis impotens neminem laedit, neminem fallit; libera cupiditatis, suæ voluntatis inscia, neminem judicat, nulli detrahit, nihil cupit; nec de praesentibus auxia, nec de futuris sollicita, alieno tantum sustentatur judicio. Hanc nobis infantiam Vas electionis commendans, *Si quis, ait, inter vos sapiens voluerit fieri, stultus fiat ut sit sapiens*¹: et Dominus in Evangelio, *Nisi conversi fueritis, et efficiamini sicut pareuli, non intrabitis in regnum caelorum*².

20. Hac itaque quelibet anima initia-
ta, post Herodianas persecutions, si coeperint in ea quasi in agro fertilissimo virtutum flores uberioris pullulare, non immerito Nazareth, quæ Flos interpretatur, quasi septennis inhabitans duodecimum annum feliciter exspectabit. Pri-
mo quidem necesse est ut ager cordis nostri peccatorum nostrorum recordatione, et infirmitatis nostra consideratione quasi stercoretur; deinde temptationum vomere multipliciter fati-
getur; ut sic virtutum semina flores pariant spiritualium exercitorum. Ergo illum, a quo jam spiritus timoris vitia antiqua et inolitas cupiditates resecauerit; unius anni puerum exi-
stimo. Si deinde mitem eum, et obedientem spiritus pictatis effecerit; biennem spiritualiter judicato. Jam si spiritus scientie suæ infirmitatis cognitionem, et auxiliū divini desiderium infuderit; tertium annum non dubites accessisse. Quem si contra omnes temptationes, et carnales delectationes, quæ militant adversus animam, spiritus fortitudinis immobilem reddiderit ac robustum; annorum quatuor puerum admirare. Acedat spiritus consilii, et virtute enim dis-

cretionis quinquecumen efficiet. Qui si spiritus intelligentiae meditationem sacrae legis indulserit; ad sexti anni etatem felici progressu pervenit. Septimum annum spiritus sapientiae advehit, quæ de legis divinae meditatione procedit, quatuor virtutes quasi quatuor anormi lucem anime invehens proficiunt: quibus *nihil est in vita utilius hominibus*; sicut de ipsa Sapientia scriptum est, *Sobrietatem docet, et prudentiam et justitiam et virtutem, quibus nihil utilius*³. Haec sunt praecedentium virtutum moderatrices, sine quibus ceteræ nec honeste haberí, nec perseveranter possunt servari. Agit enim sobrietas, B quæ alio nomine temperantia dicitur, ne sit ipsarum virtutum immoderata progressio. Prudentia, ne sit earum indiscreta confusio. Justitia, ne sit virtutum usus inordinatus. Virtus, quæ et fortitudo dicitur, ut perseveranter eorum teneatur affectus. Sequitur annus duodecimus, lux videlicet contemplationis, quæ ad ipsam cœlestem Jerusalem animam sublevat astuantem, quæ cœlum reserat, quæ portas pa-
radisi aperit, quæ sponsum ipsum, sponsum speciosum formâ præ filiis hominum, quasi per cancellos prospicientem, puræ mentis oculis exhibet contemplandum, ut vocem illam sua-

C vissimam mereatur audire: *Tota pulchra es, amica mea, et macula non est in te.* Immaculata enim sordibus peccatorum vel passionum, evolans a retibus occupationum, abolita memoria præteriorum, evanescentibus imaginibus exteriorum, decoram cordis sui faciem ad cernen-
dum quem diligit, summa aviditate sustollit. Et ideo audire meretur: *Tota pulchra es, ami-
ca mea, et macula non est in te. Favus distillans labia tua*⁴. *Hic sis, inquit, transiit, imber abiit et recessit; flores apparuerunt in terra nostra.* Hi sunt flores odoriferi, nimiri, licet adhuc in quadam novitate, virtutes, quæ post hiemem D persecutionum, et imbræ temptationum, in agro pectoris bene proficiens feliciter oriuntur: quarum Christus decore simul et odore dele-
statu, ab inferioribus eam ad superiora invitans, *Hic sis, inquit, transiit, imber abiit et recessit; flores apparuerunt in terra nostra.* Et quoniam pro gemitu compunctionis aperitur vita contemplationis, adjecit in sequentibus: *Vox turturis audita est in terra nostra*⁵.

21. Recole, fili, quid soleas in angulis surrare, cum scilicet ad instar turturis, quæ

¹ 1 Cor. iii, 18. — ² Matth. xviii, 3. — ³ Sap. viii, 7. — ⁴ Cantic. iv, 7, 11. — ⁵ Id. ii, 11, 12.

avis castissima est, solivaga et gemebunda; ²⁸³ rem aspectum ab omnibus spiritualibus exula tebras quæris, et licet inter multos constitutus, solitudinem tibi ædificas quotidianam: quomodo gemis, quomodo æstuas, quomodo quæris quem diligit anima tua, et amoris vim patiens jam optas videre quem amas: quomodo nunc blandiris, nunc ad majoris desiderii incentivum suaviter indignaris. Nunc moras accusas, nunc te causaris contemptum: nunc te visitatione consiferis indignum; et iterum de ejus toties experta bonitate præsumis. Nunc quasi ulterius non sustinens, spirituali quadam litigio, vel luctamine evincere retardantem conaris. Quæ tunc lacrymæ? qui gemitus? quæ suspiria? quæ voces? Nunc oculi fletu graves, cum intimis singultibus eriguntur ad cœlum: nunc manus expandantur et brachia: nunc pectoris tensione animæ tarditas accusatur. Proferuntur interim verba sine principio, sine fine, quorum nec sententiae coherent sibi, nec rationes similes sunt; nec alicujus lingua sensus, vel idioma servatur, quando vox aliquando respondeat affectui, et iterum vocem affectus intercipit. Gaudet certe pius ille Jesus tali certamine superari, et talis animæ tali instantia delectatus, ad circumstantes Angelos gloriatur: *Vox tururis audita est in terra nostra. In terra enim viventium talis vox animæ aestuantis auditur, et tanti desiderii odor suavissimus universam demulcit civitatem Dei. Sic tibi in angulo domatis quasi Eliæ in spelunca, primo transit spiritus grandis et fortis subvertens montes, et conterens petras: sed non in spiritu Dominus. Et post spiritum commotio; sed non in commotione Dominus. Et post eum motionem ignis; sed non in igne Dominus. Et post ignem sibilus auræ tenuis, et ibi Dominus¹.* Hi sunt quidem gradus, per quos in oratione mens compuncta concendit, quasi virgula sumi ex aromaticis myrræ et thuris, et universi generis pulveris pigmentarii.

22. Sed haec tibi ipsi non tam investiganda, quam in ipsa tua oratione animadvertisenda committo. Diligenter ergo attendas enim quia primum difficultate nonnunquam ingredieris cubiculum pectoris tui, ut invenias tibi speluncam, in qua quodammodo sepeliaris in omnibus quæ mundi sunt; et ores Patrem tuum in abscondito. Videtur aliquando cor in modum silicis duruisse. Videtur quasi mons aliquis interiacens interior-

A sisce, donec spiritus grandis pertransiens subvertat montes, et conterat petras ante Dominum. Quem nimurum spiritum sequitur commotio, quando mens quadam compunctione resolvitur, et profluentibus lacrymis quidquid in se sordidum sentit, adversum se commota interiori contritione detergit. Unde orta spe igne ineffabilis desiderii exardescit, et spirituale quoddam certamen init eum Deo, donec sibilus aurae tenuis illapsus præcordiis leni tactu perstringit affectum, cunctisque cogitationibus, cunctis motibus, cunctis distensionibus, cunctis verbis imponens silentium, usque ad ipsas portas Jerusalem cœlestis animum sublevat contemplatum. Tunc ille diu quæsus, toties rogatus, tam ardenter desideratus, speciosus forma præ filiis hominum, quasi per cancellos propiciens invitat ad oscula, *Surge, inquiens, propera, amica, et veni*². Tunc ingrediens Jerusalemi transit in locum tabernaculi admirabilis usque ad dominum Dei, in voce exsultationis et confessionis. Tunc amplexus, tunc oscula; tunc canit, *Inueni quem diligit anima mea; tenui illum nec dimittam*³. Tunc in Jerusalem affluit deliciis, et frunitur bonis, et diem festum cum exultatione colit.

23. Obseero itaque, fili charissime, memento mei cum bene tibi fuerit, ut suggeras dilecto tuo, Regi tuo, qui est in sancto, ut educat me de isto carcere, de his tenebris, de his vinenlis, ut tandem aliquando respirem in prioris gaudii libertatem. Sentiam et ego quam magna multitudo dulcedinis illius quam abscondit timentibus se. Sed heu, heu, rara hora, et parva mōra! felix qui triduo in his poterit commorari deliciis. In his tribus diebus triplicem contemplationis lucem non inconvenienter intelligo, quoniam quidquid de Deo poterit mens illuminata sentire, aut ad potentiam ejus, aut ad sapientiam, aut ad bonitatem credimus pertinere. Cernitur itaque Dominus Jesus aliquando fortis et potens in prælio, ut scias te, si dilexeris eum, contra mundum, contra diabolum, contra omnem principatum et potestatem, ejus dextera protegendum; cui resistere nemo potest, sub quo curvantur qui portant orbem: qui si tenerit aquas, omnia sicabuntur; si emiserit eas, subvertent terram.

24. Si igitur spiritus potestatem habens ascederit super te, si stimulos acedie exagita-

¹ III Reg. xix., 11-13. ² Cant. ii., 13. ³ Ad iii., 1.

verit, si aculeos diversarum passionum accen-³²⁶ omnia, ut credo, vel ad Dei potentiam, vel derit, si adversum te commoverit mundum, A sapientiam, vel benignitatem pertinere noseun-
si inflammaverit persecutiones, si times, si trespidas, si per singula momenta vinci formidas, et ita ad Jesum tuum anxius curris, ploras, exponis pericula, opem flagitas; adhaeret tibi quem diligis, in specie potentissimi regis, et secundum orationem sancti David apprehendet arma et sentum, et exsurget in adjutorium tibi¹: audiesque, *Ne timeas a facie eorum, quia ego tecum sum²*. At si secretorum cognitionem, vel questionis alicuius solutionem tibi desideras revelari; si mundanæ confusionis causas et rationes auxilii admiraris; si moven- B tur pedes tui, quia pacem peccatorum vides, qui in labore hominum non sunt, et cum hominibus non flagellantur; quaeris divisorium ubi cum Iesu solus cum solo fabuleris, clamans cum Jeremia: *Justus quidem tu es, Domine, si dis-putem tecum. Verumtamen justa loquar ad te. Quare via impiorum prosperatur³*? Sie itaque querenti aderit ille magister, qui solus docet hominem scientiam, qui revelat oculos nostros, ut consideremus mirabilia de lege ejus, qui habet clavem sapientiae, et aperit, et nemo claudit; claudit, et nemo aperit. Aderit autem in specie doctoris suavissimi, in cuius dextera ignea lex, ut te et legis cognitione illuminet, et charitate quæ ex legis meditatione procedit, inflammet. Porro in sinistra ejus virga æquitatis, virga regni sui, ut et querentis præsumptionem arguat, et curiositatem compescat. Postremo, si haec omnia etsi magna, etsi splendida, etsi sublimia, unius tamen osculi desiderio ac suavissimorum labiorum illius, uno tantum tactu fastidias, incipias querulis vocibus clamare cum propheta, *Quæsivi vultum tuum, vultum tuum, Domine, requiram⁴*; et illud, *Quis mihi det te fratrem meum sugeniem ubera matris mee, ut inveniam te foris, et deosculer te⁵*? veniet certe D tibi in odorem unguentorum et aromatum, sic que coeleste et divinum quoddam tuæ menti imprimens osculum, omnia viscera tua ineffabili jucunditate perfundet, ut clamare delectet, *Diffusa est gratia in labiis tuis⁶*. Cum Legem et Prophetas legis, animadverte diligenter, et invenies has ipsas apparitiones et contemplationes multoties in figuris et enigmatibus quibusdam designatas.

25. Sunt enim multa genera contemplationum ac spiritualium visionum, quæ tamen

A sapientiam, vel benignitatem pertinere noseuntur. Nam si cogitetur Deus rerum omnium causa, quorundam ut sint, quorumdam autem ut rationales, ac per hoc sapientiae capaces sint, multorumque ut bene sint: primum illud potentiae, alterum sapientiae, ultimum adscribitur bonitati. Potentiae quippe est, quod sine ipso nulla creatura subsistit. Sapientiae, quod sine ipso nulla doctrina instruit. Bonitatis, quod sine ipso nullius rei usus expedit. Apud ipsum secura sunt omnia, cum nihil sit quo ejus turbari possit potentia. In ipso certa sunt omnia, cuius non potest falli sapientia. Ex ipso recta sunt omnia, cuius naturam nulla potest depravare malitia. Ergo in rerum creatione contemplamur ejus potentiam; in forma, sapientiam; bonitatem, in usu. Sane si in his quæ in carne gessit, eum contemplari malueris; hunc ipsum triduanæ lucis splendorem facile intueberis. Si jacentem in præsepio; si in brachiis vagientem; si pendentem ad ubera; si inter ulnas Simeonis parvulum oculis illuminatae mentis aspexeris: bonitatis ejus opera admirare. Si vultum illumigneum, flagellum quoque de resticulis, vocemque terribilem, quibus vendentes et ementes in C templo terruit, quibus evertit cathedras numulariorum, et æs effudit, quibus insuper columbarum venditores ejecit, considerare delectat; tantæ virtutis potentiam expavesce. At si jucundum ducis insidiias Scribarum et Pharisæorum toties deprehensas, callidas eorum objectiones responsionum illius prudentia confutatas, oculata mente perspicere; sapientiae ejus lucem clarius emicare persentes. Ita quoque potentiae fuit quod fugavit dæmones, quod turbas pavit, quod calcavit maria, quod Lazarum vocavit de monumento: et tamen non minoris sapientiae fuit, quod ut principes hujus mundi fallerentur, inter haec divina miracula a diabolo se tentari permisit; quod velut egens esurit; quod in navi dormivit; quod crucem moriturus ascendit.

26. Verum quia in bonitatis illius meditatione libentius immoraris, ingredere, quæso, domum Simonis pharisei: intuere attentius quam pio, quam suavi, quam jucundo, quam clementi vultu humi prostratam respicit peccatricem, quam compatienter sanctissimos illos pedes penitentis lacrymis præbeat irrigandos,

¹ Psal. xxxiv, 2. — ² Jerem. i, 8. — ³ Id. xii, 1. — ⁴ Psal. xxvi, 8. — ⁵ Cantic. viii, 1. — ⁶ Psal. xliv, 3.

et capillis, quos sibi hactenus superbia et la-¹⁸⁷ nec a lacrymis cessabo, vel osculis, donec austroscivia vindicaverat, detergendas, labiisque tot A diam : *Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum.*

Osculare, osculare, o beata peccatrix, pedes dulcissimos, suavissimos, speciosissimos, quibus caput serpentis conteritur, ante quos antiquus hostis egreditur, quibus calcantur vitia, quibus omnis mundi hujus sternitur gloria, quibus superborum et sublimium colla mira virtute premuntur. Osculare, inquam, et felicibus labiis atlante vestigia, quae nullus poste peccator exhorreat, nullus quantumlibet criminosis refugiat, nullus expavescat indignus. Osculare, complectere, stringe et Angelis et hominibus adoranda vestigia, perfunde penitentiae et confessionis unguento, ut tota dominus impleatur odore unguenti. Væ, vœ tibi, o Pharisæe, cui est odor iste odor mortis in mortem; qui times alienis maculari peccatis, cum te tumor proprius deterius fœdusque commaculet. Nescis quam suave redoleat misericordiae confessa miseræ peccatricis hujus miseria: quam dulce sapiat pietati confessio peccati: quam gratum sit illi sacrificium, cordis contrito: quam cito consumat peccatum ardens dilectio. Denique *dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum*¹.

27. Gratias tibi, o beatissima peccatrix: ostendisti mundo tutum satis peccatoribus locum; pedes scilicet Jesu, qui neminem spernunt, neminem rejiciunt, neminem repellunt, suscipiunt omnes, omnes admittunt. Ibi certe Aethiopissa mutat pellem suam: ibi pardus mutat varietatem suam; ibi solus Pharisæus non expumat superbiam suam. Quid agis, o anima mea, o misera mea, o peccatrix mea! Habes certe ubi tuas lacrymas libes, ubi fœda oscula tua sacris osculis purges; ubi totum tuæ affectionis unguentum secure sine aliquo taetu vel motu vitii tentantis effundas. Quid dissimulas? D Erumpite, o dulces lacrymæ; erumpite: eurus vestrum nullus impediatur. Rigate sacratissimas plantas Domini mei, Salvatoris mei, susceptoris mei. Non euro si quis pharisæus subimurmuret; si me a suis sedibus arendum censeat; si fimbriæ sua tactu indignum judicet; subsannet, irrideat, avertat oculos, contineat aures: nihilominus tuis inhærebo vestigiis, bone Jesu; meis stringam manibus; premam labiis,

28. Est ergo dies prima, qua anima Deum sitiens in speculativis amoenitatibus quasi in Jerusalem commoratur, divinae potentiae contemplatio. Secunda, sapientiae illius admiratio. Tertia, bonitatis et duleedinis suavis prælibatio. Ad primam pertinet justitia: ad secundam, scientia: ad tertiam vero, misericordia. Justitia terret, scientia docet; misericordia sovet. *Introibo*, inquit propheta, *in potentias Domini; Domine, memorabor justitiae tuæ solius*². Ecce justitia. *Incerta*, ait, *et occulta sapientiae tuæ manifestasti mihi*³. Ecce scientia. *Quoniam melior est misericordia tua super vitas*⁴. Ecce misericordia. Et in prima die timor, qui ex justitiae consideratione procedit, animam purgat: in secunda purgatam sapientia illuminat: in tertia illuminatam bonitas duleedinis suæ infusione remunerat. Cernis, ni fallor, quam necessarium sit et utile, inter bonorum operum exercitia, per triduum hoc Jerosolymicas frequentare delicias, in quibus timor administrat panem doloris; scientia, vinum exultationis; bonitas, lac consolationis. Scio te non mirari quod C delicias dixerim, quibus dolore non deesse commemoravi, cum sapientis expertus sis quod dolorem illum qui de casto timore procedit, omnibus hujus mundi deliciis mens compuncta præponat. Et hæc dicta pro modulo experientiae nostræ. Cæterum viri excellentioris meriti, et capacioris ingenii, animaque purgatoris, in tribus his subtiliora ac profundiora rimantur. In potentia scilicet Dei, profunda judicia: in sapientia, ejus secreta consilia: in bonitate, misericordiae ejus dona ineffabilia. Denique Paulus ingressus in potentias Domini, et abyssum judiciorum ejus expavescens: *O homo, inquit, tu quis es ut repondeas Deo?* nunquid dicit signum ei qui se finxit, *Cur me fecisti sic*⁵? Sed et thesauros sapientiae ejus admirans exclamat: *O altitudo divitiarum sapientiae et scientiae Dei!* quam incomprehensibilia sunt judicia ejus, et investigabiles viæ ejus⁶! Divitias quoque bonitatis ejus commemorans, *An divitias, inquit, bonitatis ejus contemnis*⁷?

29. Post triduum igitur invenerunt eum in templo, haud dubium quin Maria et Joseph:

¹ Lue. vii, 36-50. — ² Psal. lxx, 16. — ³ Psal. i., 8. — ⁴ Psal. xxi, 4. — ⁵ Rom. ix, 20. — ⁶ Id. xi, 33. — ⁷ Id. ii, 4.

altera Mater, alter Nutritius. Invenitur itaque^{***} omittamus. Unde non immerito, si quieti plus spiritualis spiritualium contemplator, non in A quam oportet indulgeamus, quasi de nobis quolibet loco, sed in templo. Habet enim Jerusalem atrium, habet portas, habet et templum. Et atrium quidem aliquando patet etiam inimicis: ingressus vero templi non indulgetur nisi perfectis. Igitur qui in temporalibus aeterna, in terrenis celestia, in humanis divina, id est, in creaturis Creatorem valet inspicere, quasi in atria celestis Jerusalem introductus exsultet. Hucusque philosophi, quasi inimici, in atria intelligentiae suae vim poterant extendere, sicut dicit Apostolus: *Quod enim notum est Dei, manifestum est in illis. Invisibilia enim ipsis, a creatura mundi, per ea quae facta sunt, intellecta conspicuntur; semperna quoque virtus ejus et divinitas*¹. Qui vero in Scripturis sanctis ablato velamine, revelata facie gloriam Dei poterit contemplari, de ingressu portarum Jerusalem gloriatur. At si pinguedinem intimae dilectionis, et tuae adipem affectionis, in cordis ara celestis desiderii flamma succenderit, et ascenderit fumus aromatum de fragrantia orationis, sieque oculus mentis in ipsa coeli secreta radium porrexerit, et cordis quoque palato illius divinæ dilectionis felix tactus sapuerit; cum holocausto gratissimo templum Jerusalem frequentasti.

30. Sed anima sancta in his deliciis commorante dolet mater et nutritius, conqueruntur, et querunt; inventum tandem Jesum, et levi increpatione castigatum reducunt ad Nazareth. Haec maxime viris spiritualibus congrunt, quibus dispensatio verbi Dei, vel animarum cura commissa est. Porro nutritum nostrum nihil libentius dixerim, quam Spiritum sanctum: matrem veronil rectius quam charitatem. Hi nos sovent et promovent, pascunt et nutrunt, et geminae affectionis, Dei videlicet et proximi, lacte reficiunt. Hi nos in studiis sanctis, quasi in Nazareth, tenent et sustinent: hi nos consolantur in tristibus; hi in dubiis consulunt: hi fessos roborant; hi sanant contritos corde, et alligant contritiones eorum. Horum auxilio de Nazareth transimus in Jerusalem, de labore ad requiem, de fructu bonaæ actionis ad secreta contemplationis. Hi nobis aeterna lege praescribunt, ut pro cura proximi non negligamus ex toto contemplationem Dei: nec rursus pro deliciis contemplationis curam proximi

omittamus. Unde non immerito, si quieti plus charitas fraterna conqueritur, nec gratam habet nostram in Jerusalem commemorationem, si aliis, quos nostra sollicitudine prospicit, censerit immovere ex nostra^a quiete perniciem. Plerumque enim nobis vel secretis meditationibus, vel privatis orationibus postposita omni actione intentis, si, plus quam subditis expedit, immovere in mediis deliciis, spiritu nimirum operante, et charitate sugerente; subito venit in mentem memoria infirmorum, ut illum cogitemus contristatum exspectare a paternis visceribus consolationem; alterum tentatum explorare, quando procedens in publicum pater aliquod ei afferat suo sermone solamen; illum iræ stimulis agitatum, quando non habeat ubi conceptum virus confessione salubri evaporet, adversus patrem submurmure; alterum acedie spiritu victum, ut inveneriat eni loquatur, quem consultat, huc illucque discurrere. Tali itaque suggestu progressi ex paternis cordibus, quasi increpantem audiimus matrem charitatem: *Fili, quid fecisti nobis sic? Ego et pater tuus dolentes quærebamus te.* Nec injuria dicimus Spiritum sanctum, vel charitatem in sanctis, etsi adhuc minus perfectis, aut dolere aut conqueri; cum ipse Spiritus genitus inenarrabilibus interpellet pro nobis^b, qui et loqui, et contrastari, et cætera talia ageant in sanctis consuevit.

31. Quod si contra hujusmodi necessitates, amatorem quietis in ipsis animæ affectibus murmuraret dicens, *Nonne in his quæ Patris mei sunt, oportet me esse? nihilominus considerans spiritus rationalis, quod ideo Christus mortuus est, ut qui vivit, non sibi vivat; descendit cum eis, et est subditus illis. Secure descendit cum tali nutritio, et cum tali matre descendit. Feli cit er descendit, qui Spiritu Dei actus charitable inferioribus condescendit. Descendam libens his ducibus etiam in Ægyptum: tantum si ducent, reducant; si cogunt descendere, et reascendere faciant. Libenter subdar talibus magistris; libens supponam humeros oneri quod imposuerint; libens suscipiam jugum, cui me subdiderint, sciens quia jugum eorum suave est, et onus corum leve. Sed et tibi, fili mi, (licet a talibus curis liberum adhuc sub alii suis Christus abscondat, quod prælatis incum-*

¹ Rom. i, 19—20.

² Id. viii, 26.

^a Altas, nimia.

bit facere , ne subditi periclitentur) hoc ipsum³⁹⁰ spectacioni nihil dignum , voluntatis tamen expedit providere , ne socii scandalizentur. Illi A meæ , aut qualisunque conatus aliquod , ni fal-lor , indicium. Scias igitur , quod non tam evan-gelicam lectionem exponere , quam ex ea aliqua meditationum semina , sicut rogasti , elicere curavimus : et legentibus incitamenta devotionum ex hujus serie lectionis evangelicæ compo-suimus , ipsius adjuvante gratia , de cuius loquimur infantia , qui plenus est virtute et gratia et sapientia , Jesus Christus Dominus noster , qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

32. Ecce habes , fili charissime , quod petiisti , licet tuo desiderio , tuo affectui , tuæque ex-

SERMO IN DOMINICA PALMARUM.

Hunc sermonem , ex abbatia Marchianensi erutum , Guilielmus Estius censuit tam stilo et conditione , quam pietate Bernardum referre : quamvis (ne quid de stilo dicamus) in serie sermonum de Tempore in manuscriptis omnibus desideretur.

Christi in Jerusalem ingressus mysticæ expositiones.
Matth. cap. xxi , §. 1-9.

1. Redemptor noster , fratres charissimi , Do-minus noster Jesus , quem Pater ad salutarem victimam misit in mundum , cum tempus insta-ret quando moreretur , præsentem , ut scitis , exhibere se voluit in loco ubi moreretur. Sic-ut autem venit ut moreretur , sic prævidit ubi , et quando , et quo mortis genere more-retur , prescriptum coram se habens ab æter-no mortis suæ genus , locum et tempus. Hæc autem tria erant , Jerosolyma , Pascha , et Crux. Nam si de loco quæris , in Jerosolyma C mortuuus est : si de genere , morte crucis : si vero de tempore , instante tempore paschalis solemnitatis. Ut autem vos satis legendò et au-diendo didicistis ; iniqui cum Judæi , aliquando et aliter , et alibi , et antea perimere voluerunt.

B Nam quando eum duxerunt ut præcipitarent , ubi et transiens per medium illorum ibat , nec ad Jerusalem venerunt , nec Pascha exspectaverunt , nec crucem quæsierunt , sed in peri-mendo eum nequaquam vel modum , vel locum mutare , nequaquam tempus præoccupare seu differre valuerunt. Venit itaque hodierna die Jerosolymam , ante quinque videlicet dies Paschæ , illo se insinuans agno præfigurato , qui decima quarta die mensis verni ad vesperam immolandus , decima quidem ejusdem mensis die tolli , et usque ad prædictum terminum ju-bebatur servari ¹.

2. De hoc autem adventu ejus ad Jerusalem multi ante nos multa dixerunt : quæ quia nos vera atque catholica esse cognoscimus , dignum est ut nostro ea silentio approbemus. Et com-munis quidem sensus est , quod ejus in Jerusa-lem ingressus , ipsius est ad Ecclesiam adven-

¹ Exod. xii.

tus : duo discipuli asinam solventes et pullum ,³⁹⁰ haec est gratia , non qua nos appropinquavimus Deo , sed quoniam ipse prior appropinquavit ad nos. Appropinquans itaque Jerusalem venit Bethphage , et Bethania ad montem Oliveti : innuens nobis , ut arbitror , in hoc sancto itinere suo non posse nos ad veram pertingere pacem , nisi simus et per confessionem pure nos detegentes , et in praeceptis prompte et humiliter obedientes , et aliorum necessitatibus per misericordiam pie compatientes .

3. Ego puto quod quotidie Dominus appropinquat Jerusalem veniens Bethphage , et Bethania ad montem Oliveti , mittens in castellum quod contra eos est duos discipulos , qui ad eum perducant , super quod sedeat , iumentum , sed spiritualiter . Spiritus enim ante faciem nostram Christus Dominus , etsi cognovimus Christum secundum carnem , sed jam nunc non novimus ¹. Proinde querendus est adventus ejus ad Jerusalem spiritualis , et quod hodierna die appropinquante tempore sacrosanctæ passionis sue fecit in adventu suo in Jerusalem , qualiter id adhuc quotidie actitare dignatur in nobis . Appropinquavit , ut ait Evangelista , *Jerosolymis* . Ipsius appropinquare in Jerosolymam , ejus est appropinquare ad animam . Non solum autem , sed et suum appropinquare ad nos , nostrum est appropinquare ad ipsum . Nam cum longe ab eo peccando simus , quando ei bene vivendo appropinquaverimus , nisi primitus ipse appropinquaret nobis ? Sicut enim dicit Joannes , quod *haec est charitas , non quasi nos dilexerimus Deum , sed quoniam ipse prior dilexit nos* ² : sic et nos dicere possumus et debemus , quod

A utrumque prior appropinquavit ad nos . Appropinquans itaque Jerusalem venit Bethphage , et Bethania ad montem Oliveti : innuens nobis , ut arbitror , in hoc sancto itinere suo non posse nos ad veram pertingere pacem , nisi simus et per confessionem pure nos detegentes , et in praeceptis prompte et humiliter obedientes , et aliorum necessitatibus per misericordiam pie compatientes .

4. Nam , ut scitis , Jerusalem Visio pacis dicitur . Ad quam tunc recta et regia via pergitus , si per confessionis puritatem , per obedientiam B humilitatem , et per misericordie sublimitatem incedimus . Ecce tres virtutes eximiae , quarum primam impendere nobis debemus , secundam prælatis , tertiam vero proximis nostris . Nam confessionem debes tibi ipsi , ut qui peccando te inquinasti , per confessionem te mundes . Secundam prælato tuo , ut obedias et subjaceas ei , qui pervigilat quasi rationem redditurus pro anima tua ³ . Tertiam vero proximis tuis , ut eorum necessitatibus juxta vires occurras , sed prodesse etiam supra vires exoptes . Primum designat Bethphage , quæ Domum buccæ sonat . Secundam Bethania , quæ Dominus obedientiae dicitur . Tertiam quoque mons Oliveti , quia oleum in Scripturis , ut scitis , misericordiam exprimere solet . Fratres , unde bella et lites in nobis ? Nonne ex imperfectione propria , qui reddere nolumus , que debemus nobis ipsis , quod prælatis , quod consortibus nostris ? Nam si vellemus ire a Bethphage ad Jerusalem , intra nos pervenire possemus ; quia nunquam plenam habere pacem poterimus , quamdiu occultantes intra nos reatum nostrum , per puram et humilem confessionem non detegimus . Numquid inexpertis loquor ? Semper pene et ubique remordet conscientia , occultum jugiter D vulnus mentis oculis subjiciens , eamque super ipsius latebris anxie et dure reprehendens . O vermis , qui quamdiu vivit , nunquam interiora cordis comedere et depascere omittit , qui nunquam vivere , et per hoc nunquam rodere de-sinit , nisi eum mucrone puritatis suæ humili confessio jugulaverit !

5. Si antem vellemus ire ad Bethaniam , pertingere possemus ad Jerusalem , et in prælatis nostris ; quia tunc ab eis perniciose discordamus , cum eorum , quæ secundum Deum sunt ,

¹ II Cor. v, 16. — ² I Joan. iv, 10. — ³ Hebr. xii⁷, 17.

præceptis superbe contrahiimus. Quod si mon^{⁹⁹¹} mente oriri invidiam , tumore superbiæ percus- tem Oliveti conscenderemus, procul dubio tunc A sa. Cämento simul junguntur lapides in ædificio. Et quæ est alia virtus quam concordia, qua in charitatis ædificio conglutinantur lapides vivi , ex quibus cœlestis Jerusalem quotidie construitur? Habent itaque lateres pro saxis, et bitumen pro cämento : quia fortitudinem deserentes bonæ actionis , luto se inquinant sordidæ libidinis; et abjicientes glutinum concordiaæ, pertinaciam amplectuntur invidiæ.

B 7. Enormis quidem hæc turris admiodum : sed ne facile possit prosterni , obsistit non modo sui ipsius altitudo , sed et muri includentis eam fortitudo. Et hoc est quod nostros conatus sæpe effringit, cum contra castellum illud pugnauis : quia facile machinis et arietibus sanctæ prædicationis tumorem in anima dejicemus elationis, nisi tam invincibiliter nobis, ut sic dixerim, in ea resisteret pertinacia obstinationis. Quid enim erga eam poteris prolicere, quam insensibili quadam duritie adamantinam effectani nec præceptis vales flectere, nec consiliis attrahere , nec blanditiis mulcere , nec comminationibus terrere , nec emendare denique flagellis, nec emollire beneficiis? Nonne de ea dicas , pene esse impossibile ut curetur?

C Verumtamen etsi apud homines impossibile est, sed apud Deum omnia possibilia sunt. Mittit namque misericors Dominus et pius eloquium suum terræ, inspirationem scilicet hujusmodi infundens animæ, ad quam veloceiter currit sermo ejus, non reversurus ad eum vacuu; sed faciet quæcumque vult, et prosperabitur in his ad quæ misit illud. Unde et hic mittit discipulos suos in castellum hoc , quod contra eos est. Et ad quid? Ut asinam quam in eo reperiunt alligatum, et pullum cum ea, solvant, et adducant ad eum. Qui jussa perficientes, non sollem solvunt et ad eum adducant, sed ut pro speretur verbum de ore egrediens in his ad quæ mittit illud, vestimenta sua imponunt, et eum desuper sedere faciunt. Ad hoc spectare videatur, quod qui evittat eloquium suum terræ, dit nivem sicut lanam, induens eos per justitiam, qui primitus frigidi erant per culpam: nebulam sicut cinereum spargit, infusa illis, qui obscuri erant per ignorantiam, notitia corruptionis sue, concutit^{⁹⁹²} eos per penitentiam. Mittit crystal lum suum sicut buccellas, illos sibi incorporans

^{⁹⁹¹} Gen. xi, 2. — ^{⁹⁹²} Zach. vi, 12. — ^³ Matth. xxiii, 6, 7. — ^⁴ Gen. xi, 4, 3.

^a Forte , cosntruunt. — ^b Alias , concutens.

per mansuetudinem, qui obdurati erant per ³⁹³ rie cupidus propriam amas excellentiam, illius obstinationem. Sed qualiter opus illud salutis A perfecte honorem affectas et gloriam, de quo peragit? *Emitte verbum suum, et liquefaciet ea: flabit spiritus ejus, et fluent aquae*¹; ut cunctibus duobus discipulis in castellum quod contra eos est, faciant de asina et pullo, quod modo breviter tetigimus.

8. Sed qui sunt duo discipuli isti? Fortassis duas illae eximiae virtutes sunt timor et amor. Ille tristia communando et aspera, per austertatem deterret: iste vero fata pollicendo et lenia, per suavitatem demulcent. Ille initium sapientiae, hic autem consummatio est. Ille tibi auferit quod malum est, ut emunderis a culpa: iste vero confert quod bonum, ut exorneris in justitia. Ille ab anima exhaurit iniquitatem, hic autem infundit ei sanctitatem. Hi duo Angeli sunt, et de loco perditionis Loth educunt², dum animam, quam eligit Deus, a viis eripiunt. Hi duo spirituales Levite sunt, qui in commotione castrorum ad ostium stant tabernaculi, clangentes argenteis tubis³: quia ad ipsum mentis aditum silentibus quibusdam mentis clamoribus timor et amor insonant; quibus interna illa cogitationum collegia, et ad malum deserendum, et ad bonum exercendum incitant. Quasi tuba exaltat ille vocem suam, et dicit, *Quiescite perverse agere: iste vero, Discite benefacere*⁴. Ille, *Euelle et destrue, et disperde et dissipate*: hic autem, *Aedifica et planta*⁵. Ille denique, *Diverte a malo*: iste quoque, *Fac bonum*⁶. Isti duo viri sunt, qui botrum ad filios Israel de terra reprobationis afferunt⁷, dum internis nostris meditationibus, quis sit ecclesis patriæ fructus innotescunt. Hi duo nuntii sunt, qui Raab de destructione Jericho eripiunt⁸, dum animam quam suis Deus muneribus dilatat, ab hujusmodi perditione abstrahunt. Hi et duo isti, de quibus modo agimus, discipuli sunt, qui in hoc castellum missi, alligatam asinam et pullum solvunt, et ad Christum adducunt.

9. De quo bene dicitur, quod contra eos est. Quid enim magis contrarium divino amori, quam tumor elationis? Quid magis timori, quam pertinacia elationis et obstinationis? Est enim superbia, ut aliqui dicunt, amor propriae excellentie. Et quomodo, quamdiu inanis glo-

Paulus: *Soli, inquit, Deo honor et gloria*⁹? Sed et obstinatio, ut aiunt, insensibilis quedam est pertinacia mentis, nolens aliquando acquiescere, magis autem parata semper repugnare: quod quidem mortiferum malum dum animam plene possidet, timoris nimirum divini stimulus insensibilem reddit. Sed castellum quod contra hos discipulos est, dum extra illud sunt; jam cum illis est, dum illud ingressi aliquandiu intra illud sunt. Illud quippe sibi potenter subjeciunt, quia amor dum eccl'est et aeternam, B ac per hoc longe meliorem, quam ibi haberri potest, alibi habendam esse celsitudinem asserit, nimirum turrim elationis prosternit. Timor vero, dum his qui attrita fronte indomibili corde sunt, aeternum gehennæ supplicium comminans promittit, murum profecto obstinatione confringit. Et hoc modo castellum hoc, dum ipsis extra illud degentibus contra eos est, ipsis intra illud commorantibus jam cum eis est. Unde fit ut, juxta quod vaticinatur Isaias, civitas quæ dudum meretrice dicebatur, cuius habitatores homicidae fuerunt, jam digne vocari possit *civitas justi, urbs fidelis*¹⁰.

C 10. Sed jam necesse est ut de solvenda asina alligata et pullo, et adducendis ad Jesum, duo hi se discipuli intromittant. Duæ sunt, fratres, virtutes homini valde necessarie, humilis videlicet simplicitas, et agilis libertas. Asina enim jugo supponitur, pullus vero propria adhuc sua libertate potitur. Unde ad mansuetudinem nos invitans humilitatis Dominus Jesus, suum nobis offert jugum tollendum: *Tollite, inquiens, jugum meum super vos*. Mox autem quid sit jugum ejus tollere, innuit, dum subiungit: *Et discite a me quia mitis sum et humililis corde*¹¹. Per pullum vero libertatem esse accipiendo censuit, qui de viro vano in superbiā erecto ait, quod *quasi pullum onagrinatum se liberum putat*¹². Quod licet de quadam prava libertate accepit, de qua Paulus, *Cum, inquit, servi essetis peccati, liberi fuistis justitiae*¹³, pro eo quod neendum jugo supprimitur pullus, libertatem nimirum, cuius agilitatem quolibet obstaculum non impedit, per eum

¹ Psal. cxlvii, 13-18. — ² Gen. xix. — ³ Num. x., 2-10. — ⁴ Isai. i., 16, 17. — ⁵ Jerem. i., 10. — ⁶ Psal. xxviii, 15. — ⁷ Num. xiii., 21. — ⁸ Josue vi., 23. — ⁹ 1 Tim. i., 17. — ¹⁰ Isai. v., 21-26. — ¹¹ Matth. xi., 29. — ¹² Job. xl., 12. — ¹³ Rom. vii., 20.

exprimi posse demonstravit. In castello autem¹ dete et pullum : *Nonne qui oderunt te, Domine, duo hæc alligantur animalia, asina videlicet et pullus, dum in anima peccatrice, qualem superius per castellum illud accipiendum esse docuimus, hæc duæ virtutes, simplicitas scilicet et libertas, cum forte habentur ad intellectum, nequaquam tamen exercentur ad fructum.*

11. Vincula vero quibus alligantur si quereris quæ sunt, accipite confusione pudoris, et inertiam timoris. Pravus siquidem in homine itidem pravo et simplicitatem pudor, et libertatem impedit timor, ne veram in se videlicet illa humilitatem ostendere audeat, vel ista puritatem exercere præsumat. Plerumque enim quod maxima sit virtus humilis simplicitas, seu, si ita congruentius dicitur, simplex humilitas, nonnulli evidenter agnoscent : sed dum a præsentis vitae gloria necdum exutum habentes animum viles haberi refugint, eam in opere nullatenus apprehendunt. Alii vero quam sit sublime quid puritas libertatis intelligunt : sed dum trepidi pavent vel optant, quod non est stabilis vel sui juris, vel prava spe acquirendi illecti, vel inertii timore dimittendi concussi, nec voce eam nec opere exercere præsumunt. Nonne etsi istis simplicitatem atque libertatem, quantum quidem ad intellectum, inesse consideras, utramque tamen apud eos quantum ad exercitium, alligatum esse ignoras?

12. Cæterum electos suos Spiritus sanctus, qui in columba apparuit² et igne³, et in humiliitate reddit simplices, ne per elationem superbiant; et in puritate audaces, ne per inertiam torpescant. Revocate in memoriam duos illos virtutis viros, dico autem prophetam David, et apostolum Paulum : et videte si non utrumque habuerunt apud se animal istud, tam asinam simplicitatis, quam pullum libertatis; neutrini utique ligatum, sed utrumque solutum. Ait enim sanctus David : *Ludam coram Domino, et vilius fiam plus quam factus sum, eroque humili in oculis meis*⁴. Merito dicit de eo Spiritus sanctus, quod erat quasi teneri ligni vermiculus⁵. Unde et Dominum alloquens, in hanc vocem prorupit : *Domine, non est exaltatum cor meum, neque elati sunt oculi mei, neque ambulavi in magnis, neque in mirabilibus super me*⁶. En asina in castello sancti David. Sed vi-

A *oderam, et super inimicos tuos tabescbam?* Perfecto odio oderam eos, et inimici facti sunt mihi⁷. Pullus quoque parvulus est Paulus juxta nomen suum, et modicus in medio discipulorum suorum : et cum undique tormentis affligatur, verbum Dei non est apud eum alligatum. Qui etiam cum suis obsecrat discipulos per mansuetudinem et modestiam Christi, asserens se facie quidem humilem esse inter eos⁸, ipsi quoque Cephae in faciem apud Antiochiam resistit, quia eum esse reprehensibile cernit⁹. Mirare itaque eum et ibi per humilitatem submissum, et hic per libertatem erectum. Sanctus quidem Moyses, ut his aliquandiu immoremur, et superbientem Pharaonem ex auctoritate premit¹⁰, et consulenti Jethro ex humilitate obedit¹¹. Vir Domini Samuel peccatum se perpetrare existimat, si pro populo qui eum de principatu dejicit orat¹²: et Agag pinguissum in frusta conscindere non formidat¹³. Quomodo satis sanctissimum admirabimur Eliam, videntes eum modo tanta humilitate submissum, ut vilis in oculis suis et contemptor sui accinctus lumbis humiliiter currat ante Achab; modo vero tanta auctoritate erectum, ut zelo zelans pro C Domino exercitum, et super idololatras tabescens, ipso vita privare non formidet¹⁴. Ejus quoque libertatem simplicem et simplicitatem liberam sequens discipulus suus sanctus Elisaeus a muliercula tangi non dignatur¹⁵, et ad Naaman principem non egreditur¹⁶, et regem Israel nec attenderet quidem, nec respiceret, si non vultum Josaphat regis Judæ erubesceret¹⁷. Hos itaque cæterosque ejusmodi viros solutam habuisse dixerim asinam humilitatis et pullum libertatis : qui ut in omnibus semetipsos humiliant, simplices et mansueti sunt; et ut viriliter quidquid contra Deum est, persequantur, recti et liberi sunt.

13. Sed si est in vobis aliquis, qui hæc duo animalia apud se habet quidem, sed alligata, necesse est ut dissolvendis eis se supra nominati discipuli intromittant. Qui sint autem discipuli hi, jam audistis; quæ animalia hæc, quæ etiam vincula quibus alligantur. Et quis est qui hæc apud se animalia habet, sed alligata? cum videris aliquem sub humilitatis

¹ Matth. iii, 16. — ² Act. ii, 3, 4. — ³ II Reg. vi, 22. — ⁴ Id. xxiii, 8. — ⁵ Psal. cxxx, 1. — ⁶ Psal. cxxxviii, 21, 22. — ⁷ II Cor. x, 1. — ⁸ Galat. ii, 11. — ⁹ Exod. viii-xiv. — ¹⁰ Id. xviii, 13-26. — ¹¹ I Reg. xii, 23. — ¹² Id. xv, 33. — ¹³ III Reg. xvii-xix. — ¹⁴ IV Reg. iv. — ¹⁵ Ibid. 9-11. — ¹⁶ Id. iii, 14.

habitu superbientem, magis que circa se sunt³⁹³ adhuceta, qui has quidem viriliter exercet, sed ornantem ad nitorem elationis, quam componentem ad decorum honestatis; scito hunc asinam habere, sed alligatam. Bene instructus et edoctus est, ut perfecte sciat quam humiliter exhibere se debeat in incessu, in statu, in gestu et habitu, in vultu et affectu, in omnibus denique moribus suis: sed dum se talem in veritate ostendere confunditur; habet quidem apud se asinam simplicitatis, sed alligatam vinculo pudoris. Item cum deprehenderis aliquem ad instar pravi speculatoris videre gladium, et non insonare buccina¹; ad instar mercenarii videre lupum venientem, et fugere²; ad instar pugni et negligentis coloni, scire spinas et vespes in horto Domini et cætera quæque inutilia ac noxiva ascenderè, et ad eradicandum, seu etiam, quod minus est, ad succidendum manum non apponere: agnosce apud hunc esse pullum, sed alligatum. Prava quippe cernit, et eis licet forte consentire nolit: redarguere tamen ea pro persona et re, pro loco et tempore non presuminet, et est alligatus apud hunc pullus vinculo timoris.

14. Sed videant discipuli, et solvant asinam: solvant et pullum, ut amor ordinatus pravum expellat pudorem, quatenus prævaleat simplicitas; timor nihilominus ordinatus inertem eliminet pavorem, ut vigeat libertas. Jam itaque animus ex non pio plus effectus, ita amet veritatem, ut odio habeat vanitatem: ita timeat incurrere quod poenale est, ut timeat pro posse non persequi quod culpabile est. Si sic fieri contigerit in castello quod antea contra discipulos erat, soluta est asina, solitus est pullus: quia in anima quæ dudum et per timorem elationis amori, et per pertinaciam obstinationis contraria erat timori, prævalet vigetque tam simplicitas, quæ omnem in eo fastum deprimat, quam libertas, quæ pium erga alios zelum exercat.

15. *Solvite, inquit, et adducite mihi.* Quid est a discipulis solvi asinam, solvi et pullum, nisi interveniente amore a pravo liberari pudore simplicitatem, et mediante timore bono ab inerti liberari timore libertatem? Soluta vero hæc duo animalia adducuntur ad Jesum; eum intentione pura hæc duæ excentur virtutes ad fructum veræ salutis obtinendum. Nam quasi quis illa habet soluta, sed ad Jesum non

A pro eis vel favorem humanum, vel commodum aliquod terrenum, non autem præmium veræ salutis querit. Vides ergo quia non sufficit, quod asina in castello tuo et pullus solvuntur, nisi et soluta ad Jesum adducantur: quia, secundum Pauli sententiam, reddit Deus unicuique secundum opera sua, his quidem qui secundum patientiam boni operis, gloriam et honorem et incorruptionem, sed quærentibus vitam æternam³. In eo itaque quod gloriam et honorem et incorruptionem his redditum Deum ait, qui secundum patientiam sunt boni operis, asinam solutam esse et pullum intellige. In eo vero quod audis hæc illis redditum, qui querunt vitam æternam, adductam ad Jesum et asinam et pullum agnosce.

16. Sed hæc alta et profunda sunt, solisque perfectis convenient, quæ etiam sunt quæ perfectos faciunt. Perfectum namque te dixerim, cum te video instantia jugi, et te ipsum in cunctis motibus tuis districto judicio reprehendere, et erga proximos tuos pio zelo fervere. Ideo si ad perfectionis hujus cupis fastigia condescendere, cum tibi tua resistit pusillanimitas, ne hæc audias exercere, scito te sine his perfectum esse C non posse. Unde et istis Dominus discipulis: *Si quis, inquit, vobis aliquid dixerit, dicite quia Dominus his opus habet.* Quis enim discipulis asinam solventibus et pullum aliquid dicit, nisi cogitatus in nobis fatuus, qui dum timidus est, amori quidem in nobis, ne puritatem simplicitatis, et dum timidus est, timori, ne liberet vigorem libertatis, contradicit? Sed *Dominus his opus habet;* quia qui ad spirituale sanctæ perfectionis dominium pertingere cupit, hæc exercere necesse habet. Spirituali namque Domino duo valde necessaria sunt, potestas et ausus, ut videlicet nequaquam te esse Dominum agnoscas; nisi et te semper illicitum quid committentem humiliiter judicare queas, et alios prave agentes, ut superius dictum est, pro re, pro tempore, pro persona et loco redarguere successus audeas.

17. *Et adduxerunt asinam et pullum, et imposuerunt vestimenta sua, et eum desuper sedere fecerunt.* Vestimenta discipulorum ornamenta sunt virtutum. Et quid est, eorum vestimenta imponi, nisi quæcumque ad amorem et timorem Dei excitare possunt, conferri? Ipse

¹ Ezech. xxxiii, 6. — ² Joan. x, 12. — ³ Rom. ii, 6, 7.

etiam Jesus desuper sedet, dum in his omnibus^{⁵⁹⁶ na}. Festinanter ista percurrimus, quia ad finem veræ salutis supereminet appetitus. Primo asina et pullus a discipulis solvuntur; secundo ad Jesum adducuntur; tertio eorum vestimenta imponuntur; novissime vero desuper ipse sedet Jesus. Et ad quid ista? Utique ut primo sancta queque faciamus, operantes bonum ad omnes; secundo, ut soli Deo in his omnibus placere appetamus, quærentes vitam æternam; tertio vero, ut in bono semper magis ac magis proficere studeamus, ad interiora nos extendentes, et sic venire cupiamus, et apparere ante faciem Dei, desiderium habentes dissolvi, et esse cum Christo. *Plurima autem turba straverunt vestimenta sua in via; pro eo quod bona sua internæ in nobis cogitationes deponunt in imo. Alii autem cædebant ramos de arboribus et sternebant in via; quia non solum in bonis operibus se humiliant, quæ ad corporalem pertinent exercitationem, quæ ad modicum, juxta Apostolum, utilis est, sed et ipsos spiritualium sensuum ramos, quos de sublimibus contemplationum arboribus cædunt, in imis dejiciunt, quos ad pietatem spectare dubium non est, quæ ad omnia utilis est*^¹.

18. Non solum autem in cunctis bonis exterioribus corporis, et in universis interioribus fructibus spiritus se humiliant, sed et inter omnes quas habent virtutes seu per naturam insertas, seu per gratiam superadditas, precibus insistunt devotis pro salute æterna: quia qui præbant et qui sequabantur clamabant, Hosan-

A sermonis properamus. Sunt in nobis affectus boni quidam per naturam, quidam per gratiam. Et illi quidem præeunt, isti autem sequuntur. Quædam nobis bona inseruit natura: sed quia ad salutem non erant sufficientia, quod minus contulit ipsa, superaddidit gratia. Sciendum tamen, quod sicut ex gratia sunt bona conscientiae, sic ex gratia bona sunt naturæ; sed illa ex gratia creatrice sunt, hæc autem ex salvatrice. Ex illa habent bona naturæ ut inchoentur, ex ista ut augeantur, et aucta ut perficiantur. Sed in piis cogitationibus et circa salutem suam sollicitate vigilantibus, tam præeuntia naturæ quam subsequentia gratiae clamant, Hosanna: ut ad obtinendam salvationem æternam, non tam de meritorum fidant qualitate et quantitate, quam de orationum pura assiduitate et assidua pureitate. Hosi namque, ut dicitur, Salvifica interpretatur. Quod autem subauditum ^a Anna, affectuosum orantis exprimit motum. Humiliemus itaque nos, fratres, in omnibus bonis nostris tam internis quam externis: et inter multas virtutes tam ex natura nobis insertas, quam ex gratia nobis superadditas, totis medullis cordis clamemus, Hosanna. Igitur, non solum injustum, sed et si habuerimus quidpiam justum, non respondeamus ei; sed nostrum cum bono Job judicem deprecemur^², quem dominatrices adorant, tremunt potestates, Deum omnipotentem, viventem, et regnante in omnia sæculorum. Amen.

^¹ I Tim. iv, 8. — ^² Job ix, 15.

^a Alias, subditur.

B. OGERII

ABBATIS LUCEDII ORDINIS CISTERCIENSIS IN DIOECESI VERCELLENSI

SERMONES XV,

DE SERMONE DOMINI IN ULTIMA COENA AD DISCIPULOS HABITO.

Auctorem autem ignotum primus indicavit piæ memorie cardinalis Bona, ex veteri codice abbatie Stafardæ, dieesis Salutiensis : qui codex nunc Taurini asservatur in bibliotheca Serenissimi Sabaudiæ Ducis. In Sermone 13, num. 1, luculentus est locus pro immaculata B. Mariæ conceptione. Cisterciensem se prodit. auctor in Sermone 10, num. 12. Sunt qui existimant, Ogerium seu Oglerium vixisse ipso tempore S. Bernardi. At posteriore aliquanto fuisse probat Manrique, idque suadere videtur Ogerii sententia de immaculata sanctissimæ Virginis conceptione, quæ Bernardi ævo needum recepta erat.

PROLOGUS.

Paschalibus dapibus esuriens saturari qui-
cumque requiris, mensula nostra posita est,
quæ nulli vetatur edenti. Ibi refici poteris ex
micis, quæ remanserunt de mensa Domini. Nam
ille dulcissimus Panis, qui de se ipso ait,
*Ego sum panis vivus qui de cœlo descendit*¹,
dum esset in mundo, satiavit non mediocriter
filios suos; illos videlicet quibus ascensurus ad
Patrem, ait: *Filioli, adhuc uodico tempore
vobiscum sum*². Sed ascendens in cœlum dimi-
sit reliquias suas parvulis suis; quas, dum illum
beatissimum panem Angelorum, Dominum B
meum Jesum, quererem gemens et plorans,
quæque pretiosa mundi pro illo ineffabili eibo
dare deliberans, evangelista Joanne in voluntate
Domini propinante accepi. Sed quicunque ad hanc mensulam servuli Christi sedere vo-
luerit, non sine lacrymis, queso, accedat; et
si accesserit, saltem sine gemitu non recedat.
Nam in ea invenies cibum non ventris, sed
mentis: non holocausta medullata, nec boves

⁵⁹⁷ cum hircis; sed illum Agnum de Virgine natum,
A qui coram parentibus se obmutuit, et non
aperuit os suum³; cui confitetur anima mea,
et sanat eam, quæ peccavit ei. Ille mihi sit via
in hoc opusculo, et in omnibus actionibus
meis, ut illo duce quæ gessero, incipiam et
finiam; ut annuntiem nomen Domini in Sion,
et laudem ejus in Jersusalem, ut dum convene-
rint populi in unum et reges ut serviant Do-
mino, merear illum videre in bonitate electo-
rum suorum, et lætari in lætitia gentis suæ, qui
est benedictus in sæcula.

SERMO I.

*Ante diem festum Paschæ, sciens Jesus quia venit ejus
hora ut transeat ex hoc mundo ad Patrem, cum dile-
xisset suos qui erant in mundo, in finem dilexit eos, etc.
Joan. cap. xiiii, lxx. 1, 2.*

1. Verbum Patris, Filius Dei, quod pro sa-
lute generis humani Verbum caro factum est et
habitavit in nobis⁴, cupiens instruere et infor-

¹ Joan. vi, 54. — ² Id. xiii, 33. — ³ Isai. liii, 7. — ⁴ Joan. i, 14.

mare ad exempla humilitatis sequenda discipulos, et per illos omnes credentes in eum; cum A dicari in nomine ipsius pœnitentiam et remissionem peccatorum per omnes gentes¹, quoniam ipse sic disposuerat: et hoc est quod dicitur, *Sciens Jesus quia venit ejus hora*, etc. Hæc est illa hora, de qua superius timens mori secundum carnem ingemuit, et ait: *Nunc anima mea turbata est valde. Et quid dicam?* *Pater salvum me fac ex hac hora. Sed propterea veni in hanc horam*². Timuit Christus mori, ut tu non timeas mori, confidens in eum qui suscitavit Jesum a mortuis tertia die. In illum tantum, qui suscitavit Jesum, est consitendum. B O tu, christiane, ne de hac infirmitate desperes. Docuit quid tunc et in omnibus periculis mortis debeas dicere, ad quem confugere, quem invocare, in quem sperare: in Patrem Deum qui non potest desplicere sperantes in se, cum attestacione bonorum operum. Bonorum dico, quia sine meritis aliquid sperare non spes, sed præsumptio debet dici. Tu itaque talia fac opera tua, ut ei in hora mortis, in veritate dicere possis: *In te, Domine, speravi, non confundar in æternum*³. Hanc horam præscivit, hanc horam elegit, ut in ea per mortem de hoc mundo transiret ad Patrem secundum humanitatem, C a quo nunquam recessit secundum divinitatem. Illa hora est finis ille, de quo dicitur: *Cum dilexisset suos qui erant in mundo, in finem dilexit eos*. Cum dilexisset suos pro eis homo factus, in tantum eos dilexit, quousque ad mortem dilectio eum perduxit. Te dilexit in morte, ut tu dilectione ejus possis transire de mundo ad Patrem. Te dilexit in finem, ut tu in ejus dilectione usque in finem permaneas: quod quidem si feceris, procul dubio ad Patrem transibis: in cuius dilectione qui usque in finem non permanserit, in veritate dico, in æternum peribit. In ejus dilectione modus amoris nullus esse D debet. Sine modo te dilexit: sine modo eum diligere debes. Modum dilectionis excessit te diligendo, pro te moriendo: tu quantum eum diligere debes, non potes. Dilige eum ex toto corde, ex tota mente et omni anima, et omnibus viribus tuis. Hoc tantum querit, ultra non querit: hoc fac et vives. Sequitur,

2. *Sciens Jesus quod venit ejus hora, ut transeat ex hoc mundo ad Patrem. Jesus hebraice, latine Salvator interpretatur. Iste est ille salvator fortissimus, qui ulterius Vinci non potest, et salvat omnes sperantes in se. Semel pro te, christiane, victus est, immo mortuus: sed noli flere, quia surrexit a mortuis, et mors illi ultra non dominabitur. Oportebat illum mori pro-*

salute mundi, et resurgere tertia die; et præsionem peccatorum per omnes gentes¹, quoniam ipse sic disposuerat: et hoc est quod dicitur, *Sciens Jesus quia venit ejus hora*, etc. Hæc est illa hora, de qua superius timens mori secundum carnem ingemuit, et ait: *Nunc anima mea turbata est valde. Et quid dicam?* *Pater salvum me fac ex hac hora. Sed propterea veni in hanc horam*². Timuit Christus mori, ut tu non timeas mori, confidens in eum qui suscitavit Jesum a mortuis tertia die. In illum tantum, qui suscitavit Jesum, est consitendum. B O tu, christiane, ne de hac infirmitate desperes. Docuit quid tunc et in omnibus periculis mortis debeas dicere, ad quem confugere, quem invocare, in quem sperare: in Patrem Deum qui non potest desplicere sperantes in se, cum attestacione bonorum operum. Bonorum dico, quia sine meritis aliquid sperare non spes, sed præsumptio debet dici. Tu itaque talia fac opera tua, ut ei in hora mortis, in veritate dicere possis: *In te, Domine, speravi, non confundar in æternum*³. Hanc horam præscivit, hanc horam elegit, ut in ea per mortem de hoc mundo transiret ad Patrem secundum humanitatem, C a quo nunquam recessit secundum divinitatem. Illa hora est finis ille, de quo dicitur: *Cum dilexisset suos qui erant in mundo, in finem dilexit eos*. Cum dilexisset suos pro eis homo factus, in tantum eos dilexit, quousque ad mortem dilectio eum perduxit. Te dilexit in morte, ut tu dilectione ejus possis transire de mundo ad Patrem. Te dilexit in finem, ut tu in ejus dilectione usque in finem permaneas: quod quidem si feceris, procul dubio ad Patrem transibis: in cuius dilectione qui usque in finem non permanserit, in veritate dico, in æternum peribit. In ejus dilectione modus amoris nullus esse D debet. Sine modo te dilexit: sine modo eum diligere debes. Modum dilectionis excessit te diligendo, pro te moriendo: tu quantum eum diligere debes, non potes. Dilige eum ex toto corde, ex tota mente et omni anima, et omnibus viribus tuis. Hoc tantum querit, ultra non querit: hoc fac et vives. Sequitur,

3. *Et cœna facta, cum diabolus jam misisset in cor, ut tradiceret eum, Judas Simonis Iscariotis. Hie immunit cœna esse parata, sed nondum transacta; quia postea recubuit, et bucecellam*

¹ Luc. xxiv, 46, 47. — ² Joan. xii, 27. — ³ Psal. xxx, 2.

Jude tradidit. O Juda infelix! o discipule pes⁸²⁹ nisi se emendaverint, regnum Dei non possimere, mercator nequam! Tibi cœna parabatur, A dehunc.

et a te dator cœnae tradebatur. O miser Juda! o male confessor! o desperate peniteus! dixisti, *Peccavi tradens sanguinem justum*¹, et laqueo desperationis te, miser, suffocasti. Iste, ut arbitror, fuit filius Simonis Schariotis. Simon dicitur Obediens: sed qualis vir iste Simon fuerit, Deus scit; ego autem nescio. Schariotis dicitur a vico in quo ortus fuit, qui alio nomine Marmotis dicitur, sive mala mors. Et merito de mala morte fuit, quia sic mala morte perit. Diabolus miserat in cor per suggestionem, ut traderet eum, non credens illum esse Deum. Nonne B contremiscis recognoscens, christiane, et tu, monache sancti Benedicti, quid actum est de discipulo Christi? Diabolus misit in cor ejus, ut traderet Vitam, et tradens Vitam, per laqueum desperationis se et vitam perdidit. Si lupus non timuit intrare in gregem Domini, unam de duodecim tam pauculo numero mactare, et perdere; quid facturus est de grege commissario pastori? Unusquisque vestrum, fratres charissimi, videat ne sit sicut Judas. Videte quomodo caute ambuletis, non quasi insipientes, sed ut sapientes, cauti contra callidi hostis insidias. Misit in cor Judæ, ut traderet Dominum. Quid C est tradere Dominum? Vendere Dominum. Quid est vendere? Alienare. Dominum vendit, qui a se Dominum alienat. Dominum alienas a te, si depellis eum a te. O monache Dei, o discipule Christi, audi me, audi consilium meum. Te diabolus querit evellere, te extrahere de grege Domini. Vide ne consentias ei, vide ne credas ei. Mendax est, et pater ejus. Te vult occidere, te vult mactare, te vult perdere secum in gehennam. Cavete a loculis, cavete a marsupiis: foveæ diaboli sunt. Heu, quot in illis perdidit, quot in illis interfecit! Dicitur de Juda, quia fui erat, et loculos habebat², etc. Iste dum sit lucrum, tendit ad laqueum: dum perdit vitam, lucratur mortem. Heu, quot loculi, heu, quot marsupia sunt in monasteriis sancti Benedetti! heu, quot cucullati, super auriculas tonsurati, habent marsupium mentis, habent loculum propriæ voluntatis, marsupium murmurationis, detractionis, vagationis, superbiæ, et livoris, invidiæ, et malæ voluntatis! Sed mementote, fratres dilectissimi, quod qui talia agunt, Judam traditorem sequuntur: et ideo,

4. Estote, queso, dilectissimi, discipuli Christi, non in falsitate, sed in veritate; non in ueste, sed in corde; non in alta tonsura, sed in mente pura. Judam derelinquite desperantem, Petrum sequimini vere pœnitentem: Judam derelinquite desperantem in barathro inferni, Petrum sequimini qui est in gloria paradisi; tenete lacrymas Petri. Quod si feceritis, pervenietis ad gloriam Petri, per Jesum Christum Dominum, eni confitetur anima mea, et sanat eam, quia peccavit ei, qui cum Patre et Spiritu sancto sit benedictus per cuncta saecula. Amen.

SERMO II.

In vers. 3-19 cap. xii Joannis.

1. Sicut auris non potest satiari auditu, nec oculus visu; sic nos nunquam satiari debemus enarrandis piis operibus Christi. Nam mihi dulcia sunt super mel et favum, et chariora super millia auri et argenti, et his saturari non possum. Amplificet mihi Dominus desiderium meum, et latiflet me in jucunditate vultus sui, cum omnibus diligentibus eum, de quo in consequentibus dicitur: *Sciens Jesus quia omnia dedit ei Pater in manus, et quia a Deo exiit et ad Deum vadit, surgit a cœna, et ponit vestimenta sua. Et cum accepisset linteum præcinctum se, et misit aquam in pelvam, et cepit lavare pedes discipulorum, et extergere linteum quo erat præcinctus. Sciens quia omnia dedit ei Pater in manus, et bona et mala: mala in usum, et bona in effectum: de malo prodictionis Judæ fecit bonum redemptionis nostræ. Vel sciens quia omnia subjecit sub pedibus ejus, oves et boves, insuper et pecora campi: et sciens quia a Deo exiit, non eum deserens; et ad Deum vadit, non nos derelinquens; surgit a cœna, etc. A Deo exiit, quia de sinu Patris in uterum beatæ Virginis venit: quia cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, et habitu inventus ut homo³. A Deo quoque exiit, cum talem se hominibus præ-*

¹ Matth. xxvii, 4. — ² Joan. xii, 6. — ³ Philipp. ii, 6, 7.

buit, qui posset videri et tangi : imo, quod non⁶⁰⁰ crum regenerationis Spiritus sanctus sordes cre-sine magno gemitu cordis, et fluvio lacryma-rum stilo commendare deberem, scilicet ligari, colaphizari, flagellari, conspui, et ad ultimum occidi, et hoc est quod dicitur, *a Deo exiit*. Sed noli flere, bone monache, quia sequitur, *ad Deum vadit*. Ad Deum vadit, quia resurgens ex mortuis jam non moritur ; mors illi ultra non dominabitur¹. Ad cœlos ascendit, sedet ad dexteram Patris, constitutus a Deo iudex vivorum et mortuorum. Et hoc est quod dicitur, *surgit a cœna* : nam a cœna surrexit, quia de sinu Patris, ubi cœnabat cum Angelis, ad homines venit, trabeam nostræ mortalitatis assumens.

2. Vestimenta quodammodo depositi, cum semetipsum exinanivit. Sibi uniendo humanam naturam, linteum accepit, et præcinxit se : quia naturam humanam se induens, in ea se virtute præcinxit, et de hoste superbo gloriose triumphans Rex gloriae est factus, et Dominus virtutum. *Aquam misit in pelvim, et pedes discipulorum lavit*. Quid est aqua? quid est pelvis? Iste est aqua illa benedicta, quæ sordes mentium lavat, leprosos mundat, cœcos illuminat, sanat ægrotos, justificat impios, resuscitat mortuos. Ad hanc aquam Dominus meus Jesus invitavit sitiennes, dicens : *Si quis sitit, veniat ad me, et bibat*². Aqua ista Spiritus sanctus est. Aqua ista est illa, de qua Jeremias ait : *Dereliquerunt fontem aquæ vivæ, et foderunt sibi cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas*³. Pota me, Domine, isto fonte, ut non sitiam amplius. Nam sitit anima mea ad istum fontem vivum. O si attigero fontem istum! o si satiabor cum dulcissimo fonte! Putas, veniet tempus, quo plenarie de eo possim haurire? et quando? et si aliquando, quare non modo? Quid dicam, quid faciam, quia Dominus meus differt ad me venire? O dulcissime Jesu, sint mihi lacrymæ refectionis assidue, donec dicatur animæ meæ: Gaude et lætare. Ecce quem quæris, ecce quem desideras, ecce pro quo ploras: ecce Dominus tuus, ecce Deus tuus, Pater et Filius et filius desideratus Spiritus sanctus. Modo ineptiæ a deliciis paradisi. Aqua ista, fratres mei, Spiritus sanctus est. Ipse de se sic ineptiæ mentes nostras, ut præter eum nihil aliud diligamus. Pelvis illa, in qua Dominus Spiritum sanctum posuit, est Ecclesia fidelium, in qua per lava-

A dentium lavat. Quod dicitur, *Pedes Apostolorum lavit*, audi immundicias eorum vestigia sequentium. Vel possumus dicere quod pelvis, sive receptaculum Spiritus sancti, corda Apostolorum fuerunt, quibus Dominus Spiritum sanctum infudit : et eorum pedes lavit, quia infidei catholica, quæ fideles vehit ad cœlos, quam pulvere infidelitatis fuscata tenebant, penitus expulsa rubigine per Spiritum sanctum confirmavit.

3. Possumus et aliter dicere, si te cum amore Christi audire delectat. Sed non sine lacrymis accipias, quæso, quod sine lacrymis scribi non debet. Aquam in pelvim misit, quia pro tuo amore mortem delicias reputans, in crucis stipite pium cruentum fudit. Et lavit pedes Apostolorum, id est, vestigia credentium mundavit quæ sordida erant peccatis. *Et extersit linteo quo erat præcinctus*, humana scilicet carne, qua erat indutus; quia ejus passio peccatorum nostrorum est vera purgatio. Vel cœnam Domini qui passionem ejus assignare voluerit, a tramite veritatis se exorbitare non credit. Hic cœna ista passionem significat. Sicut post cœnam non fit prandium: sic Christus postquam semel passus est, non iterum patitur. *Surgit a cœna*, post passionem: ponit vestimenta, scilicet priorem infirmitatem: linteo se præcinxit, eadem carne jam immortali. *Aquam in pelvim mittit*, quia per Baptismatis lavacrum credentes lavit a peccatis. *Et extergit linteo*, quo est præcinctus, quia pro nobis interpellat Patrem genitibus inenarrabilibus, sibi ostendendo suam humanitatem. O mira et inexquisita pietas! o inestimabilis bonitas! o nova et inaudita humilitas! Christus Dei Filius, de pura et intemera Virgine natus, Rex regum et Dominus dominantium, surgit a cœna, vestimenta deponit, se linteo cingit, aquam in pelvim mittit. Ante discipulos reverenda genua flectit, humilis et proelivus pedes discipulorum lavit. O quis unquam audivit talia? o quam stupenda pietas! mira Dei clementia! lavit pedes discipulorum, qui de nihilo cuncta creavit. Quid tibi videtur, quicumque es, homo quem ira aëcendit, superbia consumit, ira perturbat, superbìa devastat; promptus ad iram, festinus ad superbiam? O superbè, o german diaboli, o apostata christiane, o serve nequam! Quid tibi videtur de Creatore tuo, de Deo tuo? Pro

¹ Rom. vi., 9. — ² Joan. vii., 37. — ³ Jerem. ii., 13.

nus lavit pedes discipulis : et tu deditgnaris^{⁹⁹⁹} quod iturus ad Patrem tibi relinquio. Ideo noli humiliari fratribus offensis? O serve male , A semen Chananai et non Juda , qui es per auctorem superbie deceptus! cur non consideras quis est est ille , quem per superbiam sequeris; et quis est ille , quem per humilitatem imitari contemnis? O quam inalus est ille , quem sequevis ; et quam bonus est ille , a quo devias! Ille est diabolus : iste vero Deus. Elige quem imitari sit melius. O superbe , noune frons tua erubescit? Erubescere , vas stercorum , ulterius habere superbiam. An ignoras quia Deus superbis resistit , humiliis autem dat gratiam suam? Exue veterem hominem , et induc novum , vi- delicit Dominum Jesum , et reformabit corpus humilitatis tue configuratum corpori claritatis sue. Disce , queso , ulterius habere humilitatem per humilitatis auctorem. Nam de eo sequitur :

4. *Venit ad Simonem Petrum. Et dixit ei Petrus : Domine , tu mihi lavas pedes? Respondit Jesus , et dixit ei : Quod ego facio , tu nescis modo ; scies autem postea.* Quando Dominus Jesus pedes discipulorum lavare coepit , prius ad primum discipulorum venit. Et idem Petrus expavescit , quod Deus lavit pedes homini. Nam pavore perterritus , non potuit sustinere Dominum ad pedes suos humiliatum. Viderat eum aquam in pelvem mittere , se linteo accingere ; et mirabatur forte quid vellet facere. Sed postquam vidit illum ante pedes suos vas cum aqua portare , genua fleetere , et ad lavandum se preparare ; multo supra quam dici potest miratus , expavit. Et magno timore percussus , ingemuit et exclamavit , dicens : *Domine , tu mihi lavas pedes?* Creator creature , Deus homini , Dominus servo , Magister discipulo , ino illi qui factus est ex lino , ille qui fecit omnia ex nihilo ? Surge , Domine ; surge , Deus meus. Quid vis facere? Non possum sustinere , non possum ferre. Oculi mei te videre refugiant , sic proeli- vum , sic prostratum ante pedes meos. Surge , Creator ; surge , Deus meus , lux mundi , vita mea , gloria mea : noli facere quod te video facere velle. At Jesus ait : *Quod ego facio , tu nescis modo ; scies autem postea.* Ac si dicat : Noli timere , noli expavescere. Revera , Petre , magna sunt hæc humilitatis indicia , sed cito majora videbis. Sine modo , quia sic oportet fieri ; licet nunc ignoret hujus rei mysterium : scies postea. Mysterium est , exemplum est ,

Ideo noli prohibere , quod facere volo. *Dicit ei Petrus : Non lavabis mihi pedes in aeternum.* Absit a me , Domine , ut mihi laves pedes in aeternum , in aliquo tempore. Respondit Jesus : *Si non lavero te , non habebis partem mecum.* Quod dicit , te , et non , Pedes , synecdoche ibi est , quando quod est partis , toti attribuitur. Ego sum aqua lavaans , ego sum aqua sanctificans ; *nisi te lavero , non habebis partem mecum.* Petrus audiens , non habebis partem mecum , totus intremuit : nihil jam contradicens Magistro , non tantum pedes , sed totum se offert ad abluendum , dicens , *Do- mine , non tantum pedes meos , sed et manus et caput.* Quid est quod dicas , *Non habebis partem mecum?* O quam amarum est quod dicas , non habebo partem tecum ! Nonne tu vita mea , dulcedo mea , tota spes mea , salus mea , et omne desiderium meum? Ecce me , fac quidquid vis de me , lava pedes , et non solum pedes , sed et manus et caput.

5. Sed , o Domine Jesu , cum hoc sit verum , quod nullus possit partem habere tecum , nisi prius laveris eum ; miserere mei , miserere mei. Ego sum ille totus peccator , totus immundus , totus sordidus : partem tecum habere cupio , tecum partem habere desidero. Ne despicias me , Deus salutaris meus. Propitius esto mihi peccatori ; lava sordidum , lava inquinatum , lava pedes , lava manus , lava caput , ino totum corpus , lava mentem , lava animam , lava me interius et exterius ; lava me ab iniuitate mea , et a peccato meo munda me. Si laveris me , super nivem dealbabor^¹. O Domine Jesu , quis dabit mihi ut venias in cor meum , et inebries me aqua tua , nt oblisicear mala mea praeterita : et verbum bonum amplectar te , vita , quæ nunquam morieris in aeternum. Dulcis cibus animæ meæ , veni , Domine , et noli tardare. Exspectat anima mea peccatrix , ad sufficienter poenitendum et ad bene vivendum , tuae gratiae inspirationem. Divisti Petro : *Qui lotus est , non indiget nisi ut pedes lavet.* Ego non sum Petrus lotus , totus lavari indigo. Me tibi committo , fac de me quidquid vis. Tu autem , Domine , in aeternum benedictus permaneas. *Qui lotus est , non indiget nisi ut pedes lavet.* Hic innuitur Apostolos esse baptizatos , sed non legitimus ubi. Qui lotus est Baptismo , totus est mundus. Sed quia iterum terrene inhabitacionis pulvere in-

^¹ Psal. i , 1 , 9.

quinatur, iterum opus est pedes lavare. Quos⁶⁰² pedibus non dico. O beate Petre, o felices Apolavat Dominus interpellans pro nobis; et nos A stoli, ante pedes quorum astitit humilis Creator Angelorum! o beata purgatio! o beata lavatio, quæ mundat leprosos, curat ægrotos, vulnera sanat, cicatrices solidat, lumen donat cæcis, gressum claudis, pulchritudinem fœdis, divitias egenis, mortis lætitiam, poenitentibus veniam, mortis vitam! O grande gaudium, immensa laetitia!

6. Ille etiam qui in otio studet veritati, dum in aliis pulsanti sponsæ aperire pergit, pedes inquinat: quia veritas humiliiter auditur, sed sine periculo non prædicatur. Hæc enim sponsa in Canticis canticorum se vitare velle demonstrat, ubi sponso exhortanti ad prædicationem, sic inquiens ait: *Exscoliavi me tunica mea, quomodo induar illa? lavi pedes meos, quomodo inquinabo illos?* Dixerat ei sponsus: *Aperi mihi, soror mea, amica mea, immaculata mea, quia caput meum plenum est rore, et cincinni mei guttis noctium*¹. Ac si dicat: O soror mea, cohæres mea, amica mea, conscientia secretorum meorum; columba mea Spiritu sancto illustrata, immaculata mea terrenis curis exuta, *Aperi mihi*, id est, fac mihi pervia corda errantium prædicando. *Caput meum plenum est rore*; id est, Deitas mea circumdata charitatis feryore est. *Et cincinni mei guttis noctium*; id est, collectiones fidelium sententiis hereticorum. Ad quem sponsa: *Exscoliavi me tunica mea, quomodo induar illa?* id est, deserui sæcularia, quomodo repeatam illa? Removi me a prædicatione, quomodo reincipiam? Lavi cogitationes et affectiones, quomodo inquinabor sordibus mundi? Sed hos pedes discipulis lavat Dominus per sponsonem sue orationis, ubi dicitur: *Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris*².

7. Quod sequitur, *Vos mundi estis, sed non omnes*, exponit Evangelista, cum dicit: *Sciebat Jesus quis cum erat traditurus; propterea dixit, Non estis mundi omnes.* Sequitur: *Postquam lavit pedes corum, et accepisset vestimenta sua, cum recubuisset, dixit iterum eis: Scitis quid fecerim vobis, ego Dominus et magister?* Exemplum enim dedi vobis, ut et vos ita faciatis. Hoc si memorie commendastis, expositum est. Postquam lavit pedes discipulorum, id est, impleta purgatione per sanguinem suum, accepit vestimenta, quia immortalis factus. Cum recubuisse, id est, cum ad dexteram Patris sedisset, dixit per Spiritum sanctum missum, in linguis igneis. O beatos pedes, o pedes felices, qui talem ac tantum meruerunt habere lavatorem! De pedibus electorum dico, de Judæ traditoris

602 pedibus non dico. O beate Petre, o felices Apolavat Dominus interpellans pro nobis; et nos A stoli, ante pedes quorum astitit humilis Creator Angelorum! o beata purgatio! o beata lavatio, quæ mundat leprosos, curat ægrotos, vulnera sanat, cicatrices solidat, lumen donat cæcis, gressum claudis, pulchritudinem fœdis, divitias egenis, mortis lætitiam, poenitentibus veniam, mortis vitam! O grande gaudium, immensa laetitia!

8. Christus postquam lavit, vestimenta sua accepit; post mortem carnis, gloriam habuit resurrectionis. Post sanguinis effusionem, accepit corporis immortalitatem. Deinde recubuit, B dcinde requievit, cœlos ascendit, ubi sedet benedictus in dextera Dei Patris. De illo accubitu discipulis intonat, instruit, docet per Spiritum sanctum, et per ipsos intonat gentibus ennetis. Et quid dicit? *Scitis quid fecerim vobis? Vos me vocatis, Magister, et Domine; et bene dicitis, sum etenim.* Hoc est quod promiserat Petro dicens, *Scies autem postea.* Hic invitat ad scendum quod prius nesciebant. Quod dicit, *Vos vocatis me, Magister, et Domine; et bene dicitis, sum etenim;* non est de arrogantia, sed de veritate. Qui enim necessitate cogente, vera de se bona loquitur, tanto magis verius humilitati jungitur, quanto et veritati associatur. *Vos vocatis me, Magister, et Domine; et bene dicitis, sum etenim.* Ego sum magister, ego sum Dominus. Ego sum magister sine errore, ego sum magister sine falsitate: ego sum magister bonitatis, ego sum magister sanctitatis. Qui sequitur me, bene vadit, ambulare male non poterit. Ego sum Dominus vite, Dominus mortis, Dominus cœli, Dominus terræ, Creator cunctorum, et Dominus omnium. *Si ego ergo lavi pedes vestros Dominus et magister, et vos debetis alter alterius lavare pedes.* Sicut prius exemplo, sic nunc eos verbo instruit Magister veritatis. D Hic enim summitur argumentum habendi humilitatis: ac si dicas, Si ego qui sum Dominus et magister, lavi pedes vestros, et vos qui non estis magistri nec domini, debetis alter alterius lavare pedes. *Exemplum dedi vobis, ut quemadmodum feci vobis, ita et vos faciatis.* Et est sensus: Si ego lavi pedes vestros, id est, Si ego dimisi vobis peccata, qui sum Dominus Deus potens omnia; et magister, sciens omnia antequam fiant: vos qui estis servi et discipuli, debetis in vos peccantibus dimittere, et pro eis

¹ Cantic. v, 3, 2. — ² Matth. vi, 12.

orare. *Exemplum dedi vobis, ut quemadmodum*⁶⁰³ *sed unus diabolus erat Judas Iscarioth, qui con-*

ego feci vobis, ita et vos faciatis. Non eritis boni servi, si non fueritis secuti Dominum: nec veraces discipuli, si deviaveritis a doctrina magistri.

9. Audite, prelati, qui cathedrali tenetis regiminis. Putatisne, tenetis exemplum Domini? Unusquisque nostrum conveniat conscientiam suam; gaudeat si tenet: si non tenet, jam non est discipulus Domini. Melius illi esset si haberet molam asinariam in collo, et demergeretur in profundum maris, quam ut esset sortitus nomen abbatis. Melius illi esset, si esset custos portorum, quam quod esset abbas monachorum. O pelvis Domini! o humilitas Christi, quam longe recessisti! O quam sunt rari, o quam sunt pauci, qui aquam in pelym mittant, et flexo poplite ad lavandum pedes discipulorum petant! Peccat frater, offendit frater, in aliquod delictum cecidit: non est pelvis, non est aqua, non est qui se preparet ad illum ablendum, sed potius ad expellendum. Discite, prelati, quod hoc non est de regula Christi. Ille lavit pedes discipulorum genibus flexis: et vos non vultis lavare sordes vestrorum conservorum totis corporibus in terram prostratis? Non est discipulus super magistrum. Peccat monachus, peccat conversus: pulvrem portat in pede; imo forte toto corpore tabescit in cute. Tolle aquam, tolle doctrinam de pelybus magistri, de præceptis Domini: curre ad eum non in equo Pharaonis, sed in humilitate Redemptoris; vultu placido, mente tranquilla, quam citius potes, lavare festina: ne pulvis vertatur in scabiem, scabies vertatur in lepram, et leprosus expellatur de gregi Domini. Sed si obstinatus fuerit, et emendare noluerit, dicens, *Non lavabis mihi pedes in aeternum: die et tu ei, Si nou lavero te, non habebis partem cum Christo Domino.* Postea si cum Petro assentire voluerit, lava eum cum omni humilitate, mansuetudine et misericordia; D ut tu ipse misericordiam a Deo consequaris. Quod si non feceris, non tenes exemplum Christi; nec es discipulus Christi. Quid Christus fecit, facere deldignaris? quod Dominus fecit, servum cur facere tædet? *Non est servus major domino suo; nec apostolus major eo qui misit illum.* Sicut ego patior, et vos patiuini: sicut me humilio, et vos humiliamini.

10. *Si haec scitis que feci et docui, beati eritis, si feceritis ea.* Non de omnibus dico: ego vero quos elegerim. Non de omnibus dicebat, quia Judas apostata erat. Elegerat duodecim;

A tra Dominum levavit calcaneum: de quo ipse dixit, *Ut impleatur Scriptura: Qui manducat panem meum, leevit contra me calcaneum suum.* O Juda infelix! dominicum panem manducas, et contra Dominum calcaneum levas! Heu, quanti Judei, qui panem Domini manducant, et Dominum in operibus suis calcem percutiunt. Quantii de altari vivunt, qui altari non serviunt; imo Dominum altaris pro nihilo dueunt! Heu, quod magis dolendum est, quanti sacerdotes, sed falsi sacerdotes, qui panem Christi, corpus Christi sumunt ore, et Christum conculcant pede, putidi setore luxuriae, infecti veneno nequitiae! Iсти sunt Judas Iscarioth, qui nisi se in melius commutaverint, utinam nati non essent. Sed tu, serve Dei, monache Christi, tene exemplum, et habebis promissum: fac quod jussit, ut possis venire ad illum beatitudinem quam promisit. Sequitur:

11. *Amodo dico vobis prius quam fiat, ut, cum factum fuerit, credatis quia ego sum.* Et est sensus: Usque huc toleravi et tacui, sed jam noto proditorem antequam fiat, quod mox est faciendum; ut, cum factum fuerit, credatis quia ego sum ille, de quo Scriptura illa prædictit. Vos ergo, fratres mei, discipuli Christi, cogitate quid Iscarioth fecit, et videte ne consimilias faciatis. Judas contra Christum levavit calcaneum: vos ante illum prosternite corpus et animam. Judas ab illo recessit: vos autem sequimini illum. Judas vendidit illum Iudeis: vos autem vendite quæ habetis, ut possitis comparare eum. Non solum autem quæ habetis, sed etiam vosmetipsos pro amore tante pulchritudinis margaritæ pro nihilo reputetis, et illi soll placere, quantum potestis, contendite: ut ego et vos ad illius gaudia sine fine mansura, quæ ipse est, valeamus pervenire, per euudem mundi Salvatorem, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO III.

In vers. 20-30 cap. xiii Joannis.

1. Cum de jure conditionis humanæ omnem hominem exire oporteat ad opus suum, et ad operationem suam usque ad vesperam, et Scriptura non possit solvi; necesse est ut unusquisque dum in corpore vivit, operari non ces-

set quod sibi expediat in æternum. Nam cito⁶⁰¹ qui pauperi claudit misericordiæ viscera! O serve veniet tempus et hora, quibus labor omnis et universa cura laboris cessabit : et tunc omnis homo secundum suum laborem mercedem habebit. Igitur cum nihil sit duleius, nec æquius quam respicere in mandatis Domini, in lege Christi meditari elegi; quia mihi bonum est lex Redemptoris mei super millia auri et argenti; et de fructu laborum meorum cuiilibet dare potenti. Tu autem, mi lector, ausculta diligenter; et quid tibi pro me loquatur Christus, observa. Ipse est quo nullus major, nullus melior; quo nullus pulebrior, nullus dulcior, nullus charior: gloria sanctorum, decus Angelorum, auctor et creator cunctorum, qui ait discipulis suis, *Amen, amen dico vobis, qui accipit si quem misero, me accipit: et qui me accipit, accipit eum qui me misit.* Postquam Dominus et Salvator noster suo exemplo docuerat humilitatem, et earnis passionem; supponit honorem, ut eos consoletur, affirmans quod ipse et Pater ejus in illis recipitur, qui pro illius amore recipiuntur. Hic est notandum quod in missis non missi, sed mittentis auctoritas commendatur. Qui ergo accipit nuntium Christi, Christum accipit: et si Christum, et Patrem Christi.

2 Quid audis, o christiane? Veritas loquitur: Veritas mentiri non potest. Ait enim: *Qui accipit si quem misero, me accipit.* Quem mittit? quis est enim nuntius? Venit pauper, venit mendicus; advena est et peregrinus; non habet quod vestiat, non habet quod manducet, non habet ubi caput reclinet: venit ad januam tuam, ad dominum tuam, non tanquam frater fratrem, non tanquam consors consortem, sed tanquam servus dominum petit panem, postulat vestem, apud te querit hospitari pro amore Christi. Quid tibi videtur? quis est ille mendicus, iste peregrinus, qui apud te pro amore Christi tam humiliter, tam suppliciter orat hospitali? Missus Christi est, nuntius Christi est: non est solus; cum illo est Christus. Gaudens suscipe, grataanter refice, servi devote cum timore et reverentia magna: Christum suscipis, Christum reficias. Gaude et latare, quod tales meruisti habere conviviam. Felix mensa, beata mensa, in qua Christus convivatur, in qua Deus reficitur: infelix mensa, cui deest talis conviva. O quam misera mensa, imo quam miser dominus mensæ, qui pauperem pellit a mensa,

A nequam, cujus viscera negligunt aperire manus pietatis! Nonne oportuit te misereri conservo tuo? Quis tibi donavit quod habes? Nonne pauperis Dominus? nonne pauperis et tui Creator? Nonne natura vos creavit æquales, et una eademque conditione estis exituri? Cur non te tangunt confinia sortis? Suscipe miserum, recollige mendicum et peregrinum; refice famelicum, vesti nudum, et operibus misericordiae incumbe prout potes. Cum pauper petierit, manum aperire non differas: nam eleemosynam tuam cum paupere fratre suscepit Christus. Tu autem, mi lector, ne pauperem, queso, abhorreas, sed tam cito cum illum visideris, adorare ne negligas, licet sit scabiosus, sive leprosus, veste sordidus, anhelitu fetidus, tamen brachiis charitatis astringe, et quod a te petierit, charitable impende. In veritate donas Christo, accipit Christus, ipsem testis, ipse mentiri non potest, et in die judicii tibi redditurus est mercedem æternam. Sequitur:

3. *Cum hoc dixisset Jesus, turbatus est spiritu, et protestatus est et dixit: Amen, amen dico vobis, quia unus ex vobis me tradet.* Turbatus Jesus ex nostra infirmitate, non ex sua potestate: nostra infirmitas in eo turbata est, non sua potestas, sicut et vere passa: voluntarie accipit turbationem, ne desperet servus necessitate turbatus. Qui turbatus spiritu, significat perturbandos spirituales ex charitate, cum urgens causa, zizania a tritico ante messem cogit separare, id est, ante diem judicii cogit excommunicare. Sed notandum est quod sunt duæ perturbationes: seilicet, turbatio carnis, et turbatio spiritus. Turbatio carnis est passio carnis: turbatio spiritus est timor, anxietas et similia. Non carne, sed spiritu turbatur Dominus cum dicturus esset, *Unus ex vobis me tradet: non quod tunc D* primum subito cognoverit, et repentinum malum eum turbaverit; sed quia iam eum fuerat expressurus, ut non lateret; et ille erat exiturus, et Judeos adducturus; turbavit eum proximum periculum proditoris, sicut superius dictum est, turbavit eum immittens passio, sicut inferius dicitur: *Nuca anima mea turbata est, et quid dicam?* Ille dixit appropinquante hora passionis. Turbatus est Dominus Jesus spiritu, et protestatus est quod oculum fuerat et dixit: *Amen, amen dico vobis, quia unus ex*

⁶⁰¹ *Joan. xii, 27.*

robis tradet me. Ac si diceret : *Unus ex vobis*^{60.1} *Quis est de quo dicit?* Sciebat autem Petrus, exiturus est, et tradet me; unus ex vobis, sed *A quod Christus quodam privilegio amoris Joannem diligebat, nec ei celaret suæ divinitatis secretum : innit ideo ei Petrus, ut interrogaret eum, Quis est? Itaque cum recubuissest supra pectus Jesu, dixit : Domine, quis est? Et merito de proditore suo magistrum interrogare non timuit, cui jam in sinu Divinitatis, veritatis magister rimari secreta polorum monstravit. Et dicit, Domine, quis est? quis est ille infelix? quis est ille nequam? quis est ille maledictus? quis est traditor tuus? illum mihi rogo ne celes, cui tuae divinitatis secreta es dignatus revelare.*

4. O bonitas Redemptoris! o pietas Creatoris! neminem vult perire, sed omnes fieri salvos : specialiter non designat traditorem suum, ne fieret impudentior vel inverecundior manifeste reprehensus. Manifestat ergo crimen, et dat locum pœnitentiae, nt proditor videns se latere non posse, agat pœnitentiam. Sed vir ille perditionis, nullius pœnitentiae lamenta suscipiens, talis, vel pejor remansit, qualis fuerat prius, transiens in affectum cordis. Illi vero quorum ingens procella doloris corda turbabat, ad invicem aspiciebant, dñbitantes de quo diceret; quia etsi nota fuit cuique conscientia sua, alterius tamen erat ignota. Erat ergo recumbens unus ex discipulis ejus in sinu Jesu, quem diligebat Jesus. Felix, inquam, discipulus ille, cui sic erat familiaris auctor vite, quæ nunc est, et futurae: nimis honoratus est discipulus ille, qui sui capitum habuit reclinatorium tam venerabile pectus scilicet Jesu, Jesu Christi creatoris cunctorum. Jesus autem valde eum diligebat, quem tanto honore sublimabat. O quam bene quiescebat, qui supra pectus Christi quiescebat! O beate apostole Dei, discipule Jesu Christi, Iohannes beate, utinam mererer illius dulcissimos pedes osculando lacrymis rigare, in ejus pectore tu meruisti dormire! Utinam faciem illius a longe saltem possem contemplari, in ejus pectore tam dulciter dormire meruisti. Hic enim de se quasi de alio dicit, ut rerum gestarum scriptor, non sui videatur predictor esse. Per sinum sive pectus significabatur illud secretum, de quo habibit divinitatis sacramentum. Hunc diligebat Joannem non plus omnibus, sed familiarius, ut per pacem exiret de vita, non per passionem. Huic innuit Simon Petrus et dixit :

B Cui Dominus : *Ille est, cui ego intinctum panem porrexi.* Et cum intinxisset panem, dedit Iude Simonis Iscariotis. Panis intinctio, significat fictionem Iudei, qui fictus amicus venit ad eam. Que enim tinguntur, non mundant sed inficiunt.

5. Sed quis panis iste fuerit quem Judas accepit intinctum; si Dominus dederit, lectorem meum, si audire dignabitur, non relinquam suspensum. Sed primum sciendum est, quod panis multipliciter accipitur in sacra Scriptura. Per panem aliquando intelligitur Dominus; aliquando gratia spiritualis; aliquando eruditio divinæ doctrinæ; aliquando hereticorum prædicatio; aliquando subsidium vitæ presentis; aliquando jucunditas humanæ delectationis. Dominus dicitur panis, sicut ipse ait : *Ego sum panis vius, qui de cœlo descendit*¹. Si volunus dicere quod Dominus fuit ille panis, quem traditor accepit intinctum, non relinquimus trahitem veritatis. Judas igitur panem intinctum accepit, quia Dominum Jesum tantum hominem et non Deum putavit. Buccellam intinctam, vel panem subcinericum intinctum comedit; quia etsi Dominum moritum, tamen resurrectum non creditit. Iste beatissimus panis fuit intinctus, cum pedes in cruce pro nostra D salute fuissent fixi, visus est non habere speciem nec decorem. Hunc Iudei qui per Judam significantur, panem intinctum comedunt, quia Christum Jesum non Dñm, sed purum hominem fuisse credunt; et mortem illius concedunt, sed resurrectionem adhuc non admittunt. Panem intinctum rodit, qui Filium Virginis ante omnia sæcula fuisse contradicit. Ab illo panis intinctus roditur, qui a fidei soliditate deviat; nec hunc panem solidum digne poterit manducare, qui fidem catholicam voluerit infirmare. Dicitur panis

¹ Joan. vi., 51.

gratia spiritualis, ut est illud propheticum : *Qui⁶⁰ nas. Et dicit ei Jesus : Quod facis, fac citius. obturat aures suas ne audiat sanguinem, et clausit oculos suos ne videat malum : iste in excelsis habitabit; munimenta saxorum sublimitas ejus : panis ei datus est, aquæ ejus fideles sunt*¹. Et est sensus : Qui obturat aures suas ne audiat sanguinem, id est, qui suadentibus peccatis, quæ carne et sanguine nascuntur, non præbet consensum ; et qui claudit oculos suos ne videat malum, id est, omni quod rectitudini adversum est, non appropinquat : iste in excelsis habitabit; quia quamvis eum adhuc caro in inferioribus retinet, mentem tamen sublimibus junxit. *Munimenta saxorum sublimitas ejus*, quia qui abjecta de sideria terrenæ conversationis calcat, ad supernam patriam per præcedentium patrum exempla se sublevat : et quia per contemplationis donum gratia spirituali satiatur, apte subhjungitur, *Panis ei datus est*, id est, donum gratiæ spiritualis percepit, quia se ab infirmis et imis cœlestia sperando suspendit. Hunc igitur panem, scilicet gratiam, quam illi dederat Dominus, intuitum accepit, quia in Jesum consummatorem virtutum, non amorem, sed rancorem exercuit. Huic debebatur panis intuitus, cuius sanctitatem vultus palliabat sophisticus. Nam religionem simulabat in facie, quam non habebat in mente ; sanctitatem prætendebat in veste, quam alienabat in corde : foris agnus in publico, intus lupus in occulto ; foris discipulus Christi, intus discipulus diaboli. Multi enim hunc panem comedunt, quia religionem quam prætendunt in verbo, non ostendunt in facto. Quanti monachi in monasterio sancti Benedicti sunt, qui aliis lugentibus rident; aliis dolentibus gaudent; corpore claustrales, mente vagi, et nunquam stabiles? Pigri ad lectionem, tardi ad orationem; in ecclesia dormientes, in refectorio vigilantes; de vigiliis longis dolentes, sed de longo convivio gaudentes; claustrum exsecentes, auditorium diligentes; extra chorum pro infirmitate frequentius remanentes : infirmorum non pro infirmitate carnis, sed pro desiderio carnis, torvis luminibus aspiciens; semper murmurosi et detractores. Quid alind isti miseri agunt, nisi quod panem intuitum comedunt? Profecto isti tales traditorem Judam sequuntur, et cum Juda, nisi resipuerint, videant ne damnentur. Sequitur :

6. Post bucellam tunc introivit in cum sata-

A Quidam enim putant quod tune Judas corpus Christi acceperit. Sed sciendum est, quod jam omnibus distribuerat Dominus sacramentum Corporis et Sanguinis sui, inter quos et Judas fuit. Deinde per bucellam intactam exprimitur traditor. Multi enim falsi religiosi et falsi tonsurati, cum pie religiosis communiter dominicum Corpus accipiunt, ab illis discerni non possunt, nisi per bucellam intactam, quæ est detractio, murmuratio, inobedientia, verborum lascivia, occulta pecunia, et forte graviora peccata. Qui talis est, monachus non est, imo B Judæ traditori consimilis est. Sed quisquis est miser ille, timeat poenitendo quod sequitur ; ne cum Juda traditore damnetur. Sequitur enim, *Tunc introivit in illum satanas*, ut pleniū possideret, in quem jam intraverat. Tunc introivit ut deciperet, et a consortio Apostolorum extraheret, ut eo jam non in occulto, sed manifeste utens libera potestate, in barathro perditionis mactaret et perderet. Et quod de traditore fecit, hoc de consimilibus facere non desistit. Nam quem diu in monasterio possederit servum, ad ultimum nec socium monachorum relinquit ; et traditorem quem in monasterio tenebat, jam extra monasterium necat. Sed quoniam finem mundi citius ad futurum esse non dubitat, calliditatem suæ nequitiae mentibus pravorum occultat, ut ex improviso feriat subita morte, quos diu tenuit alligatos in malitia pravae actionis. Et multos in monasterio usque ad mortem stare permittit, ut ex illorum perversitate alios corrumpere et evertere possit. Et quia pro incontingenti tenet, an in monasterio, an extra monasterium miseras animas occidat et mactet ; nos illius insidias, Domino protegente, vitantes, quod dicitur scilicet, *Quod facis, fac citius, exsequamur*. Nam quod D dicitur, *Quod facis, fac citius*, non præcipit, sed præcedit Judæ malum, nobis bonum, quia hoc vult citius fieri, non tam festinando in illius poenam, quam in salutem fidelium.

7. O amor interninabilis, o charitas inæstimabilis, o dilectio inscrutabilis, *Quod facis, fac citius!* Illud cupio, illud desidero, illud quaero, ad hoc veni in hunc mundum. *Quod facis, fac citius.* Vis me vendere Judaeis? volo vendi. Vis tradere? volo tradi. Vis ut crucifigas? volo crucifigi. Vis ut occidas? volo occidi, hoc amo,

¹ Isai. xxxviii, 15, 16.

hoc affecto, *Quod facis, fac citius.* Sed, Jesu⁶⁰⁷
vita mea, totum desiderium meum, dulcedo A
non fallax, dulcedo delectabilis, dulcedo glo-
riosa, decus Angelorum, splendor et gloria
sanctorum, quantum eos diligebas, pro quibus
mori cupiebas? Nobis vitam, tibi mortem af-
fecebas. O miserum me! quem haec tenus tam
nequiter offendisti, quem olim sic abhorri; heu, Dominum Jesum, ipse est Dominus meus
et Deus meus! Heu, utinam mille annis in pur-
gatoriis igne essem eructus, antequam Domini-
nus Jesus a me sic esset offensus! O mi lector,
pro me lacrymas funde ad Dominum, ut tunc
me clamantem audiat, pulsanti aperiat, conso-
letur lugentem, dolentem, penitentem benigne
suscipiat. O Domine Jesu, miserere mei: redde
mihi iucunditatem vultus tui. Qui pro peccato-
ribus dignatus es mori, me peccatorem, rogo,
ne permittas aeternis ignibus cruciari. O dilec-
tissimi fratres, animadverte, sedula cogita-
tione pensate, quantum est amandus, quantum
diligendus, qui pro nobis est talia et tanta op-
probria passus; qui se tradentem ad mortem
sie hortabatur dicens, *Quod facis, fac citius.*

8. Sequitur: *Hoc autem nemo scivit discun-
bentiam, ad quid dixerit ei. Quidam enim pu-
tabant quia loculos habebat, quod diceret ei* C Jesus: *Eme ea quae opus sunt nobis ad diem
festum, aut ut egenis aliquid daret. Loculos
enim habebat, in quibus oblata servabantur
suorum necessitatibus, et aliis indigentibus. In
quo datur forma Ecclesie servandi necessaria,
qua jubetur non cogitare de crastino, ne pro
terrenis serviat; vel pro timore inopiae justi-
tiam deserat. Cum ille accepisset buccellam,
erexit continuo. Erat autem nox quando exiit
filius tenebrarum, faciens opera tenebrarum.
Nos igitur qui sumus discipuli Christi, videa-
mus ne panem intuitum comedamus; religio-
nem quam tenemus in veste, servenus in D
mente; et sanctitatem quam habitus exterior
palliat, intus animus teneat: ne in hora noctis
examus a Domino reprobati in stagnum ignis
et sulphuris, cum diabolo concremandi. Illi
pro viribus inhæreamus, quia bonum est illi
adhædere. Adhæreat tibi, Domine, anima mea;
ita tibi adhæreat, ut a te eam recedere nun-
quam permittas, sed ad te, quæ pro te gemit,
quam citius consolandom perducas: cui est
honor et gloria in sæcula sæculorum. Amen.*

SERMO IV.

In vers. 31-33 cap. xiii Joannis.

1. Verbum Dei quanto amplius ruminatur in ore, tanto dulcius sapere debet in corde. Et verbi divini mens delibata sapore se ingerit alabastrum unguenti cipientibus aperire: nec thesaurum diutius celari patitur, qui suscepit incrementum dum a pluribus erogatur. Unde non immerito divinorum fructus eloquiorum, quos de ponario Domini ipso sumpsimus lar- B giente, præ suavitatum odore manibus portare quicunque gestierit, illi largiri gaudebitus. Sed rogo meum lectorem, ne illos ab amoribus sui cordis abjiciat. Nam odor hinc suavissimus emanat, qui corde contritos sanat, et vulnerum cicatrices consolidat. Odor iste omnium suavitatum in se continet monarchiam; quia omnem balsami odorem excedit, et quidquid in odo-
ribus continetur. Hunc tantum ac talem odorem, si toto cordis olfactu odorare non desieris, in aeternum procul dubio non peribis, quoniam est resurrectio et vita. *Qui credit in eum, etian-
si mortuus fuerit, vivet*¹. Odor iste omnium odorum suavitas Dominus Jesus est: odor ho-
minus, odor suavissimus, melle et lacte dulcior, nectare suavior, gemmis et auro pretiosior. Iste odor est verbum illud, de quo locuturi sunus: Verbum quod caro factum est, et habitavit in nobis². A verbo isto super verba mea procedant, et nihil aliud quam ipsum valeant iam resonare, Dominum scilicet Jesum, qui de se ipso ait: *Nunc clarificatus est Filius hominis.*

2. Exeunte Juda, pro quo dixerat, *Non es-
tis mundi omnes, remanserunt soli mundi, cum
suo mundatore, in quo signatur clarificatio
Christi, in qua separatis malis manebit in
aeternitate cum sanctis. Ita est. Sed aliam expo-
sitionem hic amor Christi requirit: quæ nec
debet scribi sine lacrymis, nec sine lacrymis
legi. Christus de proxima passione, imo de
proxima morte, quam pro salute mundi exsol-
vere disposerat, gaudet et tripudiat, latetatur
et exultat, et ait: *Nunc clarificatus est Filius
hominis. O Domine Jesu, fili hominis, fili Ma-
riæ virginis, clarissime, dulcissime, speciosissime,
vita sanctorum, et dulcedo Angelorum,
quomodo glorificaris, quomodo clarificaris?**

¹ Joan. xi, 25. — ² I. 1, 14

nomine tibi adhuc imminentia vincula, verbera⁶⁰⁸ cundum quod homo; ut humana natura Verbo carnisicūm, opprobria hominū, et abjectio plebis; spūta, clavi, colaphi, spinea corona, arundo pro sceptro, crux, lancea? An vinciri manibus a tergo, et vinctum ad judicem adduci, et tanquam latronem ad iudicium poni, est clarificatio tua? an ascendere crucis patibulum, et tam triste ferre supplicium? Estne lētitia tua, estne gaudium tuum mori, scilicet pro salute generis humani? Quid ad hæc dicemus? quid respondebimus, fratres mei? Hic vox debet silere, lacrymæ dicere: hic sermo tacere, et fletus clamare. Christus Deus noster pro nihilo, imo pro gaudio mortem ducebat, per quam nos a morte perpetua liberat. Et licet tam cito moriturus, tamen se ipsum clarificatum dicebat; quia tunc sic patiendo, imo sic moriendo membra sua, fideles suos clarificabat.

3. O bone monache, o bone christiane, recognita annos tuos pravos in amaritudine animæ tuae. Statue Christum sic crucifixum ab uno latere tuo, et tua peccata ab altero: et inter hæc positus vide quid agas. Contemplare Agnum, contemplare Christum Dominum tuum, sic in cruce extensem, pro te tan impie passum. Considera turpitudines carnis tuæ, pravas affectiones animæ tuæ. Funde lacrymas ad Crucifixum: te salvare paratus est, qui pro te talia passus est. *Nunc clarificatus est Filius hominis.* Et bene, *Filius hominis;* et non, *Hominum:* quia sine virili semine de pura et intemerata Virgine natus, de Patre sine matre in cœlum est genitus. Cujus mater est virgo, cuius pater feminam nescit. Iste, inquam, *Filius hominis* valde clarificatus est, quia quidquid *Filius Dei* habuit per naturam, *Filius hominis* habet per gratiam. In isto Filio hominis, Mariæ scilicet Virginis, clarificatus est Deus. In quo est clarificatus? In salute languidorum, in illuminatione cœcorum, in resurrectione mortuorum, et in omnibus operibus suis Patris sui semper faciens voluntatem. Et Deus clarificavit eum in semetipso, quia unus Deus cum Patre; una divinitas, una majestas: et hæc clarificatio est ab æterno. Hanc clarificationem morti appropinquans, secundum quod homo, a Deo Patre sibi dari postulabat, cum dicebat: *Pater, clarifica me apud semetipsum, claritate quam habui prius quam mundus fieret!*¹ Claritatem namque quam habebat secundum quod Deus, volebat habere se-

A unita, quæ tunc erat passibilis et mortalís, cito fieret impassibilis et immortalis: et hoc est quod dicitur, *Et continuo clarificabit eum.*

4. Tu ergo, christiane, qui cupis hæreditatem habere cum Christo, Deum Patrem semper clarificare memento, in pura cogitatione, serena locutione, ordinata actione, in omnibus moribus tuis: ut te quicunque viderit, glorificet Deum et benedicat dicens, Benedictus sit Deus in cœlo et in terra, quia talia operatur in servis suis. Profecto, si cum Christo clarificaveris Patrem, cum Christo ejusdem Patris habebis hæreditatem. Magnum est quod dico. Conditionis humanæ excedit dignitatem, hominem de terra terrenum, de pulvere pulverem factum, in cœlum ad Christum ascendere, et assidue cum Christo regnare. Quis unquam audivit simile? quis unquam tale vidit aliquid? Revera magnum, imo nimis magnum: et licet tam magnum, tamen vere magnum. Ipsa Veritas dixit: *Volo, Pater, ut ubi ego sum, illuc sit et minister meus?*² Tu itaque, monache Benedicti, esto in veritate bonus minister Christi, religionem non simulans, sanctitatem non pallians, humilitatem non relinquens, usque ad mortem obedientiam tenens: et sic cum Christo regnabis, qui discipulis suis in consequentibus ait, *Filioli, adhuc modicum vobiscum sum.* Filiolos appellat, quos præ mentis teneritudine adhuc plenarie robur fidei non solidabat. Nam qui consueverant vivere lacte, nondum erant idonei ad vescendum solido pane. Et ideo filioli, quia parvuli, et tanquam parvuli in Christo lacte pascebantur, non esca. Noverant Christum secundum humanitatem: sed caligine mentis obducti, Christi vacillantes tenebant divinitatem. Possimus etiam dicere, quod præ amoris magnitudine discipulos suos filiolos appellaverit. Moris enim est parentum, parvulos suos filios delicatus enutrire, quam magnos: et sæpius amplecti, et crebrius osculari. Et cum de hac vita mortis acerbitas eos exire compulerit, circa parvulos totum gremium charitatis expandunt, eosque brachiis astringunt, et in eorum oscula ruunt, magis parvolorum quam adulorum orbitatem plorantes. Et illi parvuli videntur, quos invicti amoris catena connectit, cum tutela paterna illis jam suffragari non possit. Tunc filios suos parvulos tenent in cogitatione, quos non mini-

¹ Joan. xvii, 5. — ² Id. xii, 26.

mos tamen in amore continent. Sic et Dominus^⁶ sum, in cruce extensum, morti vicinum, imo noster suos discipulos filiolos appellavit, quos A inclinato capite tradere spiritum. Istud modicum, Domine Jesu, amarum tibi, et amarum dulcissime Matri tuae, utinam amarum sic esset mihi, ut in isto modico fuisse juxta crucem

Domini mei, ut quem adhuc videre non possum cum Patre manentem, saltem in cruce positum mortuum videre meruissem. Istud modicum, quam felix, quam jucundum, quam gloriosum fuit illi latroni, qui in illo modico meruit a Domino suo audire : *Hodie mecum eris in paradyso*^³! O vox dulcis, o vox delectabilis : *Hodie mecum eris in paradyso!* O Domine Jesu, quid B dulcius, quid delectabilius, quid jucundius, quam esse tecum in paradyso? Nihil prorsus, penitus nihil. Quid ergo dicam, quid faciam, qui adhuc in hujus peregrinationis ærumna constitutus, tam longe exsulo a deliciis paradiisi Dei mei? O bone Jesu, esto mihi Jesus. Recole, Salvator, quid et propter quid passus es, et miserere mei. Ipsa te cogat pietas, ut mala nostra superes parcendo, et voti compotem, me tuo vultu saties. Tu esto meum gaudium qui es futurus premium. Sit mea in te gloria per cuncta semper secula : qui cum Patre et Spiritu sancto vivis et regnas^⁴, etc.

C
me compellit repete modicum. Jesu, Jesu Domine meus et Dens meus, vita animæ meæ, peccatricis tuae, præmium peregrinationis meæ; istud modicum tantum fuit amarum tibi. In isto modiceto factus es opprobrium hominum, et subsannatio populi : in isto modico sicut aqua effusus es, et dispersa sunt omnia ossa tua : in isto modico percussus est pastor, et dispersæ sunt oves gregis : in isto tam amaro modico, speciosus forma præ filii hominum visus es non habere speciem, nec decorem^¹ : in isto modico David meus, imo Jesus meus, Dominus meus, ante portam civitatis in tympano snæ carnis D tympanizabat, et psallebat dicens, *Helei, Helei, lamazabactani?* hoc est, Deus meus, Deus meus, quare me dereliquisti^²? In isto modico Dominus mea, Mater tua, virgo incorrupta, virgo intermerata, virgo ante partum, virgo post partum tui ; Mater tua, imo martyr tua, martyr non ferro carnicieis, sed acerbo dolore cordis, quam amare flebat, quam amare dolebat! Nec mirum, cum te videret unicum sunum, totum desiderium

SERMO V.

In vers. 34, 35 cap. xiii Joannis.

1. *Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos.* Qui mandatum Domini non ignorat, necesse est ut secundum illud vivere non negligat. Nam servus sciens voluntatem Domini sui, et non faciens, plagis vapulabit multis^⁵ : qui autem fecerit, divitiis et honoribus ditabitur multis, juxta quod Dominus omnium ait discipulis suis, *Beati eritis, si feceritis quæ ego præcipio vobis*^⁶. Dulcis Dominus dulce mandatum proposuit. Ait enim : *Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem sicut dilexi vos.* Mandatum nobis proponit amoris, qui dilexit nos, et lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo. O bonum mandatum, mandatum dulce, mandatum delectabile, mandatum vitæ, mandatum salutis aeternæ! In isto mandato omnis lex pendet et Prophetæ. Hoc est illud unum mandatum, de quo dictum est :

^¹ Is. iii, 2. — ^² Marc. xv, 34. — ^³ Luc. xxiii, 43. — ^⁴ In Hymno Ascensionis. — ^⁵ Luc. xii, 47. — ^⁶ Joan. xv, 14.

*Qui omnia mandata servaverit, offendat autem*⁶¹¹ *scriptum, Diliges Dominum Deum tuum*⁶. *Quid in uno, id est, in charitate, factus est omnium* A *quibusdam virtutum, de charitate protinus ad-didit dicens : Charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest*². Hæc est illa pretiosa margarita, quam dum invenit sponsa dilecti, dedit omnia sua, et comparavit eam³. Hæc est illa scala, quæ in sonnis Jacob apparuit, quam usque ad celum tendi videbat : per quam quidam descendebant, et quidam ascendebant⁴. Per hanc enim et Angeli descendebant, et nos ascendimus ad Angelos : quia sine hac scala nullus scandere potest ad cœlestia regna. Et in ipso nixu scalæ ipse Dominus Angelorum inventus est, qui dicit : *Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos*. Iste, inquam, est Dominus, qui dat præceptum fratre amandi, qui et a servis suis ex omni corde vult amari. Nec est magnum, si tantum diligit servus dominum, quantum dominus servum : imo magis a servo dominus debet amari, cum non illi servus, sed servo dominus valeat suffragari. Servus qui ex toto corde diligit dominum suum, illius tota virtute satagit observare præceptum. Et cuius præceptum despiciuntur, restat procul dubio ut ipse auctor præcepti negligatur : nam qui non diligit proximum in veritate, despicit Christi mandatum ; et qui mandatum Christi despicit, despicit et Christum auctorem mandati.

2. Nos ergo, dilectissimi fratres, et Christum diligamus, et ejus præcepta servemus, præceptum Domini lucidum, oculos mentis illuminans. Dulciora sunt Christi præcepta super mel et favum ; et in custodiendis illis retributio multa⁵, ipse Dominus Christus. Igitur, mi lector, regulam præcepti serva, et securus exspecta ipsum pro præmio auctorem habere mandati. Bonum mandatum, unde tantum et tale provenit præmium. Istud, inquam, mandatum a nobis irrefragabiliter debet observari, cum exinde Dominum Christum non dubitamus nos promereri. Hoc est illud mandatum, quod iturus ad Patrem reliquit discipulis suis : imo istud est testamentum, quod moriturus dimisit haeredibus suis. Ait enim discipulis suis : *Mandatum novum do vobis*. Unde *novum*? Nuper inventum : non quia in veteri Testamento non sit

B scriptum, *Diliges Dominum Deum tuum*⁶. Quid est ergo *novum*? *Novum*, quia vetera ad novitatem perducit, et veteres homines transformat in juvenes. *Novum*, quia exuit veterem hominem, et induit novum, qui secundum Deum creatus est in sanctitate et justitia veritatis⁷. *Novum*, quia olim genus humanum, a paradisi gaudiis expulsum, nunc et quotidie transmittit in cœlum. Sed quoniam multi se diligunt ea dilectione, quæ tramite veritatis non gaudet ; ideo adjunctum est, *sicut dilexi vos*. Inter amorem et charitatem talis est differentia, qualis inter genus et speciem. Est quidam amor bonus, et est quidam amor malus, et amor mediocre. Amor bonus ipsa charitas est, qua diligimus Dominum super nos, et super omne quod est, et proximum nostrum tanquam nosmetipsos. Amor malus est charitatis inimicus, ut putacœnosus, lubricus et fornicarius. Isti amores contrariorum, ut oppositorum inter se habitudinem sortiuntur : unus meritum, alius suo possessori acquirit supplicium ; alius pœnam, alius gloriam ; alius mortem, alius vitam ; alius paradisum, alius infernum ; alius Deum, alius diabolum. Amor medius est, qui nec charitati connectitur, nec amore cœnoso fœdatur : sicut C amor filiorum, parentum et cognatorum, et aliарum rerum, quæ juste et sine periculo possidentur. Et ut isti amores duo ab illo amore qui est charitas excludantur, ideo addidit, *Sicut dilexi vos*.

3. Sed quis unquam hominum potuit vel poterit tale observare mandatum? quis unquam sic dilexit proximos, sicut Christus Apostolos ? Nullus unquam. Unde notandum est quia dictio, *sicut*, non est expressiva quantitatis, sed similitudinis ; et est sensus, Quomodo dilexi vos, eo modo diligite vos invicem. Quomodo nos dilexit? Audi. *Sic dilexit Deus mundum, ut Unigenitum suum daret; ut omnis qui credit in eum non pereat, sed habeat vitam eternam*⁸. Sic nos Deus Pater amavit, quod unico Filio suo non pepercit, sed pro nobis tradidit illum⁹. Christus in tantum nos dilexit, quia pro nobis peccatoribus animam suam in mortem tradidit, et suo sanguine lavit nos a peccatis, faciens nos de peccatoribus justos, de mortuis vivos, de terrigenis cœlites, de terrenis cœlestes, de consortibus jumentorum consortes Angelorum. Be-

¹ Jacobi ii, 10. — ² I Cor. xiii, 3. — ³ Matth. xiii, 46. — ⁴ Gen. xxviii, 12. — ⁵ Psal. xviii, 9, 11, 12. — ⁶ Deut. vi, 5. — ⁷ Coloss. iii, 9, 10, et Ephes. iv, 24. — ⁸ Joan. iii, 16. — ⁹ Rom. viii, 32.

nedictus sit iste amator, a quo in mandatis ha-⁶¹² regina virtutum, ad nullius vitii pavet occur-
bemus, ut nos invicem diligamus, sicut dilexit A sum, dotata sanguinis Christi censu, in fronte
nos.

4. Sed fortasse dicit aliquis : De hac dilectione vacillo; et quomodo diligendus sit proximus, minus perfecte intelligo. Mori quidem non possum pro fratre, sicut Christus Dominus voluit mori pro nostra salute. Ad quem ego superius dixi, quod dictio *sicut* non est expressiva quantitatis, sed qualitatis. Si non potes æque ambulare cum Christo, saltem a longe imitare vestigia ejus. Si non vales diligere proximum tuum plus quam te ipsum, quod Christus fecit moriendo pro salute generis humani; saltem dilige eum tanquam te ipsum, hoc faciendo illi quod ab eo tibi vis fieri. Sed dices forte : Nec hoc possum, cum id non imperandi, sed consolendi modo dictum sit. Si hoc observare non potes, vide ne facias alteri, quod tibi non vis fieri. Sic autem diligendus est proximus, ut in illo semper diligatur Deus. Si sic diligis proximum, complesti mandatum. Sic enim debet diligi proximus, ut amoris causa sit semper Deus, non autem proximus. Si enim tantum propter se ipsum diligitur, jam non erit charitas, sed amor mediocris : vel forte, quod absit, amor pessimus ; et qui tali amore cæcantur, nisi pœnituerint, Christi amore æternaliter privabuntur.

5. Nos ergo, fratres, qui a Christo Christiani vocamur et sumus, spretis omnibus terrenis transitoriis atque caducis cum totis amatoribus cæcis, illi soli adhærere cupientes, in fraterna charitate fundemur, ut illius mereamur vocari et esse discipuli, qui Apostolis suis, et nobis per ipsos mandavit dicens : *In hoc cognoscet omnes quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis ad invicem.* In hoc enim discernuntur filii lucis a filiis tenebrarum, discipuli Christi a discipulis diaboli, si gremium charitatis invicem et ad omnes extendunt. Extra sinum amoris, nullum valet relinquere charitas. Omnia complebitur, et continet universa, atque se erogat cunctis communem. Charitas est affectio mentis, brachiis amoris Christum astringens. Charitas amor immensus, cœlum terramque complectens : charitas invincibilis amor, qui nunquam minis vel suppliciis cedere novit. Charitas indissoluble vinculum amoris et pacis : charitas est contemptus mundi et amor Dei : charitas,

A sum, dotata sanguinis Christi censu, in fronte vexillum bajulans crucis, cunetos adversarios in fugam convertit; nec est qui possit resistere viribus ejus. Huic nil mali accidere potest, sed semper et ubique manet secura. Hæc est illa arma et scutum, quæ rogat propheta in certamen positus Dominum accipere, cum dicit : *Apprehende arma et scutum, et exsurge in adiutorium mihi*¹. Isto scuto se gaudet protetum fuisse idem propheta, cum dicebat : *Dominus, ut scuto bona voluntatis tuæ coronasti nos*². Quicumque tali elygeo protectus fuerit, B hostium cuneos penetrabit securus. Ista est lapis adamantinus, qui frangi non potest, et cuncta frangentia frangit. Ista est fortis armatus, qui inimicum sua virtute prosternit, et hostem suum nequissimum cum omni exercitu suo, gladio utraque parte acuto perimit et occidit. Hæc amica Regis eterni; non timet intrare ad eum confidenter. Intrare lectulum Salomonis, et requiescere deditur, nisi super pectore Christi.

6. Si inter nos, fratres, dominabitur hæc regina virtutum, profecto cognoscet omnes pusilli et magni quod vere erimus discipuli Domini. Qui non habet charitatem, jam non est C ejus qui dedit mandatum charitatis. Charitas est dilectio Dei et proximi : et qui non diligit proximum, superest ut non diligit Deum ; et qui non diligit, odit. Ergo qui odit fratrem suum, odit charitatis auctorem. Nos ergo, fratres, quos amor Christi congregavit in unum, ex toto corde et ex tota mente diligamus Dominum Christum, et proximum nostrum tanquam nos ipsos ; et pro illius amore non solum amicos, sed etiam inimicos non tantum non odientes, sed etiam diligentes. Hæc est schola Christi, hæc est doctrina Spiritus sancti. Si quis de hac schola exierit, et in hac doctrina non perseveraverit ; D mihi credite, fratres, in æternum peribit. Discipulis autem Christi, amatoribus charitatis, dabitur ipsa multitudo dulcedinis, divitiae æternæ beatitudinis, gaudia æternæ felicitatis, quæ gaudia ipse nobis largiri dignetur, qui in Trinitate perfecta regnat et vivit Deus benedictus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

¹ Psal. xxxiv, 2. — ² Psal. v, 13.

SERMO VI.

In vers. 36-38 cap. xiii, et vers. 1-4 cap. xiv Joannis.

1. Sequitur, *Dixit ei Petrus : Domine, quo vadis?* Ad hoc respondebit Petrus quod Dominus superius dixerat : *Quo ego vado, vos non potestis venire.* Hæc verba, *Quo ego vado, vos non potestis venire*, Petrus audire non potuit sine acerbo dolore : et ideo non ad præsentia, scilicet, *Mandatum novum do vobis*, etc. sed ad præterita, scilicet, *Quo ego vado, vos non potestis venire*, respondit, dicens, *Domine, quo vadis?* Sicut enim manus sui corporis edocta frequenter palpatur dolorem : sic lingua cordis amica, celare non patitur ipsius cordis amaritudinem; et quod interius mens concipit in dolore, lingua exteriorius parturit in apertione. Unde nonnunquam vis doloris in mente concipitur, et per palatum vocis formatæ, lingua scilicet, aperitur. Ideo lingua Petri dolorem celare non poterat, quem interius in corde tenebat. Audito, *Quo ego vado, vos non potestis venire*, vix postea Magistrum loquentem sustinuit. Unde expleto de mutua dilectione mandato, nimio circumseptus dolore de absentia futura Domini sui, statim sermonem tante auctoritatis interrumpit Magistri, et totus exclamat tristis in voce dicens, *Domine, quo vadis?* ac si diceret, *Mutuam charitatem, quam nobis commendas, illæsam et incontaminatam, te donante, servabimus*; et quidquid aliud præcepere faciemus. Sed istud verbum quod dixisti, scilicet, *Quo ego vado, vos non potestis venire*; nos magna replevit amaritudine. Et quo vadis? Cur nos deseris? et cui nos desolatos relinquis? Jam sine te vivere nolo; noli me derelinquere, noli me deserere.

2. Ad quem Dominus : *Quo ego vado, non potes me modo sequi; sequeris autem postea.* Et est sensus : Non te deserbo, non te derelinquo : ego te præcedo, de invio faciens viam, de semita stratam, de timore securitatem, de morte vitam. *Pavidus es, timidus es, nondum es confirmatus, me modo non potes sequi.* Ego te præcedam ad opprobrium, ad patibulum, moriendo, resurgendo, ad cœlos ascendendo. Non es idoneus ad præmium, quia nondum paratus es ad patibulum. Non potes me sequi vitam, quia pro-

⁶¹⁵ me nondum paratus es ad mortem : *Sequeris autem postea.* Mittam promissum Patris Spiritum sanctum in vos, qui confirmabit vos : et eritis mihi testes in Jerusalem et in omni Iudea et Samaria, et usque ad ultimum terræ¹; et tunc me sequi eris paratus. Cui Petrus : *Quare non possum te sequi modo?* Non timeo pœnam, non timeo mortem : *Tecum paratus sum et in carcerem et in mortem ire².* Quid est quod dicis, *Non possum te sequi modo?* animam meam proteponam. Ad quem Dominus : *Animam tuam pro me pones?* Falleris, Petre, nondum es paratus, nondum ex alto virtute vestitus. Cum fueris ex alto virtute vestitus, tunc animam tuam dabis in mortem. Sed nunc prope est ut timore mortis meæ neges vitam, et occidas animam tuam; ut neges te meum esse discipulum, et occidas spiritum tuum : properat tempus et hora, quibus me negabis, ut te salvare jam possis; non cantabit gallus, donec ter me neges. Quidquid sones in verbis, *Antequam gallus cantet, ter me negabis.* Et est sensus : Antequam gallus cantet, me negabis. Que negatio erit trina, sive ante primum cantum galli, sive secundum.

3. Quo dicto, timor et tremor et ingens dolor discipulos omnes invasit. Nec mirum. Audierant quia dixerat Dominus Petro, *Antequam gallus cantet, ter me negabis*; qui omnibus erat sanctitate præstantior, amore devotior, fide robustior; qui jam confessus fuerat Jesum esse Filium Dei, dicens ad eum, *Tu es Christus Filius Dei vivi³*: et timebant, ne illud idem quod Petro, sibimetipsis contingere. Et quia tantus vir eum erat negaturus, in illo quodammodo titubabant; et quod a mortuis tertia die resurgeret, non perfecte credebant. Neconon et idco quia Dominum, quem in præsenti audiebant loquentem, non longe post futurum credebant moritum. Ibi mœror et luctus, vox una plangentium. Certi erant de absentia tam dulcis Magistri, de futura morte dulcissimi Domini sui, et eum adhuc in carne viventem cernebant, et tamen illum quasi jam mortuum lugebant. Tunc ad memoriam revocabant dulcissima fluenta doctrinæ, quæ ab illo acceperant; salutes, quas dederat ægris; insuper et vitam, quam reddiderat mortuis; benignissimam et dulcissimam familiaritatem, quam semper circa illos habuit: et videbant se ab eo tam subito deseriri. Tunc

¹ Act. 1, 8. — ² Luc. xxii, 33. — ³ Matth. xvi, 16.

amarissime flabant, mihi credite, fratres, ut et ipsi jam consolari non possent.

4. Quos ut Dominus vidit amarissime flentes, eos de sua morte consolari voluit : sed puto quia non tum voluit, imo magis illos instigabat ad luctum, dum eis dicebat, *Non turbetur cor vestrum*. Miror si Dominus Jesus non infremuit spiritu, et non turbavit se ipsum, dum discipulis fluentibus diceret, *Non turbetur cor vestrum*. Credo, propter quod et loquor, ait Dominus meus Jesus, benedictus omni tempore sæculi, fluentibus discipulis suis, *Non turbetur cor vestrum*. *Creditis in Deum ; et in me credite* : ac si diceret, *Non turbemini de absentia mea*, de morte mea. Potestatem habeo ponendi animam, et iterum sumendi. Tribus diebus mortuum jacabit corpus in tumulo, et post tres dies resurget immortale et impassibile. Tribus diebus et tribus noctibus fuit Jonas in ventre ceti, et Filius hominis tertia die resurget a mortuis. *Non turbetur cor vestrum* : ego qui resuscitavi Lazarum, possum resuscitare hoc corpus meum; ego qui resuscitavi filium viduæ, ultra tres dies non detinebor a morte. *Creditis in Deum ; et in me credite*. Nolite timere pro morte carnis meæ : ego sum Deus, qui suscitabo carnem. Opera quæ ego feci, testimonium perhibent de me. Si creditis in Deum, sequitur ut in me credere debeatis, quia ego sum Deus. Et ne dubitarent se apud Deum in aeterna vita cum Christo mansuros, sequitur et dicit :

5. *In domo Patris mei mansiones multæ sunt*. Et est sensus : In aeterna vita vos mecum regnabitis, in qua sunt multæ mansiones, id est multæ dignitates : quia ibi alia est claritas solis, alia lunæ, alia stellarum. Domus Dei Patris, est ista prædestination et præscientia ejus. In hac domo unusquisque perfectus habet mansionem pro numerato denario, qui idem omnibus datur : qui denarius est una, et non diversa in aeternitate vivendi mensura. Vel aliter : Domus Patris mei est templum Dei, regnum Dei, homines scilicet justi : in quibus multæ sunt differentiae. Et hæ sunt mansiones ipsius domus, scilicet illæ dignitates, quæ sunt paratae in prædestinatione, sicut Apostolus dicit, *Qui elegit nos ante mundi constitutionem¹ prædestinatione*; sed sunt sperandie in operatione : unde Apostolus, *Quos prædestinavit, hos et vocavit : et quos vocavit, hos et justificavit²*. Et hoc est quod dicit : *Si*

¹ *quo minus, dixissem vobis, quia vado parare A vobis locum : et si abiero et præparavero vobis locum, iterum veniam et accipiam vos ad me ipsum, ut ubi sum ego, et vos sitis*. Et est sensus : In domo Patris mei diversa sunt premia meritorum ; et, *si quo minus, id est, si non es- sent, dixissem vobis hoc, scilicet, vado parare vobis locum*. Sed quia ibi sunt preparata per prædestinationem, non est opus ut alias illic mansiones per prædestinationem præparem. Et quoniam nondum sunt in operatione, addit : *Sed si abiero et præparavero vobis locum, iterum veniam, et accipiam vos ad me ipsum, ut ubi sum ego, et vos sitis*. Ac si diceret : In domo Patris mei habetis mansionem per prædestinationem : sed vado ad Patrem, et illas vobis præparabo per operationem. In domo Patris mei habetis aeternam mansionem : sed jam non potestis ad illam venire, nisi per magnum laborem. In domo Patris mei mansiones habetis tantum ex gratia Dei et dono : sed volo ut illas jam habere debeatis ex me. A vobis recedo secundum divinitatem, et præparabo vobis, secundum meam humanitatem, illam ineffabilem beatitudinem, quam vobis paravi ab origine mundi secundum divinitatem. Illa ineffabilis gaudia vitae perennis utecumque percipere non potestis, nisi prius fueris carne solitus, et iterum eadem carne vestitus. Ascendam in coelum, et mittam vobis Spiritum sanctum, qui vos sic doceat operari per operationem et gratiarum actionem; quatenus regnum aeternæ felicitatis, quod vobis paratum est per prædestinationem, habere debeatis per operationem.

6. Dominus Jesus quotidie fidelibus suis locum præparat, dum carnem suam Deo Patri pro salute generis humani suis passam demonstrat : et sic nobis locum, quem paraverat per divinitatem, jam illum nobis tribuit per suam humanitatem. Quotiescumque aliqua bona facimus, jejunando, orando, legendo, meditando, pro peccatis sive pro desiderio Christum videndi lugendo, visitando infirmum, saturando famelicum, et sie de reliquis bonis quæ longum est enarrare; semper ille locus beatus ab illo nobis præparatus in coelis qui dixit, *Sic me nihil potestis facere³*: sed tunc nos introduceet in illas beatissimas mansiones, si in ejus fide et dilectione vixerimus cum venerit reddere unicuique secundum opera sua. Et hoc

¹ Ephes. i, 4. — ² Rom. viii, 30. — ³ Joan. xv, 5.

est quod dicit : *Iterum veniam, et accipiam vos*^{et} *ad me ipsum, ut ubi sum ego, et vos sitis.* Quod est dicere : Apparebo in judicio, et introducam vos in illas mansiones, ut ibi mecum maneat in æternum. O summa, o felix beatitudo, habitate cum Christo! quis ad hanc felicitatem, ad hauc tam gloriosam beatitudinem pervenire vallebit? quis erit tam felix, quis sic summe beatus, ut possit regnare cum Christo, videre gloriam ejus et pulchritudinem ejus?

7. O Jesu, Jesu, utinam merear te videre, mi Jesu! Credo in Deum, et in te credo; et tamen valde turbatur cor meum. Non turbaretur cor meum, si audissem a te, *Non turbetur cor tuum*: sed anima mea nunc valde turbata est, non quia non credam in te, sed quia modo te videre non possum. Nihil aliud volo, nihil aliud quero, nihil aliud desidero, nihil aliud cupio; nisi te videre Dominum et Deum meum: et quia te quero, et non invenio; voco, et non respondes mihi. Te videre desidero, et te videre non possum, cum tu ipse sis tantum desiderium meum. Tu mihi testis es, Veritas, quia valde turbatur cor meum: sed confido in misericordia tua, quia adhuc te videbit anima mea; et satiabor de te, et a te, et in te, et per te, non meritis meis, sed miserationibus tuis magnis et multis; et quod video te Deum Salvatorem meum, cum tu veneris judicare sæculum per ignem. Sed rogo te per te ipsum, et per illam, que te genuit, Matrem, ut cum veneris ad judicium, attrahas me ad te ipsum, ut ubi nunc es, possim et esse tecum et cum discipulis tuis, quibus ad Patrem iturus dixisti: *Et quo ego vado scitis, et viam scitis.* Sciebant enim te ire ad Patrem, et te viam esse per quam venitur ad Patrem, qui vivis et regnas cum eodem Patre, in unitate Spiritus sancti Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO VII.

In vers. 5-14 cap. xiv Joannis.

1. Dixerat Dominus discipulis suis : *Quo ego vado scitis, et viam scitis. Cui Thomas dixit : Domine, nescimus quo vadis; et quomodo possumus viam scire?* Thomas, qui dicitur Didymus, id est, Dubius sive Dubitans, unde ipse dubitabat, alias dubitare credebat: unde dicebat, *Domine, nescimus quo vadis.* Sed convinxit eum scire Magister veritatis; quia sciebant

A ipse est veritas, et vita: et ipsum sciebant, quia sciebant veritatem et vitam, ad quam ipse vadit. Ipse est via secundum quod est homo; et veritas et vita secundum quod est Deus. Per se itaque viam vadit ad veritatem et vitam, quia secundum hominem glorificatum reddit ad se Deum. Unde plane convincit eos scire quod se nescire putabant, cum dicit : *Ego sum via, per quam eundum; et veritas, ad quam veniendum; et vita, in qua permanendum.* *Ego sum via sine errore, veritas sine falsitate, vita sine morte.* *Ego sum via in exemplo, veritas in præmisso, vita in præmio.* *Ego sum via habilis, veritas irrevocabilis, vita interminabilis.* *Ego sum via lata et spaciosa, veritas potens et copiosa, vita delectabilis et gloriosa.* *Ego sum via incipientium, veritas proficientium, vita pervenientium.* *Ego sum via lucis et serena, veritas vivens absque pena, vita felix et amena.* *Ego sum via in patibulo, veritas in inferno, vita in resurrectionis gaudio.* *Ego sum via, in qua non est spina vel tribulus; veritas, in qua non est falsitatis stimulus; vita, in qua reviviscit mortuus.* *Ego sum via recta, veritas perfecta, vita sine fine mansura.* *Ego sum via reconciliationis, veritas retributionis, vita æternæ beatitudinis.*

2. *Nemo venit ad Patrem, nisi per me.* Ac si dicat : Nemo venit ad me veritatem et vitam, nisi per me viam; et nemo venit ad me Deum, nisi per me hominem assumptum. Ego per assumptam carnem mortalibus facio soveam, per quam venitur ad veritatem et vitam: et viam moriendo facio, resurgendo, ad cœlos ascendendo, ubi ego sum veritas et vita, Deus verus, Deus aeternus. Miser homo de terra terrenus, semper gibbus, semper proclivis, semper æger, semper infirmus; ad gaudia paradisi,

D unde expulsus fuerat, per se redire non poterat, nec ad veritatem et vitam, quod Deus est, per se ascendere valebat. Sed venit Verbum in carnem, Deus ad hominem, et Verbum caro factum est, et Deus factus est homo. Inclinavit se Verbum ad carnem, Deus ad hominem; et sic genus humanum non solum ad paradisum, sed etiam portavit ad cœlum, ubi est esse verum et esse aeternum, veritas quæ semper fuit et erit, vita beata et semper beata, quæ nec principium habuit, nec habebit finem. Unde nobis terrigenis homo Deus factus est via, et nos perduxit ad veritatem et vitam, ad se vi-

delicit Deum et hominem. Et hoc est quod dicit, *Nemo venit ad Patrem nisi per me*: ac si A diceret, Nemo venit ad me Deum, nisi per me hominem, hominem a Verbo assumptum; nemo venit ad Patrem, nisi per me, qui sum homo et unus Deus cum Patre.

3. Unde sequitur: *Si cognovissetis me, et Patrem meum utique cognovissetis; et amodo cognovissetis eum, et vidistis eum.* Si cognovissetis me idem esse eum Patre, utique et Patrem meum cognovissetis, quia ego et Pater unum sumus: et per me cognitum cognoscetis eum, et vidistis eum corde, dum me ei per omnia similem vidistis. Philippus vero non intelligens illum omnino simillimum esse Patri, dicit ei: *Ostende nobis Patrem, et sufficit nobis.* Erant quidam illorum, qui non putabant Filium ex toto similem Patri, sed Patrem maiorem et meliorem; et ita nec Patrem, nec Filium sciebant: quorum unus erat Philippus; ideo dicit, *Ostende nobis Patrem, qui major te est, in quo sufficientia est, et non in te.* Unde increpans Jesus illum nec etiam Filium scire ait, dicens: *Tanto tempore vobiscum sum, et non cognovistis me?* Vere non me novistis, quia si me novissetis, et Patrem novissetis. Filium non novit, qui Patrem meliorem credidit: non quia aliis sit Pater, alias sit Filius; sed quia omnino similis. Et ideo quia omnino similis est Filius Patri, sequitur et dicit: *Philippe, qui videt me, videt et Patrem.* Quomodo tu dicas, *Ostende nobis Patrem?* Cum omnino similis sim Patri, quomodo tu dicas, *Ostende nobis Patrem, et sufficit nobis?* Video quo animo dicas: non queris alterum similem, sed putas meliorem. Cur inseparabiles separati vis noscere? *Non credis quia ego in Patre et Pater in me est?* Quod non potes videre, vel saltem crede. *Verba quae ego loquor vobis, a me ipso non loquor, quia non sum a me ipso qui loquor:* ei retribuo quae facio, de quo ipse sum qui facio. *Pater in me manens ipse facit opera,* inter quae sunt verba, illa quae bona sunt opera, cum aliquem aedificant; et cum Pater in me faciat opera, *Non credis quia ego in Patre et Pater in me est?* Si enim separati essemus, nullo modo inseparabiliter operari possemus.

4. *Amen, amen dico vobis, qui credit in me, opera quae ego facio, et ipse faciet, et majora horum faciet: quia ego ad Patrem vado. Amen,*

⁶¹⁶ *amen ingeminat, ut quod dicit verius affirmet.* Amen hebreum est, et in se continet quasdam significaciones diversas. Amen dicitur adverbium affirmandi, et adverbium optandi, ut hic cum dicitur, *Hoc bonum tibi contingat;* respondeatur, *Amen.* Et in fine orationum cum dicitur, *Per omnia sæcula sæculorum, respondeatur,* *Amen:* et est sensus, *Quod rogas Dominum, hoc optamus.* Adverbium affirmandi, ut hic, *Amen dico tibi;* id est, in veritate dico tibi. Cum vero geminatur, magis quod dicitur affirmatur. *Amen, amen a Domino dicitur, ut quod dicit, esse verum sine dubitatione credatur.* B Poterat enim credi suo simplici verbo: sed quia discipuli ejus adhuc infirmi erant et imbecilles in fide quæ per dilectionem operatur, non credentes quod unam et eamdem haberet potestatem eum Patre; inde ab eo *Amen* ingeminatur, ut quod promittit, nulla dubietate frangatur. *Amen, amen dico vobis, id est, in veritate dico vobis, qui credit in me, hoc est, esse unum Deum cum Patre, venerando et amando, opera quæ per me facio, postea faciam per eum: et majora horum faciet;* ego siquidem per eum; *quia ad Patrem vado.* Ad illum vadit, a quo nunquam recessit secundum divinitatem.

C 5. Majoris meriti est credere nunc in eum, quia eum non videmus, quam si eum videamus. Postquam ascendit ad Patrem, per eum majora facta sunt miracula, quam ea quæ fecit in persona sua. Ad tactum fimbriæ vestimenti ejus, una tantum mulier fluxum sanguinis partiens refertur esse sanata¹: postquam vero cœlos ascendit, umbra Petri nonnullos ab omni languore curavit². Majora miracula est operatus per Petrum, quam fecerit ipse. Antequam ascenderet in cœlum, pauci per prædicationem suam sunt conversi ad Deum: sed postquam D ascendit in cœlum, una die quinque millia, et alia die tria millia ad prædicationem Petri ad Dominum referuntur conversi³. Antequam ascenderet in cœlum, notus tantum erat in Iudea: at postquam ascendit cœlos, se per Apostolos suos jam toti mundo innotescere fecit; quia in omnem terram exivit sonus eorum, et in fines orbis terræ verba eorum⁴. In mundum venit, et mundus eum non cognovit: sed postquam reliquit mundum, et ascendit in cœlum, per totum mundum fama ejus intonuit.

¹ Matth. ix, 20. 22. — ² Act. v, 15. — ³ Id. iv, 4, et ii, 41. — ⁴ Psal. xviii, 5.

Et hoc est quod dieit propheta in persona ille⁶¹⁷ putent ut illud quod promisit, sit sine Patre filius : *Singulariter sum ego donec transeam*¹ : quia incognitus sum, et incognitus ero, donec transeam ad Patrem. Sed *cum exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me ipsum*². Majora ergo sunt opera quae nunc facit per suos fidèles, quia est in dextra Patris; quam ea quae fecit, dum sederet in gremio Matris.

6. Sequitur, *Et quodcumque petieritis in nomine meo, hoc faciam* : id est, quidquid petieritis ad salutem animarum vestrarum, hoc dabo vobis statim vel postea. Multi enim sunt malarum temptationum stimulis impediti, qui gementes et dolentes, in nomine Domini ab ipsis petunt liberari, quibus grave est et valde laboriosum belligerare cum illis. Timent ne deficiant; adjutorium a Domino postulant ne succumbant : qui si cito non habent auxilium a Domino quod implorant, se ab illo derelictos existimant; et quia differt illis subvenire, credunt de se ipsis Dominum non eurare. Sed non est ita : imo eos magis diligit, quos quasi solos cum temptationibus diu pugnare permittit : quia crescente pugna, gloriosorem illis ministrabit victoriam; et quanto fuerit robustior pugna, tanto gloriosior dabitus illis corona. Non titubet, non dubitet athleta Christi, qui præliatur contra astutas serpentis antiqui, qui pugnat pro percipiendis gaudiis paradisi; non lassescat, non discedat a bello; instet fortiter, dimicet acriter, viriliter agat et confortetur cor eius : quia cito veniet Dominus, et manu potenti conteret brachium peccatoris et maligni; postea callido hoste devicto, cum Christo regnabit in aeternum et in saeculum saeculi. Meminerit enim esse scriptum per prophetam, *Juxta est Dominus his qui tribulato sunt corde* : et, *Multæ sunt tribulationes justorum, et de omnibus his liberabit eos Dominus*³. Quidquid vult petat a Domino, tantum pro salute animæ suæ petat. Non curet si differatur : quia si differatur, non auferatur; imo cum haberet cœperit, charius possidetur. Hoc enim petamus in nomine suo, quod Patrem petere docuit Apostolos suos, dicens : *Cum orabitis Patrem, sic dicetis : Pater noster qui es in celis*⁴, etc. Quod si aliud petimus quod ab hac petitione discordet, inanis est petitio nostra : si petierimus salutem animæ nostræ in nomine ejus, illam dabit nobis. Et ne

A eturus, sequitur et dicit, *Ut glorificetur Pater in Filio* : quia quidquid Filius facit, ideo facit ut glorificetur Pater in ipso. Vel aliter, *Quidquid petieritis in nomine meo, hoc faciam*. Nomen Domini Jesu est. Hoc nomen fuit ei impositum secundum humanitatem. Hic ergo est sensus, *Quidquid petieritis in nomine meo, hoc faciam* : id est, Quidquid petieritis me secundum quod sum homo, dabo vobis secundum quod sum Deus ; *ut glorificetur Pater in Filio*, Deus in homine sibi unito. Illud quod addidit, *Si quid petieritis me in nomine meo, hoc faciam*, id tantum confirmat quod superius dixit : nam repetitio sermonis, confirmatio est operis.

7. Nos ergo, dilectissimi fratres, hoc ab illo petamus, ut sua gratia nos præveniat ac sequatur, ac bonis operibus jugiter præstet esse intentos. In nomine ejus ipsum solum petamus. Certe nimis est avarus, cui non sufficit Christus. Nam qui Dominum possidet, et cum propheta dicit, *Pars nostra Dominus*⁵, nihil extra Dominum habere potest. Iste profecto felix est et beatus, qui tanto dono ditatur : nec ultra jam pauper erit, qui omnium datorem bonorum pro hæreditate tenebit. Si aliquis petierit argentum, aurum, possessiones, variam supellecillum; credite mihi, quia in nomine Jesu non petit, et cum istis partibus Dominus non dignatur fieri pars vel hæreditas ejus, nisi omnia illa vilia ut stercora reputet pro dilectione et amore Dei. Sed nos, quibus Dominus est portio, nihil debemus curare præter Deum, ne alterius impedianus munere necessitatis : quod enim ad alia officia confertur, hoc religionis cultui atque huic nostro decerpitur officio. Unde nihil aliud debemus curare, nisi qualiter Christum in hæreditate mereamur sortiri, pro cujus amore remuntiavimus proprio et propriæ voluntati. Haec est illa hæreditas, dilectissimi fratres, quae beatos suos facit hæredes. Jam illum ulterius paupertatis angustia non coarctabit, qui tales ac tantam hæreditatem habebit. Ista, inquam, est hæreditas in terra viventium, haec est portio quam petit propheta a Domino, dicens : *Portio mea, Domine, sit in terra viventium*⁶. Ad hanc hæreditatem se præparabat Apostolus cum dicebat : *Mihi vivere Christus est, et mori lucrum*. O quam felici-

¹ Psal. cxl., 10. — ² Joan. xii., 32. — ³ Psal. xxxiii., 19, 20. — ⁴ Matth. vi., 9. — ⁵ Psal. lxxii., 26.

⁶ Psal. cxli., 6.

ter ad hanc ardebat cum aiebat : *Cupio dissolvi⁶¹⁸ vobis.* Rogat homo quod Deus dat ; ipse pro et esse cum Christo¹ ! Modo cum Christo regnat, A quia in hoc mundo soli Christo vivebat : modo cum Christo beatus regnat in celis, quia illum ex toto corde dilexit in terris; et illi nunc est junctus in patria , quem toto desiderio concupi vit in via. Nos ergo , dilectissimi, ab ipso ipsum solum petamus , et nihil aliud nisi ipsum solum de omni corde queramus ; et sic ad perecipienda tantam ac talentum hereditatem , quae ipse est , perveniemus. Quod ipse nobis Christus largiri dignetur , qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus, per omnia secula saeculorum. Amen.

SERMO VIII.

In vers. 15-17 cap. xiv Joannis.

1. Sequitur , *Si diligitis me, mandata mea servate; et ego rogabo Patrem, et alium Paracletum dabit vobis, Spiritum veritatis, quem mundus non potest accipere, quia non vidit eum et non seit eum.* Ex isto capitulo solo conjicere possumus utrum vere diligamus Deum. Illum in veritate diligimus, si ejus mandata servamus : et si ejus non servamus mandatum, certe C nec diligimus eum. Non potest ex una parte diligi, et ex altera parte contemni. Ipse enim dicit : *Qui non est mecum, contra me est; et qui non colligit mecum, dispergit².* Ille cum Domino habitare ineretur , qui pro suo posse ejus mandata servare conatur. Frustra enim se cum Domino habitare dicit , qui ejus mandata servare contemnit. Non vos fallat , dilectissimi , vestis religiosa : mihi credite, non diligitis Deum , si illius mandata non observatis. Quomodo possumus Dominum diligere habitu, si cum contemnimus actu? Dilectio Dei non querit vestem , sed nostram mentem : nec querit opinionem , sed tantum bouam actionem. Probatio dilectionis exhibitus est operis. Hoc enim est quod Dominus dicit ; id est, Si in veritate diligitis me, mandata mea servabitis. Ad hoc ut perfecte vos me cognoscam diligere , mea mandata servate, et ego rogabo Patrem. Hie enim monet diligere, mandata servare, ut accipiant Spiritum sanctum : quem nisi habeant, non possunt diligere , nec mandata servare. Unde sequitur : *Ego rogabo Patrem, et alium Paracletum dabit*

vobis. Rogat homo quod Deus dat ; ipse pro nobis rogat , qui nobis rogata dat. Deus ipse pro nobis rogat secundum quod homo, quando nos facit se rogare Deum. Tunc enim Patrem rogat pro nobis, cum nos illum rogatum, unum cum Patre Deum esse credentes.

2. Quod vero sequitur, *Et alium Paracletum dabit vobis;* hoc est , alium quantum in persona , non quantum in natura vel in essentia. *Dabit vobis;* non quod ipsi non haberent, sed quia habebant minus et occulte, et accepturi erant amplius et manifeste. *Ut maneat vobiscum :* hoc est , vos illustraret et doceat praedicare Regnum Dei , et evangelizare , et vos credere faciat me esse Patri aequalis, quem nunc creditis esse minorem. *Maneat etiam vobiscum in aeternum,* ut ad videndum aeterni luminis claritatem introducat; et me esse unum Deum cum Patre et eodem Paracleto sicut cito creditis, facie ad faciem contemplari possitis. Paracletus dicitur advocatus vel consolator. Iste est advocatus fidelium , iste est defensor et protector in se sperantium , sine quo nihil est validum , nihil sanetum. Iste suos protegit, iste defendit, iste pro illis pugnat quos in aeternum glorificat : iste , inquam , est consolator moerentium , pater orphanorum , maritus viduarum. Quorum est moerentium consolator? Moerentium de perpetratione delicti, de poena futura commissi. Moerentium, quia et se ipsos peccando perdididerunt, et regem gloriae Christum ad iracundiam provocaverunt. Moerentium , quod illum spreverunt in delicto, qui pro illis fuit mortuus in ligno. Moerentium, quia spem vitae suae Christum auctorem salutis videre non possunt. Hos autem omnes consolatur Spiritus Jesu. Consolatur eos in hac vita praesenti in spe, et consolabitur in vita beatae felicitatis in re. Iste, inquam , Spiritus veritatis dicitur, qui Patri et Filio est consubstantialis et coeternus; Spiritus veritatis, Spiritus bonitatis. Omnia que docet bona sunt , nullo errore falsitatis obducta.

3. Hunc Spiritum veritatis viri impii et mendaces accipere non possunt. Omnes enim qui habent manus pollutas, non dico carnis, sed mentis; non stercore coeni, sed fetore delicti; eum tam mundum, tam splendidum , tam gloriosum , non valent capere , non possunt tenere , nequeunt possidere. Hunc mundus non capit, hoc est , mundanus, mundi cultor, mundi

¹ Philipp. i, 21, 23. — ² Luc. xi, 23.

amatorem. Amatorem mundi odit Spiritus Christi.⁶¹⁹ Ab illo fugit, quem aliud nisi se ipsum amare cognoscit. Ita vult amari, ut nihil aliud propter ipsum ametur. Perfecte vult amari qui solus vult diligi. Non vult consortem habere in amore, qui parem non habet in dilectionis retributione : et tamen sic vult amari, ut cunctæ res simul amentur cum ipso ; et sic vult amari, ut nihil præter ipsum ametur. Omnis enim creatura jure creationis ab illo est, et omnis creatura in eo quod est creatura, bona est. Debet ergo ad hoc diligi creatura, ut in ipsa Creator ametur; non ipsa per se, sed per eum qui illam creavit. Qui enim sic diligit aurum, argentum, possessio nem, variam supellectilem, ita quod haec sunt sibi causa amoris ; profecto non est in illo charitas Patris. Diligendus est ergo Creator in cunctis creaturis, et cunctæ per ipsum creaturæ : et sic cunctæ diliguntur cum ipso ; et tamen ipse solus diligitur. Hunc capere non meretur, qui scabiem ulcerosam habet in pelle : nec eum videre jam valet, qui in occulto mentis albuginem habet. Mundandus est ergo oculus mentis, ut mereamur videre Spiritum veritatis; et testa igne examinata, diutius ab omni scabie radendum est corpus, ut omni arte exsculptum et bene politum, Spiritus sancti mereatur effici templum. Sic debemus agere, sic debemus facere, si ad videndam speciem claritatis illius volumus pervenire. Si sic fecerimus; et cum Apostolis Iesu illum cognoscemus, et apud nos manebit in hac præsenti vita, et nobiscum erit in vita perenni. O quam felix sponsa, o quam beata anima, quæ sic studet assidue mentis lavare sordes, ut cum illa habitare dignetur tante beatitudinis hospes!

4. Sciat, quemcumque litteram nostram legere delectat, quod in anima subdita peccatis non habitat ille speciosus Spiritus veritatis. Sola illa anima peccatis esse subjecta dicitur, quæ sic doloris sue pravitatis ligata tenetur, quæ nec vult, nec querit per penitentia lamenta suæ iniquitatis vincula dissipare, nec Liberatoris animarum auxilium implorare ; sed, quasi impudica meretrix, ultro et importune corrumpitoribus suis se revoluta prostituit. Illa vero sub peccatis non dicitur, quæ pro viribus contra cuncta carnis incentiva abstinentia mucrone luctatur, sine quo stulte de flore castitatis se jactat, qui contra illa quæ de carne et sanguine nascuntur peccata, per afflictionem carnis et per pinguedinem mentis nou fortiter instat.

^ANAM pereunt cupidinis arcus, cum corpori nostro subtrahitur cibus et potus : sed dum per obnoxia venter distenditur; mens, caro et castitas incontinentiae necesse est famulentur. Nam dum voluptati se gula inclinat, et manus oris amica ultra quam natura requirat, id est, gula arvinæ ministrat; corporis arvina nutritur, et ipsa luxuria roboretur. Ut ergo castitas vigeat in mente, caro mactetur abstinentiae falce. Non enim est illi parendum, si Spiritus sancti fieri volumus templum. Ipse nos ab omni inquinamento earnis et spiritus sic mundare dignatur, ut dignum illius mereamur effici templum. ^BHic et in perpetnum, in unitate cujus vivit et regnat Christus cum Patre Deo benedictus in saecula saeculorum. Amen.

SERMO IX.

In vers. 18-26 cap. xiv Joannis.

1. Sequitur : *Non vos relinquam orphanos.* Omnis enim qui hujus miseræ peregrinationis vias ærumnosas adhuc ambulare compellitur; quem amor et desiderium Christi, sui exsili et vitæ beatæ immemorem esse non sinit : capitulum istud sine gemitu et suspiriis legere, ut arbitror, non valebit. Credo, propter quod et loquor. Quomodo Crucifixi amatorem, istud capitulum legendi, lacrymas poterit continere; dum ipsum resurgentem totum desiderium summa, in dextera Patris sedentem adhuc non valet videre? O Domine Iesu, nisi amor tuus mihi fiduciam daret, me orphanum a te erederem esse derelictum, quia te, sicut es, videre non possum. Dixisti enim Apostolis tuis : *Non vos relinquam orphanos; veniam ad vos.* Sed ego miser adhuc non merui a Domino meo audire: Non jam te ultra relinquam orphanum; cito veniam ad te, et gaudebit cor tuum. Omnis a me interiori recedat lætitia, quousque veniam visurus quem desiderat anima mea. Merorem semper habebo amicum, quousque videbo Deum Salvatorem meum : nec mihi gaudium jam esse poterit, dum auctorem gaudi a me longe sic abire contigerit. Felix, inquam, illa anima, quæ quotidie genit et luget, quia auctorem omnium, mundi Salvatorem Christum non videt. Ipsa profecto ridebit in die novissimo, et gaudens gaudebit in aeternum cum Christo. Illa vero quæ non genit de Christi abscessu, videat ne irrefragabiliter ploret in ejusdem Christi ad-

ventu. Illa sponsum suum non amat, quæ pro desiderio illum videndi aliquo tempore non suspirat. Non enim Christum perfecte amare convincitur, qui pro desiderio Christi suis oculis lacrymas non largitur : sed ille non poterit a Christo diutius separari, qui pro ejus amore quotidie didicit lacrymari. Cito veniet ad suos dolentes, et absterget omnem lacrymam ab oculis corum : et jam non erit amplius neque luctus, neque clamor, sed gaudium aeternum de visione Christi, qui dixit discipulis suis, *Non vos relinquam orphanos.* Et est sensus, *Non vos relinquam orphanos;* id est, non ita dabitur Spiritus per me, ut ego non sim vobiscum. *Non vos relinquam orphanos.* Orphani græce, latine pupilli. Hie indicat se esse Patrem illis. Veniam ad vos post resurrectionem carnis, qui vobiscum sum semper præsentia majestatis divinae. *Et adhuc modicam, et mundus jam non me videt; vos autem videbitis me.* Bonis tantum apparuit Christus post resurrectionem, non pravis, et perversis amatoribus mundi. Possimus dicere quod modicum tempus dicitur totum tempus nostræ mortalitatis : quo finito auferetur impius, ne videat gloriam Dei, quam videbunt justi.

2. Quod autem dicitur, *Ego vivo, et vos viveatis,* sic est intelligendum : Ego vivo qui sum vita, et per me vitam vos vivetis. Hoc verbo præsenti, *vivo,* semper usus est, quia mox erit futura resurreccio. Ad illos utitur futuro, quorum est in fine futura resurreccio. *In illa die vos cognoscetis quia ego in Patre, et Pater in me est; et vos in me, et ego in vobis:* ac si dicat, In die novissimo, quando completa fuerit vestra resurreccio, cognoscetis, quomodo creditis, quia ego in Patre modo, tanquam radius in sole, unum cum ipso, et vos in me ut palmites in vite; et ego in vobis, ut in palmitibus vitis. Sed mundus nec nunc videt, nec tunc videbit Deum in sua maiestate fulgentem. Quis est iste mundus maledictus, a quo videri non poterit Deus? Maledictus, inquam, maledictus, et ultra quam dici potest maledictus erit, qui Dominum Christum aeternaliter non videbit. Mundus eum non videbit; mundus, id est, mundi amator. Amatores enim mundi, mundi nomine vocantur. Nemo se seducat : quicunque diligit mundum, mihi credit, non diligit Deum; et si non diligit, unde videbit? Qui

⁶²⁰ non diligit Deum cæcus est. Videre eum non A potest qui non habet cor mundum, cor mite, cor mansuetum, cor charitatis dulcedine plenum. Oculorum lumen amisit, nec ipsum veri luminis auctorem videbit. Si ergo Deum videre desideras, cor tuum ab omni lepra peccati mundificare non negligas. Memento ore Veritatis fuisse prolatum : *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt*¹. Sed mundus non videt eum, quia non habet cor mundum.

3. Mundus dicitur pluribus modis. Dicitur mundus trina machina rerum, cœlestium, terrestrium, et infernum; cœlum, et quidquid B cœli ambitu continetur. Dicitur mundus amor mundi, ut hic : *Adhuc modicam, et mundus me jam non videt.* Dicitur et mundus qui est ab omni sorde lotus et mundus, sicut est istud : « *Mundi per abstinentiam ipsi canamus gloriam*². » De illo solo mundo, imo de illis solis immundis, scilicet amatoribus mundi, dicitur : Mundus non videt Deum. Nam qui diligit mundum, non est charitas Patris in eo³. Valde sibi adversantur ad invicem amor mundi, et amor Dei. Si amor mundi habitat, non est quo intret amor Dei. Amor Dei hominem revocat a mundo, et amor mundi hominem a Deo. Unus de jicit, alius extollit : unus suum possessorem dejicit in infernum, alius sublevat, et transmittit in cœlum. Amor mundi totum mundum querit, et nunquam satiatur; imo cum plus habet, plus cupit semper habere : amor Dei unum cupit semper habere solum; illo contentus est, nil aliud jam possidere peroptat. Amor Dei nihil aliud querit nisi solum Deum. Valde nobilis est amor iste : omne pulchrum dignatur amare, præter inviolata pulchritudinis florem, illum scilicet qui dicit, *Ego sum flos campi et liliu convallium*⁴. Omnia quæ sunt, quæ Christi non sunt, non solum non querit, sed etiam tanquam stercora putrida abdicat et subsannat. Cuncta spernit, cuncta despicit, omnia sibi vilescent, quia ei solus Christus dulcescit. O felix amor, o beate amor! qui te habent, beati sunt; qui te habent, felices sunt : nimis est felix, nimis est beatus, cuius tantum est dilectio Christus. Habeamus, dilectissimi, hanc felicitatem, habeamus nostri Creatoris dilectionem. In hoc cognoscitur amator Christi, si servat præcepta Christi. Unde sequitur :

4. *Qui habet mandata mea et servat ea, ille*

¹ Matth. v, 8. — ² Hymn. ad Primam. — ³ 1 Joan. ii, 15. — ⁴ Cantic. ii, 1.

est qui diligit me. Qui habet in memoria et servat in vita; qui habet faciendo, et servat per se verando: vel qui habet in sermonibus, et servat in moribus; vel habet audiendo, et servat faciendo, *ille est qui diligit me.* Multi sunt enim qui Domini mandata habent, et ea minime tenent: multi habent in libro, sed ea non tenent in animo; multi in voce, sed non in opere; multi in memoria, sed non in vita; multi in verbo, sed non in exemplo. Illi profecto non sunt de dilectoribus Christi; isti, inquam, plagis vapulabunt multis: *istis erit fletus et stridor dentium; ignis, sulphur, et spiritus procellarum pars pœnæ eorum cum diabolo et angelis ejus.* Sed diligentibus Christum magnum erit gaudium, magnum erit tripudium, magna exsultatio, magna gloriatio. Sequitur enim: *Qui diligit me, diligetur a Patre meo: et ego diligam eum, et manifestabo ei me ipsum.* Quid tibi videtur, amator Christi, cultor Dei, despector tui, de præmio amoris tui? Quid tibi mali poterit nocere, aut quid tibi boni poterit deesse, si ille te diligit qui de nihilo cuncta creavit? O nimis felix et ultra quam dici potest beatus, quem pie diligit Deus Pater, et Filius ejus cum Spiritu Christi et Dei! Quid, inquam, felicius, quid beatius, quam ab eo diligi, qui est Dominus paradisi: qui habet potestatem vitæ et mortis, damnare et salvare; damnare quos odit, salvare quos diligit? Sicut enim salvare non potest quos odit, sic damnare non potest quos diligit. Sed o Domine Jesu, quid facies dilectoribus tuis? dic, rogo, quid facies? Sic die, ut audiam; nam et ego sum, licet peccator, qui diligo te: quod erit præmium tuæ dilectionis, quisve fructus tui amoris? dic et lætifica animam meam de præmio. Qui te diligit ex toto corde suo, illud attendit, illud exspectat: pro eo quod tantum differtur, gemit et quandoque plorat. Quod est illud? dic ut fratres audiant et intelligent, intelligent et querant, querant et inveniant, inveniant et accipiant, accipiant et teneant, teneant et ament; ament quantum possunt. Quid dabis dilectoribus tuis? quid manifestabis illis? *Manifestabo eis me ipsum.* Ubi sunt qui gemunt, ubi sunt qui lugent pro dilectione regni æterni, pro absentia Christi? Gaudeant et exsultent, quia Jesus manifestabit se illis.

5. Audistis, fratres, audistis dolentes, audistis lugentes pro desiderio Christi, pro amore

⁶²¹ dilectissimi Domini, Plasmatoris, Redemptoris, A Salvatoris, totius paradisi, dulcedinis, gloriae et splendoris, gaudii et jucunditatis: audistis de præmio vestri laboris, de dono quod dabit Jesus mens, et utinam meus, dilectoribus suis. Dilectori meo, inquit, *manifestabo me ipsum.* O summum gaudium, o immensa lætitia! Quid dulcior, quid gloriosius, quid beatius quam illum videre facie ad faciem, cuius pulchritudinem sol et luna mirantur; quem sancti Angeli vident et videre desiderant semper, et nunquam de ejus visione satiantur; qui est decor cœli, dulcedo paradisi, fides viventium, spes morientium, et salus omnium Jesus Christus, Dominus noster? Nihil charins, nihil melius, quam ipse Dominus diligentibus se. Non promittit aurum, non argentum, non gemmas, non lapides pretiosos, non cœlum, non terram; sed se ipsum Creatorem omnium et Deum cunctorum. Hoc est præmium amoris, meritum tuæ dilectionis, qui Dominum Jesum super omnia diligis, dico, non voce, sed opere; non veste, sed mente; non habitu, sed affectu; non in simulatione, sed in veritate: se ipsum tibi manifestabit, se ipsum tibi dabit. Vis amplius? queris aliud? Vile est, quidquid sine ipso est. Diligis illum? Vide ergo ne aliud quereras ab eo, nisi se ipsum. Dedignatur contra petentem, si ipse petitionis causa principalis non fuerit: quamvis omnia bona donet, libentius donat se ipsum. Noli timere de magnitudine, de nobilitate doni. Dilige eum ex toto corde, ex tota mente, et sic poteris ad eum secure accedere, ad eum intrare, et dicere ei: Volo, Domine, ut tu mihi portio sis in terra viventium. O felix portio, o beata hæreditas! O Domine Jesu, quis mihi dabit ut in veritate dicere possim: *Dominus pars hæreditatis meæ?* Utinam tu mihi sis præmium mei laboris, merces meæ peregrinationis, et consolatio mei mœroris. O Jesu, qui es causa mei amoris, tu mihi sis causa sufficiens possidenda tantæ possessionis.

6. Sequitur: *Dicit ei Judas, non ille Iscariotes: Douine, quid factum est, quin nobis manifestaturus es te ipsum, et non mundo?* Auditio quod mundus non videbit eum, sed potius ipsi videbunt; pro omnibus quæsitus quærerit Judas causam hujus discretionis. Haec est autem causa ex Domini responsione. Dilectio; per quam solam discernitur gens sancta a non san-

¹ Psal. xv, 5.

eta : et quod causa sit dilectio, probatur in custodia sermonum, sicut dicit Dominus, *Si quis diligit me, sermonem meum sercabit.* In hoc enim probatur dilectio Dei scilicet in observatione et custodia mandatorum Christi, quia probatio dilectionis exhibito est operis. Frustra enim se Denni diligere dicit, qui mandatis ejus suis operibus contradicit. Ino illum habet odio, qui ejus non obsecundat mandato. Nemo se tegat sub habitu religionis, nullus sibi palliare sanctitatem presumat sub tegmine monastici ordinis. Ille tantum diligit Christum, qui pro suo posse ipsius satagit observare mandatum. Cum enim videris monachum ad contumeliam humilem, ad opprobria patientem, suis devotum Prioribus, in moribus mansuetum, tacitum ad loquendum, assiduum ad silentium, in clanstro attente legentem, in ecclesia suis vocibus Christum cum omni devotione laudantem, si non continue, tamen quotidie lacrymantem, parcum in refectione, ad obedientiam promptum, ubique proelivum, ubique inclinatum, ubique verecundum, ore cœlum pulsantem, semper ad Dominum corde clamantem, cultorem proximi, et contemptorem sui, cunatos diligentem, se ipsum odientem; tunc dicere poteris : Monachus iste sui Creatoris servat mandatum. O quam felix, o quam beatus est monachus talis! Profecto iste monachus sui laboris habebit præmium Dominum Jesum. Sed ille qui charitatem non habet, qui ejus non servat sermonem, jam non est ejus. Quod ergo erit præmium istius? Ignis et sulphuris amnis, mors et infernus præmium ejus. Utinam tu natus non essem, si tibi talis debetur hæreditas. Igitur si præmium, quod Christus est, habere desideras, illius sermonem serva; scilicet, *Mandatum novum do vobis, ut diligatis vos invicem*¹. Si diligis Christum, necesse est ut diligas fratrem tuum. Ergo ne incurras odium Christi, tenebas illæsam charitatem fratris tui.

7. Magnum præmium sequitur inde. Quod præmium? Superioris dictum est, et adhuc repetere libet. Istud præmium quanto amplius ruminatur in ore, tanto magis mellescit in corde : et quantæ sit dulcedinis non ignorat, qui ut illud jam habere valeat, assidue pro viribus elaborat. Præmium fraternæ dilectionis amorem Christi et Dei Patris sui ipsa Veritas ait : *Si quis sermonem meum sercabit, diligit me, et Pater*

⁶²² *mrus diligit eum.* Si Pater Deus te diligit, quid A tibi boni deesse poterit? Nihil. Quidquid enim petieris impetrabis; imo ipsum Dominum largitorem omnium bonorum sine fine cum sanctis Angelis possidebis. Nonne ille est summe beatus, quem Deus Pater diligit, et Dominus Jesus Christus Filius ejus? Felix, inquam, nimis, quem Pater et Filius et Spiritus sanctus diligit Deus. O si me diligenter Deus meus, Creator mens, Redemptor meus! jam nihil amplius in hoc mundo quererem. Mihi in hac vita solus sufficit amor Christi. Amor Christi dulcis est, et delectabilis et jucundus. Sanitatem ægris, B lumen cæcis, moestis lætitiam, peccatoribus veniam, mortuis vitam, terrigenis cœlum, consortibus jumentorum consortia Angelorum largitur et tribuit, insuper et ipsum Dominum Angelorum et Creatorem cunctorum.

8. *Qui me diligit*, ait Dominus Jesus, *et Pater mens diligit eum, et ad eum veniemus, et mansionem apud eum faciemus.* Venit Deus ad hominem, dum homo venit ad Deum. Venit homo credendo, obediendo, intuendo, capiendo : Deus venit ad hominem subveniendo, illuminando, implendo : hoc enim procedit ex charitate Christi, hoc totum provenit ex amore Dei. Charitas te domum Domini facit, et Dominum domum tibi. *Deus est charitas, et qui manet in charitate, in Deo manet, et Deus in eo*². Felix artifex charitas, quæ conditori suo tam domum potens est fabricare. Domus ista non constat ex caemento et latere, nec lapide, nec ligno, nec auro, nec argento, nec lapide pretioso. Omne aurum excedit, argentum supereminet universum. In ejus comparatione lapides pretiosi vilescent : nil est quod valeat comparari pulchritudini ejus et speciositat. Mel comparatum dulcedini ejus sic est, quasi absinthium comparatum dulcedini mellis. Omnia quæ sunt quantumlibet pulchra, quantumlibet speciosa, in ejus comparatione nec reputari debent. Domus ista est domus æterna, ante omnia sæcula, ante omnia tempora; omnia continens, universa complectens, omnia creans, universa vivificans. In hac domo cæci lumen, claudi gressum, curvi rectitudinem, infirmi sanitatem, mortui resurrectionem cuncti qui intrant accipiunt. Nullus miser in ea : in ea cuncti beati. Qui intrat in eam, intrat in gaudium Domini sui, quod ipse est : et hic habebit se optime æter-

¹ Joan. xiii, 34. — ² I. Joan. iv, 16.

naliter in optimo, qui est Deus benedictus per⁶²⁴ in virtute, in potentia, in creatione rerum : sæcula.

9. O dilectissimi fratres, nonne haec pretiosa domus super mel et favum dulcescit in cordibus vestris? nonne, anima christiana, Jesu Christi sponsa dilecta, tuis paronymphis animabus sanctorum et spiritibus angelicis imperans flendo, et ploras rogando, dices, *Filiæ Jerusalem, nuntiate dilecto quia ejus amore langueo*¹? Parum illum diligis, si pro ejus amore quotidie non ploras et gemis : nam illius absentia sponsæ diligentí solet fluvius esse lacrymarum. Cum illum querit et non invenit, vocat et non respondet, nil nisi flere eam delectat : B et ut ei magis flere libeat, omne quod triste est coacervat. Scio et certus sum quod absterget Deus omnem lacrymam ab oculis ejus, cum venerit dies nuptiarum Christi Ecclesiae, tempore illo quo fuerint virgines introductæ in thalamum Regis aeterni. Sed quomodo ab oculis tuis absterget lacrymas, si pro ejus amore non gemis et ploras? Credo quod parum illum diligis, si pro ejus amore non suspiras et plangis. Si sic es, monachus non es. Sed dicas mihi : Ego non possum flere. Ad quem ego : Ideo non ploras, quia Christum perfecte non amas. Lacrymæ ergo testes amoris sunt. Si non ploras pro amore patriæ, plange tamen pro timore gehennæ. Sed dicas : Nec hoc possum. Cui ego : Si hoc non potes; nec times mortem, nec amas vitam; et si timeres, aut parum, aut ex toto nihil. Tu autem cui servatur hæreditas in aeterna vita, Deum time, et ejus mandata custodi. *Qui non diligit me*, ait Dominus Jesus Filius Dei, *sermones meos non servat*. Nos illum pro viribus diligamus, et illius præcepta servemus, quia inde magna sequitur merces.

10. Quod vero sequitur, *Et sermonem quem audistis, non est meus*, sic est intelligendum, Sermo quem audistis, non est meus; et est ibi D quædam figura quæ dicitur antiptosis, quando casus ponitur pro casu. Rogo te, ne te moveat, ne te conturbet, qui totam spem tuam ponis in Dominum Jesum Christum, et ex toto corde diligis illum, credens illum esse verum Deum cum Patre et Spiritu sancto, illud quod dicit : *Sermonem quem audistis, non est meus, sed Patris*; quia ego non sum a me, sed a Patre. Sum Deus de Deo, lumen de lumine, Filius de Patre. Unus enim illo in essentia, in maiestate, in divinitate,

A non posterior eo vel prior, non major, nec minor; sed omnino illi æqualis. Alius sum in persona, non aliis in natura : nam alia est persona Patris, alia Filii, alia Spiritus sancti². Verba quæ ego loquor vobis, Patris mei sunt : quia ipse me misit; et ego sum ab ipso, et verba mea sunt ab ipso. Vel aliter : Sermo quem audistis, non est meus, id est, non est assumpti hominis, sed Dei assumptis; non est Filii hominis, sed est Filii Dei : non est meus secundum quod natus sum de Virgine, sed est meus secundum quod sum genitus a Deo Patre; non est meus in eo quod sum filius Virginis, sed est meus in eo quod sum Filius Dei Patris. Superius dixit, *Qui non diligit me, sermones meos non servat*: hic autem dixit, *Sermonem quem audistis, non est meus*. Superius dieit, *Sermones meos*: nunc autem dieit, *Sermonem quem audistis, non est meus*. Valde contraria sunt, Est; et, Non est : Sunt; et, Non sunt : Est meus; et, Non est meus : Sunt mei; et, Non sunt mei. Et tamen sicut Veritas loquitur, ita est. Sunt sui, in quantum Creator, non in quantum creatura : in quantum Deus, non in quantum homo. Sunt sui, quia omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nihil³. Non sunt sui, sed Patris, quia factus est obediens usque ad mortem, mortem autem crucis⁴.

11. Vel forte hoc dicit, ut discipuli ejus, qui nondum in illum perfecte credebant, firmius sua præcepta tenerent, et obnoxius observarent; dum scirent illa præcepta esse Dei Patris factoris et creatoris cunctorum. Majoris enim sublimitatis, majoris excellentiae et dignitatis semper videtur pater esse quam filius : hoc dico in humanitate, non in divinitate; quia in divinitate Filius Patri est æqualis, non eo posterior, non eo minor; æqualis Patri secundum divinitatem, minor Patre secundum humanitatem⁵. Ut ergo illius verba charins tenerent auditu discipuli sui, et eorum sequaces, dixit illa esse sui Patris. Ac si diceret : Ea quæ præcipio vobis, irrefragabiliter debent observari, nec in totum, nec in partem ratio ulla permittit convelli, quia non sunt mea, sed Patris mei : nam ego a Patre sum Filius; unde verba mea et opera non sunt mea, sed Patris. *Pater in me manens facit opera sua*, per me dat vobis præcepta. Homo de terra terrenus, trabea mortalitatis induitus in hac valle

¹ Cantic. v, 8. — ² Athanas. in Symbolo. — ³ Joan. i, 3. — ⁴ Philipp. ii, 8. — ⁵ Athanas. in Symbolo.

lacrymarum, a gaudiis paradisi expulsus, Deum loquentem non merebatur audire in hoc aernino exilio, cuius præcepta contempsit adhuc positus in paradiſo; et que via sibi remansisset redeundi ad patriam, nec miseriam exegitare valebat. Sed illius misertus Dominus suus, quærere venit errantem, consolari dolentem, sanare infirmum, relevare dejectum; patriam restituere exsuli, et mortuo vitam sine fine mansuram. Unde venit Verbum in carnem, Deus ad hominem, et Verbum factum est earo¹; et Deus factus est homo, et Verbum per carnem, et Deus per hominem, ore ad os loquitur ad ipsum hominem, et secundum hominem dat homini vitæ præceptum; ut homo homini obediat, et per ipsum hominem Deum ad ipsum Deum hominem redeat, a quo scilicet Deo miser per inobedientiam recesserat. Unde Deus homo apud homines manens mortalis, mortalibus dat vitæ mandatum; ut immortales per ipsum jam facti, cum illo immortali aeternaliter vivere possint beati. Et hic notandæ sunt duas Domini mansiones: una in via, alia in patria; una temporalis, quando nobiscum mansit in carne, alia æterna, in qua manebimus cum illo in anima glorificati et corpore. De prima dicit in consequentibus, *Hæc locutus sum vobis apud vos manens*, scilicet præsentia corporali. Sed veniet tempus ut a vobis subtraham præsentiam carnis, et sic amodo per Spiritum locutus sum vobis. Unde recte sequitur :

12. *Paracletus autem Spiritus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, et suggesteret omnia quæcumque dixerit vobis.* Docebit, inquit Dominus Jesus, quod vobis dixerit: non quod aliud Filius dicat, et aliud Spiritus doceat; quia quod Christus dicit et docet, ipsa Trinitas dicit et docet: sed quia Trinitas est, oportet singulas insinuari personas, quas nos distinete audire et inseparabiliter debemus intelligere. Cum ergo dicimus, Pater et Filius et Spiritus sanctus, non eos simul dicimus, cum non possint esse non simul. Quod vero dicit, *Paracletus quem mittet Pater*, etc. sic est intelligendum: Ego corporali præsentia vos deserbo, sed nou vos præsentia spiritus derelinquo. Corpus, quod de terra suscepī, ad cœlestia sublevo: sed per Spiritum meum usque ad consummationem sæculi vobiscum manebō. Pater me misit, ut apparerem in carne visibilis:

^A sed venit hora et tempus, ut solvam debita A mortis, et resurgens a mortuis ascendam sessurus ad dexteram Patris, nec amodo in carne mortaliter mundus me videbit. *Paracletus autem Spiritus, quem mittet Pater in nomine meo*, abundantia sua dulcedinis vos consolabitur de absentia meæ carnis, et erit vester magister, non foris verba perstrepens, sed intus in corde docens *suggesteret vobis omnia*; et *vos docebit omnia quæcumque per illum dixerit vobis*, id est, inspiravero vobis: ipse erit doctor vester, et consolatio vestra. Non poteritis dolere de absentia carnis meæ, dum ipse Spiritus manebit in cordibus vestris. Veniat, obsecro, Domine Jesu, ille Spiritus tuus Deus et Dominus meus, veniat in cor meum, et sic inebriet illud tuo amore, ut nullum alium præter te quæram amorem, nullam aliam præter te amem pulchritudinem, nullam præter te valeam gustare dulcedinem, qui es favus mellis, Deus et homo: mel de Deo Patre, favus de Virgine Matre; mel in sinu Patris, favus fractus in cruce; mel impassibilis regnans cum Patre, favus in sepulcro; mel cum Patre et Spiritu sancto regnans in cœlo et in omni loco, benedictus per euecta sæcula sæculorum. Amen.

SERMO X.

In vers. 27-31 cap. xiv, et vers. 1, 2 cap. xv Joannis.

1. Verba Domini Jesu, qui illum ex toto corde diligere novit, quam sint dulcia, sapit: nec illis jam claudere valebit aditum, qui in armario peitoris sui, Christum Dominum vitæ perennis, amplexibus strictis, totius paradiſi pulchritudinis continet jucunditatem et gaudium. Illa sunt pascua vitæ, refectio animæ, dulcedinis pocula, dilectorum Christi lætificantia corda, chariora diligentibus Christum super aurum et lapidem pretiosum multum, et dulciora super mel et favum: negligentibus et male viventibus, tanquam bilis, amara, odiosa, non modicum fastidiosa per omnem modum. Illis pœnam aeternam, diligentibus vero Christum preparant perpetuam gloriam: illis supplicium, istis præmium in vita beata: illis mortem, istis vitam: illis infernum, istis societatem Angelorum. Quicunque sunt illi, lugeant, doleant, aurem cordis aperiant, Verbum Dei suscipiant, et quod

¹ Joan. i, 14

præcipit, faciant. In illo thesauri sapientiæ et scientiæ, divitiæ et gloriæ multæ. Igitur audiant me peccatorem Christi, quos audire delectat verba ejusdem Christi. Sed rogo ut se præparet ad lacrymas fundendum, qui verbis Christi jam præparat auditum. Quomodo poterit jam lacrymas continere, ubi noverit iam Christum itum ad Patrem discipulis suis toto charitatis amplexu pacem dedisse? Ait Dominus discipulis suis :

2. Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis : non quomodo mundus dat, ego do vobis. Dominus enim Jesus, ubi venit tempus, quo per mortem suam disposuerat humanum genus salvare, et animam suam dare redemptionem pro multis, relinquere mundum et ascendere ad dexteram Patris : discipulos suos quos corporali præsentia deserebat, toto charitatis affectu intra sinum amoris non mediocriter continebat; inde velut recedens ab eis, et quasi deserens illos, modis quibus poterat de absentia sua eos consolari studebat. Sed quanto magis eos consolari volebat, tanto magis illos amarissimo mœrore replebat. Tunc velut ultimum vale faciens illis, eos amplectens in eorum oscula forsitan ruit. Sed quantus ibi fuerit fluvius lacrymarum, quis æstimare valebit? Cujus cor, etiam si saxeum esset, tanta redundantia charitatis lacrymarum fontem totum non resolvisset? Ministri lacrymaruni tunc erant amor et dolor. O quantus amor! o quantus dolor! Et quia multus amor, ideo multus dolor: nam cum magno dolore relinquiebant, quem cum magno amore possidebant. O quantus erat ibi amor! Nihil aliud volebant, nihil aliud quæabant, nihil aliud desiderabant, nisi esse cum Domino, illius perfrui visione, jucundari ejus dulcissima locutione, satiari ejus melliflua conversatione. Cum haec omnia cogitabant, et o quam cito his omnibus essent carituri ad memoriam revocabant, tunc per fluvios lacrymarum emanabant dolores amarissimi cordium.

3. Quanta erat ibi amoris suavitatis, et quanta suavitatis charitas, dum discipulorum labiis imprimarentur labia Redemptoris! Tunc in veritate illi dicere poterant, *Mel et lac sub lingua tua;* et, *Favus distillans sunt labia tua¹;* odor tuus omnem balsami odorem excedit, et quidquid in odoribus continetur: et vere sic erat. O quanta erat ibi odoris fragrantia, ubi erat

⁶²⁶ tanta amoris abundantia! et quanta erat ibi tristitia, de tanti odoris et dulcedinis futura absentia! Quibus singultibus existimabo discipulorum corda fuisse vexata, dum audirent: *Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis?* Ibi mœror erat et luctus, omnes erant una voce plangentes. *Pacem,* inquit Dominus Jesus discipulis suis, *meam do vobis, pacem relinquo vobis : non quomodo mundus dat, ego do vobis.* Ego iturus ad Patrem, pacem relinquo vobis: et vos perducturus ad Patrem, pacem meam do vobis. Hoc est quod propheta dicit, *Pacem super pacem :* et alibi, *Domine, dabis pacem nobis; pacem, quia in te speravimus².* Pax est in hoc sæculo, in qua manentes hostem vincimus, invicem diligimus, et de occultis invicem non judicamus. Pax erit in futuro, cum sine hoste regnabimus, ubi alter ab altero non poterit dissentire, ubi omnia erunt nuda, et aperta; et laus unicuique a Deo. In illo autem est ultraque pax. Ipse est pax nostra, quia nos pacificavit Deo per sanguinem suum. Erit pax vestra in futuro, cum tradiderit regnum Deo et Patri: et erit Deus omnia in omnibus, quando non erit colluctatio cum carne et sanguine; imo palma et corona de certato agone, cum viderimus eum sicuti est.

*4. Sed forte admirabitur noster auditor, cum in hoc libello servuli Christi, ipsum invenerit Christum pacem dedissem discipulis suis. Ad quem ego peccator Christi: Quid miraris? quid turbaris? hoc non est magnum quod audis. Quid putas esse abjectius: an flexis genibus discipulorum pedes lavisse, an eos in pacis osculo suscepisse? Illis non horruit pacis osculum dare, pro quibus non timuit patibulum crucis subire. Sed forte dicis: Ego in Apostolo lego, quod Christus discipulis suis dixerit, *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis :* sed non lego, D quod sua sanctissima labia discipulorum impreserit labiis. Cui ego: Si ore Veritatis constat esse prolatum, cur constare non debet esse completum? Non est periculoso sic credere; non est damnabile sic sentire: non est contra fidem. Sequitur:*

5. Non quomodo mundus dat, ego do vobis. Qualem pacem dat mundus iste? Pacem falsam, pacem fictam, pacem sophisticam, pacem palliatam. Pax est vinclum amoris, et indissolubilis compago charitatis: sed quid amat mundus?

¹ Cant. iv, 11. — ² Isai. xxvi, 3, 12.

Prorsus utique nihil. Nihil amat, nihil diligit;⁶²⁷ erit in gloria. In prima sumus flentes pro Christo cuneta odit, cuncta perimit et occidit. Ab egressu A sto : in secunda erimus gaudentes cum Christo. propriae matris uteri, usque ad ingressum ventris omnium matris, quid habet homo miser a mundo? Famem, siti, nuditatem, frigus cruecians, cauma perturbans, seabiem entis, dolorem capitinis, chiragram in manibus, podagram in pedibus, morbum in liene, morbum in jecore : undique miseriam, intus, et extra. Foris illum interficit gladius : et domi mors similis est¹. Ad ultimum morte sæva cunetas prosteruit et dejicit. Eeee qualis est amor mundi. Et tamen miseri homines mundi fallaciam non attendent, odientem diligunt, et saevi ejus gladio sponte colla submittunt. Isti miseri sunt sine consilio; sed utinam saperent et intelligerent, et his quæ ventura sunt in novissimis temporibus, providerent! Profecto mundum odio habent, nec diligereunt. Dicitur etiam aliter mundus, scilicet rerum transcentium amatores. Sed qualis sit pax et concordia inter illos, sapiens quisque advertere facile potest. Igitur spreta hujus mundi pace et concordia, adhuc ad pacem Domini nostri Jesu Christi redeamus, quam ejus dilectionem esse et credere, qua dilexit nos, et lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo, videtur non esse absurdum. Hæc est illa dilectio, qua Deus mundum sic dilexit, ut se mundo hominem daret, ut omnis qui credit in illum non pereat, sed habeat vitam æternam. Hanc pacem, scilicet charitatem, illis reliquit, cum animam suam pro illorum salute dedit; hoc est, corpus illud sanctissimum, quod de intemerata Virgine sumptum in tam horrendo climate crucis posuit confusione contempta. Hanc pacem nobis reliquit, sicut beatus Petrus apostolus asserit dicens : *Christus passus est pro nobis, nobis relinquens exemplum, ut sequanur vestigia ejus*². Et ad hanc charitatem alibi hortatur, ubi ait : *Christo in carne passo, et vos eadem cogitatione armavinti*³. Hanc pacem nobis moriendo reliquit : aliam pacem nobis resurgendo donavit. Prima nos liberat a peccato : secunda nos reconciliat Domino. Prima nobis peccata dimittit : secunda nos ad gaudia paradisi perducit. Primam nobis dedit moriturus in cruce : secundam nobis dabit in aeternitate regnans cum Patre. Prima fuit in luctu et dolore : secunda erit in gudio et exultatione. Prima lacrymosa : secunda gloriosa. Prima est in miseria : secunda

6. Unde non immerito plorant discipuli pro Magistro, servi pro Domino, ab illis quodammodo per mortem recessuro. Nec mirum. Videbant unde dolere poterant : sed non credebant unde gaudere debebant. Lugebant, quia Christum moriturum sciebant : sed illum resurrectorum et ad cœlos ascensurum adhuc non perfecte credebant. Poterat unusquisque illorum veraciter dicere, si tamen præ dolore loqui valebant : Idcirco ego ploro, et oculus meus deducit aquam, quia me deserit consolator B meus consolans animam meam. Quos ut Dominus amarissime flere respexit, credo quod lacrymas secundum hominem continere non potuit, sed modis quibus valuit eos consolari, non distulit, dicens : *Non turbetur cor vestrum, quia vos in pace relinquo; Neque formidet*, quasi vos lupus invadat per pastoris absentiam : quia sicut homo vado, sed sicut Deus sum præsens. *Non turbetur cor vestrum, neque formidet* de morte mea, quia post tres dies resurgam, et veniam ad vos, et videbitis me vitam, in quem quicunque crediderit, mortis imperio subjacere non poterit. *Vado, sed iterum veniam ad vos, et accipiam vos ad me ipsum, ut ubi sum ego, et vos sitis.* Non debetis turbari, non debetis contristari de abscessu meo, unde mihi tantus provenit honor et gloria tanta : potius inde gaudere debetis. Non me diligitis. *Si diligereis me, gauderetis utique, quia vado ad Patrem, quia Pater major me est.* Jam imperate lacrymis, quia de meo abscessu gaudere debetis. Nolite fletibus indulgere, quia ad Patrem vado, nec vos relinquo. Ad Patrem vado secundum carnem : nec vos relinquo secundum divinitatem. Ad Patrem vadit homo assumptus : et vobiscum remanebit Patris assumens Filius. D Corpus, quod de virginæ terra suscepi, supra choros Angelorum exalto ; ut Filius hominis ibi sedeat in dextera Patris, et habeat per gratiam, quidquid ipse Deus habet per naturam. Ad Patrem vado, ut genus humannum diabolica fraude deceptum, aculeo antiqui serpentis occisum, in hac valle lacrymarum sepultum, in cœlo collocem, et ad gregem Angelorum reportem centesimam ovem perditam, per longum tempus errantem. Et ideo rogo, ne turbetur cor vestrum de morte mea, quia sic fieri oportet.

¹ Thren. i, 20. — ² I Petr. ii, 21. — ³ Id. iv, 1.

Expedit ut unus homo moriatur pro populo , et non tota gens pereat. Tantum tribus diebus et tribus noctibus ero in corde terræ : postea die tertia resurgam perempto principe mundi , et videbitis me , et gaudebit cor vestrum. Quadragesimo die ascendam in cœlum , sessurus ad dexteram Patris ; et illuc traham vos ad me ipsum , mecum feliciter regnatos : et ideo rogo , gaudete.

7. O bone Iesu , Domine Deus , vita mea , tota spes mea , omne desiderium nostrum , quid nobis ait ? quid nobis pro te gementibus et lugentibus dicis ? Scis enim , vita quæ nunquam morieris , quod tu es totum desiderium nostrum : ideo gemimus et dolemus valde , quia te sicut es , videre non possumus. Valde enim , Domine Iesu , unica spes nostræ salutis , turbatur cor nostrum , quia adhuc non meruimus videre te Dominum nostrum. Gemimus et dolemus , et multum turbatur cor nostrum : sed adhuc a Domino nostro non meruimus audire , *Nou turbetur cor vestrum*. O felices Apostoli , o beati discipuli Domini ! Vos enim meruistis illum in carne videre præsentem , docentem in verbis , potentem in factis , infirmos eurantem , mortuos suscitantem ; cum illo ambulare , cum illo sedere , una cum illo sumere eibum , illum a mortuis resurgentem , ad celos ascendentem : nunc videtis illum in sinu Patris sui fulgentem. Quid enim felicius , quidve beatus , quam perfrui visione Dei ? Quam dilecta illa tua visio , Domine Deus ! Hanc anima mea peccatrix conceupiscit ; et quia eam adhuc non habet , quodammodo languet et deficit : sed spero in Domino Iesu Christo , quod in carne mea videbo Deum Salvatorem meum. Deposita est haec spes mea in mente mea. Ego interim gaudens gaudebo , et semper anima mea exultabit de Jesu Salvatore meo , qui resurgens a mortuis , ascendit ad cœlos , et sedet beatus ad dexteram Patris. Qui ascensurus ad Patrem dolentibus discipulis dixit : *Si diligenteris me , gauderetis utique , quia vado ad Patrem , quia Pater maior me est*. Sequitur .

8. Et nunc dixi vobis prius quam fiat , ut cum factum fuerit credatis. Jam nunc dico vobis , prius quam fiat , vado ad Patrem , ut postquam ascendero , perfecte credatis quia ego sum Filius Dei. Ut credatis , inquit. Credatis , non quod factum vidistis , quia haec non est laus vel me-

A tur. Sed credatis me Filium Dei , non nova fide , quia et prius credidistis ; sed aucta et referta. Modo cum haec diceret , erat fides illorum parva ; et cum moreretur fuit nulla ^a. Sequitur : *Jam non multa loquar vobiscum. Venit enim princeps mundi hujus , et in me non habet quidquam*. Imminet tempus et hora ut solvam debitum mortis , et in hac mortali carne jam non multa loquar vobiscum. Venit diabolus , non princeps creaturarum , sed peccatorum ; non lucis , sed tenebrarum ; non vitae , sed mortis ; non gaudii , sed mœroris : *et in me non habet quidquam*; id est , B nihil est in me quod ad eum pertineat. Ipse enim peccatum non fecit , nec unquam voluit , sed nec peccare unquam potuit. Noluit habere Deus quod perderet. Pauper venit , ne diabolus haberet quod auferret. Venit enim princeps superbiae , princeps invidiae , princeps livoris et dolositatis , princeps rancoris et cuiuslibet malæ voluntatis , ad principem humilitatis , patientiae et benignitatis , principem vitae et resurrectio- nis , principem gloriae et beatitudinis sempiter- nae. Ad eum venit , ut videret si in eo maculam peccati aliquam inveniret. Viderat eum trabca nostræ mortalitatis indutum , morti vicinum ; et C in eo se creditit aliquid invenire quod ei in morte posset objicere. Sed miser ille deceptus est , quia in eo nihil invenit proprium : sed per ipsum , jus quod habebat in aliis , amisit anti- quum. Per omnia sit Jesus benedictus , qui in diebus carnis sue preces et obseerationes obtulit ad eum , qui poterat illum salvare a morte , cum lacrymis et clamore valido offerens , exaudi- ditus est pro sua reverentia : qui etiam cum esset Filius Dei , didicit tamen ex his quæ passus est obedientiam , et consummatus factus est omnibus obtemperantibus sibi causa salutis aeternæ ¹. In quo auctor mortis peccatum nullum invenit , sicut ipsa Veritas dixit : *Venit enim princeps mundi hujus , et in me non habet quidquam*.

9. Sed forte posset dicere aliquis : Cur ergo moreris , si peccatum non habes ; cum mors ex peccato tantum sit consecuta ? Ideo facit hic antiphoram , et respondet hinc tacite quæstiōni , et dicit : *Ut cognoscat mundus quia diligo Patrem , et hoc mandatum dedi mihi Pater ut faciem*. Ac si diceret : Verum est , quod adhuc mors non esset , si peccatum non fuisset ; et ideo

¹ Hebr. v. 7-9.

^a Scilicet , explicita.

veni morituru*m* in mundu*m*, ut morte mea de-⁶²⁹ et germinant, et botrum producunt dulcedinis: Ierem peccatum: haec est enim voluntas Patris A mei, ut pro salute generis humani sumam supplicium crucis. Ut ergo mundus cognoscat quia diligo Patrem, quod mihi mandatum dedit, facio illud. Hoc est quod beatus Apostolus dixit: *Factus est obediens Patri usque ad mortem, mortem autem crucis*¹. Sequitur: *Surgite, eamus hinc*. Adhuc erat in loco ubi discubuerat cum discipulis suis: unde discubentibus dixit, *Surgite, eamus hinc*, ad locum in quo tradendus sum in mortem. Non est hic ulterius jam sedendum, præteriit tempus requietionis, et ecce tempus festinat passionis. Surgite et venite post me. Me enim praecedentem ad passionem sequi debetis, quia ego sum vitis, et vos palmites. Ego sum caput vestrum ejusdem naturæ vobiscum: et capite languente, cætera membra condolent languenti. Secundum quod sum homo, sum caput Ecclesiæ; et ideo vobiscum ejusdem naturæ.

10. *Ego sum vitis vera*: non illa quæ versa est in amaritudinem, quæ ut faceret uvas expectabam, et fecit agrestes labruseas. Ego sum odorifera vitis, pulchritudinis miræ, floribus secunda, dans botrum dulcissimum cunetis palmitibus meis manentibus in me. Ego sum vitis tale generans vinum, quod lætitiat cor hominis. Ego sum vitis proprium sanguinem libans Deo Patri pro salute populi mei. Ego sum vitis florens. Ego sum vitis frondens, vitis fructificans, non egens adiunicieno ulni, nec ullius auxilio ligni. Ego sum vitis, non culta ab homine, sed a Deo Patre: non tantum exterius per culturam, sed etiam interius per gratiam: non tantum extra operando, sed etiam interius incrementum dando. Christus est vitis, in quo est totus humor, id est, omnis plenitudo Spiritus sancti corporaliter: palmites ejus sunt Apostoli, et omnes qui ei fide adhærent. Hanc vitem, id est, Christi humanam naturam, Deus Pater mundavit faciendo immunem a peccatis, et dando virtutes: sic facit et palmitibus, licet non omnino sicut et Christo. Unde sequitur: *Omnem palmitem in me non ferentem fructum tollet eum: et omnem qui fert fructum, purgabit eum, ut fructum plus afferat*. Omnes enim qui Christo adhærent fide, sunt palmites manentes in Christo, salutifera vite. Sed alii faciunt fructum: alii in sterilitate persistunt. Alii florent

A aliij se per latitudinem foliorum expandunt, pulchritudinem cupientes habere tantum viriditatis. Omnes qui in sterilitate persistunt, et qui per latitudinem sine fructu se foliorum expandunt; tempore putationis, si Deus Pater illos sine fructu invenerit, abscedet a vite, et in ignem mittet, et ardebunt.

11. Sed forsitan tuum animum pulsat, quomodo qui fide Christo adhærent, abscedi ab ipso contingat, cum omnis qui adhæret Christo, unus spiritus sit cum illo? Unde, ut hoc tibi luce clarius constet, te scire oportet, quod B fides distinguitur per diversas proprietates. Dicitur fides mortua, fides facta, fides perversa, fides recta. Omnes enim homines in eo quod Christiani vocantur, Christo adhærente dicuntur. In eo quod Christiani sunt, fidem Christi habere creduntur: sed quorundam mortua, quorundam facta, quorundam perversa, quorundam catholica. In prima superbi et luxuriosi, pecuniae cupidi, fures, latrones et aliij hujusmodi. In secunda sunt non obedientes patribus spiritualibus; ingratii de donis celestibus, qui sunt sine affectione fraterna, sine pace charitatis, fratrum criminatores, iræ incontinentes, C voluptatum amatores magis quam Dei, habentes speciem pietatis, virtutem ejus abnegantes. In tertia sunt heretici, contra Deum elati, de suis erroribus superbi, in Deum blasphemanti, per omnia aliis deteriores et scellestiores. Omnes isti concilient Dominum Jesum Christum, et sanguinem istius dulcissimæ vitis dueunt pollutum. In fide catholica sunt mites, patientes, mansueti, humiles, virgines, casti, continentes, dilectores Dei et proximi; ad omne opus bonum parati, exspectantes redemptiōnem filiorum Dei. In horum numero nos D dominus computare dignetur. Valde enim, dilectissimi, timere debemus hoc quod Dominus Jesus dicit: *Omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum*.

12. Non confidamus ergo, fratres charissimi, tantum in latitudine foliorum, in expansione ramorum, in viriditate frondium; quia nisi in vinea Domini fecerimus fructum, excidemur et in ignem mittemur. An ignoratis, amantis simi mei, quod esuriens Dominus vidit securi viam siculicam magnam latam et spatiösam, habentem folia et frondes, qui in ea non inve-

¹ Philipp. ii, 8.

niens fructum, maledixit ei, et arefacta est¹?⁶³⁰ filium quem recipit. Illorum est enim hic flattery. Sic est omnis hypocrita; quia speciem sanctitatis A habet, et virtutem sanctitatis non habet. Qui palliat sanctitatem in veste, quam non habet in mente. Non alba cuculla^a et alta tonsura, non ampla corona; sed conscientia pura et mentis munditia, abjectio propriæ voluntatis, inflammatio charitatis in Christo, perfectum monachum facit. Adhæreamus, fratres, verae viti Jesu nostro Salvatori cum vero corde, in plenitudine fidei aspersi corda, et abluti ab omni inquinamento carnis et spiritus, et teneamus spei et fidei nostræ confessionem indeclinabilem. Nec sit quod nos separare jam valeat a charitate Domini Jesu. Et sic erimus de vitibus Engaddi, de quibus non liquor vini, sed liquor balsami fluit: consimiles botro Cypri, de quo sponsa in Cantico amoris congaudens de resurrectione Christi, prorumpens in vocem jucunditatis et lætitiae dixit, *Botrus Cypri dilectus meus mihi in vineis Engaddi*²; quod sonat Fons hædi. Fons hædi dicitur poenitentia vel Baptismus, in quo dum aliquis intrat velut hædus, innocentiam debet acquirere ut agnus. Engaddi potest accipi monasterium regulare, ad quod dum aliquis hædus advenerit, et ibi exuerit pellem hædinam; iam ex omni parte mundatus, non hædus, sed erit, si perseveraverit, agnus. Hunc talem Deus Pater purgavit, ut fructum plus afferat, cor ejus mundando, et ejus spiritum veritatis et charitatis rore infundendo.

13. *Omnem palnitem* verae viti adhærentem et facientem fructum, Deus Pater purgabit, si ve putabit eum, ut fructum plus offerat. Ritum et consuetudinem viticola Deus tenet in colendo vineam suam. Vinea Domini universalis Ecclesia est, Christi uxor et sponsa, de qua Deus Pater ad Filium: *Uxor tua sicut vitis abundans in lateribus domus tuae*³. Vinitor qui vineam diligit facientem fructum opportunum in tempore suo, cum tempus putationis advenerit, in ea nihil siccitatis vel ariditatis relinquit. Tunc circa illam fodit usque ad inferiorem ejus radicem, terram acuto ligone perfodit, et si radiculas alias etiam emiserit, cultello putationis abscedit; et quanto magis hujusmodi vana et minus utilia vitis amittit, frugiferior et uberior ad fructificandum assurgit. Sic quem Deus diligit, flagellat et percutit: flagellat enim omnem

A gella percipere, quibus datur de æternitate gaudere: sed qui de percussione murmurat, ad ipsum qui supra ipsum est, non appropinquat. In hoc hæreditatem supernæ felicitatis amittit, si flagellum Dei Patris patienter et cum amore non suscepit. Et si de flagello Domini murmuraverit, certus sit quia murmurantium pœnam incurrit.

14. Vos ergo, fratres dilectissimi, nolite murmurare, si vobis inesse contigerit disciplinam Domini nostri; neque fatigemini, dum ab eo arguimini. Omnis enim disciplina in praesenti B quidem videtur non esse gaudii, sed mororis: postea autem fructum pacatissimum exercitatis per eam reddet justitiae⁴. Flagellis Domini pinguedo carnalis voluptatis atteritur, et virtutes animæ robogantur: et lasciva caro restringitur, et anima pennis virtutum ad cœlestia sublevatur. Caro quod superfluum habebat amittit; et spiritus virtutes, quas non habebat, acquirit. Sic ergo per flagella Domini virtutes augentur, vitiæ resecantur; spernuntur terrena, amantur cœlestia. Nos aeternitatis præmia præstolantes, si nobis aliqua gravis infirmitas, vel tentatio fortis, vel etiam damnum temporalium C rerum irreperitur, ex omnibus his vires sumere debemus; quia crescente pugna, gloriosiore non ambigemus nobis manere victoriam. In hoc namque ostendimus quanta ad Deum cupiditate flagramus, si non solum ad eum per tranquilla et mollia; sed etiam per aspera et dura transimus. Ad æterna gaudia jam redire non possumus, nisi per temporalia detrimenta: et ideo spe manentis lætitiae, omnia adversa prosperitate non modicam debemus reputare. Peccata quippe nostra divina severitas nequaquam inulta remanere permittit: sed ira sui judicij inchoat a nostra hie correctione, ut in reprobo D rum damnatione conquiescat. Interius enim est medicus, et peccatorum in nobis contagia, quæ inesse medullitus reprobavit, secat: abscedit virus putredinis ferro tribulationis. Et hoc est quod Veritas ait, *Omnem palnitem in me facientem fructum*, Deus Pater purgabit eum, ut fructum plus offerat: nam dum mens posita in tentatione considerat, quod a virtutis suæ præstina soliditate repellitur; tunc sollicita trepidat, ne hoc quod dñdum esse ceperat, funditus

¹ Matth. xxii, 18, 19. — ² Cantic. i, 13. — ³ Psal. cxxvii, 3. — ⁴ Hebr. xii, 6, 11

^a Itine collige auctorem fuisse Cisterciensem.

amittat. Tunc qualiter resistere tentationi possit,⁶³¹ amittat. Tunc qualiter resistere tentationi possit,⁶³¹ strum timeat de retributione usuræ; quia haec inquirit : et qualiter eam debellare jam valeat, A usura non evanescat divites, sed bonis ditat, et re-elaborat. Tunc arripit gladium orationis, fletum compunctionis, et sic eam debilitat, et de ea gloriose triumphat; nou ipsa, sed gratia Christi per ipsam : et ita sit ut mens quæ pigra et velut infecunda in prosperitate jacebat, fortior et uberior ad fructificandum assurgat.

15. Ut ergo, dilectissimi, Deum Patrem nostri mereamur habere cultorem, adhæreamus veræ viti Domino Iesu Christo, Salvatori nostro, non fide mortua, nec fide ficta, nec fide per-versa : sed fide recta, quæ per dilectionem operatur; sine qua nullus salvari potest. Adhæreamus ei, quia bonum est ei adhærere; et in illo ponamus totam spem nostram, totum desiderium nostrum, confidentes in illum qui suscitavit eum a mortuis, quia et suscitabit mortalia corpora nostra, et consedere nos faciet cum illo in dextera sua. Quod ipse nobis per euudem Filium suum Dominum nostrum præstare dignetur, qui vivit et regnat cum eodem Patre in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XI.

In vers. 3-6 cap. xv Joannis.

1. Cum a discipulo Veritatis scriptum non ambigimus esse, *Qui parce seminat, parce et metet*¹: dum in agro dominico tanquam agricultores sumus constituti, pro viribus seminare debemus; ut cum messionis tempus advenerit, centuplum accipiamus in fructum pereceptione, quam expendimus in semine. Nam quod hic dicit, *seminat*, ex charitate proprie dicitur seminare: quia qui semen ad hoc spargit ut colligat, adhuc caret ad tempus modicum, ut in tempore messis gaudeat in acervo. Itaque licet pauper et inops, ex meo modo semine cipienti dabo ex charitate; ut a Domino meo Iesu Christo merear recipere multiplicationem beatitudinis æternæ. Non parce seminat, qui parum habens, parum largitur, cum animus promptus sit, si plus haberet: large dat, qui affectum largendi habet, etsi nihil habet quod largiri possit. Nos ergo illam pecuniam, quam erogandam a Domino accepimus, ad usuram erogare simus parati cipientibus eam. Sed rogo ne aliquis ve-

plet egenum et pauperem. Veniat ergo ad hanc pecuniam sitiens, ad Evangelium beati Joannis, et hauriat eum gaudio de fontibus Salvatoris, qui dixit discipulis suis: *Vos jam mundi estis propter sermonem quem locutus sum vobis.* Et est sensus: Vos estis mundi, sed iterum estis mundandi, ut fructum plus afferatis. Mundi estis non propter Baptismum, sed propter sermonem quem locutus sum vobis. O quam bonus sermo, qui lavat mentium sordes, interioris et exterioris hominis purificat actiones, vulnera sanat, cicatrices solidat: qui suscitat de terra inopem, et de stercore erigit pauperem; ut collocet eum cum principibus cœli, cum possessoribus paradisi! O quam pretiosus sermo, immo quam pretiosus thesaurus, qui suum possessorem didicit ditare, ut de consortibus jumentorum, consortem faciat Angelorum! Felix sermo et omni acceptione dignus. Quis est iste tantæ beatitudinis sermo? Audi, si illum observare desideras: sed præcipio ut illum ad usuram erogare non differas. Est valde nobilis possessio, quæ erogata suscipit incrementum, et avaram dedignatur possessorem: nisi erogetur, Cito minuitur. Largitate gaudet, tenacitatem fugit; omnino non vult abscondi sub modio, sed super candelabrum ponit, ut omnibus ejus pulchritudo appareat. Splendor ejus tanquam lampades ignis atque flamarum, quas aquæ multæ non possunt extinguere². Si dederit homo totam substantiam domus suæ pro hac possessione, quasi nihil despiciet eam.

2. Ille, inquam, est charitas; quia in quocumque abundaverit amor æternorum, mox labentium rerum possessio cuncta vilescit, et sola charitas scilicet Christi dulcescit, qui dicit, *Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem sicut dilexi vos*³. Hic est sermo ille, de quo dixit Dominus, *Vos mundi estis propter sermonem quem locutus sum vobis;* id est, propter charitatem, quam commendavi vobis: et quia mundi estis, manete in me, et ego in vobis. *Manete*, inquit Dominus Jesus discipulis suis, *in me, et ego manebus in vobis.* Jesus, inquam, dulcis, Jesus delectabilis, omni virtute prædictus, omni speciositate redimitus. Dulcis super mel et favum, speciosus forma super filios hominum; cuius dulcedine Angeli inebriantur, cuius pul-

¹ II Cor. ix, 6. — ² Cantic. viii, 6, 7. — ³ Ioau. xiii, 34.

christitudinem sol et luna mirantur. Iste talis ac⁶³² vivificat mortuos. Mihi mens auditor credit, tantus dixit discipulis suis, et per eos cunctis fidelibus suis : *Manete in me, et ego maneo in vobis.* O quam magna sublimitas! o magnæ sublimitatis auctoritas! hominem habitare cum Angelis, terram et pulvarem elevari in cœlos, hominem tolli de stercore jumentorum, et aggregari cœtibus Angelorum! imo creaturam manere in Creatore, facturam in Factore, redemptum in Redemptore, servum in Domino, peccatorem in Justo, factum ex limo in eo qui omnia facit ex nihilo; transitorium in Æterno, miserum in summe Beato, imo in eo qui omnino beat beata, et cuncta sanctificat sancta, qui est veritas et vita et gloria sempiterna; gaudium mundi, jucunditas cœli, dulcedo paradisi et beata æternitas, et æterna felicitas, Christus scilicet Dominus Jesus!

3. O mira et inexhausta bonitas! o inaudita et inæstimabilis pietas! quis unquam, fratres mei, quis, dilectissimi mei, amantissimi mei, conservi mei, servi Domini Jesu Christi, et propter ipsum domini mei, poterit explicare sermone, aut stilo exarare et graphio, quanta pietate auctor pietatis redundet, quanta largitate bonitatis ipse auctor exuberet? Mihi credite, fratres, si omnes homines niterentur et Angeli, fontis tantæ pietatis non possent haurire vobis etiam unam minimam guttam, habito respectu ad ipsam abundantiam pietatis. Hæc est, inquam, maximæ immensitas pietatis, ingens eminentia bonitatis; quod Creator omnium Deus se ipsum exinanivit, formam servi suscepit, in similitudine hominum factus, et habitu inventus ut homo: manens Deus in homine, ut homo maneret in Deo; vita mortem assumens, ut sibi mors assumeret vitam. Utinam hujus abundantia pietatis sic fragraret quotidie in naribus nostris, ut in veritate dicere possemus cum sponsa in Canticis : *Fasciculum myrræ dilecti semper supra meum pectus portabo*¹. O dulcis sarcina! o felix medicina!

4. Hæc sarcina, fratres mei, crux ipsa beata, scilicet passio Christi, bajulum suum non gravat, sed levat: non deprimit, sed extollit: non quassat, sed erigit, et portat portantem, ubi Christus est in gloria Patris. Hæc est, inquam, dulcissima medicina, quæ morbum omnem expellit, vires atque virtutes non habenti aquirit; quæ non solum sanat ægrotos, sed etiam

¹ Cantic. 1, 12.

Aimo mihi credit crucis amator, jam non ledeatur a morte secunda, si in hac vita usus fuerit tali medicina. Hoc est illud lignum propheticum, quod est inter juncturas ædificiorum; quia ipsa crux gloriosa terram conglutinat cœlo, hominem consociat angelo, et peccatorem sic reconciliat Deo, ut ipse Deus manere dignetur in eo, et ipse manere mereatur in Deo suo. O summum tripudium, o tripudians gaudium, jucunda lætitia, et jucunditas læta, hominem manere in Deo, et Deum in homine, in redempto Redemptorem, et in Redemptore redemptum! Ad hanc summæ jucunditatis lætitiam, perpetuitatis lætissimæ gloriam, ipse gloriae auctor, beatitudinis dator, salus æterna, vita beata, felix æternitas, secura tranquillitas, totus dulcis, totus desiderabilis, invitat Apostolos suos, instigat monachos suos, cunctum populum christianum omne collegium sanctum, eis blandiens atque demulcens, consolans et confortans, hortans et dicens : *Manete in me, et ego in vobis.* Et est sensus : Vos qui mundi estis, qui loti estis, qui sanctificati estis per canalem lapideum, per Baptismi sacramentum, per virtutum triclinium, per dilectionis præconium, in Cme estis; sed rogo ut in me manere debeatis. Si in me manseritis, et ego maneo in vobis. Si in me manseritis in isto brevi tempore; maneo vobiscum in æternitate. Qui manet in me per exhibitionem dilectionis, et ego maneo in eo per præmium æternae felicitatis. Ego diligentes me diligo, et qui me dilexerint in hac vita, me invenient post hanc vitam; ut ubi sum ego, et illi sint mecum. Qui me non dilexerit, procul dubio non inveniet me ad præmium, sed inveniet me ad supplicium. Vos autem, discipuli mei, amici mei, in mea dilectione manete: non vos terreat meæ humanitatis passio, crucis suspensio, tormenta carnificum, crucis supplicium, nec meæ depositio carnis, nec mausoleum meæ mortalitatis. In vobis fides invicta permaneat, spes ipsa non langueat, de me igne in vobis charitas flammescat. *Manete in me per fidem, spem et charitatem: et ego maneo in vobis* per fructum fidei, spei et charitatis. Et si in me non manseritis; nec ego maneo in vobis.

5. Audistis, charissimi, quid ipsa Veritas dicit; quæ mentiri non potest, quæ nunquam

fallit, nec fallere novit. Ait enim : *Si quis in me*⁶⁵⁵ *lasciviam pravam, et mulierem vertit in arbore non manserit, mittetur foras; et tormentorum ministri cum iuttent in ignem, et ardebit.* Unde rogo, dilectissimi fratres, ut unusquisque vestrum intret in cubiculum suum, scopet conscientiam suam : se querat in angulis cordis, circumneat latebras mentis. Si se in Christo manere invenerit, gaudeat : si se a Christo abesse senserit, gemat et doleat, ploret et plangat ; timeat et perhorrescat, ne sequestretur a consortio sanctorum, et mittatur semper arsurus in ignem aeternum. *Manete in me.* Hen, dilectissimi fratres, quanti miseri, quanti infelices, qui ad Jesum veniunt : sed letiferi veneno serpentis pereussi, diabolica fraude decepti, cæcitate mentis obducti, malitia depravati, abnegant contubernium Christi, amicitiam Redemptoris abdicant propter amorem mundi, et cervices quas Deo humiliare solebant, ipso mundi Creatore jam spreto, diabolo non verentur inclinare ! Hen, quanti post gloriosos agones de ipso principe mundi legitime triumphatos, fugienti terga dederunt, et victores jam victo se sponte curvaront ! Quantii ad monasterium veniunt, ut in eo monastice vivant, humilitatis pretenden-tes indicia, omnia in pace illata sustinentes convicia ; tanquam boni milites Christi ad omne opus bonum parati : qui post gaudia vitae contemplativæ, post prælibationem jucunditatis mellifluæ, suæ professionis obliti, velut sues ab ipso proposito ad voluntarium redeunt lutæ ; et ea quæ dudum vomuerant, tanquam canes reden-entes ad vomitum, in ventrem trajiciunt ! Isti tales recessunt a Christo, quia recesserunt a proposito sancto. Si pactum quod cum Christo pepigerant, observarent, venena jam vomita subsannarent : et ideo cum Christo non merentur manere, quia pactum Domini non timerunt infirmare.

6. Sed utinam seirent et intelligerent, quante sit amaritudinis fontem relinquere vitæ, auctorrem jucunditatis mellifluæ, Dominum mundi, deus paradisi, gaudium aeternum. Dominum Jesum Christum, qui nos a morte roseo salva-vit sanguine suo. Si cito sensisses quantum parabas offendere :

Non teget vultus cortice, Myrra, tuos.

O quam misera commutatio, o quam cæca cupiditas, quæ virginem facit tabesam^a, puel-

A rem, regulam in apostasiam, disciplinam sam- etam in lasciviam pravam, claustrum regulare in campos licentiae, castitatem in impetiginem; monachum in morionem, directum in pravum, planum in asperum, filium Dei in filium diaboli ! Hæc, fratres mei, non est mutatio dexteræ Excelsi. O quam amara mutatio, o quam dura translatio, a Christo recedere et diabolo adhaerere; spernere Redemptorem, et diligere peremptorem; relinquere vestigia Chri-sti, et ire per sæva mæandra diaboli; reli-querere viam quæ ducit ad vitam, et ire per viam B quæ ducit ad mortem ! Quicunque ille est qui sic commutatus est, ad verba mea inclinet ani-mum, et non dedignet audire consilium bo-num. *Peccasti? quiesce; ne adjicias ultra*¹. Sic dicit Sanctus Israel, *Si revertimini et quiesca-tis, salvi eritis; quia exspectat vos Dominus ut misereatur vestri*². Revertere ergo ad Dominum Deum tuum, et placabilis erit super malitiam tuam. Revertere ad Dominum via qua venitur ad ipsum : via cordis, via oris, via operis, via ti-moris, via doloris, et via amoris, via cordis contriti, via consitentis labii, et via operis re-eti. Via timoris, ne protraharis ad supplicium : C via doloris, quia sic offendisti Christum : via amoris, ut ipsum jam Christum perfecte diligas, qui tamdiu ad pœnitentiam te patienter exspe-ctat. Gemo, dole, plange, plora. Non parcas tibi, ut tibi Dominus parcat. Noli indulgere ti-bi, ut tibi Dominus indulgere dignetur. Suc-cinge lumbos tuos, rade capillos tuos, induere sacco, pulvescere humo, et die Christo Domi-no tuo, Deo tuo : O Jesu bone, miserere mei. Esto mihi Jesus, esto mihi Salvator meus ; mi-serere mei, qui pro me pium cruentum fudisti. Non intres in judicium cum servo tuo, quia nullus justificabitur homo, nisi per te ipsum ei D peccatorum suorum tribuatur remissio. Non me tua judicaria sententia premat, quem tua multa pietas levat. Qui resuscitasti Lazarum jam fe-tentem, resuscita et me peccatorem jam con-sitentem. Qui pepercisti peccatri Mariæ, parce peccatri animæ meæ. Qui laetificasti animam crucifixi Latronis, laetifica animam mei pecca-toris. Si sic feceris, adhuc cum Christo manebis, qui dicit : *Manete in me, et ego in vobis.* Ipse enim charitas est; et qui manet in charitate, in Deo manet et ipse in eo³.

¹ Ezecli. xxii, 4. — ² Isai. xxx, 15, 18. — ³ I Joan. iv, 16.

^a Quasi tabe esam.

7. Notandum vero est, quod aliud est manere in illo, et aliud est manere cum illo : aliud est manere juxta cum, aliud manere longe ab eo. Primum partim est in via, et partim in patria : secundum totum est in patria : tertium totum est in hoc saeculo : et quartum totum in inferno. Videamus ergo quid sit manere in eo, ut in eo manere delectet; ut non longe post futurum mereamur cum illo manere. In illo manere est ex amore illi soli adhaerere, ipsum ex toto corde diligere, illius precepta in omnibus et per omnia observare, ejus amori nihil preponere, et pro illius amore cuncta nec nata etiam reputare. Ille non dubitet manere in Christo, cui praeter ipsum cuncta vilescent, et ei ipse solus dulcescit. O quanta felicitate dotatur, quanta beatitudine secundatur, cui praeter Christum omnia vilescent, et ipse Christus solus mellescit! Ipse Christus solus sic in cordibus nostris favescat, et cuncta transitoria nobis fellescant; ut nil praeter illum nobis jam libeat, nec liberare jam valeat. Ut ergo, fratres mei, in Christo et cum Christo mereamur manere; ipse Christus lux vera, bonitas et vita, gaudium mundi, pietas immensa, sit totum desiderium nostrum, et omnis spes nostra : ut certi simus quia adhuc cum Christo manebimus, et ubi tunc est, et nos cum illo erimus.

8. Sed qui dicit se in Christo manere, debet ambulare sicut ille ambulavit¹. Jam non manet in illo, qui exorbitat ab itinere suo. Nemo se decipiat, nemo se seducat, nemo in religiosa veste confidat. Non enim vestis religiosa, sed mentium munditia monachum facit: non capitatis abrasio, sed Christi dilectio probatum monachum reddit. Ait Dominus Iesus, *Si quis vult venire post me, abneget semetipsum*²: quia nisi quis a semetipso deficiat, ad Christum regem sublimem non appropinquat. Felix propter Christum abdicatio sui! quam qui perfecte non habet, se Christo ad purum placere non existimet. Frustra enim Christo placere se credat, qui se ipsum propter ipsum Christum non abjicit. Et perfecte se neverit illi placere, qui perfecte jam propter ipsum se didicerit abdicare. Ut ergo Christo placere possimus, necessaria nobis est abdicatio nostri, quantum nostra vanalitudo permittit, non quantum odium nostri, lancea peccatorum perfossa, in nos quandoque manus injicere gestierit: maxime duntaxat in

¹ alimentis sumendis, ubi conservandus est vi-
re in illo, et aliud est manere cum illo : aliud est A gor naturae, et non sequendus est appetitus illecebrosae gulæ. Contra vitia quæ de lumbis carnis pugnantia procedunt, palmative belligerare nequimus, nisi prius appetitum gulæ restringamus fortiter contusione abstinentiae. Post contusionem gulæ appetitus, maxima cautela nobis est adhibenda, ne nos humanae laudis muscipula capiat, et veneum laudis morbosæ in arcum nostri cordis cauterium despumans fumum faciat, factumque derelinquit. Quidquid de nobis laudis aura cebuerit, quidquid adulantium favor demulserit, virtutum imperatrix humilitas, arcum mentis nostræ non deserat: ne tortuosus serpens, qui quandoque latitat in herbis virentibus, in humanis scilicet favoribus, juxta illud poeticum,

Frigidus, o pueri, fugite hinc! latet anguis in herba³, suis dentibus venenosis nos capiat, eaptos perimat et occidat. Igitur humilitatem magnam teneamus in omnibus, ut in humilitatis auctore manere possimus, et quantocius cum ipso esse, et cum ipso regnare valeamus. Omnis enim qui in illo manet ex dilectione; non dubitet, non haesitet, cum illo manebit ex dilectionis retribuzione.

9. Vidimus quid sit manere in illo: nunc quid sit manere cum illo necesse est videamus. Manere cum illo est esse ubi ille est; cum illo in gloria felici gaudere, in throno perennitatis regnare, illum facie ad faciem contemplari, sicut faciunt Angeli sancti, et post resurrectionem corporum eum visuri sunt omnes electi, juxta illud Apostoli: *Cum enim apparuerit Christus vita nostra, tunc et vos apparebitis cum illo in gloria*⁴. Manere juxta eum, et non in illo nec cum illo, est non esse in via fidei, spei et charitatis, sed in via erroris; non esse in via præcepti, sed in via peccati. Iste, inquam, si non est in Christo vel cum Christo, tum juxta cum est: quia et cito potest errorem deserere, et in Christo per fidem, spem et charitatem continuo fervere. Liberum arbitrium habet; illud ad diligendum Deum dirigere potest. Pulsat Dominus ostium ejus: illi aperiat, et intrabit Dominus ad eum, in eo manebit, et ipse in eo. Mauere longe ab eo, est per sententiam damnationis ab eo recessisse: quamvis et alio modo utrumque possit intelligi. Nos ergo in

¹ I Joan ii, 6. — ² Matth. xvi, 24. — ³ Virgilii Bucolicon Ecloga 3, vers. 93. — ⁴ Coloss. iii, 4.

illo maneamus, ut fructum boni operis semper facere mereamur. Aliter enim, nisi in illo manerimus, fructum facere nequimus. Ilsa Veritas dicit, et mittere non potest, *Sicut palmes non potest ferre fructum, nisi manserit in rite; sic nec vos, nisi in me manseritis: et, Si quis in me non manserit, mittetur foras sicut palmes, et arescat; et colligent eum, et in ignem mittent, et ardet.* Valde enim timendum est illud quod sequitur, *Si quis in me non manserit, etc.* Si quis non manserit in Domino Iesu Christo, expelletur de consilio sanctorum, arescat prætimore et exspectatione damnationis perpetuae: et ministri tartarei apprehendent illum, et in ignem mittent perpetuum sine fine arsurum. Ab hac damnatione perpetua glorie perpetuae auctor nos liberet Jesus Christus Dominus noster, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus benedictus in secula seculorum. Amen.

SERMO XII.

In vers. 7-9 cap. xv Joannis.

1. Omnis qui viam veritatis gestit arripere, constat esse perequum ut ad precepta veritatis manum cordis extendat, et in eis fideliter vivat: ut ipsa manus sit plena hyacinthis, et venter ejus eburneus distinctus sapphiris; et verbum Verbi, preceptum Christi in pyxide mentis per amorem contineat, et foris ipse flos verbi per augmentum boni operis redoleat. Profecto quem sic esse constabit, a Deo quidquid sibi profuturum petierit, necessario impetrabit. Ilsa regula Veritatis, omnis forma sanctitatis sauxit in perpetuum, nec valebit abrogari, nec de libro jam mutari Veritatis sanctio. Ait enim Jesus mens, in quo ait Deus meus, veritatis firmitas, falsitatis avulsio, peccatorum ultiio, via viæ, vita viæ, totus dulcis, totus bonus, totus verax, totus verus; ait enim: *Si in me manseritis, et verba mea in vobis manserint, quodcumque volueritis, petetis, et feti vobis.* Magna sunt dona quae Veritas ipsa promittit, quæ nullos fallere novit. *Quodcumque volueritis, inquit Dominus Jesus, petetis, et feti vobis:* ita dumtaxat si in me manseritis, et verba mea in vobis manserint. Ac si dicat: *Si in me manseritis* per dilectionem, et verba mea in vobis manserint per operis executionem; *quodcumque volueritis,* animæ pertinens ad profectum, petite non ha-

sitanter, et impetrabis accipientes. Illa duo A prima necessario sibi famulantur ad invicem, nec unum alterius absentiam patitur: et qualis eorum parilitas fuerit, per enthymema cognoscitur. Si aliquis manet in Christo, necessario sequitur ut Christi precepta manere debeant in eodem. Et quodlibet istorum hoc unum concludit. Petat a Christo quodcumque voluerit, et habebit. Necessaria videtur talis illatio. Iste manet in Christo; ergo quidquid ab eo ad talem proiectum petierit, impetrabit. Similiter et hæc alia: Verba Christi manent in isto; ergo, etc.

2. Verumtamen dicere possumus: si per vim B copulativa conjunctionis dialecticus latrator ob-sistat, que nodum ponit inter paria, nec inter partem et totum, sed inter totum et partem, et inter opposita et contraria, et inter excedentia et excessa: dicimus itaque quod quidam manent in Christo, et verba ejus manent in eisdem; alii manent in Deo, sed verba Dei nou manent in eis. Ille qui manet in Christo, et verba Christi in eo, doctor est ecclesiasticus, qui per eruditio-nem doctrinæ auditoribus suis habet unde proferat nova et vetera, fructus scilicet auctoritatum veteris et novi Testamenti; et bona quæ discipulis praedicat, pie et devote vivendo in suis factis ostendat. Alius enim per doctrinam verbum Dei non habet, et tamen in Christo manet per bonam vitam. Iste profecto etsi mandatum Christi non habet in libro, habet tamen in corde charitate dilatato. Isti tales, quam felices, quam beati! Hornum quidem talium est regnum cœlorum. Alius qui verbum Dei habet, et illud opere non exercet, monachus est religionis sophisticae, sub prætextu sanctitatis palliate: qui ei quod ex Regula Benedicti didicit, perverse vivendo contradicit. Iste talis non manet in Christo, nec Christi verba manent in eo; quia nec Christum amat, nec ejus precepta obser-vat, quamvis et Christum amare, et ejus precepta servare se fingat. Sed qualis iste miser fuerit, dies Domini declarabit; ubi non esse poterit simulatio religionis, nec fictio sanctitatis, nec sermo sophisticus, nec syllogismus versutus. Omnia nuda erunt et aperta Jesu judici vere judicanti districte, non de facto tantum perverso, sed etiam de verbo otioso; non tantum de incessu pedum, nec de labore manuum, sed etiam de jactu oculorum.

3. Penset ergo qui talis est, ad quid monachus effectus est. Layit pedes suos, quomodo reuinquare præsumit? Exspoliavit se tunica,

quomodo se reinduit illa? Si mutavit habitum, ⁶⁵⁷ gressu pedum sequi non possunt, lacrymis et cur non mutavit et animum? Si foris albescit, A eur intus nigrescit? Si illum foris vestis alba decorat, eur illum intus cauterium conscientiae deturpat? Si studere silentio debet, eur loquacitate gaudet? Qui contemptum promisit mundi, eur illi ulterius placere contendit? Christo placere contendat, contemnere mundum non differat, quod promisit attendat, Jesum super omnia diligit, nihil ejus amori praeponat, illius timorem ubicunque fuerit, sederit vel ierit, loquens vel tacens, esuriens vel sitiens, bibens vel comedens, infirmus vel sanus, ante oculos habeat, in quo est fiducia fortitudinis, spes æternæ beatitudinis, fiducia veniae, certitudo gloriae, peccatorum remissio, gloriae largitio, ac laetitiae acquisitione, summi et veri Dei perfructio. *Beatus vir*, ait propheta, *qui timet Dominum; in mandatis ejus cupit nimis. Potens in terra erit semen ejus*¹, et ipse a Domino benedicetur. Illa beatitudo perpetua sempiternæque dulcedinis multitudo, et æterna et jucunda visio Dei, est illud donum quod petunt a Christo illi qui manent in Christo. Si manes in Christo, id est, si corde puro et conscientia pura fundaris in Christi charitate, nil tibi nisi Christus satisfacere poterit, nec aliud nisi ipsum petere jam valebis. *Quodcumque, inquit Dominus Jesus: salus quæ nunquam finitur, vita quæ nunquam moritur, jucunditas summa, paradisi gloria, omni melle dulcior, quolibet nectare suavior, gemmis et auro pretiosior, inquit, inquam, dilectoribus suis: Quodcumque volueritis, petatis, et fact vobis. Magnum est illud quod dicit.*

4. Sed notandum est quod universale, *Quodcumque*, non continet omnia, sed illum tantum qui continet universa; qui sic habet esse, ut verum semper sit esse: ante omnia tempora Deus de Deo, in fine temporum natus ex Virgine homo, salus æterna credentium omnium, spes et refugium timimenti eum. Hoc est illud solum, quod petunt electi, quibus nil satisfacere potest præter Deum qui omnia continet: qui genuit et logent, quod Jesum beatitudinis auctorem non vident, qui non quod delectet aspiciunt. Quibus tristia sunt omnia quæ occurunt, qui Dominum Jesum querunt, et non inveniunt; et vocant, et non respondet; ad lacrymas doloris amicas se convertunt; et quem

A gemibus prosequuntur. Felix talium vita, beatus talium cursus, cuius meta tale et tantum vexillum habere meretur. Hoe non datur pigris, negligentes non capiunt, claudis negatur: soli currenti per latitudinem charitatis debetur. Unusquisque nostrum considerare non cesseret, qualiter in stadio mandatorum Dei currat, qualiter in agone christiano contra iconem rugientem contendat. Neminem vestrum credo latere, non aliquem posse salvari, nisi qui Domino Iesu fidelis perseveraverit usque ad egressum de habitaculo corporis; nec ad bravium æternæ dulcedinis pervenire, qui antequam ad metas veniat, in cursu deficiat. Stadium nostrum est observantia mandatorum Dei: finis stadii nostri est charitas, juxta illud Apostoli, *Finis legis est charitas*². Finis stadii nostri est ipsa charitas, non qua diligimus Deum, sed qua possidemus Deum: non ea qua diligitur Deus, sed ea quæ est ipse Deus. In stadio mandatorum Dei alius bene currere incipit, et antequam ad metas veniat deficit. Alios pigre incipit, et postea ad metas velociter currit. Alius et velociter incipit, et velociter perficit. Alius pigre incipit, et in pigritia sua semper persistit. Duobus istorum bravium debetur: scilicet pigre incipienti, et postea velociter pervenienti; alteri et agiliter incipienti, et velociter pervenienti.

C 5. Multi enim ad monasterium veniunt, ut ibi glorianter vivant: qui male incipiunt et male consummant, semper vagi et nunquam stabiles; semper cum non habent quod volunt, murmuros et detractores, cellulariis a tergo benedicentes, eos cum quibus vivunt fratres suos injuriis afflentes, moribus indisciplinati, gestu et actu inordinati, habitu elati, moribus inepti, bonis præstis semper ingrati. Isti bravium æternæ beatitudinis non merebuntur habere, D quia in stadium mandatorum Dei gressum rectum figere noluere. Istis enim forma sanctitatis ad perfectum non erit, quos morum pravitas per inobedientiam venena confundit. In istis talibus verba Christi non manent, quia præcepta Christi, quæ sciunt vel audiunt, ventorum vanitatem dedicarunt, jussa Domini contemnentes, cœnacula ventris amantes: ipsum vero Deum scilicet æternum, Deum omnipotentem, caleibus nequitiae et malitiæ percutientes, odientes proximum, abnegantes Dominum Jesum Chri-

¹ Psal. cxii, 1, 2. — ² 1 Tim. 1, 5.

stum; non observantes quod coram omnibus⁶⁵⁸ sanctis in die consecrationis sua illi promise-
runt. Noverit qui talis est, se esse damnandum
a Deo quem irridet. Alius ad monasterium ve-
nit, ut peccata quae commisit in saeculo, puni-
re valeat in monasterio. Sed postquam ingressus fuerit, non solum que commisit, dolendo
non diluit; sed insuper alia forsitan graviora
committit. Sed postea magno dolore compungitur,
magno pudore prosteratur: et quia pec-
cata quae fecit, bene vivendo non diluit, sed
insuper enormiora praesuppsit; tunc ad memo-
riam revocat quanta in peccatoribus sit severi-
tas iudicis, quanta in ipsis damnatis sit ipsa
pena damnationis. Insuper et considerat quan-
ta sit misericordia Redemptoris circa pœni-
tentes, benignitas circa recte viventes. Tunc
ouime malum quod fecit enumerat, tunc tristia
quæque ante oculos mentis acervat. Doloribus
agitatur, tantis suppliciis angustiatur, quantis
aretari in ipsis infernalibus pœnis pertimescit,
quantis cruciari in camino ignis et sulphuris per-
horrescit. Tunc enim nihil quod delectet aspi-
cit, tunc triste est quod occurrit: tunc lacrymis
et doloribus punit, quod cum delectationibus
perpetravit. Tunc qualiter Domino Christo pla-
cere possit, contendit: et jejuniis et orationi-
bus vacans, soli Deo placere desiderat. Qui
talis est, petat a Domino quidquid voluerit;
non dubitet, impetrabit.

6. Nos ergo, fratres charissimi mei, quos
Christus proprio crnore redemit, ipsum sui
sanguinis largitorem, humani generis Salvato-
rem, sine modo, ultra modum, de omni corde,
de omni mente, totis viribus, totis medullis
cordis diligamus, timeamus et amemus, et ejus
discipulatum inhæreamus. Valde est enim dulce
et delectabile, letabundum et jucundum, fieri
discipulum Christi. *In hoc enim*, ait Dominus
Jesus discipulis suis, *clarificatus est Pater meus*,
ut fructum plurimum afferat, et efficiamini
mei discipuli. Nos igitur qui christiani vocamur
et sumus, in Ecclesia Christi tanquam in agro
sumus constituti. Alii fructum afferunt; aliis in
sterilitate persistunt: aliis tenues et pauculos
fructus faciunt, semper pigri, semper negligentes;
pigri ad orationem, tardi ad lectionem;
ad vigilias longo somno depresso; ad laborem
nunquam teneri et delicati. In his non valde cla-
rificatur Pater Domini nostri Jesu Christi; quia

nec plurimum afferunt fructum, nec discipuli
A Christi esse probantur. Alii dulces fructus pro-
ducunt in fertilitatis abundantia; dulces, in-
quam, Deo, et dulces hominibus. Hi clari-
ficant Deum, et Deus clarificabit eos in die
retributionis operum, in die collectionis fru-
gum novarum, quando venient cum exulta-
tione portantes manipulos suos. Hi sunt mites
et humiles, devoti et obedientes. Ad vigilias
vigiles, ad omne opus bonum ferventes, in
oratione sublimes, in lectione sacra subtiles,
in meditationibus suspirantes, et in contempla-
tionibus gementes et flentes: seminantes qui-
dem in lacrymis; sed gaudeant et exsultent,
quia in gaudiis metent æternis.

7. Alii sunt qui non faciunt fructum, sed
frondes tantum producunt et folia. Hi sunt qui
speciem sanctitatis habent; sed fructum sanctitatis non habent. Ad horum radicem securis
posita est. Utquid terram occupant? Excidan-
tur, et in ignem mittantur. Infructuosis arbo-
ribus dura et amara sententia datur. *Omnis arbor*, inquit Dominus Jesus, *quaæ non facit fructum bonum, excidetur, et in ignem mittetur*¹. Timeant ergo arbores infructuosæ, hypo-
critæ, dealbata sepulera, tumba sculpta et
bene polita. Exstirpent quod latet intrinsecus:
confiteantur, et sanentur. Mutent fortitudinem
suam, mutent conscientiam suam, conscientiae
sanent cauterium, et in via mandatorum Dei
dirigant gressum, et faciant fructum; ut per
illos Pater clarificetur in Filio, et Christus in
Patre suo, et ipsi clarificantur in Patre, et Fi-
lio, et Spiritu sancto. Felix ille, beatus ille,
per quem Deus Pater clarificatur, per quem
Christus laudatur, et Spiritus sanctus glorifica-
tur. O nimis felix, cuius vita et mores laudes
intonant Creatori! O virum beatum, cuius anima
suo famulatur Creatori! O beata anima, quæ
suo pro viribus placere satagit Redemptori!
Benedicta sit anima illa, cui est tota dilectio
Christus, cui nil satisfacere potest præter ipsum,
qui pro ejus amore occisus est; quæ nil præ-
ter Christum diligere novit, qui dilexit nos, et
lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo, et
dedit semetipsum redemptionem pro nobis, ut
nos per sanguinem suum adoptaret in filios Dei.
Per omnia sit benedictus Christus, qui sic di-
lexit genus humanum, sicut Pater dilexit eum
Ipse enim dicit: *Sicut dilexit me Pater, et ego*

¹ Matth. viii, 19.

dilexi vos. O chara charitas, o æterna veritas,⁶³⁹ et omnis infernalis creatura tremit et contremisit dulcis æternitas, o beata felicitas, o decus Angelorum, o splendor sanctorum, Jesu bone, Jesu sancte, vita immaculata, vita æterna, salus incorrupta, perpetua gloria, totus dulcis, totus amabilis! quomodo nos amasti, quomodo nos dilexisti, qui te ipsum in mortem dedisti! Amor tuus nescivit habere modum; et mensuram tua, o Christe, charitas tenere non potuit. *Sicut dilexit me Pater, inquis, et ego dilexi vos.* Utinam et ego essem quem diligeret Dominus meus! utinam audisset ex ore Domini mei, *Sicut dilexit me Pater, et ego dilexi te!* Quid mihi jam deesse posset, si me diligeret Jesus meus? meus, inquam, et utinam meus! O felices divitiae! o opes beatæ, possidere Jesum, possidere Dominum Christum!

8. Illum, mi lector, posside per amorem, et sic illum possidebis æternaliter per amoris retributionem. Ipsa Veritas ait: *Ego diligenterem me diligō; et qui dilexerit me, diligetur a Patre meo, et ego diligam eum, et manifestabo ei me ipsum*¹. Quantus fuerit amor, quem circa nos Christus moriendo exhibuit, enarrare non sufficit aliquis vivens: lacrymæ dicant, quia voces explicare non queunt. *Sicut dilexit me Pater, et ego dilexi vos.* Videamus quomodo eum Deus Pater dilexerit, et quomodo nos dilexerit ipse. Ait enim Apostolus: *Christus factus est pro nobis obediens usque ad mortem, mortem autem crucis: propter quod et Deus exaltavit illum, et donavit illi nomen quod est super omne nomen; ut in nomine Jesu omne genu flectatur, cœlestium, terrestrium et infernorum*². Et propheta loquens de eo ad Patrem, ait: *Omnia subiecisti sub pedibus ejus: oves et boves universas, insuper et pecora campi; volucres cœli et pisces maris, qui perambulant semitas maris*³. Ecce quomodo dilexit Deus Pater Filium: et ipse non judicat quemquam, sed judicium omne dedit Filio suo⁴, et dedit illi nomen quod est super omne nomen, ut in nomine ejus, quod dicitur Jesu, omne genu flectatur, cœlestium, terrestrium et infernorum; id est, omnis creatura cœlestis, ut sunt Angeli, Archangeli, Throni, Dominationes, Principatus et Potestates, Virtutes, Cherubim, et Seraphim, et omnis cœlicus ordo, et omnis creatura terrestris. Et non solum homines, sed et bruta animalia auditio nomine Christi contremiscunt, insuper

igitur dilectio Patris in Filium, cum sic cum sublimaverit, cum sic cum exaltaverit, ut omnia subjiciat sub pedibus ejus, ut omnia supponat ditione ejus.

9. Vidiimus, quomodo Pater dilexit Christum: nunc superest ut videamus quomodo nos dilexit Christus. Sed quis, inquam, valebit explicare? Quis unquam enodare sermone amoris abundantiam, charitatis eminentiam, quam habuit Christus in nobis, qui dilexit nos, et lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo: qui B mortem nostram sua morte destruxit, pro nobis eligens mori, ut nos a morte liberaret æterna, et nos illuc attraheret, ubi ipse est in gloria Patris? Ait enim, *Volo, Pater, ut ubi ego sum, illie sit et minister mens*⁵. Ecce quomodo dilexit nos. Pro nobis elegit mori, ne nos morte damnaremur æterna. Resurrexit a mortuis, ut suæ nos resurrectionis tribueret esse participes. Ascendit in cœlum, ut nos proveheret ad patlatia cœli; et sedet ad dexteram Patris collocaens, coronans, et lætificans illuc, quos proprio cruento redemit, quos glutino sibi charitatis asseruit secum in eadem dextera Patris. Ipsum C igitur Christum sine modo, ultra modum, absque meta, ultra metam, assidue, continue, toto corde, tota mente, totis viribus, totis virtutibus diligamus, veneremur, et amemus; ut ad ipsum, et cum ipso pervenire et regnare valeamus, qui cum Patre vivit Dens et cum sancto Flamine, benedictus omni tempore seculi. Amen.

SERMO XIII.

In vers. 9-13 cap. xv Joannis.

D 1. De dilectione Dei quo plus bibo, plus sitio: et ea saturari non possum, nec ego, nec aliquis perfecte diligens Christum. Ipsa quo plus editur, plus famam exanget; et quanto plus ipsa bibitur, plus sitim incendit: ipsam quam inhabitat mentem sic inebriat, ut nil jam querat vel diligat, nec diligere possit nec valeat praeter eum qui sic mundum dilexit, ut Filium unigenitum daret, ut omnis qui credit et diligit illum non moriatur, sed vivat cum eo. Ad hanc nos dilectionem auctor ipse inæstimata-

¹ Joan. xiv, 21. — ² Philipp. ii, 8-10. — ³ Psal. viii, 8, 9. — ⁴ Joan. v, 22. — ⁵ Id. xii, 26.

bilis charitatis invitat : in ea nos manere precatur et rogat. Ait enim, *Manete in dilectione mea* : ac sic aperte dicat, Quia ego ea dilectione, qua me Pater diligit, vos diligio; eadem dilectione ne vos diligere rogo. Et quoniam dilectione vestra me usque ad mortem perduxit, sed neque mors crudelissima ipsa a vestra charitate me sejunxit; me diligite, et in mea dilectione manere. Sed qualiter in ejus dilectione manere debeamus, sequitur et dicit : *Si praecepta mea servaveritis, manebitis in mea dilectione: sicut Patris mei praecepta servavi, et maneo in ejus dilectione.* Qui habet aures audiendi, audiat : et qui habet cor intelligendi, intelligat. Mensu-
ram nostræ possibilitatis videtur excedere, vi-
res animi et corporis ac natus supergreditur
universos. Praeceptum quod nobis Dominus im-
perat, consilium est nostræ salutis, quod ipse
auctor nostræ salutis nobis accommodat. Quis
unquam hominum, ex apostatica radice primi
parentis exortus, potuit, vel poterit sine aliquo
transgressionis navo, cum omni officio chari-
tatis inconcussa et immaculata Christi observare
præcepta : sicut ipse in totum et in partem sui
Patris servavit mandata, qui peccatum non fe-
cit, nec unquam peccare potuit, nec peccare
etiam voluit? Non est in filiis hominum magnus
vel parvus, tanta prædictus sanctitate, nec tantæ
religionis privilegiatus honore, qui non in pec-
catis fuerit conceptus, præter Matrem Immacu-
lati peccatum non facientis, sed peccata mundi
tollentis ; de qua, cum de peccatis agitur, nullam
prorsus volo babere questionem. Unde non immerito nullus tantæ sanctitatis fudget
prærogativa, qui in omnibus et per omnia istud
sicut jam valeat observare, ita duntaxat si fuerit
expressivum quantitatis.

2. Sed notandum est quod hoc adverbium,
sicut, non hic quantitatis, sed qualitatis simili-
tudinem notat, sicut superius assignavimus, ubi
dicitur : *Mandatum novum do vobis, ut diligatis in vicem sicut dilexi vos*¹. Et est sensus : Si
præcepta mea servaveritis, sicut et ego præcep-
ta Patris mei servavi; et si manseritis in dilectione
mea, sicut ego in dilectione Patris mei
maneo : id est, si mihi in observantia mandato-
rum meorum usque ad exitum de habitaculo
carnis obedientes fueritis, juxta possibilitatem
vestra fragilitatis, sicut Patri obediens fui us-
que ad mortem crucis, juxta plenitudinem di-

vinitatis quæ in me corporaliter habitavit; ma-
nebitis in dilectione mea, et ego in dilectione
vestra, sicut et ego in dilectione Patris, et Pa-
ter in dilectione mea. Vel possimus dicere,
quod hoc adverbium, *sicut*, in nobis in hoc loco
viri sue significatio non exercet; sed nota-
tantum ibi similitudinem dilectionis et obedien-
tie Christi ad Deum Patrem esse monitoriam
nobis, ut Christi præcepta debeamus observare,
et in ejus dilectione manere, ac si diceret : Ego
præcepta Patris mei pro vestra salute servavi,
et ideo maneo in ejus dilectione : et vos præcep-
ta mea pro meo amore servate, et sic manebi-
tis in mea dilectione.

3. Adhuc amantis amor me compellit, chari-
tas nostri directoris Iesu Christi Domini nostri,
sed utinam dilecti, scilicet istud capitulum
repetere : *In dilectione mea manete.* O Jesu,
Jesu resurrectio mortuorum, vita viventium,
salus æterna credentium, totus dulcis, totus
amabilis, totus delectabilis querentibus te, di-
ligentibus te, invenientibus te : dignare me
servum tuum loqui cum Domino, hominem cum
Deo, plasma cum Plasmatore, facturam cum
Factore, redemptum cum Redemptore. Igitur
audi me, et ne perturberis propter me. Nam
ego sum, licet peccator, qui diligo te : mihi
tecum loquendi ausum prebet dilectio tua,
attrahit mentem charitas tua, amor instigat.
Dixisti Apostolis tuis, et per eos dictum intelli-
gamus nobis : *Manete in me, et ego in vobis.*
Obseruo te, juvunditas pulchra, dulcedo melliflua,
suavitas odoris, odor suavitatis, lætitia
summa, gloria sempiterna, vita sanctorum, de-
us Angelorum, Salvator mundi, Fili Dei vivi,
Jesu dulcissime, speciosissime, charissime, et
amantissime, dic, queso, quæ est causa tuæ
dilectionis, tuæ glutinosæ charitatis, ob quam et
te diligere, et in tua dilectione manere nos præ-
cipis? Dic, ut qui non te diligunt, audiatur et
diligant : et qui te diligunt, magis ac magis in
tua dilectione fervescant. Vox tua dulcis sonet
in auribus meis. Dic, *Sicut dilexit me Pater, et
ego dilexi vos* : et quia dilexi vos, mihi repen-
dite vicem, me diligite, et in mea dilectione
manete. Justum est, æquum est, Domine Jesu,
hoc quod dicas, hoc quod imperas nobis. Omni-
bus æquitas dictat ut dilectus diligentem diligit,
et amatus amanti mutuam charitatem impendat.
Verumtamen aliam causam tuæ dilectionis in-

¹ Joan. xiii, 34.

quirimus, qua magis te diligere debeamus. Dic⁶⁴ delectat; non enervat sed roborat : cuncta ter-nobis qui es, et quid fecisti nobis, unde nobis A rena subsannat, sola cœlestia capitat : Christi mandata requirit, et ea pro viribus observare contendit, et de observatione præceptorum gressu felici provehitur ad perceptionem gaudiorum, ut cum illo jam perfecte gaudeat, pro cuius desiderio in hac valle lacrymarum positus, tam amare frequenter suspirabat. Unde recte sequitur :

B 5. *Hæc locutus sum vobis, ut gaudium meum in vobis sit, et gaudium vestrum impleatur.* Ac si diceret : Ideo præcipio vobis, et moneo vos mea observare præcepta, et manere in dilectione mea, ut gaudium meum in vobis sit, et gaudium vestrum de me adimpleatur, ut habeam de vobis per mutuam charitatem, quam mihi impenditis, unde possim gaudere, et illud gaudium quod in retributione præmiorum electi sunt percepturi, percipere et possidere possitis. Vel aliter : *Ut gaudium meum sit in vobis, et gaudium vestrum impleatur.* Omnis enim qui Christum de intima cordis medulla pure et illibate et inconcusse intra sinum charitatis, brachiis amoris complectitur et connectit, totum ejus gaudium reputabit in suum. Imo amplius gaudet de gaudio quod Christus accepit a Patre resurgendo, ad cœlos ascendendo, in dextera ejus sedendo, quam de illo gaudio quod in die judicii est percepturus a Christo. Igitur, fratres charissimi, maneat in vobis gaudium Christi, sive sit activum, sive passivum; sive sit diligentis, sive dilecti : id est, sive sit gaudium quo Christus gaudet de nobis, sive sit gaudium quo nos gaudemus de Christo. Christi observemus præcepta, ut ipse gaudere possit de nobis, et nos de ipso gaudere possimus. Maneat in nobis gaudium beatitudinis ejus, non solum qua beat vel beatificat de se ipso gaudentes, sed etiam qua clarificatus est a Patre ; ut nos cum illo in aeternitate mereamur regnare, per eundem Dominum Jesum Christum, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus benedictus per omnia sæculorum. Amen.

C 4. Hæc opera, fratres mei, sunt causa dilectionis Christi. Unusquisque vestrum videat, si Dominum Jesum diligere debeat. Quid pro nobis facere debuit, et non fecit? quomodo nos plus amare potuit, et non amavit? Majorem in nobis dilectionem non potuit habere quam habuit, quia animam suam in mortem pro nobis posuit. Ipsa beata Veritas testis est, quod *majorem charitatem nemo habet, quam ut uniam suam ponat quis pro amicis suis.* Non ergo nobis vilescat, fratres mei, ipsa dilectio Christi, qui dilexit nos, et lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo. Non volis vilescat, fratres mei, non vobis amarescat ipse amor Christi, ipsa caritas Christi. Amor Christi totus dulcis, totus delectabilis, suum possessorem non cruciat, sed

D 1. Cum de Redemptore nostro lingua nostra silere non debeat, et ne cito sit adfuturum de-

SERMO XIV.

In vers. 12 cap. xv Joannis.

¹ Exod. iii, 14. — ² Apoc. xxii, 13.

ipso tacentibus : nimis nostrum interesse con-⁶¹²lectionis; ut suo praecepto omnes obdiant, et sidero, si diem et diem de ipso loquendo, non perfectorie terminemus, et e contrario diræ damnationis non subire sententiam, si vanis verbis nostram manumiserimus lingnam. Igitur vana verba et non sonantia Christum, nec religiosi tenentia pondus, in omni loco aeterna clausura dannantes, ad dulcia eloquia a Verbo Patris eructata, cithara nostra suas chordas extendat, et plectrum mentis lingua vocis magistra tuba insonet Salvatori, quæ de ore mellifluo Christi profluxere dulcia eloquia vitae. Sed utinam quod vobis proponitur, nulla utilitatis vel contemptus offuscaret obductio, sed arctius cha-
ritate obnexum, charesceret vobis super lapidem pretiosum, et dulcius saperet in vestri cordis palato super omnia mella et super quemlibet favum. Ipse auctor dulcedinis, cui omnia optata succedunt, cuius voluntati cuncta obdiant, qui etiam ea potest quæ impossibilia videntur esse; sic dulcescat in cordibus vestris, ut vos de eo semper audire delectet, et me interius sapientiam, quæ de ipso est, doceat; et per lanceam oris mei vulneret et confodiat hostem generis humani, qui pro viribus elaborat, ut ipsa nobis verba Christi anditu vilescent, et mihi et aliis praedicata et docta sententiam damnationis impendant. Adjuvet nos semper et protegat et defendat ab illo Jesus, qui dilexit et lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo, nos instruens verbo, et informans exemplo; statuens edictum, sanciens præceptum; edictum dulce, præceptum vitae; edictum amoris, præceptum charitatis; statuens et adimplens, præcipiens et perficiens, in se, inquam, et in nobis.

2. Hoc est illud præceptum quod Jesus præcepit, quod statuit discipulis suis, præceptum scilicet charitatis, præceptum dilectionis, quod sic habet : *Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos.* Dulcis et suavis Dominus dulce et suave mandatum proponit. Dulce et suave illud esse videtur, quod præcipit dilectio, et allicit amor. Nam nulla ibi appetit difficultas, ubi est charitas : nullus ibi labor est, ubi verus amor est. Cuncti amori libenter obdiant, et ejus iugo colla submittunt : perversi perverso, lubrici lubrico, sancti sancto, casti casto, quilibet in desiderio suo. Ideo Dominus dat præceptum amoris, præceptum di-

A cervicem superbiae sue sub iugo suæ humilitatis edomare festinent. Igitur, fratres mei, tanquam honi discipuli Christi, ad audiendum estote parati, et præceptum Christi quod evangelica vobis intonat tuba, libenter accipite, et esfica-
citer in omnibus et per omnia adimplete; ut ad illum possitis per amorem redire, a quo per tumorem superbiae recessistis.

3. Nunc intendat charitas vestra quid vobis præcipiat charitas vera, charitas exquisita, charitas inaudita, charitas pia, charitas bona, charitas tota dulcis, tota delectabilis charitas sponsus speciosus, decorus, candidus, rubicundus, electus ex millibus, Christus futuri sæculi judex, princeps pacis et Dominus vitae. Ait Dominus Jesus per omnia tempora benedictus : *Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos.* Leve præceptum, suave præceptum, et dulce præceptum. Ad portandum leve, ad amplectendum suave, ad tenendum dulce et delectabile. Quid levius, quid suavius, quidve dulcius, quam diligere? Hoc potest omnis homo, sanus et æger, dives et pauper, stultus et sapiens, nobilis et ignobilis, servus et liber. Nemo se excusat, nemo se in hac parte apologizet. Cuilibet homini est possibilitas ista communis, amare videlicet. Sequitur igitur ex præcepto dominico, ut nos invicem diligere debeamus.

4. Sed quoniam multi se diligunt, non ea dilectione quæ charitas est, sed ea quæ in Dominum est blasphemia, ut ea quæ fit pro pelle ad pellim, quæ concipit dolorem, et parit iniqitatem; ut cæca libido, prostibulosa cupidio, quæ equuleum suum sic ad impetiginem calcariibus malitia et nequitiae ire compellit, ut barathrum inferni in quo est, prævidere et vitare non possit : adjunctum est, *sicut dilexi vos.* D Quomodo Christus nos dilexit? Prout ipse dedit, supra scriptum reliquimus¹. Sed ut te ipsum ad istud cognoscendum reducam ad te ipsum, noverit dilectio tua, sancta religio tua, quod caro Christi et sanguis, qui in altari a fidelibus sumitur et immolatur, tibi testimonium perhibet quomodo nos dilexerit Christus. Ideo noscat dilectio tua, quod utilitati proximorum utilitas propria quandoque est postponenda. Sed si aliam dilectionem Christi adhuc sanctitas tua requirit; etiam in bonis temporalibus tibi ab

¹ Serm. 5.

ipso collatis poteris invenire. Unde notandum⁸¹⁵ si non propter aliquas utilitates nostras, vel est, duas esse Christi dilectiones : unam temporalem, aliam spiritualem; unam communem, aliam specialem. Primam, scilicet temporalem, communiter justis et impiis pietas Creatoris adhibuit : spiritualem vel specialem pie et juste viventibus tantum attribuit. Hæc scilicet specialis bisariam spargitur. Alia est de collatione virtutum, alia de retributione meritorum : alia est, qua nos virtutibus contra tela hostis nequissimi roborat; alia, qua nos de nostro tyranno legitime triumphantे gloria perpetuidat. Has duas dilectiones nobis ipsa pia Christi dilectio dedit, qua dilexit nos et lavit ab omni inquinamento carnis et spiritus in sanguine suo.

5. Sicut igitur nos Christus duplici amore dilexit; ita nos bina charitate flagrare præcepit, dilectione sui et dilectione proximi. Si charitatem Deo et hominibus corde puro, et conscientia bona, et fide non facta exhibemus; facile peccato resistimus, bonis omnibus abundamus, sæculi blandimenta rejicimus, et omnia etiam quæ difficilia sunt humanæ fragilitati vel aspera, etiam cum dilectione perficimus, si tamen Deum perfecta charitate, quæ nobis ab illo est, ex toto corde et ex tota anima diligamus. C Hunc si ex toto corde diligimus, nihil erit in nobis, unde peccati desideriis serviamus. Et quid est Deum diligere? Illi soli occupari, animo conceipere fruendæ visionis ejus affectum, habere peccati odium, mundi fastidium : diligere proximum quem in se censuit diligendum, in ipso amore servare legitimum modum, nec pervertere dilectionis ordinem constitutum. Ordinem dilectionis illi pervertunt, nec modum diligendi custodiunt, qui aut mundum qui contemnendus est, diligunt; aut corpora sua minus diligenda plus diligunt; aut proximos suos non sicut se ipsos, aut Deum plus quam se ipsos, forte non diligunt. Corpus nostrum a nobis est diligendum, ut saluti ejus aut fragilitati naturaliter consulamus; ut spiritui ordinate serviat suis motibus, animæ et rationi in nullo contradicat, ut in die resurrectionis gloria felici perenniter cum Domino vivat.

SERMO XV.

In vers. 14 cap. xv Joannis.

1. Proximos nostros tunc diligimus sicut nos,

A speranda beneficia, vel accepta, vel propter affinitates, vel consanguinitates; sed propter hoc tantum, quod sunt nostræ naturæ participes, diligamus. Proinde secundum hoc nos omnes proximos diligamus, quantum ad mores bonos et ad vitam aeternam consequendam eorum saluti, sicut et nostræ pro posse consulendo, et eorum necessitatibus, prout facultas suppetit, subveniendo. Deum ex toto corde diligimus, si illi soli secundum nostrum posse placere contendimus; si ipse solus est desiderium nostrum, spes nostra, intentio nostra, B totus amor noster, tota charitas nostra. Alioquin illum non perfecte diligimus, nec charitatem tenemus : et qui charitatem non habet, jam non est ejus; nec illum habebit in premium sui laboris, qui in hac ærumnosa solitudine rectam semitam non tenerit charitatis. Hæc est, inquam, semita charitatis, non solum diligentem diligere, sed etiam odientem, non minus quam se ipsum, sed sicut se ipsum. Stricta et angusta est semita ista, et pauci vadunt per eam. Illi soli vadunt per eam, qui propter Christum se ipsis despiciunt, et quibus cuncta præter ipsum Christum vilescent. Isti si aliquas diabolicas sentes, viatores charitatis occultare volentes invenerint, tanquam cervi agiliter fortiterque currentes, amore coelestis patriæ duci, ultradant saltum, et ipsum diabolum, fratrem odium suggestentem, deducunt ad nihilum : et ipsis motus animi, cum ex illata sibi injuria quodammodo perturbati fuerint, in fratrem conviciantem iusanire cupientes, camo charitatis constringunt, et allidunt ad Christum. Tales profecto animam suam ponunt, qui amicis et inimicis se per charitatem prosternunt, ut omnes homines lucifaciant Christo. Qui sic agit, et Christi preceptis obedit, et ei mutuam charitatem impendit; iste in veritate amicus est Christi : et quia propter ipsum Christum se ipsum odit, et super omnia illum diligit, et propter ipsum odientia cuncta charitate complectitur, gaudet qui talis est.

2. Qui talis est, vere monachus est : et qui talis non est, licet sit euculosus, licet sit pan nosus, sive abrasus, sive tonsuratus, habeat quidquid vis, sit quidquid vis, est imago vel pictura monachi, et non est monachus. Ad verecundiam phreneticorum dico. Sunt quidam in monasterio morbo phrenetico laborantes, ad iram prompti, ad iracundiam preparati, ad

odium festini : qui pruriginem cordis per scal-⁶⁴⁴ pedinem linguae trahunt ad seabiem cutis, mente corrupti, vagi et instabiles, circumoculiones, susurrones, gulosi, murmurosi, invidi, tumidi et elati, Deo de bonis collatis ingrati, Adæ prævaricantis pelliceis vestiti, illius vestimento salutis nudati, qui secundum Deum creatus est in justitia et sanctitate veritatis. Isti

Pelliculam veterem retinent, et fronte polita,
Astartani rabido portant sub pectore vulpem.

Taliū frons erubescat; confundatur et erubescat nimis velociter. Confiteantur et sanentur, mutant animum, dirigant gressum in semitis aeternitatis, in viis castissimi amoris, per glorio-sissimam viam charitatis; fratibus mutuam charitatem impendant, Deum super omnia diligent, pro illius amore animam suam ponant, in omnibus et per omnia ejus præceptis obedient : ut Christi amici mereantur vocari et esse, qui dicit, *Vos amici mei estis, si feceritis quæ ego præcipio vobis.* O magna dignatio, inestimabilis charitatis exuberatio, inolita bonitas, ininterpretabilis pietas! Ab ejus conditione qui servi sumus, invenimus indigni, et tamen nos dignatur habere et vocare amicos. Largitor dulcedinis, amator charitatis, imo charitas chara, et beata jucunditas, et jucunda tranquillitas, et secura securitas, et felix aeternitas, et aeterna felicitas, Dominus Jesus totus desiderabilis, totus amabilis, thesaurus incomparabilis, margarita inæstimabilis, vita viventium, spes morientium, aeterna eorum felicitas, qui pro illius amore se in hoc saeculo infelices fecere. O quam felix est ille, qui pro illius dilectione fecit se infelicem! et quam beatus est ille, qui propter ipsum, semetipsum miserum fecit! Vere ille est felix et aeterna felicitate dignus, qui se ipsum despicit, se ipsum contemnit, qui displicet sibi, ut in veritate placeat suo Creatori. Noscat superbis omnis, universus elatus, in Galgalis vitiorum fœdatus, scabiosus in pelle luxuriosa, fœdatus in conscientia prava, sibi placens, se ipsum supra semetipsum constituens : jam non placebit suo Creatori, si propter errorem suum primum non displiceretur ipse sibi. Nobis igitur displiceat, fratres mei, quod mali fuimus, et adhuc forsitan sumus : et placeat nobis quod nondum perfecti sumus, sed dante Domino Iesu Christo, et utinam nostro, perfecti erimus, ipsius mandata

A servantes, et ex inimicis ejus amici efficiemur, qui discipulis suis dixit, *Vos amici mei estis, si feceritis quæ præcipio vobis.*

3. Adhuc te alloquor, monache Benedicti. O homo, velox es ad mensam, tardus ad ecclasiam; potens ad potandum, sed æger ad cantandum; pervigil ad fabulas, somnolentus ad vigilias; procax ad loquendum, sed mutus ad psallendum; promptus ad iram et detractionem, tardus ad orationem; invidie amator, Christi persecutor; festucam respiciens, trabem non considerans; cæteros reprehendis, te ipsum non corripis; malitia invento, discipline destructor; amicus vitiorum, hostis virtutum. Haec sunt quæ oculum excæcant, et a Deo separant. Haec sunt quæ conversum faciunt perversum, monachum daemonicum. Cum de profundo cordis (quod rarum est, sed valde charum est), quanto charitatis amore verus amator erga amatum serveat, in eis quos pio cruento redemit, in valetudine mea mihi ab ipso collata considero, totus, in veritate fatator, mihi displico, et intra me ipsum de metipso confundor. Confundor et confunderer, imo prorsus utique desperarem, nisi Verbum quod caro factum est, et habitavit in nobis, et ascendens in cœlum sedet ad dexteram Patris, propitiatio esset pro peccatis nostris. Sed mihi in ipso barathro confusionis meæ infirmo jacenti, et vitiorum febre laboranti, de sua sede regali manum medicinalem extendit, dicens : Veni ad me, qui laboras in labore peccatorum, et es oneratus pondere eorum; et ego te reficiam tibi parcendo, et mei amoris gratiam largiendo. Nam amicus meus eris, si feceris ea quæ ego fieri tibi mandavi. Quid? ad hæc non confunderis? Nam quod mihi, hoc et tibi. Confundantur inimici Christi, convertantur, et erubescant valde cito, et erunt amici Christi. Amici illius sumus, si illum ex toto corde diligimus : nou es amicus ejus, si eum ex omni parte non diligis. Si ex una parte fueris castus, et ex alia superbis, meminisse debes quia superbis Deus resistit, humiliibus autem dat gratiam¹. Necesse est igitur ut eum ex omni parte diligas, necesse est ut ex toto corde illi adhæreas : nam adhærere illi bonum est, securum est. Quid est ei adhærere? Spem suam in eo ponere, nihil præter ipsum amare, imo cumeta propter ipsum despicere, omnia odisse, universa fastidire,

¹ Jacobi iv, 6.

quaelibet transitoria nihil ducere. Hoc est bo-⁶¹⁶ abnegatio et beatus contemptus, qui facit de nun, hoc est jucundum, sic diligere Dominum A peccatore justum, de inimico amicum, de servo Jesum Christum. Qui igitur sic est, ejus amicus est.

4. Consideremus igitur, fratres mei, quanta est misericordia Redemptoris nostri. Ab ipso reputari servi non sumus digni : et ejus amici vocamur et sumus, si in ejus dilectione manebimus. Nunc ergo Domini nostri, veri amici, creatoris omnium, factoris omnium mandata servemus : ut non solum in numero amicorum, sed in sorte filiorum reputari et esse mereamur, abnegando nosmetipsos propter ipsum, qui se ipsum exinanivit, et pro nostra salute formam servi suscepit, in qua solvit quæ non rapuit, qui flagellari et mactari, crucifigi et occidi pro nobis voluit. Hoc est unde debet diligere Christus : hoc est unde noster erit Dominus Jesus, si propter ipsum nosmetipsos abnegaverimus. Felix

A peccatore justum, de inimico amicum, de servo filium; imo, quod magnum est nimis, de servo diaboli filium Dei. Igitur, monache Christi, contemptor mundi, esto contemptor tui : contemne mundum, contemne te ipsum. Nimis est magnum, quod debetur tuo contemptui, quod debetur tuae abnegationi. Inestimabilis est multitudo dulcedinis, multitudo felicitatis, gloriose æternitatis, quam datus est Christus, scilicet se ipsum, diligentibus se. Nihil charius, nihil dulcius, nihil pretiosius, nihil speciosius Christo. Ipse salus sine languore, vita sine morte, B gaudium sine mœrore, decus sine fusione, dulcedo sine amaritudine. Tale præmium debetur abnegantibus se propter illum. Hoc præmium, scilicet se ipsum, nobis concedat ipse Christus, qui sine fine vivit et regnat Deus benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

ITEM IN COENA DOMINI SERMO.

Hunc sermonem, in prioribus editis inter Bernardinos relatum, huc rejicere visum est cum subsequenti sermone, utpote a Bernardi stilo et genio alienum. Non reperitur in melioris notæ codicibus, qui sinceros tantum Bernardi sermones continent, nec in primis Bernardi impressis.

1. *Sedisti ad mensam deditis? diligenter at-*
tende quæ apponuntur tibi; et scito quoniam
*talia oportet te preparare*¹. In verbis istis loquitur Spiritus consilii voce suavi, sed et terribili. Vox suavis est, sed obedientibus : vox terroris contemnentibus. Recipientibus debentur præmia, rejicientibus intentantur supplicia. Vivent qui recipient, damnabuntur qui rejiciunt. *Sedisti*, inquit. Ecce principium hujusmodi verborum quæsuæ suavitatis præfert insigne. Verba præcedentia suaviter sonant, affectum mulcent, et de sensuum ubertate men-

C tem impinguant. Quæ autem sequuntur, id est, scito quoniam talia oportet te præparare, dum intellectum quo plus exerceant, plus terrent, de altitudine mysteriorum in modo nos humilliant, sive propter indignitatem nostram, sive propter incapacitatem. Dives itaque et potentissimus ille, Dominus est virtutum, et ipse Rex gloriae, cui dicitur per prophetam : *Ut viderem virtutem tuam et gloriam tuam*². Ipse est qui ausert spiritum principum, terribilis apud reges terræ. Mensa ad quam resident fideles epulaturi cum eo, incarnatio ipsius est. Para-

¹ Prov. xxviii, 1, 2. — ² Psal. lxxii, 3.

stū, inquit, in conspectu meo mensam, id est,⁶⁴³ tualis, quam tria constituunt : depositio rerum incarnationis tuæ remedium, quod semper at-
tendo et recogito, *adversus eos qui tribulant me*¹ : ne more antiquo prævaleant, qui misero et exsuli insultare consueverant.

2. Porro in mensa et de mensa incarnationis Dominicae refectio acquiritur opulenta. Regia quidem ibi sumuntur fercula, et aecuriori arte diligentius præparata, deliciosa multum ad saporem, solida ad nutrimentum, efficacia vero ad medicinam. Primum itaque ferculum est obedientia filialis, tribus contexta funiculis, habens humilitatem in corde, patientiam in ore, perseverantiam in hono opere. Christus namque factus est obedientis Patri. Unde et ipse dicit, *Non veni facere voluntatem meam, sed ejus qui misit me*² : et in alio loco, *Mens cibis est ut sociam voluntatem ejus qui misit me Patris*³. Quæreris de humilitate? Dominus omnium, servi forma indutus est ; de paupercula virgine natus est. Ideoque cum liber esset a lege, factus est sub lege, sine querela conversatus est in lege. Cum publicanis et peccatoribus cibum sumpsit, discipulorum quos elegerat pedes lavit : hoc ab ortu suo usque ad finem vitæ satagens, ut sicut in Matre specialis et sine exemplo fuit virginitas, sic in Filio singularis et unica esset humilitas. Quod si de patientia quæritur, *Sicut ovis ad occisionem ductus est, et propter iniurias nostras vulneratus est, et cum iniquis depotatus est*⁴. Ut etenim invisibilis videretur a nobis, et immortalis moreretur pro nobis, *Verbum caro factum est, et habitavit in nobis*⁵. Habitavit hoc Verbum in nobis obumbratum carne, quam pro nobis assumpsit ex nobis, Verbum in carne, sol in nube, mel in cera, lumen in testa, cereus in lucerna. Sustinuit in assumpta carne incommoda nostra sine peccato carnis, portans in carne peccata nostra : et hoc totum non propter se, sed propter nos; ut redderet nos incolumes de infirmis, cohaeredes de extraneis, liberos de servis. Si de perseverantia quæreris, obedientis fuit usque ad mortem. Obedientia talaris est tunica, quam Joseph (quod sonat Accrescens vel Augmentum, id est, quilibet perfectus dono elementioris gratiae, quæ est mater credentium) singulariter induit.

3. Secundum ferculum est paupertas spiri-

A et contemptus, vilitas et abjectio sui ipsius, abdicatio proprie voluntatis in omnibus. Voluntaria ergo paupertas, quæ sine possessione vel desiderio habetur, quanto expeditior est, tanto securior est. Custos et magistra est virtutum hujusmodi paupertas : sicut e contrario radix est vitiiorum immoderata rerum affluentia. Expedit esse nudos, cum diabolo, qui nudus est, luctaturos. Nudus athleta fortius dimicat : natator excitor, ut fluvium transeat; viator rejectis sarcenulis bene currit. Nobilis itaque titulus voluntariæ paupertatis, quam Christus docuit verbo, *Benti, inquiens, pauperes spiritu*⁶, etc. consecravit exemplo : nec enim habuit propriam dominum, in qua caput reclinaret, et in qua cum discipulis Pascha manducaret; nec proprium habuit, unde tributum solveret. Commendavit eam etiam ore propheticō, dicens : *Ego vir videns paupertatem meam*⁷. Hujus paupertatis exemplum primi post Christum Apostoli ediderunt, quando in primitiva Ecclesia multitudinis credentium erat eor unum et anima una, et omnia communia⁸. Haec Religiosis Apostolorum sequacibus indicta est. Paupertas ista quæ nec habet, nec habere desiderat, lateralem adjunctam sibi quærit paupertatem, vide-licet superbiae latentis contritionem : ut qui membrum Dei est, pauper sit spiritu, id est, humilia et abjecta de se ipso sentiat et judicet ; non applaudit sibi, non infletur de meritorum eminentia, nec aliis insultet. Quod Christus tenuit et servavit præ omnibus : unde et ad discipulos dicebat, *Cum feceritis hac omnia, dicite, Quia servi inutiles sumus*⁹. Tertio religiosus sit pauper spiritu, nihil unquam ex propria faciens voluntate, sed in omnibus et per omnia iuglo mancipatus obedientiae. Haec sunt tria quæ premissimus verae religionis insignia, quæ hominem Deo et Angelis reddunt conformatum, caelestis patriæ civem conscribunt et haeredem.

4. Tertium ferculum est mors Christi reverenda, præ omnibus sacramentis affectuosa. In hoc enim sacramento pietas magis enituit, gratia plus resulxit, charitas amplius radiavit. Ad mortem Christi tria præcipue respiciunt, non sine timore, non sine lacrymis et gemitu

¹ Psal. xxii, 5. — ² Jean. v, 30. — ³ Id. iv, 34. — ⁴ Isai. liii, 7, 5, 12. — ⁵ Jean. i, 14. — ⁶ Matth. v, 3. — ⁷ Thren. iii, 1. — ⁸ Act. iv, 32. — ⁹ Luc. xvii, 10.

prosequenda : injuriarum multiformium illa-⁴⁴⁷ manuum ac pedum in cruce confixio, sepulcri ac sepulti sub militum excubiis obser-
vatio. Porro Sedere duo significat : potestatem judiciariam, et subjectionem voluntariam. Ha-
bes ad manum exempla congrua de utroque.
*Sede a dextris meis*¹; et illud, *Vidi Dominum sedentem*²; atque illud, *Cum sederit Filius hominis in sede majestatis sue*³, signa sunt judi-
ciarie potestatis. Cæterum ipsa Scriptura clama-
*Surgite postquam sederitis, qui manducatis panem doloris*⁴; et illud, *Super flumina Babylonis illic sedimus et flevimus*⁵; et illud Christi
ad discipulos, *Sedete hic donec orem*⁶: verba
sunt debitæ subjectionis. Christo igitur adhuc
orante nequaquam surgere debemus per ali-
quam extollentiam, sed humiliari, et in bonis
exercitari operibus convenit : ut quandoque
post laborum, quibus hic afficimur, toleran-
tiam surgamus, loco et tempore suo promov-
endi ad cœlestem gloriam.

5. Tu itaque, qui sedes ad mensam divitis,
ferculis quæ præmisimus appositis te ipsum
subjiciens et humilians incarnationis Domini-
næ sacramento, non negligenter sed *diligenter attende quæ apponuntur tibi*. Attende, in-
quam, ut discas in referendo gratiam non esse
tardus aut segnis : ut discas ad singula dona
agere gratias. Attende, inquam, ut nulla Dei
munera debita gratiarum actione frustrentur;
non grandia, non mediocria, non modica. De-
nique jubemur colligere fragmenta ne pereant,
id est, nec minima beneficia oblivisci. Nunquam
non perit quod datur ingrato. Terribile est quod
sequitur, quia onerosum, et quasi impossibile
videtur. Sed quibus? Mollibus, effeminatis,
ignavis, in quibus libertate pernicioса, ruptis
habenis continentiae, eunt quo volunt ebriæ
concupiscentiæ, temulentique affectus, dum
post carnem carnalius evagantur, dum mun-
dum supra modum ambiant et sequuntur. Sed
quid est illud quod terribile judicant? Hoc est,
Quoniam talia oportet te præparare. Nota, quo-
niam, compatiendo, commoriendo et conse-
piendo te ipsum, et cætera. Dignum est enim et
tibi multum expedit compati, commori, conse-
peliri passo, mortuo, et sepulso. Ad hoc enim
facta sunt hujusmodi, ut his omnibus configure-
tur et conformetur vita christiani. Qui enim tan-

quam membrum Christi dicit se in Christo mane-
re, debet sicut ille ambulavit, et ipse ambulare.
Nam propter crucem piis dictum est : *Qui sunt
Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitiis
et concupiscentiis*⁷. Propter sepulturam dictum
est : *Consepulti sumus cum Christo*⁸, etc.

6. Et ideo ut validius compungamur, ut am-
plius moveamur, et curramus per omnia; re-
volvamus singula contexendo resticulum, con-
nexendo funiculum, connectendo fasciculum
de omnibus et singulis quæ facta referuntur,
de humili Dei Filio, de summo Patris Unige-
nito, de Redemptoreissimo, de amantissimo
fratre nostro. Occupat itaque spiritualiter et
ingerat se ipsum cordibus nostris Dominus Chri-
stus, proditus et venditus a discipulo, a Judæis
tanquam vile mancipium pretio satis exigno
comparatus, captus, tractus et ligatus, tan-
quam homo sine adjutorio; sciso etiam verberi-
bus dorso, vellicatis genis, facie sputis illata,
puncto vepribus capite, saucio latere, terebra-
tis palmis, pedibusque confossis : qui tanquam
jugulatori suo alludens, se ipsum non reluctans
exposuit, et nudum corpus quasi incudem mal-
leatorum ictibus patienter explicuit; dum pro
nobis per hujus vitæ pelagus ad patriam de ex-
Cilio transferendis, rapacibus piratis nauum
propriæ mortis exsolvit. Sed nec praetermittam
myrrham, qua in cruce potatus est : sed neque
illam, qua unctionis est in sepulturam. Quarum in
prima sibi applicuit meorum amaritudinem pec-
catorum : in secunda futuram mei corporis in-
corruptionem dedicavit. Hoc est celeberrimum
et regale convivium, in quo justi epulantur, et
exultant in conspectu Dei, aut delectantur in
lætitia.

7. Præter hæc omnia dulce pigmentum ap-
ponitur invitatis ad lætificandum de Cyprio
vino, et pretiosis et peregrinis, quia nobis adhuc
D inexpertos, speciebus conditum. *Botrus*, inquit,
Cypræ, dilectus meus mihi. Præmissum erat in
proximiore versiculo, *Fasciculus myrræ dilec-
tus meus mihi*, scilicet Christus secundum car-
nem : botrus vero Cypri Christus est secundum
deitatem. Fasciculus myrræ, Christus in pas-
sione : botrus Cypri, Christus in resurrectione.
Fasciculus myrræ, grando et tonitrua Judaicæ
tempestatis : botrus Cypri, destructio totius ad-
versariae potestatis. Fasciculus myrræ, multi-

¹ Psal. cxix, 1. — ² Isai. vi, 1. — ³ Matth. xix, 28. — ⁴ Psal. cxxvi, 2. — ⁵ Psal. cxxxvi, 1. — ⁶ Marc. xiv, 32. — ⁷ Galat. v, 24. — ⁸ Rom. vi, 4.

tudo afflictionum ; botrus Cypri, abundantia⁶⁴⁸ et gaudiiorum : illinc amaricans, istinc inebrians. A

8. Sed non est prætereundum quod dicitur, *Fasciculus myrræ dilectus mens mihi inter ubera commorabitur*¹. Ibi enim est cor. Et ubi est cor, ibi dilectio; et ubi dilectio, ibi dilecti mansio². Novit autem quicumque recte sapit, quantum christianæ pietati expeditat, quantum Dei servum deceat sacrosanctæ passionis ipsius fidelius recolere beneficia, ad fruendum suaviter in conscientia, ad recondendum plenius per imitationem in memoria : quod est spiritualiter manducare corpus Domini, et sanguinem ejus bibere, ob amorem et reverentiam ejus, qui B credentibus in se præcipit dicens, *Hoc facite in meam commemorationem*². In quo etiam quam impium sit hominem tantæ pietatis Dei esse immemorem, palam est omnibus ; cum amici mortientis vel peregre proficiscentis commendatam sibi sub aliquo signo memoriam nefas sit obli- visci. Siquidem hujus reverenda commemorationis mysterium suo modo, suo tempore, suo loco celebrare licet paucis hominibus, quibus et hoc traditum est mysterium. Rem vero mysterii omni tempore et in omni loco dominatio- nis Dei modo quo traditum est, id est, debitæ pietatis affectu, et sanctæ imitationis effectu agere, tractare et sumere in salutem cunctis fidelibus in promptu est. Nam et Sacra- mentum sicut accipit ad vitam dignus : sic ad judicium et mortem propriam indignus. Sacra- mentum enim sine re Sacramenti, mors est sumenti : res vero Sacramenti etiam præter Sa- cramentum, vita æterna est accipienti. Quoties in commemorationem ejus qui pro te passus est, pie ac fideliter Christum imitando fueris affectus et devotus, corpus ejus manducas, et sanguinem ejus bibis : et quandiu in eo manes

membris ejus computaberis. Et ideo si amas animam tuam, propter Christum perdere debes eam, sive ponendo ut martyr, si necessitas ex- egerit ; sive affligendo districtus ut pœnitens : quanquam et genus martyrii sit, spiritu facta carnis mortificare, illo nimirum quo membra cæduntur ferro, horrore quidem mitius, diu- turnitate autem molestius. Habeamus ergo eo- rum quæ contemptibilia Christo sunt illata, continua et indesinentem memoriam : non utique otiosam, non tepidam, non torpem, sed compassionis ardore super omnia plurimum delectantem, et imitationis privilegio omnia im- petrantem. Unde propheta, *Delectare in Domi- no*, inquit, ut spreta mundi vitiorum omnium jucunditate suavior ejus recordatio sit; et dabit tibi petitiones cordis tui³, non carnis.

9. Porro tres sunt species, de quibus con- ficitur pigmentum, quod ad regalis convivii festivam exhilarationem apponitur : triumphalis redditus ab inferis, gloria resurrectionis, con- sessus ad dexteram Dei Patris. Cibi prædicti confortant: ista vero tria lætificant. Convivantes et invitati in tempore gratiae præ cæteris Apo- C stoli et martyres esse creduntur, qui in fortitudine cœlesti et spirituali exultatione non in- grati vel immemores exhibiti a Christo convivii, retribuunt et offerunt de se ipsis qualia accep- runt. In desiderio et in agone isto sudant, cur- runt et laborant; quos elegit Deus, ut se ipsos hostiam vivam et Deo acceptam exhibeant. Et utinam Christus nobis indulget quantulacum- que bonorum operum executione, illorum vestigia humiliter adorare; qui est Deus bene- dictus in sæcula. Amen.

¹ Cantic. 1, 13, 12. — ² I Cor. xi, 25. — ³ Psal. xxxvi, 4.

^a Que sequuntur usque ad illud, *Et ideo si amas animam tuam*, iisdem fere verbis habentur supra, in Epistola ad Fratres de Monte-Dei, lib. 1, n. 30.

SERMO DE VITA ET PASSIONE DOMINI.

Sancto Anselmo tribuitur à Trithemio, Bellarmino, et aliis, sub titulo, « Stimulus amoris. » Certe Bernardi stilum non sapit, nec reperitur in antiquis manuscriptis, nec in prima editione Lugdunensi sub nomine Bernardi.

1. Jesum Nazarenum, a Judæis innocenter⁶⁴³ qui sola odoris tui suavitate inæstimabili P condemningatum, a Gentibus crucifixum, Christiani A trem, qui in altis habitat, ad respiciendum humiliata inclinasti, et filiis ita placabilem reddidisti. Tuas, Christe, miserationes prædicamus, tuæ suavitatis memoriam cum abundantia eru- etamus. Tibi, Christe, sacrificium laudis immolamus pro multitudine bonitatis tuæ, quam ostendisti nobis, semini nequam, filiis secleratis et perditis. Cum adhuc inimici tui essemus, Domine, et mors iniqua in omnem carnem exercebat dominium, cui omne semen Adam erat obnoxium lege primordialis culpæ, recordatus es verbi misericordiæ tuæ, et prospexit Ex sublimi habitatione tua in hanc vallem plora- tionis nostræ et miseriæ. Vidisti afflictionem populi tui, et tactus dulcore charitatis intrinse- cus, apposuisti cogitare super nos cogitationes pacis et redemptionis.

2. Ubi est gloriatio tua, o christiane, nisi in nomine crucifixi Domini Dei tui, et in Christi nomine, quod est super omne nomen, in quo qui benedictus est super terram, benedicetur in cœlis? Gloriamini in nomine Filii Redemptoris, et date honorem illi Salvatori nostro, qui magna fecit in nobis, et magnificate nomen ejus mecum, dicentes: Adoramus te, Christe rex Israel pariter et Gentium, princeps regum terræ, Domine Deus sabaOTH, virtus omnipotens Dei fortissima. Adoramus te pretiosum prenum redempcionis nostræ, hostiam pacificam,

3. Et quidem cum essem Filius Dei, Deus verus, Deo Patri, sanctoque Spiritui coæternus, et consubstantialis, lucem habitans inac- cessibilem, portansque omnia verbo virtutis tuae, non despexit in hoc nostræ mortalitatis ergastulum altitudinem tuam inclinare, ubi no- stram et gustares et absorberes miseriam, nos- que reparares ad gloriam. Parum fuit charitati tuae ad consummandum opus nostræ salutis, Cherubim aut Seraphim, aut unum ex Angelis destinare: ipse venire ad nos dignatus es per mandatum Patris, cuius nimiam charitatem ex- perti sumus in te. Venisti, inquam, non locum mutando, sed præsentiam tuam nobis per car- nem exhibendo. Venisti a regali solio sublimis gloriae tuae in humilem et abjectam in oculis suis puellam, pio virginalis continentiae voto

sigillatam, in cuius sacro utero sola Spiritus^{cum} Imperator mundi humiliter subditus exististi. sancti inenarrabilis virtus te concepi fecit, et nasci in verae humilitatis natura: ita ut nec dignitatis in te maiestatem, nec virginitatis integratatem in Matre violaret nativitatis occasio. O amanda, o admiranda dignatio! Deus immensæ gloriae, vermis contemptibilis fieri non despexit; Deus omnium, conservus servorum apparere voluisti. Parum tibi visum est Patrem te nobis esse et dominum: frater noster esse dignatus es. Et tu, Domine universorum, qui nullam habes indigentiam, intra ipsa nativitatis tuae initia non abhorruisti abjectissima pauperatus degustare incommoda. Ut enim ait Scriptura, tibi cum nascereris, *nou erat locus in diversorio*¹; neque cunabula, que teneritudinem tuam exciperent, habuisti: sed in vili praesepio sordentis stabuli, tu qui terram palmo conclusis, involutus panniculis reclinatus es. Et hoc ipsum a brutis animalibus Mater tua mutuo accepit. Consolamini, qui in sordibus paupertatis enutrimenti, quia vobiscum Deus in paupertate. Non cubat in deliciis splendidi cubiculi, nec invenitur in terra suaviter viventium. Quid ultra gloriari, o dives, in re hœta, in volutabro lecti picti et delicati, cum Rex regum retribuit suo pauperum stramenta honestare maluerit? quid dura stramenta detestaris, cum tener infantulus in eius manu sunt omnia, tuis sericis, tuis plumis duras jumentorum stipulas praeclegerit? Sed et tenella tua, Christe, infanta a persecutorum gladiis tutam fuit. Adhuc enim inter dulcia Matri ubera sugens dependebas, quando apparuit angelus in somnis Joseph, dicens: *Surge, et accipe Puerum et Matrem ejus, et fuge in Egyptum, et esto ibi, usque dum dicam tibi. Faturum est enim ut Herodes querat Puerum ad perendum eum*². Jam extune, bone Jesu, dura pati cœpisti. Nec solum illam infantiae tuae vexationem in te ipso pertulisti, sed mortem in pusillis tuis, quorum multa millia inter mammillas matrum pro te Herodis trucidavit immanitas.

4. Infancia vero teneriori decursa, humiliter veritatis nobis exemplum tribuisti. Non enim sedisti cum consilio vanitatum, sed in medio doctorum, interrogans et audiens illos, cum tamen Dominus scientiarum esses atque Sapientia Dei Patris. Sed et obedientiae nobis formam retribuisti, dum parentum imperio tu

A At ubi robustioris aetatis plenitudo advenit, missurus manus ad fortia, egressus es in salutem populi tui, ut gigas magnificus ad eundam viam totius nostre miseriae. Et quidem ut per omnia te primum fratribus assimilares, servum tuum baptizantem peccatores in penitentiam, tanquam peccator adisti: baptizari te postulasti, innocens Agne Dei, quem nulla peccati stilla unquam maculavit. Baptizatus autem non te in aquis, sed aquas inter sanctificas, ut per eas sanctificeares nos. De baptismo in desertum in spiritu fortitudinis egressus es, ut vite solitaria in te non decesset exemplum. Solitudinem ac jejunium quadraginta dierum, famis acerbitudinem, tentamenta et illusiones spiritus aequanimiter tolerasti, ut haec omnia nobis tolerabilia efficeres. Demum venisti ad oves quæ perierant domus Israel, divini verbi lampadem extollens palam ad illuminationem orbis terre, et regnum Dei cunctis annuntians obtinerantibus verbo, sermonem sequentibus signis confirmasti, virtutem divinitatis in cunctis ostendisti, male habentibus, et omnia omnibus gentibus gratis exhibens, quæ saluti peccatorum congruerent, ut omnes luciferares. Sed obscuratum est insipiens cor eorum, Domine, et projecterunt sermones tuos retrorsum, neque attenderunt ad omnia mirabilia tua, Domine, quæ operatus es in eis, exceptis perpaucis nobilibus athletis, quos inter infirma mundi elegisti et abjecta, ut per ipsos fortia et alta misericorde expugnares. Nec solum ingrati gratuitis beneficiis tuis existere, sed contumeliis affecerunt te, Domine dominantium, et fecerunt tibi quæcumque voluerunt. Te enim faciente opera Dei, quæ nemo alias fecit, quid dixerunt? *Nou est hic homo a Deo: in principe dæmoniorum ejicit dæmonia; dæmonium habet, sedducit turbas, vorax est, potator vini, et amicus publicauorum et peccatorum.* Quid fles, quid suspiras, o homo, dum sustines verborum injurias? Non audis quanta adversus Dominum Deum tuum ceciderunt opprobria propter te? Si patremfamilias Beelzebul vocaverunt, quanto magis domesticos ejus? Sed haec quidem et similia blasphemantes, et aliquoties te lapidibus impentes, Jesu bone, patienter sustinuisti, et factus es coram eis sicut homo non audiens, et in ore non habens redargitiones.

¹ Lue. ii, 7. — ² Matth. ii, 13.

5. Novissime justum sanguinem tuum a di-⁶³¹ scipulo tuo , filio perditionis , traditum triginta A argenteis appretiati sunt , ut præcipitarent animam tuam in mortem sine causa . Et te quidem perditissimi traditoris tui perfidia non latebat , quando in ecœna ablutionis etiam coram ipso genu flexo procumbens , maledictos pedes ejus , veloces ad effundendum sanguinem tuum , sanctissimis manibus tuis attrectare , lavare et extergere dignatus es . Cur autem adhuc extento collo ambulas , o terra et cinis ? Adhuc te superbia elevat ? adhuc te impatientia exagitat ? Intuere humilitatis et mansuetudinis Dominum Iesum , universæ creaturæ factorem , tremendum judicem vivorum et mortuorum , ante pedes hominis et traditoris sua genua incurvantem . Disce quia mitis est et humilis corde , et confundere in superbia tua , et erubescere in impatientia tua . Hoc quoque erat mansuetudinis tuæ , Domine , quod perfidum illum in cœtu fratrum detegere et palam confundere noluisti , sed leniter admonitum accelerare jussisti quod parabat . In omnibus his non est aversus furor ejus a te , sed egressus foras satagebat circa frequens maleficium . Quomodo cecidisti de cœlo , Lucifer , qui mane oriebaris ¹ ? In deliciis paradisi gloriose apparuisti : civium cœli socius , et verbi divini conviva , quomodo reputatus es inter filios tenebrarum ? qui nutriebaris in crocibus , cur amplexatus es stercora ² ? Tunc clarificate est familia tua , Christe , exente immundo de cœtu societatis angelicæ . Tunc denum divini eloquii uberrima inundatione felix ille conventus potatus est ; siquidem corruptus ille vere foras missus fuerat , quem hujus limpidissimi liquoris infusione sciebas indignum .

6. Dato autem charitatis et patientiae salutari mandato , et disposito fratribus regno Patris tui , ad locum proditori tuo notum cum illis divertisti , sciens omnia quæ ventura erant super te . Ibi anima tua tristitiam , quam ex imminente passione tua sponte assumpsisti , sicut et cetera quæ passus es , in auribus fratrum non erubuisti profleri , dicens tunc : *Tristis est anima mea usque ad mortem* . Positis quoque in terra genibus procidisti in faciem , orans in agonia , et dicens : *Mi Pater , si possibile est , trauseat a me calix iste* . Et angustias quidem cordis tui certissime indicabat sudor ille san-

guineus , qui orationis tempore de carne tua sanctissima gnttatim deenrrebat in terram . Dominator Domine Jesu , unde tua haec tam anxia supplicatio ? Nonne voluntarie omnino Patri sacrificium ohtulisti ? Utique , Domine . Arbitramur autem quod hoc ad consolationem infirmorum membrorum tuorum assumpsisti , ne forte desperet quis , si caro infirma remuratur , ubi ad passionem promptus est spiritus . Nimirum ut majoris erga te amoris et gratitudinis stimulus habeamus , naturalem carnis infirmitatem his indicis in te expressisti , quibus doceremur quia vere languores nostros portasti , et non absque sensu doloris passionum sentes percurristi . Vox enim illa vox esse carnis videtur , non spiritus , ex eo quod subjunxisti : *Spiritus quidem promptus est , caro autem infirma* .

7. Quod promptus enim ad passionem fuerit spiritus , evidenter ostendisti , quando venientibus una cum proditore tuo viris sanguinum , et quærentibus animam tuam cum laternis et facibus et armis per noctem , ultro occurristi , et ne quid acciperent a duce flagitiis , te ipsum manifestasti . Nam accendentem ad osculum sanctissimi oris tui trucem bestiam aversatus non es , sed os in quo dolus inventus non est , ori quod abundavit malitia , duleiter applicasti . Innocens Agne Dei , quid tibi et Iupo illi ? quæ conventio tui ad Belial ? Sed et hoc benignitatis tuae , Domine , fuit , nt omnia illa exhiberes quæ pravi cordis pertinaciam emollire possent . Nam et veteris amicitiae non immemor illum communiisti , dicens : *Aurice , ad quid venisti* ³ ? Atque horrore secleris sui cor impii ferire voluisti , cum dixisti : *Juda , osculo Filium hominis tradis* ⁴ ? Et ecce Philistæ super te , Samson . Non illos a te absterruit , quod in hora apprehensionis tuae omnipotenti brachio tuo D terra eos allisisti , non quidem defensionis causa , sed ut cognosceret humana præsumptio nihil se posse adversus te , nisi quantum permetteretur a te .

8. Et quis audiat sine gemitu , qualiter homicidas manus in illa hora in te injecerunt , et innocentes manus tuas , Jesu bone , vinculis astringentes , te Agnum mansuetissimum nihil loquentem ad instar latronis contumeliose traxerunt ad victimam ? Sed nec tunc misericordiam tuam effundere super inimicos tuos , et distillare

¹ Isai. xiv, 12. — ² Thren. iv, 5. — ³ Matth. xxvi, 38, 39, 50. — ⁴ Luc. xxii, 48.

favum dulcem tuæ, Christe, cessasti: nam et mutilatam ab ipso discipulo tuo auriculam ini-
mici tangens sanasti, et defensoris tui zelum a
lesione trahentium te compescuisti. Maledictus
furor eorum, quia pertinax, quem nec majestas
miraculi, nec pietas beneficij potuit confringe.
Concilio malignantium adversum te ponti-
ficium præsentatus es, et veritatem prout
oportuit confessus, quasi de blasphemia adju-
dicatus es morti. Amantissime Domine, quanta
illie indigna a propria gente pertulisti? Vultum
tuum desiderabilem, in quem desiderant Angeli
prospicere, qui omnes cœlos adimplevit laetitia,
quem deprecabuntur omnes divites plebis, pol-
loti labii sui sputis inquinaverunt, sacrilegis
manibus ecclerunt, velo in derisum operue-
runt, et te Dominum universæ creaturæ tan-
quam servum contemptibilem colaphizaverunt.

9. Adhuc autem et animam tuam incircum-
ciso cani deglutiendam tradiderunt. Vinctum
siquidem ante faciem Pilati perduxerunt, po-
stulantes crucis suppicio te interimi, qui pec-
catum non noveras; et virum homicidam dari
sibi, agnum lupo, aurum luto postponentes.
O indignum et infelix commercium^a! Et quidem
nee ignorabat impins ille per invidiam hæc in
te fieri: nee tamen abstinuit a te temerarias
mannus, sed replevit animam tuam amaritudine
sine causa. Illudendum Herodi te misit, illusum
recepit, nudum in conspectu illusorum astare
te jussit, nec pepereit amarissimis verberibus
virgineam carnem tuam divellere, plagis plagas,
livores livoribus crudeliter infligens. O electe
puer Domini Dei mei, quid tanta amaritudine,
quid tanta confusione dignum commiseras?
Prorsus nihil. Ego, ego homo perditus, totius
contritionis, totius confusionis tuæ tibi causa
exstiti. Ego, Domine, uiam acerbam comedи,
et dentes tui obstupuerunt; quia quæ non ra-
pnisti, tunc exsolvebas. In omnibus his non est D
satiata perfidiorum Iudeorum impietas.

10. Novissime autem incircumcisorum mili-
tum manibus devolutus es, morte turpissima
consumendus. Parum erat sacrilegis illis cruci-
figere te, nisi prius et ipsi illusionibus reple-
vissent animam tuam. Quid enim ait de illis
Scriptura? *Et congregaverunt ad eum universam cohortem.* *Et exuentes eum vestimentis suis, induerunt tunicam purpuream, et chlamydem*
coccineam circumdederunt ei. *Et plectentes co-*

^b *ronam de spinis, imposuerunt capiti ejus, et arundinem in dextera ejus. Et genu flexo illu- debant ei, dicentes: Ave, rex Iudeorum. Et dabant ei alapas, et exspuentes in eum, acci- piebant arundinem, et percutiebant caput ejus. Et postquam illuserunt ei, induerunt eum ve- stimentis suis, ut crucifigerent bajalantem sibi crucem. Et perducunt eum in Golgotha: et vi- num myrratum dabant ei bibere cum felle mixta; et eum gastasset, noluit bibere. Tunc crucifixerunt eum, et eum eo duos latrones hinc et hinc, medium autem Jesum. Jesus autem di- cebat: Pater, dimit illis, quia nesciunt quid faciant. Postea scivis Jesus quia consummata erant omnia, ut Scriptura impleretur, dixit: Sitio. Et currens unus ex eis, acceptum spon- gium implevit acetum, et imposuit arundini, et dabat ei bibere. Cum ergo accepisset ace- tum, dixit: Consummatum est. Et clamans voce magna, dixit: Pater, in manus tuas com- mendo spiritum meum. Et inclinato capite emisit spiritum. Tunc unus militum lancea latus ejus aperauit, et continuo exiit sanguis et aqua in redēptionem nostræ salutis^c.*

11. Expergiscere nunc, anima, excutere de
pulvere, et contemplare virum hunc memora-
bilem, quem ecce in speculo evangelici sermo-
nis quasi presentem intueris. Attende, anima
mea, quis est iste qui ingreditur habens imagi-
nem quasi regis, et nihilominus servi despe-
tissimi confusione repletus et coronatus inedit. Sed ipsa etiam ejus corona cruciatus est illi, et
mille puncturis speciosum caput ejus divulne-
rat. Regali purpura induitur, sed potius in ea
despicitur, quam honoretur. Sceptrum in manu
gestat, sed eo ipso caput ejus reverendum
seritur. Adorant eoram ipso positis in terra ge-
nibus, et regem conelamant: et continuo ad
conspicendum amabiles genas ejus subsiliunt,
maxillas palmis concutiunt, et honorabile col-
lum exhonorant. Vide, anima mea, qualiter vir-
iste per omnia conturbatur et spernitur. Sub
crucis onere dorsum incurvare videtur, et suam
ipsius portare ignominiam. Ad locum deduc-
tus supplicii, myrra potatur et felle: in cruce
sublevatur, et dicit, *Pater, ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt.* Qualis est hic, qui in
omnibus pressuris suis nec semel aperuit os
suum, ut aut querele, aut excusationis, aut
cominationis, aut maledictionis verbum ad-

^a Matth. xxvii., Marc. xv., Luc. xxiii., et Joan. xix.

^b *Arias, concambium.*

versus maledictos canes illos proferret; sed⁶²⁵ rum, et esto placabilis super multitudine manovissime verbum benedictionis super inimicos suos, quale a sæculo non est auditum, effudit? Quid hoc viro mansuetius, quid benignius, anima mea, vidisti? Adhuc autem attentius intuere, quam grandi admiratione, et tenerima compassione dignus appareret. Vide nudum et verberibus laceratum, in medio latronum cruci ignominiosæ ferreis clavis affixum, aceto in cruce potatum, et post mortem lancea in latere vulneratum, et copiosos sanguinis rivos ex quinque vulneribus manuum, pedum et lateris effundentem. Fletum deducite, oculi mei, et liquecere, anima mea, igne compassionis super contritione amabilis viri hujus, quem in tanta amaritudine tot vides affectum doloribus.

12. Et jam quidem infirma ejus, anima mea, vidisti, et miserta es: nunc majestatem ejus attende, et miraberis. Quid enim ait Scriptura? *A sexta autem hora tenebre factæ sunt super universam terram usque ad horam nonam. Et obscuratus est sol, et velum templi scissum est a summo usque deorsum; et terra mota est, et petræ scissæ sunt, et monumenta aperta sunt, et multa corpora sanctorum, qui dormiebant, surrexerunt*¹. Qualis est hic, quia et cœlum et terra compatintur ei, cuius et mors mortuos viviscat? Cognosce, anima mea, cognosce: hic est Dominus Deus noster Jesus Christus, Salvator tuus, unigenitus Dei Filius, verus Deus, verus homo; qui solus sub sole sine macula inventus est. Et ecce cum sceleratis quomodo reputatus est, et quasi leprosus, novissimus viorum æstimatus: et tanquam abortivum quod projicitur a vulva, sic projectus est ab utero matris sue, infelicis Synagogæ. Iste formosus præ filiis hominum, quam deformis factus est! Hic vulneratus propter iniurias nostras, attritus est propter sclera nostra², et factus in holocaustum suavissimi odoris in conspectu tuo, Pater æternæ gloriæ, ut avérteres indignationem tuam a nobis, et consedere nos sibi facheret in cœlestibus.

13. Respice, Domine, sancte Pater, de sanctuario tuo, et de excuso cœlorum habitaculo, et intuere hanc sacrosanctam hostiam, quam tibi offert magnus Pontifex noster, sanctus puer tuus Dominus Jesus, pro peccatis fratrum suo-

A litiae nostræ. Ecce vox sanguinis fratri nostri Jesu clamat ad te de cruce. Quid enim est, Domine, quod pendet in ea? Pendet, inquam, quia præterita tanquam præsentia coram te sunt. Cognosce, Pater, tunica veri filii tui Joseph. Heu! *fera pessima devoravit rum*³, et conculeavit in furore suo vestimentum ejus, omne in decorem ejus reliquias crnoris inquinavit. Ecce quinque scissuras lamentabiles in ea reliquit. Vide, Domine, pallium quod in manu adulteræ generationis, id est, Ægyptiæ meretricis, innocens puer tuus dereliquit, meliorem æstimans jacturam vestimenti, quam pudicitiæ; magisque eligens, spoliatus carnis pallio in carcere mortis descendere, quam pro mundi gloria adulterinæ voci acquiescere⁴: Illi, inquam, voci qua dictum est, *Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me*⁵. Quod utique esset, si dormiret cum adultera.

14. Et nunc, Domine Pater, scimus quia ipse Filius tuus vivit, et dominatur in tota terra Ægypti, et in omni loco dominationis tuæ. Eductus enim ad imperium tuum de carcere mortis et infernorum, et attonsus in immortalitatis coronam; mutata veste carnis, immortalitatis C decore reffloruit, et cum gloria suscepisti eum. Subjugavit enim sibi Pharaonis imperium, et cum triumpho nobili, virtute propria cœlos penetravit. Et ecce gloria et honore coronatus, in dextra majestatis tuae assistit vultui tuo pro nobis. Caro enim et frater noster est. Respice, Domine, in faciem Christi tui, qui tibi usque ad mortem obediens factus est; nec recedant ab oculis tuis cicatrices ejus in perpetuum, ut memineris quantam ab eo pro peccatis nostris satisfactionem receperis. Utinam, Domine, appendas in statera peccata quibus iram meruimus, et calamitatem, quam pro nobis passus est innocentis Filii tuus: certe, Domine, hæc gravior apparebit, et magis digna, ut propter ipsam effundas super nos misericordiam tuam, quam fuit illa, ut pro peccatis nostris contineas in ira misericordias tuas. Gratias tibi, Domine Pater, referat omnis lingua pro superabundantia bonitatis tue, qui unico Filio cordis tui non percepisti; sed pro nobis omnibus illum tradidisti in mortem, ut eum tanquam fidelem advocationem haberemus coram te in cœlis.

¹ Matth. xxvii, 45, 51, 52, et Iue. xxiii, 44, 45. — ² Iai. iiii. — ³ Gen. xxxvii, 33. — ⁴ Id. xxxv, 7-20. — ⁵ Matth. iv, 9.

15. Et tibi, Domine Iesu, fortissime zelotes,⁶⁵¹ Numquid pedes mei tanquam cervorum, ut ve-
quid gratiarum retribuam, quid retributionis A locem cursorem per spinas et confragosa pas-
digne retribuam ego homo, pulvis et cinis, et
vile ligamentum? Quid enim pro mea salute fa-
cere debuisti, et non fecisti? Ab imo pedis us-
que ad summum verticis te totum in aquas
passionum demersisti, ut me totum extraheres
de illis, et intraverunt usque ad animam tuam.
Nam et animam tuam in mortem perdidisti, ut
meam perditam mihi redderes. Et ecce me dup-
lici debito obligasti. Nam et pro eo quod de-
disti, et pro eo quod mei causa perdidisti,
debitor tibi sum. Et pro ea quidem anima bis a
te mihi data, semel in creatione, et semel in
redemptione, quid magis juste tibi reddam
quam ipsam, non habeo: pro tua autem pre-
tiosa anima ita contribulata quid ab homine
digne rependi possit, non invenio. Nam etsi
celum, et terram, et omnem ornatum eorum
pro ea possem rependere; certe nec sic usque
ad mensuram debiti ullatenus attingere possem.
Ut autem ipsum et quod debeo, et mihi possi-
ble est, tibi, Domine, retribuam, tui muneris
est. Diligendus mihi es toto corde, tota anima,
tota virtute; et tua mihi sequenda vestigia, qui
pro me mori dignatus es. Et quomodo fiet istud
in me nisi per te? Adhucrat anima mea post
te, quia tota virtus ejus pendet ex te. Et nunc,
Domine redemptor meus, te ut verum Deum
adoro, in te confido, in te spero, et quibus
possum desideriis ad te suspiro; adjuva im-
perfectionem meam. Ad tuæ passionis gloriosa
insignia, in quibus salutem meam operatus es,
totum me inclino. Tuæ victoriæ crucis regale
vexillum in nomine tuo, Christe, adoro. Tuum
spineum diadema, tuos rubentes sanguine clavos,
tuo sacro lateri immersam lanceam, tua
vulnera, tuum sanguinem, tuam mortem, tuam
sepulturam, tuam gloriosam et victriosam re-
surrectionem et glorificationem, Christe, sup-
plex adoro et glorifico. Odor enim vitæ spirat
mihi in omnibus his. Horum vivifico odore spi-
ritum meum, Domine, a peccati morte resus-
cita; horum virtute ab astutiis satanæ me
custodi, ac me conforta, ut jugum mandatorum
tuorum suave mihi fiat, et onus crucis, quod
post te bajulare me jubes, humeris animæ meæ
leve sit atque portabile. Quæ est enim fortitudo
mea, ut juxta præceptum tuum mundi pressu-
ras tam multiplices invicto animo sustinam?

16. Sed audi vocem meam, et inclina super
servum tuum suavem crucem illam, que lignum
vitæ est iis qui apprehendunt eam; ut et spiritu
curram alacriter. Portabo infatigabiliter eam,
quæ ab inimicis est, crux post te. Illam, inquam,
divinissimam crux humeris meis impone,
cujus latitudo est charitas, cuius lon-
gitudine est æternitas, cuius sublimitas est om-
nipotentia, cuius profundum est inscrutabilis
sapientia. Conlige illi manus meas et pedes
B meos; et totum passioni tuae conforma servum
tuum, Domine. Da, obsecro, mihi continere ab
operibus carnis quæ odisti, et facere justitiam
quam dilexisti, et in utroque tuam querere
gloriam: et sinistram quidem meam clavo tem-
perantiae, dexteram vero clavo justitiae in illa
sublimi cruce confixam arbitror. Da menti meæ
jugiter meditari in lege tua, et omnem cogita-
tum meum jactare in te, et dextrum pedem
meum eidem ligno vitæ clavo prudentiae affige.
Da ut ministram spiritus mei sensualitatem nec
enervet labentis^a vita infelix felicitas, nec
conturbet perennis vitæ præmia felix infelicitas:
C et siuister quoque pes meus fortitudinis clavo
in cruce tenebitur.

17. Ut autem et spinarum capitum tui aliqua
in me similitudo appareat, detur, obsecro,
menti meæ et salutaris pœnitentiae compunctio,
et alienæ misericordie compassio, et stimulus zeli
æmulantis quod rectum est coram te, et ad te
convertar in ærumnæ meæ, dum triplex consi-
gitur spina. Libet ut et spongiam per arundi-
nem ori meo porrigas, et acetum amaritudinem
gustui meo adhibeas. Libet ut per Scripturas
tuas rationi meæ conferas gustare et videre
quomodo florens hic mundus tanquam spongia
D inanis est, et omnis concupiscentia ejus aceto
amarior. Ita, Pater, in me fiat, ut calix iste
Babylonis aureus inebrians omnem terram, nec
inanis me splendore seducat, nec falsa dulcedine
inebriet, quemadmodum eos qui tenebras lu-
cem, et lucem tenebras; amarum dulce, et dulce
amarum arbitrantur. Vinum myrratum cum
felle mixtum suspectum mihi est, pro eo quod
tu ex eo bibere noluisti: forte quia nimiam
acerbitatem invidiæ et nequitiae crucifixorum
tuorum indicabat. Tuæ quoque vivificæ morti

^a Alias, *presentis.*

famulum tuum configura, faciens in me ut mo¹⁸³riar quidem peccato secundum carnem, vivam autem justitiae secundum spiritum.

18. Ut autem integrum Crucifixi imaginem me portare glorier, illud quoque quod post mortem tuam insatiabilis malitia Iudeorum impiorum in te exercuit, hanc in me similitudinem exprime. Vulneret cor meum vivus et efficax sermo tuus, penetrabilior omni lancea acutissima, pertingens usque ad divisionem animæ meæ; et producat ex ea tanquam de dextero latere meo, vice sanguinis et aquæ, amorem tuum, Domine, et fratrum meorum.

Postremo et nunda sindone primæ stolæ spirituum meum involve, in qua requiescam egrediens et ingrediens in locum tabernaculi admirabilis, et abscondas me, donec pertranseat furor tuus. Die autem tertio post diem laboris, post diem supplicii, mane prima sabbati perpetuo inter filios tuos me indignum resuscita, ut in carne mea videam claritatem tuam, et adimplear letitiam vultus tui. O Salvator meus et Deus meus, veniat, veniat, oro, tempus, ut quod nunc credo, oculis tandem revelatis aspiciam: quod nunc spero et a longe saluto, apprehendam: quod nunc pro viribus meis desidero, ulnis animæ meæ amplectar et deosculer, et in amoris tui abyso totus absorbear, o Salvator meus, et Deus meus!

19. Sed nunc interim benedic, anima mea, Salvatorem tuum, et magnifica nomen ejus, quod est sanctum et sanctissimis deliciis plenum. O quam bonus, quam suavis es, Domine Jesu, animæ querenti te! Jesu redemptor captivorum, salvator perditorum, spes exsulium, fortitudo laborantium, anxiati spiritus latitudo, animæ lacrymosæ et post te in sudore currentis dulce solatium et suave refrigerium, corona triumphantium, unica merces et letitiae omnium supernorum civium, uberrime fons omnium gratiarum, inclyta proles summi Dei! Summe Deus, te benedicant omnia que in celo sunt sursum, et que in terra deorsum; quia magnus es tu, et magnum nomen tuum. O immarcessibilis decor Dei excelsi, et purissima claritas lucis aeternæ, vita omnem vitam vivificans, lux omne lumen illuminans, et conservans in perpetuo

A splendore mille millena millia luminum fulgentia ante thronum divinitatis tuæ a primævo dileculo! O aeternum et incessabile, clarum et dulce profluvium fontis absconditi ab oculis omnium mortalium, cuius unda sine ortu, cuius profundum sine fundo, cuius altum sine termino, cuius amplitudo incircunscrutabilis, cuius puritas imperturbabilis! Eructavit te cor Dei altissimi de sua impenetrabili abysso, vita vitam, lux lucem, Deus Deum, aeternus aeternum, immensus immensum, ac per omnia sibi coæqualem: et de plenitudine tua nos omnes accepimus^a.

B 20. Tu enim, largissime fons omnis boni, septemplicis gratiæ pretiosum flumen de thesauris tuis emittis, cuius suavi dulcore hujus nostri maris, id est nostræ infirmitatis, salsuginem mitigare dignaris. Flumen olei letitiae, flumen vini mercassisimi, torrens ignei vigoris. Spiritus paraclitus a te et Patre, par utrique, in orbem terræ perfunditur, omnia replens, omnia continens: Spiritus a te, Spiritus a Patre, unus ex ambobus, unius ambos, utpote amborum individua connexio, unicum gluten, complexus indissolubilis, et pax omnem sensum exsuperans. Hic est torrens voluptatis tuæ, Domine, C qua delicatam illam et gloriosam civitatem Jerusalem, que sursum est, jugiter potas, lætabunda ebrietate facis aestuare, ut tibi jubilent hymnum incessabilem lucida illa et flammæ organa in voce exultationis et sono epulantis; cuiusque desiderabilibus guttis refocillari siti-bundæ fauces exsulis populi tui jugiter a te exspectant, Domine. Sinito, Pater, ut catelli libant de stillis quæ cadunt de mensa dominorum suorum. Rorate, cœli, desuper, et nubes pluant justum illum, Domine, quem aestuare fecisti. Inlytas primitias populi tui, insigne solemnitatis nostræ illo, quæsumus, igneo stillido purga, innova, illumina, inflama, exhilara et confirma; et nui cor credentium tibi, ut unum sint, unum sapiant, unum unanimiter requirant, ut apprehendant et videant, et benedicant te Domini deorum in Sion. Sit individua Trinitati gloria, gratiarum actio, honor, et imperium in secula sæculorum. Amen.

^a Inde usque ad finem discrepat apud Anselmum.

FERIA SECUNDA PASCHATIS.

— · · · —

De duobus discipulis eumtibus in Emmaus.

— · · · —

SERMO.

Duo ex discipulis Jesu ibant in castellum, quod erat in spatio stadiorum sexaginta ab Jerusalem, nomine Emmaus. Et ipsi loquebantur ad invicem de his omnibus quae acciderant. Et reliqua. Lue. cap. xxiv, v. 13-35.

1. Convertere, anima mea, in requiem tuam, quia Christus resurrexit a mortuis, primitiae dormientium. Recordatione tantæ dulcedinis, tuorum mitiga dolores fletuum; ut offeras resurrecti cum assato pisce mellis favum, et paschalisi Agni suavitas temperet amaritudinem agrestium lactucarum. Elige an videre Jesum desideres cum Maria Magdalena sub specie hor tulani; an eum duobus discipulis in habitu peregrini. Nam ultraque visio et collocutio, fidelis conscientiae sunt jubilus et dulcedo. De duobus condiscipulis videtur dulcissimus sapere. Haec enim lectio mel in ore, et jubilus est in corde, ecstasis mentis devoutæ. Dulcor ejus omnem excedit eloquentiam, et totam absorbet conscientiam, et transformat in supernæ jubilationis imaginem, et deliciarum cœlestium novitatem. Considerata hujus lectionis mira suavitatis totas inebriat medullas animæ. Ex singulis etenim clausulis sentitur quidam ignis erumpere, qui si in sinu absconditur clausus, in ossibus totos depascit angulos amantis conscientiae. Si scintillet exterius, videtur solis jubare splendidius radiare. *Iabant duo.* Quæ fuerit causa hujus itineris, non declarat textus historie: sed hoc fuisse divine providentiae arbitror, ut qui pro morte Domini tantum erant desolati, in via qua ambulabant, consolationem reciperent de ipsis

⁶⁻⁷ dulcissima visione. Et forte propter hoc duo A pariter ambulabant, ut dolores nos confabulatione mutua mitigarent, et corda desperantia ad spei refrigerium revocarent. Unde dicuntur in Emmaus prolicisci, quod interpretatur Desiderium consilii. Desiderabant enim amaritudinem titubationis sue salutari consilio relevare.

2. Sed ut de favo mel exprimamus, et in auro rutilante flammivomas gemmas inseramus, si quid in tam dulei historia dulcissima lateat, inquire studeamus. Ut arbitror, isti duo dicti possunt Oratio et Meditatio, quæ coniunctione necessaria sibi ad invicem copulantur. Et per orationem illuminatur meditatio, et in meditatione exardescit oratio. Quoties igitur in contemplatione Dominicæ passionis suspendimur, ex recordatione tantæ admirationis in oratione compungimur. Meditatio ruminat livores vulnerum, fixuras clavorum, lanceam, et acutum, persecutorum saevitiam, Apostolorum fugam, et mortem turpissimam, corporis sepulturam. Oratio fundit suspiria, piæ devotionis stillat aromata, tota resolvitur in lamenta. *Et factum est, dum fabularerant et secum quærerent, ipse Jesus appropinquans ibat cum illis.* Oculi autem illorum tenebantur, ne illum agnovercent. Talibus confabulantibus appropinquit Jesus. Quid est Jesus, nisi vita et salus? Etenim in talibus sermocinationibus est vita et salus animæ, et eis dicitur Jesus appropinquasse, quia juxta est Dominus iis qui tribulato sunt corde¹. Oculi autem eorum tenebantur, ne possent eum agnoscere: quia etsi sunt justi et sapientes, atque opera coram in manu Dei, nescit tamen homo utrum sit dignus odio vel amore². *Si dixerero, inquit Job, Consolabitur me lectulas meus, et*

¹ Psal. xxxiii, 19. — ² Eccl. ix, 1.

relevabor loquens mecum in strato meo; terrebit⁶³⁷ mortales sumus, in exsilio degimus, nec illam me per somnia, et per visionem horrore concutiet¹. In lectulo notatur quies meditatio; et per stratum in quo relevatus colloquitur, virtus orationis exprimitur: quia in his duobus tribulatis corde, veræ consolationis requies invenitur. Sed cum sub pennis carum deargentatis refrigerium interne quærimus, et occurunt imaginationibus nostris quam districtæ in extremo judicio sunt sententiae judicantis; ibi tristitia invenimus, ubi solatium quærebamus.

3. In hoc autem quod appropinquans dicitur cum illis ire Jesus, nihil aliud potest designari jucundius. In appropinquatione enim illa signatur ille sibilus auræ tenuis, quem Eliphaz gloriat se audisse dormientibus cæteris², per quam etiam Eliæ consistenti in ostio speluncæ legimus Dominum advenisse: quia non in commotione, non in igne, nou in spiritu, sed in sibilo auræ tenuis visus est pertransisse³. Hic est ille radius suavissimus contemplationis, quo anima per cincinnum capitis elevatur; cum meditatione exardescente, et oratione scintillante, nascitur in corde jubilus quidam, scilicet mellifluus cordis risus, quem nemo scit nisi qui sentit; nec etiam ipse qui sentit, quia cito pertransit. Felix hora, sed brevis mora, quia factum est silentium in celo quasi media hora⁴. Norunt experti quæ dico, qui hæc experientia suavitatis intimæ didicerunt: quia cum in fervore orationis admisceatur ardor meditationis, erumpit ille contemplationis radius de medio earum, quasi species electri, hoc est, de medio ignis; et scintillæ quasi aeris candardis, suspiria scilicet conscientie jubilantia.

4. *Oculi autem illorum tenebantur, ne illum agnoscerent. Infirmitatis autem sue conscientia humana conscientia, pre ineffabili tantæ suavitatis gloria contremiscit. Unde Elias vultum operuit, Eliphaz totus inhorruit: nec Moyses ausus est aspicere contra Dominum⁵. Et si venerit ad me, ait Job, non videba eum⁶. Oculi illorum tenebantur. O si Dominum cognoscerent, quantum gauderent! Quantum ipsi gauderemus, si enim in propria specie proprius videremus! Quis non accederet, imo curaret et teneret pedes ejus? Sed adhuc loquitur Joseph per interpretationem fratribus suis: adhuc dissimulat suam nobis exhibere dulcissimam visionem. Quid enim?*

A perfectæ visionis lætabundam beatitudinem præ multitudine gloriæ capere valemus. Quis enim posset inter illa superfluentis jubilationis gaudia spirare, quæ dabuntur in patria; cum illa etiam stilla dulcedinis, quam nobis in via exhibet, in patria peregrina, totam mentem incibri, et totam cordis latitudinem novis deliciis coangustet? Ideo tenebantur oculi corum, quia Dominus erat in habitu peregrini. Et cum eum quotidie perspicimus in altari sub specie panis et vini, nobiscum habitat in habitu peregrini. Nonne per oculos intelligere possumus amorem et desiderium? Diligimus enim Deum et proximum: desideramus regem et regnum. Sed quia, ut ait beatus Gregorius, in cognitum est nobis, dum in hoc corpore sumus, quantum diligamus Deum et proximum, et quando ex hoc exsilio transmigrantes adipiscamur regnum, et videamus Deum, cæcitatem patimur oculorum. Unde in Ezechiele dicitur, quia porta et thalamus habet tectum⁷.

5. Nec prætermittendum est, quod confabulando gradiuntur in castellum Emmaus, quod erat in spatio stadiorum sexaginta ab Jerusalem. Dulce colloquium et felix confabulatio, cum meditationem tractat oratio. Habent enim mel et lac in lingua. Labia eorum sicut vitta coccinea, dum hæc invitat ad contemptum mundi, et illa incitat ad amorem Dei. Unde dicitur in Emmaus proficisci, quod interpretatur, Desiderium consilii. Numquid ambulabunt duo pariter, nisi his convenerit? O beata conventio, quam ad invicem susurrant oratio et meditatio. Profecto ire desiderant in Emmaus castellum, quod ab Jerusalem est in spatio stadiorum sexaginta. Sexagenarius numerus ex denario constat et senario, que sexies decem, vel decies sex faciunt sexaginta. Stadium locus est in quo curritur. Denarius significat Decalogum, in quo decem mandatorum series continetur. In senario vero figuratur seculi abrenuntiatio, et mormon conversio; abjectio propriæ voluntatis, et abjectio sine fuso simulationis; custodia cordis, circumspectio sermonis. In his stadiis currendum est, ut cum Dominus dilataverit cor nostrum, curramus in viam mandatorum suorum, et post devolvamus per viam: et in his viis appropinquans Dominus veniet nobis, sicut scriptum est

¹ Job vii, 13, 14. — ² Id. iv, 13-16. — ³ HI Reg. xix, 9-13. — ⁴ Apoc. viii, 1. — ⁵ Exod. iii, 6. — ⁶ Job ix, 14. — ⁷ Ezech. xl, 13.

de Sapientia, quia *præoccupat qui se concupiscentiam*⁶²⁹ in viis ostendit se illis hilariter, et in omnibus prævidentia ostendit se illis¹. Et ait ad illos:

6. *Qui sunt hi seruones, quos confertis ad invicem ambulantes, et estis tristes?* Interrogatio ista amoris subministrat incendia, et quasi oleum projicitur in flamma. Dum enim peregrinus interrogat quid tristes ad invicem colloquuntur, et ille quem tam dilexerant et adhuc diligunt, ad memoriam reducitur; dulcis dolor augmentatur, et amor semimortuus in caminum prorumpens de igniculo, in cordibus eorum vehementius debacchatur. *Qui sunt hi sermones, quos, etc.* Putas, in allocutione peregrini aliquam non persentirent dulcedinem amoris divini? Imo totus in medullis eorum revixit et resplendor amor Christi. *Qui sunt hi sermones, quos, etc.* Deus, Deus, quantas jubilationes istæ tristitiae genuerunt, et quam suaves suavitates ruminatae, et quam dulcia suspiria percurrunt in corde! Bone Jesu, quam jucundo consolaris susurrio, quos de tua vides absentia contristatos! Quam libenter astas orantibus, et assistis suspirantibus, respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos! Quam jucundus latitas post parietem nostrum, ut audias voces orantium, et dulcescant tibi dolores diligentium, de pœnis rideas innocentium!

7. *Et respondens Iesus, cui nomen Cleophas, dixit ei: Tu solus peregrinus es in Jerusalem, et non cognovisti que facta sunt in illa diebus?* Cleophas, qui interpretatur Incepans ore, formam orationis videtur exprimere, quæ ponit eorum Deo iudicium, et replet increpationibus os suum; nunc accusans cordis duritiam, nunc inconstantiam; nunc torporis frigore constrictum, nunc inepta lætitia dissolutum. *Tu solus peregrinus es?* Corda soletamantium familiarius mœror compunctionis afficeret, cum tot vident inde specialiter fastidire studia, et a desiderio cœlestis patriæ tepescantis speciem pietatis in solo exteriori habitu retinere. Respondet ergo Cleophas, quoties talium perditioni ex intimis condolentes, tales in oratione profundunt querimonias: Domine, tu solus fuisti tempore passionis, abnegante Petro, fugiente discipulo quem amabas, oblitus tui amoris privilegio, sufficientibus etiam cœteris. Sed, heu, heu! tempore passionis quæ nunc est, religiosos videmus non solum non participare per compassionem

passionibus tuis, nec fugere, nec negare turbantibus alicujus tentationis subita; sed iniuriantes eorum procedit quasi ex adipe, transierunt in affectum cordis. Apponendo enim iniuriam, non verentur super dolorem vulnerum tuorum addere, qui cum sanctis mulieribus debuerant piæ devotionis aromatibus delinire. *Tu solus peregrinus es in Jerusalem?* Dereliquerunt te omnes amici tui, longe facti sunt a te noti tui; posuerunt te abominationem sibi. Omnes quæ tua sunt querunt, se ipsos diligunt: de exilio fecerunt patriam; operibus disflentur se peregrinos super terram et hospites. *Tu solus peregrinus es in Jerusalem?* Nos etiam qui excellentiori professionis privilegio æstimamus expressius fieri conformes humilitatis tuae peregrinationis, collocati sumus in obscuris siue mortui sæculi. Sed et prudentiores sumus in possessionibus ampliandis, et gloriose in ædificiis erigendis, callidiores in pecuniis congregandis. Inveniri possunt etiam pauci, qui fideliter incedant semitas veritatis. *Tu solus peregrinus es?* Jam non miratur Behemoth, si absorptus est fluvis²; quia pars maxima Jordanis influit in os ejus, et dejecit de fortitudine, et de stellis, stravit sibi aurum quasi lutum, et C sub ipso sunt radii solis.

8. *Tu solus peregrinus es in Jerusalem, in Ecclesia seilicet militante Deo, quæ videlicet non possidet adhuc pacem; et non cognovisti que facta sunt in illa diebus istis?* His diebus sanguinem tuum fudisti pro salute generis humani; et tot dolores et opprobria, ad ultimum crucis supplicium pertulisti: et cum tanta pro mundo passus sis his diebus, et te omnia trahere ad te ipsum promiseris, si a terra esesses exaltatus, ecce exaltatus es super celos. Imo cur non eruis eos qui duocuntur ad mortem; cur ex Basan non converteris; cur omnes non trahis; cur tam paucos de multis eligis, quasi tuae immemor passionis? *Non cognovisti que facta sunt in Jerusalem diebus istis?* In Jerusalem diebus istis, tu ille excelsus, admirabilis, occisus fuisti, cui Moyses et Elias in transfigurationis tuae visione pulcherrima sunt locuti³. Vere, Domine, nimis excessisti: quia cum sis splendor paternæ glorie, et figura substantiae ejus, et cum sis Dominus majestatis, et trementibus elementis, cœli luminaribus obscuratis, et stupefictibus Angelis, pati dignatus es tormentum

¹ Sap. vi., 14., 17. — ² Job xl., 18. — ³ Matth. xviii., 3.

abjectissimæ passionis. Vere fuit excessus, cum ⁶⁶⁰ dedisti vellentibus genas tuas; cum faciem tuam non avertisti ab increpantibus et conspuenti- bus¹; quando cum inquis es deputatus². Tu solus peregrinus es in Jerusalem? Cur non trahis nos post te, ut curramus in odore unguentorum tuorum? Cur das alienis honorem tuum, cum pro nobis consumpseris carnem et corpus tuum? Cur solium gloriæ tuæ, in quo judicasti principem hujus mundi, non recordaris? Cur spiritum gratiæ et precum super nos non effundis, ut non solum lingua, sed et opere et veritate confitentes nos advenas et peregrinos super terram, abstineamus a carnalibus desideriis, et trahamur ad te in funiculis Adæ, in vinculis charitatis?

9. Dum hæc Cleophas loquitur in tribulatione spiritus et amaritudine mentis, verba ista quantum putas repleant conscientiam sciscitantis? Quibus ille dixit: Quæ? Non est interrogatio nescientis, sed adjocantis; et quædam reciprocatio doloris. Et dixerunt: De Iesu Nazareno, qui fuit vir propheta, potens in opere et sermone, coram Deo et omni populo: et quomodo tradiderunt eum summi sacerdotes et principes nostri in damnationem mortis, et crucifixerunt eum. Primo solus Cleophas respondisse legitur. Nunc respondet tam ipse, quam ille, cuius nomen in historia non habetur. Unde quia est sine nomine, videtur formam meditationis exprimere, quam quandoque cogitationem, quandoque contemplationem solemus quasi proprio nomine nuncupare. Secundum vero beatum Gregorium, istum fuisse Lucam aliqui aestimataverunt. Lucas, qui medieus fuisse ab Apostolo dicitur³, qui Consurgens vel Elevans interpretatur, interpretatione sui nominis imaginem repräsentat meditationis, quæ medicamentum est contributati spiritus, et conscientiæ ægrotantis. Quæ sicut stellio manibus nititur, ut moratur in ædibus regis⁴, et consurgens ab infirmis eligendo suspendit, deserit transitoria, et se elevat ad superna. Adjungitur itaque meditationi orationi, ut ex amborum responsione dulcioris balsamus melodiae diffusiores spiret delicias in auribus peregrini.

10. De Iesu, inquiunt, Nazareno. Olem effusum est nomen ejus. Oleum, inquam, effusum, unguentum aromatum, jubilus cordium,

Jesu Nazarenus Rex Iudeorum. Sed frangatur alabastrum, perflet austre hortum aromatum; myrra det odorem suum, diffundit rivuli balsamorum: Crucifixus sit in memoria, Crucifixi replicetur injuria, Crucifixi ruminetur opprobria, et charitas indefessa. Omnia interiora nostra loquuntur de Jesu Nazareno, qui lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo, ut simus potentes opere et sermone. Nonnulli potentes sunt in opere, sed non in sermone. Alii in sermone, sed non in opere. Quidam potentes sunt in utroque. Qui strenuus est in exercitatione corporali, bona quæ prævalet, non negligit operari. Patiens in tribulatione, et gaudens ad laborem obedientiæ, potest dici potens in opere. Sed si minus hunc delectat assiduitas orationis, si non est sollicitudine pia devotus in vigiliis, vel forte non habeat gratiam prædicationis; potens est in opere, sed non in sermone. Videas aliquem frequenter in oratione devetum, cujus oculi sunt piscinæ in Hesebon⁵ præ multitudine lacrymarum, sed recusat ferre jugum obedientiæ, votum suum offerre se aestimat offerendo hostiam amputata anre: suam plangit in oratione superbiam, sed hora compunctionis transacta, ita superbus est sicut ante. Vel si levis in moribus, post orationis sue devotionem in eamdem recidit levitatem, ossa ejus replentur vitiis adolescentiæ ejus, ut nunquam in conversatione sua sit maturus; licet ad modicum orationis tempore sit devotus: vox quidem vox Jacob est, sed manus, manus sunt Esau⁶. Tales potentes videntur in sermone, sed non in opere. In opere et sermone sunt potentes, qui habent in moribus honestatem, in operibus virtutem, in sermone scientiam, devotionem in orationis assiduitate, gravitatem in conversatione, perseverantiam in amore. Piæ siquidem operationis oratio devota est reclinatoriu, et devota orationis exercitatio præbet bonorum operum fulfillmentum. Hæc est enim pleuarie compunctio salutaris, quam commendat conscientiæ latitudo. Unde cum sapientiam et divitias deditset Dominus Salomonis, dedit ei et latitudinem cordis⁷: quia nihil est sapientia, nihil divitiae, si in corde non redundaverit, qui transvadari non potest fluvius charitatis. Nec pareit Dominus verbis potentibus, et ad deprecandum compositis.

¹ Isa. l. 6. — ² Id. iiii. 12. — ³ Coloss. iv. 14. — ⁴ Prov. xxx. 28. — ⁵ Cantic. viii. 4. — ⁶ Gen. xxvii, 22. — ⁷ III Reg. iv. 5-14.

11. Si sic potens es in opere et sermone, esto⁶⁶¹ A A utitas quam incurrimus. Ipse erat innocens, impollutus, segregatus a peccatoribus, et excelsior cœlis conversatio ejus: non enim peccatum fecit, nec inventus est dolus in ore ejus. Et quoniam talis ac tantus, tam indigna dignatus est in cruce pati, præponderare coepit calamitas, et crimina levigari. Cum adhuc tamen in cruce erectus staret, vacillare videbatur statera, nec plene cognoscetebatur qua cadere deberet, cum inclinato capite emisit spiritum, ut calamitas præponderando caderet, et quasi arena maris gravior appareret⁹. Gentes quasi momentum stateræ reputatae sunt. Nam in statera cederrunt, quia partes adversæ damnationis nostræ chirographum amiserint. Trituratus est Moab sub domino, expandit manus super eum sicut natans ad natandum, ne demergetur in profundum; et ut ipse sublevaret nos in excelsum, expandit alas suas, nos assumpsit et portavit in humeris suis, sicut aquila provocans ad volandum pullos suos¹⁰. Sic ascendens super omnes celos, de celso misit ignem in ossibus nostris: ut que sursum sunt, sapiamus, et nostra conversatio sit in cœlis. Potens fuit coram Deo et omni populo: quia factus est Angelus loquens pro nobis, et intercessor existens Patri reconciliavit humanum genus; utrumque solus potuit arguere, ponere manum in ambobus.

C

D

E

F

G

H

I

J

K

L

M

N

O

P

Q

R

S

T

U

V

W

X

Y

Z

12. Nos igitur qui quærimus Crucifixum, eritis attendamus mysterium. Ipsa est statera corporis Christi, quam desiderabat qui dicebat: Utinam appenderverentur peccata mea quibus iram merui, et calamitas quam patior, in statera. Crux facta est statera corporis Christi, quod est Ecclesia. Cum enim ipse crucifigeretur, appensa

sunt cum ipso peccata quæ commisimus, calamitas quam incurrimus. Ipse erat innocens, impollutus, segregatus a peccatoribus, et excelsior cœlis conversatio ejus: non enim peccatum fecit, nec inventus est dolus in ore ejus. Et quoniam talis ac tantus, tam indigna dignatus est in cruce pati, præponderare coepit calamitas, et crimina levigari. Cum adhuc tamen in cruce erectus staret, vacillare videbatur statera, nec plene cognoscetebatur qua cadere deberet, cum inclinato capite emisit spiritum, ut calamitas præponderando caderet, et quasi arena maris gravior appareret⁹. Gentes quasi momentum stateræ reputatae sunt. Nam in statera cederrunt, quia partes adversæ damnationis nostræ chirographum amiserint. Trituratus est Moab sub domino, expandit manus super eum sicut natans ad natandum, ne demergetur in profundum; et ut ipse sublevaret nos in excelsum, expandit alas suas, nos assumpsit et portavit in humeris suis, sicut aquila provocans ad volandum pullos suos¹⁰. Sic ascendens super omnes celos, de celso misit ignem in ossibus nostris: ut que sursum sunt, sapiamus, et nostra conversatio sit in cœlis. Potens fuit coram Deo et omni populo: quia factus est Angelus loquens pro nobis, et intercessor existens Patri reconciliavit humanum genus; utrumque solus potuit arguere, ponere manum in ambobus.

13. Et quomodo summi sacerdotes et principes crucifixerunt eum. Per sacerdotum quippe persuasionem populus dimitti Barabbam, Christum crucifigi acclamavit, et Pilatus fieri adjudicavit; linguis, non manibus ipsum crucifixernit. Unde dicit David quia linguis suas ut gladium acuerunt¹¹. In hoc forte minus reprehensibile, quam novi crucifiores qui manibus et verbis mortem illi accersunt; immortalem mortificant, incrucisigibilem crucifigunt. Quæ ab ipsis in occulto, vel etiam in aperto sunt, turpe est dicere. Ponere vereor os meum in cœlum, ut non dicam in cœnum, et Saül ad purgationem ventris inclinatum occidere: sufficit si oram chlamydis abscedam¹² gladio Jeremiæ, cum Dominus dicat per Malachiam: Pos me configitis, gens scilicet tota¹³. Ostendit Jeremias quomodo summi sacerdotes et principes eum crudelius crucifigunt. Ibo, inquit, ad optimates et loquar eis: ipsi enim

⁶⁶¹ 1 Cor. viii, 21. — ⁹ Isaï. lxiv, 6. — ³ Rom. viii, 26. — ⁴ Psal. xliv, 3. — ⁵ Psal. cxlviii, 5. — ⁶ Isaï. xxviii, 21. — ⁷ Habac. iii, 2. — ⁸ Job i, 16. — ⁹ Id. vi, 2, 3. — ¹⁰ Deut. xxxii, 11. — ¹¹ Psal. cxxxix, 4. — ¹² 1 Reg. xxiv, 1, 5. — ¹³ Malachi. iii, 8, 9.

cognoverunt viam Domini, et judicium Dei sui.⁶⁶² tutem veræ fidei, et per loca religiosa charitatis Et ecce hi magis simul fregerunt jugum, rupe- A radios dilatari, ut post Orionas et Hyadas ap- runt vincula¹, et a propheta usque ad sacerdo- parerent interiora austri. Sed quia pene omnes tem omnes faciunt dolum². Ecce quomodo sum- declinaverunt, et adhuc in iniuritatibus suis mi sacerdotes et principes crucifixerunt eum.

14. *Nos autem sperabamus quod ipse esset redempturus Israel.* Quod interpretatur Vir vi- dens Deum. Per quod litterati et religiosi, qui specialius præ cæteris debent videre Deum per intelligentiam et affectum, signantur. Hinc est non minima causa tristitiae nobis, quia etiam litterati et qui videntur religiosi, comparantur jumentis, et immundiores facti sunt illis. Ipsi enim non solum spinis peccatorum suorum crucifigunt Deum, sed aliis facti sunt in proverbium et exemplum. *Nos autem sperabamus quod ipse esset redempturus Israel.* Non esset doloris materia, nec res tam stupenda, si plebs qua non novit legem, sola caderet in errorem, quia relevari posset per litteratorum et religiosorum prudentiam, si ipsi non fuissent primi ad ruinam. *Nos autem sperabamus quod ipse esset redempturus Israel.* Nam si dicit regi, Apostata, et vocat duces impios, si supplantet optimates, et dicit sacerdotes inglorios: et ipsi forsitan non sunt litterati, et ignorant legem Domini; filii sunt dissidentiae, nec de ipsis sumus in admirationem: sed de litteratis stupemus, et qui prætendunt habitum religionis, qui bonum verbum Dei gustaverunt, et donum celeste, virtutesque sæculi venturi, et ecce vaccæ pingues Samariæ facti sunt, arbores autumnales, eradicatae, bis mortuæ, facti hostes in capite, qui docere debuerant viam vitæ. *Nos autem sperabamus quod ipse esset redempturus Israel.*

15. *Et nunc super hæc omnia tertia dies est ex quo hæc facta sunt.* Prima dies, qua crucifixus est Christus, persecutorum et hæreticorum significat tempus, qui primitivam Ecclesiæ tormentorum asperitatibus vexaverunt, quæ corpus est ejus. Secunda dies, qua sepultus fuit, tempus figurat hypocitarum, qui Christum quasi sepultum in terra reputant, terrenis commodis et honoribus inhiiantes, qui nullam nisi terrenæ felicitatis gloriae pro suis laboribus exspectant. Super hæc omnia tertia dies est, in quo debemus aliud gravius periculum considerare, scilicet in falsis fratribus. Et in hac tertia die Christus debuerat resurrexisse, quia putabamus his diebus ubique diffundi vir-

A radios dilatari, ut post Orionas et Hyadas ap- parerent interiora austri. Sed quia pene omnes declinaverunt, et adhuc in iniuritatibus suis Christum crucifigunt, super hæc omnia doleamus, quia tertia dies est ex quo hæc omnia facta sunt.

16. *Sed et mulieres quædam ex nostris terrue- runt nos, quæ ante lucem fuerunt ad monumen- tum, et non invento corpore ejus venerunt, di- centes se etiam visionem Angelorum vidisse, qui dicunt eum vivere.* Mulieres piæ sunt cogitationes. Per monumentum claustrum Religiosorum B potest intelligi, in quo sumus Christo per temporalium delectationum mortificationem, et sanctæ professionis vinculum consequunti. Tunc mulieres vadunt ad monumentum querere Do- minum, quando cogitamus si saltem vel in claustris religious sit requiriens ac diligens Deum. Ante lucem venerunt, et corpus ejus in- venerunt. O quam dulce est ante lucem surgere ad querendum dilectum! Dulcis est querenti illum. *In lectulo meo quæsivi per noctes quem diligit anima mea: quæsivi, et non inveni il- lum*³. Restat ergo, ut vadam ad monumentum; id est ad Religiosorum claustrum, ad vigilias claustralium, quia ibi dilectum inveniam, etsi non secundum corpus. Etenim si cognovimus secundum carnem Christum, sed jam nunc non novimus⁴. Civitatem custodiunt isti vigilis; Angeli sunt, quorum visionem se vidisse asserunt mulieres, quæ dicunt eum vivere, et per fer- vorem veræ dilectionis ostendunt Christum in suis cordibus habitare. Isti sunt vigilis obser- vanties omni tempore custodias Domini. Ipsi excubant ad ostium tabernaculi, ipsi sunt Oriones et Hyades, et interiora austri. Quam dele- ctabile est eis interesse vigiliis! Consurgunt de nocte in principio vigilarum suarum, ut effun- dant eorū suum coram Domino, et oratio eorum apud Altissimum: ibi in medio juvencularum tympanistarum principes conjunguntur psal- lentibus: ibi in excessu mentis Benjamin adolescentulus⁵, ibi resonat colestis simul con- centus. Ibi sunt Seraphim, Sanctus, sanctus, sanctus clamantia, et Cherubim sese versis vul- titibus in propitiatorium respicientia. Ibi jubilant omnes filii Dei, laudent Dominum sidera ma- tutina. Ipsi sunt vere similes Angelis, per stu- dim angelicae conversationis. Ipsi commissa

¹ Jerem. v, 5. — ² Id. vi, 13. — ³ Cantic. iii, 1. — ⁴ II Cor. v, 16. — ⁵ Psal. xvii, 26, 28.

est custodia monumenti, scilicet observantiae¹⁶⁵ regulares claustrorum. Monumentum istud Christus non deserit, qui nobisum se promisit esse usque ad consummationem saeculi: et tunc nos erimus secum, cum nos acceperit ad se ipsum. Mulieres se dicunt illum non invenisse, sed visionem Angelorum vidisse, qui dicunt cum vivere; quoties versamus in cogitationibus nostris, quia etsi sunt vere similes Angelis qui de die in diem, et in nocte laudem Domini decantant in terris, sicut illi in celis; non tamen possident gloriam aeternae beatitudinis summa sanctitate consummata. *Paululum*, inquit, *cum pertransisset eos, inveni quem diligit anima mea*¹. Sed quid est quod dicitur, *terruerunt nos?* Non est terror qui incutiat horrorem, sed qui novam cordis parturiat exultationem vel admirationem. Dum enim cogitamus quam felices deliciae abundant in claustrorum, super hos expavescit cor nostrum, et quadam dulci reverentia movetur de loco suo.

17. *Et abierunt quidam ex nostris ad monumentum, et ita incenerunt sicut mulieres dixerunt; ipsum autem non incenerunt. Abierunt quidam ex nostris.* Isti sunt affectus religiosae mentis, qui omnia, sicut mulieres, inveniunt, non tamen revertuntur, sicut de mulieribus legitur. Quando enim solis cogitationibus de amore religionis tractamus in cordibus nostris, mulieres ad monumentum vadunt et redeunt. Sed cum affectus mentis ad conversionis desideria convertuntur; non jam tantum mulieres, sed quidam ex nostris ad monumentum vadunt, qui non revertuntur, sed nec ipsum inveniunt. Hoc autem experientia cognoscimus, quia cum fervore novitii ad conversionem venerimus, hic Jesum invenire nos aestinamus, quia perfectae tranquillitatis et sanctitatis gaudia apprehendere nos speramus. Sed cum processu temporis experimur miserias humanae fragilitatis; tunc recognoscimus quoniam non invenimus Dominum: visionem tamen Angelorum aspiciimus, exempla scilicet ferventium monachorum.

18. *Et ipse dixit ad eos: O stulti, et tardi corde ad credendum in omnibus que locuti sunt Prophetae! Nonne haec oportuit pati Christum, et ita intrare in gloriam suam?* Scaturire videntur haec verba teneritatem amoris, et quasi mustum quod dirumpit novas lagunculas, de medullis procedere diligentis. Dedit Dominus

voci sua vocem virtutis, ut essent haec verba regulares claustrorum. *A ejus*, sicut malleus conterens petram, et sicut ignis, testimonio Jeremiæ². Verba ejus sicut ignis et malleus, ut de igne ascendat virgula sumi ex aromatibus et pulvere pigmentarii, et conterat malleus. Libet paululum ad suavitatem historiae mentis oculos inclinare. Dum interpretatnr Scripturas, dum exponit Moysen et Prophetas, procedens ex ipsis ore mira suavitatis mentes refrigerat mero re et tædio conseruatas: inestimabilis redundabat in labiis Jesu sermonis elegantia super mel et favum; dulce sebat ejus eloquium super omnia aromata. B Profeeto ordinem cœli noverat, et ponebat rationem ejus in terra. Impleta gaudent viscera luctu in letitiam mutato. Jam resulget in conscientiis Domini resurrectio. Resurgent magis gaudere incipiunt quam condoluerant crucifixu. Hinc est quod appropinquaverunt castello quo ibant, quia impleri coepérat desiderium consilii quod quarebant. *Et ipse se finxit longius ire*, ut dum vellet eos deserere, dilectionis igne quo suaviter ardere coepérant, mirabilius aestuarent. Quid eos putas tunc animi habuisse, cum se fingeret longius ire? Estimo forsitan talibus cum querimonis interpellasse: Ne decedas, dulcissime, ne decesseris a nobis; sed adhuc de Jesu Nazareno sonet vox tua in auribus nostris. Loquere, quæsumus, de gudio resurrectionis: *mane nobiscum, quoniam adesperascat, et inclinata est jam dies*, sed agemus vigilias noctis. Non enim sufficit dies ut saturetur auris auditu de dulcissimo Jesu. *Et coegerunt eum*: quia cohære se non poterat vis amoris.

19. Nunc ad delicias revertamur mortalitatis. *O stulti, et tardi corde ad credendum in omnibus que locuti sunt Prophetæ!* Nonne haec oportuit Christum pati, et ita intrare in gloriam suam? Impletum est tempus quod dixit Dominus in Evangelio: *Ubi duo vel tres congregati sunt in nomine meo, ibi sum in medio eorum*³. Congregati sunt in nomine ejus duo, scilicet Oratio et Meditatio, ut turtur et columba querimonias dulces submurmurent in foramine petrae, in caverna maceriae, condolentes de Domini passione. Sed contra, haec susurria, haec devota suspiria tam gratiosa sunt in oculis ejus, qui serutatur renes et corda, quod non possit diu abscondere multitudinem dulcedinis sue, quam abscondit timentibus et diligentibus se: sed

¹ Cantic. iii, 4. — ² Jerem. xxiii, 29. — ³ Matth. xviii, 20.

sæpius per occultam inspirationem, sæpius per Scripturæ sacræ lectionem, talem tristitiam in A jubilum solet commutare. *O stulti, et tardi corde ad credendum!* Cogitanti mihi dulcedinem hujus increpationis, flere magis libet quam aliquid dicere, quia quidam mirifici odoris balsamus perflat areolam mentis meæ. Disputare cum Deo cupio; non quidem ex æqualitate, sed exponendo fragilitatem humanæ conscientiæ. Domine, quoties passionis tuæ amaritudinem in cordibus nostris ruminamus, toties de nobis expavescimus; quia dedisti metuentibus te significacionem, ut fugiant a facie arcus¹. Si enim ex hoc mundo transisti ad Patrem cum tantis cruciati- B bus, quid siet de nobis peccatoribus? *Si in viridi ligno haec sunt, in arido quid siet?*² Dum tales in oratione fundimus querimonias, consolatur nos dulciter increpando illa vera et summa charitas per Scripturarum auctoritatē, seu per occultam inspirationem. Quid de mea passione tam tristes estis? Nolite timere, pusillus grex, passus sum, ut vos gaudeatis. Thesaurizavi vobis thesauros exultationis, quia thesaurizare debent parentes filii. Omnia enim opera vestra operatus sum vobis, resurrexi ut jubileti. Dico vobis, cur non creditis?

20. *Incipiens a Moyse et Prophetis, interpretabatur illis in omnibus Scripturis, quæ de ipso erant.* Beati qui neverunt gustu felicis experientiæ, quam dulciter, quam mirabiliter in oratione et meditatione Scripturas dignatur Dominus revelare. Et quidem scientiarum dominus est; potest eas, si voluerit, dispensare. *Incipiens a Moyse et Prophetis, interpretabatur illis in omnibus Scripturis, quæ de ipso erant.* Haec facit, quando corda nostra illuminat radiis charitatis. Ille tenet et quæ latent, et quæ patent in divinis sermonibus, qui charitatem servat in moribus. In sola dilectione pendent Moyses et Prophetæ³. Tunc appropinquamus castello quo tendimus, quia per infusionem charitatis desideratum vita consilium obtainemus. *Ipse autem finxit se longius ire.* Dixi, *Sapiens efficiar; et ipsa sapientia recessit longius a me*⁴! Incipienti difficiles viæ Domini videntur, sed curritur per eas, dum cor cœperit dilatari. Unde et coegerunt eum. Non enim leviter ad perfectionis culmen attingitur, sed paulatim virtutum gradibus ad apicem charitatis per violentiam pervenitur.

21. *Coegerunt eum.* Ne mireris, si vim patitur regnum cœlorum, quando et ipse Dominus eorum. Si igitur quadam naturali duritia cor tuum senseris inde votum; insta orationibus, intende meditationibus, curre ubi est impetus spiritus, ne assensum cœtri dederis. Ingere te vigiliis, per lacrymarum violentiam vinece Dominum majestatis, et die ei: *Mane nobiscum, Domine, quoniam adesperascat, et inclinata est jam dies.* Hanc clausulam multipliciter possumus intelligere, et in ea multas delicias invenire. *Mane nobiscum, quoniam adesperascat.* Cum prosperamus in virtutum successibus, in die sumus: cum nos obnubilant tribulationum angustiae, incipit nobis adesperascere: cum tristitia nos confundit, nobis adesperascit. Et quia ad te confugimus, qui solus laborem et dolorem consideras; *mane nobiscum, quoniam adesperascat.* Jam veniunt aquæ usque ad animam, jam devotionis deliciae vertuntur in miseriam, jam omnes angulos mentis nostræ ventus temptationis concutit: *mane nobiscum, quoniam adesperascat.* Tu tribulatis cordibus es refrigerium, tu refugium, tu solatium: tua est potentia, tuum est imperium. Intenti sunt ad te oculi omnium, te solum sitiens anima concupiscit: *mane nobiscum, quoniam adesperascat.* Sine te nihil possumus facere. Tu solus carmina das in nocte; tu turris es fortitudinis a facie tribulantis. Tuæ pietatis oculus circa ea quæ sub cœlo sunt respicit: *mane nobiscum, quoniam adesperascat.* Per te consurgit nobis ad vesperum fulgor meridianus, et orimur ut lucifer, cum nos consumptos putamus; non confunditur omnis qui in te confidit: *mane nobiscum, quoniam adesperascat.* Inclinata est jam dies, facti sunt vesperi longiores: quia appropinquante mundi termino superexerescit iniquitas, et charitas refrigerescit. D) Ne extinguitur in nocte lucerna nostra; *mane nobiscum, quoniam adesperascat.* Vergente mundi vespere, sole justitiae, frigus iniquitatis genus humanni opprimit. Omnes occupat nox perfidiae, lux veritatis deficit. Ne deficiamus cum deficientibus; *mane nobiscum, quoniam adesperascat.* Vitæ meæ jam instat vespera, corpus consumit agritudo pervalida, jam mors minatur aspera, timor et tremor totam conscientiam concutit, terribilem sententiam judicij pertimescit: sed tu, Domine, cui Pater

¹ Psal. lxx, 6. — ² Luc. xxiii, 31. — ³ Matth. xxii, 40. — ⁴ Eccl. vii, 24.

omne judicium dedit, mane nobiscum, quoniam adesperascit. In manus tuas commendo spiritum meum. Ne tradas animam confitentem tibi potestatibus tenebrarum. In te solo est salus nostra; ad te sunt oculi nostri, ne percamus. De multititudine miserationis tuae mens fiduciam concipit: mane nobiscum, quoniam adesperascit. Vel per vesperam possumus intelligere vexatae mentis refrigerium, ut omni fervore tribulationis recedente, oratio et meditatione tranquillum in ea Deo parent hospitium, ut eum cogant ad manendum, et invitent ad cenandum, juxta quod scriptum est: *Si quis aperuerit mihi januam, intrabo ad eum, et cœnabo cum eo, et ipse tecum*¹. Factus est sicut viator declinans ad manendum: unde et intravit cum illis.

22. Factum est autem cum recumberet cum illis, accepit panem, et benedixit, fregit et porrigit illis: et aperti sunt oculi eorum, et cognoverunt eum. Panis iste panis est gratiae. Hunc panem ipse per se accipit; quia non quasi inferior, sed Patri æqualis, dona gratiae prout voluit non ad mensuram accipit. Benedicit panem, quando benedictionem suam nobis dat legislator, ut eamus de virtute in virtutem. Frangit et porrigit illis; quia non volentis neque currentis, sed miserentis est Dei. Nec panem porrigit integrum, sed fractum; quia divisiones gratiarum sunt: sed idem Dominus, qui sicut buceellas mittit crystallum suum. Et quid est quod dicitur: *Aperti sunt oculi eorum, et cognoverunt eum in fractione panis?* In fractione panis fit diminutio quedam et exinanitio. In fractione virtutem humilitatis intellige, per quam se ipsum fregit, diminuit, et exinanivit ipse etiam qui panis est vita. Et quoniam se exinanivit, cogitationem suam nobis dedit. Ipse est panis desiderabilis quem per dies multos Daniel non comedit²: quia multi justi et Prophetæ voluerunt videre et non viderunt incarnationem sapientiam Dei Patris. Multis aestuarunt suspiriis præ desiderio videndi Filium hominis: sed absconditus erat in sinu Patris. Parvuli petierunt panem, et non erat qui frangeret eis³. Sapientia abscondita Patris, et thesanus integer et occultus, quæ utilitas in utrisque? Frange, Domine, esurienti panem tuum, panem te ipsum, ut aperiantur oculi hominis, nec repu-

tetur homini ad peccatum, si voluerit esse sicut tu, sciens bonum et malum. Te cognoscat in panis fractione, qui ab initio voluit integrum attentare vel attrahere. Frange te, ut sese discat frangere, quia non cognosceris nisi in fractione panis. Audivit Balaam sermones Dei, et visiones Omnipotentis intuitus est: sed cadebat apertis oculis⁴, quia non cognoscebat Dominum in fractione panis. Sie multos videtis hodie studentes in Scripturis, docentes in cathedralis, prædicantes in ecclesiis; sed opera eorum non concordant cum verbis. Confitentur verbis se nosse Deum, sed negant factis: quia non cognoscitur nisi in fractione panis. Et quidem nobis Dominus factus est panis, et nos sumus panis ejus. In sudore vultus sui dignatus est vesci pane suo, ut nos nostro vesceremur in gaudio. Si vis ipsum cognoscere, sicut se fregit, ita te frange; quia qui dicit se in Christo manere, debet sicut ille ambulavit, et ipse ambulare⁵. Non est in sermone regnum Dei, sed in virtute. Frange igitur te ad laborem obedientiae, ad humilitatem penitentiae. Porta in corpore tuo stigmata Jesu Christi, formam servi accipiens, non prælati. Et cum te exinxiveris et fregeris, cognosces Dominum in fractione panis.

23. Sed quoniam cœpimus loqui de pane gratiae; dum frangitur, oculi aperiuntur, et Dominus cognoscitur: quia cum cæteris gratiarum donis infunditur virtus humilitatis. Tunc eum cognoscimus, quia ex acceptis donis nos ei humiliiter subdimus, cum quidquid boni acceperimus, ad ipsum referimus. Sapiens attestatur quod ab humilibus honoratur Deus⁶. Vide quomodo dictis nostris concordet beatus Gregorius. « Qui, » inquit, « virtutes cæteras sine humilitate congregat, quasi pulvrem in ventum portat⁷; » ut unde ferre aliquid debuit, inde deterius sequatur. Vera ergo humilitas aperit oculos, dum virtutes cæteras, per quas vento superbiæ poterat excæcari, frangit et diminuit; et homo se ex se nihil esse cognoscit. Et quanto quis decrescit in despectione sui, tanto amplius proficit in cognitionem Dei. Ut ergo cognoscatur Dominus in fractione panis, frangat homo si quas habet in se virtutes, frangat proprias voluntates, imitans illum qui pro nobis factus est obediens usque ad mortem crucis.

¹ Apoc. iii, 20. — ² Dan. x, 3. — ³ Thren. iv, 4. — ⁴ Num. xxv, 4. — ⁵ I Joan. ii, 6. — ⁶ Eccl. iii, 21. — ⁷ Moral. lib. 35, cap. 10.

*Et ipse evanuit ab oculis eorum. Mira res! Cum⁶⁶ dens erat in nobis de Jesu, cum divinarum Seri-
incipit magister cordi dulcescere, tunc fugit, A pturarum dulcedine nostras reficeremus ani-
mas, invenientes in illis mirabiles delectationes
super omnes divitias? Nonne nos tunc docebat
unctio Christi de omnibus, medullatas infundendo nobis delicias? Nonne cor nostrum ar-
dens erat in nobis de Jesu, dum loqueretur nobis
in via?*

24. *Et dixerunt ad invicem: Nonne cor no-
strum ardens erat in nobis de Jesu, dum loque-
retur nobis in via, et aperiret nobis Scripturas?* B Clausula ista non est exponenda, sed rumi-
nanda. Quoties in nobismetipsis marcescit anima
nostra, et possident nos dies afflictionis, quo-
ties taedis vel temptationum vulneramur sagittis;
ad memoriam revocemus quid aliquando in
oratione senserimus, quid in meditatione gu-
staverimus, qualiter locutus sit nobis Domi-
nus, cum scilicet transmigraremus in delicias
contemplationis. *Nonne cor nostrum ardens erat
in nobis de Jesu?* O dulcis ardor, dulcis splen-
dor, dulcis amor! Ardor confortans, splendor
illuminans, amor inebrians. Quam dulciter ar-
des, quam mirabiliter splendes, quam suffi-
cienter totum cor hominis imples! Quis poterit
habitare de nobis cum igne devorante, cum ar-
doribus sempiternis², cum jam non erit ignis
in Sion, sed caminus in Jerusalem, in splendo-
ribus æternitatis? Tunc etiam recordabimur de
hoc parvo igniculo quem sentimus in convalle-
plorationis, cantabimus et psallemus, et dice-
mus ad invicem: *Nonne cor nostrum ardens
erat in nobis de Jesu?* Cum sub paupertate de-
geremus militiae regularis, et staremus ad psal-
lendum in nocturnis vigiliis, et post vigilias
absconditi incumberemus orationibus illis bea-
tissimis intervallis, quam magna tunc erat in
cordibus nostris multitudo dulcedinis! *Nonne cor
nostrum ardens erat in nobis de Jesu?* Nonne nox erat illuminatio in deliciis? *Nonne cor
nostrum tunc ardens erat in nobis*, cum in
claustro residentes meditaremur in silentio,
quando secreto Deus erat in tabernaculo no-
stro, cum super Jerusalem cor ascenderet, et
cogitaremus patriæ gaudia, cum concentus cœli
resonaret in conscientia? *Nonne cor nostrum ar-*

B *etur nobis in via, et aperiret nobis Scripturas?* Possunt in anima tales deliciæ: cito transeunt, abeunt, evanescunt. Ideo fugiunt, ut earum plenitudinem, quæ debetur³ in patria, fer-
ventius appetamus: ideo animum alliciunt et inflammat, ut surgamus; non ut in Jericho
descendamus. Ibi insidiantur ut spolient vel
necent descendentes. Sed nobili quadam super-
bia despicere debet hæc temporalia, quæ muta-
bilia sunt sicut luna, anima coelestibus deliciis
assueta. Surgentes igitur Oratio et Meditatio
revertuntur in Jerusalem, cum post spiritua-
lium deliciarum refectionem pacis intimæ pos-
C sident quietem. Undecim isti qui in Jerusalem
sunt congregati, dona septiformis Spiritus, et
quatuor principales virtutes possunt intelligi.
Illi qui cum eis sunt, fides, spes, charitas, et
si qua ibi sunt alia gratiarum dona, dici pos-
sunt. Congregatos istos oratio et meditatio in-
veniunt, non congregaverunt: quia etsi pro
posse nostro intendamus virtutibus congregan-
dis; nihil sine Patre luminum possumus, qui
et velle et perficere in nobis operatur. Istis dum
oratio et meditatio conjunguntur, dicunt *quia
surrexit Dominus vere*, quando amanti con-
scientiæ insibilat gaudium resurrectionis domi-
nicæ.

26. *Sed quid vult sibi quod subditur, appa-
riuit Simoni?* Videte ne forte propter nos dictum
sit, qui specialiter filii sumus obedientie, qui
sapientibus et insipientibus debitores sumus,
sine contradictione vocis, sine rancore mur-
murationis obedire. Fidelis sermo, et omni ac-
ceptione dignus, magnum latitiae cumulum
parturiebus obhidentibus, quia Dominus appa-
riuit Simoni, et ipsi soli speciali prærogativa
præ omnibus. O si devote mentis memoria

¹ Cantic. II., 17, et VIII., 14. — ² Isai. xxxiii., 14.

³ Alas, habetur.

revolvamus, quam dulcis sit ejus apparitio⁶⁶⁸ auro, et per omnes vicos ejus Alleluia cantabimur obedientiae filii in illo agone terribili, et in illa hora miserabili, ubi cogitur anima a corpore separari! Non presumimus quae nescimus asserere: possumus tamen piis imaginationibus tale aliquid cogitare. Forte aliquibus tunc apparet Christus cum vexillo obedientiae, et ineffabile exultatione exhilarat obedientis animam in illa tribulatione, et his potest sermocinacionibus consolari: Ne timeas, fili obedientiae, ne timeas intueri manus propter obedientiam crucis affixas: considera pedes expositos fixuris clavorum, et latus lancea perforatum: attende quod propter obedientiam mortuus sum: et si propter fragilitatem humanae conditionis obedientia tua sit minus aliquid perfectum habens, volo ut plenitudo meae obedientiae sit tuae minus sufficientis obedientiae supplementum. Quid in illa hora potest esse suavius tali consolatione? quid imprimi potest humano cordi dulcior? Ponite haec super corda vestra, filii obedientiae, gaudete et exultate, *quia surrexit Dominus vere, et apparuit Simoni.*

27. *Et ipsi narrabant quae gesta erant in via, et quomodo cognoverunt eum in fractione panis.* Extremam hanc clausulam referre possumus ad illa beatae quietis gaudia, cum sedebit unusquisque sub vite sua, et sub sicutinea in pulchritudine pacis, in tabernaculis fiduciae, in requie opulenta: cum plateae Jerusalem sternentur

Agnum quocumque ierit, in vestibus albis. Tunc narrabimus quae gesta sunt in via, quomodo cognovimus Dominum in fractione panis; quam dulciter nos humiliat hic in loco afflictionis, ut delicietur in cordibus nostris; qui secreta sua abscondit a sapientibus et prudentibus, et revelat ea parvulis. Tunc recordabimur periculorum in quibus versamur, tribulationum quibus affligimur, miseriарum quibus involvимur: et mirabiliter lætabimur, quia haec omnia velut umbra transierunt, et de splendoribus in quibus erimus, ossa nostra jubilum germinabunt. Tunc plantabimus vineas in monte Samarie, et audiemus vocem gaudii, et vocem letitiae, vocem sponsi, et vocem sponsae, et videbimus gloriam regis, et decorum reginæ. Tunc lætabitur Virgo in choro, diadema regni portans in capite suo, et ostendet nobis fructum sanctissimi ventris sui. In humanitate nostra videbitur Dominus majestatis. Tunc videbit et affluet et mirabitur et dilatabitur cor nostrum, simul laudabimus; quia oculo ad oculum, aspectu contra aspectum videbimus, facie ad faciem cognoscemus, ore C ad os colloquemur dicentes: Tibi, Domine, potestas et imperium, tibi honor et gloria, te laudet omnis spiritus in sæcula sæculorum. Amen.

DE EXCELLENTIA SS. SACRAMENTI

ET DIGNITATE SACERDOTUM,

SERMO.

Non est S. Bernardi; sed cuiusdam non sacerdotis, ut ex num. 3, 5 et 16 colligitur.

Panem Angelorum manducavit homo. Psal. lxxvii, 66⁷ operæ pretium est consequenter attendere,
x. 25. A quam graviter corruit minus pensando quid ex se, vel quid esset ex Deo. Primus namque pa-

riens noster paradisi accola ^a constitutus est, dominus terræ stabilitus est, civis supernæ Jerusalem designatus est, domesticus Domini factus est: cuius amore et agnitione ditatus est, consors Angelorum, frater et cohæres cœlestium virtutum, nihil prorsus indigentia, nihil sentiens molestia: cui erant in promptu quæ postulabat, non dico necessitas ^b, sed etiam pia voluntas ^c, cum nihil esset in anima quod offenseret, nihil in carne quod pudaret. Hic honor B et hæc erat dignitas hominis, prosperari et florere in præmissis. Et hæc ex Deo.

1. Non lateat vos, verendi sacerdotes, se-
riem hanc vobis recitatam, verbis succinctam, sensuum spiritualium majestate apprime fore secundam. Vobis autem potissimum incumbit præ cæteris audire quod proponimus; nec so-
lum audire, sed fidelius reponere, et tanquam animalia munda propensiis debetis ruminare. Beatus ille David Prophetarum eximus, Deo viventi charissimus, in spiritu ante sedentem in thronis raptus, legerat in quodam promp-
tuario mysteriorum quæ et quanta Dominus B naufraganti mundo per vestrum clementer erat exhibiturus ministerium, qui cœlestis consilii sanctus interpres, gratulanter concinit: *Panem Angelorum manducavit homo*. Unde ad expri-
mendam rei tam fructuosæ certitudinem dilu-
cide signavit præteritum pro futuro, *Panem*, inquiens, *Angelorum manducavit homo*. O stu-
penda Dei miseratione! Verbum carnem, Deus cinerem, figulus lutum, vita morticinum induit, ut jumenta manducarent panem Angelo-
rum. Homines jumenta erant. Homo enim cum in honore esset, non intellexit; comparatus est jumentis insipientibus, et similis factus est illis¹. Non est indignum, imo festivum, recolere in quanta sublimitate homo conditus fuerit. Sed

2. Sed potius in honore quid ex se foret non intellexit, limus videlicet, pulvis, folium aridum, stipula secca, lutea et fragilis testa, pellis morticina: sed intumuit, et plane desipuit, honoris fastigio delectatus. Et continuo in se expertus est, quod tanto post tempore homo de filiis captivitatis et prudenter advertit, et veraciter protulit, dicens: *Qui se putat aliquid esse cum nihil sit, ipse se seducit*². Væ misero, quod non fuit qui jam tunc diceret ei: *Quid superbis, terra et cinis*³? Repentina igitur conver-
sione se ipsum invenit homo propter infirmitatem jacentem in stabulo. Stabulum quid est? Mundus est. Et propter pecorinam similitudinem

¹ Psal. xlviir, 13, 21. — ² Galat. vi, 3. — ³ Eccli. x, 9.

^a Alias, *incola*. — ^b Alias, *necessitate*. — ^c Alias, *voluntate*.

indigenſ erat feno. Ea propter cibus cœlestis⁶⁶⁹ mutavat ſe in pabulum pecoris, homine mutato in pecus. Panis enim Angelorum factus eſt fenum : Unicus Patris, filius hominis. *Verbum quippe caro factum eſt*¹ : et juxta prophetam, *Omnis caro fenum*². Comedunt igitur Angeli Verbum de Deo natum : comedunt homines Verbum fenum factum. Pane ſuo vivunt Angeli in coelis, et beati ſunt : feno ſuo vivunt homines in terris, et sancti ſunt. Fenum quippe iſtud de prato virginallis uteri collectum, factum eſt reſectio jumentorum. Verbum ut fenum fieret, latuit in Virgine, Sol in ſidere, Artifex in opere.

3. Hoc autem liberalioris excellentiæ donum contulit nobis primo in loco sacrosancta Verbi Patris incarnatio; et vos ſecundario de die in diem nobis exhibendo ministratis ex collatae potestatis officio. O præclara, o reverenda potestas vestræ! Certe non eſt potestas post Deum, ſicut potestas vestræ. Forsitan ſcire vultis, et audiſ delectat apertius, quenam ſit iſta tanta potestas, cui nihil in coelo vel in terra valeat comparari? Ad quod ego : Conſecrare videlicet corpus et ſanguinem Domini. Super potestate vestræ, ſuper tam insigni ſpectaculo, ſuper tam ſolemni dignitatis vestræ privilegio stupeſt cœlum, miratur terra, contremiſcit homo, reveretur plurimum angelica celsitudo. Sed unde hoc nobis, piissime Iesu, ut nos verniculi reptantes ſuper faciem terræ; nos, inquam, qui pulvis et cinis ſumus, te præſentem habere mercamur præ manibus, præ oculis, qui totus et integer ſedes ad dexteram Patris : qui etiam unius horae momento ab ortu ſolis uſque ad occasum, ab aquilone uſque ad austrum praefereſ omnibus, unus in multis, idem in diversis locis. Unde hoc, inquam? Certe non ex debito, vel ex merito noſtro; ſed ex voluntate tua, et dulcediniſ tuae beneplacito. Parasti enim in dulcedine tua pauperi, Deus³. Pauper eſt genuſ humanum, cui bonum iſtud coſtitutuſ indultuſ eſt. Haec eſt vere indulgentia cœleſtis, haec eſt vere cumulata gratia, haec eſt vere ſuper-excellens gloria ſacerdotum, Deum ſuum tenere, et aliis dando porrigere. O novam et divinam potestatem, cuius ministerio panis Angelorum et vitæ, mortalibus quotidie præparatur!

4. Panis iſte per excellentiam dicitur Eu-mutavit ſe in pabulum pecoris, homine mutato A chariſtia, id eſt, bona gratia. In hoc enim sacramento non ſolum quelibet, ſed ille a quo eſt omnis gratia, ſumitur. Christus enim pro ſalute mundi ſemel factus eſt hostia ſalutaris, reconciliatio generalis, omnibus sacramentis, tam præcedentibus, quam ſubsequentibus virtutem dedit et effacieſ, ut tanta et tali hostia ſan-tificarentur omnes liberandi per illam. Unde legitur, quia *Agnus occiſus eſt ab initio ſeculi*⁴, his videlicet qui fuerunt ab initio : ita ut per hoc quod dicitur, *ab initio*, determines non tempus occiſionis, ſed ſalutis. Prius enim mors B ejus profuit, quam ſuit. Prius promiſſio, ac deinde exhibitiō. Ab initio ergo ſeculi occiſus eſt, benigniſſime Iesu, nobiliſſimum ſponsæ tuæ dothalitium induiſti, ut vel ſic teneret columba tua duleiſſimum memoriale dilecti ſui. Christus enim pridię quam pateretur, diſcipulis ſuis hujus Sacramenti formam præſcripſit, effacieſ exhibuit, id eſt, fieri præcepit. Formæ præſcriptio in pane et in vino. Notate ordinem. Cum adhuc eoenaretur, a coena ſurrexit, diſcipulorū pedes Dominus universorum lavit ; dehinc ad mensam regreſſus ordinat ſacrificium corporis et ſanguinis ſui, ſcoruſum panem, ſe-oruſum tradens et vinum. De pane ita dicens : *Accipite et comedite, hoc eſt corpus meum.* De vino etiam ſic : *Bibite ex hoc omnes. Hic eſt ſanguis meus, qui pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum*⁵. *Effundetur*, dictum eſt, quia paſſim et viliter; quem utique punctuare veprum, fossio manuum et pedum cum clavis, lateris apertio cum lancea militari fortius exprimentes, ad modum torrentis ſuderunt extinſecus; eratque ille ſanguis pretiosior chariorque balsamo, per quem ſordium noſtrarum facta eſt mundatio. Christus in coena illa munerans et munus; cibans et cibis; conviva et convivium; offerens et oblatione.

5. Audistiſ formam Sacramenti; audite effacieſ et communionem corporis et ſanguinis Domini. Et nos Iesu Christo, et Jesus Christus nobis in unitate foederantur inenarrabili, ſicut ipſe dicit: *Qui manducat carnem meam, et bibit ſanguinem meum, in me manet, et ego in eo*⁶. De bonis et digne ſumentibus hoc ſentiendum eſt, non de flagitiis et pessimiſ. Sane in mensa una, in coena Domini, de uno pane consecrato

¹ Joan. i, 14. — ² Iſai. xl, 6. — ³ Psal. lxxvii, 11. — ⁴ Apoc. xiii, 8. — ⁵ Matth. xxvi, 26-28. — ⁶ Joan. vi, 57.

Petrus et Judas accepit : bonus, in vitam; pessi-⁶⁷⁰ mus, in pœnam : bonus, in beneficium; pessi-
mus, in testimonium : bonus, in salutem; pessi-
mus, in mortem. Quod totum usque adhuc in
Ecclesia completetur in Sacramento altaris : bonis
quidem in bonum sumentibus, canibus vero et
immundis non sic. Canes sunt, qui irreverenter
accedunt; et ideo judicati abscedunt. Qui enim
secundum carnem vivunt, et post carnalia eva-
gantur catena vitorum compediti, cum Juda
proditore venenum accipiunt, spiritualis sus-
pendii laqueum incurront; gravissime dam-
nandi, tum pro multiplici reatu, tum pro Sa-
cramenti contemptu, quod revera accipiunt, sed B
essentia, non salubri efficacia. An non discernet
inter glebas, qui discernit et inter stellas? Exa-
minabit certe argentum, qui ipsum quoque
aurum probavit, et reprobavit. Ecce audistis
fructum et utilitatem bonorum, audistis etiam
et expavistis, ut credo, ad perditionem malo-
rum : audite modo, et obstupescentes admiramini,
nulli Angelorum, nullis spiritibus super-
nis, sed hominibus, nec tamen omnibus, sed
Ordini vestro tantum mandatam esse tanti Sa-
cramenti celebrationem in altari, quod Christus
fecit manibus suis in cœna paschali.

6. Expositis igitur forma et efficacia Sacra-
menti, restat dicendum, quibus in verbis man-
daverit Christus illud celebrandum. *Hoc facite*,
ait, *in meam commemorationem*¹. O verba nimis
affectuosa! O verba pungitiva et penetrativa
usque ad animam! *Hoc facite*, inquit, *in meam
commemorationem*. Propheta etiam dicit : *Me-
moriam abundantiae suavitatis eructabunt*². O
summe pia et vere suavis memoria, annuntiare
mortem Domini donec veniat! Mors Christi
opus sine exemplo; humilitas sine modo : do-
num sine pretio; et gratia sine merito. Hanc
propter nos subire voluit, qui peccata nostra
super lignum sustinuit in cruce sua, scilicet D
pœnam peccatorum, cuius livore sanati sumus.
Quid facis, homo indignus? quid facis, homo
ingrate? Adora devotius, et recole frequentius
in Sacramento altaris salutem mundi pro te
passam, vitam pro te mortuam, fortitudinem
infirmitatam. Si membrum Christi es, compa-
tere capiti tuo. Si frater Christi es, commorere
fratri tuo. Plange, dole cum gemitu et lacrymis
super mortem pretiosam Unigeniti Dei Patris.

Alioquin si non doles, si non plangis, si non
A compateris; deliras, degeneras, belluam sapis,
lethargiam pateris, hominem diffiteris. Cæterum,
ut amplius movearis, imo, ut magis incalcescas
in amorem tui Redemptoris, voluit Christus ut
jugiter coleretur per mysterium, quod semel
offerebatur in pretium; et illa perennis victima
viveret in memoria, et præsens esset semper in
gratia. Quod et ita est. Licit enim re crudescat
peccatum in multis, generalitas tamen originalis
culpæ ita prorsus ablata est, Leviathan verme
venenato in virtute fulgurantis bastæ mortis Jesu
Christi transfixo³, ut ad expiationem eorum quæ
quotidie admittuntur, Christum denuo non
oporeat crucifigi; imo sit omnium sufficiens
medicina, si per fidem et imitationem præte-
rite mortis habeatur memoria.

7. Christe Jesu, mortis tuæ memoria tanquam
opus pigmentarii, quasi thus redolens in diebus
æstatis, quasi regio aromatum quam purgat
æstus solis, quasi flores rosarum in diebus ver-
nis, et quasi lilia quæ sunt in transitu aquæ⁴.
Gratulare, sponsa, gaude incomparabiliter :
præsidentem habes et rectorem sponsum in
præsentis exsiliï militia. Pignus habes, arrham
tenes, quibus feliciter sponso uniaris in patria.
Gloriosa et amabilis sponsa, in terra sponsum
habes in Sacramento, in cœlis habitura es sine
velamento. Et hic, et ibi veritas : sed hic pal-
liata, ibi manifesta. Hic utique sponsum habet
Ecclesia suo ordine, nondum puritatis majesta-
te, vel æternitatis securitate. Illic revera quasi
dulce præludium, et jucunda despensatio : ibi
nuptiale convivium, et beata fiet conjunctio ;
cum de fide ad speciem, de mense ad mensem,
de sabbato ad sabbatum, de calore panum ad
æternalis convivii calorem transibimus. Unde
suspirat sponsa, et dicit cum Moyse : *Ostende
mihi te ipsum*⁵. Nec immerito. Ipse enim Jesus,
qui dulcis est in voce, dulcis in facie, dulcis in
nomine, dulcis in opere, dulcior apparebit in
Deitatis visione. Vere dulcis in voce, de ejus
ore lac et mel procedit. Diffusa est enim gratia
in labiis suis. Vere dulcis in facie, speciosus
enim est non solum præ filiis hominum⁶, sed
etiam præ millibus Angelorum. Vere dulcis est
in nomine. Dulce enim nomen et suave Jesus,
consecratum ab aeterno, nuntiatum ab ange-
lo, prophetatum Salomonis oraculo, qui ait :

¹ Lue. xxii, 19. — ² Psal. cxlv, 7. — ³ Isaï. xxvii, 1. — ⁴ Ecli. i., 8. — ⁵ Exod. xxxiii, 13, 18. —
⁶ Psal. xliiv, 3.

*Oleum effusum nomen tuum*¹. Non autem aliud creationem, summi specialius Patrem esse per nomen est, in quo salvari oporteat. Ipse enim A dignationem, quia ipse Pater est omnium pulsus est, qui salvum faciet populum suum a peccatis eorum². Duleis in opere, in celebratis miraculis, in peccatoribus conversis, in sacramento pretiosae mortis, quod humanae blanditur infirmitati. In hoc enim charitas præfulsit, pietas magis evanescit, gratia plus radiavit.

8. Caeterum longe dulcior erit in Deitatis visione, quando manifestabit se ipsum residens super solium præ omnibus excelsum. Tunc satiabitur desiderium nostrum: quod Propheta desiderans aiebat, *Tibi dixit cor meum, Exquisivit te facies mea; faciem tuam, Domine, requiram*³. *Quid enim mihi est in celo, et a te quid volui super terram?*⁴ et alibi, *Adimplebis me laetitia cum vultu tuo*⁵. Unde pretiosior dicitur faciei visio, quam speculi frequens imaginatio. Non enim pari omnino juvunditate sumitur cortex sacramenti, et medulla frumenti, fides et species, memoria et præsentia, aeternitas et tempus, speculum et vultus, imago Dei et forma servi. Hic autem ambulanus per fidem, needum per speciem. Interim deliciari et gaudere debemus in Sacramento altaris, in cuius confectione fidelis minister invenit se ipsum in C medio Patris et Filii et Spiritus sancti, astantibus etiam ex omni latere supernis ordinibus. Sacramentum prænobile, mysterium superexcellentis gloriæ affectat et requirit plurimum festivam celebritatem tam illustrium personarum. Quidquid de ascensi sacerdotis in illa hora seu profectu cogitari potest vel dici, longe infra dignitatem veritatis est. Ibi deliciatur animus boni sacerdotis se ipso altior effectus; conatur, festinat, ascendit, crescit desiderio; et quanto magis sursum tollitur, tanto amplius extenuatur, ita ut omnem terrena concupiscentiae nebulam evaporans, totus spiritualis hominem in homine exuat, et in abscondito faciei Domini glorietur. Nec enim ab intuitu propitiatorii in Sancta sanctorum mens pia thurificans, et devotione sacrificans prohibetur: sed rari sunt quos ad profunditatis hujus cardines puritas admittat, quos hujusmodi culmen sanctitatis integritas rapiendo sustollat.

9. Videt itaque minister sanctus et sentit Deum spiritualiter, qui Pater est omnium per

A dignationem, summi specialius Patrem esse per pillorum per gratiam: quibus videlicet mortuus est pater nequam, id est mundus, et mortua est mater pessima, id est carnalis concupiscentia. Beatus qui dicere audet, qui dicere potest: *Pater meus et mater mea dereliquerunt me, Dominus autem assumpsit me*⁶. Videt quoque et sentit Filium Dei fratrem suum amantissimum esse, qui parvulus pro nobis factus, frater revera est parvolorum, id est humilium. *Narrabo, inquit, nomen tuum fratribus meis, in medio ecclesie laudabo te*⁷. Videt et sentit Spiritum B sanctum a Patre et Filio procedentem, domesticum sibi esse, fautorem et defensorem suum, quia ipse consolator est vere paenitentium, advocatus in se sperantium. Videt iterum et sentit angelicos spiritus profectibus suis applaudentes, et ut concivis ipsorum adscribi mereatur, ardentes inhantes. Ista Ecclesia promptuarium quidem est eorum qui in celis conscripti sunt. Huic Ecclesiae illa quæ suspensis organis ad Deum suspirat adhuc super flumina Babylonis, originali cognitione conjungitur, et naturali affinitate, moribus et votis unitur. Ab eo utique ministro qui hujusmodi est, vitulus saginatus, integer ac perfectus, agnus anniculus, plenus et inmaculatus, cum omni suavitate, dulcissimo sapore, gratissima juvunditate percipitur, et sumptus non consumitur. Cibus enim vitae est, qui de celo descendit.

10. Potesne aestimare quale vel quantum est hoc Sanctum sanctorum, et Sacramentum sanctorum, amor amorum, dulcedo omnium dulcedinum? Hæc sunt vere festa paschalia, hæc sunt gaudia et fercula vitalia justorum, hæc sunt spirituales deliciae justorum et sanctorum. Hic bibuntur in loco uberi torrentes lactis, flumina mellis, liquores balsami colestis. Hæc efficitur D una caro sponsa cum sponso, unus spiritus sancta anima cum Christo. Experientia horum et similium, spiritus et vita est: nec animalis homo horum sensu fruitur vel accessu. Amici sponsi, id est, boni episcopi, boni abbates, et cæteri timorati et religiosi viri, gustaverunt et plenisime sunt experti quod nos dicimus. Ideoque ad mensam altaris frequentius accedunt, omni tempore candida facientes vestimenta, id est corpora, prout possunt melius, utpote Deum

¹ Cantie, 1, 2. — ² Matth. 1, 21. — ³ Psal. xxvi, 8. — ⁴ Psal. lxxii, 25. — ⁵ Psal. xv, 11. — ⁶ Psal. xxvi, 10. — ⁷ Psal. xxi, 23.

suum manu et ore contractatur, et colloquen-⁶⁷² tem sibi ipsis audituri. Ibi enim celebratur familiare colloquium inter Deum et Moysen amicum suum, id est bonum et fidem ministru-

11. Cæterum sermo ille non est sonans, sed penetrans; non loquax, sed efficax; non obstre-pens auribus, sed blandiens affectibus: sermo ille non popularis, sed singularis et privatus. Non sonat in foro, non auditur in publico. Se-cretum consilium secretum quærit amicum: au-ditui procul dubio gaudium dabit et lætitiam, si sobria cordis aure percipitur. *Audi*, inquit Do-minus, *Israel, et tace*. Respondit fidelis amicus et fidelis servus pia familiaritatis ausu, non tam-amen vocali plausu, sed suavi planetu, dicens cum Samuele, *Loquere, Domine, quia audit servus tuus*¹: et cum propheta, *Audiam quid loquatur in me Dominus Deus*². Certe ibi loqui-tur Christus cum ministro suo: Pensa, inquit, jugiter, repone fideliter, amplectere suaviter quod vides, quod agis, quod tenes. Amplecte-re, inquam, piæ recordationis affectu, et piæ imitationis effectu, sciens quoniam talia oportet te præparare. Apparatus mensæ istius, non ho-minis est, sed fidei: non facinoris, sed mysterii: non temporalis alimenti, sed æterni. Qui sum auctor muneris, ipse sum testis veritatis. Altare cui assistis, quam pro te sustinui repræsentat crucem; et calix, sepulcrum in quo mortuus quievi: patena, lapidem superpositum; corpo-rale, sudarium; substratoria corporalis, linte-a-mina quibus involutus fui. Hostia quam vides, jam non est panis, sed caro mea, que pependit in cruce pro mundi vita. Sane mutatio ista be-nedictionis opus est, non originis. Virtus hoc facit, non usus: effectus est potentiae, non usus naturæ: dignatio est, non ratio. Misericordia est, non miseria. Non commune, sed solum: divinum est, non humanum: pietatis sacra-men-tum, non Deitatis detrimentum. Hic pereat physicale nutrimentum. Cibus iste non est ven-tris, sed mentis. Non est enim datus ad ruinas hujus vitæ, quæ vapor est ad modicum parens, sed ad æternam vitam animæ conferendam. Iste est panis Angelorum, qui nescit putrescere: non vadit in secessum, sed tendit in excelsum. Illuc reducit hominem unde traxit imaginem. *Caro autem mea vere est cibus*. Similiter liquor iste quem vides, jam non est vinum, sed san-

guis meus, quem pro te fudi in pretium, tibi A reservans in altari poculum, in peregrinatione tua præsidium, in exitu de Ægypto conductum, in cœlo viaticum. Ego botrus carnis, pro salute tua portatus sum ad toreular crucis: inde eli-quatum est mustum tue redēptionis. *Sanguis autem meus vere est potus*³.

12. Mira sunt, fratres, quæ de Sacramento isto dicuntur. Fides est necessaria: scientia rationis supervacua. Scientia ratione et intellectu colligitur: fides sola auctoritate inducitur. Au-gustinus contra Felicianum: « *Hoc fides credat, intelligentia non requirat, ne aut non in-ventum putet incredibile, aut repertum non credat singulare.* » Haec sunt, fratres, quæ fidem necessario exigunt, rationem omnino non admittunt. Expetunt simplicem creditorem, arguunt impium discussorem. Et ideo credi oportet simpliciter, quod investigari non potest utiliter. Hic est ille torrens, quem transvadare non potuit Elisæus. Nolite itaque, nolite quæ-rere quonodo fiat: nolite dubitare utrum fiat. Nolite irreverenter accedere, ne vobis ad mor-tem fiat. Deus enim est; et quanquam panis mysteria habet, mutatur tamen in carnem. Deus et homo est, qui testatur panem veraciter fieri carnem suam. Vas electionis est, qui ini-natur judicium non dijudicanti tam sanctam carnem. Id ipsum, o christiane, de vino sentias, id honores in vino. Creator vini est, qui vinum provehit in sanguinem Christi: Doctor Gentium est, cuius assertione mortem bibens in-digne sanguinem Christi⁴.

13. Et sciendum quod aqua mixta cum vino notat unionem membrorum cum capite suo. Aquæ enim multæ, populi multi⁵. Tres autem portiones, quæ in altari sunt de corpore Christi, mysticam significationem habent. Est enim corpus Christi universa Ecclesia, caput scilicet cum membris: et inveniuntur in corpore isto quasi tres partes, ex quibus totum corpus con-stat. Una pars ipsum caput. Caput enim et caput est, et pars corporis similiter. Itaque caput ipsum, pars corporis una est. Caput, inquam, quod jam immortale et impassibile resurrexit, non moriturum neque passurum amplius. Altera pars corporis est in membris illis, quæ jam cum capite suo quasi in sabbato quiescent in anima: immortalitatis unam stolam possidentes quantum ad animas in cœlo. De talibus dicitur:

¹ Reg. iii, 10. — ² Psal. lxxxiv, 9. — ³ Joan. vi, 56. — ⁴ Cor. xi, 29. — ⁵ Apoc. xvii, 15.

« Gaudent in celis anime sanctorum¹. » Sunt⁶⁷³ bili specie invisibiliter creditur : atque aliud igitur due partes iste simul : caput scilicet, id est Christus ; et altera pars corporis, id est boni defuncti, quorum corpora requiescant in sepulcris, et animae cum Christo sunt. Propterea in altari due partes reservantur extra calicem, quasi extra passionem; quia beati jam nullum sentiunt dolorem, quoniam haec priora transierunt. Tertia portio, quam in sanguinem ponimus, illam partem Ecclesiae significat, quæ calicem Domini bibit, id est Christi passionem imitatur. Cui in Apostolis a Domino dictum est : *In me pacem habeatis; in mundo pressuram habebitis*².

11. Odor, species, sapor, pondus remanent ad mysterii ritum, et ad gustus suffragium, ut horror penitus tollatur, et meritum sortiatur. Etenim ne humana infirmitas esum carnis et potum sanguinis in sumptione horret, Christus velari et palliari illa duo voluit speciebus panis et vini, quæ inter humani generis victualia quodammodo tenent principatum. Nam ad litteram quidem præ cibis omnibus eorū hominis confirmat panis, et vinum laetificat. Sic itaque corpus et sanguinem suum sumenda proposuit, ut sensus in uno foveretur, in altero fides ædificaretur. Fovetur enim sensus in uno, dum solita tantum et consueta prospicit : ædificator fides in altero, dum oculo carnis vidente aliud exterius, oculus cordis aliud sentit et reveretur interior. Aliud enim latet, aliud patet. Posuit enim tenebras latibulum suum³. Quemadmodum enim species illic videntur, quorum res vel substantiae ibi esse non creduntur; sic res veraeiter et substantialiter creditur, cuius species non cernitur. Videtur enim species panis et vini; et substantia panis et vini non creditur. Creditur autem substantia corporis et sanguinis Christi; et tamen species non cernitur. Proponitur igitur species panis et vini, ut doceatur plena et perfecta esse refectione in sumptione corporis et sanguinis Christi, plena refectione cibi et potus. Cibi autem et potus substantiae principales sunt panis et vinum.

15. Cum autem unum sit Sacramentum, tria ibi discreta proponuntur, scilicet species visibilis, veritas corporis, et virtus gratiae spiritualis. Aliud est species visibilis, quæ visibiliter cernitur : aliud veritas corporis, quæ sub visi-

A gratia spiritualis, quæ cum corpore et sanguine visibiliter et spiritualiter percipitur a solis dignis communicantibus. Tria quippe in Sacramento altaris attendere debes : speciem panis, veritatem carnis, virtutem gratiæ spiritualis. Usque ad speciem panis sensus pertingit exterior : ad veritatem carnis, fides interior : ad virtutem gratiæ spiritualis, charitas superior. Speciem panis rodit aliquando sorex parvissimus : christianus^a recipit etiam pessimus : virtutem gratiæ spiritualis nounisi prædestinatus recipit. Quod itaque videmus, species est panis

B et vini. Quod autem sub specie illa credimus, verum corpus est et vernus Christi sanguis, quod pependit in cruce, et qui fluxit de latere. Comestio itaque sacramentalis, quantum ad visibilem speciem, et quantum ad corporis Christi veritatem, convenit bonis et malis communiter. Sed est alia comestio, sicut jam diximus, bonorum solummodo, quæ per Dei gratiam, et per fidem ex dilectione operantem vitæ meritum efficit, et affectus mentium in cordibus percipientium vel ministrantium, intercedente spirituali et subtiliori quadam unione capitum et membrorum. Unde est illud : « Ut nobis fiat

C » corpus et sanguis Filiū tui. » Nobis, inquit, fiat. Fit enim procul dubio corpus Domini in mensa altaris semper, cum solemne illud celebratur mysterium ritu debito : sed non semper eis fit, per quos fit. Unde illud item in Canone : « Ut quotquot ex hac altaris participatione Sa- » cramentum Filii tui sumperimus, omni be- » nedictione cœlesti et gratia repleamur⁴. » Non enim omnes qui corpus Domini sumunt ex participatione altaris, spiritualiter illa benedictione cœlesti et gratia replentur. Unde est illud, « Ut » quod temporaliter gerimus, æternis gaudiis » consequamur : » item, « Ut quæ visibilibus D » mysteriis sumenda perceperimus, invisibili con- » sequamur effectu⁵ : » et multa in hunc modum.

16. Hoc itaque Sacramentum ab æterno repositum, diabolo celatum, Prophetis revealatum, sollicitudini vestrae creditum, debita est gratiarum actione prosequendum. O sacrum, o cœleste ministerium vestrum, laudabile desiderium, insigne spectaculum, solemne miraculum ! Deus qui mirabilis est in omnibus, se ipso

¹ In Offic. Eccl. de Martyribus. — ² Joan. xvi, 33. — ³ Psal. xvii, 12. — ⁴ Ex Canone Missæ. — ⁵ In Orat. commun.

^a Supple veritatem.

certe mirabilior quantum ad vos ostenditur,⁶⁷⁴ foro. Non sicut sacerdotes assistunt in altario, dum mirabiliora per vos operatur. Quid plura? A sed sicut carnisices in macello. Grave igitur pondus, grave est periculum istius honoris. Gradus quippe iste gradus casualis est, gradus judicialis est, nisi meritis illustretur dignitas unctionis, nobilitate morum, exercitatione virtutum, et instantia honorum operum. Fodite igitur, charissimi, domesticos parietes, id est, ponite corda vestra super vias vestras. Satagite, quantum potestis, redimere cito in quibus offendistis. Dies enim Domini sicut fur ita veniet¹. Sicut enim nihil certius morte, ita hora mortis nihil incertius: quod ut dignum est, pensate; et ad pensandum circumspectius invigilate. Deo quidem erit ad gloriam, Angelis ad laetitiam, subditis vestris odor ad vitam, vobis autem ad coronam. In quo Christus et christos suos exaudire dignetur, ministrando auxilium gratiae suae, qui vivit et regnat per omnia saecula saeculorum. Amen.

SERMO

IN NATIVITATE S. JOANNIS BAPTISTÆ DE DECEM PRIVILEGIIS EJUS.

Hic sermo recensetur inter opera Petri Damiani, tribuiturque Nicolao Claræ-Vallensi in Bibliotheca Patrum Cisterciensium (in qua quæ desunt, uncinis hic inclusimus) et in codicibus manuscriptis. Sed huic obstare videtur, quod Auctor num. 5 dicit, suo tempore solius Christi et S. Joannis Nativitatis festivitatem in Ecclesia receptam: cum tamen ex S. Bernardi epist. 86, tum etiam ex epist. 174, ad Canonicos Lugdunenses, constet, tunc temporis B. Mariae Nativitatem fuisse solemnem; ino ipse Nicolaus pro ea sermonem habeat. Nisi forte quis dicat, illud de universali et antiquiori more seu ritu intelligendum esse.

1. Hodie, dilectissimi, dies nobis illuxit in-
signis, et tanto diebus cæteris sanctior, quanto
sanctiorem hominem terris effudit. In hac si-

C quidem die natus est sanctorum splendor, ju-
storum gloria, laetitia Angelorum, excellentissi-
mus homo, consanguineus Christi, amicus

sponsi, sponsæ preparator. Unus est, et similem non habet, qui chorus insertus angelicis, sublimioris corona titulis universitatis humanae transcendit ascensum. Denique, *Inter natos mulierum non surrexit major Joanne Baptista*¹. Felix homo, qui feliciter eölorum perambulans officinas, cursu felicissimo sequitur Redemptorem; nec alicujus precluditur fastigio dignitatis, quem summæ felicitatis immensitas largius irroravit. Lætantur Angeli, et utriusque naturæ numerositas admiratur hominem sic ingressum abyssum luminis, et intra interna divinitatis absorptum, ut ipsam reverberet aciem angelicæ puritatis. Eleventur omnes, et meritorum prærogativis ante consistorium majestatis exsultent; non erit tamen qui ad beati Joannis Baptiste privilegium audeat aspirare. Age, jam aggrediamur ingredi virtutum insignia, que Deus majestatis in amico suo gloria cumulatione signavit. Sic enim ab ortu vitae suæ usque ad occasum conversatus est cum hominibus, ut forma vitae, morum informatio habeatur. Et licet hujus sermonis aurea non rutilat pulchritudo, tentabimus tamen rerum veritatem qualicumque stilo perstringere, illud sapientis attendentes : Prudentibus viris non placere phalerata, sed fortia.

2. Primus enim honor est, Gloria in annuntiatione. Non est dissimulanti silentio transendum, quam solemni glorificatione pueri hujus in hunc mundum nuntiatur ingressus. Adest angelus Gabriel, et a superiorum celorum cardine Domini fortitudo descendens, stat a dextris altaris incensi. Nec quilibet angelus, sed ille sublimior, qui beatae Virginis nuntium attulit singulare, etiam electus est ut nuntiaret militem, qui Regem nuntiare debebat. Astat Sacerdos sacerdotalibus indutus, et multiplici vestimentorum varietate coelestium sacramentorum praesigurans imaginem, purgationem peccatorum mystici sanguinis aspersione designat. Consistit coram arca foederis, ante testamenti tabulas, et urnam auream habentem, manna, virgam Aaron, Cherubim et propitiatorium, solemniter insulatus, vultui Dei, glorie maiestatis, rerum omnium Domino vota percelebrat. Dies instat solemnis, et caeteris diebus multititudini Iudeorum celebrior, Domini praecipientis attestatione sublimis, sane spectabilis et festiva; in qua sola soli Pontifici licebat in-

⁶⁷³ troire in Sancta sanctorum, et aspergine multi-
A formi summae divinitatis iram refrigerare. Con-
venitur undique in sanctam civitatem, et po-
pulorum turba frequenter cumulat materiam
gaudiorum. Inter quae sacra consistens Archangelus : *Ne timeas, inquit, Zacharia, quia na-
scetur tibi filius²*, parentum gaudium, nobilitas
generis, orbis exemplum, finis Legis , Evangelii
principium , mortis expulsio , janua vitae , deus
hominum , conversationis splendor , omnis ju-
stitiae principatus . Et ne diffusiori tractatu re-
rum excellentiam confundainus , nascentis et
conversantis integritas in Libris evangelicis ple-
B nius assignatur. Considera nuntiantis sublimi-
tatem , loci dignitatem , diei reverentiam ; et
tunc intelligere poteris quam superexcellenti
gloria Joannis Baptistae genitura prædictetur.
Salva igitur Redemptoris reverentia (quia non
derogamus Regi , si Regis militem honoramus),
cum ille Dominus , hic servus ; ille Creator , hic
creatura , digniori præmonstratione Joannes
nuntiatur quam Christus . Christus fortassis in
thalamo : Joannes in templo , et non solum in
templo , sed etiam ante Sancta sanctorum ; et
in signi die solemnitatis eorum ; Joannes ab eo-
dem archangelo , in loco digniori , tempore san-
C ctiori , apertiori miraculo prædicatur. Recole
Isaac ab Angelis nuntiatum ³ ; Samson per An-
gelum prædicatum ⁴ , et universam Nazaræo-
rum sectam conspice ; et solum Baptistam , tam
in hoc , quam in aliis invenies dignorem.

3. Secundus honor est sanctificatio in utero matris. Quicumque de massa prævaricante mundum ingredimur, longam restem originalis peccati nobiscum trahimus. Solus ille qui peccatum non fecit, excipitur, quem virginalis uteri thalamis ignorantis virum terris effudit. Longe quippe aliter quam nos et dissimili modo conceptus est, Spiritu sancto tota majestate D Virginem inundante, superans usum carnis, naturæ ordinem, viri commixtionem. Sie quippe decebat ut peccatum nesciret, qui peccatum tollebat; similitudinem carnis peccati susciperet, non autem carnem peccati. Cum igitur omnes in iniquitatibus concepti sint, neminem unquam mortalium intra materna viscera sanctificatum legimus, præter Jeremiam, et Joannem Baptistam. Quanquam et de singulari Virgine nulla sit ambiguitas, quin ipsa maternis circumsepta visceribus, sublimiori sanctificatio-

J. Math. Soc., 11.

2

² *Judic.* i. 13; = ³ *Cen.* xviii. 10; = ⁴ *Judic.* xiii. 3.

nis genere mundata sit, utpote sanctuarium il^l⁶⁷⁶ saneto concipitur. Hæc sane dieta sint de conclud, in quo Deus et Dei Filius carnem fuerat A ceptione Joannis. Sed si in aliquod sanctorum auctoritatibus videntur obviare, volumus ut sine omni excusationum vel defensionum patrocino subrnanter.

Multo quippe excellentius est Spiritu sancto repleri, quam sanctificari. Ibi enim sanctificatio emundationem : hic repletio inundationem signat. Denique et Apostoli, qui manibus suis tractaverunt de Verbo vita, cum Spiritum sanctum accepissent de Salvatoris afflato, vix quinquagesimo a resurrectione die ad illum gradum potuerunt pervenire, ut dicereatur de eis : *Repleti sunt omnes Spiritu sancto*¹. Et licet Spiritus sanctus largiori tunc munere credentium corda repleverit ; hoc tamen Joannes legitur in utero assecutus, quod apostolica celsitudo tandem longiori promissione mernit obtinere. Attende, obsecro, diligenter, quam ordinata dispositione Spiritus ille multiplex Jeremiam sanctificat, Joannem replet, et supervenit in Mariam. Et Jeremiæ quidem admiranda sanctificatio ; quia etsi in peccato conceptus est, nascitur tamen sine peccato. Ante enim quam exiret de ventre, sanctificatus est. Nec poterat nasci non sanctus, qui in utero matris erat sanctificatus². Mira res, et retro transactis sæculis inaudita, hominem conceptum in peccatis, nasci sine peccato ! Joannem vero longe gloriosior virtus implevit, qui et sanctificatus est a peccato, et ita dominante Spiritu superflusus, ut et purgatus exeat, et repletus. Vere magnus coram Domino, quem angelus nuntiat, sanctificat Deus, Spiritus replet, vita commendat. Ineffabiliori enim modo supervenit in Virginem, quam tota divinitatis plenitudo sine mensurae discretione perfudit, ut totum caperet qui fecit totum, ut non solum a peccatis abluta, et repleta Spiritu sancto, sed et de Spiritu sancto concepisse credatur : quia *quod in ea natum est, de Spiritu sancto est*³. Inde est quod singulari prerogativa fides catholica Filium Dei natum de Virgine, conceptum de Spiritu sancto confitetur, ut divinitatis et humanitatis indivisibilis adunata connexio vocabulorum indifferentia designetur. Vides ergo quam remotiori privilegio speciosus forma præ filiis hominum, a filiis hominum in concepiendo discretus sit. Illi etenim de peccatis et in peccatis concepti sunt : hic in Spiritu et de Spiritu

saneto concipitur. Hæc sane dieta sint de conceptione Joannis. Sed si in aliquod sanctorum auctoritatibus videntur obviare, volumus ut sine omni excusationum vel defensionum patrocino subrnanter.

4. Tertius honor est Excellentia in exultatione. A seculo non est auditum, quod quis exultaverit in utero matris, cum hic in gaudio exultasse legatur. Prorsus obstupenda dignatio, puerum vix conceptum, in motum exultationis crumpere, eique grataanter occurrere servit dulciori, quem virginali substantia præsens infusum. Beata anima, quæ in via peccatorum non stetit, sed secretiori semita de coelestibus officiis egrediens, inaudita gratulationis est sortita dulcedinem. Felix Elisabeth, ad quam properat Mater Salvatoris, quam salutatoris obsequiis celorum Imperatrix impertit. Sed puer multo felicior, qui salutantis majestatem agnoscens, intra viscerum tenebrosa volumina gaudio gaudet; quia vim tam beatae salutationis attendit. *Et factum est, inquit, ut audivit salutationem Mariae Elisabeth, exultavit in gaudio infuso in utero ejus.* Ascendit cum festinatione Virgo in domum Zachariae ad salutandam Elisabeth, portans in utero Filium Dei, Regem gloriae, Dominum majestatis. Occurrit Elisabeth, et antiquæ sterilitatis carens opprobris, amicorum sponsi, præconem Verbi felicissimo ventre deportat. Junguntur amplexus, venitur ad oscula, et copulantur felices uteri : Regem et militem nonnisi duo tenerrimi parietes abjungunt. Quid mirum, si miratur puer et exultat a tactu tam proxima divinitatis et afflato ? Poteratne vacare a quocumque miraculo, cui præsens erat Regis præsentia, regnantis Mater, mundi Redemptor ? Quid quod non semel tam sanctorum amplexuum fuit celebrata conjunctio ? *Mansit autem Maria cum illa quasi tribus mensibus,* dicit Evangelista⁴. Tanto tempore manet cum Elisabeth virginis integritas, et nunc dulciori eloquio, nunc feliciori amplexu Joannem puerum consecrat et insignit. [Et fortassis usque ad diem nativitatis ejus gloriosa Virgo cum cognata morata est, donec puerum natum sinu beatissimo confoveret; et uno pariete remoto, propinquiorem redderet præsentia Creatoris. Facile autem hoc ex Evangelii conjectura liquet, quia jam sex menses a conceptione Joannis defluxerant, cum ad Virginem Archangelus

¹ Act. ii, 4. — ² Jerem. i, 3. — ³ Matth. i, 20. — ⁴ Lue. i, 41, 56.

missus est, qui renovationem mundi pudori⁶⁷⁷ præpollet nativitatis hujus celebranda devotio, virginæ nova salutatione portavit. Exhinc Virgo festinavit ad Elisabeth, et tribus mensibus cognatae dignatur visitare hospitium, donec noni mensis fine concluso, nativitas imminuet Patriarchæ. Alii qui librum justorum diligentibus oenlis inspexerunt, se vidisse testantur, quod ipsa Dei Genitrix felicem puerum primo de terra levavit, et cognatae partum omni prosecuta est servitute. Quocumque autem modo rei hujus veritas decernatur, illud] pro certo certum est, quia non parum contulit puer nascituro tam felix et morosum intemeratae Virginis consortium.

5. Quartus honor Joannis est Gaudium in nativitate. Erubescere, Lucifer, qui mane oriebaris, et conatum tuorum frustratus^a impulsibus, tandem intellige quia in novissimis diebus tanquam perdix stultissimus remanebis. Machinationibus tuis factum est ut humani generis universitas in peccatis conciperetur, in tristitia nasceretur. Sed ecce iste sanctificatur in utero, oritur in gaudio, lætitiamque mundo sua nativitate refundit. Ecce genus armaturæ quod tibi constitueras ad victoriam, hoc Joanni nascitur ad coronam. Apprehende arma et scutum, et toto malignitatis tuæ spiritu debacchare: nec tamen poteris Joannis irrumperem privilegium, quod benigna scribentis manus proprio charactere consignavit. Multum deceptus, multum delusus es. An ignoras quod tibi vir bellator ab adolescentia, et etiam a matris ventre consumgit? Nescis quia a diebus istis regnum cælorum vim patitur, et violenti rapient illud¹? An oblitus es, quod iste mittitur parare plebem perfectam Domino²? Intuere ordinem rerum, et ab ipsius conceptionis suæ initii invenies hunc validiori conamine tuam fortitudinem irrupisse. Tu fecisti ut fratricida Cain, qui primus natus est, pollutus et obvolitus exiret, et originalis peccati respergeretur infamia. Hanc exceptit orbis exterritus, et humani generis subsecuta nativitas, ad infinite tristitiae cumulum transmigravit. Nativitas autem Joannis hujus in gaudium est, et solemnitatem præclaram. Lætatur orbis, et per quatuor mundi climata circumsonat gloriose festivitatis instantia, ipsis etiam cœlis celebris et famosa. Quis, putas, puer iste erit³? Amicus sponsi, inimicus sibi, te ipso potentior. Considerandum etiam quanta dignitate

A quantamque gratiam in oculis Ecclesiæ poterit invenire. Nullius hominis Nativitatem præter solius Dei in auctoritatis arcem recepit Ecclesia, hujus istius exceptione servata. Novit enim quia melior est dies mortis die nativitatis⁴, et quod ortus hominum tristitia comitetur. Inde est quod diem mortis martyrum, non nativitatis solemnizat Ecclesia: mortem tamen eorum, natalitionum nomine nominans, quibus factus est de morte natalis. Tunc enim cœperunt de morte nasci ad vitam, cum vitam deposituerunt pro vita. Hujus vero nativitatem sponsa Christi tangit securius benevolentissima dignatione suscepit, quanto singularius eam veritatis evangelice irrefragabilis commendat auctoritas.

6. Quintus honor est Singularitas in conversione et conversatione. Intra teneritudinem annorum beatus iste puer ad eremum spiritu ducente deductus est: nec obstitit ætatis infirmitas, quam majestas Domini secundabat. Spiritus enim sanctus non attendit sexum differentiam, fragilitatem corporum, temporum annositatem: sed quemcumque, et quandocumque, et quomodo vult dignissima replet benignitate. Relinquit Joannes mundum, homines fugit, patriam nescit, parentes aspernatur, et in solius divinitatis apicem defigit obtutus. Mira rerum conversio, hominem vix mundum ingressum, mundi fugere gloriam; et sæculi cupiditates non solum obliisci, sed nescire, perpetuumque cum divinitate habere consortium! Recessus montium, silvarum anfractus et vallium subterjacens vastitas pueru patriarchæ, quando nox coegerat, domicilia præbuerunt. Non mihi opponatur Jeremias, nec prædicantis pueritiae virtus andeat obviare; quia si ille consecratur in prophetam, hic in plus quam prophetam. Et licet ille populo futura prædictat, non tamen conversationis humanæ declinat aspectus. Joannes autem ætatis supergressus infantiam, et nobilioris generis generositatem oblitus, soli vacat divinitati, factus forma vitæ, monachorum propositum, anachoretarum principium, totius religionis assertio. Ecce haec quidem pro conversione. Porro quanta sublimitas in conversatione fuerit, non est currentis lingue volubilitate disserendum, sed evangelicæ dignitatis comprobandum eloquio. *Joannes, inquit, habebat vestimentum de pilis camelorum,*

¹ Matth. xi, 12. — ² Luc. i, 17. — ³ Ibid. 66. — ⁴ Eccl. vii, 2.

^a Alias, *fractis.*

*et zonam pelliccam circa lumbos ejus : esca au-*⁶⁷⁸ *tem ejus erat locusta et mel silvestre¹. Ecce qui Amollibus vestiuntur, in domibus regum sunt².* Rígida vestis, et durissimis hispiditatibus contexta, rigore squalifero corpus afficit Patriarchæ, carnemque tenerrimam immatura districcio disciplinæ feritate coaretat, teneros artus et sacrationi spiritu superfusos continue quassat longitudo martyrii. Cibus autem ejus qualis erat? Non quæruntur perdices, phasiani, seu aliæ aves; non per totam curritur regionem, ut patriarchalis stomachus impleatur: *erat esca ejus locusta et mel silvestre*. Cœli rore pascitur, et animalis vilissimi satiatur edulio, nihilque coctum accepit jejunantis austeritas. Castigato ventri et diuturna maceratione distento ignota fuit varietas ferculorum, nec introivit in os ejus quod gulam alliceret, suffarciret ventrem, stomacho blandiretur. Elias comedit carnes, et si quid aliud apponebatur, cum gratiarum actione percepit³: nec aliquem legimus ex illa veteri officina ad legis hujus aspirasse fastigium. Vestis aspera, cibus tenuis, mens devota, profecto perfectum consecrant Patriarcham.

7. Sextus honor est Novitas in prædicatione. Hic volo ut intendat charitas vestra, quia paulo subtilius ordiendum materiae præcipit magnitudo. Post peccatum Adæ, ac illius diluvii vastationem solemnem, electa est justorum infinita prope plurahtas, cum quibus Deus facie ad faciem locutus fuisse dignoscitur. Transfertur Enoch, eligitur Noe, vocatur Abraham, Isaac diligitur, Jacob Deum facie ad faciem contemplatur, Joseph salvator mundi vocatur: nec tamen in sermone Dei ad illos, vel illorum ad homines, sit aliqua mentio de regni cœlestis perpetua mansione. Moyses assumitur in ducem populo Judæorum, Pharaoni in Deum constituitur: facit Deus per ipsum in Ægypto magnalia, mirabilia in terra Chani, terribilia in mari Rubro. Ascendit Moyses in caliginem, in qua erat Deus, et datur ei in monte multiplex præceptorum auctoritas; loquitur cum Deo, quasi homo ad vicinum suum; non est occultatum a Moyse, quod fecit Deus in occulto, et gloriosum nomen Adonai, quod omnibus fuerat obvelatum, ei revelatur: sed in his omnibus regni cœlorum memoria, nec nominatur, nec auditur. Astat Aaron summus sacerdos

potentis virgæ gestarius, unctus et delibutus A cœlestium sacrariorum unctione: succedit Iosue, et omnis illa Judicum multitudo; nec est vel ulla tenuis mentio regni celestis. Invenit Dominus David virum sanctum secundum cor suum, Salomonem filium ejus sapientia cumulat singulare, et omnem illum prophetalem chorum Spiritus sanctus ordinat et infundit: et nihil de cœlestis regni gloria prophetatur. Claudit Elias cœlum annis tribus, et mensibus sex⁴. Elisæus etiam mortuus mortuum vita restituit⁵, et ab his nec vel ulla scintilla beatæ mansionis elucet. Quid plura? a principio mundi usque ad Joannem universitatis humanæ electionem recollege, nec in sermone vel opere illius sanctuarii poteris reperire dulcedinem.

8. Veni ergo ad Joannem, et audi vocem exsultationis, vocem novitatis, vocem lætitiae, verbum misericordiae, sermonem gloriæ, largitatem gratiae, quod celaverat Deus, tacuerat angelus, latuerat Patriarchas, Prophetæ nescierant. *Pœnitentiam, inquit, agite; appropinquavit enim regnum cœlorum⁶*. Verbum pœnitentiae dulce et gloriosum, verbum regni cœlorum lætum et adorandum, illi soli primo conveniens, qui primus novi Testamenti fundamenta posuit. C Hæc est vox, de qua maximus ille contemplator cœlestium visionum in hæc verba prosequitur: *Et vox prima quam audivi, sicut citharædorum citharizantium in citharis suis⁷*. A diebus Adæ usque Joannem, organum nostrum versum est in vocem flentium: quia peccatorum frequentia, nec pœnitentiæ locus, duplex erat deplorandi materia. Occidis? occidi juberis. Sabbato ligna colligis? lapidari juberis; et ille cui proprium est misereri semper et parcere, nisi ferire non novit. Dederat quippe eis præcepta non bona præceptorum dator, et justificationes in quibus vivere non possent⁸. Hoc est quod justus D miratur, dicens: *Ubi sunt misericordiae tuæ antiquæ, Domine?*⁹ Joannes natus ostendit medicamentum vulneri, peccato pœnitentiam, iniquitati veniam. Hæc est prima vox, quam vox clamantis in deserto proposuit, et vox tururis auditæ est in terra nostra¹⁰. Extunc misit in os nostrum canticum novum, carmen Deo nostro, et resonat in ore nostro gratiarum actio, et vox laudis. Superexaltat misericordia judicium, peccatoribus parcitur, regnat pietas, justitia

¹ Matth. iii, 4. — ² Id. xi, 8. — ³ III Reg. xvii, 6. — ⁴ Ibid. 1, et Jacobi v, 17. — ⁵ IV Reg. xiii, 21. — ⁶ Matth. iii, 2. — ⁷ Apoc. xiv, 2. — ⁸ Ezech. xx, 25. — ⁹ Psal. lxxxviii, 50. — ¹⁰ Cant. ii, 12.

dissimulatur, et miserendi, non feriendi querit⁶⁷⁹ occisionem misericors et miserator Dominus. Citharizant ergo in citharis suis, qui voluptatis effluxionem penitentiae restrictione reverberant, et de profunda peccatorum voragine respirantes, Pharaone submerso, cantant in viis Domini, quoniam magna est gloria Domini.

9. Septimus honor est Dignitas in baptisme. Singularis prorsus humilitas! Verbum caro factum est, et in perfectum virum egrediens, relieta hominum universitate Joannem querit, Joannem desiderat, ad Joannem venit. Terribilis in consiliis Deus super filios hominum¹, portansque omnia verbo virtutis suæ, purgationem peccatorum faciens², venit a Galilæa in Jordane ad Joannem, ut baptizaretur ab eo. Stupet Joannes, et timore concutitur, ac Patriarcham infinitus horror insiluit. *Ego*, inquit, *a te debeo baptizari, et tu venis ad me?* Dicit ei Salvator : *Sine modo; sic enim decet nos implere omnem justitiam*³. Acquiescent utriusque salutaribus monitis; et accingit se Joannes ad baptizandum, ad suscipiendum Dominum, Regem Angelorum. Exuitur vestimentis suis Rex gloriæ, splendor luminis, et figura substantiæ Dei. Joannis manibus attractatur caro illa sumpta de Virgine, candidiorique derivata materia nitatur in flumine, felicis Baptista manibus infundenda. Descendunt Angeli, et celorum agmina tota reverentia currunt ad Creatorem. Baptizantem et baptizatum numina dominantia circumcingunt. Infundit aquam capiti Creatoris creatura nobilior, et Dei verticem mortalis dextera contrectat et contingit. Pavet cœlum, stupet terra, Jordani arridet, mirantur Angeli Dominum sabaoth inter manus baptizantis concludi. Quid est Joannes? quem Cherubim et Seraphim vix audient aspicere, tu nudum tenere præsumis? Hic est in quem Angeli desiderant prospicere, cui Sanctus, sanctus, sublimi melodiarum organo beatæ civitatis conventus ingeminant; qui solus inhabitat lucem inaccessiblem, Dominus virtutum, Deus scientiarum, misericordiarum Pater : et tu non metuis? Tibi datum est quod omnibus negatum est, baptizare eum qui baptizat omnes in Spiritu sancto et igne, virginemque Virginis Filium virginis manibus irrigare⁴. Totus obstupeo, baptizantem, hominemque Deum

revereor, magistrum dignantem admiror, vere occasionem misericors et miserator Dominus. Aor dignationem, et hominem video violentiam ipsis cœlis inferre. Porro illud quale est, quod in isto baptismate terminatur lex, finem accipit prophetia, et omnis illa sacrificiorum multitudine propulsatur et pellitur? Hic incipit et stabilitur novae regenerationis purgatio perduranda, et in uanu baptismatis formam legalium transeunt dispendia figurarum. Ad ablutionem enim aquæ, et innovationem spiritus, sepelitur hircorum et vitulorum sanguinolenta congeries, et peccatoribus id Judæis relinquimus, illud Davidicum attentes : *Holocaustum et pro peccato non postulasti*⁵.

B 10. Octavus honor est Prima revelatio de Trinitate. A creatione cœli et terræ usque ad hunc locum nunquam Trinitas manifeste hominibus apparuit, sed rerum ac vocum involueris involuta fuit tantæ claritatis æternitas. Denique creationem hominis Creator rerum summa dignitate commendans : *Faciamus, inquit, hominem ad imaginem et similitudinem nostram*⁶. Reverendum revera privilegium, nec ulli traditum creaturæ! Creatur illa sublimior numerositas Angelorum, et elementorum omnium ordinatur variata connexio : sed Omnipotentis præsentia tantum opus taciturnitate alta prospectat. Ut vero venitur ad hominem, et nobilis creatura creari disponitur; accingit se Trinitas ad creandum, et consilium accipit Sapientia, ut creature dignitas Creatoris privilegio clara esse monstretur. [Nec ibi tamen satis aperte divinae majestatis illuxere vocabula, cum ad Angelos obsequentes quidam referant dominici sermonis oraculum. Vel si minus hoc cautum est, signa pluralitatis absque noninum differentia prædicantur^b.] Abraham tres vidit, et unum adoravit : sed ibi Scripturæ saceræ reverentia nunc mixtim, nunc separati claudit eloquium, ut modo Dominum, modo viros placeat appellare. [Judæi tamen hic magnam texunt reprehensionis parabolam, tres Angelos a Domino missos asserentes; unum ad nativitatem Isaac prædicendam, duos ad subvertendum Sodomam delegatos : illum vero, cum quo justus loquitur, dicens, *Domine, si inveni gratiam in oculis tuis*⁶, prophetali spiritu cognovisse somniant, nativitatis Isaac venisse præconem. Illum adorat Abraham, sicut Ber-

¹ Psal. cxv, 5. — ² Hebr. i, 3. — ³ Matth. iii, 14, 15. — ⁴ Psal. xxxix, 7. — ⁵ Geu. i, 26. — ⁶ Id. xvii, xix.

^a Alias, *irrorare*. — ^b Alias, *signata pluralitas... prædicatum*.

sabec David regem, sociisque ejus propter⁶⁸⁰ magis dilectum, non Apostolorum Principem ipsius reverentiam indefessus assistit. Unde et A omnibus Apostolis antelatum; non Vas electio- nonni si duo in subversione civitatum infide- lium numerantur, illo superiori jam reverso, qui nativitatem Isaiae fideli devotione comple- verat. Tres enim viri Saram vocari præcipiunt, sed unus est, qui promissionis insperatae mani- festat arcanum. Hæc Iudæi, et qui magis elegerunt iudaizare quam credere.] Sed ut bre- viter concludamus, omnis illa Patriarcharum sive Prophetarum societas, nullam vel in ser- monibus, vel in rebus de Patre et Filio et Spi- ritu sancto aperte legitur fecisse mentionem. Veni ergo, et intuere filium Zæbæriæ, Deum et hominem propriis manibus contingentem; et vide, quia cœli aperiuntur ibi, et descendit Spiritus sanctus corporali specie sicut columba in Christum, et vox Patris audita est: *Hic est Filius meus dilectus*¹. Vides quia ad sacratissi- morum nominum novitatem cœlorum palatia reserantur. Pater auditur in voce: *Filius baptizatur in flumine: Spiritus sanctus demonstratur in columbae specie.* Adest Joannes totius medius Trinitatis, gloriosumque Baptistam si- gnant induisse substantiæ aperta vocabula: nomenque Trinitatis prioribus sæculis obvelatum, absque totius velaminis obumbratione relictum. Domine, quis est iste, quia inno- tuisti ei?

11. Nonus honor est Testimonium veritatis. Audi quid de isto Veritas testetur. *Cum audis- set Joannes in vinculis opera Christi, misit ad eum discipulos suos, et responsum est eis: Cœci vident, et cœtera quæ evangelicæ veritatis copiosa prosequitur narratio.* Recedentibus autem nuntiis (ne forte in eorum præsentia adulatio- nem redolere videretur), cœpit Jesus dicere de Joanne: *Quid existis in desertum videre? arundinem vento agitatum?* O mira testificatio Redemptoris! Quis ingressus est mundum, et mundum vel in aliquo non cognovit? Quis est quem ventosa felicitas, vel adversitas turbida, vel cuiuslibet peccati aura tenuior non infle- xit? Ad extremum subinfert quod terram excede- dat, transeat cœlum, ipsum verticem angelicæ dignitatis attingat. *Inter natos mulierum*, dicit Dominus, *non surrexit major Joanne Baptista*². Quid vis amplius? De nullo dici potuit, dicit Augustinus, quod dictum est de Joanne. Non opponas mihi Evangelistam cœteris discipulis

ipsius reverentiam indefessus assistit. Unde et A omnibus Apostolis antelatum; non Vas electio- nonni si duo in subversione civitatum infide- lium numerantur, illo superiori jam reverso, qui nativitatem Isaiae fideli devotione comple- verat. Tres enim viri Saram vocari præcipiunt, sed unus est, qui promissionis insperatae mani- festat arcanum. Hæc Iudæi, et qui magis elegerunt iudaizare quam credere.] Sed ut bre- viter concludamus, omnis illa Patriarcharum sive Prophetarum societas, nullam vel in ser- monibus, vel in rebus de Patre et Filio et Spi- ritu sancto aperte legitur fecisse mentionem. Veni ergo, et intuere filium Zæbæriæ, Deum et hominem propriis manibus contingentem; et vide, quia cœli aperiuntur ibi, et descendit Spiritus sanctus corporali specie sicut columba in Christum, et vox Patris audita est: *Hic est Filius meus dilectus*¹. Vides quia ad sacratissi- morum nominum novitatem cœlorum palatia reserantur. Pater auditur in voce: *Filius baptizatur in flumine: Spiritus sanctus demonstratur in columbae specie.* Adest Joannes totius medius Trinitatis, gloriosumque Baptistam si- gnant induisse substantiæ aperta vocabula: nomenque Trinitatis prioribus sæculis obvelatum, absque totius velaminis obumbratione relictum. Domine, quis est iste, quia inno- tuisti ei?

12. Decimus honor est Assertio matris Ecclesiae. Texitur ora chlamydis, unguentumque profusum in capite extremam vestimenti sim- briam inundanter infundit. Illa enim mater et magistra omnium Ecclesiarum Ecclesia Roma- na, cui dictum est, *Ego pro te rogavi, ut non deficiat fides tua*³; in honorem Joannis Baptista post Salvatoris nomen consecrata est et signata. Dignum namque erat ut sententiam sponsi sponsæ sequeretur anctoritas, et singularem amicum ejus illue proveheret, ubi principatum ipsa concendit. Electio procul dubio hæc sin- gularis est, in illa ipsa urbe Joannem vindicare primatum Ecclesiae, quam duo cœli lumina- ria morte clarissima consecrarunt. Crucifigitur Petrus, gladiatur Paulus, et dignitas remanet Praecursori. Purpuratur Roma multitudine martyrum, totaque sublimitas beato refunditur Patriarchæ. Joannes ubique major, in omnibus singularis, mirabilis super omnes. Quis sic glo- rioso annuntiatus est? Quis ita specialiter in utero matris Spiritu sancto legitur fuisse repletus? Quem legistis intra matris uterum exsulta- tasse? Cujus nativitatem vidistis celebrari in Ecclesia Dei? Quis sic erenum concupivit? Quis ita sublimiter legitur conversatus? Quis peni- tentiam et regnum cœlorum primus ostendit? Quis baptizavit Regem gloriae? Cui se primum Trinitas revelavit? Cui testimonium tale perhibuit Veritas? Quem sic honoravit Ecclesia? Vide si non omnia hæc ita singulariter sint singula- ria, ut nullus mortalium predictis audeat inhibere. Forsitan mihi disponis opponere, quod sic iste habet propria, ut et cœterorum sanctorum communia non attingat. Audi ergo. Joannes patriarcha, imo Patriarcharum finis et caput. Joannes propheta, imo plus quam propheta; quia quem venientem nuntiavit, digito demonstra-

¹ Matth. iii, 16, 17. — ² Id. xii, 241. — ³ Luc. xxii, 32.

vit. Joannes angelus, sed inter Angelos electus⁶⁸² clamantis in deserto, quia praeceo Verbi, quia est, Salvatore attestante, qui dicit : *Ecce mitto A Judicis præcursor.* Illud quoque relinquo, quia angelum meum, qui præparabit viam ante faciem meam¹. Joannes apostolus, sed et Apostolorum primus et princeps, qui primus fuit homo missus a Deo. Joannes evangelista, sed et Evangelii primus incisor, predicans Evangelium regni. Joannes virgo, imo virginitatis insigne speculum, pudicitiae titulus, castitatis exemplum. Joannes martyr, sed martyrum lumen, inter nativitatem mortemque Christi constantissimi forma martyrii. Prætereo quia vox

usque ad Joannem Lex et Prophete, quod Joannes ipse est Elias, quod lucerna sit ardens et lucens; quod amicus sit sponsi, sponsæ præparator. Silentio transeo quod sic novem ordinibus Angelorum insertus est, ut etiam ad Seraphim apicem transferatur. Verum hoc adeo laboriosi operis est, ut sensus nostri paupertas non sufficiat. Sufficient hæc ad præsens quæ de Joannis laude dicta sunt ad gloriam Redemptoris, qui est benedictus in sæcula. Amen.

IN ASSUMPTIONE BEATÆ MARIAE VIRGINIS,

SERMO.

Hic sermo, antehac quintus inter Bernardi Sermones de Assumptione Deiparæ Virginis, in hunc locum rejiciendus visus est; utpote quia in manuscriptis non exstat inter genuinos sancti Patris Sermones : sic vero in editione Lugdunensi anni 1514, in qua tamen inter nothos denuo repetitur. Tertium Bernardi de Ecclesiae Dedicatione sermonem fere imitatur.

In Evangelium Lucæ, *Intravit Jesus in quoddam castellum*, etc. Cap. x, §. 38-42.

1. Quod Dominus ac Salvator noster semel et in uno loco visibiliter tunc temporis dignatus est operari; hoc etiam nunc ubique terrarum in cordibus electorum operatur quotidie invisibiliter. Eece enim Evangelio loquente audivimus, quod *in quoddam castellum intravit Jesus*, et mulier quedam Martha nomine exceptit illum : et reliqua. Quod est autem hoc castellum, nisi eor humanum, quod prius quam Dominus ad illud veniat, cupiditatis fossa vallatur, muroque obstinationis clauditur, atque in interiori latitudine sua, Babylonica turre erigitur? Tria certe in omni oppido sunt maxime necessaria : victualia, quibus sustententur; munitio, qua protegantur; arma, quibus hostibus resistant. Sic ergo

B et hujus castelli incolæ victum habent, voluptatem corporis, et sæculi vanitatem, quibus passuntur. Habent et qua teguntur, proprii cordis duritiam; ut verbi Dei sagittis potentibus vix, aut nunquam penetrari valeant. Accincti sunt armis, carnalis scilicet sapientiae argumentis, quibus contra hostes repugnant. Unde scriptum est : *Filii hujus sæculi prudentiores filiis lucis in generatione sua sunt*².

2. At vero Christo visitante et intrante, castellum hoc evertitur, et pro eo novum aliud pulchrum ac spirituale construitur, impleturque quod dicitur : *Si qua in Christo nova creatura, C vetera transierunt; et ecce facta sunt omnia nova*³. Sublata quippe cupiditate, expanditur ingens sinus desiderii; ut ad ejus adventum multo magis anhelet mens ad cœlestia, quam prius terrenis incubuerat. Jam ponitur murus conti-

¹ Matth. xi, 10. — ² Luc. xvi, 8. — ³ II Cor. v, 17.

nentiae, antemurale patientiae. Surgit autem hoc opus a fundamento fidei, et crescit per dilectionem proximi usque ad charitatem Dei, quae est in superiori tabulatu, et in propugnaculis ejusdem muri : quia nimur tunc perfecta est virtus continentiae, quando in unitate fidei cum proximis communiter viventes, non supplicii metu, vel humanae laudis appetitu, sed solo divini amoris obtentu a peccatis nos continemus. Vel certe ideo charitas Dei, qua scilicet nos diligit, super murum esse videtur, ut pro continentia suo pugnare significetur : et quia continentia crebris validisque tentatoris ictibus resistere non possit, nisi ejus gratia protegatur. Idcirco enim antemurale patientiae ponitur, ne ad impugnandam continentiam facilis diabolus pateat accessus. Qui ergo protegente patientia continenter vivunt, ipsi bene cum Apostolo protestantur et dicunt : *Quis nos separabit a charitate Christi? Tribulatio? an angustia? an persecutio? an fames? an nuditas? an periculum? an gladius?* Vides quam solidus sit continentium murus, quos neque mors, neque vita, neque Angeli, neque principatus, neque potestates, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura aliqua potest separare a charitate Dei, que est in Christo Iesu¹.

3. Sed jam pulsemus ad ejus portas, portas scilicet justitiae; ut aperiantur nobis, ingressique per eas videamus intus magna opera Domini, exquisita in omnes voluntates ejus. Ibi enim operante ipso construitur, tanquam in monte Sion, evangelica illa turris, per quam humiliato corde ascendunt in cœlum sancti de convalle plorationis. Ascendunt, inquam, non virtute sua, sed auxilio et gratia Dei, sicut ait Spiritus sanctus per prophetam David : *Beatus vir cuius est auxilium abs te; ascensiones in corde suo disposuit.* Quæris ubi? In convalle plorationis, hoc est, in humilitate vitae presentis. Et eamdem ipsam gratiam replicat, dicens : *Etenim benedictionem dabit legislator.* Quo autem pertingat ascensus, vel ad quem fructum perducat ascendentibus ipsa gratia, protinus subiungit : *Ibunt, inquit, de virtute in virtutem; videbitur Deus deorum in Sion*². Hæc est merces, et hic est finis et fructus nostri laboris, visio scilicet Dei. Quis non hunc tantum fructum rebus

omnibus visibilibus et invisibilibus incomparabiliter præferat? Quis est, cujus vel gelidum pectus hoc desiderium non accendat? Hæc est enim illa gratia, quam nobis commendat beatus Joannes evangelista, dicens : *Et de plenitude ejus nos omnes accepimus, et gratiam pro gratia*³.

4. Ex quibus scilicet verbis innuitur, quod triplicem gratiam divinitus accepimus : unam, qua convertimur; aliam, qua in tentationibus adjuvamur; tertiam, qua probati remuneramur. Prima nos initiat, per quam vocamur : secunda provehit, qua justificamur : tertia consummat, B qua glorificamur. Et prima quidem beneficium est : secunda, meritum : tertia, præmium. De prima dictum est, *Et de plenitude ejus omnes accepimus.* De duabus reliquis dictum est, *Et gratiam pro gratia*, id est, munera gloriæ æternæ pro merito temporalis militie. Sit ergo prima gratia in muro continentiae, ad quam vocamur : sit secunda in ascensu turris, quam ascendimus : sit tertia in ejus culmine, quo pervenimus. Hic itaque, id est in hoc culmine, cum ad illud perveniunt qui bene proficiunt, fiunt jam locus et sedes Domino, de qualibus scriptum est : *Illuc enim ascenderunt tribus, tribus C Domini, testimonium Israel, ad confundendum nomine Domini : quia illic sederunt sedes in iudicio*⁴. Et quidem dum adhuc erant in muro continentiae, et in acie stabant, impugnari poterant, et primo tanquam adjutor notus erat in Iudea Deus : cum vero jam in ista statione consistunt, ubi Dominum speculantur, in Israel magnum nomen ejus, et factus est in pace locus ejus, et habitatio ejus in Sion. Ibi confregit potentias arcuum, scutum, et gladium, et bellum : quia ibi nullus motus carnis resistit, sed omnimodis subiecta est spiritui. Hunc locum ardenter desiderabat propheta, cum diceret : *Si dedero D somnum oculis meis, et palpebris meis dormitionem, et requiem temporibus meis, donec inceniam locum Domino*⁵. Huc etiam volare cupiens, *Quis, inquit, dabit mihi pennas sicut columbae, et volabo, et requiescam?*⁶

5. Jam vero si queratur de castelli hujus habitatoribus, quis cibus ad sustentandum, quod munimenta ad protegendum, quæve arma suppetant ad repugnandum; possumus satis rationabiliter respondere, quod quemadmodum car-

¹ Rom. viii, 35, 38, 39. — ² Psal. lxxxiii, 6-8. — ³ Joan. i, 16. — ⁴ Psal. cxlv, 1, 3. — ⁵ Psal. cxlv,

4. — ⁶ Psal. lxx, 7.

nalibus carnis opera fuerunt vicius, ita his multo ⁶⁷ fide? Fide per dilectionem operante. Habet Martha, dum agit, formam bene operantis : Maria vero speciem exprimit contemplationis, dum sedet, dum tacet, dum interpellata non respondet ; sed tantum in Dei verbum toto mentis studio intendit, ac solam quam diligit gratiam divinæ cognitionis, cætera respuens, medullitus haurit; forsique velut insensibilis redditur, dum intus ad contemplanda Domini sui gaudia feliçissima rapitur. Sine dubio talis est illa, quæ in Canticis loquitur : *Ego dormio, et cor meum vigilat* ⁹.

7. Duobus autem modis Martha excipit Dominum, et duplex ei convivium parat, quia duobus modis excluderat eum. Duo quippe sunt in operatione, quæ nobis Deum auferunt, flagitia scilicet et facinora. Flagitia dicimus scilicet quæ in nobis, facinora quæ in proximos peccando committimus. Item sunt duo quæ Deum reddunt, continentia et benevolentia : ut scilicet ex contrariis contraria eurentur. Hinc enim scriptum est : *Sicut exhibuistis membra vestra servire inimicitiae et iniquitati ad iniquitatem, ita et nunc exhibete ea servire justitiae in sanctificationem* ¹⁰. Dum ergo parandis talibus epulis occupatur Martha, multum satagens pro parte sua; vult etiam Mariam, id est intellectum, et omnia interiora sua actioni insistere, operique suo perficiendo operam dare. Itaque conqueritur de sorore quod ab ea non adjuvetur, non tamen ad ipsam, sed potius ad Dominum querelam dirigens : *Domine, non est tibi curæ, quod soror mea reliquit me solam ministrare? Dic ergo illi ut me adjuvet*. Ubi sane advertenda est delatio quædam, et honoris obsequium erga Dominum : quod scilicet ipso præsente non sit ausa Martha evocare Mariam, quinimo et apud ipsum querelam deposuerit, ipsumque Dominum vocaverit, in cuius potestate sit imperare sorori quidquid necesse fuerit. Non ergo miremur, si quempiam laborantem et bene operantem adversum fratrem vacantem murmurare videamus ; quia hoc in Evangelio legimus Martham fecisse adversus Mariam. Quod autem Maria quandoque murmuraverit adversus Martham, eo quod ejus actionibus implicari vellet, nusquam omnino reperitur. Neque enim utrumque simul agere competenter sufficeret, et euris scilicet exterioribus deservire, et internis sa-

6. Sed jam revertamur ad propositum. Intrante Jesu in hoc castellum, duæ sorores Martha et Maria, id est, Operatio et Intellectus, excipiunt illum. Excipiunt dixerim, an excipiuntur? Sed sive hoc, sive illud dicatur, utrumque prodest illis, non Jesu. Et Jesus quidem cum ad illas venit, duo confert eis congruentia singulis, virtutem et sapientiam; virtutem operationi, sapientiam intellectui. Unde etiam ab Apostolo prædicatur Dei virtus, et Dei sapientia⁵. Sed quid est, quod intrantem eum Martha excipit, discurrevit, ministrat; Maria vero secus pedes sedens ingressi, in ejus verbum cor suspendit : nisi quod prius est actio, postea vero contemplatio? Quisquis enim ad intelligentiam pervenire desiderat, profecto necesse est ut prius per opera bona sese diligenter exerceat, sicut scriptum est, *Fili, concupiscens sapientiam, conserva justitiam; et Deus præberbit illum tibi*⁶ ; et alibi, *A mandatis tuis intellexi*⁷ : et, *Fide purgans corda eorum*⁸. Qua-

¹ Deut. viii, 3, et Matth. iv, 4. — ² Ephes. vi, 13-17. — ³ Joan. vi, 35. — ⁴ Act. iv, 11. — ⁵ I Cor. i, 24. — ⁶ Eccl. i, 33. — ⁷ Psal. cxviii, 104. — ⁸ Act. xv, 9. — ⁹ Cantic. v, 2. — ¹⁰ Rom. vi, 19.

pientiae desideriis vacare. De ipsa quippe sapientia scriptum est : *Et qui minoratur actu, perecipiet illam*¹. Propterea Maria sedet, immotaque manet, nec vult interrumpere silentii quietem, ne jucundam amittat contemplationis dulcedinem : præsertim cum intus ipsum audiat Dominum dicentem, *Vacate, et videte quoniam ego sum Deus*².

8. Hic sane considerandum est tria esse quæ impediunt contemplationem. Evidem animæ nostræ oculus, intelligentia est. Sicut enim oculo corporis lux corporea et cætera quæque corporalia videntur : ita Deus, qui est lumen incircumspectum, et ejus invisibilia utcumque intellectu percipiuntur. Differunt autem in hoc exterior et interior oculus, quod exteriori quidem corporea lux extrinsecus, ut videat, admovetur; interiori vero Creatoris lumen intrinsecus, ut discernat, infunditur. Utrumque vero oculum tria sunt quæ ad videndum impediunt. Primum ergo de exteriori atque visibili disserat ratio nostra, ut de rebus visibilibus ordine disputandi facilius assurgat ad intelligibilia. Potest sane fieri, ut ille sanus sit et pateat; sed quoniam lux exterior ei desit, nil videat. E contrario sit aliquando, ut præsens quidem ei lux sit; sed forte sanguine seu quolibet humore concreto turbatus, cernere minime possit. Iterum solet plerumque contingere, ut neutrum desit ei, nec lux, nec salus; sed tamen aliqua pulveris injectione lædatur, quo fit ut ejus acies retundatur. Sunt ergo tria ista quæ hunc oculum impediunt; tenebræ, humor concretus, pulvis injectus. Hæc ipsa sunt etiam, quibus interior oculus impeditur: sed alia nomina sortiuntur. Nam quod hic tenebræ, ibi peccata dicuntur. Ipsa vero peccata confluent in memoriam, quasi in quamdam sentinam : et hic est ille humor concretus. Quod autem hic pulvis dicitur, hoc ibi cura terrenorum actuum nunenpatatur. Hæc igitur tria sunt quæ oculum intelligentiæ confundunt, atque a contemplatione veri luminis excludunt: tenebræ scilicet peccatorum, recordatio eorumdem peccatorum, cura terrenorum actuum. Primo illo morbo turbatum se plangebat propheta, cum diceret : *Dereliquit me virtus mea, et lumen oculorum meorum, et ipsum non est mecum*³. Cum enim luce justitiae destituimus, nil aliud quan pec-

catorum nostrorum tenebras invenimus. Item A secundo se gravari sentiebat, cum dicebat, *Conversus sum in æcumna mea, dum configitur spina*⁴: peccatorum scilicet recordatio. Tertio occupari se conqueritur, cum dicit, *Quia cinerem tanquam panem manducabam*⁵: cinerem scilicet actionis pro pane contemplationis. Qui cumque ergo mentis oculum divinæ contemplationi vult intendere, profecto necesse est ut eum prius ab hoc triplici impedimento studeat purgare. Quod si quis facere contendat, novit contra triplicem morbum triplex quoque fore remedium. Nam primus quidem per confessionem, secundus per orationem, tertius curatur per quietem. Hoc tertio, id est cura actionis, poterat ab intentione sua præpediri Maria. Ideoque ministrante Martha, sedet ipsa, manetque quieta.

9. Illa igitur conquerente, et ista tacente, audiamus quid Dominus pro Maria responderit. *Martha, Martha, inquit, sollicita es, et turbaris erga plurima*. Erga plurima quidem turbaris, dum et tibi continentiam, et proximis paras necessitatis impensam. Nam ut continentiam habeas, sollicita es vigilare, jejunare, corpus tuum castigare: ut cæteris præstes, instas operi, ut habeas unde tribias necessitatem patienti. Porro erga hæc plurima turbaris, sed unum est necessarium. Nisi enim opus tuum in unitate feceris, Deo qui unus est, acceptum profecto non erit. Scriptum quippe est : *Nou est qui faciat bonum, non est usque ad unum*⁶. Hinc est quod in illa piscina movebatur aqua, et sanabatur unus⁷. Hinc est quod decem leprosis mundatis, unus regressus est cum magna voce magnificans Deum. Cui etiam Dominus cæteris reprobat, testimonium laudis adscribit, dicens : *Nonne decem mundati sunt? et novem ubi sunt? Non est inventus qui rediret, et daret gloriam Deo, nisi hic alienigena*⁸. Paulus quoque ait : *Omnis quidem currunt, sed unus accipit bracum*⁹. His itaque et aliis quamplurimi Scripturarum eloquii perspicue docemur, quam unitas probabilis sit, maxime autem ex præsenti loco, ubi Dominus ait : *Porro unus est necessarium*.

10. Sed sciendum quod alia est unitas sanctorum, quam ex Scripturis iam commendavimus: alia est facinorosorum, que nihilominus

¹ Eccl. xxxviii, 25. — ² Psal. xlv, 11. — ³ Psal. xxxvii, 11. — ⁴ Psal. xxxv, 4. — ⁵ Psal. c, 10. — ⁶ Psal. xiiii, 3. — ⁷ Joan. v, 4. — ⁸ Luc. xvii, 13-18. — ⁹ I Cor. ix, 24.

ex eisdem Scripturis ostenditur, et improbatur.⁶⁷ cens : *Sollliciti servare unitatem spiritus in vine De hac enim scriptum est : Astiterunt reges A celo pacis⁸.*

*terre, et principes convenerunt in unum, adversus Dominum et adversus Christum ejus¹. De hac iterum evangelista : *Abeantes Pharisaei concilium inierunt, ut caperent Jesum in sermone² : et iterum, Collegerunt pontifices et Pharisaei concilium. Utquid hoc? Sicut Joannes testatur, ut interficerent Jesum³. Quam vero pertinax sit ista reproborum unitas, docet ipse Dominus, qui de corpore diaboli ab beatum Job loquitur, dicens : *Corpus illius quasi scuta fusilia, et compacta squamis se prementibus. Una uni conjungitur, et ne spiraculum quidem incedit per eas. Una alteri adhaerbit, et tenentes se nequaquam separabuntur⁴.* Talis unitas, imo vero perversitas solet esse aliquorum fratrum tepide ac remisse conversantium : quibus si quid honestatis, aut insigne cuiusquam bonae consuetudinis persuadere velis, promptiores sunt majori dispedio, ac difficultate graviori resistere, quam facili compendio assequi velle, quod rectum esse constiterit. Perversa et exsecranda talis unitas.**

11. Hac ergo a cordibus et sermonibus nostris exclusa, illam quæ bona est et tantum bonorum est, prosequamur. Et ipsa quidem gemina est. Alia est enim quæ justificat, alia quæ glorificat. Illa meritum, ista præmium est. Denique de illa scriptum est : *Multitudinis credentium erat cor unum et una anima⁵.* De hac autem : *Qui adhaeret Domino, unus spiritus est⁶.* Et quoniam in futuro magis speranda est (res est enim futuri temporis magis quam presentis), eam interim omittamus, et a Deo speremus potius quam tractemus. Illam vero quæ justificat, quæ etiam nunc potissimum necessaria est, in usum nostri operis assumamus. Ipsa est enim deus suavitatis, quam dulcedine sacra insonat Psalmista : *Ecce quam bonum et quam iucundum, habitare fratres in unum!* Cujus unitatis cum descripsisset sermo propheticus pulchritudinem, ejus etiam non tacuit utilitatem, *Quoniam illic, inquiens, mandavit Dominus benedictionem et vitam⁷* : hic scilicet benedictionem, et in futuro seculo vitam aeternam. Ipsa est, inquam, unitas, quam summa diligentia observandam tradidit Apostolus, di-

12. Servatur autem hoc unitatis bonum duobus modis ab his qui curam gerunt servandi. Debet quisque perfectus unitatem habere ad se ipsum, debet et ad proximum. Ad se ipsum, per integratatem; ad proximum, per conformitatem. Omnis quippe creatura, et maxime rationalis, debet suum principium imitari. Si ergo Deus noster unus est, dicente Moyse, *Audi, Israel, Dominus Deus tuus unus est⁹*; sed et ille cum sit unus et idem atque in se ipso perfectus, nec ullo indigens, inest ei tamen benignitas erga nos, et amor ex benevolentia in nos veniens : debemus et nos quisque sibi unus esse per integratentem virtutis, et unum cum proximiis per vineum dilectionis. Hanc imitationem, loquens de charitate, commendat nobis apostolus Joannes, dicens : *Quia sicut ille est, et nos sunus in hoc mundo¹⁰.* Sed hanc unitatem, quam quemque sibi ipsi diximus habere debere, tria sunt quæ solent impedire : nimietas, pusillanimitas, levitas. Et nimii quidem sunt, qui putant se posse quod non possunt; et quod non acceperunt, presumunt. Quorum speciem tenebat Petrus in passione Domini, cum diceret : *Domine, tecum paratus sum et in carcere et in morte ire¹¹.* Pusillanimes contrarii sunt nimii. Et horum quoque tenuit imaginem Petrus, cum diceret : *Exi a me, quia homo peccator sum, Domine¹².* Leves sunt et inconstantes, qui circumferuntur omni vento doctrine : quibus quod paulo ante placuit, nunc displaceat; et quod nunc eligunt, post paululum reprobant. Sed quid prodest hæc vitia enumerasse, nisi etiam doceamus quibus remedii ea possit quisque in semetipso curare? Persequamur unitatis inimicos, nec convertamur donec deficiant. Igitur contra nimietatem opponenda est consideratio propriæ fragilitatis. Ipsa enim est quæ odiosam præsumptionem potissimum dejicit. Contra pusillanimitatem habenda est divinæ fiducia potestatis, ut quod tuis viribus non posse putas, ex illius adjutorio possis, et cum Apostolo dicas : *Omnia possum in eo qui me confortat, Domino Iesu Christo¹³.* Contra levitatem adhibenda est consultatio senioris : scilicet ne doctrinis variis et peregrinis abduca-

¹ psal. ii, 2. — ² Matth. xxii, 15. — ³ Joan. xi, 47, 53. — ⁴ Job xii, 6-8. — ⁵ Act. iv, 32. — ⁶ I Cor. vi, 17. — ⁷ Psal. cxxviii, 1, 3. — ⁸ Ephes. iv, 3. — ⁹ Deut. vi, 4. — ¹⁰ I Joan. iv, 17. — ¹¹ Luc. xxii, 33. — ¹² Id. v, 8. — ¹³ Philipp. iv, 13.

ris; sed facias quod lex divina præcipit, *inter-*^{⁶⁶⁷} nec suspicio patitur credere nos ab aliis amari. *roga patrem tuum, et annuntiabit tibi; majores A Ita fit ut, dum nec nos alium obstinati diligimus, nec nos ab aliis diligimus suspiciosi putamus;* unitas, quæ cum proximis habenda est, impediatur. Verum huic duplice morbo duplex charitas medetur: illa scilicet quæ non sua querit; et iterum, illa quæ omnia credit. Habeat obstinatus charitatem non querentem quæ sua sunt, et alios diligit: habeat suspiciosus charitatem omnia credentem, et ab aliis se diligere sine dubio credat.

13. Diximus de illa unitate, quam habet quisque ad se ipsum: dicamus et de illa, quam habet ad proximum. Sed illa duobus modis habetur; dum et nos per dilectionem tendimus in alterum, et alterius quoque vicissim in nobis recipimus affectum. Et hæc etiam duobus modis impeditur, obstinatione et suspicione. Obstinatione non permittit nos ad alterius cor ingredi,

AD BEATAM VIRGINEM DEIPARAM

SERMO PANEGYRICUS^a.

Non est Bernardi, nec reperitur inter ejus Sermones in vetustis editis, nec in manuscriptis nisi admodum paucis haud melioris note: atque ideo in hunc locum nunc primum rejectus est. Esse Ekkeberti abbatis passim testatur Richardus a Sancto-Laurentio, qui ante annos quadringentos scripsit, et plagulas ex illa precatione decerpens, Ekkeberto tribuit, ut Theophilus Raynaudus in sua Api Gallica pridem observavit. Is est Ebbertus abbas Schonangiensis, cuius Sermones adversus Catharos exstant in tomo 12 Bibliothecæ Patrum editionis Coloniensis.

1. Mentre et oculos pariter cum manibus ad te, Regina mundi, attollimus, et coram tuae cœlitudinis gloria genu flectimus, cervicem inclinamus, ac plenis suspiriis ad te preces in cœlum transmittimus. Tu altitudo cœli, beatos oculos tuos, quibus incomprehensibilem gloriam illam lucis æternæ cum desiderio semper intueris, ad tuos supplices in hanc mundi misericordiam projectos, de alto inclinare non despicias. Et ecce coram tremendo Judice peccatores assistimus, cuius manus terribilis gladium iræ sue vibrat super nos. Et quis avertet eam? Nemo, Dominus, tam idonens, ut gladio Domini manum pro nobis objiciat, ut tu Dei amantissima, per

B quam primum in terris suscepimus misericordiam de manu Domini Dei nostri. Aperi itaque tu, Mater misericordiae, benignissimi cordis tui januam suspiriosis precatibus filiorum Adam. Ex omnibus finibus terræ ad tuae protectionis imbrae clavis configimus a facie formidinis^b Dei. Ad te, Domina mea, stillant oculi nostri; te devotionis clamore valido obsecramus: ut Filii tui Domini nostri iram, quam graviter peccando succendimus, erga nos mitiges; ejusque gratiam, a qua ingratiti excidimus, nobis tua conciliet: enjus livore sanati sumus, ejus iterum medelam depositimus; quia putuerunt et corruptæ sunt cicatrices nostræ, et non est in

^a Deut. xxvii, 7.

^a Alias, *ad gloriosam Virginem Mariam deprecacio et laus elegantissima.* — ^b Alias, *fortitudinis.*

nobis sanitas. Attende, Domina, et vide dolores vulnerum animarum nostrarum, quia tibi revelamus causam nostram cum fiducia. Te enim inestimabilis benignitatis feminam et venerandam matrem esse cognoscimus ex eo, quod tu mundum hunc immundum et lubricum impollito calle transisti; et adhuc inter peccatores degens, tanta ante Deum sanctitate fecundaris, ut sola solio Regis aeterni immediate approximare merueris.

2. Tu peccatorem, quantumlibet fetidum, non horres, non despicias; si ad te suspiraverit, tuumque interventum poenitenti corde flagitaverit: tu illum a desperationis barathro pia manu retrahis, spei medicamen aspiras; foves, nec deseris, quonsque horrendo Judici miserium reconciliies. Famosum hujus tuae benignitatis testimonium est per te restauratus gratiae Theophilus^a, ac toti mundo despectum materno affectu amplecteris. Nec mirum, o Domina, si tam copioso misericordiae oleo tui cordis perfusum est solarium, cum illud inestimabile opus misericordiae, quod praedestinavit Deus ante saecula in redemptionem nostram, primum in te a mundi artifice sit fabricatum. Quando enim placuit gratiae supernae, ut habitaret in nobis, a quibus diu elongata fuerat; tu sola inventa es digna, ut in tua virginali aula Rex regum et Dominus dominantium, a regalibus sedibus veniens, primam sibi mansionem inter filios hominum eligeret. Vere beneplacitum fuit Deo habitare in te, quando ex ipso illibata carnis tuae substantia, quasi de lignis Libani, architectura ineffabili, domum sibi aedificavit Dei Sapientia: suffulsiit eam septem columnis argenteis, ac reclinatorium aureum in ea collacavit. Hi sunt septem spiritus Dei; et haec est unica illa Salvatoris femina^b, in qua sola quæsitam in omnibus requiem invenit, atque in ejus sinum omnes thesauros suos absque mensura transfludit. Bene Spiritui sancto in te complacuit, o Maria, cum divinis adeo mysteriis uterum tuum consecrare dignatus est. Ipse est enim ignis consumens, qui sanetissimam animam tuam totam inflammavit, se ipso atque splendore divinae majestatis implevit, tuumque uterum ineffabili modo fecundavit; fecitque ut Dennis et hominem clausa conciperes, clausa

pareres, et post partum virgo permaneres. 3. Jam ergo uterum tuum, Domina, velut sacratissimum Dei vivi templum totus mundus veneratur, quia in eo salus mundi initia est: ibi decorum indutus est Dei Filius; ac praedectæ sponsæ sue Ecclesiae formosus in stola candida exultanter occurrit, desideratum diu osculum preelegit^c, ac praedestinatas^d a saeculo nuptias virgo cum virgine prelibavit. Ibi ruptus est paries inimicitarum, quem inter cœlum et terram protoplastorum inobedientia construxerat. Ibi confederata sunt terrenis celestia, et obviaverunt sibi in osculo pacis, quando in unam eamdemque personam concurserunt divinitas et humanitas: factumque est novum illud super terram, ut esset Deus homo, et homo Deus. Ibi magnus Elisæus in mensuram suscitandi pueri sese contraxit. Ibi antiquis dierum preelecto filio suo tunicam induit polymitam. Ibi Rebecca, futurorum præscia, magnificandi filii manibus pelliculas hædorum circumdedit, et colli nuda protexit. Ibi enim, cooperante gratia Spiritus sancti, Filius a Deo Patre hereditandus in omnibus gentibus, divinae majestatis potentiam similitudine carnis peccati coopernit; et quasi absconditus est vultus ejus in infirmitate: unde nec reputavimus eum. Ibi^e consili providentia inescatus est manus, qui ad extrahendum serpentem antiquum in hoc mare magnum de cœlo trajectus est. Inde egressa est armilla aurea, ut perforaretur maxilla Leviathan, ut evomeret mortuos non suos, quos ab origine mundi secure degluteret.

4. Hortus deliciarum nobis est sacratissimus tuus uterus, o Maria; quia ex eo multiplices gaudii flores colligimus, quoties mente recolimus quam magna multitudo dulcedinis toti orbi inde affulxit. Hortus conclusus tu es, Dei Genitrix, ad quem deflorandum manus peccatoris nunquam introivit. Tu sanctorum areola aromatum a cœlesti consita pigmentario, virtutum omnium speciosis floribus delectabiliter vernas: inter quorum pulcherrimos trium in te miramur excellentiam. Hi sunt quorum odore suavissimo totam dominum Domini replete, o Maria, viola humilitatis, lily castitatis, rosa charitatis. Merito de Dei^f areola flos ille speciosus præ filiis^g paradisi electus est, super

^a Ecclesia Adame in Gilcia oecouomus, seu, ut alii volunt, archidiaconus, quem varijs auctores referunt diabolο per syngrapham devotum, et opitulante virgine Maria liberatum. — ^b Alias, *anima*. — ^c Forte, *porrexit*. — ^d Alias, *præordinatas*. — ^e Addendum videtur dicini. — ^f Fortasse, *tali*. — ^g Fortasse, *floribus*.

quem requievit Spiritus Domini. Et cui te assi-
milabimus , Mater pulchritudinis? Vere paradi-
sus Dei tu es , quia lignum vite mundo pro-
tulisti , de quo qui manducaverit , vivet in
æternum. Fons vitæ , qui ex ore Altissimi prod-
iit , de medio ventris tui exsilivit , atque in te^a
in quatuor capita sese dispergens^b ad irrigan-
dam faciem arentis mundi emanavit , lœtificans
civitatem Dei. Omnis enim qui biberit ex eo ,
non sitiet in æternum; et erit plus quam para-
disus hic , de cuius aqua si quis biberit , sitiet
iterum. O quanta mundo contulisti , quæ tam
salubris aqueductus esse meruisti! O lampas
luculentissima , quantos lœtificasti , quando
splendore Dei illustrata desideratum illud lu-
men , quo inventa est drachma decima , seden-
tibus in tenebris et umbra mortis protulisti!
Te nimur ille divini epithalamii præcentor
a longe intuitus est , cum in admirationis voce
ita prorupit : Quæ est ista quæ progreditur
quasi aurora consurgens , pulchra ut luna , elec-
ta ut sol , terribilis ut castrorum acies ordi-
nata^c? Sicut aurora valde rutilans in mundo
progressa es , o Maria , quando veri Solis splen-
dorem tantæ sanctitatis jubare præcucurristi ,
ut vere diem salutis diem propitiationis , diem
quem fecit Dominus , a tua claritate initiari di-
gnuni fuerit. Felix aurora felicis diei nuntia ex-
stisti : talis dies talem auroram diei decuit. Et
recte quidem auroræ implesti officium. Ipse
enim Sol justitiae de te processurus ortum suum
quadam matutina irradiatione præveniens , in
te lucis suæ radios copiose transfudit , quibus
potestates tenebrarum , quas Eva produxerat^d ,
in fugam convertisti : atque ita desideratum
cunctis gentibus Solem in mundo invexisti.

5. Tu pulchra ut luna diceris , eique non im-
merito compararis. Illa enim omnium astrorum
sola soli simillima , et candore venusta argenteo
ceteris in cœlo præmicat sideribus : tu vero^e
Solis imago expressissima , inter millia astro-
rum Deo assistentium virginali puritate in cœlo
gloriosa præfulges. Illa enim transfuso in se
solari lumine noctem nostram illuminat : tu
virtutum tibi a Deo inditarum magnificis exem-
plis ad imitationem tui nos provocas , sieque
noctem nostram illuminas. Qui enim vias tuas

^a Cantic. vi , 9. — ^b Id. iv , 7. — ^c Id. iii , 8 , 7.
^d Legendum videtur atque inde . — ^e Fortasse , dispertieus . — ^f Alias , induerat . — ^g Alias , veri .
Sie in manuscriptis : Tu enim spiritum devotionis ea virtute humilitatis compressisti , qua omnem Angelorum
altitudinem ascendere meruisti .

A sed lumen vitæ inveniet. Tu ergo pulchra es ut luna : imo et pulchrior luna , quia tota pulchra es , et macula non est in te² , neque vicissitudinis obumbratio. Tu electa es ut sol ; ille , inquam , Sol solis conditor. Ille enim electus est ex milibus virorum : tu electa ex milibus feminarum. Ille electus ex omnibus quæ sunt : tu electa ex omnibus quæ per illum sunt. Tu terribilis ut castrorum acies ordinata. Quid enim? An non horruerunt principes tenebrarum , quando viderunt præter morem armatura omni fortiore instructam contra se procedere feminam , feminam fortem et ad bella doctissimam , enijs ensis super femur suum propter timores nocturnos? In circitu ejus acies validas spiritualium virtutum suo se invicem ordine tuentur ; siquidem ordinatione perseverat dies : sed et innumerabilium beatorum spirituum milittiam ad ministerium tanti Principis delegatam fuisse nullatenus ambigimus ; utpote qui custodirent lectulum Salomonis gratissimum³ , ac providerent , ne præparatum æterno Regi hospitium alienus hospes invaderet. Nimirum timor et tremor venerunt super eos , ita ut diceant : Ecce plus quam Eva hæc. Castra Dei sunt haec , fugianus Israelem. Tu ergo , bellatrix egregia , primo eum qui primus omnia supplavit , expugnare viriliter aggressa es. Tu et spiritum elationis Evæ vertice humilitatis complosisti : quam in te ita respexit Dominus , ut ipsius merito super omnes choros Angelorum te sublimari dignam aestimaverit⁴. Nunquam enim super omnes Angelos glorificata ascendisses , nisi prius infra omnes homines humiliata descendisses. Tu et ardorem vetitæ concepientiae virtute castitatis in tua carne virginea catenus extinxisti , ut is in eujus conspectu nec astra munda sint , tantæ munditiae carnem tuam judicaverit , ut etiam sue divinæ puritati agglutinari non despixerit. His ergo primariis dueibus tenebrarum a te fortiter expugnatibus , omnis ante faciem tuam spiritualium nequitiarum militia in fogam conversa est.

6. Gloriosa dicta sunt de te , Dei Genitrix. Sed adhuc locus est tue laudationi : adhuc in tuis landibus omnis lingua balbutit. Non enim

sunt loquele, neque sermones in omni natione ^{c⁹⁰} nostra ipse fieret, innocens pro peccatoribus que sub celo est, quibus amplitudo gloriae tuae ad plenum valeat explicari. O magna, o pia, o multum amabilis Maria! tu nec nominari quidem potes, quin accendas; nec cogitari, quin recrees affectus diligentium te: tu nunquam sine dulcedine divinitus tibi insita piae memoriae portas ingredieris. Et nunc sequimur te, o Domina, ex totis præcordiis vociferantes ad te: adjuva imbecillitatem nostram, aufer opprobrium nostrum. Vides hanc tunicam pelliccam, quæ nos circumdedit. Tunica Eva parentis nostræ haec est, quam ad nos olim misera illa transmisit, et supervestivit carnem filiorum suorum, sicut diploide, confusione sua. De manu quippe ipsius duplicitis mali semen terra nostra suscepit et concepit, et peperit nobis spinas et tribulos iniquitatis in anima, calamitatis in corpore, ac per hoc mortem utroque. O infelix haereditas! o dira humanæ carnis infirmitas! usquequo patiemur te? Multum dorsa nostra incurvasti, quia gravis es valde, et diutie sustinuimus. Multum minuisti nos ab Angelis, equo et junentis insipientibus coæquasti; nimis invaluisti, quæ nonnisi morte Filii Dei sanari potuisti. Nonnis super nos te extulisti, quando et usque ad eum qui super omnia est, C in eaute ascendisti.

7. Et quis liberabit nos a corruptela hujus miserrimae pelliculae? Gratia Salvatoris nostri Filii tui, o Maria, qui ut infirma nostra tolleret, sponte infirmatus est: et ut mors mortis

A mortuus est. Et quis tam idoneus, ut loquatur ad cor Domini nostri Jesu Christi, ut tu felix Maria, quæ in secretissimis amplexibus amantissimi Filii tui recubas in meridie sempiterno, ejusque familiarissimo colloquio cum plena cordis latitia perfrueris? Loquere, Domina, quia audit Filius tuus; et quemque petieris, impetrabis. Invoca bonum nomen ejus supernos, ut curemur a vetusta hac lepra carnis et spiritus. Exsurge ^a virus hoc mortiferum exinanitura, quod de pomis sui reliquiis Eva nobis propinavit, quando succi noxialis gustu ebriata est, et reliquias dimisit parvulis suis. Utinam poculum summi ebria illa totum ebibisset, non item in nos diffudisset ^b. Te igitur, Domina, exorante, omne jugum nostrum computrescat a facie olei divinæ misericordiæ: renovetur, ut aquilæ, juventus nostra; ut novi, nova voce, novum canticum, novis civibus aggregati, illic ubi nova sunt omnia, jubilum sempiternum celebrantes in cymbalis jubilationis, concinamus. Tollatur crassa nebula ab oculis nostris, ut revelata facie gloriam Domini speculantes, in immensum illud pelagus divini luminis absorbeamur a Domini Spiritu; ac Deo nostro in vinculis charitatis astricti, unum cum ipso efficiamur ^c. Præstet hoc nobis tuo interventu, o Maria, Filius tuus Jesus Christus Deus et Dominus noster, cui laus et gloria, et gratiarum actio in sempiterna sæcula. Amen.

^a Manuscripti, *exsuge*, omissis *exinanitura*. — ^b Manuscripti, *aut totum ebibisset*, *aut totum effudisset*. — ^c Alias, *unus cum ipso spiritus efficiamur*.

ITEM DE BEATA MARIA VIRGINE,

SERMO.

Ave, Maria, gratia plena, Dominus tecum. Luc. cap. 1, y. 28.

1. Miraculum fuit quod virgo peperit : mens ⁶⁹¹ claram, virginis amor; virtutum zelus, virtutum fuit oecus. Virgo sanctissima, quae Salvatorem genuit, peperit et aluit, quae jugiter ejus adhæsit lateri, quae comes individua nullo fere absuit itinere, quae intenta præ cæteris invigilavit verbo et operi ejus, sola Salvatoris actuum insignia operum opera, melliflua prædicationis genera inaudita, contra mundum et peccatum, et tartareum zabulum, divinae severtatis acerrima eloquia, quo eis diu interfuit, specialius vidit, secretius audivit, citius agnivit, propensius retinuit, et Apostolis aliisque discipulis luculentius edidit, diligentius retulit, melius indidit, fidelius tradidit. Hinc est quod de ea legitur in Evangelio : *Maria autem conservabat omnia verba haec, conferens in corde suo* ¹. Hine in ejus laudibus legitur : *Multæ filiae congregaverunt dicitias, tu sola supergressa es universas* ². Licet enim in parabolis loqueretur ad turbas, licet omnia Apostolis nota saceret ut amicis : quædam tamen credendum est, præ cæteris Matrem suam quemadmodum dilexisse, ita etiam propensius erudisse, quadam ei secretius intimasse, frequenter eam ad montem myrræ, et ad colles thuris sublimasse, in celum vinariam occultasse; sui, prout novit et voluit, gloriam deificam, et supercelestem revelasse notitiam. Unde Joannes in Apocalypsi, *De throno, ait, scilicet de Maria, procedebant fulgura et voces et tonitrua* ³: quia Maria mater

Filiij Jesu Christi parabolas, ænigmata, legalia A et mirifica gesta, dicta, opera avidius ebibit, fidelius credidit, sincerius luculentiusque aliis edidit.

2. Hæc Maria a natura reverenter conservata, et a lege diligenter venerata, a gratia clementer est præelecta; quia sic præfatis sua jura sigillatim reddidit, reddendo sibi subdidit, ut honoris vicem omnibus impenderet, et insuper momenti quiddam superadderet. Natura siquidem illi summæ virginitatis florem; lex soli virginæ fecunditatis honorem; gratia divinae maternitatis præ cæteris decorem, ac spiritualis matrimonii divinissimum reservavit odorem. Natura, quod suum est, illibatam virginem servando: lex, reverenter eam ab aliis distinguendo: gratia, virginitatem sine semine fecundando. Natura, rebus loquendo non verbis, dum in ea integratatem servaret, et de ea Deus naturæ intonaret, dicens ad serpentem. *Inimicitias ponam inter te et mulierem, et inter semen tuum et semen illius* ⁴: lex, dum eam ab aliis distinguendo clamaret, *Mulier quæ suscepto semine peperit, inomunda erit septem diebus* ⁵: gratia, in eo quod dictum est, *Ave, gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus, et benedictus fructus ventris tui* ⁶. Natura huic detulit, dum terra sine germine pareret in principio: lex, dum rubus arderet sine incendio: gratia, dum sine semine pareret virgo. In hac enim habitavit Pater et Filius

¹ Luc. ii, 19, 51. — ² Prov. xxxi, 29. — ³ Apoc. iv, 5. — ⁴ Gen. iii, 15. — ⁵ Levit. xii, 2. — ⁶ Iuc. ii, 28, 42.

ut creator in mundo, imperator in regno, parentum in domo, pontifex in templo, sponsus in thalamo. Prius enim Altissimus sibi eam quasi mundum specialissimum creavit, quam in justitia et sanctitate coram ipso fundaret, et fluentis sapientiae irrigaret, et cœlestibus desideriis, instar scilicet aeris, sublimaret: et igne dilectionis accendendo illustraret. Hinc in ejus mente tanquam in quadam firmamento solem posuit rationis, et lunam scientiae, et virtutes tanquam stellas speciei omnimodae: solem, qui lucem divinæ cognitionis ficeret; lunam, quæ cum stellis noctem actionis splendidae redderet. Et merito Domini est terra, quia sic super maria fundavit eam. Creato igitur mundo, volens visitare regnum, imperavit angelo.

3. *Missus est igitur angelus Gabriel a Deo. Spiritus sanctus, inquit, superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi*¹. Ita Paterfamilias dominum intravit, in qua carnis habitum suscepit, quam obtulit Deo Patri pro salute generis humani. In ara crucis sacrificium, quasi pontifex in templo suum peregit sacerdotium: sed quia oportebat pati Christum et resurgere, et ita intrare in gloriam suam, oportebat ad gregem propriis reportari humeris ovem centesimam, oportebat populum qui ambulabat in tenebris, lucem magnam contemplari; mundum prædicationis sue, et miraculorum novitate irradiavit. Descendens itaque de Patre lumen Speciosus forma præ filiis hominum, indutus stola candida, in vestitu deaurato, tanquam sponsus de thalamo processit ad publicum. Inerat sol in sidere, oriens in vespere, artifex latuit in opere: opus, dum Regi præpararetur; vesper, dum in tanta sublimitate humiliaretur; sidus, dum tanquam stella illustraret fines orbis. Artifex igitur eam ornando, oriens de ea nascendo, sol mundum ab errore convertendo, et eam aliis in exemplum præbendo.

4. De Genitrice Dei cum talia et tanta referantur, pauca rei pretio nobis tamen esse videntur. Haec est enim scala, rubus, area, sidus, virga, vellus, thalamus, porta, hortus, aurora. Haec est enim scala Jacob, qui quando caput in lapide posuit, Angelos ascendentis et descendentes videre meruit. Scala ista duodecim gradus habet inter duo latera. Dextrum latum est contemptus sni usque ad amorem Dei:

² sinistrum, contemptus mundi usque ad amorem A regni. Ascensiones hujus duodecim humilitatis gradus. Primus est odium peccati; secundus est fuga delicti; tertius, metus odii; quartus, in omnibus his subesse Creatori; quintus, obedire meliori; sextus, obtemperare compari; septimus, obsequi inferiori; octavus, subesse sibi; nonus, finem suum jugiter meditari; decimus, opera sua semper vereri; undecimus, cogitationes suas humiliiter confiteri; duodecimus, per omnia ad manum, ad nutum, ad libitum Domini moveri. Per hos gradus ascendunt Angeli, et sublimant homines: sic disponuntur in B corde ascensiones, sensim proficiendo, et pedentim ascendendo; sic in domo Patris lucidas percipiunt mansiones. Hi sunt duodecim Apostoli, qui sequuntur in eremo vestigia Jesu Christi.

5. Rubus, qui visus est ardere sine sui incendio, Virginem significavit conceptoram de Spiritu sancto absque virginitatis suæ detramento. Rubus, ad quem non est Moyses ausus caleatus accedere², Virginem docuit sine maritali opere mirabiliter parere. Traditio Hebreorum visionem in humili arboreculo asserit traditam, ne populus occasione aliqua laberetur ad idolatriam. In humili virginacula mirabilis nobis exhibita est visio, in qua nullimodæ fornicationis vel minima fuit occasio. Fornicatio siquidem triplex est. Alia est humana, quedam est mundana, nonnulla est divina. Humana sit illico actu; mundana, perverso affectu; divina, seculato cultu. Prima peccatur in proximum; secunda, in se ipsum; tertia in Deum. Prima facit carnis immunditiam; secunda, mundi concupiscentiam; tertia, idolatriam. Maria contra haec tria singula adhibuit remedia. Contra carnis immunditiam, virginitatem; contra mundi concupiscentiam, perfectam humilitatem; contra idolatriam, perfectam charitatem. Fuit enim Maria mundissima carne, humillima corde, devotissima mente.

6. Areas duas fuisse legimus in veteri Testamento: unam arcam, diluvii; aliam, Testamenti. In novo autem Testamento tres fuerunt aliae. Prima area est Ecclesiæ, secunda, gratiæ; tertia, sapientiæ. Licit enim prima veteris Testamenti in typo fieret primæ novi; et secunda in typo præcesserit secundæ novi: tertia vero sicut excellenter omnibus est dissimilis; ita

¹ *Iust. i, 35. — 2 Exod. iii, 9, 5.*

nulli penitus est comparabilis. Siquidem arca ⁶⁹² tem invenitur quedam cœlestis suavitas, et Noe significavit arcum Ecclesiæ : arca foederis, arcam gratiæ, sanctitatem scilicet Mariae. Per sapientiæ aream intelligimus humanitatem Jesu Christi sanctissimam. Hanc enim merito arcum sapientiæ decet nuncupari, in qua omnes thesauri sapientiæ et scientiæ sunt absconditi¹; sapientiæ, inquam, excellenter, in qua habitavit omnis plenitudo divinitatis corporaliter. Area etiam Noe significavit aream gratiæ, excellentiam scilicet Mariae. Sicut enim per illam omnes evaserunt diluvium : sic per istam peccati naufragium. Illam Noe, ut diluvium evaderet, fabricavit : istam Christus (qui est pax nostra et requies), ut humanum genus redimeret, sibi præparavit. Per illam oculo animæ tantum salvantur : per istam omnes ad æternam vitam (quæ per octonarium numerum significata est) vocantur. Per illam paenitentia facta est liberatio : per istam humani generis salvatio. Illa centrum annorum fabricata est spatio : in ista omnium virtutum fuit perfectio. Illa facta est de lignis levigatis : ista de virtutibus aedificata est consummatis. Illa superferebatur aquis diluvii : ista non sensit naufragia nullius vitii.

7. Triplex quidem diluvium est. Primum facit aquarum inundatio ; secundum, vitiorum incurso; tertium, tribulationum oppressio. Primum igitur est aquarum ; secundum, culparum ; tertium, oppressionum. In primo periclitati sunt homines ; in secundo, virtutes ; in tertio, voluptates. Primum quis naufragium patitur, deinde in paenarum diluvium peccator inducitur, in tertio deinceps paenarum infernali retruditur. Sic infernus hic incipit, alibi perficitur, cum anima vitio, caro supplicio atteritur. Per aream vero Ecclesiæ evadimus a primo ; per aream gratiæ, a secundo ; per aream sapientiæ, a tertio. Siquidem per aream Ecclesiæ vitiorum fit extincio ; per aream gratiæ, virtutum reparatio ; per aream sapientiæ, summi boni delectatio. Fit enim in Ecclesia peccatorum confessio, in confessione remissio, et vitiorum extincio : sic enim facta est inter Deum et homines reconciliatio : deinde data venia, subsecuta gratia, virtutum fit insertio. Hanc sequitur justitiae perfectio : huic autem succedit arcanorum celestium contemplatio. In hac au-

A intima etiam dulcedo, et perfecta boni et perseverans dilectio.

8. Triple ergo est diluvium : unum, iniuritatum ; aliud, adversitatum ; tertium, calamitatum. De primo per Nahum dicitur : *In diluvio prætereunte consummationem faciet*². Ac si diceretur : Si diluvium vitiorum super hos eeperit abundare, nolite de illis desperare ; quia super quos inundare permitto injustitiam, super illos faciam abundare gratiam. Hinc dicitur per prophetam : *In charitate perpetua dilexi te, ideo attuaxi te miserans*³. Diluvium

B ergo prius veniet, et Dominus tunc consummationem faciet : quia Dominus electos suos innumeris lapsibus et vitiorum incursiis permittit ad tempus affligi et humiliari, omnem removens præsumptionis elationem ; postea ab eo incipiunt sublimari : sic in eis nutriendi perfectam dilectionem. Hinc est illud propheticum, *Venies usque Babylonem, et ibi libeberabis ; ibi redimet te Dominus de manibus inimicorum tuorum*⁴ : et illud Isaiae, *Ad paucum in modico dereliqui te, et in miserationibus magnis congregabo te*⁵. Consummationem ergo Deus faciet preante diluvio ; quia de profundo vitiorum suos Deus viriliter erigit, quos ponit in virtutum culmine, et illustrat contemplationis radio. De secundo dicitur in Cantico cantorum : *Aque multæ non poterunt extinguere charitatem, nec flumina obuerunt illam*⁶. Hinc per Psalmistam de his qui adversitatibus franguntur, et temptationibus succumbunt, dicitur : *In diluvio aquarum multarum ad eum non approximabunt*⁷. De hoc quoque diluvio Deus suos eripit, juxta illud Apostoli, *Per multas tribulationes oportet nos introire in regnum Dei*⁸ ; item, *Fidelis Deus, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet cum tentatione proventum, ut sustinere possitis*⁹ : et in Osce, *In tribulatione sua mœve consurgent ad me*¹⁰ : et Psalmographus, *Multæ tribulationes justorum, et de omnibus his liberabit eos Dominus*¹¹. De tertio dicitur in Job : *Apprehendet eum quasi aqua inopia, nocte cum opprimit tempestas*¹². Primum igitur diluvium est vitiorum ; deinde, diluvium tribulationum ; deinceps, diluvium misericordie et tenebrarum. Primum

¹ Coloss. ii, 3. — ² Nahum i, 8. — ³ Jerem. xxxi, 3. — ⁴ Mich. iv, 10. — ⁵ Isai. lxx, 7. — ⁶ Cantic. viii, 7. — ⁷ Psal. xxxi, 6. — ⁸ Act. xiv, 21. — ⁹ I Cor. x, 13. — ¹⁰ Osee vii, 1. — ¹¹ Psal. xxxiii, 20. — ¹² Job xxvii, 20.

est peccati; secundum, mundi; tertium, inferni. Pisces primi sunt oblectamenta; secundi, iniqua tentamenta; tertii, perpetua tormenta. Hinc in Evangelio de bonis pescantibus, vita calcantibus, tentamenta superantibus, aeterna tormenta vitantibus, dicitur: *Elegerunt bonos in vasis suis, malos autem foras miserunt*¹. Area vero gratiae gratias referimus, quia per eam, scilicet Mariam et ejus Filium, utrumque diluvium evasimus.

9. Area quoque testamenti typum tenet sanctae Dei Genitricis. Illam fecit Bezeleel; istam condidit Emmanuel. Bezeleel Oliab in opere socium habuit: et Virgo quoque virginum condita, preelecta, praeservata, preparata, et ornata per Spiritum sanctum et ejus omnipotentem Filium finit. Bezeleel interpretatur Umbra Dei; Oliab, Protectio mea: prior ille Spiritus sancti, iste vero typum tenet Filius. De illo dicitur ad Mariam in conceptione Filii beatissimi, *Virtus Altissimi obunbrabit tibi*²: item ad Joseph, *Noli timere accipere Mariam conjugem tuam; quod enim ex ea natum est, de Spiritu sancto est*³. Iste vero ad Patrem clamat in Psalmo, *Protege me a facie impiorum qui me afflixerunt*⁴: item de eodem, *De ventre matris meae tu es protector meus: item, Tanquam prodigium factus sum multis, et tu adjutor fortis*⁵. Bezeleel ergo cum socio arcam Testamenti fabricavit: sancta quoque Trinitas Virginem sibi sanctificavit, ac templum sanctissimum consecravit, hospitiumque mundissimum sibi præparavit, thalamum quoque de quo sponsus præ filiis hominum speciosus ad publicum procederet, deinceps praenavavit. Neque enim Pater abesse potuit, ubi Spiritum et Filium cooperari voluit. Quæcumque enim Pater facit, hæc eadem similiter et Filius facit. Neque enim Filius potest a se facere quidquam, nisi quod viderit Patrem facientem⁶. De Spiritu quoque legitur in libro Psalmarum: *Verbo Domini cœli firmati sunt, et Spiritu oris ejus omnis virtus eorum*⁷. Apostolus quoque de tribus personis ita: *Ex quo omnia, per quem omnia, in quo omnia, ipsi gloria*⁸. Pater ergo in consecratione Virginis exhibuit claritatem; Filius, humilitatem; Spiritus sanctus, charitatem. Pater lumen exhibuit rationis; Filius, cinerem humillationis; Spiritus sanctus,

oleum dilectionis. Pater exhibuit potentiam; A Filius, sapientiam; Spiritus sanctus, omnium virtutum gratiam. Pater, auctoritatem contra peccatum; Filius, humilitatem contra mundum; Spiritus sanctus, charitatem erga Deum et proximum. Filius, carnis mortificationem; Spiritus sanctus, compunctionem; Pater, coelestium contemplationem. Filius docuit eam divina operari; Spiritus sanctus, amare et amari; Pater, coelestia contemplari. Filius eam erudit, Spiritus eam provehit, Pater eam perficit. Filius eam purificat, Spiritus eam pacificat, Pater eam honorificat. Haec dicens, opera vel dona Trinitatis non divido, sed fideliter inseparabilia assero. Sicut enim in essentia unitas, ita in operatione identitas.

10. Area vero Testimenti de lignis Sethim facta est; et Maria de spinoso et hispido Juðæorum populo et arido procreata est, qui utique spinosus detractione, hispidus superstitione, aridus fuit unctione divine gratiae. Unde spinosus spineam coronam Regi suo exhibuit, et in eum sicut ignis in spinis exarsit. Sethim enim interpretatur Spinæ. Alter Eva spina, rosa Maria. Revera Eva spina fuit, que et virum suum ad mortem pupugit, et posteritati sue peccati aculeum infixit. Unde Apostolus: *Per unum hominem peccatum intravit in mundum, et per peccatum mors; et sic in omnes pertransiit*⁹. Ligna vero sancti Patres fuerunt, qui licet in radice aruiissent arboris, spem tamen certissimam habentes in adventu Salvatoris, tanquam peregrini et incolæ in hoc mundo habitabant, tanquam nihil habentes, et omnia possidentes¹⁰. Castigabant cum vitiis et concupiscentiis corpora sua, euentes ibant et flebant mittentes semina sua¹¹. Unde quidam ita: *Conversus sum, inquit, in arurna mea, dum configitur spina*¹². Ad commendationem vero gratie sue, et ad destructionem humanæ sapientie, Deus de femina, sed virgine, descendente de spinosa Patrum origine, dignatus est carnem assumere, ut similem simili redderet, contrarium contrario euraret, pestiferam spinam evelleret, peccati chirographum potentissime deleret. Humilitas per sexum feminum commendatur, gloria virginis et majestas opitulatur, peccatum gratia ejicitur. Eva ergo spina fuit, Maria rosa exsti-

¹ Matth. xiii, 48. — ² Lue. i, 35. — ³ Matth. i, 20. — ⁴ Psal. xvi, 8, 9. — ⁵ Psal. lxx, 6, 7. — ⁶ Joan. v, 19. — ⁷ Psal. xxxii, 6. — ⁸ Rom. xi, 36. — ⁹ Id. v, 12. — ¹⁰ II Cor. vi, 10. — ¹¹ Psal. cxxv, 6. — ¹² Psal. xxxi, 4.

tit : Eva spina , vulnerando; Maria rosa , omnium affectus mulcendo. Eva spina , insigens omnibus mortem : Maria rosa , reddens salutiferam omnibus sortem. De liquore spinei canticis fit encaustum unde scribitur : de carnali mente tua fluxus nascitur concupiscentiae , qui in ipsa et in Adam peccatum actuale, in posteris originale transfudit. De hac vero Apostolus ita clamat : *Littera occidit, spiritus autem vivificat*¹. Ac si diceret : *Per unum hominem mors, et per unum hominem resurrectio mortuorum : et sicut in Adam omnes moriuntur, ita et in Christo omnes vivificabuntur*². Maria autem rosa fuit candida per virginitatem, rubicunda per charitatem : candida, carne; rubicunda, mente : candida, virtutem sectando; rubicunda, vita calcando : candida, affectum purificando; rubicunda, actum carnalem mortificando : candida, Deum diligendo; rubicunda, proximo compatiendo.

11. De lignis vero Sethim condita est area³, in qua thuribulum, manna et virga sunt recondata : quia licet Maria de patrum natura per peccatum vitiata duceret originem, preelecta tamen per Spiritum sanctum et preservata ad purum, Deum nobis obtulit et hominem. Thuribulum sacrosanctam carnem significat Salvatoris, que aurea dicitur; quia nullius passa est detrimentum pudoris, Agnus scilicet sine macula, qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus⁴, de quo per propheticum dicitur eloquium : *Ecce puer meus electus, posui super eum spiritum meum*⁵. Carbones thuribuli,

sunt opera Jesu Christi. Carbones isti aliquando A mortui, quandoque vero sunt ignei; quia in Salvatore nostro nunc propria tolerabat humana-
titas, nunc propria faciebat divinitas. Ignis in carbone, divinitas est innocens in opere. Ignis in prunis, evidens est indicium divinitatis. Carbo mortuus, in praesepe jacens : igneus, dæmonia expellens. Mortuus, in Ægyptum fugiens : igneus, vendentes et ementes columbas de templo ejiciens. Mortuus, dormiens in navi : igneus, imperans ventis et mari. Mortuus, subditus parentibus : igneus, quatuor satians hominum millia de septem panibus. Mortuus, ad B pntum Jacob rogans potum : igneus, circa Jericho illuminans cæcum, et sanans leprosum. Carbo erat mortuus, dum a diabolo tentaretur : igneus, dum ei ab Angelis ministraretur. Mortuus, in prædictione discipuli : igneus, in filio Reguli. Sopitus, ante præsidem : igneus, circa Tyberiadem. Sopitus, dum ei Herodes illuderet : igneus, dum mortuorum suscitator magnificus fieret. Sopitus, dum ei acetum cum felle mixtum propinaretur : igneus, dum ab eo decem leprosi mundarentur. Sopitus, dum a Iudeis se absconderet; sopitus dum cum publicanis et peccatoribus cederet : igneus, dum ambularet super undas; igneus, dum ex aqua facto vino letificaret convivas. Sopitus, jacens in cunabulis : igneus, fulgens in miraculis. Sopitus, ante tribunal præsidis : igneus, in filia Chanantidis. Sopitus, in cruce : igneus, in monte. Prunæ ergo mortuæ erant humanitatis opera : iguitæ, divinitatis miracula.

¹ II Cor. iii, 6. — ² I Cor. xv, 21, 22. — ³ Exod. xxv, 10. — ⁴ I Petr. ii, 22. — ⁵ Isai. xlii, 1.

IN PARABOLAM DE VILLICO INIQUITATIS,

SERMO.

Indignus Bernardo nostro. Est Bernardi alterius monachi Cluniacensis.

PROOEMIUM

AD MATTHEUM EPISCOPUM ALBANENSEM.

Reverendissimo domino suo MATTHEO, venerabili Dei gratia Albanensi episcopo, frater BERNARDUS utique sum, quidquid servus domino, et filius patri.

Quod a Roma per dominum Servulum charissimum nostrum Belvacensem abbatem Supereminentia magnitudinis vestre parvitatim mea mandaverat, videlicet quod ea, que super Evangelium de villico iniquitatis Deus mihi dixisse donaverat, vobis transcriberem : etsi sero, nunc tandem (non minimum pavidus, ne quid ibi confusum vos offendat) transmitto. Super hoc igitur quæso vos in me pietatis et charitatis abundare visceribus; quatenus et ignoscatis mihi quod distuli, et emendetis vobis incorrectum quod obtuli. Auctoritati namque prudentie vestre reservavi id correndum, et suppliciter offero. Et certe, qui vulgo Quinque nuncupatur, habens manubrium de ebore, cum chartula mitto, quatenus imposturam, quam avulsione dignam adjudicaveritis, meo gladio succidatis. De cetero precor vestrae pietatis abundantiam, ne in orationibus vestris obliuiscamini mei, qui sine obliuione vestri quotidie memor, ubi propensius posco misericordiam Dei. Valete.

⁶⁹³ *Homo quidam erat dives, qui habebat villicum : et hic diffamatus est apud eum, quasi dissipasset bona illius, etc. Lue. cap. xvi, §. 1-9.*

I. Hujus sancti Evangelii lectio quanta sit utilitatis, et in historia simpliciter ad litteram dicta, et moraliter expedita, prudens auditor advertet, si aurem cordis apposuerit, et ex Deo est. Sic enim Veritas ait : *Qui ex Deo est, verba Dei audit.* Qui subjungit reprobis dicens : *Propterera vos non auditis, quia ex Deo non estis*¹. Dicamus ergo : *Homo quidam erat dives.* Quantum ad litteram nos id enarrare non convenit : littera enim per se patet, cuius tamen utilis est narratio minus doctis, minusque capacibus ceteris sit exponenda. *Homo quidam erat dives*, etc. Homo ille, iste est de quo Apostolus ait : *In similitudinem hominum factus, et habitu inventus ut homo.* Qui quidem merito dicitur homo, quasi singularis. Unde propheta : *Homo est, et quis cognovit eum?*² Ac si dicat : Super-excellentiam ejus quis enarrabit? Sequitur : *Erat dives.* Vere dives, sicut scriptum est : *Cum esset dives in omnibus, factus est pauper pro nobis, ut nos sua paupertate ditaret*³. Et item de eodem Domino dicitur : *In dextera ejus ignea lex*⁴; *in sinistra vero illius dicitur et gloria*⁵. Cui bene convenit, erat; quia de eo dicitur : *In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum*⁶. Qui habebat villicum. Reversa habuit villicum et villam; quia

¹ Joan. viii, 47. — ² Jerem. xvii. — ³ II Cor. viii, 9. — ⁴ Deut. xxxiii, 2. — ⁵ Prov. iii, 16. — ⁶ Joan. i, 1.

Domini est terra, et plenitudo ejus¹ : et ipse⁶⁹⁶ nesciatur, sicut illi qui ceciderunt uno die viginti ait, *Data est mihi omnis potestas in cœlo et in terra*². Tamen in terra nihil voluit possidere, sicut idem de semetipso ait, *Non habet Filius hominis ubi caput reclinet*³ : paupertatis nobis relinques exemplum. Et tamen villicum cum habuisse videamus et villam, hoc modo.

2. Villa est propria terrena possessio pluribus vestita colonis; per quod significatur terrena hæc corporum nostrorum compaginatio, primo multis ornata virtutibus, quasi multis inhabitata viris. In hac sua villa Dominus ad custodienda bona sua, quæ plura habuit, villicum posuit interiorem hominem, quem tanta valetudinis fecit, tanti decoris, ut ad imaginem et similitudinem suam formaret: tantæque potentiae per sibi datum liberum arbitrium, ut in quanlibet partem boni malive flecteretur. Villam etiam tantis munivit præsidis, ut nullius ope præter solius ejus, scilicet Domini, egeret contra quoslibet ejuscumque impugnationis incursum. Posuit namque in ea murorum custodem prudentiam: defensorem, fortitudinem: dapi-ferum, temperantiam: justitiarium ad tuenda jura, justitiam. Isti quantæ fuerint sollicitudinis, quantæque strenuitatis in suis peragendis officiis, ex eorumdem propriis definitionibus videtur, quæ sunt hujusmodi. Prudentia est cognitio rerum appetendarum et fugiendarum. Fortitudo est firmitas animi adversus ea quæ temporaliter sunt molesta. Temperantia est refrenatio cupiditatis adversus ea quæ carnaliter delectant. Justitia est reddere unicuique quod sum est.

3. Quomodo vero haec virtutes, quasi solentes viri, in villa sibi commissa officia sua compleant, audiamus. Prudentia custos familiae suum sic facit officium, dicens: *Vigilate, quia nescitis qua hora Dominus vester venturus sit: sero, an media nocte, an galli cantu, an mane*⁴, etc. *Scitis quia non corruptibilibus auro vel argento redempti estis de vanâ vestra conversatione paternæ traditionis, sed sanguine quasi Agni immaculati et incontaminati Jesu Christi Domini nostri*⁵. Non siuus concupiscentes malorum, neque idololatriæ efficiantur⁶: avaritia quippe ipsa est idolorum servitus⁷. Neque for-

A tria millia: neque tentemus Deum, sicut qui a serpentibus perierunt: neque murmuraverimus, sicut qui perierunt ab exterminatore. Que omnia scripta sunt ad correptionem nostram, in quos finis sæculorum devenerunt⁸. Fortitudo quoque sic suos hortatur in acie dicens: *Estote fortes in bello, et pugnate cum antiquo serpente, et accipietis regnum aeternum*. Et item: *Ne terremini ab iis qui occidunt corpus, postea vero non habent quid faciant*⁹. *Dominus fortis et potens, Dominus potens in prælio. Attollite portas, principes, vestras; et elevamini, portæ aeternales; et introibit rex gloriae*¹⁰. *Leo quippe rugiens circuit querens quem devoret; cui resistite fortes in fide*¹¹. *Cum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt omnia quæ possidet*¹². Itaque viriliter agite et confortamini, et omnia vestra in charitate stant¹³. *Empti enim estis pretio magno: glorificate et portate Deum in corpore vestro*¹⁴, sicut portavit Apostolus dicens: *Quis nos separabit a charitate Christi? Tribulatio? an angustia? an persecutio? an periculum? an gladius?* *Certus sum quod neque mors, neque vita, neque praesentia, neque futura poterunt nos separare a charitate Dei, quae est in Christo Iesu*¹⁵. Temperantia vero sic sollicitat dicens: *Videte ne graventur corda vestra in crapula et ebrietate, et curis hujus mundi*¹⁶. Scriptum est enim: *Fæ, qui potentes estis ad bibendum vinum, et viri fortes ad miscendam ebrietatem*¹⁷. Sicut eger ad medicinam, sic ad sumendas dapes quisque debet accedere. Inter cetera enim sua mala Sodoma panis abundantia periit; ad Jerusalem Domino per prophetam dicente: *Heec est iniunctio sororis tue Sodome, saturitas panis et abundantia*¹⁸. Hinc Apostolus ait: *Multi ambulant post concupiscentias suas, quos saepe dicebam vobis, nane autem et flens dico, ini-micos eritis Christi: quorum finis interitus, quorum deus venter est, et gloria in confusione eorum, qui terrena sapiunt*¹⁹. Esca venter, et venter esca, *Deus autem et hunc et has destruet*²⁰. Nequaquam igitur in illis voluptatem appetas, sed necessitatibus succurre. Justitia autem sic villa jura tuerit, dicens: *Quod tibi nouis fieri, alii ue feceris*²¹. Quia hinc Salomon ait:

¹ Psal. xxviii, 1. — ² Matth. xxviii, 18. — ³ Luc. ix, 58. — ⁴ Marc. xiii, 35. — ⁵ 1 Petr. i, 18, 19. — ⁶ 1 Cor. x, 6, 7. — ⁷ Coloss. iii, 5. — ⁸ 1 Cor. x, 8-11. — ⁹ Luc. xii, 4. — ¹⁰ Psal. xxviii, 8, 9. — ¹¹ 1 Petr. v, 8, 9. — ¹² Luc. xi, 21. — ¹³ 1 Cor. xvi, 13, 14. — ¹⁴ Id. vi, 20. — ¹⁵ Rom. viii, 35, 38. — ¹⁶ Luc. xxi, 34. — ¹⁷ Isai. v, 22. — ¹⁸ Ezech. xvi, 49. — ¹⁹ Philipp. iii, 18, 19. — ²⁰ 1 Cor. vi, 13. — ²¹ Joh. iv, 16.

*Pondus et pondus, mensura et mensura, utrumque abominabile est apud Deum¹. Et, Quæcumque vultis ut faciant vobis homines, et vos facite illis similiter². Et sic implebitis quod Moyses ait: *Justus modius sit vobis, æquusque sextarius*³. Itaque cum debeat tibi quidquam frater tuus, et abstuleris pignus ab eo, ante solis occasum pignus restitu⁴. Nisi abundaverit justitia vestra plus quam Scribarum et Pharisæorum, non intrabis in regnum cœlorum⁵. Quorum legalis erat justitia, oculum pro oculo, dentem pro dente⁶, ultionem pro ultiione. Nobis autem dicitur: *Diligite inimicos vestros; benefacite his qui vos oderunt*⁷: neque malum pro malo reddentes, nec maledictum pro maledicto, sed e contrario benedicentes⁸. Hinc Paulus ait: *Nenini quidquam beatissi, nisi ut invicem diligatis*⁹. Si esuriverit inimicus tuus, ciba illum; si sitit, potum da illi: et hoc faciens carbones ignis congeres super caput ejus¹⁰. Sic utique aio ego justitia, et volo fieri.*

4. In hac etiam villa dives Dominus quasi ruricolas habuit, qui redderent ei fructus usurarios temporibus suis: qui sunt hujusmodi, bonitas, benignitas, modestia, mansuetudo, concordia, pax, patientia, misericordia, charitas. Super hos etiam posuit ad custodiendum si deliquerint, qui accusarent, qui testifarendur; qui judicarent, qui punirent. Conscientia quippe ipsa est accusatrix, memoria testis, ratio iudex, timor carnifex. Quod enim conscientia accusat, memoria testificatur: et quod ratio iudicat, timor excruciat, dicens, *Dominus regnavit, irascuntur populi; qui sedet super Cherubim, moveatur terra*¹¹. *Iguis in circuitu ejus exardescet, et in circuitu ejus tempestas validus*¹². Et impiis dicit: *Ite, maledicti, in ignem eternum, qui paratus est diabolo et angelis ejus*¹³, ubi ignis est qui non tepefecit; vermes qui non moriuntur, tortores qui non lassescunt: ubi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat.

5. Villam suam his aliquis tutoribus forte tradidit Dominus villico, pluribus plenam bonis; quibusdam corporis, multis propriis ipsis hominis interioris. Septem quippe sunt hæc bona corporis: pulchritudo, fortitudo, velocitas, libertas, sanitas, voluntas, diuturnitas vitæ. Se-

ptem quoque sunt bona animæ: sapientia, amicitia, concordia, honor, pietas, potestas, jucunditas. Praeter hæc propria, communia sunt multa data ruricolis; alia his, et alia illis. Bona enim sunt divitium divitiae suæ, ne eos paupertatis molestia frangat: bona pauperum, penuria suæ, quibus castigantur, ne per incontinentiam defluant: fortium, fortitudo, ut ad bona opera convalescent: debilium, imbecillitas, qua refrenantur, ne quod velint malum persiciant: insipientium, sua simplicitas, qua humiliantur ne superbiant. Omnino quidquid in hac vita nostra fragilitas possidet, pius conditor, quantum in sua bonitate est, ad bonum nostrum nobis quotidie consert, scilicet vel ad correptionem pravitatis, vel ad profectum virtutis. Sed (ut verbis beati Gregorii utar) quæ ad usum accepimus vitæ, ad usum convertimus culpæ¹⁴. Valetudinem corporum in usum consumimus vitiorum; bona mentis in usum expendimus vanitatis. Et hoc est quod dicitur, *qui dissimilatus est apud eum, quasi dissipasset bona ipsius*.

6. Operæ pretium est scire quis dissimilaverit villicum, vel unde prodierit dissimilatio. Petulantia ipsa est, quæ disseminavit infamiam: quæ tunc dicitur infamare, cum non erubescit negligentiam suam declamare, sicut ibi: *Nulum pratum sit quod non pertranscat luxuria nostra; coronemus nos rosis antequam marcescant, ubique relinquamus signa laetitiae nostre*¹⁵. Quippe hæc talis locutio plane infamatio est. Fit autem triplici voce, scilicet cogitationis, locutionis, et operis. Habet enim cogitatio vocem suam. Unde Dominus cogitanti Moysi ait: *Quid clamas ad me*¹⁶? Et David ad Dominum: *Cogitatio hominis confitebitur tibi*¹⁷. Habet et opus vocem suam. Unde Dominus ad Cain: *Sanguis fratris tui clamat ad me de terra*¹⁸. Prodit autem infamia nostra ex his quæ fiunt aut contra naturam, aut contra legem, aut contra consuetudinem. His tribus modis quidquid agimus, vertitur in peccatum. Et quia villicus bona domini sui in hæc dissipaverit, dictum est ei: *Quid hoc audio de te? Redde rationem villickationis tue; jam enim amplius non poteris villicare*. Illud non semel aut iterum, sed tertio jam comminatur Dominus villico suo, videlicet ante

¹ Prov. xx, 10. — ² Matth. vii, 12. — ³ Levit. xix, 36. — ⁴ Deut. xxiv, 10-13. — ⁵ Matth. v, 20. — ⁶ Exod. xxv, 24. — ⁷ Matth. v, 44. — ⁸ I Petr. iii, 9. — ⁹ Rom. xiii, 8. — ¹⁰ Id. xii, 20. — ¹¹ Psal. xcvi, 1. — ¹² Psal. xlvi, 3. — ¹³ Matth. xxv, 41. — ¹⁴ Homil. in Evang. — ¹⁵ Sap. ii, 8, 9. — ¹⁶ Exod. xiv, 15. — ¹⁷ Psal. lxxv, 14. — ¹⁸ Gen. iv, 10.

legem, sub lege, sub gratia ; et per tres nuntios, ⁶⁹⁸ per quos omnia sua nobis consilia dicit, id est, per hominem, per spiritum, per familiare mandatum. His Dominus secreta sua solet notificare, atque per hos aliis quibusque jubet : cum quibus ire solet timor, et modo jungitur illis, serens ista tria quæ semper habere solet, clavam comminationis, radium cognitionis, virgam doloris; ad incutendum terrorem, ad videndum errorem, ad habendum moerorem; incipientium, proficientium, perficientium. Nota quod in hoc facto cognoscitur mirabilis pietas hujus Domini, qui non circumvenit servum suum, sed ad reddendam rationem prius submetet eum, quam judicet. Sic quoque visus est Abraham dixisse, cum loqueretur ad eum de Sodomis : *Descedam et videbo præfatum si sic, ut rumor est, opere compleverint*¹. Et hic instruimur, non statim debere dari fidem quibuslibet verbis ; sed si sic est, ut dicitur, prius adhibere cautelam.

7. Sequitur : *Quid faciam?* Hæc querimonia de præmissa comminatione procedit. Sic utique quidam cum mortem sibi venire de prope vident, se male vixisse scientes, timore perterriti, quid fecerint, vel qualiter id emendare debeant, secum satis amarissime exquirunt, dicentes : *Quid faciam? Fodere non valeo, mendicare erubesco.* Hæc duo verba in persona illorum loquitur, qui hæc duo timent in pœnitentia; scilicet afflictionem corporis et paupertatem : quorum alterum intelligitur per *fodere*, alterum, per *mendicare*. Ut enim sic moraliter dicam, fodere est sareculo compunctionis, et aratro confessionis in fructus bonæ operationis cordis nostri jugera dissulcare : quod facere propheta nos admonet dicens, *Scindite corda vestra, et non vestimenta vestra*². Et hinc est illud quod ait custos vineæ de sterili sicutinead dominum suum : *Dimitte eam et hoc anno, ut ego veniens fodiam circa illam, et apponam stercore*³. Sed hoc iste de quo hic agitur, primo facere pertimescens, ait : *Fodere non valeo.* Contra quem recte per Salomonem dicitur : *Piger propter frigus arare noluit; mendicabit ergo aestate, et non dabitur ei*⁴. Qui enim nunc propter pavorem mentis, aut torporem mactare se per pœnitentiam et affligere negligit; cum Sol justitiae in judicio, velut in aestate, claruerit, queret requiem, sed non accipiet,

A quia propter illam operari bona contempsit. 8. Sequitur : *Mendicare erubesco.* Hoc igitur ad litteram tantum. Sunt enim quidam, qui erogando bona sua pauperibus culpas suas redimere vellent, et hoc cogitando pertractant : sed postmodum timentes ne egeant, erga egentes tenaces fiunt, et ab eo quod mente conceperant, se suspendunt; præcipue quia vident aliquos, qui sua se sic dedisse fatentur, et pœnitent : de quibus bene per Salomonem dicitur, *Qui observat ventum, non seminat; et qui considerat nubes, nunquam metit*⁵. Venti nomine malignus spiritus, qui mentem tentationibus impellit; et nubis appellatione peccator exprimitur. Qui ergo attendit ventum, non seminat; et qui considerat nubes, nunquam metit : quia qui tentationes maligni spiritus metuit, et iniquorum lapsus conspicit; in bono opere nec exercetur, nec in judicio quo consoletur inveniet, sed et nunc quoque vilescit. Propterea quanvis villicus paulo ante dixerat, *Fodere non valeo, mendicare erubesco*, pœnitens tamen subjungit quod sequitur : *Scio quid faciam.* Videte quid facit timor, quippe perutilis domino suo. Ipse est qui quod dominus jubet, homines facere cogit. Certe iste villicus hodie non dixisset, *Scio quid faciam*, si non timuisset. Sed timuit, quoniam illi subito timor adveniens, clava comminationis tales ei ictus impressit, dicens : Audi, miserabilis, audi, evigila tandem, quia hora est jam te de pigritia surgere. Si non amore, saltem timore evigila. Crux enim tibi duplex dura patratur : altera jam corporis, altera postmodum corporis et animæ gehennalis. Cogita ergo cruciatus tuos, quos præsentialiter medullitus senties jam in morte. Mors, inquam, ipsa est crux horribilis, ad quam quotidie festinas, et non attendis. Vide quomodo mors te crucifigat. Crura distenduntur, manus et brachia decidunt, pedes anhelat, cervix languescit, labia spumanter, oculi stupescunt, vultus horreunt, facies exsudat, et morte tacta pallescit. Et hæc utique quæ videmus deforis, et quæ sentimus, levia sunt ad ea quæ intus anima miserabilis jam prægustat. Nam sensus a corpore cito recedit : animam sua mors comitatur euntem. Qui autem cruciatus te maneat, audi quid propheta de perditis dicat : *Sicut oves, inquit, in inferno positi sunt; mors depasect eos*⁶. Et Job : *Transiunt, inquit, a frigore nimio ad calorem ui-*

¹ Gen. xviii, 21. — ² Joel ii, 13. — ³ Luc. xiii, 8. — ⁴ Prov. xx, 4. — ⁵ Eccl. xi, 4. — ⁶ Psal. xlviii, 13.

*mum*¹. De quo et alibi dicitur : *Quis poterit*² Et hoc in loco suo exponetur, sed non modo.
*ex vobis habbare cum igne devorante? aut quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis?*³

9. Haec audiens villicus plane si timuerit, ne mireris. Et notandum quod timor iste quadriformis est; scilicet mundanus, servilis, initialis, et filialis sive castus. Mundanus, qui facit recedere a malo pro evitacione pene. Servilis, qui facit a malo abstinere pro evitacione pene, mali retinemus voluntatem. Initialis timor gehenna, de quo dicitur per prophetam : *Initium sapientiae timor Domini*⁴. Filialis, de quo per eundem dicitur : *Timor Domini sanctus permanet in saeculum saeculi*⁵. In duabus his formis utilis est hominibus semper, in aliis minime. In initiali formaliter frendens, ut modo dictum est, ad villicum venit : propter quod ait, *Scio quid faciam, ut cum amotus facro*, etc. Haec amotio nihil est aliud, quam hominis interioris, id est animae et corporis, separatio. Et notandum quod, Scire, nos expondere non oportet, quia ipsem suum Scire, scilicet quid facere velit, innoutuit per hoc quod sequitur, dicens : *Ut cum amotus fuero a villicatione, recipiant me in domos suas*. In hoc quod suum Scire exposuit, meminit poeta dicentis :

*Scire tuum nihil est, nisi seire tuum hoc sciatur alter*⁶.

Visus siquidem est minus hoc dixisse, scilicet qui sunt qui recipere eum debeant : quod tamen cum dixerat, *in domos suas*, succincte apprehenditur annotasse. Sunt namque qui homines recipiunt, quorum sunt domus caeli et aeterna tabernacula : et hi qui sint, Dominus ad discipulos suos loquens patenter ostendit in illis verbis suis, cum dicit, *Sinite parvulos venire ad me : talium est enim regnum celorum*⁷; et alibi, *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum celorum*⁸. Ab his ergo necesse est emere regnum celorum, quorum est : vere necesse est, quia non habemus hic, ut ait Apostolus, *manentem civitatem, sed futuram inquirimus*⁹. Et item de suis confidens : *Scimus quod terrestris dominus nostra huius habitationis dissolvatur, quod habemus ex Deo domum non manufactam aeternam in celis*¹⁰. Hanc utique nos emere docet Dominus in subsequentibus dicens : *Facite vobis amicos de manuona iniustatis, ut cum deficeritis, recipiant vos in aeterna tabernacula.*

A 10. Sed videamus quid sequitur. *Convocatis singulis debitoribus, etc.* Memini me superius dixisse misericordiam, et veritatem, et charitatem cum aliis multis, quasi ruricolas esse, et debere eas huic diviti domino reddere suos effectus, quasi fructus operum suorum per manus villici. Nihil ergo est aliud quod dicimus villicum debitores domini sui convocasse, nisi unumquemque in corde suo quid fecerit, vel quid fecisset debnerit, juxta posse virium suarum pertractasse. Quod quoties agimus, fere per omnia reos nos esse cognoscimus : praeципue tamen in eo quod per charitatem largius erogasse debuimus; et in eo quod per penitentiam illis qui nos injuriaverunt, condonasse perfectius debemus. Et hoc datur intelligi, cum huic quæstioni, scilicet, *Quantum debes domino meo?* respondeatur : *Centum cados olei*. Per centum enim significatur perfectio; per oleum, misericordia. Est ergo sensus, *Debeo centum cados olei*: id est, quod mihi injuriantibus perfecte dimisisse debueram, non dimisi. Cui subsequenter adjungitur : *Sede cito, scribe quinquaginta*. Novimus quod Sedere, humiliationem; Cito, festinationem; Scribere, firmitatem; Quinquaginta, penitentiam designat. Et super his convenientia habemus exempla : sed quia satis est notum, non conveniet adducere; sed quid sibi verba velint, dicemus. Cum ergo dicimus, *Sede cito, et scribe quinquaginta*, idem est ac si quis dicat sibimetipsi aut proximo suo : Qui fateris te peccasse in misericordia, humiliare cito, firmus permane in penitentia.

11. Deinde alii dixit : *Tu vero quantum debes?* *Centum coros tritici*. Fere eadem est haec quæstio, et responsio cum prima : excepto quod illa est de indulgentia, haec de charitate. Hic enim frumentum charitatem designat, quemadmodum superius per oleum misericordiam diximus designari. Hoc itaque hujus quæstionis responsio nobis innuit, quod qui saeculi hujus substantiam possidemus, perfecte egentibus erogasse debuimus : quod si non fecerimus eum possemus, apud summum Patremfamilias debiti vinculo obligamur, sicut scriptum est : *Qui habet substantiam hujus mundi, et viderit fratrem suum necessitatem habere; si clauserit viscera sua ab eo, vere charitas Patris non est in*

¹ Job xxiv, 19. — ² Isai. xxxiii, 14. — ³ Psal. cx, 10. — ⁴ Psal. xviii, 10. — ⁵ Persius, sat. 1, vers. 27. — ⁶ Matth. xix, 14. — ⁷ Id. v, 3. — ⁸ Hebr. xiii, 14. — ⁹ II Cor. v, 1. — ¹⁰ Pers. nisi te scire hoc sciatur alter. †

*eo*¹. Hujus tamen obligationis nodus celeriter⁷⁰⁰ generatione sua filii lucis; dictum est nobis, ut rumpitur, si bene perficiatur quod sequitur: *Sæcularium inutilem imitemur prudentiam, sicut Moyses ibi nos mystice docet, dicens: Cum egressus fueris ad pugnam, si videris mulierem pulchram, et adamaveris eam, rades ei cæsiariem, etc. et erit tibi uxor*⁵. Et dictum est similius ad magnam nostram erubescientiam, ac si dixisset nobis illud prophetæ: *Erubesce, Sidon, ait mare*⁶. Grandis enim nobis debet esse verecundia, quod filii perditionis promptiores sunt in appetendis malis, quam nos sumus in celestibus gaudiis, de quibus beatus Gregorius ait:

« Qui cœlestis vita delcedinem, in quantum B » possibilitas admittit, perfecte cognoverit; ea » quæ in terris amaverat, libenter cuncta de- » relinquunt. »

13. Et ad hæc incitamus cum dicitur: *Facite vobis amicos de manimona iniuitatis, ut cum defeceritis, recipient vos in æterna tabernacula.* Bonus sermo et omni acceptione dignus, docens nos cum illis amicitiam jungere, qui nos pos sunt in æterna secum tabernacula collocare. Qui videlicet sunt illi, nisi quos superius breviter annotavi, parvuli et pauperes Christi? Quos quia Dominus amat, ipso teste qui ait, *Vos amici mei estis*⁷: ab his nos faciamus amari de eo, quod idem Dominus nos docuit dicens, *de mammona iniuitatis.* Vile est pretium, sed emptio multa. Mammona namque divitiae nun eupantur, quæ dicuntur iniquæ, non propter se, sed propter iniuitatis effectum qui evenit ex se: sicut arbor illa quæ appellata est scientia boni et mali; non quod ullam haberet scientiam, sed quod tangentes eam contra præceptum, boni pariter et mali contingere esse scientes. Ilic satis ostenditur, quod ex facilis possunt amici superni cives haberi. Ex quorum amicitiis qui fructus nobis proveniat, Veritas subsequenter ostendit, cum dixit: *Ut recipient vos in æterna tabernacula.* Videtur hic oriri quæstio in eo quod pauperibus attribuitur susceptio et retributio beneficentium sibi, cum donum solius Dei sit, veniens ex ejus multa miseratione et gratia. Quæ multum facile solvitur, si attendatur quod Dei Filius nostram carnem suscipiens factus est pauper pro nobis; et id quod pauperibus erogatur, sibi factum fuisse dicat, et se retribuere beneficentibus: quod ibi testatur, ubi de parvulis loquens ait, *Quæ-*

¹ I Joan. iii, 17. — ² Gen. iv, 7, juxta LXX. — ³ Moral. lib. 30, cap. 14. — ⁴ Psal. xv, 4. — ⁵ Deut. xxvi, 10-13. — ⁶ Isai. xxviii, 4. — ⁷ Joan. xv, 16.

cumque fecistis mihi ex minimis meis, mihi feci-⁷⁰² vocem dicentis : Bonum, inquit, operemur ad stis. Esurivi, et dedistis mihi manducare; sitiui, A et dedistis mihi bibere, etc. Venite ergo et percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi¹.

14. Sollicitenmur ergo, fratres mei, sollicitemur pauperibus erogare consilio Domini. Sed quia interest pauperis et pauperis, quod Dominus ibi visus est annotasse cum diceret, *Beati pauperes spiritu*; de paupertate talis facienda est distinctio, quae designet quibus præcipue debeamus largiri. Paupertas igitur alia naturalis, alia locuples, alia spiritualis. Et hujus divisionis unumquodque membrum bifarie subpartitur, quod his pertractandum relinquimus, qui magna de minimis sciunt extrahere : præter quod hoc solum dicimus, quia naturalibus egenis et spiritualibus præcipue manum misericordiae porrigitre monemur, verbis Apostoli Pauli dicentes : *Qui suis non providet, et maxime domesticis ; fidem abnegat, et est infidelis deterior²*. Sed quia nescimus hodie, quis ante Dei oculos dignus sit odio vel amore, demus his et demus illis juxta ejusdem apostoli

vocem dicentis : Bonum, inquit, operemur ad stis. Esurivi, et dedistis mihi manducare; sitiui, A et dedistis mihi bibere, etc. Venite ergo et percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi¹. Et quia sunt qui petunt, sunt et qui verecundantur; cum superest unde possit dari, demus utrisque. De potentibus enim Dominus ait : *Omni potenti te, tribue⁴*. De verecundis beatus Augustinus super hunc versum, *Qui producit senum jumentis, et herbam servitutis hominum⁵*, dicit hoc modo : « Beatus, » inquit, « qui præoccupat vocem petituri⁶. » De omnibus indifferenter Dominus ait, *Date, et dabitur vobis⁷* : et etiam illud, *Date elemosynam, et ecce omnia munda sunt vobis⁸* : et iterum illud, *Ignem ardentem extinguit aqua, et elemosyna resistit peccatis⁹* : et hinc est illud, *Conclute elemosynam in sinu pauperis, et habe orabit pro te¹⁰* : et bonus pater filio ait, *Si multum tibi fuerit, abundantanter retribue; si exiguum, et illud libenter impertire¹¹*. Quod tam solerter omnia agere studeamus, quatenus in aeterna tabernacula recipi mereamur per Dominum Iesum Christum Salvatorem nostrum, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus, per omnia saeculorum. Amen.

SERMO

In illud Sapientiae, vii, 30, et viii, 4 : Sapientia vincit malitiam. Attingit ergo a fine usque ad finem fortiter, et disponit omnia suaviter.

Non est Bernardi; sed, ut puto, Guiberti abbatis de Novigento, qui in illum Sapientiae locum habuit prolixum sermonem, ex lib. 1 de ejus Vita, cap. 16.

1. Sicut sapientia sapor boni, ita malitia sapor mali dicitur. Clavis clavo expellitur : ita et prava bonis supervenientibus eliminantur. Virtute siquidem et Sapientia Patris, Mediatore Dei et hominum Christo Jesu crucem pro nobis

C subeunte, simul cum illo, secundum Apostolum, *crucifixus est homo noster, ut destruatur corpus peccati¹²*. Quid ergo dixerim corpus peccati? Hoc merito dixerim, imaginem quam impedit et confregit lapis excisus de monte sine

¹ Matth. xxv, 34-40. — ² 1 Tim. v, 8. — ³ Galat. vi, 10. — ⁴ Lue. vi, 30. — ⁵ Psal. ciii, 14. — ⁶ Enat. in Psal. ciii, serm. 3, n. 10. — ⁷ Lue. vi, 38. — ⁸ Id. xi, 41. — ⁹ Eccli. iii, 33. — ¹⁰ Id. xxix, 15. — ¹¹ Tob. iv, 9. — ¹² Rom. vi, 6.

manibus : cuius caput aureum, et cæterorum¹ stus dat denique voici suæ vocem virtutis. Unde membrorum suis describuntur quædam ex A tonitrum vocis ejus factum in virtute, interiora argento, quædam ex ære, quædam ex ferro, quædam ex luto et ferro². Caput est malitia, quam superius saporem diximus mali : unde et per aurum exprimitur, quo nimis sapientia in Scripturis designatur. Medium vero corporis, id est pectus et brachia, ex argento fuisse memorantur. Argentum est lucidum et sonorum : enjus sonoritas demulcet auditum, et claritas visum oblectat. Unde per ipsum curiositas designatur, quæ in his duobus sensibus, visu videbitur et auditu, maxime viget : quia per ipsos, utpote principaliores corporis fenestras, mors B cerebri et levius intrare consuevit ad animas nostras. Per ventrem autem et femora, ubi libido dominatur, designatur voluptas : quæ ex ære fuisse describuntur, quod similiter lucidum est et sonorum ; quoniam eousque malitiae rabies incanduit, ut flagitosi et coinquinati homines, non solum in spurcitia delectari, sed etiam in infamia consueverint gloriari ; utpote qui lætantur cum maleficerint, et exsultant in rebus pessimis³. Unde pravo suo exemplo corruptum et eos qui longe, et eos qui prope sunt : proximos videlicet, mala conversatione ; remotos autem, mala conversationis opinione : illorum oculis lucentes, istorum auribus insonantes. Tibiæ quæ molem sustinent corporis, ferreae dicuntur. Squama squamæ conjungitur⁴, et totam sustinet machinam peccati prava et more ferri indurata voluntas. Quare enim peccas? Quia nescis quid facias? Absit. Quia cogitis ut facias? Absit : sed quia placet ut sic facias. Imbutum ergo et suffocatum veneno diaboli voluntatis desiderium, fomes sceleris, et virus flagitiū solū est quod obturat aures, ut non audiant vocem incantantium, et beneficii incantantis sapienter. Per pedes, quorum pars quædam erat ferrea, quædam fictilis, opera signantur tenebrarum, quibus ad notitiam pervenitur hominum. Lutum et ferrum bene sibi invicem non cohærent. Per lutum, operum immunditia ; per ferrum, mentis pertinacia designatur : quæ licet ad horam conjungantur, diu tamen cohærente non possunt. Ducas siquidem in bonis dies tuos, sed in puncto descendes ad inferos⁵.

2. Lapis ergo prius pedes comminuit : quia fortitudo et firmamentum nostrum Jesus Christus

3. Vincit ergo, sed qualiter, videamus. Attigit enim a fine usque ad finem fortiter, et disponit omnia suaviter. Sunt ergo inveniendi ad minus duo fines altrinsecus positi, quibus sapientia medians attingat utrumque. Quæramus C fines istos in parabolis evangelicis ; illis videlicet in quibus primum agitur de thesauro, quem qui invenit homo, vendit omnia quæ habet, et emit agrum illum. Subjungitur postmodum de pretiosa margarita, quam negotiator inventam comparat, venditis omnibus quæ possidet. Demum agitur de sagena, quæ missa in mare, congregat bonos et malos pisces⁶. Similitudines istas diligentius perscrutemur, ut ex ipsis eliciatur proposita veritas. Ager, de quo in prima agitur parabola, disciplina est Ordinis. Ager enim culta terra est, quæ, amputatis fructibus et arborum radicibus extirpatis, habilis est ad D semen recipiendum, et fructum afferendum. Talis est disciplina Ordinis, quæ, avulsa peccatorum tribulis remotisque scandalorum occasionibus, digna est plausu eni Deus emittat eloquium suum. In qua nō sit verbū suū non est alligatum, sed ablati impedimentorum obstaculis, per humiles et mites corde velociter currit sermo ejus. Hic est ager plenus cui benedixit Dominus⁶, habens irriguum superius, et irriguum inferius⁷, fontes profecto Israel, de qui-

¹ Dan. xi, 32-34. — ² Prov. xi, 15. — ³ Job xl, 6, 7. — ⁴ Id. xxi, 13. — ⁵ Matth. xiii, 41-48. — ⁶ Gen. xxvii, 27. — ⁷ Judic. i, 15.

bus in ecclesiis Domino benedicitur. Hi sunt¹⁰³ quæ ab initio conversionis meæ mihi tribuit, fontes Salvatoris: quorum alter est divinitas, irriguum videlicet superioris; alter est humanitas, irriguum scilicet inferius. De fonte humanitatis aquas potamus confidentia; quia per ipsam accessum habemus ad Patrem, per confidentiam in fide ipsius: de fonte divinitatis, aquæ prodeunt misericordiae, cuius impetus laetificat civitatem Dei, laetantem in cœlis ad plenum, peregrinante in terris, prout enique divisit Deus mensuram fidei. De latibus Prophetarum exsiliit Christus Jesus ad campos pauperum. Per merita suæ humanitatis impertit et divinitatis participium in præmium. Dabit siquidem pacem nobis, transferendo nos in arcanum suæ divinitatis; quia omnia opera nostra operatus est nobis in humilitate suæ humanitatis. Si ergo nostram salutem operata est humanitas, quid operatur divinitas? Nostram profecto delectationem, quia delectationes in dextera ejus usque in finem¹.

4. Laborantes igitur in agro paupertatis duo habent irrigua, quibus cordium irrigatur ariditas, et terræ nostræ fructificat sterilitas. Absque harum aquarum refrigerio nulla sane ad esset proficiendi possiblitas, sed deficiendi inumberet necessitas. Cum enim ad te reversus consideras hinc exasperatæ potentiam maiestatis, inde exasperantis pertinaciam iniquitatis; nonne repente subintraret desperatio, nisi mediatoris Dei et hominum hominis Iesu Christi incarnatione succurreret et passio? Supervenientibus autem sæculi tribulationibus, et impugnationibus dæmonis, et elevatis in planicie mentis tuæ tentationum procellis; nonne passionibus hujus temporis succumberes, nisi futurae gloriae spes sublevaret? Sicut ergo apud humanitatem Christi habes merita, de quibus confidens desperare non possis; ita apud divinitatem sunt præmia de quorum expectatione possis in tribulationibus non solum respirare, sed et gloriari: quia nimirum fecit nobiscum misericordiam suam, non solum remittens debita, sed etiam promittens præmia. *Quid retribuauit Domino pro omnibus quæ retribuit mihi?* pro omnibus quidem quæ mihi ad conversionem meam tribuit? In ipsa conversione mea corpus meum et animam meam retribuit, ino reddidit, ino me pigrante et renidente ipse a me extorsit. Ecce autem pro omnibus

A compunctionem videlicet lacrymarum, devotionem meditationum, consolationem in laboribus, delectationem in meditationibus; pro his, inquam, et innumeris aliis beneficiis, quid ei rursum retribuam? Qui totum dedit, quid ulterius impendere habeo? *Calicem salutaris accipiam, et nomen Domini invocabo*². Quid est, *Calicem accipiam?* *Anima mea desiderabit te in nocte, sed et spiritus meus in praecordiis meis. Nomen tuum et memoriale tuum in desiderio animæ*³. Nomen Salvatoris mei, fratres mei, carnis meæ, sanguinis mei, nomen a sæculis absconditum, sed in fine sæculorum revelatum; nomen mirabile, nomen ineffabile, nomen inæstimabile, ino eo mirabilius, quo inæstimabilius, eo magis gratum, quo gratuitum: hoc, inquam, nomen non jam vivente me labiis meis laudabo, sed jam non vivente me, vivente vero in me Christo, sicut adipe et pinguedine repletur anima mea; ut non solum exterioribus, sed et interioribus labiis invocem nomen Domini. *Quicumque enim non vocaverit, sed invocaverit nomen Domini, salvs erit*⁴. Non solum autem nomen, sed et memoriale passionis ejus semper sit in desiderio animæ meæ, ut passionis ejus particeps efficiar, si quo modo agnoscere potero sicut agnitus sum.

5. Sic ergo calicem ejus accipiam, quia monumenta passionis suæ intra animæ meæ simum, intra memorie meæ cellas semper revolvam. Aspiciam regem Salomonem in diadema, quo coronavit eum mater sua⁵. Aspiciam eum ligatum, flagellatum, consputum, saturatum opprobriis, clavisque confixum. Aspiciam in hujus deserto exsilio serpentem æneum super columnam crucis exaltatum, ut serpentes, qui me mordent moriantur; quia nullus qui credit in eum peribit, sed habebit vitam aeternam⁶. Hæc et alia patientis et morientis Domini mei memorialia memorie meæ arctius commendabo, et ad os cogitationis revocans ruminabo diutius, ut impinguem devotius. Hæc, inquam, crucis et passionis ejus insignia sint præsentia, ut lœva ejus dilectionis, qua nemo unquam majorem habuit, sit sub capite meo, ne videlicet mens mea ad carnalia incurvetur desideria, donec dextera divinitatis ejus amplectetur me⁷; ut absorbeatur hoc quod mortale est a vita⁸; et

¹ Psal. xv, 11. — ² Psal. cxv, 12, 13. — ³ Isai. xxvi, 9, 8. — ⁴ Joel ii, 32. — ⁵ Cantic. iii, 11. — ⁶ Num. xxxi, 9, et Joan. iii, 14, 15. — ⁷ Cantic. ii, 6. — ⁸ II Cor. v, 4.

mortale hoc immortalitatem, et corruptibile⁷¹ carne, homo in homine. Agnoscat, inquam, et hoc induat incorruptionem¹. Lævam in hoc loco, humanitatem ejus accipio; in qua nobis exhibuit charitatem, ut diximus, qua nemo maiorem habet, ponens animam suam etiam pro inimicis suis. Dextera est divinitas, qua desidero amplexari et circumdari. Tunc enim satiabor, inquit, cum apparuerit gloria tua²: et, Adimplebis me lætitia cum vultu tuo; quia delectationes in dextera tua usque in finem³.

6. Cæterum quantum dextera sinistram præcellit, quantum videlicet æterna caducis, incorruptibilia corruptibilibus, immortalia mortaliibus; tantum necesse est præcellere charitatem, quam nobis exhibitus est in gloria sue divinitatis, charitati quam nobis exhibuit in miseria sue humanitatis. Hanc enim et oculus vidit, et auris audivit, et in cor hominis ascendit, non quam præparavit diligentibus se. Quæ tamen est illa charitas? Audi. Licet majorem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis⁴: ipse tamen suam posuit pro inimicis. Cum enim adhuc inimici essemus, reconciliavit nos Deo in sanguine suo⁵. Si hoc fecit homo, quid faciet Deus? si hoc fecit pauper, quid faciet dives? si hoc fecit pro inimicis, quid faciet pro amicis? si hoc fecit in via, quid faciet in patria? si hoc fecit in exilio, quid faciet in palatio? si hoc fecit in terra, ubi sui eum non receperunt; quid faciet in cœlo, ubi ei omnes obediunt? Si quandoque suggestionibus diaboli, vel importunis carnis nostræ clamoribus ad curam carnis in desideriis peragendam revocemur; anxieties Christi, crucisque supplicium ponamus præ oculis, et confessim ipsanos docebit experientia, quid senserit Apostolus cum dixit, Verbum crucis his qui salvi sunt, virtus Dei est⁶: et, Mihī absit gloriari nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi⁷. Quare? Quia sicut fluit cera a facie ignis, sic percunt omnes immunditiæ a facie crucis. Dei siquidem infirmitas, nostra est fortitudo, et in stultitia ejus facti sumus sapientes. Quia enim mundas non cognovit in sapientia Deum, placuit Deo per stultitiam prædicationis saluos facere credentes⁸. Verbum caro factum est, et habitavit in nobis⁹. Caro factus est carnalibus, sicut spiritus angelicis spiritibus. Agnoscat cum caro in

A imitetur, ut eum videre mereatur in majestate, quia per humilitatem pertinet ad sublimitatem. Si enim compatimur, et conregnabimus: si commorimur, et convivemus¹⁰. Agnoscamus eum, inquam, secundum carnem, donec calcatis motibus carnis, et omnibus extintis vel devictis carnalibus desideriis, possimus dicere cum Apostolo: Et si cognovimus eum secundum carnem, sed jam non novimus¹¹. Licet enim gloriosum sit videre, vel in memoria habere, etiam secundum carnem, speciosum formam præ filiis hominum; magis tamen proponitur nobis caro B ejus ad medelam quam ad gloriam, ad necessitatem quam ad beatitudinem. Altera siquidem collata est beatitudine animæ, cui nihil creatum sufficere potest, etiamsi cum terra cœlum possideret. Nec satiari potest ejus cupiditas, donec eum habeat cuius imago est, qui solus potest implere angulos cupiditatis suæ.

7. Sicut autem Mediator noster duas naturas, humanitatem videlicet et divinitatem, conjunxit in una persona; ita singula ejus opera ad hanc, sive illam necesse est pertinere naturam. Ad hanc siquidem miseria, sed ad illam pertinet potentia. Quidquid ergo miseriæ passus est, ex C homine contraxit. Quidquid potenter operatus est, a Patre habuit. Humanitate igitur et divinitate altrinsecus positis, duo habes media, Passionem et Resurrectionem. Illa est misericordiae et miseriæ: ista est potentia. Vis annunciari inter pennas columbae, id est inter perfectos sanctæ Ecclesiæ, quorum videlicet exemplo infirmi roborantur, depresso sublevantur? Dormias necesse est inter medios cleros, id est, inter Passionem et Resurrectionem, hinc stipatus fructibus, hinc fulcitus floribus. Fructus ad passionem, flores ad resurrectionem pertinent. Quæ seminaverit homo, haec et metet. Qui D seminat in carne, de carne metet corruptionem¹². Seminavit vetus homo in carne, messuit postmodum corruptionem. Quam? Passionem Christi. Nisi enim vetus homo transgrederetur, novus non pateretur. O profundum et inscrutabile redēptionis nostræ consilium! Vere diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum¹³. Domine Jesu Christe, si inobedientia Adæ cooperata est nobis in bonum, et tantum tuncque

¹ 1 Cor. xv, 53. — ² Psal. xvi, 13. — ³ Psal. xv, 11. — ⁴ Joan. xv, 13. — ⁵ Rom. v, 10. — ⁶ 1 Cor. i, 18. — ⁷ Galat. vi, 14. — ⁸ 1 Cor. i, 21. — ⁹ Joan. i, 14. — ¹⁰ Rom. viii, 17, et II Tim. ii, 11, 12. — ¹¹ II Cor. v, 16. — ¹² Galat. vi, 8. — ¹³ Rom. viii, 28.

mirificum bonum, ut tu fieres corruptibilis; tua⁷⁰⁶ obedientia in quod bonum nobis cooperabitur? A per ignominiam, et bonam famam⁷, tam prospera quam adversa hujus vite transeunt, ac si non sentiant. Beatus siquidem populus, cui etiam in hoc mundo relictus est sabbatismus. Qui dormit, expositus est, nullam sui curam gerens; et tamen quiescit. Ita et nos omnem sollicititudinem nostram in eum projicentes⁸, tam in adversis quam in prosperis exponamus, tam per plana quam per aspera ducatui illius congratulantes: qui ideo inclinavit cœlos et descendit, ut reduceret nos in viam rectam, ut de loco peregrinationis iremus in civitatem habitationis. Si haec via ardua est et stricta, ne deficias, quia eo tutior et rectior est. Porro prævius tuus fortis et pius est, paratus utique in defectu tuo te sacris in humeris collocare, et te portare ad gregem; quia qui dux et Dominus tuus est, ipse etiam et asinus tuus est. *Issachar asinus fortis*⁹, et posteriora dorsi ejus in pullore nuri¹⁰. Ipse dorsum nostrum, cui imponantur onera cæteris membris importabilia; sicut et hædus noster emissarius ipse est, cui imposita sunt peccata nostra¹¹: quia vere languores nostros ipse tulit, et dolores nostros ipse portavit¹². Hinc ergo in memoriam revolentes passionem Christi, omnia blandimenta mundi ut stercora reputemus, ut passionib[us] Christi conformemur. Inde spe tenentes firmiter gloriam resurrectionis ne deficiamus; sed gloriemur in tribulationibus, quia passiones hujus temporis condigne non sunt ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis¹³.

8. Omnium ergo temporum, quæ sub conversatione veteris hominis transegimus, fructus noster est passio Christi; cui debemus configrari, mortificationem ejus circumferentes in carne nostra mortali. Unde sicut ab initio conversationis, ita ab initio prædicationis suæ proposuit nobis penitentiam. *Agite, inquit, penitentiam, quoniam appropinquavit regnum caelorum*¹. Magnam refectionem senserat, qui de fructu penitentiae dicebat, *Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte*²: et alibi, *Cibabis nos pane lacrymarum, et potum lababis nobis in lacrymis in mensura*³: et iterum, *Potasti nos vino compunctionis*⁴. Quare ergo non dixerim penitentiam messem vel fructum, quæ panis vocatur et vinum? Fructus iste amarus est, sed salubris; quia penitentia amara est quidem ad tolerandum, saluberrima autem ad convalescendum. Proinde fidelis anima quæ retro sunt oblivisci desiderans, et ad anteriora extendi, his fructibus stipari et roborari desideret; quatenus ipsis interpositis, ad sæcularia desideria carnisque illecebras non possit reflecti. Sicut autem temporalitatem vetustatis nostræ recolentes, finem ejus et fructum habemus penitentiam: ita æternitatem novitatis nostræ meditando præcurrentes, quamdam gaudiorum sentimus fragrantiam; quæ merito floribus comparatur, quia viso flore spes fructus concipitur, sicut et per horum prægustationem gaudiorum certius animamur ad exspectationem futurorum. Quod enim non videmus, speramus: unde et per patientiam exspectamus⁵. Temporis ergo præteriti fructus est compunctio, ævi futuri flos est devotio.

9. Dormias ergo necesse est inter medios clericos, id est, inter Passionem et Resurrectionem; inter fructum et florem, inter compunctionem et devotionem. Qui sunt qui dormiunt? Qui flent, tanquam non flentes: qui gaudent, tanquam non gaudentes: qui utuntur hoc mundo, tanquam non utantur⁶: qui ut sedu-

tores, et veraces: sicut qui ignoti, et cogniti; obsecra quæ adversa hujus vite transeunt, ac si non sentiant. Beatus siquidem populus, cui etiam in hoc mundo relictus est sabbatismus. Qui dormit, expositus est, nullam sui curam gerens; et tamen quiescit. Ita et nos omnem sollicititudinem nostram in eum projicentes⁸, tam in adversis quam in prosperis exponamus, tam per plana quam per aspera ducatui illius congratulantes: qui ideo inclinavit cœlos et descendit, ut reduceret nos in viam rectam, ut de loco peregrinationis iremus in civitatem habitationis. Si haec via ardua est et stricta, ne deficias, quia eo tutior et rectior est. Porro prævius tuus fortis et pius est, paratus utique in defectu tuo te sacris in humeris collocare, et te portare ad gregem; quia qui dux et Dominus tuus est, ipse etiam et asinus tuus est. *Issachar asinus fortis*⁹, et posteriora dorsi ejus in pullore nuri¹⁰. Ipse dorsum nostrum, cui imponantur onera cæteris membris importabilia; sicut et hædus noster emissarius ipse est, cui imposita sunt peccata nostra¹¹: quia vere languores nostros ipse tulit, et dolores nostros ipse portavit¹². Hinc ergo in memoriam revolentes passionem Christi, omnia blandimenta mundi ut stercora reputemus, ut passionib[us] Christi conformemur. Inde spe tenentes firmiter gloriam resurrectionis ne deficiamus; sed gloriemur in tribulationibus, quia passiones hujus temporis condigne non sunt ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis¹³.

10. Ager ergo paupertatis merito plenus dicitur, quem simul et ver decorat floribus, et autumnum replet fructibus. Cui merito Pater comparat Filium suum, dicens: *Ecce odor filii mei sicut odor agri pleni*¹⁴. In quo nimur omnis perfectio paupertatis, et virtutum plenitude superabundavit, ita ut de plenitudine ejus omnes acciperemus¹⁵. Cum enim dives esset, propter nos factus est egenus, ut illius ditaremur inopia¹⁶. Ager iste aquis irrigans, floribus redolens, et abundans fructibus, thesaurum habet in se absconditum, videlicet continentiam carnis. Pretiosus siquidem thesaurus est possidere vas suum in sanctificatione et honore, non in passione desiderii, sicut gentes que-

¹ Matth. iii, 2. — ² Psal. xli, 4. — ³ Psal. lxxix, 6. — ⁴ Psal. lxi, 5. — ⁵ Rom. viii, 25. — ⁶ I Cor. vii, 30, 31. — ⁷ II Cor. vi, 8. — ⁸ I Petr. v, 7. — ⁹ Gen. xlix, 14. — ¹⁰ Psal. lxvii, 14. — ¹¹ Levit. xvi, 8-10. — ¹² Isai. xlii, 4. — ¹³ Rom. viii, 18. — ¹⁴ Gen. xxvii, 27. — ¹⁵ Joan. i, 16. — ¹⁶ II Cor. viii, 9.

ignorant Deum¹. Noli quærere thesaurum hunc² quatenus etsi ipse trahat, ipsi tamen inniti non inter spinas et tribulos sacerularis illecebræ, nec A possit. Non est omnino sine eo, quia cum repentina cogitatione concurrit multoties quædam delectatio : quæ tamen cum sentitur, gemitum magis quam consensum extorquet.

12. Invento hujusmodi thesauro in agro paupertatis, ut in tuam thesaurus redigatur possessionem, vade et vende omnia quæ habes, et eme agrum illum. Quid est, vende omnia quæ habes? Abrenuntia omnibus quæ possides, exiens ad Jesum extra castra, ut portes impropperium crucis ejus : quatenus tantæ humilitatis merito de nemore exiens, in quo involutæ sunt B semitæ impiorum qui in circuitu ambulant⁵; agrum quem prædiximus possideas, in quo abjectis occupationibus curisque sacerularibus, corpore composito, et corde dilatato, curras alacer viam mandatorum Dei, quæ quidem desiderabilia sunt et dulciora super mel et favum. Quare? Quia in custodiendis illis retributio multa⁶. Plane multa, quia custodientibus ea debetur vita æterna. Unde Veritas: *Si vis, inquit, venire ad vitam, serua mandata*⁷. In hoc gradu continentiae, in quo refrenas quod delectat, et quod non delectat operaris, magna tibi incumbit tribulatio; quia dum voluntati tuae repugnat ratio, bellum geritur intestinum. Noli ergo torpere, sed leves oculos tuos ad eum qui habitat in celis, a quo veniet tibi auxilium, ut non solum permaneas, sed etiam glorieris in tribulationibus. Quod tamen aliter non fit, nisi tibi sapiat Deus.

11. Nota, aliud esse continentem, aliud castum. Luxuriosus et castus sibi repugnant. Luxuriosi est motus sentire, et motibus consentire: casti est nec motus sentire, nec motibus consentire. Continens est in medio, utrobique sumens participium; eum altero commune habens motus sentire, eum altero motibus non consentire. Iste existens in medio domus, deorsum luxuriosus, sursum vero collatus pudico, etsi non in munditia carnis perambulat, tamen in innocentia cordis decantat misericordiam et iudicium. Judicium, quod motus sentiat: misericordiam, quod motibus non consentiat. Iste nolens dimittere Angelum magni consilii incipientie aurora novæ lucis, sed petens obnixe benedictionem perseverantie; etsi non omnino privari, claudicare tamen meretur altero pede¹. Qui sunt duo pedes? Motus sentire, et motibus consentire. Illud est naturale, istud est criminale. Licit ergo nondum ignorare possit pravos motus desideriorum, sed adhuc in ipso vigeat pes iste; per gratiam tamen supernæ benedictionis ita enervatur in ipso pes consensus,

C de C semitæ impiorum qui in circuitu ambulant⁵; agrum quem prædiximus possideas, in quo abjectis occupationibus curisque sacerularibus, corpore composito, et corde dilatato, curras alacer viam mandatorum Dei, quæ quidem desiderabilia sunt et dulciora super mel et favum. Quare? Quia in custodiendis illis retributio multa⁶. Plane multa, quia custodientibus ea debetur vita æterna. Unde Veritas: *Si vis, inquit, venire ad vitam, serua mandata*⁷. In hoc gradu continentiae, in quo refrenas quod delectat, et quod non delectat operaris, magna tibi incumbit tribulatio; quia dum voluntati tuae repugnat ratio, bellum geritur intestinum. Noli ergo torpere, sed leves oculos tuos ad eum qui habitat in celis, a quo veniet tibi auxilium, ut non solum permaneas, sed etiam glorieris in tribulationibus. Quod tamen aliter non fit, nisi tibi sapiat Deus.

13. Queras ergo necesse est sapientiam, per quam tibi sapiat Deus, et mundus desipiat: quæ per pretiosam signatur margaritam; quam qui invenit homo, vadit, et vendit universa quæ habet, et emit eam⁸. Utinam gustares et sentires quam dulcis est Dominus! utinam gustares panem qui de celo descendit, habentem omnne D delectamentum et suavitatem saporis⁹. Profecto si quid haberes, venderes, et comparares eam. Quid tamen habes vendere, qui omnia que possidebas vendidisti propter agrum paupertatis comparandum, in quo thesaurum inveneras continentiae? Vide ne forte duplex sit possessio tua; una interior, altera exterior. Exterior est sacerularis facultas, interior est propria voluntas. Sacerularibus facultatibus abrenuntiasti, exiens ad Jesum extra castra hujus sæculi. Adhuc ta-

¹ 1 Thess. iv, 5. — ² Jacobi 1, 17. — ³ Isai. xxxiii, 15. — ⁴ Gen. xxvii, 24-32.

⁶ Psal. xviii, 11, 12. — ⁷ Math. xix, 17. — ⁸ Id. xiii, 45, 46.

⁵ Psal. xl, 9.

—

9 Sap. xvi, 20.

men rufis, et vetustatis tuae tenebris obvolitus,⁷ tamen ad altare, et Dominium corpus et sanguinis voluntatis tuae vitium non intellexeras, quae profecto non relinquitur, quoties fit exterior abrenuntiatio. Citius enim et levius relinquitur facultas, quam cupiditas amittatur. Unde Dominus non quoscumque pauperes, sed pauperes spiritu dicit esse beatos¹. Qui sunt illi? Non omnes utique qui habent, sed qui amant paupertatem.

14. Parum ergo omnino, imo nihil prodest exterior abrenuntiatio sine interior vel comitante, vel subsequente. Propria siquidem voluntas Deum impugnat, et adversus eum extollitur. Ipsa est quæ paradisum spoliat, et ditat infernum: quæ sanguinem Christi evanescat, et ditioni diaboli subjugat mundum. Vide qualiter propria voluntas adversatur Deo. Nemo potest duobus dominis servire². Non poteris obedire simul et divinae, et propriae voluntati. Si enim voluntas tua voluntati divinae concordat, jam non propria voluntas est, sed communis: non tantum est hominis, sed hominis et Dei. Cæterum voluntati Dei ex debito creationis tuae necessario es obnoxius. Quare? Quia sola voluntas Dei causa est quare creaverit et recreaverit te Deus, sicut ait apostolus Jacobus: *Voluntarie genuit nos verbo veritatis*³. Facies quod debes dum obedis ei. Debitum etiam virtutis pensum fideliter persolvis, cum ejus voluntatem et habes in desiderio, et servas in obsequio. Ecce autem fallente diabolo et sensibus tuis sæculo lenocinante, ad ea quæ foris sunt curiose egredieris, ad quorum delectationem dum propriae voluntatis attraheris concupiscentia, quodammodo abrenuntias Deo, ac si abnegas diceres: Huc usque te colui, voluntatem tuam feci, sed nullam in me deinceps habeas fiduciam, quia alii domino servire, fidemque servare proposui. Ecce propriae voluntatis iniquitate abnegasti Deum tuum: sed needum sufficit tibi ipsa negatio; quin imo impudentissimus predo subsequenter effectus, in possessiones ejus violenter debaccharis, tam alimentis quam induimentiis, quæ preparavit non contemptoribus sed servitoribus suis, ad tantæ majestatis injuriam impudenter abutens. Si in monasterio es, nihil comedis, nihil bibis, nullo indueris, quod prius non auferas: dumque de sacario virtuallia rapis, latrociniu sacrilegium jungis. Accedis

A guinem tractans, nihil in te criminale repertis: qui, si veritas subtiliter indagatur, Deum negasse convinceris, ac latro probaris ac sacrilegus. Sequitur tertium, quod gravissimum est: quem abnegasti, quem depredatus es, ad ultimum moliris occidere. Permanens enim in iniquitate tua, peccatum tuum vis esse impunitum, in quo Deum vis esse injustum. Exigit enim justitia ejus ut unicuique reddat secundum opera sua⁴. Quis enim Deum vult esse injustum, vult Deum non esse Deum. Et qui desiderat non esse Deum, nonne quantum in eo est, ipse Deum occidit?

15. Proinde qui vendidisti exteriorem possessionem tuam, ut absconditum in agro regularis discipline thesaurum continentie emeres; vade et vende interiorem proprietatem, longe profecto graviorem ad relinquendum, et omnino perniciosa ad retinendum, ut pretiosam margaritam sapientiae compares: quam qui invenit, beatus si tenuerit eam. Vis eam habere? serva mandata. Sic enim scriptum est: *Concupisti sapientium? serva mandata, et Dominus dabit illam tibi*⁵. Impende igitur obedientiam, et recipies sapientiam. Quomodo enim possumus C Deo placere, aut ipse nobis sapere, si ejus mandatis contempserimus obedire? Unde interroganti in Evangelio adolescenti, divina continuo mandata proponit servanda⁶, ostendens in nobis faciendam esse ejus voluntatem, a quo æternam speramus retributionem. Propter quod dicit, *Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum*⁷: et alibi, *Quid vocatis me, Domine, Domine, et non facitis quæ dico*⁸? Hoc ordine debes progredi. Continere non potes in sæculo? fugi sæculum, et apprehende disciplinam, ubi profecto inuenies continentiam. Jugulatis postmodum per confessionem carnalibus desideriis, de vitiis animæ poteris liberius judicare, de quorum radicibus flagitorum pullulant surenli, et in perfectum turpitudinis corpus excrescent. Haec animæ vitia, spiritualia nequitia vocat Apostolus⁹, quæ parum discernere poteras, dum carnalibus occupabar is desideriis, et in eis quæ foris sunt delectabar. Postquam ergo exteriorem delectationem amiseris, nisi senseris interiorem, diu stare non poteris. Quæ est illa?

¹ Matth. v, 3. — ² Id. vi, 24. — ³ Jacobi 1, 18. — ⁴ Rom. ii, 6. — ⁵ Eccl. i, 33. — ⁶ Matth. xix, 17. — ⁷ Id. vii, 21. — ⁸ Luc. vi, 46. — ⁹ Ephes. vi, 12.

Visitatio sancti Spiritus. Hanc tibi auferri in⁷⁰⁹ mandatis Dei diligenter obediendo, et pro ea invenies vitam æternam. Dicit enim Veritas : *Si vis ad vitam venire, serva mandata*¹.

16. Ecce habes continentiam, qua corpus tuum possideas in sanctificatione : habes sapientiam, qua Deo placeas in devotione. Habes aliquid tibi, habes aliquid Deo : sed quid habes proximo? Quid est quod dicit Apostolus : *Sive sobrium sumus, vobis; sive excedimus, Deo?*² Quibus loquitur? Proximo loquitur. Qui ergo excessum suum dat Deo, sobrietatem suam proximo, quid sibi retinet? *Charitas non querit quæ sua sunt*³. Quare? Quia non est egena, et habet, et superabundat. Ita et tu necesse est habeas aliquid ad opus proximi, ut probes quæ sit voluntas Dei bona, et beneplacens, et perfecta. Probas in te voluntatem Dei bonam per continentiam; beneplacentem, per sapientiam: restat ut probes perfectam per misericordiam: quæ quidem significatur per sagenam missam in mare, et ex omni genere piscium congregantem⁴. Sagenam siquidem misericordiae per mare fraternæ charitatis trahitur, et bonos et malos pisces, id est, tam amaras quam dulces affectiones contrahit, omnibus se conformans, et omnium in se tam adversa quam prospera trajiciens, flens cum flentibus, gaudens cum gaudentibus; quæ tandem veniens ad littus, quando videlicet de servitute corporis hujus liberabitur in libertatem gloriae filiorum Dei, quidquid amarum, quidquid triste, quidquid adversum est, destruet et exuet, cui nimirum erit lætitia, et lux lucebit perpetua. Quod congregationem mare dixerim, non tibi videatur absurdum: quæ nimirum flante aura tentationis, procellis turbationum multoties eliditur. In qua sunt quam plures qui ascendunt usque ad cœlos præsumendo, et descendunt usque ad abyssos desperando: quorum anima in ipsis taborante turbantur et moventur sicut ebrios, et omnis sapientia, imo conscientia eorum deovratur⁵. Sed licet mirabiles elationes maris, mirabilis tamen in altis Dominus⁶: quia et si quandoque in navi dormire sustineat, novit tamen surgere in tempore opportuno, et eo impetrante fluctibus et mari, redit tranquillitas magna.

17. Ad inveniendos fines sapientiæ, ut proponevis per propriam voluntatem. Vende eam, A sumus, tres posuimus parabolæ evangelicas, easque, prout Dominus dedit, exposuimus: primam de thesauro, secundam de margaritis, tertiam de sagenâ. Jam vero devicta tantæ caliginis densitate, patet quomodo *Sapientia* attingat *a fine usque ad finem fortiter*. Sane secundum quod processimus, sapientia quasi medium locum tenet, habens hinc continentiam, inde misericordiam. Attingit autem modo ad istam, modo ad illam, fortitudinem utrumque ministrans. Luxuria siquidem impugnat continentiam, avaritia misericordiam. Luxuria flagitiū est, avaritia spiritualis nequitia. Unde illud vitium corporis, istud animæ. Vide quia nullum est peccatum quod ita inquinat corpus, sicut luxuria. *Onne enim peccatum quod fecerit homo, extra corpus suum est: qui autem fornicatur, in corpus suum peccat*⁷. Similiter super omne peccatum avaritia inquinat animam: unde et *idolorum servitus* dicitur⁸. Incurvat enim ad infima et egena elementa animam, quæ soli Creatori subjecta, cæteris rebus deberet præesse. Qui ergo perseverant in continentia, assultus sentiunt luxuriam, sed apud sapientiam fortitudinem inveniunt resistendi. Per hoc enim quod eis sapit Deus, et gustare quandoque merentur quam dulcis est Dominus, illam infelicissimam et fetentissimam dulcedinem luxuriae respuunt, et apud eum inveniunt refrigerium, cuius apud se habent desiderium. Similiter avaritia subvertit nititur misericordiam, et quasi sub specie boni res monasterii prohibet vendere pro necessitatibus infirmorum, ac si corruere debeat monasterium, si cura suscipiatur infirmorum. Sed quibus sapit Deus, non adeo sapit terrena substantia, quin infirmis compatiantur. Avaritia autem dum ingerit superfluitates, vult necessitates resecare: sed sagenam misericordiae, quæ fit ex filiis compassionis, et impedit charitatem in necessitatibus inveniendis, et habet discretionem in superfluitatibus rejiciendis. Dat itaque sapientia virtutem et fortitudinem plebi sue; virtutem contra avaritiam, fortitudinem contra luxuriam: et tamen inter tot perturbationes, et inter tot angustias disponit, ut diligentibus Deum omnia cooperentur in bonum⁹. Amen.

¹ Matth. xix, 17. — ² II Cor. v, 13. — ³ I Cor. xiii, 5. — ⁴ Matth. xiii, 47. — ⁵ Psal. cxi, 26, 27. — ⁶ Psal. xcii, 4. — ⁷ I Cor. vi, 18. — ⁸ Coloss. iii, 5. — ⁹ Rom. viii, 28.

IN PARABOLAM EVANGELICAM

DE DECEM VIRGINIBUS,

SERMO.

Est satis elegans, non tamen videtur esse Bernardi.

Simile est regnum cœlorum decem virginibus, etc.

Matth. cap. xxv, §. 1-13.

1. Sponsus Christus est, ad cuius vocem qui amicus est, stat et audit, et gaudio gaudet propter vocem sponsi. Huius nos despondit Apostolus, qui ait : *Despondi vos uni viro virginem castam exhibere Christo*¹. Timeo autem quod non possit hoc facere quod spopondit, id est, animam nostram exhibere Christo virginem, et virginem castam. Castam addit, quia sunt quedam virgines corpore, quæ cogitatione fornicularia devirginantur, et suaveolentem virginitatis florem libidinosæ affectionis pædore contaminant. Et hæ quidem fatuis quinque virginibus designantur, quas non rectæ intentionis affectus infatuat. Virgo Christus est, et Virginis filius, et virginem conjugem vult habere. Tu si habeas angelicam, plus dico vobis, Christi matrisque suæ gratiam, hilaresce, tripudia, et in amplexus Christi festinabunda gestiens, illud amatorium clama suspirans : *Osculetur me osculo oris sui*². Sponsa ergo es Iesu Christi : sed hoc tuum nomen diligenter attende. Sponsæ vel sponsi nomen ab eo quod est spondere grammatici derivant. Dicuntur autem sponsus et sponsa, quia se sibi alterutrum spondent, ut nec ille, nec illa alteri nubat. Porro inter diem desponsationis hujus interponitur aliquando breve spatum, aliquando et productum; et tamen definita ac denominata est dies, qua debeant convenire :

⁷⁰⁹ quod quidem sapienter atque utiliter statutum A est, ut interim mutuus amor augatur et crescat, et impatiens desiderium cupidæ quo amplius differtur, ignescat; et quia juxta Sallustium, cupienti animo nihil satis festinatur, diem dictarum nuptiarum properantius esse desiderant. Sic Jacob pro Rachel septennium a die desponsationis labore desudat, cubat sub dio, gelu alget, solibus uritur, nec tanti ac tam diuturni laboris amatorem vehemens cedit injuria³. Quorsum autem ista? Ut et tu si jam sponsa Christi es, ardeas amore, æstues desiderio, anheles suspiris, dum tardat dies copulæ concupitæ. Ait quidam, « Palleat omnis amans; » ut pallor et macies sint amoris signa certissima. Quid tibi cum lautoribus epulis? quid tibi cum vino? Non est hoc monachorum. Epulentur splendide cives Babylonis. Si te viderit ob amorem suum sponsus marescere, si pallescere, si calescere impatiensi desiderio; accelerabit copulae diem, offeret oscula, junget amplexus. O letam diem nuptiarum! o felicem sponsam tali conjugio! Carpe oscula, o beata sponsa, junge amplexus, canta : Ecce quod conceupi viam video; quod amavi jam teneo : ipsi sum juneta in cœlis, quem in terris posita tota devotione dīlexi⁴.

2. *Simile est regnum cœlorum decem virginibus, quas Rex cœlorum, si sibi cum lampadibus luminosis occurrerint, in illum cœlestem thalamum intra asylum cubiculi introducet. Sed quid*

¹ II Cor. xi, 2. — ² Cantic. i, 1. — ³ Gen. xxix, 18-28. — ⁴ In Officio S. Agnetis.

facimus, quia quinque sunt fatuae, et quinque⁷¹¹ prudentes? Puto autem quod et plures, et prudenter numerum longe superet multiplicitas fatuarum: cæterum omnes *acceptis lampadibus exierunt oboiam sponso et sponsæ*. Exierunt. Unde exierunt? Plane de substantia et sæculari conversatione, juxta illud: *Recedite, exite inde, et immundum ne tetigeritis*¹. Audit et Abraham: *Exi de terra tua, et de cognatione tua, et de domo patris tui*². Loth quoque de Sodomis exire præcipitur, et retrospicere prohibetur, ne pariter cum Sodomitis ardentibus involvatur incendiis. Sed quid dixit ad angelum? *Est civitas hic juxta, ad quam possum confugere, parva, et salvabor in ea*³. Numquid non modicum est, et vivet anima mea? Civitas parva et juxta, id est non longe a sæculo, in qua Loth ardente Sodoma salvatur, monasterium est. Numquid non modica est respectu illius, quæ mundi latitudinem occupans, populosa valde et malitiosa, cupiditatis et libidinis flagrat incendio? Eximus inde, et ad parvam civitatem quæ juxta est confugimus, ardente cum civibus suis Sodomam relinquentes. *Salvabor*, inquit, *in ea*. Plane salvabimur in civitatu ista, si non resperxerimus retro, si flammantis Sodomæ, quæ juxta juste ardet, non nos apprehenderint, non nos incenderint favillæ caducæ. De hac Sodoma exierunt virgines obviam sponso et sponsæ: longe enim est a virginibus flamma Sodomorum.

3. Exierunt autem cum lampadibus, lumbos habentes præcinctos, et lucernas in manibus ardentes; ut et castitatis cingulum astringatur in corpore, et ad utilitatem proximi et gloriam Patris, lux exempli clareat in operatione. Sic Gedeon in lagunculis lampades occultans, sed in hora certamannis fractis vasculis demonstrans, repentina lucē hostes terruit, et vertit in fugam⁴. Terrentur enim principes tenebrarum visa luce bonorum operum, quia stare ante lucem tenebræ non possunt. Prudentes enim virgines acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus. Vide prudentiam virginum istarum. Sciebant noctem fore productam: et nescientes qua hora noctis sponsus veniret, non contentæ oleo lampadum, etiam in vasis oleum sumunt; ut si forte illud quod erat in lampadibus annihilaretur et desiceret, de eo quod in vasis reposuerant ad

A custodiā luminis, lampades implerent. Oleum in lampade, est opus bonum in manifestatione: sed dum videtur a proximis claritas operis, dum mirantur et laudant, extollitur plerumque et assurgit elatus animus operantis; et dum inse et non in Domino gloriatur, lumen lampadis annullatur, et carent fomento congruo lampas, quæ coram hominibus clare lucet, coram Domino tenebratur. Prudentes vero virgines præter oleum quod in lampadibus habent, oleum aliud in vasis reponunt: quia nimis sanctæ animæ dum sponsi sui præstolantur adventum, dum toto desiderio ei clamant quotidie, *Adveniat regnum tuum*⁵, præter illa opera quæ proximis lucent ad Dei gloriam et videntur, aliqua in occulto, ubi solus Pater videt, opera faciunt; ut si forte illa, quæ conspicua et clara sunt, fatus humanæ laudis extinxerit, oleum occulta conscientiae suffragetur. Hæc est gloria filiæ regis ab intus, dum plus de oleo quod in vasis conscientiae dilucescit, quam de eo quod luget de foris, gloriatur; perissæ estimat omne quod cernitur, nec id dignum judicat remuneratione, quod favores hominum prosequuntur. Latenter igitur quæ prævalet, operatur, petit secretum, orationibus pulsat cœlum, fundit lacrymas testes amoris, et cum dilecto illo suo, suspirio genituque fabulatur. Hæc est gloria, sed ab intus, sed invisa, filiæ regis et amicæ. Hoc oleum fatuae virgines non habent; quia nisi ad nitorem vanæ gloriæ et favorem hominum bona non operantur. Hoc oleum, in quo prudentes confidunt, in abditis conscientiarum va sculis reponunt.

4. *Moram autem faciente sponso, dormiverunt omnes et dormierant*. Dormiunt virgines bona in Domino, et in Christi pectore dulce reclinatorium habentes, mane illud ultimum præstolantur. *Mane*, inquit, *astabo tibi, et vi debo*⁶. O quam jucundo interiu sopore sopiuntur, quarum caro in spe requiescit, et in spe spiritus hilarescit⁷! Libet inter hec meminisse, quod sanctus Germanus pontifex Autissiodorensis Romanum petens, cum Eduam devenisset, ad tumulum sancti Cassiani divertit: quem proprio vocans nomine, « Quid », inquit, « agis, frater charissime? » Et ille de tumulo: « Dulciter, » inquit, « in pace requiesco, et adventum Redemptoris exspecto⁸. » Ecce prudentium vir-

¹ Isai. i.ii, 11. — ² Gen. xii, 1. — ³ Id. xix, 20. — ⁴ Judic. vii. — ⁵ Matth. vi, 10. — ⁶ Psal. v, 5. — ⁷ Isai. li. — ⁸ Constantius presbyter, in Vita S. Germani, lib. 2, cap. 7, apud Sur. 31 juhi.

ginum somnus, quibus cœliens dicit Spiritus,⁷ animæ suis corporibus redditæ, tanto tutius, ut requiescant a laboribus suis¹. Non autem hoc fatuis virginibus dicitur, nec talis interim sopor carum. Neque enim a laboribus requiescunt, quarum caro videt corruptionem, ut ingrediatur putredo in ossibus earum, et subter eas secat. Et hoc quidem caro. Anima vero sepulta in inferno quomodo dormit conturbata, quæ in tormentis posita aet siti, nec sperat guttam refrigerii, et resurrectionis diem et adventum Judicis male sibi conscientia perhorrescit?

5. *Dormitaverunt igitur omnes et dormierunt. Media autem nocte clamor factus est: Ecce sponsus venit! exite obiam ei.* O clamorem prudentibus virginibus omni modulatione, omnibus modulis dulciorem! *Ecce sponsus venit!* Putas vox ista est Filii Dei, quam, cum venerit beata illa hora, omnes qui in monumentis sunt audiunt, et qui audierint vivent?² Domine Iesu Christe, Fili Dei vivi, da in illa hora auditui meo gaudium et lætitiam, et exsultabunt ossa humiliata. Non timeam tunc, quæso, Domine, ab auditione mala, quam audituri sunt quibus dicturus es: *Ite, maledicti, in ignem æternum*³. Erit fortassis vox ista illius tubantis archangeli, in cuius voce et in novissima tuba Dominus descendet de celo⁴. Canet enim tuba, ad eujus clangorem, ut Hieronymi verbis utar, totus timebit mundus. Fragor igitur tubæ illius, dum tubabit angelus, dum expurgiscentur homines, tartara etiam tenebrosa concutiet. Audiunt miseri qui ibi sunt, qui illo tenentur ergastulo, audiunt tunc, qui nunc audiunt et facere volunt: *Exite obiam ei.* Magnus quidem clamor: quoniam, ut Sibylla dicit^a, quando tuba sonitum tristem dimittet ab alto orbe, et Dominus cœlum advocabit desursum et terram disserere volens populum suum ante se, et prudentes virgines ab infatuatis separare; advocabit cœlum desursum, ut virtutes illæ cœlorum de suis sedibus moveantur, et omnes Angeli cum eo ad judicandum congregentur. Psalmista, *Advocabit cœlum desursum*⁵; id est, spiritus animasque justorum, quibus ante dictum fuerat, ut requiescerent tempus adhuc modicum, donec impleretur numerus fratrum eorum⁶. Tunc celesti illa habitatione relecta, sanctæ illæ

A quanto incorruptius gaudebunt. Tunc in momento, in iectu oculi, juxta Ezechielem, in campo pleno ossibus, mortuorum ossa ad ossa, et nervi ad nervos, et juncturae ad juncturas denuo colligentur⁷; quia surget corpus spiritalis quod seminatum est animale⁸: et resurgens a mortuis jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur. Tunc in articulo, in diluculo diei illius, veniente sposo, clamor magnus omnes excitabit dormientes, et clamabit virtute magna et efficacissima: *Exite obiam ei.* Exite, dormientes, et in occursum Judicis festinate. Tunc plangent se omnes tribus terræ. *Tunc dicent montibus, Cadite super nos: et colibus, Operite nos*⁹. Exite de tumulis quos conscientia memoria non accusat, et videte Judicem bene sibi conscienti et boni meriti gaudentes.

6. Reprobos autem non tam voluntas quam potestas Judicis exhibebit, nec tam de monumentis exient quam trahentur. Merito dies illa, dies iræ, dies calamitatis et miseriae, dies tenebrarum et caliginis prædicatur¹⁰, in qua

Judicii signo, tellus sudore madescet: Decidet e cœlis ignisque et sulphuris annis, Tartareumque chaos monstrabit terra dehiscens^b.

Ignis enim ante Dominum præcedet, et inflammbat in circuitu inimicos ejus¹¹, quos tunc instar Sodomitarum inveniet nudos et iæctos. Sic enim resurgentे ignis et sulphuris imber inundans ignet et comburet. Erit tunc omnino miserabile visu, quod incorruptibile et incremabile corpus ardebit, nec interibit: comburetur, nec minnetur. Capillus enim de capite non peribit; quia nil corporis, quod incorruptelam induerit, vel incidi poterit vel aduri. Aspice Salamandram super ignitas et ardentes prunas illæso corpore gradientem. Porro asbestus lapis talis fertur esse naturæ, ut semel accensus inextinguibiliter ardeat, igne lapidi inhærente, nec tamen consumente^c. Tali vero modo, ut opinor, ignis ille sulphureus inflammabit inimicos Domini. Justos vero, sicut Babylonios tres pueros, non tanget omnino¹², nec contristabit, nec molestie quidquam inferet, cum reformabat

¹ Apoc. xiv, 13. — ² Joan. v, 25. — ³ Matth. xxv, 41. — ⁴ 1 Thess. iv, 15. — ⁵ Psal. xl ix, 4. — ⁶ Apoc. vi, 11. — ⁷ Ezech. xxxvii. — ⁸ 1 Cor. xv, 44. — ⁹ Luc. xxiii, 30. — ¹⁰ Sophon. i, 15. — ¹¹ Psal. xcvi, 3; Luc. xii, 49. — ¹² Dan. iii.

^a Vide Augustinum, de Civitate Dei, lib. 18, cap. 23.

^b Vide Augustinum, loco citato. — ^c Vide Augustinum, de Civitate Dei, lib. 21, capp. 4 et 5.

Dominus corpus humilitatis nostræ, configura-⁷¹⁵ tum corpori claritatis suæ. Rogo, quid inter haec erit mentis peccatoribus, qui nunc lætantur cum malefecerint, et exsultant in rebus pessimis?¹ quid, inquam, animi tunc habebunt, ardentibus elementis, terra dehiscente, et hiatu terribili chaos demonstrante tartareum, consurgentibus mortuis, et Judice illo, cui Pater omne judicium dedit², cum omnibus Angelis cœlitus adveniente? Miserum me! dum haec cogito et scribo, eorum timore palpitat, hument oculi, et tribularer nimium, si nescirem misericordias Domini.

7. Verum ad propositum revertamur. *Tunc surrexerunt omnes virgines illæ, et ornaverunt lampades suas, id est, conscientias, cogitationibus accusantibus, aut etiam defendantibus: Arguam te, inquit, et statuam te contra faciem tuam³.* Posuimus nos peccata nostra post dorsum nostrum dum hic viveremus, et tanquam de actibus nostris nulla esset ante tribunal Christi facienda discussio, per negligentiam peccata multa oblivioni tradidimus. Sed quid ait? *Statuam te contra faciem tuam; id est, totam vitam tuam, quidquid cogitatu actuque peccasti, ante tuæ faciem mentis adducam: quæ cum omnia simul videris, dicam, Hæc fecisti, et tacui.* Sic fieri arbitror hora illa, tale iudicium fieri, Veritate, quæ Christus est, in cordibus singulorum judicante. Heu! quanta tunc in mentem venient, quæ nunc vel nulla putantes, inconfessa atque impurgata relinquinus! Quod metuens pius ac prudens rex Ezechias: *Recognabo, inquit, omnes annos meos in amaritudine animæ mee⁴.* *Recognabo*, id est iterum cogitabo; ne aliquid forte oblitus sim, neque aliquid inindicatum et indissum remaneat.

8. Ornant ergo lampades prudentes virgines oleo, quod in vasis reposuerant: sed fatuarum virginum lampades extinguuntur, et quia tenebrarum opera fecerant, in tenebris remanserunt. *Date nobis, inquiunt, de olco vestro.* Stulta petitio. Vix justus salvabitur⁵, et vix etiam sanctis justitiae suæ oleum sufficit ad salutem: quanto minus et sibi, et proximis? Noe, Da-

niel, et Job, nec filium liberabunt: sed sicut A anima quæ peccaverit ipsa morietur, sic anima quæ justitiam fecerit, sola salvabitur⁶. *Responderunt prudentes dicentes: Ne forte non sufficiat nobis et vobis, ite potius ad vendentes, et emite vobis.* Tardatum est: jam enim nequaquam justitiae oleum venundatur. Jam Prophetæ et Apostoli, aliique doctores, qui hoc distrahere et habere venale solebant, a tali mercimonio quiescunt, nec iam ulterius dicunt: *Sumite psalmum, et date tympanum⁷.* Quid plura? *Quæ paratae erant, intraverunt cum eo ad nuptias.* Virgines ad nuptias intrant, quas introduceat B Rex in cubiculum suum: quia carum speciem concupivit. Ibi de cœlesti cella vinaria promittur et propinatur vinum novum, quod pariter bibet et monstrabit Filius hominis.

9. *Et clausa est janua.* Quæ janua? Illa quæ nunc patet venientibus ab Oriente et Occidente, ut recumbant cum Abraham, Isaæ, et Jacob in regno cœlorum: illa quæ ait, *Eum qui venerit ad me, non ejiciam foras⁸.* Ecce quomodo patet nunc, quæ tunc in æternum claudetur. Veniunt homicidæ, et admittuntur; veniunt publicani et meretrices, et recipiuntur; veniunt sodomitæ, molles, adulteri, fures, et quicunque hujusmodi, et patens eis janua non negatur. Multus enim est ad ignoscendum, præstabilis super malitia qualicumque et quantacumque. Tunè autem quid dicit? *Clausæ est janua.* Janua pietatis et misericordiae Christi, quæ nunc lacrymis, gemitibus, suspiriis et precibus penitentium facile patet, clausa est. Nullius penitentia, nullius oratio, nullius gemitus amplius admittetur. Clausa est illa janua, quæ Aaron post idolatriam recepit, quæ David post adulterium, post homicidium admissit, quæ Petrum post trinam negationem non solum non repulit, sed claves suas ei observandas tradidit. *Vigilate itaque, D quia nescitis diem neque horam:* quia vigilantis et orantibus, non dormientibus et pigrantibus regnum cœlorum præstatur per Dominum nostrum Jesum Christum, cui est honor et gloria in sæcula sæculorum. Amen.

¹ Prov. ii, 14. — ² Joan. v, 22. — ³ Psal. xlix, 21. — ⁴ Isai. xxxviii, 15. — ⁵ 1 Petr. iv, 18. — ⁶ Ezech. xviii, 4, 20-30. — ⁷ Psal. lxxx, 3. — ⁸ Joan. vi, 37.

SERMO NICOLAI CLARÆ-VALLENSIS.

IN FESTO SANCTI ANDREÆ.

Corde creditur ad justitiam, ore autem fit confessio ad salutem. Rom. cap. x, i. 10.

---

1. Et quietum studium, et attentum silen-⁷¹⁵ lis jucundatus, dum uni tradit regnum cœlo-
tium, et tanta tanti viri solemnitas monent, A
imo compellunt aliquid dicere ad ostendendum
gloriam deitatis, gratiam apostolicæ dignitatis,
confessionis virtutem. Denus gloriam laudi ejus,
quem laudant omnes gentes, qui ministros suos
et laudat, et laudabiles facit. Ipse est cui assistunt
Angeli ad audiendam vocem sermonum ejus :
qui stellas vocat et dieunt, Adsumus : cuius
manus extendit cœlos, qui fundavit terram su-
per stabilitatem suau, qui graditur super flu-
etus maris, qui fecit mirabilia solus, in quem
desiderant Angeli prospicere. Ipse est qui fecit
omnia, et in omnibus quæ fecit, quæcumque
voluit fecit. Huic servire regnare est, qui ser-
vivit pro nobis dura et gravi necessitate, et
purpuram suæ divinitatis elicio nostræ mor-
talitatis operiens, pauper et mendicus venit in
regionem nostram. Numquid non ludus vobis
videtur, Judæi, Pagani, hæretici, et omnis illa
subsannantium, imo insanientium turba, cum
dicimus Filium Dei carnem, mortem, clavos et
lanceam tolerasse? Ludus profecto est, unde
sic nobis luditur, ut vobis illudatur. Unius ille
Sapiens hujus mysterii non ignarus, ludum
istum eleganti sermone prælusit. *Delectabar,*
inquit, *per singulos dies, ludens coram eo in orbe terrarum*¹. Lusit quippe coram Deo, cum
carnem ex ejus præcepto suscepit; et *in orbe terrarum*, quia ad redemptionem orbis terrarum
delectatus, *per singulos dies* in singulis Aposto-

B rum, alteri de pectore suo reclinatorium facit.

2. *Et delicie meæ esse cum filiis hominum.*
Putabam ego, Domine Jesu, quod delicie tuae
essent esse non cum filiis hominum, sed eum
choris Angelorum, ubi divinitatis gloria Thronis
et Potestatibus admirandus superiorum oculos
reverberas naturarum, ibi lucem inhabitas inac-
cessibilem, et circumstantiam clarissimorum lu-
minum tui luminis obtegis majestate. Sed illa
clementissima tua pietas, et benignitas adoran-
da, delicias suas dicit esse cum filiis hominum.
Isti sunt filii hominum, qui speraverunt sub
B tegmine alarmi tuarum, quos elegisti de ple-
be, quorum lavisti pedes, quibus tuum spiritum
infundisti, qui fidem tui nominis quadrigis evan-
gelicis per orbem quadrifidum portaverunt.
Nota tamen quod dicit, non, *Cum hominibus;*
sed, *cum filiis hominum*. Ego puto homines ad
veterem hominem; filios hominum, ad filium
hominis pertinere, juxta quam intelligentiam
puer etharista sic intonat : *Quid est homo, quod
memor es ejus? aut filius hominis, quoniam vi-
sitas cum?*² Videsne quia Deum hominis esse
memorem, filium vero hominis se visitare con-
firmat? Presumimus et speramus, quia faciet
nobis misericordiam suam in conspectu filiorum
hominum, si interim protegat nos in abscindito
faciei sue a conturbatione hominum. Igitur
et Dominus noster, cuius schola est in terris,
et cathedra in cœlo, ex his omnibus quos ele-

¹ Prov. VIII, 30. — ² Psal. VIII, 5.

^a Confer cum Sermone 40 de Diversis.

git et prælegit, Andream elegit apostolum, cuius solemnitatem et vocibus, et cordibus inclamamus. O dulcis Apostolus et primitiva vocatio Domini Salvatoris, qui in ipsum apostolicum chorum tanti prioratus insignitur fastigio! Non subterfugit nos, quia quodammodo terrimus est, et dulcior in cordibus fidelium, cuius passio tanta spiritus devotione distillat, ut mentes audientium adipe et pinguedine replere videatur. Unde non immerito in singularem auctoritatis arcem suscepta est, quam qui viderunt scripserunt orbi, et ministri fuere sermonis. Vocatio ejus, vita ejus et passio cognitæ sunt vobis : et nunc quid superest ut a me amplius exspectetis?

3. Verumtamen movet me lectio apostolica, ut aliquantis per de ea vestræ reverentiae colloquamur. Ait enim: *Corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem.* Dicit enim Scriptura: *Omnis qui credit in ipsum non confundetur.* Tria proponuntur hic: et corde credere ad justitiam, et ore confiteri ad salutem, et in illum credere, in quem qui crediderit non confundetur. Solum cor hominis capax est orationis et susceptibile mysteriorum Dei, quod purgatum atque politum ipsam divinitatis substantiam considerat: etsi non comprehendit, apprehendit tamen. Cor est in pectore, anima in corde, mens in anima, fides in mente, Christus in fide. Et hoc est, puto, quod dicit Apostolus, *habitare Christum per fidem in cordibus nostris*¹. Hoc igitur in mercissimam eliquatum est puritatem, cum omnia mysteria christiana fidei fide percipis inconcessa, nihilque est quod tibi dubitationem parit, licet non videoas rationem. Haec est consummata justitia, perfecta veritas, et vera perfectio, si tamen oris confessio subsequatur. Fides enim cordis sine oris fide, aut nulla est, aut parva, Salvatore dicente: *Qui me erubuerit et meos sermones, hunc Filius hominis erubescet*², etc. Et propheta: *Perit fides et ablata est de ore eorum.* Non dixit, De corde; sed, *de ore*: quia nihil valet fides cordis sine fide oris, nec fides oris sine fide cordis; cum ista justitia, illa donet salutem; quia salus a justitia, vel justitia a salute separari non possunt. Crede ergo et confitere; nihilominus confitere et crede: quia fides ad justitiam, confessio fit ad salutem.

4. Et quandoquidem in haec devenimus loca,

⁷¹³ et occasio confessionis se obtulit; reddendum est quod alibi promisimus, totumque conferendum quod de confessione sentimus. Patientes autem estote, et si forte protensus sermonem extendero; vos intendite quæ dicuntur, quia vestræ utilitati proferuntur. Via enim est sine qua nemo venit ad Patrem: quam qui perdidit, perdidit Deum. Cum enim de vitiorum abyso disponis emergere, ad illum præcipue sit refugium tuum, cui tua anima communissa est, quem imposuit Deus super caput tuum. Nec te moveat si illitteratus sit, vel indiscretus, quia hoc ipsum signum humilitatis est, quæ generat confessionem. Memento quia non est potestas, nisi a Deo. *Super cathedram, inquit, Moysi sedent Scribe et Pharisæi.* Et tu attende non ad sedentem, sed sedem; cathedram, non personam. Quod si forte vel licentia ejus ad alium transfugere permittatur; tu tamen prius ei reveles tui cordis arcanum: quia non est plena salus, si ille fugitur aut contemnitur, cui adhædere, et quem honorare debueras. Quod si minus sufficiens tibi videtur ejus instructio, patet ad libertatem via, ut coram alio litterato atque discreto effundas cor tuum; reservato illi privilegio suo, cui tu tuam animam commendasti.

C 5. Nec tibi blandiaris, si graviter peccanti levior pœnitentia, vel a nesciente, vel a dissimilante dictatur, cum in purgatoriis ignibus perficiendum sit, quidquid hic mihi feceris, quia dignos fructus pœnitentiae querit Altissimus. Licet autem non evaserit manus Omnipotens, qui tibi non plene consuluit; tibi tamen ratio magistra præsidet, quæ te doceat tantum a licitis abstinere, quantum te memineris illicita perpetrasse. A vestibulo igitur hujus sacra-tissimæ virtutis omnes illos excludimus, quos ad confessionem vel timor cogit, quia extorta confessio non est confessio; vel aliorum accusatio trahit, quia non est confessio, sed offensio; vel sui excusatio dicit, quia non est confessio, sed defensio; vel jactantia inanis rapit, quia non est confessio, sed illusio; et si quæ aliae pestes sunt, que obumbratorio velamine tanti Sacramenti simulant sanctitatem. Cor in semetipso, et ex semetipso contritum et humiliatum, ad hujus purificationis potest ascendere puritatem. Ostendam tibi unum justorum justissime confitentem. Quæris quisnam sit? Psaltes Domini est. *Dixi, inquit, Confitebor ad-*

¹ Ephes. iii, 17. — ² Iuc. ix, 26.

versum me injustitiam meam Domino¹. Dixi,² quod cum Creatore etiam Patrem offenderis, et hoc est, in corde proposui, non coactus, non compulsus, sed spontaneus. *Injustitiam meam,* ait, non alienam, adversum me arguens et accusans. Vides quia non timore alterius, vel ad alium accusandum, sed se ipsum sanctus Dominus confitetur. Pro hujusmodi confessione remittes tu, Domine, impietatem peccati mei. Pro hac orabit ad te omnis sanctus in tempore opportuno. Hæc primum in corde germinat ad justitiam, post haec in ore nascitur ad salutem.

6. Primus ejus gradus est, cognitio peccati. « Initium salutis, » ait quidam, « notitia peccati³. » In hac cognitione videndum est quid ingeris, quantis contumelias afficeris corpus tuum, ambulans in passione desiderii, sicut et gentes quæ ignorant Deum, possidens vas tuum in immunditia et vilitate, non in sanctificatione et honore. Considerandum est etiam quid merueris; ignem scilicet illum, qui paratus est diabolo et angelis ejus, et omnia genera poenarum, quæ in illis penalibus locis cunctantur et crescent. Inspiciendum vero quid amiseris, bona videlicet illa quæ oculus non vidit, et auris non audivit, nec in cor hominis ascenderunt, quæ preparavit Deus diligentibus se.

7. Horum igitur omnium consideratione perterritus transi ad poenitentiam, ultricem vitiorum, altricem virtutum. Poeniteat te, quod tot et tantis flagitiis involutus, in luto facies et miseriæ diutius jacuisti. Poenitentiam agens corpus tuum contere, et furibundo carnis asello incentivorum semina subtrahens, poenitenda amplius non admittas, ne vulnus vulneri frequenter ingeminans, confringas ossa animæ tuæ, quæ custodit in justis Dominus: *Unum ex his, inquam, non conteretur*⁴. Nam hæc duo ita sibi invicem conjuncta sunt, ut quis se cognoscere non possit, nisi poeniteat; et poenitere non possit, nisi se cognoscat.

8. Sic ergo tibi cognitus, et in te poenitens transvolta ad tertium gradum, dolorem videlicet cordis; et jam plantata erit justitia plantatione illa, quam plantavit Pater tuus cœlestis. Dole igitur quia Creatorem offendisti, cuius legem cœlestia et terrestria præter te indefessa statione conservant: et in tanta republica Dei tu solus peregrinus es, et imperatoriæ majestatis decreta non curas. Surgat et acrier dolor,

A illum patrem, qui tibi ministrat siderum cursus, fecunditatem terræ, fructum ubertatem. Accedit et acerrimus dolor, qui pertranseat animam tuam, quod tantum benefactorem contempseris, qui dolorem crucis sustinuit, ne dolores inferni amplius sustineres. Sic igitur in interiori homine justitia germinante, surculus erumpat in arborem, et loquatur lingua quod scientia loquebatur.

9. Quartus itaque gradus est confessio oris. Hæc pure facienda est: quia non est pars una peccatorum dicenda, et altera reticenda; neque levia confitenda, et gravia diffitenda. Nec alter accusandus et ipse excusandus, sed cum justo dicendum est: *Non declines cor meum in verba malitiæ ad excusandas excusationes in peccatis*⁵. Hæc enim sunt verba malitiæ, et gravis malitiæ, qua gravior vel pejor vix esse possit. Confitendum est et humiliter, ut idem sit in corde, quod sonabit in ore. Sunt enim nonnulli, qui narrare in confessionibus solent, quæ vel argute litteratorio, et fortiter gladiatorio gessere conflictu, proli dolor! sub humiliatis pallio superbiam inducentes, et putantes se posse vitare oculos Judicis cuncta cernentis. Nonne C utique reges Saül et David redarguti a prophetis Samuele et Nathan, clixerunt, *Peccavi*? et tamen Saül audivit, *Transtulit Dominus regnum a te, et dabit illud cœmulo tuo*⁶: et David, *Transtulit Dominus peccatum tuum, et non morieris*⁶. Quid est hoc, nisi quia quod Saül habuit in ore, non fuit in corde: et humilitas quæ in ore David exstitit, in corde etiam radiavit? Dicendum est et fideliter, ut in fide Ecclesiæ credat sibi peccata dimitti, quia Cain et Judas pure et humiliter confessi sunt, sed nequaquam fideliter: quia alter eorum desperans ad laqueum cucurrit⁷; alter illud grande seclus evomuit, D *Major est iniquitas mea quam ut veniam merear*⁸. Mentiris, latro, quia major est pietas Dei quam quævis iniquitas: quia miserationes ejus super omnia opera ejus.

10. Sequitur quintus gradus, maceratio carnis, quæ jejuniis, vigiliis attenuanda est; ne nova prurigine ad voluptuosam revolet^a pravitatem. Hæc autem facienda est licentiose; quia quod sine licentia fit, vanæ gloriæ deputabitur, non mercedi. Occulte, ut nesciat sinistra tua,

¹ Psal. xxxi, 5. — ² Senec. in Epist. — ³ Psal. xxxiii, xii, 13. — ⁴ Matth. xxvii. — ⁵ Gen. iv, 13.

21. — ⁶ Psal. cxl, 4. — ⁷ Reg. xv, 28. — ⁸ II Reg.

^a Tiraq. et Horst. revolcat, omissio ad. [†]

quid faciat dextera tua. Discrete, propter debilitatem corporis, et multimodas infirmitates. A Plerosque enim vidimus in principio conversionis ita discretionis infregisse repagula, ut laudum solemnis inhabiles redderentur, et apparatu deinceps laetiori dinturnis foveri temporibus indigerent. Jam sic illuminatus procedat ad sextum, qui est correctio operis. Prohibe ergo linguam tuam a malo, operare quod bonum est, et sensuales motus tuos continentia frenis infrena, et sic erit pax in terra carnis tuae. Argue malos pro persona quam habes : et te praesente justitiam non sinas sepeliri. Veni ad septimum gradum : et hic est perseverantia bonitatis. Et in hoc septimo vocabit te Dominus cum Moyse de medio caliginis¹ : et in ipsam divinitatis substantiam interiores oculos insiges. Perseverantiam autem faciunt exspectatio praeiorum, paenarum recordatio, primitiae spiritus, et donum cœlestis, de quibus loquitur Apostolus, quod nec expertus ignorat, nec inexpertus intelligit². Stultitia est enim illi, et non potest intelligere quæ sunt spiritus Dei³.

11. Audite et breviter quem oporteat ordinari ad dispensationem mysterii hujus. Oportet eum esse non minus litteratum quam religiosum, ut zelum Dei habeat, et secundum scientiam ; cum indiscreta religio magis obesse soleat quam prodesse. Litteratum ideo, ut sciat quid injungat, cui pareat, quando parcere debeat, quam consolationem proferat de Scripturis. Religiosum vero idcirco, et ut puras manus levet ad Deum, et pro peccatoribus fiducialiter intercedat. Videat autem ne unquam de his quæ sub signaculo confessionis accepit, aliquam faciat mentionem, vel alicui loquenti consentiat. Caveat etiam ne vilescat in conspectu ejus, qui suam vilitatem ostendit : nec sit suspectus, nec de præterita futuram vitam æstimet peccatoris. Quod si fortuito de his quæ in confessione suscepit, causa coram eo fuerit ventilata; non tanquam conscientis in partem declinet, sed quasi nescius judiciarium ordinem permittat exerceri. Habeat autem in voluntate compati, et liberare eum : et nitatur aliquid detrahere severitati, imitans dulcedinem Domini sui, de quo dicit sanctus : *Quoniam fecisti iudicium meum, et causam meam*⁴. Sed proh dolor! temporibus nostris, per universum mundum

pestilentialis morbus excrevit, ut præferantur ecclesiis, quos nec scientia, nec vita commendet, cæci duces cæcorum, et præcipitati et ad præcipitum perducentes.

12. Audivimus de confitente, et de confessionem suscipiente : audiamus nunc quæ impedit confessionem. Quantum colligere possum, quatuor præcipue occurunt : pudor, timor, spes et desperatio. Nihil fortius ad expugnandum gratiam Dei quam pudor humanus; quia dum erubescimus confiteri quæ commisimus, Deum minus quam homines reveremur. Hæc est confusio addueens peccatum⁵. Opponamus ei considerationem rationis, reverentiam intuitus Dei, comparationem majoris confusio- nis : ut enim confiteamur ratio monet, Deus cogit qui vidit. Et si confundimur hic dicere, quid erit in illa magna confusione, ubi omnibus omnia patebunt? Timor plerosque opprimit, ne gravi poenitentia percellantur, et perferre non possint. Vere qui timet pruinam, irruet super eum nix⁶. Illic considerandum, quam gravis sit poena gehennæ, quam longa, quam infructuosa : e contrario autem poenitentia præsens levis, brevis et fructuosa. Spes autem multos obruit, qui dum bona presentium eu- Cpiunt, aperire conscientias suas nolunt; ne , si quales sint hominibus apparent, ad nulla presentis vitae bona descendant. Quibus inculcandum est quia bona hujus sæculi parva sunt, incerta et momentanea : et illa illius vitae maxima, et certissima et æterna. Plurimos desperatio interficit, qui hoc solum metuunt, ne possint continere. Verum est, quia peccator cum venerit in profundum malorum, contemnit⁷. Hanc obterere debemus vigore confessio- nis, gratia humilitatis, et compassionis illius cui aperimus conscientiam nostram. Sciendum autem quia alia est confessio quæ peccatum plan- git, alia quæ laudem canit. Bonum animæ orna- mentum confessio, quæ et peccatorem purgat, et justum reddit purgatoriem.

13. Sequitur : *Qui credit in illum non confundetur*. Credere Deo, est verbis ejus fidem adhibere. Credere Deum, est confiteri ubique esse. Credere in Demum, est omnem spem suam in illum dirigere. Deum et Deo credunt dæ- mones : sed in illum non credunt, in quem qui credit non confundetur; quia spem suam

¹ Exod. xxiv, 16. — ² Hebr. vi. — ³ I Cor. xi, 14. — ⁴ Psal. ix, 5. — ⁵ Eccl. iv. — ⁶ Job vi, 16. — ⁷ Prov. xviii, 3.

non ponunt in illum. Ecce quantum potui, etsi^{71*} nobis credere ad justitiam, ore confiteri ad sanon quantum volui, de confessionis disserui A litem, et in se credere, Sponsus Ecclesiae, Sacramento. Sed sermonem in longum protra- Filius Marie, qui est Deus benedictus in sæximus, finem loquendi pariter audiamus. Det cula. Amen.

EJUSDEM NICOLAI SERMO

IN FESTO S. NICOLAI MYRENSIS EPISCOPI⁷².

Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam, accipere sibi regnum. Luc. cap. xix, §. 12.

1. Nicolaus iste meus, imo et vester, electus ab utero, sanctus a puerō, juvenum gloria, senum reverentia, sacerdotum honor, pontificum splendor, conventum nostrum sua lētificat festivitate. Hic est Nicolaus, cuius miracula per totam mundi latitudinem diffunduntur; quem laudat orbis terra, et qui habitant in eo. Tot enī et tanta miracula cumulantur, ut omnes litteratorum argutiae vix ad scribendum sufficiant, nos ad legendum. Et licet scholarium numerus in incūs rhetorica sub Quintiliani vel Ciceronis malleis, tenuissimas orationum laminas extendat; superat tamen gloria Confessoris vocem et mentem, linguam et conscientiam. Crebrescunt enim quotidie mirabilia, nec requiescit spiritus Dei, ad memoriam militis sui, sua continuare miracula. Glorificatur in mari, laudater in terra: in omnibus periculis invocatur. Denique qui descendunt mare in navibus, facientes operationes in aquis multis; ipsi viderunt opera Domini, et Nicolai per Dominum mirabilia in profundo. Nonne post memoriam Virginis singularis, tam dulcis pietas, vel pia dulcedo in cordibus fidelium observatur^b, ut in die tribulationis nomen Nicolai tenetur in ore, requiescat in corde? Si coruscationes fulgurant, et procellis detonatibus a supernis vindicta procedit; Nicolaus in patrum assumitur, Nicolaus dulciter invocatur. Si

B tempestas sæviens et crudelitas maris navigantibus intentantur; Nicolaus flebiliter exoratur ut audiat, suppliciter invocatur ut veniat, ut eruat misericorditer acclamat. Si pulsamur incommodis, vel offendiculis indolemus, statim sancti Confessoris nomen prosilit in os nostrum; Nicolaus ingeminatur, patrocinium queritur Nicolai.

2. Ne putatis autem me declamatorie loqui, vel venustate rhetorica verborum exaggerare splendorem; cum omnis mundus beneficia sentiat Confessoris, nec sit qui abscondat se ab amore ejus. In testimonium sunt peregrinatores ad sanctum illius corpus a finibus terræ suscep̄te, ut videantur quæ per eum fiant miracula. Non solum autem Christianis, sed et Paganis in tantam reverentiam sancti nominis advolavit auctoritas, ut certatim confluant ad laudandum et glorificandum nomen sanctum ejus. Præcipue sacerdotum et clericorum turba tanta devotione circa cultum ejus afficitur, ut in toto orbe terrarum undique con vadant et concurrant, ad obsequendum tantæ solemnitati. Lētantur pueri, juvenes congratulan tur, ornantur virginis, senes exhilarantur, et omnisetas personaliter^c alludit. Unusquisque autem D habet materiam gaudiorum, ut laudent puerum jejunantem; juvenes, juvenem liberantem; virginis, virginum infamiam propulsan-

* Confer cum Sermone 12 de Diversis. — ^b Alias, obversatur. — ^c Alias, personanter.

tem; senes, senis inopiam redimentem. Juve-⁷¹⁹ zas, et ignoras cui congreges ea. Nec deest plenes et virgines, senes cum junioribus laudent A rumque potentia fortioris, qui detecta fronte capiat vel rapiat, et una hora pauperem et humilem te faciat, quem divitem et sublimem longa ætas provexerat. Filii hominum, usque-
quo gravi corde? utquid diligitis vanitatem, et quæratis mendacium?² Audi et breviter de ho-

noribus. Duce te constituere; et data est tibi facultas ut miser sis, et amplius non quiescas. Cumulatur materia sollicitudinum, et inter ærumnas cor ipsum exedentes, necesse est vultum induere gaudiorum. Nunquam in honore sine dolore, in prælatione sine turbatione, in sublimitate sine vanitate quis esse potest. Miseri, juxta philosophum merecet misericordiam amamus, et ipsas excseramur. Regum nobis animos induimus, et quidquid nobis ex voluntate non respondet, statim evocat iram: nec communis recogitur humanitas. Et tunc est vermis arrodens qui conscientiam jugiter torqueat, timor potentiae superioris. Hæc est justissima lex, ut sic vivas cum inferiore, quemadmodum superiori vis vivere tecum. Audi et de gloria. Si quæris gloriam, omnibus invidiæ semina præbui. Inflatus es, et ventilatorio plenus spiritu disrumperis, nec attendis quot te sequantur, sed quot præcedant. Conglomerantur omnes ad detrahendum tibi, ad maledicendum linguas acuunt; et argutissimus es, si vel manum vel lingnam invidorum possis evadere. Ecce unde gloriosus esse volebas, inglorius esse convincearis. Nullum enim inexorabilis persequitur multitudine, quam illum qui sibi dissimilitudinis arrogat principatum.

4. Vade per forenses tumultus, et hinc inde decertantes circumspice; et quantum colligo, in tribus causis vacat omnis voluptas: alii divitiis, alii honoribus, alii gloriæ innituntur. Curris ad Indiam, Æthiopiam circuis, transis maria, et alium orbem tibi aperis navigando, ut divitias congreges. Fungis patriam, ignoras filios, divelleris ab uxore, et omnium necessitudinum oblitus, quaeris ut acquiras, acquiris ut perdas, perdis ut doleas. Ascendis montes nive obsessos, et horribilem eorum altitudinem tanquam plana quæque perambulas. Faciem abyssi latentis non reputas, latromum gladios, et vias insidiarum quasi planas pertransis, oblitusque humanitatis tue, nec fulminantem cœli faciem, nec aestus vel frigora magni pendis: thesauri-

C B C D E

719. *Juvetus*, *De vita et morte Virgilii*, l. 11. — 2. *Psalmus*, 4, 3. — 3. *1 Corinthus*, 10, 5.

videlicet mundum istum; et vide quam frequentes ibi nundinæ, quante ibi germinent et regerminent vanitates. Prorsus dissimilitudinis, quia regionem similitudinis, ubi ad similitudinem Dei facti sumus, amisisse nos constat. Numquid non magna dissimilitudo de paradiso ad infernum, de angelo ad jumentum, de Deo ad diabolum?

5. Decursa igitur hac regione, et, quod pretiosius est, inde sublatus, transi ad seundam, quæ est paradisus claustralis. Vere claustrum est paradisus. Hic prata virentia Scripturarum, præterfluen*s lacrymarum* undositas, quam de-

¹ *Psal. lxx, 16.* — ² *Psal. iv, 3.* — ³ *1 Cor. x, 5.*

^a *Senecam.*

purissimis affectibus amor ille cœlestis eliquat.⁷²⁰ iterum per istos intuitu pietatis, et fac sarcinam tuam, affectum compatiendi. Hic sunt arbores erectissimæ, chori sanctorum, nullaque est quæ non multa gandeat fructus ubertate. Hic est sublimis illa mensa, in qua Deus est et cibans, et cibus; muneras et munus, offerens et oblatum, convivans et convivium. Hic agestæ sunt Omnipotentis divitiae: hic refusa est gloria Angelorum. Putasne nullas hic esse nundinas, et otiani illos qui habitant unius moris in domo? Videashūne sacris lectio-
nibus intendentem, illum incumbentem oratio-
nibus: hunc pro suis excessibus lacrymantem,
illum in Dei laudibus exultantem: hunc vigi-
lantem, jejunantem illum; et officio pietatis B
sibi invicem invidere. Nocte consurgunt ad con-
fitemendum ei, vespere et mane et meridie narran-
t et annuntiant laudem ejus: et omnis illo-
rum sedulitas in orbem divini rotatur obsequii. Curre ergo per omnes, enre per singulos, et de universis et singulis fac sarcinam tuam, for-
mam vivendi.

6. Relicto ergo mundo, et modo vivendi suscepto, transi ad tertiam, quæ est regio expiationis. In hac benignus Pater examinat filios rubiginosos, sicut examinatur argenteum; ducit per ignem et aquam, ut educat in refrigerium. Trinæ sunt distinctiones locorum, quas pro di-
versitate meritorum animæ sortiuntur. Ad cœ-
lum namque statim evolant, qui domicilio corporis usi sunt tanquam carcere, qui defæcata puramque substantiam utriusque hominis ser-
vaverunt. E contrario, qui fecerunt usque ad mortem quæ digna sunt morte, locis gehennalibus sine misericordia deputantur. Qui vero neutrum sunt, sed sunt inter utrumque; qui mortalia quidem commiserunt, sed circa mor-
tem pœnituerunt, pœnitentiam non explentes, indigni ut statim gaudeant, nec digni ut semper ardeant, loca purgatoria sortiuntur; in quibus flagellantur, sed non ad insipientiam sibi, ut extorti transferantur ad regnum. Pro his qui in cœlo sunt non est orandum; quia eos, non pro eis orare debemus. Pro his qui in inferno sunt, suspendende sunt preces; quibus clausa est janua misericordiae, et totius spes interclusa salutis. Pro illis tantum vigilandum est in orationibus et subveniendum sacrificio singulari, qui in locis purgatoriis emundantur; ut benignus Pater pœnitentiam eorum in satisfactionem, et hanc in glorificationem cito convertat. Curre

7. Quarta est regio gehennalis: regio dura, extimescenda; terra afflictionis et oblivionis, terra miseriæ et tenebrarum, terra turbinis et caliginis, terra maledictionis et mortalitatis, terra sitis et famis, terra combustionis et frigoris, in qua nullus ordo, sed sempiternus hor-
ror inhabitat. Totus tremo atque horreo ad me-
moriam regionis istius, et concussa sunt omnia ossa mea. Illic est ignis qui non succenditur; vermis qui non moritur; frigus horrendum. Ibi fetor intolerabilis exoritur, persecutientes mallei resonant incessanter, obsfusæ tenebræ cumulatius indensantur. Illic confusio peccato-
rum, horribiles facies daemonum, inextricabili-
lum vinculorum fertilis multitudo. Ibi fletus et stridor dentium, planctus et gemitus; et alter-
nantia mala impios sine pietate discerpunt. Ni-
hil sic valet ad extirpandas voluptatum radices, quam istorum memoria, et recordatio vulnerum Domini mei, qui stetit ante judicem, qui alapas accepit, qui flagellatus et consputus est; qui coronatus spinis, qui colaphis cæsus, qui suspensus in ligno, cui pendenti insultatum est; qui mortuus in cruce, qui lancea percus-
sus, qui sepultus; qui resurrexit, qui ascendit ad cœlos, qui fecit nos regnum et sacerdotes Deo et Patri. Curre per has tumultuentes nundinas, ut vivus descendas in infernum; et fac sarcinam tuam, odium peccati.

8. Quinta regio est paradisus supercœlestis; regio beata et gloria, plena voluptatis et gratiæ, suavitatis et letitiæ, benignitatis et gloriæ. Ibi requies a labore, jucunditas de no-
vitate, de æternitate securitas. Illic omnes vi-
vunt, nullus moritur, omnes exultant in voce exultationis. Intraverat David in sanctuarium ejus, et mente excesserat Deo: nec tamen ali-
quid alius potuit asportare, nisi, quia gloria dicta sunt de te, civitas Dei¹; et illud, Beati qui habitant in domo tua, Domine; in sæcula sæculorum laudabant te². Nescio quid magnum promittitur, videre Denum, et landare. Lætatus sum et ego in his quæ dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus³. Jam stamus in atrii Jerusalem; jam de vestibulo magnæ civitatis gaudia somniamus⁴. Curre igitur et per regio-
nem istam; et fac sarcinam tuam, amorem Dei.

9. Negotiamini ergo donec veniat homo ille

¹ Psal. lxxxvi, 3. — ² Psal. lxxxviii, 3. — ³ Psal. cxlv, 1.

⁴ Alias, *seminomus*.

nobilis, qui abiit in longinquam regionem, ac-⁷²² 10. Supplicemus igitur Confessori, ut Red-
cipere regnum et reverti. Revertetur plane, et
tunc cum usuris exiget pecuniam quam tradidit
nobis. Nihil perdit, nihil obliviscitur, nihil
impunitum relinquit.

emptori nostro, amico suo, pro nobis hodie
supplicare dignetur, qui est Deus benedictus
in sæcula. Amen.

INDEX

IN PRIORES TRACTATUS TOMI V

OPERUM S. BERNARDI.

SERMONES

GILLEBERTI ABBATIS DE HOLLANDIA

IN CANTICUM SALOMONIS.

Serm.	Pag.	Serm.	Pag.	
I		xiii	Tenui, nec dimittam illum, etc. Cantic. cap. iii, §. 4.	86
ii		xiv	Adjuro vos, filiæ Jerusalem, per capreas, cervosque camporum, ne suscitatis neque evigilare faciatis dilectam, donec ipsa relit. Cantic. cap. iii, §. 5.	92
iii		xv	Quæ est ista quæ ascendit per desertum quasi virgula sumi ex aromatibus? Cantic. cap. iii, §. 6.	100
iv		xvi	Lectulum Salomonis sexaginta ambiant ex fortissimis Israel. Cantic. cap. iii, §. 7.	108
v		xvii	Ferulam sibi fecit rex Salomon de lignis Libani. Cantic. cap. iii, §. 9.	117
vi		xviii	Ferulam sibi fecit rex Salomon de lignis Libani. Cantic. cap. iii, §. 9.	123
vii		xix	Media charitate constravit propter filias Jerusalem. Cantic. cap. iii, §. 10.	129
viii		xx	Egredimini, et videte regem Salomonem in diademate quo coronavit eum mater sua. Cantic. cap. iii, §. 11.	137
ix		xxi	Egredimini, et videte regem Salomonem, etc. Cantic. cap. iii, §. 11.	146
x		xxii	Quam pulchra es, amica mea, quam pulchra! oculi tui, columbarum; absque eo quod intrinsecus latet. Cantic. cap. iv, §. 1.	152
xi		xxiii	Capilli tui sicut greges caprarum quæ ascenderunt de monte Galaad. Dentes tui sicut greges tonsarum, etc. Cantic. cap. iv, §§. 1, 2.	158
xii		xxiv	Omnes gemellis fetibus, et sterilis non est in eis. Sicut vitta coccinea labia tua. Cantic. cap. iv, §§. 2, 3.	167
xiii		xxv	Sicut fragmentum malii punici, sic genæ tue, etc. Cantic. cap. iv, §. 3.	172
xiv		xxvi	Sicut turris David collum tuum, que ædificata est cum propugnaculis. Mille elyperi pendent ex ea, etc. Cantic. cap. iv, §. 4.	178
	83			

- Serm.
 xxvii *Duo ubera tua sicut duo hinnuli capreæ gemelli, qui pascuntur in liliis, donec aspiret dies, etc.* Cantic. cap. iv, § 6.
 5, 6.
 xxviii *Vadam ad montem myrrhæ, et ad collem thuris.* Cantic. cap. iv, § 6.
 xxix *Tota pulchra es, amica mea.* Cantic. cap. iv, § 7.
 xxx *Vulnerasti cor meum, soror mea sponsa, vulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum, etc.* Cantic. cap. iv, § 9.
 xxxi *Quam pulchrae sunt mammæ tue, soror mea sponsa! Pulchriora sunt ubera tua vino, etc.* Cantic. cap. iv, § 10.
 xxxii *Meliora sunt ubera tua vino, et odor unguentorum tuorum super omnia aromata.* Cantic. cap. iv, § 10.
 xxxiii *Odor unguentorum tuorum super omnia aromata.* Cantic. cap. iv, § 10.
 xxxiv *Favus distillans labia tua, sponsa, etc.* Cantic. cap. iv, § 11.
 xxxv *Hortus conclusus es, soror mea sponsa, etc.* Cantic. cap. iv, § 12.
 xxxvi *Emissiones tue paradisus malorum punitorum, etc.* Cantic. cap. iv, § 13.
 xxxvii *Fons hortorum, puteus aquarum viventium, etc.* Cantic. cap. iv, § 15.
 xxxviii *Surge, aquilo; et veni, auster, perfla hortum meum.* Cantic. cap. iv, § 16.
 xxxix *Surge, aquilo; et veni, auster; perfla hortum meum, et fluant aromata illius.* Cantic. cap. iv, § 16.
 xl *Veniat dilectus meus in hortum suum, ut comedat fructum pomorum suorum. Veni in hortum meum, soror mea sponsa, etc.* Cantic. cap. v, § 1.
 xli *Messui myrrham meam cum aromatibus meis, etc.* Cantic. cap. v, § 1.
 xlii *Ego dormio, et cor meum vigilat. Vox dilecti mei pulsantis: Aperi mihi, soror mea, etc. quia caput meum, etc.* Cantic. cap. v, § 2.
 xliii *Aperi mihi, soror mea, etc. Caput meum plenum est rore. Exui me tanica, quomodo induar illa? etc. Manum suam misit per foramen, etc.* Cantic. cap. v, § 2-4.
 xliv *Pessulum ostii mei aperui dilecto; at ille declinaverat atque transierat. Anima mea liquefacta est ut locutas est.* Cantic. cap. v, § 6.
 xlv *Quæsivi, et non inveni illum: vocavi, et non respondit mihi. Invenerunt me custodes civitatis, percusserunt et vulneraverunt me, tulerunt pallium meum, etc.* Cantic. cap. v, § 6, 7.

Pag.	Serm.	Pag.
	xlvi <i>Adjuro vos, filiae Jerusalem, si inveneritis dilectum, ut annuntietis ei quia amore langueo,</i> Cantic. cap. v, § 8.	320
186	xlvii <i>Qualis est dilectus tuus ex dilecto, etc.</i> Cantic. cap. v, § 9.	325
193	xlviii <i>Dilectus meus candidus et rubicundus, etc.</i> Cantic. cap. v, § 10.	332
199	EJUSDEM GILLEBERTI TRACTATUS.	
206	i <i>Ad quemdam R. religiosum.</i>	335
	ii <i>De quærendo Christo, et de viatorum beatorumque contemplatione.</i>	343
213	iii <i>Viæ et patriæ quam dispar sit gaudium.</i>	347
	iv <i>De confabulatione et meditatione circa res divinas.</i>	353
220	v <i>Locum illum Apostoli explicandum sumit, Omne datum optimum et omne donum perfectum, etc.</i>	360
227	vi <i>De mysteriis redēptionis humanæ, tractatus ad amicum scriptus.</i>	362
235	vii <i>Ad Rogerum abbatem. Pars prior. Altera pars tractatus. Sermo de semine Verbi Dei.</i>	368
243		374
249		383
256	EPISTOLÆ EJUSDEM GILLEBERTI.	
264	i <i>Ad fratrem Richardum.</i>	385
	ii <i>Ad quemdam Adamam.</i>	387
	iii <i>Ad fratrem Guillelmum.</i>	391
270	iv <i>Ad quemdam amicum.</i>	396
	CUICONIS PRIORIS V MAJORIS CARTUSIE	
	EPISTOLA SEU TRACTATUS	
	AD FRATRES DE MONTE-DEI.	
	Admonitio D. Mabillon.	397
	Admonitio D. Massuet.	401
	Præfatio.	417
	LIBER PRIMUS.	
284	i <i>Congratulatio de innovatione fervoris antiquæ religionis.</i>	419
291	ii <i>Quam ardua et sublimis sit eorum professio.</i>	422
298	iii <i>Virtus ferventer colenda in posterorum exemplum.</i>	423
306	iv <i>Quæ sit vera pietas, quæ solitudo, quæ reclusio cellæ Religiosis competens.</i>	425
	v <i>Triplex status vitæ religiosæ, animалиs, rationalis, spiritualis; alias, incipientium, proficiuntum, et perfectorum.</i>	427

- Cap. VI Dens homini intellectum variarum artium et scientiarum capaceum dedit, quo tamen alii male, alii bene utuntur.
 VII Religiosus novitius, seu rnis eremita quæ primum docendus.
 VIII Otiūm quantopere omni religioso praesertim solitario fagiendum, et quæ illi occupationes convenient.
 IX Stabilitas in cella commendatur, et custodes proponuntur.
 X Officia et exercitia cellitæ.
 XI Corporalium exercitiorum, item cibi somnique modum tradit.
 XII Quinam idonei habitatores cellæ: sumptuosa aedificia improbantur.
 XIII Exempla prisorum monachorum, eremitarum, imo Christi, Apostolorum et primorum fidelium, hortatur ad modestiam, otii fugam, et paupertatis amorem.
 XIV Quomodo animalis incipiens, seu tiro religiosus docendus sit appropinquare Deo per amorem et orationem.

LIBER SECUNDUS.

- I Cellæ secretum tironibus et perfectis quam utile.
 II De secundo statu vitæ religiosæ, id est rationali.
 III Tertium statum vitæ religiosæ, id est spirituale, explicat.

LIBER TERTIUS.

- I Superna beatitudine nihil præstabilius.
 II Corporum beatorum dotes recensentur et explicantur.
 III Animarum beatarum dotes explicantur.
 IV Summa damnatorum miseria.

GUILLELMI ABBATIS SANCTI-THEODERICI PROPE REMOS,
 POSTEA MONACHI SIGNACENSIS

TRACTATUS DE CONTEMPLANDO DEO.

- Admonitio. 493
 Proœmium. 497
 I. Anima Deum amans se a terrenis et viis purgata sum sursum elevari roget.
 II. Anima Deum desiderans mole corporis se gravari queritur.
 III. An et quomodo detur inæqualitas amoris in beatis.
 IV. Deum propter se, cætera omnia non nisi propter Deum diligi debere.
 V. Supra Deum nihil amandum, ultra quem nihil appeti potest.

- Pag. VI Denim priorem dilexisse nos, et ad amandum nos provocasse per Filium. 508
 431 VII Quali amore Deus nos diligit. 509
 433 VIII Per amorem nos fieri unum cum Deo. 511
 IX Amorem consolare observantia præceptorm. 513
 435 X Professio cultus et amoris erga Deum. 516

EJESDEM GUILLELMI

DE NATURA ET DIGNITATE AMORIS
 TRACTATUS.

- 447 I Amorem homini naturaliter inditum, carnis vitio corruptum degenerasse. 517
 II De ortu et progressu amoris. 519
 III De sancta quadam amoris insania, in homine vere religioso requisita. 522
 450 IV De studio et conatu ad profectum seu perfectionem amoris. 524
 V De periculis et damnis neglectæ gratiæ, et laudibus veræ charitatis. 526
 VI Amorem conservari, etiam dum homo, quasi invitus, legi carnis et peccati servit. 529
 453 VII Supradicti amores quinque sensibus comparantur. 531
 VIII Ratione et amore fieri hominem ad omnia indifferentem et ad quævis ardua fortè ac intrepidum. 534
 IX Cohabitationem hominum religiosorum, veluti scholam quamdam amoris depingit. 537
 X Gustum et saporem rerum divinarum nobis infundi per Christum. 539
 XI Quid Deo debeamus; et de necessitate mediatoris. 543
 XII Consilium et progressus humanæ redēptionis exponitur. 545
 XIII De vera sapientia amatorum seu filiorum Dei. 547
 XIV Antithesis veræ et falsæ sapientiæ: ubi de virtute et excellentia veræ sapientiæ. 549
 XV De felici consummatione sapientiæ usque ad assecutionem beati finis, et summi boni. 551
 502 In CANTICI CANTICORUM PRIORA DUO CAPITA BREVIS COMMENTATIO EX S. BERNARDI SERMONIBUS CONTEXTÆ. ✓
 504 506 GALFRIDI ABBATIS DECLAMATIONES DE COLLOQUIO SIMONIS CUM JESU, EX S. BERNARDI SERMONIBUS COLLECTÆ. 555
 507 593

Cap.	SCALA CLAUSTRALIUM	Pag.	Cap.	TRACTATUS DE INTERIORI DOMO	Pag.
	SIVE TRACTATUS DE MODO ORANDI.			SEU DE CONSCIENTIA EDIFICANDA.	
I	Epistola ad fratrem Gervasium.	647	I	Proemium.	691
II	Descriptio quatuor graduum exercitationum spiritualium.	648	II	De conscientia prius mundanda et pacanda, quam ædificanda.	693
III	Descriptio officiorum quatuor graduum.	649	III	De septem columnis erigendis ad ædificandam domum conscientiae, et in primis de bona voluntate, quæ est columna prima.	695
IV	Officium meditationis.	649	IV	De secunda columna, quæ est memoria beneficiorum Dei.	696
V	Officium orationis.	651	V	De tertia columna, quæ est cor mundum.	697
VI	Officium contemplationis.	652	VI	De animo libero, quarta columna.	697
VII	Signa Spiritus sancti ad animam venientis.	652	VII	De recto spiritu, columna quinta.	698
VIII	De gratiæ occultatione.	653	VIII	De mente devota, columna sexta.	700
IX	Quod gratiæ occultatio ad tempus nobis cooperetur in bonum.	654	IX	De ratione illuminata, columna septima.	701
X	Quam caute se debeat habere anima post gratiæ visitationem.	655	X	De notis et titulis bene ædificatæ conscientiae.	702
XI	Recapitulatio prædictorum.	655	XI	De cura conscientiae præferenda scientiae.	703
XII	Nec lectio sine meditatione, nec meditatio sine oratione prodest.	656	XII	De commodis et fructibus bonæ conscientiae.	704
XIII	Quomodo prædicti gradus concatenati sint ad invicem.	657	XIII	De custodia et refrenatione cordis ad bonam conscientiam necessaria.	705
XIV	Quatuor causæ nos ab his quatuor gradibus retrahentes.	658	XIV	De mobilitate cordis restringenda per considerationem majestatis et potentiae divinae.	706
	MEDITATIONES PISSIMÆ		XV	De admonitionibus divinis, quibus subinde movetur cor hominis ad cautele utendum creaturis, et rectum sui ipsius regimen.	707
	DE COGNITIONE HUMANÆ CONDITIONIS.		XVI	De libro conscientiae emendando.	708
I	De dignitate hominis.	661	XVII	Deplorat homo coram Deo miserias suas, inquietudinem cordis, et ad mala propensionem.	709
II	De miseria hominis, horrore mortis, et districione supremi Judicis.	664	XVIII	Pergit accusare et deplorare miserias suas circa cogitationes amarulentas; abusum membrorum, et rerum exteriorum ad vitæ usum spectantium.	711
III	De dignitate animæ, et vilitate corporis.	667	XIX	Ulterior accusatio propriæ iniquitatibus, presertim circa vitium invidie, odii, jactantiae, etc.	713
IV	De præmio patriæ cœlestis.	671	XX	Adhuc gemit et plangit coram Deo miserias ac vitia sua.	715
V	De quotidiano sui ipsius examine.	674	XXI	Confessio coram praelato.	717
VI	De attentione orationis tempore habenda.	675	XXII	Patris spiritualis ad confidentem responsio et instructio.	720
VII	De custodia cordis, et studio orationis.	678	XXIII	Remedia suggesta adversus pravas cogitationes efficacia; memoriam Passionis Christi, et novissimorum.	722
VIII	De incrinæ seu negligentia inter ordinum detestatione.	679	XXIV	De dannis peccati superbie, invidie, et detractionis.	725
IX	De instabilitate cordis humani.	680			
X	De impatientia correctionis, et accusacione proprietorum defectuum ac vitiiorum.	682			
XI	De individuo comitatu conscientiae nos ubique remordentis.	685			
XII	De tribus inimicis hominis, carne, mundo, et diabolo.	685			
XIII	De impugnatione trium dictorum inimicorum.	687			
XIV	De desiderio patriæ cœlestis, et summa ejusdem felicitate.	688			
XV	De proprietatibus et affectionibus veteris hominis: ejusque mortificatione et mutatione per Christum.	689			

Cap.		Pag.
xxiv	Varia monita de vitanda curiositate, mendacio, vaniloquio, et vindictæ studio.	726
xxv	Varia et præclara morum documenta proponit.	727
xxvi	De ventris importunitate et versutia diaboli.	728
xxvii	De oratione, et modo recte orandi.	729
xxviii	De vitiis et abusibus linguae, cantus, juramenti, etc.	731
xxix	De cordis instabilitate confessio pœnitentis, et responsio patris spiritualis.	732
xxx	Pergit pœnitens aperire conscientiam et statum animæ suæ coram patre spirituali.	734
xxxi	Confessio pœnitentis de cura carnis, et vitiis gulae.	735
xxxii	Accusat se pœnitens de confessionis vitiis et de invidia.	736
xxxiii	Responsio patris spiritualis de invidia.	737
xxxiv	Accusatio sui de variis, vagis et otiosis cogitationibus, et responsio patris spiritualis.	738
xxxv	Pergit confiteri varias et instabiles affectiones ac perturbationes suas.	739
xxxvi	Responsio patris spiritualis, quam sit utilis et necessaria sui cognitio.	740
xxxvii	Propositorum pœnitentis de se ipso diffidentis, et ad Dei familiaritatem anhelantis.	742
xxxviii	Animæ cum Deo analogia et similitudo.	743
xxxix	De dignitate animæ, ut quae Christum spiritu aliter gignere valet.	744
xl	De promptitudine animæ ad recipientium Christum, et de intimo recessu divini amoris.	746
xli	Anima excitatur ad contemplationem rerum sublimium et divinarum.	748

TRACTATUS DE CONSCIENTIA

AD RELIGIOSUM QUENDAM ORDINIS CISTERCIENSIS.

	Proemium.	751
i	Quam obscura et impenetrabilis res sit conscientia.	751
ii	Quatuor conscientiarum genera.	754
iii	De conscientia bona, et turbata.	755
iv	De mala et tranquilla conscientia.	757
v	De mala conscientia, et turbata.	758
vi	De variis cogitationum generibus.	759
vii	De quatuor spiritibus in cordibus hominum loquentibus.	761

Cap.		Pag.
TRACTATUS DE ORDINE VITÆ		
ET MORUM INSTITUTIONE.		
i	Bonam institutionem primæ ætatis per magni esse momenti.	763
ii	Verecundiam esse præcipuum virtutem quæ adolescentes ornent, et ubi ea potissimum exercenda.	766
iii	Adolescentium cum senibus conversationem ad profectum virtutis conducere.	771
iv	Taciturnitatem et silentium præcipue convenire adolescentibus.	773
v	Obedientiae promptitudo commendatur junioribus.	776
vi	De castitate, humilitate, et patientia.	780
vii	Quatuor virtutes cardinales, et eorum munia describuntur. Item de virtutibus theologicis.	781
viii	Inter virtutum et vitiorum confinia caute gradiendum esse.	784
ix	Superbia et avaritia detestabilia vitia, ipsis quoque religiosis infesta.	785
x	Vitia capitalia cum suis speciebus explicantur.	787
xi	Non iisdem omnes, sed alios aliis vitiis gravius impnognari.	790
xii	Excitatio juvenis Religiosi ad virtutis iter strenue capessendum.	792
TRACTATUS DE CHARITATE.		
i	Proemium.	793
ii	De fortitudine amoris.	795
iii	De insatiabilitate amoris.	798
iv	De incessabilitate amoris.	802
v	De inseparabilitate amoris.	806
vi	De dignitate et præcellentia charitatis.	812
vii	De natura seu indole et vi veri amoris, tum hominis erga Deum, tum Dei erga hominem.	813
viii	De duplice lingua, Verbi, et animæ.	815
ix	De activa et contemplativa vita.	816
x	De variis effectis et elogiis charitatis.	817
xi	In rebus creatis stabilem felicitatem non inveniri.	821
xii	Sub iugo Christi esse veram requiem.	823
xiii	Per charitatem perveniri ad veram quietem et sabbati spiritualis festivitatem.	824
xiv	Spirituale Hexaemeron, seu opus sex dierum exponitur.	826
xv	De triplici sabbato, seu triplici dilectione, sui ipsius, proximi, et Dei.	828

Cap. xvi	De sabbato primo, seu dilectione sui ipsius.	Pag. 829
xvii	De secundo sabbato, seu dilectione proximi.	830
xviii	De tertii sabbati jucunditate et solemnitate, seu de dilectione Dei.	832
xix	Christi passionem et mortem assidue meditandam esse.	835
xx	De beneficio redemptionis, et aliis.	836
xxi	De beneficio creationis.	837
xxii	Animam, aliis rebus creatis digniorem, non debere quidquam amare supra Deum.	840
xxiii	Amorem Dei in nos mirabilem vicissim a nobis exigere ardentissimam dilectionem.	842
xxiv	Quantopere cavendum, ne anima sit ingrata erga Deum sic diligentem.	845
xxv	Quomodo Deus diligendus.	846
xxvi	Christus maxime ob passionem suam diligendus est.	848
xxvii	Amorem debere esse prudentem et constantem.	850
xxviii	Deum etiam in promissis diligi debere.	851
xxix	Deum diligendum in suis judiciis.	852
xxx	Deum diligi debere in suis mandatis.	853
xxxi	Quibus indicis praesentia Dei in anima deprehendatur.	855
xxxii	Qua ratione amor sit languor.	857
xxxiii	Dimensiones charitatis.	858
xxxiv	Animæ Deum amantis et anhelantis continua suspiria.	861

VITIS MYSTICA

SEU TRACTATUS DE PASSIONE DOMINI.

	Proœmium.	865
i	Christum Jesum esse veram vitem.	865
ii	De præcisione vitis, sive de variis mysteriis ad statum exinanitionis Christi spectantibus.	867
iii	De circumfossione vitis; id est, de insidiis Judæorum et vulneribus Christi.	870
iv	De vinculis nostræ vitis, id est, de variis Christi vineulis et pœnis.	875
v	De cultura et speciositate nostræ vitis, id est, de pulchritudine Christi, interiora, et externa.	880
vi	De foliis vitis generaliter, id est, de variis Christi verbis, ad virtutum commendationem spectantibus.	886
vii	De umbra foliorum vitis, id est, de verbis a Christo in crucem elevato prolatis.	888

Cap. viii	De foliis vitis in speciali, sive de primo verbo Christi in cruce pendentis, <i>Pater, ignosce illis</i> , etc. Luc. cap. xxiii, ¶ 34.	Pag. 889
ix	De secundo folio vitis, seu de secundo verbo Christi in cruce, <i>Hodie mecum eris in paradiso</i> . Luc. cap. xxiii, ¶ 43.	891
x	De tertio folio vitis, id est, tertio verbo Christi in cruce, <i>Mulier, ecce filius tuus</i> , etc. Joan. cap. xix, ¶¶ 26, 27.	893
xi	De tribus charitatis speciebus, per tria priora verba commendatis.	895
xii	De quarto folio vitis, seu quarto verbo Christi in cruce, <i>Deus, Deus meus, utquid dereliquisti me?</i> Matth. cap. xxviii, ¶ 46.	896
xiii	De quinto folio vitis, seu quinto verbo Christi in cruce, <i>Sitio</i> . Joan. cap. xix, ¶ 28.	898
xiv	De sexto folio vitis, id est, sexto verbo Christi in cruce, <i>Consummatum est</i> . Joan. cap. xix, ¶ 30.	900
xv	De septimo folio vitis, seu de ultimo verbo Christi in cruce, <i>Pater, in manus tuas commendo spiritum meum</i> . Luc. cap. xxiii, ¶ 46.	902
xvi	De jucunditate florum vitis, id est, de virtutibus Christi.	904
xvii	De flore humilitatis, quæ est viola.	905
xviii	De flore castitatis, quæ est lilyum.	912
xix	De radice lilyi, id est, cogitationibus in corde latentibus.	913
xx	De trunco lilyi, seu proposito bono, quod e radice bonæ cogitationis exsurgit.	916
xxi	De rectitudine lilyi, id est, recta intentione.	917
xxii	De fortitudine trunei, seu de constantia boni propositi.	919
xxiii	De vernibus qui corrodunt trunum, id est, malis suggestionibus bonum propositum corruptientibus.	921
xxiv	De longitudine trunci, seu de virtute longanimitatis, et perseverantia in bono proposito.	924
xxv	De foliis lilyi circa trunum, id est, de verbis pīs et fructuosis virginum.	925
xxvi	De novo cantico virginibus cantando.	927
xxvii	De foliis lilyi inferioribus et superioribus, seu de frequentia et parcitate verborum.	931
xxviii	De contemplandis in lilio, id est decore, et excellentia verae virginitatis.	935
xxix	Quod flos lilyi inclinatus ad terram doceat humilitatem.	938

Cap.	Pag.
xxx De numero foliorum nostri lili, seu de tribus incommodis vitæ præsentis, quæ evadunt virgines, et totidem commodis vitæ futuræ quæ exspectant.	942
xxxii De tribus commodis futuræ vitæ, quæ obtinebunt virgines.	946
xxxiii De sex floribus flavis in medio lili, id est, de dilectione proximi, et sex operibus misericordiae.	954
xxxvii De flore charitatis, seu rosa rubente et ardente.	958
xxxix De rosa charitatis.	961
xxxx De rosa Passionis.	962
xxxxi De septem effusionibus sanguinis vitis nostræ Iesu Christi.	962
xxxxvii De secunda effusione sanguinis.	963
xxxxviii De tertia sanguinis effusione.	964
xxxxix De quarta effusione sanguinis.	965
xl De quinta effusione sanguinis.	966
xli De sexta et septima effusione sanguinis.	967
xlii De croco abstinentia vitis nostræ.	968
xliii De odore florum vitis.	974
lvii Quod flores inveniendi sunt in vite nostra.	980
lviii De odore florum vitis.	985
lxvi De fructu vitis nostræ, seu Christi, pro nobis passi et crucifixi.	988

MEDITATIO

IN PASSIONEM ET RESURRECTIONEM DOMINI.	
i De Christi ingressu triumphali in Jerusalem.	1001
ii De oratione et sudore in horto, ac somno discipulorum.	1003
iii De hominum dnritia erga Christi passionem.	1005
iv De Christi colaphizatione et Petri negatione.	1006
v De Pilati interrogatione, Christi flagellatione, ac militum illusione.	1007
vi De Latronis confessione, et elogio sanctæ crucis.	1009
vii De Iude peccato et desperatione.	1015
viii De apertione lateris Christi.	1017
ix De sepultura Domini.	1019
x De militum custodia ad sepulcrum Christi.	1023
xi De lapidis revolutione, angelorum apparitione, et Christi resurrectione.	1024
xii De Christi apparitione facta discipulis enuntibus Emmaus.	1027
xiii Pia ad Christum aspiratio ad obtinendam sacrae Scripturæ intelligentiam.	1029

Cap.	Cap.	Pag.
xiv De tribus Quinquagenariis ad Eliam missis, ad capturam centum quinquaginta trium piscium allegorice relatibus.	1030	
xv De Mariæ Magdalenæ devotione in Christo requirendo, et ejus visione.	1032	
xvi Pia ad Christum aspiratio ad obtinendas virtutes.	1035	
LAMENTATIO IN PASSIONEM CHRISTI.		1037
INSTRUCTIO SACERDOTIS,		
SEU TRACT. DE PRÆCIPUIS MYSTERIIS NOSTRÆ RELIGIONIS.		
Proemium.		1043
Pars prima. Quod Filius Dei dedit se nobis moriens pro nobis.		
i De lapsu hominis a dignitate primævæ conditionis.	1045	
ii De tempore deviationis.	1046	
iii De tempore revocationis.	1047	
iv De tempore reconciliationis.	1047	
v De tempore peregrinationis.	1048	
vi Tempus reconciliationis ulterius expenditur, et totum opus redemptionis humanæ summatis exponitur.	1048	

Pars secunda. Quod Jesus Filius Dei dat se nobis in Eucharistia.

vii De ineffabili et perpetua claritate Verbi incarnati.	1054
viii De sacerdotum dignitate.	1058
ix Sacerdotum potestatem majorem esse dignitate angelica.	1060
x De meditatione sacerdotis, seu præparatione ejus ad digne celebrandum tantum mysterium.	1062
xi Ex ritu legalis purificationis docet studiū puritatis.	1064
xii De triplici sumptione corporis et sanguinis Domini.	1064

Pars tertia. Quod Christus dat se nobis in præmium in celo.

xiii Causa beatitudinis duplex electis.	1066
xiv De pœnís inferni.	1068

TRACTATUS DE STATU VIRTUTUM.

Prefatio.	1069
PARS PRIMA. De humilitate.	1070
PARS SECUNDA. De obedientia.	1078
PARS TERTIA. De timore et charitate.	1088
EXPOSITIO IN ORATIONEM DOMINICAM.	1095

Serm.

Pag.

SERMONES VARI

IN QUEDAM FESTA ET DOMINICAS ANNI.

- i Sermo in adventu Domini, de undecim
oneribus Isaiæ. 1103
- ii In illud : *Oleum effusum nomen tuum.*
Cant. cap. 1, ḥ. 2. 1116
- iii De duplice Christi generatione. 1122
- iv De fluvio Ægypti et ejus rivis per alle-
goriam. 1130
- v In festo B. Stephani protomartyris. 1139

AELREDI ABBATIS RIEVALLIS TRACTATUS DE
JESU PUERO DUODENNI.

1145

SERMO IN DOMINICA PALMARUM.

1169

B. OGERII ABBATIS LUCEDII ORDINIS CISTERCIENSIS
IN DIOECESI VERCCELLENSI

SERMONES XV

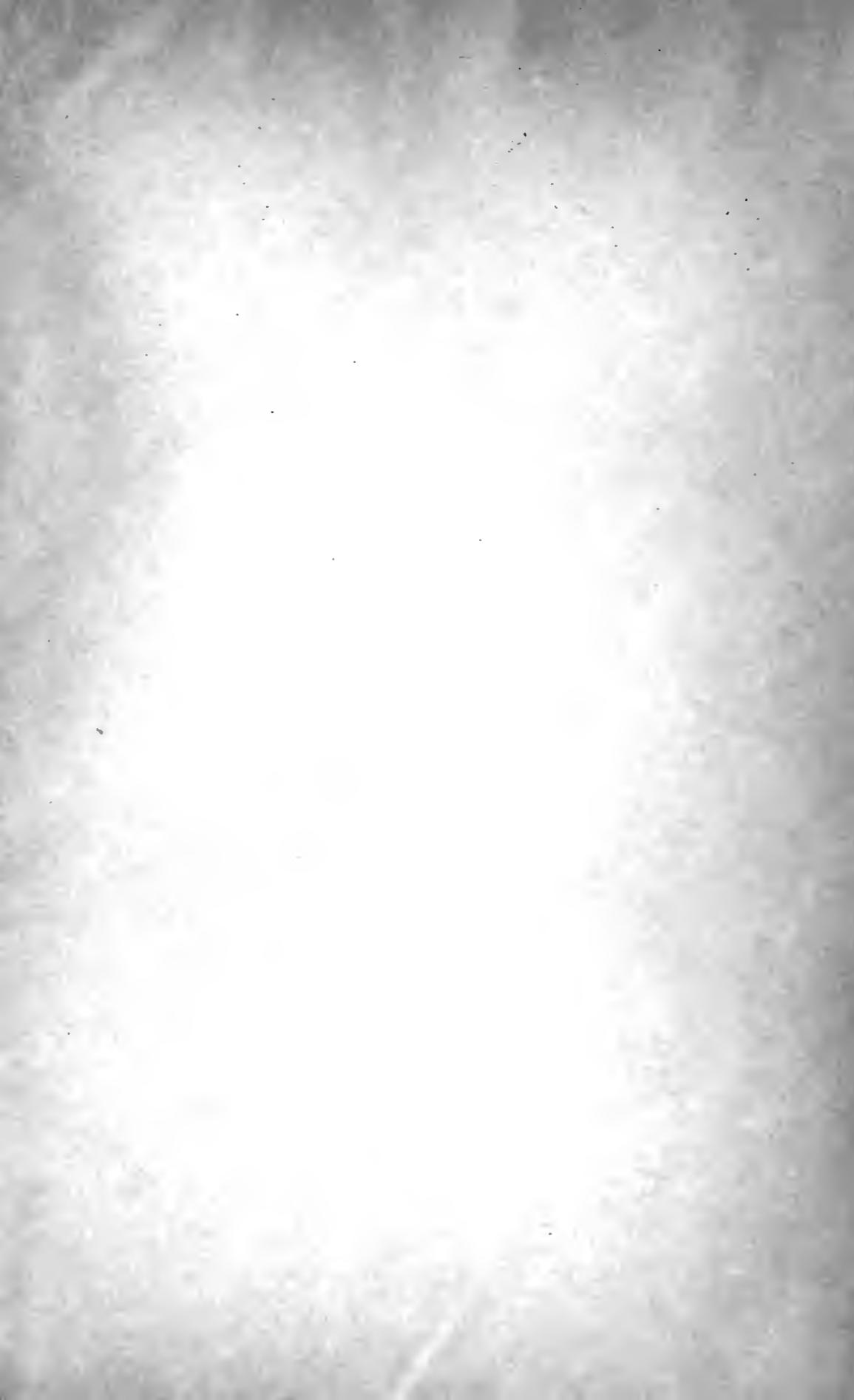
DE SERMONE DOMINI IN ULTIMA COENA AD
DISCIPULOS HABITO.

- i In vers. 1, 2 etc. cap. xiii Joannis. 1184
- ii In vers. 3-19 cap. xiii Joannis. 1188
- iii In vers. 20-30 cap. xiii Joannis. 1196
- iv In vers. 31-33 cap. xiii Joannis. 1204
- v In vers. 34, 35 cap. xiii Joannis. 1208
- vi In vers. 36-38 cap. xiii, et vers. 4-4
cap. xiv Joannis. 1213

Pag.

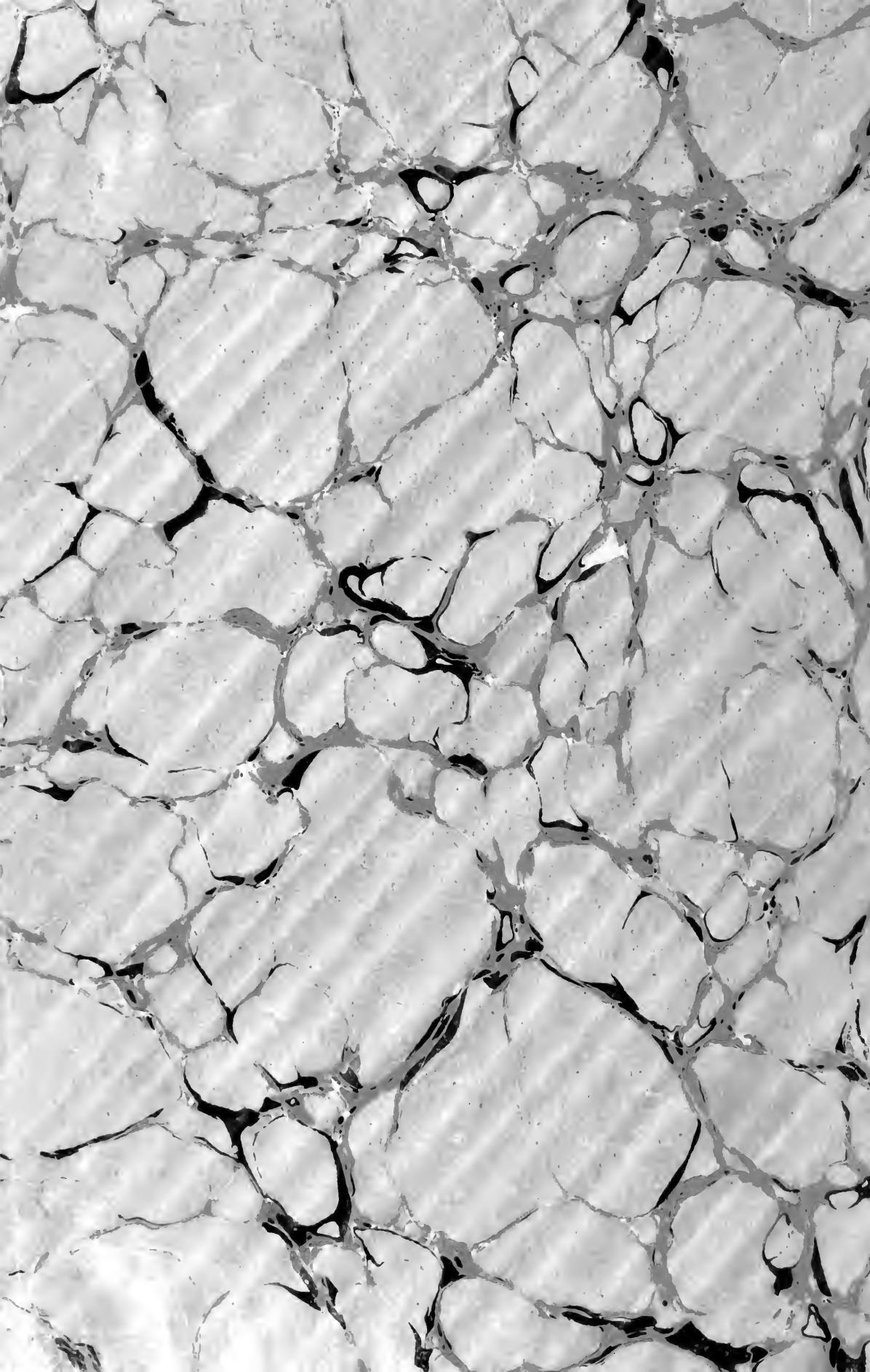
- vii In vers. 5-14 cap. xiv Joannis. 1217
- viii In vers. 15-17 cap. xiv Joannis. 1223
- ix In vers. 18-26 cap. xiv Joannis. 1226
- x In vers. 27-31 cap. xiv, et vers. 1,
2 cap. xv Joannis. 1236
- xi In vers. 3-6 cap. xv Joannis. 1247
- xii In vers. 7-9 cap. xv Joannis. 1255
- xiii In vers. 9-13 cap. xv Joannis. 1262
- xiv In vers. 12 cap. xv Joannis. 1266
- xv In vers. 14 cap. xv Joannis. 1269
- ITEM IN COENA DOMINI SERMO. 1273
- SERMO DE VITA ET PASSIONE DOMINI. 1281
- SERMO IN FERIA II PASCHATIS, DE DISCI-
PULIS EMMAUS. 1295
- DE EXCELLENTIA SS. SACRAMENTI ET DIGNI-
TATE SACERDOTUM, SERMO. 1317
- SERMO IN NATIVITATE S. JOANNIS BAPTISTÆ,
DE DECEM PRIVILEGIIS EJUS. 1329
- IN ASSUMPTIONE BEATE MARIE VIRGINIS,
SERMO. ~ 1343
- AD BEATAM VIRGINEM DEIPARAM, SERMO
PANEGYRICUS. 1353
- ITEM DE BEATA MARIA VIRGINE, SERMO. 1361
- IN PARABOLAM DE VILLICO INIQUITATIS,
SERMO. 1371
- SERMO IN VERBA SAPIENTIE. 1383
- IN PARABOLAM EVANGELICAM DE DECEM VIR-
GINIBUS, SERMO. 1399
- SERMO NICOLAI CLARE-VALLENSIS IN FE-
STO SANCTI ANDREE. 1407
- EJUSDEM NICOLAI SERMO IN FESTO S. NICOLAI
MYRENsis EPISCOPI. 1415

BX   Bernard de Clairvaux, Saint
890   Opera omnia. 4. ed. emen-
B4   data et aucta
1839
t.5
pars 1

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

Not wanted for C. 1972

